

ספר

משנה ברורה

והוא פירוש יפה ומנופה על

שו"ע אורח חיים

חלק שישי

הלכות יו"ט, חוה"מ, תעניות, ימים נוראים, סוכות, חנוכה ופורים

אשר חיבר הרב הגאון רשכבה"ג מו"ה יוסף קארו זצ"ל

עם חידושי דינים שהשמיט הגאון הנ"ל והמציאם

הגאון מו"ה משה איסרליש זצ"ל

עם נושאי כליהם הלא המה:

באר הגולה מהגאון מו"ה משה רבקה זצ"ל מילנא

באר היטב מהרב המובהק מו"ה יהודה אשכנזי זצ"ל דיין טיקמין

שער תשובה מאת הגאון מו"ה חיים מרדכי מרגליות זצ"ל

ובאורי קראתיו בשם **משנה ברורה**, יעני כי מתוכו **עוד** צרפתי בצדו כמה ענינים מתבאר דברי השו"ע כל דין ודין במעמדם ונימוקיהם נחוצים ובשם **ביאור** מגמרא ופוסקים ולא יהיה בספר החתום, גם יקובן בו כל **הלכה** יכונה ובשמו כן הוא כי בו הדינים וההלכות והביאורים המפורטים בספרי האחרונים מפרשי **ביאורי** כמה פעמים דברי ההלכה השו"ע המפורסמים (כמו מא"ר ופמ"ג וברכי יוסף ומאמר המובא בקיצור בתוך המשנה ברורה מרדכי ורבות כהנה). אשר היו הרבה מהם אחרי הבה"ט ולא כל ראה ופה הראיתי בעזה"י את הובאו בשע"ת כי אם מעט מועיר באיזה מקומות, כל אלה מקור לעין כל מגמרא ופוסקים, גם חוברו פה והכל כלשון צח וקל ובסדר נכון בעזה"י: **יבואר** בו לפעמים דברי השו"ע באורך במקום הצריך ביאור:

גם חתם המשנה ברורה הנ"ל פתחיו שער רחב עם פרחים וצילנים מליניס ושמו נאה לו שער הניח כי זו יליין על כל דיבור ודיבור לדעת מנתן מי ילאו הפנינים האלו:

כל אלה חברתי בעזה"י החונן לאדם דעת

ישראל מאיר כ"י אריה זאב הבהן ולה"ה, מעיר ראדין

יוצא לאור

מסודר מחדש בהג"ה מדריקת בתוספת הארות וההגהות ותרגום מילים עם קיצור וחוכן כל סימן וסיניף קטן ועם פסקי החזו"א בתוספת טבלאות וציורים שיעורים וזמנים שיהא מצוי בו כל הטעם להלכה למעשה ולא יצטרך לחפש בספרים אחרים
ע"י אהרן כלום ירושלים

מהדורא מיוחדת

עם:

ליקוטי דברי הרב החדש

הוספות לחלק ו

- 10 סי' תר"ל ס"ב, דפנות הסוכה וכו', ויעמיד קנה וכו'
- 11 סי' תר"ל ס"ג, היו לה שתי דפנות זו כנגד זו וכו'
- 12 סי' תר"ל ס"ט, דפנות גבוהות מן הארץ ג"ט.
- 13 סי' תר"ל ס"ט, אפילו הגג גבוה הרבה
- 14 סי' תר"ל ס"ג, הסומך סוכתו בכרעי המטה
- 15 סי' תרל"א ס"ה, סיכוך מדובלל
- 16 סי' תרל"א ס"ח, סככה בשפורין
- 17 סי' תרל"א ס"ט, יטול מבין ב' נסרים נסר
- 18 סי' תרל"א ס"י, כמין צריף
- 19 סי' תרל"א ס"י, סמך ראש הדופן לכותל
- 20 סי' תרל"א ס"י, היה לה גג אפילו טפח
- 21 סי' תרל"ב ס"א, דופן עקומה
- 22 סי' תרל"ב ס"א, בית שנפחת
- 23 סי' תרל"ב ס"ב, הרחיק הסיכוך מן הדפנות ג"ט (אור)
- 24 סי' תרל"ג ס"א, גבוהה מכ' אמה
- 25 סי' תרל"ג ס"ח, שאינה גבוהה עשרה טפחים
- 26 סי' תרל"ה, החוטט בגדיש
- 27 סי' תרמ"ה ס"ב, נפרדו עליו
- 28 סי' תרמ"ה ס"ב, נפרדו עליו

- דין בן כרך שהלך לעיר בפורים
חזון איש
שינון הלכה
טבלת דיני שכחת ההוספות בעשי"ת
לוח השיעורים השייכים לחלק זה לשיטת
החזו"א והר"ח נאה
סי' תקפ"ג ציורי מינים הנהוגים כליל ר"ה
טבלת ציורי ארבעת המינים
טבלת דיני שכחת יעלה ויבוא ב"ח וחזו"מ
טבלת דיני שכחת ועל הניסים בחנוכה ופורים
1 סי' תקל"ז ס"ה, חריצים שבעיקרי הגפנים
2 סי' תקמ"א ס"ב, מסרגין המטות
3 סי' תקמ"א ס"ה, תפירות רחבות
3/1 סי' תקמ"א ס"ה כשיני הכלב
4 סי' תקמ"ז ס"א, כוכין
5 סי' תרכ"ו ס"א, סוכה תחת אילן
6 סי' תרכ"ז ס"ג, אחד יוצא באמצע המטה וכו' (נקליטין)
7 סי' תרכ"ט ס"ו, מחצלת קנים
8 סי' תרכ"ט ס"ט, סיכוך בחבילה
9 סי' תרכ"ט ס"ח, סיכוך בנסרים

דבר המו"ל

מהדורא משוכללת זו של המשנ"ב וההוספות זכה לתוספת חשובה ומבוקשת של "ליקוטי דברי הרב", הכולל פסקי רבינו הגרש"ז בעל התניא והשו"ע, בספרו המכונה "שו"ע הרב" – ליקוט זה שנערך ע"י הרה"ח הרב אברהם נח הלוי קליין שליט"א, הודפס על ידו וזכה להערכה ולביקוש רב.
על אף שליקוט זה שבעצתם של ת"ח ורבנים נדפס על הדף לנוחיות הלומד ואף הוגה ע"י חבר ת"ח, מ"מ בקשתינו ובקשת המחבר הוא לא לפסוק מתוכו. ליקוט זה מטרתו לעורר לב המעיין ולכוונו ללימוד ועיון מעמיק במקור הדברים, בשו"ע הרב.

כל מקום שיש כוכב כזה * עיין בחזו"א

הוצאה מתוקנת הלוז, אינו מתורגם תיבת
הלועזיים בלשון עברית שבדו להם המינים

בסוף כל חלק מהמ"ב הדפסנו שינון הלכה והוא קיצור כל סעיף וס"ק במ"ב ושער הציון, וביאור הלכה השייך להלכה למעשה כדי לחזור בקלות אחר הלימוד "וסימנא מילתא" וגם טוב כמפתח. מחברו הרה"ג בעל מחבר ספר "משנה הלכה" על מ"ב, והנה בדרך כלל לא כתבנו ההלכה למעשה, אולם אם תמצא במקום אחד שיש שם פסק הלכה, אין לסמוך על זה כלל, ויהא רצון שיהיו הדברים לתועלת הרבים

הפצה בלעדית בארה"ב
GREENFELD BROS.

הוצאה לאור וספרי קודש

1376 - 39 th Brooklyn, NY 11218

Tel. (718) 633-8103 Fax. (718) 438-2846

הועתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשע"ט

כל הזכויות שמורות
לס.א. ספרי קודש בע"מ

רחוב יואל 30 ירושלים

טל. 02-5322182, פקס. 02-5322485

חנות המפעל: יואל 2 ירושלים, טל. 02-5380159

Printed in Israel

זכויות ליקוטי דברי הרב שייכים להמחבר הרב אברהם נח הלוי קליין שליט"א
זכות ההדפסה יחד עם המ"ב שמורות אך ורק להוצאת ס.א. ספרי קודש - א. בלום י-ם

הקדמת בעל המחבר ספר משנה ברורה

שהיא גם כן נצחית, ועל ידי קיומה מאיר אור ה' על נפשיו, ומאותו האור אנו מתענגים שהוא מין תענוג רוחני ועל זה נאמר (ישעיה נח, יד) אז תתענג על ה' וזהו מה שאמרו חז"ל (ברכות יז.) צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. והוא העידון הגדול מכל העידונים שבכולם שיכולים להמצא, והוא המחיה אותנו נצח.

וזהו שאנו אומרים בברכת התורה שלאחריה וחי עולם נטע בתוכנו, רצונו לומר שבתוכנו אומה הישראלית, נטע הקדוש ברוך הוא נטעה שנוכל להיות בה לעולם, כי התורה היא להנפש כמו עץ החיים שבגן עדן, שהאוכל מפריה היה חי ונצח, וגם להגוף כידוע (כתובת ק"א) שהאור תורה תחיהו ותעמידהו לנצח, מה שאין כן בעובדי כוכבים לא יוכל להיות הנפש רק בעודה מחוברת לגוף ועל ידי מזון הגוף, מה שאין כן אחר כך שאין לה דבר שתחיה תוכרה להיות כלה (אחר שתקבל יסורין על עוונותיה שעל אותו העת נותנין לה חיות כדי שתוכל לקבל העונש).

וזהו שכתבה לנו התורה ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, דהיינו בחיי עלמא (כמו שחרגס אונקלוס) רצונו לומר בהם דוקא בחוקותי ובמשפטי, ולא בדברים אחרים.

וזהו גם כן מה שכתבה לנו התורה (דברים ל, טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב רצונו לומר חיים ממש, כי על ידי קיום התורה נמשך אור על הנפש שיחייהו אותו האור נצח.

וזהו גם כן מה שאנו אומרים בברכת קריאת שמע אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת תורה ומצות וכו' רצונו לומר שלפי שאוהב אותנו אהבת עולמים לכן נתן לנו התורה ומצותיה, כדי שבאורה נחיה לעולם. וזהו מה שאנו מסיימין תיכף כי הם חיינו ואורך ימינו.

היוצא מדברינו שהתורה הקדושה היא בפשיטות מזון רוחני להנפש, כמו הלחם שהוא מזון לגוף, וזהו שכתוב (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי ושתו בייני מסכתי. וכידוע שהלחם הוא רמז להלכות של התורה, ויין הוא רמז לסודות התורה הצפונים בתוכה כמו היין הצפון בהענבים, אם כן כשם שהאדם מחפש בכל כוחותיו להשתכר מצות לקנות על כל פנים לחם לזון את גופו שלא יחלש כרעב ויתקצרו ימיו, על אחת כמה וכמה שצריך להכין מזון להנפש, והוא קיום התורה ומצותיה, כדי שלא תכלה נפשו וימות מיתה נצחית חס ושלום.

הנה בכל זה יבואר הכתוב שהתחלנו בו ויצונו וגו' לטוב לנו כל הימים לחיותנו, היינו שעל ידי קיום חוקי התורה נהיה חיים וקיימים לעולם אף בעולם שכולו טוב. ושמה יאמר האדם מה צריך הוא להכין עבור חיותו שמה הלא בסוף ימי חייו נפרד נפשו מגופו ומה שייד על זה הכנה, לכן מסיים הכתוב כהיום הזה, רצונו לומר כמו שאתה רואה שהאדם פה

ברוך ה' אלהי השמים ואלהי הארץ אשר ברא את הכל בחסדו בששת ימים, ולבסוף ברא את האדם. והנה האדם הזה אף שבכמותו הוא מקטני הברואים ואחריתם בזמן, אבל באיכותו אם יזכה להתדבק בה' ויריד לעשות רצונו הוא ראשם בחשיבות, וכמו שאמר הכתוב (ישעיה סו, א-ב) כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי וגו' ואת כל אלה ידי עשתה וגו' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי. ובעבורו הוכן הכל מתחלה בהשגה ימים, וניתן תחת רשותו דגת הים ועוף השמים וכל אשר תרמוש הארץ כדי שיהיו הכל מוכנים לתועלתו ולשמשו, והוא נברא לשמש את קונו בלמוד התורה ובקיום מצותיה שבשביל זה היה כל הבריאה, וכמו שאמר הכתוב (יזמיה לג, כה) כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, וכל כונת השם יתברך הוא רק לטובתנו כדי שעל ידי זה יהיה ביכולתנו לקבל השפעת טובו ורוב חסדו בעולם הזה ובעולם הבא וכמו דכתיב (דברים ו, כד) ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה וגו' לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה.

והנה מלת כהיום הזה לכאורה אינו מדויק. ואמרתי לבאר זה על פי מה שביארתי מכבר את הכתוב בפרשת אחרי (ויקרא יח, ה) ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ותרגם אונקלוס וחי בהם בחיי עלמא. ואמרתי דביאור הדברים הוא כפשוטו, כי הנה ידוע דכל הנבראים הן מה שנמצאו פה בארץ ממין האדם ולמטה והן מה שנמצאו בשמים והם המכונים בשם צבא השמים ואף הגבוה שבגבוהים כולם צריכים להשפעת השם יתברך, כי שלם בתכלית השלימות אין לנו רק ה' אחד, וכמו שכתוב (נחמיה ט, ו) אתה עשית וגו' ואתה מחיה את כולם. אך אין השפעת מזונם כמו שלנו, שהוא מזון רוחני ודק, וכמו שכתוב (תהלים עח, כה) לחם אבירים אכל איש. ואמרו חז"ל (יומא ע"ב) זהו לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו.

ולפי זה פשוט דאף הנשמה בצאתה מגוף החומרי צריכה מזון, דכמו בשר גוף האדם בעת שפושט ממנו בערב שבת קדש המלבוש של חול ולובש של שבת וכי סלקא דעתך שלא יהא צריך למזון מחמת זה, כן הדבר ממש בענין הנפש, דכי משום שפשטה לבושה מעליה והוא העור והבשר כמו שכתוב (איוב י, יא) עור ובשר תלבישני לא תהיה עוד צריכה למזון שיחייה ?

וגדר מזונה כך, בעת אשר הנפש מסתתרת בעולם הזה בלבוש הגשמי שלה קבע הקדוש ברוך הוא מזונה גם כן דבר שיכולין לקבלו בחושים הגשמיים, מה שאין כן אחר כך אינה יכולה לחיות מדבר הגשמי, אחד מצד שהיא גשמי, ועוד שהמזון הגשמי מכיון שבריאנו פה הוא בעולם הגבול תחת הזמן אף אם המזון הוא טוב מאד לא יזון את האדם רק לזמן קצר יום או יומים ומעט יותר, אבל לעולם בודאי לא, והנשמה הלא היא שם נצחית וצריך גם כן שיהיה מזונה ענין דק רוחני נצחי, לכן הקדוש ברוך הוא ברוב חמלתו נתן לנו התורה הקדושה

הקדמת בעל המחבר ספר משנה ברורה

בסעיף אחד דבר שהוא רק לכתחלה ודבר שהוא לעיכובא אף בדיעבד, גם דבר שהוא מדאורייתא ודבר שהוא מדרבנן, ונפקא מינה לענין ספק, וכדאי גוונא עוד כמה ענינים עצומים בכל סימן וסימן אשר לא יתברר לאדם כי אם על ידי ידיעת טעמיהם, וללמוד כל דין ודין שבשולחן ערוך במקורו וטעמו מן הטור ובית יוסף יכבד זה בזמננו מאד על האדם, כי בעונותינו הרבים נתמעטו הלככות, וגם הטרדות נתגברו מאד, אשר ירצה האדם בלימוד כזה לידע על נכון סימן אחד בינוני למעשה יצטרך לעמול בו כמה ימים, ולפעמים כמה שבועות, כמו סימן ל"ב וכדומה (אם לא מי שתנוה' שיש לו לב רחב ואין לו שום טרדה).

סיבה שניה שגרם למעט לימוד השולחן ערוך לדעתי הוא מפני שכבד הדבר מאד לידע הדין למעשה מפני התחלקות רוב הדיעות המוכבא באחרונים, ואין האדם יודע איך לפנות את עצמו לימין או לשמאל, וכאשר ירצה האדם חמדי להחמיר בדבר גם זה איננו דרך כבושה כי פעמים רבות הוא חומרא דאתי לידי קולא.

עוד ראיתי והתבוננתי, כי מעט שליטת וקיצר הבאר היטב את דברי הטורי זהב ומגן אברהם ועוד מפרשים ותשובות שקדמוהו עד עתה הוא לערך ק"ל שנה, ומאותו העת עד עתה רבו כמו רבו כמה גאונים מפורסמים מפרשי השולחן ערוך, אליהו רבה, ומטה יהודה, ומאמר מרדכי, ורבות כהנה, וגם בשערי תשובה לא הובא מהם כי אם מעט מועיר באיזה מקומות, ובפרט ספר הפרי מגדים אשר הוא ספר נכבד מאד אשר בו מבואר בכל סימן וסימן ענינים מחדשים למעשה ונתפשט הוראותיו בישראל לא נזכר כמעט בכל השערי תשובה כלל, כי מפני ריבוי ספרי השאלות ותשובות שהיה מוטל עליו להעתיק לא העתיק ממפרשי שולחן ערוך המצויין כמעט כלל, וסמך על המעיין בס, גם הרבה והרבה גאונים מפורסמים אשר נתפשט דבריהם בעולם אחר הדפסת השערי תשובה, כמו הגאון רבי עקיבא איגר, ודרך החיים, ומגן גבורים, וארצות החיים וכדומה. זאת ועוד אחרת ראיתי בעני ועמל ישראל, כי עתה כשנצרך האדם לידע איזה דין למעשה שאין מבורר היטב בשולחן ערוך, הוא מוכרח לחפש בכמה וכמה מהאחרונים, בפרי מגדים, ודרך החיים, וחידושי רבי עקיבא איגר, וחיי אדם, ומחצית השקל, ורבות כהנה, ואין קץ לעמלו.

אשר על כן נתעוררתי ונתחזקתי בחסדי השם יתברך לחקן כל אלה, כי עשיתי בעזרת השם יתברך ביאור מספיק לדעתי על שולחן ערוך הזה עד אחר הלכות תפלה (לעת עתה) וקראתי שמו משנה ברורה, ובו בארתי בעזרת השם יתברך את כל דין ודין שבשולחן ערוך בטעמו ונימוקו מגמרא ופוסקים, אשר לא יהיה כספר החתום, גם ביארתי בו במקום שנמצא דיעות בין הפוסקים את מסקנת האחרונים להלכה על כל דין (והביאור ההוא מלוקט מב"ח וירישה ופרישה ואליהו רבה וביאור הגר"א ופרי מגדים וברכי יוסף ומאמר מרדכי ומטה יהודה ונהר שלום ודגול מרכבה ובאר היטב ושערי תשובה ושולחן ערוך

בזה העולם נברא עבורו מזון להחיותו בזה הזמן הקצר, כן נברא עבורו מזון רוחני להחיותו כל הימים, והוא על ידי קיום חוקי התורה.

ושבר למוד התורה הוא גדול מאד מאד כמו שאמרו חז"ל (פאה פ"א מ"א) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם. וגם מתרבות להאדם מצות על ידי למוד התורה כמעט אין שיעור, כמו שהביא הגר"א ראה בשנות אליהו מירושלמי דכל תיבה ותיבה שאדם לומד תורה הוא מצות עשה בפני עצמה.

והנה אף שלימוד התורה הוא שכל מה שהאדם לומד אפילו בקדשים ובטהרות הוא מקיים מצות עשה דתלמוד תורה, מכל מקום עיקר לימוד האדם צריך להיות בלימוד המביא לידי מעשה, ועל כן אמרו חז"ל (ברכות ח) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות שביעקב. ועיין ביורה דעה (ס"י רמ"ו) בש"ך שם שהביא בשם המרישה דצריך כל אדם ללמוד הלכות בכל יום, כדי שהלימוד יביאנו לידי מעשה. ועל ידי לימוד ההלכות מובטח האדם לידי חיי עולם הבא, אך שיוהר ללמוד בכל יום, כדאיתא בגמרא (מגילה כח:) תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום כו'. ואיתא במדרש שוחר טוב בר קפרא אומר למד אדם תרי הלכות בצפרא ותרי ברמשא, קיים בזה ובתורתו יהגה יומם ולילה.

והנה לפי זה נראה בעליל דחלק אורת חיים הוא היותו מוקדם ללימוד לכל אף שכל ד' חלקי שולחן ערוך הם נצרכים למעשה, מכל מקום חלק זה הוא מוקדם לכל, כי ידיעתו הוא הכרחי בכל יום מימי חייו לקיום התורה, ובלעדו לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו. ונוכל לומר שזהו כונת הכתוב ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כי שמירה זה המשנה (כמו שפירש רש"י בפרשת אמור), ומה ילמוד האדם מתחלה, אשר יעשה וגו', היינו הלימודים הנוגעים למעשה בכל יום מימי חייו.

ואך כאשר נתבונן שבעונותינו הרבים מועטים האנשים הקובעים לימודם לזה, והיינו אף האנשים אשר נגע אלהים בלבם ורוצים להתחזק במעוז התורה ובקיום מצותיה, ולאנשים כאלו היה מן הראוי שקודם כל הלימודים היה צריך להיות בקי בחלק הזה כדי לידע את הדרך אשר ילך בה. וחתרתי לדעת סיבת הדבר ומצאתי כי שנים הנה.

אחת כי השולחן ערוך לבדו בלתי לימוד הטור הוא כספר החתום, כי הבית יוסף כשסידר השולחן ערוך היה דעתו שילמדו מתחלה את עיקרי הדינים ומקוריהם בטור ובית יוסף, כדי שיתיישב הדין לכל אחד בדעתו בטעמו ונימוקו, אך לאשר שבטור ובית יוסף נמצא לפעמים כמה דיעות חלוקין כי אין הדין יוכל להתיישב היטב בדעת האדם כל זמן שאין יודעו בטעמו ונימוקו, וגם על ידי ידיעת הטעמים נפקא מינה כמה פעמים למעשה, כי כמה פעמים נתחבר בשולחן ערוך

הקדמת בעל המחבר ספר משנה ברורה

של הגר"ז ולבושי שרד ושלחן שלמה, ודרך החיים וחדושי רבי עקיבא איגר וישועות יעקב וחי אדם ומחצית השקל ומגן גבורים וארצות החיים, ורבות כהנה, וגם מכמה ספרי שאלות ותשובות).

ובשולִי היריעה פתחתי שער ושמו שער הציון, בו ציינתי על כל דבר שבתוך המשנה ברורה כדי לידע מבטן מי יצאו הפנינים האלו. ובמקום שראיתי דיעות בין שני אחרונים גופא באיזה דבר, לא הייתי עצל בדבר מלחפש בכלל ספרי שאר אחרונים לראות אל מי מקדושים דעתם פונה למעשה, ובפרט בביאור הגר"א ז"ל שהוא אורן של ישראל ויתד שהכל תלוי בו, וכדאי להכריע הדבר. גם חפשתי בספרי ראשונים אולי אמצא כם הדבר מפורש או שאר ראייה ברורה. כי ברוך השם יש לי הרבה ספרי ראשונים.

גם חיברתי בצידו עוד פירוש אחד ושמו ביאור הלכה, בו יבואר בארוכה כמה דינים שכתבתי במשנה ברורה ולא היה מקום בשער הציון לבארם, ועוד כמה ענינים עמוקים.

לוח סימני ראשי תיבות

71 יחשוב המעיין שהעתקתי מהפוסקים היה שלא במתכון וכמעטק בעלמא, לא כן הדבר, כי עינתי בעזרת השם כבכל סימן במקורי הינין בראשונים, וגם כמעט בכל האחרונים הנ"ל ראיתי להתבונן בדבריהם, וגם עזרני ה' שהשגתי את הספר כנסת הגדולה על אורח חיים ושיורי כנסת הגדולה ועזולת תמיד ולבוש עם האליהו זוטא וכל זה הועיל לי לענין ההעתקה שאוכל להעתק את דבריהם בטעמים ונימוקים, ולא בדברים עצרים כחוקים, כי המעתיק את הדברים כפי קצור יוכל להלווהו מזה כמה קלקולים ולבו אלו הימים ותשובו כבאר היטב מתוך איה ספרי שאלות ותשובות שלא היה בידי וכפרי מגדים ושאר ספרים הנ"ל לא הזכיר לענין זה הוכרחתי להעתיקם כמות שהוא]

ואקוה לה' שמתוך פירושנו יהיה לכל אדם משנתו ברורה בטעמיה וכל פרטיה, כי גם את עיקרי הדינים שבתוך הבאר היטב ושערי תשובה הכנסתי כולם בתוך משנתי.

ה' יוכני לפרש את יתר ההלכות שבשול"ע הזה, ויחזק לבי לעבודתו, ונוכח לנחמת ציון במהרה בימינו אמן:

א"ז. אליהו וזעא: אר"ז. אור ורוע: א"ח. אולח: אולחות חיים: א"ס.
אסיפת זקנים: ארה"ח. ארלות החיים: א"ע. אכן עוזר: א"ר. אליהו
רצא: א"ש. אמונת שמואל: ב"י. בית יוסף. בית יעקב: בה"כ. בית
הספא: בהכ"נ. בית הנספח: ברכ"י. צרי יוסף: בנ"ע. צפני ענמו:
במ"א. צמח אברהם. צמקוס אחר: בא"א. צאשל אברהם: במ"ר.
במשכ"ז. צמשלוח וזכ: ב"ח. בית חדש: בה"ט. צאר היטצ: ב"ש.
ציוך שאמר: בה"ל. צינור הלכה: ד"מ. דרכי משה: דו"פ. דרישה
ופרישה: דה"ח. דרך החיים: דגמ"ר. דגול מרצנה: ד"ז. דבר זה:
דאה"נ. דלין הכי נמי: דמש"א. דמשק אליעזר: הגר"ז. הגאון ר'
זלמן מלאדי: הק"ג. הקרבן נתנאל: וכו"ב. וכיו"ב. וכיוצא בזה:
ח"א. חי לזכ: חו"י. חוות יציר: חכמ"א. חכ"ח. חכמת אדם: ח"י.
חידוש: י"א. יש אומרים. יד אהרן. יד אפרים: יה"ק. יד הקטנה:
ישור"י. ישועות יעקב: יש"ש. יש של שלמה: כנה"א. כנסת הגדולה:
שכנה"ג. שירי כנסת הגדולה: כמ"ש. כמו שכתוב: במ"ב. כמה
פעמים: כ"מ. כסף משנה. כן מוכח: ל"ח. לזכ חמודות: לבש"ר.
לצ"ש. לצושי שרד: מ"מ. מכל מקום. מעדני מלך. מקדש מלך. מאמר
מרדכי: מאמ"ר. מאמר מרדכי: מזה"ש. מחלית השקל: מ"ב.

משנה ברורה: מ"ג. מגן גבורים: מג"ב. מנחת כהן: משה"ה.
משום הכי: מ"א. מג"א. מגן אברהם: מהרי"א. מה"ר יהודה אפר:
מהרי"ב ב"ח. מה"ר יעקב בן חביב: מה"ח. מן התורה: מ"ל. מאיר
לארץ: מ"ר. מי רגלים: מעיו"ט. מעדני יו"ט: משפ"צ. משפטי
זרק: ג"א. נשמת אלם: גו"ב. נודע ביהודה: ג"פ. נראה פשוט:
גל"פ. נראה לי פשוט: גה"ש. נהר שלום: ג"ש. נחלת צנעה: ס"ח.
ספר חסידים: ער"ש. עולת שבת: עט"ז. עטרת זקנים. עיני ט"ז:
עצב"ו. על אחת כמה וכמה: עה"י. עבודת היום: ע"ח. עולת
תמיד: פ"מ. פת"ג. פרי מגדים: פמ"א. פנים מאירות: פ"ח. פתחי
תשובה: פ"ח. פר"ח. פרי חדש: קש"ע. קינור שו"ע: ראב"ח.
ר' אליהו בן חיים: רח"ו. ר' חיים ויטאל: רמ"מ. ר' משה מינץ:
רמ"ך. רבינו משה כהן: רע"א. רבי עקיבא איגר: רי"ו. רבינו
ירושם: רי"ו. רבינו יונה: שע"ת. שערי תשובה: ש"א. שאלת
אברהם. שארי אחרונים. שערי אפרים: שבו"ר. שבות יעקב: שנו"א.
שקנות אליהו: ש"ש. שולחן שלמה. ת"י. תוספות יענים. תוספות
ירושלמי: תבו"ש. תנחומא שור: תר"ש. תוספות שבת: תר"י. תלמיד
רבינו יונה:

ההלכות

הַלְבוֹת חוֹל הַמוֹעֵד
חול המועד אסור בקצת מלאכות.
דיני גלות בחול המועד.
דיני נטילת צפורים בחול המועד.
מלאכות המותרות בחול המועד.
דיני כסוב בחול המועד.
שלא לענות מחנץ לחצר בחול המועד.
זכרי כהמה מותרים לעשות כהוה"מ.
דין מלאכת דבר האבא בחוה"מ.
כמה עניינים הנקראים דבר האבא.
דיני הסחורה בחול המועד.
דיני בטיח סחירה כהוה"מ.
דיני אריגה בחול המועד.
שלא לעשות מלאכה לאחריהם כהוה"מ אלא כהנ"ס.
דין מלאכה ע"י גוי כהוה"מ.
דין זכרי וביס בחול המועד.
דיני כתיבה בחול המועד.
דיני אירוסין ושואלי כהוה"מ.
דין מי שמת לו מת כהוה"מ.
דיני אכילות בחול המועד.

הַלְבוֹת תַּשְׁבַּע בַּאֵב וְיִשְׂרָאֵל תַּעֲנוּת
להתענות די צומות.
הבדל בישי ק"ק תשעה באב ליתר צומות.
שבות שחל תשעה באב להיות בחוה"מ.
דיני ערב תשעה באב.
דין סעודה המפסקה.
דברים האסורים בתשעה באב.
דיני תפילין וציצית בשי' באב.
תשעה באב שחל ביום ראשון.
נחם וענונו בתשעה באב.
במזאז תשעה באב אין אוכלין בשר.
מנהגי תשעה באב ודין מילה בבי"ב.
לעשות זכר לחרובין.
הוראה עיי' הרהור ירושלים והדקדק בחורבן.

הַלְבוֹת תַּעֲנוּת
דין קבלת התענית.
דין מי שדחה לבלו להתענות.
דין ליל שלמי התענית.
דין תפלת ענוה.
דיני תענית צבור.
סיפמה והוצאת הפה שסותר בתענית.
דיני נדרי תענית.
דין הנדר בעת צרה.
תנוה ופזרים וימים שאין אומרים בהם חגיגה
שנפשוהו באתן ימי נדרי תענית.
דין ההוסיאם לישיב בתענית.
באהר ימים אין גורמים תענית צבור.
שבתלה מגילת תענית.
שנתחיל בתענית חומרי מקום שיצא
שחלץ לישב.
דיני תענית שמתפללין באר"י על הגשמים.
על איהו דברים מחנעין ומרעיצין.
אם תתרבה הגשמים עד שמשטשטים הקרקע
אין מתנהגים.
שכל יחיד יתענה והתפלל על צרות.
סדר הפלות אלו התעניות.
ימים שמתענים בהם.

הַלְבוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה
דיני ימי תחנונים וערב ראש השנה.
סדר הפלה עשות ימי משבוע ראש השנה.
דברים שנוהגים לאכול בליל ר"ה.
סדר קריאת התורה בליל ר"ה.

הלכות חול המועד

ב באר הגולה

תקל ובו סעיף אחד:

א כ"י הכריע מהל
דמונה י"ח כהן
רעומה דלסור
מללכה כחוס"מ הוא
מדורייחא והמורה
מקרה למכמ"מ כ"ט
רמ"א הכריע

א *חול המועד (ה) אסור* בקצת מלאכות (א) *ומותר במקצת*: הגה לפי זורח הענין שהיה נראה
למכמים (ב) להחלי:

באר היטב

(א) אסור. ומייב לכבד חו"מ צמאלל ובמשהה ובכסות כשאר י"ט ומהר"ל לנב צנדי עונש המזהה את המועדות פרש"י חו"מ.
ומזה לאכול פת. מ"א. כח הכנה"ג בשם הרש"ס א"ס הוא מקום שנהגו להקל אפילו בדבר שאינו אכיל וצ"ח חסד ואשר להם אפילו דבר
אכיל אין לחסד אחר להחיר להם ע"ש:

ביאור הלכה

* ומותר במקצת. ע"פ מ"ב מה שכתבתי יש שפוטרים שהוא מדרבנן. הוא
דעת הרמב"ם בפ"י מהלכות יו"ט ור"מ וריב"א בחוס' חגיגה
דף י"ח וסמ"ג [ומה שכתב הגהמ"י ושלתי בנזירים שדעת המ"ג בשם
ה"ב"ג כי הכי עיניו צה"ג ולא מוכח מיד ואדרבה משמע ק"ח יומר
שהולך בשבת שאר הראשונים דס"ל דהוא דלורייחא אלא שמכר הכסוב
למכמים להחיר מקצתן כדאיתא בגמרא ומה שכתב בסמ"ג דהוא דרבנן הוא
דבר עמון] וריב"א המוצא בזה"ג והר"ש והמרדכי [ומה שכתב דהר"ס
ס"ל דהוא דלורייחא ר"ל הר"מ בשם רעומי ע"פ שם בירל"ס סימן ש"ד
דהוא צעמנו מסתפק שם בזה ומלמד דהוא דרבנן ובסימן מ"ח כבש
דהדבר אלו בספק] והעור והרש"ב בח"צ סימן ק"ח אור"ל לנגד זה יש
הרבה ראשונים דס"ל דהוא דלורייחא הר"ף שביא העור בשמו בסימן
תקל"ו ס"ל דהוא דלורייחא [והיהו מדהעמיק בריש מו"ק בסתמא כל
הברייתות שהובא בחגיגה דף י"ח שולמדו מקרא דאסור במלאכה מן המורה
ולא העיר ע"י כלום ועיין ב"י שכתב עליו שא"י מניח לו להעור זה דאפשר
דאף דסבר דאסמכתות צעמא ינהיג כחכס ועיין בזה שלום ובגמל אשכול
שכתב בדברי הטור בדעת הר"ף הוא העיקר דלכ"כ לא היה לו להביא
הברייתות בסתמא] וכן נראה מן השאלות פ' ברכה והאשכול והר"ף גיאות
שכולם העמיקו הברייתות בסתמא והרש"ב בפרק ערבי פסחים דף קי"ח

משנה ברורה

א (א) ומותר במקצת. מלאכות המותרות בחו"מ (ה) הם חמשה.
דבר האכיל א"ס לא יעשו עמה ואכיל המועד [היינו לזרז
אכול נפש דמותר אפילו מעשה אומן כמ"ש ריש סימן תקל"ג אכל
שאר זורכי מועד דוקא מעשה הדיוט כמ"ש בסימן תק"מ ותקמ"א]
ובשבל פועל שאין לו מה יאכל וזכרי רבים ומעשה הדיוט אפילו
ליחיד ויחנאל כ"א במקומו והנה צעיקר אסור מלאכת חו"מ י"ס
דעוהו צ"ח הראשונים (ב) יש שפוטרים שהוא מדברי סופרים מפני
שמצינו בתורה שנקראו מקרא קדש והרי הוא זמן חגיגה צמקדש
לפיכך אסורם צעמית מלאכה שלם יתה כשאר ימות החול
שאין בהן קדושה כלל. ומ"מ לא הממירו ב כיו"ח משם והקילו
במשה דברים הג"ל והרבה פוסקים סוברין דהוא מן המורה והא
דהקילו בזה דברים הג"ל הוא ע"פ הרש"ס שניתן למכמים מן
המורה במלאכת חו"מ לפי זורח הענין להחיר וכדדדדדדד לזה
מקרא בחגיגה דף י"ח ע"ש והוה שסיים הרמ"א לפי זורח הענין
וכי' ומאוד יש לזהר שלא להקל יותר ממה שהחירו מכמים דלחול
(ג) המזהה את המועדות [היינו שעשה בהן מלאכה כפירש"ן]
כללו עוד עכו"ם. גם חייב (ד) לכבד חו"מ צמאלל ובמשהה
ובכסות נקיה שלא ינהג בהן מנהג חול. ומהר"ל לנב הקט"א של שבת. ועיין לעיל סימן תכ"ט ע"כ וצמ"ב שם דמלות ושמתח
בחגיג' וגומר קאי גם על חו"מ ומצא שם כ"ל משמתח וכתב האחרונים דאף דמוכח בסימן קפ"ח ס"ו דלינו מחוייב לאכול פת
דוקא בחו"מ ורק דאסורי' להפענות מ"מ לכתחלה מזה לקצוה כעודה על הפת (ה) אחת צלילה ואחת ציוס (ו) דכיון דמזהה לכבדו
באכילה ושפיה ועיקר אכילה הוא להם: (א) להחיר. מקום שנהגו המון להקל אפילו בדבר שאינו אכיל וצ"ח חסד ואשר להם למגדל
מילללל אפילו דבר האכיל אין לחסד אחר להחיר להם [אחרונים] איחא בירושלמי אמר ר' אבה בר ממל אלו היה מי שימנה עמי
התירתי שיהיו עושין מלאכה בחו"מ [והיינו מקח וממכר (י) וזה"ל דבר שאינו מלאכה גמורה] כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי
שהיו אוכלין ושומין ויגעין בחורה ועכשיו אוכלין ושומין ופוחזין עכ"ל וכזה הכל ב' נראה מזה שאסור גדול בשקוק יותר ממלאכה שכותה
הש"ס בחינת המועד היתה כדי להדקן ביראחו ואהבנו ולעסוק בחורו התמימה עכ"ל:

מזה

שער הציור

(א) טור וציור הגר"א ע"ש: (ב) עיין בה"ל: (ג) מ"א ועיין באחרונים שהקשו על המ"א דר"ל דאף למ"ד שהוא מדרבנן נאמר מימרא זו ו"א כדמוכה
במסופות ועיין בזה"ש שישנו ק"ח: (ד) מ"א בשם תיבא וכן איחא צמלללל פ' בא דהדיא כוחיה [הובא בציורי מהרש"ה שאל התניא] אלא דמה
שכתב המניח כשאר יו"ט השמטתי דלענ"ד אין להחמיר ב"כ בזה דהרמב"ם בפ"י מהלכות יו"ט הביא ב"כ דחוס"מ נקרא קודש ואעפ"כ
מהלכות יו"ט שהעמיק שם בדין ט"ו חיוז כיבוד ועונש מטעם מקרא קודש לא העמיקו רק לענין יו"ט ולא לענין חו"מ דס"ל לא העמיק רק מזה
דשמע ש"מ דס"ל דלענין חו"מ אין להחמיר ב"כ וע"כ לר"ך לומר דאף דחוס"מ נקרא ב"כ מקרא קודש מ"מ כיון דלענין מלאכה מן המורה מותר
בחוס"מ וע"כ בדבר האכיל מותר לכו"ט ע"כ דאף דקדושת חמור כמו יו"ט ולכן גם לענין כיבוד אין לדמותו ליו"ט והוה נראה דעת הרמב"ם ומה
דמשמע מהמכיללל הג"ל דלר"ך לכבדו באכילה ושפיה וכסות נקיה י"ל דהיינו לכבדו יותר מימות החול בכל זה אכל אינו מחוייב לדמותו לגמרי בזה
ליו"ט דממקרא קודש שלו ילפינן בחגיגה י"ח לחד מהא דאסור מלאכה בחוס"מ ופס"ה מקילינן ביה בדבר האכיל הכי דמקרא קודש שלו קיל ממקרא קודש
דיו"ט ומדע עוד דהרי לענין אכילה דיו"ט מחוייב לאכול פת דוקא [ומטעם זה פסקינן לעיל בסימן קפ"ח דמחוייב לחזור א"ס לא הזכיר מעין המאורע
דיעלה ויבא] ומהו"מ אין מחוייב לאכול פת הכי אף דלר"ך לכבדו באכילה אין חיוז גדול ב"כ וכן [היהו שעתה דמותר ב' דבר האכיל וע"כ
נראה דאף לענין כסות נקיה אין מחוייב כיו"ט עמנו רק יותר מימי החול וכן בסימן תרס"ד סק"ג צמ"א משמע ללאורה דמחוס"מ לבד הו"ר אין
המנהג ללוש צנדי שבת ומהר"ל דעבד לנפשיה הוא דעבד ומ"מ יותר מימי החול טדא לר"ך לא ארס לנהוג וכינ"ל ועיין לעיל בסימן תקכ"ט צמ"ב
סקט"ו שהעמיקי מהגר"ו דלענין כיבוד ועונש אין חייב בחוס"מ דלא נאמר בהן מקרא קודש והנה עמ"ד דין זה מוכח מהרמב"ם כיו"ט שכתבנו אכן מה
שכתב דלא נאמר בהן מקרא קודש י"ט ע"כ דהרי הרמב"ם עמנו צ"י סובר דמקרא קודש קאי גם על חוס"מ וכן הוא ב"כ מהגניז בתפלת מוסף בחוס"מ
שאומרים מקרא קודש וכו' ליתללל מנזרים וכן הוא דעת האחרונים לעיל בסימן ח"ס ס"ג ו"ע. ודעת המ"א בסימן זה כהנחלל ונפרט שכן מוצא במכיללל
וכינ"ל אלא דמיוט בכל זה קיל מיו"ט וכו' שכתבנו ואפשר דגם הגר"ו מודה לזה: (ה) דומיא דיו"ט דמיוט הוא שמי עטודות: (ו) כסדרת הרי"י
שהובא צ"ח בסימן קפ"ח לענין יו"ט שר"ך לחזור א"ס לא הוה יעלה ויבא צמללל ואף דהש"ס פסק שם דחוס"מ דיו כר"ס היינו רק לענין דיעבד
ואף בזה מספקק שם הגר"א ומלד דעת הרש"ב המוצא שם צנדי ע"ש אכל לענין לכתחלה טדא מזה להשוואו ליו"ט: (י) וכעין מה שביאר הרמב"ן
לשיעורו דברי בירושלמי עיין ב"י והובא ב"י:

הגהות ותקונים: (א) תקכ"ט:

הערות והארות: (1) עיין סי' תרל"ח ס"ק י"ד לענין מוקצה ועיין תקמ"ג מ"ב סק"ד לענין תחומין: (2) עיין סי' תקע"ב ס"ב לענין אם התחילו להתענות
ועיין שעה"צ שם אות ד' לענין אם איסור להתענות הוא מדרבנן:

הלכות חול המועד סימן תקלא

תקלא דיני גילוח בחול המועד. וכו' ח' סעיפים:

א פשוט נגמ' מ"ק
י"ד ב טור
והגיה' בס' א"י
וה"פ ב שם במלה
ד משנה ע"פ י"ד
וס' נגמ' ד ה"ק
ומכ"ס ופ"ל דעת
הטור ופ"ל הל'

א (א) *מצוה לגלח (ב) בעי"ט: ב (ג) * אין מגלחין (ה) במועד (ו) *אפילו אם גילח קודם מועד: ג (ה) *אפילו אם היה (ז) אנוס ומפני כך לא גילח בעי"ט אינו מגלח במועד (ו) וה"ה למי שהיה חולה ונתרפא במועד: ד * יאילו מגלחין במועד מי שיצא מבית השביה (ו) ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד (ח) ומי שיצא מבית האסורים ואפילו היה חבוש (ט) ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח וכן המגודה (י) *שהתירו לו (א) ברגל וכן מי שנדר שלא לגלח (יא) ונשאל

באר היטב

(א) במועד. כדי שיגלה עי"ט ולא יכנס למועד כשהוא מנוול: (ב) אנוס. דלא מוכחא מילתא כ"כ ואפילו לא היה להם אומן

ביאור הלכה

שפירש הנכונה את המועדות קאי על מוה"מ ומהו הכוונה המוספוסת במגילה דף י"ב הי"ל דק"ל דלמור מן המורה מלכא במה"מ וממילא מוכח דגם רש"י סובר דלמור מן המורה דגם הוא פירש כרש"ס במכות דף כ"ג ובפסוקה"ק דף כ"ט וז"ל השביל סימן ר"ג. ויולא מדבריו שה"ק והשאלות וההשכל והר"ן גילוח ורש"י והרשב"ם והרא"ם בשם רמב"ם והשב"ל כולו ק"ל דמלכא במה"מ אסור מן המורה לנדר אומן שהתירו מו"ל לעשותם והרמב"ן הטיל פשרה שכל מלכא שאני לנדר המועד ואינו דבר האסור הוא מן המורה ושהוא לנדר המועד הוא מותרת אף מלכא אומן ואע"ג דהיא היה טריחא ויחרא וכן כל דבר אסור אע"פ שאינו לנדר המועד מותרת ואע"ג שהיא טריחא ויחרא ותכנסת מדבריהם אסור קלמ מלכא ומיכר מוה"מ ודאי דבר מורה הוא ולזה הפסוק הרשב"ם ספק דע"ו והרשב"א במגילתא וכן הכרע הכ"ס להלכה כשיטה זו והעמיקו המ"א וכן מדברי הגר"א במאורו משמע ג"כ שהוא מנדר לשיטת זו ומהשנוה הרשב"א שזכר במאורו חיים הלכות טהילין כתב שכן הוא ג"כ דעת חכמי דרפ"ם לאסור מלכא במה"מ מן המורה והשאלה ארי' כצנני מלוהים מנדר ג"כ להלכה דאסור מן המורה וכן צ"ב בסמ"ח. והנה לפי דעת כל הפוסקים האלו כשהיו אחר ספק במלכא במה"מ [לנדר מהדברים שדעת הרמב"ן והרשב"א הם דרנן] לר"ך להחמיר דהוא ספק בשל מורה ועיין לקמן בסמ"ח מקל"ו בזה"ל דיש חילוקים בגנין זה ואף דמשמע לקמן בסמ"ח מקל"ו. בסופו דפסק כד אמר להקל נגד ר"ה וכן בסמ"ח מקל"ס ס"א ובסמ"ח מקל"ס ס"א משמע דלהלכה חפס כשיטת המקל"ן דעיקרו הוא דרנן אפשר שלא ראה כל מי לאסור שהנאמי ועכ"פ אין למהר להקל כ"א לנדר גדול:

* אין מגלחין במועד. היינו אפילו ע"י עובד ומכל מה שכתבו לקמיה דמוה"ר היינו אפילו ע"י ישראל [ואסורין]: * ואלו מגלחין במועד וכו'. דע דאלו שהתירו לגלח אפילו כדרכו בלי שיעור דמשהנה שנה לה שם גילוח ויטעם במדא מחמא וכו' היכי דנכרעם שרינן אפילו בדרכה הו פושע ואסור לגלח ברגל. ומ"מ המקל"ן יש לו על מי לסמוך כיון שהוא מילתא דרבנן: (יא) ונשאל על נדרו ברגל. ויש חולקין

שער הצינן

(א) פוסקים ואפשר דאם גילח בתוך ל' יום לא שייך זה דניול הוא יותר משלשים יום [פמ"ג] ולדין מדעיותיו שאין המנהג לגלח רק במקפדים וא"כ אפילו אחר קשיפר עלמו נשאר עליו מעט שער וממילא אפילו אם ישהה אחר זה פחות משלשים יום יסמרה עליו השער יותר משלשים יום שלפניו שהיה אז אחר גילוח: (ב) עיין בפמ"ג שכתב דלכתחלה יגלה קודם חלות ואינו ע"י ממש המ"א בסמ"ח ר"ח בקס"ה בשם הרא"י שכתב שם שלא לגלח אחר מנהג וימינו אחר שהגיע זמן מנהג ור"ל מנהג גדולה בע"ס וה"ה בעי"ט ופ"י מה שכתבנו שם בשם האחרונים דנדר לנדר על דעת הפוסקים דמנהג היינו מנהג קטנה ונראה דבעי"ט כשהיו דמוק לו אפילו לכתחלה יוכל לסמוך עליהם. וכו' לענין לכתחלה אצל לענין דיעבד הלא ידוע דעת הרמ"א שם בסוף הסימן דמסתפקין כל היום ואף דהגר"א שם מספקת ע"י לענין עי"ט כדי שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול אין להחמיר וכן המנהג: (ג) פשוט: (ד) לשון הרשב"א: (ה) גמרא ובפירוש והרמב"ם: (ו) צ"ב: (ז) העמקי' מן הלשון הרשב"א ומיכ"ס הענין דבבב"י דפ"פ שהעמיקו רק העטם משום דאפדרי אינו דבר מפורסם קשה עובד דמי שנדר שלא לגלח והתירו תכס הלא ג"כ אינו מפורסם דאסור הנדר נדר בפריה"ק דוקא וההיכר הלא צריך מומחה ג"כ אינו מפורסם ואפ"ה התירו ודיותר בחולה שעמד מחלי' במועד הלא הוא מפורסם בדאי' לרבים שהיה חולה ואפ"ה אסור אלא העיקר נראה כמו שכתב הרשב"א דהיי האונס עלמו הוא דבר גלוי ונודר שלא היה נאשך לו משא"כ בשאר אונסין שאין האונס גלוי ומתחיל אסור דכל אחד יאמר שאנוס היה עליו וכו' הו פנאי וכו' וזה נכלל לדברי' בתירוק הגמרא גבי מי שאבדה לו שאלהה לו אפדרי' ואמרו כל הפסוקין אסורין ופריה"ק בייחוס מותרין. וגם מהרמב"ם משמע ג"כ דהעיקר הוא משום דהיי בדאי' אי אפשר להם ולא מפני הפקדום ולכן אמר שפיר נמי דין דמולה שאין זה אונס מוטל: (ח) ריב"א: (ט) כן מתבאר ברש"י בסוגיין דלא היה לו פנאי היינו שאלה בתוך הרגל וה"ה בסמ"ח למשיכה מעי"ט כדלקמיה ורש"י במ"א דמשמע מיהי' דלף כאלה מעי"ט כמן שהיה לו שהיה לגלח ורק שלא היה לו פנאי לזה והדבר חיימה דל"כ להי ישמנה דייחיו לגלח במועד כיון שהיה זמן לזה מבעוד יום ואם משום טעמך הלא לא התירו משום טעמך דנדרה צנעלמא כיון שמים השב"ס צנעלמא לא עכבנו מלגלח שאלה צנעל מועד לגלח ומע"ט מוכח בנדרה' כמו שכתבנו וכן מלכא גמורין יוסף ח"ל שלא היה לו פנאי לומר שנאו כ"כ סמוך לערב שלא היה להם פנאי לגלח וימה שאלה עוד לחלק בין בא ממדינת הים לשאר דברים ליתא דהרשב"א כללה כולם במדא מחמא וכן מוכח ברש"י ירושם ונקט שם לענין בא מן הים וה"ה בצינן: (י) הוא דעת הרא"ש

הערות והארות: (1) עיין שם ס"ק ה' לענין ע"י גוי אחר חצות:

על נדרו (ד) כרגל וכן (יב) הבא ממדינת (ה) [נא] הים (יג) בחה"מ או שבא בערב הרגל 'ולא היה שהות ביום לגלח (יד) 'והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ (ו) לטייל: ה' "אעפ"י שהתירו להסתפר לו יסתפר כרה"ר אלא בצנעה: ו' (ז) [נא] (טו) ט"טן מותר לגלח במדע (טז) אפי' גולד קורם הרגל (זאפילו) (ח) צפהסוף (יז) שרי) וכן משמע ממדרש'): ג] "אבל שחל (ט) שישל שרעו (יח) בשבת ערב הרגל מותר לגלח בחה"מ: הגם מי שהמיר לם כומיס וסור כמסובה (יט) ודרכו

[א] הִסִּי: עֵינַי בָּאֵר הִטַּע וְהָא שְׂכַתְּ בָּשָׂם בְּגַן הַמֶּלֶךְ חֶסֶד חִינָה אֶחָד
 חִי' כִּיֹּן שֶׁל דֵּד הִיִּיר דִּבְרִי: [ב] קָטָן. עֲבָדֵי: וְעֵינַי בְּגַן הַמֶּלֶךְ שְׂכַת
 חִי'ל וְתוֹמֵר לִשְׁהוֹת שְׂמַחַת הַהֶגְלָתָם שְׂעוּשֵׁי לֶקֶח כִּדִּי לִהְדַּלֵּל מִשְׁמַחַת חֲמוּסֵד
 וְתוֹמֵר נָמִי אִיכָּא בְּדָךְ כִּי ע"ש הָרַעֲנִי שֶׁל מִנְחָה הוּא מִנְחָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 ג'כִּי שְׂרָשָׁף שְׂמַחַת בְּנִפְתָּהּ לִשְׁהוֹת הָאֶסְכּוּיָה אֶל קָטָן שְׂמַחֲמִין אֲמוֹן מִנְחָה לִּישׁוֹת
 חִי' לִישׁוֹת הָרַעֲנִי עֵינַי בְּנִפְתָּה שֶׁעַר קִפְרִית הָעוֹמֵר שְׂכַתְּ שְׂמַחַת הָאֲדוּלְמִים
 קֶבֶר רַבִּי יִרְמִיָּה בְּנוֹ מִיִּירִינִן לְגַיָּי עֲבוּרֵי מִסְרָה אֶל מוֹרֵי הָאֲדָרִי וְלִי
 שְׂהָלָה שֶׁסֶּ לְגַלְתָּ אֶחָד בְּנוֹ מִשְׁמַחַת וְשְׂמַחַת יְמִינִים הֵסֵם ע"ש: [ג] אֶחָד שְׂמַל
 וְעֵינַי בְּשִׁנְהֵי: שְׂמִי שְׁמִלּוֹת לְמִיד שֶׁל אֲדָרִי חֲמוּסֵד וְעוֹבֵר וְזֶה מִפְּרִי
 חִי'ל. אֲדוּלְמִים לְגַלְתָּ חֲמוּסֵד וְאֲדוּלְמוֹת קָטְעוֹת שֶׁם ר' רַפְּהִי כִּי לִשְׁמִי חִי' וְלִקְטָן כִּי
 חֲתוּמָתָם לִבְרִיא הֵבֵא הֵבֵא ע"ש וְכ"כ אֲדָרִי וְכ"כ בְּרַיִי בָּשָׂם עֲבָדֵי יִשְׁוֵעִי כְּחִי' אֶל

ימים. אבל אם לא ביקש שימירו עד הרגל לא חשיב אונס:
(ד) ברגל. ובה נראה אפ"י שהיה יכול להמירו קודם הרגל לא
מיקרי פושע שהיה בדעמו לקיים נדרו ומיכרו. מ"א: (ה) הים.
שלא בא בשוב עד חוה"מ. ב"י ר"ו. משמע דאם היה בעי"ט
במקום ישוב אסור לגלח בזה"מ וי"ל דאם היה ב' ימים או ג' ימים
קודם יציאת ב"י בשוב ובעי"ט לא היה בשוב מותר לגלח בזה"מ ומיהו
דוקא כשא"מ ממדינת הים דאו מפרסחא מלחא אכל בדרך אחר לא
מ"א. כחז ב"ן גן המלך פ"ט ס"ב כל אלו נמנעו במועד מותרים
לספר ע"י ישראל כיון שיש הימור בדבר ע"ש: (ו) לטייל. אבל יא
להרים או לראות פני הצירו שרי דמקרי דבר מזוה עש' רמ"ח:
(ז) קטן. דלא שייך ביה טעמא שלא יכנס למועד כשהוא מנוול דלאו בר

בדליתא צמינן חקל"ד ה"ה לענין גילוח ועוד מפקסין (ד"ה) ע"צ דליתא שס
הייינון שכן הדיוט חופר דכרכי צמח"מ הפרינו והוכנעין שכן מותרין
בצמח"מ צמח"מ בנא מן הים ולת"ח הרלענין אסור ב"ד חף שנסה ה"ה מותרין לשנות
צמח"מ דליתא ורשומלי וע"כ דלין לתדין מן שנינו מוח"מ להמיר מוח
ב"ד ולפ"י מוכח צמח"מ לעניינו דספרין וכוונתן המירו לכן
בדברכה (אח"כ) מח"י רע"ב"ל כפ"י דסבור לדינא כמו שכתבנו
קשה הלא דבר שאינו אכול נפש והוא לנורח המועד קי"ל דמי
שינוי ואולי מפני שהיו עד כה אטוסים דבר עשאוים חז"ל דבר האחד דקי"ל

(יא) גם צה דהוא דוקא אס לא מנא חסס להסיר נדרו עד חוץ הרגל משא"כ אס לא רנא להסיר מקודס ואס"כ נמנך לא חשיב אונס. ודעת המ"א להקל צה כדעת המחבר לנא חשיבין לפושע שהיה לו להסיר מקודס כיון שקודס הרגל לא היה כלל בדעתו להסיר נדרו ואס"כ נמנך: (יב) הבא ממדינת הים. דוקא ממדינת הים דמפרשנא מנחא אכל דרך אחר לא נמנך (מ"א) וענין במתני' השקל דהיה משאר מקוץ חרוק מזה מזה דפרשנא מילנא (ונבדושי' ריטב"א כחב כל שצא מן למח') מהרי ממדינת הים ואע"פ שאינו

מקום רחוק וי"ע): (יג) בחורל המועד. ודוקא שלג נא ב'שזב עד חוה"מ דלס נא צעיו"ט במקום ישוב ונא בזמן שיש עוד שבות מצער ויס לגלג אף שלג נא לביתו עד חוה"מ אין זה אונס שהיה לו לגלג מעיו"ט צעיר ההוא. ועיין צמ"ח שכתב דלף כשהיה במקום ישוב בשנים או ג' ימים קודם הרגל ואח"כ צעיו"ט לא היה ב'שזב כגון שישב אז על הספינה הוא לביתו בחוה"מ או שגא לעיר סמוך למשיכה ולא היה שהות ביום לגלג א"ז מותר לגלג בחוה"מ כיון דצעיו"ט גופא היה אונס: (יד) והוא שלא יצא ובר'. פי' דמלך ישראל לארץ ישראל או ממדבר לחו"ל אף ביטל שטיין דבר מנזח איה חוה"מ לו לגלג כשלג היה פניג לביתו מצעיר (נצח) ונצח כיון שזינא ב'שזב שלג עשה אכסור משה אכל מא"י לחו"ל אינו מותר אלס ביטל להריוח או לראות או לביתו דהוא חשיב דבר מנזח שמותר לגלג מא"י בשביל זה משא"כ לגייל צעלמא דככה"ג אסור לגלג מא"י לחו"ל לא החירו לו לגלג: ו (טו) קטן ובר'. דלג שייך ביה טעמא שלג יכנס למועד כשהוא מנוול דלאו בר מנזח הוא ודוקא שיש לו שער רב דמזעזער עי"ו. ודוקא לקטן מותר לגלג לזורך הרגל הוא בגדל הקטן אכל לעכו"מ אסור לגלג דלג עדיף משאר מלאכות דלסור לעשותן צמזעז אלא"כ אין לו מה יאכל [גורמים]: (טז) אפילו עמד ובר'. ר"ל אף שהיה יכול לגלגו ממקום שרי (יג) ומטעם הי"ל ועיין צפמ"ג שצמדד דלפ"י הוא בן כמה שנים כל שלג הגיע לייג שנים מותר לגלגו במזעז וכן מוכח מצמ"ח אף הרי"א מתמסק דהי"ר דהקטן נראה בגדול אפשר דל"ן להקל כפרהסיא: (יז) שרי. דהכל רואין שהוא קטן: ז (יח) בשבת ערב הרגל. דהרי לא היה יכול לגלגו ביום זה: (יט) ודרביו

והטור שהעמיקו דעת הירושלמי דכשלא פייס מתקדם הו"ל כפושע וכן העמיקו בתוספות וכ"כ רבינו ירוחם וכן תנאלי גר"ך גאון שהעמיק הירושלמי הזה וכן הביא אחר"כ בשם הגהדה (ובא"ו) לענין נידוי ק"ל דמת שמעמירין לו מומר מיד לאלו תירושלמי ובפסנא הירושמי' והראב"ד וזמו שפסנא הממכר ביו"ד סימן ש"ד ס"ג ע"פ שפסנא שמעמירי מדברי הירושלמי דהיא ידועה לאלו פייס ולהמיר קודם הרגל ולא פייס אחר פושע הוא כונת הרא"ש שהעמיק הירושלמי וכן הפסנא בספר מפרנסת שפסנא דר' לענין לו העמיק הרא"ש על הירושלמי ובתמירי הא' של ה"ב ופרנסת הרא"ש גמדים ג"כ פסנא על ודלגה כמירוח השני של ה"ב) דלא כדמשמע מדעת הרמב"ם שאין מתקן מה ולכחולה טוב לחוש לדעת כל הני ריטואל להתמיר מה. ומ"מ כתבתי דהמיקל אין לו על למסוך דאן נראה מהגר"א שנקט דעת הממכר והוא בדעת הרא"ש והרמב"ם משום שפסנא פסנא דלן דלאל ופייסייה משמע דלן משתקן וכן מומר והוא מלתא דרנצן וכן נראה דעת הלכות דהקל: (יא) הוא דעת הרא"ש שפייסו ע"פ הירושלמי והסבין כן פייסייה והביא דא"ט בשם ספר אורון יעקב להתמיר כן מה לאל דעת המ"א שכתב דמה דהוא דעת הרא"ש והרמב"ם דבין שפייסיה אחר דעתו לקיים דהרי לא תשיב פושע אמנם הרא"ש הלא הביא דגם דעת רש"י כן הוא דמתקן לא תשיב פושע וכן תנאלי גרעט"ב ע"כ המיקל לא הפסיד: (יב) השויע' חפס מה דעת הראב"ד והסבין עמודי הדין והגר"א הקשה דמהירושלמי שהבאנו מוכח לכאורה להדיק דממירי ק"ר ביאלא מה"א לא"י לו מומיר' לחור'ל והיטו דמיון שהיה יתאסוף ואלו לא לנצח כלל לא המיר לו וכן נראה שדעת רש"י והר"ם ע"כ וכן נראה להדיק שפסנא ק"ר אבן גר"ך גאון משתקן שכתב ג"כ בהראב"ד שאלו לא תאכלו ובעיטת מר"א וכן תנאלי ע"כ וכן למסוך: (יג) ועוד דקנס הוא ולא קנסיון לכן בשביל האב שאלו גיטוהו ממשא (תשנ"ז):

הגהות ותיקונים: א) צ"ל לעיר: ב) נה:

הלכות חול המועד סימן תקלא תקדג

י"ב ב שט י"ח
והנרמק הר"ף
ורמ"ס כמ"ה
שם נצ"י

לגלה (כ) מותר לגלה במועד (תה"ד סי' פ"ו): ח * יכל אדם מותר (כא) ליטול (י) שפה בחול המועד: הגה אפילו צפרהסא ומותר למוק ולמרוק ראש במועד אעפ"י שמסיר שער ואין זה משום (כב) גילוח (מרדכי רש"מ"ק):

תקלב נטילת צפרנים בחול המועד. ובו ב' סעיפים:

א * מותר ליטול צפרנים * בין ידי בין דרגל (א) אפילו במספרים. הגה אצל (ב) יש מחמירין (א) ואוקרסין וכן הוא המנהג להחמיר שלא לטול (ג) צין (ב) נסבין צין נמספרים אס לא לנורך מנחם ב' מוספת חמטה הר"ף ורמ"ס כמ"ה שם נצ"י

ב (ג) טבילה (ד) שטולן כדרך בחול (סמ"ק ומוספות): ב (ה) יכל רפואה מותר בחול המועד: שער יטובה

באר היטב

תקמ"ח ס"ח: (י) שפה. צין נחמד צין נמספרים ע"מ ע"ש. אפי' אינה מתעכבת האכילה ומכ"ש דמותר לגלה לנורך המכה עמ"א: (א) ואוקרסין. ופשוט דכל דמוחין לגלה מותרין לטול צפרנים. מ"א. וז"ל לאסור לצפרנים יכול לטול בכל מקום ודוק באר היטב אשר לפני. ובש"מ נ"ש סי' י"ז מחיר למי שזהיר לנטול בכל ע"ש לטול בחוה"מ בע"ש. וכתב המ"א וז"ל אס נטולס בעי"ט מותר לטול בחוה"מ דהא ר"מ מחיר זה אפי' לגלה ע"ש: (ב) נסבין. משמע דידו או צשיניו מותר. וכתב רמ"א הנוטל צפרניו צשיניו אין צו משום מילאוס: (ג) טבילה. עיין מה שכתבתי ב"ד סי' קצ"ח ס"ק י"א:

שערי תשובה

ב"ד סי' י"ד דעמו לאסור וכתב שכן מפורש בנ"י ובמח"צ כתב לישב דברי רש"י שצין הכתב מזה ומ"מ אין להקל כ"א ל"ג וכן נספר דת דוד סימן ש"צ נראה לדאור ע"ש ועיין בנ"י שם שכתב ד"ל דף אס הוא חוק למ"ג על אצו בערב הרגל אלא שהגיע שיעור גערה ונעדר צו חצירו יש להחיר להקספר בערב הרגל אלא שכתב שאינו כותב רק להלכה ולא למעשה ע"ש ולכן יש להחמיר גם זה כאין ל"ג ועיין לקמן סימן תקמ"ח מ"ש שם נצ"י

באר הלכה

דבדבר האבד א"ס שינוי. ועדיין נ"ע: * כל אדם מותר ליטול שפה. עיין במ"א שהוכח דמקום מכה שכל היד אפילו כשאינו נוגע לפיקוח נפש מותר להעביר השער ועיין במח"ס ומשמע לכאורה מיניה דאס היה זה בראשו אסור להעביר השער ועיין במ"א שהב"א ראה ממוספתא פסקים פ"ג דאפילו בראשו מותר [ד"ל] שם מי שעלתה לו מכה בראשו מותר להקספר במועד] ולפי מה שמפרש שם במנחת ציבורים כונת הגרי"תא הוא היכי דנתרפא במועד ולכן מותר מפני שלא היה יכול לגלה מקודם מחמת המכה וא"כ אין שום ראייה לדברי המ"א. ואב"ד אפיר ק"ת כמה שהקשה המ"א על דברי הלכותי פירס דמשמע מיניה דכשאינו נוגע לפיקוח נפש לאסור חס אילו לפי מה דק"ל דאפילו שפה שאינו מעכבת האכילה מותר ולענ"ד הלכותי פירס שכתב שער שצמקוס הקות דס בריבא דכוסילתא מיייר נהקוט דס שקורין קע"פ ועיין דגם שם המנהג להעביר חמלה השער ממקום הזה ואח"כ מכה זה המקום בריבא דכוסילתא ולהכי מחיר רק משום דנוגע לפיקוח ומתוספתא שהב"א ראה להקל כבר דחיי דאפשר ביאורו כמו שמפרש במנחת ציבורים ובג"ל. ועב"ד היכי שהיה יכול להעביר השער קודם יו"ט אפשר שאין להקל בשמין שנראשו ומה שהבאנו בשם א"ח להקל לענין קע"פ ועיין אפשר דהוא מיייר באופן שאין צריך לגלה השער מקודם או למיייר שנתהוה לו ההכרח לזה בחוה"מ או דסבר כלקוטי פירס דנוגע זה לפקו"ג ולבד כל זה היכי שהוא צריך לזה כדי שלא יבד עליו החולי כבר מנאר בסיומן תקל"ב דכל רפואה מותר בחוה"מ ואפילו לחולה שאין צו סכנה כמבאר שם במ"ד וה"ה היכי שיש לו שמין בראשו ומנטער כל גופו עי"י ג"כ תשוב כחולה כנ"ל בסיומן שכתב ומותר לעשות לו רפואה: * בין ידי בין דרגל. ר"ל אפילו דרגל דלא מאס אס יניגדל ג"כ מותר [נ"י]:

משנה ברורה

לגלח. פי' נמקוס שטוהגין שצעלי תשובה מגלחין דעבודת גילולים דמי למח ולמלוצע שטעון גילוח: (כ) מותר לגלח במועד. אפילו (ד) חור בתשובה קודם הרגל והיה יכול לגלה מקודם אפי"ה שרי צדיעב שהרי אין מלרפין אותו לכל דבר שצקדושה עד שגלח: ח (כא) ליטול שפה. צין (טו) נמספרים וצין נחמד ואפילו אינה מעכבת האכילה [אחרונים] ומי שיש לו שמין בראשו מותר לגלה השער אפילו נחמד [ח"א] ועיין צב"ל. ומותר להקח דס שקורין קע"פ ועיין [א"ח]: (כב) גילוח. וכן כל רחילה מותר [הגר"ע ח"א]: א (א) אפילו במספרים. וכ"ש נסבין או צד וצשיניו דמותר: (ב) יש מחמירין וכו'. דסובין (א) דבה שייך ג"כ הטעם כדי שלא יכנס למועד כשהוא מנוול ויחמסם בערב הרגל. וכל הני דמוחין לגלה הנ"ל בסיומן תקל"א (ג) מותרין לטול צפרנים. ואס נטול מערב יו"ט (ג) מותר לטול בחוה"מ דהא יש מחמירין לעולם כשגילה מעי"ט ואף דאין לא קיי"ל כן כנ"ל בסיומן תקל"א ס"ב מ"מ לענין זה דיש בלא"ה הרבה דעות להקל אין להחמיר: (ג) בין בסבין בוי. אצל (ד) צדיו או צשיניו מותר. הנוטל צפרניו צשיניו אין צמן משום מילאוס [גמרא]: (ד) שטולן כדרך בחול. ר"ל אפילו ע"י עמלן וא"ס ע"י נכרית כמו לענין אשה שהיא אכלה [ביו"ד סימן ש"ז ס"א] מאחר שיש מחמירין בכל ענין [הגר"ע ח"א]: ב (ה) כל רפואה מותר בחוה"מ. היינו שמוסר (ה) לעשות אפילו מלאכה גמורה לנורך רפואה ואפילו לחולה שאין צו סכנה הא ביו"ט

אסור אפילו לשחות דבר שהוא משום רפואה גזירה אטו שחיקת סממנים [מ"א ופמ"א]:

ציון

שער הציון

(יד) וכן מוכח ממ"א והגר"א שנקטו לדינא כחירון א' של תה"ד ע"ש: (טו) דע"י גידול שפה לא יהיה מנוול וע"כ לא הכריחוהו לגלחו מעי"ט ומ"מ צ"ל דה נקרא יפוי וקוקן הגוף ולורך המועד דל"ה יהיה אסור מטעם מלאכת גוזה בחוה"מ וממ"א ב"ק י"ב משמע דלא אסור כ"א בגילוח הראש אצל נשאר אברים מותר לספר וע"ק: (א) לט"ס: (ב) מ"א ומה שהשיג הבה"ט דהא היה יכול לטול בכל מקום שהוא וז"ל דהא שם ג"כ היה יכול לגלה כשהיה צד ישראל וע"כ הקילו משום דנעת צער אין דעמו לגלה וה"ה מה: (ג) מ"א וס"א: (ד) אחרונים: (ה) פמ"א ומ"א בסוף כלל ק"י: אלא

תקלג מלאכות המותרים בחול המועד. ובו ה' סעיפים:

א ברייתא מ"ק י"ג
ב ברייתא שם
וכת"ק טור בשם
אביו הרא"ש וש"פ
ג הרשב"א בתשובה
ד שם בגמר' מימרא

א *מותר לטחון קמח (א) לצורך המועד (ב) אפילו (א) כיון מלאכתו במועד (ג) ולקון עצים מהמחובר ולהטיל שכר בין של תמימים (ד) בין של שעורים לצורך המועד ושלא לצורך המועד (ג) אסור ומיהו א"צ לצמצם אלא עושה בהרחה ואם יותיר יותיר (ה) זאבל לא (ג) יערים לטחון או לעשות (סכר) (ו) ייתר בכוונה או אם יש לו קמח (א) שכן יאן) לא יערים (לעשות אחר) (ז) ויאמר מזה אני רוצה אבלי אם יש לו לחם מותר לטחון (לפת) דפת חמה עדיף (והוא הדין) (ד) (ח) בשכר הס' הקדש (ט) עדיף בלא הערמה (י) * שרי (המגיד פ"ו): ב *מותר

באר היטב

(א) כיון. דגנורז אכילה לא גזרו כיון מלאכתו: (ב) אסור. במקומות שעושין מחיה ביין שרץ שזורפין ביורות ויש להם ריוח הרבה יש מקום להאמיר וליתן הריוח לעניים כיון שהם אינם עושים מלאכה בעצמם רק ע"י א"י ואפ"י ישראל יהיה מסייע מותר דמסייע אין זו ממש מיקרי כיון דהא"י יכול לעשותו בלי סיוע ישראל בית יעקב ס' מ': (ג) יערים. ואם הערים מותר לאוכלו עסי' תק"ג מ"א: (ד) בשכר. ובחטים ובכל דבר מ"א וכ"כ י"א ע"ש:

ביאור הלכה

[illegible]

בסימן חק"ג ס"א בנה"ג ומיהו להמפרשים שפירושו (ו) שם דדוקא בזה"ל אבל בהערים אסור חף בדיעבד (ז) אפשר דה"ה הכא אסור: (ז) ויאמר מזה אני רוצה. ואע"פ שאוכל מזה שטותן (ח) מ"מ הערמה היא שהרי אין כריך לזה: (ח) בשכר. וכן בחטים ושעורים וכה"ג אם יש לו קמת מהם שאינו יפה כ"כ מותר לעשות אחרים שיפס יומר מהם: (ט) עדיף בלא הערמה. ר"ל שצאמת החדש עדיף (ט) ואינו מתכוין להערמה. ודע (י) דיש פוסקים שסומכים להקל בהערמה דיש לו יסן ואומר בשכר חדש אני רוצה ושומה גם מן החדש (יא) ואין למחות למי שרוצה לסמוך אסבגא זו (יב) ומ"מ יש שכתבו דגם פוסקים אלו אינם מקילים (יג) אלא בזה דאין הערמה ניכרת שאין הכל יודעים שיש לו שכר ישן אבל לא בטעות חטים או עושה שכר ומערים לעשות יותר אלאחר יו"ט" (יד) שהכל רואין שהוא טעות ודרכו כדרכו שהוא טעות בזה: (יז) שרי. כתב ה"ח"א ר"ל דלפילו יש לו פת נקיה (טו) מותר לאפות פת הדראה ללוצר

שער הציון

[illegible]

הגהות ותיקונים: א) רי"ט:

הערות והארות: (1) עיין שעה"צ תקל"ז אות מ"ט לענין קוצר: (2) עיין סי' תק"מ ס"ק כ"ז לענין מכשירי אוכל נפש:

הלכות חול המועד סימן תקלג

(ה) לעקור פשתן (יא) מפני שראוי לכסות בו את האוכלים ולעקור כשות (יב) שראוי להטיל בו שכר לצורך המועד (יג) ולעקור שומשמיין (יד) שהיבשים שבו ראויים לאכול מיד: ג "פירות שנתבשלו קצת ונאכלין ע"י הדחק מותר ללקטן כדי לאכלן * ואם לקטן לאכלן והותיר וחושש שמה יתליעו אם לא יכבשם להוציא ליחה מהם (טו) יכול לכבשם יאכל * אסור ללקטם תחלה כדי (ו) לכבשם (טז) ואם הוא דבר שאינו נמצא אחר המועד (יז) * מותר לקנותו ולכבשו: ד יצד אדם דגים (יח) כל מה שיכול לצוד (יט) ומולח הכל במועד שהרי אפשר שיאכל מהם במועד אם (ז) יסחוט אותם בידו פעמים רבות עד שיתרככו (כ) (ומותר (ח) לנודן בפרהסיא שניכר לכל

באר היטב

חצרו להערמה כי האי שרי אפי' ציט' כמ"ס ס"ח ת"ק כ"ס בחוה"מ. וא"ל מ"ס מקמח דאסור לטמון שלא לנודן כמ"ס ס"א דשאיני יצידה דכל פעם י"ל שיתמלא דג משונה יותר משא"כ בקמח. ומה שמותר למלות ע"י הערמה היינו משום דאין עיבוד באוכלין מ"א: (ח) לנודן. אפי' נהגו שלא לנודן רשאין לחזור ממנהגם מפני שמעמיטין משמחת

משנה בבורה

לנודן חוה"מ אע"ג דציט' אסור בחוה"מ שרי ובלבד שזרין עכ"פ ג"כ קצת במועד ועושה בהרשות ואם יומיר יומיר: ב (יא) מפני וכו' האוכלים. כגון תאנים ותמרים (טו) המינישין אותן בחמה ולרבינן לכתותן בלילה מפני הטל. וכ"ז אם (יז) הוא עושה לנודן זה ואפילו בזה לא שרי ליה לעקור (יח) אלא בכדי מה שהוא צריך. וה"ה (יט) אם הוא צריך לזרע הפשתן לנודן חפשיה שארין אותו והגשים חופפות בו להטילן בשבן ולתלחם מרחיקין דשרי לעקור הפשתן בשביל זה (כ) ואע"ג דבשביל זה לא היה לו לתלוש רק ראש הגבעול לא הטרמיחוהו חכמים לשנות מכפי מה שהוא עושה בחול ושרי לעקור עם השורש. וגם בזה אינו מותר אלא בכדי לזרע וכו': (יב) שראוי להטיל בו שכר. צ"ל להטיל (כא) בשכר שמערבין אותו בשכר לחם בו חורפא וגם בזה אם הוא עושה לנודן זה וגם רק בכדי מה שהוא צריך למועד וכן לענין שומשמיין דלקמיה: (יג) ולעקור שומשמיין. אינו (כב) שומשמיין שלנו שהם מאכל גמור אלא הוא מין זרע שעושין מגרעיניו שמן (כג) או מטוגנים אותן בדבש וראויים לאכילה (כד) ואינן ראויים לכל זה אלא בשעה שזין יבשין אצל הלחים צריך להכמישן וליבשן ולא חזו עד לאחר המועד: (יד) שהיבשים שבו וכו'. ומשמע דשרי ליה (כה) לעקור בלי צדירה ואח"כ יצורו הראויים לאכילה ולשמן: ג (טו) יכול לכבשם. ר"ל אע"ג דשוב לא יהיו ראויים לכל ימות החג (כו) וא"כ טרם רק לימי החול אפי"ה שרי דהו דבר האבד: (טז) ואם הוא דבר שאינו נמצא וכו'. וה"ה אם יתיקיר אח"כ וכמו בפרקמטיא לקמן סימן תקל"ט ס"ה: (יז) מותר לקנותו ולכבשו. אע"ג דאינו ראוי למועד עצמו והטעם דמדמינן לה לפרקמטיא דשרי בכה"א הוונא ודלקמן סימן תקל"ט ס"ה ועיין בבבאור הלכה

בשם אחרונים (כו) דדין זה אינו מוסכם לכו"ע: ד (יח) כל מה שיכול לצוד. ומשמע דלפילי הוא מונח בודאי שזהו יותר מבדי האורן למועד ג"כ שרי ולא דמי לקמח כמ"ס וכו' דאינו מותר אלא בכדי צורכו בהרשות. (כח) שאני הכא שאין כל דג שזה בעצמו ועל כל יצידה * י"ל שמה יתמלא משומשמיין וזהו כבוד יו"ט: (יט) ומולח הכל במועד. ר"ל דלא דמי לציט' דלא שרי ללקטם כדי לכבשם החסם שאני דמוכששים אינם ראויים לאכול בתנחן איהו ימים וא"כ הוא רק הכנה לימי החול משא"כ בדגים (כט) אפשר ע"י הדחק לטמון ולאכול וא"כ אפשר דיהנה מזה גם ציו"ט (ל) ולאו לנודן חול בלחוד טרם: (כ) ומותר לצודן בפרהסיא שניכר וכו'. כמו שמותר בתנחן

שער הציזין

(טו) ר"ן: (יז) צ"י ומשמעות שארי מפרשים: (יח) דרישה ומ"א וא"ר ועיין ח"מ: (יט) ריטב"א ור"ן ומ"מ ציפוס דברי הש"ס דחזו לחיפוסא: (כ) מגיד ופירוש הדרישה והמ"א: (כא) כן הוא במג"ס ור"ן: (כב) דרישה ופשוט: (כג) ריטב"א ור"ן: (כד) טור וריטב"א ור"ן ועיין בריטב"א שהבא פירוש רב האי דחזו לניחא היינו שהגרעינים שלהם ראויין להסקה ופשוט הוא דגם בשביל הסקה מותר לתלוש וכמו דמותר לקח ע"ס: (כה) כן משמע מלשון הש"ס דקאמר חז"ל לניחא דאית בזה ובפירוש הריטב"א ור"ן: (כו) רש"י: (כז) וכן מה שאומר מחלה ללקטם אלאחר המועד וכתב המ"א דהוא אפילו לא יתנא לקנות אח"כ משום דליקוט מלאכה גמורה ג"כ אינו מוסכם לאסור אם לא להפירות הם של הפקר: (כח) מ"א ובקרבן נתנאל חילק ד"ה משום דאיהו רוחא כלל הקילו משא"כ בציפוס והוא דוחק דהא אפילו אם יהיה לו ריח בנה שיתקן צ"ה שיהיה אין לניחוח החול ג"כ אין נכון: (כט) גמרא: (ל) ואע"ג דהשם שכולם לפניו אפשר לו לברור רק המשומשמיין ולמולחם י"ל כיון דמן המורה אין עיבוד באוכלין הקילו לו למולחם כולם כיון דעכ"פ לע"ע אין מטרור לו איהו מהם לנחור כשיצאה לטמון ולאכול [מ"א]:

גדהות ותיקונים: א) צ"ל במליחה, כ"ב ב"ר: *

דבר יהודה ה שס
ט"ו ובר פפא ופי'
ה"ה ט"ו וטור ז לשון
נתיבם צ"ח מה"ע
מליח דלמיר משמי'
דריה שס י"א

הלכות חול המועד סימן תקלג תקלד

ה באר הגולה

שהוא לנורך המועד (מרכי): ה (כא) "כל מלאכות שהם לצורך המועד כשעושין אותם (ט) (כב) אומניהם עושין בצנעה כיצד הציידים (כג) * (של (י) חיות ועופות) והטוחנין והבוצרים למכור בשוק (כד) הרי אלו עושים בצנעה לצורך המועד: הגה ומותר לחלוץ הצהמה אפילו שלא לנורך המועד דהוי דבר האבד (מה"ד סימן י"ג" וז"ל):

תקלד דיני כבוס בחול המועד. ובו ג' סעיפים:

א משנה מ"ק י"ג
ב צינחוי לעיל
ק"ה תקל"א * (פירו')
המלחמה ג הרי
שם

א (א) אין (ה) מכבסין במועד (ב) *ואלו שמכבסין הבא ממדינת הים והיוצא מבית השביה ומבית האסורין (ג) *ומגודה שהתירו לו חכמים ברגל ומי שנדר שלא לכבס ונשאל ברגל והתירו לו (ד) ומטפחות (ז) הידים ומטפחות (ה) *הספרים ומטפחות (ו) הספג (ז) יובגדי

באר היטב

גדולה אסור לחפור צהו"מ שיצו המים כדי שיזדו הדגים דמוכח מילתא טפי שהוא לנורך חול. מ"א ע"ש:
(ה) מכבסין. כדי שיכבס מערב יו"ט ולא יכנס למועד כשהוא מנוול: (ז) הידים. שאפי' כנסן קודם הרגל חורים ומתלכלכים.

ביאור הלכה

נמצא לאחר המועד ועוד נוטל לומר דרשא מיירי בפירות של הפקר ומדמי ליה למציאה וכן משמע בדמשק אליעזר ע"ש והנה מפמ"ג הג"ל משמע דאפילו לקטוהו אלל עכו"ם קודם ליקוט וללקטם אח"כ אסור וכזה זה לדעת המ"א דמלאכה גמורה כגון ליקוט אסור אפילו לא ימצא לאחר המועד כ"כ דליכא פספסא והנה לפ"ו המחזיק המ"א במירוד במרא דהראש"ד ולפ"ו קשה מה דהמיר המחבר לכבסו וכבר הקשה זה הגרע"א בחידושו ונשאר בקושיא. ואפשר לדחוק ולומר דקצר המחבר דמליצה קיל טפי מטעם דמעיקר הדין אין עיבוד באוכלין וכמו שכתב המ"א בסק"ו ולפיכך אע"פ שנקט כראש"ד במירוד שני מ"מ לענין מליצה מקל טפי מראש"ד: * של חיות ועופות וכו'. עיין מש"כ במ"ד דמה פוסקים חולקין וכו' ונראה בקצרה דזה לשון המרדכי הציידין צייד עופות והדגשות והגרסאות מוכיח בנעם לנורך המועד אלל צייד דגים שהדבר ניכר שהוא לנורך המועד היה נראה להפיר אף צפרהסא מדאמרין לעיל ספ"ק שרי למחל ולמילד משמע צפרהסא ויש לדמוהו לתכלין שניכר שהוא לנורך המועד ושריין צמחא עכ"ל והנה אף

ידעי כו"ע דלוימא הוא אודה ולא אלאחר יו"ט וזה"ג מותר צפרהסא וכמו שכתבתי לעיל בס"ד (ג) מיהו כמה פוסקים חולקין בזה ואסרו לצייד שמלאכתו כזך לזוד דגים צפרהסא. כתבו הפוסקים אם נהגו ציידין שלא לזוד צהו"מ (לד) רשאין לחזור ממנהגן ואין זה כמי שנהג מנהג של מזוה ואדרבה ממעטין הן בשמחת הרגל (לה) ומבואר בירושלמי דצייד חיה ועוף ודגים מותרים (לו) לזוד אפילו במזדוות גדולות וזה"ג כדי להרבות שמהם ברגל דאם אי אמה מחיר להם אלא חכמה ומכמורות אין צדין אלל מעט וממעטין בשמחה. מי שיש לו צריכה גדולה וחופר צדה שיצו המים ויזוד הדגים מלד צמ"א ש"ל שאסור דמוכח מילתא טפי שהוא לנורך חול וי"ל דיש להקל (לז) בזה ע"י עכו"מ אם רוצה לזכור הדגים במועד: (כד) הרי אלו עושים בצנעה. היינו (לח) בין הצריכה והטחינה והצריכה (לט) ובין המכירה ובעין שנתבאר לקמן סימן תקל"ט סי"א ועיין צה"ל דלענין מכירת דגים מי שנוהג להקל צפרהסא אין למחות בדיו דיש לו על מי לסמוך:

א (א) אין מכבסין במועד. אפילו לנורך המועד והטעם כדי שיכבס מעי"ט לנורך יו"ט ולא יכנס למועד כשהוא מנוול: (ב) ואלו שמכבסין הבא ממדינת הים וכו'. עיין לעיל בסימן תקל"א סעיף ג' וד' וכל הדברים שנתבאר שם בפנים ובמ"ז לענין גילוח שייך גם בענייניו לענין כיבוס: (ג) ומגודה שהתירו וכו'. דמגודה אסור כיבוס: (ד) ומטפחות הידים. הטעם שדרכן להתלכלך חיך וא"כ אפילו אם היה מכבסן מעי"ט היו חורין ומתלכלכין ולכן אפילו יש לו צריכה ממש מותר לכבסן דלרף לכל יום מטפחת אחת אכן (ה) לפי מה שנהגו כעת שמחליפין רק משבת לשבת ע"כ אפילו (ז) יש לו רק שנים אין לכבסן צהו"מ שדי להם בצריכה שמעי"ט. כתב הח"א דה"ה פאליק"ע על חוטם דינו כמטפחות הידים: (ה) הספרים. היינו ספריים שנותנין המטפחות עליהם כשמספרין (ג) ואיך דמפרשי ספרים ממש היינו ספרי קודש והטעם בכל זה הוא כמו כמטפחות הידים הנ"ל: (ו) הספג. היינו מה שמספגין בזה כשיאליץ מציח המרחץ וכזה צ"י בשם כל זו דעכשיו נהגו בזה חומרא וכן ראו לעשות ועיין בא"י: (ז) ובגדי מותרגם: מטפחת קטנה

שער הציידן

(ל) אחרונים ביאור דברי המרדכי וכן מנאר להדיא בדבריו להמעין וכו"כ בפסקי חוס' להדיא עי"ש בשליה פירקא וכן משמעות העור: (לג) פוסקים. (לג) כמו שכתב המ"א במשמעות דברי הרמב"ם וכן הוא הגירסא בש"ס לפנינו בצריחא דר' יוסי וכן גרס בהלכות פסוקות וגם בהלכות גדולות נע"ש שהגירסא הוא בין שני חללי עגולה וז"ע] וכן גרס בשיטלי לקט וכו"כ הנ"י שם במתניין וכן נוסח דעת הגר"א: (לד) ולהני"ל מיירי דוקא לזוד צינעה: (לה) ומותר צ"ח ובהלכות ר"צ גילוח: (לו) והיינו צינעה: (לז) כי בזהמח מסין תקל"ו ס"ח משמע דשרי אם אולגן במועד אף דאושא מילתא אכן יש לדחות קצת כמ"ש המחבר דבענייניו צריכה מוכחא מילתא טפי שהוא לנורך חול ולכן כתבתי ע"י עכו"מ. ומלג"ש משמע שאינו מפרש כמחש"ש ועכ"פ ע"י עכו"מ אין להחמיר: (לח) כמבואר בצריחא: (לט) כן מוכח מרש"י במשנה וכו"מ במרדכי: (ל) מ"א: (ז) פמ"ז: (ג) עיין צ"י:

הגהות ותיקונים: א קנ"ג: ב חשכ"ו:

קטנים (ח) ובעלת הכתם שנמצא במועד יומי שאין לו (ט) אלא (ג) חלוק אחד וכולם מכבשין כדרך אפילו בנתר ואהל (פירוש מיי טוירם) (י) ופרהסיא ע"ג הנהר: הגה מיהו לא יכנסו רק הצריך להן להיטו חלוק אחד (מרדכי והג"א פ' ח"מ) מיהו צגדי (יא) הקטנים צומר דהיינו אותן שנתלפסין בהם ומשמיים ומוציאין רעי בהם מותר לכנס ד' וה' בפעם א' כי צריך להרבה מהם כל רגע והא דמותר לכנס צפרהסיא היינו דוקא כשרותן על גג ההר משום דמתכנס יומר יפה על גג הנהר אבל אם אינו כונס על גג נהר לא יכנס רק צנענה ולא צפרהסיא ק' נ"ל: ב' הכל כלי פשתן (יב) מותר לכבסן ו"לא נהגו כן (יג) והוה ליה דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור (יד) אי אתה רשאי להתירם בפניהם: ג' (טו) מביאים מבית האומן כלים שהם לצורך המועד כגון כרים וכסתות וצולחות אבל כלים שאינם לצורך המועד כגון מחבירינה או צמר מרים הצרע (ד) (ו) אינו מריצני ואם אינו לצומן מה ויגרל

באר היטב

[א] שברו. פתח"ט ועיין בשו"ט סי' כ"ה שחמה על שער אפרים חה
 שאמרו כל ישר בחזות"ה ודא ראינו ראויות שמוחר ויבט שכן
 נעשה בנפי המכניס חוקים ואין פולה פה להפטר ראויות שבהם"ה עין
 ואף למקן יומא או שמים ואם אפשר לשנות קמא ישנה ועיין באקן השוהם
 סי' נו"ו שכתב ג"כ להחיר וכ"כ מהר"ם מהר"ח אבולעפא בספר עץ
 השמים ע"ב:

מהריק"ש: (ד) חין. אפי' מצית לבית צחותה חצר ואפי' מאומן
לו שכרו דמה חסור יש בזה אלא ה"ק אע"פ שאין לו מה יאכל
באור הלכה.

[illegible]

(ד) ח"א והוא משנה ר"פ ואלו מגלחין: (ה) במשנה לא נזכר זה ומקורו מדברי ה"מ מה שכתב בשם רש"י ומפרשים וכן מוכח מדעת השו"ע שכתב שנתמלא במעמד: (ו) עיין צבי ומשמע מהגר"א דמדברין כן להלכה: (ז) עיין לקמן סי' דלוי ששמן מדינה שרי בכל גווני: (ח) פוסקים: (ט) רש"י: (י) א"ח: (יא) ג"י: (יב) רש"י: (יג) מ"א וא"ח.

שער הציון

(ד) ח"א והוא משנה ר"פ ואלו מגלחין: (ה) במשנה לא זכר זה ומקורו מדברי ה"ח מה שכתב בשם רש"י ומפרשים וכן מוכח מדעת השו"ע שכתב שזמנא במועד: (ו) עיין בב"י ומשמע מהגר"א דמזלד כן להלכה: (ז) עיין לקמן ס"ב דכלי פשטן מדינא שרי בכל גווני: (ח) פוסקים: (ט) רש"י: (י) א"ר: (יא) רש"י: (יב) ג"ר: (יג) מ"א וא"ר:

הלכות חול המועד סימן תקלד תקלה תקלו

יגבנו מפנן לחצר אחרת לאבל לא יביאם לביתו (יח) אלא בצנעה:

תקלה שלא לפנות מחצר לחצר בחול המועד. ובו ג' סעיפים:

א (א) אין מפנין (ה) (ב) מחצר לחצר אפילו מכעורה לנאה (ג) ולא לפנות דירתו ולא לפנות כליו (ד) שאינם לצורך המועד: הגה כ"ש שאסור להסיע ממונו מעיר לעיר (מרדכי פ' מי שהפך) אבל מפנה הוא מבית לבית (ה) באותה חצר ואם אין הבתים פתוחים לחצר אלא למבוי ג"א שמבית (ו) לבית הסמוך לו מותר: הגה ואם ממירא מחמת גניזה נחצר שדר שם מותר אפי' מחצר למחצר המשתמר ואפי' מעיר לעיר נדבר האחד שרי (הג"א ומרדכי): ב י"ש מתירים לפנות מחצר של אחר (ז) לחצר (ח) שלו ואפילו מנאה לכעורה: ג ה"הבל שבחצר אסור להוציא אלא יסלקנו לצדדים ואם נתרכה עד שנעשה חצר כרפת מוציאין אותו לאשפה:

תקלו כל צרכי בהמה מותר לעשות בחוה"מ. ובו ד' סעיפים:

א *מי שצריך לרכוב במועד (ה) (א) * לטייל או (ב) לצורך המועד ולא נסה ללכת ברגליו באר היטב

(ה) מחצר. דרך ר"ה ואם יש פתח בין צ' החצרות מותר לפנות אפי' דרך כמה חצירות צ"ח ועמ"ל: (ב) שלו. דשמה לאדם שיהא דר בתוך שלו. וכחז המ"א ונ"ל דאם אדם דר אלל חצירו נחצר א' ואח"כ שכן לו בית מיוחד אע"פ שזנו לו יותר אסור לפנות דהא אפילו מכעורה לנאה אסור מיהו אם הוא בין הא"י או ענין אחר דומה לזה יש להמיר לפי ראות עיני המורה עכ"ל:

(ה) לטייל. נ"ל דמא"י לח"ל אסור לתקן כרכי הרכיבה עפי' תקל"א

ביאור הלכה

להסתכר כדרכן בשאר ימות השנה וכו' וזהו לנעא ששנינו גלידין ודשושין ובחנות הפחות לסטיו והוא של מוכרי פירות כסות וכלים שכל מי שהוא נעשה מוכר לרבים נראה כעוסק במלאכתו בשאר ימות השנה עכ"ל הרי דסברא אחת הוא לענין צידדין ומוכרי פירות ואפי' כחז דלהכי לענין מכירת חבלין הקילו למכור בשוק משום שהדבר יוכר שללורך יו"ט הם עושין שסמם לקחת חבלין לקדירה של יום הוא ואח"כ ה"נ צעניינו לענין מכירת דגים פשוט דאין להחמיר. היולא מדברינו דאף דלענין צידה נדלי אסור אף בדגים באומנין הצידין כפרהסיא משום דנראה דנמלאכתו הוא עוסק כבשאר ימות השנה וכגרסמיו בגמר חיות ועופות ודגים אלל לענין למוכר דבוק אף הצידין מותרין למוכר כפרהסיא דהכל יודעין דמי שקונה לצורך המועד הוא קונה ובה יחא מה שהצ"י הביא דברי המרדכי דנ"מ לענין מכירה וגם בפסקי תוספות מבא דהיא לענין מכירה דמותר אף כפרהסיא באומנין וכמו לענין חבלין. ויכול לומר עוד דגם רש"י שהוכר במשנה לענין מכירה ג"כ אין ראיה דפליג על המרדכי לענין דגים דג"מ מפירושו רק לענין חיות ועופות ומה דהוכר בגמרא גם דגים הלא לא הוכר שם רק דגיה:

* לטייל. ואם הוא מא"י לח"ל אסור לתקן כרכי רכיבה (מ"א וש"א): וגם הוא צננעא ואפילו אותו הבית הוא של חצירו: (ו) לבית הסמוך לו מותר. דנכלל צננעא (ד) הוא אלל מכאן ואילן אסור (ה) ובה"מ מלמד דאפילו לבית הסמוך אין לפנות וכן ציבור הגר"א מלמד להחמיר בזה אם לא שהוא מצוי שאינו מופלג: ב (ז) לחצר שלו. דשמה לאדם שיהיה דר בשלו ונלפנות כלים נחצר שלו אין להקלן ודוקא צאופן זה אלל מפני שאר הנאה כגון שיהיה דר אלל חצירו (ה) נחצר אחד ואח"כ שכן לו בית מיוחד אע"פ שזנו לו יותר אסור לפנות דהא אפילו מכעורה לנאה אסור מיהו אם דירה ראשונה היה בין העכו"מ או דומה לזה יש להמיר לפי ראות עיני המורה:

א (א) לטייל. וה"ה לראות פני חצירו אלל להרויח ממנו שלא לצורך המועד מותר לרכוב אלל לא יתקן כרכי רכיבה (פמ"ג וע"ש ערך): (ב) לצורך המועד ולא ניסה ללכת ברגליו. אלל שלא לצורך המועד או שלמוד ללכת ברגליו (ה) אינו מותר רק הרכיבה אלל לא לתקן

שער הצידין

(יד) מ"א: (טו) מ"א וש"א: (ה) כ"י: (ב) מ"א וש"א: (ג) י"י: (ד) לטע: (ה) כחז הפמ"ג דדוקא שדר אלל אחד נחצר צע"פ ועמה שכן ב"מ ע"ס כמה חדרים לענאן או אסור אלל אם דר ביחד עם אחד נחצר אחד יראה דשרי לילך נחצר מיוחד וכן שכן מחיה וכדומה דהרי דבר האחד ואין להמיישכ מה עכ"ל: (ה) כ"י:

נרכי

א *מי שצריך לרכוב במועד (ה) (א) * לטייל או (ב) לצורך המועד ולא נסה ללכת ברגליו באר היטב

ב רמ"ם ומ"ק מהל' דרמ"ט שם ג ברייתא שם י"ג ד ברייתא ומ"ק דאמוראי שם ג ה חו"ט שם ו משנה פסחים י"ה כ"א ז אוקימת' דרב הונא שם אפילו תוך ג' לישיבת' לאוקמת' דרב אמר שם כ"י לענת רמ"ם נקוף ה"ט

יכול לטול צפרני הסוס (ג) ולתקן ברגליו והאוכף והרסן וכל צרכי רכיבה ובלבד שלא יכריז מלאכתו במועד: הגה (ד) * ומותר לרכוש במועד אפילו מעיר לעיר אפי' נזמן וכן נהגו אלא שאסור לתקן צרכי הרכיבה אם אינו רוכב לנורך או לטייל (צ"י): ב' ב' מותר לסרוק הסוס כדי (ה) ליפותרו: ג (ו) אין מרביעין בהמה (ז) במועד אבל מקיזין לה דם ואין מונעין ממנה כל רפואה אפי' יש בה (ח) מלאכה: ד' (ט) אין מושיבין תרנגולות על הביצים לגדל אפרוחים ואם הושיבה קודם המועד וברחה מעליהם (י) יכול להחזירה (אכל אסור להושיב (יא) אחרת אפי' * ממה הראשונה) (כ"י) והוא שיהיה לו (יב) בתוך ג' ימים (כ) לברירה:

באר היטב

ס"ק מ"א: (כ) לברירה. אפילו לא יצאה עדיין עליה ג' ימים שראוי למכור הציצים בול מ"מ שרי מפני הפסד מועט אבל אחר ג' ימים לברירה אסור אפילו יפסידו הציצים דיש טורח גדול בחיזוקה וכ"ש דאסור להושיב אחרת שאין כל התרנגולות יושבות על ציצים שכבר הוחמו לפיכך אין טורחין מספק כ"י עמ"א:

משנה ברורה

צרכי רכיבה: (ג) ולתקן ברגליו. ז"ל ולתקן גרוליו וכן הוא בדפוס הראשון. ודוקא במדינות שאנשים מניחים שם ואין הנהגות יכולות ללך בלא צרכים אבל במקומות שהעפר מחמו ואין אנשים מניחים שם ואין רגילים שם לעשות צרכים אסור (כ"י בשם הרא"ש): (ד) ומותר לרכוב. דבריהם ליכא שום מלאכה [כ"י] ואם מותר ליסע צעגלה נזמן עין צנח"ל: ב' (ה) ליפותרו. דהוא בכלל (כ) צרכי רכיבה שהחירו כשרצון לרכוב לנורך המועד או לטייל. ועין צנח"ל דאפילו במסרק שמשיר יומין דביו"ט אסור משום פסיק רישא צהו"מ שרי: ג (ו) אין מרביעין. היינו שאין אוחזין בהמה להביא עליה זכר (ג) אבל מכניסין לזכר זכרים ונקבות צידד ורובעין מעגמן ועין צנח"ל שכתב (ד) דהא דאסור להרביע הוא דוקא בשאר צהמות אבל חמורה שצנעה דלא אם לא ירביעו עליה כשהיא מחמוה לזכר מלטין ותעקב מותר להרביע עליה דהוי דבר האבד וצנח"ל יוסף מלמד (ה) להחמיר גם כה: (ז) במועד. דאין בזה לורך המועד ולא דבר האבד. וצנח"ל מותר (ו) ואין בזה משום פירושא דצנח"ל שכתב טריד: (ח) מלאכה. דאורייתא: ד' (ט) אין מושיבין וכו'. דאין לורך המועד ולא דבר האבד: (י) יכול להחזירה. מדמסתמך המחבר משמע דאפילו לא יצאה התרנגולת עליהן עדיין ג' ימים ולא תתקלקלו הציצים לגמרי שראוי עדיין למכור הציצים בול אפי' שרי דעכ"פ יש הפסד מועט אם לא יחזירה (ו) ועין צנח"ל שטור דמוכת מדעתם דאין להקל בזה רק לשיטתם דמלאכת חוה"מ הוא דברצון אבל אם נסבור דהוא דאורייתא אין להקל להחזיר רק אם יצאה כבר עליהן ג' ימים דלא אין הציצים ראויין כלל לאכילה שהחמירו להתירם והוי דבר האבד אם לא יחזירה וא"כ לפי מה שהבאנו לעיל גרס סימן תקל"ד דמה ראשונים סובדין דמלאכת חוה"מ הוא מן התורה אין להקל בזה כ"א כשיש לו הפסד מכמה חז"ל

ציצים דלא יש לסמוך להקל אף תוך ג' ימים לשיבתה: (יא) אחרת. אפילו (ח) אחר ג' ימים לשיבתה דפסדי לגמרי אפי' אסור ואף דכל דבר האבד מותר צהו"מ יש לוותר דנעדרת ימירא אין היתר. אחרת (יב) בתוך ג' ימים. דלא מהני החזרה וגם אין טורח כ"כ להחזירה (ט) אבל לאחר ג' ימים אסור אפילו יפסידו הציצים דיש טורח גדול בחיזוקה וגם אפשר שלא יועיל כלל החזרה שכבר אול חמימותה ממנה:

דבר

שער הציצין

(כ) כן משמע מהרמב"ם דדינו שזה עם נטילת צפורי הסוס: (ג) גמרא ובתוספתא מוכח דלכו"ע שרי בזה: (ד) דדעתו דבב"ר הגהה אש"י שפוסק כר"י מדמיית לנדריו ולפי דבריו מוכח גם מהרי"ן גאון דסבר כן דגם הוא מיימי לנדריו י"ה יחולא ע"ש וגם בארומות חיים פסק להדיא להקל בחמורה שצנעה: (ה) אחר דהרי"ף והרא"ש והרמב"ם והטור ורי"ן האשכול ורי"ן האשכול נסתמך ולא מילין בין צנח"ל לנחמה ש"מ דס"ל דח"ק מחמיר בכל גווני והלכה כחיה: (ו) נ"י: (ז) א"ר: (ח) לטע וכו' מהרמב"ם: (ט) עין מ"א ועין פמ"ג שהוא מספק אם ג' ימים הוא מע"ל או דמקלח היום ככולו ועין צירושלמי מש"כ בזה הפי משה והקרבן עדה:

הגהות ותקונים: א' רמ"ו:

הלכות חול המועד סימן תקלז

ז באר הגולה

תקלז דין מלאכת דבר האבד. ובו ט"ז סעיפים.

א משנה מ"ק י"א
י"ב ו"ב י"ב
ובגמ' שם ב משנה
ס"ב ד"ו ובר"ל
ק יעקב הקב"ה
הפוסקים
(פ"י ש"ד לה
במנוח השמים)
ג שם ב"ד משנה
ס"ב ד"ה גמ' ובר"ל
ס"ד ד"ו ובר"ל
נר משתכן

א [א] * (א) * דבר (א) [ב] האבד מותר לעשותו בחו"ה בלא שינוי (מיהו כלל מה דלפטר להקל בערמה יעשה) (כל ט) ילפיכך בית השלחין (פי' (ב) הארץ הנמלכה) שהתחיל להשקוה קודם המועד מותר להשקוה (ג) * שכיון שהתחיל להשקוה קודם לכן אם לא ישקנה עכשיו תפסד אבל (ד) שדה (*הבעל שאין משקין אותה) יאלא להשביחה יותר אסור להשקוה: ב יאפי' בבית השלחין לא התירו אלא היכא דליכא טרחא יתירא כגון מן המעייין (ה) בין חדש בין ישן שהוא ממשיכו ומשקה אבל לא ידלה וישקה מן (ו) הבריכה או (ז) ממי הגשמים מקובצים מפני שהוא טורח גדול יאפי' (ח) ערוגה אחת חציה גבוה וחציה נמוך אין

באר היטב

(א) האבד. וספק דבר אבד נמי מותר רש"י ח"א ס"י ק"ג: [א] דבר. וכמו גר"י בשם מהר"ם פרידנאלל נמשנה כח"י שאין להדיפס ספרים כח"ה אף שיש לו פועלים שספק להם כשרים קצת פועלים שאין להם מה לאכול אסור דאין אדם רשאי לעשות מלאכה בחו"ה כדי לתת שכר לפועל שאין לו מה יאכל ע"ש ובר"י כתב ע"ז ועיין לקמן ס"י תקמ"ג ובמ"ש האחרונים דוק ע"ל ור"ל דשם משמע שרשאי ליתן מלאכה לפועל שאין לו מה יאכל וכי"כ בס"י תקמ"ג שדברי מהר"ם לריב"ן שז"ל ולענין ס"ל דדוקא כשהמלאכה יש בה קצת נזק ל"ט משא"כ מלאכה הדפוס שהוא רק להרוס ועיין בגמ' מ"ק ומ"מ שהבאנו בס"י תקמ"ג ועיין לקמן ס"י תקמ"ה מ"ש בה בשם מור וקציעה: [ב] האבד. ענה"ט ועיין בשו"ת פמ"א ח"ב ס"י ס"ג שמישכן קושיות ד"י על רמב"ם ירוחם נמ"ש שקנוס לו אחריו ע"ש ומס"כ השיג על זה מר"י נחיש כ' ח"ב וגם העיר בה דברי הק"ק יעקב ס"י מ"מ ס"ק כ"א שגראה מדבריו דנאויימא לא קנוס נזק אחריו וקשה מנורס אחוץ כבוד ונמנע י"ל כמ"ש בגמ' ס"י כ' דמנען אסורה רבע עליו כ"ו ע"ש ועיין בדברי אל"ף נח"ש ס"י ע"ז:

ביאור הלכה

* דבר האבד וכו'. עיין נמ"א דספק דבר האבד ג"כ מותר ועיין בפע"ג ומתה"ש דלכאורה דין זה תלוי אם מלאכת חו"ה"מ דבר שאליו אבד אסור מן המותר או מדרבנן ועיין בגמ' שהוכיח לדעת נמ"א שכן מקל"ט להחמיר בספק דבר האבד והיינו אפילו למאן דחית ליה דעיקר אסור מלאכת חו"ה"מ הוא מדרבנן שרי בה"י כתב שם זה לדעת הרא"ש והר"ם הוא מכת הסבורים גר"ם מו"ק דהוא דרבנן אמנם לכאורה יש סמירה לכל זה מהשנה דף י"ח ע"ב ואלו כותשין וכותש שם המוספות נראה דכל ה"י ה"י דבר האבד פ"ן ימות הנוטן או העדים או כ"ד או ילכו למדינת הים וכן במדוע"י ריב"א נמי כה"ג על כל המשנה ה"י דמקליטין מספיקין וכן משמע מהרש"א שהוא נ"ב צמחן תקמ"ה דלהכי מותר המוספת לכתוב מזה"מ שטח"מ נחמ"מ שמה לא יזכרם עד אחר ההג ה"י דמחירין מספק ויבחר מזה דידוע דהרש"א הוא מכת הסבורין דמלאכת חו"ה"מ עיקרו הוא מן המורה כמו שהבאנו בסמ"ק תקל"ג צ"ח ע"ש. וע"כ נראה לענין דעיקר תלוי זה בדבר המצוי דהיינו אם החשש שיהיה דבר האבד אם לא יעשה מזה"מ הוא מצוי מקליטין אפילו למאן דחית ליה דמלאכת חו"ה"מ עיקרו הוא מן המורה ולהכי מקיל המשנה לכתוב בכל אלו הדברים שזכרם שם עיין גמ' וברע"ב"א (ומש"כ הפוס' שמה ימות הנוטן או העדים וכו'. ר"ל דע"כ כל אלו צדד הוא טעמו דלא (וכה"ג (ימות) וכה"ג לקמן מה שכתב נמ"א צמחן תקמ"ד סק"ג בשם הבדק הבית ע"ש. ואם אינו מצוי ההפסד יש להחמיר אפילו למאן דחית ליה דאסור מלאכת חו"ה"מ הוא מדרבנן ולהכי ח"ש"ה הא צמחן תקל"ט שהביא הפ"א מדברי הב"י ושם אינו מצוי כ"כ ההפסד דכ"ל להיות ששע"ב הנאה ג"כ יהיה צורך ונבוא"ה אין ראה מדברי הרא"ש דהם לא מיי"ר רק לענין עטרי רוחא שיהיה מיקרי דבר האבד משא"כ נחשש הפסד ממנו והי"י גופא גרידא הסמך כתב דרך הרש"ס חשש קצת להחמיר בספק ע"ש היטב וכן הא דכתב הב"י צמחן תקמ"ה על דבר הכל ט' הוא ג"כ משום דס"ל להב"י דחשש שמה לא יהיה לו פנאי אחר יו"ט להגיה הוא דבר שאינו מצוי ולפ"ז הא דכתב נמ"א דספק דבר האבד מותר הוא אם אותו החשש מצוי שיענה כנלע"ד אפי"ן מלאכת חו"ה"מ הנכ"י פ"ז מהלכות יו"ט דין ג' בשם הרמב"ן שמתיר ג"כ בספק דבר האבד אין צריך לעשותם בנעל. ועיין בס"י תקל"ט ס"ב דלשם ח"א צ"ח נמ"א מותר בפרהסיא: * כיון שהתחיל וכו'. הנה מוכח בצמח"א דף י"ו ע"ב דאפילו בלא התחיל להשקוה קודם המועד אם היה שדה מטוננת מותר והיינו שיהיה לה עמלה נחמ"מ ומעט דכיון שהיה לה דעה כמו שהתחיל להשקוה תפסד אם לא יעקנה (כעין זה פירש"י על פינא דרבי יוחנן דקא' על שדה בית הבעל ונבצ"מ מוכח דה"ה צמחן השלחין פורעם שלא שמו לה המועד) אכן להרמב"ם שדה למה הוא דוקא בשעמ"ל היא למה ומעטם דאיהו צריכה להשקאה רבה ול"ה זה טרחא יתירא אף פורעם שלא שמו לפני המועד ולהכי שרי ולפ"ז אם נחייבנה אין להקל לדעת הרמב"ם. והנה"ה המחבר העמיק דין דשדה למה צ"ל לענין שדה חילן ונאמח מן הנבצ"מ מוכח דה"ה לענין ורע"ס שלא שמו:

שער הציצין

(א) רש"י ולפ"ז אין חילוק בין אם מניעם ההשקאה קודם מועד היה מחמת עצלות או מחמת אונס דכ"ל גוויי אסור וכן לעולם הרמב"ם שכתב שאם לא השקה אותה קודם המועד יהיה לו עפה טרחא יתירא להשקוה במועד וזה אסור אפילו במקום הפסד ג"כ אין חילוק בין עצלות לאונס דכלל דבריו ה"י בשם הראב"ד חוה מוכן כונת דברי הר"ם הארוך ונכנס הספלה עליו נא"ר: (ב) גמרא: (ג) פוסקים: (ד) מ"א וכמסקנת הב"י וכ"כ הגר"א: (ה) (א"ו") בשם ר"י וכ"מ מהגר"א: (ו) שם בגמרא:

הנהוה ותיקונין: (א) א"א ס"ק א:

הנהוה והארות: (1) עיין שעה"צ ס"י תקמ"ה אות כ"ג לענין אם אין הפסד כששנה: (2) עיין בה"ל סוף הסימן לענין כל דבר אבד כשאפשר לעשות ע"י עכ"ם:

דולים ממקום נמוך להשקות מקום גבוה: ג' נהרות המושכין מן האגמים מותר להשקות מהם רית השלחין במועד והוא (ט) שלא פסקו י'וכן הבריכות שאמת המים (י) עוברת ביניהם מותר להשקות מהן (יא) "וכן בריכה שנטפה מבית השלחין (יב) ועדיין היא נוטפת מותר להשקות ממנה בית השלחין אחרת (יג) "והוא שלא פסק המעיין המשקה בית השלחין העליונה: ד' י'רקות (יד) שרצה לאכלן במועד יכול (טו) לדלות מים להשקותן כדי שיגדלו ויהיו ראויים למועד אבל אם אינו רוצה לאכלן במועד (טז) ועושה כדי להשביחן אסור: ה' (יז) צאין עושים החריצים שבעקרי הגפנים כדי שיתמלאו מים ואם היו עשויות (יח) ונתקלקלו (יט) ה"ז מתקנן במועד (כ) אסור להעמיק יותר מנרשונה (המגיד פ"ח): ו' (כא) אמת המים (כב) שנתקלקלה מתקנין אותה היתה (כג) עמוקה טפח חופר בה (כד) עד (ג) ששה היתה עמוקה טפחים

(ג) ונתקלקלו. ואם נסתמו לגמרי אסור דהיי' כעושה מחמלה: (א) ששה. אבל בפחות מכאן כיוון דלא עברי' ביה מיא אסור ועמוקה ג' אפשר לאסור לחפור עד ח' דטרעא ימירה היא להשליך העפר לחז' עברי':

מחברתה אין דולין מהמחמתונה להשקות העליונה. ואם היה ערובה של ירכ וכוננו כדי לאוכלן צמועד מותר ודלקמיה צמ"ד: ג (ט) שלא פסקו. ר"ל שאינו פוסק בשום פעם (ו) אלא מושך תמיד מן האגמים וגו' (ח) האגמים גופא לר"ך שלא יפסקו תמיד אלא אם דרכן לפסוק בשום פעם אם דעכשי' י' ריבוי מים זהם בצופן שגבל מוה"מ לא ינטרך לרלות בדלי ויובל להצמיח ברגלו אפ"ה אסור משום לא פלוג דשמא יהיה נדמה לו שיש בו מים די על כל מוה"מ ובאמת אינו כן ויצא לרלות בדלי: (י) עוברת ביניהן מותר להשקות מהן: היינו מן הנריכות ע"י המשכה ולא מיישגין דלמא פסקי וטרה ואולי ואימי ממקום אחר דאי פסקי יכול ליקח ממאם המים. ועיין צמ"י שכתב בשם הג"י בלא סהרצ"ד דדוקא שכתאם המים נכנס בתוך הנריכות אבל אי לא עיילא לגווה אע"ג דנכנס לתוך השדה אסור דליכא למיחש דלמא אחי למטרח ולאחי... ובחידושי הריטב"א כתב דלאו דוקא כל שעוברת צמחון לשדה ממש קרי ביניהם. ועיין צמ"ד לענין חריצין העשגין *להשקות בחוכן מים מן הנהר לצורך שדות אימתי מותר להשקות משן את השדות צמחון ועיין צמ"י מש"כ בזה: (יא) וכן בריכה שנטפה וכו'. היינו (ט) בית השלגין שהוא גבוה והיה מעין נובע מזדו ובדל אחר היה בית השלגין נמוך ויזן אלו בית השלגין היה גדל בית השלגין הנמוך בריכה קטנה וכשמשקין בית השלגין הגבוה ממעין שלו נטופין טיפין טיפין ממוך בית השלגין הגבוה לתוך הבריכה הגמוה: (יב) ועדיין נאמרה מותר וכו' אחרת. ר"ל בית השלגין הגמוה ואע"ג דבריכה עדימה דפסקא ואפשר דלולי וטרה ומיימי ממקום אחר הואיל ומטפסוף עדיין מצית השלגין הגבוה מים שצאו ממעיו אמרינן דבדודאי לא פסקא: (יג) והוא שלא פסק המעייין וכו'. אבל אי פסק המעייין אע"ג עדיין מטפסוף מצית השלגין *הגבוה לתוך הבריכה אין משקין מהבריכה לבית השלגין הנמוך דלמא פסק ואולי וטרה ומיימי ממעין אחר: ד (יד) שרצה לבלול וכו'. אין

(ו) ב"י ומ"א: (ח) כן מוכח בצמח דקדוק בצגמי דעבל דל"ן דרכן לפסוק מהן מים ע"ש גרש"י דלכ"י לא גורין דלמא מיפסקי מי אגמיים ואלי וטרה ואימי מנהי אחר וזהו ציור דברי הר"ף והר"ש שכמעט והוא ללא פסקי דמקורן להגמירם מחגמי דעבל וכן יאמץ צהדיא ברי"ן ג' יואות אלא דה"מ מפרש דברי הרמב"ם דקאי אנהרות שלא יפסקון מן האגמיים וקאם פלג אלא"י היה לו להגמירם להזכיר דלרי"ן שהאגמיים יהיה דרכן שלא יפסקו לעולם דזהו מוכר בצמח צהדיא ואפשר דנות הרמב"ם על האגמיים ג"כ שלא פסקי בשום פעם: (ט) דלרי"ן (ז) סופות והר"ם (י) (א) רש"י: (יב) פוסקים: (יג) (יד) פ"א ב"א (טו) נ"י: (טז) כן מוכח מרש"י שפרש מימרא דר' אבהו לענין דעניין שיטאר טפח וכן מוכח מרש"י בשם הראב"ד וכן ממדוש הרמב"א ואשכול ע"ש והא דבש"ס כגי שהיה ניכר ההפך מעט וכאן צענין טפח כחז הפוסקים משום דלאמח המים צענין שיקלחו שם המים לא כגי כפחות מנפח: (יז) ח"ן ציורו הגר"א דהטעם על ההמכר משום דהרמב"ם מפרש כפירוש שני שגרש"י אכן צאמח כמה ראשונים פירשו כפירוש ראשון שגרש"י וכדברי המ"א (ע"י ח"ן) בשם הראב"ד וכן הג"י ופאה וכן הרמב"א כח על פירוש השני שאינו נכון וכן האשכול כולם מפרשים כפירוש ראשון וכפסוקות הש"ס: (יח) מ"א: (יט) פמ"ג:

הלכות חול המועד סימן תקלז

ח באר הגולה

מעמיק (כה) עד שבעה: ז (כו) מושכין את המים * מאילן לאילן (כו) ובלבד שלא ישקה את כל השדה יואם היתה שדה לחה מותר להשקות (כח) את כולה: ח אסור לפתוח מקום לשדה (כט) כדי שיכנסו בה מים להשקותה ואם עושה כדי לצוד דגים (ד) (ל) כדי לאכול במועד (לא) כגון שפותח למעלה מקום שיכנסו (לב) ולמטה מקום שיצאו מותר: ט אסור להשוות השדה לצורך חרישה ואם ניכר שמכוין כדי לדוש לצורך המועד (לג) כגון שמשוה כולה מותר: י אסור ללקט עצים מן השדה ליפוחו לחרישה (לד) ואם ניכר שמכוין לצרכו שצריך לעצים כגון שנוטל הגדולים ומניח הקטנים מותר: יא אסור לקצץ ענפי האילן לתקנו ^א ואם ניכר שמכוין בשביל הענפים להאכילן לבהמתו ולא לתקנו כגון שקוצץ כולן מצד אחד מותר: יב (לה) אין (ה) מתליעים האילנות (לו) ולא מזהמין (פי) מדביקים שם זבל כדי שלא ימות האילן הנטיעות אבל סכין האילנות והפירות (לי) בשמן: יג (לח) אישות ועכברים שמפסידים בשדה אילן מותר לצורך כדרכו שחופר גומא ותולה בה המצודה ואפילו בשדה הלבן הסמוכה לשדה האילן מותר לצורך כדרכו שיוציאין ממנה ומפסידים האילן ואם אינה סמוכה לשדה האילן (לט) אין צדין אותן אלא על ידי שינוי שנוגע שפור בארץ ומגענעו לכאן ולכאן עד שנעשית גומא ותולה בה המצודה (מ) * וי"א שבשדה הלבן הסמוכה לשדה האילן אינו מותר אלא ע"י שינוי ואם

באר היטב

(ד) כדי. ומה שפסק לעיל צ"ח תקל"ג ס"ד לד' דגים שהרי אפשר שיאכל מהם במועד והכל כחז' לכלם במועד שאני הכא משנה ברורה

נלמד [רע"בא]: (כה) עד שבעה. שזה ג"כ הוספה בחפירה חמשה עשרים. ואם היתה עמוקה שלשה אפרס דאסור לפתוח עד שמה דטרחה יתירא היא להשליך העפר לחוץ מעומק האמה [מ"א] וכן להחמיר בה דנמצי דהקיל השו"ע עד שבעה ג"כ (כ) יש מהפוסקים שמתמירין בה: ז (כו) מושכין את המים וכו'. פי' (כא) שעושין קצב האילן חפירות למלאות אותן מים ומו אין זה טורח הרבה (כב) לעשות חריץ שימשכו בו המים מאילן לאילן: (כו) ובלבד שלא ישקה וכו'. דאף (כג) אם לא ישקה כולה ליכא פסידא לאילנות דאף שע"י ההשקפה יהיה (כד) הרוחה לאילנות לא שריק טרחה רבה בשביל הרוחה: (כח) את כולה. שכיון שהיתה למה במים מקודם (כה) אין זה טורח יותר ע"י ההשקפה: ח (כט) כדי שיכנסו בה מים וכו'. דהוי כמזל שזה במועד וכו': (ל) כדי לאכול במועד. ע"י צידת מאיר שעמנו דליתו אסור רק אם כוננו כדי להשאיר כל הדגים אלאחר המועד אבל אם כוננו כדי לאכול מהן אפי' אין דעמו כדי לאכול כוון שפיר דמי אולם מביאור הגר"א דמדמה זה להא דתנן בדף י"ג ע"ב הדששות עושין צננעא לצורך המועד ושם הלא כחז' המחבר לעיל צמין תקל"ג ס"א שלא יערים לטחון יותר כוונה [אכן דין הערמה גופא לאו מלמא צריה היא לאסור ע"ש] ועיין צמ"ג שמתקבץ ג"כ זה: (לא) כגון שפותח למעלה מקום וכו'. דאף על פי (כו) שכוננו לדגים צעין שהיו מעשיו ניכרים לכך יש לפתוח שני פתחים הא חד פתח אף על פי שכוננו לדגים אסור כיון שאין מעשיו ניכרין (כז) ומתחזו כמו שמכוין להשקותה וכתב הרע"בא בחידושו דכ"ו רק לענין אסור לנחמלה אבל בדיעבד לא קנסין ליה אם הוא אומר שדעתו להיתר וכן הדין לענין סעיף ט"ח וי"ד וי"א: (לב) ולמטה מקום שיצאו. דהיינו שעושה שם (כח) חור קטן שיוצו המים משם וישארו הדגים נלודין מחליהן (כט) ואע"פ שמהלל השדה שמה מהמים שרי דדבר שאין מתכוין הוא: (ל) כגון שמשוה כולה. שיותר לריך קרקע שזה לדוש מלחיות והרבה (ל) ראשונים ק"ל להפוך וע"כ תרתייהו אסורי צ"ח וכן משמע מביאור הגר"א שיש לחוש לדברי אלו ראשונים ואפשר דגם הוא מודה להצ"ח דתרתייהו אסורי: יא (לד) ואם ניכר שמכוין בשביל הענפים וכו'. וכלל הדברים האלו וכו"ז (לה) מרמי צעין שהיא כוננו להיתר ומעשיו יהיו מוכיחין ויכריזו שלדעת לורך ההיתר הוא עושה כמו שכתבנו אבל אם כוננו לאסור אע"פ שמעשיו מוכיחין שלנורך ההיתר הוא עושה וכן אם כוננו לענין היתר ואין מעשיו מוכיחין עליו אסור: יב (לה) אין מתליצין וכו'. שנוטל החולעין שפלו צלילות אע"פ שפסד האילן אסור (לז) דטרחה יתירא הוא: (לו) ולא מזהמין. כשנשירה קלמ קליפמו מדבקין שם זבל שלא ימות ואיסורו ג"כ משום טרחה יתירא: (לז) בשמן. דהיינו שקטעו נופו קודם המועד כדי שיוציא נופות הרבה קצב מקום הקטיעה מותר לטווח בשמן במקום הקטיעה כדי שלא ימות וכן הפירות מותר לטוח בשמן כדי שלא יפסדו (לח) דכל זה לא היו טרחה יתירא ושרי: יג (לח) אישות. הוא (לד) שרץ קטן שאין לו עינים ודרכו לפתור צפנים הקרקע וכאשר ימנא בשדה לקלקל האילנות ע"י חפירותיו: (לט) אין צדין אותן אלא וכו'. דלא מפסיד (לה) כולי האי בשדה לכן: (מ) וי"א וכו'. עיין צמ"ל: פלן

שער הציור

(כ) הניי וכן מלמדי הצלות הרי"ץ גיאות וגם צמחם הוא צמח דלא איפסעא צמחא ואפשר דהרמב"ם שמיכל איל לשיטתו דס"ל דמלאכת חיה"מ הוא מדרבנן משא"כ לאדך פוסקים וכו': (כא) י"י: (כב) והמירו זה במועד משום דלילות דמין לפת השלמין שצריכין למים עפי' [ומפסדו דף ב'] (כג) י"י ועיין צמ"מ שמתפרש גם דברי הרמב"ם בחזון זה שהשדה היתה שייך רק לאילנות שאין בה זרעים וריקות: (כד) שם צמ"י וכן מוכח בגמרא דף ב': (כה) רמב"ם ועיין צמ"מ בגמרא הגר"א מה שכתב מה ומשמע מיהם לדעת הטור וכו' שמפסידים ממהל דר"י לענין זרעים שלא שמו א"ל גמ' מקור לדן זה לענין שדה אילנות להיתר כולה דמה דליתו אלא להרוסה אפשר דככל גזווי אסור להשקות כולה. ודע עוד לדעת רש"י דוקא אם נחבישה דלא הוי פסידא אם לא ישקה ולהרמב"ם הוא להפוך דוקא כשעדיין למה שאין בה טורח רב להשקותה: (כו) מ"א והגר"א: (כז) י"י: (כח) רש"י: (כט) טור: (ל) ר"ף ודא"ש ורמב"ם ורי"ץ גיאות ואשכול: (לא) לטע והגר"א: (לב) צ"י ומ"א: (לג) לטע: (לד) גמרא: (לה) רש"י:

הערות והארות: 1) עיין לעיל בה"ל ד"ה שכיון:

הגהות ותיקונים: א) אות (ל"ד) המציין למ"ב מקומו בסעיף יא: ב) כאן מקום ציון (לד) למ"ב:

הלכות חול המועד סימן תקלז

אינה סמוכה לשדה האילן אסור אפילו ע"י שינוי: יד * אין מכניסין (מא) צאן לדיר בחה"מ (מב) לזבל השדה ואם הכניסן האיני יהודי מעצמו מותר אף בשבת (מג) אפי' אם מחזיק לו טובה על שהכניסן ובלבד שלא יתן לו שכר ואפי' אינו נותן אלא שכר מזונו אסור (מד) ובי"ט (ו) יכול ליתן לו שכר מזונו (מה) ובלבד שלא יתן לו שכר אחר * ובחה"מ אפילו אם נותן לו שכר אחר מותר (מו) ובלבד שלא ישכירנו (מז) ולא ימסור לו שומר לנער הצאן (פי) מוליכה ממקום למקום וממון כן הגללים ממעטרים (י) ואם היה האיני יהודי שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה מסייעין אותו (מח) בחה"מ (י) (מט) ומוסרין לו שומר לנער הצאן: טז * אסור לקצור השדה בחה"מ (נ) אם אינו נפסד אם יעמוד עד לאחר המועד וראם אין לו מה יאכל 'אפי' מוצא בשוק לקנות (נא) אין מצריכין אותו ליקח מן השוק אלא קוצר ומעמר ודש וזורח (נב) ובורר כדרכו "ובלבד (נג) שלא ידוש (נח) בפרות וה"מ שא"צ אלא לו לבדו * אבל אם הוא צריך לדוש לצורך רבים דש אפילו בפרות: טז * מי שיש לו כרם אצל כרמו של אינו יהודי ואינו יהודי בוצר שלו בחה"מ ואם לא יבצור הישראל גם את שלו יפסיד (נד) יכול (נח) * לבצור

באר היטב

האילן אסור דעירמה ימירא היא: (ו) יכול. אבל במלאכה גמורה אסור ליתן לו שכר מזונו מ"א: (י) ומוסרין. אבל לשכור לו שומר אסור ובשבת אפילו למסור לו אסור מ"א: (ח) בפרות. ולדין שאין דשין בפרות נרץ שינוי אחר מ"א: (ט) לנצרו. ופועלים ישראלים

משנה ברורה

יד (מא) צאן לדיר. היינו שמכניסין בהמות צמחות לשדה ושוכנות שם כלילה וכל הלילה מטיילות בהמהות ממקום למקום עד שמודננת כל השדה: (מב) לזבל השדה. אע"פ שאינו צידים מפני (לו) שנהרה כמזל צמח והמוזל הוא (לו) חולדה דמורש מפני שמיפה את הקרקע לזרוע זה: (מג) אפילו אם מחזיק לו טובה. ר"ל אפילו בשבת גופא: (מד) ובי"ט יכול וכו'. ר"ל לאחר יו"ט דמוזנות (לח) לא מיוחד כשכר ממנו. [ומ"מ היינו דוקא (לט) בזה דלאנה מלאכה גמורה אבל עכו"ם העושה מלאכה גמורה ביו"ט בשביל ישראל אסור (מ) ליתן לו שכר מזונו דמראה שהיה יחא ליה במלאכתו שעשה בשבילן] וה"ה דיכול (מא) ליתן לו מוזנות ביו"ט גופא: (מה) ובלבד שלא יתן לו שכר אחר. דכשיקן לו (מב) ידעו שעשה מדעת ישראל ויסבירו ששכרו לעשות מלאכה לימים: (מו) ובלבד שלא ישכירנו. ר"ל (מג) שלא יאמר לעכו"ם עשה ואחן לך שכר לאחר המועד דכל שאין עושה אין לומר לעכו"ם לעשות דלמקן בסיומן תקמ"ג ס"א: (מז) ולא ימסור לו שומר וכו'. מפני שנהרה כללו שכרו לעכו"ם מחמלה לשם זה [לצו]: (מח) בחה"מ. אבל בשבת ביו"ט אסור אפילו בשכיר שנה (מז) וכן למסור לו שומר אסור בשבת ביו"ט: (מט) ומוסרין לו וכו'. אבל לשכור לו (מה) שומר במועד אסור אפילו כנגון זה: ב"ז (נ) אם אינו נפסד וכו'. דלס הוא

ג"כ מותר: (נא) אין מצריכין אותו ליקח וכו'. וכו' (נב) אין מציבין אותו לשאול מחבירו: (נב) ובורר. (מח) ועומן כדרכו כ"ל ור"ל דאין נרץ שינוי ומה דהחמירו שלא ידוש בפרות משום דאחושא מילתא. ומ"מ אין לו לעשות כל אלו מלאכות (מט) אלא לפי מה שהוא נרץ לאכילתו: (נג) שלא ידוש בפרות. הטעם כנ"ל (נ) ולפ"י גם בשאר בע"ח אסור: ב"ז (נד) יכול וכו'. עיין ט"ו מה שכחז בשם רוקח דלדא חשוב נרץ להחמיר אף בדבר האבד ובצדק הבית מתפקק בזה. ומ"מ טוב שיעשה צניעה אס לא שצירע פעם אחת תקלה ע"י שהעולם דימו שמוחר לעשות לכין לבתחלה ולהניח המלאכות על חוה"מ דאז אפשר דממיתת סקידות נרץ חו ליזהר כנגון זה מעתה [פמ"ג]: (נה) לבצור. ופועלים ישראלים יכולים ליעול שכר אף שיש להם מה לאכול ואכלם לא היו דבר האבד (נא) מ"מ הותר אכלם לעשות בשביל דומיא דפועל

עני

שער הציון

(לו) נ"י: (לז) נ"י: (לט) מ"א וכו' מנ"י: (מ) ולא עוד דנרץ למחות בידו בשעה שעושה [מ"א]: (מא) רש"י באלפס וכו' מנ"י: (מב) מ"א: (מג) נ"י: (מד) מ"א והגר"א צבאור דברי השו"ע וכן הסכים הא"ר ודלא כד"ם: (מה) מ"א צבאור דברי השו"ע שסמך מה להחמיר כה"י ודלא בשעת הרמזים וכן מפרש הגר"א ע"ש: (מו) דלפי המסקנה בגמרא דאין חילוק בין מחזור ובין תלוש וע"כ כי היכא דפתלוש קאמר בהריב"א דאפילו אחר מלחמה מותר כן ה"ה במחזור: (מז) כ"מ מספר האשפות: (מח) כן הלשון בנדרים וכו' מה שמעתיק המחבר מינה כדרכו הוא מלשון הטור לו ופשוט דהוא סובר דמה דאסור לדוש בפרות הוא משום דאחושא מלחא כפידי"י אבל לא משום דנרץ שינוי בשעת הרמזים וכן כמה ראשונים העמיקו הטעם דרש"י עיין בחידושי הרמב"ם ור"י ונ"י ולפיכך העמיקי דגם בשאר בע"ח אסור [וגם הלשון העמיק הטעם דרש"י] והשומטי גם סוף דברי המ"א: (נ) כ"כ הרמב"ם [אכן אם הוא אסור אסור כל השדה או מקצתה מתפקק בפמ"ג אולי הוא בכלל דבר האבד ונ"י] עיין בחידושי רמב"ם שכתב דהיכא דאין נרץ אלא למלאכה אחת כגון עמיה מותר לעשות הנדרות ורק שלא יערים וכנ"ל בסיומן תקל"ג ס"א אכן מה נרץ לעשות הכל בנדרים ע"ש ומ"מ אם אינו מואל מי שיעשה לו בנדרים שאין רוצין לטחון או לקצור לו דבר מועט עושין אפילו הרבה מפני המועט שהכל נרץ המועד הוא עכ"ל ובה נפשו ספקיו של פמ"ג הג"ל: (י) מ"א: (נא) מ"א וכו' הרמ"א לקמן בסיומן תקמ"ג ס"א:

הגהות ותיקונים: (א) וראיתי בב"ח: (ב) ובשו"ע "ולא יסייענו":

(נו) ולדרוך היין ולעשות החביות וכל צרכי היין בלא שינוי ובלבד שלא יכוין (י) לעשות
מלאכתו במועד:

תקלה כמה עניינים הנקראים דבר האבד. ובו ו' סעיפים:

א (א) * מי שהפך את זיתיו או שהיה (ב) יינו בבור (ג) ואירע אונס או ששכח או נתעצל שהיה סבור שהיה יכול לשהות (ד) לאחר הרגל ולא עשה קודם הרגל מאחר שהוא דבר האבד (ה) זולף וגומר * ומזפת החביות (ו) * בין קטנות בין גדולות וגף (פירוש ששים נהן מגופתן) בחביות כדרכו בלא שינוי: הגה וה"ה דיוכל למקן הספיות (ז) לקשר נעקלים (מרכי) אבל לא יכוין מלאכתו במועד אלא יעשה הכל קודם המועד אם יודע שיטעון במועד (הגהות מיימוני ות"ה) (ח) * וכן שולח פשתנו מן המשרה וכל כיצא בזה מדבר האבד (ט) ובלבד שלא (י) יכוין מלאכתו במועד: ב (יא) מותר להכניס פירות מפני הגנבים אם אינם במקום המשתמר וימיהו יעשה בצנעה כגון שיכניסם (יב) בלילה ואם הוא דבר שיש בו פסוס בלילה יותר מביום כגון שצריך להכניסו באבוקות ובקולות יכניסם ביום: הגה ואם א"ל לעשותו כי אם צפריסא הכל שרי דבר האבד (המגיד פרק ז' ומרכי פרק מי שהפך): ג טאסור להסיע ממונו (יג) מעיר לעיר אם לא בשביל דבר האבד: ד' היו לו תאנים שטוחים בשדה ליבש וירא מהמטר מותר (יד) לחפותם בקש אפי' חיפוי עב: ה ימי שיש לו סחורה שאם לא באר היטב

יכולים ליעול שכן ועס' תקמ"ז ס"א: (י) לעשות. ואם חשבו לרץ ליזכר אפילו במלאכת דבר האבד שמה יטעה העולם לומר שחיון מלאכתו במועד. ז"י נסח רוקח:

ביאור הלכה

דדעו דוקא בענייני שאין יכול להשתמש ע"י עבו"מ מחמת אסור נסוק הא בעלמא ישתמש ע"י עבו"מ^(א) והנה לדידה כל דבר האבד אסור לשכור לזה ישראלים שיש להם לאכול אם לא שאין לו עבו"מ ותמה הא"ר דמנין לו זה ועכשו מלאכה לו חדר הוא הריב"ז נחזישו נפ"ד דף י"ב נעשה דבר חמא ע"י"ש:

* מי שהפך וכו'. עין מ"ז ודעת הרמב"ם דמותר גם להפוך אותם לכתלה וטעמו דכיון שנתן במעטו והגיע זמן להפוך אם לא יהפוך אותם היו דבר האבד ועין ח"י הריב"ז שכתב דהכל לפי המקום והזמן דהחמירה להרמב"ם גם ההפכה נופא היא מכלל דבר האבד: * ומזפת החביות וכו'. במהר"א ח"א וזפתין חמא ועין שם נרש"י ונ"י ומשמע מיימיהו דמפרשי בשל יין וכן משמע מהרמב"ם פ"ח מהלכות יו"ט ומדברי המחבר משמע דה"ה חביות של שמן: * בין קטנות ובין גדולות. עין נמ"א וכן הקשה הגר"א מפסחים ק"ח ולפ"ו אין להקל בשום חמץ וכן מלאכה נאמרה לדברי הרוקח שמתמיר בין גדולות ובין קטנות ומ"מ לדינא אין לזוז מפקק השו"ע שכן מלאכה להרבה ראשונים שפקקו כן להדיא הרמב"ם נפ"ח מהלכות יו"ט ופמ"ג ורי"ז בשם התוס' וטור בשם הרא"ש ומה שהקשה ז"י דקחם חמץ גדולות הן עין נחל אשכול דלענין קטנות נודא אין להחמיר דשמואל היה מרא דתלמודא טפי מרב דמי ונדאי הלכה כמותו נגדו ולענין גדולות יש לנו לפסוק כרנ"י דמחר הוא וכן משמע בשילוחות דפרשה גרסה ס"ס ק"ע דזכיר רק חמץ דמחר דמחרת שישכר להחמיר ולא הזכיר שום חילוק בין קטנות לגדולות ואין לנו מממירם מה רק הח"ה שפקק כרב דמי והרוקח שמתמיר בשניהם ולענין קושיה המ"א עין נפמ"ג ונראה שלום ונבדד ישע שמירא קושימו בטוב טעם: * וכן שולח פשתנו וכו'. מקיור פסקי הרא"ש וכן מן הטור משמע

משנה ברורה

עני שאין לו מה יאכל דמותר לצע"ז ליתן לו מלאכה: (נו) ולדרוך היין. היינו כשהעניצם יתקלעו עד לאחר המועד [הגר"א]:

א (א) מי שהפך וכו'. פ"י דרך הוא שנתן במעטן לאחר לקיטה וזכרון שם ומניין כדי שיתחממו ויחבשלו מאלהין ויזמין צדית הבד ודך הוא שמהפכין אותן כשמתכנין ואם היה מניחין מלמקן מיד אחר שהפך פסדי: (ב) יינו בבור. אותו כלי שהיה נופל בו מן הגת קרוי בור ואם לא יריק היין משם ויתנס חביות יתחמך היין כשיעמוד שם בצור מגולה: (ג) ואירע אונס. שמתחמו לא היה יכול לגמור פעולת היתים והיין קודם המועד: (ד) עד לאחר הרגל כ"ל. ור"ל שסגר שאפילו אם ישאף צויתם ההפוכין עד לאחר הרגל ולא יגמור פעולתן ג"כ לא יתקלעו ומחמת זה לא עשה אודותן קודם הרגל וכן כה"ג לענין היין שצנעו ועכשו במועד רואה שאם ייחם כך עד אחר יו"ט יהיה לו מזה הפסד (ה) מותר לגמור פעולת היתים והיין כדרכן בחול דהיינו שנותן היתים ודורכן ומכניסן לחמץ כדרכן תמיד: (ה) זולף וגומר. היינו שזיתים הניתנין שם צדית הבד לסתמן מותר לסתמן (ז) כמה פעמים עד שיוגמר סמיכותן (ג) כל מיד דשפוך קרי זולף וכן לענין יין קרי זולף מה ששופך היין מן הבור ומריקו חביות: (ו) בין קטנות ובין גדולות. נקט לתרייהו (ד) דכל אחד יש לו נפ"ע להקל הקטנות דיניה מועד ולא נפיש פסדייהו אף אם יזוב מעט מהן מותר דאין טרחת ופיתתן מרובה והגדולות אף דטרחתן מרובה מותר משום דנפיש פסדייהו: (ז) לקשרם בעקלים. שקורין רייפין^(א) מפני שהוא דבר האבד אם לא יעשהו: (ח) וכן שולח וכו'. הפשטן: (ט) ובלבד שלא וכו'. אבל הסעיף קאי: (י) יכוין וכו'. היינו שהיה יכולתו לזה בשאר ימות השנה או קודם הרגל או לאחר הרגל והוא מלמס אותם למועד: ב (יא) מותר להכניס וכו'. וגם מה וכן כלל דבר האבד אסור לבין לכתלה להשהות עד המועד ואף דההכנסה (ה) הוא רק טרחא בעלמא [מרכי]: (יב) בלילה. כדי (ו) דלא ליפוק מיניה מרובא לעלמא: ג (יג) מעיר לעיר. עין לעיל סימן תקל"ה ס"א דאפילו בזה העיר לפנות כליו לאחר אחרת אסור ואפשר דנקט המחבר לשון זה משום סיפא דבשילוב דבר האבד אפילו מעיר לעיר מותר: ד (יד) לחפותם בקש. ומוכח פירושלמי דאפילו לעקור קש מן המחומר מותר לזרוך זה מותר: ח"ה חשו"ק

שער הציון

(א) הכל כפוסקים: (ב) גמרא: (ג) רש"י: (ד) גמרא: (ה) כ"ז מוכח במשנה שם ופותר מזה דאפילו מה אם חיון מלאכתו במועד יאכל [שם]: (ו) (ז) י"ז: הערות והאורות: (1) עין סי' תקמ"ב מ"ב ס"ק ה' ורשע"צ אות ח' לענין זה:

הלכות חול המועד סימן תקלח תקלט

^א משנה שם י"ב
^ב בעל שם ופסוק
י' הפכנה ממשטה למעלה תקלקל מותר להפכה בחה"מ: ו' [א] להמכין מלאכתו והניחה למועד ועשאה במועד (טו) ב"ד מאבדין אותה (טז) ממנו (יז) ומפקירים אותה לכל: הגה ואם הוא עושה מלאכת אחרים (יח) שאי אפשר לקנסו כגון חיט או סופר שעושה מלאכת אחרים היו משמחין ליה (יט) ומלקין אותו (כ"י ור"י) וראם מת (כ) לא יקנסו בנו אחריו ומותר לו לעשותה (כא) * אם הוא דבר (ה) האבד:

תקלט דיני הסחורה בחוה"מ. וכו' י"ד סעיפים:

^א ממלא דבר
^ב הראש
א [א] כל (א) סחורה (ה) אסורה אפי' כל שהוא * יבין לקנות בין למכור ואפי' אם הלוח מעות (ב) ע"מ שיתנו לו אח"כ יין או סחורה אחרת * בפרעון חובו כדי להשתכר אינו יכול * לילך

באר היטב

(ה) האבד. אבל דבר שאינו אבד פשיטא דאסור לעשות כה"מ ואם עשה דבר שאינו אבד כה"מ אפילו לבנו קנסו רבנן ומאבדין אותו ממנו ודוקא למ"ד מלאכת כה"מ דלורייא ר"י. ונ"ל דמי לעושה מלאכה בשבת שאסור לו לעולם וה"ה לבנו מ"א וע"ש וצנ"ז:
(ה) אסורה. מפני הטורח:

שערי תשובה

[א] המכין מלאכתו. וכגון כה"מ דהיינו דוקא דבר שאם היה רוצה לעשותה קודם המועד כ"י אלא כשהמלאכה שעושה אינה מלאכה שהיה לפניו מקודם המועד לעשות אלא שעשה נאמדת הדבר שצריך לעשותה אף שאסור לעשותה לפי שכול המהמין אחר המועד עכ"ל אם עשה אין לו דין מכין מלאכתו במועד שנקביר הדבר ההוא כ"כ הרב מוה' אליעזר בן ארמא נחשונת כה"י והבא ראיות חזקות לדבריו עכ"ל ולענ"ד ז"ע בחילוק זה:
[א] כל סחורה אסורה כ"י. ועיין בשו"מ אהל יעקב סימן ס"ג בענין הסכמה שאף שאומם שצריכים להרדים לנזק יו"ט ימכרו במועד בנזק ביתם משום מגדר מלאכה שישאלו ויתנו בפרהסיא אף אותם שאי"ס אם יכולים לקנות במועד דלא להיזק להם מה שהוא אסור מן הדיוט ע"ש עוד מ"ש מה בענין ירידים ועיין לקמן ס"ק ו':

משנה ברורה

[הריטב"א בחידושי:] ו' (טו) ב"ד מאבדין. רעמא קאמר (ו) נח מיבעי אס עדיין לא עשה המלאכה אין הכ"ד מניחין אותו לעשות המלאכה אע"פ שהוא דבר האבד ויבדל הדבר ההוא מעלמו. אלא אפילו עבר ועשה כ"ד מאבדין הדבר ההוא בידים ובתור הכי גבי מת דלא קנסו בנו קמ"ל ג"כ רעמא דאפילו עדיין לא עשה כ"ד מחירין לבנו לעשות המלאכה כיון שהוא דבר האבד: (טז) ממנו. וכ"ש (ח) אם עשה מלאכה בדבר שאינו אבד כה"מ מאבדין אותו: (יז) ומפקירין אותה. ואם לא זכה זה אדם וגשאר עד לאחר המועד (ט) מותר להספקק זה: (יח) שאי אפשר לקנסו. עין בא"ר שדעמו דמאבדין ממנו כל השמירות וע"ש עוד: (יט) ומלקין אותו. ר"ל או מלקין אותו [הגר"א] והיינו עד שיקבל עליו שלא לעשות [לטעם]: (כ) לא קנסו בנו אחריו. אדלעיל קאי שכבר עשה אצ"ו. ופשוט דדוקא אם עדיין לא זכה זה אדם אבל אם זכו זה בחייו כבר נעשה שלהם ואין הכן יורשו ואפשר עוד דאפילו עדיין לא זכו זה מכיון שכבר הפקירה שוב אין הכן יכול לחזור ולזכות מחד יורשה אלא הרי הוא כשאר כל אדם לנכסיו אלו והמחבר מירי שמת קודם שהפקירה: (כא) אם הוא דבר האבד. דנדבר שאינו אבד פשיטא דאסור לבנו לעשות כה"מ. ואם עשה אצ"ו דבר שאינו אבד ומת (י) י"א דמה קנסו גם לבנו אחריו שלא יהנה מזה למ"ד דמלאכת כה"מ אסור מן הסורה אבל הכ"י ועוד כמה (י"א) אחרונים מפקפקין בה:

א (א) סחורה אסורה. מפני. (ה) הטורח: (ב) על מנת שיתנו לו וכו'. אפילו לא התנה שיתנו לו במועד ועיין צנ"ל דאפילו אינו צריך לילך למקום אחר למכור שם במועד העיר ג"כ אסור דמה שמקבל הסחורה מהם הוא ענין מקח וממכר ונקט לילך משום

או שצריך טרחא ליל עמשה בדיוא ודינא אבל אם א"ל למוכרם דין וזה צריך אחת ג"כ מותר למכור אותם במועד ועיין בחידושי רע"א שכתב דמכרי הראש"ל לא משמע הכי אלא בכל גווני אסור וכ"כ בספר הכר שלום דלא משמע כן מדברי הפוסקים ונאמח מדברי המחבר בס"ג ג"כ משמע להדיא

שער הציון

(ו) לטעם שר וכו' דמכרים בס"ג מלכות יו"ט הלכה ד' דלא כמור וקיעיה שכתב בפשיטות להיפך דאם עבר ועשה ומת שוב אין לבנו זכות בהן דממלא כבר נעשה הפקר: (ח) פשוט בפוסקים: (ט) ש"ג בשם הראש"ל: (י) הג"ה ור"י בשם יש מפרשים: (י"ז) עיין צנ"ל: (ה) מ"א ור"א:

ביאור הלכה

דאף מה ישעיה במועד כמו בס"ג: * אם הוא דבר האבד. עיין נמ"ז כל עשה מלאכה בדבר שאינו אבד דדעת הג"ה ור"י בשם יש מפרשים דבה קנסו גם לבנו וכ"י משיג עליו דהלא מקילין גם בנזקם כדור דהתם כדל"א אסור דלורייא ואפי' מקפיד בנזכרות דלא קנסו בנו אחריו והט"ו והדרישה חירלו דהכא גרע מפני דלכא תרתי לרעוהא דמה שציון מתחילה להניח המלאכה על כוה"מ וגם מה שעשה אחר"כ כה"מ והטחיק הא"ר מירוס ונאמח הוא דדוק גדול לחשוב המהפכה והמעשה למר ענינים וגם ממו"ק י"ג ע"א בנמצא משמע דלורס כדור גרע מזה וציון דמקילין שט כ"ש בענינינו ועיין במאמר מרדכי ונאמח משה שדחו ג"כ אם מירוס ונאמח על דבר יו"ט ז"ע [נדפשלמא בדבר האבד שייך לומר כיוון המלאכה במועד וה"ה יודע שמפקד"ה לא יעשה במועד וה"ה אפשר לעשותה קודם מועד ואפי' לא עשה והמתין לעשותה במועד משא"כ בדבר שאינו אבד אצ"ו כונה שייך מה לומר שציון לעשותה במועד כיון שלא מפקד"ה לא יעשה ואם עשה הוא דעשה רעה וחדא ריעוהא הוא הדיוט וע"כ נראה דבר הכ"י נכונים ומה שהמ"א רצה למחך דבר הכ"י משום דה"ו כעושה מלאכה בשבת דאסור שט גם לבנו כבר הקשה עליו בספר בית מאיר דמי הגיד לו דבר זה ששם אסור גם לבנו ואף אם ינאח דאולי לשיטתיה שם דה"ה למי שנתכשל בשבילי מנ"ל שכל מה שעושה או מבשל היינו לנזק בנו נמי מפני שידע שימות וירש מה מלאכה זו וקיים ע"ו לכן העיקר לענ"ד כפסק השו"ע וכונו שכתב צ"י דלכנו חמיר לא קנסין וגם צ"ג משמע דלדינא חפס דלא כ"י הרא"ל:

* בין לקנות וכו'. וכל מה שאסור הוא אפילו ע"י עכו"מ צ"ח בסימן תקמ"ג והובא צנ"ז: * בפירעון חובו. לכאורה משמע מלשון זה דדוקא צנ"ז שהסחורה עדיין לא היה קנויה לו עד עכשיו אבל אם היה קני' לו מכבר ועשה רוצה להוליכו לביתו אין כפן אסור שאינו עושה סחורה במועד ומ"מ י"ז למנוע מזה מטעם אחר הנמשל בסימן הקודם ס"ג שאסור להקיע ממנו מיד ליער וה"ה נאמח ה"ה כמחבר שם צנ"ז אכן אם הוא מושג שיטא ליד הפסד כשישאר שם מותר: * לילך ולחובעם. עיין ט"ו דמפרש כונה השו"ע דדוקא שצריך לילך ולחובעם צריך אחרת

או שצריך טרחא ליל עמשה בדיוא ודינא אבל אם א"ל למוכרם דין וזה צריך אחת ג"כ מותר למכור אותם במועד ועיין בחידושי רע"א שכתב דמכרי הראש"ל לא משמע הכי אלא בכל גווני אסור וכ"כ בספר הכר שלום דלא משמע כן מדברי הפוסקים ונאמח מדברי המחבר בס"ג ג"כ משמע להדיא

הלכות חול המועד סימן תקלט

יולתובעם א"כ (ג) אינם (ז) מצויים אחר המועד (ד) דהוה ליה דבר האבד אם לא ילך בחה"מ למקומם (ג) ויתבעם: הגה מיהו אם מוזמן לו (ה) ריוח מרובה נמועד יכול (ד) (ו) למכור צניעה ויזיל לשמחה יו"ט יותר ממה שהיה דעמו להזיל (ז"ל): ב ימי שהלולה לחבירו מעות (ז) מותר לתבעו בחה"מ (ח) לגבות מעותיו (ט) "ואצ"ל שמותר לגבות חובו מן העכו"ם: ג מכר לחבירו פרקמטיא קודם מועד (י) יש מי שאוסר לתבוע דמיה במועד א"כ יהא הלוקח אדם שאינו מצוי במקום המוכר ונזדמן לו בחה"מ דהוי כדבר האבד (יא) ולי נראה שכיון שזקף עליו המעות בחובו קודם המועד הוה ליה כהלואה ומותר לגבות ממנו בחה"מ אפי' הוא אדם שמצוי במקום המוכר: הגה וכן מותר (יב) לקנות (ה) נמשפט בשל חוצותיו המותרים לתבוע (מדר"י ס"פ מי שספק) (יג) וכן מותר לעשות זקופה עם חוצותיו במועד (יד) כדי להנתיחן * דכל זה בכלל דבר האבד ושרי (המגיד פ"ו וי"י פרקא קמא דמ"ק): ד "אם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה עתה * יפסיד מהקדן מותר למכרה (טו) אבל אם לא יפסיד מהקדן לא ימכרנה עתה יהיו

באר היטב

(ז) מצינו. י"ל דגם כזה נרץ שלא יכין מלאכתו במועד ע"י מ"א: (ג) ויתבטל. וכזה הט"ז י"ל דזה דוקא שהוא נרץ לערוך ולילך בדעה ודינה אבל אם א"ל אלא לתבוע לעצמו שיפרע לו לא מצינו האיסור. והאידנא אנו רואים בכל הקהילות שמועדים צפוי הדיינים אפילו בעד פרקמטיא בחה"מ יש ללמוד זכות דאנו רואים לקלות החובות הוא מצוי ביום וכל החובות הוין בחזקת ספק דבר האבד עכ"ל ע"ש: (ד) למכור. וה"ה דמותר לקנות צניעה מ"א: (ה) נמשפט. דוקא נמשפט הא"י לכן דקדק רמ"א וכתב לקנות נמשפט וכן הא דכתב מותר לעשות זקופה מיירי בל"י שמעתי ועיקר. מנן אברהם:

ביאור הלכה

להדיא דאפילו הם צעיר אחת אסור וכן בספר שולחן ע"י שנים אינו מסכים לדברי הט"ז מה דעיקר האיסור משום דע"י קבלת הסחורה נגמר עתה המקדש במועד ומא"י נ"מ אם הם צעיר אחת או לא וע"כ לא העמקתי דברי הט"ז בענייניו ורק סוף דבריו שכתב דהאידנא מתקלקלים החובות העתקתי בס"ג ע"ש: * דכ"ז בכלל דבר האבד. מלשון זה משמע דקאי על שני הדינים אבל לפי מה שהתבאר בענינו דין הראשון דדוקא בחובות המותרים לתבוע ובע"כ מיירי דחובת מישאל דאיתו דבר האבד אם ימחין לאחר המועד [דמעט"מ מוצא בס"מ דמותר לקבל אפילו סחורה מעטם דהכל בכלל דבר האבד הו"ל וא"כ מה דמקשים דל זה בכלל דבר האבד מנומנם הוא דבדבר האבד הלא מותרין כל החובות והאמת דשיבירא דלשונא הוא מלשון ה"י והמ"מ ושם אינו מוכר כל דין לקנות נמשפט ודבר"מ הארוך לא העמיק דין לקנות נמשפט רק בסוף דבריו לדין כפ"ע] וקאי שם על מה דמספק בתחלה בדין הלואה לעכו"ם צריכים אם מותר במועד או אסור דהעצרת ריחו לא מקרי פסידא וע"י כזה דלפרוע ממנו וכן לוקח מוט ודאי בכלל דבר האבד הוא ושרי ל"ה: * יפסיד מהקדן. ואפילו אם ספק שמה יפסיד ג"כ מותר [עו"ש בשם מהרש"ל וא"ר] ונראה עוד

משנה ברורה

סיפא דאם אינם מצויים לו אח"כ מותר לילך אחריהם אפילו צעיר אחרת: (ג) אינם מצויים וכו'. וה"ה (ב) אם מטעם אחר יוכל ללך ליד הפסד אם לא יתבע עכשיו: (ד) דה"ל דבר האבד. ודוקא (ג) אם לא כיון לכתחלה זמן קבלת הסחורה במועד: (ה) ריוח מרובה וכו'. הטעם דאף דמשום ריוח מרובה נלמד אין להחיר [אח"כ הוא (ד) צדאי אינו מצי תמיד לאחר המועד כנס"ה] הכל דלג"ה יש פוסקים שמחזירין למכור צניעה (ה) סמכין עליהו היכא דמוזמן לו ריוח מרובה (ו) ומ"מ נרץ להזיל מהן ק"ת לשמחה יו"ט: (ז) למכור בצניעה. וה"ה (ז) לקנות ודוקא לענין מכירה וקנייה דלאו מלאכה היא אבל בדבר שהוא משום מלאכה אין חילוק לכ"ע בין צניעה לפרהסיא: ב (ז) מותר לתבוע. היינו אפילו לילך (ח) לעיר אחרת ולחובעם שם (ט) ואפילו אם יכול למצוא שם אחר המועד ג"כ דגבית חוב צעלמא אין זה בכלל סחורה: (ח) לגבות מעותיו. ואפילו למקדן עמם (י) צניעה ודינה שרי: (ט) ואצ"ל שמותר וכו'. דשם אפילו לקבל סחורה ממנו כהיא דסעיק

א"י ג"כ שרי מפני שהוא כמזיל מידו וכמבואר בס"מ: ג (י) יש מי שאוסר. טעמו דכל משא ומתן של סחורה בין בסוף כהיה"א דס"א ובין בתחלה כהיה"א דסעיק זה אסור: (יא) ולי נראה וכו'. והנה אף שהב"ח הסכים מדינה לסבירא הראשונה מ"מ כהיום שאנו רואין שהחובות מתקלקלין נוהגין לתבוע בדין אף בעד פרקמטיא בחה"מ דחשבינן לדבר האבד [אחרונים]: (יב) לקבול במשפט בשביל חובותיו המותרים וכו'. ר"ל דחובות (יא) המותרים לתבוע בחה"מ כמבואר בסעיפין הקודמין [ותבועו לישראל (יג) דין ישראל קודם המועד ולא ענהו] מותר לקבול בחה"מ אף לפני ערכאות של עכו"ם (יג) ומ"מ נראה דהיינו דוקא לקבול בע"פ אבל לכתוב משום זה אסור אם לא דהוא (יד) דבר האבד ואם נרץ להמעות להזיל אותם על יו"ט אפסידא דמותר לכתוב ע"י עכו"ם: (יג) וכן מותר לעשות זקופה וכו'. כנ"י מבואר דזה קאי על עכו"ם (טו) ור"ל דאפילו אם נחמיר (טו) בישראל שלא לתבוע חוצותיו במועד דהרי יכול לתבוע אחר המועד בעכו"ם ודאי מותר לתבוע ולעשות זקופה דלא לו צדאי בכלל דבר האבד הוא: (יד) כדי להבטיחן. ר"ל שרי הקופה יהיו חוצותיו בטוחין: ד (טו) אבל אם לא יפסיד וכו'. היינו אף שהוא סבור עתה להרוח הרבה (יז) דהעצרת ריחו לא

מקרי

שער הציור

(ב) פשוט: (ג) מ"א וכו': (ד) א"ר ופמ"ג: (ה) ז"ל: (ו) ואף דזה מותר כעיקר ד' אף בפריהסיא וגם בלא ריוח מרובה אבל שם אם יש לו מעות בל"ה צריח להזיל לשמחה יו"ט לא מקילין כמבואר שם והכא אפילו בכה"ג מותר [א"ר וכו"מ מביאור הגר"א]: (ז) מ"א וכתב מהר"ש שצריך להזיל ג"כ ק"ת מן הריח אחר מאמדי דעמו שישלם לו סחורה יהיה לשמחה יו"ט: (ח) כן מוכח מהפוסקים: (ט) שם: (י) ע"י: (יא) דחובות האסורים לתבוע כמו היה"א דס"א אסור לקבל ולתבע גם צפוי עכו"ם שיתנו לו הסחורה במועד אם לא שהוא דבר האבד וכמו שכתבתי במ"ג סק"ג: (יג) עיין במ"מ סימן כ"ז ס"ב: (יג) אחד דכמה אחרונים כתבו דכתב של לשונות העמים נקרא מעשה אומן ונע"י במהר"ש סימן קמק"ה סק"א ובהנהגת החסיד סופר שם] ואפילו אם ימלא דהוא מעשה הדיוט עכ"פ הלא בעינן נורח המועד דוקא: (יד) דהיינו אם יתחבב עד אחר המועד ויכל לטעם ליד הפסד יכול לכתוב אף ע"י עצמו. ואף דהט"ז משה כהיום כחם חובות לדבר האבד לא כתב לסמוך ע"י רק לענין תביעה בדין שאינה מלאכה ע"ש: (טו) עיין במ"מ הארוך ומוכח כמו שכתבתי: (טו) ולפי מה שמבואר לעיל בס"ג דאפילו אלא ישראל מותר לתבוע ופשוט דה"ה מותר לוקח חוצותיו אין אנו נרצין להטעם שמתים הרמ"א לדבר האבד הוא. ואפשר דכלל רמ"א מה להמירא אלא עכו"ם אפילו חובות של משא ומתן אלא א"כ יהיה מוכח מה דבישראל אסור וז"ע: (יז) ז"ל:

הלכות חול המועד סימן תקלט

לו מעות בריח (טז) * ויוציא יותר לשמחת י"ט (יז) מותר למכור ונראה לי שלא נאמרו דברים הללו אלא במי שיש לו מעות מועטים וחס עליהם מלהוציא כל כך לשמחת י"ט ואלו היו לו מעות בריח היה מוציא יותר * אבל מי שיש לו מעות (י) בריח להוציא לשמחת י"ט ככל אשר יתאוה ואין בדעתו להוציא כל כך לא נתיר לו למכור כדי שיוציא יותר: ה' (יח) אם הוא דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המועד כגון ספינות או שיירות שבאו או שהם מבקשים לצאת * ומכרו בזול או לקחו ביוקר מותר לקנות ולמכור "אפי" שלא לצורך תשמישו אלא לעשות סחורה ולהשתכר (יט) וה"ה (י) לירידים הקבועים מזמן לזמן (כ) * (ואפילו מעיר לעיר מותר ליסע כצ"ג) (ד"ע) * אבל מקומות שיש להם יום השוק יום אחד בשבוע (כא) * אינו מותר למכור ולקנות ביום השוק שבתוך המועד שכן זה דבר האבד שאם אינו נמכר ביום השוק שבתוך המועד (כב) ימכר ביום השוק שלאחר (ח) המועד: הגה (כג) ותגר (ט) שקונה מזה ומוכר לזה ומחזר וקונה ומוכר מותר דהו דבר האבד (כל ט): ו' (כד) ימצאיה אסור לטרוח ולחפש עליה כגון נהר שהציף דגים על שפתו אסור לאספם כדי לכבשם אא"כ יהיו ראויים לאכול מהם במועד: ז המלוה את חברו

באר היטב

להפסד קרן וכו' אצל שאר ימי שוק אין להחזיר כלל לישיב צמות אם לא שהצות סגורה ופוחתה במקום אם לא ליקח וכל זה כדי להוציא לשמחת י"ט ע"ל: (ח) המועד. דוקא שיוצא צדאי שלא יפסיד מהקן מהרי"ל מ"א: (ט) שקונה. המ"א העלה דוקא צדמו

משנה ברורה

מקרי פסידא: (טז) ויוציא יותר וכו'. כל מקום שזכר לשון זה (יח) א"ל להוציא כל הריח ודי במקצתו: (יז) מותר למכור. ומ"מ יהיה (יט) הצמות סגורה ופוחתה במקצת כשנא הקונה ליקח: ה' (יח) אם הוא דבר שאינו מצוי וכו'. פי' דאף דנמצא צדאי יפסיד הקודם דלא מקרי דבר האבד אלא"כ כשלא לא ימכור עתה יפסיד מהקן אצל בשל ריח לבד אינו מותר אלא"כ יוצא ע"י יומר לשמחת י"ט כ"ז צרות שאינו מצוי תמיד כמו שפירש בשל זה המועד ג"כ אצל צרות שאינו מצוי תמיד כמו שפירש בשל זה גופא ג"כ הסירו לו דכדבר האבד דמיא: (יט) וה"ה לירידים הקבועים וכו'. וכן (כ) יומא דשוקא הנקרא קרסני" טר"ג שהוא דבר דלא שכיח ונא מומן לזמן ואפשר דה"ה כשהל טעם שלפני פסחם צדמו"מ וידוע דלא קונים הרבה חשיב כיומא דשוקא דלא שכיח [מ"א]: (כ) ואפילו מעיר לעיר וכו'. ע"י צה"ל: (כא) אינו מותר למכור ולקנות וכו'. אם לא שעי" הריח יוצא יומר לשמחת י"ט וכנ"ל בס"ד: (כב) ימכר ביום השוק שלאחר המועד. דוקא (כא) כשמעיר צדאי שע"פ לא יפסיד או מהקן: (כג) ותגר שקונה וכו'. דאם ימכור היום יחזור ויקנה מחדש ומכור צדמו השני ואם ימנע מלקנות ולמכור היום יפסיד צדאי הריח (כב) וע"י צה"ל שהעלה דאע"פ אינו מותר למכור רק צדמו ולא לישיב צמות בפרסום: ו' (כד) מציאה אסור וכו'. אף שלא ימצא אומם לאחר המועד (כג) ולא דמי לשיירא שאינה מצויה דשריין לעיל מקח וממכר משום רוחא דשאני מו"מ דמי אדם ופרנסתו מלי צה ודעתם ע"י תמיד הלכך חשיב פסידא משא"כ צדמו"מ דהוא רק

לפרקמטיא שיש לדי קולות הרבה בפדוקים ע"ל א"כ עדיין לא מצויה תפנה שפעמים עושה מלאכה גמורה צמות כגון שומכר איה סחורה צמות כגון חסידים פסחן או שאר צד ומחמק ממונ לפי מדתו הנרץ להקנות דע"י י"ז חיונ משום מחמק [כמו שכתב המ"א בכלל ל"ו וכן מוכח מהרמב"ם * בפ"א מלכות שנת הלכה ז' או לא להדיש שיש עליו נושים ע"ש שט"ו [וועקסלין] שהגיע וזמן פירעון שלהם ואם לא יפדס יהיה לו מה ודאי הפסד וידוע דבשל דבר האבד מותר לגשת מלאכה ג"כ. אף לפי מה שכתב המ"א לעיל בסוף סימן תקל"ד דמי שאין לו מה יאכל אף שהורו לו לעשות מלאכה מ"מ לא יעשה בפרהסיא דמי יודע שאין לו מה יאכל וה"ג בענייננו או מה דליחא בסימן תקל"ח מכאן דאם פירוחיו מפני הגנבים ומ"מ יכניסם צדמו"מ ונאם שלא יהיה ארושא מילתא כ"כ וה"ג בענייננו אין לך ארושא מילתא טפי ממה שהנמונים פתומות להדיח כל היום צדמו"מ ויש צה צדמו"מ וע"כ צדאי טוב ליהרר שיהיה הצמות סגורה ופוחתה במקצת כשנא הקונה ליקח וגם יוצא קצת מן הריח יומר לשמחת י"ט וכמו שכתב בס"ד

שער הצינון

(יח) מחמק השקל: (יט) מ"א וכו"מ מהט"ו סק"ד: (כ) ט"ו בשם רש"ל: (כא) מ"א וש"א: (כב) והנה אף דלדעת המ"א מותר ג"כ בזה בכל חנוי דחשיב גם הוא כחגר לא העמקמו דהא"ר ומחמק מרדכי ובעד י"ע כולם פסקו על דבריו ומחמקים בין חנוי למגר: (כג) צ"י ובע"י זה כמחמק קמא וכחיון זה חסם המחבר לעיל בסימן תקל"ג כ"ג בשם"כ אם הוא דבר שאינו וכו' מותר לקנותו ולכבוש ע"י צה"ל:

הגהות ותיקונים: (א) בס"ג: (ב) סק"ג: (ג) ד"ה מותר:

י' כי וסק נראה מהמרדכי ס"ק ומ"מ ומדבר הרמב"ם ב' ירושלמי והפלו ר"ש"ם שם והרמב"ם בפ"א מהט"ו פ' טור דלעת חזי ר"ש"ם וכ"כ ה"ה שם לעת רמב"ם וש"כ"ר הירושלמי וק"י מפרש"י וכתב הכ"י שכן נראה ג"כ בדברי הגאונים והגאונים פ' ר"ש"ם וכתב שפי' הכ"י וכ"כ בנפשות ג' יענינו לעיל פי' מקל"ג ס"ד

דאם נרץ למעות שלם חוטמיו שהגיע ומנע צדמו"מ ואם לא שלם יגיע לו הפסד ומוכנה בשל זה למכור סחורתו במועד חשיב כדבר האבד: * ויוציא יותר לשמחת י"ט. ה"ה למוה"מ כן מוכח מירושלמי שהוצא צ"י מקור לזין זה: * אבל מי שיש לו מעות בריח וכו'. דעת הט"ו דדוקא אם הוא מופלג בעשירות אצל בלא"ה אף שיש לו מעות צרות חשוב הכל כדי חיו של אדם חממיו ומחמקיו לו למכור כדי שיוציא יומר לשמחת י"ט ובספר נהר שלם מתפקק על דבריו ע"ש: * ומכור בזול. דוקא באופן או אצל לקנות מהם בערך השוה נראה דאפילו הוא לנורח משמישו כל שאינו לנורח המועד אסור [מחמק מרדכי]: * ואפילו מעיר לעיר וכו'. אע"ג דהו צדאי הו טרחה מרובה ונסימן מקל"ז מטא"ר דהרובה אסור לערום בשבילה ז"ל דמייירי צא"ש שעסקו ומחמקו תמיד לנטות על ירידים וכיון דחיו ופרנסתו מלי צה הכל הוא בכלל דבר האבד ושרי [ע"י צדמו"מ] סק"ו ע"י צדמו"מ על המ"א:

* אינו מותר וכו' ביום השוק. ע"י ט"ו שהביא בשם רש"ל ח"ל שאר ימי השוק אין להחזיר כלל לישיב צמות אם לא שהצמות סגורה ופוחתה במקצת כשנא ליקח וכו' כדי להוציא לשמחת י"ט ע"ל ונראה דלא לו ממה דמטא"ר בסי"א לענין פירות כסות וכלים דאפילו צדמו"מ מותר כי אם לנורח המועד ועל כן הוצא שיוציא לשמחת י"ט טוב דאם צה המחיר דרש ס"ד וכתב מחמק השקל שהרבה מהמחמקים קראו חגר על קלות שנהיגין בעוניה בענין משא ומתן צדמו"מ ולא מלאמי להם תקנה וכי הפילו לדעת המ"א שמשוה דין חנוי למגר אינו מותר כ"א כשהצמות סגורה ופוחתה במקצת כשנא הקונה ליקח אלא שבספר א"ר כתב ח"ל ואפשר שחשט לדבר האבד דאם לא ישכר כ"כ זמן כל ימות ההג צמות יתמטע המו"מ משראל ונסה כיון שא"ל למחות שגברו הכל מנוימיהם וכ"ש בשם סומר נכרי צדאי א"כ אם הירא וסדר יסגור חנוי לבדו ירגילו קונו לילך לסומר אחר וכו' דומיא קתא להלואה לאותן שרגילין אצלו שהחיר בסי"ג

מחא טעמא] וסיים הא"ר שע"פ אין ללמוד מלאכה מזה כי אינו דומה לפרקמטיא שיש לדי קולות הרבה בפדוקים ע"ל א"כ עדיין לא מצויה תפנה שפעמים עושה מלאכה גמורה צמות כגון שומכר איה סחורה צמות כגון חסידים פסחן או שאר צד ומחמק ממונ לפי מדתו הנרץ להקנות דע"י י"ז חיונ משום מחמק [כמו שכתב המ"א בכלל ל"ו וכן מוכח מהרמב"ם * בפ"א מלכות שנת הלכה ז' או לא להדיש שיש עליו נושים ע"ש שט"ו [וועקסלין] שהגיע וזמן פירעון שלהם ואם לא יפדס יהיה לו מה ודאי הפסד וידוע דבשל דבר האבד מותר לגשת מלאכה ג"כ. אף לפי מה שכתב המ"א לעיל בסוף סימן תקל"ד דמי שאין לו מה יאכל אף שהורו לו לעשות מלאכה מ"מ לא יעשה בפרהסיא דמי יודע שאין לו מה יאכל וה"ג בענייננו או מה דליחא בסימן תקל"ח מכאן דאם פירוחיו מפני הגנבים ומ"מ יכניסם צדמו"מ ונאם שלא יהיה ארושא מילתא כ"כ וה"ג בענייננו אין לך ארושא מילתא טפי ממה שהנמונים פתומות להדיח כל היום צדמו"מ ויש צה צדמו"מ וע"כ צדאי טוב ליהרר שיהיה הצמות סגורה ופוחתה במקצת כשנא הקונה ליקח וגם יוצא קצת מן הריח יומר לשמחת י"ט וכמו שכתב בס"ד

באר היטב

ביאור הלכה

שער הציון

העצרות והארות: 1) עיין סי' תקל"ג מ"ב ס"ק י"ז ובה"ל שם לענין מלאכה גמורה:

הלכות חול המועד סימן תקלט

יב (מ) * באין (טו) לוקחים בתים ואבנים עבדים ובהמה [אלא] (מא) לצורך המועד או לצורך המוכר * שאין לו מה יאכל יאו לצורך השכיר (מב) שמוליך הדברים הנקנים שאין לו מה יאכל: הגה ודוקא הני דליכא פרכוס בקניינן ואושי מילתא (מג) אצל שאר (טז) כלים נהגו לקנותם בלילה (המגיד): **יג (יז) [נ] להלוות לכותי בריבית לאותם שרגילים ללוות ממנו מותר משום (מד) דהוי דבר האבד ולאותם שאינם רגילים ללוות ג"כ מותר והוא שיקחו רבית של שבוע ראשון (מה) ויוציאונו יום טוב:** הגה ומוחר ליקח ערצת צמוד (מו) על הלואה שיעשה אחר המועד (הג"א): **יד** "הלואה דשולחנות בקביעות וחילוף (מז) אסור:

באר היטב

פסח יעשו כן צ"י: (טו) לוקחים. ומן הא"י מותר לקנות הכל דהוי כמילי מידם ש"ג כה"ג מ"א: (טז) כלים. המ"א העלה שאין להקל מאחר שיכול למצוא אחר המועד ומש"ה כתב רמ"א ונהגו לקנותם כלומר שמדינא אין נכון לקנותם: (יז) להלוות. דל"ד משא"כ בהלואה הראשונה. ומה"ט שרי נמי להלוות לישראל בריית דכ"ח ומוחר ג"כ לעשות עסקא ליתן לו מעות מ"א: (יח) בשמחת. ואם ההלואה מרובה וירע עינו להוציא כ"כ מ"מ יעשה הטוב שיזיל מהר"ל וכשמונה מעות בזה"מ להלוות ישנה אם רגיל למנות ב' י' ממנה א' א' ד"מ:

משנה ברורה

כגון לבשל ללורך יו"ט שני ג"כ שרי: **יב (מ) אין לוקחין וכו'.** ומן העכו"ם י"א (לו) דמותר לקנות בחים ושדות וכרמים ועבדים ובהמה מפני שהוא כמילי מידו ועיין בזה"ל: (מא) לצורך המועד. דהיינו בחים לדור ואבנים לתקן כותלו וכלקמן בסמ"מ מק"מ ועבדים לשמשו: (מב) שמוליך הדברים הנקנים. ר"ל לביט הקונה והיינו בשביל שהשכיר אין לו מה לאכול המירו להמוכר והקונה לעשות מו"מ כדי שיתמכר השכיר וה"ה הפרסור ומשמע מאחרונים (לח) דדוקא אם האמת"ן כן הוא שעושים המסחר בשביל זה השכיר אצל לא שיערימו לסחור ולומר שכונתם כדי שהפרסור ודומה ירדו: (מג) אבל שאר כלים וכו'. המ"א (לט) וכן שאר אחרונים העלו שאין להקל גם בשאר כלים שלא לצורך המועד אם לא שלא ימלאם בול לאחר המועד: **יג (מד) דהוי דבר האבד.** שאם לא ילוה להם (מ) וילכו למקום אחר ירגילו לנא אליו ולא יצאו עוד אללו (מא) ובה אין צריך להוציא בשמחת יו"ט: (מה) ויוציאו בשמחת יו"ט. היינו יותר ממה שהיה מוציא אם לא היה מרויח ריח וכו'. ובה אפילו (מב) בחזון המבואר בס"ד להחמיר [בגון מי שיש לו מעות בריות וכו' ע"ש] הכא שרי משום דכמה פוסקים סוברים דהלואה אינו דומה כ"כ לפרמקטיא דהתם יש טורח גדול בדקדוק שיווי המקח ומתוך טרדתו ימנע משמחת יו"ט וגם לפעמים יקנה ציורק ויטער משא"כ בהלואה לפיכך מקילין יותר. ומה"ט שרי נמי להלוות לישראל בריית דכ"ח ומוחר ג"כ לעשות עסקא ליתן לו מעות [אחרונים]: (מו) על הלואה שיעשה וכו'. היינו דכיון דההלואה הוא אחר המועד לא חשיב כלל עושה סחורה צמוד: **יד (מז) אסור.** דכנה"ג (מג) הוי פרמקטיא לד"ה:

אומר עוד דהמספחה לא קאי כלל לענין מועד דכל לשון המספחה נשתי בע"ד דף י"ג ובעירובין דף מ"ז לענין הולכין ליריד של עכו"ם ומכר כאן רק אלו הפסית הולכין ליריד של עכו"ם ולוקחין וכו'. ונשית כאן דעטס המירא הוא. משום דכדבר האבד הוא שלא ימצא ביום אחר ונש"ה ברייתא הקודמת מיירי ג"כ. צמוד לדבר האבד וכמו שהפירש כאן בש"ס דף י"א לענין דבר האבד ומציא גבי ע"ז כה"ג ע"ש ועיין בע"ז ברא"ש ור"ן בש"ס ה"א דכל היסור הוא גבי ע"ז משום דכדבר האבד הוא דפירי משכח לקנותם וא"כ לפ"י אין לו שום חוספספה להמיר כאן אם לא דימא דמטעם זה המירו גם בזה"מ ליתן ליריד ולקנות מהם דכיון אחר אפשר שלא ישיגם אצל א"כ הי"ל לש"ג להוכיח דוקא ירדן ורק מ"מ לענין בחים ושדות בל"י אפשר דיש להקל מפני שיש א"י אצל בזה"מ אין דין או צורר כלל: * שאין לו מה יאכל או לצורך השכיר וכו'. עיין במ"א סימן תקמ"ב וכן פסק לעיל בס"ד דאפילו יש לו מה לאכול אך רצונו כדי שירחיק ויזיל יותר לשמחת יו"ט ממה שדרכו להוציא ג"כ שרי ועיין בס"ד בזה שכח וז"ל וכו' ועיין לקמן בסוף סימן תקמ"ב דלכ"ר לעשות בלילה ע"ש במ"ב:

שער הציון

(לו) מ"א בש"ס ש"ג: (לח) עיין פמ"ג: (לט) א"ר והגר"א ומאמ"ר: (מ) ר"ת והר"א ש"ס: (מא) ש"ס: (מב) א"ז: (מג) הגר"א ופ"פ:

הגהות ותיקונים: (א) בכסף משנה מה"ל ע"ז פרק ט' הי"ב: (ב) והכ"מ: הערות והאורות: (1) עיין מ"ב ס"י חקל"ז ס"ק ב'ה לענין לשכור פועלים ישראלים שיש להם מה לאכול לדבר האבד:

הלכות חול המועד סימן תקמ

יב באר הגולה

תקמ דיני בנין וסתירה בחוה"מ. ובו ח' סעיפים:

א משמעות הנמ'

דמ"ק ו' ב משנה

ס' ו' ב ברייתא ס'

ו' ד אוקומתא דרב

יוסף ס' ה משנה

ס' י"א ו אוקומתא

דרב יוסף וברייתא

ס' ומימלא דרב

מקדא ס' ו' ב ברי'

ס' וגיג' הראשון

וש"ס דלא גבי

ל"ה ח פסקי חס'

ס' דמ"ק וממ"ג

ופמ"ק וש"ס ס' משנ'

ס' י"א ס' במשנה

(ס' פירוש הוא מור

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

דמ"ק ו' ב משנה

א (א) בנין אפילו כל שהוא אסור י'ואם נפרץ (ב) גדר גנתו (א) כותל חצירו שצטו (א) לחצירו (מכריז פ"ק דמ"ק והג"מ פ"ח) בונהו מעשה הדיוט י'דהיינו שמניח אבנים זו על זו (ג) ואינו טח (ג) בטיט (ד) י'או גודר אותו בקנים וגומא וכיוצא בהם * וכן אם עשה מ"מעקה לגג * בונה אותו מעשה הדיוט אבל י'כותל חצר (ה) הסמוך לר"ה שנפל בונהו (ג) כדרכו י'ואם היה נוטה ליפול סותרו מפני (ד) הסכנה (ו) ובונהו (ה) כדרכו: הגה ואפי' אינו נוטה רק לתגר או למצוי מותר לסתור מפני הסכנה ולחזור ולבנותו * וכן בשאר דברים דליכא למיחש לסכנה צונה וסותרו כדרכו (ב"י בשם רמ"י ירוחם ז"ל): ב "מותר ליטול (ו) (ו) גבשושית שבבית: ג (ח) * סדקים שבגג מותר לסתמן ביד וברגל (ט) אבל לא בכלי אומנות: ד (י) (* ציר (ו) הדלת והמפתח (והמנעול) (גמרא) (יא) והצנור והקורה י'בין שהם של עץ (יב) בין שהם של ברזל (יג) שנשברו י'אפילו מעי"ט יכול לתקנם בלא שינוי מפני שזה הפסד גדול הוא שאם יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות

שנאסקופה התחמונה שמוקד זו הדלת ב משמעות הגמרא ס' ה מהא דתמן ס' ונלכד שלא יכין מלאכתו צמועד

באר היטב

(א) לחצירו. דליכא למיחש ס' לגנבי: (ג) צטיט. עי' ט"ו שהעלה דמותר לעשות סולס ולהטיח גגו כח"מ לנורך המועד ע"ש: (ג) כדרכו. דליכא למיחש לגנבי: (ד) הסכנה. אכל בלילה אסור משנה ברורה

* וכן אם עשה מעקה וכו'. עיין במדושי הריטב"א שכתב דמתי' מייר' כגג דלא רגילי להלך בו שחיט חייב צמעהק אלא שהוא צעמו ויזה' לעשות משום שמירה וולפיכך אמרו בירושלמי דקני' כג' טפחים' דלי' משום מלוא מעקה למה לא יעשה כדרכו ע"ש. אכל שארי הפוסקים סתמו בזה ולא מילקו: * בונה אותו מעשה הדיוט. דהיינו כג' דרש הספי' לענין גדר (גמרא): * וכן בשאר דברים דאיכא למיחש לסכנה. דהיינו אפילו בכותל חצר שצטו לחצירו שהוא רעוע ויש ס' אנשים שחשודים גם על עסקי נפשות וכמו שכתבתי במ"ג: * סדקים שבגג וכו'. עיין במ"ג כמה שכתבנו בשם הטור שהמים יורדים דרך שם ור"ל לענ"ד שיוכל לירד דרך שם אכל לא שדולף הגשם צדמ' וכ"מ ברע"ב ח"ל שפין וכו' פי' כשעושין מפני חשש

א (א) בנין אפילו כ"ש אסור. היינו אפילו לנורך המועד דלא הותר משום זה אלא מלאכת הדיוט: (ב) גדר גנתו וכו' שבינו לחצירו. דליכא למיחש לגנבי אלא משום שאר אנשים שיכנסו ס' (א) וליכא כ"כ פקידא לפיכך לא הותר כ"א מעשה הדיוט: (ג) ואינו טח בטיט. דהטיחה צטיט הוא מעשה אומן ודוקא זה שעושה אותה עם מלאכת הגדר (ג) משא"כ להטיח הגג צטיט מעשה הדיוט הוא ושרי לנורך המועד וכן עשיית סולס מעשה הדיוט הוא ושרי לנורך המועד [ט"ו] ועיין בפמ"ג דלהטיח סדקים שבגג מעשה אומן נקרא כדלקמן במ"ג והכא מתיחו רק שיהא חלק (וצמדנימיו אין מלי זה) ובעשיית סולס ג"כ (ג) אם מייפיהו כדרך האומנים צודאי מעשה אומן הוא ואסור אף לנורך המועד: (ד) או גודר אותו וכו'. מעשה הדיוט נמי אסור [פמ"ג]: (ה) הסמוך לר"ה וכו'. דע"ז שהוא סמוך לר"ה איכא פקידא יתיירא דע"ל שם גנבי ודבר האבד הוא ולא צני' שינוי וה"ה בכותל לחצר שצטו לחצירו שנפל (ד) אם יש ס' אנשים שחשודים על הגנבה או אם דרים (א) שם עובדי כוכבים מותר לבנותו כדרכו. ועיין מ"א דלא החירו אלא ד"א דהיינו לבנותו אם הוא כבר סתור (ו) אכל לסתור (א) ס' (ח) רעוע ולבנותו מחדש לא החירו אם לא מפני הסכנה וכלקמיה וכמה הפמ"ג דאפשר שאם הוא רעוע כ"כ שיש חשש צדור וכו' ש' איכא שיש חשש שיצואו הגנבים גם ליד עסקי נפשות שרי לסתור ולבנות (ו) ונלכד שלא יכין מלאכתו צמועד: (ו) ובונהו כדרכו. דאם לא נחיר לו לבנות (ח) ימנע ולא יסתור [מ"א]: ב (ז) גבשושית שבבית. שלא יתקל צם ומותר ליטול אפי' כדרכו דלע"ג דמלאכה גמורה היא ויבצנה חייב ע"ז משום צונה' ואינו דבר האבד ולנורך המועד צעלמא אינו שרי כ"א צשינו אפי' מתיירין אפילו כדרכו משום דנטיילא בגבשושית לית צה טורה [צ"י]: ג (ח) סדקין שבגג. שהמים יורדים דרך שם [טור] יכול לסתמן צד וצרגל דהיינו שצועט צד וצרגל לתקום הסדקין ואפילו הוא עושה יפה יפה כעין שעושין בכלי אומנות ג"כ שרי דכ"ו נקרא מעשה הדיוט [שם צמשה]: (ט) אבל לא בכלי אומנות. דהוא מלאכה גמורה ויש צה טורה ואסור אפילו לנורך המועד. ודע דכל דבר שמתירין לנורך המועד צמשה הדיוט הוא דוקא שלא יכין מלאכתו צמועד [שם]: ד (י) ציר הדלת. כמו הדלת סתוב על צירה (ט) רגל הדלת הסובבת: (יא) והצנור. הוא (י) מור שנאסקופה התחמונה שהדלת סובב בו והקורה הוא המשקוף שעל הפתח מה שחורת בו הדלת: (יב) בין שהם של ברזל. ר"ל אף (יא) שצו נשמע קול הפטיש כשמחנקו: (יג) שנשברו. וה"ה לתקוע (יב) המשקוף צמממרים שרי אם יש לחוש לגנבי ואם לאו אף זה

שער הציור

(א) לטש ופמ"ג: (ג) ט"ו: (ג) פשוט: (ד) מוכח מפמ"ג: (ה) פוסקים: (ו) עיין צד אפרים וצבי' מאיר שמתהו ע"ז ודעת הית' מאיר דהא דקמקשה הגמרא התם נמי ליסתור ולא ליצי' הוא חורר למה שאמר מתחלה לימא מסייע ליה ודחי הגמרא דלא היר' סיעתא וע"כ קמקשה התם נמי לסתור ולא ליצי' אכל לפי דעת ר"מ דקיי"ל כוותיה לא קמקשה מדי' וכן מוכח ג"כ במדושי ריטב"א דלעת' ר"מ דק"ל היכא דליכא חשש גנבי מותר לבנות לא מקשיין מדי' לסתור ולא ליצי' וא"כ ע"כ מה דמשי' מקודם התם סותר ויטנה הכא צונה ולא סותר אפשר דמיייר' היכא דאם לא יסתור ליכא חשש דגנבי אכל בכותל רעוע שיש חשש שגנבים יסתרו הכותל ויגנבו שרי לסתור ולבנות וכן מוכח ג"כ מלשון הרמב"ם [דהא דקמשי' הגמרא דל"כ ימנע ולא סתור הוא אפילו אם לא נסתר כר"מ אכל לר"מ בלילה שרי דסתירה מותר מפני הסכנה וצבי' מותר לר"מ משום פקידא] שכתב סותרו מפני הסכנה וצוניהו כדרכו וכן העמיקו צו"ע ולא נחצ סותרו וצוניהו מפני הסכנה כלשון הברייתא וכן מוכח בלשון ע"ש] אמנם לבסוף מלכד הית' מאיר ומשי' צווח' דברי המ"א בשם המרדכי. ולמעשה נראה להורות דברי הפמ"ג סכתבתי צנפתי: (ו) ומיהו היכא שיש חשש עסקי נפשות א"ן לקטום אף אם כיון מלאכתו צמועד [פמ"ג]: (ח) ונלכד כמנ עוד טעם דמתיירין לו כדי שלא יבא לירד הפסד: (ט) רש"י: (י) רש"י: (יא) מוכח בגמרא: (יב) מ"א ע"ש:

הלכות חול המועד סימן תקמ

נמצא מאבד כל מה שבבית (יד) ולכן מותר (טו) ונלמד שלא יכין מלאכתו (נמועד) (רבינו ירוחם):
 ה' מותר לבנות (טז) מעשה הדיוט אבוס שתאכל בו הבהמה: ו' מותר לבנות (יז) מעשה הדיוט
 (ח) אצטבא לישב או לישן עליה: ז' (ט) תנור ויכירים שאפשר שייכשו ויאפה בהם במועד
 (יח) עושין ואם לאו (יט) אין עושין אותם (וה"ה עשים קדרות ולפסין שרי בנה"ג) (י"י) ספק
 דמ"ק והמגיד פ"ח (כ) ובין כך ובין כך "בונים על חרס של תנור ועל הכירה הטפילה שלהם:
 ח' (כא) "נוקרים (כב) את הרחיים * ופותחים להם עין (פירוש נקז שעושים נאמנע הרחיים)
 (כג) ומעמידים אותם (כד) "בונים אמת המים של רחיים וקוצצים צפרני (כה) החמור של
 רחיים: הגה (כו) ומותר לחדד סכין במועד וסכין (י) (כז) שנשבר במועד מותר (כח) לעשות אחרת
 (המגיד פ"א):

ס' מהלך דר' יהודה
 ש"י ודפי' הטור
 בס' פני' הר"ש
 וה"ה ב' מהלך דר' יהודה
 ס' ש"י מהלך דר' יהודה
 ע' משנה י' ופירוש
 רמב"ם נמק' ח'
 פ' משנה שם ופירוש
 ודמפרש' ר' יהודה
 ור' יוחנן גמ' שם
 צ' רמב"ם שם
 ק' מהלך דר' שם

באר היטב

שרי אם יש לחוש לגנבי ואם לאו אסור מ"א: (ח) אצטבא. נכר
 שמחננין לו רגלים כעין ספסל שלנו מעשה הדיוט הוא טור:
 (ט) מנור. וי"ל דאם הזמן קר מותר לעשות מנור להחם הבית

ביאור הלכה

הגשמים אצל אס גשמים ממם ועדיין ידלף בים עושה דרכו שאין
 אדם דר במועד בדירה קרובה ועוד שאין לך דבר האבד גדול מזה עכ"ל:
 * ופותרים להם עין. עין גמ' דהר"ש בשם הראב"ד אומר בזה וכן
 סתם הטור ומ"מ לדעת העמיק בשו"ע להקל דעת הרמב"ם משום דה"מ
 הביא בשם הגאונים והרמב"ן להקל בזה וק"ל דהר"ו הביא דעת רוב
 הפוסקים הראב"ד:

[טור] ואפשר להחליקו ברהיטוי מעשה אומן הוא [פמ"ג]. וה"ה לענין אנוס של גמיה הג"ל. ועיין גמיה דלדעת הראב"ה אפילו
 אצטבא של אכזר מותר לעשות לישב עליו אם עושהו מעשה הדיוט ורבינו פרך חולק ע"ז: ז' (יח) עושין. אפילו מעשה (יד) אומן כיון
 שהוא נזרך אוכל נפש ואם היה אפשר לו לעשות מעיו"ט וכיון מלאכתו לעשות במועד נראה דאסור ודלקמן סוף סעיף ח' בנה"ה עיי"ש
 נמ"ז: (יט) אין עושין אותם. בזה אסור (טו) אפילו מעשה הדיוט כיון דלאו נזרך מועד הוא ואם הזמן הוא קור מותר להעמיד
 (טז) מנור בית המורף להסיק הבית אפילו אם אינו ראו לאפסות בו (יז) דהכל חולים אצל גמיה. וה"ה אם נשבר החלון בעינין שאם
 לא יתקנו יבז נזקו ג"כ מותר לתקנו [מ"א]: (כ) ובין כך ובין כך וכו' הטפילה שלהם. היינו הטיחה שעליהם נטיט כדי שישתמר
 חומו ומה שכתב בין כך ובין כך ר"ל בין אפשר שיבז הטפילה וכן לא אפשר שיבז עושין הטפילה שלהן (יח) משום דאפשר לאפסות
 בתוכן אפ"פ שלא נחייבנה הטפילה שעליהן כיון שעיקר המנור והכירה נחייבנו: ח' (כא) נוקרין וכו'. שכתבתי חלקה ואין החטין
 יכולין לפרך מנקרין אותה כדי שלא יהיה שיהי' שפרכו החטין תחתיה ומותר אפילו בנפחת עין אף דמעשה אומן הוא
 ובעלמא אף לנזק המועד מותר רק ע"י שני (יט) הכא שרי במעשה אומן דחשיב כמכשירי אוכל נפש: (כב) את הרחיים.
 ואפילו (כ) בחדשים מותר כיון שהוא לנזק המועד: (כג) ומעמידים אותם. היינו שמחזיקים אותם יפה על עמדם כדי להשתמש בהם
 [הראב"ה]: (כד) ובונים אמת המים וכו'. שטוחנין על ידה: (כה) החמור. היינו החמור המגלגל הריחיים דגידול פרינו מרעי
 ליה ולא מצי למיחל כ"כ וכל הני משום שהוא לנזק המועד ועיין לעיל בסימן תקל"ו ס"א: (כו) ומותר לחדד וכו' וסכין וכו'. דכיון
 דנלמא אוכל נפש הוא (כא) מותר ואפילו מעשה אומן וא"ל שני: (כז) שנשבר במועד. ומשמע דנשבר קודם המועד אסור
 כיון דאינו אלא (כב) מכשירי אוכל נפש ומוכח מהט"ו דכ"ו הוא גמ' היה יכול לעשותו מעיו"ט וכיון והניח המלאכה ליו"ט (כג) אצל
 אם לא כיון (כד) שרי: (כה) לעשות אחרת. ואפילו אפשר לו בשאלה. (מ"א וס"ה):

מותר

שער הציון

(יג) פוסקים: (יד) רמב"ן וס"פ: (טו) ט"ו ברש' הפסוקי וס"א: (טז) מ"א וא"ר וס"א וכחז' בשולחן ע"ש דאפילו מעשה אומן שרי בזה כיון שהוא נזרך לגוף
 האדם. ולענין י"ל לענין מה דלענין מרחק של רבי' שהוא ג"כ נזרך לגוף האדם דעת הראב"ה שם להחמיר דדוקא מעשה הדיוט כמ"ס המ"א ברש"י סימן
 תקמ"ד ואפשר משום דהכל חולים אצל גמיה עדיף טפי וס"ע: (יח) פמ"ג: (יח) נחיש חיים וס"א ומאמר ופמ"ג כולם מסכימים לדעתו של הט"ו ומיישבים
 מתיבתו דהל' כא"ר שרוא' להמיר לעשות הטפילה אפ"פ שלא יהיה אפשר לאפסות בתנור ונהעשה מעיו"ט וכן מלמד ג"כ בנה"ה שרי דמ"ס טפילה מעלם
 התנור כיון שאינו לנזק המועד [פמ"ג]: (יט) ט"ו בשם הפוסקים: (כ) פוסקים: (כא) הגר"א וס"פ: (כב) דנאכזל נפש גופא שרי כ"ג ואפילו בכיון
 מלאכתו במועד ודלעיל בר"ם תקל"ג: (כג) ור"מ מלשם וא"ר ומאמר מרדכי אלא דנמאמר מרדכי משמע דאם לא היה אנוס מלעשותה מעיו"ט אסור.
 ואינו מחזור דכלל דאפשר לעשות ואי אפשר לעשות אינו אלא ביו"ט גופא אצל בנה"ה ד' לנו להחמיר בכיון מלאכתו במזד' לעשותה במועד אצל אם לא
 כיון אלא מחזק התעללותו נמשך הדבר עד חו"מ נראה דשרי וכן הוא לשון הרמב"ם פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ד' ע"ש ועיין בליקוטי הרמב"ן שחאריך
 שם בדברים אלו ומ"מ אין ספירה מדבריו לדבריו שגם הוא אינו משום חו"מ לגמרי ליו"ט אלא על דרך יו"ט ולקולא דמכשירי אוכל נפש מותר כנאכזל
 נפש גופא אצל לא לחמור בנה"ה נאפשר לעשות כמו ביו"ט. ועיי"ש שהביא מירושלמי שחומר לעשות אלפסין וקדרות לכתחלה אפ"פ דביו"ט אסור לכו"ע
 כנזון זה ודמטבאר בסימן תקמ"ט נמ"ז עיי"ש ברש' הפסוקי ע"כ דחובה"מ קיל מה מיו"ט וה"ל לענין זה אחר כפי זה מלאמי לבעל שולחן ע"י שט"ס להחמיר
 נאפשר לעשות מעיו"ט ודל' כט"ו ולא המיר בזה אלא מעשה הדיוט. וס"ע: (כד) ובפמ"ג נמגס להחמיר בזה ש' אפשר לו בשאלה ולדעמי שאין להחמיר
 מה עין ברעב"ה פ"ק שהמיר לעשות לכתחלה כסמין וספודין בנה"ה גלי שום שני ומוכח דלא חש כלל לסביר דאפשר בשאלה וכן ברמב"ן ומגיד
 משמע דנמסקנה לא חש מה כלל וכו' מהמיר מירושלמי להסיק קדרות ולפסין אפ"פ דאפשר בשאלה וכן העמיק בנה"ה בסעיף ו':

הגהות ותיקונים: א' פ"ח: ב' הימין: ג' דמ"ק:

הערות והארות: 1) עיין תקל"ג ס"א שעה"צ אות ג' 2) ע"ש שעה"צ אות ה':

תקמא דיני אריגה בחול המועד. ובו ה' סעיפים:

א מימרא דרז מ"ק
י"א ב משנה שס
ח וכת"ק שס צמרא
ג מימרא דרזא שס
וכסי רמזים וקמ"ג
ד שס ה הרא"ש שס
וש"ס אהא דפא
הדיוט מופר מדנא
ח ו ל' רמזים פ'
ו' מהלכות י"ט
ממשנה לעיל
ומגמרא שס

א (א) *מותר לעשות מצודות דגים מערבה שהוא (ב) מעשה (ה) הדיוט אבל לא הארונים מחוטים שהוא מעשה אומן: הגה ומומר (ג) (ג) למקן הפמלות לנחם נחמ"ה דמעשה הדיוט הוא (נ"י פא"מ ור' ירוסם נ"ד ח"ה וצ"י): **ב** (ג) (ד) ב'מסרגין (פי' הוא כעין האריגה חלף שצמרג' יס ריוח מה מן חוט לחוט) המטות (ה) אבל אין (ד) מפשילין חבלים בתחלה: **ג** (ו) *מותר (ה) למעך בגדי פשתן (ו) בידיים אחר הכיבוס כדי ללבנן ולרכנן י'אבל אין עושיין (ח) קשרי בתי ידיים מפני שהוא מעשה (ו) אומן (ומומר להחליק העגים (ט) עם הזכוכית מדרקן הוחל והוא לנורך המועד) (סמ"ג ורצנו ירוסם): **ד** (י) *אסור לתקן מלבושיו ומנעליו הקרועים (יא) וכן אסור לומר (י) לאינו יהודי לתקנם (יב) (מיהו ע"י שני * שרי למקנס קלם לנורך המועד) (רצנו ירוסם): **ה** (יג) *י שצריך לו (ט) בגד במועד אם היה (יד) הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה

באר היטב

(א) הדיעט. ודוקא לנורך המועד ועמ"א: (ב) לתקן. ובמהרי"ל כתב דיש לזהר לעשות מקודם לנורך המועד: (ג) מסרגין. פירוש שעושין זה חגלים שכב זה במועד: (ד) מפשיילן. פירוש שגודליין: (ה) למען. לנורך המועד מ"א: (ו) אומן. וקמטין הקאלני"ר אסור עסקין תקי"ט: (ז) ו"ה"ה בכל מה שאסרו בזה"מ מ"א ישראל כמ"א ס' תקמ"ג דכל מה שאסרו לעשות אסור לומר לא"י לעשותו. מיהו א"י קרועים ומוקלסין הרבה מותר לעשות דהוי דבר האבד והה הפסד גדול ט"ו: (ח) שניר. אכל הדיעט א"י שניר כמ"א ס"ה: (ט) בנד. מיונק שנוכל בזה אסור לעשות לו בנדים חדשים במועד למול אותו ריב"ש מ"א:

ביאור הלכה

(א) מותר לעשות וכו'. ודוקא (ה) ללורך המועד: (ב) מעשה
 הדיוט. ולא הו' בכלל מכשירי אוכל נפש כמו תנור וסכין
 דמוחר שס' אפילו מעשה אומן (ג) משום דלא מקרי מכשירין אלא
 המכשירו לאכילה (כ) התנור ע"י האפיה וסכין ע"י השחיתה) משא"כ ברשומות: (ג) לתקן הפתילות. ללורך מועד ויש שמחמירין
 (ד) בה ואף לגדל מזמר גפר דלאו שזור ג"כ יש ליזהר לעשות מקודם ועיין בח"א שכתב להכחשתו בכוון המכשיר מעו"ש אכן בדעת
 מותר לגדל מזמר גפר וכן צבדי יוסף כתב דהמנהג פשוט להחיר עוד כתב הח"א לכו"ע אסור לעשות נרות של חלב ופשיטא
 שעה דאיכא ג"כ מירוח ומוחמה שנוהגים הימר ללורך מועד עכ"ל ובפמ"ג משמע דיש ליזהר בה: ב (ד) מסרגין. פי' שעושין בה חפלים
 (ד) שמי וערב לשכור בה במועד וכ"ש כשהם במטה מכבד אלא שנעשו רפויים דמוחר למחמן ודוקא ללורך המועד (ה) דלג"ה אף
 זה אסור ואפילו ללורך המועד (ו) דוקא שלא כיון מלאכתו למועד: (ה) אבל אין מפשילין וכו'. ר"ל שאין (ז) גדולין התכלין משום זה
 (ח) ויש מן הפוסקים שמחמירים שנה (ט) הטילים במועד במועד אפילו הם מגדולין מכבד ומה שהחמירו חכמים לסרג במטה (ט) היינו
 שהמשיגין צנקה המטה קודם המועד: ג (ז) מותר למעך בגדי פשתן וכו'. עיין סימן ע"ב ס"ה דסם לענין שבת אסור לעשות כן
 צבדי פשטן ואפילו בתלוק אם תמכרין כדי ללבוש אורו והכל מותר (י) אפילו במתכין ללבוש ודוקא (יא) כשצריך לו במועד: (י) בדים
 וכו'. לפי מה שכתב לקמיה בהג"ה הא' בדים לאו דוקא דה"ה דמותר לגלגל אותם ע"י כלי כנהוג: (ח) קשרי. היינו (יב) לקמט
 שקורין קרונל"ין גל"א (יג) ודוקא כשהקמטין אינם מתפשטין כשנכושן דכיון דהקמטים חוקים כ"כ הו"ל מעשה אומן ואסור אפילו
 ללורך המועד. ולפי"ו אסור לקמט הענק שקורין קאלנע"ר. בעינים המיוסדין לכך דעי"ו נשאר מקומם אף כשנכוש: (ט) עם הדוכות.
 היינו עם אכן עגולה של זכוכית ומשמע דלא חשיב זה כ"א מעשה הדיוט ונח"א העמיק דמוחר להחליקן בכלי כדרכן משמע דח"ל
 דזוכות וכו' (יד) דה"ה שאר כלים הרגיל להחליק ונלפי"ו מותר להחליק גם בכלי צרור חלק שנוהגין חייטים להחליק דהכל מעשה
 הדיוט הוא לומר ללורך המועד: ד (י) אסור לתקן. אע"פ שיתקשרו יותר אם לא יתקן אסור (טו) חלוק מיקרי דבר אבד אלא שמיכר
 הדבר נפסד אבל בשביל מעט תוספת קרקול לא ואם יתקשרו לגמרי כשלא יתקדם (טז) חמור אף ע"י ישראל לתקן וכו' שני
 דהוי דבר האבד. וה"מ כשצריך ליקן בהם במוח"מ הא אין צריך להם במוח"מ פשיטא דאסור דיניהם ולא ישממש בהם עד לאחר
 המועד [פמ"ג] (יז). דע דכלל זה אין חילוק בין אם נתקשרו במועד או שנתקשרו לפני המועד: (יא) וכן אסור לומר לצבדי.
 רעמא נקט הממכר דלף דבהו יש קאם הפסד אם לא יתקדם אפי"ה אסור וכ"ש בשאר דברים וכלקמן ברש' סימן תקמ"א: (יב) מיהו
 ע"י שינוי. היינו אם היה אומן (יח) צריך שינוי והשינוי מובחר לקמיה בס"ה אבל אם הוא הדיוט מותר דכררו וכלקמיה. וכ"ז
 אינו מותר רק צריך למועד: ד (יב) מי שצריך לו בגד. תימון שגולד בתג (יט) אסור לעשות לו צדים חששים במועד למלך אסור
 (כ) ולא מיקרי ללורך המועד: (יג) אלא אומן להחיר דכולן לכוורו בתחיתם שיראין. בח"א כלל ק"ט נספחם צריך לתפור
 ללורך המועד ואין לו חוטים במה לתפור אם מותר לטוות חוטים בשביל זה ע"ש: (יד) הדיוט ואינו מהיר. סימן אחד הוא דקמט

שער הציון

(א) מ"א: (ב) שם: (ג) עיין גא"ר ופמ"ג: (ד) פוסקוס: (ה) א"ר: (ו) שם: (ז) מ"א וכדעת רוב הפוסקים [רש"י ו"מ ו"י ור"ן] דללא כבוד ישע שחשב שעתה רש"י הוא יתיראלה: (ח) א"ר שם כ"ל ואגדה: (ט) או שיהי קשורין למה מלך אחד והבי' ציר כנון שהיו פ"א בנחמ וסבור וס' והבי' ע"י בנחמ מרד דהו נחש תפסיל בנחמלה ע"פ: (י) רעב"א ו"ה הפמ"ג (י"א) מ"א שם אגודה: (י"ב) מ"א שם אגודה: (י"ג) שם רש"י: (יד) וכן משמע בנ"י שכתב הר"ן כתב שהמלקה זו וכו' והיטו ממה שכתב דעם אכן וזכרתי מומרי ולא מחלקין בין כלי זה לשאר כלים משמע דס"ל דכל כלים מעשה הדיוט ה"א: (טו) ה"ה"ל: (טז) ע"י ו"ה וס' הא"ר מפקק ע"י דהר"י יוכל לתקן זה ע"י שינוי ודלקמהיה ולמה תמיר דהר"י. ואם יוכל לקנות מעולים חזשים תודא א"ר הלך דהו א"ר בכלל דבר ההבדל כמו שכתב ההפמ"ג: (יז) קן מוכח בנ"י: (יח) מ"א ו"ה דללא עדיף עיין זה מלס' היה צריך לעשות בזה מחללה: (יט) מ"א דבר ה"ה"ל: (כ) ולכן אפור כל מעשה דהיוט (י"א) סימן קמקמ"ק ע"כ: (כ"א)

הערות והארות: 1) עיי' בה"ל ס"ו ד"ה ואם. לענין נעלים:

הלכות חול המועד סימן תקמא תקמב

הרי זה עושה אותו כדרכו * ואם היה (י) אומן מהיר הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט דהיינו שיעשה תפירות רחבות ותפירה אחת למעלה ואחת למטה כשיני הכלב: הגה (טו) וכל אדם יחמיר על עצמו לתפור בשינוי זה ולא מהני לאומן לתפור על ידי שינה נאחזת המהט צדו * אלא בעינן (טז) * שינוי הניכר (תה"ד סימן פ"ו):

תקמב שלא לעשות מלאכה לאחרים בחול המועד אלא בחנם. ובו ב' סעיפים:

א * אפילו (א) מלאכות המותרות אינם מותרות לעשותן אלא לעצמו או לאחרים בחנם וכו' מ"ק י"ב

באר היטב

(י) אומן. וכל מי שידע להוציא מלא מחט צנח אחת או שידע לכין חימרא בשפת חלוקי מקרי אומן טור ע"ס:

ביאור הלכה

משנה ברורה

אומן מהיר [הגר"א]. וכל מי (כא) שידע להוציא מלא מחט צנח אחת או שידע (כב) לכין חימרא בשפת חלוקי מו אינו בכלל הדיוט אלא אומן ודיניה דלוקמיה: (טו) וכל אדם יחמיר ע"ש וכו'. כי רוב (כג) צני אדם יכולים להוציא מלא מחט צנח אחת והם בכלל אומן: (טז) שינוי הניכר. היינו שיהיה ניכר בתפירה עלמה ולא צענין אחר. ודע דמין להדיוט שיעשה אותה כדרכו וצין לאומן שעושה מעשה הדיוט אינו מותר כ"א כשעושה אותה לעצמו (כד) או בשביל אחרים צנחם אבל כשעושה אותה בשביל אחרים בשכר (כה) אסור (כו) אף שהוא לנורך המועד אם לא שאין לו מה יאכל וכלקמן בסיון תקמ"ז ענין צה"ל:

א (א) מלאכות המותרות. כגון (א) כל דבר שהוא לנורך המועד דבשי שינוי (ב) וכן להדיוט שהמירו לו לתפור כדרכו (ג) וכן

ממי שעושה נגד מחלה דמותר בנ"ה דכשוא לנורך המועד מותר האומן לעשות ע"י שינוי ואפשר דכונן הרמ"א דמין שנתנו לתקן הוא רק לנורך המועד לא יתקנס לגמרי רק שישמחא המיקון עד לאחר המועד ועדיין נ"ע:

* ואם היה אומן וכו' מעשה הדיוט. ועיין בש"ג שכתב בשם הרא"ש שהיה מירושלמי דה"ה לפני מנעלים. ונ"ל דלענין הדיוט מותר כדרכו לא המירו מנעלים (והטעם אפשר דשם הדיוט שנתקן לתפור אחת אחת ולא כמלא מחט כלאומן והו' גופא הוא שינוי משא"כ מנעלים אף האומן צריך לתפור אחת אחת ממילא אין בלא שינוי) דלא"ה יאמר בפסקים (נ"ד) הרמב"ם מותר לעשות מנעלין צ"ד עין הדיוט מותר כדרכו ונמו שאתר שם נבי חייטין: * אלא בעינן וכו'. עיין מ"ב משי"כ דכשעושה בשביל אחרים אף לנורך המועד אסור והנה ראוינו בשע"י שהיה בשם הט"ז מ"מ סי' ק"ד דמחיר אפילו בשכר לתפור לאומן ע"י שינוי והוא לפלג דהוא נגד פסק השו"ע דמחיר תקמ"ב ומשנתי צנשי אולי נקט לדינא דעתה הכל ב' שהוצא צנ"י צמיון זה שהוא מחיר לנורך המועד אף בשכר [והרא"ש] המוצא בש"ג

ספר ג"כ ה"ב אף שהבי"י כתב עליו שהוא טעון ונקט להלכה בסיון תקמ"ב דעת הרב הראשונים האוסרים בה אין אחר"כ עינתי בתשובתו ומאד דדעת השו"ע א"כ הכי בה כהרא"ש והוא דאוסר צמיון תקמ"ב היינו צמלאכה שאינה לנורך המועד והא דקרי ליה מלאכות המותרות היינו דבר שאינה מלאכה ממש אבל דבר שהוא מלאכה ממש והיחסי שיהא הוא מותר לעשות אף לאחרים בשכר ומתמם זה מחיר לפועל אומן לתפור בשכר כשיני הכלב ופלא גדול הוא דהרי הטור ושו"ע נוצע מדברי הרא"ש שהוצא צנ"י וסם נזכר בהדיא צמלאכה דבר חמא דע"כ האי שמשין מלאכה המותרת צמיון היו עושין כגון מיקון אנטבאות וכו' וידוע דמיקון אנטבאות ע"כ לנורך המועד המירו דלא"ה אף מעשה הדיוט אסור וכמבאר בטור ומדרי וס"פ וס"פ כח הרא"ש דבשכר אסור וגם בסוף סימן זה כתב צנ"י בהדיא דבשכר אסור אף לנורך המועד והאמת הוא כמו שכתב כל האחרונים [הם] והפמ"ג והמאמר מדרי והנהר שטוס] דמה שכתבו בשו"ע גרס צמיון תקמ"ב אפילו מלאכות המותרות וכו' כולל מין מה שהדיוט מותר כדרכו וצין מה שאומן עושה מעשה הדיוט דהיינו כשיני הכלב וכל ה"ה מה שכתבו לענין צמיון תקמ"ב שהמירו לעשות מעשה הדיוט לנורך המועד צבולס אסור לעשות בשביל אחרים בשכר. אכן בעיקר הענין ידוע מה שנהר שלום והא"ר ירדדו דכלל צו לא יחידהא הוא בה דהרא"ש המוצא בש"ג ספר ג"כ ה"ב וכן הנ"י שפירס פירוש אחר בדברי רב חמא וממילא אין מקור לדיוט של הרא"ש וגם השב"ג ספר שדעת הרי"ף ג"כ הכלל צו אצל צנ"י יוסף דהרי דמה שכתב מהנ"י אין ראייה דפליג על עיקר דיו דהרא"ש שהיה אסמכתא לדבריו ממקום אחר ממה דכונן תפילין ומזוזות לאחרים צבולס ולא בשכר ומשמע אף דאומן שכותב המזוזות בשבילו הוא לנורך המועד לקטע צנח שרואה לדור צו וס"פ בשכר אסור (ומה שדחה הרא"ש דשם הכתיבה הוא מעשה אומן אינו דיוח דהה"ס מה שמוחר לעצמו מעשה אומן אסור לאחרים בשכר וה"ו צענינו מה שמוחר לעצמו מעשה הדיוט אסור לאחרים בשכר) ותדע עוד דהרי"ו שהעמיק דיו דהנ"י שהוציא שם לפי פירושו וס"פ העמיק דיו של הרא"ש וכן הנ"י צענמו בש"ג צבוגי דלאחרים צבולס ס"ל דשכירות חשיב מלאכה ומה דהיה הרא"ש משי"כ שדעת הרי"ף ג"כ הכי כנר מוכח מהשב"ג לבסוף צענמו שאין ראייה צבורה מדברי הרי"ף אלא שהוא מזדן כן וע"כ מסיק צנ"י יוסף וכן צמלאמר מדרי שאין לוח מפסק השו"ע צמיון תקמ"ב שהוא דעת כמה ראשונים היינו הרא"ש והמחבר והטור ורי"ו וכן מלאח"ה ג"כ צמלאח"ה וצמלאח"ה ריטב"א בשם רבינו יודיה אכן מלאח"ה שם דבר חידוש שחילק הריטב"א מדעתו בה לדינא דה"ה בשאפשר לנע"ב לעשות אותה מלאכה ע"י אחרים (היינו עוב"ס אפילו בשכר או לישראל צנחם) אבל אם אי אפשר לו להשיג אנשים אחרים אלא אלו והם רוצים דוקא בשכר מותר הן לדבר האבד או לנורך המועד ולא מלאח"ה זה בפוסק אחר וגם לדידיה לנורך המועד שהמיר הוא דוקא ע"י שינוי דלא עדיף הפועל מעצמו כמו שכתב הט"ז הנ"ל: * שינוי הניכר. עיין צמ"א שכתב דאם אינו מוצא אומן שיעשה צבולס זה והוא צריך לנורך המועד מותר ליתן שכר לפועל שאין לו כ"א לחם לכו"ע כדי שיהיה לו צרי יו"ע צבולס והנה צמלאח"ה אצל לשיטתיה שנתקד שם צנ"א כה"ר דליין לו מה יאכל היינו שאין לו צרי יו"ע צבולס וצמ"א פה דהנ"י צריך להבדל למועד סומך על הא"ר ומ"מ אין צבול דלינא דלהמ"א שם צבול אין להקל כ"א ע"י מי שאין לו מה יאכל ממש:

* אפילו מלאכות המותרות וכו'. נלענ"ד דבדבר שהוא אכיל נש מותר לפועל לעשות אפילו בשכר דלא"ה כל מה שזכר צמיון תקמ"ג דמותר לנורך

שער הציון

(כא) מ"א בשם הרא"ש והטור ועיין צמ"מ שהעיר הרמב"ם חולק בה וכוונתו מצינו צנ"י דעת הרמב"ם אומן לדינא נראה דליין לוח מדברי הרא"ש והטור שכן הוא ג"כ דעת הגה"מ קמ"ק בשם ר' יחיאל עי"ש [אומן מה שכתב צנ"י לענין שינוי של האומן שצריך לשנות בשמיון דהיינו שמשפיע וגם שיהיה הפסירות עקומות כשיני הכלב שצ"כ הנה"מ בשם קמ"ק ליתא בהג"מ וגם צמ"ק וצמלאח"ה ליתא וצ"ע] והוכיח דמה צו גם צמ"א וכל חלק עליה עי"ש ומצינו הגרי"א משמע שגם הרמב"ם סובר כהרא"ש: (כב) ר"ל שאינו יודע לכין חימרא שיהיה שיהא אלא פעם רחב ופעם קצר והוא מעוקס [טור] ורש"י פי' צבולס אחר ע"ש: (כג) הנה"מ קמ"ק: (כד) הסכמת אחרונים אלא דלא כע"י שמתחייב הדיוט שמוחר לאחרים צמ"ס: (כה) אם לא צנ"ד צנ"ד קרוע ציור ואם לא יתקנו יתקדע לגמרי ע"י לבישמו והוא צריך לו צמיון דהוא בכלל דבר האבד וכי"ל דהו' מותר לתקן ע"י אחרים בשכר דלוקמן צמיון תקמ"ב ס"א צמ"ה: (כו) צ"י וכלל ככלל ואף שהא"ר ונהר שלום ראו להצדיק דיו של הכלל שמוחר לנורך המועד לאחרים בשכר והמירו שגם הרא"ש סובר כן מ"מ צנ"י יוסף ומלאח"ה מדרי והסכמתו שאין לוח מפסק מין הדין יוסף שכן הוא דעת כמה ראשונים: (ה) עיין צה"ל לפי צמ"מ קמ"ק: (ז) שם וצמ"א צנ"י רעם עיין לקמן צמיון תקמ"ד צה"ל: (א) וצ"מ מ"מ צמיון ק"י:

הגהות ותיקונים: (א) נ"ה: (ב) לקמן סימן תקמ"ב סק"א:

(ב) אבל בשכר אסור ב'מיהו אם אינו נתן לו שכר קצוב (ג) אלא שאוכל עמו בשכרו מותר: הנה (ד) * ודבר האדם מותר לעשות אפילו בשכר קצוב (כל צו): ב (ו) כ'ל מלאכה מותר לעשותה (ז) * ע"י פועל בעל הטעם

ביאור הלכה

לנצח המועד כגון העשייה וקצתה עושים מן הממוצר או להטיל שר
הה"ב לא עניי אולם נפש ועפרך הכל לעשות בעצמו דרשתי לא ימלא
עצמנו שירי לעשות לו תנעם ונחל ונחל לעפר צבוב טעם דכמו שהעיר דבר
דלת שבת מנצחם הג"ה ה"ה לענין אורח נפש ועמלם אולם
ד"ר מדבר האדד בדבר האדד אסור אם כיון מלאכתו ונאכל נפש ק"ל
אפילו כיון מלאכתו מומר האדד לעיל צביון מקל"ץ אין לפלג שלא העיר
האחרונים הם ופי' הם שהאדד צביון דברי הירצב"ל אמר בכל דבר שהא
לנצח המועד שבת אם לא זדמן לו אנשים שירי לעשות לו תנעם א"כ
פשר דאף דבר של אולם נפש שזה לשאר הדברים שהוא לנצח המועד
ועוד יזכר משמע אם מלאשו דקובר האדד בדבר האדד דיון ק"ל להמיר
אחריהם שירי שבת כ"ה שבאין משגי אנשים האדד פנים"א לא לישאל
אחריהם. היוא מדברנו בדבאל נפש אם אין מאז לו אנשים שירי לעשות לו
תנעם יוכל להקל לנעם להם שבת. דע עוד לענין ספריון ודבאן צבופים
העירי לו לקפר ולכנס וממאזר לעיל צביון מקל"ץ ודבאן ג"כ לא
העירי הדבר דדוקא תנעם ולפשר דיון המדבר לו לקפר ולכנס דבר א"כ
בעמלם דבר שהוא לנצח המועד ואילו אולם נפש ק"ל דעני שירי וכו'
מכתביו לעיל צבא"ל רש סימן מקל"ץ אפר מושל עשאוים חו"ל דבר
האדד ללא נפש וא"כ ממאזר דמאזר גם שבת מן דבר האדד
לא להמיר ראייה ממה שאמרנו בפסחים ד"ה החייצין שכן החייצין מופר
לדבר המושל והפסחין שכן וכו' והמס דע"פ דרזי מומחין לטול שבת
לדבר המושל צבופים ג"כ מומר לטול שבת ש"כ לדחות הדעות ולכן העירנו
מלאכה מושל דבבב"ה ג"כ מומרים לעמשים מלאכה זו אלא לענין שבת
הוא כעובדא דמול אלא דע"פ דהוא חול לא ש"ך זה. דע עוד דבסימן
לנצח המועד מומר לטול שבת דע"פ פסמ"א שכתב לענין מצדא אולם נפש
ק"ל ללדד להקל אם וכו' ועכ"פ אם לא זדמן לו תנעם שדרי יוכל להמיר
מקורו מכל ז' ונושין צבא"ל הבירא שמוך קלם מקור לזה מרש פ"ב והוא
הוא אין קדוה דדבדרי ר"ה מומר הדדי בשם רמ"ה דבמס ומשמע
דאין שבת עכ"פ אם לא לישאל תנעם יוכל להקל במומחין ע"ד ריב"א ה"ה
ז' ד"ל א"כ אם יש לו אדד וצנים קצתים שחייב מצוות עשה ג"כ דבר
א"כ יבוליס לעשות בעצמם עכ"ל ולא נהירא כלל דהרי המאזה של שמחת
לו אם צביו יחזירו על הפסחים וגדולה מזו מוכח בשאלות פריש דבריה
ולא לטעון ולא חתיי דמיון דעק לעמך עציב לא דעמיה ולא מרש מקיים
יביוני דע לענין הרמב"ם פסק אם דלפלו הוא עפ"י שיש לו ממוח ומאז
ההפסח הוא שנהג משל עצמו ולא ממאזר אחרים ולפיק המיר ר' קאזר
עמלם לא אמרינו דעציב דעמיה. ועכ"פ כצביו יחזירו על הפסחים דרזי

שער הציון

[illegible]

הערות והארות: (1) עיין שם בה"ל ד"ה לבצרו: (2) עיין לעיל סי' תקמ"א ד"ה שינוי:

תקמג דיין מלאכה ע"י א"י בחול המועד. ובו ג' סעיפים:

א צריימט מ'ק י"ב
ב שס כדאמר רב
משרשיא ג הרא"ש
שס בשם הראב"ד
והגהות מ"י בשם
סמ"ק ד צריימט שס

שערי תשובה

[א] איז שקיבל בו' ואס היה דחוק לננות עיין מה שכתבתי לעיל
 מימן רמ"ד ס"ק ג' מתשובת נרדע בזה"ש ח"א סי' י"ב ועיין
 נ"ב מ"ם מיין ק"ג בזנין דמ' הנכנסת ענפספדס וכו' הנבואים בקבלות
 והטו לנשות נבנות ויור"ט אצל ע"ה מה"מ לא המנו וס' ירלו להשיע' האומן
 ולפועלין ממלאכתם סה"מ ידיו תריס' לשלם שכרם והעלה להמיר דבריהם
 ליכל חסדא כ"ס המג"א סה"מ רק מסוס חס"ע לפי אי' ובהה"מ
 ליהא חסדא כיון שדושים שיערלו עוקסין נבזי"מ ושאר מלאכות המותרים
 ויודעים שזה אסור לישראל ביו"ט לכן ה' סוברין שנה"מ אין איסור מלאכה
 וכו' וע"ס שמי"ש דברי הגה"א ממה שהקשו עליו בזה"ש ומוספתי שם
 ועיין מתשובת מהר"מ ב"ב הקטנים סה"מ ק"ב אשילו המחילי האי' לנבזי'
 נגמרים אסור להימסר לגמור בזה"מ ע"ס והבא

ביאור הלכה

* מה יאכל. ידוע דעת המ"א וגם איהא אחרונים שהעמיקו דבריו לדוקא שאין לו אפי' להם ומים ודעת א"ר דאפילו יש לו אך אין לו כדי לזכרו ליו"ט ג"כ שרי והנה לעני"ד מחולקים הצבלי והירושלמי בפירושו דמתימחן בזה בדירושלמי אשתא על ההיא משנה דאין קובצין ספר"ם צמודע ואם אינו מאמטו או שאין לו מה יאכל הרי זה יבטחו אמר ר' רימיה א"ר אינו מאמטו ללוה או שאין לו מה יאכל ללצל [והיינו כפירוש הצבלי בדף י"ב:] אמר לו ר' יוסי אם אומר אתה כן מנאאת מפני את האומות צמודע חלל אם אינו מאמטו למלוה שעבדו או שאין הם צמדין לו למלוה לו ויפרש הק"ע א"ל ר' יוסי א"ר שם א"ר ללצל לאכול מותר לעשות מלאכתו אהה ממחר כל המלאכות צמודע שרוב אומנים עושין כדי פרנסתם עכ"ל ואם יפרש בדעת המ"א שאין לו מה יאכל כלל אפילו להם ומים ילכח קוביא כלל הדלא לנו רואין צמודע שרוב האומנים לא יתקם להם להם ומים אפילו אם יודמין איהו ויש שאין לו מלאכה אע"כ דהוא צמדין שאין לו כדי לזכרו ליו"ט דהיינו בשר ויין כנהוג ולהבי מקמקשה א"כ מותרים כל הפועלים לעשות מלאכתם בחור"ם שרוב בעלי אומות הם צמודמנים וע"כ מבורח לפרש פירוש אחר צמודע וגמרא שלנו סוגר בדעת ר' רימיה ולא חש לקוביא ר' יוסי משום שהוא צמדין אין לו מה יאכל כפשיטתו דקוביא כלל וכו' וי"ל עוד טעם ירושלמי שאלה רצה לפרש כי משום צמדימם ג"כ וכו' מנא שם אין לוקמין בתים וכו' או שאין לו מה יאכל וכו' ושם ע"כ היינו שאין לו כדי לזכרו כמו שכתבו הראש"ש והמרדכי צ"כ סימן כ"ג מההיא דירושלמי צ"כ וע"כ דעת הירושלמי דגם כהן היינו שאין לו כדי לזכרו ולהבי מקמקשה שפיר וכו' היותם חלל וזהו דבאין לו כדי לזכרו ליו"ט לדעת הירושלמי א"ל להמיר

(ג) בארסות [דהיינו למחצה או לשליש ורבע] מותר להניחו שבר יום שבת יודעין שגדה עומדת לארסות (ד) ואפילו נכרים שרי כיון שאין הישראל נותן להם שבר על כך נמנה שאין צאם לא אחי לידי חסד ומותר כיון שהוא צהננות: ג (ו) מותר לית

(א) ח"א: (ב) עיין סימן קכ"ד נמצ"ב סק"יט וקוב"ץ: (ג) מ"א ופשוט: (ד) שם בשם הנ"י: (ה) מ"א וש"י וראינו בא"ר שפקק ע"י וכתב דכל הפוסקים הוציאו לגבי עיי"ש ונמצא"ם לא עיין ברמב"ם פ"ו מהלכות יו"ט בסופו ומוכח בהדיא דאין חילוק בזה וכי' לשראף ע"ש וכן מחידושי רשב"א נמצ"ב מוכח ג"כ דה"ה לשראף: (ו) רשב"א שם:

הגהות ותיקונים: א) מו"ק יג.: ב) להירושלמי:

הלכות חול המועד סימן תקמג תקמד

טו באר הגולה

או בשכיר יום (ח) * שיעשנה (ד) אחר המועד ובלבד שלא ימדוד (ט) וישקול (ה) (י) וימנה בדרך שעושה בחול: הגה ואף אם יעשה אינו יהודי אח"כ מלאכה (ו) (יא) שרי הואיל והמנה עמו לעשותה אחר המועד (מדרי ריש פ' מי שהפך וכו' ורבינו ירוחם):

תקמד דין צרכי רבים בחול המועד. ובו ב' סעיפים:

א (א) * * צרכי רבים מותר לעשותה בחו"ה (ב) כגון לתקן הדרכים (ג) ולהסיר מהם המכשולות ולציין הקברות כדי שזיהרו מהם הכהנים (ד) ולתקן המקראות: הגה ודוקא (ה) צרכי רבים כאלו שהם צריכים (ה) לגוף האדם אבל שאר צרכי רבים (ו) [א] כגון בנין (ז) צ"ה (ח) צ"ה צבס משנות

באר היטב

לעשות נשדה כמ"ש סי' רמ"ג: (ד) אחר. פי' שיאמר לו זהדיא שיעשנה אחר המועד. וה"ה דלישראל שרי ליתן מ"א: (ה) וימנה. וא"כ כשנותן כליו לכובס אסור למנות מ"א. ועיין בבאר היטב אשר לפני שהניח צ"ה ממ"ש בסי' תקנ"א ס"ג דאוסר רמ"א שם ליתן לכובס עד אחר ט"ז וכחז מ"א אפילו אומר לכבס אחר ט"ז עכ"ל. ולא דק דהתם שלא יסמיו דעמן מן האצילות: (ו) שרי. פי' א"ל למחות ידיו עסי' רמ"ח:

(א) לגוף. וה"ה לתקן מרחצאות לרבים ודוקא מעשה הדייט עמ"א: (ז) צ"ה. ובזמן הזה שרי דאם יתעכב שמא ימנעו האי' מלכנות

ביאור הלכה

זה לפועל לעשות מלאכה בשביל זה דא"כ יהיו כל הצעלי מלאכות מותרים לעשות מלאכה ולא מנינו שיפלו עליו הצעלי זהדיא בזה כנלענ"ד: * שיעשנה אחר המועד. עיין במ"צ פירוש שיאמר וכו'. והוא מהמ"א וכו' וימנה שיהנה עמו שלא יעשה במועד וכן מוכח ממחצית השקל והוא לאפוקי מדעת הא"ר שסובר שא"ל לומר לו כפירוש שלא יעשה במועד אלא בזה שמדבר עמו שיעשה אחר המועד קט. ופשוטו דברי הרמ"א שכתב הואיל והמנה עמו וכו' משמע ג"כ כהמ"א. ומה שמחלק בזה ממה שאמרו פוסק עמו לצנות דהכל קיל עפי' המעין בריטב"א יראה הסברה להפיק ונהיה דמחייבין על הפוסקים דמשה עניינו לענין דפוסק ושלא כהריטב"א עכ"פ שלא להקל יותר משם] גם מה דמשמע מניה שהלבוש כתב שני דיעות בענין זה לענ"ד לא ירד הלבוש לזה רק עקרו בזה להביא דעת המקלין דכיון שהמנה שלא יעשה אף אם עושה ל"ל זה וכחז בשם י"א דכן הוא צ"ה בשם י"א ובאמת לא צריח כ"כ דהריטב"א פליג ע"י ע"ש:

* צרכי רבים וכו'. עיין סימן תקמ"ב ס"א דמלאכות המותרות בעיין דוקא שיהיו צרכים ועיין במ"א ובמחמ"ר וזהו שלום בסימן זה שהסכימו כולם דאם הם לצורך מצוה מותר לטול עטורם שכן ועיין במחמ"ר שכתב דלצרכי רבים בלא מצוה אסור לטול שכן אבל מפמ"ג משמע דלצרכי רבים לחוד ג"כ מותר לטול שכן וטעמו דהוא ג"כ לצורך מצוה דמיא וכן נראה מפשטות המנהג דכלל כל צרכי רבים בחדא מחתא עם דין דיוצאין על הכללים ושם הלא מוצא בגמרא זהדיא דנוטלין שכן וגם מי יראה לעשות כל צרכי רבים בלא שכן:

וה"ה דלכתחלה ג"כ מותר לעשות מקוה במו"מ ודומיא דחפירת בור המצוה נכ"ס: (ד) ודוקא כשהיה נגרם במו"מ ומהיה צורך המועד דלנ"ה אסור דהוא מעשה אומן: (ה) צרכי רבים כאלו וכו'. וה"ה (ה) לתקן מרחץ (ו) לגוף רבים שיש צדן לעבד הגוף אם לא ירחוץ וזהו ג"כ דוקא אם יהיה נגרם במו"מ ומהיה צורך המועד אם הוא מעשה אומן: (ו) כגון בנין ביהב"ג. לרעו"א נקט דאפילו צנין ביהב"ג שהוא מצוה כדי להתפלל בו במועד בעשרה (ז) ואפילו אין להם מקום אחר להתפלל בעשרה ג"כ אסור שזה אין צורך לגוף האדם (ח) ואפילו התחילו מכבד לצנותו וא"ל

שער הציזון

(י) בגדי יסע: (ח) טעמו משום דכלי פשתן עיקר איסור הכביסה במועד אינו אלא מצד ההנהגה כמבואר בסי' תקל"ד ס"ב: (ה) פוסקים: (ז) מ"א: (ג) כן משמע במשנות הרשב"א שהוצא צ"ה: (ד) וה"ה בזה שהסיר בשו"ע לתקן המקראות אם המיקון הוא מעשה אומן בעיין שיהיה נגרם במו"מ: (ה) רשב"א והר"ש לפי מה שנקטו. והנה המ"א כתב דלרש"ס אינו מותר מרחץ כ"א מעשה הדיוט והמעין בראש"ש מתקנתו יראה דגם הוא סובר כהרשב"א דאפילו מעשה אומן מותר אם צריך לו במועד ונמש"כ הר"ש מחלה כל אלו מעשה הדיוט כתב הנשמת אדם והמאמר מדרי דקא' רק על כל אלו המצוה בש"ס דין ולא אהיה דירושלמי אבל המעין בירושלמי [והמעין בגר"א] יראה דהוא מעשה דבני סבותא לא היה לצורך המועד וא"כ בודאי לא התירו לתקן כ"א מעשה הדיוט וא"כ מה שכתב הר"ש מחלה כל אלו מעשה הדיוט בודאי קאי על הכל ומה שכתב לבסוף וייתנו וכו' ובני סבותא דירושלמי ר"ל דאם היה שם צורך המועד היו מחייבין להם לתקן אף מעשה אומן וכן מוכח דעת הגר"א בסי' צ"ב וכו' הא"ר לרינ"א: (ו) מ"א בשם הרשב"א ונמש"כ דא"ל שלא יערכך אחד מהן למרחץ וייתנו שא"ל לו בשום אופן בלא מרחץ] אבל לצורך יחיד אסור לתקן לו מרחצו במועד אפילו מעשה הדיוט דייחיד אפשר לו בלא מרחץ וא' ליתן למקום אחר וכן מוכח בזה הרשב"א [למעין]: (ז) כן מוכח במשנות הרשב"א שהוצא צ"ה: (ח) שם:

הלכות חול המועד סימן תקמד תקמה

הרשב"א אסור (ז) לעשות צמוד וה"ה דלשאר (ח) זרכי מצוה אסור לעשות מלאכה אומן צמוד (יג) סימן רנ"ו^(א): ב (ט) בבורות ומעיינות של רבים שנפל בהם עפר ואבנים ונתקלקלו מותר (ג) לתקנם (י) ואפילו אין רבים צריכים להם עתה כיון שאינו מעשה אומן אבל לחפור להם בורות מחדש (יא) שהוא מעשה אומן אם הרבים צריכים להם עתה מותר (יב) ואפילו אם כוונתו מלאכתו צמוד ואפילו בפרהסיא ובטריהא יתירה ואם אין צריכים להם עתה (יג) לא יעשו אבל בורות שיחין ומעורות של יחיד אסור לחפור אותם מחדש (יד) ואפילו צריך להם עתה (טו) ואם היו עשויים כבר ונתקלקלו אם צריך להם עתה מותר לתקנם ואם אין צריך להם עתה (טז) אסור לתקנם אבל מותר (ד) (יז) להמשיך מים לתוכן ואפילו אין צריך להם עתה:

תקמה דיני כתיבה בחול המועד. ובו י"א סעיפים:

א משנה מ"ק י"ח א אסור לכתוב בחו"ה [א] (א) * ואפילו להגיה (ב) אות אחת בספר אסור: הגה (ג) * ולנזק רבים (ד) יש אוסרים כל שאינו לנזק המועד (מ"ה סי' פ"ה) יש מתירין (כל זו וז"ל) והנהו

באר היטב

ב"ה מ"א: (ג) לתקנם. אפילו כיוון מלאכתו צמוד ט"ו ע"ש. וה"ה דמותר לעשות חריץ מעשה הדיוט שיטואו המים לעיר שיטמו בבורות ואעפ"י שהוא טורח גדול ובפרהסיא וכיון מלאכתו צמוד אעפ"י שרי לפי שזכר רבים אין לגמורם אלא בשעה שהם צטלים ומתחצרים כולם ואם לא יעשו עשוי לא יעשו לעולם הרא"ש. וכחז המ"א משמע דאם יש מנהיג שהרשות בידו לעשות לצדו אסור לעשותו צמוד: (ד) להמשיך. פירוש שמקבלין מי גשמים מהגג ומוליכין לצור לפי שאין זה טורח מרובה אצל להציא מים דרך חריץ אסור עמ"א:

(ה) רבים. גזירת הדיינים והרשעה היו זרכי רבים רש"ך ח"א סי' קי"ג. וכחז המ"א וכל מה שמומר לכחז מותר לעשות

משנה ברורה

צמוד אלא להשלימו אסור (ט) מפני שהוא צריך מעשה אומן לזה. כתבו הפוסקים דבחו"ה היו צנין ציח"ל דבר האבד דחיישין שאם ימתין עד אחר המועד יעכבו העכו"ם מלצטוו. ובספר מאמר מרדכי כתב דהכל (י) לפי המקום והזמן ואין לדון אלא מה שעיניו רואות ע"ש: (ז) לעשות במועד. כתב בשערי תשובה ונהו

ביאור הלכה

* ואפילו להגיה אות אחת בספר אסור. הנה אף שמקור דין זה הוא מהמשה [דף י"ח] ושם מיידי לענין ס"מ בלחם כלל המהצר בזה אף שפר אחר כגון ספרי מקרא וגמרא וכו"ה אס לא שהוא ספר שצריך עתה ללמוד בו ובלא הגהה לא יוכל ללמוד בו וכלקמיה נכ"ב: * ולצורך רבים יש אוסרים וכו'. עיין מ"ז מה שפירשנו בדרי הרמ"א

לסדר זרכי רבים צמ"ה למנות גבאים ופרנקים. וי"ל דאם צריך לכחז צענין זה לא יכתוב כתב אשורית כ"א שמיט"א או כתב שלנו דנכתב אשורי שהוא מעשה אומן הלא לא הותר זרכי רבים כ"א כשהוא לנזק הגוף וכנ"ל: (ח) צרכי מצוה וכו'. ר"ל דמעלת המצוה לא מהני להמיר בשביל זה מלאכת אומן אף כשצריך לה צמוד ומעשה הדיוט מותר לנזק המועד אף כשאין בה מצוה וכנ"ל בסימן תקמ"א ס"ה: ב (ט) בורות וכו'. וה"ה דמותר (יא) לעשות מעשה הדיוט מחוץ לעיר חריץ שיטואו המים על ידו מהנהיג לעיר כדי שיטמו בבורות ואף שלא יגמר צמוד כיון שהוא צורך רבים וגם בזה מותר אפילו אם כיון מלאכתו צמוד והי"ה טרחא ימירא ופרהסיא: (י) ואפילו וכו'. היינו דכונתם בשביל אחר המועד ואפ"ה המירו במלאכת רבים לפי שזכר רבים אינם נגמרים אלא בשעה שהם צטלים ומתחצרים כולם וכללעיל בסק"א ע"ש: (יא) שהוא מעשה אומן. שצריך לטוח (יב) יפה כדי להחזיק מימיה: (יב) אפילו אם כיונו וכו'. קאי (יג) גם על ריש הסעיף: (יג) לא יעשו. היינו אפילו לא כיוון מלאכתו צמוד וגם נגמרו: (יד) ואפילו צריך וכו'. אפילו אין לו מה ישמה אלא מפני דוחק הרבה אסור (יד) ואם אין מציג כשהוא צמ"ה ללמוד כלל מותר גם לחפור מחדש צמוד: (טו) ואם היו עשויים כבר וכו'. ר"ל דלא די בחיזוק מעשה הדיוט צמ"ה צמ"ה (טו) ולהכי שרי גם יחיד לנזק המועד: (טז) אסור לתקנם. דכחיד אפילו מעשה הדיוט אסור כ"א לנזק המועד: (יז) להמשיך מים. פי' שמקבלין מי גשמים (טז) בכלים מן הגג ומוליך אותן לצור אף שאין צריך להם עתה שיש צור מים די לכל ימי הרגל אפ"ה מותר לפי שאין בזה טורח מרובה אצל לעשות חריץ ולהציא מים דרך שם אסור:

א ואפילו להגיה וכו'. לפי שאין זה צורך המועד ולא מקרי זרכי רבים (ה) כיון שיש להם ספר אחר לקרות בו. ואפילו מצא טעות צמוד (ב) אסור: (ב) אות אחת. כגון לעשות מרי"ש דל"ת וכו"ה (ג) אצל להפריד תיבות דנזקים או אות שהיה רישומו ניכר שרי להעביר עליו קולמוס. וס"מ שהיה חסר תפירה צמודים (ד) יצקשו איש שאין לו מה יאכל ויחפרו: (ג) ולצורך רבים וכו'. לא קאי אהנהג ספרים הנ"ל דאם צמ"ה הוא מעשה אומן ואסור לכו"ה אף שהוא צורך רבים כל שאינו לנזק המועד (ה) אלא קאי אסתם כתיבה (ו) שהוא לנזק רבים: (ד) יש אוסרים. ס"ל דסתם כתיבה מעשה אומן הוא והיה מתירין ס"ל דכל כתיבה וזלם ספרים חו"מ

שער הציזן

(ט) לזכר: (י) וע"י עכו"ם שרי בכל ענין וכללעיל במ"א ריש סימן תקמ"ג [פמ"ג] והיינו כשיגמר צמ"ה ויחלו להסתכל בו: (יא) פוסקים: (יב) הרא"ש: (יג) כן מוכח בהר"ה וכו"כ האחרונים: (יד) פוסקים: (טו) היינו לטוב הצרכות והעפר שנפל לתוכן אצל לא ימעיט לזכור ולא יסור אותם בעיר [גמרא]: (טו) מ"א וכו' וצריכיה דהא פירש"י והסכים כן דהיינו דוקא שלא ע"י כלים דא"כ טורח גדול הוא אלא שממשיכין שם ע"י חריץ או אמה והכוונה דרך חריץ או אמה הממוקטין מכבר: (ה) פוסקים ומשמע מדברי הב"י דנקט לדינא דאפילו בס"מ הוא שלו ומיקוטו הוא לנזק עצמו דע"י יש לו ס"מ כשהיה ג"כ אסור לתקן צמוד ודלא בהר"ה. ולא אפי' הטעם דמ"ש מכתיבת מוזה דמותר לכחז לנזק עצמו שצריך לה צמוד לכו"ה [היינו אפילו לעצם הטורח שמממיר בזה וכו"ה] לימר הפוסקים דס"ל דמותר אפילו בשביל אחר המועד כדי שיאחז מומון לו לקיים מצותו והלא הכא ג"כ נאם חסר מוכח אחר אחר אין לו מ"ע דכתיבת ס"מ: (ב) ואפילו צמ"ה הקריאה אלא צריך להוציא אותה [ח"ר]: (ג) ח"ר: (ד) ואם מותר לתופרה ע"י עכו"ם י"ע [משנ"ז]: (ה) ט"ו וכו"ה: (ו) כגון הדיא מעשה דמ"ד שהקבל מנקשים אחר ש"ך וכתבנו לו אגרת שיטוא וכל כה"ג:

הנהגות ותיקונים: (א) רכ"ו: (ב) והנהג: (ג) הערות והארות: (ד) עיין שעה"צ אות ט':

שערי תשובה

וְקוֹלָמוֹס וְדִּיּוּ לֶכֶךְ. וּבִשְׁנֵה־ג נִסְתַּחֵק אִם מוֹתֵר לִשְׂרֹטֵט ע"ש: צְהוּה"מ לְלוֹרֵבֵי הַרְבֵּס אַע"פ שֶׁאֵין הַרְבֵּס לְרִיבֹס לֹא עוֹה וּרְאִיה מִסִּי תַחֲמָד"ד (3) שֶׁלֹּנוּ. הֵייוּ מִשְׁטִ"א מ"א: (ג) וּגְמִרָל. וּמִיִּירֵי שְׁמָגִיה מִחֹךְ: הִשְׁכֵּל אִיזֵה טְעוֹת וְאִפְשָׁר שֶׁיִּשְׁכַּח אַחֵר יו"ט הָעֵיּוֹן הַזֶּה וְלֹא יִרְגֵּשׁ אֶת־הַטְּעוֹת וְזֶה הוּא דִבְר הַאֲדָר ט"ו ע"ש. וְדִבְיוֹ הָאוֹחִיּוֹת וְטִשְׁטוֹשׁ שֶׁרִשְׁמָה מִכֵּר לִהְעִבֵּר עֲלֵיהֶם הַקּוֹלָמוֹס שֶׁרִי לִמְקָן. וְלִתְפֹּר יִרְעוֹת ס"ס צַעֲמוֹד' אֲסוֹר כ"א ע"י מִי שֶׁאֵין לוֹ מֵה יֵאֲכַל ש"ט דב"ש תַחֲמָה"ה: (ד) יִרְכֹּו. אֲפִילוּ בָּלֹא שִׁינֵי וּבִגְלָגֵל אֲסוֹר דְּאוֹשָׁא מִילֵּתֵא

משנה ברורה

מעשה אומן ר"ל דמנהג העולם להחמיר כדעת הצ"י ומקילים רק בנבזים
 ידעים ומשט"ף. ודע דאף לדברי הגר"א שחפרש דלחביית ספרים
 נסבכת בענינו * שאם א"ל חכם ס"ת כשר. ורמזה דלח"א אס
 ופסקל הס"ט שט"ס ע"י איהו קנקול וביצה"ד^(א) יק פסל דחזר שט"ס
 והגר"א סימן תקמ"ד שכתב דלפי דברי הרשב"א שהוא שם בגי' נדחה
 וגם להגר"א יהיה מותר ספרי מוקףא וגמרא להגיסה כדל ללמוד צס
 ומלכארי צמועד אין לקטסו כל זמן וזי יאכל שכותב צדלי אחר וכו'
 ונאמר ברינו כלל אין לקטסו כלל גוויי ומה לכמוז כיון דדבר מזהו הוא

[illegible]

הגהות ותיקונים: א) וכביהמ"ד: ב) ד': ג) כ"ג: ד) במוע"ק י"ט איתא רב לרב חננאל:

מה יאכל כותב (יג) ומוכר לאחרים כדי פרנסתו: הגה (יד) * או שיהיו לו הולאמו (טו) יותר (ה) צריח לשמחת י"ט (טור) (טז) ואם כתבן כדי להניח במועד ככל ענין שרי (קמ"ג) (יז) ואינו אסור רק כתיבה אצל עשייתו (י) שרי (כ"י) בשם מוספות: ד (יח) מותר לכתוב (י) חשבונותיו ולחשוב יציאותיו: הגה (יט) וה"ה הכתמים שכותבים בשמלון על משכונות שרי (הגהות מרדכי כל צד ומהר"ל סוף פ' מי שהקריא): ה (כ) מותר לכתוב שטר קדושין ושטר (כא) פסיקתא גיטין ושוברים לא יזכור ויחיד ממונו ו משנה ט

באר היטב

עובא מ"א ועי' ט"ז: (ה) צריח. עמ"ל ועמ' תקמ"ב ס"ק א': (ו) שרי. היינו לזכור המועד אצל שלל לזכור המועד ודאי אסור אפילו העשייה ט"ז ע"ש. כתב הג"א הא דשרי לכתוב ולטווח דוקא כשלא כיון מלאכתו במועד. ובי"ח כתב דלפילו כיון מלאכתו שרי כיון דדבר מלוא הוא וכתיב המ"א וי"ל דלא א"ל להניח במועד אסור לכתוב הואיל וכיון מלאכתו במועד לא שרינן ליה משום שימנא פרנסתו צריח ועוד דהא בלאו הכי י"א דדוקא כשאין לו מה יאכל שרי עכ"ל: (ח) חשבונותיו. ואם הם כתובים כבר רק שרואה

ישראל אצל עושה ע"י א"י ע"ש ועיין לעיל סימן תקל"ז מ"ש בשם הבר"מ

משנה ברורה

וללושו אחר המועד וכי"ל: (יג) ומוכר לאחרים וכו'. היינו (יד) אפילו האחרים אינם לוקחים אלא להניח אחר המועד שרי ללא גרע משאר מלאכות דשרי לנעשה"ל לזכור לזה פועל שאין לו מה לאכול ובלעיל בסימן תקמ"ב ס"ב: (יד) או שיהיו לו וכו'. ר"ל אפילו יש לו מה יאכל דבעלמא אסור לעשות מלאכה (טו) הכא דהוא מלוא הקילו כדי שיהיה לו יותר וכו' (טז) אצל אופן זה אין להקל רק היכא דהקונה לוקחו כדי לקיים מצוות תפילין במועד"מ גופא אצל לא כשלוקחו כשציל אחר המועד ועיין בזה"ל: (טז) יותר בריח לשמחת יו"ט. אצל כשאין צריך גס לזה שהוא עשיר (יז) אסור לכתוב וליקח שבר אצל לכתוב חתום כשציל חצירו כדי שיהיה יוכל לקיים במועד"מ מצוות תפילין דעת הטור דשרי (יח) ואלאחר המועד לכו"ע אסור: (טז) ואם כתבן כדי להניח במועד. אף דמתחלה מייירי ג"כ דכתבן כדי להניח במועד זה קאי (יט) אדברי המחבר שכתיב צריח הסעיף כותב אדם חו"מ לעצמו משמע מזה דלמחרים לא יזכיר שום היחור לא שאלו לא שאלו ע"י כתב יאכל ע"י כתב דזהו דוקא כשכותב כשציל אחר המועד אצל כשכותב לאחר (כ) כדי להניח במועד גופא מותר אף בשכר צין יש לו מה לאכול צין אין לו מה לאכול (כא) וזהו מה שסיים בכל ענין שרי: (יז) ואינו אסור וכו'. קאי (כב) לכותב כדי להניח אחר המועד דאסור בשכר אלא"כ אין לו מה יאכל וזהו קאמר דאין אסור רק הכתיבה אצל עשייתו שרי והטעם דכיון לזכור מלוא הוא לא גזרו: ד (יח) מותר לכתוב חשבונותיו. דהוי דבר האבד (כג) שמה ישכח ואם אינו דבר האבד אסור אלא"כ הוא לזכור המועד שצריך לחשוב מה שמוציא על המועד אצל או אינו שרי לכו"ע כ"א מעשה הדיוט כמ"ש סימן תקמ"ד ועיין לעיל סק"ד וע"כ יראה לכתוב אותן בכתב משט"א ואם חשבונומי כחוצים כבר רק שרואה לקדם אסור במועד. ואפילו בשאינם כחוצים מוכר יראה עכ"פ שלא לכון אותם במועד (אי"ר): (יט) וה"ה הכתבים שכותבים וכו'. דהוי דבר האבד שמה ישכח ופשוט דה"ה הסמכות שמוכר למוכר במועד"מ כגון שזה לזכור המועד וכי"ל בסימן תקל"ט ס"י וי"א מותר התנאי לכתוב ההקפות שמקיף כדי שלא ישכח: ה (ב) מותר לכתוב וכו'. הטעם בכל זה י"א משום (כד) דכל דבר המוזמן תדיר אע"פ שכל פעם ופעם הוא דבר פרטי כלרבי רבים חשיבא (כה) ואפשר דמקרי צורך המועד הואיל שדבר זה צריך להניח במועד וי"א משום (כו) דהוי דבר האבד פן ימותו העדים או ילכו למדינת הים או ימותו הנוטן או הכ"ד: (כא) פסיקתא. הוא כמו כתיבת מנאס

במנינו

שער הציון

(יד) פשוט: (טו) אחרונים: (טז) כן מוכח מהטור ואיל לשיטתיה דמורה"מ חייב בפילין ע"ש: (יז) פשוט וכ"כ המחבר מרדכי ודברי הרמ"א שכתבנו יטאר להמיה: (יח) להטור מוכח שהיה צדדיו דהוא רק במועד וס"ל דר"מ דשרי בכתבים ור"י נמי דס"ל כותיה בזה דהוא לא אחי אלא לאקוני איירי במועד גופא וכ"ש להרמב"ם דר' יוסף לאחמורי אחי כמו שכתב הגר"א בצדדיו ולדידיה אין להקל כלל בכתבים שדאי אסור (ונפטר דלדידיה כל הענין לענין תפילין הוא רק אלאחר המועד וכש"כ צדי ור' יוסף פליג על ר"מ בזה) אף נ"מ לענין טויה צריח לאחריים במועד בנאם כדי לקיים המצוה להטור שרי ולהרמב"ם אסור: (יט) כן מוכח להעמיק צדי: (כ) היינו להנהיגם להניח תפילין במועד"מ: (כא) אצל אין הכוונה דמותר אפילו לעשיר גמור שא"ל אפילו להרואה כמבואר בעור וס"ג בשם רי"א וכו"כ המחבר והא"ר לדינא וע"ש ששאלו על הרמ"א בקושיא וכפי מה שפירשנו ימורן הכל: (כב) כן פירשו להמפרשים שלא כטו"ם שדענו דלדעת הרוקח והרמב"ם אף דבר האבד צריך לשנות בכתביו כיון דאין כלן הפסד אם ישנה לא אם שמיכתו הוא לזכור שמחת יו"ט או א"ל לשנות ועיין לקמן ס"י: (כד) ריב"ש בשם הר"ן וכן מוכח מהרמב"ם: (כה) פמ"ג וממילא מותר אף מעשה אומן מ"מ הנכון לכתוב משט"א [כי מהמ"א סק"י משמע שאין סוגרין כן] חוק מגיטין: (טז) מוספות:

הגהות ותקונים: א) צ"ל (הגהות מרדכי ס"פ מי שהפך כל בו ומהר"ל):

הלכות חול המועד סימן תקמה

ז' באר הגר"ה

ז"י הר"ף והר"ה
והרמב"ם מהירושלמי
ח"כ מהלך הדמיון
קמס

(כב) דייחיקי מתנות פרוזבולין אגרות שום ואגרות מזון (פירוש שטרי פסיקתא שאדם פוסק לתנו או לתנו כן וכן. ופירוש דייחיקי שטר נראה דא תהא למיקס ולהיות. ופירוש פרוזבול פרוז וזוטי כלומר תקנת המלוה (כג) שלא יאבד ממנו ותקנה ללווה שימלא מי שילוו. ופירוש אגרת שום ששמו ב"ד נכסי ליה ותנא למלוה. ואגרת מזון שמכרו ב"ד את הקרקע למזון האשה והנשות וכתבו מעשה ב"ד על זה אי נמי שקבל עליו לזון את בת אשתו) שטרי חליצה (כד) ומיאונין ויטרי (כה) ברורין (כו) ופסקי דינין: (כז) ומותר לכתוב (כח) כחובה במועד (כל ז' (כט) ויש (ת) אוקרים (סמ"ק) (ל) 'ואגרות שאלות שלום שאדם שולח לחבירו * 'ואפילו על דבר פרקמטיא (לא) שאינה אבודה (לב) * (יש אוקרין (לג) נשאלת שלום) (טור נכס ה"ג) (לד) (והגו

שערי תשובה

באר היטב

לסדרם אסור ריב"ל מ"א: (ת) אוקרים. ותוספת כחובה שרי שיש להם ס"ח אחרת ע"ש שכתב בדברי הפמ"א ושוב כתב ד"ל כיון דש דמ"מ כיון שאורח לתקן ספר שאינו מוגה ודוקא להג"י אות אחת לאו מעשה אומן הוא ושרי ע"ש וכן נראה ממ"ש לקמן מחשבות רדכ"ו:

משנה ברורה

במנינו [אחרונים]: (כב) דייחיקי מתנות. דייחיקי הוא לזוהא שכיז מרע וממתנות הוא מתנות בריא: (כג) שלא יאבד ממנו. ע"י שמיטה: (כד) ומיאונין. היינו שטרי מיאונין והוא לקטנה יתומה שהשליח אחיה או אחיה לעתה ויוצאת ממנו צמיאון בעלמא שמתאמר אי אפשי צו וכותבין ע"י שטר מלאון: (כה) בירורין. שכותבין זה בזרר לו פלוני לדין זה פלוני או שטרי טענתא (כו) מי שגזר במזמן אחרים מותר לכתוב עליו גזירות הדיינים והרשאה אלא אם הדבר בטון שיחזור לעירו אסור: (כז) ופסקי דינין. מה שפוסקים הדיינים: (כז) ומותר לכתוב וכו'. ומיירי שנשא ערב הרגל דהא אין נושאין נשים במועד ואף דאסור להשייח עם אשתו בלי כחובה ז"ל שהיה שעת הדחק שאז רשאי לקמון להשייח על ידי קנין [משה"ש]: (כח) כתובה במועד. מטעם דבר האבד שמה יבוא ליד ערעור הנסכמת מנאיהם וא"כ צמדינתו שכותבין על הכתובות צוה אסור לכתוב לכו"ע אלא תוספת כחובה מה שמוסיף הבעל מרצונו שרי [מ"א] ועיין בפמ"ג דכתב משט"א יש להקל אף במנינו: (כט) ויש אוקרין. טעמם דהוי כשט"ח. והלכה (כח) דעדה א' ועיין לעיל דצמדינתו אין להקל כי אם בכתב משט"א: (ל) ואגרות שאלות שלום. הטעם (כט) מפני שאין אדם נוהג מאד בצמדינתו בתיקון וכמעשה הדיוט הוא (ל) ומקרי לזרץ המועד קצת מה ששאל בלום חטור דאלי"א אסור אף מעשה הדיוט דלעיל בסימן תקמ"א: (לא) שאינה אבודה. וכ"ש אם יוכל להגיע לו הפסד כשלא יכתוב בדודאי מותר. וכ"ז מותר להמחזר לכתוב אפילו בלא שינוי (לא) ומ"מ בכל גווני אין להקל כ"א כשלא כיון מלאכתו במועד: (לב) ויש אוקרין. טעמם דכל כתיבה מעשה אומן הוא: (לג) בשאלות שלום. וכ"ש לענין (לז) פרקמטיא: (לד) ונהגו להחמיר (לז) לשנות אפילו וכו'. כ"ל. והשינוי הוא שכותבים באלכסון (לד) כל השורות ואף דמנואר ב"מ דכל האסור לכתוב אסור אפילו בשינוי [אם לא שהאחריות חתוכות וצורות באלכסון] מ"מ כיון שמדינה מותר לכתוב אגרת שאינה שלום עכ"פ מכתבים לענין פרקמטיא שאינה אבודה בודאי יש להחמיר אם לא בכתבים משט"א וע"י שינוי וגם מה ימעט כל מה שיוכל: * ויש אוקרין בשאלת שלום. עיין ב"י דאפילו לדעת המחמירין מותר לכתוב אגרת של רשות דייטו שטרי התמטלה כהנא ויוויים. ובשנילי הלקט ראיתי בשם רב נחשון גאון ובשם ר' יצחק גאון אגרות רשות הוא כתב שכותב ריש גולתא וטמן לו רשות ללמד לישראל איסור ויתיר ולהורות. לכן דברי מורה עכ"ל ולחזרה הוא כעין כתב מטיה שוטמין היום:

שער הציון

(כו) מ"א בשם רש"י ורשד"ס ודעת המ"א דלא גרע זה מפקקי דינים: (כח) פמ"ג: (כט) רמב"ם ושו"פ: (ל) פמ"ג ומלאכתו בירושלמי ח"ל יש מימא מה לזרץ יש מה וי"ל כגון שהוא לזרץ עיני וי"ט א"י מפני שמחת הרגל שלא יהא באלהה ויש בזה לזרץ למלאה או למי שנתמלא על עכ"ל ועיין בזה"ל מה שכתב לענין פרקמטיא: (לא) שולח ע"ש גבאש דאפילו מעשה הדיוט וזרץ המועד אינו מותר כ"א כשלא כיון מלאכתו במועד ואח"כ מלאכתו דבדנינו לענין אגרת שלום בדידיא כספר שטיילי הלקט סימן רכ"ה ע"ש: (לג) מ"א ושו"א דלא כט"ו: (לז) מ"א: (לד) מהה"ש:

אפילו

ט' משה שם (ט) להחמיר * אפי' כתיבה שלנו (לה) שהיא כתיבה משיט"א: ו' אין כותבין (י) (לו) שטרי חוב במועד ואם אינו מאמינו מלזה ללזה (לז) (והלזה נרץ למעות) (לה) או שאין לו לספור מה יאכל במועד (יח) יכתוב: הגה ומותר (לט) לכחז שטר מכירה במועד (תוספות) (מ) אצל אין לכחז שטר (יא) אריסות וקבלנות (מא) שקבל קודם המועד. (רי' ירוסם): ז' (מב) יכל הדברים שמותר לכתוב אפילו בלא שינוי מותר וכל ימה שאסור לכתוב (מג) "אפי' ע"י שינוי (יג) אסור: הגה ונלוות

באר היטב

על מה שסמכו. וקצת נוהגין לעשות שורה העליונה עקומה. וט"ז העלה דהמיקל בלא שינוי לא הפסיד ושפיר יש לסמוך על פסק ב"י ע"ש: (י) שט"מ. ואם נתן לו המעות מותר לכחז דיש לחוש שמה ימותו העדים מ"א: (יא) אריסות. האחרונים העלו דאין חילוק בין מכירה לאריס וקבלנות דבשניהם אם נעשו קודם המועד ועמה רואה לכחז אם היה לו חונס שלא היה לו זמן לכחז קודם מועד מותר בשניהם ואם לא חונס בשניהם ע"י ט"ז: (יג) אסור. עס"ק

משנה ברורה

שלוש בלא שינוי כמ"ס הרב"י אלא שנהגו לשנות די בשנייה זה: (לה) שהיא כתיבה משיט"א. וכמה אחרונים כתבו (לה) דבמדינתנו נהגו להקל בכחז משיט"א וכן בכחז שלנו דלוי מעשה אומן ויש להם על מה שסמכו והמחמיר יחמיר לעצמו (לו) ונהגין לשנות קצת לעשות שורה עליונה עקומה ועיין צהל"ל. דע דבפרקמטיא אצורה לכו"ע יכול לכחז אפילו בכחז שהוא מעשה אומן וא"כ לשנות כלל: ו' (לו) שטר חוב במועד. דיכול להמתין לכחז אם השטר אחר המועד ואם כבר נתן לו המעות (לו) אפילו בפני עדים וקנין מותר לכחז דיש לחוש שמה ימותו העדים ויכפור אח"כ וכמ"ס ס"ה גבי מתנות נמ"א וכן הוא בירושלמי: (לז) והלזה צריך למעות. בחו"מ (לח) אפילו שאינו לצורך המועד אצל כשופר

לכ"ע. ועיין ט"ז שמיקל בכחז ע"ש: (ט) להחמיר. ז"ל ונהגו להחמיר לשנות אפילו וכו' וכו"ה בד"מ. והשינוי הוא שכותבין צאלכסון ואע"ג דלא מיקרי שינוי אלא כשגוף האותיות שצורים מ"מ כיון שמדינת מותר אגרות שלום בלא שינוי כמ"ס המחבר אלא שנהגו לשנות די בשנייה זה אצל כתבים האסורים לכחז אסורים אפילו צאלכסון עכ"ל ד"מ. ורוב פוסקים כתבו דמשיט"א לא מיקרי כתב כלל ואפשר למעטם זה נהגו להקל בכל הכתבים ויש להם

ביאור הלכה

* אפילו בכתיבה שלנו שהיא כתיבה משיט"א. עיין מ"ב ונהגה אף דלענין שבת קי"ל דהכותב בכל כתב ולשון של כל אומה חייב ומאי גריעא כתב עברית מהן ז"ל דאעפ"כ לענין חו"מ לא אסור כ"א כתב שהוא מעשה אומן ותחת כתב לכל כתב אשורית מקרי מעשה הדיוט. ובספר מור וקציעה מאריך בענין זה ודעתו שיש להחמיר גם במשיט"א עכ"פ בכחז ידי סופר וכמו שנהגו להיות לצור לגבר נאה מיוחד לביטויים שהוא מעשה אומן לפיכך נכון שלא יכתוב כתיבה נאה כתיבה כתב ולשון שהוא צין משיט"א צין בכחז העכו"ם כי הכל כתב הוא לכל אומה ככתבה וכלשונה עכ"ל ואף שהעולם נהגו להקל בזה ואין למחות בידן שיש להם על מי שמסמכו מ"מ טוב לחוש לדבריו אם לא לצורך גדול ובפרט לענין פרקמטיא שאינה אצורה טדאי נכון למעט לכחז אודות זה בחו"מ כל מה שיוכל:

לצורך אחר המועד אסור ואם לא ימצא אחר המועד מעות ללות מה יאכל. לדעת המ"א לעיל בסיומן תקמ"ב (מ) היינו דוקא שאין לו כלל אפילו להם ומים ולה"א שם היינו שאין לו כדי לרכו לשמחת יו"ט: (לט) לכתוב שטר מכירה במועד. כגון שמכר לו קרקע (מא) לצורך המועד (כגון שהיה נרץ לחפור שם טיט לחקן חנוור לצורך המועד וכנ"ל בסיומן תקמ"ב וכו"ה) וכנ"ל בסיומן תקל"ט בסיו"ב אצל כשמכר (מב) קודם מועד אסור לכחז במועד אע"פ שיש לחוש שיחזור בהן כמו שטר אריסות דאסור לקמייה נאם לא (מג) דהיה לו חונס (מד) או שלא היה לו פנאי לכחז (מה) קודם מועד והטעם דאף שיחזור המוכר או בעל השדה ליכא פסידא ללוקח או להאריס (מו) דיכול לקנות שדה או לקבל באריסות במתקן אחר. ואם המוכר נרץ למעות ואין הלוקח רוצה ליתן לו כל זמן שאין כותב לו שטר מכירה נראה דמותר וכנ"ל לענין הלוואה: (מ) אבל אין לכתוב שטר אריסות וכו'. בצאתה ה"ה בשטר מכירה אם מכר לו קודם המועד ג"כ אסור וכנ"ל אלא משום דלענין שטר מכירה יכול לזייב היסר כתיבה כגון שמכרו במועד לצורך המועד משא"כ באריסות וקבלנות לא שייך לומר שיקבל השדה לצורך המועד ולהכי שייך חיבת אצל: (מא) שקבל קודם המועד. ולא אמרינן בזה דהוי דבר האבד וכנ"ל. מיהו אם נאנס או לא היה לו פנאי לכחז קודם המועד (מו) מותר אף לענין חכירות וקבלנות. אם שלם שלוחו ליריד מותר למשלח לכחז לו אגרת בענין סחורתו דכל זה הוי דבר האבד נח"א והיינו כשלא כיון מלאכתו במועד: ז' (מב) כל הדברים וכו'. היינו המטאריס לעיל בס"ה או שהוא דבר האבד: (מג) אפילו ע"י שינוי אסור. פי' שעושה שינוי בידו (מח) נשעת הכתיבה כגון שאלוה הקוללות (מט) בן גודל לאצבע או שעושה שורות עגולות או עקומות והכתב עצמו אין בו שינוי זה אסור אצל אם כי שינוי בכחז עצמו כגון שעושה האותיות חתוכות ושצורות צלמאציתין והיו"ד עושה אותו כעין עיגול קטן זהו מותר. וזהו לענין כתיבה מרובע אצל לענין כתב

שער הציון

(לה) כ"ח וט"ז וא"ר ושא"ל (לו) מ"א: (לז) כ"ב המ"א במסקנתו לפי דברי הרמב"ם וכן ברש"י של הר"ף וצ"י מוכר בסתמא והלזה נרץ למעות ומשעם ג"כ כמו לדעת הרמב"ם וכן העמיק השולחן ע"ש והח"א: (לט) מ"א ושא"ל: (מ) והשולחן ע"י שטיס בחתמת חטור העמיק לדינא כהמ"א דמה שהמיר בשביל פועל היינו שאין לו לפועל כלל אפילו להם ומים והכא בענייני העמיק דלפניו יש לו מה לאכול ושכר הכתיבה יהיה לו להרוחה ג"כ שרי ואשתמטימיה הסוגיא דילפינן שם דין פועל מדין לגבר השני במשנתנו: (מא) מ"א והג"ה: (מב) ט"ז ומ"א ובמותר האדם ראימי הטעם דהוא רק העמק ריח המודמן במועד ולא מיקרי פסידא להאריס ופי' דבריו אפשר דאף אם היה לו חונס קודם המועד ולא היה יכול לכחז ג"כ אסור וה"ה לענין שטר מכירה ושלל דכרבי התוספות וז"ע: (מג) ח"ר וט"ז ושא"ל: (מד) גנדי יע: (מה) אף דבצאתה במ"א לא מוכר שום מנאי לחלק צין היה לו חונס קודם המועד לא לא אפשר דלעצמו בכל גווי אסור וכן לדברי הרמב"ם הג"ל מ"מ א"א לחלוק על התוספות כ"ז שאין לנו ראייה מפורטת לזה ובפרט שב"י וכן בד"מ הארוך מבאין את דבריהם להלכה והעמיקו הט"ז ושא"ל: (מו) מ"א. ולכאורה למה לא נמיר בשביל המוכר שמה לא ידמין לו קונה אחר כמוהו ואפשר דכשם שאמרינן צין לוקח שידמין ה"ג גבי מוכר וכן משמע קצת מלשון התוספתא דרצין אין מושאין כלל שמה יקדמנו אחר לא לענין אריס ואם ולא לענין צה"ב וה"ה בענייניו לענין מכר: (מז) ט"ז וא"ר ושלחן ע"ש: (מח) ט"ז ושא"ל: (מט) אף דנעת"ד בשם אחד מהגדולים המיר זה כתוב צ"י על כל זה מלשון המחבר כפי מה שביארו מה שכתבנו בסי' א' ונאמרו על התוספות כ"ז שאין לנו ראייה מפורטת לזה ונאמרו דפ"פ ובה יש יותר עמל וטורח ועיין בביאור הגר"א שכתב מדלא חלק בכתיבה וכלל גם ענין זה:

הלכות חול המועד סימן תקמה תקמו

יח באר הגוף

(מד) של שעה (יג) מותר לכתוב לפי שאינו כתב המתקיים (כ"י נשם א"ח): ח [ב] ממי ששלחו לשאול ממנו שאלה ואין השליח רוצה להתעכב עד אחר המועד (מה) מותר לכתבה יוכן (מו) מותר (יד) להעתיקה מפני שחשוב דבר האבד: ט (מו) ואם שמע דבר חידוש (מה) מותר לכתבו כדי שלא ישכח וכן אם ראה ספר מחודש מותר להעתיקו אם לא ימצא להעתיקו לאחר המועד: י [בזמן] הבית הדין (מט) בין דיני ממונות בין (ג) דיני נפשות ונהיה משמתי ומכין למי שלא קיבל עליו הדין: יא מותר (נא) לקבול בשביל (טו) חובותיו בחו"ה:

העיר מירושלם

תקמו דיני אירוסין ונשואין בחול המועד. וכו' ה' סעיפים:

א (א) (א) אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מיבמין (ב) ומותר (ג) לארס

א משנה מ"ק ח' ב יומה דשמואל י"ח

עושין ידועין דין אלו ע"י חוקי המדינה

שערי תשובה

[ב] מי ששלחו לשאול ממנו כו'. בשו"מ הרשב"א ח"ב סימן שנו"כ כתב שלשיש תשובה הוא צריך רבים ואפילו אינה לצורך המועד מותר לכתוב דכתיבה א"ל אומנות כ"כ והנהגת ס"מ שאני שערך אומן גדול לכתוב כתב אשורית דומה לכתב הספר ושלל מדבק אות בלתי (וזה מקשה למ"ש הפמ"א דלחמוק אות אינו מעשה אומן ומותר אך אפשר שאם היטה בלתי מעשה וצריך גרידה וכתיבה לקרב אומות המרוחקים שנתרחקו ע"י גרידה היטה משם וצריך למשוך או לעשות האומות כדאי שיתקנו גראה שגם זה צריך אומן ואסור כה"מ וגראה דהכל לפי הענין אם צריך אומן למעשה זו אם לא ואם צריך אומן אף שעתה ההדיוט רואה לעשות אסור כיון שגוף המעשה צריך אימון ידים ואם יתקן אותה כהדיוט אסור משום שאין זה כבוד המורה

באר היטב

ט' מש"ש: (יג) מותר. אפשר דה"ה בלוחות שלנו מ"א: (יד) להעתיקה. שלא ישכחה. וה"ה אם למד מעלמו דבר חידוש מותר לכתוב וכן הכ"ח כתב חזרוני כה"מ. ואם יטערך לכתוב אות גם יכתוב דרך שירה ט"ו ומ"א. אבל חשבוני התקופות אסור לכתוב מ"א. ואסור לתקן קונטרסים כדי לכתוב עליו אחר המועד כ"י: (טו) חזונו. מי שכתב בממון אחרים מותר לכתוב עליו גזירות הדיינים והרשאה וטוב לעשות בליינה אבל אם הדבר בטוח שיחזור לעירו אסור. רשד"ם. וכתב המ"א עליו ולא ידעתי למה יגרע מפסקי דינים ועמ"ש רס"י זה ס"ק א':

(א) אין. הטעם משום דאין מערבין שמחה בשמחה ופשוט דנשואין בלא סעודה נמי אסור מ"א ע"ש עיין בשכנה"ג ובס' גן המלך ביום א' וי"א דאפילו בשבוע א' אין לעשות. אבל ב' חופות משני אנשים לשתי נשים מותר דלא שייך עירוב וכן היה נוהג מורי הר"ר יחיאל לעשות חופת יתום או יתומה עם חופת אחד מבניו ביום א' ועיין ט"ו: (ג) לארס. וכ"ש שמותר לכתוב תנאים לשידוך בחו"ה

משנה ברורה

במועד ללימוד מותר לתקן ולכתוב צענום וכ"ש ע"י עכו"מ דהו דבר האבד (נו) אבל אסור לתקן קונטרס כדי לכתוב עליו אחר המועד. כתבו האחרונים כל מה שמותר לכתוב מותר לעשות קולומס ודי הצריך לזה. ולשרטט לצורך דברים המותרים נסתפק בא"ר ובלקט הקמח אסור בזה מפני שהשרטוט צא רק ליפוי הכתיבה ורק בתפילין ומזוזות שא"ל בלא"ה דאסור בלא זה שרי: י (מט) בין דיני ממונות. ר"ל דמועד לא הו' כמו שכתב וי"ט דאסור לדון בס' אפילו נכתבו שניהם (נו) וזה שרי אם נכתבו הבע"ד לדון בס' דללו לכפות לפעמים אין יכול לכופ לבע"ד שיצא ציטון ויחשיב כדליתא בחו"מ סימן ה' ע"ש: (ג) דיני נפשות. המחבר העתיק לשון הצרייטא ומיירי בזמן הצית דהיה מוטל עליהם לקיים ובערת הרע מקרבן: יא (נא) לקבול וכו'. היינו צביהכ"ג ועיין לעיל סימן תקל"ט ס"ג צה"ה:

א (א) אין נושאין נשים במועד. דאין מערבין (א) שמחה בשמחה (ב) ואפילו נשואין בלבד בלא סעודה ג"כ אסור. וכתבו האחרונים דהא דאין נושאין נשים בשמחה דוקא אחד אחד אבל מותר לשני בני אדם לפיכך מותר לעשות חופת יתום ויתומה או עני עם שמחת נשואי בניו ביום אחד אכן משני אחים או שני אחיות או אח ואחות זוהרין שלא לעשות (ג) ביום אחד: (ב) ומותר לארס. דהיינו אפילו לקדש דנאירוסין לבד ליכא שמחה וכ"ש שמותר

שער הצנין

(ג) מ"א וס"א: (נא) כ"י: (נב) וכן מלאכי חידושי ריטב"א שכתב להלכה למעשה ע"ש: (נג) אחרונים: (נד) תשובת הרשב"א ומונח כ"י עיין בספר מו"ק: (נה) פמ"א: (נו) פוסקים: (נז) גמרא ועוד יש שם טעמים דכתיב ושמחת בחגך ולא באשמן וגם שמה יענל ע"י מפריה ורביה דלא נחיר לישא במועד דלא לזו פנוי וגם דע"י לא יטערך להוליא הולאות על הסעודה דלסתפק בזה שהוליא לשמחת יו"ט: (ג) כן מוכח דף י"ח ע"ב מצרייטא דתנא דפי שמואל ע"י"ש וכ"כ הריב"ש והג"י ועיין בכתובות דף מ"ז במהרש"א שם דאף למאן דק"ל דנשיאת נשים במועד הוא אסור דאורייתא הוא דוקא נישואין עם סעודה אבל נישואין בלא סעודה או סעודה בלא נישואין כגון שהיה הנישואין בערב הרגל והסעודה בלילה אף למאן דאסור אינו אלא¹ מדרגתן וכ"כ הא"ר והבג"ד ישע: (ד) השמחתי מה דליתא בט"ו שנמקתים ספרים כמוד בשטע אחת כי בצאורי מהרש"ל על הסמ"ג כתב שהוא ט"מ דאין כפרה שרי² סמך חלקו על הגמרא עכ"ל וכוונתו למה דליתא בגמרא דמותר לישא ערב הרגל אפי"ז דנשואין עם הרגל בשטע אחת ש"ד כיון שאין ביום אחד:

הגהות ותיקונים: א) המוקף בסוגריים הוא מהצנזור:

הגהות והאורות: 1) עיין לקמן שנה"צ אות ט"ו לענין איסור נישואין:

ובכלבד שלא יעשה סעודת (ג) [א] אירוסין (ג) הארוס בבית ארוסתו (ד) בשעת אירוסין 'ומותר
לעשות (ה) ריקודין ומחולות ולעשות סעודת הארוס עם מריעיו שלא בבית ארוסתו וכן לסעוד
הארוס בבית ארוסתו שלא בשעת אירוסין (ו) מותר: ב' (ז) 'מותר להחזיר גרושתו בין
(ח) הנשואין: ג' "הכל מותרים לישא (ט) בערב הרגל (י) 'ולעשות סעודה ברגל בין
בתולות בין אלמנות: ד' (יא) 'מותר לעשות ברגל סעודת ברית (ב) מילה וכן סעודת פדיון

באר היטב

ק' (לענ"ד) אזל סתם כמיהה לאורן הרבים מותר כו' אפי' כשכותב ע"י
סופר מותר מנעם שכתבתי וכו' ואפ"פ שלף ההירוי עיניו מעטן כשפיריה
דחתם והאזנון מכליב שמעם סיהא השיעוי יזכר במללכא עומה מ"ה מן במללכא
הכמיהה שיהא עיפי ורגילי זה אינשי ע"פ תמפיריה ובישעיו מועט ק"י ע"ל
וצננ"י כ' תפונת כח"י מהר"י הלוי ממר"ש סיהא קדמון וזאל שאלות מן
השמים ומשיעיו לו וזאל סוף מותר לכמוי י"ו ופסקי הלכא כהר"מ והשיעו
לו אוחה י"ב עשרי ציון המאנינים בהלכא שמהדקשי מידעס דכללכו ומעמידי
אזוס על צור"י אזוס עשרים נאהבס יזחר מכל משכנות יעקב וכל אזוס
המושפס משפנות וקבורתו בהלכא שמורה ופוסקוסים הסהוריים הכוזב וזממד
לפי המלך העליון ואס על אידת כספ היות מללכא כהר"מ כ"ס וכו'
לפי למע על אידת המרגליות הקירות סס קבורת ומתשפנות הסהוריה הקירה
שיס לכותסם שלף יסכחמו ויאבדו וכל הכוזב אזוס מקבל סכר עליהס זה
פירשו לי וסונו פירי אמת וזשעיו סאגרת ספיליו על אדס סאלף בסס דבר
האדא סקור לכחזו אפ"י ע"י אזוס וכל אגרות שלף שלוס סאגרת בלסוס סחירו
או מנשר לו שלוסו וכל הוי הוה משמחו ונעבור אזוס שמהה סחי

משנה ברורה

האירוסין אסור להחזירה ולכונסה (יא) ואפילו לארס אותה בלילה ולעשות סעודה ג"כ אסור דכיון דלא נשאה מעולם היא עמה חדשה לו ואיכא שמחה: ג (ט) בערב הרגל. האחרונים כתבו דיש ליהרר בתחלתה לעשות הנשואין כשחרית כדי שיהא יכול לשמח עמה יום אחד קודם הרגל וגם שיהא יכול לעשות סעודה הראשונה בחול וסם מאחרי קידה נחמאמר הוא שעת הדחק (יב) ממיר הא"ר לישא אפילו סמוך לחשיכה. ועיין במ"א שכחז דנמדיוטמינו המנהג שלא לישא כלל בעי"ט (יג) אכן אם יש לורך גדול בדבר אין להחמיר: (י) ולעשות סעודה ברגל. שאין עיקר השמחה אלא חתלת הנשואין ואיכ"פ שמשתמחין בסעודה הנשואין כל שבעה שני ומשמע דלפיו בלילה (יד) שרי לעשות סעודה דהוא יום אחד שרי במ"א דדעמו דהלילה נגרר אחר היום ואסור לעשות סעודה הראשונה (טו) בלילה וכחז דמטעם זה נהגו שלא לישא בערב הרגל אכן בשעת הדחק (טז) כתב הא"ר מהמור"ם וקיעה דמות לישא ערב הרגל לעשות סעודה בלילה: ד (א) מותר לעשות וכו'. ואין צ"ח הוי צומן וכן שלא צומנן דלא חשיב שמחה אלא סעודת נישואין ואירוסין בלבד

אחרונים

הגהות ותיקונים: א) והמור:

הלכות חול המועד סימן תקמו תקמו

הבן: ה * עושה אשה * כל תכשיטיה במועד כוחלת ופוקסת (פי) (יב) מחלקת שערה לנאן ולנאן (ח) משנה שם רש"י ומעברת סרק על פניה וטופלת עצמה (יג) בסיד וכיוצא בו (יד) * והוא שתוכל לסלקו (טו) במועד (טז) ומעברת שער מבית השחי ומבית הערוה בין ביד בין בכלי (יז) ומעברת (יח) סכין על פחדתה:

תקמו דין מי שמת לו מת בח"ה. ובו י"ב סעיפים:

א "חה"מ אסור בהספד ותענית לפיכך אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד (א) ומטעם זה אין מוליכין את המת לבית הקברות עד שיהיה הקבר מתוקן: ב ינשים מענות דהיינו שכלם עונות כאחת אבל לא מקוננות דהיינו שאחת מדברת וכולן עונות אחריה ולא מטפחות דהיינו להכות כף על כף נקבר המת אף לא מענות: ג [א] יכל ל' יום לפני המועד (ב) אסור להספיד (ג) * על המת שמת לו לפני ל' יום (ד) קודם המועד "ראפי" אם יש לו הספד בלא זה כגון שמת לו מת בתוך ל' (ה) * שמותר לספרו אפי' מת ערב הרגל (ו) אסור להספיד עמו על המת שמת לפני ל' יום קודם המועד: ד מי שבאה לו (א) שמועה בתוך ל' יום

באר היטב

נחה"מ אצל צו"ט אסור כ"כ צ"א: (ו) סכין. כלומר שמעננת השער נכסין: (א) שמועה. דה"ל כאלו מת מוח למ"ד יום: ראיתי בשם יעקב ח"צ סי' כ"ה כתב דדוקא על מה דמירר להי' עונא כ"י אצל אס' אלו ממו' שמספידו בשביל כבוד מורחו אלו מתעורר ההספד בלתי כ"כ ולא חיישין ועוד י"ל דכבוד המורה דווקא כבוד הרגל כ"י ע"ש והדברים צ"ע וקשה לעשות מעשה כזה אם לא במקום שנראה שיש נזק שעה כמ"ש במשנה שם:

שערי תשובה

[א] כל למ"ד יום לפני המועד כ"י. עיין מה שכתבתי במשנה שבהספד נסוף קונטרס מספ' רב וגם נספרי שו"ת דת אפרים סוף חלק יו"ד שיש מקום לתקן בין נחום לבין נכסר ושם ממהימני על המילוק המוטל בש"ע בין מה לפני שלשים שאין זה כוונת הרמב"ם נחה"מ ועשה ראשונים יעקב ח"צ סי' כ"ה כתב דדוקא על מה דמירר להי' עונא כ"י אצל אס' אלו ממו' שמספידו בשביל כבוד מורחו אלו מתעורר ההספד בלתי כ"כ ולא חיישין ועוד י"ל דכבוד המורה דווקא כבוד הרגל כ"י ע"ש והדברים צ"ע וקשה לעשות מעשה כזה אם לא במקום שנראה שיש נזק שעה כמ"ש במשנה שם:

ביאור הלכה

* עושה אשה וכו'. במראה אשה דכל הני תכשיטין בין בילדה בין בחנה שרי דלף וקנה לזונה נטענה להחשקש ועיין בפמ"ג שכתב דלף בשאין לה בעל [מ"ו] אכן לענין סיד משמע במראה דלא שייך כ"א בילדה וכן נראה גם מפירוש המשנה להרמב"ם שם: * כל תכשיטיה במועד. שזה נזק הגוף הוא וכעין אובל נפש ולפיכך עושה כדרכה בלא שינוי ובמראה רבה [הרע"ב א]: * והוא שתוכל לסלקה במועד. המחבר העמיק לזכור שיעט הרמב"ם ופמ"ג להחמיר מ"מ לאו דבר ברור הוא שמאמרי למה ראשונים דק"ל דר' יהודה פליגי על רענן והלכה כרענן דלף אם לא מוכל לסקלה במועד ג"כ מותר והוא הר"ן גילוח המונע נגמדי משנה והוא"ו המונע נהג"א וכן הוא דעת האשכול וכן מלמד ברמב"ם להקל ועיין בהג"א דמקור הרמב"ם הוא מירושלמי ושיעט הפוסקים המקילין הוא כפשיטה דתלמודא דילן ופירוש המשנה להרמב"ם ג"כ פסק כרענן להקל ורק במצורו חור ט ונקט שיעט הירושלמי דלכו"ע דוקא באופן זה מותר:

* על המת שמת לו לפני ל' יום קודם המועד. משמע מלשון זה דאפילו הוא עדיין מוח' ל' יום למיתתו מ"מ כיון שמומן ההספד עד הרגל הוא פחות משלשים יום אסור ועיין ביו"ד סימן שפ"ו בפמ"ג במשנה שם: * שמותר לספרו אפילו מת ערב הרגל. ואם הוא אחר חלות וכן בע"ש צ"ע אי מותר להספידו דלפטר דכמו שא"א לדוק הדין בע"ש ועי"ט אחר חלות כמבאר ביו"ד סימן ת"א כן הוא לענין הספד אם לא למ"מ שמספידין עליו בע"ש ועי"ט וכן בע"פ אחר חלות דלא עדיף מחוה"מ דמספידין עליו [פמ"ג] ואף דאנו מחמירין בחוה"מ שלא להספיד אפילו על ת"מ כמ"ש הפוסקים מ"מ לענין ע"ש ועי"ט צדאי אין להחמיר בזה:

מפני שהוא לו חדשה והמיררות קצוה לו בלתי ואינה מיתוספת דעכ"פ

שער הציון

(א) גמרא: (ב) ט"ו והיינו לדעת שמואל דפסקו כמה ראשונים כוונתה. ונאמח לפי מה דהבא צ"י בשם הרמב"ן דלף הוא מודה במח מוח' ל' הרגל שמוח' להספידו אף דסבר דעס המשנה הוא כרב אין ראה מהש"ע דפסק כשמואל ואף הא דס"ג וס"ד ינחא לדעת הרמב"ן ג"כ ע"ש עטמא נחה"מ. אכן נאמח רוב ראשונים פסקו כשמואל הלא המה הרמב"ם והראש"ד והסמ"ג והרא"ש והרע"בא והנ"י והעמיק ג"כ דברי הראש"ד ונאשכול משמע ג"כ שמואל להורות כשמואל. והפוסקים כרב הוא רק הר"ן צ"ג והמספיקים הרמב"ן והרשב"א: (ג) פמ"ג: (ד) מטעם שאין ממנינו דין ת"מ כן משמע פמ"ג וטעם המקילין דכ"י לאנו מוספין זה לענין שלא להקל אף במועד עמ"ל דמדינא דגמרא הוא מותר בתי"פ ע"פ שלא להחמיר אף קודם הרגל שמואל יאל לעורר צער במועד צדאי אף מה אנו מחמירין לכן למ"מ: (ה) פמ"ג ופשוט:

הלכות חול המועד סימן תקמז

יום קודם הרגל (ז) ג"ל שמותר לספרו ואע"פ שהיא רחוקה: ה' ג"ל שמה שאנו נוהגים בתשלום השנה לספרו המת (ח) ולהזכיר נשמתו (ט) אינו (צ) בכלל זה ומותר לעשותו (י) בתוך ל' לרגל: ו' אין קורעין על המת בח"ה (יא) אלא לקרוביו ש"הם חייבים להתאבל עליו וכן (יב) על (ג) חכם או על אדם כשר או אם עמד שם בשעת יציאת נשמה (יג) ועל קרוב שחייב להתאבל עליו חכם קורע אפילו אינו בפניו אלא שבאה לו שמועה במועד (יד) אם הוא בתוך ל' יום (טו) ועל אדם כשר אינו קורע אלא ידע בין מיתה לקבורה: הגה (טז) ויש חולקים ונהגו (יז) בני (ד) [צ] אשכנז שלא לקרוע במועד כי אם על אביו ואמו ועל שאר הנשים קורעים לאחר המועד (מהרי"ל ומה"ד סימן רפ"ח) ונמקו שאין מנהג יש לקרוע על כלם: ז' (יח) אין חולצין כתף אלא קרוביו של מת מהחייבים להתאבל עליו או על חכם: ח' מברין בח"ה והוא שלא יברו ברחבה אלא קרוביו של מת ולא יברו האבל בתוך ביתו אלא על מטות וזקופות לפי שאין כפיית המטה ברגל כלל: ט' על החכם מברין הכל בח"ה בתוך הרחבה כדרך שמברין את האבלים שהכל אבלים עליו: י' (יט) עושין כל צרכי המת בח"ה גוזזין שערו ומכבדים כסותו ופועשין לו ארון בחצר שבו המת כדי שיהא ניכר שהוא לצורך המת ואם לא היו להם נסרים מביאים קורות ונוסרים מהם נסרים (ה) (כ) בצנעה בתוך הבית ואם היה אדם מפורסם (כא) עושים אפי' בשוק (כב) יאכל אין כורתין (ו) עץ מן היער לנסור ממנו נסרים לארון (כג) ואין חוצבין שערי תשובה

באר היטב

(צ) כנלל שהרי ע"י פוסקים האצילות שלושין אח"כ לנשים צ"י. וכחז לבוש י"ד סימן שמ"ו דלנו נוהגים להזכיר אפילו פעם ראשון אפילו בתוך הרגל: (ג) חכם. ששואלים אותו דבר הלכה צ"מ ואומר אפילו אינו יודע לישראל וליתן דה צ"י. ואין צומגנו מ"ח כזה מ"א: (ד) אשכנז. היינו אשכנז ממש אבל בפולין נהגו לקרוע על כולם (ז) אשכנז. ואף באשכנז בשמועה קרובה שהיא רחוקה אחר הרגל קורעין. אבל רחוקה אין קורעין אף על אביו ואמו הסכמת אחרונים ועיין צ"ד סימן ש"מ. ואם מת אביו ונקבר צ"י"ט אין לקרוע בזה"ש שאינו לא שעת מיתה ולא שעת אצילות אלא יקרה אחר המועד מהר"ם מלובלין סי' ע"ד: (ה) צנעה. ואם א"א צנעה עושין צפרהסיה ומיהו דוקא צפרהסיה דלגבי ישראל אבל צפרהסיה דלגבי א"י לא אפילו דלגבי אפסר ת"י כנה"ג מ"א ועסי' תקכ"ו ס"ק י"ד: (ו) עץ. אבל מותר לקח הדם שהכל יודעים שהוא לצורך המת משא"כ ארויס שסכרו שקלו לצורך בנין ומשמע אפילו בחדם מפורסם ואפילו אין להם עזים אחרים אסור

משנה ברורה

דע"פ ע"י זה מיתוסף לו עוד גער במועד: ד' (ז) ג"ל שמוותר לספרו. והמריכות כבר קצו עליו בלא ההספד ודינו כמת בתוך ל' יום קודם הרגל שמוותר להספדו קודם הרגל: ד' (ח) ולהזכיר נשמות. ואין זה (ו) מה שנהגין להזכיר נשמות באל מלא רחמים שזה אף ברגל עצמו מותר ואינו הספד אלא שמחפלין עליהן: (ט) אינו בכלל זה. דלדרכה דעמו להפסיק ע"י אצילותו (ז) שהרי קודם לכן לנשים שחורים ואח"כ מסירין אותם ולנשים לנשים [צ"ל]: (י) בתוך ל' לרגל. אבל במועד גופא בודאי אסור להספדו (ח) אף באופן זה: ו' (יא) אלא לקרוביו. אבל מי שאינו חייב ורואה לקרוע מפני הכבוד אסור. ואפילו לקרוביו דוקא אם מת בזה"מ (ט) אבל אם מת צ"י"ט אין לקרוע במועד עד אחר יו"ט דהוא שעתא לאו שעת חימום ולא שעת שמועה הוא: (יב) על חכם. ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר ואפילו אינו יודע לישראל וליתן צה. ואין צומגנו מ"ח כזה [מ"א]: (יג) ועל קרוב וכו'. השמא מפרש ואילל אם דבריו הקודמין: (יד) אם הוא בתוך שלשים. אבל אם הוא לאחר שלשים אינו קורע במועד אפילו על אביו ואמו וי"ד סימן ש"מ סל"א" בש"ך [ש]: (טו) ועל אדם כשר וכו'. ואם עמד בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע אפילו באינו אדם כשר ועיין צ"ד סימן ש"מ ס"ו

שער הציון

(ו) ואין זה דומה למה שהולכין על הקבר ומזכירין נשמות ואומר שם אל מלא רחמים שזה הי' בכלל הספד שאסור דוקא לאחר תשלום השנה מותר שעי"י מפסיק אצילות (כ"ז מפמ"ג) ובמדינה שגם מה נוהגין העולם להקל לילך תמיד אף לפני הרגלים: (ז) משמע לנשים שחורים עד חוס י"ב חודש ואין זה בכלל קידש שמפסיק צ"ל חודש דעינינו הוא רק משום אצילות ויש שמסירין השחורים ג"כ צ"ל חודש [פמ"ג]: (ח) פשוט וט"ס נודמן מה צפ"ע: (ט) אחרונים: (י) פמ"ג בש"ד מ"י: (יא) מ"א ואפילו צ"י"ט שני מותר: (יב) מ"א בשם מ"י וכן העמיק הא"ר: (יג) פוסקים:

הגהות ותיקונים: א) סל"ב:

הלכות חול המועד סימן תקמו תקמז תקמח

כ באר הגולה

אבנים לבנות בהם קבר "ובמקום שהיהודים מעט דרים במקום אחד והכל יודעים כשיש מת בעיר הכל חשוב כמפורסם: יא אין חופרים כוכין בחפירה וקבורה בבנין בח"ה (כד) להיות מוכנים למת שימות אבל מחנכין אותה "שאם היה ארוך מקצרו או מאריכו או מרחיבו: רב יהודה שם יב (כה) אין לתלוש (ו) עשבים ועפר בח"ה בבית הקברות כמו שנוהגים לעשות בחול (כו) (דין נדוק (ח) הדין נמועד עין צו"ד סי' ת"א ס"ו):

תקמח דיני אבילות בח"ה. ובו כ' סעיפים:

א "הקובר את מתו (א) בתוך הרגל (ה) [א] לא חל עליו אבילות (ג) ברגל אלא לאחר הרגל מתחיל למנות ד' ונוהג בהם אבילות (ב) (ד) ומונה ל' מיום הקבורה ונוהג בשאר הל' (ה) ככל גזירת שלשים: ב במקומות שעושים שני י"ט ימונה השבעה (ו) מ"ט (ג) [ב] שני האחרון (ז) אף ע"פ שאינו נוהג בו אבילות הואיל ומדבריהם: הוא "עולה לו מן המניין ומונה מאחריו ששה ימים בלבד: הגה אס יוס שני של ר"ה (ח) "עולה למנין ו' (ט) ע"ד סי' ש"ק סי"ג נהגות: ג "הקובר את (י) מתו ב"ט שני של גליות שהוא י"ט (יא) האחרון או ב"ט שני של

באר היטב
מיהו ע"י א"י יש להחיר כיון דלורך מזה ערס' תקמ"ג. ונכנה"ג כחז משס מ"י דהיכל דל"א בע"א מותר לקון המחובר: (ו) עשבים. כחז א"י מלאמי נמשכת מהר"מ טרלי"א שהאריך על פסק זה ומסכים דמיירי שלוקטן ללורך נה"ק אכל מה שחולשין אחר קבורת המת וזכר לחמה שרי ע"ש: (ח) הדין. ואסור נמי לדרוש עליו אלא לחסם בפניו ומכ"ש צ"ע דלספור מ"א:
(א) לא. ומ"מ הגר שרגלים להדליק כל שצעה ידליק חיפק ואין זה תלוי במה שהרגל מבטל האבילות או שאינו חל עד אחר הרגל רק שידליק במקום שאין אוכלים שם משום נער ע"ש י"ש סי' ע"ג: (ב) ומונה. ושם"ע אינו נחשב רק ליום אחד אחרונים

ועין בסעיף ט"ז מש"ש: (ג) שני. משמע אפילו נקבר ביום ראשון משנה ברורה

ולעשות מהן קבר דיו כמו נסירת הקורות וכנ"ל: יא (כד) להיות מוכנים. שהיה (יד) דרכן להפזר כוכין להיות מומנים (טו) ללורך מתים שימותו דטרמח יחידה היא אכל ללורך המועד לקבור בו מה בתוך המועד (טז) חופרין אפילו במחלה בתוך המועד: יב (כה) אין לתלוש וכו'. נא"ר כתב דזה מיירי שלוקטן ללורך ביה"ק אכל מה שחולשין אחר קבורת המת וזכר לחמה שרי ובספר מאמר מרדכי מפסק ע"י וכתב דפסטימ' השו"ע אינו כן וכן המנהג שלא לתלוש בחו"מ: (כו) דין צדוק הדין במועד. כשא"ל צ"ה (זי) אין אומרים ג"כ שחזו של מת דהא נמי מרגיל ההספד וא"י אסור לדרוש עליו אלא לחסם בפניו וכ"ש צו"ע דלספור ובמנינו אין דין ח"מ וכנ"ל במ"צ סק"ב (יח) המחשבה חניית חלוס בחו"מ נ"רץ למיתב אחר המועד חנייתו לענינו וטוב שיהיה אחר אפרו חג:

א (א) בתוך הרגל. בין צו"ע בין בחו"מ: (ב) לא חל וכו'. דלמי (א) מ"ע דשמחת הרגל שהוא עשה דרכים ודחי אבילות דהוא רק מזה יחיד: (ג) ברגל. ומ"מ (ב) הגר שרגלים להדליק כל שצעה ידליק חיפק ואין זה תלוי במה שהרגל מבטל האבילות או

שער הצינון
(יד) רש"י: (טו) והיינו בסתם אכל במפרש למי חולב אין חולבין לגוסס קבר עד שימות אפי' בחול כי היכי דלא ליחזע מזהו וכתבאר צו"ד סימן ש"ט [נכרי יוסף]: (טז) כן הוא דעת הטו"ע דקמתו כן להלכה. ודע דאף הראב"ד והר"ה שואבין לחפור אף ללורך המת שמת כבר היינו דוקא מפירת כיוון שהם חקוקין בחללי המערה שדומה לבנין וכ"ש קבר שהוא צננין ממש אכל קבורתו שהם בחפירה קרקע כמו שאנו נוהגין אף לדעת האוסרין מותר [פוסקים]: (יז) מ"א וש"י ועין בפמ"ג שמתקפץ לענין ח"מ צו"ע אף דהספד אסור אפשר לדרוש בפניו מותר והג' ר' צ"פ ממכס דלספור: (יח) פמ"ג: (א) פוסקים: (ב) אחרונים: (ג) ועין בסמ"ק תקי"ד ס"ה נכח"ל מה שכתבנו שם אודות יא"ש בשם כ"ס ולכאורה ה"ה לכאן: (ד) ואינו דומה להא דקט"ו דשם היה חל האבילות שעה אחת קודם שהג' משא"כ מה [נ"ט] ומ"א וא"ר ועוד הרבה אחרונים דלא כרש"ל ומ"צ וש"ך ואח"כ מלאמי צברי יוסף שהביא בשם חסונת ר' יוסף בן מייג ג"כ כהנ"י ומ"א וכתב שאין לומר מה הלכה כדברי המיקל באלב ע"ש: (ה) מ"א וש"ך צו"ד סימן ש"ט וכו' שם וא"ר רשונות יעקב ומ"א דלא כנ"י וסייעתו שמתמירין בזה: (ו) לנשי שרד: (ז) מ"א:

הגהות ותיקונים: (א) כאן שייך אות (ח) המציין למ"ב: (ב) אות (ח) ט"ס כאן וצ"ל לעיל: (ג) שצ"ט:

הלכות חול המועד סימן תקמח

עצרת נוהג בו אבילות אם היה אותו היום (יב) יום מיתה וקבורה והואיל וי"ט שני מדבריהם ואבילות יום ראשון של תורה ידחה עשה של דבריהם מפני עשה (יג) של תורה אבל אם קברו ב"ט ב' של ר"ה אינו נוהג בו אבילות ששניהם כיום ארוך: הגה ויש חולקים לסמלל להו (יד) ולכן נוהג אבילות בשום י"ט שני וכן מנהג פשוט ואין לשנות (ר"ת) והלא"ש: ד' זה שאמרנו שהקובר מתו ברגל (טו) לא חלה עליו אבילות ה"מ דברים (ז) (ג) פרהסיא אבל דברים (ה) [ד] (טז) שבצנעה נוהג (מיהו מותר לישן עם אשתו נדחיו וא"ל שמינה): ה' 'אע"פ שאין אבילות נוהג במועד (ו) (יז) אנינות נוהג בו שאם מת לו מת בח"ה אסור בדברים שאונן אסור בהם ואם מת ב"ט (יח) ואינו רוצה לקברו בו ביום אין עליו דין אנינות אא"כ צריך להחשיך על התחום להכין לו צרכי קבורה אז חל עליו דין אנינות (יט) משעה (י) שמחשיך אבל אם מת ב"ט שני (כ) והוא רוצה לקברו בו ביום או ב"ט ראשון ורוצה לקברו ע"י אינו יהודי (כא) חל

ד' הרמב"ם במשנה
לדעת הגאונים
ה' הרמב"ם שם
ו' התוספות והרא"ש
כ"ט
והרמב"ם שם
ה' הרמב"ם
אברהם דמי שמתו
מוטל לפיו וכו'
מ"ק כ"ג

באר היטב

ע"י א"י ולא כרש"ל. אבל גר"ה דוקא בנקבר ביום שני מונה שבעה מיום שני אבל אם נקבר ביום ראשון אינו מונה אפילו מיום שני ט"ו וכ"כ המצ"ח ופ"מ מ"א אבל רוב פוסקים פסקו לדאילו גר"ה אם נקבר ביום ראשון מונה שבעה מיום שני ועיין ב"ד סימן ש"ג ס"ק י"ג: (ד) פרהסיא. ולא ישנה כסותו אע"ג דשאר אכל משנה ברגל מ"מ זה שלא התחיל עדיין אבילות אין לנהוג כן ברגל ר"מ לזכרון כ"ק. וכתב המ"א וי"ל דמינה תפילין ביום ראשון ע"ש: (ה) שצנעה. והם תשמיש ורחיצה ות"מ ע"ד. ואסור לחזור הפרשה במועד דאין חיוב לחזור פרשת המועדים מ"א: (ו) אנינות. שאסור בצער ויין ע"ד סימן שמי"א: (ז) שמהשיך. וכתב המ"א אבל בליל יו"ט שני חייב בכל המצות דדוקא ביום שני כתב הרא"ש דכחול שיהא רצון אבל בלילה שלפניו לא וכ"ש לדין שנוהגין לעשות נרטי קצורה ע"י א"י דחייב בלילה וכ"כ מהר"ל היכא דמת לו מת בשמ"ע מותר לקדש בליל ש"מ אבל ביום כו"ע מודים שפטור אך לא יאמר ההגדה בפסח כיון דלית בה מדרש פסוקים מור"ם מלובלין וכ"כ בדרישה ב"ד כ"י שמי"א וכ"פ ט"ו דלא כש"ך שם ע"ש ומשמע דביום אפילו אינו רוצה לקברו עשה חל עליו דין אנינות דאסור

שערי תשובה

[ג] פרהסיא. עצה"ט ועיין בש"י ח"ב כ"ה שחולק על המג"א וס"ל שאין מניח תפילין ביום הראשון וגם ביום השני עד אחר הנדמה כמו בשאר ימות השנה כו' ע"ש ועיין ב"ד כ"י שפ"ח שהשי"ך ב' שיש פוסקים שד"ס מותר קודם הנדמה כשאר ימים וא"כ כאלו נראה להמיר ואם רוצים לנרפו למנין קודם שנקבר המת כבש"י שם שאינו מוטעף:

[ד] שצנעה. עצה"ט ומשמע מדברי המג"א דגם בנ"מ אינו מותר אלא בדברים הרעים אבל המ"א בסיומן ק' כתב שהורה לחכם אחד שהיה רגיל לגרום משניות בע"פ שמונת גורום בכל המועד כולו אף שדבר שצנעה נוהג מ"מ מותר הוא דאין לך דבר האחד גדול מזה ששם לא יחזור עליהם ודאי ישנה אף דלא אשכחן היסוד לדבר האחד כ"א במידה דאינו משמח ממנו ועוד דדוקא בשאר השנה שיכול לעסוק בדברים הרעים שבימיהם כו' אבל ברגל אין נכון לעסוק בזה ואין נכון לישב בעל לגמרי מדר"מ וגם דבכה"ג כדאי הוא הרמב"ם דס"ל דברגל אין נוהג אפילו דבר שצנעה ועיין ב"ד כ"י ש"ס צטור וכו' שאין הרמב"ם יחיד ולכן אף בזה פסקיה במשניות השגורות בע"פ ים לקמן על הרמב"ם וסייעתו ללמוד כל פקודי ה' יסרים כו' ע"ש וא"כ פשיטא דגם אם רוצה לחזור פרשת המועד דש"ר אף שאין חיוב דלא גרע משאר לימוד דש"ר ע"ש:

שהוא רצון ומיהו נ"ל דאם א"א לקברו מחמת חג הא"י או מחמת

משנה ברורה

(יא) ויש מחמירין בנ"מ ומ"מ לענין לעלות לתורה ברגל לנרפו למנין הקרואים נראה לכתחלה אינו כדאי: ה' (יז) אנינות נוהג בו. שאסור בצער ויין וכל הדברים שהימים לאננות ועיין ב"ד כ"י שמי"א: (יח) ואינו רוצה לקבורו. שהנכרים (יב) אינם רואים לקבורו: (יט) משעה שמחשיך. אבל לא מקודם וגם דוקא אם הוא מחשיך אבל אם אינו מחשיך אע"פ שהוא סמוך לערב חייב בכל המצות כתב המ"א דוקא (יג) בשעה שהוא מחשיך אבל בליל יו"ט שני חייב בכל המצות דדוקא ביום של יו"ט שני אמרינן דכחול שיוהבו רצון אבל לא בלילה שלפניו כיון שאין דרך לקבור בלילה ולפ"ו היכא דמת לו מת בשמיני עצרת מותר לקדש בליל שמינה מורה ולצורך המוציא ובהמ"ו: (כ) והוא רוצה לקברו בו ביום. לאו דוקא אלא ר"ל כל שהיכולת (יד) צדו לקברו ולאפוקי אם א"א לקברו מחמת חג העכו"ם או אונס אחר (טו) לא חל עליו דין אנינות ועיין לעיל בסיומן ע"א נמ"צ סק"א: (כא) חל עליו אנינות

שער הציון

(ח) אחרונים: (ט) פמ"ג וע"ש שמתפקע לענין בגד חדש: (י) מ"א: (יא) עיין א"ר ושע"ת: (יב) מ"א והוא אולי לשיטתו במה שכתב בסמ"ק דב"ט שני אפילו אינו רוצה לקברו חל עליו אנינות דכחול שיוהבו רצון וא"כ ע"כ זה קאי על יו"ט ראשון וצ"ל ראשון הלא אסור לקבורו ע"י ישראל ומה חלו בדרונו לק' פי' שהעכו"ם אינם רואים לקבורו. והנה נפק"ה משמע דכונת המ"א דאם יכול להשיג עכו"ם לקבורו אך שהוא ממאן בזה חל עליו אנינות בע"כ ולענין לא נדירה דהא טעם הרא"ש בלח"ה נקבר ע"י עכו"ם חל אנינות משום דצריך להמציא לו ארון ומכריזין וא"כ בזה שמהלל לקבור על דם ממילא אין צריך להכין נרטי קצורה ואין חל עליו אנינות ומה שהביא ראה מקס"ח אינו ראה דשם הלא מיירי ב"ט שני דכחול שיוהבו רצון משא"כ בזה דמיירי ב"ט ראשון. וזונת המ"א נראה פשוט כמו שפירשתי: (יג) והנה בפ"ע העתיק בשם שו"ל ומשיב דהקדים עם הש"ך דהלילה דיו כיון לאו וכ"כ בספר נהר שלום ומ"מ כמה אחרונים העתיקו להלכה כהמ"א וכן כמה אחרונים לא משמע הכי וכל דבריו מוקפים למנין בזה:

הגהות ותיקונים: א' ר"ת:

עליו אנינות: ו' "אע"פ שאין אבילות ברגל אם מת לו מת ברגל מתעסקים בו ברגל לנחמו ולאחר הרגל כשיכלו שבעה למיתת המת אע"פ שעדיין לא כלה האבילות (כב) מלאכתו נעשית ע"י אחרים (כג) "בבתייהם ועבדיו עושים לו בצנעה" * בתוך (ח) (כד) ביתו (כה) וא"צ לנחמו אחר הרגל 'מנין הימים שנחמלו ברגל: ז' ימת לו מת קודם הרגל (כו) ונהג אבילות' יאפי' (ט) שעה אחת לפני הרגל כשהוא ממנו גזירת שבעה (כו) וימי הרגל עולים למנין (י) ל' הרי ז' לפני הרגל והרגל ומשלים עליהם עד ל' יודוקא שנהג אבילות באותה שעה אבל אם שגג או הזיד ולא נהג אבילות או שהיה סמוך לחשיכה ולא היה יכול לנהוג אין הרגל מבטל האבילות (כח) ודינו כדין קובר מתו ברגל: ח' יאם נהג שבעה ופגע בו הרגל מבטל ממנו גזירת ל' (כח)

באר היטב

לעלות למורה עכ"ל ע"ס: (ח) צימו. ושוקף של אצל שמת לו מת צ"ע פסק הגאון מהר"ם מפראג לאסור כמו בשאר אצילות א"י:

משנה ברורה

אנינות. ואין ברגל אסור ד"מ דהוא אסור בשמחה ופקודי ד' ימים משמחי לז' וכ"ש שאסור לעלות בחוריה [מ"א ע"ס] והנה מדבריו משמע דלף בשעה שאינו רואה לקברו וצ"ע ראשון או כגון גלילה שאין דרך לקברו אפי"ה אסור ד"מ ועיין בדגול מרצבה שמיג ע"י (טו) דכיון שאין אין דין אנינות עליו למה יהא אסור ד"מ וכן מפקפק ע"י בספר צדדי יסע ע"ס: ו' (כב) מלאכתו נעשית ע"י אחרים וכו'. אפילו דבר שאינו אצל דבדבר האבד מותר ע"י אחרים אפילו צדימו ואפילו צדימו הראשונים שאחר הרגל וכדאיתא צ"ד סימן ש"פ ס"ה וימים לנצח שכתב דלם הוא דבר האבד מותר לעשות בעצמו (יז) ובמאמר מרדכי מפקפק עליו ע"ס הטעם אכן אם לא יוכל לעשות ע"י אחרים והוא דבר האבד אפשר דבעניינו יש לסמוך על הי"א המונח שם בה"ה: (כג) בבתייהם. אף דגם ככל אצל ג"כ מלאכתו נעשית ע"י אחרים צדימיהם כדאיתא צ"ד שם סי"ח אכן התם דוקא בקבלות ובאופן שקבלו המלאכה קודם שנעשה אצל והבא מותר אפילו צדימי אבילות [כ"מ מהגר"א]: (כד) ביתו. ושוקף של אצל שמת לו מת צ"ע פסק הגאון מהר"ם מפראג לאסור [לפתוח חנות] כמו בשאר אצילות וצ"ל לרצון להמתין ג' ימים אחר יו"ט כמו לטוהבין בשאר אצילות לענין שוקף כדאיתא שם צ"ד ס"ח בשאר אצילות ע"ס [כ"כ בה"ה] שם אלהים וטעם אכן צחכמת אדם הלכות אבילות כלל קס"ט דין ג' הבא בשם א"ר להקל דהיינו אם מת צימו א' דהו"מ מותר להשוקף לפתוח חנותו מיד אחר יו"ט וע"ס צחכמ"א שדעמו דאפילו מת בערב יו"ט אחרון ג"כ מותר להשוקף לפתוח חנותו מיד אחר יו"ט ועיין צה"ל שציררו דהפריז על המדה ודיינו אם נקיל כח"ר: (כה) ואין צריכין וכו'. וכן אין לנחם אצל צע"ש שאחר הרגל קודם דברו צדימיה"י כנהוג אם כבר עברו שבעה ימים למיתת המת [אחרונים]: ז' (כו) ונהג אבילות אפילו שעה אחת. לאו דוקא שעה אלא ר"ל זמן מועט מאד [אחרונים] ועיין פמ"ג דלאו דוקא אם נהג בחלילת מנעול (ית) ה"ה אם נהג בצפיית המטה או אחד משאר דברים השייכים לשבעה עולה ממנו ע"י גזירת שבת וצנעה"ס חל יוס' א' של פסק ואפי"ה החמיר שלא לומר הגדה מפני שיש בו מדרגה מקראות. ודע שמפני קושי הדגמ"ר והבג"ד יסע לא העמקתי דברי המהר"ם שהחמיר שלא לומר בעצמו ההגדה: (יז) שמקור הלבוש הוא מדברי ר"י המונח צ"י ודברי ר"י אינו מיייר כלל לאחר הרגל אלא לענין חוק הרגל וצנעה"ס לשונו צ"י צימן שז"ט וצנעה"ס שם וגם מדברי המוספות שם י"ט ע"כ ד"ה מלאכתו מוכח דבצדו אפילו ע"י אחרים אינו מותר כ"א דבר האבד וכ"ש ע"י עצמו. ואבד ראיתי להוכיח שם צ"ד סימן ש"ט צ"י צנעה"ס צ"י רע"א שם ראיתי דבר פלא שכתב שם דמשי"כ הרמ"א אם אין דבר האבד וכו' ז"ל דקא' על אחר שכלו הקטרה ואילו המעיין צ"י גופא יראה דקא' על חוק הרגל וצ"ע: (יח) כתב עוד דלפטר אף אם הזיד כל שגלה דעמו נחמד מהדברים ונהג שעה בעלה גזירת צנעה"ס וצ"ע: (יט) שז"ע וצ"ד סי' שז"ע נשעית הרמב"ן ולא כהר"ם וכן העמיקו האחרונים ליימא דלא כמאמץ צנימין: (כ) ע"י וט"א דלא כמ"צ הנ"ל:

שער הצניין

(טו) וע"ס שדוק לישב אולי דברי מהר"ם לזולין שממנו הווי"א מ"א את דיו אריי צללי יו"ט שני וגם זה אין צורך שיהא אסור או ד"מ ועוד דהתעני צנעה"ס יראה דמיייר שמת בשבת וצנעה"ס חל יוס' א' של פסק ואפי"ה החמיר שלא לומר הגדה מפני שיש בו מדרגה מקראות. ודע שמפני קושי הדגמ"ר והבג"ד יסע לא העמקתי דברי המהר"ם שהחמיר שלא לומר בעצמו ההגדה: (יז) שמקור הלבוש הוא מדברי ר"י המונח צ"י ודברי ר"י אינו מיייר כלל לאחר הרגל אלא לענין חוק הרגל וצנעה"ס לשונו צ"י צימן שז"ט וצנעה"ס שם וגם מדברי המוספות שם י"ט ע"כ ד"ה מלאכתו מוכח דבצדו אפילו ע"י אחרים אינו מותר כ"א דבר האבד וכ"ש ע"י עצמו. ואבד ראיתי להוכיח שם צ"ד סימן ש"ט צ"י צנעה"ס צ"י רע"א שם ראיתי דבר פלא שכתב שם דמשי"כ הרמ"א אם אין דבר האבד וכו' ז"ל דקא' על אחר שכלו הקטרה ואילו המעיין צ"י גופא יראה דקא' על חוק הרגל וצ"ע: (יח) כתב עוד דלפטר אף אם הזיד כל שגלה דעמו נחמד מהדברים ונהג שעה בעלה גזירת צנעה"ס וצ"ע: (יט) שז"ע וצ"ד סי' שז"ע נשעית הרמב"ן ולא כהר"ם וכן העמיקו האחרונים ליימא דלא כמאמץ צנימין: (כ) ע"י וט"א דלא כמ"צ הנ"ל:

הגהות ותיקונים: (א) יוס:

הערות והארות: (1) עיין במ"ב סוף הסימן לענין שלא היה אפשר לו להתאבל:

הלכות חול המועד סימן תקמח

ס עס בגמרא ובהלכה שאלו
 אפילו חל יום שבעה בערב הרגל מותר לספר ולכבס בערב הרגל: הגה (ל) וה"ה הרחיצה לידן דנוהגין אסור רחיצה כל ל' * ומוסר לרחוץ (לא) * סמוך לערב (לב) וא"ל להמתין עד הלילה (הגה"מ ומדרכי והג"א) [ה] * ואצ"ל אם חל יום ח' להיות בשבת ערב הרגל * שמותר לספר בע"ש * ואם לא גילח בערב הרגל מותר לגלח אחר הרגל שהרי כבר נתבטל ממנו גזירת שלשים אבל בתוך הרגל (לג) לא יגלח כיון שהיה אפרש לו לגלח קודם הרגל * ואם חל יום שבעה שלו בשבת ערב הרגל מותר לגלח בח"ה כיון שלא היה אפרש לו לגלח (יא) [ו] קודם: ט * הא דרגל מבטל גזירת שלשים בשאר בתים אבל באביו ואמו שאסור לספר (לד) עד שיגדעו בו חביריו אפילו פגע בו הרגל לאחר ל' יום אינו מבטל: י * ואם חל (לה) א' (יג) מימי האבלות חוץ מהשביעי בערב הרגל (לו) מותר לכבס ולא ילבשנו עד הלילה וטוב לזוהר מלכבס (לז) עד אחר חצות כדי שיהא ניכר שמפני הרגל הוא מכבס אבל (לח) לרחוץ אסור עד הלילה
 ס עס בגמרא ובהלכה שאלו
 אפילו חל יום שבעה בערב הרגל מותר לספר ולכבס בערב הרגל: הגה (ל) וה"ה הרחיצה לידן דנוהגין אסור רחיצה כל ל' * ומוסר לרחוץ (לא) * סמוך לערב (לב) וא"ל להמתין עד הלילה (הגה"מ ומדרכי והג"א) [ה] * ואצ"ל אם חל יום ח' להיות בשבת ערב הרגל * שמותר לספר בע"ש * ואם לא גילח בערב הרגל מותר לגלח אחר הרגל שהרי כבר נתבטל ממנו גזירת שלשים אבל בתוך הרגל (לג) לא יגלח כיון שהיה אפרש לו לגלח קודם הרגל * ואם חל יום שבעה שלו בשבת ערב הרגל מותר לגלח בח"ה כיון שלא היה אפרש לו לגלח (יא) [ו] קודם: ט * הא דרגל מבטל גזירת שלשים בשאר בתים אבל באביו ואמו שאסור לספר (לד) עד שיגדעו בו חביריו אפילו פגע בו הרגל לאחר ל' יום אינו מבטל: י * ואם חל (לה) א' (יג) מימי האבלות חוץ מהשביעי בערב הרגל (לו) מותר לכבס ולא ילבשנו עד הלילה וטוב לזוהר מלכבס (לז) עד אחר חצות כדי שיהא ניכר שמפני הרגל הוא מכבס אבל (לח) לרחוץ אסור עד הלילה
 ס עס בגמרא ובהלכה שאלו
 אפילו חל יום שבעה בערב הרגל מותר לספר ולכבס בערב הרגל: הגה (ל) וה"ה הרחיצה לידן דנוהגין אסור רחיצה כל ל' * ומוסר לרחוץ (לא) * סמוך לערב (לב) וא"ל להמתין עד הלילה (הגה"מ ומדרכי והג"א) [ה] * ואצ"ל אם חל יום ח' להיות בשבת ערב הרגל * שמותר לספר בע"ש * ואם לא גילח בערב הרגל מותר לגלח אחר הרגל שהרי כבר נתבטל ממנו גזירת שלשים אבל בתוך הרגל (לג) לא יגלח כיון שהיה אפרש לו לגלח קודם הרגל * ואם חל יום שבעה שלו בשבת ערב הרגל מותר לגלח בח"ה כיון שלא היה אפרש לו לגלח (יא) [ו] קודם: ט * הא דרגל מבטל גזירת שלשים בשאר בתים אבל באביו ואמו שאסור לספר (לד) עד שיגדעו בו חביריו אפילו פגע בו הרגל לאחר ל' יום אינו מבטל: י * ואם חל (לה) א' (יג) מימי האבלות חוץ מהשביעי בערב הרגל (לו) מותר לכבס ולא ילבשנו עד הלילה וטוב לזוהר מלכבס (לז) עד אחר חצות כדי שיהא ניכר שמפני הרגל הוא מכבס אבל (לח) לרחוץ אסור עד הלילה

באר היטב

לו אצילות תוך ו' ימי המשטה אין מונין למ"ד אלא אחר ימי המשטה מ"מ חתן זה עולין לו ו' ימי המשטה למנין למ"ד מ"ב אבל הט"ו פסק דגם כאן אין עולין לו מן המנין ועי' ד"ד ס' שצ"ט: (יא) קודם. מי שמת לו אביו או אמו ושלמו למ"ד יום ביום א' של חג וגערו בו בחוץ הרגל מותר לגלח בזה"מ כיון שלא היה יכול לגלח בעי"ט הלכ"ט ח"א ס' רפ"ה: (יג) מימי. כגון יום ה' או

הוצרך לגרף מלתא דל' לענין רחיצה שאסור מדינא הו' ס"ד לאסור דכ"ט דהי"ל מקצת היום ככולו לענין אצילות לפיכך יום שביעי עולה לו לכאן ולכאן וזמנא דיום השביעי הוא תשלום השבעה ואח"כ מתחיל יום שמיני דהוא נחשב מהתחלת שלשים וכיון דהתחיל יום אחד מן השלשים א"ל לשמור חו' כלום לאחר הרגל מן השלשים דנא הרגל ומפסיקו ויותר מזה דלפילו בזה היום גופא מותר לגלח ולכבס (כא) אפילו גביהון משום כבוד הרגל: (ל) וה"ה הרחיצה לידן דנוהגין וכו'. ר"ל אף לידן דנעלמא נוהגין אסור רחיצה כל ל' מ"מ צנייניו אינו חמור מתספורת ומותר (כב) אפילו רחיצה צמחין: (לא) סמוך לערב. כדי שיהיה ניכר (כג) שהוא משום כבוד הרגל. ודוקא ככל עיו"ט (כה) אבל צ"פ מותר בכל אחר חצות דהיינו מזמן שחית הפסח ואילך דלז' הוא יו"ט דאסור במלאכה ולכן מותר ברחיצה אחר חצות מיכ"פ וכן צניינים אבל לגלח מותר אפילו קודם חצות כיון דאחר אסור לו לגלח אחר חצות כדליתא בהלכות פסח: (לב) ואצ"ל להמתין עד הלילה. קאי (כו) ארחיצה דאלו תספורת וכדיכסה גלילה אסור ונדאי רבין לעשות סמוך לערב דהיינו אחר חצות וכלקמיה: (לג) לא יגלח וכו'. פשוט דה"ה לענין כיצוס: ד (לד) עד שיגדעו וכו'. ואם גערו בו אף בתוך ל' מותר [א"ר]: י * (לה) אחד מימי האבלות. אפילו יום רשון: (לו) מותר לכבס. דכיון דגלילה א"ל לו לכבס מפני יו"ט המירו לו ביום מפני הרגל (כו) אבל תספורת אסור עד שלשים: (לז) עד אחר חצות. לדעת רמ"א לעיל כס"ח לא יכנס עד סמוך לערב: (לח) לרחוץ אסור עד הלילה. ר"ל אפילו (כח) צנזון דהא

שערי תשובה

[ה] ואצ"ל אם חל שמיני שלו (בע"ש) [בשבת] כו'. וע' בשו"מ ב"ח המדשות ס' י"ב שמונה לחומר מיד למקומו בביטול שבת זה וכן מותר לו ללבוש בגדי שבת ומ"מ אסור לו ליכנס לבית המשטה בשבת זה ע"ש וכן דעת הבית הלל ביו"ד סימן שצ"ט אף השע"י ח"א סימן ז' השיב על הב"ה ודעתו לאסור חורה למקומו ולבשת בגדי שבת ע"ש וכחז שאלין רחיה מלת שלשים שלו בשבת שמונה בע"ש ששם מיקל הרמ"א ש"ל דיוס כ"ט כיוס למ"ד כו' כנראה מהד"מ סימן ח' ע"ש ומ"מ נראה כיון דב"ח ממיר בזה שאינו אלא מנהג המורה להקל אינו שגגת הוראה כמ"ש השע"י שיש לו על מה שסמך ומ"מ מדברי הד"מ אין משם ראייה דאפשר אע"ג דח"א בשבת לכן כלמ"ד כו' אבל שינוי מקום ולבשת בגדי שבת שאינו אלא מנהג מותר ואפשר דלז' הוא חו' השע"י דברי הב"ח היה מנצל דעמו והיה מורה הלכה כבית הלל ומ"מ לענין לבשת בגדי שבת נראה להחמיר אם הם חדשים עדיין גיהוץ ניכר הרבה ועיין ביו"ד ס' שפ"ט ענין ה' ולקמן בגמ"א ס' תקנ"א ס' ק"ק כ' ואם אין לו אחרים אפשר שיש להקל גם בזה: [ו] קודם. ענה"ט ועיין לעיל ס' תקנ"א ס' ק"ק ו' מ"ש בשם שירי כנה"ג וסו"ת נ"ב שחלקים ע"ו ועיין בשו"מ שמש דקדק בזה אביו בער"ה ר"ה ב"ח דלמנו גורם שגגה ויה"כ גורם שלשים ואלא אם מותר לגלח ערב סוכות והשיב דאסור דלא מהני גמרה בזה כיון שעדיין לא שלמו לו שלשים בפועל ע"ש ובהגהות פ' המעשר:

ביאור הלכה

בסוף הקימן: * ומותר לרחוץ סמוך לערב. לדעת רמ"א שהחמיר דוקא סמוך לערב ל"ד לענין רחיצה דה"ה לענין לספר ולכבס וכדליתא ביו"ד סימן שצ"ט ס"ג בהג"ה עיי"ש. ודע דמש"כ הרמ"א סמוך לערב היינו לדעת הראשונה המנוחה בס"י שאל"ס שם עד הלילה כאן מותר סמוך לערב דאלו להיש ממירין שם כאן מותר אף קודם חצות כ"כ הגר"א ופסו"ט: * ואצ"ל אם חל וכו'. נקט לישנא ואצ"ל משום דכששלמו לו שמינה ימים קודם הרגל נודאי פשיטא דהרגל מבטל גזירת שלשים ומותר להספד בו ביום וזה שחל יום שמיני שלו בשבת שאל"ס לו לספר ומכרח לעשות זה בע"ש חשיב כאלו היום יום השמיני כ"מ בגמרא [מ"א]: * שמותר לספר בע"ש. וכן לכנס ולרחוץ ונראה דמה א"ל להמתין עד אחר חצות הפלג המנהג ושאיל לעיל דלרין

כבוד הרגל זה הדין הוא אפילו (כד) אם חל יום ח' או ט' בערב הרגל. ודוקא ככל עיו"ט (כה) אבל צ"פ מותר בכל אחר חצות דהיינו מזמן שחית הפסח ואילך דלז' הוא יו"ט דאסור במלאכה ולכן מותר ברחיצה אחר חצות מיכ"פ וכן צניינים אבל לגלח מותר אפילו קודם חצות כיון דאחר אסור לו לגלח אחר חצות כדליתא בהלכות פסח: (לב) ואצ"ל להמתין עד הלילה. קאי (כו) ארחיצה דאלו תספורת וכדיכסה גלילה אסור ונדאי רבין לעשות סמוך לערב דהיינו אחר חצות וכלקמיה: (לג) לא יגלח וכו'. פשוט דה"ה לענין כיצוס: ד (לד) עד שיגדעו וכו'. ואם גערו בו אף בתוך ל' מותר [א"ר]: י * (לה) אחד מימי האבלות. אפילו יום רשון: (לו) מותר לכבס. דכיון דגלילה א"ל לו לכבס מפני יו"ט המירו לו ביום מפני הרגל (כו) אבל תספורת אסור עד שלשים: (לז) עד אחר חצות. לדעת רמ"א לעיל כס"ח לא יכנס עד סמוך לערב: (לח) לרחוץ אסור עד הלילה. ר"ל אפילו (כח) צנזון דהא

שער הציון

(כא) דלא עדיף מתספורת דאסור בעלמא מדינא עד שלשים ואפ"ה הרגל מפסיקו וה"ה בזה: (כב) אחרונים: (כג) והנה מדברי המחבר לקמן בס"י משמע דדי בזה שעושה זה אחר חצות ואצ"ל כדונת רמ"א משום דרחיצה אפשר בגלילה לפיכך החמיר טפי דהמעין ביו"ד סימן שצ"ט ס"ג בהג"ה יראה דרמ"א החמיר גם צניינים ותספורת והאמת דהמחבר פליג בזה עם הרמ"א ולעומת דבריו א"ל להמתין עד סמוך לערב ובשעת הדחק אפשר דיש לסמוך להקל כדעת המחבר דדברי הרמ"א הוא רק דעת הג"א בשם ראב"ה (ומה שאינו ברמ"א בשם מדרכי אינו מדויק דלא נמצא שם באופן זה וגם בהגהות מיימיות הביא שם דיעות ד' ונוהגין להחמיר ויש מקילין בזה בצוקר עיי"ש) ומלשון המחבר משמע דעניינו מיקל טפי שא"ל להמתין עד אחר חצות וכ"כ במחמיר מדרכי דהיינו שנתמיר בזה כמו בס"י: (כד) כ"י בשם הג"א: (כה) א"ר והעמיקו בחכמת אדם: (כו) ואף דרחיצה צמחין אסור ביו"ט בגלילה מ"מ יזכיר כמה פוסקים דמותר כגון שהחמיר מעיו"ט ללכת המהמיר לעיל צמחין מתי"א מותר לרחוץ בזה ואף לדעת הרמ"א שם אינו אסור רק כל גופו כאלו אבל לא אבר אבר כמו שכתב צ"ח שם: (כז) פוסקים: (כח) פוסקים ואין להקשות נחיר צמחין דהא צמחין אסור לרחוץ ביו"ט י"ל דלפעמים מותר כגון שהחמיר מעיו"ט כדלעיל צמחין מתי"א ואפילו לדעת רמ"א שם דמחמיר בזה ג"כ י"ל צנייניו אין סביר להקל יותר צמחין מנזון:

הגהות ותיקונים: א) ביום:

הלכות חול המועד סימן תקמח

כב באר הגולה

(לט) ויש מחזירין לרחוץ אחר תפלת (מ) המנחה סמוך לחשיכה: הגה ולדין דטהגיס (יג) [ז] אסור רחיצה כל ל' (מא) אסור לרחוץ (מב) * דהא הרגל לא נטל ממנו רק גזרת שבעה ויה"ה לענין כניס נמקס דטהגין אסור כניס כל ל': יא ויה"ה ויה"ה חשיבי כרגלים לבטל האבילות: יב אהג שעה אחת לפני הפסח אותה שעה חשובה כשבעה וח' ימי הפסח הרי חמשה עשר ומשלים עליהם (עוד) טו: יג בשעה אחת לפני עצרת חשובה כז' ועצרת כיון שאם לא הקריב קרבנות עצרת בעצרת יש לו תשלומין כל ז' חשוב כז' הרי י"ד ומשלים עליהם (עוד) יז ויום ב' ש' עצרת (מג) עולה למגין הי"ו: יד בשעה אחת לפני ראש השנה בטלה ממנו גזירת שבעה מפני ראש השנה וגזירת שלשים מבטל ממנו יום הכיפורים ומגלח בערב יה"כ וה"ה לקובר מתו בשלשה לחשרי (מד) שמגלח בערב יה"כ: טו בשעה אחת לפני יום הכיפורים בטלה ממנו גזירת שבעה מפני יה"כ וגזירת שלשים מבטל ממנו החג (מה) ומגלח בערב החג: טז בשעה אחת לפני החג והחג הרי י"ד (מו) ושמיני עצרת (יז) [ת] שבעה הרי כ"א יום (מז) ויום שני של שמיני עצרת הרי כ"ב ומשלים עליהם ח': יז (מח) שמע שמועה קרובה בשבת או ברגל ולמוצאי שבת ורגל נעשית רחוקה (מט) דינו כדין שמע שמועה רחוקה (נ) אחר השבת והרגל אלא שבשבת וברגל נוהג דברים שבצנעה: יח (נא) שמע שמועה רחוקה בשבת או ברגל אינו נוהג בהם אפי' דברים שבצנעה אלא למוצאי שבת או הרגל נוהג שעה אחת ודיו: יט שמע שמועה קרובה (טו) בשבת שבת עולה ליום אחד (נב) ולמחר קורע והוי ליה יום ששי שביעי

שער תשובה
[ז] אסור. עשה ועיין לקמן ס"ס מר"ו ונמ"א שם ועיין בשו"מ משא"מ חן ס' ל"א שמה על מ"ש הש"ך ביו"ד ס' שפ"א דעביל כל גופו צנון לכה אסורא מוך למ"ד ע"ש ואף שקנת גראה כן מפשטות לשון הרמ"א יש לדחות וכן נהגו להקל בעבילה צנון בדברי הש"ך: [ת] שבעה. עשה"ט ועיין בשו"מ ב"ח המדשות ס' י"א שמשגי על מהרש"ל בזה והעלה שאינו עולה אלא ליום אחד ועיין ביו"ד סימן שצ"ט סעיף ב' גמ"ו וש"ך שם:

בבית הלכה
שיהא יוכר שהוא משום כבוד הרגל משא"כ הכא: * דהא הרגל לא בטל וכו'. עיין במ"ז דהמנהג להקל ולפ"ז מי שמח לו מת בע"ש ונשבת הוא ערב הרגל מותר לרחוץ בע"ש סמוך לחשיכה צמחין לבטל הרגל [נה"ד ס' רפ"ו והעתיקו הש"ך ביו"ד ס' שצ"ט ומ"א צענינו ועיין גמ"א שהשיג עליהם דהא כתב שם ב"ד"מ דהמנהג בזה להחמיר ועיין בפמ"ג שמתקפק ג"כ דאף דלאו מקילין בערב הרגל גופא משום כבוד הרגל אין רחיה מזה להקל גם בע"ש מטעם זה ונאין רחיה מהא דמקילין כשאל יום שמיני בשבת לרחוץ בע"ש דהם כבר שלמו שבעת ימי אבילות ומאדד להקל רק צנון

לערב: (מא) אסור לרחוץ וכו'. ר"ל סמוך לחשיכה וכן צהו"מ אסור לרחוץ עד תפלת (מ) המנחה. משמע דלר"ך שיתפלל מנחה תחלה דלא חל עליו קדושת הרגל [מ"א] ועיין פשוטות עיקב שכתב דמ"מ נעדר היום גדול נוהג דיני אבילות אצל סמוך לחשיכה שהוא ביה"ש ואפשר דאף בזמן תוספות יו"ט אינו נוהג ועיין צ"ח סימן רס"א כתב דומן קבלת שבת חל שמי שעות סמוך לערב: (מב) אסור לרחוץ וכו'. ר"ל סמוך לחשיכה וכן צהו"מ אסור לרחוץ עד תפלת (מ) המנחה (ג) להקל בזה כמש"כ הרמ"א ביו"ד סימן שצ"ט ס"ה (ל) ויש מחזירינן שצנון דאין להקל לרחוץ צמחין רק צנון ונמ"מ צהו"מ (ל) צדאי יש למקמן להקלן ואפילו לדעת המקילין צמחין (ל) הוא דוקא צעני"ט וכן צהו"מ משום כבוד הרגל אצל אחר הרגל אסור ברחיצה וכניס עד שלשים שהרי הרגל לא ציטל ממנו גזירת שבעה ועיין בגמ"א אמרי ברוך ביו"ד סימן שצ"ט: יג (מג) עולה למגין הש"ו. אחרי דלאו צקאיין בקציעא דירחא ועיקר יו"ט אינו אלא יום א': יד (מד) שמגלח בערב יה"כ. דהוא יום שביעי ועולה לכאן ולכאן וכו' צ"ח וכו' דמותר רחיצה וכניס ועיין לקמן בסימן מר"ו צמ"א סוף הסימן דמאדד שם לענין רחיצה שעה או שמים קודם חשיכה ולא קודם וצענינו ששלים שבעה אפסר להקל אפילו קודם: ב"ז (מה) ומגלח בערב החג. וכו' שמונת רחיצה וכניס דאסורין עד שלשים אינו אלא מנהגא וזמן הגילוח והשאר הוא כמבואר בס"ח בהג"ה: ב"ז (מו) ושמיני עצרת שבעה. דהוא חשוב רגל בפ"ע וטול עליו שבעה ימים ואף דשמ"ע גופא אין לו תשלומין לקרבנותיו כמו עשרת בני"ג (לד) מ"מ כיון דהקדוק כל המועדים כולו להדדי מדכתיב אחר כל המועדים אלא מועדי ד' ע"כ דין אחד להם: (מז) ויום שני של שמ"ע וכו'. ר"ל אף צהו"ל שעושין שני ימים נחשד יום שני לענין שלשים כשאר ימות החול שלא יהיה צריך אח"כ להוסיף עוד רק ח' ימים: יז (מח) שמע שמועה קרובה. היינו שהוא חוץ ל' שמת קרוב: (מט) דינו כדין וכו'. כיון שלא היה יכול לנהוג אבילות בשעה ששמע לא חל עליו אבילות כלל: (נ) אחר השבת והרגל. ואינו נוהג אלא שעה אחת במוצאי שבת ורגל: יח (נא) שמועה רחוקה. דהיינו אחר שלשים יום כדאיתא ביו"ד סימן מ"צ ס"א: יט (נב) ולמחר קורע. לאו דוקא (לה) ור"ל במוצאי שבת.

שער הציון
(כט) ונא"ר ה"א בשם רמב"ן דמקל גם בשאר דיני אבילות מן המנחה ולמעלה: (ל) ש"ך ביו"ד שם ומ"מ צענינו: (ל) א"ר: (ל) הגם לדעת א"ר צדאי גם בחול המועד יש להחמיר מ"מ לעני"ד נראה להקל אחרי שכל המועדים מקילין ומה שהעמקתי דעמו לענין עיו"ט משום דנא"ר הרבה דלאסוים ס"ל דאסור רחיצה הוא עד הלילה ומ"מ אף בזה הורה להקל אין למחות בידו: (ל) הש"ך שם והעמיקו הח"א ושו"א: (ל) ב"י ולצ"ח: (לה) דה"ח: הגהות ותיקונים: א) ביו"ד ס' ת"ב ס"ו:

ב רצ' ירוחם צנח'י
כ"ח בשם בעל הקאו'
וכ"כ הרמב"ן צספר
תורת האדם

תקמט להתענות ד' צומות. ובו ב' סעיפים:

א (א) * חייבים להתענות בתשעה באב ובי"ז בתמוז (א) [א] ובג' בתשרי ובי' בטבת (ב) מפני

[א] וצ' עצה"ט מ"ש נשם הע"ז. ועיין צא"ר שבראש יוסף מסיק להחיר כיון שאינו ביום שאירע בו ע"ש:

משנה ברורה

ע"ש וכן בחכמת אדם נוטה להחמיר בה ונפשות דלפי"א אפי' אם חל יום
שביעי שלו נבדח ערב הרגל יהיה ג' אקור להחן צד"ש ויכ"ב בחי"א
שם] אומנם נבדח"ם שאלות אצלנו הם ג' צ"ב מ"ק חיד"ש י"ד"ה העמיקו
דברי ההי"ח להלכה [ואומנם ק"ק דקורן עומד עמנו למי' בדגמרי' ל"ד שם מ"ק
דברי הרמ"א דאין מחיר רק ג' צ"ב ודעת הא"ר] היוא מכל זה הוראה לסמוך
להקל בודאי אין מוש"ק בדו אחרי שש"ך ומ"א ודו"ה העמיקו דברי חס"ד
להלכה והשגת המח"ר הוא רק ממנהגא דשכח שם הד"מ דטהוין להחמיר:
* חייבים להזהרות וכו'. כחש הריטב"א בקוף ענינת חוש שחל אדם
מארכנה לזמנות בתוך ימי שמחה לצד מסבד לי שהוא חייב
להתענות בהם דאפי' ימי רגל ושמחה שלו ואין אצילות מדה מלה
בהם ואין שמחה אלא צלילה בדאמרינן גבי רגלים וגבי פורים מ"מ כיון
דרגל שלו רגל יחיד ומענינו ואין הם דריש אחי אצלנו דריש
ודחי רגל דרענן ועוד יחיד מרקא מלה דיבר הכוונא אם לא אעלה את
ירושלים על ראש שמחתי עכ"ל ואין מחיר מזה להא דמטאר בתיומן קנני"ט
דבשל ברים מתענה ואין משלם אף דגם הוא רוק יו"ט של יחיד הסם
הטעם משום" דנדחה (אבל מ"מ ראה מדברי הריטב"א אלו למסקנת הכ"י
דבאין נדחה מחיר להאליס) ונפקינן מדברי הריטב"א אלו דפי' דלום גדליה
אין נקרא חמיר בשם נדחה וכסדרת הע"י ודלא כהראש יוסף שהוא
שפ"ח

שער הציון

הגהות ותיקונים: א' לכן:

הערות והארות: 1) עיין שם תקנ"ט בשעה"צ אות ל"ד לענין חתן בן' ימי המשתה. בתענית נדחה, ועיין תרפ"ו שעה"צ אות ט"ז לענין תענית אסתר:

הלכות תשעה באב סימן תקמט תקנ

כג באר הגולה

דברים הרעים שאירעו (ג) בהם: ב [נ] יאצ"ג דכתיב בקרא בחדש הרביעי בתשעה לחודש ב הובקעה העיר אין מתענין (ג) (ד) בט' בו אלא ביי"ז מפני שאצ"פ שבראשונה הובקעה בט' בו כיון שבשניה הובקעה ביי"ז בו תיקנו להתענות ביי"ז בו משום דחורבן בית שני חמיר לן:

תקנ הברל שיש בין ט' באב ליתר צומות. ובו ד' סעיפים:

א * הכל חייבים להתענות ארבע צומות הללו (א) ואסור לפרוץ גדר: הגה (ב) * מיהו * הרמב"ן מספר (ג) עובדות ומניקות שמתענות הרבה (ד) * אין להתענות (הגהות מיימנו והמניד פ"ה) ואפי' אין מטענות אין מחצות להתענות (ה) אלא שנהגו (א) להחמיר ודוקא בג' זמנות אבל בג' נאז מחצות להשלים (כדלקמן סי' תקנ"ד סעיף ה): ב צומות הללו חוץ מט' באב (ג) [א] (ו) מותרים ברחיצה

שערי תשובה

[נ] אף ע"ג דכתיב כו' ועין בעט"ו שאין מקדישין הלנה קודם שנת נחמו כו' ואנו נוהגין כח"ס"ב בסי' תקנ"ו בשם הארי"י ו"ל לקדש במזל"ט ט"ז ועין בעט"ו ח"ב סימן י"א שהיה נוהג לעשות מיד קודם והנחמו בש"ס שם ועין לקמן סי' תקנ"א פ"ק כ"ה שכתב לומר ללנה כו' ונצ"י סי' תקנ"ט כ' לומר שהינה המכונה ללנה כו' ועין ד"מ בשם מהר"ל אחד שכתב ואכל מיד"ד בעצם שם לו להתענות כ"ה וכח"כ ד"ר דפשוט דיו"ד בעצם עלמו נרץ להשלים אחר שזכר. בלתימות ל"ו נחמנו קחמה בעתההה נראה ונכלל הוא טעות הדפוס וז"ל ונכלל פ"א והוא ע"ש הכחוש כי לקחה מיד כ' נצ"י שכל טעמההה ופמרון מלת נראהה הוא הקרן כמ"ש והיציג אשמו נראהה ע"ש: [א] מותרים. עכ"ל ועין בעמ"א ח"ב סי' מ"ט מ"ש למך קושית העו"מ מאי רמא דר' כו' ולפרש דברי המוס' אהא דפקש לעקור וע"ש שכתב ש"ל שרץ נצונו רח"ו כו' וא"כ נראהה חמין אקור וכ"כ האחרונים שבעל נפש יחמיר כו' ע"ש ועין בעמ"א ח"ב סי' רע"א נאזק בה וכח"כ מח"ב בשם זרע אמת אינו יכול להתענות בג' זמנות חוץ מט"ז אין נרץ המרה ע"ש:

ביאור הלכה

* הכל חייבים וכו'. מיוקת בה י"ז שנים ויום אחד ומינק כ' י"ג שנה ויום אחד חייבים להתענות ולא קודם לכן. וא"כ שלא הביאו שמי שערות חייבים [פמ"ג בשם א"ר] * מיהו עובדות ומניקות וכו'. עין לקמן בסימן תרפ"ו בהג"ה לענין טענות אסור דה"ה לענין כח"ב עינים אם מתענות הרבה. ולעניינו אפשר דחמור יותר דכיון דכבר ר"ל וקבלו כל ישראל להתענות בכל י"ז זמנות חו"ל טענות מוכה ולא הותר אלא לענין עובדות ומניקות שהקילו בה לבחילה וכדמורה בעמ"א דלא הוזכר אלא לענין ט"ז שמתענות ומשלימות ב' זמנים נקובים שכל הרמזים כתב כמדומה שראיתי בנ"ק של הגאון מהר"ו עמירין ו"ל להקל בה אף בשאר טענות והכל לפי ראות עינים עכ"ל: * אין להתענות. עין בא"ר בשם מ"ט שפירשו א"כ ויחילה מהא דלקמן בסימן תרפ"ו. והענין נביאור הגר"א שם יראה דאין ראיה משם לענינו. וגם לא מלאמי לע"ע לשום אחרון שיעמיק דברי הא"ר בה:

שרו וקבלו עליהם להתענות (א) הקילו לבחילה עליהם: (ג) עובדות ומניקות וכו'. ומסתברא דעוברת מיקרי משעה שהוכר הולד כדק"ל לענין וקסמות ומ"מ אפשר דאפילו לאחר ארבעים יום ליצירת הולד נמי הו"ל בכלל מעוברת לענין זה אם מרגשת זכר אבל נצ"י מהרי"ל דכל דבר אסור לא שמתענת הרבה. ואם מרגשת חולשה (ג) אין להחמיר בה כלל [מור וקיעה ע"ש]: (ד) אין להתענות. וכ"ש אם הוא חולשה שאין בו סכנה נדחף פטור מלהתענות (ג) ואסור לו להחמיר על עצמו: (ה) אלא שנהגו להחמיר. ואם הם חלוצות נראה דאין להם להחמיר (ד) ומ"מ אף האריך לאכול לא יתענג עצמו בצדק ויין רק כפי מה שצריך. וכן הקטנים שיש להם דעת להתחלל אצ"ג שאין מחוייב להנכס (ה) אפילו כ' י"ז שנה ואפילו בעתהה שעות מ"מ ראו להנכס שלא יאכלו (ו) רק כדי קיום הבוק להם ומיט או שאר מאכל פשוט לפי התוקף כדי שיתחללו עם הנצור: ב (ו) מותרים ברחיצה וכו'. דבשעה שרו וקבלו עליהם לזו בכל הארבע טענות הנ"ל (ו) לא קבלו עליהם שהיו בחומר ת"ס כט"ז לפי שאין רוב הנצור יכולין לעמוד בה (ח) ובעל נפש יחמיר (ט) נצונו כמו בט"ז אלא שאלו חל ליל טעילה יקיים עומנו וגם נעילת הסנדל רוב יחמיר משום מוכא ועוללה (י) וכן אם חל' י' בעצמם ע"ש אין להחמיר ברחיצה

שער הציון

(ד) א"י: (ה) רמב"ן ועין מ"א מה שכתב לענין בעל נפש ועין פ"ה שמפקפק עליו: (ה) פוסקים: (ג) כי נראים ימי עיטורה העובר מלש בימיו ועיניו או סיגוף קל מפסדו נדחף ומסכן גם המעוברת לפיכך המקל נשכר בלי ספק [שם בעמ"א]: (ג) מ"א וכן לענין עובדות ומניקות שמתענות הרבה ג"כ אסורות להתענות [שם]: (ד) אחרונים: (ה) מ"א: (ו) מ"א וז"ל: (ו) פוסקים: (ח) אחרונים ועין בעט"ו שכתב דבשנין אין טענה לרצון בג' זמנות וכח"כ בפמ"ג דהיינו נחמין אכל נצונו (י) דברי י"ל דברי: (ט) דהאידנא מלי גירות מן עובדי גלגלים וא"כ חל עמם המיוז על הג' זמנות כמו על ט"ז לפי דברי הרמב"ן וגם הגר"א נביאורו מסיים לדברי הרמב"ן ועין בא"ר בשם הש"ה דעל נפש נרץ להפקיף גם מנעוד יום: (י) ב"מ וא"ר:

הגהות ותיקונים: (א) בבה"ט סי' תכ"ו סק"ד:

הערות והארות: (1) עיין שם ועיין בסי' תקס"ה בה"ל ד"ה בין. לענין ענו: (2) עיין במ"ב תרט"ז ס"ק י"ג לענין שאר תעניות אם לא הביאור:

ז משנה עולה ה' וסביבה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה (ז) וא"צ להפסיק בהם מבעוד יום: ג (א) (ח) יכל ד' צומות הללו אם חלו להיות בשבת (ט) נדחין לאחר השבת: הגה (י) ואם חלו (ד) [ב] נעזר שנה קורס (יא) בשמחת ומנחה ויחל (י"ב) ואם עושין (ה) החופה (וע"ל סי' רמ"ט סעיף ד' אס משלימין התענית): ד' בשבת ולקרות ויחל (יב) ואח"כ עושין (ה) החופה (וע"ל סי' רמ"ט סעיף ד' אס משלימין התענית): ד' בשבת קודם לצום מכריז שליח צבור הצום חוץ מט' באב וצום כפור וצום פורים וסימנך אכ"ף עליו פיהו (ומנהג האשכנזים שלא להכריז שום אחד מהם) (*):

תקנא דיני שבוע שחל ט' באב להיות בתוכה. וברו י"ח סעיפים:

א משנכנס אב (א) ממעטין (ב) בשמחה דובר ישראל דאית ליה דינא בהדי כותי (ג) (ב) לישתמיט מיניה דריע מזליה: הגה מילה שהיא מר"ם עד ט' נאז נוהגין שהמהל (ג) [א] (ג) ובעל גרמ

באר היטב

לכל עולה לא יפרוש מאשמו מ"א. ועכשיו נרחיבה המנהג לאסור ומפני כבוד השבת מותר צ"ח: (א) כל לא דוקא דלעולם אין עשרה נצטב בשבת כמ"ס סי' תכ"ט ס"ב: (ד) נע"ש. וא"א לחול נע"ש אלא עשרה נצטב ואז אין אומרים וידוים במנחה עמ"ס סי' מ"ז: (ה) החופה. ואסור החתן לשחות מכוס של ברכה מצ"י ונותנין למינוקות עסי' תקס"ג ס"ב מ"א. וכן כשחל בתוך שבעה ימי החופה ישלים תעניתו אבל יאר צ"ט א"ש להטעות חוץ שבעה ימי החופה אס נשא בתולה או בחור אלמנה מלאכה בעצרת וקנים ועיין צמ"א סי' תקנ"ט ס"ק י"א:

(א) בשמחה. פי' שאין שמחין כלל כמ"ס החוס' פ"ק דמגילה דף ה' ע"ב: (ב) לישתמיט. עד ר"ח אלול רי"ו וכ"מ בגמרא ועיין בתשובת שו"ת יעקב ח"ג סי' ל"ה: (ג) ובעל גרמ. כתב מ"א נראה דוקא אותו שחופס החינוך על ברכיו בשעת המילה אבל המכנים והמוציא החינוך אינו בכלל זה וכ"ש בשבת שחל ט"ז שמדינא חסור לנצטב לנשים דלא שרי אלא להחופס החינוך עכ"ל. ועיין צ"ח סי' שצ"א ס"ק ג' מש"ס. ומדלא כתב נמי שמותרין לגלגל משמע דאסור וכתב א"י שהורה לו וקינו דאכל חוץ שלשים לא יתקן פ"ר סי' אס' א"ש מוהל אחר וכן לא יגלה חוץ שלשים במילה ע"כ. ורמ"א כתב צ"ח סי' שצ"ג ס"ב דמותר לגלגל וז"ע וע"ש

והגהם להחמיר בדברי הט"ו רק כשהם קרובים הם כמשמין בתוך הסעודה כמו בעלי המענה כגון המענה כלי שיר ומכ"ס נאז על אצו ועל אמו או אשה על בעלה

משנה ברורה

(יב) ואח"כ עושין החופה. ואסור אז החתן (טו) לשחות מכוס של ברכה כיון שהוא עדיין מצ"י אלא נותנין למינוך לשחות. ויבדקה (יז) יכול החתן לשחות מכוס של ברכה (יח) וכן לאכול ולשחות אח"כ ועיין לקמן בסיומן תקס"ג ס"ב דאס התענית הוא רק מחמת עמזו שהוא התענה ביום זה א"ש להשלים וכן כשחל אחד מהנזומות בתוך שבעה ימי החופה (יט) ישלים תעניתו אבל יא"ש א"ש להטעות בתוך י' ימי החופה אס נשא בתולה או בחור אלמנה: א (א) ממעטין בשמחה. עיין צמ"א דר"ל (א) שאין שמחין בו כלל כמ"ס החוס' פ"ק דמגילה: (ב) לישתמיט מיניה. עד ר"ח (ג) אלול ועכ"פ עד אחר ט"ז: (ג) ובעל בריה. היינו (ג) אותו שחופס החינוך על ברכיו בשעת המילה אבל המכנים והמוציא החינוך

שער הציון

(יא) גמרא: (יב) מ"א: (יג) יד אפרים: (יד) מ"א וס"א: (טו) עט"ו: (טז) מ"א: (יז) א"א וכן מובא אצלנו באריכות לקמן בסיומן תקנ"ט ס"ט צמ"א ובעשרה"ש ע"ש: (יח) שס: (יט) אחרונים: (כ) הנה בחופות מירי שם לענין מ"ס שחורין בשביל מטר אכן מוכחת החופות שם דאל"ה מאי שייך מיטעו איזה שיעור יס מוכח דה"ה לענינו. אכן נאמת הוא רק לשטע החופות דאס אכל להחופות דפרק החולין דף מ"ג ע"א דחולקים ע"ז וק"ל דאפילו לקוט כרי חופה דהוא שמה ג"כ שרי מר"ם אז והלאה והא דקאמר ממעטין במשא ומתן הוא שיעט ממה שדרכו לנהוג בשאר הימים א"כ אפשר דה"ה לענין מה דקאמר ממעטין בשמחה הוא ג"כ כעין זה: (כ) מ"א בשם ר"י ומש"כ ועכ"פ וכו' הוא מקרן נמאל בפ"ד דמוכח מזה"ק דדי עד אחר ט"ז: (א) מ"א ובספר א"ר מלך דגם המכנים והמוציא הוא לזה כנעל גרמ:

ז משנה עולה ה' וסביבה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה (ז) וא"צ להפסיק בהם מבעוד יום: ג (א) (ח) יכל ד' צומות הללו אם חלו להיות בשבת (ט) נדחין לאחר השבת: הגה (י) ואם חלו (ד) [ב] נעזר שנה קורס (יא) בשמחת ומנחה ויחל (י"ב) ואם עושין (ה) החופה (וע"ל סי' רמ"ט סעיף ד' אס משלימין התענית): ד' בשבת ולקרות ויחל (יב) ואח"כ עושין (ה) החופה (וע"ל סי' רמ"ט סעיף ד' אס משלימין התענית): ד' בשבת קודם לצום מכריז שליח צבור הצום חוץ מט' באב וצום כפור וצום פורים וסימנך אכ"ף עליו פיהו (ומנהג האשכנזים שלא להכריז שום אחד מהם) (*):

א משנכנס אב (א) ממעטין (ב) בשמחה דובר ישראל דאית ליה דינא בהדי כותי (ג) (ב) לישתמיט מיניה דריע מזליה: הגה מילה שהיא מר"ם עד ט' נאז נוהגין שהמהל (ג) [א] (ג) ובעל גרמ

שערי תשובה

[ב] נע"ש. עכ"פ ועיין בד אפרים מ"ס זה לענין אמירת ענו: [א] ובעל גרמ. עכ"פ ועיין צמ"א ח"ג סי' ל"ז שהשיג על הנה"ט וכתב שאין לריק מלל כתב היד לגלגל דוק לאידך גיסא דלא כתב אסור י"ל דסמך על מ"ס להמיר לנצטב לנשים ה"ה לגלגל כיון שנהגים לגלגל לפי שיר"ט שלו הוא ונמצא"כ כתב בשם ש"מ וזע אמת שדעתו לאסור חספוסת ולבשם לנשים בשבת שחל ט"ז בחופה והשיג על הפמ"א וכתב דרמ"א לא המיר רק בדי שבת אלא לא לנשים כו' אך בשם בני יהודה כתב לאסור בחספוסת ולהמיר לנשים ע"ש נמצא"כ אות ה' ועיין בשר"מ אור נעלם סי' יו"ד שכתב ט"ז ביום א' והמילה ביום ה' שלפניו כיון שאין שטע שחל ט"ז ואין אסור מדינא דגמרא יס להמיר לנצטב ובעל גרמ. כתב להסמך לנצטב המילה. ועיין צמ"א שם שהשיג על הנה"ט שדכן מ"ס צ"ח סי' שצ"ג לגלגל קאי על חספוסת הראש ו"א דקאי על גילוח פריטים. וכן דמ"מ לא המיר לגלגל וכן נצטב כו' ונחמס השיג עליו שהרי הנה"ט כ"ס זה ועיין מ"ס גמר הגולה ונצטב"ג שם צ"ח כתב שם שדמ"מ לא המיר לגלגל ואולי דאפרימי קאי כו' ונצטב"ג שם הביא דברי הלבוש וכתב שצנצנ"ג הקשה עליו שה"ל למימר ולגלגל כו' ע"ש. ועיין צמ"א ו"א שמשם העמיק הנה"ט אלא שהשמיט מ"ס שם דהך דסי' שצ"ג צ"ח קאי אפרימי לפי שהראה מקום לזה"ג. וע"ש צמ"א חוטא דקדם שטע שחל ט"ז יס להמיר חספוסת ג"כ ואס חל בשבת ונדה עיקר הכפוסקים שאין לו דין שטע שחל ט"ז ע"ש (וע"ש צמ"א שכתב להלך בעד המנהג שהאכלים הם שושפיים להכניס לחופה ולאכול שם שח"ט"ו כתב שאין להמיר לאכול שם וכתב שהמקילין יס להס על מי שיקטורו מדברי הרא"ש פרק החולין כו' ואף דאמר אכלים נהגו לאסור מ"מ שושפיים חשיבי להו מזה רבה כו' לכך נהגו להקל ע"ש. ובמדינתנו כמו בעלי הסעודה ואוכלים אח"כ עמהם ומ"מ אין ראי להיות שמה לענין

בחמין מפני כבוד השבת: (ז) ואין צריך וכו' מבעוד יום. כמו צמ"א אלא מותר בזה באכילה ושחיה צ"ל: ג (ח) כל ד' צומות. כל לא דוקא דלעולם אין עשרה נצטב חל בשבת כמ"ס סימן תכ"ט ס"ב: (ט) נדחין לאחר השבת. ולא קודם (יא) דאקדומי פורעניתא לא מקדמינן: (י) ואם חלו בע"ש. האי לישנא ג"כ לא דוקא (יב) דכל הד' זומות ג"כ א"א לחול נע"ש לפי הקציעות המצויר לעיל בסיומן תכ"ח כ"א עשרה נצטב בלד: (יא) בשחורית ומנחה ויחל. וה"ה (יג) דלומר הש"ך ענינו מין גואל לרופא (יד) אבל אין אומרים וידוים ופילת אפס במנחה לפי שהוא ע"ש. ומטעם זה (טו) אין לעשות נע"ש יו"כ קטן ביום ר"ח בשבת כ"א ביום חמישי שלפניו לפי שאין לומר קליחות גם וידוים נע"ש במנחה:

(יא) גמרא: (יב) מ"א: (יג) יד אפרים: (יד) מ"א וס"א: (טו) עט"ו: (טז) מ"א: (יז) א"א וכן מובא אצלנו באריכות לקמן בסיומן תקנ"ט ס"ט צמ"א ובעשרה"ש ע"ש: (יח) שס: (יט) אחרונים: (כ) הנה בחופות מירי שם לענין מ"ס שחורין בשביל מטר אכן מוכחת החופות שם דאל"ה מאי שייך מיטעו איזה שיעור יס מוכח דה"ה לענינו. אכן נאמת הוא רק לשטע החופות דאס אכל להחופות דפרק החולין דף מ"ג ע"א דחולקים ע"ז וק"ל דאפילו לקוט כרי חופה דהוא שמה ג"כ שרי מר"ם אז והלאה והא דקאמר ממעטין במשא ומתן הוא שיעט ממה שדרכו לנהוג בשאר הימים א"כ אפשר דה"ה לענין מה דקאמר ממעטין בשמחה הוא ג"כ כעין זה: (כ) מ"א בשם ר"י ומש"כ ועכ"פ וכו' הוא מקרן נמאל בפ"ד דמוכח מזה"ק דדי עד אחר ט"ז: (א) מ"א ובספר א"ר מלך דגם המכנים והמוציא הוא לזה כנעל גרמ:

(ד) ואבי הכן לונשין בגדי שבת (מנהגים) אבל בללו הכי אסורו אפילו בשבת של חזון (ה) אין מחליפין
ללבוש בגדי שבת (ו) כ"א (ד) [ב] הכתובה לבד (מדרכי ה' ט"ז והג"א פ"ב דמענית ואגודה ורוקח) אבל
פורשין (ה) (ז) פרוכת של שבת אם לא שאירע ט' באב בשבת ונדחה שאלו אין פורשין פרוכת של שבת
ומי שיש לו נשואין בשבת נחתמו (ח) מותר ללבוש (ו) [ג] (ט) בגדי שבת (י) בשבת של חזון (מהרי"ל):
ב * ימ"ר"ח עד התענית (יא) * ממעטים במשא ובמתן (יב) 'ובבנין של (ו) שמחה כגון בית
חתנות לבנו * "או בנין של צירור ובנטיעה של שמחה 'כגון אבורקין של מלכים שנוטעים

שערי תשובה

באר היטב

אעפ"י שהיא משמשת שמה יש להם למועז מלשמוע בקול שרים ושרות
ועיין ביו"ד סוף סי' ש"א לענין גילוח לפרטים לטפילה בנ"ו ושי"ש שם וזה"כ
שם ומו"ש מהג"א שמהכנים והמולא המיעוק אינו בכלל זה ה"ה ומכ"כ שאר
בעלי כיתובים שמוטעין המיעוק מזה לזה וגם אותן המניחים על כפא של
אליהו ז"ל וכן המניחים על זכריו של הסנדק או הממזיק המיעוק בעת אמירת
אשר קידש יידי כו' וק"מ היה נראה להקל להנחות על זכריו הסנדק לפי
סגלי הסנדק דומין למוזנח ומו"ש ביו"ד סי' רס"ה דהוי כמקטיר קטורת
עיין תש"ו כ"ב סימן כ"ו שכתב ליישב דלא מקטיר על מ"ש מהרי"ל שאין
ליתן לסנדק א' שני בניו מטעם זה דלמא יש קפידא על הסנדק ולא ע"י
המזל שאם רגלי הסנדק הם כמוזנח הקטורת א"כ המזל הוא כמקטיר
הקטורת כו' ע"ש. ולכאורה קשה אלא גופא דסנדק שדומה למוזנח מה"ט
לומר שלא ישנה בו לפי שמעשרת דלא אשכחן הכי אלא גבי מקטיר וליקף לה
מדמיוני ישימו קטורה כו' ומו"מ יש סמך לזה ממו"ש ביומא דף מג"ר ר"י
אומר לא היה פייס למתה כו' ס"ד כיון דלא שכיחא ומעמלה נתקן לה פייס

בפ"ע כו' אלמא דאף המחתה שומטין עליו הקטורת מעמלה ג"כ כמו הנוטח הקטורת) אבל לא ראיתי נוטהין כן ופ"ק בראש נוטהין שאבי הכן הוא המניח את המיעוק על
רגלי הסנדק ומנהג יפה הוא ואבי אבי הכן ואבי היולדת ג"כ נוהגים להקל וללבוש בגדי שבת או שיהיו וימזוזה שנוהגין להקל גם שאר קרובים
אשר דרכם אם היה בימים אחרים ללבוש בגדי שבת הם לונשים גם עמה וז"ע זה. ונראה שז"ע הוא לאבי הכן והיולדת כשאין מתעוררים בשמחתם
הקרובים האלה בלבוש לבנים ולשאר קרובים יש להחמיר ועיין מה"כ בשם ורע אמת שבעל ברית אסור ללבוש בגדים חדשים בשבת זו ובשים הנושאות
את המיעוק לנה"כ והמושטות את המיעוק לנה"כ של אנשים שקורין (קוואטר שאפט) לונשין ג"כ בגדי שבת כיון שאין להם מזוזה אחרת במזוזה מילה רק זו
לבד ועיין בפ"מ: [ב] הכתובה. ענה"ט ועיין בנג"א שאפילו הטליה של שבת אין מחליפין ועיין מ"ש בסידור עמודי שמים בשם אביו הגאון ובתשובות
חדשות להרדב"ו סי' תרנ"ז ובמדינתו נהגו כש"ע ואין לשנות ומנעלים ופומקאות של שבת אם אינם חדשות מותר עיין פ"מ: [ג] בגדי ענה"ט ועיין
בד אפרים בשם דגול מרענה מה ועיין בוקן אהרן סי' ל"ח וברדב"ו חדשות סי' תרמ"ה לנצל המנהג שנהגו בקצת מקומות ולומר אלוה קינה ככתוב

משנה ברורה

המיעוק [שקורין קוואטרען] אינו בכלל זה ומו"מ האשה המכנסת
המיעוק נוהגת ללבוש בגדי שבת שזה עיקר מלות: (ד) ואבי הכן.
ואמו: (ה) אין מחליפין ואפילו הטליה. ולענין גילוח (ד) אם מותר
ללבוש ברית וזה"ל. עיין בשע"מ: (ו) כ"א הכתובה לבד. שאינו לונש
אלא מפני הויעה ומטעם זה מותר להחליף גם הפומקאות וזה
מותר אפילו בשבת שחל בו ט"ז. ובק"ק ויולנד נוטהין ע"פ הגר"א
ללבוש בגדי שבת ויש משימים בגד אחד וכ"כ ר"י עמודין בשם
אביו הגאון שצריך ללבוש בגדי שבת אפילו בשבת שחל בו ט"ז:
(ז) פרוכת. וה"ה (ה) מפות ומכסאות: (ח) מותר ללבוש וכו'.

ואף (ו) אבי החתן והכלה לונשין בגדי עניין של שבת לכבוד חתן
של חזון. ואפילו (ח) חל ט"ז בשבת אבל לאבי החתן אין להחמיר באופן זה ללבוש שום בגד של שבת: ב (יא) ממעטים במשא ומתן.
יש מן (ט) הפוסקים דס"ל דהיינו שלא יאכל בנזו"מ של שמחה כגון (י) לקנות כלי כסף או זכר חופה וכדומה אבל סתם מותר אין
צריך למעט כלל ויש דס"ל דכל מו"מ יצא למעט בעת האחת (יא) ולא יעסוק אלא כדי פרנסתו או כדי משמעת בסימן חתן או סכ"ב
דצריך למעט בכל מו"מ. ורק אם הוא יריד י"ל דהוי (יב) דבר האבד ושרי בכ"ע אם הוא מוצא או בזול יומתן וזמנינו (יג) נהגו
להקל בכל זה משום דהכל נחשב כעת כדי פרנסתו: (יב) ובבנין של שמחה. וה"ה כל בנין (יד) שא"ל לו לדיורו ורק שטושה כן
להרווחה בעלתא אסור (טו) ואם שכר לנכרי קודם ר"ח בקבלות מותר בכל ואפילו בנ"ב ע"מ דנכרי אדעתא דנפשיה עביד
(טז) וה"ה אם קצץ עם הנכרי בקבלות לצייר ביתו מותר לצייר מטעם זה. ומו"מ אם יכול לפייסו בדבר מועט שימתין עד אחר
ט"ז

שער הציון

(ד) ובתשובת ח"ם תאור"ם סי' קנ"ח מותר ללבוש ברית לפרט אבל לא ללבוש ממש במילה בחור שלשים: (ה) מהרי"ל: (ו) מ"א ועט"ו: (ז) מ"א:
(ח) דגול מרענה: (ט) עיין ב"י וזה לא יראה כלל וע"ו ק"ל הא דקאמר שמועטין: (י) פמ"ג ומי שנושא ונותן בכלים כאלו אינו שרי כדי לנמור
לעושים [שם] ואף להקטיר אינו כלי שישא אותן כפרהקא בעיר דשמחה הוא לרואים [במ"א]: (יא) והנה יש מקומות שנהגו שלא לישא וליתן כלל
בעת האחד בשום מו"מ וזו היא חומרה שלא מן הדין כלל בין לדעה ראשונה בין לשניה ואפשר שישו כן משום סיג וגדר ולפיכך היראה לעסוק שם
במו"מ צריך התרה אבל במקום שנהגו למעט בכל מו"מ לזה לא מהני התרה כיון דיש פוסקים דס"ל אף כדכר קבלה אנונימית כדעת מהרי"א [מ"א] וזה"ל:
(יב) פמ"ג ואף אם הוא מו"מ דשמחה י"ל דשרי בזה [שם]: (יג) רש"ל וז"ח וע"ו וא"ר והנה מדברי המ"א משמע דלעפ"י במו"מ של שמחה יש
למועט וכן העמיק הח"א אבל מדברי הט"ו וא"ר משמע דאף מה המנהג להקל דשמה לא יוכל להסין אח"כ ועוד להחמיר: (יד) מ"א בשם הר"ן:
(טו) ב"ח וא"ר: (טז) מ"א ושא"ל:

הערות והארות: 1) עיין במ"ב ס"ק מ"ד טעמו של דבר:

הלכות תשעה באב סימן תקנא

ז שם נמצאים
ח טור בשם הרמב"ם
כתבתי הר"ף ור"ש
שם נמצאים
י טור בשם
רמב"ם ור"ש
פתי"ב ור"א ור"ק
דרכ ששם
וביחוד
נ"ח ור"ש
דרכ ששם
קל"ד ד"ר
שם ופתי"ב

לצל להסתופף בצלו או ימיני הדס ומיני אהלים וואם היה כותלו (ח) נוטה ליפול אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות (יד) ואלוין (ט) [ד] מלוא הכל שיי' (ר"ן ספ"ק דמענית) (טו) וראין נושאים (י) נשים ואין עושין סעודת אירוסין (טז) אבל ליארס בלא סעודה מותר ואפילו בט' באב עצמו מותר (יז) [ה] ליארס (יז) שלא יקדמנו אחר: הנה (יח) ונהגין להחמיר (יט) שאין נושאים מי"ז נתמחו ואילן עד אחר ט' נאז (מנהגים): ג' ישובע שחל בו ט' באב (כ) אסורים (כז) [ו] לספר חלוק אחד אסור וכן המכובסים מקודם בין ללבוש בין להציע בהם המטה ואפי' מטפחות הידים והשלוחן אסור (כח) יוכיבוס שלנו מותר אבל גיהוץ (פ) מעבירין על הצדדים אכן חלק להחליקו. (ערוך) שלנו אסור (כג) * וכלי פשתן אין בהם (כד) משום גיהוץ והרי הם ככיבוס שלנו ומותר

שערי תשובה

תקנ"ד סכ"ז משמע דממעטין בכל משא ומתן ע"ש. כתב הכ"ז בשם הר"ן דכל בנין שא"ל לו רק להרווחה צעלמה אסור. אם קנץ עם הא"י בקבלות לזיר צימו מותר לזיר ואם יכול לפייסו בדבר מועט שימחין עד אחר ט"ז תע"ב מהר"ל וי"ל דה"ל מותר דהו"ל מלוא חלוא דרבים. מ"א: (ח) נוטה. אפילו אם הוא צענין שאין צו סכנה אלא שיש לחוש להפסד ממון ג"כ מותר לצנות ואין אסור אלא בנין שהוא להרווחה. ט"ז: (ט) מלוא. כגון שאין לו אשה וצניס מותר לצנות בית חתנות. ר"ן. ומה שאין נוהגין לישא אשה כלל היינו משום דלא מסמני מלמא ז"י ועי' בחשבות שצות יעקב ח"ב סי' ל"ה. ולכן נהגו לעשות צדדים חדשים לצורך נשואין אצל מי שקיים פ"ו אסור עס"ו מ"א: (י) נשים. אפילו בלא סעודה: (יא) ליארס. ומה"ט מותר לעשות שדוכין ומ"מ י"ל דאסור לעשות סעודה ואפי' בלא ריקודין ומחולות וי"ל לסעודה צדית מילה דלית בה שמחה כלל משא"כ כאן וי"ל דאפילו בשבת אסור לעשות דהא צמחא קמני מר"ם עד התענית אסור וא"ל דלית בה שבת. מיהו מה שנהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי

[ה] ליארס. עיין דה"ט ועיין בד אפרים מ"ש על דברי הט"ו ס"ג. ועיין בשמות יעקב ח"ב שכתב ג"כ בדברי הט"ו מה ע"ש: [ו] לספר. ענה"ט ועיין בשו"ת איתן האורח סי' מ"ח ומ"ט צענין זה שכתב בשם מהר"ש מלוצין לאסור צדית הספירה וצדית המצרים וכן בשם הגאון מהר"א אשכנזי וי"ל שמהם נאזר אשכנזי שלא לטול צדדים בין המצרים והוא וי"ל כהם נגר הייתי וגם וקנתי ולא רציתי צדדינו נוהגין לא בספירה ולא בין המצרים והמקל לא הפסיד דמיון שהאחרונים שצמנו לא הוציאו האסור מתמחא היו מחזירין ג"כ ע"ש ועיין בד אפרים שכתבתי בשם הא"ר מה ועיין בדגול מרננה שמוחר לפרוק במסרק דלא כשכנה"ג דהא באל מותר אפילו תוך שצעה ועיין בש"ך דגם שם דוקא לנשה מותר אצל לא לאיש ומ"מ נראה דכאן קיל טפי ואין אסור מסרק וכן עמא דבר:

סעודה. וי"ל דאסור לעשות ריקודין ומחולות מי"ז נתמחו ואילן. מ"א: (יז) לספר. וליטול הצדדים י"ל דמותר ולכבוד שבת פשיטא דשרי וכ"ש לצורך טבילה מ"א. וט"ו ס"ג י"ב"ז אסור בשבת שחל ט"ז במכו ע"ש: (יג) ולכנס. דנראה כמסית דעמו מהאצלות:

ביאור הלכה

אפילו אם ירצה לטות תחתיו צדית של טיט תחלה [מחלית השקל צמין מק"ס]: * וכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ. לשון הטור לפי שאין מושגין לטובת שהן קרובין לבשר והרמב"ן כתב הלשון מפני שאין מתגהגין ואין ידעה לחוש להפסד ממון כגון שעי' נפילתו יצבר החומה ויתקלקל יותר אפי' מותר לצנות אף שהוא צנין של שמחה שהרי אינו עושה בשביל סעודה כ"א בשביל הפסד: (יד) ולצורך מצוה וכו'. כגון שאין לו אשה וצניס ואין לו בית חתנות מותר לצנות בית חתנות (יח) דמדינא אפילו נשואין מותר בה ומה שאין נוהגין לישא אשה כלל היינו משום דלא מסמני מלמא ועי' מותר לעשות בית חתנות או לעשות צדדים חדשים לצורך נשואין שיהיה אחר ט"ז אצל מי שקיים פריה ורביה אסור בכל זה: (טו) ואין נושאים. היינו אפילו בלא סעודה (יט) דנשואין בלד איכא שמחה (כ) ולהחזיר גרושתו מן הנשואין אפשר דשרי: (טז) אבל ליארס וכו'. דאירוסין בלא סעודה ליכא שמחה כ"כ וכ"ש דמותר (כא) להמקשר בכתובת תנאים ומ"מ סעודה אסור לעשות אף בנאוף זה ואפילו בלא ריקודין ומחולות (כב) ואפילו בשבת אסור לעשות סעודה בשביל זה. מיהו מה שנהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי סעודה. ואסור לעשות ריקודין ומחולות מי"ז נתמחו ואילן (כג) אפילו בלא אירוסין: (יז) שלא יקדמנו אחר. ר"ל אף דאירוסין (כד) ג"כ יש שמחה קמא והי"ל לנו לאסור עכ"פ בט"ז לזה אמר דמותר מטעם שלא יקדמנו אחר: (יח) ונהגין להחמיר שאין נושאים וכו'. היינו (כה) אפילו מי שלא קיים פו"ר: (יט) שאין נושאים וכו'. אצל באירוסין אין נוהגין להחמיר (כו) ואפילו סעודה אירוסין מותר לעשות: ג' (ב) אסורין לספר. ולענין נטילת צדדים (כו) יש דעות בין האחרונים אכן לצורך טבילה מלוא מזה שרי. וכן לכבוד שבת כגון שחל ט"ז בשבת שרי צע"ש ליטול הצדדים [אחרונים]. ולענין סריקת הראש (כה) אין להחמיר אפילו בשאר ימי השבוע: (כא) ולכנס אפילו וכו'. דנראה כמסית דעמו מהאצלות (כב) וכיבוס שלנו. היינו של חו"ל מותר לפי שאין הכיבוס יפה ככיבוס א"י וע"כ מותר לכנס ולהניח עד אחר ט"ז דאלו לכנס וללבוש כלל מקום אסור [כ"ז]: (כג) וכלי פשתן וכו'. היינו (כט) יענים אצל לא בחדשים היואלים מתחת המכנש: (כד) משום גיהוץ. אפילו בלא"י (ל) וה"ה דאין

שער הציון

(יז) ט"ו וצמח"ג ובד אפרים מתקפקים קמא על ראייתו: (יח) מ"א וכו': (יט) יצמח מ"ג: (כ) פמ"ג בל"א: (כא) מ"א: (כב) שם: (כג) א"ר: (כד) ט"ו וכו': (כה) דה"ה ומש"ע אין ראה לרע ואולי מלא בל"א מקום: (כו) א"ר וכו': ועי' דסעודה שדוכין הו"ל מלוא כמו סעודה אירוסין: (כז) הט"ו סק"ג אסור והמ"א כענין זה תמיר: (כח) עיין צמח"ג ובאמת אין להחמיר בה כלל דאפילו בצינול נקטו האחרונים מה להקל וכ"ש כאן: (כט) ז"י ע"ש: (ל) וי"ה

הגהות ותיקונים: (א) י"ג: (ב) סק"ג:

באר היטב

ביאור הלכה

להלכה ליתן לה מר"ם ואילך לכנס אחר ט"ז והביאו הפמ"ג וענין כלי פשתן צודאי יש לשמוך ע"ז: (לה) אחר ד"ח. וה"ה אפילו (לה) אם חככם בשבע שחל ט"ז: (לו) לאחר התענית מותר לספר וכו'. וק"ו שמוחר צבשר יין. ואומן הנוהגין אסור צבשר יין עד שח נחמו (לט) ו"א דמהגא של טעות הוא ו"א הרהר אכל הב"ם ומ"א הסיקו דלרף המרה. וצער שלל המירו אסורין ג"כ לספר ולכנס עד יום ה' מפני צדוד השבט ועיין במ"א מש"כ עוד צענין זה: (לז) מיד. ועיין לקמן סימן מהג"ם במחשבות

הערות והארות: 1) עיין שעה"צ אות מ"ו:

הלכות תשעה באב סימן תקנא

ונדחה לאחר השבת מותר בשתי השבתות בין שקודם התענית בין שאחריו ויש מי שאומר (לח) שנהגו לאסור כל שבוש שלפניו (לט) חוץ מיום ה' ויום ו': הגה ונהגו להחמיר (מ) מחמת (מב) לענין כיסוס אצל תפפורות ונהגים (יח) [ט] להחמיר מ"ז נתמז (מנהגים): ה' אסור לעבריות (כב) לכבס בגדי (יט) העובד כוכבים (מג) בשבוע זה: ו' (מד) * כלים חדשים בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן אסור ללבוש בשבת זה (ואלו מחמירין (כ) (מה) מ"ח ואילך): ז' ב"א (מו) שאסור לתקן בגדים חדשים (כא) (מז) ומגעלים חדשים בשבת זה ויש להחמיר בזה (כז) (מח) מ"ח: הגה [י] וה"ה דאסור (מט) לקנותן וכן אומן ישראל (ג) אסור לעשותן לאחרים [י] באר היטב

שערי תשובה

אם חל ט"ו בליל יום ו' אסורים צבוע ויין ועין יבד אפרים מ"ש זה על הנג"ל והנחל שם דברי הנ"צ מ"ח סי' ק"ה ע"ש ועין נט"ו סי' ק"י ויד אפרים שם: [ט] להחמיר. ענה"ט ו' בדול מרצנה דה"ה אם יום למד צ"ח אז מותר רק צבוע שאל ט"ז אסור לספר דכרו ועין מ"ש נא"ר ועין בשלילת יב"ד מ"ח סי' ע"ז מי שזכר מ"ז תמו ואילך ואירע אצל נט"ז אין להחמיר לו: [י] וה"ה דאסור לקנותן. ו' כסידור עומדי שמים שאף הנגדים שמים חצבים אלו אסור וגם מטעם צרמם שהחיינו לאו ש"ד אצל אם נתנו לו נמחמה שמצד העוב והמטיב יצדק מיד: (כז) מ"ח. ולענין לבישה דעת המחבר צ"י להקל משום דטעם אסור העשייה כמ"ש ס"ח משום שנהגו שלא למשחי עמרמ ר"ל שלא לעשות חוטי שחי מלמך מטעם משום דפסקה נט"ז אכן שמהי וכל חקון נגדים היו בכלל זה דהשמהי היו מחלת המלאכה צ"י וכתב ד"מ דמטעם זה אפילו עושה לאחרים אסור. ומשמע בזה אפי' עושה למכור צבוק אסור אצל לטוות חוטי מותר שאינו בכלל זה וכתב

משנה ברורה

דמלך מנהגא יש ליזהר בזה ביום עשירי עד תולת היום: (לח) שנהגו לאסור. היינו היכי שאל צבוע ונדחה אצל חל ביום א' מותר (מ) אף לדעה זו: (לט) חוץ מיום ה' ויום ו'. שמונה לכבוד שבת ועין לעיל ב"ב. הנריך לילך למרחקים צבוע שאל צו ט"ז (מא) מותר ליתן לכובסת עכו"מ לכבס בגדי פשתן לכמה שבתות שצריך עד הנדך: (מב) מחלת ר"ח. ולא קודם שאין רוב הצבור יכולין לעמוד זו: (מא) מ"ז בחמור. עין לקמן בנט"ו נמ"ז: ה' (מב) לכבס בגדי העכו"ם. א"ע דמדינה שרי שהרי אין אסור כיסוס משום דאסור במלאכה אלא כדי למעט בשמחה ולהראות האצלות והא' לא שייך ציכוס צדי נכרים אפ"ה אסור (מב) מפני מראית העין שאין ניכר שהם של עכו"מ (מג) אמנם נתקן שהעכו"מ י' להם מלבושים אחרים ויניכר לכל שהם של עכו"מ י' להקל (מד) ובאין לו מה לאכול ודאי כדי חייו שרי עכ"פ: (מג) בשבוע זה. בזה אף לדין לא נהיגין מ"ח (מה) מדלא כתב רמ"א דנהיגין אף בזה מ"ח כמו שכתב בסעיף שאל"ה [ח"א]: ו' (מד) כלים חדשים. וצמקוס שדך לכבס הנגדים במכבס א"כ הו' בכלל מנהגיין ואסורין אפילו הם ישינים שהגיהוק עושה אותן כחדשים ואסורין ללבוש צבוע ו' ומה"ט נהגו אסור צבדי שבת ללבוש (מו) בשבת חוץ דלע"פ שלבש מכבס כמה שבתות עדיין גיהוץ ניכר והיו כחדשים: (מה) מ"ח ואילך. וי"י (מז) שקנה בגד מתוקן כמו שהוא ויצרך שהחיינו צבוע קניה קודם י"ו נתמז וט"ז אין אסור קודם ר"ח דמי שקנה בגד שאינו מתוקן ונתן לאומן לתפור הלא מצד צבעת לבישה ואסור ללבוש מ"ז נתמז משום שהחיינו. ולדעת המקילין בשבתות שצין המלמך מותר לצדך שהחיינו א"כ מותר ללבוש חדשים (מח) בשבתות שצין המלמך אצל מ"ח ואילך אסור אפילו בשבת (מט) ובגדים שאינם חשובים כ"כ שאל"ה לצדך עליו שהחיינו כגון מנעלים חדשים ואנפלאות וכיו"צ בודאי מותר לקנותן וללבוש מ"ז נתמז עד ר"ח ועין עוד מה שכתבנו בסעיף י"ו בשם הגר"א: ז' (מו) שאסור לתקן. ר"ל שאסור לעשות צבועים חדשים (ז) וכן אנפלאות שקורין ואק"יין אסור לארוג ולצורך נשואין מי שאין לו אשה ובנים מותר לעשות בגדים חדשים דהא מדינה מותר לו אפילו לישא וכו"ל ב"ק י"ד ואפילו נט"ז ע"ז שאל"ה צבוע שרי לעשות ע"י עכו"מ לצורך נישואין [אחרונים]: (מז) ומגעלים חדשים. וה"ה דאסור (כא) ללבוש: (מח) מ"ח. דכירושלמי איתא והוצא לקמן ב"ס דנהיגי שלא למשחי עמרמ מדעיל ר"ח אז (כז) וכל חקון נגדים היו בכלל זה דהשמהי היו מחלת המלאכה: (מט) לקנותן. אפילו דעתו שלא ללבושן עד אחר ט"ז ודומיא דאסורין לעיל לענין כיסוס אפילו במכבסן להניח: (ג) אסור לעשותן לאחרים וכו'. ואם אין לו מה יאכל (ג) שרי כמו בבלא לאחר

שער הציון

(מ) ולדין אין נמ"ז כמ"ש כ"כ הרב דנהיגין לאסור מ"ח [פמ"ג]: (מא) א"ר כשיטת ה"ח והעמיקוהו דה"ח והח"א וע"י ישראל כשאל"ה ע"י נכרי והוא נורב גדול ה"ח מותר אצל המ"א וא"ר אסורים וכו"ה בראב"ן [ח"א]: (מב) מה"ד: (מג) מ"א וכו"ה צמ"ז: (מד) שם וע"ש עוד שכתב דלפסר דלנענא נמי שרי והעמיקו ה"ח והוא מטעם דלף דכ"מ שאסור מפני מראית העין אף בחדרי חדרים אסור וזה דוקא בדבר שישמחוהו לאסור דלדוריתא עין לעיל בסיון ש"א צמ"ז ס"ק קס"ה: (מה) ומה"ח העמיק גם בזה מ"ח ונהגו להקל כיון דמ"ח אינו אלא מנהג: (מו) ואפילו לפי מה שכתב מ"א דנהגו להחמיר מ"ח ואילך היינו בחדשים או מנהגיין ממש אצל צבדי שבת שאין האסור רק משום שהגיהוק ניכר אין המנהג שלא ללבוש רק בשבת חוץ או אם יש מילה נט"ז אצל אם חל ר"ח ביום ו' או בשבת שפיר לובשין בשבת זה צדי שבת (מז) א"כ אפ"ה: (מח) מ"ח: (מח) מ"ח וא"ר בשם מ"י"ט מלך להחמיר משום שהיא שמחה גדולה אכן ה"ח העמיק כדעת המ"א ובאמת אינו יודע טעם הא"ר דבמלך לא נזכר כ"א משכנס אז ממעטין בשמחה ולא קודם: (מט) אחרונים: (ז) דה"ח: (זא) אחרונים: (כז) ב"י: (ג) פ"מ בשם ח' ר"י ברוח:

הגהות ותיקונים: (א) בהג"ה: (ב) הרמב"ן:

הערות והארות: (1) עין מ"ב ס"ק פ"ב לענין קטנים: (2) עין ס"י תקנ"ט ס"ק ל"ג לענין בגדי שבת:

הלכות תשעה באב סימן תקנא

כר באר הגולה

בשכר בין בחנוס (תה"ד וצ"י) * ונהגו (כג) (נא) להקל בזה (גב) אצל אס ידוע ומפורסם שהמלאכה * של אינו יהודי שרי (תה"ד) וכן נהגו לתח (נג) לאומנים אינם יהודים לתקן כלים חדשים חוץ זמן זה כדי שיהיו מוכנים לאחר (נד) התענית ומיהו טוב למעט בזה במקום דאפשר ללא עדיף משאר משא ומתן דממעטין: ח ינשי דנהיגי דלא (נד) למשתי (פי' לסדר ולערך החוטין שהולכין לארכו של בגד והוא מלשון או נשתי או נערצ) עמרא מדעייל אב מנהגא (והויגין שלא לקדש המדש (נהג) עד (כה) אחר ח"ב) (מהרי"ל וד"ע): ט [חן] י"יש נוהגים (נו) שלא לאכול בשר ושלח לשותת יין בשבת זו (נו) (ומותר בחומץ של יין) (אגודה ומהרי"ל) י"יש שמוסיפין (כו) (נח) מר"ח בשר ושלח לשותת יין בשבת זו (נו) (ומותר בחומץ של יין) (אגודה ומהרי"ל) י"יש שמוסיפין (נט) מי"ז

שערי תשובה

[חא] יש נוהגים שלא לאכול בשר ושלח לשותת יין כו'. וכחז באור נעלם שנשאל מבני מורה וירא ה' שיש לו אחיז מיוחד שמזין לו שחית שבר ואין רשאי לשמות רק יין או יין מעורב עם מים באופן שמתבטל כח היין ואין בו אלא מעט מעטמו ולא ממנו אי רשאי לשמות כך מר"ח אב עד התענית וכחז להמיר אף שאין במים ששה חלקים נגד היין ויש בו קצת טעם יין מ"מ כל שנתערב יותר מכדי מציגה עד שאין ראוי לנרד עליו נפיה"ג מותר לשמות באלו הימים וגם י"יש מותר אף י"יש העשוי משמרי יין כיון שלא מגדר יין עד שאין מנדיקין עליו נפיה"ג רק שהנ"ב ע"ש וע"ש שכתב הטעם משום דמי דמי לנדר כו' והב"ח מדברי הט"ו ס"ק ט' דמחיר ברוכס של בשר כו' ולפי"ל לא היה לו להאריך כ"כ שהרי נצ"ו שם מוצא דמותר בתבטול שמתערב בו יין אפ"י שיש בו טעם יין וע"ש מ"ש על דברי המג"א ס"ק כ"ט שכתב דהאי דינא נהיגי עמלא לאכסור תבטול כו' דמייתי מהש"ך וכחז שאין ראיה דלחן זה רק מומרא כו' ע"ש ואין נראה כלל כיון דחוקין דנהיגי ועיין לקמן ס"ק כ"ט נפיה"ט והוא מדברי הא"ר שכתב על הט"ו דלפי מנהג שכתב הגר"א יש להמיר וא"כ גם בזה דינא דאור נעלם יש להמיר אף לנצ"ד במקום מיוחד אף להמיר גם יין קצת יס לחלק יין תבטול של בשר לתבטול של טעם יין דכל המניעה הוא זכר לחורבן שבעלו קרנות ויסקר היין (וכמ"ס ביד אפרים על דברי הט"ו ס"ק י"ד מש"ר ע"ש) ובאכילת קדשים היה ג"כ רועע ותבטול אשר בשלו אותם והיה נאכל באכילת קרנות גופיהו לך כשעושין זכר לנו יס לאכסור וגם התבטול משא"כ בין שהוא זכר לניסוק היין ויין מווג פסול לנסכין ואף שגם יין חוסס אסרו אף שגם הוא פסול לנסכים מ"מ יס בו משום שמחה דמכחי ויין ישמח כו' משא"כ בזה שהוא מווג הרבה ולא נשאר בו רק טעם יין לבד אין בו משום שמחה ומ"מ אין להמיר כן במקום מיוחד קצת. ומי שא"ל לזה יס עישה כן גזרה דלמא אחי לאמסחי וישמח וישמח במציגה קלה לבד ועיין בשכנה"ג בשם מהרי"ל ברוך ש"ך יין גמור לחון התבטול סבירא להמיר דלמא אחי למשתי ע"ש ואפשר דלמחלה קאמר ועל מה ש"ה הרמ"א שמוחך במוחך של יין כתב הט"ו שמוחך אפילו אם כשנכנס אב היה עדיין יין ועמה נעשה

ביאור הלכה

[כ"מ מפמ"ג]: * ונהגו להקל בזה. ובביאור הגר"א מפקפק בזה דאף דאין ללמוד מיקון גדיים מהא דירושלמי כמ"ס הד"מ מ"מ מטעם דהוא דומה עכ"פ לביטוס אין להקל וכן מש"כ אצל אס ידוע ומפורסם וכו' בכל זה יס לפקפק מטעם ביטוס וכן נמש"כ וכן נהגו לתח לאומן נכרים וכו' על הכל זיין הגר"א ומשמע דדעתו להמיר בזה וי"ל פשוט דאין להמיר כ"א בשבט שחל ט"ב ולא קודם דכביטוס גופא אינו אלא מנהגא ויכין דנהגו להקל בזה חו אין להמיר: * של הנכרי שרי. משמע דאס המלאכה הוא של ישראל אף שהוא ידוע ומפורסם שאינו עושה לעצמו ויודאי ליס בזה שמחה להאומן כגון בשביל למכור בשוק לאחר ט"ב אסור וכו' המ"א וי"ל דטעם האיסור שימשבו שנתן לו ישראל לתקן אחר ר"מ:

שלא לעשות חוטי שמי מזמר [וה"ה משארי דברים] ואסמכוה בירושלמי על שם שצטלה אכן שמה דאין נ"מ בין לו ובין לאחרים ובין בשכר ובין בחנוס [ט"ז] וטוויית החוטין לתפור בזה בגדים מותר שאינו כללל זה וכן מותר לעשות קרויני"ץ שאורגין בעצים דלחן בגד הוא [מ"א]: (נה) עד אחר ט"ב. עיין לעיל קימן תכ"ו ס"ב ונמשנה בדרה ש"ס ז' (נו) שלא לאכול בשר וכו'. ומיד שהתפללו הקהל ערצית במוצאי שבת (נו) אע"פ שהיחיד לא התפלל עדיין והוא בתוך סעודתו (נו) אסור בנשר ויין וה"ה בנ"ח לדיקן [מ"א] אצל שארי (נח) אחרונים כתבו דבמוצאי שבת אס הוא לא התפלל עדיין מותר בנשר ויין לכיון שאומרים ראה צנח"מ שייך אצלו שבת: (נז) ומותר בחומץ וכו'. היינו אף (נט) בחומץ שנעשה מיין וכשנכנס שבת זו היה עדיין יין מותר כיון שעכשיו הוא חומץ ואין שמחה בשמייתו. וחומץ לעניינו מקרי (ס) כל שמי אדם נמנעין מלשתותו מפני חמילתו: (נח) מר"ח עד התענית. ור"ח כללל (סא) וכן המנהג במדינותינו: (נט) מי"ז בחמור. דמלא החמיל הפורענות של החורבן וכ"ז בימות החול אצל חתירב: ע"סרה

שער הציון

(נד) מ"א וט"א: (נה) ר"ל דפה מן הדין מותר ולא מטעם דנהגו להקל: (נו) ואס יס צעיר שמי צמי כנסיות היחיד נגדר אחר אסור מקום שהוא הולך שם להתפלל: (נז) ועיין בפמ"ג שהב"ח מיי"ד שצ"ה מש"ך וט"ו שם דלא ס"ל כן כיון שבעל יוס הוא והוא לא התפלל עדיין ולפי מה שכתב הפתחי משונה החדש לתוך קושיית הכ"א אפשר לתקן גם בזה משום דחייב אדם לנער עצמו עם הצעיר: (נח) אי"ר ודה"ח: (נט) ע"ו וט"א: (ס) מ"א וט"א: (סא) כ"מ צד"ה וט"א:

של מטה בגון שאין לו אשה ונמים כמ"ש הר"ן בשם רב האי והביתא הג"י בע"ה זה

באר היטב

לה שורש ועיקר בש"ס ועוד דאפשר לעשות סעודה ממאכלי חלב ושאר
היו כפורץ גדר כו' וענין השאלה היה שילד נימול שלא כהוגן שלא נתגלה
ואם מותר בצער ויין על סעודה זו ע"ש ובפתיחת הס' ונראה שגם הוא

משנה ברורה

שער הציון

הגהות ותיקונים: א) ט"ו:

הערות והארות: 1) עיין לעיל מ"ב ס"ק נ"ו לענין אם לא התפלל עדיין:

כ' השרי'א נחשו
ד' טו' בשם הרמב"ן
פ' שם ז' הלוט
שמות כ' גרימא
מ"ק י"ו ופוקימ'ם
דרכ חסד' ע' טור
בס' א"ר העור
פ' מדרש שם

ט"ז נחמה אין לאכול נשר ולשמות יין (עז) רק מנין מזומנס זה אפי' (לד) נערז ח"צ שרי (מנהגים ומהרי"ל) ונלד שלם יהיה נעמדה שמפסיק זה (ד"ע): יא' כ"ל מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו איסור פורץ גדר הוא וינשכנו נחש (ומותר לשמות כל שר אפי' של דגש שקורים מע"ד): יב' (עט) 'תספורת שבוע זה אחד ראשו ואחד כל שער שבו אסור: יג' (פ) 'ובזוקן כל שמעכב את האכילה מותר: יד' 'אסור לגדולים (פא) לספר לקטנים ולכבס כסותם (פב) בשבת שחל ט"ב להיות בתוכה: הנה (פג) מיהו נגידים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי שמולאים בהם ריעי ומשמין בהם הני ודאי (לה) (פד) משרא שרי ואפילו נגדי שאר קטנים נוהגים להקל (נ"י): טו' מי שתכפוהו אבילות (פה) של מת ושל שבת זו והכביד שערו (פו) מקיל בתער (פז) אבל לא במספרים ומכבס כסותו במים אבל לא בנתר ובחול: טז' ייש נוהגים (פח) שלא לרחוץ (לו) (פט) מר"ח ר"יש

באר היטב

ונדחה אין לו דין שבת שחל ט"ז לענין זה וזה כ"ע מודים מ"א ועיין בשכנה"ג: (לד) נערז ח"צ. וי"ל דעכ"פ יעשה קודם חלוט. מ"א ע"ש: (לה) משרא. ומ"מ יכבסו נזינעה אם אפשר מג"א: (לו) מר"ח. י"ל שילגס מותרת לרחוץ כמ"ס ב"ד ס"י שפ"א. ובנכרות דף ט"ו ע"ב כתבו חוס' דלפי' נט"ז מותרת לרחוץ ע"ש ואין להקל בזה דאין אנו רגילין כ"כ ברחייה. ר"ח שחל נע"ש י"ש נוהגין לרחוץ לכבוד שבת ויש רוחצין ביום ה' שלפניו לנש ומנהגים. וב"ח כתב דמי שרגיל לרחוץ כל ע"ש ונמנה בזה עבירה היא בדו

שערי תשובה

דקיל טפי וכמ"ש בענינו שם סימן י"ד הנאמי לעיל ס"ק ג' אך גם לענין שבע שחל ט"ז אין המנהג כדבריו אלא אוכלין נשר ושומין יין בעבודה ד"מ של חמנה כמו במנהג והפריז על המדה במ"ס שהוא כפורן גדר כו' ומשמעות דבריו בכל סעודה מילה של חמנה אין נאמנה כדבריו כן הוא נאמנה שלם היה אפשר לומר חמנה ונדחה מומנו מחמת חולשת המיתוק וכיוצא שאירע אונס של ימול חמנו ושוב אחר שחור לאיתנו או עבר האונס והגיע זמנו למול אלא שדוקין עוד במתכין לימים אלו כבדי שיאללו הקרואים בשר יין ליה נקרא פורץ גדר אף בימים שקודם שבע שחל ט"ז ומלד זה הוא אסור גמור להשהות המילה משעה שהגיע הזמן שיוכל למול המיתוק והעושים כן בשביל אכילה נשר ויין א' בשביל חמנה כדברים נע"פ וכיוצא גדול ענו מנשוא ונרץ למחות ולעכב ע"י ואף אם פתאים עברו ועשו כן אסור לאכול על הסעודה ההוא שגרמה לאיסור שהיית מזוה וחסבא ב"ד א"יה ואפי' מי שלא נעשה בשביל אסור ועיין בפסיק דף ק"ג ו' מנודין כו' ונחשו' שם דוקא שיש שם אנשים מהוגים כו' ע"ש. אבל אם לא היה אפשר למול מקודם עד שהגיעו ימים הללו אפי' הוא שבע שחל ט"ז יש להמיר לאכול בעבודה כדין מילה חמנה ממש כיון שלא נעשה במתכין והסעודה היא בזה בשביל שמת המלוא שקיים היום והרי קיים היום מזוה מילה שהיתה מוטלת עליו חובה ומה בכך שיאלל חמנה כיון שהיה אונס ולא היה יכול לעשות קודם לזמן הזה. וכן מנאר להדיא בפי' רמ"ט נגמ"א ס"ק ה' בדמיה שעבר וזמנה מחמת חולי כשאל אח"כ מיקרי זמנו קטע דכל שעתא ושעתא ומניה הוא שאסור להניחו ערל ולכן מותר לקטע הסעודה נע"ש ע"ש ומהיה אין העולם עין מדברי מג"א אלו וכן מנאר בדברי המ"א סי' תקס"ח ס"ק י"ד ועיין לקמן סי' תקנ"ט באלל אברהם שכתב בשם פרי הארץ להחמיר במילה של חמנה ומשמע בנדיחות אף מחמת אונס ומ"מ נראה דאף דשם יש להחמיר דלענין לנצל החמנה ט"ז מותרת בשר ויין בימים אלו שהוא ממנהג בעלמא אין להחמיר ואפי' שלם חמנה מ"מ סעודה מזוה היא ומותרים בנשר ויין ולא גרע מקיום מסכת דאף דגם בקיום מסכת אין לעשות כ"א כשזומן לו דרך למדוד כסדורו מ"מ פסיקא דסעודה מילה אף שלם חמנה מחמת אונס עדיפא. וע"ש באור נעלם שכתב דסעודה מילה

משנה ברורה

רעים (פג) רק לאכול ולשמות ועבירה הוא בדו: (עז) רק מנין מצומצם. היינו (פד) מלד הקרואים הפסולים לעדות (פה) ומלד הנעלי מזוה מותר להוסף עשרה משום ריעות (פו) והשאר אוכלים מאכלי חלב. והנה נלגוס כתב דמר"ח עד ט"ז לוקחין מנין מזומנס ויש לוקחים י' מלד הקרואים השייכים לנצל הסעודה. והנה ב"ח העמיק כהלכס אלל דב"ח שממע דיוכל לנהוג להקל (פו) כדעת הרמ"א דמר"ח עד השבוע שחל בו ט"ז מותר לזמן כל השייכים לסעודה ואפילו כמה מנינים. ואם חל המילה או הקיום מסכת נט"ז שחל בשבת לכו"ע (פח) מותר לזמן כל קרואים שיראה: (עח) בערב ח"ב שרי. ונלד (פט) שעשנה קודם חלוט: יב' (עז) תספורת וכו'. ואחד האיש ואחד האשה שוין לאיסור ואפשר שיש להמיר נאשה [נגלח] ריבוי שער לדדעין [פמ"ג]: יג' (פ) ובזוקן. והיינו (ז) השפה: יד' (פא) לספר לקטנים. דקטנים נמי שייך בזה חינוך (לז) אי משום אבילות או משום עגמת נפש: (פב) בשבת שחל נע"ש

שער הציצין

(פג) מ"א בשם מהרי"ל: (פד) ט"ז וממ"א שממע דמרש מנין מזומנס עם הקרואים: (פה) ונסקד והמכנים והמואל (שקורין קוואטער) נמי הוא בכלל הזה [פמ"ג]: (פו) מ"א: (פז) אכן לפלא למה לא העמיק דה"ח בדשבע שחל ט"ז אין לזמן כל השייכים לקטעו דבה שום חמ"א והלגוס ואולי נקטל כמסקנת ה"ח ד"ע דרשים לה קולאן ע"ש: (פח) מ"א ושארי אחרונים ובבדי יש כתב דלכתמלה דדאי יומים וימיה לעשות קודם חלוט אלל אם נמשך הסעודה לאחר חלוט אין כאן בית מיתוש רק שלם יהיה יומר מו"ד ואפשר דדוקא לללו הלוטרים נעלמס: (ז) ועיין בנ"ח מה שהקשה אדברי המחבר שיומן סימן ש"ד דהפס פסק דנלד מור' ו' אסור ועיין במאמ"ר שמישכ קושיאו. ואין להחמיר בענייני דנל"ה פסק הגר"א שם דהעיקר כהרמב"ן דאף בתוך י' מותר: (ז) וי"מ בן הטעמים למי שהוא פחות מנן שם דלא גינע עדיין לחינוך ומשום ג"ר אסור עיין בפמ"ג וז"ל: (ז) לטע: (ז) דה"ח וכן ה"ח והגאון ר' ברוך פרינקלין בנאומיו ובדגמ"ר העמיק לרינא כה"ט ואפשר שצמקוס הדחק יש להקל כיון שעכ"פ אינו אלא מנהג: (ז) ולכן משעבד שהגיע קרוב לעת לידתה שטוב לה לרחוץ בחמין בכל אלו שרי דהו לרפואה ולא לנענוע. וכן יולדת או מי שהוא אדם חלוט ואמר לו הרופא שח"ך לרחוץ בכל יום בחמין שרי מלד נע"ב ענינו לרץ ליהר מזה [קדה"ח בשם א"ר]:

הגהות ותיקונים: א' פ"א חל ט"ב בשבת אין לו דין שבע שחל ט"ב. ראה מ"א: הגהות והארות: 1) עיין מ"ב סימן תרי"ג ס"ב לענין רחיצה להעביר הדיעה:

ש'אין נמגע'ין אלא בשבת זו (צ) [נח] ²ירש מתענים מ"י בתמוז (צא) עד ט"ב: ה'ה * ולוֹרֵךְ מֵאֵז
פ'י ולק' נדה רותם וטוֹלַת (מהר"ל) ואפ"י אס' טוֹלַת ליל י' מומר לה (צב) לרחוק צעיר ט"ז
* אס' א"א לה לרחוק ליל י' (אגודה) ונראה דה"ה אשה הלוגשת לנשים יכולה לרחוק מעט כדרכה ששאר
שנה (צג) הואיל ואינה עושה לתענוג רק ללוֹרֵךְ מֵאֵז ונהגין שלא לרחוק (צד) אפ"י צ'ונן מר"ח ואילך
(ת"ה ס' קי"א) (צה) ואפ"י בע"ס חזון אקסר לרחוק כ"א ראש ופניו ידיו ורגליו צ'ונן (מהר"ל)
ותשובה מהר"ל ס' ט"ו וצ"י יש מקילים (צו) * בחפפות (לו) [יז] הראש צמחין (צז) למי שרגלי כך כל
שנת: יז (צח) יטוב ליהדר מלומה (לח) [יח] שהחיינו בין המצרים (צט) על פרי או על מלבוש ר'אבל

באר היטב

ויד אס מחמיר בשבת חזון. בשכניה'ג כתב רבות נרות כבסו בנ"ג אחר הצות והעלמתי עיני מהם ואס באים לשאלו צריך לאקור להם וע"י כתב הנשים נהוגות מותר ראסם ממנחה ולמעלה הקנים להשאונים הנהיגו זה כי משיח נולד בנ"ג וצריך לעשות זכר לגוהל וזה דרוק לנשים שאין יודעין ספר להאמין בנמנוהו ופירא צריכים חיזוק. אל תט' ביום ה' אקור לכבס ביום ה' לכבוד שבת אפילו מן המנחה ולמעלה ר"ן וצ"י ד"מ ולבוש. והצ"ח כתב בדיוס ד' עט"ג אחר הצות שרי לכבס לכבוד שבת דא"ל ההמחין עד ע"ש מפני כבוד שבת. וה"ה למי שיואל בדרך המרחקים בשבת זו מותר לכבס לו בגדי שבתו לכמה שצחוט דודאי א"ל לו להמחין עד שבת ט"ב וצ"ח וכו' לעשות מ"ש איי עכ"ל. והמ"ל בנ"ק י"ח חולק על ה"ח וכתב דאין היפר כלל לכבס ביום ד' וכ"ש ליואל בדרך לאקור לכבס לזכר שבת אחר ע"ש ועיין ט"ו ס"ק י"ד: (לו) הראש. אבל אקור לרחוץ בצורות ומים ואמר שקורין ל"ג לבש. אבל לשם חזון כל גופו נוהגים כל אדם אקור ד"מ. ומי שטובל כל ע"ש לשם חזון מותר לטבול גם בשבת זו. שיהי' מיהו מן הטעמלה לפעמים מפני שטרוד בעסקיו או בשבת הנהגה גם בעכשיו אקור לטבול. מ"א ועט"ז ס"ק ט"ו: (לח) שהחיינו. ובשבתות בינתיים מותר לבקר שהחיינו מט"מ ולבוש.

[illegible]

משנה ברורה

זע"ש אזי (נח) מותר לרחוק אף כל גופו נחמין כל מי שרוחץ
 חמיר זע"ש לכבוד שבת: (צ) ויש מחזיקים מ"יז בחמור. ות"ח
 אין כדאי שיהא בחומרא וזו שמעט נמלכת שמים שא"א שלא
 יתמעט מלימודו איזה שעות מפני הנחמיה ויפיר לשקול נחמיו
 סימן תקס"ג ס"ב נה"ה: (צב) לרחוק בעט"ב. כדרכה נחמין:
 (ז) וחסדן לרחק נדרשין: (צד) אפילו בציון. היינו כל גופו אצל
 של חזון אסור וכו'. היינו (ז) אפילו היה רגיל לרחוק בכל ע"ש
 ולעין עילה (ח) הנהא לנזול בכל ע"ש מותר ומי שנצטלה לפעמים
 הראש בחמין. אצל לא נחמין ולי"ג עושין מאפר: (זח) למי שרגיל
 שרגיל בכך כל השנה: (זי) (צח) טוב ליהדר מלומר שהחיינו. אע"י
 זמן ופרענות אין כדאי לומר שהחיינו לזמן הזה. והב"א צבידור חולק ע"י
 בשבת אין להחמיר בה דנל"ה (נט) הרבה אחרונים מסכימין להקל
 בשבת: * ולצורך מצוה שרי. אפילו נחמין: * אם א"א לה לרחוק ליל יו"ה.
 הרמ"א לשיטתו ביו"ד סימן קנ"ט ס"ד אצל לדעת הש"ך שם מעיקר הדין
 מרחוק זעט"ב אפילו אפשר לה לרחוק בלילה. דגול מרננה: * בחפיפת
 יתמעט מלימודו איזה שעות מפני הנחמיה ויפיר לשקול נחמיו
 סימן תקס"ג ס"ב נה"ה: (צב) לרחוק בעט"ב. כדרכה נחמין:
 (ז) וחסדן לרחק נדרשין: (צד) אפילו בציון. היינו כל גופו אצל
 של חזון אסור וכו'. היינו (ז) אפילו היה רגיל לרחוק בכל ע"ש
 ולעין עילה (ח) הנהא לנזול בכל ע"ש מותר ומי שנצטלה לפעמים
 הראש בחמין. אצל לא נחמין ולי"ג עושין מאפר: (זח) למי שרגיל
 שרגיל בכך כל השנה: (זי) (צח) טוב ליהדר מלומר שהחיינו. אע"י
 זמן ופרענות אין כדאי לומר שהחיינו לזמן הזה. והב"א צבידור חולק ע"י
 בשבת אין להחמיר בה דנל"ה (נט) הרבה אחרונים מסכימין להקל
 בשבת: * ולצורך מצוה שרי. אפילו נחמין: * אם א"א לה לרחוק ליל יו"ה.
 הרמ"א לשיטתו ביו"ד סימן קנ"ט ס"ד אצל לדעת הש"ך שם מעיקר הדין
 מרחוק זעט"ב אפילו אפשר לה לרחוק בלילה. דגול מרננה: * בחפיפת

שער הציון

(כה) הבי"ח וע"ו ודה"ח: (כו) לנפש: (כז) אחרונים: (כח) אחרונים והיינו דוקא שלא נחמין בדחמין בודאי רחייה של תענוג היא: (כט) מטה משה נשם ק"ח ולנפש וא"ר ודה"ח והגער"א הביא בחידושו נשם ספר בית יהודה דה"ח ב"ח דינו לזה כמו בשבת:

הגהות ותיקונים: א) ק"נ: ב) שבת:

הלכות תשעה באב סימן תקנא תקנב

על פדיון הבן אומר (ק) ולא יחמיץ המצוה (וכן צפרי (לט) (קא) שלא ימלא אחר ט' צאצ מותר לנכך ולאכלו בין המצרים (צנימין וזא סקס"ג ותשובת מהר"ל): יח * שצריך לזיזת מ"י בתמוז עד ט' באב שלא לילך יחיד (מ) (קב) מד' שעות עד ט' שעות (משום שנהג קטנ מירי שולט) (קג) ולא (מא) יכו התלמידים בימים ההם:

ש הגהות מיימיו
הדפוס והדפוס
כפי ש"ע ממדרש
אליה רבנו ומדרש
ההלכות ממזרח נ"ח

תקנב דין ערב תשעה באב. ובו י"ב סעיפים:

א משנה תענית כ"ו
ומת"כ ב טור
והנכח אשר בסוף
תענית בשם א"י

א * ערב תשעה באב (א) לא יאכל אדם בסעודה המפסקת (ב) שאוכלה אחר חצות (ג) בשר ולא ישתה יין ולא יאכל שני תבשילין: הגה וף משקים אחרים (ה) (ד) ממעט"ו בשמימין ממה שרגיל לשמות (טור וצ"י בשם מוספות ורוקח) [א] וכן לא יאכל אחר סעודתו לזון ומליה דברים שנהג בהם שאלר פעמים כדי שיתנהג בפרישות (מדרש): ב (ה) אפילו בשר מלוח שעברו עליו יותר משני

שערי תשובה

ובצתה האר"י אוקר אפילו בשבת ונ"ל דאם חל י"ז בתמוז בשבת ונדחה מותר לכו"ע. מ"א: (לט) שלא. ולדעת הממירין בשבת ז"ל שגם בשבת אינו צנוע ואם יקחנה בחול וישמרהו לשבת יתקלקל. וט"ו כתב נראה דמטעם זה יש להתיר בכל יום שצ"י המצרים דשמה ימות האדם קודם שיקיים מצוה זו וכן שמעתי ספרה זו בשם הרב מהר"י מקראקא ע"ש. ואותן שנהגו שלא לאכול בשר אחר ט"ו כתב הב"ח דלר"י הכהן. כתב שכתב"ג השוטה טיטון"ן בתענית אין לאסור ודוקא בתענית יחיד אבל בת"ל אסור ומכ"ש ד' נומות אין להקל והשוטה צט"ב היו מנדין אותו והמספר בו אחר חצות היו קונסין אותו במזמן שכתב"ג ע"ש ועיין בתשובת דרכי נועם סי' ט'. ולענין ריח צט"ב או צ"כ בגון שאיפת אבק הטוב"ק דרך הנחירים כתב השכנה"ג משם הר"ס לזמאניו שלא מצינו איסור להרים צט"ב וצ"כ ומרה"א הלוי צס' גן המלך סי' קמ"ה כתב דצט"ב יש לאסורו משום תענוג וצ"כ מצוה לענוג ע"ש ועיין מ"ש עליו היד אהרן. ובלקט הקמח מיקל והעלה דצט"ב אינו נוהג לשאוף אבק הטוב"ק צ"ל ריח טוב אלא כפסעט וצ"כ ראי לאסורו כפרה"ק צט"ב שצנועומוני י' ריח מצוה לענוג ע"ש ועיין מ"ש. דהיינו לזה ודבר זה אסור אף בשאר ימות השנה ע"ש: (מ) מד'. דהיינו מראש ד' עד סוף ט' מדרש נשא. ובאליה רבתי איתא מסוף ד' עד ראש ט'. ובכונת האר"י ז"ל כתב שיתאכל צימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה: (מא) יכו. אפילו בלצועה. ט"ו:

(א) ממעט. ואין לשמות שחר מהר"ל אגודה רש"ל הגמ"א. ואם הוא

תענוג ומנהג עשירים לא הותר אלא לחולי דמש נמיעיו. וע"ש בשם זרע

משנה ברורה

ולא ילבש הבגד. וכתבו האחרונים דאשה מעוברת מותרת לאכול פרי בלא שהחיינו דשמה תחאוי ויגרום נזק לה ולולד. וכן חולה ג"כ מותר שהפירות פותחין לו תאומו לאכול דברים טובים וצמקוס חולי לא צללין עלן: (ק) ולא יחמיץ המצוה. או הצרכה כיון שהגיע זמנה ואע"ג דכשרואה פרי חדש ואינו מצרך שהחיינו ממחין הצרכה הפרי עד שנהגו להתמין עד שעת אכילה לא מיקרי מחמין המצוה: (קא) שלא ימצא אחר ט"ב. ומיירי (קא) שלא יכול לשמור (קב) מסוף ד' עד סוף ט'. וכן יזהרו צימים אלו שלא לילך בין חמה לל [א"ר]: (קג) ולא יכו התלמידים. מפורש (קג) במדרש דאפילו בלצועה י' לזיזה. ובכונת האר"י כתב שיתאכל צימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה:

א (א) לא יאכל וכו'. כדי להרבות אכל ולזכור חורבן הבית ויטעור עליו: (ב) שאוכלה אחר חצות. עיין לקמן צט"ו: (ג) בשר וכו'. היינו מדינה דש"ס דאלו מלך מנהגה אסור מר"ח וכדלעיל בסימן תקנ"א: (ד) ממעט. היינו בסעודה מפסקת שאם רגיל לשמות בסעודה ד' כוסות ישמה ג' כוסות. ואין לשמות (ה) שחר ואם הוא אדם (ו) חלש שרי: ב (ה) אפילו בשר מלוח וכו' ועופות.

שער הציון

(ק) מ"א: (קא) מ"א: (קב) כן מסיק בא"ר ע"ש: (קג) ט"ו: (ה) מ"א וכו' דאין לשמות מי דבש או י"ש המשכרים שיכשה עי"ז חורבן הבית [ט"ו]: (ב) בתשובת רש"ל משמע דה"ה אם הוא רגיל בכל סעודה לשמות שחר אין לאסור עליו. ובכנה"ג מפסקת עליו והא"ר מיישט. והכל לפי מה שהוא אדם. ולכן שם בהמ"א גס לנש"ל שרי [א"ר ופמ"ג] ויהיו להנהיגן לנכך אף ביחיד על כוס דאלו לזמן בל"ה אין מומיין ובלקמיה צס"ח:

הערות והארות: (1) עיין במ"ב ס"ק כ"ב לענין מי שמכוין לש"ש:

הלכות תשעה באב סימן תקנב

כט באר הגולה

ימים ולילה אחת ובשר עופות (ג) (ו) ודגים (ז) ויין מגתו דהיינו שאין לו יותר משלושה ימים נהגו לאסור: ג יאפילו בשל מין אחד (ג) [ב] (ח) בשתי קדרות (ט) מקרי שני תבשילין * יוכן יש להחמיר וליזהר משני מינים בקדרה אחת אא"כ הוא דבר (י) שדרכו בכך כל השנה כגון אפונין (מני ורעוין ובלע"ז יאיר"י) (ד) * שנותנים עליהם בצלים יוביצים ותבשיל הנעשה מדבר שנאכל כמות שהוא חי (יא) מקרי תבשיל לענין זה: הגה (יב) ואין חילוק בין ללי למטעל לענין זה (מדרבי הל' ט' נאב): ד יאמור לאכול פירות כשהם (ה) חיים אפילו כמה מינים: ה יאמור לאכול (ו) עדשים עם ביצים (יג) מבושלים בתוכם (יד) שהם מאכל אכלים: הגה יש נוהגים לאכול ביצים (ו) קשים שהוא ג"כ מאכל אכלים (הגמ"י פ"ה): ו מ"י שאפשר לו לא יאכל בסעודה המפסקת אלא פת (טו) חריבה במלח וקיתון של מים: הגה יש מחמירים לטעל אחר אכילתן פת (טז) נאפר ולאכלו על סם ויגרם נחמץ וגו': ז נהגו לישב (יז) ע"ג (ח) [ג] קרקע בסעודה המפסקת (יח) (ואין כריך לחמץ מנעלי) (הנהגות מיימוני ורמב"ם פ"ו וז"ל): ח (יט) יש ליזהר שלא ישבו (ט) שלשה

שערי תשובה

אחת שלית נאפר או חומץ לחם תבשיל שאוכל בסעודה המפסקת ודאי שרי ע"ש: [ב] נשתי עשה"ט ועיין ברי"י שכתב שנתשובת כנה"ג ס"ב נטה לאיסור אף בשניהם בשום וכתב שכן הסמינו חכמים על ימיו ע"ש וז"ע בטעמא דמילתא דמה קפידא בנפול כיון שנאכלה אינו אוכל רק תבשיל אחד ובתלמוד לא קפיד רק שלא יאכל ב' תבשילין וז"ע בגוף התשובה שם וכתב עוד ברי"י שם בשם תשובת כנה"ג אם ישל ב' תבשילין בקדרה אחת יכול לרובץ לאכול תבשיל אחד ושמעון תבשיל אחד ע"ש והוא פשוט וכתב בעיורי ברכה בשם קיטור תשובת הרא"ש שנתנה המנוחה כמ"י הדג הממוקן בשמן ונלוי ודבש הכל חקוב כתבשיל אחד ומותר לאכולו בערב מ"ב בסעודה המפסקת ואין כאן משום שני תבשילין עכ"ל ועי' בנמ"א שכתב שאין לאכול

באר היטב

אדם חלוש שרי מט"מ עיין ט"ו ובשכנה"ג: (ב) ודגים. עמ"א: (ג) בשתי פי' שאחד צלילתו ענה וא' צלילתו רכה אכל אם שניהם בשום אין קפידא לנשל צד קדרות מ"א: (ד) שנותנים. ואסור לעשות לביצות ממונאים בגבינה ש"ל מ"א: (ה) חיים. וכן גבינה וחמאה ממה מינים חיים כ"כ נאפר היטב אשר לפני: (ו) עדשים. ודוקא שדרכו בכך כל השנה ונאפר כתב עדשים או ביצים וכ"כ הלבוש: (ז) קשים. וקרים: (ח) קרקע. ואחר הסעודה מותר לישב על הכסא דאין אכילתו עד הלילה מ"א: (ט) שלשה. ואם ישבו ג'

דגים מזד המנהג כמ"ש בש"ע ושכן הגרסא עיקר וכ"כ בעטרת וקרים וכתב בשם מהר"ם בן חביז בתשובת כמ"י דשני תבשילין שאסרו המפסקת אין חילוק בין דבר האכל כמות שהוא חי או לא. וכן אין חילוק בין ללי למטעל. וכן אין חילוק אם אוכלו בדרך תבשיל או בדרך הפירות בקנות סעודה אלא בכל גוונא אסור לאכול פירות כלים בקנות סעודה בסעודה המפסקת ע"ש: [ג] קרקע. עשה"ט וכתב ברי"י בשם מהר"ם שער אריה כריך להפסיק בנגד בית לקרקע ע"פ הקבלה כי אין לישב על הקרקע אפילו עם בגדיו אלא בנד שאלו מיוחד למטעין ע"ש ומדברי מהר"ל שכתב

ביאור הלכה

* וכן יש להחמיר וליזהר משני מינים בקדרה אחת. מלשון זה שמענו דכל שני מינים כשהוא בקדרה אחת מדינה מותר ורק דנכון להחמיר בדעת האוסרים (עיין בעור) והגר"א חופס בביאורו דזה אסור מדינה: * שנותנים עליהם בצלים וביצים. אפשר דדוקא בלחם או שאלו להטעים האפונים אבל לא במבשל שני מינים יחד בעלמא כגון מה שקורין לקש"ין עם פחיות אדמה. ומה דאיתא לקמייה לענין עדשים עם ביצים אפשר נמי כשעיקר הוא העדשים

מלכים ושמהם הוא לאיש נאכילתו [מ"א]: (ז) ויין מגיתו וכו'. שאלו חסוד (ג) ולית ביה משום שמה: ג (ח) בשתי קדרות. פי' שאחד צלילתו ענה ואחד צלילתו רכה אכל אם שניהם בשום (ד) אין קפידא לנשל בשתי קדרות: (ט) מקרי שני תבשילין. פי' ואדם אחד אינו יכול לאכול שניהם אלא יכול לרובץ לאכול תבשיל אחד (ה) ושמעון אחד: (י) שדרכו בכך. ר"ל שרוב הפעמים נותנים ביצים וביצים נאכלים כגון דגים אסור לגונן ביצים כיון שרוב הפעמים מנשלין אותם אלא ביצים [מ"א] וכוונתו (ו) אפילו לאותן מקומות שלא נהגו לאסור בהם דגים. ולביצות ממונאים בגבינה נאפר שני תבשילין (ח) וכן בריי"י לקש"ין עם גבינה כיון דרוב פעמים אין עושין ק' היו ב' תבשילין: (יא) מקרי תבשיל לענין זה. דאף דלענין ביצול עי"מ אין שם תבשיל עליו כגון חלב שנמכשל וכיו"ב לענייני אסור דעיקר הטעם שאסרו בשני תבשילין (ט) משום דברייתא תבשילין י"ט ט' כדור ותענוג: (יב) ואין חילוק בין צלי למבושל. כגון ביצים גלויין ופירות גלויין כולן שם תבשיל עליהן חוה שכתב לקמייה כשהם חיים לאפוקי כשנמכשלו או נללו: ד (יג) מבושלים בתוכם. שנמשך כתבשיל אחד ומיירי כשאוכלן צנת אחת. ודוקא נמקוס שדרכו לנשל ק' כל השנה וכנ"ל בס"ג ונאפר כתב עדשים או ביצים וכ"כ הלבוש וכן המנהג האלני שאוכלים ביצים לזד משום אכילתו ומכמ"צ סג"ה: (יד) שהם מאכלי אכלים. ולא יאכלו תבשיל אחד ודלא בהנמן עם שמתחלה אוכלין מין מטעל ואח"כ יושנין לאחר ואוכלין ביצים (י) דאסור וכ"כ דאסור להפסיק ביניהם בברכת המזון דגורס ברכה שא"ל ובע"ט יאמר אף להתנהג בה: ו (טו) חריבה. ומ"מ אל ימנע בשיעור (יא) אכילתו אלא יעשה באופן שיוכל לטעל התענית וכן בשמית המים: (טז) באפר. ואומר (יז) זהו סעודה ט"ז: ז (יז) ע"ג קרקע. כדי שמהא (יג) הסעודה שלה ונמקוס שמנהג לאכול בהסידה היה ההיכר אם היו אוכלין ענהה שלא בהסידה ולדקדק שכל השנה אוכלין שלא בהסידה אין יכיר השפלות אלא מה (יד) ומ"מ אם הוא אדם חלוש יוכל להניח כד תחתיו: (יח) וא"צ לחלוץ. דאין אכילתו נוהג עד הלילה (טו) וממנעם זה מותר לישב אחר הסעודה על הפסל: ח (יט) יש ליזהר שלא ישבו וכו'. ומדיעבד אף

שער הציון

(ג) כ"מ סנהדרין ד"ע ואין הטעם משום דאיתו כשר למחלה לנסכים דא"כ ללא כנה"ג המנהג בשע"מ שמחמיר בה: (ה) שע"מ ופשוט: (ו) וביאור ברמב"ם פ"ו מאיסורי מנחם הלכה ט': (ד) מ"א וש"א וכן הקדים הגר"א דלא כנה"ג המנהג בשע"מ שמחמיר בה: (ה) שע"מ ופשוט: (ו) וביאור הגר"א שמענו שסוד כהנ"י דג ופילה שעליו שיה לאפוסים עם ביצים דמקלין: (ז) ד אפרים: (ח) פמ"ג ודעה"מ: (ט) פוסקים: (י) מ"א: (יא) ברי"י: (יב) ירושלמי בשם רב דעבד הכי ברי"י: (יג) מ"א: (יד) פמ"ג: (טו) מ"א: (יז) הגהות ותיקונים: א) זה קאי אשני מינים בקריה אחת:

ב מיתרא דרב
יהודה שם לי
ומרווייהו לקולא
ד צריחא שם כ"ט
וכ"כ העור בשם
אבו הרא"ש מ ת"ה
ק' ער"ה בשם תשו'
הרא"ש

באר היטב

המב"א בפי' מקנ"ט שכתב שהיה לו ספר גרוע שלא להפסיד צנדיו מנזר
אלא חס להא. מ"מ נראה כיון שמוזר לישב על השק יס לעשות כן לחוש
לדבר קבלה שכתב מהר"ש: [ד] בשר. ענה"ט ועי' מ"ש א"א"י צנכ"ס
הצמחי בזה אפרס שחלק על המב"א וזהו והביאו צנרי' וכתב דצין במל
ואסור למנוע אע"פ דצין חיוז לאכול בשר בשבת מ"מ כיון שנמנע
חברים ואם חל מילה בחלומו שנת יעשה הפסועה קודם מנחה. מ"א
כ"ט דכתב דא"צ להפסיק עכ"ל ע"ש. ולא דק דמ"ש רש"י שם א"י

משנה ברורה

והנעים מפרסם אותם בחוכם שצטל גביהו וז"ע: * ופורע. ר"ל שמחנכה
שני אחר כבלות שנה זו אצל אין יכול ליתן יום אחר תחת שני דלחם שציר
לו ב' וה' כוננו דוקא לאלו שהם ימי רצון [פמ"ג לקמן בסיומן תקס"ט]:

ואסור לאכול בהם שני תבשילין: (כא) ואח"כ מהתפללין מנחה
(עו) ותמחלמן בירך ג"כ בהמ"ו: מהתלה: (כב) להדבית קצת וכו' וכו'
מיני תבשילין ולהתענג בהם וזהו עיקר סעודתו ואחר תבשילין שאינו
עראי (ית) וע"כ יש מהם שאומר שלא יאכל קודם מנחה רק תבשיל
תבשיל הוא לא מאתריפי אהרדי. והא"ר כתב להצדיק קצת את
לדיינו שלא יזיק לו היתענות! הרשות צידו אצל עכ"פ יראה כל
לדבר אחר המנחה סעודה המפסקת שלא יאכל כחלילה גסה וערא
אהרדי שני שציר בהמ"ו וגם התפלל מנחה בלעז: י (כג) אוכל
מ"מ כיון שנמנע משום אכל עברה היא. והנה אף דכתב המחבר
לא ישב בסעודת חברים [מ"ח] בספר בבור שור חולק ע"ו ודעתו
שצנח זו הו"ל קאבלות פרהסיא. ולכו"ע מבור לאכול עם צ"צ ויכול
יעשה הסעודה קודם מנחה: (כד) מבודד יום. היינו (כז) קודם
י"א (כה) ואירע עט"ב וכו'. וקשה עליו לישב בתענית שני ימים וכו'
כתב דאסור ללוח (כג) ככה"ג הכא (כד) דא"א בענין אחר שרי

קי"ל

[illegible]

הלכות תשעה באב סימן תקנב תקנג

ל באר הגולה

כתבו דמתענה עד אחר תפלת מנחה (כו) ואוכל סעודה המפסקת (כח) קודם צאת השמש (הג"ח) ג הנהגות מיוחדות ומדרכי וס"ה סי' ע"ה וכן נוהגין וה"ה מי שמתענה (כט) תענית (יג) [ה] חלוס (מהרי"ל): יב [ו] יאין אומרים תחנה ערב ת"ב במנחה משום דאיקרי מועד. ואם הוא שבת (ל) אין אומרים דלקמן (מהרי"ל ומנהגים):

תקנג דין סעודה המפסקת. ובו ב' סעיפים:

א טור בשם הטור ואב"ד הרמ"א וכו"כ הר"ק לענין תענית וצ"ח שפוסק מנחה יום ספי"ק דתענית ב' ד' רמב"ם ב' ד' מהלך דפסח"ה כ"ד (פירוש מפי הטור)

א "אעפ"י שאכל סעודה המפסקת מותר לחזור ולאכול (א) אא"כ קבל עליו בפירוש שלא לאכול עוד היום: הגה וקבלה (ב) בלז אינה קבלה אלא זריץ להוילאו בשפתיו (ג"י בשם החסידות): ב ת"ב לילו כיומו לכל דבר ואין אוכלים אלא מבע"י (ג) ובין השמשות של אסור כיו"כ. הגה (ד) ומותר (ג) ברחיצה וסניף ונעילת הסנדל עד בין השמשות מיהו בחול נוהגין לחלוץ (ד) מנעלים (ה) קודם שיאמר ברכו (ו) ואם הוא שבת חוללים לאחר ברכו מלמד שליש לצור שחולץ (ז) קודם ברכו

שערי תשובה

ע"כ או ט"ז בשבת כמנהגו: [ה] חלוס. עכ"ל וע"י פמ"א סי' כ"ד שארץ בדברי הש"ע ומג"א ומסקנתו דמי שמתענה צ"ל כל השנה ואינו משלים כי כן קיבל עליו מתחלה שלא להשלים רשאי להחפול מנחה גדולה ולאכול סעודה כמקומו ואין זריץ להחמיר דכין סעודה המפסקת וקודם צאת השמש יאכל סעודה המפסקת ע"ש ומ"ש בשם הל"ק ט"ז ע"ש בסי' קל"ו דעמו שחם שבת מלבדך בזה"ל עד שחשיכה יאמר נחם צדקתו ע"ש ואין נלע"ד דלפילו מאן דס"ל לקמן סי' תקנ"ג לנכד אין לנכד כלל מיון שבה"מ היא על אכילה של עט"ו ועיין לעיל סי' קפ"ח ומכ"ש לפי מ"ש הא"ר בסי' תקנ"ו דלא חקנו אלא להפלה לנד ע"ש. וע"י בפ"מ דל"ש בעט"ו יתנה בחתלה שלא להתענות רק עד אחר חלות היום וחפול מנחה גדולה ואכל סעודה ואח"כ יאכל סעודה המפסקת: [ו] אין אומרים תמנה. וכתב באגרות הרמ"א שח"מ צ"ל מיקון חלות בליל ט"ז ולהתחיל במיריות אך אין לומר מומרים וכן הוא מנהגו עכ"ל. והג"ח כתב שדבריו בזה"ל וי"ש שאין אומרים דלקמן כ"כ המחבר לקמן

ר"ס תקנ"ט ובשפירא אומרים אב הרחמים ומזכירין נשמות ועיין בא"ר כאן ובמנחות ר"ס תקנ"ט:

משנה ברורה

לא קיבל בלבו להתענות אפילו בלז (ד) אלא שגמר דעתו שלא לאכול אינו כלום ומותר אפילו בלילה (ה) ומ"מ נכון יותר להתנות בפירוש (ו) בפה או בלז (ז) שאינו מקבל עליו התענית עד ביה"ש: (ג) ובין השמשות של אסור. היינו בין בנתיבות (ח) ובין בתיאורו (ט) אלא א"ל להוסיף עליהם. ועיין לעיל בסיומן רס"א דבחיטו דביה"ש נקרא משקעה החמה וה"ה בעניינינו: (ד) ומותר ברחיצה וכו'. כבר כתבנו דאם קיבל עליו לאחר שהפסיק סעודתו שלא לאכול עוד ממילא אסור ברחיצה וסניף ג"כ (י) ודוקא כשקיבל עליו ההוספה מפנה המנחה ולמעלה הא קודם לכן לאו קבלה היא ומה דקיבל בפירוש קיבל ומו"ל (יא) וכן כשקיבל עליו אסור אכילה בשבת ויין בתחומו ואילו ע"י אסור רחמיה בכלל: (ה) קודם שיאמר ברכו. ר"ל דאף שמהגס היה להחפול מערב מצע"י מ"מ לאחר ברכו הוא בכלל לילה לענין זה ובמהרי"ל כתב דיש לחלוץ מנעלים קודם שהולכין ביה"כ. ועכ"פ יראה (יב) לחוללם קודם ביה"ש: (ו) ואם הוא שבת חולצים וכו'. דאסור (יג) לשום סימן אבילות בשבת. ולא יגע בזה (יד) בדיו דיהיה זריץ לטול ידיו. ודע"כ דאם נגע (טו) יקרא ידיו בכל מידי דמנקי: (ז) קודם ברכו

שער הציון

(כו) הדי"ח והח"א וגם הגר"א כתב שרוב פוסקים חולקים ע"ז: (כח) מ"א: (כט) מ"א: (ל) פמ"א והנה הדי"ח והח"א לא העמיקו כלל דין הדי"ח וכו': (א) כ"כ המ"א וכן באר המחבר מדרכי דגם השו"ע מודה בזה ואין דרך לומר הריני מתענית למחר כ"א מתענית יחד ויכולה כמו שזכר לקמן בסיומן חק"כ סי' ע"ש שהאר"ן: (ב) ב"ח וט"ו ומ"א וס"א ואף דאפשר דהם אדוני השו"ע קאי דדוקא אם קיבל בפה מ"מ כיון דהב"ח והגר"א הכריעו דה"ה דבלב היו קבלה ממילא מד דינא להו וכו"כ הח"א: (ג) ט"ו והטעם דהרי אנו רואין שאינו חולץ מנעליו וע"כ הו"ל כאלו רחמיה וכו': (ד) מ"א וכו"כ מהגר"א ברי"ס סימן: (ה) מ"א והטעם עיין בפמ"ג ומח"ש: (ו) מח"ש: (ז) ואם חל ט"ז בשבת או בלילה בשבת א"ל להתנות כיון דאסור להרחות עיניו בשבת מחמתה לא נחבין להפסיק לשם תענית [פמ"ג]: (ח) פמ"ג ופשוט: (ט) פוסקים אכן אם החפול ערביה מצע"י ממילא חל עליו התענית ואסור לאכול [חדוש רע"א]: (י) פמ"ג: (יא) ט"ו: (יב) פמ"ג: (יג) הגר"א: (יד) מ"א: (טו) ועיין בסיומן ד' גמ"א סק"י והיכא דל"ש שא"י:

הגהות ותיקונים: (א) רע"ה: (ב) תקנ"ד: (ג) סי' תקמ"ד:

הלכות תשעה באב סימן תקנג תקנד

א ברי' תפנית ל' (הגהות מיימוני) [א] רק אומר תחלה המבדיל וכו' (מנהגים בשם מהר"ק) (ח) ונהגו שלא ללמוד צער ב ברי' יהודה שס ט"ז מתנות ואילך כ"ח דברים המותרים בט"ז (ט) * ולכן אם חל (ה) [ב] בשבת (י) אין אומרים פרקי אבות (מהר"ל ומנהגים) וכן לא יעיל ערב תשעה באב:

תקנד דברים האסורים בת"ב. ובו כ"ה סעיפים:

א *ת"ב (ה) (א) אסור ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה [א] ואסור לקרות בתורה נביאים וכתובים ולשנות במשנה ובמדרש ובגמ' בהלכות ובאגדות משום שנא' פקודי ה' ישרים משמחי לב יתנוקות של בית רבן * בטלים בו אבל קורא הוא באיוב ובדברים (ג) [ב] (ב) הרעים

באר היטב

(ה) בשבת. ר"ל עט"ז א"כ ק"י אם חל ט"ז בשבת שאסור ללמוד כל היום וט"ז כתב דאם אין אסור באכילת בשר ויין למה נחמיר שלא לימוד וכו' תימא לי דהא קורין במנחה ואפילו בט"ז צמדי דשיק ליומא כגון פירוש המעמד ומשניות דקרבנות ולמה ישמנה משניות דפרקים ומלאכי שרש"ל למד אחר חלות בבל עט"ז והחמיר לאחרים ללמוד ונראה דהלומד בשבת אפילו אחר חלות לא הפסיד שכרו עכ"ל ט"ו. ובכנה"ג מחיר ללמוד בעט"ז שחל בשבת ואסור בט"ז עמ"ש שחל בשבת ע"ש ומ"א כתב נראה להחמיר בשניהם דהא יכול ללמוד דברים המותרים בט"ז ע"ש: (א) אסור. וכל הנזכר בסעיף זה אסור כל היום עד חשיכה שהם מדינא דש"ס וכו"כ בשל"ה דדוקא ציינה על הקרקע מקילין שאני אלא מנהגא. ור"ח כתב יפה נדדו מי שעושה אחד מכל אלו כל היום ושיבש לומר דתפלת ערביה יעשה יום לילה למיכל באסורים. מניא וכו' ומהר"ל וכו' וכו' וכו'. אך אותם ההולכים בין הא"י ועוסקין במשא ומתן אחר חלות אופן מותרין לנעול ומהם למדו כולם ורעות עמים הקדמונים אסור לקרות. ועם היתנוקות אסור ללמוד

שערי תשובה

[א] רק אומר תחלה המבדיל כו'. עיין משנתו שיאמר בלא צרכה שם ומלכות ולא יקיים צרכה ועיין מג"א סי' ר"ט ס"ק י"ד: [ב] בשבת. ענה"ט ועיין בד' אפרים בשם אלו"י בנכ"ש שהסכים להמ"א בזה ע"ש ומ"ש בש"ע ולא יעיל עט"ז כתב צנ"י שיש שכתב דהא"כ כ"ע מודי דאף בשבת לא יעיל ואם חל ט"ז בשבת כל היום לא יעיל ע"ש ועיין בדגול מרבה שכתב דגם רמ"א מודה דאף בת"ז שחל בשבת אינו אסור אלא אחר חלות דאל"כ היה לו לרמ"א לכתוב שלא לומר בליל שבת כמה מדליקין שדוחק לומר שמשב יומר מקדור היום מפרקים במנחה ע"ש ויש לדחות דבע"ש נוהגים בהרבה מקומות להפגלל מנע"י כדאמרינן ר"ס רפ"ו ועיין במג"א ס"ק א' ועיין במהר"ל וגם י"ל בדמיה מדליקין קדשי טפי והו' כהרסא משא"כ בפרקים עיין בסמ"ק ר"ב סק"ה: [א] ואסור לקרות בתורה כו'. וכנה"ג מח"ש בשם שם ית' יהודה ח"צ. מי שהחזיק לעלות למורה בט"ז ועשה אצל מוטר לעלות למורה שחרית כיון דהיו דברים הרעים וכו' אסורי בתורה כמורה ע"ש. ומח"ש כתב שפסע שיכול לעלות למורה ולהפטר ומשמע דאף שלא החזיק לעלות למ"ס בט"ז הדין כן: [ב] הרעים. ענה"ט ובדגול מרבה דעמו כהט"ו:

להקל יש למחות בידם דאסור לנעול סנדל כל היום מ"א: (ג) הרעים. **ביאור הלכה**

* ולכן אם חל בשבת א"א פרכי אבות. עיין במ"ז ח"ל המאמר מרדכי הוראה זו תמוה היא וכבר ראיתי לקצת מן האחרונים לזווח עליה אמנם הרב מ"א קיים דברי הרמ"א וז"ל וכו' והאריך בזה ולבסוף קיים ואין שיהיה לנענ"ד דאין לחוש לזה לפי שאין לנו טעם נכון לאסור הלימוד בשבת כולל ומש"כ הרב מ"א להחמיר מטעם דכיוול ללמוד דברים המותרים בט"ז אומר אי שאלו זה מספיק לפי שאין אדם לומד אלא מה שלבו חפץ ועיניו הרואות דמנה מ"מ מתרשלים בלימוד המותר ביום ט"ז משום דלער הוא להם ללמוד כמה שאינם רגילין וגם אינו צוה"ר כאלה מהם ולכן אינו חושש לסבירא דעמי"ה הרב מ"א להחמיר אפילו בחול עד סמוך לבה"ש וז"ל לאו דמיסתפינא מתברר ה"א דאפילו ביום ט"ז עמ"ש היה לנו להקל דעוה"ר נתקלקלו הדורות וביום ט"ז עמ"ש מטיילין בשווקים ומשיחין שיחת חולין ואפילו יהודים ספר וקצת הלומדים מקילין בזה ופשיטא דבאופן זה טפי היו עדיף להו ללמוד ויכולא דבני מלכא בירושלמי א"ר אבא בר ממל אלו היה מי שיסתמנה עמי הייתי מתיר מלכא ביהו"מ כ"ל אסור אלא כדי שיהא חולין ושותין ושמחין ועוסקין בצורה וכו' וכו' חולין ושותין ופושטין ע"כ ואף אנו נאמר כלום אסור הלימוד אלא כדי שיהיו יושבין בעניני גער וזבילות ומתוך כך וכו' ודואגין על חורבן הבית והנה מטיילין ומשיחין שיחת חולין ומשיחין דעמן מן האגלות ומתוך כך נאים לדי שחוק והיחול אלא דמאחר שאסור צדור הוא בש"ס ופוסקים פשיטא דאין לנו כח להקל ואומר נפשו ירחיק עמנו משחוק ויחול ויטול והסם יכפר נעזר השוגים אמנם בעט"ז יש להקל כיון שלא הוכר בש"ס ופוסקים וכן אינו נוהג אף בחול ומסיכנא דהא על מהר"ל וז"ל ומ"מ מי שמריגש בעמלו שיוכל לדחוק וללמוד דברים המותרים ולא יתעט מפני זה בלימודו קדוש יאמר לו ואחר כונת הלך הן הדברים עכ"ל: * בטלים בו. כתב הט"ו דאסור להיטות אף העטם משום ששם

צרכו. מפני הטורף וכדי שלא יראה עניני בשבת אומר תחלה המבדיל ובלא שם ומלכות [פמ"ג]: (ח) ונהגו וכו'. דמורה משמחת הלכ ומ"מ כ"ז אינו מדינא דהא מותר בעט"ז מדינא כל החמשה עיניים ועיקר הטעם משום דהוא יכול ללמוד דברים המותרים בט"ז. והנה מהרבה אחרונים משמע שחפסון המנהג הזה ולא ערערו עליו דאפילו אם חל בשבת הסכימו כמה אחרונים להמנהג כמ"ש הרמ"א וכמו שכתבו לקמיה אמנם יש איזה אחרונים שפקפקו מאד על המנהג הזה ראשון לכל הרש"ל כתבו עליו שלמד בעמלו אחר חלות והחמיר גם לאחרים בזה גם הגר"א צי"אורו כתב דחומרא יתירא היא וכן המאמר מרדכי בספרו מאריך בזה וכתב דהוא מצא הרבה לדי ביטול מורה להלומדים שמתרשלים ללמוד דברים המותרים בט"ז דאין אדם לומד אלא מה שלבו חפץ וע"כ דעמו להקל בזה וכתב דכן היה הוא נוהג ע"ש וכן ה"א כתב דהוא חומרא בעלמא וע"כ נראה דמי שרואה להקל בזה אין מוחין צידו: (ט) ולכן אם חל בשבת. היינו אפילו עט"ז שחל בשבת א"א פרקי אבות דהוא כלימוד מורה והיינו אחר חלות (טו) דקודם חלות מותר בלימוד מורה אפילו כשחל בשבת: (י) אין אומרים וכו'. והט"ו מפקפק מאד על מניעת הלימוד בשבת ומקיים דהלומד בשבת אחר חלות לא הפסיד שכרו והיינו אפילו כשחל ט"ז בשבת וכו"ש כשחל עט"ז בשבת. ונראה דיש לסמוך ע"ז אחרי דאפילו כשחל בחול כמה אחרונים מקילין וכו'ל: א (א) אסור ברחיצה וכו' ואסור לקרות בתורה וכו'. ואסור בכל אלו הדברים (א) כל היום ואפילו בין השמשות (ג) עד נאח הכוכבים (ג) ואין מועיל לזה מה שיסתכל מעריב מקודם אף אופן ההולכים בין הא"י ועוסקים במשא ומתן אחר חלות (ד) אופן מותרין לנעול [ועיין לקמן בס"י הגה"ה וצמ"ח] ומהם למדו כולם להקל יש למחות בידם: (ב) הרעים. ורעות עכו"ם (ב) אסור לקרות. ועם היתנוקות אסור ללמוד (ו) אף דברים הרעים רק מותר ללמוד לו החורבן דלדיו אלא סיפור דברים ומשנר לז' היתנוק ויש

שער הציון

(טו) א"ר ודגמ"ר ודכ"ה: (ה) מ"א וכו': (ב) פמ"ג: (א) אחרונים: (ו) מ"א וע"ש דאפילו אם הוא מבין מה שהוא אומר וכן משמע מא"ר ועיין בזה"ש שהסכים ג"כ להמ"א ודלא כט"ו דלשון הגמרא בעלים ט משמע בכל גווי ועיין שכתב הר"ן דלשון בעלי קלרי די רב משמע לגמרי:

לא באר הגולה

שְׂבִירִימָה וְאֵם יֵשׁ בִּינִיהֶם פְּסוּקֵי נִחְמָה צָרִיךְ לְדַלֵּג: ב' יוֹמוֹתָו לַלְמוּד מִדְרָשׁ (ג) אֵיכָה וּפְרָק אֵלּוֹ (ד) מִגְלַחֲזִין וְכֵן לַלְמוּד פִּירוּשׁ אֵיכָה וְפִירוּשׁ אֵיזוֹב: ג' יֵישׁ מִי שְׁאוּסֵר לַלְמוּד (ה) עִי" (ו) הִרְהוּר: (ז) יוֹמוֹתָו לְקֹרֶת כֹּל (ח) [ג] סֵדֵר הַיּוֹם (י) וּפְרִשְׁתָּ הֶקְרִבְנוֹת אִיזְהוּ מִקּוֹמָן וּמִדְרָשׁ רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל: הִגֵּה (ח) וּמוֹתָו לַחֲזוֹר (ה) הִפְרָשָׁה נְעוֹצ' (מִנְהַגִּים): ה' יְעוֹבֹרֹת וּמִינִינִקוֹת מִתְעַנּוֹת בִּט' בֶּאֱכָר כְּדֹרֶךְ שִׁמְעֻנוֹת וּמִשְׁלִימוֹת בִּי"כ 'אֲבָל בִּג' צוֹמוֹת אַחֲרֵים פְּטוּרִים מִלְּהִתְעַנּוֹת 'יוֹאֲעָפִיכ' רֵאוּי שְׁלֵא תִאֲכַלְנָה לְהִתְעַנֵּג בְּמֵאֲכָל וּבְמִשְׁתֵּה אֵלֶּא כְּדִי קִיּוֹם הוֹלֵד (וּעוֹלֵל סִי מִקֵּינ' סִקֵּינ' [פ] ו' (ש) 'חִיָּה כֹל ל' יוֹם וְכֵן (ו) [ז] (י) חוּלָה (יֵא) שְׁהוּא צָרִיךְ לֵאכּוֹל (יב) אֵ"צ אֹמֵד אֵלֶּא

שערי תשובה

אפי' דברים הרעים רק מותר ללמוד לו החורבן דליתו אלא ספור דברים ומשבר הלכ על מיעוט מ"א. והט"ו מחיר ללמוד עם המינוק דבזרים הרעים וכאן לא אוסר אלא הלמוד שהקטנים לומדים בצדק שלהם דהיינו חומש וגמרא ע"ש: (ג) הרב"ה. וי"ל דמה"ט אסור ללמוד איזה דרוש או קשיא או מירין אפילו דבזרים הרעים מפני ששמחה היא לו מ"א וט"ו. גם אסור להורות הוראה אם לא לחולה הנזכר עכשיו ואסור לדון דיני ממונות לדין היינו חורה מיהו אם אין הבע"ד יכולין להחמין עד למחר שנהוים לדרכם אפשר דשרי מ"א ועיין דברי"ם בס' מ"ס חיים דף א' ע"כ: (ד) סדר. ונראה לומר תהלים ושיר היתוד צמנחה א"ע"ג לאסור צמ"ח כל היום (ה) לומר דקפידא ליה כיון שאומרים דרך בקשה שרי ומהאי טעמא מקילין בתפילין צמנחה ונפוחא אומרים למחרתו של היום ושל אמש: (ו) הפרשה. ד"ל דהיינו חזן הקורא מותר לו לחזור הפרשה קודם שיקרא או מיייר צמ"כ שחל צבצת דלא אפילו יחיד מותר לחזור הפרשה כמ"ש ספי' רפ"ה. ועפי' מקנ"ג. מ"א. וט"ו כ' דה"ק דמי שרגיל לחזור הפרשה צלוחו יוס דהיינו שחל ע"כ ביום ה' ה"ל כסדר היום ע"ש: (ז) חולה. חסד דעה שנתרפא מיום ליום מותר בצנצר ביאור הלכה

(א) ויש מאחרונים שסוברין דמותר ללמוד עם התינוק בדברים הרעים וכן לא אחר אלא הלימוד שהקטנים לומדים בדרך שלהם דהיינו תומש וגמרא: ב (ג) איבה. וכן אגדה המורגן בפרק הניזקין ובפרק חלק ולקרות בחורגן הנזכר ביסופיון מותר [לנפש]: (ד) מגלחין: אע"ג ד"ב גס כמה דייני מודה ומותר מ"מ מותר ללמוד לכל לישא ולימן בהלכה בודאי אסור נ"מ"א אסור ב"ס מהר"ל ובעין זו כתב ג"כ ה"ט"ו דלפילו במקום דמותר ללמוד היינו שילמוד בפטוהן של דברים אצל לא דרך פלפול. ואפילו בהרהור לפרש דבר חמור אסור מטעם שיהיה לו שמחה אחר שייחשבו לו: ג (ה) ע"י ההורד. אף דהרהור לא כדבור דמי שאני הכא דעיקר טעמא משום שמחה ובהרהור איכא שמחה ומה"ט אסור ללמוד איזה דרוש או קשיא או חירון אפילו בדברים הרעים מפני שממחה היא לו. ואסור להורות הוראה אם לא לחולה הנריך עבשיו ואסור לדון דייני ממונות דדין היינו מורה מיהו אם אין העצ"ד יכולים להמציא עד למחר שצנחנים לדרבס דפשי דהוי כרצם נריכים לו [אחרונים]: ד ד (ו) ומותר לקרות כל סדר היום. דהיינו ק"י וצרכותיה וכן מה שהיו לזכרה התפלה: (ז) ופרשת הקרבנות ומשנת וכו'. דלא גרע כל זמנה שקורין בחורו ומפטיקין צנניה והכל מפני שהוא סדר היום ונהגין לומר תהלים ושרי יהוד (ח) צננאה אע"ג דלקור בתורה כל היום יצ"ל דס"ל אין שואר דקור בקשה שרי ובפוחא נוהגין לומר למחרתו של אמש ושל היום וכן נכון ומעמדות בודאי (ט) אין לומר ועיין לקמן סימן תקנ"ט ס"ד דאין לומר פטום הקטורת שאינו מקדר היום (י) וכ"ש שאין לומר סדר הקרבנות הכתוב בנזק ס' א' ומה שכחוב צנ"ע ופרשת הקרבנות היינו פרשת המסמך: (יא) ומותר לחזור הפרשה בש"ב. היינו מון הקורא (יב) מותר לו לחזור הפרשה קודם שיקרא (יג) והיינו אפילו צננאה דלאו בשמירת פרשה כי חוליד פטוהא דמעין המאורע היא: ו (ט) חס כש"כ שלשים יום. דמסממא אמרינן שהיא חלושה והוא חלוש שאין צו סכנה וע"כ אף דלענין יוה"כ היא לאחרי וי"ן קלא כ"כ בשאר כל היום כש"כ בקימן תר"ו כאן לענין ט"ז שהוא דרגון לא גורו במקום חולי ועיין צנ"י (יג) ובשאר אחרונים דלפילו ודאי אין זה וכן בחולי הכתוב לקמינה סכנה"ו ואפילו לא אמרו נריקין אנו לאכול מותר נט"ז ואף שמהרש"ל (יד) חולק על עיקר הכרעת השו"ע ודעתו דלענין זה שוה ט"ז ליוה"כ דלפילו אמרה נריכה אני לאכול כיון שהוא לאחר וי"ן חייבת להפענות אם לא שהיא ג"כ קלת חולה (טו) הרבה אחרונים הסכימו דמדינא שרי לאכול אכן כבר נהגו להפענות כמו שכח הרמ"א כ"ו שאין להם חולשה ומתפארו מלידתם אצל אם עדיין לא נתפרפה לגמרי או שהיא קלת חולה או חלושה צנענה לא תתענה בתוך ל' ואם אירע ציולת צריאה שמענה ומרגשת צנאנע היום שום חולשה יתירה יש לפסוק שלא תתענה בשארית היום [אחרונים]: (יז) חולה. חסר דעה שמתפארת מיום ליום מותר בצנר ויין כל ימי השבעה ולא יתענה צנ"צ [מהר"י"ל]: (יח) שהוא צריך לאכול וכו'. ר"ל שהוא (יט) חלוש ומה צנור אע"פ שאין צו סכנה מחליטין אותו: (יב) אין צריקין ארומד. כ"ל"ו ואחריותה קאי וכן אימא (י"ז) בתורת האדם וצנ"י

והלכונה

(ו) הָעֵץ וְהַסֵּבִים עִמּוֹ הַיִּגְמָ"ר: (ח) וּבִדְהָ"ם מוֹכֵחַ לֵאמֹר מִתְּלִים אֵף בְּצִמְחָהּ וְהוֹגֵן לִמְרָק שֶׁר הַיִּחוּד: (ט) שַׁע"ם בְּשֵׁם בְּרִכְיָ"ה: (י) מ"א שֶׁסֶּ: (יא) וְלֹא הַתְּקַמִּי פִּירוּשׁ הָיִינוּ מִי כְּגִיל לְחֹדֶר פֶּרֶס הַשָּׁעֵר בָּאֲחוּר יוֹם הָיִינוּ שָׁלַט ט"ב בְּיוֹם ה' וְנִשְׁמַע דְּהוּ"ל כְּקִדְר הָיוּ וְאִרְ"ר כִּבֵּץ הָיִי הֵב מִשּׁוֹם דְּמֵה אֲחוּרִים מִפְּקַדְתִּי עֵי"ן עֵינִי צִנְהַר שְׁלוֹם דְּכִחוֹר דְּקִשָּׁה מֵאֵל מֵאֵל בְּחֹלְלֵה בְּרוּרֵה כִּבֵּץ ג"כ הֵב וּגַם הַגִּרָּמָ"ל כְּמוֹ עֵינִי צִנְהַר וְכִי הָיִינוּ הָעֵצִים כִּי פִירוּשׁ הַה"ל וְנִשְׁמַע מִכְּלוֹה דְּהִכְ"ר ט"ו: (יג) הֵב עָלֶיךָ שְׁלוֹם וְיִשְׁמַע בְּךָ קוֹלֵה הָאֵל ע"י: (יד) כִּי שִׁמְחַת מִרְיָהּ בְּרַחוּם לְעֵינִי בְּשֵׁט"ו וְכִי מִצְמַח מִרְדִּי וְכִי צִנְהַר שְׁלוֹם דָּקן שִׁמְחַת מִתְּחִימָה לְשׁוֹן הַרְמָז'וֹ וְהִרָּן: (יד) עֵינִי צִנְהַר שְׁלוֹם אִיזָה פּוֹסְקִים פּוֹסְקִים דְּבִדְרֵי וְיִמָּ"ל לֹא הוֹכֵחַ בְּהֵם שֶׁאֲפִילוֹ אֲמָרָה צִרְיָה אֵל עֵי"ן חִינֵת וְעֵינִי חֲזָ"ר שִׁבְעִי הַסֵּבִים מִלְּשׁוֹנֵי יוֹ"ט וְאִרְ"ה שִׁמְחַת פִּירוּשׁ דְּבִמְרָה צִרְיָה אֵל לִלְכוּל ח"ל לְהַתְּעוֹת: (טו) הִבְיָ"ח וְהַשָּׁעִי"ם בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה פ"י הַשִּׁיג עַל רִאיוֹמָה שֶׁל הַרְשָׁ"ל וְהַסֵּבִים לְהַשְׁוִיעַ וְכִן מִלְּשׁוֹנֵי יוֹ"ט הִגִּיל הַשִּׁיג עַל רִאיוֹמָה וְכִן בְּסֵפֶר בִּים מֵאִיר הַשִּׁיג ג"כ עַל רִאיוֹמָה וְכִבֵּץ דִּהֶסְקוֹךְ עַל מִסְקַת הַרְמָז' אֵל הַפֶּסֶד: (טז) מִצְמַח מִרְדִּי: (יז) וְלִפְקוּשׁ מִמֶּה שֶׁמִּתְרָק אֲרִי"ר קוֹשִׁי"ם ע"י: עַל הַרְשָׁ"ל וְהִבְיָ"ח אֲמָרָה ח"ל אֲמָרָה קִי"ר חֵן אֲמָרָה חֲסִי: הַגְּדוּת וְהִתְקוּיָה: אֵין בָּהּ סִכְנָה וְכִן בְּחֻלִּי הַכּוֹחַ לְקִמְיָה:

הלכות תשעה באב סימן תקנ"ד

מאכילין אותו מיד * בדמקום חולי לא גזרו רבנן: הגה (יג) ומיהו נוהגין (ו) [ה] להטענות (יד) כל זמן שאין להם צער גדול (טו) שהיה לחוש לסכנה (טז) והמיקל לא הפסיד: ז' ירחיצה אסורה בט' באב בין בחמין בין בצונן אפי' להושיט אצבעו במים אסור: ח' (ח) [ו] לטבילה של מצוה בזמנה מותרת (יז) * אבל בזמן הזה אין טבילה בזמנה הילכך (יח) לא תטבול בו יוכן נהגו: ט' אם היו ידיו (ע) מלוכלכות בטש ובצואה (יט) מותר לרחוץ להעביר הלכלוך בלא יטול כמו ידיו אלא לפי הצורך להעביר הלכלוך: הגה [ז] ועם עשה צרכיו אם מותר לרחוץ ידיו כמ"כ (כ) וע"ל סימן תרי"ג

ב' מותר ד"ה
פסחים י"ד ב' ב"י
טעמים י"ג וכתב
ב' חופשי' בשם ר"י
כ"ה י"ח ב' מהר"ק
כ"י ל"ה ב' הרמ"ש
בסוף טעמים

שערי תשובה

באר היטב

ויין כל ימי השבוע ולא יתענה צט"ז מהר"ל: (ו) להטענות. כתב הט"ז דזה קאי דוקא אלאחר שבעה אצל חוץ ג' אפילו אמרה אינה צריכה אין לה להטענות ואסור לה להטענות שהרי מחללין עליה שבת כמ"ש סי' ש"ל וצ"ש אחר ג' חוץ שבעה כשאומרת צריכה אני שאסור לה להטענות ואחר שבעה אפילו אמרה צריכה אני מתענה אם לא שהיא קצת חולה וכן הסכמת מהרש"ל ומהר"ל ועיין סי' תרי"ח: (ח) טבילה וכו'. ומהרש"ל ותחוק עט"ז ולמולאי ט"ז חופפת מעט דבני סמוך לחפיפה טבילה ותעבור. ב"י ועיין סי' תקנ"א סי"ו בהג"ה וביד"ץ סי' קצ"ט ס"ד: (ט) מלולכות. ונשים המבשלות צט"ז וצריך לרחוץ הנשר אין חשש משהו רחליה ש"ג. נוהגין קצת יולדות לנטוע מבשר ויין מו' באז ואילך נטעו שפחותיו יום נכנסו העו"ג להיכל

ועדין לא נתפלה לגמרי או שהיא קצת חולה או תלשה לא תתענה מחוץ למד' ואם אירע ביולדת בריאה שמתענה ומגשש באמצע היום שום חולשה ימירה יש לפסוק שלא תתענה בשארית היום ע"ש בלוקטיו פרי"ח א"ח סי' זו: [ז] טבילה. ענה"ט ועיין מה"צ בשם זרע אמת אם אירע שלא רחצה וחפפה צט"ז בדעבד יש להמיר שמרחץ ותחוק במולאי תשעה באז ודיה ע"ש ועיין בשו"ט בסוף ספר משנת ר"ע בדף צ"א ע"ד ונפלאמי מה שמתמיר על הנה"ט ואין לא ראו צמח"א שהצט"ט לא חידש דבר רק העמיק זאת בזה דברי המג"א ומ"ש ועיין סי' תקנ"א כו' ר"ל ששם מוצא דדוקא אם א"א במולאי ט"ז ולא באז לחלוק אלא לפרש הרב המה"צ לא השיב לו שכן הוא צמח"א רק לבסוף מוכיר מדברי המג"א ללמוד ממנו דהחפיפה מותרת צט"ז בכל גווי ולענין כוונת המג"א שהראה מקום להרמ"א כמ"ש. וע"ש שצריכה דעמו דאף לכתחלה חתוף צט"ז ובמולאי ט"ז חתוף מעט (ואז צריכה לזוהר שלא תלך יתק' לגמרי שדבר זה טעם ורש"י כמ"ש בנדרים) ואם רוצה להגות בהרמ"א דבאפשר חתוף במולאי ט"ז יזהר להאשה שמתענה שעה אחת בעסק החפיפה ויאלץ ידי כל דיעות רש"י והחפופות וכן ראו להורות ע"ש: [ז] ואם עשה צרכיו כו'. ועיין בשו"ט וסב הכהן סי' ג' שהצריך והעלה לדינא צט"ז ויהי"כ אם רוצה להסתכל ועשה צרכיו אפילו לא קינה או הטיל מים ופספסו שאז צריך לטול ידיים מזה הדין לכן רוחץ עד סוף קשרי אצבעותיו ואף אם בשאר ימות השנה נהג לרחוץ כל היום. אבל אם לא שפספסו שאז לטול ידיים מזה הדין רק משום הכון אין לו לרחוץ רק מעט בראש אצבעותיו ואף אם רוצה להתמיר שלא לטול ידיו במים כלל יש לו על מה לסמוך כיון שלא הזכירו בש"ע והג"ה אבל אם אין רוצה להסתכל רק לנדר אשר יצר או לומר דבר שנקדשה או נטול רק מקום המלוכלך אם עשה צרכיו וקנה או הטיל מים ופספסו אבל אם לא קינה ולא שפספסו יש להתמיר שלא לטול כלל ידיו

משנה ברורה

ביאור הלכה

וכשומד עמה עכ"ל ונא לאסוקי מדעת הדין וממ"א משמע שפסדים לענין הדין שיש להם שמה. ודע לדעת הט"ז כשהתיקנות ילמדו בעצמם אצל אסור אכן באמת לשון הגמרא ותש"ר צט"ז ט' משמע דטעלים לגמרי ובפרט כשהתיקון פ' י"ב גדול קצת ומדין אף הע"ז מודה דאסור ללמוד בפ"ע שלא בדברים הרעים מפני שמתענה הוא לו כמו שכתב הפמ"ג: * בדמקום חולי וכו'. עיין בספר פתחי עולם דמקום שאין המתלה של חלערי"א חוקה ח"ו יאלץ פחות מכתובתם בכדי אכילה פרס וכן בשמיה כמ"ש השיעור' בשו"ע סימן תרי"ח (כן יש להורות לשול"ג צט"ז שבה לא נעקר התענית לגמרי והחמלה ליבא צני' ומי שירצה להטענות במקום שאין המתלה בשם ח"ו יש ליעזבו ולהזכיר שלא ילך משתה ביה כל היום ולהכריחו כשיא ישא סבב לחוטמו ופיו מחיבה קאמפער ומעט עשב

שכתב דאפילו יולדת שאינה מתענה תתענה איזה שעות (כג) אכן אם גם זה קשה לה לא תתענה כלל: (טו) שהיה לחוש לסכנה. ונחזקין זה אסור לה להטענות: (טז) והמיקל לא הפסיד. ומכ"ש באדם חלוש והוא חולה שאין צו סכנה אין כדאי להתמיר [ח"א]: ח' (יז) אבל בזמן הזה. ר"ל שנהגו הנשים ליטול על טיפת דם שבעה נקיים דוקא ממילא אין הטבילה בזמנה ולמה תטבול דהרי מזהו עונה לא יוכל לקיים צט"ז: (יח) לא תטבול בו. אלא תרחוץ (כד) ותחוק עט"ז ולמולאי ט"ז חופפת מעט קודם הטבילה דנענין סמוך לחפיפה טבילה ולענין לבישת לנשים צט"ז עיין לעיל בסימן תקנ"א סי' ג' בהג"ה ובמ"צ שס' ז' (יט) מותר לרחוץ להעביר וכו'. דאין אסור אלא רחיצה של תענוג ומטעם זה (כה) נשים המבשלות וצריכות לרחוץ הנשר אף דממילא רוחצת גם ידיה מותר: (כ) ועיין לקמן סי'

שער הצינן

(יח) ומה מתקן דלא תקשי מ"ש הרב צו"ד סימן רס"ה ס"ד וט"ז שאין היולדת יכולה לשמור דהיינו באומה שראתה עמה בריאה ומש"כ בסימן קמ"ט סי' ו' ותשה ממנו היולדת מיירי בנחם יולדת שאינה מתענה ע"ש: (יט) ולענין זה נכלל במה שכתב המחבר חולה שהוא צריך לטול ולחפוף באופן זה: (כ) ט"ז וצ"ה: (כא) אף דענין נזכר כשאמרה צריכה אני הא"י הפסיד דאפילו לא אמרה צריכה אני וכחכ הנגדי ישע דכן ראו לפסוק: (כב) ט"ז: (כג) שט"ח: (כד) מ"א ואם לא חפפה צט"ז מותרת דיעבד לעשות כל החפיפה כדין במולאי ט"ז [שע"ת]: (כה) מ"א בשם ש"ג:

הגהות ותיקונים: א' צ"ל בערב ט"ב: ב' איני:

הלכות תשעה באב סימן תקנד

לב באר הגולה

ס"ג: י (כא) נוטל אדם ידיו שחרית וצריך לזוהר שלא יטול ידיו אלא עד סוף קשרי אצבעותיו: יא * ולאחר שניגב ידיו ועדיין לחות קצת (כב) מעבירים על עיניו ואם היה לפלוף על גבי עיניו ודרכו לרחצם במים רוחץ ומעבירו ואינו חושש דהוה ליה כטיט וכצואה שרוחץ כדרכו ואינו חושש: יב [מן] ההולך להקביל (כג) פני רבו או אביו או מי שגדול ממנו או לצרכי מצוה עובר במים עד צוארו ואינו חושש (כד) יוכן בחזרה מותר: יג * ההולך (כה) לשמור פירותיו עובר במים עד צוארו ואינו חושש אבל בחזרה אסור: יד * הבא מן הדרך ורגליו (כו) כהות מותר לרוחץ במים: הנה ומותר לשנות מפה צעיר ט"ז ומולאה מן המים (כז) והיא (י) מתנגבת ומקנה זה פניו ידיו ורגליו אילו עושה רק לתענוג שרי כיון שהיא נגובה (טו) * סיכה (כח) * ט"ז (כט) אינה אסורה אלא של תענוג אבל מי שיש לו חטטין בראשו כ"כ כדרכו ואינו חושש: ט"ז ינעילת הסנדל דוקא של עור (ל) אבל של בגד או של עץ או של שעם (פ"י קליפי עץ) וגמי מותר (לא) יושל עץ מחופה עור (יא) [טן] אסור: יז * אבל ומנודה שמהלכים (יז) (לב) בדרך ה"ר"ף ור"ש ורמב"ם דה"י י"ב ע"ב טור י"ד סי' שפ"ד ד' י"ב * שפ"ק דפניו ומטהו ה"ר"ף והר"ש ע"פ

שערי תשובה

במים ויקנה הידים צלזול או כל מידי דמקרי עב"ל וע"ש שכתב דנ"י של כהן לזכרון ביה"כ לר"ד עד חטור היה עם הזוהר כיון שהוא מן הדין כ"י ובמקומו יטא"ר א"י: [מן] ההולך להקביל כ"י. וע"י בשב"י מ"א העלה שאינו חייב לעמוד לפני רבו צ"ב וצ"ב * כחז בש"י מ"ז שם מקשה על דבריו ומסיק דחייב ע"ש ובמח"כ כחז שמהנה פשוט בל"י ובח"ל דצ"ב קמים בפני רבו וי"מ כשאר ימים אלא שאין ראוי מהמנהג שהיה בתורת חיוב ע"ש: [טן] אסור. ענה"ט וע"י שפ"מ מ"ז סי' כ"ח שיש להחמיר ללאח צ"ב ויה"כ במעלה העשרי מלכדים ועשרי כמדת מנעל שלנו ומגין ואינו

וכתב עט"ז דבכל מקום שצריך למנועלים יתן עפר במנועלים ע"ש:

ביאור הלכה

מיאט"ע עכ"ל: * סיכה וכו' אלא של חצונג. ולפ"ז פשוט דלהעבר את הוהמא מותר כמותר בסיון חקע"ה ק"ג לגבי מ"ז וכן גבי אפולת ביו"ד סימן שפ"א וכמו שהעתיק הגר"א מירושלמי מפורש בסיון חר"ד ע"ש וה"ל להחמיר להעתיק בזה הלשון שכתב בעלמו ביו"ד סימן שפ"א דלהעבר את הוהמא מותר ואצ"ל משום רפואה כגון שיש לו חטטין בראשו אלא שקי"ר בלשון וכו"כ הלח"מ בהלכות תענית פ"ה הלכה י"ד וכו"מ מהגר"א בסיון זה ודלא כמטה יהודה שר"ל דלהעבר הוהמא אסור וחיליה מהא דליחא בפסחים ג"ד אין בין ט"ז ליוה"כ אלא שזה ספקין אסור וזה מותר ע"ש ודעמו דנתייחס שהוצא בבבלי פליג על הנתייחס שהוצא בירושלמי ובאמת בודאי אין לדחות בתייחס שהוצא בפשיטות בירושלמי בבבלי מקומות מתחמת איזה דקדוק ובאמת לאו ראייה היא כלל דהכונה לדברים שאסור ט"ז כגון חטטין וכו"כ אפילו אסור לדחות אפילו לדברים שאסור ט"ז כגון לטון אחרו כמו ביה"כ ודוקא כשהסיכה הוא של תענוג אצל סיכה שאינה של תענוג

מ"מ מזה איכא (כט) שמה ישמע ממנו איזה ד"ת. ודוקא תלמיד הוהמא אצל הרב (ל) אצל לילך הרב אצל תלמיד לא המירו לעבור דאם יהא אסור לחזור ימנע מלילך לדבר מזה: יג (כה) לשמור פירותיו. והמירו זה (לג) מפני הפסד ממון וע"כ בחזרה דליכא זה משום הפסד (לג) אסור: יד (כו) כהות וכו'. היינו שהיו עיפיים מתחמת טורח הדרך מותר (לד) שאין זה מתחמת תענוג אלא לרפואה לחוסק: (כז) והיא מתנגבת. עד שאין זה (לה) טופח ע"מ להטפית הא לא"ה אסור: הו (כח) סיכה וכו'. סיכה מיקרי דבר שדרכו לטון זה כגון בשמן או (לז) בתלב צביות וכו"ה"י: (כט) אינה אסורה אלא וכו'. ואסור (לו) אפילו לטון אחד כדלקמן בסיון חר"ד גבי יוה"כ. כלל לא נשואיה כל שלשים יום מותר לרחוץ פניה (לח) וכן לטון כדי שלא תתנגבה על צנלה: הו (ל) אבל של בגד או של עץ וכו'. ר"ל אע"ג דמגין על רגלו וגם עשוי צלזול מנעל ממש שרי ללא נקרא מנעל אלא של עור: (לא) ושל עץ מחופה עור. מלמעלה ואף שהשולים הם ג"כ של עץ מ"מ אסור. וה"ה אם היה של צגד ומחופה צעור מלמעלה או השולים הם של עור אסור ועיין בשע"ת [אחרונים]. והנה אע"פ שאסור צ"ב ויהי"כ צנעילת הסנדל מ"מ הסכימו (לט) הרבה אחרונים שיוכל לצק צנכת שעשה לי כל צרכי: יז (לב) בדרך. כתב המ"א הטעם דטורח גדול הוא לילך יתן דרך רחוק אצל כשהולך לשדה שמון לעיר (מ) אסור לנעול וה"ה לצית הקצרות אלא"כ יש טיט ורפש או בין העכו"ם ולפ"ז כשיושב

שער הציון

(כו) מטה יהודה: (כו) צ"י בשם הרא"ש והטור לקמן בסיון חר"ד ודלא ככלשון דאמר כהן מטעם הסברה בלא ראייה וליחא [מטה יהודה]: (כח) מ"א: (כט) פמ"ג: (ל) לקמן בסיון חר"ד: (לא) מ"א ופר"ח שם: (לב) מ"א: (לג) פמ"ג: (לד) לטש: (לה) אחרונים: (לו) עיין ביומא דף ע"ו ע"ב במו"ר ד"ה מנין וכו': (לז) כן מוכח בפסחים ג"ד ע"ב ע"ש: (לח) לענין רחיצה מוזכר לקמן בסיון חר"ד סי' ע"ב לענין יוה"כ וכו"כ לענין ח"כ ופשוט דה"ה לענין לטון: (לט) לטש וכן הפסד א"ר וכתב הפמ"ג שכן נהגין: (מ) והא"ר צידד להקל כל שלא מעיר אף שאינו בדרך רחוק ועל מנעליו: הגהות ותיקונים: א) רבו:

הגה"ה מרדכי ד"ק
ו' טור בשם אביו
הרשב"א מלי המוסף
ושכ"ר רמב"ן ז"ל
וירושלמי
הפוסקים ח' כל ט'
ש משנה פסח' ג"ד
וכרסב"ר
י' דוקא ב' רשב"א
משנה

(ג) מותרים בנעילת הסנדל וכשיגיעו לעיר יחלצו וכן בט"ב: וכן במקום שדרים: צ"ח הא"י (לד) לא יחלצו (לה) כי אם נצחו (יג) היהודים (לו) וכן נהגו (טור והג"מ והגמ"ר רפ"ק): י"ח הי"ש מי שאומר שלא יישן בליל ט"ב עם אשתו במטה (לו) ונכון הדבר (יד) משום לך לך (לה) אמרינן לגזירה: י"ט יאם חל ט' באב בשבת (לט) מותר בכולן אפילו בתשיש המטה: יש חוקרים משמש המטה (טו) [נ] (מ) וכן נוהגין (טור בשם ר"י ואגור ומנהגים): כ' (מא) אין שאלת (טו) [נא] שלום (מב) לחבירו בת"ב והדיוטות שאינם יודעים ונותנים שלום משיבים להם בשפה רפה ובכבוד ראש: כא הי"ש מי שאומר שלא ילך ויטייל בשוק כדי שלא יבא לידי שחוק וקלות והתול: כב [נב] "מקום שנהגו לעשות מלאכה בט"ב באב עושין * במקום שנהגו שלא לעשות (יז) (מג) אין עושין ובכ"מ ת"ח בטלים וכל הרוצה לעשות עצמו ת"ח לענין זה (מד) ערשה (מה) ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות (מו) 'מותר * ע"י אינו יהודי אפי' בביתו ופרקמטיא להרויח ולהשתכר * במקום שנהגו

באר היטב

(יג) היהודים. ונ"ל דאם הרבה א"י עוברים שם מותר מ"א: (יד) משום. ועיין סי' תרט"ו דאסור ליגע באשמו כאלו היא נדה ואפשר דה"ה תמ"ז ד"מ. ונ"ל דציוס יש להקל מ"א: (טו) וכן נוהגין. ומכרין השמש דברים שצנענה נוהג ד"מ ומנהגים. ופסק בשל"ה דאם נודמנה ליל טעילה צליל שנת זו טובלת ומשמשת ליש לסמוך על קצרה הראשונה וכן דעת כל הגדולים וכ"כ המ"א דלא כח"י: (טז) שלום. כתוב ב"ד סי' שפ"ה י"א דזה מה שאנו נותנים שלום לא מקרי שאלת שלום שצמיחה ע"ש והמ"א חולק וכתב שלום. מג"א: (יז) אין עושין. כדי שלא יסיחו דעתן מהאצילות מיהו כל מלאכה שאין בה שיהיו שרי דאין מסית דעתו כדך מ"א

משנה ברורה

כשישע על העגלה או רוכב רכ"ל לחלוצי אף בדרך רחוק: (ג) מותרים בנעילת הסנדל. וטוב שאז ימנעו עפר ממעליהם: (לד) לא יחלצו וכו'. משום העכו"ם שמלעגים עלינו: (לה) כ"א ברחוב היהודים. כתב המ"א נ"ל דאם הרבה עכו"ם עוברים שם מותר וא"ר יציד להחמיר לענין רחוב היהודים אף בצופן זה (מב) דהנה לא להוסיף על המנהג. ונעוה"ר הרבה מהמון מקליין באסור נעילת הסנדל כל היום אף כשישעצין ציחם (מג) ועוון גדול הוא דאף כשנקול בזה צנען שהולך צרמו שמוי שם עכו"ם מ"מ מיכך

כשצא לציון מחוייב לחלוצי אותם ועיין לעיל במ"ב סק"א: (לו) וכן נהגו. כתב הח"א ההולכים צ"ח העכו"ם ונוהגין ללבוש המעליים אף שאין למחות בדם שיש גדולים הממיתים מ"מ אין לה טעם דמה כדך שילעגו עלינו בל"ה מלעגים עלינו ומ"מ אותן היסדים צננות ודאי אסורים דאין ידעו הנכרים אם ילכו בלא מעעלים: י"ח (לו) ונכון הדבר. ועיין לקמן סי' תרט"ו דאסור ליגע באשמו כאלו היא נדה ואפשר דה"ה צט"ז (כ"כ הד"מ) ומ"מ ציוס (מד) יש להקל מ"א: (לה) אמרינן לגזירה. אסור סחור לכרמא לא תקרב: י"ט (לט) מותר בכולן אפילו וכו'. דהא איתא בצריחתא ומעלה על שולחנו ואינו מונע עצמו משום דבר והיא אסורה ס"ל דהו שנת זו כקונדו מתו בגלל דעוהו בגלל דברים שצנענה ובלפ"ו אסור ג"כ לרחוץ ידיו בחמין שגם זה קרוי צנעא: (מ) וכן נוהגין. ומכרין (מה) השמש דברים שצנענה נוהג. אכן אם אירע ליל טעילה צנענה זו הביא המ"א בשם השל"ה דיש לסמוך בזה על דעה הראשונה וטובלת ומשמשת ויש מחמירין גם כה ועיין במ"א שכתב דכיון דצליל טעילה הוא מצות עונה יש לסמוך בזה על המחמירין והרמ"א שכתב דנוהגין לאסור היינו במקום שאין כאן מצות עונה משא"כ צליל טעילה (מו) ע"ש צ"ח ועיין בצ"חור הגר"א דמשמע מניה ג"כ דהוא מלמד להלכה כדעת המחבר וא"כ יש לסמוך להקל עכ"פ צליל טעילה: כ' (מא) אין שאלת שלום וכו'. וה"ה לומר לו כפרא טבא (מו) נמי אסור. וה"ה לשלום דורון לחבירו צט"ז אסור [אחרונים]: (מב) לחבירו בט"ב. ולע"ה טוב (מח) שידוע שם שהיוס אסור ליתן שלום ולא יהיה לו איזה עוור זה עלינו: כב (מג) אין עושין. כדי שלא יסיחו דעתם מהאצילות ומטעם זה (מט) גם צלילה אסור במלאכה דהא גם צלילה מחוייב להתאבל מיהו כל מלאכה שאין בה שיהיו שרי דאין מסית דעתו כדך: (מד) ערשה. ולא מיחוי כיוהלא דהרואה אומר דמניעמו ממלאכה הוא מפני שלא נודמן לו מה לעשות: (מה) ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות. כגון צמדימניו: (מו) מותר ע"י עכו"ם. אכן

שער הציון

(מא) עט"ו: (מב) ר"ל דנל"ה יש מתפקדים על המנהג שנהגו להקל כשהולכים צ"ח העכו"ם עיין צ"י: (מג) ומ"א הביא בשם ר"ח שכתב יהא צדידי מי שטובר אחד מהמשה עיניו כל היום: (מד) דדוקא ציה"כ שהשנים מקושטות לכבוד היום ויש לחוש לגירוי הית"ר משא"כ צ"ח שהולכים בצנדים מנוולים ואם גם צמ"צ הולכים מקושטות יש להחמיר ט' אף ציוס כמו ציה"כ"פ [מתנים השקל] ועיין בקימן תרט"ו צט"ז דהוא מלמד להקל צט"ז צנעיה לא צלילה ואולי לא דלא הד"מ: (מה) כ"כ הד"מ ונ"ל דצמקום שלא נהגו להכריז אין להקפיד ע"ז [נעין] הצלילה בדורו דמפקק על עיקר הכוונה ופסטר צמניטו דשמימי לנעין: (מו) ככלל קל"ו וע"ש עוד שכתב דנ"ל דה"ה צנא מן הדרכ' יש להקל שהרי אמרו צמרא ומטמו על הפסוק לא תחזוה יג'ר' של חנא מן הדרכ' ומתמלא אשקן ספק נדה ופירש"י שאז מתמלא ליוויו וא"כ בודאי שגם האשה מתמלאה וכשהמאהו אז הוא מצות עונה וכו' והכל לפי מה שהוא אדם עכ"ל: (מו) א"ר ומ"א וס"א: (מח) פמ"ג: (מט) מ"א וס"א:

שלא לעשות מלאכה אסור ובמקום שנהגו לעשות מותר אלא שממעט שאפי' משנכנס אב ממעטין * שם תשעה
מלישא ולינת: הגה ולא נהגו באיסור מלאכה כ"א עד חלות (מנהגים) ונהגו להחמיר עד חלות נכל
מלאכה שיש בה שיהיו קצת אפילו מעשה הדיוט אצל דבר שאין בה שיהיו כגון הדלקת נרות או קשירה
וכדומה מותרת ולחלוצ הפרות טוב לעשות ע"י אינו יהודי (מז) * אם אפשר (יח) צאנו יהודי: כג' לומלאכת
(מח) * דבר (יט) האבד מותר כדרך שאמרו בחוש"מ: כד' (מט) כ"ל העושה (כ) [יג] מלאכה בת"ב
אינו רואה סימן ברכה (נ) מאותה מלאכה: כה' (נא) כ"ל האוכל ושותה בת"ב אינו רואה
בשמחת ירושלים וכל המתאבל על ירושלים וזכה ורואה בשמחתה וכל האוכל בשר או שותה
יין בסעודה המפסקת עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם:

א טור

תקנה דיני תפילין וציצית בט' באב. וכו' ב' סעיפים:

א (א) "נוהגים שלא להניח (ה) תפילין בת"ב שחרית ולא טלית אלא לובשים טלית קטן תחת
בגדים (ב) בלא ברכה (ג) ובמנחה מניחים ציצית (ז) ותפילין (ה) ומברכים עליהם:

שערי תשובה

באר היטב

עובדי כוכבים וכן מנהג פשוט בקושטנדינא כ"כ בשכנה"ג ע"ש: [יג] מלאכה.
ענה"ש ועי' בשכנה"ג בשם מהר"ל זרועה דר"י הגי' בע"מ שלו ע"כ"ז והגיה
זו הסופר טעויות עכ"ל וז"ל לפע"ד דאפשר שעשה כן שלא להשהות ספר שאינו
מוגה או שהיה לר"ך אליו לקרות זו היום. ונראה דמי שנחמדש לו איזה
חידוש אין לכתוב בת"ב אע"פ דנח"ה כתבו להחיר שאני ח"כ דשמהה היא
לו כשכותב חידושי תורה וגם אינו רק יוס' א' ואין חשש שישכח:

ע"ש: (יח) צא"י. ואם צא"י אינו יהודי מותר לעשותה בעצמו
כמו בנח"מ ועסקי' תקל"ג: (יט) האבד. אם ירד או שיירות צאים
מותר לקנות מהם ע"י אינו יהודי וכ"ש למכור דהוי דבר האבד
כמ"ש צ"ד סימן ש"פ ס"ו לעניין אצל ועמ"ל: (כ) מלאכה. אפילו
במקום שנהגו לעשות מ"א ע"ש. ובכתיבה מותר בת"ב שכתב"ג:
(ח) תפילין. מהר"ם גלאנטי"י היה מניחם בצידו והיה קורא ק"ש
ואח"כ היה הולך לבה"כ כ"כ בהלק"ט ח"ב סימן קל"ט וכחז שכן
מנ"א כתוב להארי"י ז"ל: (ז) ותפילין. והנוהגים להניח צ' זוגות
תפילין גם בתשעה באב יניחו נ"ל עפי' ל"ח:

[ה] ותפילין. ענה"ש ועי' בשכ"י ח"ב סי' כ"ג שבידל דברי מהר"ל לחלוק
אחר קדושה ול"ח כתב לחלוק קודם חפלת ערפית וכ"כ בשכנה"ג שכן
היה נוהג וגם הביא דברי יוס' בל"ו והוא הכריע כמהר"ל וכתב שכן
נראה הסכמת המג"א ומג"ז ע"ש. ועי' לעיל סי' ל' צנה"ט מהו ועי'ן
בר"י מתשובת הרמ"א שהטובין להניח תפילין בת"ב צדוק אף דבשאר ימים
חולק ע"י דכיון דנוהג להניח צדוקר יש להניח גם של ר"ת. וצ"י ישב
דברי הרמ"א ע"פ סודן של דברים וע"ש מ"ש בהלק"ט ח"ב סי' קל"ט שהארי"י לא היה מניחם לא ראינו כן כו' אף המקובל מהר"ם שרעב"י היה מניח
דרש"י ודר"ת בימי אבנו וכתב צדוקר ואמר שהעמיק בקדו של דבר יראה שכן עיקר ועי'ן בית דוד סי' ש"ו ודבר משה סי' ל"ח ועי' תשובת כנה"ג
לא"ה ח"ב אם יש מילה ומלין קודם חלות והסנדק לבש טלית גדול אין למחות בדו ע"ש. ועי'ן בשכ"י ח"ב סי' ל"ו צנה"ג צדוקר וחולה שאין צו
סכה כ"כ התענה עד אחר חלות ומחל עד שזיה הרופא שלא יתענה יותר והורה המורה שימחל מנחה גדולה ואח"כ יאכל ולפי שהמחלל ביחודות שכת
להניח תפילין והשיב דיפה פסק המורה שיאכל אחר מנחה גדולה כיון שנדחה א"ל להשלים אפילו בחולה קצת וכן נהגתי להורות ביולדת מוך למ"ד או

ביאור הלכה

משנה ברורה

* אם אפשר וכו'. וז"ע הא בנ"ס תקל"ג החירו משום שהוא דבר האבד
ובאבוד החירו בעקיף שאח"כ אף באפשר ע"י כותים ואפשר דמיירי הכא
בענין שאינו דבר האבד [אם ימחין עד אחר חלות] וגם מהגר"א משמע
דמשום דבר האבד מחירין לענין חליבה אף באפשר ע"י עכו"ם. וכ"כ
ג"כ בספר מטה יהודה: * דבר האבד וכו'. עי'ן מה שכתבנו לענין ירד
או שיירות צמ"ב והוא במטה משה סי' תשמ"ב ומה שכתבנו שם ע"י עכו"ם
דוקא יישבתי קצת הטעם אח"כ מלאכי צא"ר שכתב וז"ע דע"י כותים
מבואר בעקיף הקודם דאפילו באין דבר האבד מותר אף בעצמו ואפשר
דזה צברהסא ולרבים לא רצה להקל עכ"ל:

לננות בנין דלושא מילתא אסור (נ) אפילו ע"י עכו"ם: (מז) אם
אפשר בנכרי. ואם צא"י צנכרי מותר לעשותה בעצמו כמו בנח"מ
[מ"א] ועי'ן צביאור הגר"א שמה"ל להקל חמ"ד ע"י ישראל בעצמו:
כג' (מח) דבר האבד מותר. אם ירד או שיירות צאים (נא) מותר
לקנות מהם ע"י עכו"ם [אצל לא ע"י עצמו דמסיח דעתו מהצילות]
אפילו קודם חלות וכ"ש למכור דהוי דבר האבד כמ"ש צ"ד
סימן ש"פ ס"ו לענין אצל: כד' (מט) כל העושה מלאכה וכו'. היינו
אפילו (נב) במקום שנהגו לעשות ואפילו לאחר חלות ומשמע מגמרא
דוקא כשקובע עצמו למלאכה ומסיח דעתו מהאצילות. וע"כ אף
שמותר לישא וליתן אחר חלות (נג) לא ימשוך בעסקיו כדי שלא יסיח דעתו מן האצילות: (נד) מעות
שמרויה מאותה מלאכה: כד' (נא) כל האוכל ושותה וכו'. אפילו (נה) מעוברת או מניקה או שארי אנשים שהם חלוצים צענען (נו) ומנעטעים
מהתענית [אם לא מי שהוא חולה צמחם וכלעיל צמ"י וע"ש בהג"ה] וכדאי הוא בית אלהינו להטעור על חורבנו עכ"פ יוס' אחד בשנה:

א (א) נוהגים וכו'. ע"פ המדרש נע' אחרתו צע פורפירא דיליה [זה הטלית] השליך משמים ארץ תפארת ישראל זו תפילין: (ב) בלא
ברכה. ומ"מ אם פשטו גלילה (א) י"א שזריך לנרץ עליו צדוקר: (ג) ובמנחה. שאז הציחו אש במקדש ומס עונך צמה ששפך
הקב"ה חמתו צעיס ואנשים [הגר"א] ו"א כדי (ב) להראות נחמה בצאצאיו זו ציוס וכל זה הוא לכו"ע רק לענין תפילין משום דהוא
מילתא דחליא צמנהגא בעלמא (ג) אצל כל התמשה ענוים אין מנעלין כל היום: (ד) ותפילין. והרגיל להניח תפילין של ר"ת ייח
גם עתה [אחרונים]: (ה) ומברכין עליהם. ונראה דזיהר שלא לקרא עתה פרשיות ק"ש וכן פרשם קדש דהלא כעת (ד) הוא רק כקורא
צמורה

שער הציור

(נ) שט"מ ועי'ן צדה"מ דאף פרקמטיא אסור אפילו ע"י עכו"ם משום דהוי פרסום: (נא) אחרונים: (נב) אחרונים: (נג) מ"א וה"ה שלא יקבע עצמו
למלאכה עד שסיח דעתו מן האצילות [דה"ח]: (נד) צ"ר בשם תנא: (נה) וכלעיל צמ"ס: (נו) ואין יכול לפרומו צממון: (א) פת"ע: (ב) שדה"י:
(ג) כל הפוקסים: (ד) דאף צמה שבידל צנה"ט סק"א לענין בקר צמס מהר"מ גלאנטי ערער עליו בספר יצור עלום וכ"ש מהו וצמחם ממה השט"מ על
השטח יעקב דלמה לא יקרא ק"ש קודם ערפית ע"ש דשם הלא היה מנע"י ואסור צמ"מ:

הלכות תשעה באב סימן תקנה תקנו תקנו

ב ריש מי שנוהג לשכב בליל ת"ב (ו) מוטה על הארץ יומשים אבן תחת ראשו: הגה ויש לאדם להטער ענין משכנו בליל ת"ב שאם רגיל צ"ב כרים לא ישכב כי אם נאחד (תוס' סוף תענית) ויש צ"ב אדם משימים אבן תחת מראשו ויהיה זכר למה שנאמר ויקח מאבני המקום שראה החורבן (מרדכי דמועד קטן) (ז) מיהו עוברות שאין יכולין להטער אבן חייבות בכל אלה (תוספות) וימנע אדם (ח) מכבודו והנחתו בת"ב בכל מה שאפשר:

תקנו תשעה באב שחל ביום ראשון. ובו סעיף אחד:

א * ליל תשעה באב שחל באחד בשבת (א) כשרואה הנר אומר בורא מאורי האש ואין מברך על הבשמים (ב) ובליל מוצאי תשעה באב (ה) [א] (ג) מבדיל על הכוס (ד) ואינו מברך לא על הנר (ה) ולא על הבשמים:

תקנו לומר נחם ועננו בתשעה באב. ובו סעיף אחד:

א (א) * בת"ב אומר (ב) * בכוונה ירושלים (ה) [א] נחם ה' אלהינו את אבלי ציון וכו' (ג) ועננו

באר הטב

(ה) מבדיל. והנשים שאין יודעות להפלה ולא הבדיל בתפלה צריך כל איש להזהירן שציוס התענית לא יעשו אש לבשל לצורך הלילה עד שיאמרו המבדיל בין קודש לחול של"ה. ומי שמתענה ב' ימים ישמע בליל יו"ד הבדלה מאחרים ואל ימתין עד ליל ג' דאקרוינא אבדלתא לשבתא עדיף טפי מנ"מ. ואי ליכא אחר יתן למינוק לטעום מ"א. וכחצ ט"ו דיברך על האור קודם שקורין איכה דנאיכה כתיב במתשכים הושיבני ומ"מ אש שבת מצרך אש"כ ע"ש:

(ה) נחם. ואם שבת בצונה ירושלים יאמר אותו אצל ועל כולם צ"י

שערי תשובה

תעבורת ומיחוש קצת דהא אפילו משום כבוד המילה המיוסר כמבואר בס' הקניט כ"ש במקום חשש חולה (ו"ל דלא היה מקום סמיכה על אמירת הרופא כי"ב שלא היה רופא מובהק וכיוצא דל"כ לא היה צריך להך טעמא) ולענין תפילין נודעו אש יכול ללך לבה"כ או לגרף מנין צביתו בזמן מנחה יצ"ק עמהם בנחת תפילין ויכוין עם הש"ץ בחזרת התפלה עם סדר קדושה ואח"כ יתחיל אותם כמ"ש בתשובה ח"ב ואם א"א לגרף מנין אזי יתפלל ערבית שבע"י וילבש התפילין ויתפלל בהם ערבית ק"ש עם ברכותיו ואח"כ יתחיל התפילין קודם שיפלה י"א אש"כ דכתבתי שם בתשובה דאין להתפלל ערבית עם תפילין מ"מ כאלו ששבת מתחת אונס חולי רשאי לעשות כן כדי שלא יהיה כקרקפתא כו' ע"ש. ולא ידעתי ק"ש וברכותי למה וכו' אין די

יולבש תפילין קודם התחלת ערבית ויקרא בהם ק"ש כמו שנהגין לעשות בתפילין של ר"ח:

[ה] מבדיל. ענה"ט וכתב צ"י בשם תשובת כנה"ג ח"צ חולה שאוכל בת"ב יבדיל חיך במוצאי שבת והצ"י שם דעמו נוטה קצת שיכול להוציא ג"כ צ"י ביום הבדלה זו ע"ש. ועיין בגן המלך סי' קמ"ד שדעתו שאין מבדיל על הכוס במוצאי ת"ב לכתחלה רק אם שבת להבדיל בתפלה בליל ת"ב (ו"ל שם במוצאי ת"ב לא הבדיל בתפלה שא"כ היה די בזה לדידה) ובה"ג ויחז טפי שיבדיל על הכוס משמור להפלה י"ח ברכות ע"ש ואין המנהג כן רק כמ"ש בש"ע להבדיל במוצאי ת"ב על הכוס ואין מבדיל במוצאי ת"ב בתפלה כלל מיון שהבדיל אחרת דאפילו שבת אחרת להבדיל בתפלה א"ש להבדיל עתה בתפלה בחלף שעתא ואין לו להפסיק עתה בתפלה וצ"ח שמתבדיל עתה על הכוס כפי צרכי וכו' ע"ש. בגן המלך שחולק על שנה"ג שמתיר להרים בת"ב והוא כתב שאסור משום תענוג כו' וממ"ש המג"א בשם הלבוש משמע דוקא בת"ב אסור דהוי תענוג להשיב נפש ימירה אצל בשאר ימים לא ע"ש:

[ה] נחם. ענה"ט וכתב צ"י שבתשובת כנה"ג חלק ב' פסק ע"ש דלא דמי ליה"כ כו' ובשטלי הלוקי כתב דבין צ"י ובין ביה"כ האוכל אינו מוכיר

משנה ברורה

ביאור הלכה

* בבונה ירושלים. עיין מ"צ והנה המ"א העמיק בשם אבודרהם שיאמר (ה) א"ש להחמיר בזה וייען על המטה: (ז) מיהו עוברות וכו'. וה"ה (ו) נאדם חלוש וכו': (ח) מכבודו ומהנאתו. אסור לעשן טעון (שקורין רייערין) אפילו ב' ימים וכו' שם צ"י [כנה"ג] והחמיר מאד עד שכתב שמי שמעשן צ"י היה ראוי לנדותו ויש מאחרונים שמקילין וע"כ מי שדוק לו שמורגל צ"י ביותר יש להקל אחר חלות בלעגה בתוך ביתו וכו' בש"ע בסימן תקנ"ט סק"ג:

א (א) כשרואה הנר וכו'. דהא אין טעון כוס ואין צ"ח משום תענוג (ה) כמו שיש בנשמים. ויצרך על האור (ב) קודם שקורין איכה דנאיכה כתיב במתשכים הושיבני וע"כ יבדל תחלה על המאור וגם שיהיה (ג) אש"כ מאורו כשקורין איכה (ד) ואם שבת לבדל יצרך אש"כ בגילה כיון שהחיוב עדיין ע"כ יבדל תחלה על המאור וכו'. ובליל מוצאי וכו'. ובליל ט"ו מבדיל בתפלה ואש"כ שאין יכול להבדיל אז על הכוס ואם טעה אז ולא הבדיל בתפלה (ה) א"ש לחזור כיון שיבדיל על הכוס במוצאי ט"ב. והנשים שאין יודעות להפלה ולא הבדיל במוצאי שבת בתפלה צריך כל איש להזהירן (ו) שציוס התענית לא יעשו אש לבשל לצורך הלילה עד שיאמרו המבדיל בין קדש לחול: (ג) מבדיל על הכוס. וא"ש להבדיל בתפלה כיון שהבדיל מאתמול ואפילו שבת אחרת להבדיל בתפלה א"ש עתה להבדיל בתפלה שכבר חלף שעתא וסגי בזה שיבדיל עתה על הכוס [שע"ת]. איחא בזהר"ל כשהחשיך צריך צפ"ה והבדלה א"כ משמע שמוחר להבדיל על היין (ו) ומשמע שמוחר לשמות בענינו וא"ש ליתן למינוק [דגול מרצנה]: (ד) ואינו מברך לא על הנר. אפילו (ח) לא צריך על הנר במוצ"ש דאין מצרכין על הנר אלא במוצ"ש ביום שבת: (ה) ולא על הבשמים. דמשום נפש יתירה היא ג"כ במוצ"ש דוקא וכלעיל בסימן רצ"ט ס"ה:

א (א) בת"ב אומר וכו'. מתקיימת המחבר משמע דדעתו שיאמרו בכל התפלות (ה) וכן הוא המנהג בירושלים אצל במדינותיו המנהג כמו שכתב הרמ"א: (ב) בבונה ירושלים וכו'. לפי שהיא מענינה ואם שבת (ג) אומר בעצמה דהיינו קודם ותחזינה (ג) וא"ש לחתום בצורך מנחה ציון אלא ותחזינה עיניו עד סוף הברכה: (ג) ועננו בשומע תפלה. היינו ליחד אצל הש"ץ אומרים ברכה צפני עמנה בתחילה

בין

שער הציון

(ה) שכל מילייהו כדי ללכת גם יד ר"י ורגל דברייתא כמו שכתב הגר"א והלא לא אמר אלא ביכול כדאיחא בגמרא דף ל' ע"ב: (ו) וכן מוכח לטעם הגר"א: (ה) מלשון ט"ו משמע דס"ל דאין להרים בנשמים בת"ב משום תענוג וממ"א משמע דס"ל דוקא בת"ב אסור משום דהוי תענוג להשיב נפש ימירה ומתגר"א משמע דס"ל כהט"ו ועיין בש"ע"ת: (ב) ט"ו: (ג) ח' מהר"י ברוך: (ד) ט"ו: (ה) די אפרים: (ו) של"ה: (ז) ואף שבסימן תקנ"א ס"י כתב רמ"א שאם יש מינוק יתן למינוק מ"מ לילה זו קילא [דגמ"ר]: (ח) ח"א: (ה) ברכי יוסף ופר"ש בליקוטיו: (ב) עיין ש"ל: (ג) כי היא הברכה עמנה דאין ירושלים חלה היא דאל"ה הו"ל חמיה בשמים:

הגהות ותיקונים: (א) ס"ו:

בשומע תפלה ואם לא אמר לא זה ולא זה (ד) יאין מחזירין אותו: הגה והמנהג פשוט שאין אומרים נחם רק תפלת (ב) מנחה של ח"כ לפי שאז הציטו במקדש אש ולכן מתפללים אז על הנחמה (רוקם ואנדורסה) מי שאלל בנ"ב יאמר נחם (ג) (ה) בצרכה המון (מהרה"ל):

תקנח במוצאי תשעה באב אין אוכלין בשר. ובו סעיף אחד:

א *בט"ב לעת ערב הציטו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה (א) ביום עשירי ומפני כך א בריחא תענית כ"ט מנהג כשר (א) [א] (ב) * שלא לאכול בשר ושלל לשותות יין בליל עשירי ויום עשירי: הגה ויש מחמירין (ג) * עד (ב) [ב] חלות היום ולא יומר (הגהות מיימוני) אם חל ח"כ בשבת ומנחה ליום א'

שערי תשובה

מעין המאורע ע"ש ובספר בית יהודה חלק ב' הסכים לדברי רמ"א שיאמר נחם צהמ"ו אף מי שנהג שלל לאומרו כ"א במנחה ע"ש. ועיין בא"ר שדעתו נוטה שלל לאומרו צהמ"ו דגם ביו"כ ק"ל להט"ו ומג"א דעיקר שאין לאומרו ע"ש: [א] שלל. ענה"ט ומ"ש בשם הכנה"ג וע"ש צהמ"ג דמחיר גליל טבילה או יואל לדרך או בא מהדרך ע"ש. ומ"ש צה"ט אכל מי שמתענה כו' כ"כ בא"ר דמשמע דמתענה גם ב' מ"מ אין למוטע ליל י"א: [ב] חלות. ענה"ט וכח צהמ"ב שירא' ה' נהגו להחמיר כל היום כו'. וכ"כ בא"ר דמנ"ח משמע להחמיר כל היום וכן ראוי לעשות למ"ח ופרושים. ויולדת אף שמתענה אחר ו' מותרת גליל י' צבאר ויין ומכ"ש צ"ב שגדעה ומתענה שמונת גלילה צבאר ויין ע"ש. והנהיגין שלל לנכך שהציטו מ"ו צמחו גם גליל ויום עשירי אסור ואם רוב אנשי העיר אובלים צבאר גליל עשירי

מ"א. וט"ו כחז דאם שכה אומר אותו בשומע תפלה ועכ"פ לא יחמוס צברוך מנחם ליון רק שומע תפלה כמו צענו וענו קודם לנחם כי היא חזירה: (ג) מנחה. משמע דמנהג לומר הש"ן ענו גם בשחרית דהא כחז הש"ע וענו בש"ת וע"י לא כחז רמ"א שהמנהג שלל לאומרו אכל ר"י הנהיג שלל לומר ענו בשחרית לפי שנקרא מועד וכ"כ דשז ואל תעשה עדיף ט"ו. מי שמתענה בעשירי יאמר נחם בערבית ובשחרית דעשירי של"ה מ"א: (ג) צהמ"מ. צבונה ירושלים ואף שמתפלה לא נהגו לאומרו רק במנחה מ"מ צהמ"ו לליכא מנהג י' לאומרו:

(א) שלא. ופשוט דבסעודת מצוה מותרים כל הקרואים לאכול בשר ט"ו ומ"א. אף הסעודה עשושין גלילה שלפני החטונה במקום

שאין משלחין צאחור פעם סבלנות לא מיקרי סעודת מצוה ולכן אין מ"א ע"ש ועיין בשו"ת חות יאיר סי' ע'. והגאון מהר"ש מפרא"ג פסק כחשל ח"כ ביום ה' והחטונה היא בשבת החיר גליל (ה) [ו'] להחמיר וכלה ולאציהן לאכול בשר ולא לשאר בני סעודה ואין להתענג אפילו משאר מאכלים וכנה"ג כחז טוב שלל לשמש מטתו ליל יו"ד. אכל מי שמתענה גם בעשירי אין לריר להחמיר בזה גם ב"א דעשירי גופא חומרא הוא אחרונים: (ג) חלות. וה"ה שלל לרחוק ולספר ולכנס

ביאור הלכה

קודם ועל כולם והוא חטונה דמירושלמי שהוצא ברי"ף ורא"ש איתא דלכ שאול להצא אומרו בעצודה ע"ש וכן היכא דהוא הודאה על העבר אומרו צהמ"ד וא"כ תפלת נחם שהוא בקשה על להצא מקומה בעצודה וכבר עמד הט"ו בזה וכחז דהוא ט"ס וכ"כ המטה יהודה ואף דא"ר ייטב דיוקן כחז המאמר מרדכי דהאמת עם הט"ו דכן הוא מוכח לשון הירושלמי (ומה שהציא הא"ר בשם הרש"י שעל הרי"ף ידוע שאינו מפירש"י ע"ש) וכן הוא להדיא צבנו ירוחם שאמרו תפלת ראה וע"ש שסיים לדינא דלא כמ"א. וחיפשי ומלאמי עזר שני ראשונים הלל המה הרא"ה [בחדושי על הרי"ף דמסקת תענית]. והריטב"א בחדושי שכתב צהמ"ד דלהירושלמי י"ל בעצודה וא"כ אף דנהגו עלמא לכתחלה לומר צבונה ירושלים כמו שכתב הרי"ף והרא"ש מ"מ אם שכה אומר בעצודה ששם הוא מקומה מן הדין. והנה הט"ו כחז מסבירת ענינו דאם שכה צבונה ירושלים יאמרנה בש"ת אכל במטה יהודה כחז דבבב"ו דיאמר בעצודה ששם הוא עיקר מקומה שנתקנה לכתחלה וכן נראה מוכח מהריטב"א שמתקפק על עיקר המנהג ששינו לומר צבונה ירושלים ולא בעצודה אף שסיים שאין לשנות המנהג ועכ"פ בדיעבד צודאי נכון לנהוג כדעת מטה יהודה וכן בא"ר דהא דברי הט"ו ע"ש וע"ש עוד במטה יהודה שכתב דבדיעבד אם הוכיז בש"ת אין לריר להוכיז עוד בעצודה:

* שלא לאכול בשר. אכל תבשיל של בשר מותר [מאמר] עוד כתב גם לענין כוס של צהמ"ו אם דרכו תמיד לנכך על כוס יין מותר גם גלילה זו ע"ש: * עד חצות היום. עיין צהמ"ב דה"ה לענין רחיצה במרחץ ותפסות כ"כ האחרונים בשם רש"ל ובחמ"א כחז דמסמינת מין ומור"ס כאן וכן מ"מ ע"ל סימן תקנ"א ס"ד משמע דאף מנהג כשר לא אסור אלא

לאכול בשר. כתב כה"ג דטוב שלל לשמש מטתו ליל יו"ד אם לא נהגו לאומרו אלא ביום ה' שזו יום עשירי הוא ע"ש מותר בכל זה לכבוד שבת: וה"ה שלל (ה) לרחוק במרחץ ולספר ולכנס עד חלות וכחשל ט"ב ביום ה' שזו יום עשירי הוא ע"ש מותר בכל זה לכבוד שבת: אכל

שער הציצין

(ד) עיין צה"ט שמתקפק בזה ודעתו דשז ואל תעשה עדיף אכל הרבה פוסקים ראשונים [הגהות אשרי משם א"ו ואשכול ומהרי"ל והפרד"ס לרש"י סי' קס"ג וסק"ה] והרבה אחרונים הלטש ומט"מ וא"ר והמאמר מרדכי הסכימו לאומרו וכן הח"א כחז שנהיגין לאומרו: (ה) גמרא: (ג) מ"א יד אפרים:

(ג) מ"א וכן מסיק א"ר ע"ש: (ד) ונדהה י' להקל [פמ"ג]: (ה) אחרונים בשם רש"ל:

הלכות תשעה באב סימן תקנח תקנט

א טור וז"כ אשרי והנהגות אשרי בסוף תענית והמדרש גרש מ"ק ב טור ג שם וכסס רב נחמ גאון ורמב"ם נקט וז"ס ד הנהגות מיימיו בשם מהר"ם ומהגם הגרמנים

תקנט מנהגי ת"ב ודין מילה בתשעה באב. וכו' י' סעיפים:

א אם חל תשעה באב במוצאי שבת (א) אין אומרים צדקתך במנחה בשבת: הגה ומדליין גלילה בתפלה כשאר מו"ש (הגמ"ר הל' ט' נאב) ואם שבת מלגדיל על"ס ר"ד ס"ג. ומתפללים נחת ודרך בני כאלגים (ב) וכן עושים בקריאת איכה (הג"ה) וכל איכה מגביה קולו יותר (מהרי"ל) וכשמגיע החון לפסוק השינו אומרים אותו הקהל בקול רם ואח"כ מסיים החון וחוזר הקהל ואומרים השינו בקול רם (ג) וכן החון (הנהגות מיימיו): ב בליל ט' באב (ד) (מתפללים (א) ערביה (ה) ואומרים איכה וקינוה (הנהגות מיימיו) ואומר אחר קינוה ואיכה סדר קדושה ומתחיל (ו) מראתה קדוש יואם חל (ז) [א] במ"ש (ז) אין אומרים ויהי נועם: הגה (ח) ולא לנמנע נגינות (ט) ולא יומן לך (כל זו) ומסירין הפירות מלפני הארון על שם נעם אמרתו (מנהגים): ג ליל תשעה באב ויומו (י) יושבים בבית הכנסת (ג) [ב] (יא) לארץ עד תפלת המנחה (ועכשיו נהגו ליטב על ספסליהם

באר היטב

עד חלות אחרונים בשם רש"ל. ומ"מ מותר לטול ידיו דדוקא ברחיצה גמורה במרחץ אסור. ופשוט דכשחל ביום ו' הכל מותר לכבוד שבת מ"א: (א) מותר. והמתענה בכל שנה ב' ימים רזופים אין לרין להתענות אם נדחה מהרי"ל מ"א: (ד) אסור. והמתענה בעשירי עד חלות או כל היום אסור בצער ויין בסעודה ראשונה דשיין גבה אצילות של יום מ"א. כתב בשל"ה דהמתענים ביום יו"ד יקראו איכה וכתב המ"א וי"ל דאם הם יו"ד לא יקראו בצער: (א) ערביה. ואומרים קדיש עם מתקבל אצל אחר איכה עד למחר אחר יליאת צה"כ קדיש בלא מתקבל מנהגים ואחרונים: (ב) במ"ש. ואין מזכרין נתיים גלילה מהרי"ל. שחרית אין השמש קורא לצה"כ ומשכימין קצת לצה"כ: (א) לארץ. וי"ל דמותר ליטב על השק דאילו אלא מנהג ליטב ע"ג קרקע מ"א. מהרי"ל ישב להדיא על הרצפה ולא על גבי המעלה דלפני המדינה והיה לו סרבל גרוע שלא להפסיד בגדיו בשיבת הקרקע וצממנה החליץ מן הגרוע:

שערי תשובה

ואחד נהג שלא לאכול אף לא קיבל צדק רב נהג מנהג צעלמא ואירע ששלמו לו יום' של אצל בטעם שחל ט"ב יש לו צער שלא לגלג מותר לגלג גליל בעשירי כיון דרוב העיר אין לה חומה וז' דגם הוא לא נהג אלא צאצא ובהגמ"י מיקל בכל גוונא בתפלות ע"ש. ומ"ש בשם מג"א כשחל ביום וא"ו כ"ו ומותר להסתפר בשחרית ע"ש וז"כ בא"ר ס"ס תקנ"ט ור"ה מס' תקנ"א סעיף ט"ז מטור וז"ל. וז"כ בשאלות ועינין ח"א סי' ק' וא"ו ע"ש: [ג] מותר. עיין בה"ט וכתב בשכנה"ג שכתב בשו"ת שאלה ח"א הרוצים להתענות ב' ימים דוקא ה' עינים אצל נעלם ענין מד"ה או שלא להניח צינתי ותפליין אין לו רשות לנעל ע"ש ואף המתענה עשירי אם חל ט"ב בשבת ונדחה א"ל להתענות יום י"א עיין פ"מ: [ד] אסור. עשה"ט וכתב מח"ב בשם זרע אמת שלהספער מותר בליל [מנצחין] ט"ב שנדחה ואף אם נהגו שלא להסתפר הוא מנהג בטעות וא"ל המרה ואף מי שירצה להחמיר בזה ג"כ מ"מ אין להחמיר למוהל שצריך לילך לעיר אחרת למוח למחר מותר להסתפר בליל עשירי של ט"ב דהוי לנכד המילה כדי שגביע לעיר אחרת יהיה פניו נקיים מואת מילה מיד ע"ש:

[א] במ"ש. ועיין בא"ר ופ"מ דמקום שאין מאכירין טוב שלא להשיס בענין שיטה צאצאית הקינות סמוך לחלות היום: [ב] לארץ. עשה"ט ומותר מהרי"ל שיטב להדיא ע"ג קרקע וע' לעיל סי' תקנ"ג בשם מהר"ם

ביאור הלכה

בשם ויין אצל לענין רחיצה ותפלות לא החמירו ומלאחי להרב השו"ר שהחיר ג"כ עכ"ל ומ"מ קשה להקל בזה שכמה אחרוני ומניני העמיקו ד"ו למעשה:

(ד) אבל בלילה אסור וכו'. היינו רק צאצאית בשם ושחית יין (ו) אצל בתפלות מותר לכו"ע: (ה) מפני אבילות של יום. משמע דרך בזה מפני אבילותו של ט"ב מחמירין גם גלילה שחמירי דהוא

משנה ברורה

כמו (ו) בין המצרים דיש אנשים שמחמירין על ענין מנצח ויין אצל צאצאית חמירי אין להחמיר בזה: (א) אין אומרים וכו'. מדי דהוי אר"ח שחל להיות בליל בשבת שח"א לוי"ן בשבת דט"ב נמי איקרי מועד: (ב) וכן עושים וכו'. ויפסיק בין כל פסוק (א) מעט ובין כל איכה יותר מעט ופסוק האחרון שכל איכה אומר בקול רם. ולענין צרכה לפני עיין לעיל בסמין ת"ל סוף ס"ח"ה בהג"ה ובמ"ב שם. וטוב שיחיד (ב) יקרא איכה גם ביום: (ג) וכן יהיו. ואח"כ חוזר החון ומתחיל וכו' ד' מה היה לנו או הביטה ור"ה את חרפתינו או מה היה לנו וכן חולק כל הפסוקים אלתענית צאצא וסופן צאצאית"ל [ד"מ]: ב (ד) מתפללין ערביה. בתפלה. ואומר קדיש שלם דהיינו עם מתקבל (ג) אחר תפלת ערביה. ואם חל צמ"ש אין מזכרין הנתיים [נמקום שנהגין בה] מהרי"ל: (ה) ואומרים איכה וקינוה. ואפילו כשהוא צמיר [ח"א]: (ו) מראתה קדוש. ולא יאמר וכל לזיון גואל שאין גאולה גלילה ולא ואי ואת צמירי שגרה מקיים צמיר על הקינות ועוד דאסור צמ"ש ולא שייך לומר ולא ימוש מפני [טור]: (ז) אין אומרים ויהי נועם. לפי (ד) שעיקרו נחמד על הקמת המשכן ועמה נחמד: (ח) ולא למנצח וכו'. שאינו (ה) מסדר היום ואסור: (ט) ולא ויתן לך. שאינו (ו) זמנו צמ"ב: ג (י) יושבים וכו'. דומיא דאצל שיושב ע"ג קרקע כל שצעה ומ"מ אינו חמור כ"כ כמו ה' עינים ולכן לא צ"ע כל היום: (יא) לארץ. היינו אחר שענו צדק ד' המצורך וכו' דזה לרין (ו) להיות צממיה ועיין (ח) צאצאית דמותר

שער הציון

(ו) ש"מ: (ו) עיין צמ"ב ולשון הרמ"א שכתב בלשון אסור מגומגם קצת דאף ליל עשירי ממש רק מנהג כשר כמ"ש בעור אצל מדינה מותר כמו שכתב הגר"א וכו' ויין פרי"ח מה שכתב בליקויו: (א) מהרי"ל: (ב) של"ה: (ג) אצל אחר איכה עד למחר אחר יליאת צה"כ קדיש בלא מתקבל דלקמן בהג"ה: (ד) מ"ק ועוד טעמים עיין צמ"ב וביאור הגר"א (ה) הגר"א: (ו) ג"ז שם: (ז) א"ר: (ח) מ"א ופמ"ג ע"ש:

הנהגות ותיקונים: א ס"ט:

(יב) מיד אחר (ד) [ג] שילאו מזה"כ שמרים (יג) ומאריצין עם הקינות עד מעט קודם חלות (יד) "איין" (יז) מדיקין נרות בלילה (טו) כ"א * נר (ה) א' לומר לאורו קינות ואיכה: ד' (טז) "איין אומרים (ו) [ז] תחנון (ולא סליחות) (הגהות אשירי) בט"ב ואין נופלים על פניהם (יז) משום דמקרי מועד: הגה וקורין (י) צמורה וקורין כי מוליד צנים ומפטרין צימיה (ח) (יח) אסוף אסיפס וכל הקדישים שאומרים אחר איכה עד שיוא"ס לתחר מצ"ה אין אומרים תתקבל ואין אומרים אל ארך אפס (טור ומנהגים) (יט) ולא למנחם (מנהגים) (כ) ולא פטוס (ט) הקטורת (מרכי) (כא) ואין לרין לשנות מקומו צת"כ: ה' [בשעת הקינות (כב) אסור לספר דבר ולצאת חוץ כדי שלא יפסיק לבו מן האבל (כג) וכל שכן שלא לשורם עם העובד כוכבים (והיגין לומר ק"מ נאמה אחר הקינות לפסוק צנחמה) (הגהות מיימוני): ז' (כד) "אם יש (י) אבל בעיר הולך בלילה לבית הכנסת וגם ביום עד שיגמרו הקינות: ז' "אם יש תינוק למול מלין אותו (כה) אחר שגומרים הקינות "יש ממתינין למולו

שערי תשובה

ה'שנ"ח. שאלו. ענה"ט ולענון רש"ט שמוס' וסו"מ"ן דעם השנה"ט
 * * * * *
 וסו"מ"ן וסו"מ"ן דעם השנה"ט. שאלו. ענה"ט ולענון רש"ט שמוס' וסו"מ"ן דעם השנה"ט
 * * * * *
 וסו"מ"ן וסו"מ"ן דעם השנה"ט. שאלו. ענה"ט ולענון רש"ט שמוס' וסו"מ"ן דעם השנה"ט
 * * * * *

ה' הקיינות דמה יועיל אמיירת החזן למודע ע"כ נראה דבכל שכונה יהיה דמ"ש כ"א נר אחד היינו דוקא בכניסת הלילה אבל בשעת קריאת וצ"ן כל פסוק ופסוק מעט. וצ"ן כל איכה יותר מעט. ופסוק אחרון מחזון. ואזמירת מומור למודה כ"ש בעצמ"כ וכתב א"ו וכן (י) אצלם. כתב הע"ו וז"ל דמותר לעשות הספד על חכם שמת ולישב ע"ג א"ש. (י) בצורה. ויש לבדק בדרך דיון האמת קודם שגורל בצורה וכו'. וכן שאין אומרים סדר הקרבנות סק"א"י (י) אצל.

משנה ברורה

[illegible]

עד

באר היטב

(ד) שִׁנְאוֹ: דְּהוֹלֵכִין עַל הַקְּבָרוֹת וְהוּא עַד חֲמוֹת דְּלֹא רִשְׁאִי לִישֵׁב עַל הַקְּפָסֵל מִנְּהִיגִים. וְכַתּוּב הֵט"ו אֵל שֹׁאֵר דְּבָרִים דְּהִינּוּ רַחֲמֵיהּ וְסִיכָה וְנִעִילַת הַסְּגֵדל וכו' וְדִלִּי אֲסוּרִים עַד הִלְיָה כְּמוֹ אֲכִילָה וְשִׁמְחָה וְהַמּוֹן הֵסֵם טוֹעִים וְהוֹלְכִים אַחֵר חֲמוֹת זִנְעוּעִלִּים וּמַחֲסוּרִים יִיעִיָּה עוֹשִׂים כִּי ע"ש וְעַיִן "קִקְדָּה" ס"ק א' (ה) אַחַד. וְהַמְחִירִיל כְּכֹחַ לְהַלְלִיק עוֹד כִּי אַחַד שֵׁם אֶחָד יִלְכֵּן מִמּוֹ. מִשְׁמַע שֶׁהִקְהֵל לֹא יֵאמָרוּ

איכה וקניות רק ישמעו מהש"ץ מ"א. וט"ז כחז דכל הקהל צריכים לו
 ר' אחד שע"י הדוחק יוכלו לומר קניות לאורו ע"ש. ובאר היטב כת
 איכה וקניות יוכלו להדליק כל אחד נר ע"ש. מהר"ל היה עומק ריבוי
 שכל איכה אומר בקול רם. ועוד שיחיד יקרא איכה גם ביום של
 הנהיג וקני הגאון יוכל ללל הכגמ"ט ועסקי"י. וא"כ שיר מומור לו
 קרקע בתי"ב ואפי' אחר חלות ע"ש. וכי"כ בתשובות דבר מומחל ס' כ
 בלא שם ומלכות מ"א ע"ש: (ח) אסוף. בניגון איכה: (ט) הקטוור

דמוחר להניח תחתיו שק או כר קטן. וגם יוכל (ט) ליטש על ספסל נמוך למי שקשה לו ליטש על הארץ: (יב) מיד אחד שיציאו מביהכ"ג וכו'. ר"ל דהולקין א"ח כ' לבית הקצרות כמו שכתבנו בסוף היסמין ועם שיעור זה ימשך עד תחולת דלא רשאי ליטש על הספסל: (יג) ויארביקין עם הקנינות וכו'. כדי שלא יצולו לעשות מלאכה צנח ההוא: (יד) אין מדליקין וכו'. משום דכתיב במשפטים הושיעני וגו': (טו) כ"א נר אחד. ולפי מנהגינו (ו) שכל הקהל אומרים איכה בלחש עם החון וגם קניות יש להדליק נר אחד בכל שבויה שע"י הדחק ואין יוכלו לומר קניות לאורו. ואין מדליקין נר חפלה בדיבה"ג (יז) צ"ב שסמרי המלכות מדליקין. ולצניח מילה (יח) מדליקין נרות בשעה שמביאין הקנינות לנול: (טז) א"א תחונן וכו'. בשמירת משכמינן קאת לביהכ"ג ואם עי"ז יגמרו לומר קניות זמן הרבה קודם תחולת (יט) טוב שלא להשכים כ"כ: (יז) משום דמקרי מועד. כדכתיב קהל עלי מועד וגו' ומי"מ מותר (יד) לעשות הפסד על חסם שמת וליטש על גבי קרקע ואפילו אחר תחולת דכל ההוא יומא קצוע לבניה והפסד לענינן או לא אשלונין צנחא דקריי מועד: (יח) אסוק אסיפס. צניגון איכה: (יט) שלא לזנח. דכתיב שם יענך ד' ביום זרה ישגבך וגו' ואין שייך לומר (כ) ולא פטום

(* נשתבש ברפוסים הקודמים וצ"ל בסי' תקי"א סק"ה. ע"ש. המגיה:

שער הציון

(ט) פשוט דבאופן זה גס למהר"ל מותר: (י) ט"ו וא"ר ע"ש: (יא) א"ר בשם מהר"ל: (יב) פמ"ג: (יג) א"ר: (יד) ט"ו וש"ל: (טו) מ"א: (טז) אחרונים: (יז) עיין צבי"י: (יח) א"ר: (יט) מ"א וא"ר ומי"ט: (כ) מ"א בשם ר"י ועיין בקרבן תגאל פסוק אלו ממלתי אומ ע"ג ובתנתינ פ"ד אומ. י"י שפסידס בן לדינא וכן מלמד בספר ישועות יעקב: (כא) א"ר בשם מ"ט: (כב) המ"ט סתם הדבר דביום מותר והא"ר ביאר דבדיו דהיינו לאחר הקטורה והנה כ"ו הוא לשעת המ"א וא"ר דאף תוך ג' ימים יס להקל אבל לדעת המסמינין דבמחן ג' ימים אסור כ"ש דביום דאשון שיהא יום מר ערש"י אסור: (כג) הגר"א:

(כז) עד אחר חצות ומברכים ברכת המילה (כז) * בלא בשמים (כח) (והמנהג כסגור ראשונה) יראם היולדת מצויה במקום המילה יברך על הכוס [ה] * ותשנה ממנו (כט) היולדת והוא שתשמע הברכה ולא תפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתיית הכוס ויאם אינה שם יברך על הכוס ויטעים (יא) (ל) לחינוקות: ח בעל ברית לובש (לא) בגדים אחרים אך לא לבנים ממש: הגה (לב) ואזי הבן והמוהל והסנדק כולם נקראים בעלי ברית (צ"י) * ומוחר ללבוש (לג) בגדי (יב) שנה לאחר שנמרו הקינות (לד) ובאין למול החינוק אצל לא ילבוש לבנים (מהרי"ל): ט יט' באב שחל להיות בשבת (יג) (לה) * ונדחה ליום א' (יד) [ו] (לו) בעל ברית (לו) מתפלל מנחה (טו) [ז] בעוד (א) פירוש ואחרי יולדת הארבע לאלול חלילי סי' תקנ"ד סי' י' טור בשם הח' דלא חיישין דלמא חמי למחבר ולשמות אף נלא זה כיון שאינו דבר קטע מ' ט טור משנה דבר יעב"ן מהא דמילא א"ר אליעזר בר דקום פתח י"ב

באר היטב

אונן אסור צליה ולמחר נכנס וישב צנה"ח עד שמשלימין הקינות: (יא) לחינוקות. צ"ח כחב דלימן לחינוק הנימול כמ"ס סי' תרכ"א סי' ג' לענין יוה"כ אצל דעת רמ"א כיון שט"ז הוא דרבנן לא מחמירין כ"כ ומוטב ליתן לחינוק גדול קלם שחייב לחנוכו צברה. מ"א: (יב) שנה. ואם הם עדין חדשים ויזכר הגיחוק צה"ן ל"ל דאסור ללבוש כמ"ס סי' תקנ"ד סי' מ"א. ומוחרים בנמוס לכן ואחר המילה פושטין בגדיהם. מהרי"ל: (יג) ונדחה. אצל אם חל מילה בט"ז משלימין מימיו מותרים לאכול צלי יו"ד צה"ן כמ"ס סימן תקנ"ח סי' א': (יד) צעל ברית. כולם ככלל כמ"ס סי' טו) צעור. הוא מנחה קטנה מ"א ע"ש. וכחב מ"ט"ו וה"ה פדיון הבן למהרש"ל דהו סעודה מנחה שהאז והכהן לא יסלמו. וכחב המ"א בסי' תקס"ח סי' ק"י דפשוט דמקום דמותר לאכול על הסעודה אינו חשבים כלל ומוחר אחר כך לאכול אפילו צמיחו מימיו קודם הסעודה י"ל דאסור לאכול צמיחו מימיו הנעלי המנהג להשלים אפילו צמח מד' זמנות שדנחו וכ"כ הרדב"ז ומ"א דעכשיו נחפשת שרוב הסעודות עושין צליה א"כ ביום חמשים ג"כ אין להקל ע"ש. [אצל צם' אליהו רבה דמה אותו בשמי ידים

משנה ברורה

(כז) עד אחר חצות. דמקודם חל עדיין אצילות ואינו כדאי (כד) וסגור ראשונה סי' ל' דאעפ"כ מנחה להקדים דוריון מקדימין למנחה: (כז) בלא בשמים. אף שחמיר ג"כ אין מצילין בשמים למילה מ"מ צריך להשמיענו דכהיום ג"כ אין מצילין (כה) ולאפוקי מדעת האנשים שסובבין דהיום אין מצילין כוס לצברה אפי' ליתן לחינוק בלמנו ענינו צל מה דלפטר: (כח) והמנהג כסגור הראשונה. ולא חיישין דלמא חמי להמרגל ולשמות אף בגדלוחו (כו) כיון שאינו דבר קצוה אע"ג דגבי הגדלה כשחל ט"ז צמו"ס חיישין ואין נותנין לחינוקה" וכלעיל צמין תקנ"ו היינו משום דלפי קביעות השנים שלנו ע"כ יאם לפעמים לקוף ג' או ד' שנים פעם אחד צמו"ס וחשוב כמו דבר קצוה משא"כ צמילה שאין לה קביעות כלל לא חיישין לזה: ח (לא) בגדים אחרים. ומותרים להחליף (כו) הכמות כמו בשבת חוון: (לב) ואבי הבן. וה"ה (כח) אמו: (לג) בגדי שבת. ואם הם חדשים שניכר הגיחוק צה"ן אסור ללבוש [מ"א ודע"ח] ובספר בגדי ישע מזכיר דוקא אם הם חדשים ממש אצל צל"ה אף שניכר הגיחוק שלשה מותר: (לד) ובאין למול החינוק. ולאחר המילה (כט) פושטין בגדיהן: ה (לה) ונדחה וכו'. אצל אם חל מילה בט"ז שלא נדחה (ל) צריך להשלים התענית ולא דוקא צע"ז דה"ה (לא) צמסם חמנים שגזרו האזור וכו'. צלל ד' זמנות אם לא היו דחויין צריך להשלים (לז) וכן הדיון לענין חתן ביום חופתו צמסם ח"ל או צלל ד' זמנות אם לא היו דחויין צריך להשלים (לג) ונותנין הכוס לחינוק לשמות אצל אם היו דחויין (לד) א"ל להשלים ומוחר לשמות הכוס וכן לאכול אחר חופתו דרגל שלו הוא: (לו) בעל ברית. ככלל זה (לה) אפי' הבן ואמו והמוהל והסנדק (לו) אצל לא המכנים והמזוים וכ"ש שארי קרואים. ומ"מ אף שמוחרים לאכול (לו) לא יעשו ביום סעודה גדולה כמו שעושין בשאר הימים אלו לא ה"י צט"ז: (לו) מתפלל מנחה. והסמינו (לח) האחרונים דהיינו מנחה גדולה

שער הציון

(כד) צ"י: (כה) עיין צ"י: (כו) פוסקים ועיין צמ"א דמוטב ליתן לחינוק הגדול קלם שחייב לחנוכו צברה: (כז) מ"א וס"א: (כח) ח"א: (כט) ד"מ בשם מהרי"ל: (ל) צ"י ורדב"ז וכן מוכח מריטב"א שהנחמי צמיל צמין מקמ"ט: (לא) מ"א בשם כמה פוסקים וכ"כ הא"ר וס"א: (לב) דמה שכתב המ"א בשם הר"ש להקל היינו צמעים שנהגה ר"כ הדגמ"ר לעיל צמין תקנ"ג וכ"כ צמחמת שלמה אפי' מנחמי כן צמיל צמנה"ג שהעתיק משמיה דהר"ש עי"ש: (לג) לעיל צמין תקנ"ג צמ"א סק"ו: (לד) דוקא ביום חופתו אצל צמיל ו' ימי המשחה שלו צמירין להשלים אף צמעים שנהגה [מ"א בשם צמנה"ג] ולבאורה טעמיה דעיקר משחה הוא חד יומא כמו שאמרו צמירין דף ק' ע'. ומ"מ לעני"ד אינו צמיר כ"כ דהלל צמעת ימי המשחה דחויין אצילות דהוא לדידיה כרגל צמילת צמירין צמין צמ"א אפי' מנחמי צמחיה צמסם ח' צמ' היולד דלענין דלף צמין ו' ימי חופתו אינו צמירין להשלים עד צמל סוככות"ל צמנה"ג: (לה) מ"א וס"א: (לו) פמ"ג: (לז) מ"א אצל צמילה מותרים לעשות סעודה [ט"ז וס"א]: (לח) חמל משה וא"ר ושע"ת וס"א דלא צמ"א:

הגהות ותיקונים: א) לחינוקות:

הערות והארות: 1) עיין סי' תקמ"ט בה"ל ד"ה חייבים. וסי' תרפ"ו שעה"צ אות ט"ז לענין חתן ובעל ברית:

שערי תשובה

מילה אומרים יולד צמילה: [ה] וסמחה ממנו היולדת כו'. עיין דבריו יוסף סי' י' לישב צמירין סימן קס"ה: [ו] צעל ברית. צמנה"ט ועיין צמ"ח שאלת יעב"ן סי' צ"ג שכתב שהצ"י לא החליט זה ואין לקמול להחיר רק לאחר הבן לבד ועי' לקמן צמ"ק שאלת: [ז] צעור. צמנה"ט מ"ס וכ"כ הרדב"ז ומ"א דעכשיו כו' חסר מילה אחת וצ"ל ומ"א כחב כו' ודברי המג"א קאי שם על דבר מהר"ש הלו לענין חתן אצל לענין מילה א"ל לענין עושין הסעודות צמילה דאפילו מקום שנהגין לעשות ביום מ"מ המנהג להשלים כמ"ס צמנה"ג וגם מ"ס וכ"כ הרדב"ז כן הוא ג"כ צמ"א והוא ט"ס וצ"ל וכחב הרדב"ז ח"ב סי' ל"ה דאפילו היכא צמלו אחר חצות אסור להקל אפילו ד' זמנות אם לא נדחו כן מוצא למעין צמנה"ג ועיין צמ"ר ור"ל דאע"ג דכבר עבר חצות היום שהקל צה"ן רצונו יעב"ן צמ"ג שנהגה אחר חצות מנחה גדולה מ"מ צמסם ח' נדחה אפילו צמח מד' זמנות האחרים והוא אחר חצות אין להקל. ובשאלת יעב"ן ח"ב סי' כ"ג כחב שט"ס נודקר צמלן המג"א וצ"ל אסור להקל אפילו ד' זמנות שדנחו כו' ע"ש ודבריו צמחיה דמה גרעוה"י ים צמלו אחר חצות והעיקר כמ"ס אף צמ"ס המג"א המנהג להחמיר זהו מדברי צמנה"ג והא"ר כחב

ברית מותרים לאכול מיד דיו"ט שלשה הוא ע"ש. ועכשיו נחפשת שרוב הסעודות עושין צליה א"כ ביום חמשים ג"כ אין להקל ע"ש. [אצל צם' אליהו רבה דמה אותו בשמי ידים

ביאור הלכה

* ומוחר ללבוש בגדי שבת. עיין בספר בגדי ישע שכתב דמ"מ אסור לעול מעלים דשנינו צמדים הוא רק מנחה ומוחר ללבוש למי שעה לבטול המילה אצל חלילה ללבוש אחד ממחמיה עינים שהוא מדינה דגמרה: * ונדחה וכו'. עיין צמ"ג צמח"ט לענין חתן ביום חופתו ועיין צמ"א

האנשים שסובבין דהיום אין מצילין כוס לצברה אפי' ליתן לחינוק בלמנו ענינו צל מה דלפטר: (כח) והמנהג כסגור הראשונה. ולא חיישין דלמא חמי להמרגל ולשמות אף בגדלוחו (כו) כיון שאינו דבר קצוה אע"ג דגבי הגדלה כשחל ט"ז צמו"ס חיישין ואין נותנין לחינוקה" וכלעיל צמין תקנ"ו היינו משום דלפי קביעות השנים שלנו ע"כ יאם לפעמים לקוף ג' או ד' שנים פעם אחד צמו"ס וחשוב כמו דבר קצוה משא"כ צמילה שאין לה קביעות כלל לא חיישין לזה: ח (לא) בגדים אחרים. ומותרים להחליף (כו) הכמות כמו בשבת חוון: (לב) ואבי הבן. וה"ה (כח) אמו: (לג) בגדי שבת. ואם הם חדשים שניכר הגיחוק צה"ן אסור ללבוש [מ"א ודע"ח] ובספר בגדי ישע מזכיר דוקא אם הם חדשים ממש אצל צל"ה אף שניכר הגיחוק שלשה מותר: (לד) ובאין למול החינוק. ולאחר המילה (כט) פושטין בגדיהן: ה (לה) ונדחה וכו'. אצל אם חל מילה בט"ז שלא נדחה (ל) צריך להשלים התענית ולא דוקא צע"ז דה"ה (לא) צמסם חמנים שגזרו האזור וכו'. צלל ד' זמנות אם לא היו דחויין צריך להשלים (לז) וכן הדיון לענין חתן ביום חופתו צמסם ח"ל או צלל ד' זמנות אם לא היו דחויין צריך להשלים (לג) ונותנין הכוס לחינוק לשמות אצל אם היו דחויין (לד) א"ל להשלים ומוחר לשמות הכוס וכן לאכול אחר חופתו דרגל שלו הוא: (לו) בעל ברית. ככלל זה (לה) אפי' הבן ואמו והמוהל והסנדק (לו) אצל לא המכנים והמזוים וכ"ש שארי קרואים. ומ"מ אף שמוחרים לאכול (לו) לא יעשו ביום סעודה גדולה כמו שעושין בשאר הימים אלו לא ה"י צט"ז: (לו) מתפלל מנחה. והסמינו (לח) האחרונים דהיינו מנחה גדולה

הלכות תשעה באב סימן תקנט

ל ברא הנהיג

היום גדול ורוחץ * ואינו משלים תעניתו לפי (לח) שיי"ט שלו הוא: י (לט) נוהגים שלא לשחוט ס הכ"ט סוף ושלל להכין צרכי סעודה (מ) * עד אחר (עו) חצות: הגה והולכים (מא) על (יו) הקצרות מיד תענית בשם הרי"מ שהולכים מנהג"י (צ"י בשם חס"ד) ואם אירע מת נצ"ט (מב) אין אומרים לזכר הדין (צ"ז):

שערי תשובה

באר היטב

ומסיק להיחר גמור רק שלא יעשו סעודה ע"ש: (עו) חלות. ולנזק סעודה מזה מותר לשחוט קודם חלות עיין סי' תקנ"א ס"ט בהג"ה: (יו) הקצרות. ואם אין קברי ישראל הולכים על קברי עמים אחרים ואין לילך על קברי עובדי כוכבים אם יש שם אילנים. וכח צמחי הארץ ו"ל דאין לילך על הקצרות אלא לנזק הלוח המה וצפרט אם לא חוקן עון קרי ים מתדבקס ו החיזונים:

נקרא סעודה מזה לכן שפיר מחשב יו"ט שאב הן וההכן לא יעלמו ומ"מ אינו מחיר לעשות סעודה שאין מזה הסעודה דוחה התענית ועיין לקמן סימן תקס"ח הביא הגמ"ל דברי ש"ך סי' שיה דנפדיון הן יעשו הסעודה בלילה ועי' מג"ח שם דפדיון הן בעבר זמנו ו"ל ולא מיקרי סעודה מזה וכן מנאמר מדברי סי' רמ"ט לענין סעודה נע"ט וי"מ גם לזמן זה שאם הוא יום התענית שנדחה מ"מ מחייבים אב הן וההכן להשלים כיון שגם הפדיון הן עבר זמנו ולא מחשב סעודה שלו מזה מ"מ לא נחשב ג"כ יו"ט שלו לדחות התענית כיון שהיה יכול לדחות גם הפדיון הן על יום אחר) ומ"מ הגמ"ל דנמדימנו שנוהגים לעשות הסעודה בלילה אין להקל. הנה נמדימנו אלו אין מנהג לעשות סעודה ביום מילה ופדיון ויזאל בלילה רק סעודה נשאין עושין בלילה אך אין נ"מ מה לדינא דדאי אין להקל ולעשות סעודה ולהחיל לקרואים אפילו ביום התענית שנדחה ואפילו אחר חלות רק לדעלי ביום מותר וכן לחתן וכלה וכן לאב הן וההכן שא"ל להשלים ומ"מ אפשר שלא יאכלו עד אחר מנחה גדולה כמו שעשה רבינו יעב"ץ אף ש"ל דדוקא צעודא דדייה שהיה נצ"ט והשלימו סדר הקינות עד חלות ולכן היו נריסם להחפול מנחה גדולה ולאכול אחר"כ אבל בשאר תענית אין קפידא ויכולים לאכול מיד אחר עשיית המנחה. מ"מ מלשון מהרי"ל שביא בש"ר שכתב שהתעני ח"י היום ואחר כך סעוד משמע לכאורה כן שצריך להענות עכ"פ עד חלות ולפי הגמ"ל יש להחמיר עד אחר מנחה אך צמח"א ו"א כמ"ס בד אפרים בשם הא"ר דט"ס בהג"א ותפ"ץ ו"ל אחר וא"ו שעות ע"ש והוא נזכר ומדברי הגמ"ל סי' תקס"ח שכתב דעלי ביום מותרים לאכול מיד ולכן עכ"פ אין להחמיר רק עד אחר זמן מנחה גדולה ולענין אם הסנדק והמוהל רשאים גם כן כבד כחצני נס"ק שאפ"י וכלפי זה נבשליש יעב"ץ דעמו לאסור לפי שצ"ל אין התעלה רק כבד דרך אפסר והמתיין צ"י יראה שאמר שהיה דברי התפ"ץ דעלי ביום ח"י להקדוק כח ע"ו דעמו נראה דמוהל לא גרע מסדקים כו' ונראה שחוסם כן דרך ודאי ומה שהיה מתפסק בנחלה היינו לפי שהיה סבור דמ"ס הגמ"י ומדברי בעל ברית הכוונה על אב הן ולכן כתב על המוהל וסנדק בדרך אפסר אבל אחר שנכתב לו מהמדרי דמ"ק והג"א דעלי ביום היינו סנדק וכן מנאמר בתפ"ץ שהוא היה אב הן וחתן הוא ובעל ברית כו' אי"כ אין כאן ספק כלל על הסנדק וממילא דגם הסנדק מותר דלא גרע מסנדק. והא דלא תשיב בזה נדחיה אין זה דקדוק כלל. וגם י"ל שהוא נצמנו שהיה אב הן היה מוהל דעיקר המלה זו כמ"ס ב"ד וצמ"מ סי' שפ"ז ולכן העיקר דברי הגמ"א בזה שכתב בשם ה"י שזול בלילה ואם מותרים לאכול קודם קיום המלה צ"ע דלכאורה ממה שכתב קודם המילה נראה דשרי ויש לדחות דרמיה שאני שיכנס למנחה דהדור ורמיה נזק המלה היא. אבל בלילה י"ל שיש להמתין עד אחר המילה ואין לאכול קודם דשמן בינתיים יאירע איה קלקלה שלא יוכלו לקיים המלה ויפול ביום התענית וכן משמע קצת מלשון הפוסקים. ולענין מילה שלא בזמנה עי' באשל אברהם מ"ס מה בשם

ביאור הלכה

משנה ברורה

גדולה אחר חלות היום (לט) ומותר אחר"כ לאכול (מ) אך נצ"י להבדיל על הכוס קודם שיאכל: (לח) שיי"ט שלו הוא. י"א שה"ה (מא) אם חל פדיון הן נצ"ט שנדחה נקרא ג"כ אלו אלו וי"ט והאב והכהן א"י להשלים התענית ומ"מ אינו מותר לעשות הסעודה שאין מזה הסעודה דוחה התענית וכנ"ל לענין בעל ברית (מב) דדוקא כשהל פדיון הן בזמנו שחל יום ל"א שלו זו ביום אבל שלא בזמנו ואפילו היה יום ל"א בשבת דאעפ"כ הוא שלא בזמנו צריכין להשלים: י (לט) נוהגים שלא לשחוט וכו'. היינו לאותן הנוהגים לאכול בשר בלילה דלאו הנוהגים מנהג בשר שלא לאכול גם בליל עשירי כדלעיל בסימן תקנ"ח אסור לשחוט נצ"ט אף אחר חלות נזק להכין שאר צרכי סעודה מותר אחר חלות (מג) כ"כ הט"ו ובספר א"ר מקיל בזה וצמקום הדקא (מד) יש להקל: (מ) עד אחר חצות. ואסור (מה) להקל במקום שנהגו איסור (מו) אכן לנזק סעודה מזה שיהיה צלילה מותר לשחוט אפילו קודם חלות: (מא) על הקצרות. של ישראל כדי (מו) שיצקו עליהם רחמים ואם אין של ישראל הולכים אפילו על קברי עובדי כוכבים לומר שאנו חשופין כמחמם (מח) וכו' היינו לילך לדיה"ק ברחוק ד' אמות אבל לא על הקצרות ממש אפילו קברי ישראל כי יש לחוש שיחבדקו זו החיזונים. כתב בש"ל שזכרון שלא לילך בננופיא גדולה כי אין זה אלא טיול וגם מציא לידי שיחת חולין ומסיחין דעתן מאבדות רק ילך יחידי או עם עוד אחד שלא יפסקו מלדבר בענין החורבן ולהתעורר באבילות ונראה עוד דאם ע"י ההלכה לדיה"ק יהיה מוכרח לילך במגעלים טוב יותר שלא ילך כלל: (מב) אין אומרים צדוק הדין. דלקרי מועד וכנ"ל בריש הסימן:

תקנו

שערי תשובה

(לט) אף דהמ"א כתב בשם כנה"ג דעכשי נחפשת המנהג להחמיר בזה לא העמקתיו דחולק עליו הא"ר וכתב דזהו רק בחגורמא ולא במדימנו והעמיקו השע"ת וכן המ"א העמיק בהש"ע: (מ) דגמ"ר: (מא) א"ר בשם מי"ט וע"ש ב"ר שמפסק עליו בזה: (מב) ח"א: (מג) ולא זכרתי בזה דברי המ"א צענינו שגם הוא סובר כהט"ו דנסימן תקנ"א ב"א סקכ"ח משמע מהאבודרהם שהביא דסובר בהא"ר להקל בזה. והנה ראינו ב"א שכתב בסי' קל"ה אות כ"ו טהנין שלא להכין צרכי סעודה ושלא לשחוט עד אחר חלות וכו' ויש מקומות שנוהגין לשחוט לנזק חלילה למחר (מ"א) סימן תקנ"א וט"ו סי' תקנ"ט) וצמח"א המעיין בגוף דברי האבודרהם שהביא המ"א יראה שלא הויר רק אחר חלות וגם מדברי הט"ו שהביא אין ראייה שצמח"א מקומות הקילו קודם חלות רק שצמח"א מקומות והנה כמנהג בשר שלא לאכול בשר בליל יו"ד ואפ"ה הקילו לשחוט נצ"ט אחר חלות וזהו מוכן כונת הט"ו וכו"כ בכתב סופר שזהו כונתו: (מד) כי גם בספר מאמ"ר מנזר להקל: (מה) רש"א ומונא צ"י: (מו) מ"א וש"א: (מז) גמרא: (מח) אחרונים:

תקס לעשות זכר לחורבן. ובו ה' סעיפים:

א כתיבא ב"כ ס
ב הרמב"ם בסוף
הלכות
מבחינת
מסידין וכו' ג שם
גבייתא ד שם
גבייתא וכו' ד שם
רמ"ם

א * משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו באותו הדור * שאין בונים ל'עולם בנין' (ה) (א) מסוייד ומכוייד כבנין המלכים אלא [א] (ב) טח ביתו בטיט וסד בסיד ומשייר מקום אמה על אמה (ג) כנגד הפתח (ז) בלא סיד י'הלוקח חצר מסויידת ומכויידת (פ' מל'יית) הרי זו (ג) [ג] (ד) בחזקתה ואין מחייבים אותו לקלוף בכותלים: **ב** * י'כן התקינו שהעורך שלחן (ה) לעשות (ד) סעודה לאורחים (ו) מחסר ממנו מעט (ז) ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם וכשהאשה עושה תכשיטי הכסף והזהב משיירה מין ממניי התכשיט (ח) שנוהגת בהם כדי שלא

באר היטב

שערי תשובה

(ה) מסוייד. וזה"כ שרי צלל ענין וכן המנהג מ"א: (ז) צלל סיד. ודלא כאותן העושין האמה שמור דזהו ג"כ ציור לנוש ושל"ה. ואותן המולין נגדי רקמה סביב הכתלים ישיירו ג"כ אמה. וכן בקישוטי הנשים שמתקשטות במילואן עזרי אדרנכן וגם גורמים הרבה רעות מאנסין המתקשטים עש"ה: (ג) בחזקתה. ואם ידוע שנעשה צד ישראל באיסור חייב לקלפו מ"א: (ד) סעודה. אפילו בעתות

משונות פרי הארץ והמלאו ג"כ צ"ל בקלרה וכבר הארכתי בה ס' תקנ"א והבאתי שם דברי המג"א ס' תקנ"א שכתב בשם המוס' דגם שלא חממה מזהו דקבעי וקיימא הוא שהרי אסור להניחו ערל וכ"כ בס' רמ"ט לענין סעודה בע"ש ע"ש ובפ"י דברי המ"א בש"ס דעירובין ע"י בד אפרים וע"י בבאר יעקב מ"ס מה וע"י בשו"מ מהר"ש הלוי ס' ז' ובספר בני חיי מ"ס על דבריו מה:

[א] אלא טח ביתו כו'. וע"י בבאר' שכתב דלפי מ"ס בס' א' בשם לקוטי מהר"ל דבית נקרא חדר אפשר להכא לר"ך להניח לכל חדר וחדר

ע"ש. אך בשאלת יעב"ץ ס' קס"ט כתב דלמא על אמה פ"א סגי לכל חדרי הבית אע"פ שיש לו חדרים רבים וסמך לדבר מחזיק בנכסי הגר ע"ש. ומ"מ כשהופתו לעצמי חדר נאה לשם מלות סוכה הגמתי כנגד הפתח חיזה עפמים צלמי מסיד בסיד לכן כדרך שעושים לכותלים ע"ג הסיד שטמין אותו צ ואפשר שאף צנוה בית מחדש סגי כשמינה מקום פנוי מצלי סיד לפי שמקומו יוכר היטב ומכדומה שכן פטע המנהג להקל בכן ומכ"ש למחר זה והקלמי צ עוד שלא להקפיד על מדה אמה דחומרא סגי וכמ"ס בש"ע אפילו דבר מועט דיו ע"ש גם כתב דלפילו אינו צנוה רק חדר א' רק שיהא רחב לחדת כבוד לר"ך לשיר ע"ש. ועיין בפ"י דמסכת דלמא על אמה היינו מרובע ולא ארוך וקטון וע"ש מ"ס כנגד הפתח משמע נוכח הפתח וכן משמע מהלנש כדי שיראה הצנוה כו' וקלמ עושין סמוך לפתח כו' ע"ש ובמשנאות וזה שכתב דלף דלמל נגד פירושו על הרוב מול ונוכח. מ"מ לפעמים פירשו נגד כו'. לפענ"ד לשון מקרא לחוד ולשון חכמים לחוד וכלל דוכאח גלשון הש"ס נגד היינו נוכח ויפטר דמסכת עטמא כדי שיראה מיד שכתב בפתח ויש מניחים פניו למעלה מן הפתח צנוה או אינו נראה כלל לנכנס ואפשר כדי שיראה חמדי לפני צנוה"ז היושב בפנים על הרוב הוא יושב אלא הקיר אשר נוכח פתח הבית וצ"ע. אך בדורות אלו ילאו להקל והקילו וחזרו והקילו עד שכתעט נכחה מלב ואין על מה להשען וכן כמה דיינים כיוצא בצנוה"ז ילאו מה שיאלו ע"י לעיל ס' תקנ"ד סעיף י"ז צנוה"ז וצ"ע: [ג] בחזקתה. ענה"ט ועיין פ"מ שהדר בשכירות צבית עובד בוכסם אם מסיד בכל שנה לעצמו או חולה

משנה ברורה

ביאור הלכה

תקנו וכו'. שכל דבר שמחה לר"ך לעשות צה דבר זכר לחורבן הבית וכמו שכתוב אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי:

* שאין בונין לעולם וכו'. והביא"ו וביה"מ שרי צלל ענין אף בסיד לחוד וכלל שזיר אמה על אמה [מ"א ופמ"ג]: * וכן התקינו שהעורך שולחן וכו'. וכשהאשה עושה וכו' וכשהתן נושא אשה וכו'. וצ"ע שכל זה אין נוהגין כלל [מ"א]:

א (א) מסוייד ומכוייד. הם (ה) מיני ציור (ב) ואפשר לומר שדרך העולם שטמין צטיט ואח"כ סדין בסיד והמלכים עושין הכל בסיד ולפ"י אפילו בסיד לבדו אסור ומדקאמר שאין צוין לעולם ציין וכו' משמע דלפילו ע"י שזיר אמה על אמה אסור וזהו המהמר העמיק לשון הרמב"ם (ג) אכל דעת הטור דלפילו סדין בסיד ומל'יירין נמי מהני שזיר אמה על אמה וכן המנהג: (ד) טח ביתו בטיט וסד בסיד ומשייר וכו'. היינו שאותו אמה יהיה צלל סדין רק בטיט לבד והיכא שמערב חול צלל נמי שרי ע"י שזיר אמה על אמה (ה) ויש מקילין ע"י חול דס"ל דהיכא דעירב חול שוב לא מקרי בשם סיד. והנה צומנינו בלא נהגו לשיר (ו) ואפשר משום דסומכין על היס מקילין ועכ"פ חמיה שהרי מל'ינין הצמים בסיד לבד ואפשר דדוקא צמיני סיד הנקרא גופ"ש שהוא לכן ביותר אסור משא"כ סיד שלנו אך כל זה דומק וצ"ע על מה נוהגין היתר. והיכא שהוא טח בטיט לבד (ז) לכו"ע אין לר"ך לשיר כלל: (ג) כנגד הפתח. היינו נוכח הפתח כדי שיראה מיד שיכנס בפתח ויש שמניחים פנוי למעלה מן הפתח צנוה ואינו נראה לנכנס ואפשר כדי שיראה חמדי לפני צנוה"ז היושב בפנים שעל הרוב הוא יושב אלא הקיר אשר נוכח פתח הבית [שע"ת] ואותו השזיר יהיה צלל סיד ודלא כאותן העושין אמה שמור דזהו ג"כ ציור [לנש] ויש מקומות (ח) שעושין שמור וכוצצין ע"י זכר לסורן (ט) ואותן המולין נגדי רקמה צבית כל הכתלים ישיירו ג"כ אמה על אמה: (ד) בחזקתה. דתלין שנעשה ציד עכו"ם ולקחה ישראל ממנו (י) ואם ידוע שנעשה ציד ישראל באיסור חייב לקלוף אמה על אמה. וכו' כשהוא קייט (יא) אכל כשנפל אפילו אם ידוע שצפנעם הראשון היה ציד עכו"ם מ"מ כשחזר וצוה מחוייב לשיר השיעור: **ב** (ה) לעשות סעודה לאורחים. אפילו (יב) סעודת מלואה כמילה וחממה וכו"ש אשר סעודות ועיין בנזיר וקציעה דבסעודת שבת ויו"ט (יג) לא יחסר שום דבר: (ו) מחסר ממנו מעט. כלומר שאין נותן כל תבשילים הראויים לסעודה אלא מחסר מעט (יד) אפילו כסא דהרסנא די צה [מ"א]: (ז) ומניח מקום פנוי. דל"ה (טו) לא יהיה ניכר (טז) החסרון אכל כשיניח פנוי ירגישו מה ירגישו מה [כן אט עוד תבשיל אלא שנחסר [ט"ז] והנה הלנש השמיט מנאי זה (טז) אפשר דס"ל דמחסר מעט לבדה סגי: (ח) שנוהגת בהם. היינו אם

שער הציור

(ה) כ"מ: (ב) שם והעמיקו המ"א. והגר"א ג"כ משמע דכן דעמו בביאור הרמב"ם (ג) מ"א. והגר"א וצ"ח: (ד) צ"ח: (ה) מאמר מרדכי בשם הר"ן ע"ש שהגריסא א"ל לשיר: (ו) שמת דלס: (ז) צ"ח: (ח) אף דח"א מחמיר גם צה מ"מ נראה דאין לתמוח ציד המקילין אחרי שהא"ר הביא בשם האגודה סמך להמקילין שעושין שמור המקום ההוא: (ט) אחרונים: (י) מ"א (יא) גבייתא: (יב) ע"י ומור וקציעה ואפילו בעתות חממים דהוא ג"כ מלוא החמיר: (יג) ואסורה נמי איכא אם מקומו ניכר בשולחן שפנוי מקערה הראויה לתת שם שאפילו צמי אכל אסור להראות שום דבר של פרהסא אכל תכשיטי נשים לר"ך לשיר גם בצבת ויו"ט דלא מייכר השיור כולי האי [מו"ק]: (יד) גמרא: (טו) והטור דלא נקט מקום פנוי או דס"ל דמחסר מעט לבדה סגי כמו שמתרץ הא"ר לרעת הלנש או דס"ל כיון דמחסר כסא דהרסנא שהוא דבר הרגיל צמייה לנש לכל סעודה ממילא ירגישו מה [כן אט מוכרחים לתרץ דברי הט"ז דהלא הטור הוכיח כסא דהרסנא ע"ש]: (טז) היינו כשמשיר אחי דבר שאין דרכו ליתן בכל סעודה אכל אם שיר תבשיל אחד מה שרגילין במקום ההוא בעתודה או יניח שמסר רשאי אח"כ ליתן על השולחן ולסדר כל הקערות שיש לו בלי מקום פנוי [ט"ז]: (יז) א"ר:

הלכות תשעה באב סימן תקס

לז באר הגדה

ה' ממלא דר' יתק
ש' ו' משנה טוטה
מ"ט ז' מהל דמר
עוקבא גיטין ו'
ח' משנה טוטה
מ"ט ז' מהל דמר
דרמא ו' מהל דמר
כ' א"י גיטין ו'
י' משנה טוטה
כ' דרמא ר"י
ובגריה טוטה

יהיה תכשיט שלם וכושהחתן נושא אשה לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפילין: הגה יש מקומות [ג] שנהגו (ט) לשבר כוס בשעת חופה או לשום מפה שמורה או שאר דברי חילול נראש החתן (כל ז' וכל אלה הדברים כדי לזכור את ירושלים שנאמר אם (ה) אשכנח ירושלים וגו' אם לא אעלה את ירושלים על (י) ראש שמחתי: הגה ר' גורו (יא) שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם: הגה וי"א דוקא מי (ז) שרגיל צהם כגון המלכים שעומדים ושוכבים כגלי שיר (יב) או צמת המשחה (טור) ואסור לשומעם מפני החורבן (יג) וי"א פ"י שיר בפה על היין אסורה שנאמר בשיר לא ישתו יין וכבר נהגו כל ישראל לומר (יד) דברי (ו) תשבחות או שיר של הודאות (טו) וזכרון חסדי הקב"ה על היין: הגה וכן לזכר מזוה כגון צמת חתן וכלה (טז) הכל שרי (תוספות וסמ"ג והגהות מיימוני): ד' וכן גזרו על עטרות חתנים שלא להניח כלל וישראל יניח החתן בראשו שום כליל שנא' הסר המצנפת והרם העטרה וכן גזרו על עטרות הכלה (יז) י"אם היא של כסף (יח) אבל של (ט) גדיל מותר לכלה ודוקא לחתן וכלה

שערי תשובה

גדיל רקמה י"ל שצריך לשיר ע"ש: [ג] שנהגו לשבר כוס כו'. וכחצ נא"ר בשם מ"ט שזה הטעם שמצדקין קדירה בנתינת התנאים ועיין במשניות שהוא כדי להציל ולזכור שאין השמחה במלואה בזמן הזה ועיין באגן השוהם סי' נ"א דיש לשבר חתם החופה כוס וכו' דוקא וכן נאפנת פנעת למחרי"ט כתב שהוא רמז עיין שם. ומקור הדברים מברכות פירק א' עומדין בהלול דמר בריה דרבנא דמבר' זיגותא חיוורמא קמיהו ואע"י וכחצו התוספות מכאן נהגו לשבר כוס כו' ע"ש:

המירו אלף זכרון חסדי ה' וכ"ש שיש עון גדול צמה שלוקחין לז"ץ זאת וע"ז אמרו צניץ עשאוני ככור: (ח) גדיל. כתב הט"ז דמה

באר היטב

מזוה כמילה וחזונו וכו"ש נשאר סעודות ט"ז: (ה) אשכנח. ויש מקומות שאומר השמש הפסוק היה והחתן אומר אחריו מלה במלה ט"ז: (ו) שרגיל. ה"מ ושל"ה הסכימו לכתוב ראשונה דכל שאין שירות ומשכחות או לשמות חתן וכלה אף צפה אסור אפי' בשכחות וי"ט ונשים המזמרות צפה צעת מלאכתן יש למחות להם ואם אינן שומעין מוטב שיהיו שוגגין: (י) תשבחות. דהיינו שירים שמתקנו על הסעודה כגון צבצת אלף פיוטים אחרים (*) אסור עמ"א וכחצ ט"ז בסעודות נהגו לשורר קדיש דהיינו יתגדל וזהו ודאי חטא גדול דלא יעשוש נחוק בפסוקים או צמיצות קדושות אשרי אנוש לא יעשה

(*) עיין בפיה"מ להרמב"ם אבות פ"א בחלקי הדיבור מש"ש בזה. המגיה:

משנה ברורה

אם יש לה הרצה מיני תכשיטין לא תשים כולם עליה צמת אחת רק בכל פעם תשייר אחת לזכור החורבן. ונשים המתקשטות צמילי (יח) גורמין לבד זה רעות רבות מאומות העולם המתקנאים צהם: (ט) לשבר כוס בשעת חופה. וזו היא ג"כ (יט) הטעם של שצרת כלי בשעת כתיבת התנאים. וי"אם לשבר חתם החופה כוס (כ) שלם ואין צו משום כל תשמיש כיון שעושין כן לרמוז מוסר למען יתנו לב: (י) ראש שמחתי. אמרין בשעת דף ס"צ דתענוג דלית ביה שמחה אסור ודלית ביה שמחה שרי [מ"א]: ג' (יא) שלא לנגן בכלי שיר. היינו דכנלי אסור אפילו שלא על היין לדעה זו: (יב) או בבית המשחה. ר"ל לפי שהוא על היין אסור צוה (כא) ואפילו למי שאינו רגיל צוה דע דאפילו צפה (כב) אסור על היין לכו"ע. וע"כ יש למחות צאמת שיושצין (כג) לאכול סעודתן וצחון עומדים ומנגנים ובכל יום עושין כן דוחו ודאי אסור גמור [פמ"ג]: (יג) ואפילו שיר בפה על היין אסור. וז"ה פסק דאפילו בלא יין ג"כ אסור דאמרין בצמרא דוקא וזמרא של מושבי הספינות או מושבי הצקרים שרי שאינו אלף לזכור צמלאכתם אלף דגרדאי אסור שהוא לשחוק בעלמא (כד) וע"כ נשים המזמרות צפה (כה) צעת מלאכתן יש למחות להן ואם אינן שומעות מוטב שיהיו שוגגין אכן צמת חרושת המעשה (כו) שיש שם גם אנשים ואלו מומרות ואלו עונין אחריהן הוא כחצ צנעורת ומזוה

שער הציון

(יח) אחרונים ידוע מה שאמר יעקב לבניו למה תתראו וכפירש"י שם: (יט) א"ר: (כ) פמ"ג וע"ש שצמנאים ראו ליקח קדירה שצורה וע"ש שהאריך בענינים אלו: (כא) אחרונים: (כב) גמרא: (כג) ר"ל על היין. אמנם לפי מה שכתב במסכת גיטין צמנאים רמ"א שצמנאים צהם מ"י דדוקא צמנאים בלא חילול הוא דאסור שכן דרך עכו"מ אלף צמנאים של חילול מותר אפשר דאין למחות צם אפי"ג דרגילי בזה: (כד) אחרונים: (כה) ואם מומרות כדי לישן היתנוק ש"ד וגם הלא מדברי ש"ע משמע דאין אסור צפה אלף על היין להקין אין לדקדק כ"כ אכן אם יש אנשים אחרים צמת יש לזהר משום קול צאצא צהרין ומיהו כבד הוהיר השל"ה ושא"ר ספרי מוסר שלא לומר שירי עבדים נאמין שזה מוליד ליתנוק טעם רע וצלה"ה נמי איכא אסורא בשירי עבדים ודברי נבולת דקא מגרי צה"ר צנפשים ושומר נפשו יתקן מהו וזהיר לנני צימו על זה [מאמר מהרש"ל: (כו) סוטה מ"ח: (כז) מ"א: (כח) ועיין צט"ו שמתקן קמא מנהיגים שלא אסור חז"ל אלף אם נעשים תחלה לשם הכלה משא"כ מנהיגיו שלוקחין מכלי קודש צבהכ"י ומכסים צו הכלה וא"ל האין מותר להשתמש בכלי קודש י"ל דגם זה מזוה גדולה של הנכנס כלה וי"ע עכ"ל הט"ז ועיין סימן קק"ד סי' נ"ב ונצי"ט שם ס"ק מ"ב שם משמע צ"ל שלא המנו צמדיא אין להקל צו ולכן לא העמקתי מזה צו צמנים:

הלכות תשעה באב סימן תקסא

(יט) לאבל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו: ה' (כ) אסור לאדם שימלא פיו (ט) שחוק בעולם הזה:

תקסא דין הרוואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בחורבנן ובו ה' סעיפים:

א [א] הרוואה (א) ערי יהודה (ב) בחורבנן אומר ערי קדשך היו מדבר וקורע (ואינו מייז לקרוע אלא (ג) כשנגיע סמוך להם כמו מן האופים לירושלים) (ב"י: ב) (ד) הרוואה ירושלים בחורבנה אומר (*) ציון היתה מדבר שממה וכשרואה (ג) בית המקדש אומר בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך בו אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה לחורבה (ג) (ו) וקורע יומהיכן חייב לקרוע (ז) מן (*) הצופים ואחר כך כשיראה המקדש קורע (ח) קרע אחר יוכל קריעה טפה ואם בא דרך המדבר שאז רואה המקדש תחלה קורע על המקדש טפה ואח"כ כשיראה ירושלים מוסיף על קרע ראשון (ט) כל שהוא: ג' אם קרע על אחת מערי יהודה (י) אינו חוזר וקורע כשיראה שאר ערי יהודה חוץ מירושלים שחוזר וקורע עליה קרע אחר בפני עצמו ואם קרע על ירושלים (יא) א"צ לקרוע על שאר ערי יהודה: ד' (יב) הקרעים האלו (יב) בידו ישראל כיון שאינם מושלים עליהם שעליהם עד שגלה (יג) את לבו ואינו (יד) מאחה קרעים אלו לעולם אבל רשאי (טו) לשללן למללן ללקטן ולתפורן כמין (טז) סולמות: ה' [נ] (יז) "היה הולך ובא (ה) לירושלים הולך ובא תוך ל' יום אינו קורע קרע אחר ואם לאחר ל' יום חוזר וקורע (וה"ה צערי יהודה ומקדש):

סוף ה' חפצות בס' הרמב"ן ו' הרמב"ם ס' מבטיח דלון קרעים שאין מתאחים וכו' ס' במדל מ"ק כ"ו ז' ברימ"א ס' ח' ירושלמי בפ"ט דברכות והבאנו ה"ה ס' פ"ב דמ"ק וכו' הרמב"ם

באר היטב

שמסכין הכלל צהינומא של משי ויש שם מוטי כסף או זהב יש איסור לנכות הכלל: (ט) שחוק. ואפילו בשמחה של מצוה כגון צחמנה או פורים ט"ו. [ונס' אליהו רבה הניח צ"ע]:

(א) בחורבנן. אפילו יושבין בהם ישראל כיון שאינם מושלים עליהם מקרי חורבן צ"י: (ב) בית המקדש. והנכנס עמה למקום מקדש חייב כרת שכולנו טמאי מתים מ"א ע"ש: (ג) וקורע. עב"ה שחייב להשחמות ולקרוע ולנכות ולקונן ולומר מזמור אלהים בזה גויים עד סוף וכשקורע מצדן דיון האמת כי כל משפטיו אמת הלא תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וכו': (ד) מאחה.

למ"ד (ז) יום אעפ"י שלא קרע כגון שדר בתוכו א"צ לקרוע על ערי פטור וכשהגדיל א"צ לנכ"ן דהא ראה אותן תוך ל' יום מ"א:

משנה ברורה

פ"י דלא חשיב ראה מרחוק מקום אלא משהגיע לאופים דהוא מקום סמוך לירושלים חשיב ראה כ"כ צ"י אצל כמה (ד) פוסקים כתבו דאופים הי' פ"י כל מקום סביב לירושלים שיוכלין לראות משם. עוד כתבו דמשהגיע לאופים רצין לקרוע אע"פ שעדיין לא ראה אותה. כתב הא"ר כל שקרע וראה קצת אף שלא ראה בטוב כשיגיע א"צ לקרוע עוד הא לכתחלה יש לו להמתין עד שיגיע למקום אופים: (ח) קרע אחר. ורחיק ג' אצבעות: (ט) כל שהוא. וא"צ טפה משום דעיקר מצוה קריעה י"א בפעם ראשונה שהיא מן המקדש שקדושתה יותר מירושלים וכללם במוכה: (י) אינו חוזר וקורע כשיראה וכו'. דכולהו משוברים כאחת (ה) ומ"מ רצין להוסיף על הקרע כל שהוא: (יא) א"צ לקרוע על שאר ערי יהודה. היינו (ו) אפילו מוספת קרע בעלמא ג"כ א"צ: ד' (יב) בידו. ולא ככלי: (יג) את לבו. ולכן יקרע (י) מלך שחלל כי הלך בשמאל: (יד) מאחה. היינו מפירה מנפנים ואחרת עליה מנחון [עור] ורש"י פירש מפירה מיושרת: (טו) לשללן. למחר [כפתור ופרח פ"ן]: (טז) סולמות. מפירות שאין מיושרות: ה' [נ] (יז) היה הולך ובא וכו'. והרואה ירושלים תוך ל' יום אע"פ שלא קרע כגון שדר בתוכו (ח) א"צ לקרוע על ערי יהודה (ט) אם לא שאל משם וצא לערי יהודה לאחר שלשים (י) ומי שגולד בירושלים אפילו הגדיל א"צ לנכ"ן דבקטנומו פטור וכשהגדיל א"צ לנכ"ן דהא ראה אותן תוך ל' יום:

כל

שער הציון

(א) צ"ח: (ב) צ"י וצ"ח וצ"ח: (ג) פ"ע בשם כפתור ופרח: (ד) מוס' ומי"ט בשם רש"י: (ה) הגהות רע"א: (ו) שם: (ז) מ"א: (ח) מ"א: (ט) פמ"ג: (י) מ"א:

(*) צ"ל ציון מדבר היתה ירושלים שממה:

הגהות ותיקונים: (א) לקרוע: (ב) בשו"ע איתא וקורע: (ג) תחלה: (ד) ר"ת:

ה' רמב"ן גמ"ה
בס' ר"מ"י מהא
דנעין ו' ב' ממיר
דכ"י וסוף משום
רש"י בריטת ל"א
א' מירמל דר"א
מ"ק כ"ו
ב' ברימ"א ס' ש

(פ"י) דלא חשיב
ר"ה מרחוק מקום
אלא משהגיע לאופים
חשיב ראה כ"כ
ג' דיון מי שמה לו
מת אחר מת
ד' הרמב"ם לפי
פירוש שם במה
ה' דנעין מנכש
וכי' וכן דקדק
רש"י שם וה"ה
סוף ה' חפצות

תקסב דין קבלת התענית. ובו י"ג סעיפים:

א (א) כל תענית שלא שקעה עליו חמה דהיינו שלא השלימו יעד צאת הכוכבים (דהיינו שיראו א מים) (ב) ג' כוכבים (ה) [א] (ג) ציננים או שהלגנה זורחת נכח ותאיר על הארץ) (הגהות אשירי פ"ק דתענית והגהות מיימוני פ"א) (ד) אינו תענית (ה) ואם דעתו לאכול קודם לכן אינו מתפלל עננו: הגה' מיהו נוהגין להתפלל עננו (ו) אע"פ שאין (ז) משלימין עד ללאת הכוכבים (ז) וכן דעת מקלם רבנא (תה"ד סי' קנ"ו) וי"ל דדוקא צריך לדאור עננו בשומע תפלה דגלוא הכי יכול להוסיף כמו שנתבאר לעיל סי' קי"ט (ח) * אבל ש"ז לא יאמר עננו אלא"כ משלימין וכן נוהגין: ב * י"ש אומרים שמי * שרגיל

שערי תשובה

[א] ציננים. עבה"ט ועיין גר"י שמי"ט ע"פ מ"ש הש"ך ביו"ד סי' רס"ז

באר היטב

(א) ציננים. אבל [גדולים] לא מהני ועסי' רל"ה ס"ק א'. (אמר המגיה אע"פ שצפרי ישינס נכתב קטנים הוא טעות צמ"א

עין סי' רל"ה: (ב) משלימין. היינו אם פירש בשעת הקבלה שלא להשלים אפילו התענה עד מנחה גדולה מתפלל עננו אבל אם קבל תענית סתם נר"ך להשלים עיין ס"ב ואם לא השלים ואכל עיין סי' תקס"ח ואם אכל קודם שהתפלל אין מתפלל עננו. ת"ה מ"א. וט"ו כתב מאן דלא מתפלל עננו בתענית שאינו משלים מרחיט ספק צרכה לרוב פוסקים ואע"ג דאין לזה צרכה צ"ע צריך אלא כוללת

ביאור הלכה

* אבל ש"ך לא יאמר עננו. עיין מ"ז ועיין צמ"ג שכתב דמשמע דש"ך נחזרת התפלה אף בל"ה לא יאמר עננו: * י"א שמי וכו' והיחיד וכו'. הנה דעה זו היא דעת מקלם רבנא שהיא הרמ"א ב"ס דלא פירש בשעת קבלתו שלא להשלים דהוא רק לנעורי בעלמא יתפלל עננו אף בלא השלים דדוקא צריך עליו תענית בשם דהוא יוס שלם דוקא או אם לא השלים אין מתפלל עננו ועפ"י י"א להס דעש"ת דאין נוהגין לקבלם והתענית הוא רק לנעורא בעלמא אין משלימין ואפ"ה מתפלל עננו דחשבינן להו כמו פירש שלא להשלים ולדעה זו גם הש"ך אומר עננו צרכה צ"ע צין גואל לרופא אלא דקיון דדעה ראשונה שצמ"א לא ק"ן אלא דבכל תענית שלא השלים עד הערב אין אומר עננו וכן סתם המתכבד בצי"א דכן הוא דעת רוב הפוסקים כמ"ש ב"ד"מ ע"כ כיון שהרמ"א דר"ך היחיד אומר עננו הכרעוהו ב"ס: * שרגיל להתענות בשעש"ת וכו'. לכאורה אפילו אינו רגיל להתענות כי הוא אלאו רק פעם הראשון אף בלאו העיר נוהגים הרבה להתענות והוא רואה ג"כ להתענות בשאר אנשי העיר מסתמא ג"כ כוננו אדעתא דמנהגא וא"כ קבלה ולא השלמה וכן מוכח מסוף דברי הרמ"א שכתב וכן מי וכו' רק מתענה יוס או יומים וע"כ מירי דאיתו יוס לא היה קצוה אלאו תמיד דלא היה קצוה א"כ קבלה כמ"ש הרמ"א בסק"ד מכלל דלא מתענה בכל יומי מתענה בכל גיוני א"כ קבלה והשלמה. ומסתברא לכאורה דה"ל לענין תענית דה"כ שאתר פסק וסוכות דלא רגילין להתענות בהם שוב א"כ קבלה והשלמה והיחיד מתפלל עננו כעש"ת. אכן לכאורה קשה לפ"ו דהמרדכי קומר א"כ דלא דין או דק"כ לענין עש"ת הוא דינו של המרדכי בשם א"כ העורר והוא בעצמו כתב שם מ"כ אה"י

א (א) כל תענית וכו'. היינו צין (א) הארבע זמנות (ב) או איזה תענית יחיד: (ב) ג' כוכבים. דשנים עדיין היו ביה"ש: (ג) ציננים. אבל (ג) גדולים לא מהני דהם נראין אף ביום. והנה צמ"ג לענין מולא שבת פסק השו"ע דאין לעשות מלאכה עד שיראו ג' כוכבים קטנים ורזופים והוא משום חומרא דשבת וה"ל לענין מולא יוה"כ אבל בענינינו סגי בציננים ואפילו מפוזרים [אחרונים]: (ד) אינו תענית. הן לענין שלא יא' צה ידי חיוב תעניתו והן לענין שאינו מתפלל עננו: (ה) אם דעתו לאכול וכו'. כגון שהתנה בשעת קבלתו שלא להשלים התענית: (ו) אע"פ שאין משלימין. היינו (ד) אם פירש בשעת קבלה שלא להשלים אפילו התענה רק עד מנחה גדולה מתפלל עננו אבל אם קיבל תענית סתם נר"ך להשלים עד ללאת הכוכבים כדלקמן צמ"ג ויעיין ביאור הגר"א דמשמע מיניה דבהו אם לא השלים (ה) אפילו לדעת מקלם רבנא אין מתפלל עננו ואם לא השלים ואכל עיין לקמן סימן תקס"ח ס"א ובהג"ה שס. והא דקסח רמ"א להקל בפירש בשעת קבלה היינו דוקא בתפלת תפלת מנחה קודם אכילתו (ו) אבל כשאכל מתחלה בכל גיוני אינו מתפלל עננו: (ז) וכן דעת מקצת רבנא. טעמם דס"ל דמה שאמר הגמרא כל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית והיינו אף לענין עננו הוא רק אם קיבל עליו להתענות יוס שלם ולא השלים דאינו תענית או אינו מתפלל עננו אבל אם קיבל עליו רק

עד מנחה דהוא לנעורי בעלמא הו' תענית לענין זה שמתפלל עננו בחוץ תפלתו אף שאינו משלים אכן רוב הפוסקים חולקים ע"ז וע"כ הכריע רמ"א דלא נסמך עליה רק לענין יחיד דיאמרה צמ"ת ויחזקו כי אהה שומע וכו' ולא יאמר צמ"ת העונה צמ"ת צרכה צ"ע ועיין צמ"ד שאלו דאפילו דהו' יתלג חיצות לוס תעניתו דלא ליחזר כדובר שקרים כיון דאינו תענית ובספר בגדי ישע פוסק דאינו נר"ך לדלג כיון שהוא מתענה עד אחר חלות דלא אכילתו הוא כחורק אכן לחמת לא מיחזר כשיקרא עי"ש וכן מצד בספר מחנים השקל עי"ש: (ח) אבל ש"ך וכו'. היינו בתפלת חזרת הש"ך דמוסיף צרכה מיוחדת ע"ז צין גואל לרופא אבל בתפלת הלחש גם הוא יאמר עננו קודם

כי

שער הציון

(א) דהנה תענית של ט"ז שמתקין צ מצע"י או מ"ז שצ"י המטאורין צמ"ג פשיטא דאסור עד צה"כ ממש כדאמרין בפסחים דף נ"ד ע"כ דפסק שיהן אסור אלא אף שאר תעניות דמקלין הו' לאכול צלילה שלפניהם מדינא דגמרא משמע דביה"ש שלהן מותר מ"מ מחמירין בפסחים דף נ"ד א"כ דאין אלו מקלין בזמן ביה"ש ובפטר לפי המטאור בשבת דף ל"ד) דמפסק מחמירין להלכה כר' יוסי ולדידה מחמיר ביה"ש סמוך לצה"כ ממש [לעבר חזי מיטע עיין ברא"ש פרק כמה מדליקין] וקודם לכן הו' יוס טרדא אין להקל קודם צה"כ [הגר"א צמ"ג רס"א וכו' הקרבן נתנאל דתרי קולי לא מקלין לומר דפסק ביה"ש מותר והלכה כר' יהודא דמחמיר ביה"ש מ"כ אחר שקיעה]. ובהגהות מיימוני מביא שני טעמים אחד מזה דאין אלו מקלין בזמן ביה"ש וכנ"ל ועוד מצד לומר דבאפוקי יומא מדינא יש להחמיר עד צה"כ דלא נפיק היום מחוקתו אלא שיה לוי דבר צרור דהר"ש בשם רבינו יונה וכן בחידושי הרשב"א בשם לא מחלקין בה עיין מחלקין הגר"א וכן מצד בספר בית מאיר צמ"ג עי"ש דאין לחלק בין עיולי יומא לאפוקי יומא: (ב) היינו שקיבל עליו להתענות אהה יוס. ואם קיבל עליו להתענות לילה ויום אף דבאפוקי יומא נר"ך להסמך עד צה"כ וכנ"ל אבל צמ"ג כניסח היום מותר מדינא לאכול צין השמעות [אם לא שקיבל עליו להתנהג צי ככל חומר מ"ז המטאור לקמן צמ"ג חק"ה ס"ג] עד סמוך לצה"כ דק צמ"ג מחמירין בצפיקא שלו אף צעולי כמטאור צמ"ג ומו"מ טוב שלא ליכנס לבית הספק ויפסקי מצע"י [מ"א]: (א) מ"א ועיין צמ"ג ובהנה"ה ובהנה"ה ובהנה"ה שכן צ"ל צמ"א: (ד) מ"א: (ה) ובהנה"ה כפי מה שפירש דברי הרמ"א משמע דאף בהו' יכול לומר עננו ולמעשה בודאי יש להחמיר בהגרי"א דלא"ה רוב פוסקין מחמירין בכל גיוני: (ו) מ"א בשם תה"ד ואם יתלג לוס תעניתו אפשר דאף בהו' שרי [פמ"ג]:

הגהות ותיקונים: א) קנ"ו: ב) ל"ה:

להתענות (ג) עשרת ימי תשובה * כיון (ט) שאין רגילות לקבלם בתפלה א"צ להתענות עד צאת הכוכבים אלא * (י) עד (ד) שיצא מבה"כ: הגה * והיחד מתפלל ענו (הגות אשירי ומרדכי פ"ק דתענית) (יא) וכן חתן יתפלל ענו קודם שיתכנס לחופה (יב) ואז יוכל לשמוע מכוס של זרקה (תה"ד סי' קנ"ו) אכל מי שמתענה מ"ו צמח עד תשעה באב כדרך (ה) (יג) להשלים (יד) אע"ג דאין כדרך קבלה וכן מי שאינו מתענה כל עשרת ימי תשובה (טו) רק מתענה יום או יומים צע קבלה והשלמה (תה"ד סי' קמ"ו), וי"ל דדוקא בנחם אכל אם (ו) (טז) התנה שלא להשלים הרשות בידו דלא עדיף

באר היטב

בש"מ מ"מ לשון נוס מענינו אינו הגון דקמס תענית הוא יום שלם. והדולג ב' חיותו אלו נוס מענינו יפה עושה עכ"ל: (ג) עשרת. וה"ה מ' יום קודם יו"כ או יום א' של פליחות עמ"א: (ד) שאל. ערבת הג"מ וכתב המ"א משמע דוקא אחר תפלה ערבת שהיא אחר י"א שעות פחות רביעי דמי מיקרי השלמה אחר שיתכנס יום שלאחריו מיהו י"ל דכל מתפלל מנחה בזמן הג"ל דיו דכיון שהוא

ביאור הלכה

דיואל ידי קבלה אף אם קיבל זמן הכרה קודם מנחה וראה ממה שש"ך מבין בשנה מי שקבל עליו להתענות נה"כ והרי במוס היו נוהגין כמעט כל הקהל להתענות נה"כ כמעט ה"טו" בריש סימן תקס"ו ולפי דבריו א"כ כלל קבלה. ואפשר דהוא מירי שלא נאשמו וזרפת שאין נוהגין שם רוב הקהל להתענות ודוחק. ועוד אפשר לומר דלענין תענית נה"כ אף במקום שרגילין לר"ך קבלה כדן קבעו המנהג מתחלה שכל אחד יקבל וכלשון המצנן שאומר הוא יבדק מי שקבל עליו וכו'. ובמנינו שאין העולם רגילין להתענות נה"כ מתקבצו דמי לר"ך קבלה בפירוש או עכ"פ שיענה אמן על הש"ן המצנן כמעט הפוסקים בסיומן תקס"ו. והנה אם קיבל בפירוש נודאי חייב להשלים (ואם לא שהתנה שלא להשלים וכמעט המ"א בסק"צ) ואם רק שנה אמן אף דחשוב כקבלה לענין ענו מ"מ צ"ע אם חייב להשלים כיון שהיה כקבלה גמורה כמעט המ"א בסיומן תקס"ו. וספק זה ש"ך גם לענין ענו דלא נאמר שחייב להשלים אם לא השלים אין יכול לומר ענו. ומ"מ לענין יחד בשומע תפלה נראה דיוכל לומר ענו אף אם לא השלים כיון שנה אמן. ולענין תענית של ע"ה כיון שנהגו קטע לזה כ"א למקום אנשים כמו שכתב המ"א בסיומן מ"ו מתקבצו לר"ך קבלה מצע"י וא"כ לר"ך להשלים אם לא שהתנה בפירוש שלא להשלים ולענין תענית של ע"ה ע"ן לקמן בסיומן תקס"א נה"כ: * כיון שאין רגילות וכו'. דאם קיבל בנחם כדרך אחר להתענות תענית שלם [הגר"א וכו' הפמ"ג]: * עד שיצא מביה"כ. ע"ן נה"א דהכונה עד פלג המנחה ולדעת יח לענין זה הכרה דלא מקור דין זה הוא משום דלמירין דלא תעניתא הוא רק לנעור צנלמא משום תשובה ודומיא דמאי דמשי צמרא לענין ט"ז שדמיה במעט דלר"א דלמר שהתענינו זו ולא השלמנוה וכמעט הגר"א והנהגה הלא הכונה רק עד אחר מנחה גדולה כמו דאיתא לעיל בסיומן תקס"ט ע"ש נה"כ והנה המ"א איל לשיטתיה שגם שם דעתו נוטה ל"א שעות ולזה צ"ן ע"ן ס"ס מקנ"ט אכל בנחם נכר השינו שם הא"ר ושאר אחרונים עליו ודעתם דהוא רק עד אחר מנחה גדולה וא"כ ה"ה צענינו כל הימי דהוא לנעור צנלמא יכול לאכול אחר מנחה גדולה אחר מלאכה במנחת השקל שגם הוא העיר מה נולפל על הח"א שש העמיק שדי עד מנחה גדולה דלא כמ"א ובאן העמיק הח"א ואפשר לדשון הש"ע שכתב צענינו

עד שאל מביה"כ דחקו דמשמע דהיינו שהוא מתענה לצור ע"מ כדי שיחכפרו עונותיו אינו די כמה שימחק עד אחר מנחה גדולה וגם זה אינו ראה דאפשר דהשו"ע נקט לפי מנהגם דלא היה המנהג כן אכל לא דיינא הכי וי"מ במקום שהמנהג הוא בחזון אחרן והנה הפמ"ג כתב על דברי המ"א ח"ל ומיהו העולם נוהגין אחר מלות ע"פ מנהגם והרי כללו פירש מתחלה שאינו מקבל יותר עכ"ל ור"ל ויכול ג"כ לומר ענו וכן משמע בסידור דה"ה הרי כדבריו דזה תלוי בנחם בכל מקום לפי מנהגו ובפרט בא"ש. תלוש נראה דנודאי י"ן למקור ע"ז להקל ולא יחמיר ע"ע כדי שיהיה לו כח להתענות ביו"כ שזה העיקר. ויותר טוב שימנה מתחלה שאינו מקבל ע"ע להתענות כשאר העם רק עד אחר מנחה גדולה ויכול ג"כ לומר ענו וכנ"ל אחר מלאכה במנחה ע"ן סימן תקס"א שכתב נדריא דעכשיו רבים נוהגים להתענות רק עד זמן מנחה גדולה ומתפללים מנחה תחלה. אחר כתיב כ"ז מלאכה צ"ה בסיומן תקס"א שכתב בשם השו"ע שאלת יעב"ן שדעתו שהמתענה רק עד הלוח אינו יכול להתפלל ענו. ומ"מ נראה דהרואה לבקור ע"ד הפמ"ג והמתנים השקל הנ"ל לומר ענו נודאי ג"כ שפיר עבד: * והיחיד מתפלל ענו. ר"ל דוקא יחד ובהכרחו לעיל בס"א [הגר"א]:

שער הציון

(ו) מ"א בשם תה"ד וטעם השם הוא ג"כ שם: (ח) מ"א וע"ש שכתב שהעולם נוהגים להשלים ואפשר דמי שלא יראה להשלים לר"ך החרת נדר (היינו אם היה מורגל עד כה להשלים) ואפשר דא"כ כי הוא נדר צענוס ע"ש והח"א לא העמיק סוף דבריו כמה שכתב שהעולם נוהגין להשלים ופשוט משום דממנו לא היה המנהג עד ולפי הנראה גם במנינו אין המנהג להשלים: (ט) הגר"א: (י) אחרונים: (יא) הגר"א (יב) תה"ד: (יג) לטעם וקשה מי עדיף זה מזה"כ דהיו רגילין בזה כלל ישראל כמעט ה"טו" בסיומן תקס"ו נולפו ג' שטעום הוא רק אחד מי אלה ואפשר צע קבלה או לפחות צענינו אמן כשאומר הש"ן מי שפיר בשבת שקודם נה"כ וע"ן נה"כ ודוחק: (יד) מ"א ושא"ל:

הגהות ותיקונים: א) תקס"ג:

משאר תענית: ג' יחיד (יז) שקיבל עליו תענית סתם בערב שבת צריך להתענות עד צאת הכוכבים (יח) אם לא שפירש בעת קבלת התענית עד שישלימו הצבור תפלתם (יט) (וע"ל סי' (ז) רמ"ט): ד' תענית חלום צריך להתענות עד צאת הכוכבים (כ) ואפילו בערב שבת (ועיין לעיל סי' רמ"ט סעיף ד'): ה' יכל תענית (כא) שלא קבלו עליו היחיד (כב) מבעוד יום אינו תענית: הגה להחפול ענו לעיין אם חייב מתענה סתם ומתענה כן (כג) לא יאכל יד נדרו (מנכ"י והגהות מיימוני פ"א) (כד) מיהו יש אומרים דמחפול ענו (מנכ"י בשם ר"י) וכן נראה לי לנהוג (כה) בתענית (ס) [ב] יחיד ולכולי עלמא המתענה תענית חלוס (כו) מחפול ענו אע"פ שלא קבלו עליו מחמתו: ו * אימתי מקבלו (כו) בתפלת המנחה אומר (כח) "בשומע תפלה או "אחר שסיים תפלתו

שערי תשובה

ס"ק ט' ועי' סי' רל"ה בשם ס"ק א' מ"ש בה: [ב] יחיד. עשה"ט וכחז' נמו"ק שגם בתפלת מנחה של שבת יכול לקבלו אף המתענה לא יאמר רק יאמר הנני תענית נדבה למחר. וכחז' במח"ב שהוא פשוט וכן המתענה ועי' בד אליהו סי' ו' ו' שמתענה בכל יום ופעמים רוצה להתענות איהו הפסקות ורואה להפסיק מצע"י ולאכול צאווה יום שמתענה מקודם או אם אמתול קיבל תענית סתם הרי צריך להשלים ואם התנה עד איהו שעה יתענה יאכל קודם שיתפול שאינו רשאי לדחות תפלה בלבוז אפילו אם יצאה לשמיע קדושה וצרכו צה"כ ולהחפול שחלוס יאמר. ואם יוכל להפסיק אחר תפלת

באר היטב

תע"ב: (ז) רמ"ט. וע"ש לעיין יאר ציט צע"ש: (ח) יחיד. וכחז' ט"ז כבר כתבנו לעיין תענית שלא שקעה עליו חמה שלא לומר ב' חיצות זוט תעניתו הוא הדין כאן בשם שלא קיבל התענית כי ב' דברים אלו שזוין הן דהיינו הקבלת התענית והשלמת התענית:

אמתול קיבל תענית סתם הרי צריך להשלים ואם התנה עד איהו שעה יתענה יאכל קודם שיתפול שאינו רשאי לדחות תפלה בלבוז אפילו אם יצאה לשמיע קדושה וצרכו צה"כ ולהחפול שחלוס יאמר. ואם יוכל להפסיק אחר תפלת

משנה ברורה

בשעת (טו) קבלת תענית ואפשר דה"ה (טו) אם התנה מקודם אמרינן דקבלה שקיבל אח"כ אדעתא דמנחה קמא הוי: ג' (זי) שקיבל עליו תענית סתם וכו'. היינו (יז) שלא פירש בעת הקבלה את כוונתו אמרינן דמסתמא היה כוונתו כמו בשאר ימות החול דלינו הוא עד אמת הכוכבים כ"ז שלא פירש: (יח) אם לא וכו' רק שישלימו הצבור תפלתם. וה"ה דמהני (יח) שמתענה שיתענה עד זמן מנחה גדולה ומיקרי תענית ויכול להתפול ענו: (יט) וע"ל סי' רמ"ט. היינו מה שהכריע שם צה"ה לדינא ועיין שם מה שכתבתי שם צה"כ וזה"ל: ד' (כ) ואפילו בע"ש. דהא מתענין עטורו אף בשבת: ה' (כא) שלא קבלו עליו היחיד וכו'. לאפוקי תענית צטר דלינו צריך קבלה כמבואר בס"י: (כב) מבעוד יום אינו תענית להתפול ענו. משמע אע"פ שקבלו אח"כ צלילה לא מהני וכן דמבואר לקמן בס"י

* אימתי מקבלו בתפלת המנחה. היה מלשון רש"י משמע הטעם דענין שיהא הקבלה סמוך לזמן התענית ולפי"ו אם החפול מנחה בתפלת זמן מנחה קטנה דהיינו ט' שעות ומחצה יכול ללאורה להתפול להמחין לאחר קבלתו בזמן מאוחר סמוך לשקיעת החמה שיהיה יום יומר סמוך לזמן התענית אבל מדברי הפוסקים לא משמע כן דקצתו בתפלת המנחה דוקא כדי שיעקש בתפלה שיתקבל תעניתו עיין באשכול ונחידותי הרא"ה על תענית ובאמת יש לכוין לזה גם דעת רש"י שכתב ד"ה בתפלת המנחה צפוסה חוספוס ריאו ומתנוסס ודיותר מוכח בן גדולא חידושי רעב"א שכתב דקצתו לקבלה זו בתפלה דומיא דמאי דאמרין לענין קדושה ואנדלחא דמתפלה קצתו בתפלה עי"ש. ומ"מ יש לומר דכ"ו להתפול אכל דיעבד מהני כמו שהסבירו בה"ח והמ"א דכל זמן שהוא יום יכול לקבל עליו תענית. ואכן שיקר הדין מיסתפקא טובא עד אימתי יכול לקבל עליו דיעבד דהנה לפי מה שמשאר צפוסקים דלר"ך שיהיה הקבלה סמוך לזמן התענית וידוע דכל התעניתים

דעה קמייתא דמהני הקבלה לענין תענית שעות להתפול ענינו הכא כיון (יט) שהתחיל להתענות לשם חוצה ואח"כ קבלו לא הוי קבלה כלל [מ"א בסקט"ן] ואפילו השלימו עד צה"כ אינו חשוב תענית שנאמר קדשו זוט משמע דענין הומונה מקודם [ר"י]: (כג) לא יצא ידי נדרו. ומ"מ אם התחיל להתענות ביום זה צריך לשלם נדרו כמה שקבל עמה אף שלא קבלו מבעוד יום וגם הוי כפרת עון דלא גרע דמיו שמתענה ענינו נאמר ויין ודלנקמן צה"כ (כ) כ"כ הפמ"ג והגר"א צביאור דברי הרמ"א וביד אפרים וכן בשו"ר לקט מפסקין עי' דכיון דהוא קצר לנאמר דהוה שדר שדר מכבר א"כ היה הקבלה צעוות ויכול לחזור בו ולאכול ב' ציוס: (כד) מיהו י"א דמחפול ענינו. טעמם דמה שצטרב ב' תענית וכו' אינו תענית היינו רק לענין שלא יאכל יד נדרו שחייב מקודם אכל שם תענית עליו ויכול להתפול ענינו (כא) ואפילו לא קבלו כלל: (כה) בתענית יחיד. משום דיחיד אומר ענינו בשומע תפלה ואינו קוצע צרכה לענינו וכו"ל צה"ה (כז) ומיהו אפשר דדוקא צה"ה ריעותא דהיינו שלא קבלו מבעוד יום אכל השלימו עד הערב אכל אם גם אין דעתו להשלימו אפשר דלינו חשוב תענית גם לענין ענינו (כז) ויכוין שצאופן זה ידלג חיצות זוט תעניתו ויאמר ענינו ד' ענינו ביום זה כי צרה גדולה אנתו וכו': (כו) מחפול ענינו אע"פ וכו'. וזהו לכו"ע יכול (כד) לומר ב' שפיר זוט תעניתו אע"פ שלא קבלו מחמתו כלל כיון דמשאית רמו עליה הוי נמוקס קבלה מענינו: ו' (כו) בתפלת המנחה. דענין שיהא הקבלה (כה) סמוך לזמן התפלת התענית ונראה דלכתחלה יוסר ענינו (כו) שיהיה צמנחה קטנה דהוא צט' שעות ומחצה ולא קודם ודיעבד (כו) מהני אפילו צמנחה גדולה וכחז' האחרונים שדיעבד אם לא קיבל בתפלת המנחה יכול לקבלו אח"כ כל זמן שהוא יום: (כח) בשומע תפלה. דמותר

שער הציון

(טו) מ"א: (טו) פמ"ג וגם המ"א גופא אפשר דלינו ממעט רק אם התנה למחר צצק בשעה שמתחיל להתענות דלינו כלום: (יז) כ"מ מהגר"א צביאור: ופשוט. ומ"א כתב תענית סתם מתחמת נדר וכחז' מה"ש דלמי לאפוקי אם היה ח"ס או ח"ל בה לא מהני מה שפירש עד צה"כ" וועיין בסימן רמ"ט צה"ה מה שכתבתי שם דמצי משמע צאופן אחרן והפמ"ג פירש דלמי לאפוקי אם קבלת תעניתו צע"ש היה מתחמת שהוא אקטנים ודאי דעתו היה רק עד שיהא מביה"כ. וע"ש עוד דמסתמא אם היה חייב עליו קבלת תענית צטר מומן רב [לא צטר ליסור אפילו על יום אחד מה צדאי צריך רק שלם אלא ר"ל קבלת תענית] וקיבל עמה עליו צע"ש אם יאכל בה כשפירש עד שיהא מביה"כ ואינו מתחמת שם דעדיא לא יאכל ע"ש וכן מסתברא בפשיטות: (יח) מ"א לעיל בס"י: (כ) וכו"ז ש"א: (יט) דהתענית מקרי משאיתה אע"פ שמוחר לאכול צלילה כמבואר צפוסקים: (כ) לבאר דברי המ"א וכו"כ המתענה: (כא) מ"א וכן מוכח מהגר"א וטעמם דלא גרע מתענית חלוס שאין ט קבלה כלל ואפ"ה מחפול ענינו אח"כ מלאמי צה"כ שגם הוא כחז' דכן מוכח מהמנכ"י בשם ר"י אף דעתו דלדינא אין למקור עליו מה רק כשקיבלו עכ"פ צלילה אכל לא בשלא קיבלו כלל אכן צה"ה העתיק לדינא דלא כותיה: (כב) ח"א ודעת הפמ"ג שאף בה יכול לומר ענינו: (כג) אף שאם היה בלא השלמה לבד העתקי לעיל דברי האחרונים החולקין על הט"ז מה אכן היה יש חרמי ריעותות נכון לנהוג כן: (כד) ט"ז: (כה) רש"י: (כו) צפ"י רגמ"ה: (כז) כן משמע מפירוש רש"י דכתב שאמי לאפוקי תפלת יואר משמע דמנחה אפילו גדולה ש"ש וגם דעת הרמ"ה וסייעמו מהני אפילו קודם לזה ויש למקור עילוי עכ"פ מה:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל עד שישלימו: ב) סק"ב:

הלכות תענית סימן תקסב

קודם שיעקור רגליו הריני (כט) בתענית יחיד מחר יהי רצון שתהא תפילתי ביום תענית מקובלת ואם לא הוציא בפיו [ג] (ל) אם הרבה בלבו שהוא מקבל תענית למחר (לא) 'הוי' (ט) קבלה * 'והוא שיהרהר בן' (לב) בשעת תפלת (י) המנחה: הגה (לג) וטוב יותר לקבלו אחר (יא) מפנה מצעת מפנה (לד) כדי שלא להפסיק תפלתו (המניד והמניי' כל צו וצי'): ז' לקבל עליו תענית בתפלת המנחה אע"פ שהוא אוכל ושותה בלילה (לה) לא הפסיד כלום יוכן אם קבל עליו להתענות ג' או ד' ימים או יותר זה אחר זה (לו) להתענות בימים ויאכל בלילות אע"פ שהוא אוכל כל הלילה לא הפסיד כלום דהוי קבלה לכולם אע"פ שלא קבל כל אחד ואחד במנחה שלפניו: הגה ואם קבל להתענות שני ימים רשופין מותר לאכול גלילה שצנייהם אם לא פירש נהיה אף על הלילה (מרכיז פ"ק דתענית) (יז) (לז) ואז מתפלל כל יום צממנה ענו (פסקי מהרא"י סי' ק"ח): ח' אם קבל עליו בתפלת המנחה ג' או ד' תעניות ולא רצופין זה אחר זה כגון שקבל עליו להתענות שני וחמישי ושני וכיוצא בזה ייש מי שמסתפק (לה) אם סגי בקבלה אחת לכולם או אם צריך קבלה לכל אחד ואחד: הגה (לט) מיהו נהגו העם לקבלם בקבלה אחת וסגי בזה וכן דעת מקמ' רבותא (מרכיז והגמ"י): ט' קבל עליו להתענות למחר והתענה ובלילה שלאחר התענית

באר היטב

(ט) קבלה. ותייב להתענות. ומכל מקום דוקא כשקבל בלבו להתענות. אבל אם היה רק בדעתו להתענות לא מיקרי קבלה. צ"ח חדש מגן אברהם: (י) המנחה. והנ"ל כתב דשרי לקבלו כל זמן שהוא יום וכ"כ המ"א. אבל קודם מנחה לא מהני ט"ו ע"ש: שמקבל התענית צ"ח מ"א: (יז) ואז. לשון ואז אינו מדויק דהא אין אכל צממיה וכן לא אכל מתפלל בכל יום ענו ואפשר דלרבותא אמר דלפניו אז שמתענה גם בלילה הוי כל יום צ"ח לענין ענו ט"ו ועמ"א:

שערי תשובה

ממן לקמן בכתבה יש לו להתפלל בצור ע"ש: [ג] אם הכרה כו'. ועי' גר"י דלא מהני הרהר רק בשעת תפלת מנחה ולא קודם לכן או אח"כ בלילה ועי' בשו"ת וכן הכהן סימן כ"א שהאריך בענין זה וכתב לישב מה שהקשה ה"ח על הר"ש שצדריהו תענית מותרת למ"ש בשבועות ושם מנח"ל

(יא) תפלה. ומ"מ גם בשעת התפלה כשמגיע לשת"י הרהר בלבו אין אכל צממיה וכן לא אכל מתפלל בכל יום ענו ואפשר דלרבותא אמר דלפניו אז שמתענה גם בלילה הוי כל יום צ"ח לענין ענו ט"ו ועמ"א:

ביאור הלכה

לכד מנ"ב ות"ש ביה"ש שלחן בנתינתו מותר עדדין אין חיוב תענית עליו ואפילו יחיד שקבל ע"ה להתענות לילה ויום כמנח"ל בנ"א גרש הסימן א"כ אפילו הימא הקבלה אחר שקיעה ג"כ שפיר דמי ובפרט דלדעת ר' יוסי עדדין יום הוא ואולי נכון לסמוך עליו בזה וז"ע: * והוא שיהרהר בן בשעת תפלת המנחה. היינו ולא מקודם דלא עדיף מהנח"ל בפיו קודם התפלה דלא מהני לומר ענו. ואף דיש פוסקים [הראש"ה והאור זרוע והגמ"א ומרדכי] שסוברים דשמואל מודה לרב דאף קודם מהני המחבר פסח לדינא דעת רש"י ור"ש וסיעמייהו דלא מהני מקודם ומ"מ נראה דאם יאמר להתפלל מנחה עד סמוך לשקיעה שגמר המנחה היה אחר שקיעה טוב שיקבל עליו התענית קודם מנחה ויחזור ויקבל גם בתפלתו ללא ידי כולם דאף דלענין מנחה סומך עמו על הפוסקים עדדין לא עבר זמן תפלה כמנח"ל לעיל בסיומן ר"ג בנ"א מ"מ לענין קבלת התענית הלא יכול לקמן לקבל גם מקודם דהוי קבלה גמורה לאידך פוסקים הנ"ל:

דמוחר לשאול לרכיז בשומע תפלה (כח) וכיון שמסיים יהי רצון וגו' כדלקמיה לא הוי הפסק דהוא בכלל שאילת לרכיז: (כט) הריני בתענית יחיד. אחי לאפוקי דלא נטעי שהוא מקבל עליו להתענות כחומר תענית כצור ומ"מ דיעבד אף אם אמר בנתינתו הריני בתענית מחר ג"כ דינו כתענית יחיד [צ"ח]: (ל) אם הרבה בלבו שהוא מקבל וכו'. דוקא שהרהר בלבו זה שהוא מקבל (כט) אבל מה שדעתו להתענות לא מיקרי קבלה ויכול לחזור (ל) אכן אם התחיל להתענות (לא) אסור לאכול בלילה המנחה: (לא) הוי קבלה. דלע"ג דלענין שצויה ונדר כשאסור איזה דבר על עצמו לא מהני עד שיזיף בשפתיו (לז) אבל תענית דמי לנדר של נדקה דמהני כשגמר בלבו ליה ועי' כתב דכיון דע"ה התענית נתמנע בלבו ודמו חשוב כקרבן ובקרבן כמיז כל נדב לז עולות: (לב) בשעת תפלת המנחה. ולא קודם דלא עדיף הרהור מהנח"ל צפה דלא מהני אם הו"א צפוי קודם תפלה או אחר וכו' ועי' וטוב יותר וכו'. קאי אריש הספק שכתב אומר בשומע תפלה או אחר וכו' ועי' קאמר דטוב יותר לקבלו אחר תפלה דהיינו (לג) קודם יהי רצון או אח"כ קודם שיעקור רגליו: (לד) כדי שלא להפסיק. דע"ה הקבלה שאומר הריני בתענית (לד) אינו שייך לתפלה והאחרונים כתבו דטוב שגם בשומע תפלה יהרהר שמקבל עליו התענית למחר: ז' (לה) לא הפסיד כלום. דלא נחשב זה להפסק משום דע"ה חיוב התענית אינו אלא לכל היום אם לא נתמקם שהחמירו בפירוש גם ללילה כגון לט"ו או להמנח"ל לקמן בסיומן תקע"ה ס"ג: (לו) להתענות בימים ויאכל בלילות. אין הכוונה שפירש שיאכל בלילות אלא משתמח הוא ג"כ מותר דלקמיה: (לז) ואז מתפלל. ט"ס הוא (לה) וז"ל ואפ"ה מתפלל ור"ל דאף שמתענה גם בלילה עד לומר דהוי כיומא אריכתא ולא יתפלל ענינו אלא צממנה של יום שני אלא כל יום הוא תענית צפוי עצמו לענין ענינו (לו) ואפילו מתענה ששה ימים רשופים נמי מתפלל כל יום ענינו צממנה: ח' (לח) אם סגי בקבלה אחת לכולם. מפני שקבלן צמח אחת: (לט) מיהו נהגו העם וכו'. והוא מה שמצרכין בשבת שלאחר פסח וסוכות מי שיקבל עליו להתענות צה"כ והעם עונין אמן (לו) והוא הקבלה ואי"ל לקבלו עוד צממנה שלפניו ומ"מ אם רוצה אח"כ שלא להתענות הרשות בידו כיון שלא הו"א צפוי. אכן לפי מה שכתבנו לקמן בסיומן תקס"ג דיש מחמירין שאפילו בצהרור בלבו הוי קבלה צריך ליזהר לדבריהם אם צמח שעה אמן היה בלבו להתענות שלא לחזור

שער הציור

(כח) הגר"א: (כט) מ"א והגר"א לעיל בסיומן תקנ"ג: (ל) כ"ח ממה שהביא המ"א מיו"ד סימן רי"ד וכ"כ המ"א ועיין במה"ש ולכאורה לדבריו אין להמ"א מקור לדבריו: (לא) ואם לא חזר צו והתחיל להתענות צ"ח דאפשר דמהני מה שהיה בדעתו להטות כמעט ע"י קבלה: (לב) פוסקים: (לג) ריטב"א בחידושי: (לד) אחרונים: (לה) הגר"א וכן הסכימו לדינא הט"ו ומ"א וכ"מ בד"מ הארוך: (לו) מ"א: (לז) לנ"ס וש"א בסיומן תקס"ג וכתב שם הפמ"ג ודלא כטובינין ששם מנח"ל מנח"ל מי שצריך לנמי שיקבל צה"כ דאין שום אחד כמעט עונה אמן דהא אין מחוייב להתענות עי"ז ואם רוצה להחמיר יתנה בלבו שלא להתענות ולמה לא יענה אמן אחר מי שצריך עכ"ל ואפילו לדעת המחמירין שכתבו צפנים יכול ג"כ לענות אמן אף שלא יכוין בענינו אמן לקבל התענית אלא שהקב"ה יצרך לנמי שיקבל עליו צה"כ:

הלכות תענית סימן תקסב

מ באר הגולה

נמלך להתענות (מ) אע"פ שלן בתעניתו שלא אכל בלילה והתענה כל היום השני (מא) אינו תענית מפני (מב) שלא קבלו עליו (ג) מבע"י י' מתענה אדם תענית שעות ויהו"א שלא יאכל כל היום כציד (הרי) שהיה טרוד בחפציו ומתעסק בצרכיו ולא אכל עד חצות או עד ט' שעות (מג) ונמלך להתענות בשעות שנשאר מן היום ה"ז מתענה אותם שעות ומתפלל בהם עננו שהרי קבל עליו התענית קודם שעות התענית יו"א (מד) שגם זה תענית שעות וצריך (מה) שיקבלנו עליו מאתמול והיכי משכחת לה כגון שקבל עליו מאתמול להתענות עד חצי היום וכשהגיע לחצי היום (מו) נמלך וגמרו או שקבל עליו להתענות למחר מחצי היום ואילך ולמחר נמלך ולא אכל גם בחצי היום ראשון (מז) ה"ז תענית שעות: יא אם קבל עליו התענית (מח) עד חצי היום ואכל אח"כ או שאכל עד חצי היום וקבל עליו תענית משם ואילך י' אינו נקרא תענית להתפלל עננו "אבל נקרא תענית לענין (מט) שצריך (יד) להשלים נדרו: יב ה"תענית שגוזרים על הצבור אין כל יחיד צריך לקבל בתפלת המנחה אלא ש"צ מכריז התענית והרי הוא (טו) מקובל (ג) יו"א דה"מ בא"י שהיה להם נשיא לפי שגזרתו קיימת על כל ישראל אבל בחוצה לארץ צריכים כל הצבור לקבל על עצמם כיחידים שכל אחד מקבל על עצמו: יג (נא) ביש מי שאומר שמי שנדר ואמר (נב) אם לא אלק למקום פלוני (נג) אשב נפש הרמב"ן ב ר"י נחמ"ט

שערי תשובה

במקומנו דאף לכתחלה יש לחוש להוציא צפוי אצל דיעבד יש לפסוק דקבלה בלג מהי ע"ש ועין בא"ר שדעמו דהיה שלג בשעת מנחה מהני וגם כחב לישב מתיבתא ב"ח:

וכעיקר יו"ד: (יד) להשלים. דה"א דמותר לאכול מוך אותו זמן שקיבל עליו דלא היה נדר כלל קמ"ל דמ"מ צריך להתענות אותו זמן: (טו) מקובל. וכן מנהגו בתענית זה"כ אחר פסח ואחר סוכות שמי שטעה אמן אחר מי שצריך שאומר החון על התענית היו קבלה משנה ברורה

לחזור מזה: (ז) אע"פ שלן בתעניתו וכו'. אשמעין בזה (לח) דלא יומא דכנה"ג הו"י כיומא אריכתא וי"א בקבלתו הראשונה: (מא) אינו תענית. לא לענין לנאח ידי נדרו (לט) ולא לענין להתפלל ענינו: (מב) שלא קבלו עליו מבע"י. משמע אע"פ שקבלו אח"כ בלילה לא מהני ועין במ"א שדעמו דדוקא אם קבלו אחר שהתחיל להתענות לשם תענית דהקבלה צריך להיות מקודם התחלת התענית הן בתענית שעות וכן בתענית יום שלם אצל אם קיבל ע"ע בלילה קודם שהתחיל להתענות אף דלא י"א ידי נדרו בזה דלא נקרא תענית שלם כיון שלא קבלו מבע"י מ"מ עכ"פ תענית שעות הו"י כיון שקיבל קודם התחלת תעניתו ומתפלל למחר ענינו לדעה קמייתא שצנעף יו"ד (ז) ויש מאחרונים שחולקין וסוברין דהיכא שדעמו להתענות יום שלם אין עליו שם תענית שעות ובלא קבלה מבע"י אף לדעה קמייתא אין עליו שם תענית כלל אף לענין להתפלל ענינו. ודע דלפי מה שכתב הרמ"א ב"ח"ה לנהוג בתענית יחיד שאומר ענינו ב"ח"ה אף בלא קבלה כלל ה"ה צענינו כאן וכ"כ הא"ר: י (מג) ונמלך להתענות וכו'. מלשון זה משמע לכאורה דאפילו לא הוציא בשפתיו ג"כ סגי ומה שסיים שהרי קבל עליו היינו בלא ואזיל לשיטתיה ב"ח"ו ועין שם במ"א דדוקא בשקבל עליו אצל אם היה רק דעמו להתענות לא מיקרי קבלה: (מד) שגם זה תענית שעות וצריך. ג"ל שגם

באר היטב

במקומנו דאף לכתחלה יש לחוש להוציא צפוי אצל דיעבד יש לפסוק דקבלה בלג מהי ע"ש ועין בא"ר שדעמו דהיה שלג בשעת מנחה מהני וגם כחב לישב מתיבתא ב"ח:

שער הציון

(לח) עין צד"ן: (לט) כן משמע צד"ק ולאזורה זה השנה גדולה על המ"א דמשמע לכאורה מניה דמפרש להש"ע דכותו הוא רק לענין לנאח ידי נדרו ולא לענין להתפלל ענינו ונאמתי זה אינו דמזכיר מר"ק וגם דהלא המהדר מעתיק דיעה דגמרא לענין לן בתעניתו ובגמרא הוכר בהדיא דאילו מתפלל ענינו וכמו שהקשה עליו בי"ח מאיר אכן בלחמית ויחא הכל דהמ"א אינו מעתיק לנו רק את עמס הדין אצל גם הוא מורה דכותו הש"ע שכתב אינו תענית גם לענין תפלת ענינו ומה דהוכיח מבע"י אחי למעט היכי דהקבלה היתה בלילה אחר שהתחיל להתענות לשם תענית דאז אינו קבלה כלל אף לענין להתפלל ענינו: (מ) צד"י יש וכן מלמד קצת ב"ח מאיר וי"א דצד"ש משמע כדעת המ"א בשיטת הרמב"ן כי הוא נשאר בקושיא על הרמב"ן ולדבני הבגדי יש מיושב קושיא וכתב שיש לבין כן גם צד"י ה"ט ע"ש: (מא) וטעם דעה ראשונה דעד כאן לא צריך קבלה מאתמול היינו בתענית יום שלם אצל בתענית שעות די שיקבלנו סמוך לאותן שעות: (מב) כ"מ בד"מ וכ"כ בא"ר ומה שהקשה ט"ו כבר מירך מהמל"ר והא"ר דגזירת נזיר איתמא טפי: (מג) הרה"מ ובספר מורם האדם והוצא לעיל בסיון חק"ן: (מד) מ"א וא"ר וקוה"כ צו"ד סי' רנ"ח וכו"מ מהגר"א: (מה) א"ר ופשוט ע"ש שמתמיח על ה"ט"ו שלא נחית לזה: (מו) נקודת הכסף צו"ד סיון רנ"ח גי'ל: (מז) כן מלמד המ"א וכ"כ הגר"א בפשיטות וכן משמע מנקודת הכסף שם אמנם בספר צד"י יש ומה שגם מלדדים לומר דאף צד"י ה"ה תענית וצדקה להדי דבשיטתו הו"י אסמכתא המהדר מדעת ענינו מתקן מיניהם לדענין תענית תפס להקל כסגרת הרי"ו ולענין צדקה שמקורה מקרא דצפ"ך נקט להחמיר כדעת החולקים עליו. אכן לענין דיעה טדא"י יש להחמיר גם בתענית כדעת המ"א וא"ר:

הערות והארות: 1) עין שעה"צ אות י"ט הטעם:

הלכות תענית סימן תקסב תקסג תקסד

בתענית מאחר שמה שהתנה הוא דבר הרשות (נד) הוי אסמכתא (פי' שלדס סומך דעמו שיוכל לעשות דבר אחד ועל סמך זה הוא נודר או ממציין דבר מה) (נה) אבל אם אמר אם לא אעשה מצוה פלונית אשב בתענית וכן אם אמר (נו) אם יצילני ה' מצרה (נז) או אם יצליח דרכי לא הוי אסמכתא:

תקסג דין מי שהרהר בלבו להתענות. ובו סעיף אחד:

א (א) מי שהרהר בלבו (ב) שלא בשעת תפלת המנחה להתענות למחר לא הוי קבלה דלא עדיף (א) מהוציא בפיו להתענות למחר (ג) דלא הוי קבלת תענית כיון שלא קבלו בתפלת המנחה:

תקסד דין ליל שלפני התענית. ובו סעיף אחד:

א כל תענית שאוכלים בו בלילה בין צבור בין יחיד ה"ז (א) אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר (א) והוא שלא ישן (ב) * (שינת (ב) קצת) (טור) (ג) אבל אם ישן (שינת (ג) קצת) אינו חוזר ואוכל ולא שותה (ד) אא"כ יהתנה לאכול או לשותות: הגה וי"א (ד) דנשמה א"ל מנאי (ה) דמסתמא דעמו של אדם לשמה אחר השינה (ו) והוי כאלו (ה) הסנה (טור ומרדכי והג"מ והג"א):

באר היטב

(ב) קצת. אפילו שלא על מטמו ט"ז: (ג) קצת. אפילו סעודתו צ"י. וט"ז פסק בהר"ף דלס יסן צמון הסעודה מותר עד שיגמור ויסן אח"כ שינת קצת ע"ש: (ד) דנשמה. צ"י כחצ אפילו כל המשקים מותרים. והכל צי כחצ דוקא מים: (ה) הסנה. ונזהגין להתנות אפילו לשמה ונכון הוא אחרונים. וכחצ המ"א וי"ל דהכל לפי מה שהוא אדם אם רגיל לשמות צליה מותר לשמות צלא מנאי ועס"י תקפ"א בהג"ה. וכ"כ הרדב"ז סי' רמ"ז:

משנה ברורה

(נד) הוי אסמכתא. והאחרונים (מח) כתבו דיש להחמיר מאחר שרבים מולקים ע"ז: (נה) אבל אם אמר וכו'. דעשה (ממ) לזרז עצמו לדבר מצוה וגומר דעמו ולא הוי אסמכתא: (נו) אם יצילני ד' מצרה. דמקרא מלא הוא (נ) גבי יעקב וידר יעקב נדר אם יהיה אלהים עמדי ושמרי וגו' (נא) וכן וידר ישראל נדר לאחר אם נתן חסד העם הזה בידי וגו': (נז) או אם יצליח דרכי. גס זה (נב) מקרא דיעקב ונתן לי לחם לאכול וגו' ומשום (נג) דכוחות שהללית גמר ומקני לך חיל הנדר: א (א) מי שהרהר בלבו. ר"ל אפילו גמר בדעמו וקיבל במחשבתו להתענות למחר: (ב) שלא בשעת תפלת המנחה. אלא קודם לזה דאלו אחר שהתפלל משמע (א) מאחרונים דמהי הקבלה דיעבד כל זמן שהוא יוס צין בהנאה בפה (ב) וצין בהרהור: (ג) דלא הוי קבלת תענית. משמע מלשון זה דא"ל להתענות כלל כיון שלא קיבלו בתפלת המנחה (ג) אכל האחרונים הסכימו דמחוייב להתנות עכ"פ מדין נדר [ואפילו רק גמר בדעמו וקיבל במחשבתו להתענות ג"כ (ד) יש מחמירין בהרהור כדיבור דמין אכן לענין תפלת ענו משמע דלא יכול לומר. והנה כ"ז לענין הש"ך לומר ענינו צין גואל לרופא ובחמימה כנהוג אכל ליחיד לומר ענינו בשומע תפלה כבר הכריע

א יימחו לעיל
ספיף י'
א ברייתא תענית
י"ב וכו'
ב כלשמה מנחה
דרכא שס טור ב'
אביו הראשון וע"פ
* (פי' אלא היה
מתמננס. או יסן
צמון סעודתו. צ"י
ג ידועתו שס וכן
הסמכת רוב הסופ'

אומר

שער הציון

(מח) מ"א וא"ר וכו"מ מנקוה"כ שס ע"ש: (מט) הגר"א: (ג) ר"י: (נא) הגר"א: (נב) גס זה שס: (נג) מ"א: (א) מ"א וכו"א: (ב) כן משמע ממ"א בסיומן תקס"ב סק"א וכו"כ הח"א: (ג) מ"א וט"ז ומאמר מרדכי: (ד) ח"א ותשע לדעת ראב"ה דס"ל דאפילו קודם לזה מהני ולדעת ר"ם בהרהור כדטור דמי וכו"כ הא"ר ע"ש שמפקפק על דברי הט"ז בסי' תקס"ב ס"ק ח' ודלא כמ"א דס"ל דבהרהור צין להחמיר בזה מטעם דהוי חרי ספיפקא שמה אין הלכה כר"ם ושמה אין הלכה כראב"ה: (ה) ובה י"ל פשוט דאין לדגל חיצת גוס תעניתו אפילו לדעת הט"ז לעיל בסיומן תקס"ב: (א) צ"י וס"פ: (ב) ט"ז והגר"א ומאמר"ר ולאפוקי מזה"ג שמפרש דלמי לאפוקי אם יסן צמון הסעודה דו"א דלדעת המחבר שיה מועלת בכל גווני דנחיתת צב"י: (ג) צ"מ וט"ז וא"ר בשם רי"א"ו וק"י ופירוש הראש"ש ור"ן בדעת הר"ף וכן מוכח מהירוש"י ע"ש. ומוכח עוד שס דאפילו לא השינה לא היה צמון הסעודה אלא קודם אכילה (כמו שמוז' שאלס יסן בתחלת הלילה ואח"כ קם לאכול) מ"מ מותר לאכול אח"כ כיון שדרכו לאכול לא סלק ע"י השינה מאכילה: (ד) צ"מ: (ה) פוסקים: (ו) טור: (ז) א"ר דדיעבד אין להחמיר בזה וכ"מ מהגר"א דמדמד כה"ה: (ח) מ"א וא"ר וכו"א:

תקסה דין תפלת עננו. וכו' ו' סעיפים:

א ממלא דרבי
יחזק וכו' שם
תענית י"ג ב' ה"א
שם ג' כל ט
ד גימטא שבת
כ"ד ה' טור לענין
ז שם בס' הגאונים
ח כפירוש הר"י
דברי הגאונים
טקן גמרא מדברי
הפוסק והרמב"ם
והרמב"ם במקו
דעת ח' כל ט
ט טור מהא
דברט"ק י"ז ש
בס' רב נתן
ב' כ"ד כ"א נמשך

א "יחיד (א) אומר עננו בשומע תפלה בין יחיד שקיבל עליו תענית (ב) * בין יחיד המתפלל עם הצבור בת"צ יוכן ש"צ שמסדר תפלתו בלחש כיחיד דמי ובשומע תפלה: הגה ואומרו קודם כי אתה שומע וכו' (ג) ולא יתחיל צעקה נענה נראה אלא כשמגיע לנצל עם נראה ולוקה יסיים כי אתה שומע תפלה וכו' (כ"י בשם מוספות) ולא ישנה ממנו הנראה אפי' כשמגיע יחיד (ד) יאמר עננו (ה) נאום (ה) תעניתו וכו' (רש"י סימן כ"ה): ב' אם שכח מלומר עננו אין מחזירין אותו (ו) (וע"ל סימן ר"ד סעיף ד' וה' ואם נזכר קודם שעקר רגליו "אומר בלא חתימה (ו) (לאחר (ז) תפלתו): ג' י"א שאין היחיד אומר עננו כי אם (ג) במנחה (ח) שמא יאחזנו בולמוס ונמצא שקרן בתפלתו אבל ש"צ אומרו 'גם בתפלת (ז) שחרית * כשהוא מתפלל בקול רם * שא"א שלא יתענו קצת מהקהל "ובארבע צומות גם היחיד אומרו (ט) בכל תפלותיו דאפי' יאחזנו בולמוס ויאכל שייך שפיר למימר עננו ביום צום התענית הזה כיון שתקינו חכמים להתענות בו: הגה ונהגו כל הצומות שלא לאומרו (י) כ"א צממה מלכ ש"צ שאומר שחרית כשמחלל נקול רס: ד' טוב לומר בתחנונים שאחר תפלת המנחה לאחר אלהי נצור וכו' רבון כל העולמים גלוי וידוע לפניך שבזמן שביה"מ קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבים ממנה אלא חלבו ודמו וכו': ה' אין היחיד רשאי לומר שלש עשרה מדות דרך תפלה ובקשת רחמים (יא) דדבר שבקדושה הם אבל אם בא לאומרם (יב) דרך (ה) קריאה בעלמא אומרם: הגה (יג) וכן אין לימוד לומר קלימות או (ו) ויעצור (מהר"ל

באר היטב

אם נזכר קודם שהתחיל לראו אין לאומרו דהוי הפסק בתפלה מ"א ע"ש: (ג) צממה. כתב המ"א וי"ל דאפילו מחלל מנחה גדולה יאמר עננו דאפילו יאחזנו בולמוס לא יהיה שקרן בתפלתו דע"כ התענה עד חלות ע"ש. וכתב ט"ו ונראה דאם רואה להתפלל בשחרית עננו ולדלג ביום כיום תעניתו הרשות בידו דלא אין חשש שמה ימלא שקרן וכן ראוי לעשות ע"ש: (ד) שחרית. ע"כ תקנו"י כחנני בשם הט"ו שאין לאומרו אפילו הש"כ בשחרית בת"צ מנעם דליקרי מועד ע"ש: (ה) קריאה. צניגון ונעמנים. כשאומר ויקרא בשם ה' יש להפסיק מעט בין שם לה'. אין לומר האדרת והאמונה נצור כ"א ביה"כ. אין לומר קודם חלות לילה שום קלימה ולא י"ג מדות בשום פנים לעולם חוץ מיה"כ. אחרונים ע"מ: (ו) ויעצור.

ביאור הלכה

* בין יחיד המתפלל עם הצבור. ואפילו אם הוא מתפלל עם הש"ך בשום ג"כ לא יאמר צממה עננו עמו ורק בשומע תפלה כשאר יחידים [אחרונים]. כתב המ"א יחיד שאינו תעניתו ומתפלל עם הצבור יאמר בש"מ ענינו ויאמר ביום ת"ס זה [א"י] בשם הכ"ח ע"כ⁽¹⁾ ונמצא מרדכי השיג ע"י ע"ש ודבריו נכונים יחיד ששם תעניתו אין לומר עננו בשום פנים: * כשהוא מתפלל בקול רם. אכל בתפלת לחש עלו לא יאמר עננו בשומע תפלה דהוא כשאר יחידים: * שאי אפשר שלא יתענו קצת מהקהל. עיין לקמן בסימן תקס"ו ס"ג דענין דוקא עשרה מתענים אלא דכאן מירי שם

א (א) אומר ענינו בשומע תפלה. ר"ל שאינו קובע צרכה לעצמו בין גואל לרופא כמו ש"צ אלא כוללה בשומע תפלה וכלקמיה צה"ה: (ב) בין יחיד המתפלל עם הצבור. דרך לשלח נצור קבעו צרכה לעצמו בין גואל לרופא ולא ליחידים: (ג) ולא יתחיל וכו'. ואפילו ש"צ אם שכח לומר ענינו בין גואל לרופא שאומר בשומע תפלה ג"כ לא יתחיל שם בצרכה צ"ע אלא יסיים כי אתה שומע יחיד: (ד) יאמר ענינו וכו'. דלעולם לישתתף אינש צדדי לצורא: (ה) בצום תעניתו. ולא יחזיק כשיקרא מה שאומר בלשון רבים דא"א שלא יהיה אחד בסוף העולם שמתענה היום [מ"א] יש מאחרונים (ז) שצדדים לומר ביום כיום תעניתו (ג) או ביום כיום תעניתו (ד) והעולם נהגו כמ"א וכן העתיק צה"ה: ב' (ו) וע"ל סי' רצ"ד סדו"ה. דשם מוכח צ"ד (ה) דתיקן כשיסיים צממה שומע תפלה אין לו לחזור אע"פ שלא פתח בצרכה שלאחריה רק אחר תפלתו יללה נצור כלקמיה וגם הסעיף ה' דשם שייך לכתב: (ז) לאחר תפלתו. קודם⁽¹⁾ יהיו לרצון: ג' (ח) שמא יאחזנו בולמוס. שיהיה צריך לאכול כדי להשיג נפשו. ועיין בט"ו שכתב דאם רואה להתפלל בשחרית ענינו ולדלג ביום כיום תעניתו הרשות בידו דלא אין חשש שמה ימלא שקרן: (ט) בכל תפלותיו. ואפילו (י) בתפלת ערבית שקודם התענית דע"כ התענית (ח) מחלל מצער: (י) כ"א במנחה. ואפילו מתפלל מנחה גדולה יאמר ענינו דאפילו אם יאחזנו בולמוס לא יהיה שקרן בתפלתו דע"כ התענית עד חלות [אחרונים]: ה' (יא) דדבר שבקדושה הם. ואין נאמר כפחות מעשרה: (יב) דרך קריאה. צניגון ונעמנים. אין לומר האדרת והאמונה נצור כ"א ביה"כ (ט) הא יחיד יכול לומר האדרת כל השנה. אין לומר קודם חלות לילה שום קלימות ולא י"ג מדות בשום פנים לעולם חוץ מצדדים הכפופים [אחרונים]: (יג) וכן אין וכו' או ויעצור. אף ד"ג מדות

שער הציצין

(א) שלחן שלמה: (ב) צ"ח ט"ו וקדעת האגודה: (ג) כ"כ צה"ר שלחן שלמה דהוא לעשות כדברי האגודה יאמר כן כדי שלא יהיה תפלתו בלשון יחיד: (ד) עיין צ"ח: (ה) מ"א ואפילו לא אמר אלא השם בלבד [אחרונים]: (ו) יהיו להתחלה ובדיעבד יכול לומר אף אחר יהיו לרצון כיון שלא עקר רגליו עדיין: (ז) הגר"א בשם גמרא ומוספתא: (ח) דאף שצ"י צומות רשאי לאכול בלילה ולא הצרכה להפסיק מצער מ"מ שם תענית מחלל מצער שם עדיין: (ט) הגר"א בשם גמרא ומוספתא: (י) דאף שצ"י צומות רשאי לאכול בלילה ולא הצרכה להפסיק מצער מ"מ שם תענית מחלל מצער שם עדיין: (יא) הגר"א בשם הר"ן: (יב) פ"מ צ"ח: (יג) עיין במ"ב

הערות והארות: (1) עיין שעה"צ סי' תכ"ב אות ח' לענין אם רגיל לומר ב"פ יהיו לרצון ועיין סי' רפ"ח ס"ק כ"ב ושעה"צ שם לענין שבת: (2) עיין במ"ב סי' תקס"ח ס"ק י"ג לענין עננו:

הלכות תענית סימן תקסה תקסו

י' משנין סי' ק"ה נסס א"י: ו' להמתענה (י) (יד) ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה הוא נענש על כך: מהירושלמי פ"ק דתענית

תקסו דיני תענית צבור. וכו' ח' סעיפים:

א "בתענית צבור אומר ש"צ ענגו (א) בין גואל לרופא י'חותם בא"י (ב) העונה לעמו (ה) ישראל בעת צרה (ואם שנה ע"ל סוף סי' קי"ט סעיף ד') (ג) י'קורים ויחל בשחרית ובמנחה (ד) בין שחל בב' וה' בין שחל בשאר הימים: הגה [א] ומפטרין במנחה דרשו ובשחרית אין מפטרין חוץ נח"צ (ה) וקורים אפילו כשחל בערב שנה (מהרי"ל) * ואם מתענים נח"צ (ו) קורים שחרית פרשת ר"ח ומנחה נשל תענית (ר"ן ספ"ק דתענית ונ"י נסס רוקח): ב [ג] כשהוצבור גוזרים תענית על כל צרות שלא תבא עליהם וכן בתענית שני וחמישי ושני שאחר הפסח ואחר החג שנוהגים באשכנז להתענות הצבור י'נהגו הראשונים לומר ש"צ ענגו בין גואל לרופא ולקרות ויחל: הגה (ז) מיהו אם קבעו התענית נב' וה' (ח) אין דוחים פרשה השנויה בשחרית (ט) אלא קורין בשחרית בפרשה ולערב קורין ויחל (י) בלגז (כ) נה"צ שמתענין אחר הפסח וסוכות שקורין שחרית וערבית ויחל והכי נהוג. י'יש שתמהו עליהם

באר היטב

כחז הכ"ח דזה אינו אלא משום יעצור אכל סליחות ומתנונים בלא יעצור אין איסור בדבר. אכל הט"ו כחז דאפילו סליחות בלא יעצור אסור משום שמוזכר בסליחות וזכור לנו היום בריית שלש עשרה וכן בהרבה סליחות שימצא שלש עשרה מדות אותם אין לאומרם אפילו בלא יעצור אכל אותם סליחות שאין נזכר בהם שלש עשרה מדות הוא מתענה יאמר אינו מתענה. אכל אם מפטרין בו לאכול ואינו יכול להתנצל בלא"ה יאמר שהוא מתענה ט"ו ומ"א ע"ש. ואם מתענה מפני תשובה יפרסם כדי שילמדו ממנו לשון הלק"ט סי' קמ"ב: (ה) ישראל כחז הט"ו כסידורים שלנו י' חסרון הני ב' מינות לעמו ישראל. אכל נוסחא הרמב"ם בפ"צ מחפלה העונה בעת זרה וכ"ה במשנה פ"צ דתענית: (ב) נה"ב לפי שמתענים אלו קבעו כל ישראל בכל הארצות ומיעוט הם אותם שאינם מתענים משא"כ

שערי תשובה

[א] ומפטרין במנחה דרשו. ועיין נב"מ מ"ח סי' ק"י נסס השלישי אינו נקי להפטר והנהגו והלוי ידעו יפטריו הם שהרי קראו במורה חתלה. ואם גם הם אינם יודעים יפטר אחר עלי שום קריאה במורה ע"ש. וע"ש נמ"ש בשערי אפרים שער ט' סעיף ד': [ג] כשהצבור גוזרים. ועי' בשו"ת מים רבים סי' מ"ח נסס המתענים ער"ם רוצים לקטוע ענגו ע"ש ודאי יחיד יכול לאומרם ע"כ: (י) ומפרסם. ואפי' אם שואלין אותו אם להתנצל בלא"ה יאמר שהוא מתענה ט"ו ומ"א ע"ש. ואם מתענה מפני תשובה יפרסם כדי שילמדו ממנו לשון הלק"ט סי' קמ"ב: (ה) ישראל כחז הט"ו כסידורים שלנו י' חסרון הני ב' מינות לעמו ישראל. אכל נוסחא הרמב"ם בפ"צ מחפלה העונה בעת זרה וכ"ה במשנה פ"צ דתענית: (ב) נה"ב לפי שמתענים אלו קבעו כל ישראל בכל הארצות ומיעוט הם אותם שאינם מתענים משא"כ

ביאור הלכה

עשרה שדעתם להתענות ורק מחששא שאל לא יוכלו אח"כ להתענות בה אמרין כיון דעכ"פ יסאר מעט אף לבסוף לא ימחז כשיקרא אכל אם יודע ששעת חפלה אין שם עשרה שדעתם להתענות א"כ אינו שליט של צור לענין חפלה תענית [מאמר מרדכי]: * ואם מתענים בר"ח. עיין לקמן סי' קמ"ב ס"ב:

להשתבח ולהתפאר ומ"מ נכון הוא שכל גויי יאמר שאינו מתענה יכול להתנצל בלא"ה יאמר שהוא מתענה [ט"ו ומ"א] ופשוט דכל זה נססם תענית שאלם מקבל ע"ע אכל תעניתים הקבועין והוא נמקום שמקילין בו המון מזה לפרסם שמתענה כדי שילמדו ממנו. ולהיפך אם הוא נמקום שהעולם מחמירין ע"ע להתענות אף תענית נה"ב וכדומה והוא אין יכול להתענות מפני שהוא חלש לא יאכל בפרהסיא כפי המון עם אלא בלגזא [פמ"ג]:

א (א) בין גואל לרופא. דכתיב ד' לוי וגואלי (ה) וסמך ליה יעקב ד' יום זרה: (ב) העונה לעמו ישראל וכו'. ובסידורים שלנו איחא העונה בעת זרה (ב) וכן העיקר: (ג) וקורין ויחל בשחרית ובמנחה. היינו בכל תענית צבור אכל נט"צ קורין בשחרית כי מוליד צניט וגו' ומפטרין בירמיה אסוף אסיפס כלעיל צמיח קמ"ט ס"ד נה"ג ורק במנחה דומה בקריאה לשאר ח"ל. מה שהקבל אומרים שזו מחרון אפך דרך נקשה וכן ד' אל רחום ותנון וגו' העולה למורה וכן החזן הקורא (ג) אין אומר אותן פסוקים עם הקהל רק אח"כ כשסיימו הקהל אז קורא החזן עם העולה במורה (ד) וראוי ליזהר שהש"ץ ימחין עד שסיימו כולם ואח"כ יתחיל לקרות כדי שישמעו כולם ממורה: (ד) בין שחל בשני ובחמישי. עיין לקמן בפ"צ נה"ג דתעניתים שאין קבועין לכל מנהגיו שאין דוחין פרשת השבוע בשחרית: (ה) וקורין. ויחל (ה) בשחרית ובמנחה (ו) וה"ה דלומר הש"ץ עיניו בין גואל לרופא: (ו) קורין שחרית פרשת ר"ח. ובדיעבד אם קרה ויחל (ז) נראה שאין מחמירין אותו דיש לסמוך על הירושלמי דסובר דאף להתחלה קורין ויחל: ב (ז) מיהו אם קבעו התענית וכו'. היינו אם הצבור גזרו תענית ולאפוקי תעניתים הכתובין אפילו אם חלו נב' וה' דוחין פרשת השבוע וקורין ויחל לכו"ע: (ח) אין דוחין פרשת השבוע. דהוא חזיר ואין חשוד תענית שלא נתפשט בכל ישראל לדחות פרשת השבוע. ועיין בא"ר שהביא נסס מלבושי יו"ט שדעתו לדינא להורות כהטור וכדעת רב שר שלום דדוחין פרשת השבוע וקורין ויחל אלא דמ"מ כיון שנהגו כן אין לשנות המנהג ועיין בציאור הגר"א שדעתו ג"כ לדינא כהמלבושי יו"ט ותמה על הרמ"א ע"ש אמנם בא"ר מזכיר להורות כהרמ"א שכן נמצא בציאור נסס נטושי ע"ש. ומ"מ בדיעבד אם התחילו לקרות פרשת ויחל אין לחזור כנלענ"ד: (ט) אלא קורין בשחרית בפרשה. ומ"מ הש"ץ אומר (ח) עיניו בין גואל לרופא בשחרית ומנחה: (י) בלבד בה"ב שמתענין אח"פ וכו'. לפי שמתענים אלו קבעו כל הארצות ומיעוט הוא

שער הציור

(י) ב"ח וא"ר ושכנה"ג וכן משמע ממ"א להקל ודלא כטו"ו והמ"א מבאר דברי הא"י דכוננו שנתקום שוה"ן לומר סליחות בצור בלמנח חפלה היחיד נפלתו אין יכול לעשות כן משום הפסק ויבארו הוא נכון בדברי הא"י אכן לשון הרמ"א דקאמר וכן לא משמע כן וז"ל [הגר"א]: (ה) ב"י נסס א"ח: (ב) כן משמע ממ"א וכ"כ הגר"א: (ג) אמרוים: (ד) פמ"ג: (ה) לעיל צמיח קמ"ט ס"ד נה"ג: (ו) שם בד אפרים: (ז) עי' בציאור הגר"א שדעתו להלכה כהירושלמי ועכ"פ בדיעבד נדלי אין לחזור: (ח) כ"מ מאחוריים:

מהר"ק בשורש ט'

באר היטב

“...and the

ה'תרנ"א

[illegible]

נ טור בשם מדרש
 מהא דהארץ וחור
 הרוקם והמדרי
 בשם פי' ר"ח
 ש' צינחיו לעיל פי'
 קצ"ט
 א בעיא ונפשטא
 ובייחא ברכות
 י"ד ב תוספות
 ורש"א בשם ר"מ
 ג רש"א בשם ר"ק
 דהענין בשם הר"י
 גרלונז

א *השרוי בתענית (א) יכול (ב) לטעום כדי (ג) (ב) רביעית (ג) יבולבד שיפלוט (ד) * יבוייה"ב
ובת"ב אסור: הגה יש מממירין (ה) בכל מ"ז (ו) והכי נוהגין (פוס' והג"מ פ"א ות"ה סימן קנ"ח):

שערי תשובה

אין שם מחשבים רק ששה או שבעה והשאר אינם מחשבים ולאנין ששה חולים
 יוכלו לקטוע ברכת ענוה ולקרות ויחל ק"ש שאין שם עשרה מחשבים צב"ח
 ויכרה עדי"ם שגור או שבעה עניין ואלו אין ק"ש רוב מחשבים צב"ח
 ולומר ענוה ולא יזילאו ס"ת כלל כיון שאין כאן רוב מחשבים וגם ד"ש ששה
 י"ט לפע"ד להפטר דרובא דמנכ"ס עניין מנ"ס לעיל ס' ק"ז לענין זימון
 דשכ"ס ע"ה:

כתב דאפילו אם אין שם מי שיוכל לנדר או שאין כהן אחר אפי' צריכה לנטעל ע"ש. וז"ל הב"י סי' קל"ה ע"ש. והמ"א כתב דלניכא דיעלה אלא אפילו לכתחלה יכולים לקרותו ולעלות ועיין בתשובת מגני צדק א"י שכתב לח"ל אם יכול לעלות במורה צ"ט שני של גריוויז שהוא פגום ומ"מ אם הוא צדק"כ אין לחוש דלניכא פגם שהכל ידע כהן אחר צדק"כ פשיטא שיכנס לכה"כ ואשמע קידוש ואם חושש י"ש כהן אחר צדק"כ לומר שיש ליה פסול מליחוט עם הנשים כולו אומרים שיש להם פסול מליחוט עם הנשים.

ביאור הלכה

שקורין ויחל נט"ו כוליו שהוא קציעות עננית לחברה קדישא ויש סעד
לדבריהם מפמ"ג סק"ה נמ"ו שמגדל כענין זה לענין שובנ"ס מ"ח אכן אם
הל מוס צ"ו אין דרוזין בשתייה בפרט השעש ענין שס:
* וביזה"ח ו"ב כמזנו מ"ו משום דלחיה לא קבלתו תלי ולא
ישר לומר כהו דרך מחלצה וסמיה קרל עליה ולא מהנא (שהוא
טעמם היחר הטעמיה כמבאר בש"ס) ושני להמחבר ויה"ח ות"כ משאר חעניות
בטער הכמוצם א"ו דהם נמ"ו קרלה משום דלחיה אין חיוון גדול כי"ב ובענין
תלוי כ"ו מבאר מדבר הרבי"ש בספר הרבי"ש, ובאשכול ראחמי שהעמיק א"ו דברי
ישרי ארבליוו שמענו נוצה הדין לגסר הטעמיה ויה"ח ות"כ דהטעם דקרי"ל
מבאר חסיה להשיט ידו למים באלו וכל הגהה אקורה עכ"ל. וכוננו כמו לענין רחיה
אלאו חסיה ממש אקור אלף חפילו הושתע ד למים ה"ה לענין קרי"ל לאו
אלחילה ממש דוקא אלף ה"ה כל הגהה לא חפילה ואלעטס א פטור דקרי"ל
אלף אקור אלף הרמ"ה חסיה עמך הושתע דכל חעניות ש"ס קרלה אקור:

[illegible]

(כא) ס' דה"ח: (כב) ח"א צמקן (לא) י"א: (כג) ודעת הח"א שם דמה צריך לקרואו לכחולה אם לא יאל: (כד) וה"א בשמירת אם חל המ"ס א' ג' ד' ר' י: (כה) הע"ז וא"ר דה"ח וש"א: (כו) ה"ח ומ"א וח"א ושוילן שלמה: (כז) מ"א וכן העתיק הא"ר דשרי: (כח) כן מוכח מרשב"א והובא בבאבאור הגר"א: (א) לנש: (ב) הגר"א לאפוקי שא"ר מ"ס וכן פסק בא"ר:

הלכות תענית סימן תקסז תקסח

מג באר הגולה

ב י"א שלא התירו רביעית בפעם אחת אלא (ג) (ז) מעט מעט (ח) י"א שאפי' בפ"א יכול לטעום (ט) עד כדי (י) רביעית אם יודע בעצמו שיכול להעמיד עצמו שלא יבלע כלום: ג ימי (ה) שדרכו לרחוץ פיו בשחרית (ו) בת"צ לא כשר (ז) (יא) למעבד הכי אבל בתענית יחיד שרי כיון שפולט (י) (יב) ואפילו יש במים שרוחץ יותר מרביעית: הגה ומומר לטעום ע"י (פ) [א] קנמון ואשר נשמים ועץ מחוק לנחלם גרונו ולפלוט (יג) מלמד ביוה"כ דאסור (מדרבי דתענית והג"מ פ"א):

תקסח דיני נדרי תענית. וכו' י"ב סעיפים:

א "נדר להתענות יום זה (א) [א] (א) ושכח ואכל (ב) משלים תעניתו (ג) וה"ה אם היה תענית * ה"ף נפ"ק חלום או שהיה ת"צ יאו שהיה יום ידוע לו להתענות ביום שמת בו אביו או רבו יאכל אם נדר להתענות יום א' או שני ימים (ד) וכשהתחיל להתענות שכח (ה) ואכל (ז) [ב] כזית איבד

שערי תשובה

[א] קנמון. ענה"ט ולענין שחית טיטון"כ כבר כתבתי לעיל סי' תקנ"ד לענין ת"צ ועין נכר"י כאן בשם מו"ה ששט"ס היתיר בכל חטאת לבד בת"צ מפני האכילת:

[א] ושכח. ענה"ט וכבר נ"ר בשם נחפה בנפח דמי שה' שרי תענית ושכח ולקח איזה מאכל וצריך עליו ויזכר מהתענית יאכל פחות מכדי מפני הכרח והתענית עולה לו. ובאמת קודם נגמם זה ואין דבריו נראה וכן מהר"ם גרמז"א"ל כתב שיש לעשות כן ע"ש (ו"ע ד' טומוט שגראה דאסורים יש לו לומר מיד שזכר בשכ"מ). וע"ש בשם פרי הארץ ח"צ שאם היה אוכל ואמר לו שעה ע"ה יפלוט ועי' מ"ש כאן בשם אברהם שיה. ועי' מהר"ם בשם אשל אברהם אם קיבל נחמשתו שלמחרתו יום ה' ער"ח ואח"כ נודע לו שאינו כן דר"ח הוא שנת א"ל המרה ועליו"ט יתירו לו ועוד כתב אם אמר אהא תענית יום ה' אם אפטר מדבר פלוני ושכח ולא קיבלו כעמ נמחה חייב להתענות ע"ש וע"ש בשם הרד"ו ח"צ סי' רע"ו מי שדבר להתענות שנה אחת צ"ב ורואה להחיר אין מחירין לו עד שיכנס יום שני הראשון. וכתב בשו"מ דת יהודה ח"צ מי שנהג להתענות כל ער"ח ויום לפני ער"ח היה חולה ויעיר שאין יכול להתענות יכול להחיר יום לפני ער"ח: [ב] כזית. ענה"ט וכבר נ"ר בשם מהר"י מולכו אם שמה רביעית

באר היטב

(ג) מעט. וכל היום כולו מאתקף לרביעית ויזכר מכאן אסור עקי' תרי"ג מ"א: (ד) רביעית. ומוחר לטעום כמה פעמים כל פעם רביעית רש"א מ"א: (ה) שדרכו. מהר"ל היה נוהג לרחוץ לעולם אף כופף לוארו שלף יוצא המים לגרון חוץ מיה"כ דאסור: (ו) למעבד. דווקא ביותר מרביעית מ"א ע"ש: (ז) ואפילו. דווקא מים וכן חומץ. אבל שאר משקין אסור ביותר מרביעית מ"א ע"ש. עין דב"ש סי' י"ז להחיר ליקח תרופה מרה בתענית: (ח) קנמון. ומ"א אסור בכל ת"צ בכל נשמים וזלם פלפלין ע"ש. כתב האגודה צ"ח דיומא מותר לבלוע הרוק ביוה"כ וצ"ח בסי' תרי"ג אסור. ול"נ דמוחר צריך כיון שאין כוונתו כלל לאכילה מ"א וכ"כ בספר חסידים. השכנה"ג אסור שחית הטיטון"כ בין ב"ט בין בתענית אבל בתשובה דרכי נועם סי' ט' כתב להחיר בשניהם אלא דבצ"ב ראה לנמנוע מלשמומו ובשאר תענית ראה ליזהר מלשמומו צחוק צוקים וצרכנות ע"ש ועקי' תקי"ד ס"ק א'. ובסי' תקנ"א ס"ק ל"ט מש"ש. אם נפל דיו בספר יכול ללחון אותו בלשונו בתענית ס"ח: (א) ושכח. ואפילו היד ואכל הרבה לא יאכל יותר צ"ח מ"א:

(ב) כזית. נ"ל דוקא שאכל בפעם א' אבל אם שנה צינחם והמתין יותר מאכילת פרס אין מפרסין ובשחית שיעורו מלא לגומיו

משנה ברורה

אכל זהו דוקא לדעת המדריג אבל לדעת המחבר לעיל צ"ח דאסור צ"ב וכן לדעת הרמ"א דאסור בכל תענית צ"ב (י) גם צענינו דינא הכי. ולענין לבלוע רוקו ממיר המ"א אף ביוה"כ דאף דקי"ל דהשומע משקין שאין ראויין לשחית פטור אלא אסור הכל שאני כיון שאין כוונתו כלל לשחית:

א (א) ושכח ואכל. ואפילו (א) היד ואכל הרבה לא יאכל יותר: (ב) משלים תעניתו. ר"ל מחוייב להשלים אותו היום (ב) ואינו יואל צמה שיתענה יום אחר כיון דפרט נגדו יום זה דהיינו שאמר אהמול הריני תענית למחר: (ג) וה"ה וכו' תענית צבור. יוצא דבר דבצ"ב אע"פ שאכל יכול לומר ענוו בתפלתו דש"ן לומר ענינו צום התענית הזה כמו שחקנו חכמים להתענות ט' ודלעיל צמיון חקס"ה אבל אם הוא תענית יחיד אע"פ שמתחייב להשלים כל שאכל כשיעור שהיה מאבד תעניתו אם לא היה נודר יום זה לא יאמר ענינו [נהר שלום]: (ד) וכשהתחיל להתענות וכו'. הטעם כיון שנתחלת קבלת התענית לא ייחד על אותו יום דוקא (ג) ע"כ אף שמתחיל קבל על עצמו צמחה ואמר הריני תענית למחר יכול לנחל יד חובתו צמה שישלים יום אחר: (ה) ואכל כזית. אבל (ד) פחות מכדי אף דלכתחלה אסור לאכול אפילו משהו מ"מ דיעבד מתענה ומשלים

שער הציון

(ה) מ"א בשם פוסקים ע"ש: (ו) ונראה דמתעס זה סתם הל"ש ג"כ להקל וכן מלמד ג"כ בציבור הגר"א ואח"כ מלאמי בספר האשכול שהיה ג"כ דעת המחמירין מה דעתו מכרעת להקל וכדעה האחרונה המובא בשו"ע וכן נראה קלם מתחמית לזון הרמב"ם ע"ש: (ז) מ"א בשם הרשב"א בשניה: (ח) שם בשניה: (ט) מ"א וש"א: (י) מ"א וציבור הגר"א: (א) ב"ח ומ"א ע"ש: (ב) וגם א"ל להתענות יום אחר דלא יאכל לחקן מה מה שפיתא אם לא שמחין ס"ח: (ג) לכפרה בעלמא [נאמ"ר ושטון]: (ד) מ"א נד"א: (ה) מ"א וא"ר ומאמ"ר דלא כצ"ח:

הערות והארות: (1) עין בה"ל סי' תקס"ה ס"א ד"ה בין. לענין ענוו:

תעניתו (ו) וחייב לצום (ג) (ו) יום אחר * (יש מחמירין (ח) דאפי' נגדר להפענות יום זה דחייב להשלים מ"מ (ד) מחמירין להפענות יום אחר) (מ"ה סי' ק"ט): ב' יהונדר לצום י' ימים באיזה יום שירצה והיה מתענה ביום אחד מהם "והוצרך" (ט) לדבר (ה) מצוה או מפני כבוד אדם גדול (או שמתענה) (טו) (ה"ז [ג] לילה ופורה יום אחר שהרי יום אחר שחל להיות חול המועד או יום טוב אלא קבל עליו קודם לכן להתענות יום אחד אלא במנחה קבל עליו להתענות למחר אם לא קבל עליו קודם לכן להתענות יום אחד אלא במנחה קבל עליו להתענות למחר (יב) מקרי תענית זה ואינו יכול ללוותו: הגה וכו' יום זה ממש כגון שאמר בתמלך נדדו אשתנה יום פלוני או אשתנה (ו) [ד] (יג) ב' וה' כל השנה או כדומה לזה (מ"ה סי' ע"ר) וכל (ז) וכן

באר היטב

כמו צוה"כ עסי' תרי"ז: (ג) יום אחר. ואם קבל להתענות ב' ימים רצופים ושבת ואכל כלילת מתענה ב' ימים אחרים. כל ז' ב"י סימן תקס"ב: (ד) מחמירין. הטעם כיון ד"א דאפילו ביום זה רשאי ללוות תענית ולפרוע ולכן כשאלל איצד תעניתו וחייב ללוות יום אחר אלא בכל תענית הקבוע שאסור לאכול אלא "ל להתענות יום אחר אלא לא שכוונתו לכפרה על עונו ושגגתו. מ"ה מ"א: (ה) מנחה. כגון לסעודת מנחה אע"ג דלא שייך צוה מ"א ע"ש. ועיין חות יאיר סימן ע': (ו) הימים. ואע"פ שקבלו במנחה מותר ב"י: (ז) ב' ק"ל דכאן אמר דבה אין יכול ללוות אפילו במצטער דהו' כיום זה ולעיל סי' תקנ"ב סי"א בלא חל עט"ז או לילה ופורה. ובאמת יש מחלוקת בין הפוסקים אי אמרינן גם ביום זה לילה ופורה. וז"ל דההיא לעיל סימן תקנ"ב לאו הלאה היא אלא דוקא שמתענה עד שיעור גדול מהיום ואחר כך לילה ופורה כמש"ל וגם כאן מועיל אם מתענה מקצת היום ואח"כ לילה ופורה אפילו ביום זה ט"ו. הא דב' וה' מקרי יום זה ולא מהני ביה הלואה היינו דוקא שרואה להתענות ביום אחר עובר יום ב' או ב' דלמרינן שהוא קיבל עליו דוקא יום ב' וה' דהם יומי דרמתי אבל אם רואה ללוות מיום ב' זה על

שערי תשובה

מים אחר שעלה עמוד השחר איצד תעניתו: [ג] לילה ופורה. וכחן שבתא שמואל בנהגה ה"ה פ"ק דשבת אם הוא יום ב' או יום ה' דלילה ליום ב' או ליום ה' אחר ע"ש ועיי' לקמן סי' ק"ו בשם הט"ו: [ד] שני. עט"ז ועיי' פמ"א ח"ב סי' כ"ג מ"מ שעה אמן אחר ברכת ב"ב ואירע מילה

אחר לכן מחמירין כשני הדעות דחייב ללוות כל אותו יום וגם יום אחר לא שכוונתו לכפרה על עונו ושגגתו. מ"ה מ"א: (ה) מנחה. כגון לסעודת מנחה אע"ג דלא שייך צוה מ"א ע"ש. ועיין חות יאיר סימן ע': (ו) הימים. ואע"פ שקבלו במנחה מותר ב"י: (ז) ב' ק"ל דכאן אמר דבה אין יכול ללוות אפילו במצטער דהו' כיום זה ולעיל סי' תקנ"ב סי"א בלא חל עט"ז או לילה ופורה. ובאמת יש מחלוקת בין הפוסקים אי אמרינן גם ביום זה לילה ופורה. וז"ל דההיא לעיל סימן תקנ"ב לאו הלאה היא אלא דוקא שמתענה עד שיעור גדול מהיום ואחר כך לילה ופורה כמש"ל וגם כאן מועיל אם מתענה מקצת היום ואח"כ לילה ופורה אפילו ביום זה ט"ו. הא דב' וה' מקרי יום זה ולא מהני ביה הלואה היינו דוקא שרואה להתענות ביום אחר עובר יום ב' או ב' דלמרינן שהוא קיבל עליו דוקא יום ב' וה' דהם יומי דרמתי אבל אם רואה ללוות מיום ב' זה על

ביאור הלכה

* ויש מחמירין דאפילו בנגדר להתענות יום זה וכו'. עיין במ"א שכתב הטעם כיון ד"א דאפילו ביום זה רשאי ללוות ולפרוע ולכן כשאלל איצד תעניתו וחייב ללוות יום אחר וע"כ מחמירין כשני הדעות דחייב ללוות כל אותו יום וגם יום אחר עכ"ל והקשה עליו הרי"ט מאיר הלא אימא ב"י דאפילו ה"ס אומרים ש"ל דאפילו ביום זה יכול ללוות ולפרוע מותר ב"ב דלא שכתב ואכל די בנה שישלים תעניתו וא"כ ללוות יום אחר וע"כ כבד דמה שהחמיר הרמ"א ביום זה היינו רק בנאמר הריני מתענה למחר ומאוס דיש דיעות פוסקים איצד דל"ל דזה נמשך כיום זה וא"כ לדידהו נר"ך להשלים התענית דוקא נוכחו שקדם השו"ע דזה נמשך כיום זה ויש דל"ל דזה נמשך כיום קדם ואיצד תעניתו ונר"ך ללוות יום אחר וע"כ מחמירין ללאות ידי עשה. ודע עוד דפשוט דה"ס מחמירין הוא רק לענין יום זה אבל אם בעת תחלת הקבלה נדר קדם וכן אח"כ הבל עליו במנחה ואמר הריני מתענה למחר זה מקרי תענית

ומשלים וא"כ יום אחר ואסור לאכול היום יותר כיון שקבלו בתענית מאתמול (ה) ויומר מזה דאפילו אכל כית רק שלא אכלו צפ"ל ושהא בנתיים יותר מאכילת פרס לא מתקורף ודינו כפחות מכית שאינו מאכד תעניתו בה ולענין שחיה השיעור (ו) אם שחה מלא לגומיו הא פחות מזה לא מקרי שחיה דיעבד ומשלים תעניתו וא"כ להתענות יום אחר: (ז) וחייב לצום. ואם קבל להתענות ב' ימים רצופים ושבת ואכל כלילת מתענה (ו) שני ימים אחרים: (ז) יום אחר. שלם אכל בנאותו היום מותר לאכול: (ח) דאפילו בנגדר להתענות יום זה. עיין בצ"ח מאיר שמשקין דדוקא בנאמר הריני מתענה למחר אבל אם נדר להתענות איזה יום מיוחד ושבת ואכל בו לכו"ע נר"ך להשלים תעניתו וא"כ להתענות יום אחר אם לא שכוונתו לכפרה על עונו ושגגתו. וה"ה בתענית חלוס או יא"צ (ח) וכו' שצ"ע שצ"ע שצ"ע

הקבועים (ט) או שאר תענית נצור אם שכתב ואכל בו בודאי מחייב להשלים התענית וא"כ להתענות יום אחר אם לא שכוונתו לכפרה וכן אימא במהרי"ל שצוה לאחד להתענות אח"כ לכפרה: ב' (ט) לדבר מצוה. כגון לברית מילה (י) או כיום מסכת (יא) ואפילו הוא אינו שייך צוה (יב) ומכל מקום בכל זה נר"ך להתענות מקצת היום זמן מועט יותר ממה שהוא רגיל כגון שרגיל לאכול בשעה רביעית יאכל בשעה חמישית וי"א דאפילו (יג) הפעירות צו שמתחיל מריעות שרי מפני דרכי שלום אכל מלשון השו"ע שכתב מפני כבוד אדם גדול משמע דדוקא מפני כבודו שמתפטר צו (אכל מפני שאר אנשים לא: (י) לילה ופורה וכו'. וא"כ (טו) להחמיר הנדר: (יא) בתחלת הנדר. ר"ל אע"פ שקבלו מאתמול במנחה כיון שקבלו זו לא היו עתה תחלת הנדר אלא ממה שהוסכם אלוו בתחלת להתענות איזה יום ושם לא בירר היום: (יב) מקרי תענית זה ואינו וכו'. עיין בט"ו שדעתו דלא מצטער מתעניתו ומתענה מקצת היום יכול ללוות ולפרוע יום אחר אפילו ביום זה אבל דעת המ"א ועוד כמה (טז) אחרונים דאין יכול ללוות ולפרוע אלא בקבלת תענית קדם וגם שם דוקא כשהתענה מקצת היום וכו"ל: (יג) ב' וה' כל השנה. דהו"ל יום מיוחד ולא יכול להחליפו לימים אחרים וגם אין יכול לשנותו לשנה אחרת (יז) דכיון דלאמר השנה שנה זו דוקא אכל אם נדר להתענות ב"ב ח"י שנה או שנה ולא אמר השנה לא מקרי יום זה ויכול ללוות ולפרוע ב"ב אחרים לאחר שיקלה ח"י שנה או שנה ראשונה אבל על ימים אחרים כגון אגד"ו אין יכול להחליף דאפשר דדוקא על ימים אלו קפיד שהם ימי רצון. וכתבו אחרונים דמי שגדר להתענות ב"ב יכול להחליף ולהתענות ב"ב דכונתו היה רק לימים אלו שהם ימי רצון:

תענית

שער הציון

(ה) מ"א וא"ר: (ו) שם במ"א: (ז) שם במ"א: (ח) מ"א בשם מה"ד: (ט) מ"א: (י) הג"א: (יא) מ"א: (יב) שם והטעם כדי שימחקים מעט נדרו על אותו היום גופא ואל יאכל נר"ך להחמיר [הה"ה]: (יג) א"י והלשון העמיקי: (יד) וכן ממ"א משמע קצת דלא נקט ליה לדינא: (טו) רא"ש וטור: (טז) הנהר שלום ומלשני יו"ט והה"א: (יז) מ"א ונהר שלום והנה הט"ו כתב בעק"א היפך זה ונדחק הא"ר ליישבו וכוונתו דמיירי בלא אמר השנה ב"ב אלא בנחת אידי מדין סגרת הלמה לא ימלא דעניינו דכמו שאם אמר אני נדרר להתענות יום ג' ר"ל בשבוע זו ויכול להחליף על ימים אחרים בשבוע זו כשאוה מצטער [דדוקא ב' וה' אמרינן דכונתו היה דוקא על אלו משום שהם ימי רצון] ומה שנקט ג' ר"ל לאו דוקא קאמר אלא דכונתו שקבל עליו שני ימים הי"י ימלא לענין זמן כל השנה דאין כונתו להפסיק על שנה זו דוקא אלא חששן של ב"ב של שנה זו קבל עליו ואינו דומה למה דאימא ב"ב ד"ד סימן ר"ב ב"ב קט"ו" דבשנה ר"ל שנה זו משמע בהם לענין נדר של קונם בודאי מדקדקין היטב את דבריו משא"כ כאן לענין קבלת תענית אמרינן דרק נתיבין לעצור נפשיה [וכעין שכתב הר"ן דמעתה זה אמרינן לילה ופורה] אפשר דאף אם אמר השנה יכול להחליפם ב"ב אחרים לאחר שיקלה שנה זו או חוהי לענין סגרת הט"ו:

הגהות ותיקונים: (א) קנ"ר: (ב) ער"ה: (ג) קט"ו:

הלכות תענית סימן תקסח

מד

אם היה (יד) תענית חלום אינו יכול ללוותו: הגה וכו' שאינו יכול ללוות ולפרוע מ"ט (ת"ה סימן קי"ט) וכל זו ורבינו ירוחם) מיהו תענית זה"צ שנהגים להתענות אחר פסח וסוכות או (טו) אפילו בעשרת ימי תשובה ואירע זהם (טז) ברית מילה (ח) [ה] (יז) מזה (יח) לאכול וא"צ המרה (יט) כי לא נהגו (כ) להתענות בזה"ג דוקא כשאוכלים שם אכל אס שולחים לו לביתו אין לו לאכול (כא) ואם קבל

שערי תשובה

נריך להחיר משום נדר דלא כלשם סימן תל"ב ע"ש: [ה] מזה. עה"ט ועיין בגול מרצה שהקשה דבשל יום ל"א בשבת למה לא יעשו ציל מ"ש הפדיון עם הסעודה כאחד ע"ש ולפענ"ד דהמג"א ס"ל דע"פ מ"ש לעיל בשם הש"ך אין הטעם כמ"ש בגול מרצה משום דזמנין דלא שלימו צלילה ל' י"ב משנ"ג אלא הטעם משום פרקומא מלמא ומעיקרא הו' סבר דעיקר פרסומי בסעודה ושוכ כחב ושמעתי כ' וא"כ הפרסום הוא גוף הפדיון ולכן עכ"פ א"א שיעשו שמים צלילה ולכן כחב המג"א שהפדיון יהיה ביום והסעודה צלילה:

יוס א' נגדו מיהו נ"ל אס ר"ה הוא ביום ה' דליכא אלא ד' ימים לפני ר"ה א"צ להתענות יוס א' קודם שבת דמעיקרא לא קבלו עליהו אלא להתענות צימי הסליחות ולא צימיה האחרים. ופשוט דכשאל פדיון הבן או שאר סעודת מזה בזה"צ או ביו"ד ימים ג"כ מזה לאכול. אכל בשאר תענית שגזירים הנצור אסור לאכול אפילו בסעודת מזה. ואם חל פדיון הבן בנ"ב נהגים לפדות הבן ביום התענית ולעשות הסעודה צלילה ש"ך ב"ד ס' ש"ה ס"ק י"ב. וכחב המ"א אס חל יוס ל"א בשבת וביום א' הוא תענית יו"ד ימי תשובה מאחר דהו' מזה שלא צומה ויכול לדמותו יותר לא מיקרי סעודת מזה ועשה הסעודה צלילה אכל צומה מותר לאכול כמ"ש. וז"ע כשמתעניין כ' סיון אס מותר לאכול על סעודת מזה. מיהו פסס א' חל בע"ש והיה מילה וזויה הרב לאכול מפני שלא ימצאו אנשים שילכו צלילה. ופשוט דבמקום דמותר לאכול על הסעודה אינו תענית כלל ומותר אחר"כ לאכול ולשתות אפילו בצימו מיהו קודם הסעודה נ"ל דאסור לאכול ומיהו הצעלי ברית מותרים לאכול מיד ד"ט שלהם הוא א"א ועסי' תהני"ט ס"ק ט"ו מש"ש:

ביאור הלכה

ססס כיון שבתחלת קבלה לא ברר היום וזמן שכתב המ"א בסק"ו וממילא כשאל איך תעניתו של אותו היום ומותר לאכול עוד וסיב לזוס יוס אחר שלם והמ"א בגלל קל"ב אות ל' כתב דיש פוסקים דכיון דקצילו הו' ביום זה

משנה ברורה

(יד) תענית חלום. או (יח) יא"צ: (טו) אפילו בעשי"ת. פי' שמיאמרים אלו ימים דוקא והו"ל דאסור לאכול: (טז) ברית מילה. או (יט) פדה"צ או שאר סעודת מזה: (יז) מצוה וכו'. וא"צ (כ) לזוס יוס אחר עבור זה: (יח) לאכול. ופשוט דבמקום דמותר לאכול על הסעודה (כא) אינו

תענית כלל ומותר אחר"כ לשתות ולאכול אף בצימו ומיהו קודם הסעודה אסור לאכול ולשתות ברית מותרים לאכול ולשתות מיד דיו"ט שלהם הוא ובספר א"ר מסתפק דאפשר לדוקא אחר חפלת המנהג ע"ש: (יט) כי לא נהגו וכו'. ואם יודע לפני ר"ה שיאכל בין ר"ה ליוה"כ על ברית מילה או שאר סעודת מזה (כ) מחוייב להתענות עוד יוס אחד לפני ר"ה דהא מהאי טעמא מתעניין ד' ימים לפני ר"ה נגד ד' ימים שאוכלין וכ"ש אס אירע הסעודת מזה בארבעה ימים שלפני ר"ה שמתעניין יוס אחד נגדו. אמנם אס ר"ה הוא ביום ה' דליכא אלא ד' ימים לפני ר"ה א"צ להתענות יוס אחד קודם שבת דמעיקרא לא קיבלו עליהו אלא להתענות צימי הסליחות ולא צימיה האחרים: (כ) להתענות וכו'. ואם חל יוס ל"א של יתם צו בשבת שזריך לעשות הפדיון ביום א' דהו' פדיון שלא צומה מסתפק המ"א אס הו' סעודת מזה ומותר לאכול כשאל בעשי"ת או לא (ואינו דומה לברית מילה דהו' סעודת מזה א' שלא צומה דהסם כל שעתא וסמיה הוא כדי שלא יהיה ערל משא"כ לענין פדיון הבן) וע"כ מזלד דיעשה הסעודה אחר"כ צלילה [ודגול מרצה כחב דטוב יותר (כא) שיעשה הסעודה צלילה מואלי שבת ע"ש] וכחב הרמ"א דכל זה דוקא בזהאי גיונא אכל בשאר תענית שגזירים הנצור אסור לאכול אף בסעודת מזה. וע"כ אס חל פדיון הבן ביום מ"ט אף שנהגים לפדותו ביום התענית הסעודה אין עושין ביום כ"א אחר"כ צלילה [מ"א] ובהגהת חסם סופר מזלד דאף בזה (כד) יעשה הפדיון והסעודה צלילה כניסת יוס ל"א ע"ש. עוד כתב המ"א ז"ע כשמתעניין כ' סיון במלכות פולין אס מותר לאכול על סעודת מזה [דאפשר דהו' בגלל שאר מ"ט דאסור וכנ"ל] ומיהו צומניו ע"פ הרוב עושין כל הסעודות (כה) צלילה ומיהו פ"א חל כ' סיון בע"ש והיה סעודת ברית מילה וזוה הרב לאכול ביום (כו) מפני שלא ימצאו אנשים שילכו צלילה. ובעיר שאין מתעניין כ' סיון ויש שם אנשים ממקומות שמתעניין אס זריצין להשלים לזמן מותרים לאכול אפילו בכל הימים [ח"א]: (כא) ואם קבל עליו וכו'. ר"ל דכל זה דוקא כשאל קבל עליו התענית אלא שמתן עצמו על המנהג או שנהג אמן כשמצריצין בזה"צ דלא לא קיבל עליו נצדר ואם רצה שלא להתענות רשאי ולכן אפילו לא ידע שזמניו אותו לסעודה והתחיל להתענות מ"מ מותר לאכול בסעודת מזה אכל אס קיבל עליו התענית צומה שעה יותר ממנהג נריך לקיים ולהתענות אף בסעודת מזה [לבוש] ודעת המ"א (כו) ואינו אחרונים דאף כשקיבל עליו צומה מותר כיון שקבלמו היה עבור המנהג ורמ"א מיייר צמי שאינו מתענה כל בזה"צ או כל עשי"ת אלא שמתענה יוס או יומיים ונמצא דזה נריך מדינא לקבל צומה דריתו כאלו מתענה בצומה השנה שהרי אינו תלוי במנהג וע"כ חייב להתענות. והנהג המגר"א משמע שדמ"ס כהלכות ומ"מ נראה דמה יכול ללוות ולפרוע תענית אחרת דכל"ה יס כמה ראשונים דס"ל דאפילו בצומה הר"י מקבל להתענות למחר יכול ללוות

שער הציון

(יח) ח"א וכנ"ל בס"א: (יט) מ"א וכו': (כ) פמ"ג ופשוט: (כא) מ"א: (כב) מ"א: (כג) והיינו אפילו אס נמחיר בדין השני שהצטו בשם המ"א בס"ק שאחר זה הכא טדאי שרי דהו' ליל ל"ב ואין שום חשש כלל ע"ש אמנם א"ל לכל זה דהמ"ק וכן בספר בית מאיר מסיק דשלא צומה הו' ג"כ סעודת מזה וע"כ מותר לעשות ביום וכו' הח"א: (כד) ומיהו יהיה מזה שיהיה לאחר שנשלם מליתו עכ"פ כ"ט ימים וי"ב שעות וחשנ"ג מקלים לפעמים אס נולד קודם שקיעה עדיין שיעור זה אינו: (כה) ובעלי ברית עצמם מסתפק צימי מאיר דאפשר דמותרים לאכול מיד אחר חפלת המנהג: (כו) דמסתבר דבזה"צ טדאי לא קיבלו עליהו: (כו) מזה אפורה והלכה ברורה:

הגהות ותיקונים: (א) קנ"ו: (ב) המ"א סק"י:

עליו תענית (ט) צמחה צריך להפענות (הג"מ פ"א) י"א שאם מאטער הרצה (כב) צתעניתו (כג) * יחול
לפדותו (י') (כד) צממו ויה"ה צאונס אחר (הרא"ש צסס הראב"ד ורבינו ירוחם נ"ה ח"א) ונראה דוקא
(כה) בקבל עליו תענית פעלמא אצל אס קצלו דרך נדר צריך לקיים נדרו: ג' (כו) 'מי שנדר להתענות
סך תעניות (כו) יכול (יא) לדחותם (כח) עד ימי החורף (כט) ויכול ללוות יום ארוך ושלם יום
קצר דכל א' מיקרי יום (מ"ה ס' ס' והגמ"ר): ד' "יש מי שאומר ששני ימים ושני לילות רצופים
יש להשוותם (יג) למ' תעניות שאינם רצופים: ה' הגה ויש אומרים דנאדם חלש קני לו צ"י ימים
רופים אצל אדם צריא (ל) ג' ימים (הגהות מנהגים צסס מהר"י צרי"ן) ונראה לי דכל זה לא מיירי אלא
צמי שמתחייב לנוס מ' ימים שאינם רופים (לא) מנה (צא) תשובה כדי להטעמר ואז משקין האי צמי להאי
עמר ועל כיוצא בזה נאמרו דינים אלו בדברי האחרונים וז"ל אצל מי שגדר לנוס מ' יום (לב) צריך להאי
גמר שגדר דלא גרע מיום זה לדיוט לזה ופורע אפילו למד' דאפילו יום זה לזה ופורע (לג) הכל מודה
דצריך לקיים נדרו כ"ש מ' יום (לד) שלפני (יד) י"ב שמתענים לזכר עליה משה צהר (לה) שמי שקבל
עליו שאין להם תשלומין צ"י או ג' ימים רופים: ה' המתענה תענית חלום ביו"ט או בחש"מ
(לו) או בר"ח או בחנוכה ופורים (לו) * או בעיה"כ צריך (טו) למיתב תעניתא לתעניתיה כדין

(ט) צמנחה. עמ"א: (י) צמנון. ושיעורו לימן י"ב פשיטתא שהס מטבע וויי"ר לצס. והעשיר ימן לפי עשרו מ"א: (יא) לרחוס. דוקא לזמן מועט דחיישינן שמא ימות מ"א ע"ש: (יב) למי. הממעניג ג' ימים וג' לילות נוהגים להפענות עוד י"ב שעות בליל ד' שיהיה ע"ד שעות מילד לדבר שובא ישראל ע"ד ה' אלהיך והאובלים שהחלה ללילה אל הפסידן שזוא כמניין חסד מ"ט"א. והמענהה ב' ימים יתענה שעה א' בלילה ויפסיק ג"כ שעה א' מצע"י דהוי כמו

והיבד להשלים ואינו יודע מנין לו זה: * כיבול לפדותו בממון וכי'. בקיבל עליו תענית בעגלמל. עיין ב"רש"י שם הרבצ"ד לדומדקן דעם הוא דלעגלמל דמי קיבל ומה שחשבו לזה ופורע היינו דעם חליי הגביר אם ירצה יתן מתורתם לעניים ולא יאמרו לזה אם ירצה יפרע מעותיו כד"ל ודלד"ק דאין לנו להקלסל רק ע"פ האופנים המתוארים לעיל שיכול ללנות ולפרוע דהיינו בקיבל עליו תענית קמחא אבל באומר הריני תעניתה למחר דלא קי"ל דלמי לזה ופורע מעוסי דיהיז יום או כ"כ דלמי יכול להחליפין ממון ואף לדלדל"ב חמוד שם היינו מעוסי דהוא כ"כ דלמי ביזס או יבול ללנות אבל לדקדק דקיי"ל דיוס זה וכן באומר הריני תעניתה למחר אינו יכול להחליפין ליום אחר ונדלדל דה"ה בממון אינו יכול להחליפין. ואח"כ מתאח"כ בצ"בור הגר"א תמקדוק על דין זה ומתוכה כמו שכתבתי. ולפי' פסוק דלד"ב ש"ה כ"ה תעניתה חלוס אינו יכול לפדותו בממון: * או בעידי"ב ב"ר. עיין לעיל בסמין רפ"ח מ"ב סק"ח דמי שקסא לו התענית יכול לשמור על דעת ה"ט וס"א דלמחר שבער ויה"כ א"כ שוב להפענות דיוה"כ כיפר לו ואפילו בשאר תענית מוצה ג"כ יתן לשמור תמקוס דהתע" ע"ד החליפין:

שער הציון

הגהות ותיקונים: א) נתיב י"ח:

הערות והארות: (1) נמצא במור וקציעה (רמ"ה):

י מימרה דר' ירמי
תענית י"א
ב ראב"ה ז' המדר'
נשם ראב"ה
פ תשובה מהרי"ל
לדעתו ג אגודה
מדקאמר שמואל יוס
שמח ט אביו
שבעו כ' פ מהרי"ק
בשורש ל"א

המתענה ת"ח בשבת. (לח) (וע"ל סי' רפ"ח סד': ו' (לט) 'אינ ת"צ בבבלי ליאסר במלאכה ולהפסיק מבע"י אלא ת"ב בלבד (מ) הילכך יחיד שקבל עליו תענית לא חיישין שמא ת"צ קבל עליו ומותר בכולן יומ"מ לכתחלה טוב לומר בשעת קבלת תענית הריני בתענית יחיד לפניך מחר: ז' כשאירע יום (מא) שמת אביו או אמו באדר והשנה מעוברת יתענה (ט) [ן] באדר ב': הגה ויש אומרים דיתענה גדלשון (מהר"ל ומהר"י מינץ) אם לא שמת בשנת העיבור גדלר שי' דלא נוהגים להטענות בשני (מ"ה סי' רל"ה) וכן המנהג להטענות גדלשון (מב) מיהו יש מחמירין להטענות (יז) ששנים (פסקי מהר"י גס מהר"י מולין): ח' יא"צ להתענות אלא (מג) ביום מיתת אביו (מד) ולא ביום (מח) קבורה: ט' אם אירע יום מיתת אביו בשבת או בר"ח ירחה למחר: הגה

שערי תשובה

[ו] באלר. עבד'ע ועיין בפמ"א ח"ב סי' פ"ג שמהם ע' הט"ו ודעמו מין שהעטם מתענינים משום דרע מולו באלמה שעה ודעו דע"ס רוב המולר דיום שלשים כמ"ס הלצטס והרמב"ם בלכות קידוש סי' כו' ומאז יום שלשים הוא מקטף ר"ח שבו הוא המולר וכיון שמתרע מולו דיום ההולר או מקול לו או אח"כ אי"ב אף בשנה בלחה שר"ח כסלו ויו' יא' דהיינו יום שלשים ע"פ הרוב יום שלשים הוא מולר הלכנה יהיה לו יא' דיום המולר האדילק נר ותרומ קידש על אצ"ו. וכן להיפוך א"כ דיום ההימה היה ר"ח כסלו דיום א' ובשנה אחרת היה כסלו שני ימים יהיה לו יא' דיום המולר כמו בשנה ראשונה דפסק ה"ו תמוז לדף מאשה מיום שלשים יום כ"ט למדי' כל מי שהיא"ש בזה תמוז הוא יתורו בלחוריו כו' ע"ש ועיין בתחלת המולר סי' שמשקפק בדברי הט"ו ומג"א ודעמו כיון שיום א' הוא גלגול ד"א ר"ח לעולם קצבנ דר"ח ועשבו ונהגין בדברי הגמ"א בזה ועיין בתשובות בצפת שאלו סי' ע"ג בשנה אצ"ו בשנת העיור בער"ח אדר שני שהוא כ"ט לאדר ראשון ויתענה בשנה פשוטה כ"ט באלר אלו יב"ט שני ודעו שג' יום מדרבי דק"ס ק"ס ח"ב שמהם בזה ע' מ"ס כספא קטורים סי' תשי"ג שגם דר"ח ש"ס ע"ו ומג"א הך אחר הרוב שנים ע"ש ועוד כמה תשובות בענינים אלו ויתבאר בתלן יו"ד ח"ה ועי' לקמן סי' תרפ"ה לגלות ואלו ע"ס מ"ס

גמי מתחיל מיום המיתה דהיינו צאם נמשכה הקבורה חיה ימים מיתה א"ל להחצבל אלא עד תשלום השנה מיום המיתה עין ט"ז:

משנה ברורה

יודע יום שמת צ' אציו ואמו יצבור לו יום אחד חך אל יסג גצו
אחרים לומר קדיש. אם מת אציו ביום ראשון דר"ח אדר שני יתענה
לשנה הבאה שהיה שנה פשוטה ביום א' דר"ח אדר ולא ב"ע צ'
לעולם אדר של שנה פשוטה עומד תחת אדר שני של שנה מעוברת.
ומי שמת אציו ביום ראשון דר"ח כסליו ולשנה הבאה היה חשוון
חסר ור"ח כסליו אציו חלל יום אחד ז"ע ממי יתענה אדר ב"ע לחשוון
שהוא יום א' לפני ר"ח כסליו דהא לעולם יום שני עיקר שמונין למועדות
משני וא"כ היה יום פטירת אציו יום אחרון מחודש חשוון וגם עתה
יקבע ביום אחרון לחודש אז הו' נמא דעכ"פ הו' שני ר"ח עליו ולכן
יקבע יום ה' הא"ש עתה ג"כ בדר"ח וולא להסתעוט דהא אין מחמתני
בדר"ח כלקמיה חלל להליק צ' כי לומר קדיש ומסין המ"א דלס
שנה ראשונה למיתת אציו השנה היא חסרה וכמס"כ וא"כ עדיין לא
הוקבע הענין עליו בנדר יקבע הא"ש ב"ע לחודש חשוון וכמס"כ
הטעם אבל כששנה הראשונה היא ג"כ מלאה אי"כ צריך ליקבע היום
בדר"ח ולכן אף בשנים הבאים אחריהם אף שהם חסרים יקבע בדר"ח
(לט) יש מחלוקות שסוברין לעולם קבע בדר"ח (מ) והעולם סובגין
כהמ"א: ד (ג) ביום מיתת אציו. דהיינו דלס מת ג' ימים לזאה
חודש צריך להסתעוט בשנה הבאה ג"כ ג' ימים לחודש זה ואף דאציו
אזנו יום של ימות השבוע: (מד) ולא ביום קבורה. ואפילו (מא) בשנה
ראשונה שהאצילות של יב"ח מחמת מיום הקבורה אפ"ה א"ש הוא
ביום המיתה ולא מיציע אם יום הקבורה היה למחרת יום המיתה דלא

שער הציון

(ג) ואם אינו יודע אם מה אביו באבד ראשון או בשני יתענה בשני חדש שהרי מוקמינן האדם על חזקתו ואמרין מי היה ועוד שהרי י"א שלעולם מתענין בשני [ח"א]: (גט מ' פ"א והובא בש"ע וכן' צנדי יסע ג"כ דעתו נוטה כן: (מ) ש"מ וכן הסכים בדעות יעקב: (מא) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) רצ"ד: ב) המחצית השקל מגיה במ"א שצ"ל "ואם מ ביום א' דר"ח אדר שני יתענה בשנה הבאה ביום א' דר"ח אדר, ולא ככ"ט כו. לדעולם אדר עומד תחת אדר שני" (ור"ל ששנה שמת בה היתה מעוברת ושנה שלאחריה פשוטה: ג) צ"ל אדר הראשון:

ע מהר"ל תשובה
 שם תשובה
 יסב"ל ויאל"ד
 חובת שמה נכד"י
 ודעות ו"י פ"ק
 דמנהג אר"י רמב"ם
 פ"ה

ואין נוהגין כן אלא (מה) אין מתענין כלל (מו) וכן נשאר ימים שאין בהם (יע) [נ] מתענין: י' הנודר לילך על קברי צדיקים שבמקום פלוני ונתעכב ימים רבים ואח"כ אירע שהשכירוהו ללכת שם (מו) די (כ) בהליכה זו: יא' הנודר לצום סכום ימים רצופים (מה) ואירע בהם תענית חובה (כא) (מט) עולין לו: יב' כל השרוי בתענית בין שהיה מתענה על צרתו או על דלומה בין שהיה מתענה עם הצבור על צרתם ה"ז לא ינהג עידונין בעצמו ולא יקל ראשו ולא יהיו שמח וטוב לב (ג) אלא (כג) דואג ואונן כענין שנאמר מה יתאונן אדם חי:

באר היטב

(יע) מתענין. וה"ה אם ארע לו צרת מילה של בנו ביום ההוא ד"ע ש"ל הוא דלא יתענה ואם רואה להתענות א"ל להשלים. ע"י ע"ש. טוב להתענות יום שמת בו רבו המונסקי כי חייב בכבודו יותר מאד. ש"ה: (כ) בהליכה. ואם נדר להוציא יו"ד וזהוים להליכה זו ואח"כ השכירוהו ללכת שם לא יא' י"ח מהר"ל מ"א: (כא) עולין. כחב המ"א מי שרגיל להתענות יו"ד ימי תשובה ואירע בהם יום שמת בו אצו או אמו בין ר"ה ל"ב. א"ל להתענות ה' ימים לפני ר"ה מיד דהוא אלוס גדליה וי"כ שהם חובה ועולין לו ואם יום שמת אצו הוא לפני ראש השנה צמי הסליחות כרץ להתענות ד' ימים חוץ מיום ההוא דהא לא קבע אלו דוקא ואם חל ביום ראשון של סליחות או בער"ה א"ל להתענות נגדו יום אחד דימים אלו קבועים לעולם אך בזה ז"ע אם חל ר"ה ביום ה' לדיכא אלא ד' ימים וחל יום המיתה ביום ב' אם נאמר שרץ להשלים יום אחד בשבוע שלפני זה או לא וי"ל דא"ל להתענות. וה"ה אם גזרו קהל תענית באותו שבוע עולה לו וא"ל להתענות יום אחד נגדו. קהל שגזרו להתענות ב' וה' כל ימות הקיץ וחלקו הקהלה לר' חלקים שכל ב' או ה' יתענו חלק רביע ואירע י"ז בתמוז להיות ב' או שאירע תענית ב' שבתאחר הפסח שכל"ה מתענים ז"ע אם צריכים אותם שהיה היום בהם להתענות יום ב' שלאחריו או ינאח מולייהו גרס וי"ל כיון דצריכים לשם תשובה להתענות צריכים להתענות יום אחד. ואפילו מי שרגיל להתענות ער"ה ואירע ביום ב' אין עולה לו דדבר שחובה אינו בא אלא מן החולין אצל מי שרגיל להתענות ב' צ' כל"ה הכי פשיטא דעולה לו מ"א ע"ש: (כג) דואג. וישמור עצמו יאכל בלילה קודם התענית יותר מהרגל שלו. חסד לאברהם:

בבבבב

היה עליו חוב ע"י נדר כגון שגדר לאוס צב' וה' ואח"כ נדר לאוס מ' רצופים (מט) אין ב' וה' עולה לו דהם שני נדרים [אם] לא שאלמו (ג) דכוננו היה שיעלה בתשעין הארבעים ומ"מ מי שרגיל מכבד להתענות י' ימי תשובה דהו ג"כ כעין נדר ואח"כ נדר בנ"ו באז להתענות ארבעים יום רצופים (נא) עולין לו העשרה ימים בתוך תשעין הארבעים דודאי כוננו נגד מ' יום שעלה משה צהר כמ"ש ס"ד וא"כ הו"ל כאלו דאמר מ' ימים אלו דפשוט דאפילו היה בהם כמה תעניות עולים לו (כג) מי שרגיל להתענות י' ימי תשובה ואירע יום שמת בו אצו בין ר"ה ליו"ב א"ל להסוף להתענות ה' ימים לפני ר"ה מיד דהו אלוס גדליה וי"כ שהם חובה ועולין בתוך ה' ימים ואם יום שמת אצו הוא לפני ר"ה צמי הסליחות כרץ להתענות ד' ימים (ג) חוץ מיום ההוא דהא לא קבע ראשון של סליחות או בער"ה א"ל להתענות נגדו יום אחד (כד) דימים אלו הם קבועים לעולם בתוך העשרה ימים: יב' (ג) אלא דואג ואונן. וישמור עצמו מן הכעס. ואם יש לו משא ומתן יעשה באמונה ונחת ביותר שלא יצא לכלל כעס:

יחיד

שער הציון

(מג) מ"ב וש"י וא"ר וש"ה דלא כט"ו: (מג) הכרעת הא"ר בין הט"ו להש"ך וכן הקדים הח"א. ומה דאמרין שנמשך האצילות אחר הא"ל דוקא כשהיה יום הקטורה אחר איום ימים אצל אם יום הקטורה לא נמשך רק שהוא לא שמע ממימת אצו רק אחר איום זמן לבי"ע טובה ה"ב חודש של אצילות מיום המיתה [מ"א וש"ל]: (מד) ש"ך ודה"ה: (מה) ט"ו וש"ה: (מו) מ"א בשם מהר"ל: (מז) ואפשר דאם יוציא העשרה וזהוים לנדרה דלא מה [פמ"ג]: (מח) מונח ממ"א: (מט) מ"א וש"ה: (נא) מ"א וש"ה: (נב) דהא אינו מיוחד להתענות אחר ד' ימים [מ"א]: (נד) מ"א וכתב עוד שאם חל ר"ה ביום ה' לדיכא אלא ד' ימי הסליחות וחל יום המיתה ביום ב' מתקבצא דמה ג"כ א"ל להתענות יום אחד ע"ש. וה"ה אם גזרו לצטר תענית באותה שבע עולה לו:

הנהגות ותיקונים: א) צ"ל הקבורה (א"ר ס"ק י"ד):

שערי תשובה

זה: [ו] מתענין. ענה"ט בשם הט"ו והבאר יעקב כתב דגם הסמך והמוהל לא ישלמו ע"ש ועיין בפמ"א ח"ב סי' ז"ח בכהן שיש לו יא"ץ וזיוס זה ניתן לו כן לפדות ממחיר להשלים לפי מ"ש המג"א סי' תקס"ח בשם הש"ך ביום תענית נצור נוהגים לפדות ביום כ"ו אם כן גם כאלו צריך להשלים והפדיון יהיה ביום וזהויה על ה"י יצחק אחר וי"ד למילה ביום התענית שמעתי למימך להסם לא אפשר בענין אחר ואם רואים שהכהן יהיה על סעודה מזה יעשו הפדיון סמוך למנהג והכהן ישלים תעניתו ויצא על הסעודה בלילה עכ"ל. ונאמח שאין יא"ץ דומה לתענית נצור וכמבאר ס"ק י"ט ודברים מלה דומה יא"ץ ועיין לעיל סי' תקס"ט בשם מ"ט דנפדיון ה"ן הכהן והבא לא ישלמו בנ"י שצדקה ע"ש ומכ"ש צ"ל עיין מ"ש שם בסי' תקס"ט ועיין בגמ"א דמבאר דפדיון ה"ן שהיוס זמנו סעודה מזה הוא וממ"י שם לאכול תענית בזה"ז או צעש"מ ונראה דה"ה יא"ץ ולענ"ד דאף אם נדחה זמן פדיון ה"ן רשאי לאכול הכהן דלגב הכהן קבע ליה וימנח מיקרי שהיה אין מדר לדחמו ליום אחר כיון דלאו בדדיה תליא מילתא. ובא"י [הבן] [הכהן] ז"ע שם"ש המג"א בפירוט הסוף דפדיון ה"ן י"ל ויכול לדחמו יותר ז"ע דשהיה מזה לא משהיין ומיוס ל"א ואיך כל יומא זמניה הוא כמו ביום ל"א ואברהם כיון שעבר זמן צריך ויחז יותר שלא יתשלם דבר וז"ע ועיין לקמן סי' תקע"ג בשלל אברהם בשם תשובת דבר משה דחמן אין מתענה יא"ץ ב' ימי המשחה ע"ש ונראה שאם אירע לו שהיה סעודה מזה ביום הא"ץ ופיקסוהו שלא יתענה ויצא עממה בסעודה ולא רצה מתמת הא"ץ ולולי זה היה נמנה עממה הרי קבע עליו נדר שאף בסעודה מזה לא יאכל ואי מתרמי' ל' יום יא"ץ ואירע שיש לו ס"מ כיוצא בה אסור ואיך התרה וכן י' ליתר כשי"ס ביום יא"ץ ורואה להתמיר על עצמו ולהתענות צ"ל יא"ץ יאמר שעשה כן בלי קבלה נגדו ואו פשטא אחר יהיה מתענה בלא התרה: [ת] בהליכה. ע"י עה"ט וע"י ברי"י בשם פרי הארץ ח"ג כתב

מן הכעס ואם יש לו מו"מ יעשה באמונה ונחת ביותר ולא משנה

שלא הי"ב חודש של אצילות ג"כ ביום המיתה עצמה אלא אפילו יום הקטורה שנים או ג' ימים אחר יום המיתה (מג) דלא נמשך האצילות י"ב חודש אחר יום המיתה" (מג) מ"מ הא"ל לעולם ביום המיתה קבועין (מד) וי"א דמה שיום הקטורה נמשך אחר ימים לאחר יום המיתה קבועין הא"ל בשנה ראשונה ג"כ ביום הקטורה אצל בשאר השנים לבי"ע יקבע ביום המיתה: ב (מה) אין מתענין כלל. אצל להדליק נר ולומר קריש יהיה באותו יום: (מו) וכן בשאר ימים. וכו'. וה"ה אם הוא בעל צרת (מה) א"ל להתענות דיו"ט שלו הוא ואם יצא יתענה רק עד מנחה גדולה. טוב להתענות יום שמת בו רבו מונסקי כי חייב בכבודו יותר מכבוד אצו [של"ה]: * (מו) די בהליכה זו. שהרי לא נדר אלא לילך וקיים הדבר (מו) אצל אם נדר להוציא יו"ד וזהוים בהליכה זו ואח"כ השכירוהו ללכת שם (מו) לא יא' י"ח: יא' (מה) ואירע בהם תענית חובה. ואפילו בעת שנדר (מה) לא אחר אלו הימים אלא אחר סתם שמקבל עליו לאוס מהיום מ' יום רצופים: (מט) עולין לו. ודוקא בתענית חובה שהוא שלא ע"י נדר אצל אם

הלכות תענית סימן תקסט תקע

מו באר הגולה

תקסט דין נודר בעת צרה. ובו ב' סעיפים:

א מביא תענית י'

ב ר"ח"ט מתענה

דכיו מתענין ורדו

להם נשמים וכו'

וכן משמע מדברי

רמב"ם ג' ע"ב וכו'

ד מה"ד נ"ר ר"ה

נ"ס א"י ד' ע"ב

מתענה ד"ס דברי

ה"ה נעלה וא"ס

וכו' נדרים ק"א

א יענינו ונעיל

נ"ס ח"מ ס"ג

נענין ר"ה וע"כ

ובי"ד נ"ר ר"ה

סעיף ב'

א (א) יחיד המתענה על צרה ועברה או על חולה ונתרפא (ב) או מת (ג) צריך (ה) להשלים (ד) כל התעניות שקיבל עליו יאכל צבור שמתענין על שום דבר (ז) ונענו (ו) יקודם חצות לא ישלימו ואם תלמידי חכמים ורוב צבור רוצים להשלים אין היחיד רשאי להפריש עצמו מהם: ב יחיד שמתענה על צרה (ז) ונודע שקודם קבלת התענית כבר עברה א"צ להשלים: הג"ה וה"ה לנזיר ששמעו (ח) אחר (ג) חלות שקבלו התענית נעטות (ט) א"צ (ד) להשלים (מה"ד סי' ר"פ):

תקע חנוכה ופורים וימים שאין אומרים בהם תחינה שנפגשו בתוך ימי נדרי תענית. ובו ג' סעיפים:

א (א) יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים ואירע בהם שבתות וי"ט או ר"ח חנוכה ופורים או ערב יוה"כ אם קבלו בלשון (ה) קבלת תענית בעלמא (ב) אין צריך התרה ואם קבלו (ג) בלשון (ג) הרי עלי (ד) שהוא לשון נדר (ג) (ה) צריך התרת חכם ויפתח בחרטה שיאמר לו

באר היטב

(ה) להשלים. טעם חילוק בין נזיר ליחיד דנזיר כי גזרו תענית לנזיר מתנה עליהם נזיר אכל יחיד דברים שגלגו אינם דברים: (ז) ונענו. משמע דוקא שנענו או א"צ להשלים שצריכים להודות בנפש שצעה וכרס מלאה אכל כשמת צריכין להשלים כיחיד. אבל לבוש ומ"א דעמס דאף כשמת אין הנזיר צריכים להשלים: (ג) חלות. ר"ל אפילו אחר חלות וכו"ש קודם חלות: (ד) להשלים. ובה אין שייך לת"ח ורוב נזיר להחמיר אם לא שכבר העריב היום ביותר ועיין עטרת זקנים:

(ה) קבלת. דהיינו שקבלו בנמנה עסי' תקס"ג תקס"ד מי שגזר להתענות ד' ימים רצופים וחלם בנמנה חלום שצנת והוא נזיר ליתענות לתעניתו נסתפק בהל"ק ח"ב סי' רנ"א אם עולה לו מן המניין ועמ"ש"ל נ"ס רפ"ח. ועסי' תקס"ח ס"ק כ"א מ"ש"ש: (ב) הרי. פי' שאומר הרי עלי אכילת יום פלוני קונם אבל אם אומר הריני נודר להתענות יום א' לא מקרי נדר ולכן נהגו שמי שאומר הריני נודר להתענות ב' וה' כל ימות השנה א"צ להתענות בנ"ח וא"צ התרה מ"א ועיין בי"ד סי' רט"ו: (ג) נזיר. ואם לא

משנה ברורה

א (א) יחיד המתענה וכו'. החילוק בין נזיר ליחיד (ה) דנזיר לב' צ"ד מתנה עליהן (ג) וגם דאין מטריחין על הנזיר אבל יחיד כיון שלא התנה בפירוש שאם תעבור הנזיר לא יתענה מחוייב להשלים כפי קבלתו: (ב) או מת. וה"ה לענין מי שהתענה על זרה שמתעורר ממנו שנתחייב ממנו לקיים עונש והוא נזיר לקיים: (ג) צריך להשלים וכו'. דמיון שקבל עליו תענית קנס ולא התנה (א) אמרינן דדעתו היה אקבלה וזו מתוך שקבל עליו תענית מהיה מקובל תפלתו שיתפלה על החולה ועל הנזיר: (ד) כל התענית שקיבל וכו'. היינו לאו דוקא אותו יום משום דהתחיל להתענות אלא אפילו אם קיבל על עצמו (ד) כמה תעניות בשביל אותו דבר מחוייב להשלימם (ה) וכן שארי נדרי נדקדק שקיבל עליו בשביל שיחיה פלוני אף אם מת צריך לקיים. ועיין בי"ד סימן ר"ב סט"ו בה"ה דדוקא בשלא נדר בלשון מנאי אבל אם אמר אם יחיה פלוני התענה או אמן כך וכך לנדרה ומת אינו מחוייב להתענות וליתן: (ה) ונענו. משמע (ו) לכאורה דדוקא נענו אבל בהתענו בשביל חולה שיתרפא ומת (ו) אפילו נזיר חייב להשלים אף שמת קודם חלות (ח) ויש מקילין לנזיר אף בנ"ח: (ו) קודם חצות. דעדיין לא התחיל התענית (ט) דעד חלות ומן סעודה היא עדיין משא"כ לאחר חלות: ב (ו) ונודע שקודם קבלת התענית. דמנאל שהיתה הקבלה נעטות אבל אם עברה אחר קבלת התענית אף שלא התחיל

שער הציון

(ה) הרה"מ: (ג) ר"ן ורענ"א נ"ס הרמב"ן ועיין עוד טעם נד"ש והעמקן לקמיה: (ג) ר"ח"ט: (ד) כ"ח נד"ש וטור וכו"כ הר"ן: (ה) פוסקים: (ו) נכחתי לכאורה משום דעת הט"ו הוא דלא נמ"א מה אלא דכונת השו"ע אפילו נענו וכו"כ בשמח דל"א להשלים [פמ"ג]: (ז) היינו לטעם הר"ח משום דצריכין ליטור לומר הלל אח"כ נפגש שבעה וממך שמתה לפיכך הקילו להם שאלו משא"כ במת [מ"א]: (ח) היינו לטעם הר"ן והרה"מ משום דאין מטריחין על הנזיר או משום דל"ב צ"ד מתנה וזה שייך אף כשמת [מ"א וא"ר וכו"מ מל"ש] והנה נמ"א ממזל להורית להקל בהל"ק ובספר נהר שלום מפקפק מה ודעמו להחמיר מה אף אין ראיותיו מכריחות ורק מסבירא י"ש מקום לדון דאולי ע"כ לא אמרינן לב' צ"ד מתנין אלא כשנענו דשמתה היא להם ואין כאן תענית משא"כ בשמת שלא נענו כלל: (ט) רש"י: (י) אחרונים: (יא) אחרונים: (א) מ"א: (ב) והעמיקן גם הא"ר והוא הוסיף עוד דלפ"ה אם אמר הרי עלי להתענות ג"כ לא הי נדר ולעני"ד נ"ע מה ואכ"מ להאריך: (ג) מ"א ועיין בפמ"ג:

א * אין גוזרין תענית על הצבור (א) בתחלה ביום חמישי (ב) שלא להפקיע (פי) שלא לייקר (השער) שערים (ג) צופילו במקום (ד) שאין לחוש לכך: **ב** אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חודשים או בחנוכה ופורים או בחולו של מועד (ד) ואם התחילו להתענות על הצרה **אפי' יום אחד** ופגע בהם יום מאלו [א] (ה) מתעניין "ומשלימין היום בתענית: **ג** (א) (ו) יצבור מימיו פ"א מה' שופר (נאמן) הממדי ר"ה (ז) ומוצאי קדקד הנ"י ללא לממלא דאם המעילו מפקדים ללא ממיר מתוכה (ח) ומוצאי קדקד דוסיס מלהתענות על הנהגה)

(ג) מ"א: (ד) כן העמיקו הרצה אחרונים כמסקנת המ"א בשם הש"ס: (ה) ואפילו ביש להם עוונות ידועים [שע"ת בשם נכרי יוסף]: (ז) אבל לא כל האפקי בשלם מעיות השניות של בשמים דבס קף שברך המענו בשלם ארבעה פא"ה כיון שהפא"ה זמן כלמנע זמן ישיעין להפקנת שערים (ח) להחמיל בממשי כסמין תתק"ה ס"ג [ב"ר]: (ט) בשם ר"ם גורת אגריסו מה שהעמתי מה שהפא"ה המ"א בשם הבי"ר דוהיגין אלהנא דההפקי מוספות אחרי כל הפוקסין שפא"ה זמן דה להלכה מוכח דכלי דהא דלמרו אין מ"ג בבנל לאו מילתא יאמרמ כמו שבכח כ"ן מן מלמא במאמר מרדכי שהארץ מה ומסין שאין לזו מדברי השו"ע: (ג) מ"א בשם רש"י וע"ק לפ"ו חוה"מ דהוא יום שמחה דמ"ע ושמחה בחגך קאי גם על חוה"מ דמוכח בזמנ"ס פ"ו מלכות וי"ט דגם חוה"מ הוא בכלל מועד לענין שמחה ואפ"ה פסק השו"ע דתמעהה ומשיל"ס. דע דממה שהעמיק הממבר וכלל צענין דא חוה"מ עם ס"ח ותנוכה ופורים דבכולהו משלימין אי"ב לפי מה דלרכיה חוה"מ לעיל בסמין תתק"ע ממנשה וזו דלס העמילו אין מפסיקין דלף ב"ר"ם אר"ם השעיות הו"א מדרבנן כמו מנוכה ופורים וע"כ אי"ב לפ"ו גם בחוה"מ ע"כ דכל קיטורה הו"א מדרבנן [פספ]:

שבקשו לגזור תענית בה"ב ופגע בתענית ט"ו בשבט התענית נדחה לשבת הבאה כדי שלא יגזור תענית בט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנות: הגה מיהו אם התחילו להתענות אין מפסיקין כמו זר"מ ומוה"מ (צ"י):

תקעג שבטלה מגילת תענית. ובו סעיף אחד:

א *הלכתא בטלה (א) מגלת תענית וכל הימים הכתובים בה (ב) מותר להתענות בהם וכ"ש לפנייהם ולאחריהם (ג) חוץ מחנוכה ופורים שאסור להתענות בהם בעצמם (ד) אבל לפנייהם ולאחריהם מותר יוכן שבתות (ה) וי"ט ור"ח מותרים לפנייהם ולאחריהם: הגה מי שיש לו נשואין (ו) צנוכה אין לו להתענות אבל אם יש לו נשואין (ה) [א] (ז) צינן ממענה (ח) ציוס חופסו (ט) אפי' (ז) זר"ח ניסן מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם כדלקמן ס"מ תקפ"פ (הגהות מנהגים וליקוטי מהר"ם):

א *תקנת הגמרא
ר"ה י"ט ב בריית
תענית י"ז

תקעד שנותנין בתענית חומרי המקום שיצא ושהלך לשם. ובו ה' סעיפים:

א *ההולך ממקום שמתענין למקום שאין מתענין ודעתו לחזור צריך להתענות כל תעניתו (א) (ב) שקבלו עליהם: ב *ההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענים (ב) יתענה עמהם

א *ברייתא תענית י'
ב שם זבחימא

שערי תשובה

[א] צינן. ע"כ ו' ע"כ גמ"א דאז המקבל קידושי נמו זר"ח להתענות והקטנה לא תתענה (ומה שגרסו גמ"א רמ"א הוא ט"ס וז"ל רמ"מ והיא ר"ח ר' משה מירן) וע' זר"ח דאפילו אלמן ואלמנה מתענים ואף להטעם דמחללים עונותיהם דהא נדרש במדרש בפסוק ויקח את מחלת כו' ושם כתב על נשי כו' ועי' בפ"מ מ"ש בה לענין ימים שאין מתענים ועי' באה"ע ס' ס"א ב"ש ס"ק ו' דאף בימים שאין מתענים זר"ח לזכר שלא יהא רודף אחר מותרות מחלל ומשמה:

חדש זה מפני וכו' וכתב הב"ח ולפ"ז אף זכ"ח צבכלו שהוא ג"כ אחד מימיו שמתענים בהם ג"כ מתענה בו זכ"ח צבכלו וז"ל שא"ל למיחב תענית לתעניתו דהא ברשות קא עבד מ"א ע"ש. כתב מאחר דיש חילופי גרסאות לפיכך לא יתענה זכ"ח צבכלו וז"ל שא"ל למיחב תענית לתעניתו דהא ברשות קא עבד מ"א ע"ש. ועיין באה"ע ס' ס"א ב"ש ס"ק ה' מש"ש טעם תענית התמן ציוס חופסו:

(א) שקבלו. אע"פ שהוא לא קבל עליו התענית אלא בני עירו קבלו עליהם. ואם קבל עליו התענית אעפ"י שאין דעתו לחזור מתענה

משנה ברורה

גמרא [מ"א] ויש מקילין (א) בכל הימים שא"ל בהם תחנון: (ח) ביום חופתו. ואפילו (ב) אלמן שנשא אלתנה ג"כ צריכין שניהם להתענות. והטעם מפני (א) שצאיות יום מוחלין להן על עונותיהן ויחודה על עונותיו צאיות היום. ועוד טעם שמה יהיו שורים בשעת קדושת: (ט) ואפילו בר"ח. פירוש שאסור מדינה להתענות זר"ח (ד) מ"מ זר"ח ניסן יתענה מפני וכו' וה"ה זר"ח אב (ה) יש ג"כ להתענות מטעם זה אלא שלכתחלה אין נושאין בו (ו) וא"ל למיחב תענית לתעניתו המתענה בחדשים אלו דהא ברשות קעבד:

א (א) שקבלו עליהם. בני עירו צינן שדעתו לחזור זר"ח (ב) מדינה לקבל עליו חומרי מקום שיצא משם. ומיירי שהיה במקום שמתענין (ב) בשעת קבלת התענית דאל"כ ודאי לא חלה עליו גזירת קהל שלו כיון שלא היה אז שם. ודוקא שהתענית הוא בשביל תשובה או על כל צרה שלא תבא (ג) אבל אם התענית נקבע על גזירה שעברה כמו כ' קיון צפולין וכדומה אז א"ל קבלה כלל דמ"ל חשיב ויש לו דין ההולך ממקום למקום שנותנין עליו חומרי מקום שיצא משם אם דעתו לחזור ואם קבל בעצמו התענית עליו אז אפילו אם אין דעתו לחזור צריך להתענות [אחרונים]: (ב) יתענה עמהם. אף שאכל היום (ד) קודם שצא לעיר מ"מ משלים עמיה ואינו אוכל [א"ר]:

שער הציון

(א) א"ר בשם נחלם שבעה: (ב) א"ר וז"ל: (ג) א"ר וז"ל: (ד) א"ר בשאר ר"ח אין להתענות וכתב האחרונים דאף בימים שאין מתענים זר"ח לזכר שלא יהא רודף אחר מותרות מחלל ומשמה: (ה) מ"א: (ו) שם: (א) מ"א: (ב) ט"ו וא"ר: (ג) א"ר ופמ"ג: (ד) וכל זה אם מצינו מעבר נפשיה אצל בחדש חלוש י"ל מה ומיהו צפרהסא נדליל לא [פמ"ג]:

הערות והארות: 1) עיין ס' קל"א ס' ר' לענין נפילת אפיים:

הלכות תענית סימן תקעד תקעה

מח באר הגדה

- (ג) אפילו (ז) דעתו לחזור יומיהו כיון שלא קבל עליו תענית אם יצא מן העיר חוץ לתחום
(ד) מותר לאכול (ג) וא"צ להשלים: הגה ודוקא שם לשם ימים התענית אבל אם נא לשם מצוה
(ה) נריך לקבל עליו התענית ונריך להשלימו (טור): ג יסבך ואכל אל יתראה בפניהם כאילו אכל
ולא ינהג עידונין בעצמו לומר הואיל ואכלתי מעט (ו) אוכל הרבה (ואפי' שלא צפניהם (ז) אסור
לנהוג (ד) עידונין בעצמו (מנכר פ"ק דתענית): ד ימצוה (ח) להרעוב אדם עצמו (א) בשנת רעבון
(ט) ואסור לשמש (י) מטתו (יא) חרץ מליל (ה) טבילה ו'לחשוכי בנים (פירוש ולמנועי נשים)
(יב) מותר (וע"ל סי' ר"מ סעיף י"ג): ה' כל (ו) (יג) הפורש מן הצבור אינו רואה בנחמתן וכל
המצטער עמהם זוכה ורואה בנחמתן:

תקעה דיני תענית שמתפללין בא"י על הגשמים. ובו י"ג סעיפים:

א [א] סדר תעניות בארץ ישראל על הגשמים כך הוא הגיע י"ז במר חשון ולא ירדו א משנה תענית י
באר היטב

ומשלים משום דלריך לקיים נדרו ועיין ט"ז: (ז) דעתו. אע"פ דבשאר
מדי דלכילה שרי לאכול צננא אם דעתו לחזור אפילו בעיר
הכא שאני שריך להשתתף עם הציבור צורתם מרדכי ז"ל ואם כן
אפשר כשתענית על צרה שעברה כבר מותר לאכול צננא אם
דעתו לחזור וז"ע מ"א: (ג) וא"ל. אע"פ דדעתו לחזור. עטרה
זקנים: (ד) עידונין. אפילו חוץ לתחום לא ינהג עידונין בעצמו
דאם יבוא לעיר יהיו פניו נהוין מ"א ע"ש: (ה) טבילה. ומ"א
חולק ואסור בגיל טבילה ע"ש ועיין ט"ז וז"ל אהרן: (ו) הפורש.
היינו אם יש בידו להליל הצבור בין גפופו בין צממונו אבל אי לא
אין להעמיד במקום סכנה יס"ש מ"א:

בב"י בשם אביו הרב ז"ל דמי שקיים פ"ו מאשמו הראשונה אך מהשניה לא
וע"ש. וקאם ז"ע דמזנות עונה דלוריתא ואע"פ שאסור בשני רעבון היינו דמשיקרא סברה וקיעלה אדעתא דהכי דבזמן האסור יהיה פורש ממנה
משא"כ הכא דע"פ ספיקא היו אם קיעלה אנפשה ע"ד כן ובפרט לפי מ"ש לעיל בשם שכתב"ג אין להחמיר כ"כ. לכן נראה דגם בגיל טבילה דמחמיר
המג"א והא"ר המורה להקל בשני רעבון אין מוסיפין אותו ומכ"ש בשאר צרות וכדמשמע משכתב"ג לעיל. ועי' בשו"ת שו"ת ח"ג סי' ל' כתב ג"כ
להשיג על הט"ו מפירש"י וגם הבא מעירובין (דף כח) גורגדניות כו' ע"ש ובתנן כיון שהוא ממדת חסדיות אפשר במקום חשש שאם לא ישמש יבוא לדבר
עברה או הוא או אשמו אם משקוקת אליו אפשר דמותר לשמש ע"ש:

[א] סדר תענית כו'. ועיין בהלכות סימן ז' שיש לנהוג סדר תענית כזה"ל ועיין בב"י שם שהביא שכן שמע מוקמי ירושלים וזקני חבון שעשו פעם
משנה ברורה

(ג) אפילו דעתו לחזור. משום דלריך להשתתף עם הצבור צורתם וע"כ
אפילו צננא אסור לאכול. וכשתענית על צרה שעברה כבר אפשר
דמותר לאכול צננא אם דעתו לחזור [מ"א] והא"ר מנחם להחמיר אף
בה ע"ש: (ד) מותר לאכול וכו'. דוקא בשדעתו לחזור (ה) אבל אם אין
דעתו לחזור אסור כיון שכבר נא למוכה חל עליו חובת המקום ואם לא
נא למוכה והוא עדיין חוץ לתחום העיר מותר אפילו אין דעתו לחזור
למקומו הראשון (ו) ויש מקילין בצור ואלא חוץ לתחום אף כשכבר נא
למוכה: (ה) צריך לקבל וכו' וצריך להשלימו. עיין בט"ז שדעתו דאפילו
לא קבל עליו צפירוש כיון שהיה שם צנעת קבלת הצבור ממילא חל
עליו התענית אף שדעתו לחזור ואסור לאכול אפילו חוץ לתחום העיר
וכן מנחם דא"ר: (ג) אוכל הרבה. אלא נריך להפסיק (ז) צננא
סעודה מיד כשנזכר ואפילו לא קבל התענית עליו [מ"א]: (ז) אסור
לנהוג עידונין בעצמו. היינו אפילו צנא שמקילין לאכול חוץ לתחום

שער הציון

(ה) הגה הב"י כתב דאף אם אין דעתו לחזור מותר והב"י ראה מהר"ן שכתב ע"ז עובדא דרמי בר חמרא דאמר חוץ לתחום אכלתיהו דבה אפילו
אין דעתו לחזור שרי והעמיקו הא"ר וזע"ל על דבריהם דלפי מה שפסק השו"ע בסיומן חל"ו ס"ג דמכיון שהגיע לישב דהיינו חוץ לתחום חייב נקבע
להיות כמותו כיון שאין דעתו לחזור ואסור אחר אפילו חוץ לתחום ודק בשלא הגיע עדיין לתחום העיר או אין חל עליו עדיין החיוב וכן מוכח במ"א
סימן תקס"ח סק"ח דמנחם לאס דהר"ן דמיייר כשלא הגיע עדיין לתחום העיר ע"ש וכן משמע בצבור הגר"א דעובדא דרמי בר חמרא היה כשלא הגיע
דחתנית דק"ל בעלמא דנענין קבלה וגורמת הצור הוא כעין קבלה והכא כיון שלא נא עדיין בעיר צנעת קבלתם אין חל עליו התענית מן הדיו ודק מפני
המתלוקם ולכן מותר כשיא חוץ לתחום: (ו) ב"ח וא"ר ה"ל: (ז) פמ"ג: (ח) דשאר צרות לא נזכר במנחם רק מקורו מירושלמי ושם לא נזכר
גלשון אסור ואפשר דהוא רק מדת חסדיות בעלמא [שכתב"ג] וע"ש שמהלך עוד דדוקא צרות שהם דומים דרעבון כגון שדפון וירקון וכדומה אבל לא
בשאר צרות: (ט) עיין ג"ר בשם דברי דוד"ה שהקיל בצור מזה דכל שאינו לתענוג שרי: (י) מ"א וס"א ואם אינו יכול להועיל כלל אל יעמוד במקום
סכנה [מ"א בשם רש"ל]: (ה) הגר"א:

הגהות ותיקונים: א) להט"ז על החומש פרשת מקץ:

גשמים (ב) מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות ב' וה' וב' (ג) יכול התלמידים ראויין לכך ודין תעניות אלו (ד) כדין תענית יחיד: ב [נ] יהגיע ר"ח כסליו ולא ירדו גשמים ב"ד גוזרין ג' תעניות על הצבור ב' וה' וב' וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים (ה) ומתחננים כדרך שעושים בכל התעניות: ג יעברו אלו ולא נענו ב"ד גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור ב' וה' וב' ובאלו מפסיקין מלאכול (ו) מבע"י ואסורים בהם בעשיית מלאכה ביום אבל לא בלילה ואסורים ברחיצת כל הגוף בחמין לפיכך נועלין את המרחצאות אבל פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מותר ואסורים בסיכה "אא"כ הוא (ז) להעביר את הזוהמא (ח) ואסורין בהם (ט) בתשיש המטה וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר (ט) ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כבשאר תעניות: ד יעברו אלו [ולא נענו] ב"ד גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי וכל מה שאסור בשלש אלו אסור אף באלו ויתירין אלו שמתירין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם ומתפללין ברחוב העיר ומורידין זקן להוכיחם (י) ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה (יא) ונועלים את החנויות ובשני לעת ערב (יב) פותחין מעט (אזנן המנויות המוכרות אכילה ושמיה) (יג) נשם רש"י כדי שימצאו לקנות לסעודת הלילה ובחמישי לפותחין כל היום חנויות המוכרות (ג) (יג) מאכל מפני כבוד השבת ואם יש לחנות שני פתחים פותח אחד ונועל אחד ואם יש לחנות (יד) אצטבא לפניו פותח כדרכו בחמישי ואינו חושש: ה יעבורות ומניקות (טו) מתענות (טז) אבל לא בג' ראשונות ולא ב' אחרונות וימיהו לא יאכלו אלא כדי קיום הולד (ואסור לכן להממיר (יז) ולהענות (משנ"ץ סימן מ"ח): ו יאחר שגזרו י"ג תעניות אלו אם לא נענו אין גוזרין עוד וה"מ כשמתענין על הגשמים לפי שכשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת אבל על שאר פורעניות מתענים והולכים עד שיענו: ז כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו ממעטין

באר היטב

(א) ומתחננים. וכלל זה הקריאה ביהל כמו בשאר תעניות ט"ו: (ב) בתשיש. אפילו אין רעב צעלם עדיין עיין סוף סי' תקע"ד: (ג) מאכל. אבל של שמה דיכולין לקנותו צע"ש לא מ"א ע"ש: (ד) ואסורים בהם וכו'. אפילו אין רעב צעלם. ואפילו ליל ערב [פמ"ג]: (ט) ומתפללין בבתי כנסיות. ר"ל (יא) שאין מויליין לרחוב של עיר כמו שנוהגין בשבע אחרונות וכלקמיה צמ"ד: (י) ומוסיפין שש ברכות. הוא מנואר צנור: (יא) ונועלים את החנויות. עיין צנורות ארי דמסיק דשאר חנויות של דבר אחר נועלין לגמרי כל היום בין צנני בין בחמישי רק בחנויות של מאכל ומשמה פותחין מעט לעת ערב: (יב) פותחין מעט. היינו שפותח (יג) קלף דלת החנויות ואין מויליין מה שבתות לחון: (יג) מאכל. אבל של שמה (יג) דיכולין לקנותו צע"ש לא: (יד) איצטבא. כקא דהשתא אין החנות פתוחה לר"ה ואם הוא פתוח אינו נראה כל כך [רש"י]: (טו) מתענות. צלזו ג' תעניות אמצעיות: (טז) אבל לא וכו'. דנ"ג ראשונות (יד) לא תקיף רוגזי כולי האי ואחרונות כיון דשבעה ימיהו לא מצי עוברות ומניקות למיקס צה (טו) וקשה ימענו עכ"פ ג' תענית וז"ל כיון דא"ל להתענות כולם אין מחויבים להתענות כלל: (יז) ולהענות. כי הוא רע לולד. אם צנור גזר ג' תענית יש אדם עולה להם יום א' שהוא עשרה בטבת במקום יום שני ע"ש ומציאו צמ"י:

משנה ברורה

(ב) מתחילין ת"ח וכו'. היינו אפילו (ג) ציוס י"ז גופא וכן משמע צביאור הגר"א צמ"ט: (ג) וכל התלמידים וכו'. היינו שחיוז הוא (ג) על כל תלמיד ואין יכול להפקיע עצמו לומר פטור אני (ד) ודוקא כשואלים אותו דבר הלכה בתלמודו ואומרה דא הוא ככלל ת"ח וחיז להתחיל להתענות אבל אם לא הגיע לכלל כך אינו מחויב להתענות אלא שאם רצה מתענה ואין צו משום יוהרא אבל כל שאר אדם אינו רשאי (ה) דהרואה שמתענה מוכחא מילתא שעושה מפני הגשמים והו משום יוהרא: (ד) כדין תענית יחיד. היינו (ו) לענין שמפסיקין צהם צמ"ח ופזורה ופזורה אם פגע צלזו הימים ומשא"כ ת"ל וכלעיל צסימן תקע"ז (ז) וגם לענין מה שמוצא צסימן תקס"ו ע"ש וז"ל דה"ה לענין שרץ לקבל אותן מצדוד יום כשאר תענית יחיד ולפסוקי צמ"ז וכו' צסימן תקס"ז: (ה) ומתחננים כדרך וכו'. וכלל זה הקריאה ויחל בשמירת ומנחה כשאר תענית [ט"ו] ושא"ל: (ו) מבעוד יום. היינו (ח) דזהשמ"ש שלו אסור וא"ל להוסיף יתיר: (ז) להעביר את הזוהמא. וכ"ש אם יש לו מטעין צרשאו (ט) דמותר:

שער הצינן

(ב) שעת"ה ומיהו נראה דהיינו שקיבל מצמ"י להתענות: (ג) ט"ו: (ד) מ"א: (ה) מ"א: (ו) גמרא: (ז) פסוק: (ח) מ"א: (ט) אבל סיקה לתענוג אף כל שהוא אסור [גמרא]: (י) מ"א דל"כ אף צלזו הכי אסור וכלעיל צקוף הסימן: (יא) הגר"א: (יב) רמז"ס: (יג) מ"א אבל פותח קלף לעת ערב כמו בשני וכן מוכח צמ"א: (יד) רש"י: (טו) מ"א:

הגהות ותיקונים: א פ"ח:

במשא ומתן ובבנין (יח) של שמחה (א"כ (יט) כותלו נוטה ליפול) (טור) (כ) וממעטין (ד) באירוסין ונישואין י'אלא אם לא קיים מצות פריה ורביה וממעטין בשאילת שלום בין אדם לחבירו ותלמידים חכמים לא ישאלו שלום אלא כנוזפין וכמנודים למקום י'ועם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכובד ראש י'ותלמידים חכמים לבדם חזורים ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של י'תקופה י'ומותיון לאכול כלילה ובמלאכה ובשאר הדברים ומפסיקים ב"ח חנוכה ופורים י'יצא ניסן של י'תקופה י'הוא כשהגיע השמש לתחלת (כא) מזל השור אין מתענין עוד י'שאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה י'הואיל ולא ירדו כל עיקר בתחלת השנה: ח י'וכל זה הסדר כשלא ירדו גשמים כלל אבל ירדו ברביעה (פי' המטר היורד להלמים כל זמן ועשן האדמה נקרא רביעה מפני שרובע ומעזר את הקרקע כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והלמיתה וגו') וצמחו העשבים והתחילו ליבש הרי אלו (כב) מתענים וזועקים עד שירדו גשמים (כג) י'או עד שיבשו הצמחים י'וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעבור זמנם י'וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאות מהם הבורות והשיחין והמערות הרי אלו מתענים עד שירד גשם הראוי לבורות ואם אין להם מים לשותות מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשותות ואפי' בימות החמה י'פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים הרי זה מכת בצורת ומתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיעבור זמנם: ט י'בד"א בארץ ישראל וכל הדומה לה אבל במקומות שעונת הגשמים שלהם (כד) קודם שבעה עשר במרחשון או אחר זמן זה כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים יחידים מתענים שני וחמישי ושני ומפסיקים ב"ח חנוכה ופורים ושוהין אח"כ כמו י'ששה ימים אם לא ירדו גשמים ב"ד גזרין י'ג תעניות על הסדר שאמרנו: י י'כל תענית שגזרין הצבור (כה) בחו"ל אוכלים בהם כלילה ודינם כדן שאר תענית שאין גזרין על הצבור תענית כגון צום כפור אלא בא"י בלבד ובגלל המטר ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות: יא י'היו מתענים על הגשמים ונענו כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התענית משיכנסו בעומק הארץ החרבה טפח ובבינונית שני טפחים ובעבודה ג' טפחים (ושיעור כמה ירימין לירד לנכך עליהם ע"ל סי' רכ"א) י'ואם התחילו לירד אחר חצות (כו) ישלימו אותו היום (וע"ל סי' תקס"ט בסופו) (כז) ואם התחילו לירד קודם חצות (כח) לא ישלימו אלא (כט) יאכלו (ה) וישתו ויעשו יו"ט ולערב יתקבצו [ג] ויאמרו (ל) הלל הגדול: יב י'אין אומרים

שערי תשובה

[ג] ויאמרו הלל הגדול וכתב גר"י שבעה"ק ירושלים מו"צ שנת מ"ן ירדו להם גשמים אחר חצות והשלימו ואמרו הלל הגדול ועיין פרי הארץ ח"ב שכתב ואין ראייתו מכריעות והעיקר שאם ירדו אחר חצות דעת מהר"י וא"י שעה מעשה בחצות כשנענו אחר חצות שלא לומר הלל מתשובת כ"ה שאירע מעשה בירושלים כי והעמיק הדברים שלא במקומם

ברורה

ענינו בחפלת המנחה ולא מחנוטים אחרים וגם הלל היה ראוי לומר (כג) אלא שאין אומרים אותו בכנס רביע נדמחך שכתבו בו נוהג לחס לכל נצר נאה להאמר על השופע רש"י וי"א דכיון שנענו באותו יום אומרים הלל הגדול [דגמ"ר]: (כז) ואם התחילו לירד קודם חצות. משמע מלשון זה (כד) דאף שלא נגמר השיעור גשמים קודם חצות כיון שהתחלה היתה קודם חצות ולא הפסיק חצות אוליין בטרם התחלה ולא ישלימו: (כח) לא ישלימו. דעד כיון כפרה הוא: (כט) יאכלו וישתו. שא"ל הלל הגדול (כה) אלא צנפס שבעה וכרס מלאה (כו) ודוקא כזה שהוא אחר התפלה אלא קודם התפלה שרי ולכן אמרינן ליה בפסוקי דומרה שחמרת בשבת. ונמקום דשכיחי שכרות (כו) אומרים הלל הגדול ואח"כ אוכלין ושותין (כח) וה"ה אם ירד קודם חצות ורצו רוב הנאמר להשלים דמשלימין וכנ"ל צמין תקס"ט סי' יאמרו הלל הגדול קודם אכילה: (ל) הלל הגדול. הם כ"ו כי לעולם מקדו ומוחמין מודים אמתו לך על כל טיפה וכו' כמ"ש צמין רכ"א ושבו אין היחיד צריך לנכך יש להתחיל קודם הדוד שיר המעלות הנה צרכו וגו' העומדים

צ"ח

שער הצינן

(טז) לעיל צמין מקי"א צ"י בשם הר"ן: (יז) ר"ש: (יח) ר"ש: (יט) ע"י סי' תקי"א: (כ) מ"א בשם צ"י: (כא) פוסקים: (כב) ר"ף בשם ירושלמי: (כג) ריטב"א: (כד) שם: (כה) גמרא: (כו) אחרונים: (כז) גמרא: (כח) מ"א ושא"ל:

הגהות ותיקונים: א) לפנינו לא נמצא בה"ל בסימן זה:

(*) הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא אבל אם לא נענו עד יום שלאחר (לא) תעניתם לא: יג. אם ירדו להם גשמים בליל תעניתם קודם שעלה עמוד השחר (לב) אין אומרים הלל הגדול:

תקעו על איזה דברים מתענין ומתריעין. ובו ט"ז סעיפים:

א *כשם שמתענינים (א) ומתריעים על הגשמים כך מתענים על שאר הצרות כגון כותים שבאו לערוך מלחמה עם ישראל או ליטול מהם מס או ליקח מידם ארץ או לגזור עליהם צרה אפילו במצוה קלה הרי מתענין ומתריעין עד שירוחמו יוכל הערים סביבותיהם מתענים אבל אין מתריעין אא"כ תקעו להתקבץ לעזרתם יאפי' לא באו אלא לעבור דרך ארצם שאין להם מלחמה עמהם אלא על כותים אחרים ועוברים על מקום ישראל מתענין ומתריעין: ב. יוכן (ב) על (ג) [א] הדבר איזהו דבר עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה (ג) שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה הרי זה דבר יצאו ביום א' או בד' ימים (ד) אין זה דבר יצאו אלף ויצאו ממנה ששה מתים בג' ימים זה אחר זה הרי זה דבר יצאו ביום אחד או בד' ימים אין זה דבר וכן לפי חשבון זה יא' וי' הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה (ה) בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה י' היה דבר (ו) בא"י מתענין שאר גליות עליהם (דוקא דליכא דבר כגולה (ז) ולא במקלטה) (ח) פ"ג דתענית (ח) היה דבר במדינה ושיירות הולכות ובאות ממנה למדינה שתייהן מתענות (ט) אע"פ (י) שהן רחוקות זו מזו: ג. ואם היה דבר בחזירים מתענין מפני שמעיהם דומים לשל בני אדם וכו' אם היה דבר בעכו"ם ולא בישראל שמתענים: ד. יוכן מתענין על המפולת שבעיר כיצד (יא) הרי שרבתה בעיר מפולת (יב) לכותלים בריאים (יג) שאינן עומדין בצד הנהר לפיכך לאשורם ב' משנה שם י"ט ב"ה שם כ'.

א. ל' הרמב"ם
ב. ר' תנחומי
דעתו י"ט ומעט
דבר ימות ס"ג
ב. שם משנה
וכת"ב ג. ב"ה
שם כ"ב ד. שם
משנה ה. ב"ה
שם כ"א ו. רמב"ם
פ"ג מ' התענה
דקן מילא ח"ק
רגל דמשמע בגדי
לד מהטף וכו'
וכ"מ מהירוש' דלמר
מחירם ולא וקנס
וה"ה לא' דעובד
דבר נתמן משום
דגמיה לוקה שפחה
לא כ"ש ח. עובד
דשומא' שם ש. עובד
דבר יהודה שם
י. חוס' והר"ן
לפניה לאשורם ב' משנה שם י"ט ב"ה שם כ'.

שערי תשובה

דמה ענין אמירת הלל הגדול לשם שאין לו מקום שם כ"א כאן בתענית גשמים וע"ז כתב ר' נחמן ב"ה וכו' שם מש"ס הנ"ל:
[א] הדבר. ענה"ט וע"י בר"י כתב ג"כ בשם מהר"ם בן חביב בתשובה כח"י שכתב האידנא אין גזרין תענית נצור על הדבר וכן אמרו

(א) ומתריעים. ותמה אני למה אין אנו נוהגים לתקוע צעת נרה והאידנא אין מתענין כלל בשעת הדבר דמנוסה הוא כשאינו אוכל ושותה קולט שינוי אורח ח"ו וביד"ס ס"ס ש"ד כתב שמעטם זה אין משנה ברורה

בצית ד' צלילות ואומר מעלה נשיאים מקצה הארץ וגו' [מ"א]:
יב (לא) תעניתם לא. דלא נענו מכם התענית רק משמא דרתינו עליהו:
יג (לב) אין אומרים וכו'. דזה לא מיקרי התחלה להתענות ומשמע מסתימת המחבר דאפילו אותן התעניות שמפסיקין מצע"י מ"מ עיקר התענית מתחיל מעמוד השחר ואילך לא קודם ועיין בפמ"ג:
א (א) ומתריעים וכו'. כתב הרמב"ם מ"ע מן המורה לזעוק ולהריע בתפילות על כל נרה שלא תצא על הצור שנאמר על הנה הזורר אחתם והרעותם בתפילות [ועיין במגיד משנה דהריע לדינא דלאו דוקא בתפילות דה"ה בשופר] כלומר כל דבר שיצ"ר לכם כגון צורת ודבר וארצה וכיו"צ ועקו עליהן והריעו. ודבר זה מדרכי התשובה הוא שצומם שחצא נרה ורעקו עליה ורעו ידעו הכל שצבול מעשיהם הרעים הורע להן כחצוב עונותיהם העו אלה וגו' וזהו שיגרום להקיר הארה מעליהם אבל אם לא יעקרו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנה העולם אירע לנו ונרה זו נקרתה היא הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להצטק במעשיהן הרעים ותוסף הנרה נרות אחרות הוא שכתוב צמורה והלכתם עמי בקרי והלכתי גם אני עמכם צמחתי קרי וכו' ומד"ס. התענות על כל נרה שלא תצא על הצור עד שירוחמו מן השמים וכו' עכ"ל ותמה המ"א למה אין אנו נוהגין לתקוע צעת נרה ואפילו אם נאמר דאין מ"צ צבול הלל מדאורייתא מנוה לתקוע צלא תענית וכו"ל ונאמר צ"ע יש מאחרונים (א) שחילול דמדאורייתא

מנוה זו נוהג רק בא"י וכדכתיב וכו' תצאו מלחמה בצרצכם וגו' ויש שכתבו דאפשר דאף בא"י דוקא כשהיה תחת רשותו ואפשר עוד דדוקא כשהגזירה הוא על רוב ישראל או מ"ע לתקוע אבל בלא"ה לא [פמ"ג]: ב. (ב) על הדבר. והאידנא (ב) אין מתענין כלל בשעת הדבר דמנוסה הוא כשאינו אוכל ושותה קולט שינוי אורח ח"ו. ולענין ט"ז עיין לעיל בסיומן תקי"ד ס"ו צה"ל: (ג) שלשה מתים. מה (ג) א' בכל יום: (ד) אין זה דבר. דאין זה (ד) קצת אלא אקראי צעלמא: (ה) בכלל מנין אנשי המדינה. לפי שכן חלושות המזג ועיין בלבוש דבין מנין הת"ק ובין מנין המתים לא יהיו מאלו וכן משמע בשלמי גבורים: (ו) בא"י. דכיון דגמריה לוקה שפחה לא כ"ש. וסוריא אינה בכלל א"י דכיוצא יחיד לא שמה כיצוס [מ"א]: (ז) ולא במקצתה. דהא איכא (ד) גמריה ג"כ דניזולת ותינצל עם הניזולין: (ח) היה דבר במדינה. אף צה"ל: (ט) אע"פ וכו'. לפי (ה) שהדבר מתלווה ונצא עמיהן: (י) שהן רחוקות זו מזו. אבל אם"ס שירות הולכות אין מתענות הרחוקות (ו) אבל כל סביבותיה מתענות ולא מתריעות כדי להשחקק צרתן וכן נמי בתפולת סביבותיה מתענות מטעם זה: ד (יא) הרי שרבתה בעיר מפולת. ואפשר דשעורא בשלשה חמים [ריטצ"א]: (יב) כותלים בריאים. אבל אם הם רעועים אינם בכלל זה: (יג) שאינן עומדין בצד הנהר. אבל אם עומדין בצד הנהר אע"פ שכן כותלים צריכים (ו) אפשר דנהר שטף בןן מתחמיו את יקודם החולאים

שער הציון

(א) נחבי חיים: (ב) מ"א וש"א: (ג) רש"י: (ד) ב"י: (ה) גמרא: (ו) ב"מ וא"ו: (ז) רש"י:

הגהות ותיקונים: א. צ"ל אם אין:

הלכות תענית סימן תקעו

נ באר הגולה

ה"ז צרה ומתענין ומתריעין עליה וכן על הרעש ועל הרוחות שהם מפילים הבנין והורגים מתענים ומתריעין עליהם: ה' יוכן מתענין על (ג) (יד) החולאים כיצד הרי שירד חולי אחד לאנשים הרבה באותה העיר כגון אסכרה (פי' חולי סוגר הגרון מענין ויסקרו מעניות מהוס) או חרחור וכיוצא בהם (טו) והיו מתים מאותו חולי ה"ז צרת צבור וגורדין עליה תענית ומתריעין וכן (טז) חכור לח הרי הוא כשחין פורח (יז) ואם פשט ברוב הצבור מתענין ומתריעין עליו אבל חכור יבש [צ] צועקים עליו בלבד: הגה ונאלו מולאים א"ל שימותו נג' ימים זה אחר זה כמו דגדג שהוא נא מכה שינוי חיר אלא ממענים ומתריעים על אלו המלואים (יח) מיד (צ"י): ו' יוכן על חיה רעה שנשלחה אפי' לא הזיקה אלא נראית בלבד מתענין ומתריעין בכ"מ (יט) אפי' הרחוקים אבל אם אינה משולחת אינה אלא מקרה איוז היא משולחת נראתה בעיר ביום ה"ז משולחת (כ) נראתה בשדה ביום אם ראתה (כא) ב' ב"א ולא ברחה מפניהם ה"ז משולחת ואם היתה (כב) שדה שסמוכה (ד) לאגם (כג) באגם ב' ב"א ורדפה אחריהם ה"ז משולחת לא רדפה אחריהם אינה משולחת ואם היתה (כד) באגם אפי' רדפה אחריהם אינה משולחת אלא אם טרפה שניהם (כה) ואכלה א' מהם אבל אם אכלה שניהם באגם אינה משולחת מפני שזה הוא מקומה ומפני הרעבון טרפה לא מפני שהיא משולחת: ז' בתיים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות והאיל והם מקום גרודי חיה אם עלתה לגג ונטלה חינוק מעריסה (פי' מטה קטנה מענין הנה ערשו ערש נחל) הרי זו משולחת ואם לא הגיע למדה זו אינה משולחת שאלו ב"א שסכנו בעצמם ובאו למקום החיות אבל שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששולחו והזיקו כגון שלוח נחשים ועקרבם (כו) שמוזיקים ואינם ממימים ואצ"ל צרעים ויתושין והדומה להם אין מתענים עליהם ולא מתריעין: ח' יוכן על (כו) ירקון והשדפון משהתחיל בתבואה אפי' לא התחיל אלא במקום אחד כמלא פי התנור מתענין ומתריעין (אפי' הרמוקים (טו) רק שהיו (כח) נאומה הפרכיאל (ר"ן): ט' יוכן על הארבה והחסיל אפי' לא

שערי תשובה

משם האר"י ז"ל וכן יש סברה בתלמוד דף כ"ב ע"ש: [צ] לועקים עליו בלבד כו'. עיין בטור ועיין ספיק י"א וספיק י"ב והקשה השואל בשם שו"ת שו"ת ח"ג סי' מ' מש"ס דב"ק דף פ"א דמוכח דעל חיוכו לא מתריעין אפילו בשבת (ועי' צנ"ר) בשם מו"ה שהריגה בזה על הש"ע ספיק י"ב) וע"ש שהש"ע הש"ע דמוכח למענין שם דרש"י ורמב"ם לא גרסי מיבט בשבת ע"ש:

משנה ברורה

נמשלחת להזיק אצל צעיר בלילה דיש בזה ג"כ דאחד של ריעותא אפשר דגם זה בכלל שילוח הוא: (כא) ב' בני אדם. שנאמר ומוראכם וחתכם יהיה על כל בית הארץ וזו שעמדה לנגדם ולא יראה בכלל שילוח הוא: (כב) שדה שסמוכה לאגם וכו'. ר"ל בזה אם עמדה כ"ז שלא רדפה אחריהם אינה משולחת (י) דכיון דסמוכה לאגם היינו ריביתא והאי דלא נצתה סכנה אי חתי נצתה עריקתא לאגמא מיד: (כג) באגם. הוא מלא קנים ואילנות קטנים (יב) וה"ה יער גדול: (כד) אפילו רדפה אחריהם אינה משולחת. דכיון דהיינו דוכתא שלה (יג) סמכה אדעתה ורהטא אצתרייהו: (כה) ואכלה אחד מהם. רבנא הו' דאע"ג דאכלה אחד מהן הו' משולחת (יג) מדטרפה השניה ולא אכלה וכו' אם לא אכלה כלל צודאי משולחת הו' מדטרפה אומן [תוספות] ובפירוש ר"ח איחא להיפך ע"ש: ז' (כו) שמוזיקים ואינם ממימים. אכל אס (יד) ממימין אפילו יתושים וצופים מתענין ומתריעין עליהם וי"א דעל נחשים ועקרבם (טו) אפלו אם אין אנו יודעין עדיין שימותו על ידן ג"כ חוששין ומתענין ע"ז: ח' (כו) ירקון והשדפון. ירקון הוא תבואה שהסכיפה פניה ושדפון הוא רומ שמריק הזרע מן התבואה. ושעורו כמלא פי התנור פי' תבואה שראוי לעשות פת כמלא פי תנור ובגמרא מסתפק אם ר"ל כחיוכו התנור או כשורות הלחם הדבקים בפי התנור זה אלא זה אי"ז זה למעלה מזה: (כז) באותה הפרכיאל. היא מלכות ודוקא בזה שהיא מכה מהלכת אצל כשאניה מהלכת אינה מתרעת אלא מתענית בלבד כמ"ש סי"ב מ"א]:

ה"י

באר היטב

מתאבלין בשעת הדבר ע"ש: (ג) החולאים. וה"ה כשהאצטעווע פורחים בתינוקות ומתים י"ל לגזור תענית. ובש"ל"ה כתב דכל אחד יצרים בניו מהעיר צעת הולת ואס לא עשה זאת הם יצרים בנפשותם: (ד) לאגם. הוא מלא קנים ואילנות קטנים:

משנה ברורה

ה' החולאים. וה"ה כשהאצטעווע פורחים בתינוקות ומתים י"ל לגזור תענית וכבר נדפס קלימה על מחלואי ילדים ובש"ל"ה כתב דכל אחד יצרים בניו מן העיר צעת הולת דהיא מחלה המדבקת: (טו) והיו מתים וכו'. עיין לקמיה צנ"ר: (טז) חכור. שחין (ח) שמתחנך אדם עליה: (יז) ואם פשט ברוב הצבור וכו'. עיין צנ"ר שדעתו דבה אפילו אינם מתים ממנה גורדין תענית שהשחין לח הוא כעין שהיה צמחיס והוא קשה כמות אכן בזה צעין דוקא כשפשט צדו צדו צדו משא"כ לשאר חולאים: (יח) מיד. עיין צמחיס ריב"א שדעתו דע"כ צעין שהיו מתים מאותו חולי שלשה אנשים ואם נמחוקה החולי למומחם רק שאין צריך לזה שהיה דוקא בשלשה ימים כמו דגדג אלא בין ביום אחד או יותר מתענין ומתריעין עליו אכן לפי מה שמואר צ"י בשם הירושלמי מוכח דלענין אסכרה אפילו לא מת ממנה רק אחד מתענין עליו ונראה דמ"מ דוקא כשירד חולי זה להרבה אנשים אף שלא מת עדיין רק אחד מהן צריך להחמיר וכדמשמע לשון השו"ע אצל אי לא"ה לא ועיין צנ"ר שדעתו דצעין שימותו ממנה שני אנשים (ואשחמיתיה דברי צ"י בשם הירושלמי וכן הריטב"א): ו' (יט) אפילו הרחוקים. וז"ע (ט) על הרמ"א שלא הגיה כאן רק שהיו נאומה הפרכיאל כמו שהגיה צ"ח וכן למה לא חלק על דברי השו"ע צ"ח וס"ז צמח"כ וכל הערים שסביבותיהם וכו' לפרש דה"ה הרמוקים שהיו נאומה הפרכיאל: (כ) נראתה בשדה ביום אם ראתה וכו'. משמע דבשדה בלילה שדרכה להיות שם אין ראייה מעמידתה

שער הצינן

(ח) רש"י: (ט) ביאר הגר"א וכן תמה על השו"ע גופא שקורר ד"ע שם"א וס"ז כתב כל הערים שסביבותיהם ונאן קמס בדברי הטור אפי' הרמוקים: (י) רש"י: (יב) פמ"ג: (יג) רש"י: (יד) ודוקא כשערין זה אחר זה אלא שטרפה שני בני אדם כאחד אפילו אי לא אכלה אלא אחד מהם אין זה הוכחה שהיא משולחת מדטרפה שניהם כיון דבחדא טריפה טריפה לשניהם [נצרת ארין] (יד) מסקנת הבי"ו וכו' הלכא: (טו) ד"מ לדעת הטור:

נראה מהם אלא כנף אחד בכל א"י ואפי' אינו משחית יכול הארץ מתענין ומתריעין עליהם ועל הגובאי (פי' מין ארצה) בכל שהוא אבל על החגב אין מתענין עליו ולא מתריעין אלא זועקין בלבד ועכשיו שאין אנו מכירין מינים הללו על כלם מתריעין: י' יוכן על המזונות כיצד הרי שהחולו דברים של סחורה שרוב חיי אנשי אותה העיר מהם יגונן כלי פשתן בבבל ויין ושמן בא"י ונתמעט המשא והמתן יעד שיצטרך התגר למכור שוה י' בששה (כט) צרת צבור ומתריעין עליהם: י"ב כל עיר שיש בה צרה מכל אלו אותה העיר מתענה עליהם גשמים עד שיצרו להם הרי אלו מתפללים עליהם שאין לך צרה יתירה מזו שהבתים נופלים ונמצא בתיהם קבריהם ובא"י אין מתפללין על רוב הגשמים מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בנוים באבנים ורוב גשמים טובה להם ואין מתענים להעביר הטובה ועכשיו בצפת מצויים מפולת בתים מפני הגשמים ומתפללים עליהם: י"ב כל עיר שיש בה צרה מכל אלו אותה העיר מתענה וזועקין בתפלה ומתחננים ומתריעין בשופר עד שתעבור הצרה (לא) וכל סביבותיה מתענות אבל לא מתריעות אבל מבקשים עליהם רחמים ובכ"מ אין מתענין ולא זועקים ולא מתריעים בשבת וי"ט על שום צרה חוץ מצרת המזונות שזועקים עליהם בשבת: י"ג עיר שהקיפה אנסין או נהר וספינה המטורפת בים אפי' ע"ל יחיד הנדרף מפני אנסין או לסטים או רוח רעה או חולה שאר חולי שיש בו סכנת היום (ולגן החולה צננת ע"ל סוף סי' רפ"ה) זועקים ומתחננים בתפלות בשבת אבל אין תוקעין "אא"כ תוקעין לקבץ העם לעזור אחיהם ולהצילם: י"ד יתעניו אלו שמתענים על הצרות אין מתענין בהם לא עובדות ולא מניקות (לב) ולא (ס) קטנים ומותרים לאכול בלילה אע"פ שמתענים למחר (לג) חוץ מתעניות הגשמים: טו "צבור שהיו להם (לד) ב' צרות אין מבקשים רחמים (לה) אלא על (ו) אחת מהם דכתיב נצומה ונבקשה מאלהינו על זאת ואומרים אע"פ שיש בלבנו צרות רבות על צרה פלונית באנו להתפלל ואם יש להם צרת רעב וצרת דבר מבקשים רחמים על הרעב משום דכי יהיב רחמנא שובעה לחיי יהיב: טז "בכל יום תענית שגוזרים על הצבור מפני הצרות ב"ד והזקנים היו יושבין בבב"כ ובודקים על מעשה אנשי העיר מאחר תפלת שחרית עד חצי היום (לו) ומסירין המכשולים של עבירות ומזהירין ודורשין וחוקרים על בעלי חמס ועבירות ומפרישין אותן ועל בעלי זרוע ומשפילין אותם וכיוצא בדברים אלו ומחזי היום ולערב רביע היום קורין בתורה ומפסידין בנביא ורביע היום האחרון מתפללין מנחה (לז) ומתריעים ומתודין (י) וזועקים כפי כחם:

ב גימטריא
י"א ג אוקימ' דרבי
יוחנן שם ד אוקיממא
דרבי יוסף שם
ה רמב"ם שם פ"ב
ו רמב"ם שם מהא
דרבי וברימא כ"ב
ז רמב"ם שם מהא
דעיר שלא ירדו
עליה גשמים משנה
י"ט וכת"ק ח טור
כס רמב"ם שם
ממשנה שם י"ט
וכת"ק ב גימטריא
שם כ"ב וכפי' הר"ן
י ס"ל דלא פליג
כת"ק אר' יוסף כהא
דכא ק"ל דמתללין
שם לפיכך נפש
כ רמב"ם פ"א
וכ' ה"ה שזו מוכח
מן הגמרא ומוסכם
מן הפוסקים
ד רמב"ם שם
משו"ב דר' שמואל
בר תנמי שם ח'
ב ל' הרמב"ם פ"א
ממילא דלבי י"ב

תקעז אם נתרבה הגשמים עד שמטשטשים הקרקע איך מתנהגים. ובו סעיף אחד:
א (א) "בכל מקום אם רוב גשמים מטשטשים הקרקע (ב) ומונעים (ג) המחרישה (ד) מתריעים

א ל' הר"ם בר
נחם מבריימא
תענית כ"ב

באר היטב

(ה) קטנים. ונהגים שאין גזרים על פחמים מ"מ לזכר וט"ו (ו) חזקת. וכל כשיש צרה אחת יכולים להזכיר בתפלתם גם צרות אחרות וכו' צנמה פיוטים וסליחות מ"א:

משנה ברורה

י (כט) ה"ז צרת צבור. ומתענין [לנוש]: (ל) זועקים עליה. צפה לומר ענו [לנוש]: י"ב (לא) וכל סביבותיה. היינו (טו) צלומה הפריא כמ"ס ס"מ [מ"א]: י"ד (לב) ולא קטנים. לאו דוקא קטנים גזרים אלא כל שהם פחמים מ"מ לזכר וט"ו לנקבה אין גזרים הצבור עליהם תעניות אלו כיון שאינם תעניות קצות [מ"א] וי"א דמה שאמרו ולא קטנים היינו (יז) דאין צנח מלות מיון כמו צוהכ"פ לקמן בסיומן מר"ט"ו ס"ב (יח) ומ"מ נכון שיאכלו רק כדי קיום הגוף ולא להתענג באכילתם. והמ"א כח דהנהגה שאין גזרים תענית אלו על פחמים מ"מ לזכר וט"ו לנקבה: (לג) חוץ מתעניות הגשמים. עיין לעיל סימן תקע"ה ס"ה: טו (לד) ב' צרות וכו'. אצל כשיש להם צרה אחת (ע) יכולים להזכיר בתפלתם גם צרות שעברו אצל צרה זו

שער הציין

(טו) ולבוארה משמע לדידה דהיינו אפילו רחוקים כיון שהם צלומה הפריא ומדברי הגר"א נכ"מ משמע דכונה השו"ע הוא דוקא פסטימיה ולא הרחוקים: (יז) א"ר ונהר שלום וברכי יוסף ודלא כמ"א שר"ה לומר דלאו דוקא קטנים וכן משמע מהגר"א שלא כדבריו: (יח) כ"מ מא"ר נכ"מ פשוט מ"ע: (יט) הלכה ברורה בפירוש דברי הגר"א:

הנהרות ותיקונים: א) רפ"ח:

הלכות תענית סימן תקעז תקעה תקעט

נא באר הגולה

ומבקשים רחמים י'ואם הענין (ד) נחפז ואין פנאי להתריע כסדר שאר תעניות אין גוזרין בו תענית על הצבור שאין הצבור יכולים להתענות בכל יום אלא מתריעין בכל יום ובכל תפלה ובהתרתה בפה די ואם (ה) היחידים רוצים להתענות רשאים הם בכך ובהתרתה הפה דהיינו (ו) בענינו אבינו ענונו י'אומר יהי רצון מלפניך ה' אוי"א שיכבשו רחמין את כעסך ויגדלו רחמין על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת רחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין ובטובך הגדול רחם עליהם שאין פורענות בא לעולם אלא בשביל ישראל והם עמך ונחלתך אשר הוצאת מארץ מצרים ואינם יכולים לקבל לא רוב רעה ולא רוב טובה השפעת עליהם רוב טובה אינם יכולים לקבל כעסת עליהם אינם יכולים לקבל יהי רצון שיהא ריוח בעולם וזכור רחמין:

תקעז שכל יחיד יתענה ויתפלל על צרתו. ובו סעיף אחד:

א *כשם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם (א) כך כל יחיד מתענה ומתפלל על צרתו כיצד היה לו חולה או תועה במדבר או חבוש בבית האסורים יש להתענות ולבקש רחמים בתעניתו (ב) י'ולא יתענה בשבת ומועד חנוכה ופורים (ג) וראש חודש:

תקעט סדר תפלות באלו התעניות. ובו ג' סעיפים:

א *בכל יום משבעה תעניות אחרונות של גשמים מתפללים על סדר זה [א] מוציאים את (א) התיבה (ב) לרחובה של עיר וכל העם מתקבצים י'ומתכסים (ג) בשקים ונותנים אפר מקלה (פי' אפר של דג שנקרף לאפוקי עפר צעלמא שגם הוא נקרא אפר) (ד) על גבי התיבה י'ועל גבי ספר תורה כדי להגדיל הבכיה ולהכניע לבם וא' מן (ה) העם נוטל האפר ונותן בראש הנשיא ובראש אב ב"ד י'במקום הנחת תפילין כדי שיכלמו וישומו (ו) וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו ואח"כ מעמידים ביניהם זקן חכם והם יושבים י'לא היה שם זקן חכם מעמידין חכם לא היה שם לא זקן ולא חכם מעמידין אדם (ז) של צורה י'ואומר לפניו דברי כיבושים (פי' דגים שזנשין ומטורין הלז למסוזה) אחינו לא שק ולא תענית גורמים אלא תשובה ומעשים טובים שכן מצונו שלא נאמר באנשי נינוה וירא אלהים את שקם ואת תעניתם אלא וירא אלהים את מעשיהם ויבקבלה הוא אומר קרעו לבבכם ואל בגדיכם ומוסיף בענינים אלו כפי כחו עד שיכניע לבם וישומו תשובה גמורה (ח) ואחר שגומר זה דברי כיבושים י'עומדים בתפלה ומעמידים שליח צבור הראוי להתפלל בתעניות אלו ואם היה אותו שאומר דברי כיבושים ראוי להתפלל מתפלל ואם

באר היטב

(ג) צענו. ונקראקא נוהגים שהש"ס והצבור אומרים רצו זה בשומע תפלה כש"ס הרבה גשמים עסי קי"ז ס"ב:

(ה) לרחוזה. ואם אין יכולים להתפלל ברחוב מפני העובדי כוכבים יתפללו בבת אחר עיין מ"א: (ג) נשקים. למעלה על נגדיהם

שקורין מס"ת היא והיא מוחזקת כשירות אין משנה

כסדר תענית המצאנו בסיומן תקע"ה ועיין צ"י: (ד) נחפז. פי' שרץ להתענות לרפוח ממי שסכנתו כלל יום כגון עיר שהקיפה עוב"ס וכה"ג ולפי ענינם אין מקום לתענית צ"ב ובכל יום א"א לגזור תענית על הצבור לפיכך אין גוזרין תענית כלל: (ה) היחידים רוצים להתענות. אפילו לרופים ולא חיישין שמה יתלה ויטען לנריות [מ"א]: (ו) בענינו. הנה דג"מ משמע שראוי לומר ענונו אחר התפלה בדרך א"צ כמו שאומרים בעש"מ ולא ראיתי נוהגין כן אלא המנהג צמדינוטיו שהש"ן אומר רצו זה בשומע תפלה כש"ס הרבה גשמים [מפ"מ ומ"א]:

א (א) כך כל יחיד מתענה וכו'. שנין שהתענית הוא מדברי התשובה והכנעה כל יחיד ויחיד מחוייב לחפש בדרכיו בעת צרתו ולשוב אל ד' [מגיד משנה וכתב הפמ"ג דמשמע מלשון זה דיש עליו חיוב להתענות וכן מלמד הכ"ח ע"ש]: (ב) ולא יתענה וכו'. ואפילו קבל עליו ב' ויה' של כל השנה ופגע בהם ימים אלו מפסיקין [מ"מ]

א טור בשם הרמב"ם צ"א מה"מ וכתב ה"ה אפי"פ שאין לו הכרע מן הצמחא דגרים נהלין הם מזריזי התשובה לחפש בדרכיו בעת צרתו ב' מנחמתא דייחידים מפסיקין לנאשי מדשים

א משנה תענית ט"ו ב' צמחא שס ט"ו מפרש טעמא ועיקרו מיושעלמא רש"י ג' רמב"ם צ"ד וכתב הב"י ולא ידעתי מנין לו ד' מיימלא דרכ יוחנן שס י' ה' ברייתא שס י' שס ט"ו פ" מה שהביא מלואה ומודיע ויחזיר את ישראל נקרא קבלה (כ"י) ז' משנה שס

[א] מוציאים את התיבה כו'. ועי' בשו"ת י"ב מ"מ שהורה שאין להוציא ס"מ לצה"ק בעת צרה שחמתם שאין צדקאין צדקאין ויחזיר י"א לחוש שיעשו קלקול כמ"ס פוהר שפעם אחת עשו כן והיה בס"מ חסר וא"ו מן שוסעת וכמעט שגרמו חורבן גדול ע"ש ועי' צנרי"י סי' קל"ה שצ"ב בשם גדולים שאין לעשות כן ועי' מ"ס בשערי אפרים שער ט' סעיף מ"ה דלף להוציא לצה"ק ע"ש ונפתחי שערים מ"ס מה:

ברורה

ועיין לעיל סימן תקע"ב: (ג) ור"ח. ועיין [לשם]: א (א) התיבה. ס"מ עם התיבה: (ב) לרחובה של עיר. כדי להתכנסות בפרהסיא א"י משום גלות שגליו מזהב"ג וגלות מכפרת עון [גמרא] ולפי טעם זה אם אין יכולים להתפלל ברחוב מפני הכוחים יתפללו בבת אחר [מ"א]: (ג) בשקים. לומר הרי אנו חשופין לפניך כנהמה וכתב המ"א דנמשל לנהמה שדרך לכסות נהמה בשק ולכן נראה דיקשה למעלה על הנגדים: (ד) על גבי התיבה. משום עמו אנכי בצרה א"י כלל צרם לו צר [גמרא]: (ה) העם. והא דלנים נוטלים צעלמא ונותנין על ראשם היינו כדי שיצביעו מאחריים שעיי"ז נוסחן מרובה: (ו) וכל אחד וכו' בראשו. קודם תפלת שחרית [ספר האשכול]: (ז) של צורה. רש"י ומסופות פירשו צעלי קומה כדי שישמעו דבריו ויקבלו להמריך הלז והרא"ש פירש דחכם היינו כל שמיהו צ"ד פרנס על הצבור ואדם של צורה היינו ת"ח ולא גמיר כחכם א"י שראוי למנוחו פרנס על הצבור: (ח) ואחר שגומר

לאו מורידין אחר ומי הוא הראוי להתפלל בתעניות אלו איש שהוא (ט) רגיל בתפלה ו"ורגיל לקרות בתורה נביאים וכתובים (י) ומטופל (יא) ואין לו ויש לו יגיעה בשדה ו'לא יהיה בבניו ובני ביתו וכל קרוביו והנולדים אליו בעל עבירה אלא יהיה ביתו ריק מן העבירות ו'לא יצא עליו שם רע בילדותו שפל בך (יב) ומרוצה לעם ויש לו נעימה וקולו ערב ואם היה זקן עם כל המדות האלו הרי זה מפואר ואם אינו זקן הואיל ויש בו כל המדות האלו יתפלל : ב יסדר התפלה ושש ברכות שהוא מוסיף ותקיעות שהוא תוקע מבואר יפה בטור בסימן זה : ג שבע תעניות האלו אחר (ג) (יג) שמתפללים יוצאים כל העם לבית הקברות ובוכים ומתחננים שם כ'כלומר הרי אתם מתים כאלו אם לא תשובו מדרככם. (ולפי זה אם אין קברי ישראל הולכים על (יד) קברי כומיס) (גמרא):

תקפ ימים שמתענים בהם. ובו ג' סעיפים:

א אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו (א) וראוי להתענות (ב) בהם ואע"פ שמקצתם בר"ח י"ש מי שאומר שיתענו בו (ג) (וטוב שלא להשלים נר"ח): ב באחד בניסן מתו בני אהרן. כעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר. (ד) בכ"ו בו מת יהושע בן נון. ב' באייר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון ה'. (ז) בכ"ח בו מת שמואל הנביא. בכ"ג בסיון בטלו הביכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. בכ"ה בו נהרג רשב"ג ורבי ישמעאל ור' חנינא סגן הכהנים. בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וס"ת עמו. באחד באב מת אהרן הכהן. (ו) ביי"ח בו כבה נר מערבי בימי אחז. (ז) ביי"ז באלול מתו * מוציא (ח) דבת (ג) הארץ. ב' בתשרי מתו כ' איש מישראל ונחבש ר' עקיבא. (ט) ב' בגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחורב וברעב ובדבר מפני מעשה (י) העגל. (ד) (יא) ב' במרחשון עוורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו. (ה) (יב) בכ"ח בכסליו שרף יהויקים המגילה שכתב ברוך מפי ירמיהו. בח' בטבת נכתבה התורה יונת בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם ג' ימים. י"ב בו (ו) (יג) לא נודע איזו היא הצרה שאירע בו. (ו) (יד) ב' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע. בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פלגש בגבעה. (ט) (טו) ב' באדר מת משה רבינו ע"ה. כל

א טור בשם בעל הלכות גדולות
ב שם ד כפי גירסת הכ"י הוא שבעה חלול * אפי' עושן היה מיד שנחברת לשנים דברי המדרש וזו המתחלל מלאים רעים עד י"י חלול אפי' דבשדד רשעים רנה שחל מפני שלא וכו' שמתקבל תשובתו מלשונות ומסמך שם ולא נתקבל (כ"י) ד בכל ט אימא שמת ט עורא הסופר

באר היטב

מ"א ע"ש: (ג) שמתפללים. עין בלבוש המזמורים שראוי לאומרים בשעת עליית הגשמים: (ד) כומיס. לפי נוסח שלנו שאומרים בקשות בערב ראש השנה ועיוה"ק נר"ח דוקא קברי ישראל ועמ"ש בס"ס תקנ"ט:

(א) וראוי. עמ"א שבעה דמי שאינו רגיל להתענות תעניות אלו ואירע לו איזה צרה צ"מ ורואה להתענות צ"מ ניסן על צדו אסור כיון שהוא נוהג צו אסור תענית ע"ש. ועיין ס' תקס"ח

שגומר. וה"ה צער"ח במקום שאומרים דברי כטשים יאמרו קודם התפלה כדי שיתפללו בלבוש צדק נשנר אח"כ (מ"א): (ט) רגיל. כדי שלא יטעה: (י) ומטופל. צננים קטנים: (יא) ואין לו. שמתוך כך יתפלל בלבוש שלם: (יב) ומרוצה לעם. שיסכימו לתפלתו והלכיו נעימה שימשוך הלבוש ג' (יג) שמתפללים בו. אבל לא שיוציאו את התיבה וס"מ לבית הקברות ויתפללו שם וכ"ש בקברי עכו"מ ח"ו [ר"ן]: (יד) קברי כומיס. עיין במ"א שכתב דלפי טעם השני הנאמר בגמרא שהוא כדי שיצאקו הממנים עלינו רחמים אין לילך לקברי כומיס עי"ש בגמרא וצדק לפי נוסח שלנו שאומרים צער"ה ועיוה"ק על צד"ק דוקא קברי ישראל [מ"א] ולבד כ"ו במקומות שמעמידין גילולים על קבריהן דודאי אין נכון להתפלל שם: א (א) וראוי להתענות. עיין צ"ח שם מהראשונים שמתקפקין ע"ו ולדעתם יש ליזהר שלא להתענות כשאירע איזה מהם צ"מ ויש שכתבו שדבר זה יתכן צימי חממי החלומות ולכן בעל נפש יחמיר לעצמו אם אפשר לו. ומ"מ מי שאינו רגיל להתענות תעניות אלו ואירע לו איזה צרה ח"ו ורואה להתענות צ"מ ניסן על צדו אסור כיון שהוא נוהג צו תמיד אסור תענית [מ"א]: (ב) בהם. ובס"מ ס' ר"ל כתב

הערות והארות: 1) עיין ס' תקע"ג בהגה לענין חתן ביום חופותו:

ובשנה

בט' בו נחלקו ב"ש וב"ה: ג' י"ש מי שאומר שגזרו שיהיו מתעניין (טז) בכל ב' וה' על (ט) [א] חורבן הבית ועל התורה שנשרפה ועל (י) חילול השם ולעמיד לבא יהפכם ה' לששון ולשמחה:

הלכות ראש השנה

תקפא דיני ימי תחנונים וערב ר"ה. ובו ד' סעיפים:

א *נוהגים לקום (א) [א] באשמורת לומר סליחות ותחנונים (ב) מר"ח (א) אלול ואילך (ב) עד *טור בשם רב הא"י וכן הוא מנהג הספרדים יה"כ: הגה ומנהג בני אשכנז אינו כן אלול (ג) מר"ח ואילך מתחילין (ג) לתקוע אחר התפלה שחרית

שערי תשובה

[א] חורבן. עצה"ט ומ"ש שנוהגים להתענות כ' סיון עיין במג"א לעיל סי' תקפ"ח שכתב שפעם אחת חל כ' סיון בע"ש והיה צריח וזהו הרב שילבו על הסעודה שלא ימנעו מי שילך בלילה משמע דלמ"א מחזירים להשלים אף בע"ש ומקורו המחזיר ק"מ להקל בע"ש שלא להשלים ולכן נראה שאף אם יש עשרה משלימין כשהל בע"ש אין לקרות ויחל במנהג אע"פ דלעיל סי' תק"י כתב כשהל י' בעצת בע"ש קורין ויחל אף במנהג היינו ד' בעצת שהוא תענית קטע משא"כ מה כיון שיש מקילין היום שלא להשלים אין לקרות ויחל ומ"מ נראה דשפיר יכול לומר ענוו כמ"ל סי' תק"י בד אפרים שם לענין י' בעצת דלענין ענוו אין נראה לחלק כ"כ כיון שבאמת יש כאן י' מתענים ומשלימין ועי' בא"ר סי' תקפ"ו שכתב בשם מ"ט שבעת מ"ז היה כ' סיון ביום ב' שהוא תענית שגזרו ד' ארצות וקבעוהו לדורות והורו למעשה לקרות ויחל אף בשחרית ודוקא מה היום שיחל עוד כן כו' וכן בא"ר כתב לקרות ויחל אף שחל ביום ב' וכמ"ש הט"ז ע"ש ושמעתי בימי חרפי שכתב בפנקס הארצות שהגזירה היא לכן י"מ חזר ולבט ט"ו בנקדה ואמ"כ ראיתי במג"א סי' תקע"ו הביאו בש"ט לעיל שכן נוהגים שאין גוזרים על פסחיו מ"מ כו' והביאו בא"ר ג"כ ומה שקבעוהו ב' סיון אע"פ שהיה עת צרה מכופה שני ימים וגם אח"כ לפי שבעת קדמונים שנת מתקל"א היה ג"כ עת צרה ליעקב ביום זה כמ"ש בתפלות וגם שבוף שנת ייחודה בתוך הצנע רוע הגזירה שהיתה אז אשר כתב זכרון כפסר הגאון בעל ש"ך ז"ל ושם כתוב שגזרו ביום זה שאינו חל בשבת ע"ש:

[א] באשמורת. וכתב בר"י בשם מהר"ם וכתב ז"ל בתשובה שיש מקומות שאומרים סליחות בערבית ויש מקום הדבר שאין ראוי להזכיר י"ג מדות כ"א בעת רצון והיושב שם בעת שאומרים יסד וידוע אז יאמר המומרים אף הוודאי יכול לומר אף במנחת שבת אסור עד אחר חלות משום קדושת שבת וע"ש בשמו דמי שקם בעת שהצטור אומרים סליחות והיה צריך לנצל חיקון חלות טוב שיאמר חיקון חלות כסדר האר"י ז"ל שהוא עיקר גדול יותר מהסליחות וע"ש בשם מהר"ש שער אריה שצריך לומר הפליחות נגמח ונמחון ונכוונה ואסור להזכיר י"ג מדות שלא ככוונה וע"ש שכתב בעור ברקע שיותר טוב בימים אלו להצות סליחות ותחנונים עם הצור מללמוד וכתב בר"י שכן ראה לקבל רבנים שמתיד הי' עשוקים בגוים ונמחורים ונחודש אלול היו מניחים ק"מ מחדש גירסא רק תחנונים ע"ש וע"ש שיש מקומות נוהגים מר"ח אלול שמכריז השמש שוט נגים שצדיק ומנהג יפה הוא ע"ש וכתב מח"ב בשם ש"ך על החזקה פ' מעות יש נוהגים לעשות התרת נדרים באלול והרמז לא יחל דברו ככל ס"ת אלול ע"ש ועי' לקמן סוף ס"ק ז': * נזכר לעיל בנבאה"ט סי' תכ"ו ס"ק א'. המגיה:

משנה ברורה

והיו עת רצון. ואיכא אשכחא מקראי אמי לדודי ודודי. לי ר"ת אלול וס"ת עולה מ' כנגד ארבעים יום מר"ח אלול עד יוה"כ כי באלול ארבעים יום התשובה מקובלת להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה ואז דודו קרוב לו לקבל תשובתו מאהבה ועוד סמך מקרא ומל ד' אלקין את לבבך ואת לבב זרעך ר"ת אלול: א (א) אלול ואילך. אבל בר"ח גופא א"א סליחות ותחנונים וכן נוהגים לומר תהלים כל אלול עם תחנונים יפה"ר אין להתחיל בר"ח [פמ"ג]: (ב) עד יוה"כ. ונוהגין במדינתנו מר"ח אלול עד יוה"כ לומר בכל יום אחר גמר התפלה מוזמר לדוד ד' אורי כו' בוקר וערב ואומרים אחריו קדיש ואז נוהגין לומר עד שמע"י ועד בכלל. ודיוס שיש בו מוסף אחר גמר תפלה שחרית קודם אין כמון ובערב אחר תפלה המנחה ובמקומות שאומרים אותו אחר גמר התפלה בר"ח יש להקדים מוזמר דברי נפשי וכן במקומות שאומרים אותו אחר תפלה שחרית ונוהגין ג"כ לומר שיר של יום אחר תפלה שחרית יש להקדים השיר של יום [אחרונים]: (ג) מר"ח ואילך וכו'. יש מתחילין מיום ראשון לר"ח

באר היטב

מתענים בלד ראשון מהר"ל סימן ל"א וכ"כ בשכנה"ג משם מהר"י מולין ומשם מהר"י ברונו דכשהשנה מעוברת שימנעו בראשון ועיין מ"א והלק"ט ח"ב סי' קע"א: (ט) חורבן. איכא בכתבים שראוי לכל דר ישראל לזכות על שריפת החזרה שמכח זה נמסרה החזרה לקליפות. המקום יחזירנה לנו במהרה צימנו. כ' המניא ביום הששי פרשת חוקת נהגו היחידים להתענות שבלאות היום נשרפו כ' קרונות מלאים ספרים נצרפת ולא קצבו אותו ימי החדש מפני שמחון שאלת חלוט נודע להם שיום הפרשה גורם גזירת החזרה זאת חוקת החזרה מתרגמין דא גזירת אורייתא. גם בשנת ת"ח נחרבו שני קהלות גדולות בלכות היום. גם נוהגין להתענות כ' בסיון בכל מלכות פולין. * פסם אחת אירע שבתא א' לא הי' אפשר לראות הלכנה בחידושה ולקדשה מחמת שהיה יום מעון וערפל וגזר רב א' תענית. וכתב בתשובה שבות יעקב ח"ב סי' יו"ד שאין לו על מה לסמוך לטרוח את הצור בתענית ע"ש: (י) חילול השם. ומי שאינו יכול להתענות עכ"פ יתפלל על דברים הללו ויש מתענים מבשר ויין בלילה שלפניהם ובקץ שאוכלים קודם הלילה א"א להחמיר אם לא שקבלו עליהם לחשו כלילה אחר תפלה ערבית מ"א ע"ש ועממ"ל:

בסי' קל"ד ס"ק ג':

(א) באשמורת. דסוף הלילה הקצ"ה שט צעוה"ו והוא עת רצון הגמ"י ועמ"ש סי' א': (ב) מר"ח. אבל בר"ח א"א סליחות ותחנונים מ"א: (ג) לתקוע. יש מתחילין מיום ראשון דר"ח. יש וע"ש בשמו דמי שקם בעת שהצטור אומרים סליחות והיה צריך לנצל חיקון חלות טוב שיאמר חיקון חלות כסדר האר"י ז"ל שהוא עיקר גדול יותר מהסליחות וע"ש בשם מהר"ש שער אריה שצריך לומר הפליחות נגמח ונמחון ונכוונה ואסור להזכיר י"ג מדות שלא ככוונה וע"ש שכתב בעור ברקע שיותר טוב בימים אלו להצות סליחות ותחנונים עם הצור מללמוד וכתב בר"י שכן ראה לקבל רבנים שמתיד הי' עשוקים בגוים ונמחורים ונחודש אלול היו מניחים ק"מ מחדש גירסא רק תחנונים ע"ש וע"ש שיש מקומות נוהגים מר"ח אלול שמכריז השמש שוט נגים שצדיק ומנהג יפה הוא ע"ש וכתב מח"ב בשם ש"ך על החזקה פ' מעות יש נוהגים לעשות התרת נדרים באלול והרמז לא יחל דברו ככל ס"ת אלול ע"ש ועי' לקמן סוף ס"ק ז': * נזכר לעיל בנבאה"ט סי' תכ"ו ס"ק א'. המגיה:

ובשנה מעוברת יש דעות בין האחרונים ועיין בפ"ע וקוגין דעלמא להתענות בראשון: ג' (טז) בכל ב' וה'. ומי שאינו יכול להתענות עכ"פ יתפלל בזה על דברים הללו ויש מתענים מבשר ויין בזה וגם בלילה שלפניהם ובקץ שאוכלים קודם הלילה א"א להחמיר אם לא שקבלו עליהם לחשו כלילה אחר תפלה ערבית. איכא בכתבים שראוי לכל דר ישראל לזכות על שריפת החזרה שמכח זה נמסרה החזרה לקליפות המקום יחזירנה לנו ב"כ כתב המניא ביום הששי פרשת חוקת נהגו היחידים להתענות שבלאות היום נשרפו כ' קרונות מלאים ספרים נצרפת. גם בשנת ת"ח נחרבו שני קהלות גדולות בלכות היום. גם נוהגין להתענות כ' סיון בכל מלכות פולין נהרץ נהרץ ופסטיה [מ"א] ועיין בשע"מ שהוא דוקא מנן י"מ לזכר וכתב ט"ו לנקדה:

נוהגים לקום באשמורת. דסוף הלילה הקצ"ה שט צעוה"ו והוא עת רצון ומה שנהגו מר"ח שאלו עליה משה בחר סיני לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יעשו עוד אחר ע"י

יש מקומות שמקוהין ג"כ ערצת ועומדים באשמורת (ד) לומר (ד) סליחות (ה) ביום א' שלפני ר"ה ואם חל ר"ה ב' [א] ג' מתחילין (ו) מיום א' ששע (ה) [ב] שלפני (מנהגים) (ז) ואכל אסור ללכת מצינו כדי ליכנס לזה"כ לשמוע הסליחות מלבד (ו) (ח) בער"ה שמרבים סליחות יכול האכל ליכנס לזה"כ (פסקי מהר"א ס' קל"ג) (ט) וידקדקו לחזור אחר ש"ך (י) היותר (ו) [ג] הגון והיותר גדול (יא) בתורה ומעשים

באר היטב

מתחילין מיום שי דר"מ ואין לשנות שום מנהג עמ"א: (ד) סליחות. כשמתחילין סליחות אומרים א"ל חוץ מסליחה המתחלת בשם: (ה) שלפניו. כדי שיוכלו להשמוע ד' ימים לפני ר"ה עד ב' ימים דר"ה ושבת ועיוה"כ שאין מתענין. וי"ל דהמתענה ברי"ה א"ל להשמוע רק ב' ימים לפני ר"ה אע"ג שנהגו כבר להשמוע ללא היתר כונתו אלא לתשלומין ועבשו שמתענה ברי"ה א"ל תשלומין וכן דבראש השנה נאמר ועשיתם שיעשה עמנו קרבן והקרבן נרץ ביקור ד' ימים מפני הנומים עיין ענינה וקרבן. כחב לשון וס"ך מתעטף בצלית. [ועיין לעיל ס' מ"ח מ"ש שם] ואינו מברך. וי"ו"ל כחב ללכת ידי ספק ישאל טעם מהבירי שא"ל לברך על טעם שאלה. עוד כחב לשון שאלה ברכת התורה קודם הסליחות ולדגן אח"כ. וט"ו"ל כחב שא"ל ללבו אח"כ דל"כ לא ימלא שום ש"י שאלה אחר הסליחות דהא על כל אחד מוטל לברך קודם הסליחות ע"ש: (ו) בער"ה. וה"ה עיוה"כ דוקא במקום שמתענה בצליתות מ"א. ועיין ב"י וט"ו"ל ס' קל"א דרד"ו ותמונה א"ל אלא אצל: (ו) הגון. כחב ש"ה נרץ להיות הש"י והתוקע בעל תשובה גמור ועיין ש"מ בחר עשק סימן ק"ו שאין ראוי שיהיה התוקע רחוק ושאל

שערי תשובה

[ב] שלפניו. ענה"ט וע"מ מ"ש מה שפיר אפרים עמר י' סוף ח' ונפתח שערים שם: [ג] הגון. ענה"ט ומ"ש בשם בחר עשק דליכא טענת חזקה ס' עיין בצרי" וס"ח שכתב שם ד"ע דלא מהאי חזקה למי שאלו למד ואינו נשוי והם הביאו משה"ס פ"מ ח"ב ס' כ"ד וסנה"ג דשפיר מהאי חזקה וע"כ אם אירע שהיה מוחזק להפסל והמלגן אין מסלקין אותו ועי' ב"ח דשנה"ג קמ"ל דאפילו תפלה מוסף שהוא ענינו של יום לענין הקרצות וע"י חק"מ ס"ק ח' וס"ק כ"א מ"ש. והטעם לר' ימים אלו דבראש השנה נאמר ועשיתם שיעשה עמנו קרבן והקרבן נרץ ביקור ד' ימים מפני הנומים עיין ענינה וקרבן. כחב לשון וס"ך מתעטף בצלית. [ועיין לעיל ס' מ"ח מ"ש שם] ואינו מברך. וי"ו"ל כחב ללכת ידי ספק ישאל טעם מהבירי שא"ל לברך על טעם שאלה. עוד כחב לשון שאלה ברכת התורה קודם הסליחות ולדגן אח"כ. וט"ו"ל כחב שא"ל ללבו אח"כ דל"כ לא ימלא שום ש"י שאלה אחר הסליחות דהא על כל אחד מוטל לברך קודם הסליחות ע"ש: (ו) בער"ה. וה"ה עיוה"כ דוקא במקום שמתענה בצליתות מ"א. ועיין ב"י וט"ו"ל ס' קל"א דרד"ו ותמונה א"ל אלא אצל: (ו) הגון. כחב ש"ה נרץ להיות הש"י והתוקע בעל תשובה גמור ועיין ש"מ בחר עשק סימן ק"ו שאין ראוי שיהיה התוקע רחוק ושאל

משנה ברורה

ועשיתם עולה ללמד שצרי"ה יעשה חסד עמנו כאלו מקריב את עמנו ולכן קצת ד' ימים לבקר כל מומי חטאיו ולשוב עליהם. הש"ך מתעטף בצלית (ג) בשעה שאומרים י"ג מדות אף שהוא קודם אור היום אבל אז אינו מברך עליו אף שהוא נגד המיוחד ליום כיון שלפניו צלילה יש דעה דפטור מן מצות כדלעיל בסיון י"ח [לפני] וי"ו"ל הש"ך עליו דלמה לו להכניס עמנו לדבר שיש בו ספק וע"כ לא יטול אף טעם שלו ולא טעם של (ד) קהל שהוא ג"כ בשל אלא יקח טעם של חבירו דכה לבי"ע פטור מצות (ה) ויכין שטעמו רק לבשר ולא לקטות: (ז) ואכל אסור וכו'. אבל (ו) חוץ חו"כ דאין ואינו [וא] חוץ שלשים (ו) על שחר קרובין אסור לעשר לפני החיה ברי"ה ויזה"כ דהא דנים כרגלים לכל מלי' (ח) אבל צימי הסליחות אפילו בער"ה (ט) ועשיתם מותר [ובדלילה] חוץ אחר שרי אפילו ברי"ה ויזה"כ. וכן צימים (י) שאין אומרים תחנון מותר להפסל"י שחרית אם אחר יאמר הלל אבל מוסף לא יתפלל (יא) והח"א כחב כמדותה שהגרי"א לא היה מניח להפסל אפילו שחרית ברי"ה אכן בדליכא אחר לבי"ע מותר להפסל אפילו מוסף: (ח) בער"ה. וה"ה (יב) עיוה"כ במקום שמרבים בצליתות: (ט) וידקדקו. ונהגו לעשר לפני החיה (יג) פרנסים ומנהגים שידעו שצער הדור והייתו דוקא (יד) כשהם נאמנים ומעשים על הדור ומרובים לעם ובעוה"ר בדור הזה וכו' וכדי לתקן פרכה זו ראוי שיתפלל הש"ך הקטוע: (י) היותר הגון. וכל העתירה ומסעי"ם לש"ך שאינו הגון כאלו גחל טוב מן הקהל ועמידים ליתן את הדין [פ"ת]. והידוע בעמנו שאינו נקי מאלו וידוע לשמור אפילו משגגה אין לו להכניס את עמנו בעצרת השם. ואם אינו ראוי והגון ונקי אין ממתינן לו כשאר עושים אלא גוזין לאלתר [א"ר]: (יא) בתורה ובמעשים. וראוי (טו) שיהיה הש"ך והתוקע בעל תשובה גמור גס ראוי שילמדו הכוונות מהתפלות והתקיעות והוא מהזוהר וזהו

שער הציון

(א) לשון ולפ"י המתענה ברי"ה השני ימים א"ל להשמוע רק שי ימים לפני ר"ה אע"ג שנהגו כבר להשמוע ד' ימים קודם שהחיל להשמוע ברי"ה מ"מ י' להקל דלא היתה כוונתו שמתענה ד' ימים אלא לתשלומין ועבשו שמתענה ברי"ה א"ל תשלומין אלא ב' ימים אבל לעולם הש"י מוחזק בפנים לעולם נרץ ד' ימים לפני ר"ה ואשר מי שחיל [פמ"ג]: (ב) א"ר: (ג) מ"א בשם לשון ולעיל בסיון י"ח פסק המ"א דכל עובר לפני החיה נרץ להשמוע והיט מפי כבוד הצור: (ד) עיין לעיל בסיון י"ח וי"ח בפמ"ג: (ה) ואפילו למאן דמתמר לעיל בסיון י"ח צלילה שאלה מצינו היט בתחלה אבל כשעלה מחדש ביום שלא לקטותו לבי"ע א"ל לברך עליו. ומ"מ היכא דלאן לו טעם אלא שו מתעטף בו בלא צרכה וכשיאמר היום יושמש צליתיו ויברך כדלעיל בסוף סימן י"ח [למחר]. ולענין אמירת ברכת התורה וענו"י ואשר יר' אם יברך אחרת בכוונת קודם הסליחות או אח"כ עיין לעיל בסיון י"ח ובמ"א שם: (ו) מ"א: (ז) פמ"ג: (ח) א"ר חו"כ ג"כ דעת המ"א: (ט) יאזעט יעקב: (י) מהר"ש: (יא) ומה"ה לא יתפלל לילה הראשונה משום שאומרים שהייתו על גדות מטה ולא נרץ שמה ימירה ואפשר אם אחר ידליק מותר הוא להפסל [פמ"ג]: (יב) מ"א: (יג) מ"א בשם ראשונים: (יד) ב"ח: (טו) ש"ה:

הנהגות ותיקונים: (א) קל"ד: (ב) י"ד:

הנהגות והאורות: (1) עיין תרפ"ג סק"א. ותרע"א ס"ק מ"ד לענין להתפלל שחרית:

שערי תשובה

ולו הדרת פנים זקן וליכא טענות חזקה ברווק שהחזיק בתקיעות גם
וילמוד בתחלה התפלות והתחיתות וכונת התקיעות ביותר. כח
ההדור והמרוצים לשם ובעוה"ה בדור הזה וכו' וכדי לתקן פירתו זו
היה שיתפיל השם הקדוש וצפרטי צקהילות קטנות רחל וצטל
שעמנה זה ופילת תשובה חות יאיר סי' קכ"ו בענין חוקע שמבקש
שכר הרבה כילד ינהגו. כחז רמ"א ב"ד סי' שע"ו דלכלים לא
להתפיל בשבת וי"ט וכן בימים נוראים שאסור והיכה לדיכא
הנהגו בעדיק מיינה כחז מהר"ו דמותר להתפיל ובשאר ימים שאין אומרים
תחנון מותר לאלל להתפיל אפילו ברה"מ מנחה וערבית עסי' תרע"א
בנצ"ו סי' ק"א. ונהגו מי שהתחיל להתפיל או לתקוע אין ליתן המנוה
לאלחר כמ"ס ס"ס קנ"ג יוא"ש חלה הוא צד הקהל להעמיד המנוה
ועי' סי' נ"ג מש"ס: (ח) כל היום. אפילו ערבית שהתחיל
במנוה אומרים לו גמור מ"א. ומטעם זה הוא קודם לאלל ולמחר
וילא"ס מ"א: (ט) ער"ה. אפילו חינוקות מתענים. מהר"ל ויום

[illegible]

ויהגו שמי (טו) שהמחיל להספיל או לתקוע (יו) אפילו פ"א אין ליתן ההמנוה לאחר ואם חלה הוא צד הקהל להעמיד אחר (יט) ומ"מ כשחזר לבריאותו המנוה חוזר אל הראשון מי שצד בעש"ג^ט (יט) אין להראו להיות שייך צר"ה ויהיב"א^כ עשה פשוטה. אם רואה שיש מחלוקת בשביל המפלה (כ) לא יתפלל אע"פ שימפלל מי שאינו הגון: (יב) שיהא בן שלשים. שאז (כא) ראוין בן לוי לעזובה ותפלה הוא כנגד עבודה (כב) וגם שאז לבו נעצר ומדכה: (יג) שיהא נשוי. דומיא דכה"כ שיהא ברייטס לו אשה אחרת וספסיה לו לאש השומר ומי הטעם. ופשוט דאם מודמן לו שיש אחד שהוא בן מורה יראה חטא ואין לו אלו הפרטים והשני הוא איש פשוט והוא נשוי ויותר מכן

(עו) מ"א: (יו) ש"ע: (יח) אחרונים: (יט) שו"ע תורת אמת: (כ) ח"א בשם ס"ח: (כא) הגר"א וכעין זה משמע ד"מ אף ששם נזכר מנן כ"ה היינו שמאחר הומן יתחיל ללמוד מדר הפעלה וקב"ה מדר שיהא בקי יפה יפה כמו שהיה צריך ללמוד מדר עבודה מנן מ"ה עד שלשים ותשלשים התחיל לעבוד מן מוכח בבלתי: (כב) ד"מ. ושם כתוב בלשון זה ומזהו מן המעשה הזה למעלה מה' שאלו הם נצטר ונדעה כע"ל אכן בנאמח מינינו אלו אלו להם שום חוקה דלע' אדכרה) כן לכל האנשים חזק בזה אין להם נצטר וידוע קשה לשון הכל זו שכתב שם ומהו מן המעשה מן שלשים שאלו חוקה ימי הזקנה ולע' נכנס ונצטר וידוע קשה לומר שש"ס הוא בכל זו וברמ"א וז"ל בן ששים ותנחמ"ס ב' ל' אצל תנפשי באורחות חיים שהוא מקור לכלל דברי הכל זו קידוש תנח"מ שם ג"כ הירשקא מלשנים אצל לשון שם ממוקד ויחד ח"ל שם זה מלה וצריך לרקקק שיהיה בשניו כמחפש שני טעמים עבודה ומכ"ה שנה ולמעלה והמהו מן המעשה מנן ל' שנה שאלו הוא תנח"מ חזק וז"ל ימי הזקנה ולע' נכנס וידוע יחד נכנס (כג) לטעם: (כד) כן מנח"מ ד"מ ואפשר שהוא שנה מן חובת גר"א: (כה) ח"א בשם גר"א: (כו) מהרש"ש: (כז) מ"א בשם טור: (כח) פמ"ג:

העשרות והארות: 1) עיין סי' נ"ג מ"ב ס"ק פ"ב בענין אם לא נשאר עי"ז ממון חבירו בידו כגון שדיניהם כדינינו:

ג שם בשם מהג
אשמו ד שם על
פסוק מדת ר
סימן י מ י
גדול כי

(מרכיב ספ"ק דר"ה ור"ה יומא) וכן נכון לעשות וכל אלו התעניות א"ל (י) [ד] להשלים (יז) ואין קורין בהם ויחל אפי' ערב ר"ה וע"ל סימן תקס"ג ס"ב (יח) ואם חל ברית מילה בער"ה (יט) יכולים (יא) לאכול (כ) בשם תשובה אשכנזית ורבים נוהגין לאכול בער"ה (יב) [ה] קודם עלות השחר (מהרי"ל) משום חקוק העמים שהיו נוהגים להתענות בערב חגיגה ויכולין לאכול (כ) בלא תנאי (כא) אחר שכן נהגו (ד"ע):
ג (כב) אין גופלים על פניהם בערב ר"ה בתפלה (כג) אע"פ (יג) שגופלים על פניהם באשמורת בסליחות (יד) (כד) ואין תוקעין בערב ר"ה (מהגסים): ד (טו) [ו] (כה) מכבסין ומסתפרין בער"ה

באר היטב

א' של סליחות נהגו רוב הקהל להתענות טור: (י) להשלים. אפילו בער"ה. ואפילו אינו מתענה כל היום"ד ימים. ואין אומרים אלהינו ולאלי אבותינו וכו' לפי שאינו ח"ל ד"מ ועס' תקס"ב ס"ב כתב הבית חדש תענית עשרת ימי תשובה אם בשעה שמתחיל לנהוג כן או אחר"כ היה נדעמו לנהוג כן לעולם לר"ח המרה אפילו לא נהג כן אלא פעם אחת ואם לא נהג כן אפילו פעם אחת אלא היה נדעמו ואחר כך נחתרו אין לר"ח המרה. והמתענים ארבעים יום כתב של"ה להתחיל מ"ז בתמוז במפורז ימים שמתענה בלא"ה כגון ת"ב וא"ל ער"ה א"ל עולים להשלים אלא בלול עזמו עולה מהרי"ל ועס' תקס"ח ס"ק כ"א מש"ש. משכנס אלו כשכותב אדם אגרת למצורו לר"ח לרמוז בתחלתו שמבקש עליו לשנה טובה. והמתענה ב' או ג' ימים רופים אין יתנהג עם עניו עס' תקס"ב ס"ו. והאין יתנהג עם הבדלה עס' תקנ"ו וס' ר"ט ס"ו. ומי שקבל להתענות ב' או ג' ימים רופים דעמו להתענות עד הלילה אף בע"ש וסומך נפשו יתנה של להשלים משום כבוד שבת: (יא) לאכול השייכים לברית מזה לאכול. ולאכול בצימו אסור עד המילה חוץ מצעל הברית יש לעשותה קודם שעה יו"ד מ"א ועס' תקס"ח ס"ק ח': (יב) קודם. והמעין צוהר ובכח האר"י ז"ל מהחטא הגדול ר"ל לאכול קודם אור היום לא יעשה כן ועס' פ"ט וס' תקס"ד. כתב בש"ל אין לאכל להתענות ביום קצורה ער"ה וכח המ"א ואין קו"ל ביד"ר ס' שעה דמותר להתענות ומ"מ יש ללמוד ממנו שיש להקל במקום שיש מקצת חולה וא"ל המרה אם לא מי שמתענה יותר ממה שנהגו הציור ע"ש: (יג) שגופלים. אף שנמשך על היום לבוש: (יד) ואין. גם צילנה שלפניו ובצימו מותר לתקוע ובמהגסים משמע דאסור אפילו בצימו: (טו) מכבסין. ועל כל פנים לא ילבוש בער"ה בגדי רקמה ומשי כבשאר י"ט דיהא מורא דין עליו

שעלה ע"ה אסור לאכול ולשתות: [ו] מכבסין. ענה"ט טור שכתב

ברורה

בהגו. והאידנא נהגו עלמא שלא לאכול רק ששתה קאו"ע או טיי"א קודם הליכה לביהכ"ס כי בזמנינו נמשך אמירת סליחות עד אור היום ופשיטא שמיד שעלה עמוה"ש אסור לאכול ולשתות [שע"ת]:
ג (כב) אין גופלים ע"פ וכו'. דהוא כמו שאר עיו"ט: (כג) אע"פ שגופלים ע"פ באשמורת. היינו (לד) אף אם נמשך על היום מפני דרוש פעמים גרילין לקיים קודם עלות השחר תקנו לנפול אף אם אירע פ"א שמשך על היום: (כד) ואין תוקעין וכו'. להפסיק בין תקיעות דרשות לתקיעות דמונה [ואף כשתל יום א' של ר"ה בשבת ג"כ (לה) אין תוקעין בע"ש]. ומ"מ מותר (לו) לתקוע להתלמד דדי כשמפסיק ציהכ"ג אלא במנהגים כתב הטעם כדי לערצב השקן א"כ אין לתקוע כלל (לו) ובא"ר בשם ספר אמרל משמע דלהתלמד שרי נאמר קטור: ד (כה) מכבסין ומסתפרין בער"ה. להראות שאנו צנוחין במאדו ית' שיוציא ללדק משפטינו. ומ"מ לא ילבוש בער"ה בגדי רקמה ומשי

שער הציור

(כט) מ"א: (ל) מ"א בשם ד"מ: (לא) מ"א: (לב) אחרונים ועין בסימן תקנ"ט ס"ח ובמ"א שם מצויר יותר: (לג) ואפשר דאם אינו מולא מי שחיתו י' להקל במקום הדחק כי הא"ר דה"ס המקור דברי המ"א וגם הדגמ"ר צו"ד סימן י"ד מקיים דברי המ"א: (לד) לטש וס"א: (לה) כיון שאומרים זכרון תשובה היו כמו תקיעה [אחרונים]: (לו) מ"א: (לז) והעמיקו בלא"ה

יפקוד ודי לא יעול כל חד לקיום אדוכתיה כנלגנ"ד וצ"ע וע"ש בפמ"א טור שאם חלה הראשון ובידו הקהל לאדם אחר ואח"כ נתפרץ זה תלוי בפלגותא דחכמים ור"י ביומא (דף ס"ב) במפרש פסוק ואחד כו'. והרמב"ם פסק כהמכמים וה"ל אם היה חולה ביום ר"ה ואח"כ נתחזק ונתפרץ אף ששינה שום צמעה ראש ביד הקהל לנחור איה מהם שיראו ואליצא דכ"ע אם השי מוחזק לזרזק יותר מראשון הן בליתודו וכן במעשים וגם מוקע יפה יותר מזה בשני וכן אם היה חולה ב"ה ובחרו בשני אלא אם היה חולה בער"ה ובחרו בשני עני"ט ופנימים נתחזק ונתפרץ י"ל כיון דבשעת צמירה עדיין לא היה ראוי לתקוע ובשעת תקיעה הראשון במקומו עומד לא דמי לפסח דבשעת צמירה אחר מותו ה"ל ראוי לפסח ובכ"ג אפשר דלא נדחה הראשון ממקומו. ועי' בתוס' דיומא (דף י"ג) ראשון חזר לעצרתו כו' ע"ש. ועי' בשאלת יעב"ץ ס"ב ס' ק"ט על מ"ש בסידור עמודי שמים שאפילו מי שהחזיק בתפלה רק פעם אחת אין מעבירין אותו וכח שלמד מסמיכות הפוסקים למשמע מדבריהם דלפילו בפעם אחד הדין כן ואיכא תלמא טעמי כו' ואחיון דכורה ש"ס דיומא ועי' בשו"ת מ"ס עמוקים למהרש"א ס' ע' לענין נכ"כ ומשמע שם אפילו בפעם אחת וכו' השואל בשאלת יעב"ץ שם וכח כד אלהו ס' ל' בחדש שהיה ש"ך קטע ולא רצה להיות עוד ש"ך וקיבלו אחר במקומו ויש הנקנה בעיר הזאת שלא יתפלל בימים נוראים אלא ש"ך דוקא ולא שום יחד אם זה או בכלל ובחש שאם כל המנהגים מסכימים אין לחוש מלד התקנה דהמכין של עו"ש התקנה היה מחמת מחלוקת המתפללים או מחלוקת המנהגים כ"א אלא לתלוק כבוד לקרוב ובלש היה שכבר היה ש"ך לא יקראו בו וגם כולם מסכימים אין לחוש ועי' לעיל ס' ר"ג צנה"ט ס"ק י"ט מ"ש ביד אלהו שם לענין סידור. וענין המרה דברים שנהגין לעשות בער"ה עיין בשל"ה ורבים מנעו מקבלת הגיפה שאין בעו"ה אותם י' שהיה ראוי להמיר ועכ"פ לא ידעו פחות מ"י ועי' בשמש דדקא חלק י' ס' ג' מי שהלך חמדי בתפילין מחזיר לחלו עמה בעת שיושב לקבל הגיפה ע"ש: [ד] להשלים. ענה"ט ועי' במג"א ס' ר"ט מ"ש שם לענין הבדלה וקידוש דר"ה שלא יעשה שיהיה על כוס אחד כו' ע"ש: [ה] קודם. ענה"ט ועי' בשו"ת ח"ג שמחזיק במנהג הרמ"א והלבוש ע"ש והאידנא נהגו עלמא שלא לאכול אחר הליכה א"כ התנה קודם שישן לנכ"כ כי בחמיני נחשף אמירת הסליחות עד אור היום ופשיטא שמיד

משנה

שנים לנקה מתענין. וא"ל (כט) קבלה ולא השלמה אפי' אין מתענה עש"ת: (יז) ואין קורין בהם ויחל וכו'. והיינו אפילו אותן שמתענין וקורין ויחל בכל ער"ה [פ"ת] (ל) ואין אומרים או"א ברכנו בברכה וכו' לפי שאינו ח"ל (יח) ואם חל ברית מילה וכו'. עיין לעיל בסימן תקס"ח ס"ב צה"ה ובמ"א שם מצויר ענין זה בציורות קל"ה: (יט) יכולים לאכול. היינו (לא) מי שזמנו צה"כ אלא השייכים לברית מזה לאכול (לב) אפי' הן וסנדק ומוהל כולם נקראים צעלי ברית ויו"ט שלהם הוא. כתב המ"א במקום שיש מקצת חולי יש להקל בכל אלו התעניות וא"ל המרה אם לא מי שמתענה יותר ממה שנהגו הצור והש"ך צו"ד סימן רי"ד כתב דמחמת שאינו צריא לעולם (לג) לר"ח המרה [מ"א]: (כ) בלא תנאי. ר"ל אף דישן שינת קצב ומצויר לעיל דאסור לאכול אחר הליכה א"כ התנה קודם שישן שאינו מקבל עליו התענית קודם ע"ש הכא שרי: (כא) אחר שכן

הלכות ראש השנה סימן תקפא תקפב

נד באר הגולה

(יש (כו) נוהגין (טז) [ו] לטבול צער"ה משום קרי) (כל זו) ויש מקומות נוהגין לילך על (יז) (כו) הקצרות א מומחל דרב
בבבס י"ז
ומדפולג ר"א ואמר
יאל ש"מ דלרב
לא יאל הרא"ש
והרב"ק והרב"ט
כפי מהלכ' ב דרב
אלי שם ל"ד ופני
רמב"ם והרב"ף ור"כ
המ"ז ג משום
הרשב"א מהא
דנקיט כאל דמחל מדיה ודי בבבס י"ז ודעת הגאונים

תקפב סדר תפלת עשרת ימי תשובה ור"ה. וכו' ט' סעיפים:

א (א) "בי ימי תשובה אומר (ב) המלך הקדוש המלך המשפט ואם טעה (ג) או שהוא" (א) [א] מסופק
אם הוא בהמלך הקדוש (ד) חוזר לראש ואם הוא בהמלך המשפט אם נזכר קודם שעקר רגליו
יחזור לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר ואם לא נזכר עד שעקר רגליו (ה) (ע"ל סוף
סי' קי"ז) חוזר לראש (ו) (ע"ל סי' (ז) קי"ח): ב [ב] יאמר אמר האל הקדוש (ז) ותוך כדי דיבור נזכר

שערי תשובה

לנשים לנשים והאחרונים כתבו דוקא לנשים להורות פליטה כמ"ה כשגל
ילינו כו' והעולם נוהגין ללבוש בגדי יו"ט כשאר יו"ט רק הנשים ילבושו
לנשים: [ו] לטבול צער"ה ומ"ש בשם כהנ"ג דוקא אם לא היתה יכולה
לטבול קודם לכן לימא כמ"ה הפר"ח וכ"כ בר"י דאף שאינה טבילה אין
להחמיר בה ובמ"ק גמגם באיסור תה"מ משום מלות עונה ובמ"ז כתב
שנכון למנוע ובקושי התירו ליל טבילה ומ"מ יראה להיות טעור ביום כי
קדוש היום ולדווינו. ובש"ס מעיל דקדק סי' מ"ג כתב שאין כח ביד שום
אדם לבטל עונה דלאורייתא ואם נותנת לו רשות רשאי לסמוך אפי"ג די"ל
דמחלה מחמת טעם דאף כהנ"ג מ"מ בה שזהו משום מזהו י"ל דיתחיל
לה ג"כ ואימת יום הדא"י שילה ג"כ ומסכתא פרישה כלל שלם דליכא
רשות לא ע"ש ולענין דכל שנהגו כן משום מנהג פרישות של מזה מעיקרא
לאדעתא דהכי נשאל שמתחיל לו העונה בזמנים שאריכים פרישה ובמ"ש חז"ל
אסור לשמש בשני רעטון ואינו מדאורייתא רק אסמכתא וכן דימי אילות
דאסור בתה"מ ומייתי ג"כ אסמכתא וינחם דוד את נח שעב כו' ע"ג
דוד היה זכיר מאוד במלות עונה כדדרישין בדמעה ערשי אמהא אפי"ה
לא שמש דימי אלו ואפי"ה כל כה"ג שנתפשת המנהג להחמיר מעיקרא
מחלה על ימים אלו שיש בהם סכך מזה ועיין מש"ל סי' תקע"ד ע"ש:

[א] מסופק. עבר"ט ובג"י א"כ אסמכתא וינחם דוד את נח שעב כו' ע"ג
אף דלאמר ברוך אלה השם וכ"כ הפר"ח ובש"ס כתב דף ש"ז שכל עיקר
חזר ואומר קדושה ג"כ והביאו ש"ח ועי' במ"ס דרב"ם סי' נ"א אם חתם
ע"ש:

משנה

לומר פסוק תקעו צהודש שופר וגו'. (א) ולא היה הפסוק דהו בגאולה
אריכתא: (ב) המלך הקדוש. משום שעכשיו הם ימי דין שהקב"ה יושב
ודן כל העולם ומראה מלכותו וממשלתו שהוא בכל משלה: (ג) או
שהוא מסופק. דחזקה מה שהוא רגיל הוא מוזכר. והכא (ב) לא מהני
שיאמר 'פ' פעמים כמו בזמין קי"ד ס"ח" דהכא אינו רשאי לומר ברוך
אלה ד' דהוי ברכה לבטלה (א) ואם יאמר בלא שם א"כ תפלה כשיאמר
בשם יחזור ללימודו לומר ברוך א"י האל הקדוש הלכך לית ליה
תקנתא: (ד) חוזר לראש. דג' ברכות ראשונות חשובות כאלה. ואם
בר"ה ויה"כ נודע לו שהתפלל על הסדר לומר ובכן מן פחדו וגו'
רק משסופק בגמר הברכה אם סיים המלך הקדוש (ד) אפשר דא"ל
לחזור דלולי לא שייך לומר בה כהרגל לשונו בכל השנה מחמת
התוספות שמוסיף לומר קודם סיום הברכה: (ה) ע"ל ס"ח ק"ז.
ס"ה וע"ש במ"ז סק"ח: (ו) ע"ל סימן קי"ח. דשם פסק הרמ"א
להלכה דאם אמר מלך אלהיך דקדק ומשפט כיון שהזכיר מלך א"ל
לחזור וע"ש במ"ז סק"ג"ה מה שכתבנו שם בשם האחרונים מה:
(ז) ותוך כדי דיבור וכו'. היינו שלא שאה משגמר האל הקדוש (ה) רק
כדי

שער הציורין

(לח) עיין ד"מ: (לט) אחרונים: (א) לבוש: (ב) מ"א וש"א ואף דהפר"ח כתב דכשיאמר 'פ' פעמים ברוך אלה השם המלך הקדוש מהני רוב אחרונים סתמו
הרמ"א (ג) וה"ל כשיאמר ברוך אלה השם א"כ לא מהני כיון דנברכה לומר שם ד' כדנתי והורגל בה א"כ יחזור ללימודו [הרב"ן] וכן דעת הר"א (ד) משום
הוא: (ד) משום מים חיים מלך א"י סימן כ"ב. והנה במ"א הביא בשם הגאון מהר"ר אבלי פאסוועלער ששם טעה בגיל ר"ה ולא אמר המלך הקדוש שא"ל
לחזור בדין קטנה ולא הזכיר יעלה ויבא בגיל ר"ה שא"ל לחזור מחמת שאין מקדשין המושב בגילה ולענין לא הביא דזה היה שייך רק אם היה מתפלל תפלת חול
משא"ל מה שמתפלל תפלת יו"ט מ"מ אינו יואל ואולי דהוא מיירי שמוכר חיפך שפיים האל הקדוש [לאחר כדי דיבור] ולדידיה נריך לסיים בשל חול ואף מה
נע"ג דאף דבתר"י מספק דלפטר דיואל בשל חול דיעבד אל להמיר לכתחלה לסיים בשל חול ולא מנינו: (ה) עיין לעיל בזמין פס"ה בשעה"ל:

הגהות והיקוצים: (א) ס"ט:

הערות והארות: (1) עיין מ"ב סי' קי"ד ס"ק ל"ח לענין אם היה בדרתו להזכיר מעין המאורע: (2) בשעה"צ שם אות ג' ד':

ליקושי דברי הרב: (א) בשו"ע הרב סעיף ב' כתב: אם נזכר קודם שסיים תפלתו א"ל לחזור לברכת השיבה וכו' אבל לאחר שעקר רגליו טוב שיחפול
עד פנים בתורת נדבה וא"ל לחוש בה דבר כיון שמתפלל אותה מחמת הפסק.

הלכות ראש השנה סימן תקפב

ד ה"ר מטע נפ"י
מהל"ח חור בש"ס
מנהג אשכנז ו' טור
בס' אבן הר"ש
הש"ס
המח"ס
הגאונים

ואמר המלך הקדוש (ח) א"צ לחזור (ט) וכן הדין בהמלך המשפט: ג [ג] בשבת בינתיים ערביה יאמר בברכת מעין שבע (י) המלך הקדוש: הגה וה"ה (יא) אם חל ר"ה בשבת ומומם בשל שנת לנד (יב) וכן כשחל יום כפור בשנת (מהרי"ל ומנהגים): ד הי"ש נוהגים להתפלל בראש השנה ויום הכפורים (יג) בכריעה וצריכין הם (ג) (יד) לזקוף בסוף הברכות: ה יאם לא אמר (טו) זכרנו ומי כמוך (ז) אין מחזירין אותו: הגה אפילו לא עקר רגליו עדין (טז) רק שסיים אותה ברכה (מרומת שער) וזכר אפילו חזר חזר: [ג] בשבת צומתים. וכמו מח"צ שאל בנדרה מעין ו' טעה ואמר האל הקדוש כתב בשכנה"ג דחזר והפרי"ח חולק וס"ל דל"ח וכו' וכן המלך ס' קמ"ט ובמטה יהודה כתב בהפרי"ח דעת המח"צ בהשכנה"ג דחזר וכתב לפני דברי הקדוש האר"י ו' חוזה הא"ח וגם רז"ל כיוון לדבר פתר אלא שנתנו טעם לפי הפשט והעמינו ברמז ע"ש: [ד] ואמר בתפלה וכו'. ואם טעה ולא הזכיר מעין י"ט מחזירין אותו כמ"ס צ"ח בס' רבינו יונה ואף דתפלה ערביה רשות תפלה שנת וי"ט חוזה כ"כ מו"ק חלק ע' כתב דלמ"ח אלמנה ליה בללילת פירות ומומם שויה כחזרה ע"ש ובס' רפ"ח וכתב עוד בלמד שאמר תפלה ערביה כמקנה שחם מקדש ישראל והמונים אף דר"ה בכלל ומונים מ"מ לא כיון על ר"ה וקירכא דרגל נקט ואמרי וזמנו צ"ח א"ס חתם מקדש השנה לא יא' אע"פ דר"ט מיקרי שבת. ועוד שזה לא ידע מעיקרא דר"ה בכלל ומונים כו' ע"ש ועי' במח"צ ס' רפ"ח שהביא בשם מחבר המהר"ם דל"ח יו"ט או ר"ה בשבת ושבת בערבית ולא הזכיר של יו"ט חזר ולא מני סמך ולשמוע מן הש"ח ברכה כיון שאין מוכרין זה של יו"ט ומח"צ כתב דיו"ט בנדרה. ונדרה כו' שאין עולה יפה אלא אינו יוצא מעין ו' וכן נלענ"ד וע"ש בש"ח דל"ח חל בנ"ס ושבת לומר ותודיענו א"צ לחזור שעתיד להבדיל על הכוס ועי' פ"ו בגמ' מרבה שמה שהשמיט המחבר מינה בנדרה היא לשיטתו ק"ל פ"ו שיהי נוסחא הרמב"ם ולמנהגנו שאומרים בכל יו"ט גם בנדרה י"ל ודלא כאר"י ע"ש וכתב בש"ח שאם שבת לומר [מלך] [מלך] על כל הארץ בשמיים יא' ואפילו לא אמר אר"י מלך על כל רק אמר יעלה ויבא חתם צ"ח מקדש ישראל ויום הכורין יא' אף בתפ"ס שהוא נולדות אפשר שצ"ח לחתום מלך על כל הארץ דומיא דזכרונות וזפורות אף לפי מ"ס הרד"א וכל כו' שצפוקי וזכרונות וזפורות ואמר סמוך לחתימה פסוק אחרון של מורה מפני שצמחות אינו חותם בענין המלכות אלא קדושת היום כו' משמע מזה דמלת מלך לא הוקצו בהקפדה שאל"כ היה צריך לומר פסוק מלכות סמוך לחתימה שמהיה של שנת דעת הכנה"ג ס' תפ"ו דלא כיון שהזכיר בנדרה והפרי"ח חולק וכן כמה גדולים עי' לעיל ס' תפ"ו בנדרה ס' ק"ה ובנדרה מח"צ הפסיק ג"כ לפר"ח ובכח שכן נראה מהריטב"א פ"ב בנדרה ע"ש. ועי' שהאריך דשפיר נוסחא מלך על כל העולם כולו ובמ"ס הט"ו ומח"צ מיימי

משנה ברורה
כדי א' תיפוצה ויאלץ שהא יומר משיעור זה לא מהני חזרתו (ו) וכו' כשלא התחיל עדיין ברכה אחרת דל"ה אפילו תוך כ"ד חזר לראש: (ח) אינו צריך לחזור. היינו אפילו לא נזכר שהוא ימי תשובה ובעת שאמר ברוך אתה ד' היה בדעתו ג"כ לסיים האל הקדוש אפ"ה כיון שנצטוו נזכר ואמר המלך הקדוש (ו) מהני: (ט) וכן הדין וכו'. אולי לשיטתיהם נספיק הקדוש ולפי מה שפסק הרמ"א בסימן ק"ח בכל גווני א"צ לחזור אלא אם לא אמר בפסוק המלך האל אוהב לזקוף ודקה ומשומע ולא הזכיר מלך: ג (י) המלך הקדוש. ואם טעה ואמר האל הקדוש יצא דעות באחרונים אם צריך לחזור ודוקא אם סיים בנדרה אלא אם נזכר קודם שסיים יתחיל מן המלך הקדוש [אחרונים]: (יא) אם חל ר"ה בשבת. ר"ל יאמר ג"כ בנדרה מעין שבע שצלי שנת המלך הקדוש: (יב) וכן כשחל וכו'. ר"ל ג"כ דלאו חותם בשל יו"ט רק בשל שבת וכלל וכו' שחל להיות בשבת שנת מוכיר זה של יו"ט וכו' כלל בסימן ק"ח ע"ש: (יג) בכריעה. לפי שאין מלואים דין לפיכך יכין להתפלל באימה וביראה. והנה מלשון זה משמע כשאר כריעה המחזר בנדרה אלא דניחא דהוה צריך על ברכיה וכן בשלמה כמי קם מכרוע על ברכיו וגו' אלא אין נוהגין כן אלא

שעור הציון
(י) שנת בשם מטה יהודה: (י) מ"ה והגר"א וכו': (ח) פוסקים: (ט) רא"ש ופ"י: (י) פמ"א וכו':

הגהות ותיקונים: א תפ"י סע"ף א':
הערות והארות: 1 עי' ס' ר"ו ס"ק י"ב ושעה"צ אות י' ורס"ו סקט"ו ותפ"י סק"ד ושעה"צ אות ג' לענין תוך כדי דיבור:
ליקוטי דברי הרב: א בשו"ע הרב סע"ף א' כתב: ואם שכח לאומרו וזכר קודם שסיים הברכה ששכח בה אומרו במקום שזכר, אם לא הזכיר את השם שבחתימת הברכה. סע"ף ו' כתב: ואם שכח לאומרו וזכר קודם שסיים הברכה ששכח בה אומרו במקום שזכר, אם לא הזכיר את השם שבחתימת הברכה.

הנהגות ותיקונים: א תפ"י סע"ף א':
הערות והארות: 1 עי' ס' ר"ו ס"ק י"ב ושעה"צ אות י' ורס"ו סקט"ו ותפ"י סק"ד ושעה"צ אות ג' לענין תוך כדי דיבור:
ליקוטי דברי הרב: א בשו"ע הרב סע"ף א' כתב: ואם שכח לאומרו וזכר קודם שסיים הברכה ששכח בה אומרו במקום שזכר, אם לא הזכיר את השם שבחתימת הברכה. סע"ף ו' כתב: ואם שכח לאומרו וזכר קודם שסיים הברכה ששכח בה אומרו במקום שזכר, אם לא הזכיר את השם שבחתימת הברכה.

ו כר' ספדל ורמא
עירובין מ' ח טור
בס' רב ער שטס
והרמ"ה סוף ר"ה
ו"כ זמ"ט מ"ט
ט טס בס' רב
יח' ט' בס' ר"ה
גמרא
לשנו
וספר
ב ספקי טוס' טוף
ר"ה

השקן) וה"ה (יז) אם לא אמר וכמזכיר ראש חודש: ז "אם חל בחול (ה) [נה] אומר (יט) יום תרועה מקרא קודש ואם חל (ו) [ן] (כ) בשבת אומר זכרון תרועה: ח (כא) "אינו אומר מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון" וכן אינו אומר והשיאו ובתפלת מוסף (כב) אינו אומר ואין אנו יכולין לעלות ולראות לפניך אלא ואין אנו יכולים לעשות חובותינו לפניך (כג) (ומומין (ו) ודנך אמר וכן (טור): ט יאע"פ שכל ימות השנה מתפילים בלחש ברה"י ויהיה כ"כ נוהגין לומר (כד) בקול (ה) [ן] רם ולהשתחוות לא חיישי' כיון שמצויי' בידם מחזורים: הגה ונוהגין שכל אחד אומר למצורו (ו) [ן] לשנה טובה (כה) תכנה (טור):

תקפג דברים שנוהגים לאכול בליל ר"ה. וכו' ב' סעיפים:

א [א] "יהא אדם רגיל לאכול ברה"י רוביא דהיינו תלתן כרתי סילקא תמרי קרא (א) וכשיאכל רוביא יאמר (ב) יה"ר שירבו זכויותינו. כרתי יכרתו שונאינו. סילקא יסתלקו אויבינו. תמרי יתמרו שונאינו. קרא יקרע גור דינו ויקראו לפניך זכויותינו: הגה יש נוהגין לאכול (א) (ג) תפוח מתוק

שערי תשובה

רביה מדברי הש"ס כמה פעמים ועי' בגין ארסל בפי קרס כל העדה כולם קדושים וכו' ע"ש ועי' בגין לעיל כי ע"פ וכלן נט"ו שכתב ויש רביה לזה לעיל חסר בדפוס מיעוט כי ע"פ וכמ"ל בד אפרים: [נה] אומר. ועי' בפרי"ם אם אמר בחול זכרון תרועה א"ת ואפילו בשבת אם אמר יום תרועה א"ת כיון דכ"ד קטע ותמוך בא"י תוקעין א"י כי ועי' לקמן כי תקל"א צרכה דשומע קול תרועה כי: [ן] בשבת. ענה"ט ומ"ס אכל בשאר מקומות כי נמשך אחר מ"ס לפנינו צמ"א והוא ט"ס וז"ל כמ"ס בד אפרים אכל ביה"כ שחל בשבת כי ע"ש: [ן] רס. ועי' צמח"צ דלפי טעם הוהר והארי"י ז"ל שאסרו בחול כ"ש שצריך לומר ברה"י ויהיה דמיא יחיד ע"ש ועי' מה שכתבנו בד אפרים לעיל כי ק"א וטס כתבנו דאם אינו יכול לבדו בגין אחר שרי ועי' בש"ס שכתב בשם ספר בית דוד עם הש"ס אע"ג דנחבאר כי קכ"ד שצריכים היטור לשמוך כי י"ל שאין יסור אלא בכל השנה אכל הכא כיון דכל יומא לא עבדי והשם עבדי ליה לן זה אכל מה שנהגים להרים קול יותר מן הש"ס ודאי אינו בגון ודאי לגעור בהם ע"ש ובמדינתנו לא ראינו מנהג זה רק היטור שותקים ושומעים לדברי הש"ס אך בפסקי מלכות זכרונות ושופרות י"א אומרים עם הש"ס נלחש ואף שמוזכר ג"כ שמום הקדושים כיון שהם פסוקי מנ"ך הוא בקורא בתורה וכ"כ הט"ו כי מרכ"ס ס"ק ג' ועי' בש"ס לעיל כי רט"ו וכ"כ הר"י לענין אומרים אחילה שאומרים היטור עם הש"ס מותר ודלא כקצור שלי"ם ע"ש אך י"ל נלחש שלא יעטל הש"ס מתפלתו וגם יזהר בשלי"ם לומר עם הש"ס גם משאר טוסא התפלה כדי לבדו לט בהתעוררות תפלה ותחנונים. מ"מ לא יזכר שום שם וכשיחמיל הש"ס לומר אור"א מתוך כי יחמיל הוא מחיבת מלך וגם בשאר הטוסא ילך כשיצא להוכיח שם ואפשר שגם זה יכול לומר דרך בקשה כמו שאומרים בשחרית פרשת עקידה דרך תפלה ותחנונים ומ"מ עכ"פ יזהר שלא לשים הברכה וגם אין לעשות כן כי אם כשמכריע בגפשו שיתעורר עי"ז לבדו לט לאבוי שבשמים:

[א] יהא רגיל כו'. ועי' בא"ר ומח"צ שגם נלל שני דר"ה יעשה כן:

משנה ברורה

אמת רק ודנך אמר. וכו' פליגא לעיל^א בכל עשי"ת בכל הקדישים שאומרים: (יז) אם לא אמר וכתוב ובספר וכו'. וכן גם תוספות וכן מן וכו' שאומרים צרכה שלישיה אם לא אמרו כלל אין מחזירין אותו [לחזרונין]: 1 (יח) ואינו מזכיר ר"ה. דכשאוברים יום הזכרון (יא) קאי נמי אר"ה דקרי זכרון דכתיב וזמנא דכתיב וצראש' חדשים וגו' והיה לכם לזכרון: ז (יט) אומר יום תרועה וכו'. ואפילו (יז) בתפלת הלילה או בקידוש אע"ג שאין תוקעין בלילה מ"מ היום הוא יום של תרועה דלמחר תדאי יתקעו. וכמזכיר האחרונים דנדיעבד אם אמר בחול זכרון תרועה וקיים הצרכה אינו מחר [דהא בתורה כתיב זכרון תרועה אע"ג דמלאוויחא תקיעה שריא בשבת] וה"ה בשבת אם אמר יום תרועה ג"כ אינו מחר: (כ) בשבת אומר וכו'. ואומר אור"א לא ראה במחזיקי קדשו וכו' אכל ביה"כ שחל בשבת אין אומרים לזה במחזיקי קדשו יום עיני. ואינו מנוחה גמורה [לבוש וס"א]: ח (כא) אינו אומר מועדים לשמחה וכו'. ר"ל דלא כאילו דעות שהזכרו צטור דס"ל שיש לאומרים: (כב) אינו אומר ואין אנו יכולים

לעלות ולראות. דהא אפילו זמן המקדש לא היה המ"ע להראות כ"א בשלשה נגלים: (כג) והוחמין ודברך אמת. יאמר ומתוך אמה ד' לבדן ולא אמה הוא ד' לבדן [צרכי"ן]: פ (כד) בקול רם. מפני שעי"ז יוכלו להסתכל יותר בצורה (יג) ומ"מ לא יגיבה קולו יותר מדאי: (כה) תכתב. ולנקבה יאמר (יד) תכתב צו"ד. המ"א מזלד דיש לומר ג"כ ותתחם והגרא"ל צבאורו מקסים ודע"ה העשרה מאמרות דאין לומר² ותתחם. ועי' צמ"א דיכולין לומר לשנה טובה תכתב עד תלות היום ועי' בגין דמוכח מניה דיום שני כיוס א' דמי לזה דיכולין לומר גם בליל שני לשנה טובה תכתב וצ"ל מולך על זה: א (א) וכשיאכל רוביא וכו'. וה"ה (ה) מה שנקרא בלשונות אחרים לשון רביה יאכל כל מדינה ומדינה בלשונה: (ב) יהי רצון. מלפניך (ג) ד' אור"א שירצ' וכו' וכתב א"ר בשם שלי"ם יתעורר דמס בתשובה כשיאמר י"ר ויחפול ע"ז בלש שם: (ג) תפוח מתוך בדבש. והתפוח (ג) עיקר ומצרך עליו ופוטור הדבש. ואף שאוכל התפוח אחר צרכה המזליה מ"מ תריך לנרץ עליו. יש נוהגין לטעל המזליה בדבש:

תתחש

שער הציון

(יא) אחרונים: (יז) ב"י וס"פ: (יג) אחרונים: (יד) פמ"ג: (ה) מ"א וס"א: (ז) כל ט ורד"א: (ג) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) בשע"ת:

י"קושי דברי הרב: א) בשו"ע הרב סעיף ט"ז כתב: בכל הקדישים וכו' אומרים לעילא ולעילא וכו'. ב) בשו"ע הרב סעיף י"ז כתב: ואין לומר דבר זה (לשנה טובה וכו') ביום ב' של ר"ה אחר חצות היום לפי שכבר נגמרה הכתיבה של ר"ה. ג) ובסידור הרב כתב: לשנה טובה תכתב ותתחם. ד) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב: יהי רצון מלפניך שירבו זכויותינו.

הלכות ראש השנה סימן תקפג תקפד

דבש (טור) ואומרים (ב) [ב] (ד) תתחשש עליו (ה) שנה מתוקה (אנדורה) וכן נוהגין יש אכילים רמזים ואומרים נרצה זכות כרמון ונוהגין לאכול גש (ג) שמן וכל מיני מתיקה (מרדכי דיומא): **ב** יאכילים (ו) ראש (ד) כבש (ז) לומר נהיה לראש ולא לזנב יזכר לאילו של יצחק: הגה יש מתקדקים שלא לאכול אגוזים שאגוז צימטריא חטא ועוד שהן מרבים (ה) כימה וייעה ומצטלים התפלה (מהרי"ל) והולכין אל (ו) [ג] (ח) הנהר לומר פסוק ותשליך צמולות ים כל חטאתיו וגו' (מנהגים) וגם נוהגים (ט) שלא (ו) לישן ביום ראש השנה (ירושלמי) ומנהג נכון הוא:

תקפד סדר קריאת התורה בר"ה. ובו ד' סעיפים:

א מיתל דרבי **א** (א) אין אומרים (א) הלל (ב) בראש השנה ויום הכפורים: הגה ונוהגין לומר (ג) [א] אצטו מלכנו אצטו ר"ה ל"ב

באר היטב

לנצל המזליא דבש ועמ"א: (ג) תתחשש. דהיינו שאוכל תחלה ואח"כ לומר שלא להפסיק עמ"א. ובשכנה"ג מפלפל אם יבדק על התפוח או על הדבש ג"כ ע"ש. ובתשובת שו"ת יעקב ח"ב סי' נ"ז כתב דבשיל ספק זה נהגו לאכול המזליא עם הדבש והתפוח יחד ע"ש: (ג) שמן. רש"ל קבל מוקנו שלא אכל דגים בר"ה כדי למעט תאוות צמקת דבר ורד"א כתב דיש לאכול דגים כדי לפרות ולרבות כדגים ואין לנשול צמקת: (ד) כבש. ואם אין ראש כבש יש לאכול ראש אחר מטעם הראשון: (ה) כימה. לפי טעם זה הגדולים וקטנים שקורים לזוים אקורים: (ו) הנהר. שיש בו דגים ובתצטט כתב נהר או נהר וטוב אם הם מחוץ לעיר. ויש לילך ביום ראשון אחר מנחה קודם שקיעת החמה ולומר פסוק מי אל כמון וגו': (ז) לישן. וז"ל אמר שאחר חלות מותר לישן שכבר נתעורר המלאך ע"י התפלות והתקיעות וז"ל כתב שהר"מ ה"י ישן בר"ה. והיושב בטל כישן דמי. ע"י חוס' ע"ז דף ה' ע"ב טעם שחקנו להרבות בצעודה בר"ה:

(ח) הלל. האומרים תהלים בכל יום ומתחמין להם הלל בר"ה ור"ב שרי לאומרו עמ"א: (ב) א"מ. כ"י בשם הלל בן שלל לומר א"מ חטאתו לפניך שאח"כ וידו בר"ה וז"ל הוהר אצל לומר פסוקים שיש בהן הזכרת חטא אין קפידא כיון שאינו דרך וידו. ובש"ה כתב דשלא בשעת התפלה שרי ולכן נכון להתבודות בשעת התקיעות בלחש בין סדר לסדר. ובפ"י הממזור ראיתי שמפרש א"מ חטאתו כלל ב כחוד שהתפלה הוא מחול וכלא ולא תקשי לן מנוחה התפלה קלה לנו וכלא חטאתו לפניך חוץ לעיר ומשום הולאה שנושאין ספרים וכדומה לכך הולכין ביום ב' [פמ"ג]: (ט) שלא לישן וכו'. משום דאיתא בירושלמי מאן דדמיך בריש שחא דמיך מולי. והארי"ל אמר שאחר חלות מותר לישן שכבר נתעורר המלאך ע"י תפלות ותקיעות וז"ל כתב שהר"מ היה ישן בר"ה. ויושב בטל כישן דמי ועיין בה"א שכתב דאחר האכילה יקבע עמלו ללימוד ואם ראשו כבד עליו (י) ישן מעט אם א"א לו בלא זה ויש נוהגים לגמור כל התהלים:

א (א) אין אומרים הלל וכו'. לפי (א) שספרי החיים והמיתים פתוחים ואין יאמר שירה ואע"ג שאנו צנועים שנלא זכאים בדין מ"מ ז"ל ירא וחדר מאימת הדין ועי"כ נזכר לזכות: (ב) בר"ה וידו"ב. והאומרים

שער הציצין

(ד) מ"א וש"א: (ה) פמ"ג: (ו) ח"א: (ז) טור בשם מהר"ם: (ח) אחרונים: (ט) מ"א בשם מט"מ: (י) דמקום הדחק בודאי נוכל למקור על הנהגת הר"מ: (א) גמרא:

שערי תשובה

[ב] תתחשש. וע"ש בש"י שכתב שהמון עם שלא ידעו אכילת המזליא לבד עם דבש ותפוח לבד וטעמו הוא לפי שכתפוח יש פלוגתא איה עיקר ולכן מתבאר עם המזליא דלא פטור מברכת התפוח ע"ש ואנו אין נוהגין בו רק אכילת כ"א צ"ע ומתחמין ספק ברכת התפוח מוכרע אלאו שהתפוח עיקר שהדבש אינו רק טוה על פניו וסוכה בעלמא דמשהו עבדי לה ואין לך טפל יותר מזה: [ג] הנהר. עבד"ט וע"י ש"י ח"ג סי' מ"ב כתב דאפילו חל בשבת ומביא ראיה ממנהר"ל דלא כקיצור ש"ה ע"ש ובצ"ל כתב בשם מהר"מ דלא יאמר בשבת רק יעשה כן ביום שני אחר מנחה ולומר מזה דאף כשחל בשבת ואירע אונס שלא עשה כסדר הוא יעשה ביום ב' ע"ש אך בנחמ"כ כתב שהרב המקובל מוהר"ר יוסף אריגאל לא היה מושג ואומרו אף בשבת והוא דבר הש"י וכן אצטו נוהגים אחריו:

[א] אצטו מלכנו. עבד"ט וע"י ש"ס שבספר ב"ד השיג על הש"ה ודעתו כמ"ש הב"י שלא לומר מה שהוא דרך וידו וכבש שכן נהגו וכבש בשכנה"ג בשם מורו הר"ב וז"ל שהיה מלעיג על קלח חכמים בעיניהם שהגיהו בקלח פיוטים של ר"ה שהוכר זהם עון וטעם שלא אחר מן הב"י אלא שאין אומרים וידו בר"ה כיון חטאתי עויתי פשעתי ומחול וכלא אכל שלא בדרך וידו לא עדיף משנת בו וכו': בפר"ט ע"ש ומהו מציאר שבתקום שנהגו ללגל א"מ חטאתו לפניך יש ללגל קלה ומחול ומשהו ג"כ ולא דמי לאמירת והוא רחום פסוקי דומה שאלומרים אף בשבת שש אינו דרך נקשה ולא יפה עושים אחרים המדלגים א"מ הראשון והשאר אומרים על הסדר ומ"ש י"ל כלה צירי"י היינו הלמד" צירי"י והכ"ף בפמ"ג וכתב בפר"ט שז"ל א"מ וזכר כי עפר הדין" שו"א והכ"ף בחול"ס ודלא כאומרים בקמ"ץ וטור"ק ומ"ש לומר קלה ומחול בש"ס כתב שכל הסידורים והנוסחא השגורה היא מחול וכלא וכן עיקר וכן אומרים ביה"ר שקודם פ' התמיד וצידו מה נאמר בו ובקוף וידו י"ה וכו' הרמב"ם בנוסח התפלה והרד"א וכן בכל אצטו כ"י דגם כאלו אומרים א"מ נגד שני החווארים אומרים על החוואר מלכנו וי"ח דקדמה קלימה הוא דחוק ואדרבה י"ל שכנגד אצטו שהוא קודם שלנו עתה נדפס בנוסחת המג"א וגם מ"ש בש"ס לישן מהך דחפילת

משנה ברורה

(ד) תתחדש וכו'. ויאמר הנקשה (ד) אחר התחלת האכילה מפני שאסור להפסיק בין ברכה לאכילה: (ה) שנה מתוקה. וע"כ יש נמנעים (ה) לנצל בר"ה מיני חומץ בשרש"ט וכדומה וע"כ האוכלים דגים לקימנא שיפרו ורצו כדגים אין מנשלין אותן צמקת. והנה (ו) כל אלו הענינים עושין הכל לקימן טוב ולכן פשיטא שזהו מאד שלא יכעס בימים האלו מלכד גודל האיסור כדי שיהיה לקימן טוב רק יהיה שמח לבו וצטונו ד' עם התשובה ומעש"ט: ב (ו) ראש כבש. וטוב יותר (ו) של איל: (ז) לומר נהיה לראש. וע"כ אם אין לו ראש כבש (ח) יאכל ראש אחר של צממה או של עוף: (ח) הנהר וכו'. ולומר תשוב כרמנו וגו'. משום דאיתא במדרש שעבר אברהם אצטו עד לואור צמח כהלקיץ ע"ג המזבח ואמר הושיעה כי בלא מינו עד נפש ואנו עושין זה זכר לעקידה. וטוב למקום שיש בו (ט) דגים חיים לקימן שלא תשלוט צנו עין הרע ופירה ונרצה כדגים. ובתצטט

(ג) על הסדר (ד) ואם הוא שבת אין אומרים אותו (ר"ן פ"ג דר"ה וריב"ש סימן תקי"ב) [ב] ומאחרים כפיוטים ותפלות (ה) עד (א) [ג] תלות (מהרי"ל): ב ימוציאין ב' ס"ת בא' קורין י'ה' (ו) מוה' יפקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה ואם הוא שבת קורין בו (ז) ז' ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס ובחודש (ח) השביעי ומפטיר ויהי איש אחד מן הרמתיים עד וירם קרן משיחו: הגה יש מקומות שנהגים לקרות (ט) המוקע ממנין החמשה העולים לספר מורה (כל זו): ג ב"א החבורשים בבית האסורים אין מביאין אצלם ס"ת אפילו ברה"י ויום הכפורים. (י) (ועל סוף סימן קל"ה): ד (ז) [ד] 'מלין אשרי' שם ומכאן נהגו ד' מ"ה' משום דק' הסדר ברת אברהם ועקידת יצחק

שערי תשובה

על המואר מלכנו הקמון לו אומרים סלה ונגד מואר מלכנו אומר ומחל כמו בתפלה י"ח ולכן כ"א לא ישנה כפי הנסחא שהוא גריל זה מימי קדמת נעוריו ועיין בש"ט ח"ג סי' מ"ב ש"ל א"מ אפי' בחד כמ"ש הריב"ש וז"ל בקולור של"ה בשם גדולים ע"ש: [ב] ומאחרים כפיוטים כו'. וכל מי שאפשר יש לו לקח פנאי ללמוד פי' הפיוטים להתפלל ועיין לעיל סי' ק' ש' ה"ט דכפיוטים נקרא להקדיר תפלתו ע"ש. כפיוט מן העיון כתב המט"מ ש"ל מן אביון בלה ורד שחם כו' דהיינו בלה בנ"ח ולא כמו שגדפם ב"ק והבילו בל"ר ע"ש: [ג] תלות. עבד"ט וכמב בש"ט ח"א סי' ק"מ בחד שהיה לו קצת מחוס של יכול לילך לבד"כ והפסידו זו ביו וז"ב שיתקעו לו ויאלץ ולא רצה ומחמת הפחדים נדר שלא ללבוש עד אחר זמן ויאלץ מנה"כ ויכשף השלמו תפלתו ור"ל ללבוש נא חכם ודרש דברי כטושים כמו שעה א' או שמים ואיחרו מללאת וכמב שלכאורה י"ל שגדירים הלך אחר ל' ב"א ובל' ב"א כוונתו זמן ועל יצאה בזה"כ דהיינו אחר זמן תפלה וזמן מורה לחד של עולה זה על דעתו ואף אם היה ברה"י והולך לבד"כ הי' יכול ללבוש אחר זמן תפלה דק"ל והלכתא כר"י שפ"ב דביא דלמך חזיו לה' וכו' וא"כ אפשר דכוונת הנדר רק שלא יקדים ללבוש דף ל' דנשי ר"ו נעורו לעמוד כו' א"כ בנ"ד שכתב רזה העם ללבוש ולא ילאו ג"כ איכא לאיסתפוקי כה"ג וכו'ן דעלתה במיקו ספק נדרים להחמיר ואם ראו להחמיר ימירו לו כדן נדרים שהם ללבוש יו"ט ע"ש ואפי' אינו מביא הרה"י מרה"ה דהם כל שיושבים עדיין לא נקמים זמן ב"ד משא"כ כאן מה שלא ילאו זו עכבה שאינה מחמת זמן וזמן יצאה בזה"כ וכן הקיום התפלה ודבר אחר גרם להם שנתעבזו וצמח נדחה ההימור שכתב בתפלה שלא היה כוונתו זמן וזמן יצאה מן התפלה וזמן זה כבר נקמים לכן נראה שאלו אין לו מי שימירו לו יש להקל בזה בפרט לאיש שיש לו מחוס חולי וקשה עליו להיות מעונה עד זמן ויאלץ ממנו ועיין לקמן סימן מרנ"ג בנה"א דפי' טעמיה אסור למי שגב דרך ומנפה שיבא למקום לולב יש לו להמתין עד תלות ולא יתענה יותר מחמי' היום ע"ש ונראה דהדאיתא דנהוג לאחר ברה"י הרה"ה אחר תלות אם אין לו שופר נק"ד ג"כ להמתין אם לא שקפה עליו התענית הרה"ה ע"ש בש"ע בלא שכתב ואלכו כו' ויש ללמוד משם דק"ל רק קצת יש לתקן ע"פ המלוקים שכתבו המוס' בסוכה ובשבת ועי' סי' רל"ב ותל"ב ותל"ג וקלרמי: [ד] מלין. עבד"ט ועיין דגול מרנבה שכתב שאין לעשות כן שיש לחוש שישאר דם אחר שימינש בפי השופר ולא עדיף מלפניו וברך כו' וכן אם יבא מעט דם מן השופר וימינש כי דם יבש יש בו ממש

משנה ברה"י

והאומרים תהלים בכל יום ומתרימי להם הלל ביום ר"ה ויו"כ (ב) שרי לאומרו כיון שא"ל אותו דרך שירה רק דרך תחנון ובקשה: (ג) על הסדר. לאפוקי (ג) מדעת הרב"י שמדלגין בכ"מ שמוכיר חטא ולדידיה א"ל א"מ חטאנו לפניך מפני שא"ל יהוה"ה (כדי שלא יתן פ"פ למקטרג) ולומר פסוקים שיש בהם הזכרת חטא (ד) אין פקידא לכו"ע כיון שאינו דרך ידיו. ופירוש המחזור מפרש א"מ חטאנו לפניך כלומר אנוחתינו חטאו שעבדו ע"ג (ואלו זריצין להתודות עליהם כמ"ס והמודו את עונם ואת עון אבותם) ואנו אין לנו מלך אלא אחת לכן עשה עמנו למען שמך וזה נמישז מנהגינו שאומרים אותו ברה"י. ז"ל מזה והעבר חטאינו ופסענו כי פשע גדול הרבה מחטא וזריצין לבקש תפלה על הקל ואח"כ על החמור. יש לומר בלה הכ"ף בפת"ח והלמ"ד צירי". ה"ט בסימן מרכ"ב כתב (ה) שיש לומר רוע גור בנשימה אחת דהיינו שיקרע הוא ית' הרוע שצגורה ומה שנשאר בגזירה יהיה לרחמים: (ד) ואם הוא שבת וכו'. הטעם (ו) שאין שולחין זכרים בשבת ואף (ו) כשחל ר"ה בע"ש בנמנה אין אומרים א"מ: (ה) עד חצות. (ח) לכל הפחות ואם חל בשבת אין להאריך יותר מחצות ובחול יכול להאריך בד"א כפיוטים ותפלות אצל בניגונים אין להאריך: ב (ו) מוה' פקד. לפי שצרי' נפקדה שרה רחל

שער הציון

(ב) מ"א וש"א: (ג) הגר"א: (ד) אחרונים: (ה) ואף דמ"א בקמיו לא משמע להפוך כמה אחרונים העמיקו בפרסיהם כהט"ו: (ו) מ"א בשם הפוסקים: (ז) וה"ה בערב שבת בנמנה של שבת משונה א"ל א"מ: (ח) מ"א בשם מהרי"ל ויש"ש:

הגהות ותיקונים: א קס"ט:

הערות והארות: (1) עיין סי' תר"ז מ"ב ס"ק י"א בשם מטה אפרים:

ליקוטי דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב - ואפילו ידיו ממש אין למונע בשעת התקיעות הוא מעוררב, ונכון הדבר להתודות בלחש בין התקיעות בשעה שהציבור אומרים יהי רצון.

(יא) בין קריאת התורה (יב) לתקיעת שופר:

תקפה ברכת השופר. ובו ה' סעיפים:

^א צריך (א) לתקוע (ב) מצומד: הגה ווהגין לתקוע על הצמה (ג) צמקס שקורין: **ב** יקודס שיתקע (ד) יברך (ה) לשמוע קול שופר ויברך שהחינו: הגה ואין מילוק בין אם יברך לעצמו

שערי תשובה

יבוש מקראקא היה מל צר"ה ולא קנח פיו

ואחר המילה אלא צפה מלוכלך בדם מילה חקק בשופר לערב
מנחות מילה בשופר. כשחל בשבת ח"א הפזמון זכור ברים ומלין
ואחר אשר ואומרים יום ליבשה ובחול אומרים הפזמון וח"א
יום ליבשה והיה בכל י"ט. י"ט יבשה ועי' לבוש. ועי' קי' ת"ט
כ"ו מה שכתבתי שם:

(א) מעומד. ואם תקע מיושב ילא. מגן אברהם עיין שם: (ב) לשמוע.

דקלי' על אשרי כו'. ובגמ' בשב"י ח"א סי' למ"ד עיר א' קטנה שאירע להם אונס שלא היה להם שופר ברה"ע עד אחר חפלת מוסף ויש כאן ילד למול מלין אותו אחר אשרי להיות מן הזרעים כמו ברה"ע שחל בשבת ומ"ש בזה"ל לקיים זכור צריח אברהם ועקידת יצחק היינו להקדים המילה אבל א"ש להיות מכופים זה היה וגם יר' אינו רק רמז ולכן להיות זרזין שלא לאחר מצות מילה עדיף:

[א] משומד. עבדיט ויעין בנגא'ל געס הרדצי' וגס השומע יו ר"ל שאס אחד לא שמע התקיעות על מדר גרבות ושמע עמה אוחס תקיעות מחאס
המוקע הולוא' לא נערך לעמוד ומ"ס התנא' דענה' כבז לא ידעיה מנ"ל ועין בבנ"י ורוב' דכנהג' לא קא' על עך' מילתא רב דקש'
ליה לאי השומע במקוה לא נערך בתקיעות מיושב התקוע דענה' ורקעל ויפשי' דלא כוליה מעמוד א' וכלו מיושב ועין מחמ"ב מ"ס געס הרדצי' מ"א' א'
כ"ה דהמשום כדז' עינר לא רז' להטריח עליהם כיון שעמדין לשמוע תקיעות דמעמוד והאכריז לתקוע שימור דכין המזהר שאס מעמוד אכ"ר
מאס כדז' הצינר ענר וזה מניחם בכל יו"ט ועין באר"מ מ"ס הזה עינר א' לשמוע א' על איה דז' דבר שאס יענל אוחס
דבר פיוט ועין לעל מ"ס (ה"ב) [מק"ה] וכל ע"פ (מק"ה): [ג] לעמוד. עבדיט ויעין מ"ס בשו"ת חפ"א פריס (פ"ב) על הנושאכ בשבטלמותו ודבריה האילת

משנה ברורה

כמה פירושים שמסתנה זה הדין וע"ש צמ"צ ובה"ל ד' (יא) בין קה"ת וכו'. דכן המדר (ט) גרית אברהם [שהיה המילה] ועקידת יצחק וכדאמרין גר"ה למה מוקיעין בשל איל כדי להזכיר אילו של יצחק ועוד המילה מאי יוסר מתקיעה וכדכיר דמיא לגבי תקיעה והוא קודם [האגר"ל] ונתקום שוהגין לנול צבית ששמו (י) שם מלין א"י יצאה מביהכ"נ כדי שלא יהיה ערסא דלצורא לילך שם ולהשות' ולחזור לביהכ"נ ומ"מ אם אין הצית רחוק מביהכ"נ באופן שלא יהיה שהות הרבה וטורח הצור טוב לנול קודם תקיעת שופר כדי שיהיה צדס זכות המילה בעת תקיעת שופר [מט"א]: (יב) לתקיעת שופר. ובשנת א"י שם תקיעת שופר (יא) מאי לחי אשיר. ואחר המילה וזכרונתיה אומרים יהללו (יג) ויש מי שכתב שגם בשנת מלין קודם אשיר כדי שלא יהיה הפסק רב להקדיש. כשחל מילה גר"ה בשנת (יג) אומרים יוס ליעשה קודם פיוס גרמ הגאולה שהוא שנת על המילה אבל כשחל ר"ה בחול א"ל יוס ליעשה. גדול אחד נהג (יד) כשהיה מואל כגרי"ה לא קנא פיו אחר המילה אלא צפה המולכן דסם המילה תקע לערב מילה בשופר ונראה שאלפי"ה קנא פיו במחוק וגם ירחן ידיו משום כבוד הברכה [מטה אפרים]:

א (א) לחקור. וכן הזכרה נרץ להיות צעמידה כמו כל זכרה המנות
והלעיל צימן ח' ס"א [אחרונים]: (ב) מעומד. דכחיב (ה) יום

שער הציון

(ט) ב"ר בשם חס"ד: ר' מנחם מ"ח: וכו' כ"כ במס' פסח: (יח) מ"ח: (יז) א"ר הובא בשע"י ובמס' אפרים: (יח) מ"ח וזה שלח העמקמי מה שכתב בדבש"א הפסוק בשלל הימלי וכו' ברית אשתהבה היא למחרת כדברותי קדוש סיום הכרית: ובחול ואחרים משום דבא"ל כתב סתיום כלל ויחגיגין לחמור כלל: (יט) ט"ז: (י) ה"רש"ם סוף פסוקים: (יא) ופ"ק שצבר"י ופ"ק חול מ"ח: (יב) מנחל להקל בעניינינו מן הספקה לא העמקמי פסוקים לחמור ודרכים מהאחרונים העמיקו דברי המ"א הלכה ומ"ח במקום הדחק נראה לטובל לקמור ע"ז: (ג) מ"ח וש"ח: (ד) דרכ"י בשם רדב"ז וכו' במס' א"ר ובה"ס: (ה) עט"ז וס"ח: (ו) עט"ז וס"ח: (ז) דורו לעיבודו ודרכקמן בשמין קמפי"ס: (ח) פסוקים: (ט) פסוקים: (י) מ"ח וש"ח: (יא) פת"ג ומט"א וס"ח: (יב) ברוך דמה שאמר לחסוד כלל נמי שצרכו ודורעו: (יג) פ"ג: (יד) בנינו עולם ס"י ל"א:

הגהות ותיקונים: א) י"ז:

הערות והארות: (1) עיין תר"צ שעה"צ אות א' לענין הכרכה:

הלכות ראש השנה סימן תקפה

נז באר הגולה

(ה) או שכבר ילא ומנצח להוציא (ג) [ג] אחרים אפ"ה המוקע מצד צ' ברכות הנזכרות (צ"י ומה"ד) (ו) ליריתקע תשר"ת ג"פ ותש"ת ג"פ ותר"ת ג"פ: הגה * וטוב לתקוע (ז) נלד (ד) ימין (ח) אם אפשר לתקוע נכך (מנהגים) (ט) וכן יהפוך השופר למעלה שנאמר עלה אלהים צמרועה (רוקח ומהר"ל): ג' אם התחיל לתקוע ולא יכול להשלים ישלים אחר ואפי"ו או ד' (י) ודי בברכה שבירך הראשון (יא) והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים בשעת ברכה ואפי"ו אם בירך ולא יכול לתקוע כלל השני תוקע בלא ברכה (יב) ולא הויא ברכה לבטלה: ד' אחר תוקע ולא ש"ץ (יג) כדי שלא יתבלבל (יד) ואם הוא מובטח שחזור (ה) לתפלתו (טו) רשאי לתקוע: הגה (טז) ודוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לש"ץ לתקוע אצל תקיעות שמוקעין מיושב דהיינו קודם שמתפללין מוסף מותר לש"ץ לתקוע (כל ז) ואם אין השלים לצור מוקע מיושב ראוי שאותו המוקע יתקע גם כן על סדר הנזכרות כי המתחיל במנחה (יז) אומרים לו (ו) גמור (רמב"ם ווא"מ) נוהגין (י) [ד] (יח) להקרות לפני המוקע קדר התקיעה מלה

שערי תשובה

שלוש שם על הצ"ח ע"ש: [ג] אחרים. עשה"ט ועיין בד' אפרים שכתבתי בדבר המג"א בה ומה"ש בשם הכהנ"ג דהמג"א נקט נפשיה בקצור ע"ש: [ד] להקרות כו'. [עשה"ט] ומה"ש וקרא לחוכי ויהי נועם כו' וכמו בדגול מרעננה שזה בתקיעות מעומד אצל בתקיעות מיושב הוא הפסק גמור בין

ביאור הלכה

* וטוב לתקוע בצד ימין. עיין במ"ב עוד שמעתי בשם הגאון מהר"ר מאיר שמחה הכהן טעם נכון כי בש"ס ר"ה ד' ל"ד יפ"ה לה תקיעות שופר מתנוגות המלחמה ובקרא (שופטים ז) אלל מלחמה בגדעון כחיו וחסדיו בד שחלס כלפיהם ובר ימינם ושוברות לתקוע וכו':

באר היטב

ואם צריך לתקוע בשופר ילא. צ"ח: (א) אחרים. המ"א העלה שהמנהג הזה הוא דוקא לנשים שאינן יודעין אצל מי שידוע צריך לעצמו ויוצא אליה דכ"ע ע"ש וכו' כנח"ג ועיין יד אהרן. אם ספק לו אם שמע תקיעה או נטל לולב ציוס ראשון מוקע ואינו מצד וציוס שני א"צ לתקוע. כנה"ג ריב"ש: (ד) ימין. דכתיב והשטן עומד על ימיו. ואטור יד ים לתקוע צמין ידידיה. מ"א עסי"ו: (ה) לתפלתו. י"ל דאם אינו מובטח אפי"ו שאין שם אחר לא יתקע עד אחר התפלה שכבר ילא בתקיעות דמיושב. מ"א. וט"ו כתב דאם אין אחר מותר לתקוע דמן השמים יסייעוהו לעשות כהוגן דמלצה גוררת מלצה וכו' המ"א ומה"ש כשמתפלל מתוך הסידור צמין מובטח ועסי"ו קכ"ח ס"כ: (ו) גמור. והמנהג בהרבה מקומות לחלקם אפי"ו בתקיעות של הסדרים עומד: (ז) להקרות. המתפלל שחרית מקרא להקוע.

משנה ברורה

צין צרכה למחילת התקיעות לר"ך לנצח: (ה) או שכבר יצא וכו'. האחרונים (ד) העלו דבאופן זה שכבר ילא המוקע בעצמו טוב יותר (טו) שיצרכו השומעים בעצמם שמי הנזכרות אפי"ו אינם יודעים לנצח בעצמם או צריך בשצ"ל להוציא (טו) לומנה העולם להקל להוציא בכל גווני ואין למחות בהם כי כן עיקר מדריגה כמו שכתב הפ"ח והג"ר. מי שנתקע לו אם שמע קול שופר [או נטל לולב] ציוס א' שהוא מן המורה (יז) מוקע ואינו מצד וציוס ב' שאינו אלא מד"ס א"צ לתקוע דספק ד"ס להקל: (ו) ויתקע תשר"ת ג' פעמים וכו'. טעם לסדר זה עיין לקמן בסמ"ק סעיף א' וכו': (ז) בצד ימין. (יח) של פיו משום דכתיב והשטן עומד על ימיו לטעמו: (ח) אם אפשר לתקוע בכך. ואם א"א לו (יט) אין להקפיד אף אם יעמידנו נלד שחלל וגם פי השופר נלד שחלל: (ט) וכן יהפוך השופר למעלה וכו'. ר"ל שטוב שיהפוך (כ) פי השופר למעלה ולא ללדדין: ג' (י) ודי בברכה וכו'. דהלא הראשון (כא) צריך להוציא בה כל הקהל: (יא) והוא שיהיו שם וכו'. דאם לא היו שם באותה שעה (כב) לריכים לנצח לעצמן בלחש קודם שיחמילו לתקוע (כג) אך אם כבר ילא ידי מונחם מוקע בלא צרכה כיון שהנצור כבר שמעו הצרכה מן הראשון: (יב) ולא הוי ברכה לבטלה. כיון שהשני (כד) יוצא בצרכותו: ד' (יג) כדי שלא יתבלבל. אצל הפסק לא הוי (כה) דהוא חסוד צורך חפלה שאלו התקיעות נקצטו על סדר הנזכרות: (יד) ואם הוא מובטח וכו'. ואם אינו מובטח וליכא אחר שידוע לתקוע (כו) י"א דבאופן זה לא יתקע עד אחר התפלה וכו"ש כשכבר ילא בתקיעות דמיושב (כו) ו"א שאם אין שם אחר יוכל לתקוע על סדר ברכות אפי"ו שאין מובטח דיש לו לנצות שמן השמים יסייעוהו לעשות כהוגן. ואם מתפלל מתוך הסידור והמחזור לכו"ע דינו כמובטח: (טו) רשאי לתקוע. אפילו (כז) יש שם אחר דתקיעה לא חשיב הפסק כלל וכנ"ל: (טז) ודוקא וכו'. דאם חיישין שיתנצל ולא יוכל לחזור לתפלתו: (יז) אומרים לו גמור. ובמקומות שנהגו לחלק ולתת תקיעות דמיושב לאחד ודמעומד לאחר או לחלק גם הסדרים מלכיות לאחר וצירות לאחר וכו'. (כט) יעשו כמנהגם כי שיראל קדושים הם ומתנצני המנחה: (יח) להקרות. המתפלל שחרית מקרא להמוקע (ל) ובמקום שיש מ"ץ הוא מקרא. גם תקיעה ראשונה (לא) יקרא לפניו אפי"ו דלא

שער הציון

(יד) מ"א ושא"ה: (טו) ודוקא כשהם פחות מעשרה אצל אם השומעים עשרה או אף אם יודעים בעצמם לנצח אחד מצד והשאר יוצאים שלא לחלק צין לצור לטור דתסם לצור נמצא אנשים שאינם בקיאים בצידי ברכות [מתעב אפרים]: (טז) ח"א: (יז) מ"א בשם הריב"ש ועיין לעיל בסמ"ק ס"ו סק"ה במ"ב: (יח) מ"א ומה"א כתב עוד טעם משום דשחלל התפילין מגינין וסיים ושא"ה אטור יד ים לתקוע צמין ידידיה ולא העתקתי בפינים דאפשר דלטעם הראשון לא שייך זה [וקרוב לומר שמפני זה לא העתיק הגר"ז החילוק דליתר] ועוד דהתמיד משה כתב דל"ד שהתפילין של יד של המוקע מגינה אלא תפילין דעלמא מגינים על מדה שחלל שהוא הדיו ולפיכך אין חילוק בין אטור לאחר וכן נראה מהכונות עכ"ל: (יט) מ"א ובסע"ש כתב דדרך כלל אין להקפיד כ"כ אלא כל הימי דמתרמי ליה ומהא ליה לתקוע כפי לימודו טפי מעלי: (כ) מ"א והעמיקו הגר"ז ומה"א ומה"ש הלכנו כחוש שיצירה מעט פי השופר למעלה: (כא) שופקים: (כב) צ"י ושא"ה: (כג) א"ר ושא"ה: (כד) צ"י ושא"ה שכתב דאפילו ילא הראשון והכל לו או שסתם אזהר ולא שמע התקיעה אפי"ו לא הוי לנצות כיון שהשני יוצא בה ועיין ענין שדעתו דלמחלה אסור להראשון לנצות ולשמוע התקיעות דאין כדאי שיצרך זה ע"י שיתקע אחר: (כה) אחרונים: (כו) מ"א ועוד איזה אחרונים שהעמיקו דבריו: (כז) ט"ו ועוד איזה אחרונים שסוברין כדבריו וע"כ דעבד כמר עבד דעבד כמר עבד: (כח) לט"ו טולדא דינא הכי דלדידיה מיירי השופר בדאיכא אחר ואפילו להמ"א דמירי ריש הסעיף בליכא אחר ואפי"ו אם אינו מובטח אינו רשאי אפי"ו מודה דאם מובטח רשאי ואפילו בדאיכא אחר כדמוכח מסקנת דבריו בסק"י: (כט) אחרונים: (ל) פמ"ג ושא"ה בתפלה לא יפסיק להקרות [שם]: (לא) מ"א בשם שג"ה ובאמת אין זה צריך דגם שם בסמ"ק קכ"ח ס"ג לענין נשיאת כפים שענין המקרא בלמד מקרא דכתיב אמור להם מ"מ בס"ג הדעה הראשונה ס"ל דאין לר"ך במנהג הראשונה להיות מקרא ומשמע שם בציבור הגר"א דהוא העיקר לדינא וכ"ש הכא דאין ע"י שום רמז נקרא ולא בש"ס רק שנלמד מהם כדי שלא יענה ולכן נלע"ז דאף דאם צריך לנהוג כה"א אחר שכן נהגו מ"מ בענינינו במקום שאין מנהג יתיר טוב שלא להקרות בתקיעה ראשונה כדי שלא יהיה הפסק להמקרא:

ליקוטי דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב שאם הוא יודע לברך שיברך בעצמו, ולא ישמע ממי שכבר יצא ידי חובתו.

הלכות ראש השנה סימן תקפה תקפו

במלה כדי שלא יעשה ונכון הוא: ה' [ה] הנוטל שכר לתקוע ברה"א או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וי"ט (יט) אינו רואה מאותו שכר סימן (ח) ברכה:

ו מבני ד' פרושות
אין ס' ברכה
לפולס וד' מתיבה
שכר מתורגמנין
פסחים י'
א ממרל דר' אבה
רה ט"ז ב ממרל
ד' ל' שם דף כ"ז
ג משנה שם ד' טור
בשם הרמב"ן

תקפו דיני שופר של ר"ה. ובו כ"ג סעיפים:

א *שופר (א) של ר"ה (א) מצותו (ב) בשל איל (ג) יוכפוף (ד) יובדיעבד כל השופרות כשרים בין פשוטים בין כפופים (ה) ומצוה בכפופים יותר מבפשוטים (ו) ושל (ז) פרה פסול בכל גוונא (ז) יוכן קרני רוב החיות שהם עצם וצמח להם מבנים וזכרות פסולים (ח) וכן שופר

שערי תשובה

ד"מ. גם תקיעה ראשונה יקרא לפניו. של"ה עסי' ק"ח ס"ג. פעם א' לא היו יכולין לתקוע והפך השופר וקרא לתוכו והיה נועם ושזב יכלו לתקוע. מט"מ. מהר"ל. וטוב שהיה התקוע יודע לכוין הסודות ואם לא אזי עכ"פ יהיה התקרא יודע וכשמקרא יכוין הסודות. של"ה ע"ש: (ח) ברכה. אבל איסורא ליכא ועיין ט"ז: (א) מצותו. יש לו דין הידור מצוה עד שלש כמו גבי לולב ס' תרניו ע"ש. ועי' ט"ז ס"ק א' ובתשנ"ה חכם נבי ס' ל"ד: (ז) פרה. וה"ה שור מפני שנקראו קרן ולא שופר:

באר היטב

לחם הדיון עם המעבדים כי אזלין בחר חיוב ופטור מצד הדיון ואף שגופו כחם ששם הששה שנתנו אומרים שאם חבירה לא יתרו יתנו עמו שלא ואם התקוע מכיון להוציא רק אלו ולא אלו נדלוי לא יצאו ואם יעצור על שלש כמו הש"ך שלש שנים מדעת משלנו בטל שליחותו כו' ע"ש ונפלאה מלך דמה עיני מוקע לשליחות שהרי א"ל שיתקע כ"א בעצמו שנתנו דשלוה

משנה ברורה

(ה) ומצוה בכפופים וכו'. ר"ל דלאו דוקא באל אלא אפילו בשאר צהמות וחיות ג"כ (ה) כפוף עדיף מפשוט. והנה המחבר סתם ולא ביאר איל פשוט וכפוף משאר מינים איזה מהן עדיף אכן מסקנת (ו) רוב הפוסקים דמעלת כפוף עדיף לפיכך אם נודמן לו של יעל כפוף ושל כש פשוט יתקע בשל יעלים וכפוף דמקון רגנו (ו) לתקוע כפוף לסיון שיכפפו לנס למקום כחפלה משא"כ שופר של איל אינו חייב רגנו לתקוע דוקא בשל איל (ח) אלא מנהג שנהגו כל ישראל מעולם לזכר עקידה ואיכא בזה מצוה מן המצוות. ומ"מ כתבו (ט) המפרשים דגם בזה יש עכ"פ דינה להידור מצוה וע"כ אם מנקשים ממנו להוסיף על שופר של איל יוסיף עד שלש ועיין המבואר לקמן בסיומן תרניו: (ו) של פרה. וה"ה שור והטעם מפני שנקראו קרן ולא שופר: (ז) וכן קרני רוב החיות. כמו (י) הראמים והצבים וכו' ופסול שלם הוא משום דשופר נריך להיות חלול דשופר הוא מלשון שפופרת. ופסולים אלו דפרה ודענא אחד (יא) הוא מן התורה (יב) ואפילו אין לו שופר אחר אין לתקוע בזה: (ח) וכן שופר מבמהמה טמאה. וכמו (יג) דלא הוכשרו תפילין ליעשות מעור בזהמה טמאה וכתבו האחרונים (יד) שאין דין והאגזרור ולהכי אם אין לו שופר אחר יתקע בו (טו) אכן לא יברך עליו דשמה הוא פסול מדינא וכשידורנו לו אחר"כ שופר כשר נריך לתקוע עוד הפעם וג"כ בלא ברכה דשמה כבר יצא

בשופר

שער הציון

(ב) נלמד מהנין צימין ר"י צמ"ס סק"ו ע"ש: (א) יש אומרים דתענית דוקא בפשוט לכתחלה לדעת ר' לוי כדי לחלק בין תקיעות דר"ה לתענית עיין תחית' הרשב"א ומסתפק מה ומ"מ י"ל דף א' אם יתחיל דעת ר' לוי כן הוא מלא ליתא לן דהלכה כן הוא דילמא הלכה כסתמא דמתניין דשל תענית כשרים כפופין וגם היר"ף לא העמיק מיתמר דר' לוי כלל לענין תענית של כל השנה מזה משמע דס"ל להלכה כסתם מתניין. ואולי עוד דקבר דעת הרמב"ם דתענית מצוה להרעי בחלוצות לזכר ולא כדעת הרשב"א דתענית או שופר או חלוצות. סוף דבר עכ"פ אין לנו להקפיד בתענית על פשוט דוקא: (ג) ט"ז וא"ר ומטה אפרים: (ג) ט"ז (ד) פשוט וכ"מ מט"ז: (ה) טור וכן מבאר ברא"ש ור"ן וריטב"א: (ו) שם וכן העמיק כמה אחרונים: (ז) ולשון הש"ס מצוה כפוף: (ח) ריטב"א ר"ה כ"ז וכו' שאר מפרשים: (ט) ב"ח ואע"ג דלפי מה שכתב ריטב"א ובשאר מפרשים דאפילו לכתחלה יכול ליקח של שור מינים אם הם כפופין א"כ אין מונח לחייב להוסיף דמים מ"מ אין לדחות דברי הב"ח כשנלמד לזה דעת הרמב"ם דליל הוא לעיכובא א"כ הוא עכ"פ הידור מצוה ועיין בד"י יוסף ובתמך משה: (י) מוס' דף כ"ו ד"ה חוק ור"ן וריטב"א שם: (יא) כן מבאר ב"רן וריטב"א בשם הרמב"ן: (יב) כן כתב במטה אפרים ופשוט: (יג) הר"ן: (יד) עיין בא"ר ובבב"ר ושי"א וגם הר"ן עצמו מסתפק בזה ומשום דלאפשר לפי המסקנה טעמה דתפילין משום למען מהיה מורט ד' נפין וכו' דלא שייכא זה בשופר שהוא תשמישי מצוה בעלמא: (טו) מטה אפרים:

הנהגות ותקנות: (א) כ"ו:

ליקומו דברי הרב (א) בשו"ע הרב סעיף ג' כתב דשופר בהמה טמאה פסול אפילו בדיעבד.

ללא ליהנות יתנו) ש שם בחוסשות והרא"ש וש"פ

באר היטב

[illegible]

משנה ברורה

ורשאי לתקוע צו (כא) כל המאה קולות אע"פ שאינו מדינא כיון שנהגו כן צודאי לא ימחה צו: ג (י) של עבוי"ם של ישראל. כגון (כב) שעבד לשופר. וה"ה (כג) כששימש צו לפני הע"ו שלו שחקע לפניו: (יא) שאינה בטלה. ר"ל דכיון דא"ל בשום פעם שמהא ניתרת וע"כ לא ציוד קאי לשרפה או להוליכה לים המלח הרי הוא כמי שאינו (כד) ולא עדיף משופר כשר ורק שאין צו שיעור גדלו שהוא פסול וכ"ש הכא: (יב) אבל וכו' של עבוי"ם. כגון (כה) שנחל שופר ע"ז של נכרי או ששאל חוזה ממנו: (יג) לא יתקע. משום דמאיס. ואפילו בנחצטל ג"כ אסור לכתחלה (כו) לכמה פוסקים: (יד) יצא. אפילו (כז) קודם שנחצטל והטעם דכיון שאפשר לנצטלו דכין ע"ז של נכרי שגכרי מצי מנצטל ל"י לא שייך ביה לומר הרי היא כמי שאינה דאפשר לא תנא כלל ליהי שריפה ואי משום שנהנה מאיסורי הגהה (כח) ג"כ אסור דקיום מזהו לא מיקרי הגהה הגוף אלא הגזרת מלך. ופשוט דאס' לן או שופר אחר חוקע צו לכתחלה כדי שלא לנצטל המ"ע: (טו) והוא שלא נחביון לזכות בו. כשנה שמהא ואגביהו מן הקרקע אלא בגביהו רק כדי לתקוע צו ועיין בה"ל: (טז) דהו"ל עבוי"ם של ישראל. וזמנא דישראל לא עבדה מ"מ אגביהו כיון דעכשוי היא של ישראל (כט) ויש שכתבו דלא קאי רק אעבודה זרה של עבוי"ם אצל לא אמשמשי ע"ז דנמשמשי ע"ז של עבוי"ם אפילו צאו ליה ישראל לא מחמירין צו כולי האי ויש

להם

הלכות ראש השנה סימן תקפו

י שם ב מחרת (וש) מתמירין דאפילו בשל עובד כוכבים אינו יוצא (יז) * אלא נחנעל (יח) נערב י"ט (מרדכי) דרמ"ה שם כ"ה (וע"ל סי' תרמ"ט סעיף ג): ד' שופר (יט) של תקרובת עבודת כוכבים אפי' היה של עובד כוכבים שתקע בו לא יצא (כ) משום דאינה בטלה עולמית: ה' (כא) יהמורד הנאה משופר (כב) אדם (ו) אחר תוקע בו וזה יוצא י"ח לאבל אם אמר (ז) (כג) קונם לתקיעתו עלי (כד) אסור

באר היטב

ואח"כ [נמן] המעות עין צ"ח סי' קמ"ד ע"י ו"י שם ועכ"פ ה"ה מהם להקל (ו) אחר. ובשעת הדחק מותר לתקוע בעצמו. צ"ח: (ז) קונם. וזה לשון נדר דאשר החפץ עליו והנדרים חלים ע"ד מלוא כדבר הרשות כמ"ש צ"ח סי' רט"ו ממילא אם אמר שלא אשמע קול שופר הו' לשון שנועה שאוסר נפשו על החפץ ואין שנועה חלה ע"ד מלוא.

ביאור הלכה

כונת הכ"ח אלא לענין גול אלא לענין אפדיה גם הוא מודה וכמו שכתבנו ועין נמ"ה שהשיג על הכ"ח בעיקר דתו ולדידיה אפילו בגול מן העכו"ם נמי ליה כעדות כוכבים של נכרי הנא לירי ישראל ומטעם דלע"פ שאינו קונה קודם שנתיאשו הנעלים מ"מ הרי הוא חייב באחריות דדין כל גולן ובשג"ל זה קמה ברשותו עיין בדבריו ובכר דבריו בזה הרבה האחרונים יש שהסמיכים עמו ויש שחולקים עליו לענין גול עיין נח"מ ובמטה יהודה ובמטה"ש ובגנדי יטע ושאר מפרשים. ודע דבא"ר כתב והוא שלא נחבין לזכות וכו' והוא לשון הטור ומשמע מזה דנפחמא אינו זוכה ואפשר לומר הטעם כיון דהוא ריעומא לדידיה שהרי לפ"י אינו שוה לו כלום דאין לו בטול מנפחמא אסורא לא ניתא ליה דליקני אכן מלשון הרא"ש פרק ראויה צ"ד ומלשון רמב"ם יתמות ק"י ומהם פ"א מהלכות לולב בשם הראש"ה וכן ה"ר"ן מטאר דדוקא נגנבה ע"מ שלא לזכות ומוכח דנפחמא ניקיט ליה בהגנתו וכ"כ במדבר ר"ה להדיא דנפחמא קנה [ובדפוס מוקף חיתת נפחמא ואינו מוכרח דמקונית דבריו משמע דנפחמא קני] וצ"ע ובמחמיר מרדכי מלחמי שכתב דמדבר ר' מנחם מטאר דנפחמא אמרינן שלא נחבין לזכות ע"ש ועיינו בר' מנחם פ"א מה' שופר ומלחמי שדבריו סותרים זה אל זה ובגרי"ם ע"מ יש שם ואין ללמוד מדבריו כלל לדינא: * אלא נחנעל מעיו"ט. עיין מ"ב מה שכתבנו דאם לא נחנעל בשעה שקידש היום וכו' מקור דברי הוא מלשון רש"י בסוכה דף ל"ג ע"א ד"ה ולולב מוכיח לא יליף וכו' שם בעמוד ב' דר"ה ה"ג ע"ש אלא דנאמת קשה שהרי זמן מלוא לולב מתחיל מעמוד השחר ואילן וא"כ אפילו נחנעל בלילה הרי כמו קודם היום ומלחמי לנעל ערוך לנר שעמד שם בזה ועי"ש

עשרה קולות דהיינו חשר"ת תש"ח חר"ת שהם מעיקר הדין: (כג) קונם לחקיעתו עלי. שלא הזכיר הנאה ור"ל שאמר (מ) קונם השופר לתקיעתו עלי וע"כ חיל כיון (מא) שפירש לאסור על עצמו השופר לתקוע בו כמו שאוסר ע"ה הצרור לזרזו בו אף שאין לו הנאה אבל אם אמר קנס (מנ) קונם שופר עלי מותר לתקוע בו תקיעה של מלוא: (כד) אסור לחקוע וכו'. ואפילו (מג) פירש גנדי תקיעה של מלוא והטעם דנדרים (מז) אסור חפלא הוא ואל אפילו על דבר מלוא (מה) ואפילו לשמוע תקיעת שופר מאחר ג"כ בכלל אסור זה. ודע דיש (מו) פוסקים שר"ל שאין חל הנדר אלא"כ אסר השופר עליו כגון שאמר שופר עלי בקונם לתקוע בו אבל באסר עליו התקיעה כגון שאמר תקיעת שופר עלי בקונם לתקוע בו ממש. אמנם (מז) כמה פוסקים סוברים שחל אף בזה כיון שעכ"פ הזכיר גנדי חפלא סתמא דמילתא כוננו לאסור החפץ עליו. וכו"ל לענין אסור מורה (מח) אבל מדרגן איכא אסורא בכל גווני אפילו גנדי שאין בו ממש כמבאר צ"ח סימן ר"ג וע"כ אסור לתקוע בו קודם שימיר הנדר. ומפורש בפוסקים דכו"ל גנדי אבל בשנועה אינו יכול להפקיע א"ע ממונות תקיעת שופר דמושבע ועומד מהר סיני לקיים מלות המורה אלא שכלל

שער הציון

(ג) צ"ח וס"ק שם. ובאמת אין דברי הכ"ח שם נראין בהגנת דברי הר"א ממין עיין פ"א סימן ק"ב שמתאר להדיא ככ"י אלא דפסק השו"ע שם אינו לכו"ע בלא"ה שהרי הכ"י גופא כתב דמדבר הראב"ד מוכח שלא דברי הר"א ממין וזהו נדקו דבריו [ושלא ככ"ח שהשיג עליו שם בזה] וכמתאר בהדיא ברשב"א סוכה ל"א ונר"ן שם בהגנת דברי הראב"ד ואף דגם הוא קשר במטל ע"י גופיה הלא גם בזה חלקו עליו הר"ן והרשב"א שם ומטעם דלא אשכחן זה רק בשהיה ע"י והמשמעות ברשותו משא"כ בסוכה כנר ישראל נמשכים אלא דנראה דהכ"י סמך בזה להקל בכל גווני אר"א ממין וסמ"ג וטור משום דהוא מילתא דרגנן דמן המורה לא מתמירין ע"י של ישראל אלא בשעבדה הישראל דוקא וע"כ יש להקל גם בעניינינו: (לא) בעיף עני"ו דף מ"ו ע"ש ובחוס' סוכה דף ל"א ד"ה באשירה: (לב) רש"י רמב"ן ורשב"א ורשב"א והרא"ש והר"ן ובכח שכן גם דעת הר"ק וכו' הרה"מ שהוא דעת רוב הפוסקים וגם אש"ה אפי' כן מ"מ בסיומן תרמ"ט השמיט הנהגתו ורומה ברמז: (לג) ואפשר דלרין גם לנדר עליו: (לד) מ"מ אין לו להביאו מחוץ למחוס או לעבור על שנת אחר כשכלי זה להקדיש דסעיף כ"א אינו נאסר אלא עטות שפנים נאסר א"כ לא שהיה דרך עטותה נכך ע"ש בדברי: (לו) כל זו וס"פ ע"ש אבל בהקריב השופר לע"י אינו נאסר דוקא בכעין ד' עטות שפנים נאסר א"כ לא שהיה דרך עטותה נכך ע"ש בדברי: (לז) כל זו וס"פ שחמיקוהו: (מ) צ"ח ומג"א ובמחמיר וס"א העירו ש"כ עיקר סברה זו אינה אלא שחשא בעלמא שהרי בשופר של ע"ג חוקעין זו לכתחלה אי לא סברה דמחמירא ומטעמא דלא ליהנות ניתנו המלות ולא חיישינן שמא יהיה גופיה בתקיעה וע"כ דאינו אלא לכתחלה היכי דאיכא אחר ובספר כפת תמרים"ה כתב דהכל לפי האדם אם מרגיש שנועצו אינו נהנה מתקיעתו מותר לתקוע בו לכתחלה: (מא) מטה אפרים: (מב) ר"ן והמחבר קילר הלשון ולי לא הוסיף שם שופר הלא הוא דבר שאין בו ממש ואין אסורו אלא מדרגתו וכ"כ בדין מאיר ומסתברא דאם אין לו אחר יתקע בו: (מא) הגר"א: (מב) כ"מ מהגר"א וכן הביא הא"י בשם רי"ו: (מג) אחרונים: (מד) פוסקים: (מה) כ"מ משא"ע וכו' נכתב: (מו) ה"ר: (מז) חוספות ומסקנת הא"י בלכות ר"ה וכל זו בשם הרמ"ה ורי"ו: (מח) ביאור הגר"א:

הנהגות ותיקונים: (א) כח:

שערי תשובה

עו"ז: (ח) נקוב. אפילו נשמיר צו שיעור חקיעה משום שקולו פגום. כל צו מ"א. וע' ע"ז ופשוט דנמדק אינו בכלל זה ודינו כזה דהרי חליפי חליפי ע"ש: (ד) נקוב. ועיין בשו"מ מהר"ם הלוי פלפול ארוך דגמרי הרא"ש בענין החקיעה קודם שסתמו וזמר לכמות שהיה ועיין בד אפרים מ"ש בה ע"ש:

שלארץ מה איננו דגם מלשון הע"ם שם דקאמר אלימא דלשחור מחשבו וכו' משמע ג"כ כרמ"י ועי': * אע"פ שנשתנה קולו כשר. עיין במצ"מ מה"כ דנצינן ששחיר עכ"פ עוד דלם רוב ארבו כשר הו"ל ככולו הוא מדרב"ה והפירש"י ועי' שם דרב"ה שחמה על הבור של חילק מה והבא שפרטו ירוחם כח להדיח דדוקא בשחמיר רוב (ואכל אם לא שחמיר רוב פסול אם מעבד לא התקיעה ע"ש) ומשום דלם אינו מעבד לא התקיעה כבר אפילו לא שחמיר רוב ואולי חזק לשיטתו דע"ל אפילו נקמם הנקב אם אינו מעבד התקיעה כבר אפילו לא שחמיר רוב וגם אינו מניין) אכן נחמם תמיה לי שם נקב אינו פסול בשופר אי"כ דהוא שלם דמי ומה' איכפת לי שרוב נקב וגם נקמם שאיר דמחמם חמין משמע דשופר דל"ה מעביר זו או מעטס דהו"ל שמי שפורתו משה' נצינן שיהא ע"פ רובא בלא ריעוחא ולא משמיתין חן מנישטוטש שיש בו ריעוחא משא"כ דאין זה ריעוחא כלל ולאכורה לי להשיב דלפ"י גם נקמם ד' לנו יהא רוב גלי פסחוט אבל יכול להיות מרוב נקמם ונבלגו הפוסקים והמחבר מנאר דדוקא אם שחמיר רוב שלם ומשמע דנמנוקב פסול אפילו יהיו הנקמם פסחוט שלם נמנוקב אכל נחמם כי לדחות הפוסקים מייב' כשהיה נקב גדול ונקמם (עיין ברמב"ן ורש"י) ועי' אמר דדוקא בשלם היה הנקב גדול כ"כ שלא ישאר רוב שופר שלם דלם אינו נקב למשל מחלה שופר ונקמם אי"כ חצי שופר מעביר עס פסחמה אכל אי"כ דלם היה הנקב מיעוט שופר ונקמם אפילו יש בשאר השופר נקמם ג' כשר דהנקמם אינו פסולם ואפשר שגם רמזו ירוחם שחמיר נעניינו ששחמיר רוב ג"כ כוחו שהנקב לא יהיה גדול כ"כ שימשך עד חצי השופר דלם נמשך וכ"ש אם נמשך עד רוב א"כ הו"ל ככולו והרי השופר פסחוט ככולו ואין שם שופר עליו ואם פסלינן נקמק' ד"ש חס' אלץ מ' נקמם נקמם הכרה אפילו נקב והקמם על כל השופר מח' איכפת לי כיוון שאין פוסלינן ופסלינן ודין נקב לנקב יש שופר א"כ אינו נקמק. חמ"כ מנחמ' ברא"ש סימן ו"ו שכתב ואשומעינן בגרייתא וכו' משמע ג"כ דנצקב עד ע"פ רוב כשר ק"ל שהוא מעבד את התקיעה וגם לא שחמיר זו שיעור שופר וברעב"א מנחמ' שכתב אז לא פסחמו כלל לדברי הירושלמי כשר ואפילו נפסח רוב ויש בו שיעור שופר שכל הקולות שכיין בשופר אכל לפי גמרא דלינן יש להמחיר ולדון כאלה פסחמו כלל לפסול אם מעבד התקיעה כבר אמרנו בגמרא דלינן שכל הקולות שכיין בשופר אכל כשהוא נעלמו שלם מחמת ריעוחא עכ"ל ומשמע מנייה דבאין בו שיעור שופר אם לירושלמי יש להמחיר ללא כהר"א"ש ועוד שמע מנייה דבאין מעבד התקיעה גם לגמרא דידן יש להקל אף שנפסח רוב אם נשאר בו שיעור תקיעה:

(מט) אחרונים: (ג) מ״יר שהזכיר בעת הנדר שם שופר כגון קיום שופר של פלוני לתקיעתו עלי דלג״ל הוא דבר שאין צ׳ ממש: (גא) מנ״א: (גב) גמרא: (גד) ב״י בשם רח״מ וכו״ ש״א: (דד) ב״מ ופיר״ם: (דה) ואפילו הוא שופר ארוך ענין שהוא רוצ׳ שלם [כ״מ בפמ״ג]: (וו) והינן דוקא בארזו אבל ברחט אפילו אם יקבצ׳ רוב היקפו כיון שגשפיר ממקום ההוא ולמעלה ישור הקטע (שעור ברחט) אפילו לענין נקדק ואם יקבצ׳ רק מיעוט היקפו אפילו לא נשאר ממקום ההוא למעלה ישור הקטע [ג] כשר [ב״מ ופיר״ם]: (זז) כן מוכח בכל ז׳ דעות הדעה הזו: (זח) מ״א שם הכל צ׳ (נט) ק׳ ממשע בכל לא שהפגם הוא משום שגשפיר קולו בן מלכא בריעב״א דדוקא בעצמב התקיעה אלא לא״ה כר׳ אף לתלמוד דידן (עא) וכן ממשע מלכא בפסח״ם (עב) עיי׳ ב״ב: (עג) עיי׳ ב״ב:

באר היטב

ביאור הלכה

שער הציון

הגהות ותיקונים: א) בבה"ט שבשו"ע הנוסחא "צ"ל דהדק הסתימה דאסור ליטלה";

ע כדע' ר"י ורל"ש
שהביל העור וכמ"ש
הרל"ש טעמו שס
נפסקין פ משנה
ובריתא שס
צ הרל"ש שס
נשס י"מ ק ה"ה
נפ"א נשס הרנה
מהמפרשים ר טור
נש' הרמב"ן

הלכות ראש השנה סימן תקפו

ס באר הגולה

מי שאומר שאינו כשר אלא * כשדבקו בעצמו שחיממו באור עד שנפשר וחבר קצותיו זה עם זה וואס נסדק כולו אפי' מצד אחד (מה) פסול ה'אפי' (יאל) חממו באור וחבר סדקיו זה עם זה: ט (מט) *נסדק לרחבו (ג) במיעוטו כשר (גא) ברובו פסול א"כ (גב) נשאר מהסדק (גג) לצד פיו שיעור תקיעה (גד) דהיינו (גי) * ד' גודלים וכשנשתייר בו כך כשר (גה) אפי' אם מעכב את התקיעה יו"ש מכשירים בנשתייר (גו) אפי' שלא לצד פיו: י (נו) ידיבק שברי שופרות זה עם זה ועשה מהם שופר פסול (נח) ה'אפי' אם יש בשבר שכנגד פיו שיעור שופר: ויהנות מיימיו וכן נראה מדברי הרמב"ם ג בעל העיטור ור"ן גיאות ד משי' שם ה' טור

באר היטב

(יאל) חממו. ואם נשתייר בו כ"ש כשר אם דבקו. ג"ח מ"א: (יג) ארבעה. באלס בינוני ונענין במקום הרחב ע"י ס' י"א ס"ד:

ביאור הלכה

הדבק יכר בין הדנקים וניקב מייר שם שסתמו בחממה אחרת [הרא"ש] וכתב שם הקרבן נמנאל אורחא דמילתא קלמא ויה"ה אם סתם הקב דבק ועיקר הטעם כיון דחבר הוא מייכר ע"כ ועיין בפמ"ג שנגד קמ דאף נקב שם חסרין אם הוא קטן [כ"ל] שקטן מאלף יוכל ליתן שם דבק הוי כמיו ור"ל כיון שאין מייכר:

* כשדבקו בעצמו. עיין מ"ב מה שכתבנו ומ"מ אם נשמה קולו וכו' הוא ממטה אפרים ומשמע מלשון זה דאם לא נשמה קולו אם כבר תקע בו א"כ לחזור ולתקוע ולענ"ד אין להקל בזה כשנשדק רוב דאם גם הוא מורה דכיון לנו לחוש לנחמיה לדעת הרמב"ן דע"י דבק מיקר שלם כמיו וא"כ מתי נשמה שלם נשמה קולו הא עכ"פ איכא חרמי לרעיונא רוב ושלם כמיו וזה לא מהני סמימה וכנ"ל בס"ו ע"כ יראה לחזור ולתקוע וכלי גרסה. ודע דמשי"כ אפילו אין דבק דבק זה הוא דעת הרא"ש והנה להמעיין בדבריו משמע דס"ל דוקא ע"י דבק אצל אם חממו באור וכדע"ז וזו לא להמדיק היטב ולמלאן מהמבר משמע דס"ל דכ"ש דמתי אם חממו באור ואולי ללהמבר לא יחא ליה למינקט לרינא כיוסיה דהרא"ש בזה דמתינתן סתמא קמי דבקו משמע בכל גווי דיוק וע"י אמרין דמתינתן מייר דוקא בצולה אצל אם נשאר מעט כשר:

* גודלים. עיין בטור דר"ן גיאות כתב שז"ר בזה טעם שזקק וכלשנא דברייתא כדי שיראה מכלאן ומכלאן דנראה לה דהשופר ארוך מדין והוא חלק עליו דדי בטעם מלומדא ודע דגם ר"ח שדנריו דברי קבלה כתב ג"כ בפירושו בפירק המפלת דלר"ן טעם שזקק וכפי הגרסה גרס לה בש"ס שם ע"י"ש וכן משמע בכל זו שהוא מקוץ מושר' ראשונים שכתב ח"ל במסכת נדה מתי ה' דברים שיעורן טעם השזקק ע"י"ש וכן רבינו מנוח בפירושו להרמב"ם כתב ג"כ דכל הני ה' דברים דפרק המפלת שיעורן בטעם שזקק. ודע דהרא"ש סבוגין מנאר ששיעור אינו אלא מדרגתן כדי שלא יאמרו למך ידו הוא חוקק אכן מדברי מוס' סוכה דף י' מוס' דס"ל דשיעור טעם הוא מן המורה שהרי אמרו דלא חשיב בהמפלת רק שיעורא דאורייתא ע"י"ש וכן הוא משמעות לשון רש"י ג"ה דף כ"ח גבי שופר של עיר הנדחת ע"י"ש. ודע עוד דאף להרא"ש דשיעורא דטעם הוא מדרגתן מ"מ גם לדריה לר"ך שיעור מן המורה כדי שיהיה אפשר לתקוע בו עכ"פ

אחור כמו ניטל (כג) ובעצת הדחק אפשר דיש לסמוך אסברא זו: י (נו) ידיבק שברי שופרות. היינו (גג) אפילו לקח שברי שופרות שלמות בעיגולן ודבקו ואפילו דבקו ע"י עמלן וכדלעיל ס"ח (זד) ואפילו אינו מעכב התקיעה: (נח) אפילו אם יש וכו'. והוסף עליו (נח) לנאומא שיהיה ארוך או כדי שיתן קולו גדול מכמות שהיה ואעפ"כ פסול והטעם

שער הציון

(פא) הגר"י ופשוט: (פב) מ"א ור"ל דהא בתיקב לחד מ"ד בעינן תלמא למעלותא ועכ"פ חרמי והכא שזיב סדוק וגם בליו מיני א"כ אפילו לא נשמה קולו איכא עכ"פ רק חמא: (פג) א"ר וס"א: (פד) מטה אפרים וכ"מ מ"א ואפילו אם לא נשמה קולו אף דבדיעבד אם תקע בו שדאי יואל דהעיקר כסברא קמייחא מ"מ כשיש שופר אחר אין לתקוע בו לנחמיה [שם במטה אפרים] ועיין ביה"ל. ודע דאם נשדק רק כל שהוא או מיעוטו ודבקו משמע ממטה אפרים דיוכל לתקוע בו לנחמיה אכן נ"ר כתב דאם יש למלא שופר אחר בריוח אין להקל בזה דיש לחוש לדעת הר"ן בשם רבינו יונתן [מ"מ] לשלוח ע"י עכ"פ להביא לחממו וכמו שכתב לקמיה בס"י י"ח: (פה) דשופר הוא מלשון שופרת שהיא חלולה וכיון שנשדק מזד אחד אין עליו שם שופר [לנשם והעתיקו הפמ"ג]: (פו) פוסקים ואפשר דה"ה אם חתך כסבין ואף ש"ל דע"י סבין מוכרה להיות קלת חסרון בשופר והו"ל עיין יתב ג"כ לינא למיחא לפסק המהבר דשופר שניקב כשר ואפילו למאן דמזכיר הכס סבין רוב שלם היינו דוקא באורך אצל לא צריכא וכמו שכתב שם ה"ח (להלל): (פז) כלט וריטצ"א וכו"כ הט"ו סק"ד: (פח) טור מ"א: (פט) שם מ"א ועיין בד אפרים ובסבין י"א בפמ"ג א"כ בפמ"ג כתב דק"ל להלכה במקום הרחב: (ג) הגר"א: (גה) הנה הפמ"ג הקדים לסברא זו וכן הריטצ"א כתב שנראה לו סברא זו אלא שלמעשה ראוי לחוש ולהחמיר הואיל שכבר הורה וכן רש"י וז"ל שדוקא כלפי פיו וכן רבינו מנוח בפירושו להרמב"ם נוטה לשיטה זו וע"כ נראה דאף דהמהבר סתם לעיקר דכע"א א' מ"מ בשעת הדחק יכול לסמוך עליה וכ"כ המטה אפרים אכן ביאור הגר"א כתב שכל הפוסקים סוברים כדעה הראשונה: (גכ) ריטצ"א וכל ט: (גד) ריטצ"א: (נח) כל ט:

הערות והארות: (1) עיין לקמן סי' תל"ג ס"א בה"ל ד"ה למעלה. לענין אדם בינוני: (2) עיין לקמן סי' פ"ו ושה"ש שם לענין להביא שופר של איל:

ד"קופי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף ט' לא הביא כלל שיטת היש מכשירים.

יא הוסיף עליו (נט) כל שהוא בין במינו בין שלא במינו פסול ואפי' היה בו מתחלה שיעור שופר: **יב** הפכו ותקע בו לא יצא (ס) בין הפכו כדרך שהופכים החלוק שהחזיר פנימי לחיצון בין שהניחו כמו שהיה (סא) אלא שהרחיב את הקצר וקיצר את הרחב^(ז) וה"ה אם תקע (סב) במקום הרחב פסול (ר"ן פ"ג ד"ה): **יג** (סג) היה ארוך וקצרו אם נשאר בו שיעור תקיעה (סד) כשר: **יד** גררו מבפנים או מבחוץ עד שעשאו דק מאוד (סה) כמו גלד כשר: **טו** (סו) לא הוציא זכרתו אלא נקב בו (סז) כשר אבל אם הוציא הזכרות ועשה ממנו שופר (סח) כגון שנקב בו פסול: **טז** (סט) צפהו זהב במקום הנחת פה פסול שלא במקום הנחת פה כשר צפהו זהב מבפנים פסול מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות שהיה פסול ואם לאו כשר יש מפרשים מקום הנחת פה (ע) היינו עובי השופר לצד פנימי שמיני שם פיו והצד החיצון מן העובי עצמו קרוי שלא במקום הנחת פה **יז** (עא) היינו כל אורך השופר מצד הקצר עד צד הרחב: **יז** המציירים בשופר צורות במיני צבעונים כדי לנאותו (עב) לא יפה הם עושים (עג) (אבל מותר לתקוק בשופר עלמו זרות **די** לנאותו) (נ"י): **יח** אם נתן זהב על עובי השופר בצד הרחב (עד) היינו הוסיף עליו כל שהוא ופסול: **יט** הרחיק את השופר (עה) ונפח בו (עו) ותקע בו פסול: **כ** נתן שופר (יד) לתוך

ו גנייחא שם
ז ה"ה שם משום
דשופר א' אמר
רחמנא ולא כ'
ח גנייחא שם וברך
פסול ור' מחמא שם
וכפי א' שגדלש
והיהושלמי (י) (למן)
נ"ס תק"ז
(כ"י) פ גנייחא
ס ז גנייחא שם
כ ש גמ' וברך
ד טור ור"ן שם
גנייחא ג שם
ס ז הר"ה שם
וכ"י הטור ע טור
בס הרמב"ן
ה"ה שם
ז טור בס הרמב"ן
ק ג"ה שם וכפי הר"ה שם ור"ן שם

באר היטב

(ג) במקום. אם עשה וזכר כל שהוא סמוך להנחת פיו מסתמא אין קולו משמנה בשביל כך. הר"ה מ"א: (יד) לחוך. ואם נתן שני

משנה ברורה

ביאור הלכה

והטעם לשופר אחד אמר רחמנא ולא צ' שופרות: **יא** (נט) כל שהוא. היינו שהאריך (נ"ו) בין מזד הקצר ובין מזד הרחב פסול משום דשופר אחד אמר רחמנא וכו' וכמו בסעיף י"ד: **יב** (ס) בין הפכו כדרך וכו'. והטעם דכתיב והעצרת שופר מרועה (נ"ז) דרך העצרה נענין דהיינו כדרך שהאיל מעבירו נראשו מחיים: (סא) אלא שהרחיב וכו'. היינו (נ"ח) ע"י רוחמין וג"כ הטעם דנענין שיהא כדרך גדילתו (נ"ט) שהלך הקצר מול פה האדם: (סב) במקום הרחב. פי' אפילו בשופר שעשו כהוגן והכל מטעם הנ"ל: **יג** (סג) היה ארוך וקצרו וכו'. אין נ"מ (ק) בזה לא ואפילו נשתנה קולו ע"י

ומשום זה פליגין שופר של עיר הנדמה דכחתי מכתת שיעורא וכן משמע קמא גם לשון התורה כהנים וכמה שיעור שופר כדי תקיעה (והרמב"ד נפירושו שם כתב שזה שיעור טפח ואינו מוכרח לע"ד) וכעין זה מלאה נפ"ח ועיין פמ"ג במגלות וזה סק"ט ונא"ה סק"מ. ידוע דאף לכו"ע לדין השיעור הוא כדי שיאזונו שופר מולאין ולכלאן אעפ"כ לפי המונח בעור ובר"ן משערין רק בזה שיעור ואף אדם גדול ששיעור ד' גודלן שלו הוא יותר ממשקל וא"כ כשלוקח השופר בדיו לא יראה מכאן ומכאן אעפ"כ לא צריך יותר משיעור טפח ביוני אכן לא כן דעת הרמב"ה אלא דהנחה נקט בהפלת לפי שיעור אדם ביוני וא"ה צדדים גדול צריך השופר להראות מכאן ומכאן ע"ש:

(קא) ואשמועינן דלא חימת דנענין כל הקרן כמו שהיה דרך גדילתו כדאשמועינן דלא להחזירו להכשרו נמי מותר ודלעיל נ"ט: **יד** (סה) כמו גלד כשר. ואפילו (קב) היה צו פסול מתחלה וקצרו מחמת דלא אלא מזד עלמו של שופר כל הקולות כשרין: **יז** (סו) לא הוציא זכרתו וכו'. דכשהוא מונח צדדיה עליו נ"ט מן הראש ונכנס לתוכו וכשעושים שופר מולאין אותו ממוכו וזה לא הוציא (קד) אלא נקב אותו מתחלתו ועד סופו: (סז) כשר. ואפילו לכתחלה (קה) מותר לעשות כן דמין ביוני אינו חוץ (קו) ואין זה בכלל שמי שופרות כיון דהוא דיוק מתחלתו וא"ה א"ס הוציא ונקב בו והחזירו דהוא פסול: (סח) כגון שנקב בו פסול. לשופר הוא מלשון שפופרת שהיא חלולה וכל שאינו חלול נצטעו לא מקרי שופר: **יז** (סט) צפהו זהב וכו'. הוא לשון גנייחא עד חיבת יש מפרשים: (ע) היינו עובי השופר וכו'. ר"ל דנענין השופר למעלה יש שני חודין (קו) אחד שנוטה לצד חלל השופר ואחד שנוטה לצד חוץ לפירוש הראשון מיקרי מקום הנחת הפה היינו שזיפהו לצד פנים ופסולו משום שהכל הקול נכנס לוהב ושלא במקום הנחת הפה היינו החוד הנוטה לצד חוץ סביב ומחמת אותו המעט אין הקול משמנה וכשר אצל כל אורך השופר מזד חוץ הוא בכלל זיפהו והב מבחוץ גנייחא. ולפירוש השני כל אותו הקצה שלמעלה מה שמכניס לתוך פיו הכל נקרא מקום הנחת הפה ושלא במקום הנחת הפה היינו משהו סמוך לאותו מקום מבחוץ וס"ל דמחמת אותו משהו ג"כ אין דרך הקול להשתנות אף שהוא על הדופן מבחוץ ולכן סתמה גנייחא דכשר. ומן אותו מקום ולמעלה עד סוף מקרי זיפהו והב מבחוץ ותלוי בזה נשתנה הקול. ואם יפהו זהב צננים בכל גווני פסול משום שהוא מוקע בזהב: (עא) היינו עובי השופר וכו'. המחבר קירר בזה דמלשון משמע דכל האורך חלל דינא אינו ליה וכשר אם יפהו זהב ובאמת זה אינו דרך משהו הראשון הסמוך להעובי שמכניס לתוך פיו כשר (קס) דמסתמא אין דרך להשתנות הקול בשביל אותו משהו אצל משם ולמעלה עד סוף השופר אם יפהו (קט) חלוי בזה נשתנה הקול מחמת זה: **יז** (עב) לא יפה הם עושים. ולפעמים (קי) משמנה הקול מעט בשביל זה: (עג) אבל מותר וכו'. דאף אם ישמנה קולו מחמת זה לית לן בה כיון שהוא מחמת עלמו ובההיא דסי' ד גררו מבפנים או מבחוץ וכו': **יח** (עד) היינו הוסיף וכו'. ר"ל ופסול (קיא) בכל גווני אף אם לא נשתנה הקול: **יט** (עה) ונפח בו וכו'. דנענין שיהא פיו מדונק לשופר וסימנו אל חך שופר: (עו) ותקע בו פסול. ויחזור ויתקע

שער הציון

(נא) כפי פסק המחבר לקמן סט"ו: (נב) גמרא: (נח) רש"י: (נט) רמב"ה: (ק) סע"ש: (קא) כסף משנה: (קב) שם: (קג) פ"ח: (קד) רש"י והר"ן ורמב"ה כתב שהוציא זכרתו מבקדקד ונשחית ממנו נצטעו י"א ואינו חוץ וכעין זה הוא לשון הטור ע"ש ומ"מ נראה דגם הם מודים בדינא לזיוא דרש"י ור"ן: (קה) וה"ה בכל הני דלעיל [פ"ח]: (קו) פמ"ג ומט"א: (קז) עיין לעיל שרש שם שהאריך צטעם כל דבר ועיין עוד בפ"ח ולמ"מ: (קח) מ"א: (קט) אחרונים: (קי) פוסקים: (קיא) והנה המחבר שכתב בצד הרחב לא כלל למעוטי כשהוסיף עליו צד הקצר דשם בלא"ה מייסכל מזד שהוא במקום הנחת הפה אמנם להר"ן שדעתו שם דהחוד הנוטה לצד חוץ אינו בכלל זה וכשר וכזה הלח"מ דלא מייסכל מטעם הוספה מחמת שאינו בכל העובי של השופר לא מיקרי הוספה א"כ אפשר דלצד הרחב ג"כ אם לא עשה בכל העובי רק ור דק במקלח העובי יהיה כשר וזהו דבר חדש וכו':

י"קופי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף י"ג פסק דהשיעור הוא של אדם בינוני אף אם התוקע אדם גדול.

הלכות ראש השנה סימן תקפו

סא באר הגולה

שופר אם הפנימי (עז) עודף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי בפיו ותקע בו כשר: הגה ולי נראה דאפי' אינו נולד נגד הכתב (עז) רק שזה למיזן הואיל ונולד לנגד הפה (עט) ותקע בפנימי יאל כן נ"ל (וכ"מ מלשון הראש"ש) (פ) יהוא שלא ישנה קולו במה שהוא נתון בתוך החיצון (פא) ואם לאו פסול: **כא** שופר של ר"ה (פב) אין מחללין עליו י"ט אפי' בדבר שיש בו (פג) משום (טו) שבות (פר) כיצד היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא אינו עולה באילן (פה) ואינו שט על פני המים כדי להביאו (פו) ורע"י אינו יהודי מותר דהוי שבות דשבות (פי) איסור אמירה לאינו יהודי נאסור דלוי"י הוא משום שטות שאמ"ל לשבות מזה אמירה לא"י ונאסור דרנן הוא שטות דשטות ובמקום מצוה לא גזור (וע"ל סי' ש"ו): **כב** אם אינו יהודי הביא שופר (פז) מחוץ לתחום (פח) ותקעין בו וה"ה (פח) אם עשה (פז) אינו יהודי שופר ביי"ט מותר לתקוע

באר היטב

שופרות צפוי ותקע וכו' ללכת בשניהם לא יאל. הלק"ט סי' ע"ה (טו) שטות. ואם נפל עליו גל של אצנים אסור לטלטל האצנים כדי לטלו. גמרא טור: (טו) חוקעין. אפי' מי שהוצא בשניהם ואפי' יש לו שופר אחר שאינו של איל וזה שהוצא של איל כתב הד"מ דמותר ע"ש ועמ"א: (יז) א"י. ומיירי שעשה מקרן שלו דלא היו נולד. מ"א ע"ש. וכל הפסולים בראשון פסולים גם ביום ב'. ד"מ רש"א מ"א:

משנה ברורה

(קכא) אפילו במקום שיש לו שופר רק שאינו של איל דמותר להביא ע"י נכרי שופר של איל דמותר באל: **כב** (פז) מחוץ לתחום. היטב אפילו חוץ ליי"ב מיל (קכב) דהוי דלורימא למה פוסקים וא"כ לנדיחו אסור לומר לעכו"ם להביאו דלא היתיר בטעם הקודם רק דבר שבור מדרגתן אפ"ה אם הביאו אפילו בשביל ישראל מותר לתקוע בו והטעם שהרי דבר הנא מחוץ לתחום מותר בטלטול ואינו אסור אלא באכילה או בהנאה דהיינו להשתמש בו כמ"ש בסמ"ק ח"א חה שחוקע בו תקיעה של מצוה (קכג) אינה חשובה (קכד) הנאה כמו כשתבנו בס"ה ומ"מ אסור לטלטלו ברחוב העיר שאינם ממוקמות המבואות שלה בצורה הפתח חוץ לר"א כמבואר בסמ"ק ח"א דלא מחוקקות צעירותין דין נחשבת כיום מותר לטלטל בכולה. ישראל ששלח שופר לעיר אחרת ע"י נכרי קודם ר"ה ונחשבת הנכרי והביא צ"ה מחוץ לתחום ובני העיר לא ידעו ששלחו להם שופר (קכה) אין לטלטלו ואף לתקוע בו אם אפשר באחר ובשעת הדחק (קכו) יש להמיר ומקור דין זה נמצא בקוף סימן מקט"ו בהג"ה ע"ש צמ"ב: (פח) אם עשה נכרי וכו'. אפילו (קכו) בשביל ישראל ומיירי שעשה הנכרי (קכח) מקרן שלו דלא הוי מוקף דלא אסר דעמיה ממה אכל מקרן של ישראל אסור לטלטלו ואף לתקוע בו דהא אין מוקפה נולד ואפילו עשאו ביום א' דר"ה אסור גם ביום שני דין צ"ה שולח בראשון דאסורה גם ביום שני (קכט) ומ"מ אם אין להם שופר אחר כלל יש למנות על דעת הפוסקים דמחירין נולד ביו"ט ולתקוע בו כדי שלא לנצל המע"ה (קל) ומותר לתקוע בו אף ביום שני וכו' שאותו בידו מותר לתקוע בו כל התקיעות כפי המנהג אבל אם היה התקיעות המחויבין והיה השופר מידו שוב אין לו לטלטל אותו כדי לתקוע בו תקיעות של מנהג [מטה אפרים]. כתבו האחרונים דכל אותן השופרות שאמרו שהם פסולים לתקוע בהם כן פסולים בן ביום

שער הציון

(קכ) מטה אפרים והטעם מפי שאין דין זה ברור עי' צמ"ו ופר"מ: (קכג) א"ר וי"ט וס"א: (קכד) הראש"ש: (קכו) וכחם הכל בו ואע"ג דאמרין קדמו מכוונות כשר לא דמי דהם הוכחות מדוכות בו היטב וזו לא יבא ביניהם אבל שופר א"ה לעשות כן והרוב עובר בן שניהם בהכרח והוי כחוקע בשני שופרות: (קכז) גמרא ועי' צמ"ו דגמרא קושטא דמילתא נקט ונל"ה הלא אין עשה דוחה ל"ה רק היבא דעמידה דמעיקר לאו מקיים עשה: (קכח) פוסקים: (קכט) משנה ועי' צמ"ו: (קכ) גמרא: (קכ) אכל ע"י עכו"ם מותר בה לרעה המהדר דמחיר שטות דשבות במקום מלוא והפרי"ח מספקת אף מה עי"ש: (קכא) עי' צמ"ו אכן הוא מיירי בנאל כשר ואין איירין לענין לזוה לו שיבא ולכן כתבתי בפנים לשון אפשר: (קכב) מ"א וס"א ומ"מ מאחר ד"ב מיל גופא הרבה פוסקים סוברים דהוא ג"כ מדרגתן ונפרט לענין יו"ט [עי' צמ"א וצמ"ד רע"א] ע"כ בשעת הדחק אפשר להמיר אף מה להביא ע"י עכו"ם וכו' צמ"ר וצמ"ה אפרים: (קכג) מ"א וכחם הפרי"ח דאעפ"כ אין לו לתקוע בעצמו היכי שמואל אחר לתקוע ודלעיל סי' ה: (קכד) וגם אין שייך למיגר שמה יאמר לנכרי להביא לו כדי ללכת בו דלא גוררין שיעשה מצוה הנאה בעבירה [כ"כ הפוסקים עי' צמ"ו] וכחם צמ"ר דאפילו יש לו שופר אחר שאינו של איל יכול ללכת מה שהוא של איל ומיירי דאם שניהם שרי אין לו ללכת מה שהוצא ע"י נכרי משום דליכא מ"ד דאסר שופר שהוצא מחוץ לתחום עי' צמ"ו: (קכה) מ"א: (קכו) מטה אפרים ומשום דרבים פליגי שם אב"ה ע"ש צמ"ס מקט"ו צמ"ב: (קכ) דלן לחוש שמה ע"י שמיירי יאמר לעכו"ם לעשות דליכא למישה שיחטא ויעשה מצוה בעבירה [הגר"ן]: (קכח) מ"א וס"א ועי' צמ"ה נכר שטות שמואל נולד דמעיסקא הוי קרן והשם נמי קרן אקרי ע"ש: (קכט) אחרונים: (קל) מטה אפרים:

הלכות ראש השנה סימן תקפו תקפז

ב משנה ש' ד' בו: כג (פט) ייכול ליתן בתוכו מים או יין לצחצחו י' אבל מי רגלים אף בחול אסור
ל' ב' ג' ח' ט' י' י"ב
דף ל"ג

תקפז דין התקוע לתוך הבור. ובו ג' סעיפים:

א * התקוע (א) בתוך (ב) הבור * או בתוך המערה (ג) אותם העומדים בתוך הבור והמערה
יצאו (ד) והעומדים בחוץ י' אם קול השופר שמעו (ה) יצאו (ו) * ואם קול הברה שמעו (ז) לא
באר היטב

(ה) הבור. והיינו שהוא צננין תחת הקרקע כגון מרתף. וי' לאס רוצו צנוי למעלה מן הקרקע אע"פ שמקלמו תוך הקרקע שרי.
משנה ברורה

א' מן דיוס שני: כג (פט) ייכול ליתן וכו'. אע"ג (קל) דמתקנו נכך
כיון דלא מיכרח מילתא דהוי עובדא דחול שהרי מדיחין כלים צו"ט
שרי: (צ) מפני הכבוד. פי' מפני כבודו של מקום (קל) שלא יהיו
מאות צדיות עליו ולכן אפילו אם התקוע מוחל ע"ג ג"כ אסור
[אחרונים]:

א (א) בתוך הבור. הוא דינא דמשנה (ה) וכתבו הראשונים שמשנה זו
לגורכ נשנה בשעת הגזירה שגזרו האומות שלא יקיימו ישראל את
המצוות ונתחבצו צדירות וצמירות לקיים: (ב) או בתוך המערה.
וה"ה (ג) מרתף וכו"ג מקום שהוא תחת הקרקע שקול התקיעה
מתעבר עם קול הברה לעומדים בתוך. וצננין שרצו על הקרקע
ומקלמו בתוך הקרקע שרי דע"י שרצו למעלה מן הקרקע לא מתחבצו
הקול וגשמת קול שופר אף לעומדים מנחוץ ועיין בה"ל מ"ש בה:
(ג) אותם העומדים בתוך וכו'. דבתוך הבור גופא (ג) אינו נשמע קול
הברה ולא דוקא אס כל גופס צבור (ד) אלא אפילו הכניסו רק
ראשם לצור סגי: (ד) והעומדים מבחוץ. ובהיה כולו בתוך הבור
(ה) רק שראשו חוץ לצור כעומד מנחוץ דמי: (ה) יצאו. והוא
שיחבצו התקוע להוליאם (ו) או בש"ץ שדעתו מן הסתם להוליא
לכו"ע: (ז) ואם קול הברה שמעו. פי' (ז) שעם קול השופר שמעו
לנסוק קול הברה לא יצאו שהרי קול פסול מעורב עם קול השופר:
(ז) לא יצאו. וכתבו הפוסקים (ח) דסיבת ד"ו חלי צעומק הבור

מל הקרקע ונראה עוד שהדות הוא מקורה למעלה וזה שכתב המ"א שהוא כעין מרתף ולפי"ן אין סמירה כלל מן הפירושים דגם המפרשים שכתבו דמות
הוא ע"ג קרקע כונתם להכליל העורפים והוליאם אצל עיקר הדות הוא כמו צור חפור בקרקע לכו"ע ויחא זה לשון פירוש המשנה להרמב"ם
צ"ד דכ"צ שכתב דלין הבור דמות נראה ע"י"ש וזה מיושב הכל ופשוט דמה שולאם הכתלים ממעל לא משוי להו כעין ש"ג קרקע שהרי הוא
מועט לגבי הדות שבתוך הקרקע ונראה שזה היה דעת מ"א בפירוש דות ולהכי הסמיך דינא דדות הוא דננין שרצו ע"ג הקרקע משוי ליה לגנין
וכן נראה שפירש הגר"י בדבריו ע"י"ש וכן נכון לדינא. ודע דנעניינו השמיע הרמב"ם דינא דדות וכתב מערה במקומה והוא כמו שכתבנו דמות הוא ג"כ
מקורה למעלה כעין מערה. ודע עוד דיש להסתפק בזה שנהגו צננין מומה לעשות קומה מחסומה והוא דירה גמורה מתחת לקרקע והחלונות הם
למעלה מן הקרקע סמוך לארץ התוקע שם מה דיו להעומדים בתוך אולי אין הקול מתחבצו שם ומתעבר עם קול הברה כמו צבור דות וכו':

* ואם קול הברה שמע לא יצא. עיין במ"צ שדבר זה חלי לפי עומק הבור והתרחקות ממנו וכתב הט"ו דלפי"ן אפילו בתוקע צנח"ג ויש עומדים בתוך
קלם רחוק ממנו י' בזה ג"כ שייכות הנחת לפי הריחוק מזה"כ ע"ש ונאין להקשות על דבריו ממתינין דלא אשכח דינא דקול הברה אלא
צבור דות ואם אחת הול' למיכלל גם ביה"כ"ג שהדיהו ולענין עומד מחוץ לו בריחוק מקום וכמו דמציא בסיפא אחרי ביה"כ"ג לענין כונה ומשמע מזה
דלא שייכא כלל דינא דרעטצו קלם צבת ואפילו בריחוק מקום י"ל דרצה להשמיענו להיפוך דאפילו צעומד סמוך לו ממש ושמע קול השופר צודאי
י"איר ג"כ דלא יא כגון היכא שלא כיון לזו דוחקין ונראה מהט"ו דמפרש קול הברה קול חלוש וקול הנשמע מחוץ לגנין ומרחוק אינו כ"כ חזק כמו
קול שנשמע מקרוב ומצפיה אצל לעני"ד דקול הברה האמור לענין שופר פירשו קול מעורב וכלשנא דגמרא בסוגין לפיכך בחילת תקיעה מקמיה
לדעברת קליה וקול היה אינו נשמע מחוץ לגנין ש"ג קרקע ואפילו צעומד אלא בקול שילא מתחת הקרקע וכן מלכא להדיא לריבוי מוט
ח"ל על מה שכתב הרמב"ם צור ומערה אמר המפרש צור הוא בחפירה והוא עגול ומערה הוא מקורה צבירה ומרובעת ודרך אלה המקומות כשאדם
נועך ומדבר או חוקע צדן שמתחבצו הקול ונראה כאלו אחר מדבר כנגדו ואותן העומדים צבור וכו' לפי שהקול אינו מתחבצו להם אלא העומדים
בתוך שהקול מתחבצו להם יותר מאשר צבור וכו' ע"י"ש. אח"כ מלכא צבירה וצמירה יחידא שחולקים ג"כ על הט"ו וע"ש צמירה יהודה
שמתים ללא אחרי אלא צבור אלא בתקומת שיש שפיעא דלא שני לן עומדים במקום דקורב או בריחוק דכל שומעיה בקול לעולם קול שופר הם שומעים
ואם הם רחוקים יותר גם הקול לא שמעו ע"י"ש ומ"מ למעשה אין לזו מדברי הט"ו שכל האחרונים העתיקו דבריו להלכה דהשומע קול שופר מאחורי ביה"כ"ג
ביריחוק

שער הציצין

(קל) ריטצ"ב: (קל) רמב"ם: (ה) ר"ן בשם ר"ה גאון וכ"כ הריטצ"ב: (ג) מג"א: (ג) מלשון רש"י משמע דשם לעולם נשמע קול שופר אכן מלשון
הריטצ"ב מוטא דמן הסתם נשמע שם קול שופר ונראה לו דקול הברה שמע צודאי לא יא ע"י"ש ואפשר שגם רש"י ושו"מ מודים לזה: (ד) ריטצ"ב:
(ה) גמרא: (ו) ר"י וכו': (ז) רש"י וכן מוכח בש"ס דקאמר דליפוק בתקיעה קליה ונענין ג"כ צנח"ל מ"ש בשם הרמב"ן וריטצ"ב בזה
אכן צבור כתב שאין שומעין אלא קול הברה ואולי ל"ד נקט: (ח) ב"י בשם הרא"ש ומש"כ ויש אומרים עוד וכו' הוא דעת הט"ו:

הגהות ותיקונים: (א) ומחילות:

הלכות ראש השנה סימן תקפז

סב באר הגולה

יצאו (ח) וכן התוקע לתוך (ט) חבית גדולה וכיוצא בה אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא: ב' יאם התחיל לתקוע בבור (ט) ועלה חוץ לבור וגמרה יצא שכל מה ששמע בין בפנים בין בחוץ היה קול שופר: הגה (י) וכן אוחס שהיו צטר (ג) נחמלם התקיעה (גמרא): ג' השומע מקצת תקיעה (יא) שלא בחיוב ומקצתה בחיוב או שאומר לתוקע (יב) במתעסק כוין להוציאני ידי חובתי (יג) ותקע ומשך בה שיעור תקיעה (יד) "לא יצא (טו) "וירא (ד) שיצא כס נעל העיטור ו שס כסס ירא וירי העור

באר היטב

מ"א: (ב) חבית, אפי' העומד בתוכו. ר"ן מ"א. ואפילו התוקע עצמו שס תלי בהצנחתם אם קול שופר שמעו יצאו. עטרת וקנים: (ג) נחמלם. אפי' לא יצאו לחוץ יצאו י"ח דכשארם צטר והסופר נחם שומע קול שופר צ"ח מ"א. וט"ו ס"ק ג' לא כ"כ ע"ש: (ד) שיצא

משנה ברורה

או צריחוק המקום וכל אדם ש צדו להצניח ולהכיר אם קול שופר שמע נחמד או מעורב צו קול הברה ויש אומרים עוד דאפילו התוקע צידיכ"ג ויש עומדים נחם קלם רחוק ממנו שיין צוה ג"כ הצנחה לפי הריחוק מצידיכ"ג ועיין צה"ל מ"ש צוה (ט) ויש מי שמתחמיר ואומר דלעומדים נחמד חמדי נשמע קול הברה (י) ויש לחוש לדעה זו שלא בשעת הדחק ולתקוע עוד פעם אצל בלי צרכה עד שיהיה צור לו שקול הברה שמע: (ח) וכן התוקע וכו'. ההמחיר לא חילק כאן בין עומדים נחמד החבית לעומד מולו לה וכמו שחילק לענין צור (יא) משום דאין דרך צ"א ליכנס נחמד חבית כמו שדרך ליכנס צור ורק מכנים הסופר לשם ותוקע והוא עומד נחמד (יב) וירא דמשה"ה לא חילק צוה ההמחיר דנחמית קול הברה גדולה ואפילו העומד בתוכה אפשר ששומע קול הברה וע"כ יש להחמיר צוה ולחזור ולתקוע בלי צרכה אלא א"כ צור לו שקול שופר שמע: ב' (ט) ועלה חוץ לבור וכו'. ומיירי (יג) שצידד הוליא ראשו והסופר מן הבור ומילתא דפשיטא הוא דשרי אלא דקמ"ל דלא חיישינן למיגור דילמא אפיק רשיה מעל לצור ואכתי שופר צור ותקע ואפשר צוה לשמוע קול הברה (גמרא). וההוליא הסופר מחלה וראשו עדיין צור ותקע אם חיישינן צוה לקול הברה (יד) תלי נפולגתם הפוסקים אם נחמד לצפנים נשמע קול הברה ויחזק צנמנה צרורה לקמיה: (י) וכן אוחס שהיו בבור וכו'. פי' (טו) ועלו ג"כ צידד עם התוקע ושמעו גמר התקיעות נחמד ויראו ידי חובתם ג"כ מטעם הג"ל שכל מה ששמעו היה קול שופר (טו) ויש מקילים צוה אפילו לא יצאו כלל רק שמעו גמר התקיעות שחקק נחמד ציהוס צור ולי"ח לקול הברה דדוקא מצפנים לחוץ נשמע קול הברה אצל לא נחמד לחוץ לפנים ולמעשה א"ס להחמיר (יח) בשלל העומדים צטר יצאו נחמיתם (יח) והוא עצמו לא יצא אלא"כ צור לו שקול שופר שמע: ג' (יא) שלא בחיוב. כגון קודם עמוד השער וכלקמן צמין תקפ"ח: (יב) במתעסק. להחלמה או לשם שיר צנלמל דלא יצא וכלקמן צמין תקפ"ט ס"ח: (יג) ותקע ומשך ר"ל שהאריך תקיעתו בשבילו: (יד) לא יצא. שהרי עכ"פ (יט) חקר לו החמלת התקיעה (כ) וה"ה נמי אם כל התקיעה היה בחיוב אלא שהוא נכנס צנלמל התקיעה או שלא מצידיכ"ג צנלמל התקיעה וצוה לא שמע לא יצא אע"פ שהיה שיעור תקיעה צמה ששמע וכמאן דשמע תלי שיעור תקיעה דמי: (טו) וירא דיצא. וצברא ראשונה (כא) עיקר וצריך לחזור ולתקוע ואעפ"כ (כב) לא יצא יצא דספק צרכות

שער הציון

(ט) רא"ש וכן נראה שס דעת הריטב"א עיין שס צפירושו למשנה אכן להלן שס ד"ה ר"ה נראה לכאורה שספרם כפירוש שר מפרשים: (י) ט"ו והוסף עוד סברא דלילמל אין אלו נקליח להצניח צין קול שופר לקול הברה וכו"כ הגר"י ומטה אפרים: (יא) כ"כ כנפס משנה בשם הר"י טורדוס כנוונת דברי הרמב"ם ומתקמיה שס מלשונו (שהוא ג"כ לשון ההמחיר) שלא כצד התוקע נחמד החבית אלא לחוץ דמשמע שעומד נחמד וגם דעת הר"י עצמו היה כן עיי"ש וכן דעת הכל צו וכו"כ צנ"ר בשם מעגלי דקד וכן הסכים צפר"ח: (יב) ר"ן כנוונת דברי הרמב"ם והעמיקו כן רוב האחרונים: (יג) רצנו מונח ומה שהקשה המ"א דלא"ל לצנמל וכו"כ שמה יצא הסופר מחלה קודם לאזנים ושמע רגע אחד צנלמו צפנים קול הברה נחמד אין מוכרח דאין הקול נחמד מקול לול לקול הברה בשיעור מוט השערה נחמד דהרי אפילו השומע נחמד התוקע צפנים איהם צנמל דמחלה הקול לול וכו"כ שמה יצא וכו"כ הגמרא הוא רק שלא יוצא כל ראשו מן הבור קודם ששמעו הסופר: (יד) עיין צנ"א סק"ו: (יז) דלא והוא איל לעמיה צנמל צנמל דמחמד קול שופר נשמע. ודע דמקטף זה מטאר דדיחא דקול הברה שיהא אפילו לענין התוקע צנלמו וטעמא דמילמל הוא דמלמל שופר הוא השומע ולא התקיעה וכמו שצנב הרא"ש צנ"ד צמין ה': (טו) צ"י ט"ו ונהר שלום ומטה יהודה וכו"כ החת"ם צנלמו: (טז) צ"ח ומג"א ופר"ח: (יח) מטה אפרים: (יח) פנ"ג ומסכים דמ"מ מחמד צמין מירקיה הוליא אפילו אפילו (יט) וכו"ה לענין התוקע צנלמו שס חקר החמלת התקיעה כמתעסק ואח"כ התצניח וגמר התקיעה לשם מטה ג"כ לא יצא: (כ) פרי"ח ומטה יהודה ופנ"ג דעת הג"י לקמן צמין תקפ"ח ויצייר שס צנמנה צרורה ואין לחלק צין היה מקלם תקיעה פסולה כמו נחמד מקלם קודם שעה עמוד השער וצין עניינו שהתקיעה כולו צמיו רק הוא לא שמעו צבולה דהו רק לפי ס"ד דש"ס דף כ"ח ע"א אצל לפי המתקנה דמי קאלר רעה נחמד ועולה לא שני לן כלל וכל שלא שמע כולה תקיעה לא יצא וכן משמע צנל"ש צנלמין עיי"ש ועיין לקמן צמין תקפ"ח ס"ד צנ"א: (כא) מ"א בשם הפוסקים וכו"כ הגר"א: (כב) מטה אפרים:

הגהות ותיקונים: א סק"ג:
הערות והארות: 1 ובה"ל שם:

ציקופי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ג' פסק דיצאו אף אם לא עלו צמו, דכשהשופר בחוץ, הנמצאים בבור שומעים קול שופר. ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' פסק דלא יצא, ומשמע דצריך לברך אחר כך.

תקפח זמן תקיעת שופר. ובו ה' סעיפים:

א משנה מגילה כ'
ב מיתרא דרנה
ה"ה כ"ח ג מיתרא
ד"ר יוחנן ובריתא
שס ל"ד וכגירסת
הר"ף

שערי תשובה

[א] ומלואה. עיין בשאל אברהם ועיין בצר"י במח"צ כבש עוד בשו"ת שו חיים שלל ח"ב ספר יומ"ד אור ג' במה שהגוי במקצועות ר"ה למקום הבנה החמה כתבתי בספר יומ"ד וביטולקס מורה באמצע לכתוב מהנה זה אף שמכח שהמדינה ורט הרפ"ז הנה נן ובמכח ממרחמי"ל כל שיש מקום לה ע"פ הסוד מ"מ איני חש לסודות שלא גילה האר"י ו"ל וגם המקובל

ביאור הלכה

יד השחר יצא. ע

* ואם תקע משעלה עמוד השחר יצא. עין לעיני בסיומן י"ח צב"ל
לדעת הבריא ורואה איזה אחרונים דעמוד השחר נקרא משהאיר
פני המזרח ולא קודם לשיטתם ממה ליחלפ בעינינו צ"ב
ממי אורל וזוהי עד שיעלה עמוד השחר דברי ר' ובחופת פ"א ויבדלו
הלכה ד' ליחלפ צ"ב עד ששער המזרח יצא וז"ל. ואמנם בנסוכה
דף כ"ט ברכ"י ד"ה תרמי פסוקי יניחו ומה"ש הוא קודם ובחידושי
הגר"ע"א שם משמע דלא פסיקא ליה דבר זה ע"ש וז"ל:

א (א) ביום ולא בלילה. דכתיב (ה) יום תרועה יהיה לכם. ואם נמשך עד צון השמשות (ג) יתקע צלי צרכה: (ב) יצא. דמן הדין

מִשְׁעֵלָה עֲמוּד הַשָּׁמֶר יִמָּחַ הוּא לְכָל הַדְּבָרִים (ג) אֵלֶּה לִּפִּי שֶׁאֵין
עַד הַנֶּחָד דְּיוֹס דְּרוּר הוּא לְכָל. וְלֹא זַעֲיִין עַד שִׁעֲלָה כֹל גּוֹף הַשֶּׁמֶשׁ
כִּי מַעֲיִקֵר דִּין מוֹרָה וְאֵן בְּשַׁעַת הַדַּחַק (ד) כְּגוֹן שֶׁנֶּרֶץ לֵלֶאֱחָ לְדָרֶךְ
זַעֲמָחַל לִשְׁמַע הַגּוֹזֵרָה הֵיחָה שֶׁלֹּא יִתְקַעוּ יִשְׂרָאֵל בְּשׂוֹפֵר וְהִיוּ אוֹרִזִּין לִ
וּמַעֲטֵם זֶה נִרְאֶה (ה) דִּהְיֵהוּ כִּי יִשְׂרָאֵל מִיָּמוֹת הַקְּדוּמוֹת וְהִיוּ הַתְּקִיעוֹת
סֻמוּךְ לִפְתָּח הַמּוֹסָף אַחֵר קִרְיָתָה הַדּוּרָה (ו) וְאִפְּלוּ יָמֵי הַתְּמוּקָה
בְּשַׁעַת שֶׁהַכֹּזֵר עוֹמְדִים בְּתַקִּיעָה: (ג) לֹא יִצֹּא. דְּסוֹף תְּקִיעָה בִּלְאֵ תִ
מִקְרָא תְּקִיעָה בְּיוֹם וּמִקְרָאָה אַחֶ"כ בְּלֵילָה גִּ"כ לֹא יֵצֵא דִּחְתָּלָה בִּלְאֵ
לְתַקּוּעָה לִי קוֹלוֹת לֵלֶאֱחָ יְדִי כֹל סָפֵק זֵרִיכִין גִּ"כ לִיחֹדֶר שֶׁאֵין תְּקִיעָה
לְחַפְצֵי סִ"ג. וְלֹא מֵה שֶׁכִּתְּבוּ שֶׁסִּדְּהֵי עֲיִקֵר קְדָה אִי אֶ"כ בְּכָל גּוֹיֵי
דְּזַעֲיִין רַק ט' קוֹלוֹת דֵּהֵיוּ תְּקִיעָה תְּרֻעָה תְּקִיעָה ג' פְּעֻמִּים וְלִדְרִי
(ז) בְּדִיעַבַּד אִם כִּיֹּן לֵלֶאֱחָ וְאִפְּלוּ (ט) הִסִּיחַ דַּעְמוֹ וְהִפְסִיחַ דְּבִדּוֹ

ה אפרים: (ח)

(כג) גמרא: (כד) מ"א בשם מהר"ל בריש סימן תקפ"ט: (כה) מעט אפר
 יום א' יתקע גלי ברכה: (ד) רש"י ור"ן: (ז) כנתיבא דברכות ד' י'
 חסד א' שטנל האשדל לא ענדין דמעיקרא אפשי' דריוין מקדמיין למתות
 ובאפשי' שילה ר"ה וזכרונם סוף ה' שופר ובואו' סימן רכ"ה בשם כל ה'
 להיות מן הריון עיי"ש ויזכור לפי מה שפירש הרשב"א ח"ל שיהיה להם שם
 היום שנפתחו בני אדם ללכת ולבאן עיי"ש ולפ"ו שפיר שייך האי חסד גם
 אפרים: (תק) א'

העצרות והאזרות: 1) עיין סי' תקפ"א ס"ק י"א לענין תרי קלי:

ותרועה מזה ותקיעה מזה * י"א (ז) דדוקא בשלא הפסיק ביניהם בקול שופר (ח) שאינו ראוי באותה (א) בבא: ג' "שמע ט' תקיעות מט' בני אדם (ט) שתקעו כולם כאחד לא יצא שאין כאן פשוטה לפניו ופשוטה לאחריה: הגה * ואם שנים תקעו כל' כל הסדר (י) * ואפי' אחד תקע בחצוצרות (יא) יאל' דהייב דעמיה על השופר (הג"א וגמרא פ' ראוהו ז"ל): ד' יהיה זה צריך פשוטה ראשונה

ו' יושלמי בפרק ב' דמגילה והביאו הר"ן שם ב"ה

שערי תשובה

המופלא מהר"ש שרעבי שמעתי מפיו הקדוש שיש לנטלה וכן עשה מעשה ובעתה בחדשה הגדול הנוהגין ע"פ האר"י ז"ל:

ביאור הלכה

לתקוע ומים שומחין על צרכיו פוסק עד שיכלו המים וחוזר לתקוע מראש להלן על הסדר ואם תקע בשעה שהמים היו שומחין או אפילו מלא מלא מלא במקומו יאל' ומ"מ ש' לו לחזור ולתקוע בלי צרכה עכ"ל דמיה זה לדינא דק"ש ואפשר שהטעם הוא דכיון דק"ל לזרין כונה לאלא ידי המלוא שזינו השי' זה גופא ג"כ חשיב כדברי תורה ודומילא דפסק הרמ"א סימן פ"ד דלשאר לעומת אמן צבים המהר"ק ואלא גרע מהרהרין בדי"מ. וגם י"ל בפשוטא דבשעת שמקיים מלוא בפועל הוא עובדה ואין לעשות עובדה ד' דרך חיון דהוא בכלל צבה מלוא. וגדולה מזה אמרו ב"ה דף ל"ג דלשאר לנחמה שופר של ר"ה צמי גרלים מפני הכבוד והוא רק הכשר מלוא וכ"ש המלוא עמלה:

* וי"א דדוקא בשלא הפסיק. כתב זה גלשון י"א משום דק"מ וכן צבי"מ פליגי ע"ו. אמנם קשה שהרי המהר"ק צמצמו בסימן תק"פ ס"ו וס' סתם להחמיר ולא הביא שום דעה המולקת ואפילו בתרועה אחר תרועה דקולא טפי וכמו שצטטו בנחמה בנא"ו בשם ריב"ז להקל בה ואפשר דנקט בלשון י"א משום דהפסקא הוא רק על ידי שמעיה שחילק בה בלשון ובגמ"א לענין תרועה אחר תרועה ז"ע ומלחמי בפר"ח שעמד בה:

* ואם שנים תקעו באחד כל הסדר. עיין מש"כ במשנה ברורה לענין אם תקעו שלשה יחד כל א' סדר א' והוא היה בדעמו ללכת בזה ידי כולם והוא מן הריב"ז ומוטעם דתרי קלי משמעי והי"א בתרא הוא ג"כ מריב"ז ואין וכן הביא ספרא זו הרשב"א בחידושי בכו"מ דט' תקיעות בתרועה קמא ונראה לענ"ד לדעה זו אם כיון ללכת ידי כולם גם ידי אחד לא יאל' וידי אחד דקאמר כוננו בזיון רק ללכת או יאל' משום דהייב דחציב ליה וידי דעמיה אין קול השני שאינו חפץ בו מפרעו מלשמוע משא"כ בדידי שזריך ל"ב הקולות לא יאל' בשום אחד מהם דל"א לשמוע היטב ב' קולות ואף דבסוגיא שם מוכח דשומע שופר ותחלוצות יחד ויאל' ואע"כ דגם התחלוצות צריך לשמוע ז"ל דלזין התחלוצות עיקר חיוב חלפי נפשה ואינו אלא מתבטלי השופר ואפילו לא שמע קול התחלוצות היטב נמי לא איכפת לן וכן מלאמי לריב"ז דף כ"ו שכתב ג"כ בדבריו וז"ל דהסם א"ש אלא לשמוע קול אחד דהיינו השופר שמתוכם היום בשופר ולהכי שפיר משמעי לבין בקול השופר שהוא צריך לשמוע עיקר חיון חלפי נפשה ואינו אלא מתבטלי שניהם ממך צריך להם אפילו מתרי גברי לא משמעי וכדצטטין למימר לקמן עכ"ל ויודאי כיון לסוגיא דשמע ט' תקיעות שהעמקנו בדברי משם ולפי' במכיון לתרייהו לא יאל' כלל לדעה זו וכבר כתב הריב"ז דיש לחוש להחמיר:

בשמיעתו צבת אחת (ב) וי"א דאפילו בשופר אין תרי קלי משמעי כדי

שער הציון

(י) דכל סדר הוא ענין עצמו וי"ל דה"ב צ"ב של ר"ה ג"כ צריך לחזור ולתקוע ודומילא שכבר הפמ"ג בסק"ג דלזין לזולל צבה"ג גם דלכמה בדברים אמרין דשני יו"ט של ר"ה כחד יומא דמיא גם דעת החסידות והרמ"ש דבכל דבר אף בדרבנן אם שהא מחמת אונם חוזר לראש ויהלשטם והב"ח והא"ר עומדים בשיטתם ודלא כהד"מ ועיין במהש"ס ומה"א לא יצרך שוב: (יא) מפרשים: (יב) וכפי המבואר לקמן בסימן תק"ט מפרשים ועיין במהש"ס אפרים שם בגל"ב: (יג) שהרי דין זה אינו לכו"ע ולר"מ ונצט"מ אינו אלא לכתחלה וגם להרשב"א לא פסיקא ליה האי דינא: (יד) ב"י: (טו) ט"ו וא"ר ופר"ח ונהר שלום דלא בלש"ס ומג"א דחילקו בזה וזה בין תקע לשמע התקיעה מאחר: (טז) פשוט וכמו בכל מקום שטעה בתקיעתו ומתקן מחדש דלא הו' הפסק ונפרט ל"א שלתקיעה אחת עולה לו וכ"כ במטה אפרים: (יז) ריב"ז ואין וכן הסכים בפר"ח: (יח) ומקיים הריב"ז וצלבד שלא המריך בעל התרועה על התקיעה כדי שלא יהא קול ע"י ע"ש ונכר שגשג מלשן מקיים לדברי המוספות: (יט) רמב"ם ועמו אינו מנובאר לכאורה ועיין בנח"מ שנתקן ואפשר לומר בעטם הרמב"ם דצטטין שיהא תקיעה אחת לפי תרועה והבא הרי שומע ששה תקיעות צבת אחת או אפשר כוונה הרמב"ם שיהא מכין לשמוע כולם וס"ל להרמב"ם כספרא ב' שבה"ז לקמן במ"ב דבבב"ז וה' לא נפיק בשום אחד ועיין ב"ה הרשב"א בכו"מ דשמע ט' תקיעות מש"כ במיורין לרשון ודו"ק: (כ) גמרא: (כא) ומ"מ אם הוא צמצמו מוקע בחצוצרות ובשעה זו מקעו בשופר אפילו כיון ללכת לא מהכי דודאי לא שמע היטב קול השופר ויחזור ויתקע קול מתבאר מדברי החו"מ קוטה ל"ח" ובפר"ח מולק ע"י קול ע"ש ונכר שגשג מלשן מקיים לדברי המוספות: (כב) ריב"ז בשם ר"ה גאון ונמקיים וצלבד שלא הפסיקו כולם בנשימה אלא יחד ענין שלא יהיה קול פסול מפקסין בין תקיעה לתרועה וכן כתב הריב"ז ב"ה מונא בתשכ"ז ח"ג סימן ש"ה וס"ו ע"ש וכן נראה דעם כל הפוסקים שנקטו לטעמא דשמע ט' קולות צבת אחת דלא יאל' משום דצטטין תרועה בלחמה ולא אמרו בפשוטא משום מרי קלי וכמו שצריך בנחמה הרשב"א בחידושי במיורין א' וע"כ דס"ל דעה זו: (כג) שם בריב"ז:

באר היטב

(א) צבת. ואם שמע קול הראוי לאותו צבת צ"פ כגון תקיעה ותרועה ותרועה ותקיעה יאל'. לנצט. והסכים עמו המ"א

משנה ברורה

בשה צבאונם אם שהא אפילו רק כדי לגמור את כל הסדר (י) יחזור לראש אותו הסדר לפי פסק הרמ"א בסימן ס"ה ע"ש ולענין אם צריך לחזור ולצרך צבה"ג עיין לעיל סימן ס"ה צבה"ל שיש בה מחלוקת בין האחרונים ועיין צבה"ל בנא"ל מ"ש בזה: (ז) דדוקא בשלא הפסיק וכו'. ס"ל דזה גרע מהיסק הדעת ושיטה דצטטין שיהיה תרועה בלחמה ולפניה ולתחריה חלף חלף תקיעה וכשמעבר קול אחר מתקלקל הסדר. ואע"כ דהוא צמצמו לא תקע (יאל' מ"מ הרי כיון ללכת וכתוקע צמצמו דמי וע"כ אם שמע קול שופר שאינו ראוי לאותו סדר בעלול כל הג' תקיעות (יב) נ"מ"ש ששה הקולות שמקיים לא בעלול ויחזור ויתקע (יג) ומ"מ לא יצרך שוב: (ח) שאינו ראוי באותו בבא. כגון (יד) שעומד בתש"ס ושמע תרועה או שעומד בתר"מ ושמע שברים (טו) אלא האחרונים הסכימו דלפי פסק המהר"ק לקמן בסימן תק"פ ס"ח דאפילו בהכפיל השברים או התרועה ב' פעמים הו' הפסק ה"ה הכא בשמע ב' שברים או ב' תרועות זה אח"כ וכיון ללכת ג"כ מפקסין כל הג' קולות וצריך לתקוע מחדש: ג' (ט) שתקעו כולם באחד וכו'. דהיינו שאחד עשה תקיעה והשני תרועה והשלישי התקיעה השנייה וכן כולם ואינו יואל' בה כדמסיים שאין כאן פשוטה וכו' דצטטין שהא תרועה בלחמה ולפניה ולתחריה תקיעה ולא שיהיו כל הקולות צבת אחת וצריך לתקוע מחדש (טז) ומ"מ בהצרכה לא הפסיק אם לא הפסיק דכ"א (יז) ויש מי שאומר דעכ"פ ידי תקיעה אחת יאל' (יח) וצריך להשלים עליה ח' קולות מתרועה ואילן (יט) ויש אומרים דאפילו ידי תקיעה אחת לא יאל' וצריך להמחיל מחדש כל הג' קולות: (י) ואפילו אחד תקע בחצוצרות. אע"כ דהקולות משונים: (יא) יצא וכו'. ואע"כ דכ"מ אמרין דתרי קלי לא משמעי (עיין לעיל סימן קמ"א) שאני הכא (כ) שהוא מלוא הצבה לזמן וחציצה ליה (כא) ויהיב דעמיה לשמוע יפה. והייב שתקעו ג' צ"א צבה"ל כל אחד ג' קולות (כב) י"א שיש בשמועו משום ט' קולות כיון דתרי קלי משמעי ג' שופר ומשום ששמע כל הג' מר"ח צבה"ל אין קפידא דלא קפדין רק שישמע תקיעה מלפניה ותקיעה מלאתחריה ומתועה בלחמה והא שמע וכן ה"ה לדין שמוקעין תשר"מ ותש"ס ותשר"ח אם שמע אותם מג' צ"א של אחד אחד מקע סדר שיואל' כל התקיעות

הגהות ותיקונים: (א) ל"ט ד"ה ע"ד: הערות והאורות: (1) עיין מ"ב סי' תקצ"ט ס"ק ל"ג לענין שמע קול שופר של מתעסק וע"ש בבה"ל:

תקפט מי הם הראוים לתקיעת שופר. ובו ט' סעיפים:

ז משנה ר"ה כ"ט
א שם משנה ב שם
ג כל ט ורשב"ן
ד משנה קדושין
כ"ט ה גרימא ר"ה
שם ו מירא
וברימא שם ז גרימ'
ל"ג ובראוקימא' דלפי
ד"ר יוסי ור"ש
וכ"פ הרא"ש שם
ר"ח ור"ה שם
רשב"א שם
הראשונים
הר"ן ממ"ש גדול
המאור ועושה

ביאור הלכה

* תקיעה אחת מרציאה את שניהם. עין משנה ברובה מש"כ דוקא כל
התקיעה ודבר הוא מדברי הע"ז וראוי בשמשך כלל אחד שיעור
התקיעה ושמעו מל"ש התקיעה וק"י ראוינו בשמשך כלל אחד שיעור
לדעה שיה' לאל בענין כולל התקיעה ויאלץ זה ולענין משלשן בש"י תשע"ו
דדעמו דבזה שלר"ך להפסיק התקיעה לשנים גרע טפי וכמו לדעתא שם
במקום לענין חד גבירא דלפילו א"ו נאמר דד' בתחלת התקיעה או בסופה
לד' מ"מ הי' דלר"ך להפסיק לשנים גרע טפי ה"ז ענייניהם תברי גברי
לפי דלר"ך להפסיק לשנים לא מהי אכן בספר זה שלום חולק על ה"ז
ודעמו דלפילו לדעה הראשונה שם ויאל' זה דע"כ לא פליגי בסוף סימן דלעיל
אלא היבד' דמחלמה לא הו' בחיוב אל' לא הו' בחיובא לבריי' ויאל'
ואין זה עין דלפסקי תקיעתא שלא נאמר אל' חד גבירא שמינה ע"ה
לשני תקיעות כיון שנחמדין בקולות מופסקים ע"ה וז"ל:

שער הציון

הגהות ותיקונים: א) ק"ד: ב) ק"ו: ג) ק"ז:

(י) אבל אין מברכות ולא יברכו להן: הגה והמנהג שהנשים מצרכות על מצות עשה שהזמן גרמא ע"כ גם כאלו מצרכות לעצמן אבל אחרים לא יברכו להן (יא) אם כבר יצאו ואין מוקעין רק לנשים אבל אם מוקעין לאיש המחייב מצרכין לו אע"פ שכבר יצאו כמו שנתבאר סי' תקפ"ה ס"ז הגה א' (ד"ע):

ז (יב) המורדר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה ידווקא כשהוא תוקע (יג) מאליהו להוציא אבל אם אמר לו המורדר תקע (יד) והוציאני אסור: הגה ואם אמר קוים תקיעותי עלי כול ענין אסור (ר"ן): ח' המתעסק בתקיעת שופר (טו) להתלמד לא יצא י"ח וכן השומע מן המתעסק לא יצא י"ח וכן התוקע לשורר ולא נתכוון לתקיעת מצוה לא יצא ינתכוון שומע לצאת י"ח ולא נתכוון התוקע להוציא או שנתכוון התוקע להוציא (טז) ולא נתכוון השומע לצאת לא יצא ידי חובתו עד שיתכוון שומע ומשמיע: ט' מי שתקע ונתכוון להוציא כל השומע תקיעתו ושמע השומע ונתכוון לצאת י"ח אע"פ שאין התוקע מתכוון לפלוני זה ששמע תקיעתו ואינו יודעו יצא שהרי נתכוון להוציא לכל מי (יז) שישמענו לפיכך (יח) מי שהיה מהלך (ג) [ב] בדרך או יושב בתוך ביתו (יט) ושמע תקיעות מש"צ יצא אם נתכוון לצאת שהרי ש"צ מכון להוציא את הרבים י"ח:

שערי תשובה

שהוא מסופק אם תקע אם לא תקע וכן לעומתו וה"ל לזכר עכ"ל והמח"צ כצ"ח שהוא חפץ במונה דס"ד לחומרה מלאווייתא ואין נקטי' דרך מדרגת א"כ כאלו אסור וע"ש סי' ק"ח שאלו להוציא השופר לר"ה לזכר קטן וגם לאיש ששמע תקיעות דמושב אסור להוציא לזכר תקיעות דמוסף וכן אסור להוציא הלוכל לזכר נענועי ההלל מאחר דכבר יצא י"ח מן התורה ע"ש: [ב] דרך. ענה"ט וכתב בשם דקדק סי' כ"ט שהקשו לו על מ"ש ה"ה פ"ב מהלכות שופר דלכך נצ"ח כונה כיון דעיקר המצוה הוא השמיעה ואפי' התוקע משא"כ באכילת מנה כו' דקשה ע"ז מדין חלילה דהוי מעשה וע"ש שכתב ליישב זה באורך ובחש"י בן המהמר מצד ענין לריבוי הכונה במצות ע"ש ומ"ש הרדב"ז ענין סומא ע"י דבר שמואל סי' י"ב הסומא מוציא אחרים בתקיעת שופר ובכל מצות דאורייתא ע"ש:

סומא חייב בתקיעה ואם היה מוחזק לתקוע בכל שנה וסלקוהו אם לא ימצא בקי כמוהו יחזירוהו למנויו. ולכתחלה אין לסלקו מפני שהוא סומא אע"פ שנתמלא בקי כמוהו רדב"ז ח"א סי' נ"ט וכנה"ג ועיין שו"ת שער אפרים סי' כ"ו. חוקק שמה ונכנס אחר במקומו וכשגלגל בנו רוצה לירש זכות אבות עיין הלק"ט סי' ל"ט ועיין בס' קול בן נר דף כ"ח ע"ג:

משנה ברורה

כתב הא"ר די"א והיינו צעשה התקיעות כדין: (טז) ולא נתכוון השומע לצאת. זה מיייר כשצ"ח לביה"כ בסתמא (יז) אבל אם צ"ח לביה"כ ללכת ידי חובה עם הצור אע"פ שצעשה ששמע לא כיון לכו אלא בסתמא יצא: ב' (יז) שישמענו. אבל אם היו חוקעין צדית לחולה וליוולדת והיה ביתו סמוך לו ושמע לא יצא דמסתמא לא נתכוון זה להוציא אלא החולה [ח"א]: (יח) מי שהיה מהלך בדרך וכו' אם נתכוון לצאת וכו'. אימת דירושלמי לא שנו אלא בעובר אבל בעומד חוקק כיון ועיין בא"ר שכתב דכונן הירושלמי בעובר ועומד לשמוע קול תקיעות דלא אמרינן (יג) אף דלוינו זוכר אם כיון אז ללכת מ"מ חוקק שכוין לכל בשהיה עומד צדית לא אמרינן חוקק כיון. סומא חייב בתקיעות ואם היה מוחזק לתקוע בכל שנה וסלקוהו אם לא ימצא בקי כמוהו יחזירוהו למנויו. ולכתחלה אין לסלקו מפני שהוא סומא אע"פ שנתמלא בקי כמוהו [מ"א בשם הרדב"ז]: (יט) ושמע תקיעות משליח צבור וכו'. ונלמד (יד) שלא עמד רחוק מביה"כ כ"כ שאפשר שלא ישמע קול שופר רק קול הצהר:

צינול

שער הציון

(ו) לנשי: (ח) מ"א: (ט) דלא גרע ממי שאסור ע"ע לזכר צ"ח לים דאסור ג"כ אף שלא נהנה מזה כיון שפירש ביה"א: (י) פרי"ח אם לא שאמר מי ששמע קולי יתקע להוציא דאסור [בשם הר"ן]: (יא) ומ"מ אינו מצרכין דהא הו"ל מצוה הנאה בעצמה ולכמה פוסקים הוא לעיכובא אף דיעבד עיין סי' כ"ה וסי' תרמ"ט: (יב) מ"א בשם הרדב"ז: (יג) מ"א: (יד) ע"ז בסיון תקפ"ו וא"ר והגר"ז ושו"ת:

הגהות ותיקונים א: כ"ח:

תקצ סדר הראוי לתקיעת שופר. ובו ט' סעיפים:

א משנה וגמ' ר"ה
ל"ג ב כתיבה
ס דלתי תחת
ודלתי קרי אלה
ס ג ס משנה
לוקמתי דלתי
וכתיבה ד טור
בס רש"י ס
ה המוספות והר"ס
ס ו ס בס
הר"ס והרשב"א

א * כמה תקיעות חייב אדם לשמוע בר"ה תשע לפי שנאמר תרועה (א) ביוכל ובר"ה ג"פ וכל תרועה (ב) פשוטה לפניה (ג) ופשוטה לאחריה ומפי השמועה למדו שכל תרועות (ד) של חדש השביעי אחד הן בין בר"ה בין ביוה"כ של יובל תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם תר"ת תר"ת תר"ת: ב * תרועה זו האמורה בתורה (ה) נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שברים או אם הם שניהם יחד לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך לתקוע תשר"ת ג"פ (ו) ותשר"ת ג"פ ותר"ת ג"פ: ג (ז) י"א ששיעור תקיעה כתרועה ושיעור תרועה כשלשה יבבות י' דהיינו ג' כחות בעלמא כל שהוא והם נקראין טרומיטין. י'ולפ"ז צריך לזהר (ח) שלא יאריך (ט) יותר (י) מלא (וכן ונהיגין) (מרכי והג"א פ"ט) שא"כ יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה וצריך להאריך (י) בתקיעה של (ג) תשר"ת יותר מבשל תשר"ת ובשל תשר"ת יותר מבשל תר"ת ומיהו אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש שאין לה שיעור למעלה וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו שירצה (יא) וכן אם מוסיף על ג' שברים ועושה ד' או ה' אין לחוש וי"א ששיעור (ד) יבבא ג' ביבבא

באר היטב

ר"ל ליל וגמ' ונעשה תקיעה כתרועה ובשל תשר"ת יותר משל תר"ת שצריך הוא גמ' והוא יותר גדול מליל שהוא תרועה: (ד) יצבא. ר"ל חד יצבא הוא ג' טרומיטין ותרועה הוא ג' יבבות ממילא היו שיעור תרועה ט' טרומיטין ושיעור תקיעה כתרועה היו ג"כ ט' טרומיטין ולפי"ז יוכל להאריך בשבר א' עד ט' טרומיטין אבל ט' היו שיעור תקיעה. ובתשר"ת היו תרועה י"א טרומיטין ט' מזל ליל הנקרא

משנה ברורה

א (א) ביוכל ובר"ה ג"פ. דכתיב ביוה"כ של יובל והעצרת שופר תרועה ובר"ה כתיב שבתון זכרון תרועה יום תרועה יהיה לכם: (ב) פשוטה לפניה. דכתיב והעצרת שופר תרועה משמע העצרת קול אחד לפני התרועה [גמרא]: (ג) ופשוטה לאחריה. דכתיב מעבדו שופר [גמרא]: (ד) של חודש השביעי וכו'. דגמרינן (ה) שפעי שפעי לג"ש בלחמ דב"ה בחדש השביעי ובלחמ דיוכל והעצרת שופר תרועה

ב (ה) נסתפק לנו וכו'. מדמתגרמינן תרועה יצבא אנו יודעין אם הוא כחדש הגומל מלכו כדרך החולה שמשיע קולות קלרים קול אחד קול ומאריך צבא קול אחד והוא הנקרא גומל והוא דרך הצובה בתחלת צדיקו וזהו מה שאנו קורין שברים או כחדש המיילל ומקוין שמשיע קולות קלרים מכופות זה לזה והוא מה שאנו קורין תרועה או אם הוא שניה בלחמ: (ו) ותשר"ת ג"פ וכו'. ואין יוצא בזה שמקע תשר"ת דלילתא כונה תרועה על שברים לחוד וקמפסיק בתרועה בין שברים לתקיעה אחרונה לכך חזר ומוקע שברים לחוד ומחמת זה התעס כריך לתקוע ג"פ ואין יוצא בזה שמקע תשר"ת דלילתא כונה תרועה על תרועה לחוד והפסיק מתחלה בשברים בין תקיעה לתרועה: ג (ז) י"א ששיעור תקיעה כתרועה וכו'. דע דבין י"א היה וצ"ל שמיא המחבר בסוף דבריו מרוביהו ס"ל דשיעור תקיעה [היינו בין שלפניה ובין שלאחריה] היא כתרועה אלא דמחלוקים בשיעור תרועה דלח"ה הוה שיעורו הוא ג' כחות קטנים ולה"ה השני תרועה הוא כשיעור ט' כחות וממילא נ"מ הוא ג"כ לענין שיעור תקיעה: (ח) שלא יאריך בשבר. ר"ל שבר אחד דהיינו קול אחד לא יאריך כג' טרומיטין דנעשה תקיעה. ובין בשברים של תשר"ת שברים של תשר"ת לריך לזהר בזה: (ט) יותר מדאי. בשברים של תשר"ת (ג) לא יאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים ותרועה דלא תשר"ת בעדינן מספיקא דשמא תרועה דקרא הוא שניה יחד וא"כ גם התקיעה ל"ל כשניהם יחד וא"כ אף שהאריך קצת בשברים לית לן צה ובתשר"ת לא יאריך בשבר אחד כשיעור ג' שברים מהאי טעמא אבל כשיעור ג' טרומיטין מותר דלא כד בעדינן שברים דהוא ארוך יותר מתרועה דידן הוא מחמת דנסתפק לנו דשמא תרועה הכתוב בתורה הוא שברים דידן וכנ"ל וממילא התקיעה הוא ג"כ ארוך יותר. והמחבר בדעה ראשונה סובר כיון דבסדר תר"ת התקיעה רק כתרועה ג' כחות קטנים חו אין להאריך בשבר אחד לעשותו כעין זה: (י) בתקיעה של תשר"ת וכו'. דשמא היו תרועה שברים ותרועה יחד ר"ל ליל וגמ' ונעשה תקיעה הלא היו כתרועה וולפי דעה זו (ד) די אם נעשה התקיעה של תשר"ת כשיעור י"ב כחות [בכחות] ובשל תשר"ת יותר משל תר"ת שצריך הוא גמ' והוא יותר גדול מליל שהוא תרועה [ושיעור התקיעה די צה כתשעה כחות] ובשל תר"ת די בתקיעה כשהיא של ג' כחות כמ"ש בריש הסעיף: (יא) וכן אם מוסיף על

שער הציון

(א) גמרא: (ב) דלפינן מאמיה דסיקרא דכתיב צה ומייבב [גמרא]: (ג) ולח"ה אפילו בתשר"ת לריך לזהר שלא להאריך בשבר אחד כג"מ טרומיטין. וכן לכתחלה לזהר בזה [ג"מ ממ"ה]. ואפילו בדעבד אינו יוצא לדעה אחרונה אלא"כ היתה התקיעה הריבה יותר משיעור זה דהיינו י"א כחות כדי שיעור שברים ותרועה: (ד) ודעבד די אם עשה אותה כט' כחות ופחות מזה אפילו בתשר"ת לא יאריך לחזור ולתקוע שהרי מנהגו להאריך בשברים כל שבר יותר משלשה כחות עד ט' ונלא עד כנלא וא"כ היו מרי קולי דקסרי אהדי שהרי כיון שאנו עושין השברים כשמנה כחות וע"כ שאנו מוסיפין דשיעור תקיעה הוא כט' כחות דוקא ולא פחות מזה [גמרא]:

ליקוטי דברי חרב א) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב: במקום שאין מנוח קבוע, יש להנהיג לעשות בתקיעות דמיושב בנושימה אחת, כרי שתהיה הברכה שמברכין עליהם כהלכה לדרכי הכל וכך. אבל בתקיעות דמעומד שאין מברכין עליהן יעשה בשני נשימות וכך.

(כא) לעשות הכל צ"ג נשימות ואין לשנות: ה אם תקע תר"ת בנשימה אחת יציא יריש מי שאומר (כב) שלא יצא: ו אם האריך בתקיעה אחרונה של תשר"ת כשיעור ב' תקיעות כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של תשר"ת ובשביל הראשונה (כג) של תשר"ת לא עלתה לו (כד) אלא בשביל תקיעה אחת (כה) וי"א שאפי' בשביל אחת לא עלתה לו: הגה ואם תקע (כו) תקיעה אחת צ"ג קדרים והנה שזיה מן הקדרים הוא הנכון מעלה לו אומה תקיעה יאל (צ"י): ז אם טעה בתשר"ת ואחר שתקע ב' שברים טעה והתחיל להריע "אם נזכר מיד יתקע (ח) (כו) שבר אחר ו"אם לא נזכר עד (כח) שגמר התרועה שהתחיל בה בטעות לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע אלא חזר ותוקע ג' שברים ומריע ותוקע אבל אם (כט) אירע בתשר"ת או תר"ת הפסיד גם תקיעה הראשונה והלאה

באר היטב

לתרועה ויעשה חכמים כל מה דאפשר אע"פ שיש בהם נשימה אחרת וראוי שלא יקרא המקרא להתקוע תרועה בקדר תשר"ת אלא ידלג קריאה זו ויעשה כן המוקע מעצמו ובמקום שלא יראה לשנות לדלג המקרא קריאת התרועה בקדר תשר"ת לא ימנעו על הקריאה וימרה עצמו בחכמה כל מה דאפשר עכ"ל: (ח) שזר אחר. וט"ז פסק שיעשה ג' שברים ע"ש:

משנה ברורה

ג"כ (יח) לא יסנו מנהגם. ואפילו לפי מנהגיו אם עשה נשימה אחת (יט) יאל: (כא) לעשות הכל בשתי נשימות. אך יזהר שלא יפסיק יותר מכדי נשימה כנ"ל (כ) וע"כ טוב שיקרא לפניו המקרא שברים תרועה בפעם אחת דאם ימנע המוקע עד שיקרא הקורא לפניו תרועה עלול מאד שיהיה עי"ז הפסק יותר מכדי נשימה: ה (כב) שלא יצא. דאין כאן לא ראש ולא סוף וקצרה ראשונה ס"ל כיון דניכר סלקי לכל אחד ואחד ועיין צבאור הגר"א שמסכים לדעה הראשונה: ו (כג) של תשר"ת. המחזר נקט לפי מה שהיו נוהגים במקומו לתקוע בשביל תלכיות תשר"ת ובשביל זכרונות תשר"ת כדלקמן בסיומן תקצ"ז והמחזרן שיעלה לו גם בשביל הראשונה של זכרונות (כא) וה"ה לפי מה שנוהגין במדינתנו לתקוע בכל פעם תשר"ת והמחזרן בנשימה בשביל הראשונה של זכרונות: (כד) אלא בשביל תקיעה אחת. דהיינו האחרונה (כז) לפי שכל תקיעה צריך להיות זה ראש וסוף ואם נחלק תקיעה זו לשתי תקיעות כמו שחשד המוקע אין כאן ראש לתקיעה אחרונה ולא סוף לתקיעה ראשונה ולפיכך אין אנו הולכין כלל אחר מחשבתו בזה אלא אנו מושבין תקיעה זו לתקיעה אחת ארוכה ועולה לו בשביל האחרונה: (כה) וי"א שאפילו וכו'. טעמם דלזילין בתר מחשבתו ומחלקין התקיעה לשנים וממילא אין לו כלום וכנ"ל ועיין בנחריים שכתבו לדעיה זו הפסיד כל הצנצ' דהא הפסיק בקול אחר שהוא שלא כדין וכמש"כ צ"ח וצריך לחזור ולתקוע תשר"ת אכן לדינא אין צ"ח צנצ' זו דהעיקר כקצרה ראשונה וצ"ח וצבאור הגר"א: (כו) תקיעה אחת בין שתי קדרים. ר"ל שמקע תשר"ת ש"ח והתנה בתקיעה אחרונה של תשר"ת שחש או הסדר ולא בשבילו ואם הסדר של תשר"ת הוא הנכון יעלה לו תקיעה בשבילו כי הלא מדין התורה סגי בקדר אחד רק מפני שאין אנו יודעין איזה קדר הוא הנכון אנו מוקעין כולם וכנ"ל ברש הסיון ולכן יאל דיעבד (כז) ע"י תנאו ומ"מ לכתחלה לא רצו חז"ל לתקן כך שיתקע רק תשר"ת ש"ח ר"ת (כד) כדי שלא יטעו לומר שאין צריך אלא ש"ח או תרועה תקיעה: ז (כו) שבר אחר. ודי בזה דלא הפסיד קדרו כיון שגם התרועה שייכא עכשיו להשברים שנייהם הם תרועה בתשר"ת לכן חשבוין ליה רק כמו נתקל בשברים שאינו מחסיד השברים עי"ז ועיין צבאור הגר"א שמסיק דדוקא (כה) כשהיה נשימה אחת ואם לא היה נשימה אחת צריך לחזור ולתקוע ג' שברים תרועה (כו) ויש פוסקים דס"ל דאפילו היה נשימה אחת ג"כ צריך לחזור ולתקוע ג' שברים ולגמור הסדר כיון שעכ"פ הפסיק בנשימה וראוי לחוש לכתחלה להחזיר כדצריה: (כח) שגמר התרועה. פי' (כו) שעשה ג' כחות דבזה יאל ידי תרועה לדעה הראשונה הנ"ל צ"ח. וטעם החילוק בין גמר ללא גמר הוא (כח) דכ"ו שלא נגמר התרועה היו קול צעלמא וגרמא שעדיין עסוק בהשברים שגם התרועה לא גמר וחזר להשלים השברים משא"כ בגמר התרועה שהוא קול שלם נראה שמתחיל אח"כ שברים אחר ולכן אינו מועיל בהשלמת שבר אחד אלא ג' שברים מחדש ומ"מ התקיעה הראשונה לא הפסיד גם בזה (כט) שלא הפסיק בקול אחר שאינו מענינה דשניהם הם מענין תרועה אלא שלא עשה בחיקוין: (כט) אירע בתשר"ת. היינו (ל) שהתחיל בשברים [שבר אחד או שנים] ואח"כ עשה תרועה לא אמרין דהוא בכלל נתקל וכ"ש אם עשה כל השברים ואח"כ עשה תרועה כיון שהוא שלא מענינה קלקל בזה כל הסדר וזה"ל (לא) אם עשה התרועה קודם השברים ואין חילוק בכל זה בין שגמר התרועה (לז) או שלא גמר בכל ענין הפסיד התקיעה הראשונה וכן מש"כ או תר"ת ר"ל שהתחיל בתרועה ובנחמא הפסיק והתחיל לעשות שבר אחד והכל כנ"ל לענין תשר"ת וזה"ל לענין תר"ת דכיון שאין זה שייך כלל לתרועה שנסדר זה הפסיד גם

ביאור הלכה

ששה כחות ג"כ לא קיים לא כמר ולא כמר אמנם כבר הורנו המ"א לעיל לדיקן לכו"ע כיון דנהגין לעשות השברים מג' עד ט' כחות ונאלו עד כנללן צריך לעשות המקיעה לפחות ט' כחות דלא"ה אפילו דיעבד אינו יאל:

לפניו חזית תרועה עלול מאד שיהיה עי"ז הפסק יותר מכדי נשימה: ה (כב) שלא יצא. דאין כאן לא ראש ולא סוף וקצרה ראשונה ס"ל כיון דניכר סלקי לכל אחד ואחד ועיין צבאור הגר"א שמסכים לדעה הראשונה: ו (כג) של תשר"ת. המחזר נקט לפי מה שהיו נוהגים במקומו לתקוע בשביל תלכיות תשר"ת ובשביל זכרונות תשר"ת כדלקמן בסיומן תקצ"ז והמחזרן שיעלה לו גם בשביל הראשונה של זכרונות (כא) וה"ה לפי מה שנוהגין במדינתנו לתקוע בכל פעם תשר"ת והמחזרן בנשימה בשביל הראשונה של זכרונות: (כד) אלא בשביל תקיעה אחת. דהיינו האחרונה (כז) לפי שכל תקיעה צריך להיות זה ראש וסוף ואם נחלק תקיעה זו לשתי תקיעות כמו שחשד המוקע אין כאן ראש לתקיעה אחרונה ולא סוף לתקיעה ראשונה ולפיכך אין אנו הולכין כלל אחר מחשבתו בזה אלא אנו מושבין תקיעה זו לתקיעה אחת ארוכה ועולה לו בשביל האחרונה: (כה) וי"א שאפילו וכו'. טעמם דלזילין בתר מחשבתו ומחלקין התקיעה לשנים וממילא אין לו כלום וכנ"ל ועיין בנחריים שכתבו לדעיה זו הפסיד כל הצנצ' דהא הפסיק בקול אחר שהוא שלא כדין וכמש"כ צ"ח וצריך לחזור ולתקוע תשר"ת אכן לדינא אין צ"ח צנצ' זו דהעיקר כקצרה ראשונה וצ"ח וצבאור הגר"א: (כו) תקיעה אחת בין שתי קדרים. ר"ל שמקע תשר"ת ש"ח והתנה בתקיעה אחרונה של תשר"ת שחש או הסדר ולא בשבילו ואם הסדר של תשר"ת הוא הנכון יעלה לו תקיעה בשבילו כי הלא מדין התורה סגי בקדר אחד רק מפני שאין אנו יודעין איזה קדר הוא הנכון אנו מוקעין כולם וכנ"ל ברש הסיון ולכן יאל דיעבד (כז) ע"י תנאו ומ"מ לכתחלה לא רצו חז"ל לתקן כך שיתקע רק תשר"ת ש"ח ר"ת (כד) כדי שלא יטעו לומר שאין צריך אלא ש"ח או תרועה תקיעה: ז (כו) שבר אחר. ודי בזה דלא הפסיד קדרו כיון שגם התרועה שייכא עכשיו להשברים שנייהם הם תרועה בתשר"ת לכן חשבוין ליה רק כמו נתקל בשברים שאינו מחסיד השברים עי"ז ועיין צבאור הגר"א שמסיק דדוקא (כה) כשהיה נשימה אחת ואם לא היה נשימה אחת צריך לחזור ולתקוע ג' שברים תרועה (כו) ויש פוסקים דס"ל דאפילו היה נשימה אחת ג"כ צריך לחזור ולתקוע ג' שברים ולגמור הסדר כיון שעכ"פ הפסיק בנשימה וראוי לחוש לכתחלה להחזיר כדצריה: (כח) שגמר התרועה. פי' (כו) שעשה ג' כחות דבזה יאל ידי תרועה לדעה הראשונה הנ"ל צ"ח. וטעם החילוק בין גמר ללא גמר הוא (כח) דכ"ו שלא נגמר התרועה היו קול צעלמא וגרמא שעדיין עסוק בהשברים שגם התרועה לא גמר וחזר להשלים השברים משא"כ בגמר התרועה שהוא קול שלם נראה שמתחיל אח"כ שברים אחר ולכן אינו מועיל בהשלמת שבר אחד אלא ג' שברים מחדש ומ"מ התקיעה הראשונה לא הפסיד גם בזה (כט) שלא הפסיק בקול אחר שאינו מענינה דשניהם הם מענין תרועה אלא שלא עשה בחיקוין: (כט) אירע בתשר"ת. היינו (ל) שהתחיל בשברים [שבר אחד או שנים] ואח"כ עשה תרועה לא אמרין דהוא בכלל נתקל וכ"ש אם עשה כל השברים ואח"כ עשה תרועה כיון שהוא שלא מענינה קלקל בזה כל הסדר וזה"ל (לא) אם עשה התרועה קודם השברים ואין חילוק בכל זה בין שגמר התרועה (לז) או שלא גמר בכל ענין הפסיד התקיעה הראשונה וכן מש"כ או תר"ת ר"ל שהתחיל בתרועה ובנחמא הפסיק והתחיל לעשות שבר אחד והכל כנ"ל לענין תשר"ת וזה"ל לענין תר"ת דכיון שאין זה שייך כלל לתרועה שנסדר זה הפסיד גם

שער הציון

(יח) צ"ח ואלו. והנה צ"ח השמיט מה שכתב הרמ"א דהמנהג הפשוט לעשות הכל בשתי נשימות דנאמת הכרעת השו"ע טובה מאד דבזה אנו יולאין די הידועים וגם דעת ה"ח דאפילו לדעת ר"ת אם עשאן נשימה אחת יאל וא"כ אם נעשה נשימה אחת יומא טוב לנאח די היד: (יט) א' ה' הכונה פוסקים ויכנסו צריך לכתחלה צריך לעשות נשימה אחת עיין צ"ח בשם הרי"ם וי"ח ואפילו אם נאמר כדעת ר"ח הא הכונה בסובין דאפילו לדעיה אם עשאן נשימה אחת יאל: (כ) אחרונים: (כא) מסקנה המ"א דלא כלכוס: (כב) כן מוכח בצמרא דלא צריכין להמסקנה לומר דפסקו תקיעתא מחדדי לא מפסקין: (כג) אכל אם לא התנה כלל אלא נאמר שמקע תשר"ת מקע רק ש"ח דבזה אין אנו יולאין לצדק מחמת פסק התקיעה אחרונה של התשר"ת להש"ח דהלא לא"י כיון בשביל זה והיו חתקע בלא כונה וכן מוכח צ"ח ומ"א: (כד) פוסקים: (כה) ועיין במה שצינמי לעיל בזה"ל (כו) מרדכי בש"ר יולא חתן הראשון ויולד צ"ח והט"ז להחזיר כדבריו וכן סתמו עוד איזה אחרונים ואף שהגר"א כתב שהעיקר כדעת השו"ע מ"מ לכתחלה ראו להחזיר: (כו) מ"א וש"ח: (כח) הגר"א: (כט) הרא"ש: (ל) מ"א וש"ח: (לא) אחרונים: (לב) א"ר וכן סתם הגר"א וזה"ל והמ"א ועיין בד אפרים שרלה חלק ב' מה שכתב המחבר צ"ח אפילו שבר אחד וצ"ח תרועה לענין יצא אחת כל האחרונים אינם סובין כן ומה שהקשה למה פסק המחבר צ"ח [והוא מדברי הראשון] בתחלה להריע דלא היה הפסק עי"ז בהשברים וכלן מחזיר המחבר אפילו בשבר אחד הלא כלן מיייר בהפסיק אחר שגמר השברים הגבורות והאורות: 1) עיין ס"ח תקצ"ט ס"ק ל"ה לענין אם תקע בשביל תקיעה אחרונה של תשר"ת שיעלה בשביל ראשונה:

ליקוטי דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף ט' הוסף: מ"מ יש לחוש לסבא האחרונה ויחזור ויתקע כל הג' קולות. ב' ובשו"ע הרב סעיף י"א כתב דטוב לחוש לסבא האחרונה. ב' ובשו"ע הרב סעיף ט"ז פסק, דבהפסיק בנשימה צריך לחזור ולתקוע אף תקיעה (ואולי הרב מדבר רק בשניהם נשימה בין השני שברים התרועה). שוא לכו"ע צריך לתקוע אף תקיעה. ד' ובשו"ע הרב סעיף ט"ז פסק דיחזור ויתקע ג' שברים. ה' ובשו"ע הרב בסעיף ט' כתב שהמנהג במדינות אלו לעשות בב' נשימות.

ראשונה: ח * אם הפסיק בתרועה (ל) בין תקיעה לשברים * או שהפסיק בשברים (לא) בין תרועה לתקיעה (לב) * וכן אם הריע שתי תרועות זו אחר זו או שתקע אחר התרועה תקיעה (ט) (לג) * כמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה לתקיעה או לאחר שתקע ג' שברים (לד) * שתק (י) והפסיק ואח"כ תקע שברים אחרים ואפי' שבר אחד בכל אלו הוי הפסק והפסיד גם (לה) תקיעה ראשונה: ט' אם תקע שני תשר"ת או ב' תשר"ת או שני תר"ת כהוגן וטעה בשלישי יא"צ לחזור אלא לאחרון שטעה בו * אם תקע בצד (יא) הרחב של השופר (לו) לא יצא: הגה ואחר שתקעו אומר הש"ץ פסוק (יג) [א] אשרי העם יודעי תרועה ואשרי ומחירין הספר למקומו:

א טור וכו'
ה'הל"ט
מנשנה
כלל ד' סי' י"ט
ב הירוש' נמש'

תקצא סדר תפלת מוסף ביחיד. ובו ח' סעיפים:

ט (א) * יתפללו הצבור בלחש תפלת מוסף ט' ברכות יוש"ץ יתפלל גם כן עמהם בלחש:
באר היטב
(ט) כמתעסק. ומ"א פסק זה דלא היה הפסק ע"ש: (י) והפסיק.
אכל אם הכל נעשה בתקיעה אחת אפילו התחיל להריע כשר כמ"ש
ס"ו. וה"ה אם התחיל לתקוע ואין קולו עולה יפה ומתחיל לתקוע שנית נחשבת הכל לתקיעה א'. ודע דכל זה אפי' בתשר"ת דוקא כשמריע בתוך השברים הוא מעין התרועה שיש לו לתקוע משא"כ כשעושה התרועה קודם השברים או ב' תרועות זה אחר זה לא יצא. וה"ה אם שמע צנחיים מה שלא נר"ך דהוי הפסק עיין סי' תקפ"ח ס"ב ואם טעה בתקיעות לאחר התפלה אין צורך כלום רק דמיושב ומעומד הדין כן עיין ט"ו ומ"א: (יא) הרחב. וסימן מן המלך קראתי יה: (יג) אשרי. והא"ר' כחז' שיאמר אשרי העם עד מרוס קרננו:

ביאור הלכה

* או שהפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה. עיין במ"ז דקא' אחר"ט והוא מהט"ו ושאר אחרונים כתבו דהדין קאי גם לתשר"ת ובגון שעה שברים אחר התרועה דהפסיד גם התקיעה ראשונה דכיון שטעה מתחלה השברים תרועה כדיון שזו הוי הפסק ע"י השברים: * כמתעסק שלא לשם תקיעה וכו'. עיין מ"ב מש"כ בשם המ"א ומ"מ לכתחילה צדאי טוב לחוש לדעת המחבר וע"כ צריך ליזהר במקום שצמי נכסות תכופין זה אצל זה שלא יתקעו צדדי"ג אחת עד שיגמרו צדדי"ג אחרת דלא"כ לא ישמעו על הסדר דלף שאין מתכוין לשמוע לשם מזה ואין צדדיו כלל לשמוע מ"מ לדעת המחבר אפילו שמע כמתעסק הפסיד התקיעות ששמע [ח"א]: * שתק והפסיק וכו'. עיין במ"ז דהיינו צדדי"ג נשימות כן מוכח צד"ן שדין הוי נועם ממנו ע"ש ומהיה על הפרישה שפירש לאופן אחר:

גמר אחת נכשרות מו השניה הויא הפסק ודוקא כשהפסיק צדי"ג דאם עשאן נשימה אחת הויא כתרועה אריכתא וכלקמיה לענין שברים: (לג) כמתעסק וכו'. ומ"א מלמד דיש להקל בזה דמתעסק לא חשיב תקיעה כלל והו"ל כאלו שמע קול אחד צנחיים ללא חשיב הפסק עי"ו: (לד) שתק והפסיק וכו'. היינו שהיה צדדי"ג נשימות דאם היה נשימה אחת נחשב כאלה וכשר דהרי יכול להוסיף כמה שברים כלעיל בס"ג. וה"ה אם התחיל לתקוע ואין הקול עולה יפה ומתחיל לתקוע שנית נחשבת הכל לתקיעה אחת [אחרונים]: (לה) תקיעה ראשונה. ואם כבר תקע גם תקיעה אחרונה אומה תקיעה עולה לו צמקוס תקיעה ראשונה וגומר משם ואילך על הסדר. ואם לא מוכר עד שעומד צדי"ג אחר כגון שעומד צדדי"ג וזכר שטעה צדדי"ג בתשר"ת גומר כל הסימן ואח"כ חוזר ומקוע תשר"ת פ"א ואע"ג שהפסיק צדדי"ג הסימן דתשר"ת צקולות אחרות אין צורך כלום כיון שכלל צד"ג צ"ע לא היה הפסק צקולות אחרות ודע עוד דכלל זה אפילו תקע בתקיעות דמיושב צריך לחזור ולא נאמר דנמנמן על תקיעות דמעומד דכיון שצריך על אלו צריך לעשות כהוגן וגם בתקיעות דמעומד צריך לחזור דהם עיקר אכל אם טעה בתקיעות שאחר התפלה אין צורך כלום [מ"א וס"א]: ב' (לו) לא יצא. דכתיב והעברת שופר תרועה וקצלו חו"ל דר"ל דרך העברתו כלומר בדרך תמונה גידולו שהאיל מעבירו מחיים צדדי"ג דאשאו כך צריך לתקוע צו דהיינו צמקוס הקצר [ח"א] בשם
בשם
והריעצ"א פסוקה] וגם רמז לדבר מן המלך קראתי יה:

א (א) יתפללו הצבור וכו' ט' ברכות. לאפוקי מאיזה פוסקים שצוברים צלחש לא יתפללו רק ו' צרכות כמו בשמירת. מקום שנהגין שהקהל מתפלל עס הש"ץ צוה והש"ץ חוקע וטעה (א) אסור לשום צלחש צו דכבר יצאו בתקיעות דמיושב וקף אם לא שמעו התקיעות

שער הציון

לכן השבר אחד הוא ענין חדש והסם מיירי שעה בזה אחד ולענ"ד צדור דהוי רמז המ"א צקק"א צדדי"ג אכל אם הכל נעשה בתקיעה אחת אפילו התחיל להריע כשר כמ"ש בס"ו עיין במה"ש דדיון זה הוא בתשר"ת ובאן הלא מיירי שעה השברים כרגון ומה קלקול יש בהתחיל להריע בתשר"ת אלא נראה כיטמו פשוטה דמתקן מהא דלאן פוסל בהוסף שבר אחד אף דהוא מענינה ובס"ו אינו מתקלקל מה שהתחיל להריע ולא חשבינו לו הפסק אלא דשם מיירי שלא הפסיק בין השני שברים ובין התרועה אלא שהתחיל להריע בתקיעה אחת וכלא קלקל צמה שהפסיק ואח"כ חוזר לעשות השבר והפס"ג רצה להוליד מדברי המ"א זה דין חדש ושאר אחרונים אינם סוברים כן: (ה) מ"א בשם רש"י:

י"קו"ט (דברי הרב: א) ובשור"ע הרב סעיף ט"ז כתב: וה"ו דומה למי שהריע תרועה לבדו בלא שברים קודם שתקע ג' שברים בסדר תשר"ת צריך לחזור ולתקוע תקיעה ראשונה של בבא זו. (ב) ובשור"ע הרב סעיף י"ב פסק דתקיעה שלא לשם מצוה אין נחשב כלולו דדומה לקול בהמה וחיה, כיון שלא נחבון בו לשם מצוה.

הלכות ראש השנה סימן תקצא

ב 'המנהג פשוט בכל בני ספרד (ב) שאין מזכירין פסוקי קרבן מוסף כלל: הגה והמנהג הפשוט נאשכנו ועגלילות אלו לומר פסוקי מוסף ר"ה (ג) ואין אומרים פסוקי מוסף ר"ח [א] אלא אומרים מלמד עולת החודש ומנחתה ועולת התמיד וכו' (ד) ושני שעירים לכפר ושני תמידין כהלכתן (טור) (ה) ואומרים ג"כ (ה) [ב] מוספי יום הזכרון (ר"ן סוף ר"ה ורענו ירום וכל זו): ג 'צריך לומר את מוספי יום הזכרון צריך לכלול גם מוסף ר"ח (ו) [ג] וגם (*) ביום שני אומר את מוספי: ד' (ז) "אומרים עשרה פסוקים של (ח) מלכיות וי' של זכרונות וי' של שופרות בכל ברכה ג' מהם של תורה ג' של כתובים ג' של נביאים (ט) וא' של (י) תורה ואם רצה להוסיף על אלו י' רשאי: (ומיהו אם לא התחיל בשום פסוק (י) רק אחר ובחורבן כבוד לאמר (ג) (יא) יאלה (טור): ה 'וא"א פסוק במלכיות ולא בזכרונות ולא בשופרות של פורענות של ישראל ווא"א פסוק זכרונות של יחיד: ו [ד] "יש קורים תגר על מה שנוהגים להשלים פסוקי שופרות בפסוק וביום שמחתכם שאין מזכיר בו שופר אלא חצוצרות ויהרא"ש ויהרא"ש ויהרא"ש כתבו לקיים המנהג: ז 'ועקידת יצחק היום לזרעו תזכור כך היא הנוסחא המפורסמת והמדקדק לומר לזרע (ד) [ה] יעקב תזכור (יב) משנה מטבע שטבעו חכמים בברכות

באר היטב

(א) מוספי. אע"ג שהר"ב כתב בסמוך ס"ג כתבו רמ"א כאן להודיענו דלף למנהגו שאומרים הפסוקים יאמר מוספי ועמ"ל. ואם אחר ביום השני מוסף ח"ל לחזור. המבי"ט ח"א סי' מ"ו והלק"ט ח"ב סימן רכ"ז ועיין יד אהרן: (ב) תורה. ואם השלים צנצ"ל יאלה מ"א ועיין יד אהרן: (ג) יאלה. ואפי' לכתחלה רשאי שלא לומר שום פסוק אלא אם התחיל פסוק א' צריך לומר כולם. ומ"מ ל"ל להאדינא שיהא עליהו כחובה וצ"ל כולם כמ"ס גבי חפלת ערבים ולכן כתב רמ"א ל' דיעבד. מ"א. וצ"ל וכ"כ בדברי קדש וכן נאמר ע"י עבדיך הנביאים ש"ג כנה"ג: (ד) יעקב. והט"ו

ובגן התקן סי' ב' כתב ע"ז דבשנת יאמר שומע זכרון תרועת עמו ישראל. היום ברחמים ומנהגיו שכן בחול וצ"ן בשנת אין אומרים מלח היום ולא מלח זכרון רק צ"ן בחול וכן בשנת אומרים שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים ועיין צעירי כנה"ג שכתב דשפיר י"ל מלח היום ע"ש שכתב ג"כ בשם מהר"ם אלפננדי שיש לפרש על התרועה כשה' ובש"ס כתב בשם ב"ד שסמכו מפני שנמקדש ובמקום ב"ד היו מוקיעין בשנת כמ"ס הטור סי' תקפ"ח ובשם ספר בית חפלת כתב טעם אחר ע"ש ועיין לעיל סי' תקפ"ב ס"ק ה' לענין אם טעה ואמר בשנת יום תרועה ע"ש ועיין בתשכ"ח ח"ג סי' ר"ז וסי' ש"ט דננוקס היום הרע עולם וכן זה היום חתלת מעשיך לא ישנה כלל אף כשאל בשנת והביאו ברי" ע"ש ועיין בסדר היום שכתב בדאמירת היום הרע עולם והגו לשמות עולםם ולאומרו כפיפית קומה והטעם מפני שצאים להזכיר ענין גדולת היום צ"ל אותו כפחד ובהכנעה שיכמור רחמי אל עליו כו': [ה] יעקב. ענה"ט ובתב בשב"י ח"ג סי' מ"ג מה שדפסם במחזורים דפוס וולנצ'ן שגני אשכנו נמשכים אחריהם ועקידת יצחק לזרע ישראל (כ"א לזרע יעקב חזקו) אין לומר כן אלא כמ"ס בש"ע לומר לזרעו חזקו ודברי הר"ב"ש וכ"כ במבי"ט ח"א סי' ר"ע ובמהרי"ט חלק א"ח סי' ט' ע"ש ועי' בשאלת יעב"ן ח"א סימן קמ"ד שכתב ג"כ שיעקב הטקסא היא לזרעו חזקו וע"ש דהכוונה לזרעו חזקו היינו זרע

מבשרה בוררה

התקיעות דמיושב יחזרו ויתקעו אחר התפלה אותו סימן שטעה ודיו: **ב** (ב) שאין מזכירין וכו'. שאין לומר פסוקי מוסף אלא בשנת ור"ח דרגילי זהו ולא אחי למיטעי אלא בשאר מועדים דלא רגילי זהו אחי למיטעי לכך אין מזכירין אותן אלא אומרים ככתוב בתורתך וכו': (ג) וא"א פסוקי מוסף ר"ח. ואפילו (ב) צנצ"ל אלא פרשיות הקרצנות א"א אותו (א) והטעם כצ"ל כדי שלא יאמרו יום ב' דר"ח עיקר ומה בשאר ר"ח [ובחמת אינו כן דחודש אלו לעולם אינו מעוצר] ועוד טעם שלא לתת ליום זה מעלה מזד שהוא ר"ח שהרי יש לו מעלה גדולה מזו מזד ר"ח ור"ח נכלל במה שאומרים וזכרון דקאי גם על ר"ח וכתב ביום הכסא זהו ר"ח שהחשב מתחשב: (ד) ושני שעירים לכפר. היינו השעיר שהוא לחטאת והשעיר של ר"ח: (ה) ואומרים ג"כ מוספי יום הזכרון. לכולל גם ר"ח ואע"פ שהמחבר כתב זה בעצמו בס"ג (ד) כתבו הרמ"א פה להודיענו דלף למנהגו שאומרים הפסוקים יאמר מוספי: ג (ו) וגם ביום שני וכו'. ר"ל אע"ג דבחדש

שער הציון

(ג) מ"א וס"א: (ג) ט"ו: (ד) מ"א: (ה) מ"א: (ו) הנהגות רע"א בשם מ' בית יהודה. ונראה דמה שכתב ביום א' חזר היינו קודם שסיים הברכה אלא לאחר שסיים אין לחזור דמסתברא דאפילו אם דילג לגמרי ולא אמר ולא מוסף יום הזכרון הזה נעשה ונקריב וכו' אלא אמר ושם נעשה ונקריב וכו' תמידים כקדום ומוספים כהלכתם ככתוב בתורה משה עבדך וכו' ג"כ יאלה. ועיין צעירי במש"כ דאפילו אם חסר מלה אחת שלא כיון לה היינו צריכים שהא נוגע לעיקר התפלה ועיין לעיל סימן נ"ט צנצ"ל מה שכתבתי שם אודות זה: (ו) לטעי שרד: (ח) שהרי נאמר ליצחק כי לך ולזרעך אמן את כל הארצות האל ולא יתן כ"א לעקב: (ט) מ"א: (י) צלל הפרנס וכן הפסוק הט"ו וכן העתיק הגר"י ודע"ס:

הגהות ותיקונים: (א) ס"ד ד"ה עם:

ג טור ד ר"ן ור"י
ובין היו נוהגים
גדולי הדור (סי)
ולא אמרין דלעו
ר"ח שאין מעבירין
אלול (עולם)
ה
המנהג ר"ה ל"ב
ו משנה שם ד בריית
שם ח טור בשם
רמב"ן והר"ן גלות
וכ"כ הר"ן בשם
הרשב"א שם
י בשם הר"ה
והמבי"ט בסדר
תפלותיו ב רי"ט
תפלות

הלכות ראש השנה סימן תקצא תקצב

סז באר הגולה

ואינו אלא טועה: הגה ואומרים עליו ומלך והש"ץ מוסיף אחילה ושאר פיוטים כל מקום לפי מנהגו * ממילא דר' יוסף מנסה ע"ז ד' (יג) "לא יתפלל (יד) ביחיד תפלת מוסף ברה"ה עד אחר (ה) [ו] ג' שעות (טו) היום: * יוסף מנסה ע"ז ד'

תקצב תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעות. ובו ד' סעיפים:

- א (א) * מחזיר ש"ץ (ה) התפלה (ב) ותוקעין (ג) על סדר הברכות למלכיות יתשרת פעם א' * ממעטות המשנ' ר"ה ל"ב ב הרי"ף והרמב"ם כ"ג ב"י ד גרייטא שס
- ולזכרונות תש"ת ולשופרות תר"ת יעכשיו נוהגים לחקוע למלכיות תשר"ת ג"פ ולזכרונות תשר"ת ג"פ ולשופרות תר"ת ג"פ: (ה) הגה וי"א שמוקעים (ג) (ג) תשר"ת למלכיות פ"א וכן לזכרונות וכן לשופרות (טור בשם ר"ת מנהגים) (ד) וכן המנהג במדינות אלו ונהגו כל פעם אחר שתקעו (ה) היום הרמ עולם וארש (מהרי"ל) ואפי' בשנת שאין מוקעין אומרים היום הרמ עולם אבל לא ארש (מנהגים):
- ב [א] ייחיד אינו מפקיק לחקוע בברכות (ו) ואפי' יש לו מי שיתקע לו: (ז) הגה (ז) אלא

שערי תשובה

אברהם דמינה מייך דקאמר חזרו לנו העקידה שעקד א"א כו' ע"ש ועיין במשנה מהר"י בלחן סימן א' ובפרשת דברים דף ר"ח ע"ש: [ו] שלשה שעות. עכ"ט ועיין במג"א האידנא שנהגו להפלת בהשכמה כו' ואף שש"ץ אומר פיוטים אין זה שעה שצבור מתפללין ע"ש:

[ח] ייחיד אינו מפקיק. והרד"ו ח"צ סי' שמ"ז כתב דייחיד מותר להפקיק בצרכה ובצ"י תמה עליו ובאמת תמה מה שלא הזכיר מדברי הטור ושאר פוסקים דלוי מפקיק אף אם תקע ליה אחריו ומכ"ש שהוא עצמו אין לו לתקוע:

באר היטב

כתב דכן עיקר לזרע יעקב ע"ש עמ"א: (ה) ג' שעות. לפי שכלשה שעות האלו הקצ"ה דן עולמו ודוקא ייחיד אבל רבים הן אל כביר לא ימאס ודוקא מוסף כיון שאין מחזיר להפלת אותה בזמן ההוא משא"כ תפלת יו"ט שומנו אז אין לדחותו. וה"ה שלא יתקע בייחיד ועיין מ"א שהאר"ן צ"ה. י"ל ואין לפרש עילום שמך ולא יאמר ואין פירוש לעילום שמך כי יש פירוש לעילום שמו תשכ"ץ מ"א: (ה) התפלה. כשהצבור אומרים הוא אלהינו ע"י הפוסקים במחזור אשכנז ש"ל והוא קבלה מר"א רוקח: (ג) על סדר. המוקע והשומעין נרביין לעמוד בתקיעות מעומד: (א) תשר"ת. ובש"ל

הדרך המוצהר לתקוע תשר"ת תשר"ת תשר"ת למלכיות וכן לזכרונות משנה ברורה

ישנו יא"ו: (ג) תשר"ת למלכיות פ"א וכו'. הגה כיון שתקנו חז"ל ללכת מדי כל הפיקות שיש להסתפק בתרועה כמ"ש בסמ"ק ח"ט (ד) היה מהר"א גם כאן לתקוע תשר"ת תשר"ת תשר"ת למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות כדי ללכת כל ספק אלא לפי שאין מותרין על הצבור אין נוהגין לתקוע (ה) אלא תשר"ת לכל אחד שהרי בדרך זה הוא עושה כל הפיקות של התרועה ואין כאן חשש אלא שמה התרועה אינה אלא תרועה לבד או שצדים לבד וגמלא הוא מפקיק בין תרועה לפשוטה שלפניה או שלאחיה אין אנו חוששין לזה כיון שכבר יא"ו ידי חובתנו מן המורה בתקיעות מיושב שבתקיעות ההם יא"ו מכל הפיקות כמו שכתבתי בסמ"ק ח"ט: (ד) וכן נוהגין במדינות אלו. ובש"ל כהן הדרך המוצהר לתקוע תשר"ת תשר"ת תשר"ת למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות [ואחר אנשים ומירות עוד תשר"ת תשר"ת תשר"ת כדי להשלים עד מאה קולות] ומ"מ במקום שנוהגין כמנהגו אין לשנות [פמ"ג]: (ה) היום הרמ עולם. דבשרי נצרך העולם (ו) ואפילו למאי דקי"ל כמאן דאמר בניסן נצרך העולם עכ"פ בתשרי עלה במחשבה להצרכות ולא נצרך עד ניסן: ב (ו) ואפילו יש לו מי שיתקע לו. ר"ל ג"כ אינו מפקיק כדי לשומעין שלא תקנו לתקוע על הסדר אלא בצבור: (ז) אלא תוקעים לו וכו'. ר"ל אם לא שמע התקיעות דמיושב מפי הש"ץ תוקעים בשבילו קודם שיחפול מוסף (ו) כדי לערוב השמן שלא יקטרג עליו בשעת תפלתו (ח) ואם אין לו מי שיתקע לו קודם תפלתו יכין לשומעם אחר תפלתו: לא

שער הציין

(יא) ח"א: (יב) מ"א: (יג) ומה שנהגין לומר פיוטים אין זה מקרי בשעה שצבור מתפללין וצריך לנצחם דוקא בעת התפלה דהא אפילו אם הצבור מתפללין שחרית והוא מוסף ג"כ לא מקרי בשעה שצבור מתפללין וכ"ש פיוטים בעתלם [מ"א] ועיין עוד במ"א שמדבר עוד דאפילו בשאר ימות השנה טוב לומר שלא להפלת נקץ בשעה ראשונה על היום שהוא זמן שאין הצבור מתפללין ע"ש ולענין זה למעשה דהא אימא במשנה ירד לטובל אם יכול לעלות ולהתקוות ולקרות עד שלא תנא התמה יעלה ויתבאר ויקרא ויחזיק יסמך אחר"כ גאולה לתפלה והרי הוא שם ייחיד וגם צבור ע"י י"ח דאפילו אם לא נצרך לו קודם הן ע"י לו להקדים לקרוא במחברת כל מה שיכול ואפילו אם מאמר דשם הכונה בלא תפלה היינו כדי שיהיה לו אחר"כ תפלה בצבור ומ"מ לא משמע אחד מן האחרונים שאמר דלהכי דלא בלא תפלה משום דלא כשהוא ייחיד ומבקש נרביין עיניו דמיו"ט: (יד) מ"א בסמ"ק ח"ט סי' כ"ג בשם מהרי"ל: (ה) מ"א ושי"א: (ב) אחרונים: (ג) פמ"ג ושי"א: (ד) פוסקים: (ה) וטעם שני דיעות הראשונים עיין ביצור הגר"א: (ו) מ"א: (ז) הגר"א ושי"א: (ח) עיין ביצור הגר"א דעת רש"י לכתחלה תריך היחיד לעשות כן ואפילו הכל ט נראה דמדה לזה כשאלו לו מי שיתקע מקדים:

הלכות ראש השנה סימן תקצב תקצג

ה ה"ר"ק וה"ר"ש
שם בשם רש
מתיבתא והרמב"ם
נפ"ג ורמב"ם שם

חוקעים לו קודם שימפלל מוסף וא"ל לתקוע לו שנים (כל ז' וז"ל בשם א"מ): ג (ח) "לא (ד) ישיח לא התוקע (ט) ולא הצבור (י) בין תקיעות שמיושב (יא) לתקיעות שמעומד (מיהו בענין התקיעות (יב) והתפלות אין הפסק) (מדרבי ומהר"ל) ואם סמ דברים בטלים (ה) (יג) א"ל לחזור ולנצח (טו) וא"ל לומר שלא ישיחו (ו) בין ברכה לתקיעות אם לא (יד) בענין התקיעות: ד' זה שתוקע כשהן יושבין (טו) תוקע על סדר הברכות: הגה ומיהו אינו מעכב ויכול (טז) אחר לתקוע אלא (יז) שראוי לעשות כך וכבר כתבתי לעיל סימן תקפ"ה:

תקצג אם הברכות והתקיעות מעכבות זו את זו. ובו ב' סעיפים:

א (א) *ברכות של ר"ה (א) ויה"כ (ב) *מעכבות * זו את זו שאם אינו יודע כולם (ג) לא יאמר מה

באר היטב

וכן לשופרות ואחר אנשים ומירות תשר"ת תשר"ת תשר"ת וכן נוהגים ק"ק אשכנזים בירושלים: (ד) ישיח. ובשעת התקיעות אפי' לרוק אסור ע"י סי' תקפ"ז ס"ק ה': (ה) א"ל. אפי' שח בין תקיעות דמיושב עומד א"ל לחזור ולנצח הגמ"מ מ"א: (ו) בין. ואם שח בין ברכה לתקיעה אפי' מענין התפלה נצ"ח לחזור ולנצח ומ"ש רמ"א

ביאור הלכה

* מעכבות וכו'. והיינו שאם אינו יודע כולם לא יאמר אף אחת מהן וכתב הפמ"ג וז"ל אמאי לא יאמר ג' ראשונות וג' אחרונות וקדושת היום בלמנע דהא הטור כתב בשם ה"ר"ק ג' ראשונות בסנין תקפ"א שצ"ח מחפלין בלחש רק שבע ואף דלא קי"ל כן מ"מ בשא"ט יודע וכו' ואפשר אה"י רק לא יאמר עשרה פסוקים עכ"ל וי"ל דליתא בגמרא מ"ט אמר רבה אמר הקב"ה אמרו לפני מלכות כדי שתמליכוני עליכם וזכרונות כדי שיעלה וזכרוניכם לפני לטובה וכו' וכונת הגמרא שאם לא יאמר וזכרונות ואופרות לא יאמר העשרה פסוקים של מלכות אלא הברכה עצמה יאמר אלא בלחש זהו דוחק גדול דהא לשון הגמרא ברכות מעכבות משמע שאם חסר ברכה אחת לא יאמר השניה אכן בלחש לא קשה קושינו כלל דהא לה"ר"ק ג' ראשונות דס"ל דהצ"ח בלחש אין אומרים רק מלכות בלבד ע"כ הגמרא דנקט מלכות וזכרונות ושופרות אש"ן קאי וכו' ודאי מעכבות אלו אח אלו כדקאמר רבה הטעם ולדין דס"ל דגם הצ"ח חייב להתפלל משע ברכות הגמרא קאי גם אצ"ח והטעם כדקאמר רבה: * זו את זו. עיי' מ"ז תש"כ בשם המ"א ודע דבספר הנר שלום פליג עליו וז"ל אם כוננו על השעה ברכות שמוסיפין בנענית הוא יחזק דלפי פירוש הרא"ש והר"ן מוצא זה נהד"ל בגמרא ע"ש ואמאי קאמר דכן מוכח בגמרא ואם דעתו על י"ח ברכות של כל השנה הוא ג"כ מציא דלא ניתקו אלא סמוכות זו לזו דמשו"ה ליחא בזה פמ"ג ובפס"ט ג' ראשונות וג' אחרונות כדחשיב וגם שאין משמעות לזה בגמרא עכ"ל וכו' הא"ר והעג"ד נראה פשוט כמו שכתבתי בפנים דגם להמ"א הוא רק רחמי צלמא ויזא בזה עכ"פ מזה תפלה דמן המורה דבנפשה אחת כפי כמו שכתב הפוסקים ור"א המ"א הוא מלשון הגמרא דקאמר ברכות של ר"ה ויה"כ"ש משמע

שצריך לשות כגון שאומר להציא שופר או לשכ"ך. אותו צמים שלא יכול לתקוע ויזא (ז) (כ) ופשוט דאם שח בין ברכה לתקיעה מענין תפלה לצריך לחזור ולנצח ומה שכתב רמ"א דתפלה לא היה הפסק היינו בין תקיעה לתקיעה וכנ"ל אלא בין ברכה לתקיעה היה הפסק (כא) ואף השומע אם סמ בין ברכה לתקיעה נצ"ח לנצח: ד (טו) תוקע על סדר הברכות. דהתחיל בלחש אומרים לו גמור: (טז) אחר לתקוע. ועומד במקומו (כז) וא"ל לעמוד על הדימה: (יז) שראוי לעשות כך וכו' (כח) צמניהם שהיו נותנין לו לתקוע בלחש וא"כ וזה מיד בכל התקיעות אלא עכשיו שנהגין בקצת מקומות ליתן הסדרים לאחר א"כ מעולם לא זכה זה הראשון ושרי:

א (א) ברכות של ר"ה וכו'. היינו של מוסף שיש בו מלכות וזכרונות ושופרות וכן של יוה"כ של יוצל שאומרים בו ג"כ מלכות וזכרונות ושופרות: (ב) מעכבות זו את זו. משמע דבשאר ימות השנה אם יודע ברכה אחת יאמרה ואין מעכבות זו את זו [מ"א] ועיי' צה"ל

שכתבו

שער הציור

(ט) ע"ז והגר"א: (י) מ"א וש"א: (יא) ונראה דזה שייך רק לענין הצבור השומעים אלא לא לענין התוקע גופא: (יב) ד"מ בשם מהר"ל בסנין תקפ"ט: (יג) שם וכן העמיק המטה אפרים: (יד) כן מוכח מהט"ז שכתב דכל מזה שהוא עוסק זה ואינו ראוי להפדר משם עד שיקיים כולה אסור יש בהפסקתו וכו' בזה"ל וכו' וכן מוכח בפסקי הרא"ש ודלא כהגהות מהר"ל: (טו) ודעת הגאון מהר"י עמדין בסידורו להקל בזה ולדעתו כונה המ"א הוא להחמיר רק בין ברכה לתקיעה וע"כ במקום שנהגין כן אין לחמור פסד: (טז) מ"א: (יז) סידור מהר"י עמדין ומטה אפרים: (יח) דליתא כונה המורה על שיהיה דוקא וקלוקל בזה את המעוה: (יט) מ"א וש"א וכו' מציא הגר"א: (כ) אחרונים: (כא) מ"א וש"א דהיינו שיצ"ח הברכה לעומדו כדי ללכת ידי חובת הברכה: (כב) ד"מ מ"א: (כג) מ"א וש"א:

הגהות ותיקונים: (א) לשכ"ך:

שיועד מהם אלא לא יאמר כלום: ב' יוכן תקיעות מעכבות זו את זו וה"מ שאינו יודע ב' שם גבריתא
אלא מקצת הסימן שלא יעשה אותו מקצת שיועד י' אבל תשר"ת תשר"ת תר"ת אין מעכבין
זה את זה * ואם ידע לעשות אחד מהם * או שנים (ג) עושה: הגה אצל (ד) הנרכות אין
מעכבין התקיעות וכן מעכבין הנרכות ואיזה מהם שיועד יעשה (טור) (ה) וכן סדרן אינו
מעכב (ר"ן סוף ר"ה) ואם התפלל (א) קודם שמע יא' :

תקצד יחיד שלא התפלל אין חבירו מוציאו. ובו סעיף אחד:

א' יחיד שלא תקע חבירו (א) יכול לתקוע לו להוציאו י"ח אבל יחיד שלא התפלל ט' ברכות
(ה) (ב) אין חבירו יכול להוציאו: הגה יש חולקין ואומרים דאם לא יכול להתפלל מצדו יכול להוציאו
נחפזו. (ר"ן סוף ר"ה ומדרי והג"א ע"פ דר"ה):

תקצה מי שאינו בקי לא בתקיעות ולא בתפלה. ובו סעיף אחד:

א' מי שאינו בקי בתקיעות ולא בסדר תפלת מוסף ולפניו שתי עיירות באחת בקיאים בתקיעו'
ולא בתפלת מוסף ובאחת בקיין בתפלת מוסף ולא בתקיעות (*הולך) (א) * למקום שבקיאים
בתקיעות אפי' של מוסף ודאי (ב) ושל תקיעות (ה) ספק: הגה מיהו אם יכול לילך למקום המתפללים
יש שהו' ביום שימע (ג) אח"כ התקיעות במקום שמקעין יקיים שתי המצוות דכל היום כשר למקוע.
(כ"י נשם ירושלמי):

באר היטב

א' יאמרה ואין מעכבות זה את זה: (ג) קודם. אצל אם הקדים
תרועה לתקיעה או זכרונות למלכיות לא יא'. ר"ן. ויש לכסות
השופר בשעת ברכה. כ"ח:
(ה) אין. אח"כ בעשרה. טור והרמב"ם. והנקי אפי' דיעבד
אינו יוצא בתפלת הש"ץ כיון שמפסיקים עכשיו בפיטום מ"א

משנה ברורה

שכתבו דגם להמ"א הוא רק רחמי צעלמא אצל אינו יוצא כלל בזה
דאפילו רק ברכה אחת מן הי"ח אם ידלג קי"ל לעיל בסיומן קי"ט
ס"ג דנריך לחזור ולומר כולן כסדר שנתקנו וא"ל אינו יוצא בזה
ידי תפלה וכ"ש בזה. וגם יראה להסמיכה לאיזה ברכה כגון לאשר
י' רכדומה כדי שחיה קמוכה לתצורה: ב' (ג) עושה. דהא מדאורייתא
נחמד כפי אלא דלא ידעין איזהו לכן יעשה האחד שיועד שמה יבין
האמת: (ד) הברכות אין מעכבין התקיעות. שאם אינן יודעין לנכד
הנרכות האלו (ה) אעפ"כ יתקעו השלשה סדרים. וכן התקיעות וכו'
שם אין יכול לתקוע אעפ"כ ינריך הנרכות: (ה) וכן סדרן אינו
מעכב. אין ר"ל בסדר התפלה שהקדים זכרונות למלכיות או שופרות
אם הקדים תרועה לתקיעה ראשונה לא יא' אלא ר"ל דסדר הוא להתפלל מוסף ולתקוע בתוך התפלה (ג) ואם שניה הסדר דהיינו
שהתפלל קודם שמתקע יא' בשיהים (ד) והו' שפייס רמ"א ואם התפלל וכו' והו"ו יתר הוא:

א' יכול לתקוע לו. אפילו (ה) הוא יכול לתקוע צעלמו: (ב) אין חבירו יכול להוציאו. אפילו אם הוא נריך להתפלל או (ג) גם
לזורק צעלמו בלחש אלא שהוא מתפלל בקול כדי להשמיע גם לחבירו ולהוציאו ואפילו אם לא יכול להתפלל צעלמו דחפלה נריך כ"א לנפש
רחמים (ג) על צעלמו ולא ע"י שליח אח"כ יש עשרה ואז הוא ש"ץ:

א' למקום שבקיאים בתקיעות. דתקיעות דאורייתא ונרכות דרבנן ואפילו ביום שני וכ"ש אם יש לפניו מקום שיכול לשמוע תקיעות אע"פ
שגם שם אין מינין ויטמך להתפלל ביחוד ויכול לילך למקום שיש שם מינין רק שאין להם שופר מוטב לילך לשמוע תקיעות אע"פ
שהתפלל ביחוד [ח"א]: (ב) ושל תקיעות ספק. אם (ה) יש שם חוקעין (ג) דספק דאורייתא עדיף מודאי דרבנן. וה"ה אם אין יודעין
רק סדר אחד ילך להם. ואם יש צעיר אחד שופר ורואה לילך למקום שמתפללין ולשלוט עכו"ם שיצא לו השופר והוא מוחך לחסום ויכול
לקיים שניהם (ג) שרי דחומין דרבנן והו"ל שנות דשנות: (ג) אח"כ התקיעות. ולא ילך תחילה למקום שמקעין ואח"כ למקום שמתפללין
(ד) שמתפלל מוסף אין לאחר יתר משבע שעות כמ"כ בסיומן רפ"ו ותקיעות זמנה כל היום. אם נאחז נמצא חוקע הגון אף
המתפללים שם אינם הגויים ונאחז מתפללים הגויים והחוקע אינו הגון (ה) ילך למקום שהחוקע מומחה וכשר דהחוקע מוציאו ידי חובתו
משא"כ בתפלה אינו מוציאו ידי חובתו:

מריעים

שער הציון

(ה) ויכול לנכד עליהן חזו' שאנו מצרכין על התקיעות דמיושב: (א) מ"א והגר"א: (ג) הגר"א ומ"א: (ד) מ"א וה"ה אם תקע תר"ת ותש"ח קודם
תשר"ח נמי יא' [לנשם]: (ה) פוסקים: (ג) כ"מ מטור: (א) וע"כ אם הוא אומר מתוך הקידור והצדור אומר עמו מלה נמלה לכו"ע שפיר דמי [פמ"ג]:
(ה) דרישה: (ג) ועיין בפמ"ג שמסתפק איך הדין ביום שני לדין דנכאין נקבעא דרמא וגם יש ספק אם ימצאו שם שופר אם יש לדחות בשביל זה המקום
שמתפללין: (א) מ"א וש"א: (ד) מ"א וש"א: (ה) פ"ח בשם תשובת עולת שמואל:

תקצז ובו סעיף אחד:

א טור בשם רב
עמרם

א *לאחר התפלה (א) מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה: הגה יש מקומות נוהגין לחזור ולתקוע (ב) ל' קולות (מנהגים ישיים) ולאחר שילאו בזה שוב (ה) [א] (ג) אין לתקוע עוד (ד) כחנם אבל קטן אפי' הגיע למינוך (ה) מותר לומר לו שיתקע (המגיד פ"ג מהל' שופר) ומותר לו לתקוע (ו) כל היום (א"ו דר"ה):

א טור בשם רב
ה"ה
גלות וכו' ה"ה
בספקיו סוף ר"ה
והמגיד בתפלה
והנהגות מ"י פ"א
והמגיד ש"י
לעיל ס' תקפ"א
ב גמרה ג אגור

תקצז אם מותר להתענות ב"ה. ובו ג' סעיפים:

א (ה) (א) *אוכלים ושותים ושומחים (ב) ואין מתענין ב"ה ולא בשבת שובה *אמנם לא יאכלו כל שבעם למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת ה' על פניהם: ב [א] (ג) ייש מקומות שקבלה בידם (ד) שכל מי שרגיל להתענות ב"ה (ה) ומשנה רגילתו ואינו מתענה אינו משלים שנתו.

באר היטב

שערי תשובה

(ה) אין לתקוע. ואסור להוציא השופר כשאין צריך לתקוע דהוי הוצאה שלא לצורך ואפי' מי שיתקע ביום שני אסור לתקוע ביום א' להתלמד דהא בקיאים בקציעה דירחא והראשון קודש והב' חול מ"א ע"ש. והט"ו מתיר לתקוע ב"ה אחר שילאו ע"ש שהעלה דביו"ט ליתא שבות דתקיעה ע"ש. ובתשובה חכם נצי ס' ל"ה חמה עליו ע"ש ובתשובה פנים מאירות ס' ק"צ הלך צדד הט"ו ע"ש ועי' יד אהרן בלחודק מזה. ומיהו שרי לטעול השופר אחר שתקעו בו השכנה"ג משם רש"ל וכן כתב הט"ו ס"ב ע"ש ועי' ס' תקפ"ח ס"ה בהג"ה: (ה) אוכלים. הט"ו הכריע ממה שחלל אלישע אצל השונמית דאין

[א] אין לתקוע. עה"ט עיין בה"ט דמוכח משנה דף ק"ד ובמולין דף פ"ד בשבת שם וכן ב"ה נר"פ יו"ט שתיקע שופר כחנם אסור מדרבנן אפי' ביו"ט של ר"ה שאינו חל בשבת ודלא כהט"ו ס' תקפ"ו ופמ"א כתב לישב קושיות הח"י וכחז דבשאר ימי מודה הט"ו דלספור רק ביו"ט דר"ה מתיר דבשאר ימי"א איכא שבות שמא יתקן כלי שיר משא"כ ביו"ט דר"ה דלא גזרו עי' כמ"ס הט"ו סימן תקפ"ח א"כ כל היום מותר לתקוע אם אינו בשבת דבשבת איכא גזירה אחריתי שמא יעבירו ע"ש ועיין בס' רב משולם בראש ס' ענינים מלוקטים מהפ"ע וז"ל שכתב אשר כתבת לישב תמיהה"ג בספרי ע"ש שדכריו סובבים לדמות מ"ס הפמ"א על השגתו על הט"ו ע"ש: [א] יד מקומות כו'. וכחז בשט"י ח"א ס"ס ל' בדעל גרית שרגיל להתענות בכל ר"ה אסור לו לאכול דהאי תענית דר"ה ודאי צריך

קבלה ונדר כמשמעות הש"ע ס' תקפ"ו וגם משמעות הפוסקים הרגיל להטענות כל ימיו משמע אפי' איכא סעודה מזה וכו' ומדגל משמעת י"ט וגם לפי מ"ס דסנה"א איכא דבר שאינו משלים שנתו וחמירא מאסורא לכן אל ישנה רגילותו למען יאריך ימים הוא וצניו וכחז כנחם יחזקאל ס' כ"ג באחד שנחפס כצנזי גדול כסכנת נפשות מתמת עליה ונדר ע"ד רמב"ם כשילאו ה' יתענה כל ימיו שני ימים ר"ה ולא רנה להזקק להמיר נדו

משנה ברורה

ביאור הלכה

א (א) מריעים תרועה גדולה. כדי (ה) לערוב השטן (ב) שלא יקטרג עליהם אחר התפילה שהולכים ואוכלים ושותים ושומחים לומר שאינם יראים מאימת הדין אבל אין אנו נוהגין כן רק ביום תקיעה אחרונה של השלמת מאה קולות כמו שנבאר לקמיה המקרא אומר תקיעה גדולה והתקוע מאריך זה יותר משאר תקיעות [מט"א]: (ב) ל' קולות. ובש"ה כתב לתקוע מאה קולות דהיינו שלשים

בשיל זה הכרזת. וכחז בפ"ע בשם ישעיהו יעקב דאם יש כאן שני מקומות באחד ישמע קדר הכרזת של שני ימים של ר"ה ואם ילך לתקוע שמוקיעין לא יהיה אפשר לו לשמוע רק קדר תקיעות דיוש שני שהוא מקום רחוק שלא יכול לטא לשם עד ליל שני דר"ה הולך לתקוע שמצדדן עכ"ל ויכול להיות שגם הח"א והפמ"ג מודים לו שלא לדמות הכרזת של שני הימים בשביל תקיעות דיוש שני לדין דבקי"א בקציעה דירחא:

דישינה והתקיעות של סדרים ושלשים אחר התפלה ולהוסיף עוד שצ"ה יהיו מאה קולות: (ג) אין לתקוע עוד וכו'. דכיון שא"ל הוי ככל שאר יו"ט שאסור לתקוע משום שבות. ועיין בט"ו שדעמו דיו"ט של ר"ה (ג) אינו דומה לשאר יו"ט בזה (ד) אבל רוב האחרונים הסכימו לאסור כדברי הרמ"א. ולענין טעמול (ה) לכו"ע שרי כל היום דהא ראי' לתקוע בו להוציא אחרים שלא ילאו עדיין: (ד) בחנם. וגם (ו) אסור להוציא השופר כשא"ל לתקוע דהוי הוצאה שלא לצורך ועיין סימן תקפ"ח ס"א בהג"ה (ו) ואפילו מי שיתקע ביום שני אסור לתקוע בראשון להתלמד: (ה) מותר לומר לו שיתקע. היינו (ח) אף להשמדל לתנוד אופן התקיעות ואפילו אחר שאינו אצו (ט) משמע דמותר בזה דמתקן לקטן: (ו) כל היום. אקטן (י) קאי דלילו גדול (יא) הא כבר כתב דאין לתקוע עוד כחנם:

א (א) אוכלים ושותים ושומחים. ר"ל אף שהוא יום הדין מ"מ מזה של ושמחת בחגך שייך גם בו (ה) שגם הוא בכלל חג דכתיב תקעו צמחש שופר (ב) בנסה ליום חגו ונאמר בנחמיה ח' אכלו משמנים ושמו מתתקים וגו' כ' קודש היום לאדונינו ולא תעבדו כי הדות ד' היא מעוזם: (ב) ואין מתענין ב"ה. אם לא בתענית חלוס שגם בשאר יו"ט מתענין ע"ו. כתב עט"ו דלכו"ע מותר להתענות ב"ה ולהתפלל עד חלות אע"ג דבשבת ושאר יו"ט אסור וכן איכא לעיל בסימן תקפ"ד ס"א בהג"ה: ב (ג) יש מקומות וכו'. המענה ב"ה (ג) ראוי שילמוד כל היום או יעסוק בתענית ובקשות כדי שיהיה כולו ל' (ד) כתבו האחרונים דאף שמונח לעיל בסימן תקפ"ו ס"ב דהמתענה אסור לבשל לאחרים מ"מ אשה המשרתת צ"ה צ"ה שמשועבדת לו [וה"ה] אשה שמשועבדת לבעלה ולבשל בשבילו ואין לה אחר לזה מותרת לבשל בשבילו: (ד) שכל מי שרגיל וכו'. היינו (ה) ג' פעמים: (ה) ומשנה רגילתו וכו'. היינו לענין יום שרגיל

שער הציון

(ה) אבל כ"ו אין מעבדות שאם לא יעשה כן אין עיכוב דבר שרי ילאו ידי חובתן [פוסקים]: (ב) רע"מ וכפאור הט"ו: (ג) כן אכלו עדו שגם הוא מודה לשאר יו"ט דלספור כדי שלא יתפור ש"ס מפורש עיין בשע"מ: (ד) מ"א וחסד נצי וקרבן נמאל וישועות יעקב וחמדי משה ונה"ש ומאמר מרדכי ובני יעקב ודלא כהט"ו ואיזה אחרונים שהחזיקו דבריו: (ה) אחרונים: (ו) מ"א וכו': (ז) שם: (ח) כ"מ בפוסקים: (ט) פמ"ג: (י) ופשוט שהגדול ג"כ מותר להשמדל לתנוד כל היום: (יא) ומה שמצ"חין א"ו דר"ה אינו מהרמ"א רק מאיזה מציין דהא הט"ו מתיר לתקוע כחנם אחר שילאו מכבר והרמ"א פליג עליו כמ"ס המ"א: (ה) פוסקים: (ב) ואח"כ איזהו חג שהלכנו מתבסס זה הוי קודש זה ר"ה: (ג) עיין במ"א שכתב דב"ה חמיר יותר ממי שמתענה בשבת ויו"ט מתמת חלוס דשם התענית עונג הוא לו ומקיים בזה הלכס משא"כ בתענית ר"ה דאינו בשביל תענוג ע"כ צריך לקיים הקרא דל'. אמנם ב"ה דמה אומר והבא בשם הכל בו דמי שמתענה מתמת תשובה ג"כ יש לו בזה תענוג וממילא מקיים בתעניתו הקרא דלכס ולזה העתקתי לשון הח"א שכתב ראי' שילמוד כל היום והיינו שהוא מן הכוון לכחמיה כדי לנאח דעת המתמירין וע"כ אם קשה לו הדבר יכול לתמוך על דעת המקליין: (ד) א"ה ודע"ה ומטה אפרים דלא כמ"א: (ה) פמ"ג וענין זה כתב ג"כ הח"א:

ליקוטי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב: המתענה ב"ה צריך ללמוד כל היום וכו'. (ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב: המתענה ב"ה או בשאר יו"ט אסור לו לבשל או לעשות שאר מלאכות אוכל נפש לצורך אחרים וכו', ולא מבאי שיטת המחזירים.

הגה ומי שאינו ירא לנפשו (ז) אין צריך להתענות כל ימיו (כל זו ומנהגים) (ו) רק צריך התרה כמו
שאר נדר (כל זו): ג' המתענה פעם אחת בר"ה (ז) תענית (ג) [ב] חלום אם היה ביום ראשון
(ד) צריך להתענות (ח) שני הימים (ט) כל ימיו ואם היה ביום שני "יתענה כל ימיו" (י) יום
שני בלבד: הגה (יא) וא"ל (ה) למיתב תענית לתעניתו (יב) דהא יש אומרים לדמות להתענות בר"ה
(תה"ד סימן רע"ה) וא"ל ענו בר"ה (יג) כמו שא"ל ביה"כ (הגהות מנהגים):

תקצח ובו סעיף אחד:

א [א] א"ר"ה שחל להיות בשבת (א) אומרים צדקתך במנחה: הגה יש אומרים שלא לאומרו (ר"ן סר"ה א טור בשם רב
ומנהגים) וכן אלו נוהגים:

תקצט ובו סעיף אחד:

א [א] (א) ליל ר"ה שחל להיות במוצאי שבת (ב) אומרים ותודיענו:

תר ביצה שנולדה בר"ה ודיני הקידוש. ובו ג' סעיפים:

א "ביצה שנולדה ביי"ט הראשון וכן מה שנצוד בו וכן מה שנתלש בו (א) אסור בשני: הגה וכבר
באר היטב

להתענות בר"ה ע"ש ונ"ל ראה מחנה ואלקנה איש האלהים שאלנו בר"ה
וכן מנא"ר בנחמיה ח' אכלו משמנים ושמו ממתיקים בר"ה. ובמ"מ פרשה
נצבים כתב שלא לאכול בשר ולשתות יין בר"ה: (ב) א"ל. וכן עשה
מעשה הר"ס לומרנו ב' שמי ידות. ועכ"פ צלילה של ר"ה אסור
להתענות כמו בשאר יו"ט. מ"א. והמתענה בר"ה או בשאר יו"ט
אסור לבשל לאחרים כמ"ס סי' תקכ"ז ס"כ בהג"ה ע"ש: (ג) חלום.
ואם הוא ספק אם הוא מהחלומות שמתענים בשבת אין להתענות כנה"ג:
(ד) צריך. ומי שאינו ירא א"ל כללעיל עיין מנהגים: (ה) למיתב.
אפילו חל בשבת:

[א] ר"ה שחל בו. ועיין תשכ"ד ח"ג סי' קע"ז ובה"כ סי' רמ"ח ויבין
שמועה לרש"י ריש מאמר חמץ ועיין בר"י משם א"ח בשם בעל העמים דמקומות שאומרים א"ח בשבת או במנחה י"ל תחלה א"ח דמקומו רבנן קדמאי ואח"כ
נדקדק וי"כ בשכנה"ג סי' תרכ"ב דאף לדקדק חזיר מ"מ א"ח נאמר בשחרית ובמנחה ונדקדק רק במנחה ובצרי"י סימן תרמ"ג הקשה ע"י מסובה
דף ג' דס"ל לרבה צ"ח דומן ואח"כ סוכה משום דומן חזיר בו ע"ש ובחש"י כנה"ג סימן נו"ן ועיין סי' תרכ"ב:
[א] ליל ר"ה כו'. המנהג שמתפללים מתוך הקידוש אף שלא בירכו עדיין ברכת מאורי האש. וי' בר"י שצ"ע לפי מ"ס צברי"י סי' תרצ"ג ובתרא"י ס"ל
שאין להטות מהאור קודם ברכה ע"ש. אך גם שם בקריאת מגילה אין נוהגין לומר תחלה ברכת האור וע"ש וכן נלענ"ד להקל עפי' שאין זה הנאה
גמורה דקצת שגורה צפוי ומ"מ ראו לתחלה למי ששגור צפוי ואמנם נראה דמיו שמבדיל בתפלה בני כיון שעכ"פ אומר המבדיל בין
משנה ברורה

(ו) אצל צלילה של ר"ה צודאי אסור להתענות לכו"ע כמו בשאר יו"ט:
(ז) רק צריך התרה וכו'. עיין יו"ד סימן רי"ד דמשמע שם דמנהג
של מלוא שניעה כנדר הוא רק כשהורגל זה או אפילו פ"א וחשד
בשבת מעשה שיהיה כן לעולם אצל צלילה אין נעשה כנדר ע"י
שעשאה פ"א: (ז) תענית חלום. ואם הוא ספק אם הוא מהחלומות
שמתענים בשבת אין להתענות: (ח) שני הימים וכו'. דתרווייהו
הן כיום אחד וכמ"ס נסיון ח"ר: (ט) כל ימיו. ומ"מ מי שאין
ירא לנפשו א"ל להתענות וכללעיל: (י) יום שני בלבד. אצל יוס
ראשון לא יתענה כלל (ו) לפי שזו הראשון הוא לאורייא ונצ"ו נגד
אחר יוס שני וע"כ צריך לעשות בו אפילו קידוש של שחרית:
(יא) וא"צ למיתב וכו'. אפילו (ח) חל בשבת: (יב) דהא י"א דמצוה
להתענות בר"ה. ואף דאין הלכה כן וכללעיל צ"ח מ"מ עכ"פ
לא נחזיק זה לעצירה שיתקדח א"ח להתענות ע"ז בחול. מי שקיבל
עליו להתענות בר"ה (ט) אינו דומה למי שקיבל עליו להתענות

שער הציור

(ו) פוסקים: (ו) כנ"ל כונת מהר"ס שהביא המ"א בסק"ג ויוסר מעליו קושית המ"א שם גם לא אבין איך הבין דברי מהר"ס בצופן אחר שהתענה וגם
קידש ואפילו אח"ל שצ"ח להוציא צ"ח ולא שם אף ילא בנכרה בעלמא ידי קידוש לאורייא חלל צריך להוציר ט' מענינו של יוס וע"כ דפרישמי דהא
דקאמר שהוא לאורייא איום קאי וצורר בעוה"י: (ח) פוסקים: (ט) צ"ח מ"א: (ה) פוסקים: (ה) פוסקים:

הגהות ותיקונים: (א) רע"ח: (ב) כ"ב:

הערות והארות: (1) עיין סי' רפ"ח ס"ה לענין החלומות שיש להתענות עליהם בשבת: (2) עיין רצ"ח ס"ק ד', שעה"צ אות ג' לענין זה:

א טור בשם א"י
העורר וי"כ
הר"א שם בסוף ר"ה

א מיימל דרב
ושמואל מ"ה
ג' וברכ"ה דף ד'

אם

ב טור בשם אבן הרמ"ם ומהר"ם ממונטרסיה משום גדולי הפוסקים והאחרים אם יש לנכון שהחיינו ב האגור דעת רש"י והעמוד ד טור א גרימא מנייה ל"א ב טור וליימיה לעיל ב"י תל"א ב ה"ר"ף פ"ק דפלה והרמ"ם כ"ה ה' מהלכות קידוש החודש ופ"א מהלכות יו"ט

בתנאי לעיל סי' תקי"ג סעיף ה' וסי' תקט"ו: ב (ב) בקידוש ליל שני (ילנש ג) נגד (א) [ח] חדש (הגהות מיימוני פ' כ"ט מהל' שבת) או כ' מניח (ד) פרי חדש ואומר שהחיינו ואם אין מצוי (נגד חדש) פרי חדש (ה) עם כל זה יאמר שהחיינו: ג (ו) אם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחיינו בשופר ביום שני. הג"ה (ז) ויש אומרים לאומרו (צ) אפילו אם חל יום ראשון בחול וכן המנהג במדינות אלו. (הגהות מיימוני הלכות שופר):

תרא סדר יום שני של ר"ה. ובו ב' סעיפים:

א ביום שני (מתפללים כמו ביום ראשון) (טור) (א) *וקוררים מוהאלהים נסה את אברהם עד סוף סידרא ומפטיר קורא כמו אתמול ומפטיר בירמיה כה אמר ה' מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי (ב) אפרים *ובמוצאי ר"ה מבדילין כמו במ"ש אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש: ב (ג) יאף בארץ ישראל עושים ר"ה ב' ימים:

באר היטב

(א) חדש. ויש טועים ליקח אף בשאר יו"ט וטעות הוא דר"ה קדושה אחת היא. אם יש לו מירוש חדש יקדש על היין ישן וכשיגיע לשהחיינו יטול המירוש בידו או יתן עיניו בו מנהגים עמ"א. והאריז"ל כתב דר"ה דינו כשאר יו"ט זה עיין כוונות: (ב) אפי'. וטוב ללבוש בגד חדש בשופר מ"א. קהל א' היה להם בער"ה שופר ובזא שודדים וגזלו אותם ונטלו גם השופר שלא הקהל לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעבד השליח ממחמת אונס ולא בא עד סוף יום שני והיה ר"ה ביום ה' ו' ובשעה שצא השופר כבר התפללו של שבת אבל עדיין היה יום גדול מהו לתקוע צעת ההיא ולא נחוש לצנות דאין חוקעין בשבת העלה הט"ו בפלפול דמותר לתקוע בלא ברכות דברכות אכן מעכבות ע"ש באור. והיד אהרן כתב עליו דיש לפקפק לדנא:

בכדוש ע"ש וזהו וכו' פרי אחר חדש:

משנה ברורה

יוצאין בתקיעה של אתמול ולא אמרין יומא אריכתא הוא וזה"ה נצרכת התקיעה ומ"מ לכתחילה טוב שילבש המוקע בגד חדש בשופר [מ"א וש"ל] ועיין ב"י דנמקומו נהגו שלא לנצח שהחיינו בשופר ביום ב' אכן אנו נוהגין בהרמ"א. קהל ששלחו לעיר אחרת להביא להם שופר ונתעבד השליח עד סוף יום ב' ור"ה היה ביום ה' וזוהי וא"ו וכצנח עם השופר כבר התפללו של שבת אבל היה עוד יום גדול אם (א) אין שם בקי לתקוע שלא קיבל עליו שבת עדיין (ו) אז יתקע מי שקיבל שבת בלא ברכה (ח) ולא יתקע רק תשר"ח תש"ת תר"ח ולא יותר ודוקא אם עוד היום גדול (ט) אבל אם כבר הוא ב' השמשות אין לתקוע כלל בדיום השני אין חיות לתקוע אלא מדרבנן והיו ספיקא דרבנן אבל ביום א' דחיות מדאורייתא חייב לתקוע (י) ובלי ברכה. ולענין אמירה לעכו"ם (יא) אף בצין השמשות ביום א' מותר:

א (א) וקוררים וכו'. כדי להזכיר זכות עקדת יצחק וקורין בה ה' גברי (א) ואם שבת וקרא פרשה וד' פקד את שרה חמשה קרואים יקרא עוד א' ויקרא מתחילת פ' העקידה עד סופה ואפילו אמר קדיש יעשה כן ויאמר קדיש שנית ואם כבר נסתלק ספר זה יכול לקרות בספר השני למפטיר פ' העקידה ויגלו ויקרא ג"כ חובת היום: (ב) אפרים. מפני שחובת היום להזכיר זכויות וכחצי בההיא קרא וכו' אזכרנו: ב (ג) אף בא"י עושין וכו'. לפי (ב) שאפילו בזמן המקדש אירע כמה פעמים שהיו לריבין לעשות שני ימים וכמו שמוצא ב"י. ולכן גם היום החיוז בא"י לעשות שני ימים ונחשדן כיזמא אריכתא: והוא

שער הציון

(א) פוסקים: (ב) עיין בטור: (ג) מ"א וש"א: (ד) מ"א וש"א: (ה) ב"י בשם הגהמ"י ולא אצין היטב דהא גם לענין קידוש אנו חייבים לעשות ביום שני כפ"ע ואפ"ה ס"ל דכיומא אריכתא דמיא: (ו) דאם נמצא אחד שלא קיבל עליו שבת עדיין יוכל לתקוע בברכה אע"פ שאמר השומעים כבר קיבלו שבת [מ"א]: (ז) ט"ו וא"ר ומט"א וח"א: (ח) מט"א: (ט) פמ"ג ומט"א: (י) ח"א וכו' לעיל בפנין פ"מ ב"י: (יא) פמ"ג: (ב) שער אפרים: (ג) מ"א:

שערי תשובה

אור לחושך אע"פ שלא בירך עדיין על גרימת האש והכי נהוג עלמא שמתפללים בתנאי שבת מתוך הספר לאור הנר ואמנם יש שאין נוהגין כן ולכן אין אומרים ויחן לך לפי שאינו שגורה בע"פ גם מבדילין מיד אחר התפלה כדי להקדים ענינו לברכה שעל האור והמחמיר יחמיר לענינו אבל אין להורות לאחרים:

[ח] חדש. ענה"ט וכתב בטור"י ח"ג ביו"ט ב' של ר"ה כשאין לו פרי חדש מותר ליקח מן החדש לנצח עליו זמן אף שבידו על הענבים שאכל קודם ר"ה ואף בשאר ימות השנה לא יבצר שהחיינו על יין חדש כשאכל הענבים מפני שיש מסופקים בדבר וכמ"ש בגמ"א סי' רכ"ה מ"מ בל"ב ב' דר"ה שדעת כל הפוסקים דמנצח זמן אלא לכתחילה נוהגים בפרי חדש מ"מ בזה שפיר יוצא ביו"ט חדש דהוי כמו ס"פ כו' וכן משמע ממג"א דהוא גופיה מעמיק במיון ח"ר דברי הד"מ לנצח על מירוש חדש משמע אף שכבר אכל ענבים וע"ש ועיין בא"ר דה"ה נשים בברכת הדלקה או ללבוש בגד חדש ולכון ללבוש ברכה שהחיינו או להניח הפרי שנית אחר

תרג סדרי ימי תשובה. ובו סעיף אחד:

א טור שם ונס' תקפ"ח

הגה ומעשים למחרת ר"ה (טור) (א) והוא מענין נכבד:

א (ב) בכל הימים שבין ר"ה ליה"כ מרבית בתפלות ותחנונים: הגה ואומרים (ה) א"מ ערב וזקור (ג) מלמד בשנת (טור) ואפילו אם חל מילה (ד) שאין אומרים תחנון אפי' הכי (ה) אומרים א"מ (מנהגים) ואומרים בכל יום (ז) ג"פ וידוי קודם עלות השחר (ז) מלמד בעי"כ שאין אומרים אותו אלא פ"א (רוקח) ואין נותנין (ח) חרס (ט) וכן אין משפיעין אדם (ג) צד"ד עד אחר י"כ (מהרי"ל) אין מקדשין (ד) [א] הלכנה (י) עד מוצאי יום כפור (ה) (יא) ושנת שזין ר"ה ליי"כ המנהג לומר זו לז'ין:

תרג ובו סעיף אחד:

א אף מי שאינו נזהר מפת של (ה) [א] כותים (א) בעשרת ימי תשובה צריך ליהדר: הגה (ב) ויש א טור שם אף הענין מהירושל' שיערי תשובה

באר היטב

[א] הלכנה. ענה"ט ועיין בא"ח שהיא זה וכזה ע"ו הנאמי שמוה רחיה ללבוש ש"ל כמו שלא ידאג שימות כן לא יגזור עליו מימה בואו חודש מיהו גם כה י"ל כיון שממתינים לכבודה כו' מגיה חזק ע"ש: [א] כותים. ענה"ט ומ"ש שאלמר י"ג מדות ג"פ כו' עיין לעיל שכתבתי שפע"מ אלא ג"כ הפלגה ג"פ ע"ש ואנו אין נוהגין כן בגוף הפלגה ע"ש וכזה צד"כ סי' ל"ד בא' שצדק שימנו לו סמורות ללכת למקום קרוב ונמנו לו ונהרג דרך והנה צד"כ השיג על מהרי"ו שהולך בשכר ואעפ"כ כי שימנה מ' יום אך כזה שהשליח התחיל לבקש לשלחו בשליחות הוא לטובת עמנו אין שום ה"א דלריך כפרה ומעשים בכל יום שאדם לוקח מקורב בהקפה או במורס או"ף גיזע"ט והולך לירידים שאם ח"ו יארה לו מקרה נפשו אין המוכר צריך כפרה ורחיה מהא דתלם שאמר הקד"ה לרוד עד מתי יהיה זה עומן כו' ולא תחשיב אצור החם משום דאצור היה המתחיל כו' ולכן א"צ כפרה רק הוציא והורה כו' יתענה שלשה ימים צד"כ ואם

(א) א"מ. ויחיד יכול ג"כ לאומרים: (ב) ג"פ. והא"י ו"ל צם' הכוונות כתב שאל"ר רק פ"א. במילה אומרים באשמורות בין כסא לעשור וזכר צד"כ אחר והא"ר אזור: (ג) צד"ד. ומכ"מ מילה לשפוט להוציא גולה מתחת ידו לבוש מ"א ט"ו: (ד) הלכנה. ולבוש כתב ואני שמעתי שאדרכה טוב שיקדשו אותה כדי שתצא מלוא זו ותוסיף על זכויותינו. כתב אור חדש מעשה באתה שפגעו אכסים צלילה ורלו להרגו וצדק שייחיו לו לעשות מלוא א' קודם מותו והלכנה היתה במידושה וקדשה צדוניה גדולה ונעשה לו נס כשדילג ג' פעמים כמנהג ונשאו הרוח ויגלו מהם. גם שמעתי שמי שיקדש הלכנה מיום שקדשה שוב לא ידאג שימות באתו חדש מאותו יום ואילך ע"כ: (ה) ושנת. וכזה מט"מ נוהגים שאין נער אומר ההפטרות שובה ישראל:

(א) כותים. ואם אינו יכול לאפות בעצמו די בהשלכת קיסם. לבוש ומנהגים. ויהיו שלא לנצח וליתול חלה מעיסת א"י אע"פ שמכרה להם אלא"י מכר להם הקמה וי"ל דמי שהולך דרך א"י להמחיר רק כשיעור המפורש צד"ד ס"ס קי"צ דלא קבילו ע"י יהודי להחמיר צו"ד ימים יותר משאר ימות השנה ועיין במשנה כ"ס סי' ע"א להחיר בשנת רעבון לאכול גלוסקאות אינו יחיד ע"י הבישול אותם אלא"י צד"כ ישראל אף בעשרת ימי תשובה למי שזוהר ע"ש. ושל"ה דף ס"ו כתב שהסודיים נהגו לאכול חולין בעהרה ואף שכולו טמא מחים מ"מ יאכל דגן שלא הוכשר ויילוש צמי פירות וישות וישתה מן הבאר שלא יגע ויטמאם עכ"ל. ועיין מ"א שהקשה עליו דהא נטמאו צפוי ע"ש. וטוב לומר בכל יום מעשרת ימי תשובה צין ישתנה ליור מומור ממעמקים קראתך ע"י מ"ש סי' נ"ד. מר"ח אלו ואלך כשמתענה ישאל מהש"י כפרה וחיים וצנים לעבודתו בהוצאת ס"ת ואומר י"ג מדות ג"פ גם ואני

משנה ברורה

(1) אחרונים הסכימו שיותר טוב לקיים המלצה מקודם כדי שמהרה זו יכריעוהו לכף זכות: (יא) ושבת שבין וכו'. ומהגים (ח) שאין נער אומר ההפטרות שובה ישראל:

א (א) בעשי"ת צריך ליהדר. היינו אפילו (ה) מפת פלטר של גוי (ב) ואם אינו יכול לאפות בעצמו יכשיר את התנור שאופין בו העכו"ם שישליך ישראל בתוך התנור קיסם אחד ואפילו נפת ע"י מפוח או צפוי מהני כמ"ש צו"ד סימן קי"צ ס"ט (ג) ומ"מ מי שהולך דרך אס אין לפניו פת של ישראל עד יותר מארבעה מילין ממקום שהוא עומד בו ורואה לאכול מותר לו לאכול פת פלטר של עכו"ם בעשי"ת כמו שמוחר בשאר ימות השנה כמ"ש צו"ד שם דלא קבילו עליהו להחמיר צו"ד ימים יותר ממני שזוהר כל השנה (ד) ואפ"ה מותר באופן זה. ויהיו שלא לנצח וליתול חלה מעיסת שהיתה מתחלה של עכו"ם (ה) אע"פ שאח"כ מכרה לישראל [דקדון שנתה לישא היתה של עכו"ם נפקע ממנה חיוב חלה] אלא דוקא בשמכר העכו"ם הקמה לישראל: (ב) ויש לכל אדם וכו'. כתב הרא"ש שיקרא באלו הימים באגרת התשובה של רבינו יונה והא"י ו"ל כתב שחיוב ללמוד בספרי

(א) והוא תענית צבור. וכל הלכותיו נתבאר בסיומן תק"י ע"ש במ"ב: א (ב) בכל הימים וכו'. לבד (ה) משנת: (ג) מלבד בשבת. ואפילו צמנה של ערב שנת שובה ג"כ (ב) אין אומרים אצמו מלכנו: (ד) שאין אומרים תחנון. ולא יהי רגון: (ה) אומרים א"מ. ולא ארץ אפיס ולמנחם [ד"מ] במילה אומרים באשמורות בין כסא לעשור (ג) וזכר צד"כ אחר והא"ר אזור: (ו) ג"פ וידוי. וכן מיוס א' דסליחות עד ער"ה כן משמע צמנהגים: (ז) מלבד כו'. מפני (ד) שעתידין לומר צ"פ צמנהג וצמערב והוא ג"כ יו"ט: (ח) חרס. שלא לעורר כחות הדין צומן ההוא וכן אין משפיעין שמושפין ציור להביא עונש שזועה לעולם ח"ו. ואפשר אפי' אם חייב לקבל צמח עליו ע"י היפוך וכדומה אפ"ה אין מקבל צמח עליו עד אחר יוה"כ ומיהו אס רואה י"ל דהרשות בידו [פמ"ג]: (ט) וכן אין משפיעין. ועכ"פ (ה) מלוא לשפוט להוציא גולה מתחת ידו וכשם דין למטה אין דין למעלה: (י) עד מוצאי יוה"כ. דקדוש הלכנה (1) יותר טוב כשהוא מצוה וצמחה וצמדרש איתא שצמחא יוה"כ צם קול יוצאת ואומרת לך אכול צמחה וגו'. אלל דע דכמה

שער הציון

(א) טור: (ב) ד"מ בסיומן תר"ד בשם מהרי"ל: (ג) מ"א וס"א: (ד) הגר"א: (ה) לבוש ומ"א: (ו) הגר"א: (ז) לבוש ופ"ת מאיר ועיין בציבור הגר"א שכתב דין עיקר: (ח) מט"מ: (א) אחרונים: (ב) מ"א וס"א: (ג) שם: (ד) עוד כתבו בשם תשובה נחלת שנתה רעבון לאכול בעשי"ת גלוסקאות של נחמוס עכו"ם ע"י הבישול אותם אלא"י צד"כ ישראל אף למי שזוהר: (ה) מ"א וס"א:

הגהות ותיקונים: א תר"ב:

א מני יחיד נר
רכ ברכות ח'
ויכוח פ"א ונכחה
דוכחי ומתקדש
מעשה דמיט אחד
שהבא הטור

לכל אדם (ג) לחפש ולפשפש במעשיו (ד) ולשוב מהם ב' ימי תשובה וספק עברה לר"ך יותר תשובה מעברה ודאית כי יותר מתחברט כשיודע שעשה משאליו יודע ולכן קרען אשם חלוי הולך להיות יותר ביוקר מחטאת. (ד"ע ורבינו יונה ריש ברכות):

הלכות יום הכפורים

תרד סדר ערב יוה"כ. ובו ב' סעיפים:

א (א) מצוה (ה) לאכול בערב יום הכפורים ולהרבות בסעודה: הגה ואסור להטענות צו (ב) אפי' שערי תשובה

באר היטב

תפלתו ג"פ. וכתב מט"מ עכ"פ באלו הימים יעשה כל אדם כדעת הזוהר שישוב קודם שישכב ויחלון על חטאיו ויפשפש במעשיו. וכתב הר"ש שיקרא באלו הימים אגרת התשובה של רבינו יונה והארי"י ז"ל כתב שחיוב הוא ללמוד בספרי מוסר כל השנה. ודיני תשובה בראש ספר הרוקח ובמהרי"ו ובס"ס קליור ראשית חכמה. ובספר חסידים מס' י"ט עד ס' ל"ב. ומס' מ"ב עד ס' מ"ה ס"ה ע"ב קע"א ת"ה עד תרי"ח. מהרי"ו סימן י"ב קמ"ו קכ"א. ת"ה ס' קל"ח. צנינים זאב ס' ע"ב. מהרי"ט הלכות רוצח. בתשובה רמ"א ס' ל"ו. א' ששכר חבירו לילך בדרך ונהרג נכון שיקבל תשובה באר שבע פרק חלק. ועיין בתשובה ר"ס לוצנין ס' מ"ג מ"ד מ"ה. אשה שמאלה ילד מת אכלה בתשובה מהרי"ל ס' מ"ה. ועיין בצמ"ב ס' כ"ו. בשו"ת רמ"א ס' כ"ה. ר"ל חצי ס' ע"ט. רש"ל ס' ז"ו. ר"י טראני ס' ה'. ועיין ברי"ף כ"ד דברים המעבדים את התשובה: (ה) לאכול. ויש למעט בלימודו בערב יו"כ כדי לאכול ולשחות מחסם אחד והוא חולק ע"ז וכתב שבעין זה יש להחמיר טפי ע"ש ועיין לקמן סימן תרמ"ז מ"ש שם בתשובה הפמ"א ח"ב:

משנה ברורה

מוסר (ו) כל השנה וכ"כ הגר"א במשלי נכ"מ ובמע"ר ועכ"פ באלו הימים (ז) יעשה כל אדם כדעת הזוהר שישוב קודם שישכב ויחלון על חטאיו ויפשפש במעשיו. ועיין בערות הדגש ח"א דרוש א' כי י' ימים שבו ר"ה ליום הכפורים הם נגד י' ימי יעשה תשובה על אותו יום ד"מ ביום ראשון יעשה תשובה על מה שחטא כל ימיו ביום ראשון וכן ביום ב' וכן כל י' ימים: (ג) לחפש ולפשפש במעשיו. עיין בח"א כלל קמ"ג שם הרחיב הדברים בענין זה ודבריו קלורין לעינים: (ד) ולשוב מהם בעשרת י"ח. אחד ששכר חבירו לילך בדרך ונהרג נכון שיקבל תשובה בנדר שבע פ' חלק ועיין בתשובה מהר"ם מלובלין סימן מ"ג מ"ד מ"ה ונגזנה שאלו סימן מ"ה וס' פ"ב ועיין בית יעקב ס"ן ולענין אשה שהמיתה ילד ע"י גרס עיין אכן שזה סימן מ"ס ועיין תשובה ח"ס חו"מ ס' נ"ב לענין מוהל ולענין אשה שמאלה ילד מת ובסימן קפ"ד לענין מי שבאונס אכל איסורים ואל מן האונס ובסימן קע"ג ממיקוני תשובה למי שבעל נדה וסימן קע"ה למי שנתפס עם הנכרית וסימן קע"ז למי שרצה להליל ובעטות המית א' חבירו. ועיין בשע"ת ונפתחי עולם מדינים אלו. ועיין ברי"ף כ"ד דברים המעבדים את התשובה: א (א) מצוה לאכול וכו'. דכחי ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב היה לו לכתוב בתשעה לחודש בערב חטאו את נפשותיכם עד ערב וכו' ומדכחי ועניתם כו' בתשעה לחודש משמע שיתענו בתשעה ובאמת יוה"כ אינו אלא בעשרה לחודש וקבלו חו"ל דאדרבה

שער הציון

(ו) ויראה שגם הרא"ש מודה לזה אלא שספר זה מיוחד יותר לעניני תשובה ולכן יזרז לעת הזאת: (ז) מטה משה: (ח) כן הכריע המ"א בסימן תק"ע ע"ש: (ט) פוסקים: (א) מ"א משמא דגמרא: (ד) מ"א ומט"א וח"א: (ה) פיר"ח ומט"א: (ו) מטה אפרים: (ז) הגר"ז בסימן רפ"ח: (ח) מ"א ומט"א וס"א: (ט) מ"א: (י) מ"א וס"א: (יא) ובמקומות שמרבין בלימות באשמות א"כ אין חושבין אותו ליו"ט אין לאכול בשר כלילה [שם בשם שליח]: הגהות ותיקונים: א) ס' תרי"ז סק"א:

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב בסימן תר"ח סעיף א' כתב שמצות חכמים להרבות בסעודה בערב יום הכיפורים וכו' ומצאו להם סמך מן התורה. ובסידור בסדר כפרות כתב, בעיוה"כ יש להרבות באכילה ושתיה כמו שיעור ב' ימים - ערב יוה"כ ויום הכיפורים.

הלכות יום הכפורים סימן תרד תרה

עא באר הגולה

ב רוקם

תענית (ג) תלוס (מהר"ל) ואם נדר להטענות זו ע"ל סי' תק"ע ק"צ: ב (ג) אינן נופלים על פניהם בעיה"כ: הגה גם אין אומרים (ד) למנחם ומומור לתודה (מהגיס) גם אין אומרים קודם עלות השחר הרצה סליחות ויש מקומות נוהגים להרצות בסליחות והכל לפי המנהג ולענין אמירת אבינו מלכנו צ"כ יש זו מחלוקת בין אחרונים ומנהג עירי שלא לאמרו כי אם כשאל י"כ בשבת שאין אומרים זו א"מ או אמרין אותו (ה) עיי"כ (ג) שחרית:

תרה מנהג כפרות בערב יוה"כ. ובו סעיף אחד:

א אמה שנוהגים לעשות כפרה בעיי"כ לשחוט תרגול על כל בן זכר ולומר עליו פסוקים (א) יש למנוע המנהג: הגה יש מהאחרונים שכתבו מנהג זה וכן כתבו אותו רבים מן האחרונים וכן (ה) נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות כי הוא (ב) מנהג ותיקין ונוהגין ליקח תרגול זכר לזכר ולנקבה ולקחין תרגולת (ג) בשם תש"ד) ולקחין למעשרת (ג) ז' (ג) תרגולים אולי תלד זכר וזמחין

באר היטב

ברכות דף ח' ועיין יד אהרן: (ג) תלוס. המ"א העלה דאם מתענה עד סעודה המפסקת ליכא איסורא ע"ש. ובש"ה אומר להטענות כלל עמ"א. ואם טעה והטענה כל היום צריך למיחז תענית לתעניתו כמ"ש סי' תקס"ח ק"ה. וט"ז כתב דא"ל למיחז תענית לתעניתו אחר יו"כ ע"י עינין סימן רפ"ה: והרצ צ"ח יעקב כתב שצריך למיחז תענית לתעניתו אחר יו"כ ע"ש ועי' סי' רפ"ח מש"ש. ועיין יד אהרן. כתב של"ה הנוהגים שלא לאכול בשר כי אם ביום שא"א חתונן או במקומות שאין מרבין בסליחות בשמירת א"כ גם הלילה י"ט ומוחר לאכול בשר כלילה אבל במקומות שמרבין בשמירת סליחות או לא מחזיקין הלילה לייט ואסור לאכול בשר ע"כ. וכתב המ"א ומו"מ ז"ע דהא בכל פעם שמחזיקים הלילה לייט אין נופלין במנהג שלפניו והלא נופלין ש"מ דאין מחזיקין הלילה לייט ולכן י"ל דדוקא מי שאוכל כלילה ממש אבל אם אוכל

משנה ברורה

ב (ג) אין נופלין ע"פ. דנוהגין לעשותו קלם כמו יו"ט: (ד) למנחם ומומור לתודה. למנחם משום דכתיב ביה ביום זרה ומומור לתודה דבזמן הבית היה אסור להקריב שום קרבן הנאכל בעיה"כ דממעט זמן אכילתו שהרי עכ"פ כל הקרבנות נאכלין ליום ולילה שלאחריו ופיה"כ א"א לאכול (יג) ומנחם מבא ליד פסול: (ה) עיי"כ שחרית. אבל במנהג (יג) אין אומרים אותו בכל גווי:

א (א) יש למנוע המנהג. משום (ה) חשש דרכי האומרי: (ב) מנהג ותיקין. ויחשוב (ג) שכל מה שעושין לעוף הזה הכל היה ראוי לצוא עליו ועי"י תשובתו הקב"ה מסלק הגזירה מעליו ומתקיים דוגמתו בעוף הזה וכן כתבו הראשונים טעם הקרבן הצא על השוגג. וטוב לשטנו (ג) בשמירת אחר הסליחות כי אז הרחמים גוזרים (ד) ולכן יש לבעה"כ להזמין אנוקה לפי שאין שוחטין כלילה כ"א לאור האנוקה. ויש ששוחטין אותו אחר תפילת שחרית [עין א"ר]. ובמקום (ה) שמתקבלים הרבה ביד ודוחקין זה את זה והשוחטים נעורים כל הלילה צפנים ועופים ואינם מרגישים בקיפן מפני רוב העבודה. ויכול לצוא ליד איסור נבילה טוב יותר לשחוט הכפרות יום או יומים קודם יוה"כ כי כל עשייתו הוא זמן לכפרות [פמ"ג ע"ש]. או שיסבנו (ו) על ראשיהם במעות ומחשב להם לזדקק שלא יהיו נכשלין באיסור

שער הציון

(יג) ומעטם זה לא יאמר ג"כ פרשת הקרבנות בעיי"כ אבל פרשת עולה מותר שאינו נאכל [ת"א]: (יג) מ"א: (ה) ב"י: (ג) כדוגמת ד' מיתות ב"ד שזרקו לעוף אחר שמיטה הוא כעין סקילה ומה שהשוחט תופסו בלואר ושחטו ומחזקין אותו בלא הוא דוגמא שריפה והרג ותקן [מהר"ל]: (ג) מ"א ע"פ קבלה: (ד) מטה אפרים: (ה) מ"א: (ו) מ"א: (ז) מטה אפרים: (ח) מטה אפרים: (ט) מ"א: (י) ש"ס:

ליקוטי דברי הרב א ובשו"ע הרב סעיף ד' כותב: אין אומרים בו אבינו מלכנו לא בתפילת שחרית ולא בתפילת מנחה, ויש מקומות נוהגין כשחל יום הכיפורים בשבת וכו', או אומרים אותו בערב יום הכיפורים שחרית. (ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב: ואין מספידין בו אלא על חכם בפניו, או ביום שבאה שמורתו שמת שהוא כמו בפניו וכו', וכן אין אומרים צידוק הדין אלא על חכם בפניו. (ג) ובשו"ע הרב כתב בסידורו, ושוחטים אותו באשמורת הבוקר אחר סליחות, כי אז חוט של חסד גובר בעולם. (ד) בשו"ע הרב סעיף ג' הביא השתי דעות, ובסידורו כתב ולמעוברת שוחט ג'.

(ד) בתרגומים (ג) לנשים על דרך שנאמר אם יהיו חטאיכם כשני כשלג ילבינו (ה) ונהגו ליתן הכפרות לעניים או לפדות (ד) (ו) נמנון שנותנים לעניים (מהרי"ל) יש מקומות שנהגין ליתן (ז) על הקצרות ולהרצות (ה) נזדקה והכל מנהג יפה יש להסמין שמיטת הכפרות מיד לאחר שהחזירו עליו (ו) (ח) וסמן ידיו עליו דמות הקרבן (י) (ט) חורקין בני מעיהם על הגגות או נחזר מקום שהעופות יכולין לקחת משם. (טור):

תרו שיפיים אדם חבירו בערב יוה"כ. ובו ד' סעיפים:

א * עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שיפייסנו ואפי' לא הקנינו אלא בדברים שבין אדם לחבירו (א) * צריך (ב) לפייסו ואם אינו מתפייס בראשונה (ה) (ג) * יחזור וילך פעם שניה ושלישית ורביעית (ד) * ובכל פעם יקח עמו ג' אנשים (ד) ואם אינו מתפייס בג"פ (ה) אינו זקוק לו (מיהו יאמר שם).

באר היטב

החוקק חיים לכל חי עיין מט"מ: (ג) לנשים. ומ"מ אין לחזור אחר לנשים דוקא דהו' כעין דרכי האמורי אלא אם יודמן לו לכן יקח ב"ח. ואם אין לו תרגול יקח שאר צע"ח ודגים אצל לא חורים וצני יונה דרואי להקצרה וגראה כמקדיש קדשים בחזק מ"א ע"ש: (ד) צממון. וזהו טוב יותר מהטון לעני תרגול דיתביש של"ה ומהרי"ל והגוזר ליתן מעשר לא יקח זה הפדיון ממעות מעשר אלא ממעות עצמו של"ה: (ה) נזדקה. והנזקה שנותנין שם הוא פדיון הכפרות לצוש. ואם כן ראינו לתת כפי ערך הכפרות שיש לו מ"א. וי"ל דא"ל תחניות שם רק מה שמיסד מקדמונים מאחר דא"ל תחנות מ"א וי"ל ג"כ דה"ה צע"ח: (ו) וסמן. וט"ו כתב דיש למוטע דבר זה דגראה כמקדיש קדשים בחזק ע"ש: (ז) חורקין. שדרך

ביאור הלכה

* יחזור וילך וכו' ובכל פעם וכו'. הנה מלשון הטוש"ע משמע שחייב בפעם ראשון שמתקן מחילה יבא עמו שלשה צ"ח אצל מלשון הרמב"ם נראה דנפסע הראשון ילך בעצמו אולי יתחול לו ואח"כ ילך ג"פ וילך עמו ג' אדם וילדבריו הא דלמחר צממון המבקש מעו מחבירו אל יבקש [אחרונים]. כתבו האחרונים אם אין לו תרגול יקח אוח או שאר צע"ח (יב) שלא יתבישו העניים שיתאמר זה נתן עוונותיו על ראשו ושלחו ליתן. כמס"כ ומהלך נזדקה פרוק וכו' ובאמת לפדות טוב יותר (יג) שלא יתביש יוכל ליתן לו העופות עצמם שלפעמים נהנה יותר שהוא הנאה שא"ל לטרום: (ו) בממון שנותנין וכו'. ר"ל שיעריך (יד) דמי שזיו הכפרות ששטן ויתלך דמי השיוו לעניים (טו) והיינו אם היכולת צדו. וכתבו האחרונים דמי שפודה אוחו ויש צדו מעות מעשר שלו לא יפדה בנס רק צמעות של מוליך: (ז) על הקצרות ולהרבות. ויכול ליתן (טז) זה ממעות פדיון הכפרות (יז) ואין להרצות שם בתחניות רק מה שמיסד מהקדמונים שהרי א"ל היום תחנות: (ח) וסמן ידיו עליו. ויש שכתבו (יח) שיש למוטע דבר זה דגראה כמקדיש קדשים וסמטון בחזק (יט) ואחרים כתבו שצ"ח לחוש לזה כיון שהתרגול אינו ראוי למוצח: (ט) חורקין. שדרך התרגולים ליזון מן הגזול ויניח המעשים הם הכלים הראשונים שמקבלים הגזול (כ) לכן מרחיקין עצמם מלאכלם כדי ליתן אל לבו להרחיק מן הגזול (כא) וגם משום רחמינות כשם שמרחם על הצדקות לפרנסן ירחמו עליו מן השמים:

א * צריך לפייסו. דגם צדו עבר על איסור דאונאת דברים (א) והנה אע"פ שגם בשאר ימות השנה מחויב לפייס למי שפסע כנגדו מ"מ אם אין לו פנאי הוא מתחין לפייסו על יום אחר אצל צעויה"כ מחויב לתקן הכל כדי שיטור מכל עוונותיו כדכתיב כי צדו הזה יכפר עליכם מכל חטאיכם וגו' וכ"ש אם יש צדו (ב) מן הגזול ואונאה וכל דבר הנוגע צממון יראה לתקן. [דזהו המקטרג הגדול על האדם כמו שאמרו"ל סאה מלא עונות מי מקטרג גזל מקטרג בראש] ואם יש לחבירו צדו ממון שיש לו תביעה עליהם יודיענו אע"פ שחבירו לא ידע מזה כלל ועכ"פ יסדר לפני הרב ומ"ץ הענין בשלימות ובאמת בלא שקר ולשאלו האיד להתנהג. כללו של דבר שצממון לא יסמוך על הוראתו כי ה"ה"ר יש לו התירס הרבה [ח"א]: (ב) לפייסו. ונכון (ג) שילך בעצמו אליו ולא ישלח תחלה אמצעי שיראה לקבל פיוס ואם קשה עליו לילך בעצמו תחלה או שיועד שיותר קרוב הפיוס ע"י איש אמצעי שיתווך ביניהם יוכל לעשות ע"י אמצעי: (ג) יחזור וילך. ויפייסנו בכל פעם (ד) צמין ריבוי אחר ובשעת נקשה מחילה נרץ לפרט מה שחטא לחבירו אם לא כשיודע שחבירו יתביש מזה כשיפרט החטא אזי לא יפרט אותו (ה) ומי שהוא מבקש מחילה מרבים בכלל אינו יולא אם יודע עשה לאחרי יחיד בפרט: (ד) ואם אינו מתפייס בשלושה פעמים. ר"ל באופן זה ע"י ריבוי אנשים: (ה) אינו זקוק לו. ואם ראה לפייסו יותר (ו) רשאי אם אין שם ציון התורה: לפי

שער הציון

(יא) מ"א: (יב) שם: (יג) מטה אפרים: (יד) מ"א: (טו) פשוט: (טז) מ"א: (יז) שם: (יח) ט"ו: (יט) א"ר והגרו: (כ) ח"א: (כא) ט"ו: (א) מטה אפרים: (ב) וגראה פשוט דנאסור גזל ואונאה וכו"ג ידוע שהוא לאו היתק לעשה דהושיב את הגזלה אין רשאי להמתין עד עוה"כ דכל שעה ושעה יש עליו חיוב עשה זו דהוא תקוה של לאו דדומיא דכל עשה דלאורייתא שחייב חז"ל לעשותו בטוב וזמנו כמו לולב ובהמ"ו וק"ש וכדומה וכו"ש מה שעבר מתחלה על לאו דלאורייתא: (ג) עיין צב"ח בשם ע"י ופר"ח ואל"ר ומט"א: (ד) אחרונים: (ה) מטה אפרים: (ו) צ"ח ומ"א והגרו"ל דלא כפר"ח:

ליקוטי דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב בפירוש דאפילו בפעם ראשונה יקח עמו ג' אנשים. ב' כתב בשו"ע הרב חושן משפט הלכות נזקי גוף ונפש סעיף ו' - החובל בחבירו אפילו שלא בכונה אע"פ שנתן לו הממון שנתחייב ליתן לו בעד חבלתו, אין מתכפר לו עד שיבקש ממנו וימחול לו על צערו וכו' וכן הגחל את חבירו וכו'. אבל המזיק ממון חבירו, מיד ששילם לו נתכפר לו ואינו צריך לבקש למחול לו.

הלכות יום הכפורים סימן תרו

עב באר הגולה

אח"כ (ו) לפני י' שנקש ממנו מחילה (מדרבי דיומא ומהר"ל) ו'אם הוא (ג) (ז) רבו צריך לילך לו ד' שם מעבד
כמה פעמים עד שיחפייס: הגה והמוחל (ח) לא יהיה אכזרי מלמחול (מהר"ל) אם לא שמכוון
(ד) לטונת המבקש (י) מחילה (גמרא דיומא) ואם הוציא עליו שם רע (ה) א"ל למחול לו.
(מדרבי וסמ"ג והגה"מ פ"ג מהלכות תשובה ומהר"ו) ב (יב) "אם (ו) מת (יג) אשר חטא לו מבאי
י' בני אדם ומעמידם (יד) על (ז) קברו ואומר חטאתי לאלהי ישראל ולפלוגי זה (טו) שחטאתי
לו (והגו לנקש מחילה בע"כ מדרבי דיומא): ג' יתקנת קדמונינו וחרם (טז) שלא להוציא שם רע
על המתים: ד' (יז) * יוכל לטבול וללקות מתי שירצה רק שיהיה (יח) קודם הלילה (יט) "ואינו
מברך על הטבילה: הגה וא"ל לטבול רק פעם (כ) אחת (כ) בלא ידיו (כא) * משום קרי וה"ה להטיל
(ט) קצין מים (כב) גמי מהני (מהר"ו וכל זו ותשנ"ך) מי שמת לו מת (כג) צין ראש השנה ליה"כ

באר היטב

יותר ראוי אם אין שם ציון המורה ב"ח: (ג) רבו. אפילו
אילו רבו מובהק רק ששמע ממנו דברי תורה מ"א. ובשעת
מחילה צריך לפרוט החטא שחטא לדבריו ואם חזרו מתבייש
בזה לא יפרוט אותו מ"א: (ד) לטונת. וה"ה אם מכיון לטונתו.
ב"ח ועיין ט"ו ס"ק ב' ועיין מ"ש עליו היד אהרן: (ה) א"ל. פי'
שאין המוחל אכזרי כשאין מוחל אצל אדם רוצה למחול הוה מחילה
מש"ה אם מת אותו שחטא לו מהני לענין אף שהוציא עליו שם רע
דלמיראן אילו היה קיים היה מוחל לו ויבא יו"ד בני אדם על קברו
כמ"ש ס"ב: (ו) מת. אם אמר לאחד ממור לא פגע בכבוד אביו
דיכול לומר עליו כוונתי ממור בן ממור יש"ש צ"ק

משנה ברורה

(ו) לפני עשרה. כדי לפרסם הדבר שמאדם לא יצטר: (ז) רבו.
אפילו (ז) אילו רבו מובהק אלא ששמע ממנו ד"ח: (ח) לא יהא
אכזרי מלמחול. דכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו
(ח) ואם הוא לא ירצה למחול גם לא ימחול לו: (ט) לטובת המבקש
וכו'. כדי שהא' נכנס לבו הערל ולא ירגיל בך ומ"מ נראה דמלכו
(ט) צריך להסיר השגחה ממנו אחרי דבאמת צ"ק ששמו ממנו מחילה:
(י) מחילה. וה"ה אם (י) מכיון לטונת ענינו שמתיר שגיגה לו
היזק כשימחול: (יא) א"צ למחול לו. דאכא דשמע בחשדא ולא שמע
בפיוט ובשאר הש"ר (יב) ומ"מ מזה עונה למחול גם בזה: ב (יב) אם
מת וכו'. זה קאי (יב) גם אמוש"ר דלמיראן אילו היה חי היה מוחל
לו: (יג) אשר חטא לו. ואם קרא לאחד ממור י"א דפגם בכבוד
לומר לאי אדעתאי שיהיה הדבר נוגע לאדמוי אא"כ קראו ממור בן ממור. ועיין בחו"מ סימן ת"כ לענין אם קראו רשע בן רשע או
גנב בן גנב: (יד) על קברו. וצריך לילך לשם יתף. ואם (יד) הוא חוץ לשלשה פרסאות ישלם שלוחו לשם והשליח יקח עשרה (טו) אנשים
וילך על קברו ויבקש מחילה בשם המחקר ויאמר הניו שליח פלוני מודה בדברים ששלחני פלוני לאחר שחטא לאלקי ישראל וכו'. ואם חירפו
לאחר מיתה (טז) א"ל לילך על קברו אלא מבקש ממנו מחילה במקום שבייש: (טז) שחטאתי לו. בחטא פלוני (יז) כי צריך בזה
לפרט החטא (יח) והם ישיבו לו מחול לך מחול לך ג"פ: ג (טז) שלא להוציא ש"ר וכו'. ולכן (יט) צריך לעשות תשובה על שער החרם:
ד' יוכל לטבול. המהדר קי"ר דמקודם היה לו לכתוב דמנהג לטבול וללקות בעיו"כ (כ) ואפילו נערים ובחלות מכיון שהם בני מצות
טובלות: (יח) קודם הלילה. וטוב (כא) שיעבול קודם חפלת המנחה ששם מתודה וכן נוהגין ומקצתם נוהגין לטבול אחר סעודה המפסקת כדי שיהיה
סמוך ליה"כ: (יט) ואינו מברך. דטבילה זו אינו רק משום מנהג: (כ) בלא ידיו. לאפוקי מאותן הרגלין להחזות בשעת טבילה:
(כא) משום קרי. ולכן די צ"כ וגם א"ל לידיו נואשה ששמשה בחוץ ג' ימים צריכה לכבד ציחה בחמין קודם טבילה שלא חפלוט ש"י
ותחזור לטומאת קרי אם לא שהיא סמוך לטבילה או סמוך לוסתה שאז רגילות להחזער ואם חכבד יש לחוש להשחתת זרע כ"כ מ"א
ובתשובה רע"א מפסקה ומאדד לעולם לא חכבד"ו י"א דטעם (כב) הטבילה משום תשובה ולפ"ו יש לטבול ג"פ וכ"כ הרוקח ועיין
במ"א דלף למאן דס"ל דטעם הטבילה משום קרי אפ"ה צריך תמיד לטבול בעיו"כ אפילו אם כבר טבל ערה"ה ולא ראה עוד קרי:
(כב) גמי מהני. אם הוא מלמעט טבילה [מהר"ו] ופרטי דיני ט' קצין עיין לעיל בסיומן פ"ח במ"ב: (כב) בין ר"ה ליה"ב. וה"ה

אפילו

שער הציץ

(ו) מ"א והגר"א: (ח) דלמעלה דנין מדה כנגד מדה. וצריך למחול לדבריו ואמר ואז מוחלני לו ג"כ אפילו על המזידות וכמו
שאמר בגמרא למי נושא עון למי שעובר על פשע: (ט) וכעין זה משמע ג"כ מפמ"ג במשנ"י: (י) ט"ו ומ"א וס"א וגרלה דגם בזה צריך להסיר השגחה
מלבו: (יא) מ"א וס"א: (יב) ט"ו וס"א: (יג) מ"א בשם ש"ש וכן פסק הגר"א: (יד) אחרונים: (טו) מ"א עי"ש שכתב במהר"ש שכתב שנים:
(טו) אחרונים: (יז) מ"א: (יח) א"ר: (יט) אחרונים: (כ) מ"א: (כא) ט"ו ומ"א: (כב) מ"א ולענין ידיו כתב הע"י דעכשיו נהגו הרבה אנשים להחזות
במקוה ועיין בפמ"ג דלן להוכיח שם השם בגילוי ראש ומים וזכר וזכר רואה ערוה ג"כ אסור וכו"ש אם מליץ שם לראות ערות חברו דלמאן? רק ויאמר
אשמתי בלא הוכרת השם עכ"ל אכן לפי הגרלה אותן המתודים טבלי לא יזהרו בזה ויאמרו נוסח הידיו כמו שהוא בפרסות וע"כ שז' ואל תעשה עדיף וטוב
יותר שיאמר הידיו שלם בשעת המנחה:

ליקומו דברי הרב: א) ובשור"ע הרב סעיף י"א כתב בהמג"א והוסיף לפרש אינה צריכה לטבול כלל בערב יו"כ.

הלכות יום הכפורים סימן תרו תרז

(כד) מותר (י) [א] לרחוץ ולטבול בעי"כ (כה) דיוס כפור מצטל שבעה (מהר"ל ה' שמחות) (כו) אע"פ שנהגו שלא לרחוץ כל שלשים (כז) טבילת מצוה מותר. (דעת עאמנו):

תרז סדר הוידי במנחה בעי"כ. ובו ו' סעיפים:

א ברייתא יומא פ"ו וספיקא ב ברייתא שם ובר"ע היר"ק והר"ס ג ב"י
א *צריך (א) להתודות במנחה (א) קודם סעודה המפסקת: הגה (ב) ויחיד אומרו אחר שגמר תפלתו וס"ל (ג) אומרו צו"כ (ד) בתוך התפלה. (טור): ב (ה) אין צריך לפרט החטא י"אם רצה לפרט
ה'ר"ק והר"ס ג ב"י (ו) הרשות בידו י"אם מתודה (ז) בלחש נכון לפרט (ח) החטא: הגה אכל כשמתפלל בקול רם

באר היטב

חליו חוץ המקוה ועל חליו האחר שפך ט' קצין י"א עמ"א. וכתב של"ה לגלגל הנפריים כמו אשה לנעלה. כתב המ"א לפי משמעות רמ"א מי שלא ראה קרי מן ער"ה א"ל לטבול מ"מ אדם בריא יחמיר על עצמו להטביל משום תשובה ועוד שמה ראה מים חלוקים ועוברים. אשה שמשכה חוץ ג' ימים זריכה לכדד בימה בחמין שלא תפלוט ש"ו. ודוקא שלא היה קמון לטבילה או קמון לוסתה דבאופן שעות רגילות להתעבר ויש לחוש שמשחת זרע ההריון מ"א ע"ש: (י) לרחוץ. דהיינו שעה או צ' קודם הלילה ולא קודם דהא בלא"ה יש נוהגים לטבול אחר סעודה מפסקת שיהא קמון ליוה"כ וא"כ צאכל יש להחמיר. וכל שאר דיני אצלות נוהג עד הלילה מ"א ע"ש: (א) להתודות. ויזהר בצגורף על החוה האר"י וז"ל ע"פ ס"ג וצמדרש קהלת שיכה על הל"ב וכתב של"ה ראו להתודות אחר אכילה ג"כ קודם משיכה: (ב) הרשות. אפילו בקול רם ודוקא בחטא מפורסם אכל בחטא שאינו מפורסם אסור לאומרו בקול רם מ"א:

ועיין בדברי אלו"כ ב"ה ה' ונכנ"ש בחולין ספ"ב ובסוטה שם ע"ש (ועיין בא"ר ש"י על הל"ב ש"י שיפרט בלחש כדרך שאמר משה כו' והקשה ע"ז קרנן לכן יש לו לפרט כי היכי דנכפר משא"כ כהן דמשה דמודים היו ומשה משנה ברורה

(כג) אפילו בעי"כ: (כד) מותר לרחוץ. היינו (כד) אפילו בחמין וכן הטבילה במקוה מותר אפילו היתה של חמין: (כה) דיוה"כ מבטל שבעה. ר"ל דיינו כמו שאר רגל שפגע באצילות שהוא מצטל שבעה ומותר מחמת זה לרחוץ אחר^ה המנחה קמון לחשיכה לדעת ה"ס מחירין לעיל בסיומן תקמ"ח ס"י ועיין במ"א דגם בענייניו אין להקל רק שעה או שמים קודם הלילה ולא קודם: (כו) אע"פ שנהגו וכו'. ר"ל אף גזירות שבעה נמצטל ע"י יוה"כ היה לנו לאסור לחילה וטבילה משום גזירת שלשים וע"ז תיכר דטבילה זו היא מצוה (כה) ומחמת זה ממילא מותר גם רחילה כדי שלא יהא חליצה לטבילה: (כז) טבילת מצוה מותר. ואף דליננה חיובא וכנ"ל מ"מ אסור רחילה כל י' ג"כ אינו אלא מנהגא:

א (א) קודם סעודה המפסקת. שמה יאירע לו דבר קלקלה בסעודה שיחנק או שמתקף (א) דעמו ולא יוכל להתודות אחר"כ (ב) ויש פוסקים שקוצרין שצריך להתודות גם אחר אכילה קודם משיכה וראוי שער הציון
(כג) כן מוכח מלעיל סימן תקמ"ח ס"י וכ"כ הב"ח: (כד) א"ר ואף דהפמ"ג מספק בזה הוא רק לפי מה שמירין המ"א לעיל דמה שכתב צו"כ וכן נוהגין הוא רק לאותן שאין נוהגין אסור רחילה רק בשבעה ימי אצילות אכל לפי מה דמסיק המ"א לעיל דלמעשה יש להקל אפי' בכל עיו"ט והיינו אפילו בחמין שדלי דכ"ש דיש להקל בעי"כ: (כה) א"ר וק"מ יש להעיר דבעי"כ יש מקום להקל יותר לענין רחילה מבעלמא דכיון דבליה אסור כל מיני רחילה משום יוה"כ א"כ דנו ככנסה המצטרף בסיומן תקמ"ח ס"י דמותר אפילו באמצע היום דלא"ל בלילה: (א) גמרא והיינו מחמת שכרות נרשין וצמדרס א"חא שחנק: (ב) רמב"ן: (ג) מ"א והעמיקו בד"ה ובעי"כ אפריס" ודגרי"ו. והנה מדקממו כולן משמע דלפילו בעצירות שצין אדם למקום שרי וכן מוכח מן הרמב"ם בפ"י מהלכות תשובה הלכה ה' ואף דהרמב"ם פסק כר"ג בעצירות שצין אדם למקום ע"ז כתיב אשרי נשוי פשע כקוי חטאה היינו בעצירות שאינם מפורסמים אכל בעצירות המפורסמים שרי כמו שכתב הב"ח שם וע"ש בהגהת הראב"ד שדעמו ללדד להקל ביותר מזה ועיין צמדרס הגר"א דמלדד לומר דכל דברי השו"ע אמורה בלחש קאי וסיפא דדברי המחבר בלחש קאי אקודם ופירוש הוא על ריש דבריו דאירי בלחש ומדדמיק הגר"א כ"כ ולא פירש כהמ"א משמע דס"ל להלכה דלפילו בחטא מפורסם אסור לאומרו בקול רם וסבר להלכה כר"ג וס"ל דר"ג ממחיר צצין אדם למקום שצין לאומרו בקול רם אפילו בחטא מפורסם. ועון שצין אדם למחירי אס הוא מפורסם לרבים לכו"ע מותר לאומרו בקול רם. דעת הרמב"ם בזה דלפילו נאטו מפורסם ג"כ שרי ומכין ג"כ לעשות כן ע"ש: (ד) מ"א:

הגהות ותיקונים: (א) ומטה אפרים: (ב) דף ד' ע"ב:

ליקוטי דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף י"ד כתב: ושאר דיני אבילות כגון ישיבה על גבי קרקע, צריך לנהוג עד הלילה ממש. ויש לו לאחר הרחיצה והטבילה כל מה שאפשר שיהיו סמוך לחשיכה.

הלכות יום הכפורים סימן תרז

עג באר הגולה

ד מהא דשמואל ס
ה דביתא ס
ורבא רמב"ם
פ"ג מהל' פסח
והטור בס' אבו
הרמ"ם והרמב"ם
ו יור מין דלימא
פולגתא דרשותא
ו ס' כס' מהא
שמואל ור"כ הרמ"ם
ס והכל ס

או ש"ץ כשחזר התפלה (ט) אין לפרט התפלה ומה שאומרים על חטא נסתר אי"ז לא מקרי פורט הואיל והכל אומרים בשוה אינו אלא כנוסח התפלה. (ז"ע): ג יצריך להתודות (ג) [ב] (י) מעומד ואפי' כי שמע ליה מש"צ (יא) והוא התודה כבר צריך לעמוד: הגה ויחזור (ד) ויחזרה עס הש"ץ (ר"ן) פ"ג דר"ה) ועיקר הדין הוא (יב) אצל אמתו חטאנו (טו): ד יעונות שהתודה עליהם ביה"כ שעבר ולא שינה עליהם (יג) אפי' הכי יכול (יד) לחזור ולהתודות עליהם: ה (טו) בתפלת מנחה עיה"כ (ה) (טז) אינו חותם בירידי שאחריה: הגה ואין הש"ץ מחזיר היריד במנחה אלא מתפלל י"ח ככשאר ימות השנה (טז) ומדרכי עסקי מר"ה) וא"ל א"מ וכ"ש מתנו: ו' כל הקהל לוקים מלקות (ו) (ז) ארבעים אחרתפלת המנחה (יח) שמתוך כך יתן אל לבו לשוב מעבירות שבידו: הגה ונהגו שהנלקה אומר (יט) וירדים בשעה שלנקה והמלקה אומר והוא רחום יכפר עון וגו' שלשה פעמים שהם ל"ט חיות כנגד ל"ט מכות (מנהגים) ונהגו להלקות ברצועה (כ) כל דהו דלוי רק זכרון למלקות ויקח רצועה של עגל על דרך שנאמר ידע שור קונוה (כל ט) והנלקה לא יעמוד ולא יצו רק מוטע (מנהגים) (כא) פניו (ז) לנפון ואחוריו לדרוס (מהר"ל) יה"כ אינו מכפר אלא על השמים המאמינים בנפירתו אצל

שערי תשובה

המודה על חטאם בדרך תפלה ותחנונים וגם בלא"ה הלשון שם לא כתב בדרך משה אלא לפנין שלמה נכון לפרט התפלה: [ב] מעומד. וענה"ט וכתב ב"ד סי' ל"ב"ה ש"ס המ"א בשם של"ה לומר תפלה לעוונות ומחילה לפשעים והט"ס דבש"ה מנחם להיפך אף שיש מקום לומר כן כי אף כיון שהעיד בש"ה בשם הרמ"א חלילה לי לחלוק עליו וגם כציוט אל מלך יושב הנוסח מחילה לחטאים כי אף בירושלמי סוף יומא הנוסח כפירה לפשעים מחילה לעוונות תפלה לחטאים ע"ש:

ד' אומיות היר"ה ואח"כ טבל לקיים באנו באש וצמים: (ז) לנפון. וה"ה איפכא פניו לדרוס ולא ממעט אלא שלא יהא אחוריו למורה

משנה ברורה

אח הגולה מ"מ מתודה ביה"כ לעולם דמ"מ בין אדם למקום חטא אצל אש הקיטט מצדו. בדברים או עני המהפך בחרה י"ל בה"ג כיון שצדק מחילה מחזירו והתודה ביו"כ אי"ל להתודות (יג) ביו"כ שנית [פמ"ג]: (יד) לחזור ולהתודות. ובגמרא (יד) קאמר הרי זה משונה משום שנאמר ותטאלי נגדי תמיד: ה (טו) בתפלת מנחה עיה"כ יב"ב. לאפוקי מדעת רש"י דס"ל דכל שהיריד סמוך לתפלה יכול לחתום בלא"ה האל הקולותן (טו) וה"ה בכל תפלת יו"כ אינו חותם בירידי שאחריה ונקט תפלת מנחה משום דבזה הסיון איירי בתפלת המנחה: (טז) אינו חותם וכו'. ואחר (טז) אלהי עד שלא נוצרתי שהוא ג"כ כעין ירדי ואחר אלהי נגור לשוני וכו'. אותן האומרים תמיד יהיו לרצון מיד אחר התפלה קודם חטאיהם (זו) ה"ה כאן יאמר יהיו לרצון קודם שמתחיל לומר אלקינו ואלקי אבותינו תבא לפניך תפלתנו וכו': ו (זי) ארבעים. לאו דוקא אלא ל"ט [מ"א]: (יח) שמתוך כך וכו'. דבאמת אין מלקות מוטיל בזה"ו דאין לנו סמוכים וגם אין חייב מלקות דליכא התראה אלא דעושים כן שמתוך כך ישוב וכו' (יט) וירידים. ג"פ אשמתי ובגדתי וכו' [ד"מ]: (כ) כל דהו. אע"פ שדינה ברוחם טפח [מ"א] וה"ה דלוקה (יח) רק (כא) פניו לצפון וכו'. י"א שה"ה איפכא פניו לדרוס ואחוריו לנפון וזה רק לאפוקי שלא יהא אחוריו למורה או למערב שסם מקומות שהשכינה שריה שם אצל הע"י כצד דוקא יפסוק פניו לנפון

שער הציון

(ה) דפסק כבד דלוי מחלק בין עון דפין אדם למקום וצ"ן עון דלדס למחירו רק בין מפורסם לאינו מפורסם ודעת הרמב"ם כר"י דשרי בזה: (ו) מ"א בשם של"ה והטובה דטוב לתתלה וכו"כ הגר"ו ועיין הטעם במה"ש ואם כבד לו השחיה יש להקל בזה ודי שיפוק מעט אה ראשו ובפרט בירידי השני שחור ואומר עס הש"ץ: (ז) מ"א: (ח) דמכיה מו אה שריה: (ט) דה"ס: (י) נהר שלום: (יא) דאמתו חטאנו הוא רק וירדי על השגנות ולא על מודות ומרד וכ"פ הפר"ח ויש מאחרונים שהעתיקו דעת השל"ה לרעה דגם אשמנו יש לנרץ לעיקר וירידי: (יב) טור והנה ראינו לאחד מן האחרונים שרצה לומר דבר חדש דמין דיואל מה יד וירדי חטאנו לך ממלא השאר מותר בשינה ודיק דבר זה ממה שכתב המ"א לדיק מזה דאין לפרט הנדר"ה ומשמע דדוקא מה שכתב י"א יד וירדי סובר המ"א דאין לפרט וממלא ה"ה דמה מותר בשינה ולא נהירא דדעת המ"א דגם בעלמא אי"ל לפרט הנדר"ה) ומה דכתבה הכא משום דרצה לחלוק על השל"ה וכן מוכח בס"ב בהגרא דדעת המ"א דגם בעלמא אי"ל לפרט החטא ולענין שינה ג"כ יש לענין דנהי דאם יראה לחסר שלא לומר רק אצל אמתו חטאנו יואם מה יד וירדי מ"מ כיון שרצה להתודות עוד לפני ד' ולומר על חטא וכו' ויאלה מה בכלל וירדי הוא וירדי לומר מעומד: (יג) ואפשר אף ביה"כ אי"ל להתודות כיון שכתב פיהם אומר: (יד) מ"א: (טו) דגול מרננה: (טז) ד"מ: (זי) א"ר ופמ"ג: (יח) פמ"ג:

הגהות ותיקונים: א) החטא: ב) תר"ד: ג) בנבוכ"י אר"ח סי' ל"ג:

ליקוטי דברי הרב א) וכן כתוב בשו"ע הרב סעיף י"א, אבל בהסידור, סדר כפרות, כתב: מלקות ילקו קודם טבילה ומנחה. ב) ובשו"ע הרב סעיף ט"ז כתב כהט"ו.

שאין דבריו נשמעין לא יאמר צדיק להוכיח (ט) רק פעם אחת אבל לא ירצה בתוכחות מאחר שידוע
שלא ישמעו אליו אבל צריך (י) * חייב להוכיחו * עד שיכנו או (יא) יקללנו. (ר"ן) ס"פ הנע"מ: *
ג' אם הפסיק מאכילתו בעוד היום גדול (יב) יכול לחזור ולאכול (יג) כל זמן (יד) שלא קיבל
עליו התענית: הגה (טו) ועיין לעיל סימן תקנ"ג דאם קיבל (ה) בלילה לא יאכל: ד' ה"ב"ה"כ
אין לו לאכול אלא מאכלים קלים להתעכל כדי שלא יאכל שבע ומתגאה כשיחפץ: הגה וכן אין
אוללים (טז) דברים (ז) הממחמים את הבשר (ח) שלא יאכל קרי וכן אין לאכול (יח) מאכלי (י) חלב
שמרבים זרע אך בעבודה (ט) שמרית נוהגין לאכלן. (מהר"ל):

באר היטב

החוטא. מכאן ואילך אסור להוכיחו שנאמר אל תוכח לך. ובעצרה
שבתם יוכיחו בשבת ובעצרה שבתם יוכיחו מיד שלא יתחלל ש"ס
מ"א. ובס"ח ס' ח"ג כתב דוקא איש את אחיו שלו גם כן אבל
אם היה איש אחר שאם יוכיחו ישאלו ויקום ממנו אין להוכיחו ע"ש:
(ה) בלילה עיין סימן תקנ"ג ס"ק א' כתבתי בשם צ"ח להחמיר
ע"ש מ"א. וקודם פלג המנחה אין קבלתו כלום לכו"ע רק אם קיבל

משנה ברורה

ג"כ (ט) על דבר המפורש בתורה [וה"ה על שחר מיד דהיינו שידוע
שהוא אסור ועובר ע"ז] עד סוף הג"ה. והנה לשון ואם יודע
(י) כתבו האחרונים שאינו מדקדק דהא עד עכשיו ג"כ מייירי צדיק
וכנ"ל אלא דאם נאמר דיש חילוק בין רבים ליחיד דצדיקים כשיודע
שאין דבריו נשמעין להם מחזיר להוכיח רק פ"א אבל צריך מחזיר
להוכיח כמה פעמים עד הכאה על קללה (ט) פ"א. אולי ישמעו
או כדי שלא יהיה להם פתחון פה ומכאן ואילך כשם שצוה לומר
דבר הנשמע (יא) כך צוה שלא לומר דבר שאינו נשמע: (י) חייב
להוכיחו. ובעצרה שבתם (יב) יוכיחו בשבת ובעצרה שבתם
יוכיחו מיד שלא יתחלל שם שמים: (יא) יקללנו. וי"א (יג) דדי עד

שיזנף בו החוטא ומכאן ואילך אסור להוכיחו שנאמר אל תוכח לך פן ישנאוך: ג' (יב) יכול לחזור ולאכול וכו'. יש שכתבו (יד) שהמנהג
שלצאת אסור לאכול דבזה שמפסיק הוא כאלו קיבל צפה (טו) ולכן נכון שקודם צה"מ יאמר בפירוש שאינו מקבל עליו עדיין
התענית (טז) ועכ"פ יחשוב בלבו כזה: (יג) כל זמן וכו'. ואם קיבל עליו (יד) אסור גם ברחיצה וסיכה (יח) וצפדת במלכא:
(יד) שלא קיבל עליו התענית. והקבלה מהי (יט) רק מפלג המנחה ואילך אבל אם קיבל עליו התענית מקודם פלג המנחה אין בקבלתו
כלום (כ) אבל אם קיבל ע"ע קשה (כא) שלא לאכול עוד זה מהי אפילו בשאר ימות השנה אם קבל עליו שלא לאכול ממצות היום ואילך
כמ"ש בסיומן תקס"ג ס"א: (טז) ועיין לעיל וכו'. ועי"ש במשנה ברורה סק"צ משי"כ בשם הצ"ח והגר"א וכן יתר הדברים שם ושייך
ג"כ לעניינינו: ד' (טז) דברים הממחמין. כגון בשמים וכרכום (שקורין וזאפרין) (כז) ויין טוב וזה אינו אסור כ"א בעבודה המפסקת את
דברים המרבים זרע כגון מאכלי חלב ודלקתיה היה נאילו קיבל צפה (טו) וכן נכון שקודם צה"מ יאמר בפירוש שאינו מקבל עליו עדיין
שמים הרמ"א אך בעבודה שמרית וכו' ועד המנהג לא נתפרש כ"א מהמהר"ל ועיין במ"א שמי"כ המנהג ועיקר טעם המנהג משום
שהם מאכלים קלים אכן בעבודה מפסקת נהגו לאכול בשר שהיא עיקר העבודה ודוקא בשר עוף [מ"א] ומפמ"ג משמע דבמניין נהגו לאכול
בשר עוף בשמירת: (יז) שלא יבא לידי קרי. וצוה"כ (כג) הלא אסור לו לטבול ודלקתן בש"ס תרי"ג: (יח) מאכלי חלב. חמה ועיין צ"ח
דה"ה דיש לומר משום וצ"ח שם ג"כ מרבים זרע. כתב הפמ"ג דחלב המעורב בתבשיל או טי"א עם חלב אפשר דבטל כדכ"ז לענין זה.
לא יאכל שומשמן מפני שמעלה גרה ואם אכל הרבה לא ישים אצבעו בפיו להקיא צו"כ שמה יבלע קצת מן הקיאה [ס"ח] כתב מהר"י
שלא ישמך בעבודה המפסקת ולא יאכל אכילה גסה. ובאמת אפילו בעבודה שמרית יש לומר מזה כמו שכתב המחבר וכו"ש בעצרת וז':

שער הציון

(ט) לטעי שרד ופשוט: (י) לטעי שרד: (יא) שם צ"ח פרק ה"א על יבמות: (יב) מ"א בשם סמ"ק: (יג) שם בשם סמ"ק וגר"ה דיש לסמוך על זה
דנא"ה דעת הסמ"ג והמאירי דהוא דכ"ח שרדור לו שלא יקבלו אינו מחזיר להוכיח כלל אף במיד וגר"ה דהרמ"א נקיט ליינא כדלדן פוסקים דמחזיר להוכיחו
אף בזה מ"מ די לנו להחמיר להוכיח עד שיזנף כדעת ר' יוחנן במגלה דהוכחה די עד שיזנף: (יד) מ"א בשם מהר"ל וס"א: (טו) מ"א בסיומן
תקנ"ג: (טז) ח"א: (יז) מ"א וט"ז וצ"ח בסיומן תקנ"ג: (יח) כ"ח ממנה אפרים ופשוט: (יט) טעמים הרמב"ן דהקבלה אינו מועיל רק בזמן שזיכר לחול
עליו שם חוספות ולא מקודם ואף דנקטין לדינא דאף דלדן צ"ח שם חוספות מדינא ומ"מ הקבלה מהי ודלא כהרמב"ן שם כעולם נהגין לאכלן בשמירת רמב"ן
נעצמו בתורת האדם לתוך דעת הר"ף שבויר דקבלה מהי משום דהואל שזיכר לעשות חוספות בימים של חורה יכול לעשות נמי בימים של דצריהם הואל וזה
להוסף עליו ולעשותו כיום עצמו וכן מצינו שמתפלל בשבת של מו"ש ואומר הברכה על הכוס ואע"פ שאינו מותר עדיין במלכא כיון שהדבר צ"ח כדבר עשיתו כלילה
וכיון שכן אס קבל עליו תעניתו עשה אותו על עצמו כיון שהשמות של ח"ב עכ"ל ולפ"ו גם להר"ף לא נוכל להוסיף יותר מפלג המנחה אף אם קיבל בעצרת
ומה דסיים הרמ"א ובזה ומהו אם קבל עליו בפירוש שלא לאכול וכו' ר"ל שלא אכל שמקבל התענית עליו דשם הקבלה של חמית ויה"כ לא יוכל להמשיך
יותר מפלג המנחה כיון דלדן יוכל לחול עליו אז שם חוספות יוה"כ וכנ"ל רק שמקבל עליו קמחא שלא לאכול עוד ביום זה ויתר דזה חל אפילו בכל השנה
אח"כ מלאמי שמפרש כן הפמ"ג והלגטי שרד והארכתי צ"ח להוציא מדברי המהר"ש שנתקן מלד דצריה הרמ"א ואף שהטעם אפרים העתיקו האמת הוא
דצריה הפמ"ג והלגטי שרד דאף אם אכל שמרית מקודם עליו התענית מקודם שם חוספות ויחזיק קושימו ממה דקד"ל אף לענין ט"ב דלדן צ"ח
חוספות מ"מ הקבלה מהי לא קשה מדי כפי מה שהעתיקו מתורת האדם: (כ) אכן בזה אינו אסור רק בלילה ולא ברחיצה ובמלכא [פמ"ג בסיומן תקנ"ג]:
(כא) מהר"ל: (כב) מ"א: (כג) שם במהר"ל:

הגהות ותקונים: (א) נמו":

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב סעיף ר' כתב כה"א שהשיעור הוא עד יוציאה. (ב) בשו"ע הרב סעיף ח' כתב: מאכלי חלב וחמאה אע"פ
שהן מרבים זרע, מכל מקום נוהגין לאכלם בשמירת, כיון שהם מאכלים קלים להתעכל.

תרט הטמנת חמין בערב יום כפור. ובו סעיף אחד:

א (א) "מותר להטמין חמין מערב יה"כ למוצאי יה"כ: הגה (ב) ויש אומרים (א) שאין להטמין ציה"כ (עיין בטור) וכן המנהג במדינות אלו (מהר"ל):

תרי הדלקת הנרות ביום כפור. ובו ד' סעיפים:

א (א) "מקום שנוהגים להדליק נר (ב) בליל יה"כ (ג) מדליקין מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. (ואם יש לו נר צביח (ד) חייב להדליק נמחר ששוכן שם כדי שלא יצא לידי חשש עם אשמו מאחר שרואה אומה (ה) אלא הנר שנצטוו (מהר"ל) יואם חל בשבת חייבין הכל להדליק: הגה ומצרכין להדליק נר של שבת ושל יה"כ: ב ייש מי שאומר (ו) שמברך על הדלקת נר יה"כ: הגה (ז) וכן המנהג במדינות אלו: ג (ח) "בכ"מ מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים וע"ג החולים: ד (ט) "נוהגים בכ"מ להרבות נרות בבתי כנסיות ולהציע בגדים נאים בבה"כ: הגה ונוהגים (י) שכל איש גדול (יא) או (א) קטן עושין לו נר (מדרש ומהר"י) גם נר נשמה (יב) לאצו ולאמו שמתו (כל ז) וכן נכון וכן כחצו מקלס רטומא ואם כצו נרות אלו ציה"כ

באר היטב

ואם צה"כ יקרא ציה"כ שלא יצליע הקיאה. כחצ מהר"י שלא ישמכר בטעוה המפסקת ולא יאכל אכילה גסה עיין ש"ח. וכחצ ס"ח ולא יאכל שומשמן מפני שמעלה גרה. מהר"ל ראה מרבותיו שאלכו פרי שקורין ערד עפ"ל שמתקדש ומתנוה צמים: (א) שאין. שמכין ציום הכפורים לחול ועיין רדב"ז סימן ל"א:

משנה ברורה

א (א) מותר וכו'. שמחול לחול הוא מכין: (ב) וי"א שאין להטמין. שרואה (א) דציה"כ מתכבד במתור לצורך חול זה אין נכון (ב) ואפילו צע"כ קודם חלות (ג) אין לעשות הטמנה זו (ד) וכל גווי אס עבר והטמין א"ל להמחין צמוצי יו"כ צדי שיעשה: א (א) מקום שנוהגים להדליק וכו'. ושי המקומות (א) נחטבו לדבר אחד דהיינו לנצל חשמים דהמדליק כוונתו שאסור לשמש נגד אור הנר ומאן דלא מדליק כוונתו שלא יראה אומה ויחטא לה ויכול לנצל לידי חשמים (ב) ואפילו היא נדה דאסור לו בלא"ה לנצל עליה מ"מ מיר הרפור לא ילא. ויצטל מחשבתו הטעוה ציום זה: (ב) בליל יום הכפורים. אף צמחר שמתכו שנוהגין שלא להדליק (ג) היינו אף צביח אין מדליקין: (ג) מדליקין. אמרין בירושלמי דמקום שנהגו להדליק חשיב טפי וג"מ לעיר חדשה שראו לנהוג כן [פר"ח]: (ד) חייב להדליק וכו'. ר"ל אף צמקום שנהגו שלא להדליק: (ה) אצל הגר שבביתו. המ"א מיישג המנהג שאין נוהגין כן וכחצ דמ"מ יש להחמיר אכן צאשמו כשהיא נדה דלא"ה צדי מיינה משום

שער הציון

(א) מ"א צס הרדב"ז ו"ע עיין שנת דף י"ח ע"א וז"ל ואולי משום דנעש"ה יש להחמיר אפילו צדי המותר מדנא. ועוד כחצו הפוסקים טעם משום דמחזי כרעצנותא: (ב) פמ"ג ולחחר חלות אפשר דאסורא נמי איכא [צ"ח] ע"ה והעמיקו הפמ"ג. והנה צדי"ח כחצ דוקא אס מעמין מאכלים לצורך אכילה של מוצאי יוה"כ אכל אס מעמין במתור צדי"ח לצורך אכילה של מוצאי יוה"כ כגון צמדינות ששוקין הפאודילע ועושין הרבה צפ"א שצריך על זמן רב ושוקין פי המתור צע"כ מותר להטמין צע"כ במתור שיתכבד שם ציה"כ ואפילו אחר חלות מותר מירי דהוי אמלאכות שומחר לעשות צע"כ מצע"כ ונעשין מאליהן צמנת צמקום שאין חשש שמה יחמה ואפילו אס רואה לאכול ממנה צמוצי יוה"כ מותר עכ"ל וכ"ז הוא לשיטתיה שכתב טעם האסור משום ע"ג או משום דמחזי כרעצנותא אכל לטעם צדי"ח צמא אחר מנהג ע"ה גם באופן זה אין נכון אס לא קודם חלות: (ד) פמ"ג: (א) גמרא: (ב) פמ"ג והנה צדי"ח כחצו כחצו לפיט מוקשה מאד דהטעם פשוט מחמת חשמים שיתבגר יצרו עליו כן מוכח מרמ"א צמקין וכן איחא צמנ"ס צפי המשה וצמלכותיו וכן פירש הרע"ב והלשט"ב ואח"כ מלאחי צמלח מרדכי שצאצא צמל עליו ולענ"ד דחצר צמ"ז חיות ואפילו היא נדה אף על עיקר טעמו אי מחפלא דמשום ששע"ז ו"ל הט"ז לא פלגינן בלא"ה דהא ציום הוא רואה אומה ולא היתה מחשבתו טעוה: (ג) כ"מ ממרדכי סוף יומא וגם צמלשו מעיין זה ע"ה: (ד) פמ"ג ומ"מ צמקום שנהגו להדליק נראה דצדי"ח צריך להדליק אף צמחר זה: (ה) פמ"ג ודע דהפס"ח וכן הגר"א הפסיכו צמקוסקים צמ"ל שלא לצורך כיון דחצו צמנהג לא חקטו רצון לצורך על זה. אכן צמנהג אחרונים שראוינו כולם העמיקו צדי"ח המ"א לדנא. ומ"מ צ"ל צמדינות אחרות צמנהג קטע לזה צדי"ח יומר טו"א להגיה שלא לצורך: (ו) צ"ח ופר"ח ומשמע לנאורה מצמנהגם דקא על הכל דהיינו ע"ג חולים צ"כ ולצדי"ח צ"ע דלכאורה גם שם שייך שלס צמ אשמן המשמשין לפניו ילאו מה להצא לפניו: (ז) אחרונים:

הגהות ותיקונים: (א) הבי"ז (ר"ח הבנימין זאב):

ליקוטי דברי הרב (א) בשו"ע הרב סעיף א' כתב שאותן מקומות שמדליקין צריכין לכבד, שהרי יוה"כ מצוה להדליק בו נרות כמו בשבתות וימים טובים.

הלכות יום הכפורים סימן תריא

עה באר הגולה

(ב) (יג) אין לומר לאינו יהודי (יד) שיחזור וידליקס (מהר"ל ומהר"ו) מי שכזה נרו צ"כ יחזור וידליקנו * טור מהל' זמנאלי יו"כ ואל יכנו עוד אלא ייחזרו לדלוק עד גמילה וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכנה צמנאלי יו"כ נרו לא הוא ולא אחר. כך נמנא צמנהגים ישנים. וי"א שיש להציע (טו) השולחנות צ"כ כמו בשבת (מרדכי ומנהגים) וכן נוהגין. יש שצ" (טז) שנהגו ללבוש בגדים לבנים נקיים צ"כ (ג) דוגמת מלאכי (יז) השרת וכן נוהגין ללבוש הקטל שזהו לכן ונקי גם הוא צד (ד) ממים וע"י זה לב האדם (יח) נכנה ונשבר (ד"ע מהג"מ פ"ו דשפחות עשור):

טור מהל' זמנאלי יו"כ
דמפיקין
מנצ"י
והיננו נכ"י מר"ח
ב משנה יומא פ"ג
ב משנה מגילה ו'
ד המרמ"ס ממנהג
לעיל ה שם קר"ד
י"א נחמד
מן
היק
התעט

תריא שליל יום הכפורים דינו כיומו. וכו' ב' סעיפים

א *יוה"כ (א) לילו כיומו לכל דבר ומה הם הדברים האסורים בו (ב) זמלאכה אכילה שחיה רחיצה סיכה נעילת הסנדל תשימש המטה (ג) ואין חיוב (ה) כרת אלא על מלאכה ואכילה ושחיה: ב * יכל מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים עליה ביו"כ וכל שבשבת פטור אבל אסור גם ביוה"כ כן (ד) אלא שבשבת זדונו בסקילה ויה"כ זדונו בכרת יוכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום הכפורים (ה) והתירו * לקנב ירק

באר היטב

מ"א: (ב) אין לומר. אפי' צמיה ומוזה עושה כשיניחה כן מכוזה ע"ש. ואין לומר לא"י שיקבל שעה הנוסף. מנהגים: (ג) דוגמת. לפ"י אין הנשים לובשין לבנים דאין יכולות להיות כמלאכים ומ"מ הקיט"ל יכולות ללבוש שיכניע לבם מ"א: (ד) מחס. יש נ"מ בין צ' טעמים אלו לטעם הראשון אסור להאכל ללבוש הקיט"ל. ולטעם הב' מותר ונראה דהסומך על טעם הב' ולבוש הקיט"ל לא הפסיד ט"ו. והלבוש שק מחמת חשונה אסור ללבוש ביה"כ ס"ח תרט"ו מ"א: (ה) כרת. ומ"מ כולו דאורייתא צ"ח ולבוש:

ביאור הלכה

* כל מלאכה וכו'. עיין לעיל סימן תט"ו דש עירוב והואלס ליוה"כ וכתב האחרונים דגם אסור מחמת יש ביה"כ עיין בשאגת אריה סימן ע"ח. ודע דמערבין עירוב חירות ועירוב חומותין כפ"י אפי' דאסור באכילה מ"מ הרי חזי לקטנים שאינם מחמשים וכמו שכתב רש"י בעירובין דף ל' ע"ב ע"ש בצריחא. ודברי מטה אפרים צ"ח תמוהים דלפי הגר"ה אישחמט מיינה סוגיא זו: * לקנב ירק. עיין מ"א שכתב דמירי בירק הנאכל כמות שהוא חי דלג"ה אסור בטלול משום מוקצה דלא חזי אף לקטנים ולענ"ד אינו מוכרח דמיו השחירו הכנה לחול משום ענמ"ג כמו כן המירו מוקצה ג"כ מעטם זה והרי לכמה מפרשים יש בקנינת ירק

משנה ברורה

(יג) אין לומר וכו'. אפילו (ח) צמיה ומוזה עושה כשיניחה כן מכוזה. ונהגו ליקח עכו"ם לשמור הכרות שלא יצאו ח"ו לידי דליקה ומכאן זה נהגו לומר לו לכוזה ולהדליק (ט) ויש למחות בדם. ואף אם העכו"ם רוצה להדליק מעצמו (י) צריך למחות בידו מאחר שהוא בשביל ישראל: (יד) שיחזור וידליקם. ומאחר שהעולם מקפידים אם כזה נרו אפי' שלדמי אין זו משום חשש דלפעמים נכזה מחמת רוח או מחמת חוס מ"מ כיון שהעולם מקפידים ראו לכל אדם ליתן נרו לשמש ולא ישניה עליו כלל וגם המותר יית צנכ"ג [ח"א]: (טו) השולחנות. משום דאקרי שבת שבתון: (טז) שנהגו ללבוש בגדים לבנים וכו'. ונוהגין (י"א) שגם הנשים לובשים בגדים לבנים ונקיים לכוזה היום אצל לא יקשטו ענמן כחשטין שמחשטין צהם בשבת ויו"ט מפני אימת יום הדין (יב) ואין נוהגות ללבוש קיט"ל. (יז) השרת. ומטעם זה נהגו ללבוש בגדי פשתן לכן נקיים כמ"ס איש אחד לבוש בדים [ד"מ]: (יח) נכנו ונשבר. וגם אצל חור י"ב חורש על אציו ואמו או חור ל' על שאר קרובים (יג) יכול ללבוש (יד) ויש מקומות בשטנהגים שאין האכל ללבוש. אין לכוז לית הכסף (טו) צקיטל שהוא מיוחד לתפלה אצל להשחין זו מותר:

א (א) לילו כיומו. דכתיב מערב עד ערב: (ב) מלאכה אכילה וכו'. צמנאלי יליפין להו מכמה קראי דכל הני נקרא עינו וממילא כולו ככלל וענינים אלו נפשוטים: (ג) ואין חיוב כרת אלא וכו'. אצל איך אין צהם אלא איסורא גרידא מ"מ יש אומרים (ה) שהוא מן התורה דהא יליפין להו צה"ס מקראי (ב) וי"א שאין אלא מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא נינהו ונ"מ לענין חיוב ספק (ג) ולמעשה ראו להחמיר: ב (ד) אלא שבשבת זדונו וכו'. וגם האידנא דאין נוהג ד"ג (ד) מ"מ נ"מ לענין קים ליה בצרעה מיניה דהחובל בחבירו בשבת כיון דהיה מחויב מיניה בדי אדם פטור מתשלומין ואפילו צמנאלי צמנאלי בשוגג וכדמנאר צמנ"מ סימן תכ"ט משא"כ ביה"כ שאין זו רק כרת: (ה) והתירו לקנב ירק. יש שפירשו (ה) דהא קנינה הוא שותק או מחתך העלים מן הקלחים התלושין כדי להשוותם שיהיו מוכנים לחתך בערב ואע"ג דקטרת צביל ערב שהוא מול המזרח (ו) כדי שלא יעטרך לחקן הכל צערד ומהא נפשו עגומה עליו (ז) ויש שפירשו דקנינה הוא הדחת מתרגם: כחנות לבנה ורחבה שלובשים ביום כפור על הבגדים:

שער הציון

(ח) אחרונים: (ט) מ"א והגר"א ואפילו אם הישראל אחר להעכו"ם זה מעיו"כ אכן לענין לקבל שעה הנוסף אם אמר לו זה מעיו"כ והשעה שיה' ללבוש אין להחמיר בה [פמ"ג]: (י) הגר"א וכן מלך קהם צמ"א ונמטה אפרים כחז דאם רוצה מעצמו לחזור ולהדליק א"י למחות בידו ואפשר דצריך צה דעת בעל העיטור המובא בסמ"ק רע"ו ס"ב בהג"ה או אפשר דמירי במקום שלא יהנה ממנו אש"כ וי"ע: (יא) מטה אפרים ע"ש שהוכיח זה מן הפוסקים דלא כמ"א: (יב) גם זה שס' (יג) ט"ו וש"א: (יד) עיין בא"ר: (טו) אחרונים: (ה) שאלות פ' צרכה סימן קס"ו ומשמעות בעל הלכות גדולות שליה ה' יום הכפורים והרמב"ם והעיוור וי"א ממין כפסד יראים [אלא לדעתנו לא אסור מדאורייתא אלא רחצת כל גופו או עכ"פ רובו שהוא מיעוטא אינו אלא מדרבנן ומשום זה הקילו בה גבי כלה ומלך וכה"ג. אכן לפי צנרת הר"ן לשיטה זו דעטם ההימר הוא משום דמסר הכחזו לתכמים להחיר לפי ראות עיניהם א"כ אפשר דבשאר מקומות אפילו במיעוטא אסור מן התורה [ו"ע]: (ג) ר"ת ור"י ורבי"א ור"א"ש ורבי"ע"א ומאירי וכן דעת רש"י ב"ק דף ע"ד ד"ה שבתון אכן מלשון רש"י נ"פ הערל דף ע"ד מוכח דק"ל דסיכה כשימה הוא מדאורייתא וא"כ ה"ה לאחד ועוד יותר משמע כן מדבריו בשבת דף ק"י ד"ה אלא לאו לקנינת ירק דשאר ענינים הם מ"מ ועיין צ"ח ופיר"ח ועמק שאלה בשאלות פ' צרכה: (ג) צ"ח. וצמנא"ל סתם צה שהוא מ"מ והוא שלא דקדוק לענ"ד כי הוא פלוגתא דרבותא כאשר צמנ"ר. וגם בה"מ לא כחז אלא דלמעשה ראו להחמיר וכדכרנו ע"ש: (ד) מג"א: (ה) רש"י: (ו) התקנוי צה פירוש הר"ן והמאירי והסריס לזה הגר"א: (ז) שצ"א ור"ן וכן הסריסו הפיר"ח והגר"א:

הנהגות ותיקונים: א ע"ב: ב תכ"ד:

יקטיו דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב: וכן הנשים יכולות ללבוש הקיטל כדי להכניע לבן אבל שאר בגדים לבנים אין להן ללבוש וכו'. ב) ובשו"ע הרב שם כתב: ולפיכך גם מי שהוא אבל מותר ללבוש הקיטל. ג) ובשו"ע הרב סעיף ב' במבוא שהם מדאורייתא.

הלכות יום הכפורים סימן תריא תריב

א * משנה יומא
פ"ב ב משקל
דנ"ב ס ב ס
וכא"פ ד משנה
ס ה גמ"פ"ו
ס משנה ו ה
לירי
דלשור
הוא תשיר
ו טור ב"ה הרמב"ם
גמ"פ והמ"ו ס
וס ב ממלא פ'

(ו) * ולפצוץ אגוזים (ז) מן המנחה ולמעלה (ח) כשחל בחול (ט) והאידנא נהגו לאסור: הגה אס נפלה דליקה ביה"כ מותר להגיל סעודה אחת (י) לצורך לילה כמו שמגיל בשבת (יא) לסעודת מנחה (י"ז) פ' (כ"כ) וכבר נתבאר סימן של"ד כיצד נוהגים בזמן הזה דליקה בשבת וה"ה ב"כ והנהגו שהמניקות (כ) משקלים בגאונים (אגודה ומר"ל) ואין לתמות ביד אפי' קודם מנחה ונשמרצב המנהג מדין הפלגת אגוזים הכוזר (ד"ע):

תריב איסור אכילה ביו"כ ושיעור כמותה. וכו' י' סעיפים:

א * האוכל ביה"כ (א) * ככותבת הגסה חייב [א] (ב) * והוא פחות מכביצה מעט (ג) ושיעור זה שוה לכל אדם יבין לננס בין לעוג מלך הבשן: ב * כל האוכלים מצטרפים לשיעור זה (ד) * אפילו מלח שעל הבשר וציר שעל ירק אבל אכילה ושתייה (ה) אינן מצטרפות: ג (ו) * אכל וחזר ואכל אם

שערי תשובה

[א] והוא פחות מכביצה וכו'. ועיין בדגול מרצבה דהיינו בינה בלא קליפתה ועיין בתעורר בית אפרים על טריפות בקונטרס המשו' שם:

ביאור הלכה

משום חשש דכרייה [עין פ' ר"ח ורמב"ם ומ"מ] ולא עדיפא מוקפה מזה. איכר דמלאחי לרבינו מנחם ג"כ כמ"א ומטעם אחר שכתב אהא דכתב הרמב"ם ומותר ללקוט העלים המעופפים ויקץ השאר וכו' דמייירי בגמל כמות שהוא חי דל"ה איכא בה חשש דטוקן ע"ש אולם בתמירי שילי פ' אלו קשרים ר"ה ג"כ לאמר כעין זה ולבסוף דחה זאת שהרי אמרו גמ"פ ד' ר' יהודה מקמי כרנא וכן בקרא שאינם נאכלים כמות שהם חיים ע"ש מה שכתב עוד מה וכו' ונדחו גם דברי המג"א מטעם זה ומוכח דאפילו בדבר שאינו נאכל כמות שהוא חי כמו כרנא וקרא ג"כ שרי לקנב: * ולפצוץ אגוזים. עיין בד"מ בשם מהר"א מפראג שצידד בתחילת גמ"פ דדוקא לדוקא להניח בקליפתו עד הערב אבל להוציא המאכל י"ש מה משום דש ע"ש אמנם מלשון התוספתא [ומובאה בהג"א] דמי מפעני בגאונים ומפרכין ברימונים וכו' משנת לאותו שנת אבל לא משנת למוציא שנת מפני שהוא כמתקן מקודש לחול ובתר הכי מי שם מפעני בגאונים וכו' ביום הכפורים עם חשיכה ואינו חושש בזה שהוא מתקן מקודש לחול ע"ש מוכח דכמו דכשת בדאי מותר אפילו לפצוץ ולהוציא המאכל לאכלו ב' יום כמו כן מותר באופן זה גם ביום הכפורים לצורך הלילה ובדור ודע עוד דבירושלמי פ"ד משקלים איתא עוד מהו לימיר לחלוטת עוב לי חלוטת א"ל שרי וכו' ומשמע מזה דכשם שהמיר קנינה ירק כך המיר לאמר לעב"ם לנשל לאחור הפעמים וי"ע שלא העמיקוהו הפוסקים ואפשר משום דלמסקנא גם בקנינה ירק אלו מחמירין משום דילמא מקדמי וה"ה מטעם זה גם לענין אמירה לעב"ם י"ע למו"ס לזה:

* בכותבת הגסה. מתבאר בש"ס דכותבת היינו עם גרעינה ולאחורא דאם אכל הכותבת עצמה פטור שהרי חסר מקום הגרעין והגרעין עצמו אין לגרפו שהרי קשה הוא ואין ראוי כלל לאכילה אדם דמכות בשבת דף כ"ט ולפ"ו אפילו בלעו בחד עם הפרי לכאורה אינו מועיל [אמ"ג דמעליותא הוא לענין ברכה עיין סימן ר"י גמ"ב סק"ו] שהרי

דעתיה דשום איש. והנה מה שהורה לנו המחבר השיעור לענין חיוב אף דאסורו הוא אפילו בכל שהוא כדלקמן סעיף ה' ע"ש משום (ב) דנ"מ מזה לענין הנוכח בסימן תרי"ח אודות חולה דמאכילין אותו משיעור וע"כ לריבין אנו יודע השיעור של חיוב: (ג) דאפילו מלח וכו' וציר שעל ירק. דבאין להכשיר את האוכל וכל דבר שנת להכשיר את האוכל חשוב כאוכל. וה"ה בשבת פמו (ו) ציין או ביום מנטרף רבין וכו' המים להפת: (ה) אינן מצטרפות. שאם אכל פחות מכוונתה ושתה ג"כ פחות משיעור אינן מצטרפות ביחד לחייבו דקים להו לתכמים שאין דעמו מתיישבת בך [גמרא]: ג (ו) אכל וחזר ואכל. וה"ה (ו) אס אוכל בלי הפסק אלא שפירר את

שער הציין

(ח) כן מוכח בתוספתא דקאמר מפעני בגאונים וכו' ביה"כ עם חשיכה ומוציא ביצור הגר"א ע"ש (דלא כפמ"ג שמסתפק בזה): (ט) מאיר ובה מחורר ג"כ מה שיש לדקדק על היסוד דפניעת אגוזים מאחר שאינו לאכול לאחור והלא לעיל בסימן שצ"ב סי"ט בזה מוכח דאסור אכן לפי ה"ל יחא דמין דהוא סמוך לערב הי' כמו שמכין עצמו לאכול לאחור וכעין זה חירן ג"כ בד"מ בשם מהר"א ע"ש ודע דלפ"ו פטור אס אין לו ירק או אגוזים הרבה ואינו צריך להשתות עליהם זמן מרובה בדאי י"ש לו לאחור הערב עד סמוך לחשיכה כדי שיהא סמוך לסעודת הערב וכמו שהוא הלשון בתוספתא מפעני וכו' עם חשיכה: (י) מאיר. ולפי מה שכתבנו בס"ק הקודם לענין אגוזים בל"ה אסור משום חשש דש: (יא) פוסקים: (יב) משמעות הגמרא: (א) גמרא: (ג) אחרונים: (ג) וכן במדיושי ר"ה מפקפק מלך על דברי הדגמ"ר: (ד) גמרא: (ה) אחרונים: (ו) רי"ן גיאות ומאיר ופ"ג בסימן ר"י: (ז) רש"י בימא דף פ' ע"ב ורמב"ם בפי' המשנה פ"ג דכריתות ופי' רגמ"ה שם:

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב סעיף ד' כתב הטעם שאחר מנחה מותר, כיון שהוא קרוב לעת היתר אכילה דהיינו צאת הכוכבים, ודומה לו כמי שיש לו פת בסלו.

הלכות יום הכפורים סימן תריב

עו באר הגדה

יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין (ז) וא"ל אין מצטרפין: ד שיעור אכילת פרס (ח) ה"א ד' ביצים ו"א ג' ביצים (ט) (שוקות (*)) רש"י: (י) הא דבעינן שיעור היינו לחיוב כרת או חטאת (יא) אבל (א) איסורא איכא בכל שהוא: (יב) * אבל אוכלים (יב) שאינם ראויים לאכילה לאו שאכל אכילה גסה בגון מיד (יג) על אכילה שאכל (ג) ערב יום הכפורים (יד) עד שקץ במזונו (ג) (טו) פטור: הגה ואם אכל מאכלים מצושמים או ממוזגים (טז) על אכילתו חייב דרווחא לנפשו (ד) שניה (כל ז' ואסור צ"ח) (יז) לטעום דבר להפליט (יח) אפי' ע"י (ה) בשמים וע"ל ס' מקס"ו ע"פ ז' נהג"ה: ז * אכל (יט) עלי קנים פטור ולולבי גפנים (כ) שלבלבו קודם ר"ה פטור דעץ בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל) (כא) מר"ה ועד יום הכפורים חייב: ח (כב) כ"ס (פ"י) שסמך ופגע אומם בשניו) פלפלי או זנגבילא (*) אם ז' ממנה דרכא ש"ס (*) (אך היא הגי' בכל ספרי הרמב"ם שפדיו ואולי עשיתם הוא שפסל נפסרים כי לא נמלא חילוק זה לא נמלא ולא נמלא ולא נמלא)

באר היטב

(א) איסורא. מדאורייתא: (ב) ע"ה"כ. דל"כ האין משכחת לה אכילה גסה דע"כ חייב למה שאכל תחלה באיסור קודם שיעור לדי אכילה גסה: (ג) פטור. אכל לכתחלה אסור: (ד) שניחא. ומיהו אם אכל עד שקץ צמחונו אפי' אכל מאכל מצושם פטור ב"ח.

משנה ברורה

אם האוכל לפירורים קטנים ואכלם וע"י נשתאה באכילתו הרבה ג"כ צעין שיהא מתחלת אכילתו עד סופו רק כדי אכילת פרס: (ז) ואם לאו. ר"ל (ח) ששהא באכילתו יותר משיעור אכילת פרס אין מצטרף תחלת אכילה לסופה להתחייב כרת: ד (ח) י"א בו ו"א. ולענין הלכה (ט) על שהוא צל פורה הלך אחרי הממחר וכל שהוא צל דברים של אחר המיץ: (ט) שוחקות. כל צ"ה (י) נתינו וצריכות ולא נתינו: ד (י) הא דבעינן שיעור. היינו צ"ל לענין אכילה (יא) צ"ל לענין שמה חלקמן נס"ט: (יא) אבל איסורא איכא. מן (יב) המורה: ו' (יב) שאין ראויין לאכילה. היינו (יג) דברים מרים או נבזשים עד שאינם ראויים מחמת זה לאכילה כלל ודברים (יד) ראויים לאכילה רק שהם איסורים בגון חלל ונפילה וטרפה וכו"ג נדאף חייבים עליהם גם מחמת יוה"כ: (יג) על אכילה שאכל. דל"כ האין משכחת לה אכילה גסה דע"כ חייב למה שאכל תחלה באיסור קודם שיעור אכילה גסה: (טו) ולאפוקי אם אינו קץ ורק שהיה שבע ואינו מתאוו לאכול ואע"פ הוא מרגיש טעם כשאוכל חייב: (טו) פטור. דלכילה גסה לא שמה אכילה (טז) ומ"מ לכתחילה יש איסור בזה וכן באוכלים שאינם ראויים לאכילה (יז) יש איסור לכתחלה מדרבנן (יח) ואפילו נחצי שיעור מהן ג"כ יש לזהר לכתחלה [פמ"ג]: (טז) על אכילתו חייב וכו'. והב"ח כתב דאם אכל עד שקץ צמחונו אפילו בזה פטור אכן צאמת הכל תלו לפי מה שהוא מרגיש בנפשו כ"כ מ"א ור"ל דצמתם תלין דנמאכל ממוזל כשהוא אוכל אפילו אם היה מתחלה שבע צומח אינו קץ זה ומה שחייב הרמ"א ואע"פ כ"כ מרגיש בנפשו שכוזב לו האכילה וקץ זה פטור: (יז) לטעום דבר להפליט. אפילו (יט) פחות משיעור (כ) ואפילו אם יודע שיכול לעמוד על עצמו שלא יצטרך כלום: (יח) אפילו עצי בשמים. שהוא עץ בעלמא דמ"מ כשנפשו מרגיש טעם. אכל מותר (כא) להריח למלאות מנין מאה זכרות. וכ"ו שלא הסיק דעמו מלהריח אסור לחזור ולגנן דהו' זכרה שא"ל יש אנשים שמריחים נמים המריחים (שקורין שפירטו) אכל כשאינו מריח אין צריך לגנן עליו כלל) ואין מנצרים עליו כלל (כג) ועושים איסור [ח"א]: ז (יט) עלי קנים. יש גורסין עלי גפנים והטעם משום (כג) דאינם ראויים לאכילה: (כ) שלבלבו. פירוש שהניחו וכדממחרמין ויואל פרח ויין קץ ואפיק לבלבין: (כא) מר"ה עד יוה"כ וכו'. משום דעדיין לחין ורסין הן וראויין לאכילה: (כב) כס פירוש שכסם וכו'. ומיירי שזלעם דל"ה אפילו טעוים פטור וקראם בשם כמסיה (כד) משום דפלפל יבש או זנגביל (שקורין

שער הציזין

(ח) וכמו דק"ל בכל מקום לענין שיעור כח ואע"ג דשיעורא דיוה"כ גדול טפי מ"מ שיעור חמשים דגם בזה לא מייחצא דעמיה ציזר משיעור דלכילה פרס: (ט) הגר"ו ומטה אפרים ועיין פ"ח: (י) הגר"ו: (יא) פוסקים: (יב) פוסקים: (יג) רמב"ם ושו"פ: (יד) רמב"ם וטור ושו"פ: (טו) חוספות פסחים ק"ו בשם ר"מ וכן משמעות הר"ן שם כמה שכתב שאינו יכול לאכול לאחר מכן אלא בקושי ע"ש [ומה שפירש ט' ד"ח אינו מוכרח] וכן כתב רש"י צ"ח דף ק"י דלכילה גסה הוא כשנפשו קלה זה [ופירושו ציזר אינו מוכרח שסותר לו] וכן הוא לשון הרמב"ם בהמחבר וכן הסכים הרא"ש בתוספותיו בצורות דף י"ד ע"כ וב"כ בספר המאורי ציזר ע"ש וכן מלאכי שפירש הר"מ ציזר שם וגם להני מירולי אחרים שנוכר בתוספות ג"כ אפשר לומר דק"ל דלכילה גסה היינו דוקא כשקץ זה אלא דלא יחא לה לומר דיש עוד מין אכילה גסה ע"ש בתוספות ועיין צ"ח שדחה דברי המחבר עלי ראיות ולא הזכיר כל ה"י ריבואא וגם לא שם לב שהמחבר העמיק לשון הרמב"ם בזה אחר מלאכי ככל עיקר דבריו בספר המאמר מרדכי: (טז) מאייר וכתב שמכין אותו מכת מרדות וכן מוכח ברמב"ם שכתב דברי האוכל אכילין שאין ראוין כתב שמכין אותו מכת מרדות: (יז) וכתובתו ציזר דיומא דף פ"ה גבי רב גדל דאמר לכתחלה מי אמר ושלל כדעת ראצ"ה שכתב דאין איסור כלל וכן הסכים ברמ"ח: (יח) עיין צ"ח: (יט) לטעם לעיל במימן מקס"ו: (כ) מטה אפרים ושם דהוא איסור מחמת עצמו: (כא) מ"א ושו"א: (כב) ועוד עושין איסור שעושין קשר בפאטשטיילע ושופכין עליו (שפירטו) והנה הקשר נקאף א' הוא מלאכה ומה ששופכין עליו שפירטו ג"כ הוא איסור שמועדין צ"ח [ח"א]: (כג) וה"ה עלי תאנים ועלי שאר אילנות אכל על יקומו חייב דראויין לאכילה מיהו כ"כ רבינו מנוח ופשוט דלא כל על יקומו נכלל זה אלא אומם שהם ראויין לאכילה אדם קודם ציזלם: (כד) רש"י:

הגהות ותיקונים א: פ"א:

הם יבשים פטור דלא חזו לאכילה ואם הם רטובים חייב: ט' השותה ביו"כ (כג) מלא לוגמיו (פ"י) מלא פיו) חייב וימשיעם בכל אדם (כד) לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו (כה) ואלא מלא לוגמיו ממש אלא כדי שישלכנו לצד א' בפיו ויראה [נ] כמלא לוגמיו (כו) והוא פחות מרביעית (כו) באדם בינוני וכול המשקים מצטרפים לכשיעור: הגה שמה משקין שאין ראויין לשתייה (כח) כגון יר או מוריים (ו) (כט) וחומץ מי פטור אבל חומץ מוזג (ל) חייב (טור): י' שתייה מעט וחזר ושתייה * אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה יכדי שתייה רביעית מצטרפין לכשיעור ואם לאו אין מצטרפין (לא) וי"א ששיעור צירוף השתייה כדי אכילת פרס כמו צירוף אכילות: הגה מותר (י) [ג] ליגע ב"כ באוכלין ומשקין וליטן לקטנים (לב) ולא חיישין שיאכל או ישתייה אם יגע. (מה"ד סי' קמ"ו):

תריג איסור רחיצה ביום כפור. וכו' י"ב סעיפים:

א' אסור לרחוץ ביה"כ בין בחמין בין בצונן ואפי' להושיט אצבעו במים אסור ו'אם היו ידיו או רגליו או שאר גופו מלוכלכים בטיט או (א) בצואה ו'או שנטף דם מחוטמו (א) מותר

באר היטב

בשם הרצה פוסקים דמותר ע"ש: (ו) וחומץ. אפי' הרצה. מ"א. וט"ו העלה הא דפטור באין ראויין היינו כפי החיוב בראיין דהיינו באוכלין כשיעורן ובמשקין כשיעורן וזה פטור באין ראויין. אבל אם הרצה מלך חייב אפי' באין ראויין מלך מעלת הריצו כמו דאשכחן ב"ד סי' ק"ג לענין נטיל"פ ע"ש. וכזה המ"א הא דחומץ פטור דוקא כשמצמצע כשמשליכין אותו על הארץ כמ"ש ב"ד סי' קכ"ג ס"ו: (י) ליגע. ומהר"ל אומר. עיין ט"ו ומ"א: (א) בצואה. אבל להעביר את הידועה אסור ט"ו:

משנה ברורה

אינגער) הוא דבר שאין דרכן לאכול ולכן פטור וכל פטור דאחרת הכא (כה) פטור אבל אסור: ב' (כג) מלא לוגמיו. דקיס להו לרבנן דבשיעור זה מחייב דעתו של אדם ואזל ממנו העיני: (כד) לפי מה שהוא. ר"ל דכאן אין השיעור שזה לכל אדם כמו באכילה כמ"א משום דלענין שתייה (כו) קיס להו לחכמים דלא מייחצא דעתיה גל אדם אלא במלא לוגמיו ידיה: (כה) ולא מלא לוגמיו ממש. ר"ל דלא בעינן שיהא שני הלחיים מלאין משקה אלא די (כו) שיהא אחד מלא וינטל אלא שאז יראה ממלא כאלו שניהם מלאין: (כו) והוא פחות וכו'. משמע דהוא (כח) קרוי לרביעית אמנם נסימן רע"א סי"ג כזה דהוא רוצו של רביעית ועיין בבב"ל שם:

באדם בינוני. ולפעמים המלא לוגמיו (כט) רביעית או יותר מרביעית כגון באלד גדול ביותר. ולהיפך באלד קטן דמלא לוגמיו ידיה הוא פחות מרוב רביעית ג"כ חייב כיון דמייחצב דעתיה ע"ז: (כח) כגון ציר. הוא (ל) מה ששוחט מן הדג כשעורין אותו במלת. ומוריים הוא (לא) שומן היוצא מן הדגים: (כט) וחומץ חי. ודוקא שמצמצע כשמשליכין אותו על הארץ דאז אינו ראוי לשתייה ופטור אפילו (לג) שמה הרצה יותר מכשיעור דכיון שהוא חומץ חזק טפי מזיקו (לג) וי"א דכשיעור הרצה חייב משום דאז שובר רעטו והמורה אמרה אשר לא תעונה אבל אסור לכו"ע אפילו (לד) צפורתא: (ל) חייב. דראוי הוא לשתייה: י' (לא) ויש אומרים. מלשון המתכר משמע דהעיקר כדעה א' אבל הפר"ח והגר"א כתבו דהעיקר כדעה השניה: (לב) ולא חיישינן וכו'. ולא דמי לחמץ בפסח שפסח שאסור ליגע בו משום שמה יוצא לאכלו כדמוכח לעיל נסימן תמ"ו ס"ג משום שנפסח הוא אוכל שאר דברים לכן חיישינן שיאכל גם את זה משא"כ ביוה"כ דבדיל מכל דבר אכילה ושתייה ועוד דלימא יום הדין ענין לכן לא חיישינן שיתכח. ואפילו אם החיוב יכול לטול בעצמו (לה) ג"כ אין להחמיר בזה:

א' מותר לרחצת וכו'. ומ"מ רי"ך (א) ליהרש שלא ירחץ אלא מקום המטופח (ב) ואם גופו מלוכלך כצמח מקומות והוא טורח לרחוץ מקומות המטופחים

שער הציצין

(כה) הרמב"ם ועיטור וטע"ל וכן משמעות המאיר וכן הסכים צ"ח ודלא כצ"ח: (כו) גמרא: (כו) פי' המטה להר"מ ומטאור צמחא דבעינן מלא לוגמיו בריח: (כח) וכ"כ נפרי חדש דהוא פחות מרביעית משאו ועיין בש"ע בשם דגמ"ר: (כט) גמרא: (ל) הר"מ בפי' המטה: (לא) ערוך: (לב) הרמב"ם והמאיר והטור וכ"פ המ"א: (לג) ר"י וכן דעת הר"י והוצא נסימן ר"ד צ"ח וכזה הגר"א דכן עיקר. אח"כ מלאה ברי"ך גילוח שעמו ג"כ כרי"ו לענין חומץ הרצה: (לד) גמרא: (לה) מ"א וט"ו [ומה ששיבא המ"א לנפק מהירושלמי כבר פירטו הגר"א] ופרי"ם והגר"א ועוד ש"א: (א) מ"א וש"א: (ב) מטה אפרים:

הגהות ותיקונים: (א) תרכ"א: (ב) בסעיף:

ליקוטי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף י"ד כתב שאע"פ ששתה הרבה מהחומץ או שאר המשקין שאינן ראויין פטור מכרת, אבל היו מכין אותו מכת מרדות.

ס' משנה שם ע"א
ע' משנה י"א פ"י
דל"ס פ' ממונה
דשולחן יומא שם
צ' שם במג"א שם
נמשנה ר' רמב"ם
שם מהמחשבה
ש' טור בסס
הרמב"ם מהרי"א
דכריתות י"ג

א' משנה יומא ע"ג
ב' משמעות
הגמ' שם ע"ח
ונפסקים
ג' ביהמ"א יומא ע"ו
ד' הגהות מ"י
מהמ"א ה' דוקא

שערי תשובה

[ג] כמלא לוגמיו והוא פחות מרביעית. וכו' בגמ' מרצ"ה שער"פ הוא יותר מחצי רביעית ועיין סי' ק"צ ופי' רע"א: [ג] ליגע. עכ"ל ועיין מנ"א דמייחצב מיומא ועיין בא"ר ועיין בשו"מ הר"ם במ"א סי' כ"א שמה על המנ"א מה וכתב ללד כל שאפשר לו שלא לעסוק בדבר האסור לאכול ש"ל שחייב להרחיק עצמו ויש לאסור ליגע באוכלין ע"ש. וכזה דבר שולחן סי' צ"ח שהמנהלים שנוהגים לעשות התנאים ב"ן או ימי התענית אין לעשות חולץ בפה רק בד' או חמור מכלי אמצעות הפה ומכ"ס נח"צ וי"כ ע"ש וכ"כ בא"ר סי' תרכ"ו) בשם ק"ד שז"ה ע"ש וגרסה דבי"כ אין לעשות נמוך משום ששם פסוק ויחץ בד' ללד. ועיין בגמ' מרצ"ה שכתב שרמ"א המנ"א מהחלות הוא מהירושלמי ולכן רי"ך לקבל בלמה דברי הירושלמי ע"ש בזה:

ביאור הלכה

זה פירוש רש"י דלומא הוא בשר חי (ולפנינו בשר"י שם לא נמא) אלא דממה ק"ח מה שהרמב"ם העמיק אבל בשר ל"י במלא ולבארה משמע מזה דבשר חי לא היו אוכלא אלא דבאמה א"א לומר כן מסוגיא דשבת ד' קרי"ם והעמיקה הרמב"ם פכ"ו מה' שבת ובש"ע סימן ש"ח עי"ש בסי"ב) לא נמ"ב ונבנה"ל ועיין צפ"ח כצמח שם ב"ה אומא וכו': * אם יש מתחילת שתייה ראשונה וכו'. מוכח מזה דמה ששהא בשעה השניה הוא בכלל השיעור וא"כ שיהא שיעור שתייה רביעית בין שתייה לשתייה אלא כל ששהא בין השתייה והשתייה יותר מרביעית פטור [מאחר מרד"כ ע"ש] ודין זה הוא אפילו לא הפסיק כלל אלא ששה מעט מעט עד ששה ע"י יותר משתייה רביעית פטור:

1 חוקים שם
2 לפי מקצת שם
3 קט"ו ו' ה' שם
4 ח' ח' שם
5 ט' ט' שם
6 כ' כ' שם
7 כ' כ' שם

(ב) לרחצם (ב) שלא אסרו אלא רחיצה של תענוג: ב (ג) יבטל אדם ידי שחרית ומברך על נטילת ידיים ויזהר שלא יטול אלא עד סוף קשרי אצבעותיו (ולא יכוין להנאת רחיצה רק להעציר הכוח רעה מעל הידים) (הגהות מיימוני): ג 'אם הטיל מים (ג) (ד) ושפשף בידו או עשה צרכיו "וקנה מותר לרחוץ דהוה ליה ידיו מלוכלכות (ורוחק עד סוף קשרי אצבעותיו) (ה) * ו'אם רוצה להתפלל אפילו לא קנה נמיו מותר ליטול (ו) עד סוף קשרי אצבעותיו: הגה וכן (ד) כהן העולה לזבח (ז) נוטל ידיו אע"פ שהן טהורות (ח) דכל רוב רחיצה שאינו מכוון בה לתענוג מותרת (הגהות מיימוני פ"ב מהל' י"ב ומהרי"ל) ולכן אפילו נא מן הדרך ורגליו כהות מותר לרחוץ (צ) יוסף בשם הגהות מיימוני פ"ב מהל' י"ב הלכות ט"ז: ד' מי שהוא אסטניס ואין דעתו מיושבת עליו עד שיקנה פניו במים מותר: הגה (ט) ונהגו בה להחמיר ואפי' ברחיצת העינים (י) שהיא קלה (ה) רפואה נהגו להחמיר (מהרי"ל) ואסור לרחוץ (יא) פיו ביה"כ כמו שנבאר לעיל סימן תקס"ו סעיף ג': ה' יההולך לבית המדרש או

באר היטב

(ב) לרחצם. ויזהר שלא יטול אלא מקום המטונף בלבד רמב"ם. מ"א: (ג) ושפשף. משמע אבל בלא שפשוף אין ליטול ידים רק אם רוצה להתפלל כמ"ש אחר"י. וט"ו כתב

משנה ברורה

המטונפים כ"א צ"ע מותר לנטות במים לרחוץ כל גופו צ"ע כנדי להסיר הלכלוך שעליו וכשרוחץ מחמת טיטוף יכוין שאינו להנאת רחיצה רק להעציר הלכלוך וכלקמן בסוף ס"ב [אחרונים]: (ב) שלא אסרו אלא רחיצה של תענוג. מלשון זה משמע (ג) דאם היזעה הרבה ורוצה לרחוץ להעציר היזעה מותר כיון שאינה רחיצה של תענוג (ד) ומ"מ מי שאינו אסטניס וא"ל לרחיצה זו כ"כ נכון להחמיר שלא לרחוץ^א בשעה העצרת היזעה כמו שאסור לטון בשמן להעציר הוהמא כמו שכתבנו בסיומן תרי"ד: ב (ג) נוטל אדם ידיו שחרית. כדרכו בכל השנה ג"פ (ה) כיון דכלא זה לא יכול ליגע בדיו

לפה ולעינים ולאחזן משום סכנה לא גרע מאם היה מלוכלך צטיט וכו' צרכיו וקנינה וכו'. מלשון זה משמע דאם לא קינה גדולים ולא שפשף צקטנים אסור לו לרחוץ ובאמת יש מחלוקת הפוסקים בה ד"א דאפילו לא קינה ושפשף יש לו לרחוץ ידיו משום הכון לקבלת אלקיך ישראל דהא נרץ לנכך אשר יר וע"כ הסכימו (ו) האחרונים דנכון לכתחלה לקנה ולשפשף כדי להוציא נפשיה מפלוגתא דבזה לכו"ע מותר לרחוץ. ד"א גליל יו"ה אחר החפלה אבל ביום (ו) שמתפללין כל היום אם הטיל מים אע"פ שלא שפשף או שעשה צרכיו אף שלא קינה מותר ליטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו וכלקמיה: (ה) ואם רוצה להתפלל אפילו לא קינה וכו'. משמע מזה דאם לא עשה צרכיו כלל אין לו ליטול ידים בשביל חפלה בלבד אף דמבואר לעיל בסיומן ר"ג: ס"ב דבשביל חפלה בלבד מזה ליטול ידים (ח) הכא משום חומר יו"ה כ"ש חשש לאותן הפוסקים דקצרי דבשביל חפלה בלבד לא תקנו ליטול ידים כ"א בשחרית משום דעשה כצריה חדשה: (ו) עד סוף קשרי אצבעותיו. ולא יותר (ט) אפילו עשה צרכיו וקנינה. ועיין בדה"ח דה"ה אם נגע בגופו במקומות המטונפים שם הוא מקום זיעה אפילו לא נגע רק באצבע אחת נרץ לרחוץ כל ידו עד קשרי אצבעותיו. ואם נגע בידו צטיט או ברפס א"ל לרחוץ רק מקום המלוכלך בלבד. והיינו אפילו לחפלה: (ז) נוטל ידיו. והטעמה הוא (י) עד הפרק דמבואר לעיל בסיומן קכ"ח ס"ו [מ"א] בשם א"ח: (ח) דכל רוב רחיצה וכו'. עיין במאמר מרדכי שנתקשה על חיצת רוב וגם בהגהות מיימוני לילא חיצת רוב עי"ש: ד (ט) ונהגו בזה להחמיר. ואם פניו מלוכלך קצת או שיש לו לפלוץ על עינו (יא) יכול ללחלח אצבעו במים ולרחוץ במקום הלכלוך או כנדי להעציר הלכלוף רק ויזהר שלא לרחוץ רק מקום המלוכלך בלבד: (י) שהוא קצת רפואה. אבל משום (יב) רפואה גמורה מותר לרחוץ במקום (יג) שאין איסור משום רפואה בשבת [ע"ד שנתבאר בסיומן ש"כח] דלא גרע ממי שגא מן הדרך ורגליו כהות: (יא) פיו. שמה יכלע קצת

שער הציון

(ג) לטש ומ"א בסיומן תרי"ד בראשו וכ"כ א"ר בשם שו"ע וכו' כ"א חמור מרדכי בשם רבינו מנחם: (ד) מטה אפרים שנוהן לכתחלה לחוש לדעת הב"ח והט"ו והפרי"ם שמתמירין בה ולדעתם הא דקאמר תושו"ע שלא אסרו אלא רחיצה של תענוג לאו דוקא ואפי' רק לאפוקי היכי דרחיצה היה רק להעציר הלכלוך: (ה) וגם דקאמר ידים מלוכלכות הן בנקר שהרי אינו נוהר כל הלילה ממגע בית הסמרים [טור]: (ו) ב"מ ומ"א וש"י: (ז) מ"א ור"ל דהא יהיה נרץ להתפלל מוסף ומנחה ועילה ומשום שאר דברי קדושה כגון חפלות ופיוטים שאנו אומרים או משום לנכך אשר יר בלבד כבר כתב דעו"ש שישפוף כדי להוציא נפשיה מפלוגתא וזהו דעת המ"א והרבה אחרונים ועיין בסיומן תקנ"ד בשע"ת מה שהביא דעת ושב הכהן בענין זה: (ח) אף דדעת הר"ן המובא צ"י משמע דבשביל חפלה בלבד ג"כ יש לו ליטול ידיו מ"מ למעשה החמיר בה"י. ובפרט בזמננו שאנו כל היום בבה"כ י"ל בפשיטות דבשביל ששוקם חמיר בחפלות ופיוטים הרי הוא משמר ידיו אף (אם לא שעשה צרכיו לא הטיל מים צריחם) ודומיא שכתב בסיומן ר"ג סק"ה פק"ה עי"ש: (ט) ונהגו מאחרונים והיינו אם אינו מלוכלך למעלה ממקום זה: (י) ואף דפמ"ג מנדה ד"ל דצויה"ד י' עד קשרי אצבעותיו עיניו במטה אפרים שכתב דכיון דצמטה משה כתב כן שמתנו העמיק הא"ר לריגא אין לזוז מדבריו ואחר כ"ז הלא הרחיצה הזו אינה לתענוג וליכא איסור בה: (יא) ב"מ ומטה אפרים והגרי"ו וש"א: (יב) מ"א: (יג) והיינו שעי' חולי העין נמשך הכאב לכל הגוף או דמיירי בסכנת אבר או סתם חולי כל הגוף אף שאין זו סכנה דחומר באלו וזה לעשות רפואה שאין בה מלאכה וכלעיל בסיומן ש"כח ר"ק דק"ד דליחסר משום רחיצה צויה"כ קמ"ל דשרי וכלקמן בסוף ס"ב אבל משום חולי עינו בלבד כ"ז שאין זו הפטירה המבוארת בסיומן ש"כח ס"ט אין מחללין בשום מלאכה אפילו שבת משום גזירה דשחיקת סמנים וכדמוכח שם בסעיף כ' וכו' [מחש"ש ומטה אפרים]:

הגהות ותיקונים: א' ד':

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב בסיומן תרי"ד סעיף א' כתב שברחיצה כל שאינו מתכוין לתענוג מותר, ואינו דומה לסיכה, ולא כתב להחמיר בזה.

ד' ממנה דרכי
וממנה שם דרכי
רש"י שם דרכי
נראה מלפניו אלא
מטעמו על דרכי
פ' שם דרכי ד' טור
בס' ס"ה

(י) (דחמים עשו
חוקן לדרכיהם
שאלו לה פתח מן
המורה יומר משל
מורה כ"י שם דרכי
שם ולא לפי שטח
ופסקן הפוסקים
למחמה ע' דרכי
שם פ' מהלך דרכי
יוסף ואפי' שם
ז' שם ע"פ ואלפי
ק' שם דרכי אפי'
ד' כד' יהיה ודנה
שם ש' משה שם ודרכי
הפוסקים ר' רמב"ם נ"ב א' וס' שם כיון שפעלה התקנה זו ב' ליימחו לעיל פ' תהי"ד

(יב) להקביל פני אביו או רבו או (יג) מי (ו) שגדול ממנו בחכמה או לצרכי מצוה (יד) יכול לעבור במים עד צוארו בין בהליכה (טו) בין בחזרה לובלבד שלא יוציא ידיו מתחת שפת חלוקו להגביה שולי חלוקו (טז) על זורעו והוא שלא יהיו המים רודפים דאם כן אף בחול אסור מפני הסכנה אפילו אם אינם מגיעים אלא (יז) עד (יח) מתנים: ו' יאה דשרי לעבור בגופו במים לדבר מצוה דוקא לעבור בגופו במים עצמן (יח) אבל לעבור (יט) בספינה קטנה (* יש מי שאוסר: ז' (כ) הרב אסור לעבור במים כדי לילך אצל) ח' תלמידו: ח' ההולך לשמור פירותיו מותר לעבור במים (כא) בהליכה אבל לא בחזרה: הגה וי"מ דמותר לעבור במים (כב) אפי' היה לו דרך שיכול להקיף מצפה מותר לעבור ולמעט צהילון עדיף (י) טפי (א"י): ט' אסור להצטנן בטיט (כג) לח אם הוא טופח על גנת להטפח ואסור להצטנן בכלים שיש בהם מים אפי' (כד) הם חסרים בין של חרס בין של מתכת אבל אם הם רקים מותר וכן בפירות ובתינוק: הגה ואסור (יא) לשרות מפה מצנוד יום ולעשותה כמין כלים נגזס ולהטען זה ד"כ דחיישין שמה לא חגג יפה (כה) ויבא ליד סמיטה (הגהות מיימוני פ"ג ומרדכי וסמ"ק ומהניס) החולה רוחן כדרכו אפי' שאינו מסוכן (רמב"ם): י (יז) ס'לה (כו) כל שלשים יום מותרת לרחוץ פניה: יא *מי שראה קרי בזמן הזה ביום הכפורים אם לח הוא מקנחו במפה ודיו ואם יבש הוא (כו) או שנתלכלך (כח) רוחץ מקומות המלוכלכים בו לבד ומתפלל (כט) ואסור לרחוץ גופו או לטבול (ל) אפי' שבשאר ימות השנה הוא רגיל לטבול לתפלה: יב * בזמן הזה אסור לאשה (יג) לטבול ביה"כ אפי' הגיע זמן טבילתה (לא) בו ביום:

באר היטב

מ"א: (ו) שגדול. משמע דבשני אסור מ"א: (ז) מתנים. לאו דוקא אלא מעט למעלה מהם מ"א: (ח) בספינה. עיין בטור מ"ש בשם מה"ג. ועיין אחרונים מה שסקשו עליו ועיין בנתיב ועי' בגדול היטב אשר לפני: (ט) תלמידו. ואם א"ל לו לתלמיד לילך מותר לרבו לילך אצלו ט"ו. ובלבד לא כ"כ ע"ס: (י) טפי. וז"ל בשם רש"ל כתב שיקוף וכן דעת אחרונים: (יא) לשרות. ומ"מ מותר לקנח ידיו ורגליו עי"כ צמפה ולמחר מעבירה ע"ג עיניו דבה לא חיישין לסמיטה. ה"ר"ף: (יב) כלה. ול"ע דנש"י צמחות דף ד' ע"א מ"א. ועיין במרדכי דמועד קטן שסקשה כן לרש"י ומרדכי ע"ס: (יג) לעבור. נ"ל להוושט לנשים מותרת לרחוץ מעט בין ירכוניה. מ"א ע"ס:

משנה ברורה

נגדו: ד' (יב) להקביל פני אביו או רבו וכו'. ודוקא (יד) כשאלו לו דרך אחרת להגיע שם למחוז חפצו ועיין לקמן בסוף ס"ח ובמ"ז שם: (יג) מי שגדול ממנו. אצל (טו) בשני אסור: (יד) יכול לעבור וכו'. ואינו מושג משום אסור רחילה ביה"כ כיון דהוא לדבר מצוה ואינו מכין כלל להנאת רחילה: (טו) בין בחזרה.

דאם לא כן אחר מכשילו לעמוד לצד שלא יראה שוב לילך [גמרא]: (טז) על זורעו. דעיי' (טז) אינו נראה כמלגוס אלא כנשאה על כתפו ואמר מר היוצא בטלית מקופלת צבצת חייב מטאח (רש"י): (יז) עד מתנים. לאו דוקא (יח) אלא מעט למעלה מהם: ו' (יח) אבל לעבור וכו'. דרחילה (יח) שאינה אסורה אלא ביה"כ המירו אצל לשוט דאסור בכל צמחות השנה לא המירו (יט) ועוד דרחילה שאני שיכול לעשות ע"י שינוי דהיינו מה שאינו מותר ידו מתחת חלוקו ואינה ליה היכרה וכנ"ל משא"כ בשיטה שאין יכול לעשות היכר שם ויש גזירה שמה יעשה חזית של שייטין לשוט עליה. ואפילו אין העכו"ם המוליכה עושה מלאכה בה בעצור ישראל (כ) ג"כ אין להקל: (יט) בספינה קטנה. אפי' לשוט ממנו דאסור: ז' (כ) הרב אסור וכו'. עיין לעיל בסיומן ש"א צמ"ז סק"א: ח' (כא) בהליכה. משום הפסק ממנו: (כב) ואסור היה לו דרך וכו' מותר לעבור. והאחרונים (כא) הסכימו דמוטב להקיף ולא לעבור: ט' (כג) לח. לאו דוקא בידים אלא אפילו לישט [והטעם כיון שיש בו טופח ע"מ להטפח עובר להלכותיהם (כב) ומתענג ולהכי אסור] גמרא: (כד) הם חסרים. וכ"ש מלאים שיש לחוש שיחזיק המים עליו: (כה) ויבאו ליד סמיטה. אצל (כג) מותר לקנח ידיו ורגליו עי"כ צמפה ולמחר מעבירה על עיניו (כד) דהיא עדיין לחה קצת מקנינות ידים דלחמול דבה לא חיישין לסמיטה: י' (כו) כל ל' יום. אחר נשואיה כדי שלא תתנגה על צעלה. כתב מה"א נראה שזה היה צמניהם שלא היו צמח"י כל היום אצל צמ"י שאלו צמ"י לא חיישין לסמיטה: יא * (כו) כל ל' יום. אחר נשואיה כדי שלא תתנגה על צעלה. כתב מה"א שנתלכלך. ר"ל שנתלכלך מזה בשור צממה מקומות: (כח) רוחץ מקומות וכו'. היינו שרוחץ בשור צד ולא בצגד שלא יבא ליד סמיטה (אחרונים): (כט) ואסור לרחוץ גופו. היינו בשאר מקומות וכן אסור (כה) לשפוך עליו ט' קצין מים אפילו מי שנהג כן בשאר ימות השנה: (ל) אפי' שבשאר ימות השנה וכו'. דבזמן הזה אין לרץ טבילה לצעל קרי מדינה לא לדברי מורה ולא לתפלה כדלעיל בסיומן פ"ח ואין להחיר משום זה אסור רחילה: יב (לא) בו ביום. ואפילו שלא לשם תשמיש דזה בלא"ה אסור אלא כדי שיהא טהורה ג"כ אסור ואשה שנושט לנשים ביה"כ (כו) מותרת (כו) לרחוץ מעט בין ירכוניה. ולא תרחץ צגד כ"א צד שלא תצא ליד סמיטה:

ואפילו

שער הציון

(יד) אחרונים: (טו) מ"א וש"א: (טז) ויש מן הפוסקים שכתבו טעם אחר להצרכי לעשות שינוי שלא יוציא ידיו מתחת שפת חלוקו (אפילו להגביה חלוקו מעט כדרך שטענו כל עובדי המים בחול) כדי שעי' השינוי יזכר שהיו אינו חול ולא יצא לסחוט את צדו וטעם זה סתם המהגר לעיל בפי' ש"א פ"ד והוא סותר מה א"ע חזק שמה שם בעל הנהגה שכתב ועיין לקמן בסיומן פ"ג ס"ה: (יז) מ"א וכן משמע מהגר"א שהסכים לדבריו ועיין ט"ו: (יח) צ"י: (יט) ט"ו ועוד טעם דרחילה שאינה של פתחו אינו אסור כ"כ משא"כ שיטה [צ"ח והגר"א]: (כ) מ"א ועיין צמח"ס שכתב דלעבור בספינה קטנה צמח"ס לנזק מנין עשרה י"ל דאסור ועיין לעיל סוף פ' ש"י בשם ע"מ ומ"מ שם מענין זה: (כא) רש"ל וז"ל ומ"א וי"ו: (כב) רש"י: (כג) מ"א בשם ה"ר"ף: (כד) רש"י: (כה) אחרונים: (כו) מ"א וש"א: (כז) דהוא רחילה שאינה של פתחו רק למנוח ושרי וכנ"ל:

ליקוטי דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף י"ח לא חילק בין הזמנים, ופסק שהכלה מותרת לרחוץ פניה. ב' בשו"ע הרב סעיף י"א כתב - אם הולך ללמוד עם תלמידים, כגון שאין התלמיד יכול לבוא אצלו, מותר לו לעבור במים בהליכה ובחזרה.

הלכות יום הכפורים סימן תריד

עח באר הגולה

תריד דיני סיכה ונעילת הסנדל. ובו ד' סעיפים:

א כריחא יומא
פ"ו ב כ"ט
ה"א ש"ס ג ה"ק
ו"א ש"ס ממקרי דגמ'
פ"ח ד משה שם
פ"ג ו"ר אלעזר
ה הפסחא הפסח
ו רמב"ם בפ"ג
ז מ"ח ה"ה ר"י
ז רמב"ם שם והטור
מ"ה דשמואל שם

א * אסור לסוך אפילו מקצת גופו (א) ואפילו אינו אלא להעביר (ה) הוזהמא אבל אם הוא חולה
ב אפי' אין בו סכנה או שיש לו (ב) חטטין בראשו מותר: ב * [א] יאסור לנעול (ג) סנדל או
מנעל (ג) של עור אפילו (ד) קב הקיטע וכיוצא בו אפילו של עץ ומחופה עור אסור (ה) אבל
של גמי או של קש (ו) * או של בגד/ או של שאר מינים (ז) מותר * אפילו לצאת בהם (ח) לר"ה.
ומותר לעמוד על (ג) כריס וכסותם (ט) של עור ומ"מ (ד) המחמיר מע"צ (מדרבי דיומא ומה"ד סימן
קמ"ט): ג * יחזיק (י) כל ל' יום מותרת לנעול את הסנדל (ה) והחולה כיוצא בה אע"פ שאין
בו סכנה יוכן שיש לו מכה ברגליו: ד * מותר כל אדם (יא) לנעול סנדל מחמת עקרב וכיוצא
בו כדי שלא ישכנו אם מצוים שם עקרבים או דברים הנורשכים: הגה ואם ירדו (י) גשמים ורובה

באר היטב

שערי תשובה

(א) הוזהמא. עמ"ש סי' תרי"ג ס"ק א' בשם הט"ו דאפי' רחילה
להעביר הוזהמא נמי אסור. ומדברי המ"א נראה דמותר
ברחילה להעביר הוזהמא ע"ש: (ב) סנדל. חולצין מנעל מצד"י והולצין
לצדכ"ג יתקן. וכתב צ"ח ורחמי מרבותי שהלכו יתקן לגמרי בלא צמי שוקיים. ומ"א וט"ו מתירין לילך בצמי שוקיים וכן נוהגין. וע' ט"ו
שהאר"ק והעלה לדליה אין שום היסור לנעול מנעל אפי' לדבר מצוה. ונלעזר בתי שוקיים של צד או אנפלאות מותר וליה ציה
ספק כלל ונעו"ה רבים המאון עם ואפי' קלם לומדים הולכים ברחוב צמנעלים וכשצאים לצדכ"ג הם הולכים ג"כ צמנעלים רק כשהגיע
למקומו חולצין כל זמן שעומד שם וחו לא ואלו בחשיכה יתהלכו ופושעים נקראו אם אינם שומעים לקול מוריהם עכ"ל. ועס"ק ו'
מש"ש: (ג) כריס. ובתפלת י"ח אסור לעמוד על שום דבר. אחרונים: (ד) המחמיר. והרדכ"ו סי' ק"ץ כתב דאין כאן ציה
מיוחדת אפילו נקשים: (ה) והחולה. והצ"ח המחמיר בזה ע"י א"ו: (ו) גשמים. כתב ט"ו נראה דמירידת גשמים נרץ איסורים אבל אם
יש שם בדרך רפש וטיט כ"ע כאסטינים בזה ע"ש. ומ"א כתב וצ"ע על מה קמכו עתה להקל דאין כל אדם יכול לומר איסורים אי כמ"ש
סי' תר"מ ע"ש ובפרט שלושנץ אנפלאות וא"כ אין להם לער כל כך לילך בטיט ורפש וכן יסורן למחות אם יודע שיקבלו ע"ש:

ביאור הלכה

משנה ברורה

א * אסור לנעול וכו'. וע"כ נרץ לחלוץ מצד"י [מ"א] והיינו שגם בזה נרץ
ליטן מעט חוספות קודם צין השמשות כמו צמנעלים וה"ה ברחילה
ויסיה ומשמיש [כ"מ בפמ"ג ופשוט]. כתב הרמב"ם דאפילו לנעול מנעל
בגד אחד אסור וכמו שאסור ברחילה יד אחד: * או של בגד. ואפילו אם
הוא עשוי כמחנות מנעל ממח צמנעלים כיון שאין בו עור לא למעלה ולא
למטה וכ"ש פוחמקאות שלנו דשרי כן מוכח מן הפוסקים. ולא העמקתי דעת
בצ"ח המחמיר לילך יתקן דדעת המ"א וט"ו להקל בזה והעמיקים האחרונים:
* אפילו לצאת בהם לר"ה. עיין מ"ב ועיין במ"א שהביא בשם הצ"ח דדעתו
דש' לחוש לשיטת הפוסקים המחמירין שלא ללכת בזה צמנעלים וכן צמנעלים או בזה
שאינו מעורב דאחרי דלאו מנעל הם א"כ הו' כמשה וע"כ גם באנפלאות
יש להחמיר ומשעת שם דדוקא אם הוא עשוי צמנעלים מנעל אלא שהמ"א
סיים ע"י דאין נוהגים בדעת הר"ן בזה ובמ"ש סברתו צמנעלים ולפי דברי
הט"ו אין לנו צריכין לכל זה ודעתו דאנפלאות של בגד דרך מלגש הוא
מותר לכו"ע ללכת בזה לר"ה אף דלאו מנעל הוא ולפ"ו פשוט דה"ה לבדים
שהם ג"כ דרך מלגש לאנשים ג"כ נדלדל לאו בכלל משה הם אפילו בשבת
אלא שצוה"כ חוקר בשע"ת בזה להחמיר מטעם דאין מרגיש בזה ענין

נרץ ללכת המורה נכון יותר שילגש אלו הלבדים או הקאלאשין ולא
מנעלים של עור שיש בזה איסור מדינת משה"כ אלו שהם רק משום חומרא: (ו) או של בגד וכו'. גם בכל זה מירר בשאינו מחופה
עור לא למעלה ולא למטה [אחרונים]: (ז) מותר אפי' לצאת וכו'. ונמנעל דאסור ללכת בו אסור אפילו לטיל בו ציה ממטה למטה [גמרא]:
(ח) לר"ה. ר"ל דאף שצבל צמנות השנה אסור ללכת בו לר"ה כיון שאינו דרך מלגש מ"מ ציוה"כ (ח) כיון שאסור צמנעלים הסנדל
וא"א לו לנעול מנעל של עור נקרא וה"דרך מלגש לאותו היום: (ט) של עור. שאין זה הנחת דרך נעילה ולא אסור אלא כשהוא מנעילו
ברגליו ומ"מ המחמיר תבוא עליו צרכה ופר"מ הסכים לדעת הרדכ"ו המוצא במ"א דאין כאן ציה מיוחדת כלל (ט) דמ"א שלא בשעת
תפלת י"ח אבל בשעת שמתפלל תפלת י"ח אסור לעמוד ע"ג כריס וכסותם אפילו אינן של עור משום שנראה כמחנאה אם יעמוד או
על כו"כ ואפילו (י) אינן גטונים ג"ט. אבל מותר לעמוד (יא) כשהוא איש מזונו על מעט עשבים להפסיק צין הקרקע: ג (י) כל שלשים
יום. דעד אותו היום האניה קשה לה וכן לחולה או למי שיש לו מכה לנעול האניה קשה להם: ד (יא) לנעול סנדל מחמת עקרב. ואפילו
אילו

שער הציון

(א) דה"ח: (ב) רש"י יצמות ק"ב: (ג) דגם בקיטע שייך זה וכדאיתא ביצמות ק"ב: (ד) א"ר ע"ש: (ה) שעת' לעיל צמין תקנ"ד בשם הפ"מ ע"ש
ועיין בהגהת חסד סופר שכתב שדכ"ו נכונים וע"כ עלמו כשילך צמנעל ילך לבדים רבים באופן שירגש הקרקע למטה ברגליו ומרגיש שהוא יתקן:
(ו) מור"ם ופשוט: (ז) שם: (ח) הר"ן דיומא: (ט) מ"א: (י) פמ"ג והגר"ו ומה"ש דכרכ"ם וכסותם הוא דרך גלוא: (יא) ח"י אדם והטעם
דמה לא שייך גלוא כלל:

ליקוטי דברי הרב (א) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב שטוב להחמיר שלא לצאת לרה"ר בבגד קשה הכרוך סביב רגליו, שלא לדבר מצוה או
לשאר דבר הכרוך לו ביום ההוא.

לין לביתו מזה"כ או להיפך (יב) * והוא איסטניס (יז) (יג) מותר לנעול (יד) מנעליו עד שמגיע (טו) למקומו (מהרי"ל):

תרטו יום הכפורים אסור בתשמיש המטה. ובו ב' סעיפים:

א "וה"כ אסור בתשמיש המטה (א) ואסור (ב) ליגע באשתו כאלו היא נדה (ב) וכן ואסור לישן עם אשתו במטה: ב יהרואה קרי ביה"כ (ג) ידאג כל השנה ואם עלתה לו שנה (ד) מובטח לו שהוא בן העולם הבא:

א משנה יומא ע"ג
ב כספ' אגודה
ג הנהגות מדרש
דמ"ק הלכות מ"ג
ד פתח דבר
השפלה שם פ"ח

באר היטב

(י) מותר. כג"ל משמע דוקא סנדל בלא עקב מותר ולא מנעל. ושל"ה כתב דהיפוך ימין לשמאל ושמאל לימין ע"ש. וכי המ"א ואפשר לאפילו בין הנכרים אסור אע"ג דלחלא למיחש שילעגו כיון שהוא מדאורייתא ע"ש ועס"י תרי"א: (א) ליגע. גם לא ירצה דברים עמה. ואסור ליגע זה גם ביום

ביאור הלכה

כלל ע"ש אכן אם הם לבדים רכים מסתביר דאין להחמיר וכמ"ש בהגהת התוס' סופר: * והוא איסטניס. עיין מ"ב דהיינו איש מנוון כ"כ מ"א ועיין מש"כ הגר"א בשם הרשב"א דהוא איש מנוון ומסוכן מחמת הליכה (ר"ל שיכול להזיק לו הליכה) וכמו שהחיר ר"א לחי' מטעם זה ודלא כמו שכתב הלשון דהיינו שאם לא ינעול יטער דוח אינו בכלל איסטניס. ודע עוד דמשמע שם וכן במטה אפרים דבאש כזה אפילו בלא ירדו גשמים מותר לנעול סולס והיינו סנדל בלא עקב כדליתא בג"י בפרק מנחות חלילה ע"ש. והנה מה שזכר רמ"א אם ירדו גשמים אפשר דבא לדיוקא דכלל איסטניס אפילו ירדו גשמים אסור א"י דהוא הכרעה בין הגה"ג שהעמיק בדמיון אסור ללבוש מנעלים ובין הירושלמי שהחיר בזה וכמו שכתב הב"ח ע"ש. ודע עוד דאם כריך לילך לדבר מזה והוא מפוקח ואין יכול לילך בלא מנעלים דעת הגה"ג דאסור ואינו דומה נעילה לרחילה דהחירו לעבור במים כדי לקבל פני רבו (והטעם עיין בג"ח) ודעת הטור להחיר בזה וי"ל עוד דגם הגה"ג מסכים להטור עי"ש בג"ח והט"ז כתב דחלילה להטור להחיר בזה ע"ש ועיין בפמ"ג דמפרש להט"ז דמיייר בנפטר לו ע"פ הדחק לילך בלא מנעלים הלא"ה גם הט"ז מודה דשרי ומדבר די אפרים משמע דלהט"ז בכל גווני אסור ומוטב שיחבטל המזה ולא ללבוש מנעלים וז"ל למעשה:

טוהרה. כתבו האחרונים דאם כריך לילך לבין הנכרים אעפ"כ אסור לנעול סנדל אף דלחלא למיחש שילעגו עליו כיון די"א שהוא דאורייתא: (א) ואסור ליגע באשתו. בין בנילה (א) בין ביום וגם לא ירצה עמה בדברים (ב) וכן בכל הפרטים שנכתב ביו"ד סימן קצ"ה: (ב) וכן אסור לישן וכו'. אפילו (ג) הוא צנצנו והיא צנצנה: ב ידאג כל השנה. שמה לא קבלו מענינו ושמרתי לו שהקב"ה אין חפץ בשימושו (ד) ועיין באחרונים שכתב דהוא דוקא כשלא היה מחמת רוב חכילה ושחיה או מחמת הרהור וכדומה אבל כשיודע שכל מחמת הרהור וכדומה אף גדול עונו מ"מ אינו נכספך מיתה כי הוא צנצנו גרם לו וכן אם עלתה לו שנה אינו מובטח שהוא בן עוה"ב. איחא בנפרים דעיקר חקון למי שנכשל ח"ו בזה שיחזקו מכלל והלצה דימי חיו בלימוד (ה) המורה זכות המורה תגין עליו וכדליתא במדרש מנחמה אם חטא אחד ונחתי' מיתה לשמים מה יעשה ויחיה (ו) אם למוד לשנות פרה אחד ישנה שני פרקים ואם למוד לשנות דף אחד ישנה שני דפים. ואם אינו יודע ללמוד יתעסק עכ"פ במידת הנדקה והחסד ויחיה כמו שנאמר רודף נדקה וחסד ימלא חיים נדקה וכבוד עי"ש במדרש] ועיקר לימוד המורה יהיה ע"מ לקיים דלמוד ואינו מקיים נוח לו שלא נברא כמו שאמ"ל וגם לא יהיה בנחה להגין עליו ח"ו: (ד) מובטח לו וכו'. שדוראי י"ל לו זכות הרבה שהגיע עליו (ו) והוא יאריך ימים כדכתיב יראה זרע יאריך ימים. וראוי לתת שנה והודאה על שניתן לו חיים מן השמים [קרבן נחמאל בסוף יומא בנאות ע"ש ע"ש הנוסח וע"ש מה שכתב מקודם בשם האר"י ז"ל]:

שער הציון

(יב) טור וכן העמיקו האחרונים לדינא ודלא כה"ג: (יג) כנלענ"ד בפשיטות: (יד) מ"א: (טו) בנ"א משמע דאין חילוק בזה אבל הט"ז וא"ר והט"ז מקילין בזה וכן המנהג כאשר העיר רש"י ולכן סתמתי להקל: (טז) ט"ז ודע"ה: (יז) אחרונים: (יח) וטוב יותר אם יכול להשיג לנעול סנדל בלא עקב דוקא באיסטניס אבל בלא זה אינו מועיל כלל כדמזכיר בירושלמי והוא בהג"א: (יט) אחרונים: (כ) מ"א וס"א: (כא) מ"א וא"ר וצרכי"ו והג"א וס"א ודלא כט"ז: (כב) מ"א בשם מהרי"ל וכן משמע מהג"א: (כג) אחרונים: (ד) בנכ"י וכתב סופר סימן ק"י והנהגות רב ביו"ד פריינקל וס"א: (ה) והמורה מטהרנו וכתב שאמ"ל על הפסוק יפואו מעינותיך חוזה נמשל ד"מ למען מה מעין מטהר את העמאלים אף המורה מטהר את ישראל ואיחא בזה"ק פ' קדשים לא איחדנו בר נש לעלמין אלא במילי דאורייתא בגין ד"מ לא מקבלין עומאה בגין דלחיה קיימא לנדבא לאילן מסאפי ואסוחא בצורייתא משכחא דכתיב יראה ד' טוהרה עומדת לעד ע"ש עוד: (ו) ואין כונת המדרש דמורה לכו יואל אפילו בלא מדה החסד כלל דהלא כבר אמרו חז"ל דהאומר אין לו אלא מורה אפילו מורה אין לו אלא ר"ל דעיקר החקון הוא ע"י המורה למי שיכולת בידו להגין ד"מ אבל מ"מ כריך לעקוב גם בחסד ולרמס על הנברות ועטר זה יוספר עומדו וכדכתיב בחסד ואמת יוספר עון וירחמו עליו מן השמים להוסיף לו חיים וכמו שאמ"ל כל המרמס על הנברות מרחמין עליו מן השמים: (ז) גמרא:

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב סעיף ו' כתב בהסבר איסטניס, שהוא אדם מפוקח ומצטער בלכלוך רגליו במי גשמים.

הלכות יום הכפורים סימן תרטז

עט באר הגולה

תרטז הקטנים מתי יתחילו להתענות. ובו ב' סעיפים:

א גרימל יומא
ע"ח ב משנה שס
פ"ג ודמוק לה
רכ חסדא ורכ
נחמן ג גרימל
שס ד כרב הווא
ורב נחמן שס
הכרי יומא שס
הר"ף ורמב"ם
פ"ג שס 1 רמב"ם
שס והכל ט

א "התינוקות (א) מותרים בכל אלו (ב) חוץ מבניעילת הסנדל שאין חוששין כל כך אם לא ינעלו. הנה ומותר (ג) לומר לעובד כוכבים (ה) לרחץ ולסוך אצל להאכילם אפילו בידים שרי (טור): ב יקטן"ד (הנריא) בן ט' שנים שלימות וכן י' שנים שלימות (ה) מחנכין אותו לשעות יכיצד הי' רגיל לאכול בב' שעות ביום מאכילין אותו בג' היה רגיל לאכול בג' מאכילין אותו בד' לפי כח הבן מוסיפין לענות אותו בשעות (ו) (וה"ה לקטנה הנריאה) (טור) (ז) יבן י"א בין זכר בין נקבה מתענין ומשלימין מד"ס כדי לחנכן במצות: הנה (ח) וי"א (צ) שאל"ל להשלים מדרגתן כלל (כ"ן וא"ו והגמ"י בשם ה"ג ודוקא ור"א"ס) (ט) יש לסמוך עליהו * צעור שהוא כחוש ואינו חזק להמנעות (תה"ד סימן קכ"א) * וכל מקום שמחנכין אותו צאכילה כן (י) מחנכין אותו צריחה וסיכה (טור) "בת י"ב ויום אחד וכן י"ג ויום אחד שהביאו שתי שערות הרי הם כגדולים לכל מצות ומשלימים מן התורה אבל אם לא הביאו שתי שערות עדיין קטנים הם ואינן משלימין (יא) אלא מד"ס: הנה (יב) ואפי' הוא רק וכחש נרץ להשלים (יג) דחיישין שמה נשרו השערות (תה"ד סי' קנ"ה) יקטן שהוא

באר היטב

(א) לרחץ. וזמן הזה אין נוהגין לרחץ ולסוך כלל. לבוש עסי' שליט ס"ט: (ב) שאל"ל. אצל חינוך שעומ נרץ. ט"ו. ואין

משנה ברורה

א (א) מותרים בכל אלו. צריחה וסיכה ואכילה ושמה שלא גזרו על הקטנים. ומותר לגדול להאכילו ולהשקומו ולסוך ולרחצו (ה) ודוקא רחיצה צלון אצל לא ירחצו צמחין כל גופו אפילו הוחמו מנע"י שהרחיצה צמחין אינה אסורה משום מלות עיניו בלבד שהרי גם בכל שנתו השנה אסור לרחוץ צמחין: (ב) חוץ מבניעילת הסנדל שאין חוששין כ"ב וכו'. ר"ל שאין זה ענינו לקטן אם לא ינעול ונלפוקי אכילה ושמה וסיכה (ב) שהם מועילים לגידול החינוך שכן היה המנהג צמחין ואם הקטן נועל מעצמו אם נרץ למחות בידו נחבא צמחין שמ"ג: (ג) לומר לעבדו"ם לרחצו וכו'. ר"ל אפילו צמחין שהוחמו (ג) טו ציוס דקמס חינוך הוא כחולא אלא חמין אצל אסור לומר לעבדו"ם שיחמם אותן (ד) וכתבו האחרונים שצ"ל שאין נוהגין לרחוץ ולסוך אלא חמין בכל יום ואין מניעת הרחיצה והסיכה נחשבת לו לעינוי כלל אין לרחצו ולסוך ביוה"כ (ה) אפילו ע"י עבדו"ם: ב (ד) הבריא בן ט' שנים שלימות. היינו ששגלם הט' שנים קודם יוה"כ ומ"ש וכן עשר וכו' פי' (ו) נכחש מנן עשר ומעלה: (ה) מחנכין. היינו שאין מניחין לו לאכול כפי הרגלו בחול וכדמסיים. ומלות חינוך לא שייך אלא בנזר ולא בנשר (ו) ולכמה פוסקים גם בשם ליכא חיובא דחינוך (אם לא למנוה בעלמא) (ח) מיהו יש פוסקים שכתבו דליכא חיוב חינוך גם בשם (ט) וכתב המ"א דלפסות לו אוכל בידים אסור לכו"ע אף לאחריו כמו שאר דבר אסור שאסור להאכילו לכו"ע: (י) וה"ה לקטנה הבריא. ר"ל דאף דלענין חיובא דלדוריימא צמח הוא שנה אחת מקודם דלקמיה אפי' לענין חינוך שעות וכן לענין השלמה לא ראו חכמים להחמיר שיהיה צאשה ג"כ שנה יותר מנאש אלא השוו מידותיהם ואמרו דלנריאה חינוך שעות הוא מנ' שנים ומעלה ולכחושה מעשרה שנים ומעלה: (ז) בן י"א בין זכר בין נקבה וכו'. והכל לא זכר התנאי שיהיו צריכים דלענין השלמה אין לחלק בה אם לא שהנער הוא חולה ויכול לנזר לנזר לנזר סכנה: (ח) וי"א שאין צריכין להשלים וכו'. אצל חינוך נרץ בין צעור כחוש ובין צעור צריח (י) וכפי השיעור שזכר גריס הסעיף: (ט) ויש לסמוך עליהו בנער שהוא כחוש וכו'. אצל צעור צריח אין לסמוך ל' אקל ומה שאין מדקדקין בו"ו להתענות שום חינוך בשנת י"ג משום דבו"ו ירדה מולשה לעולם ומן הסתם כל קטן אינו נחשב כצריח לזה (יא) אלא"כ ידוע שהוא צריח וחזק לסנוול. ומדברי הא"ר משמע דלפיו בשנת י"ג אין נוהגין להתענות כל זמן שלא השלים שנת י"ג: (יב) מחנכין אותו ברחיצה וסיכה. היינו שלא לרחוץ ולסוך כלל דלא שייך בה חינוך (יג) אפילו א"ר: (יד) אלא מד"ס. והא דלא חיישין שיהיה שמי שערות צמחו ונשרו כיון שכל לילה שנים רש בה חמין דלדוריימא (יז) מירצו הפוסקים ששגלם י"ג שנים שלו ביוה"כ גופא וצדקו אותו כולו יומא ולא הביא סימנים: (יב) ואפילו הוא רך וכחוש. ר"ל דאף שהקיל הרמ"א לעיל צעור שהוא כחוש היינו לענין השלמה שאינו אלא תקנתא דרבנן משא"כ הכא (יג) דליכא חששא דלדוריימא דשמי שמי שערות נשרו. ולא קאי אדברי המחבר אלא מלמא צאשה נפשיה היא דהוא מיירי ששגלם י"ג שנה קודם יוה"כ או אפילו ביוה"כ אלא שלא צדקוהו כולו יומא ודחיישין שמה נשרו קודם הדיקה: (יג) דחיישין שמה נשרו. ודוקא ביוה"כ דהוא

שער הציון

(א) מ"א ומאמר מרדכי ונגלה מהגר"א שהסכים ג"כ לזה: (ב) גמרא: (ג) הנהגת מיימוני בשם רבינו יהודה וכן הוא בטור: (ד) מ"א בשם הלגטא וס"א: (ה) לטש: (ו) פוסקים: (ז) עין מ"א בשם חסופות ועין נחטק ע' שצדא עוד כמה פוסקים שסוגרים כן: (ח) עין חקרי נזר שהביא בשם הרשב"א ומאיר דיומא ועין עוד שם שהאריך להביא סמומין גם לשיטת זו: (ט) והעמיקו הא"ר וס"א ועין בחקרי נזר צמחין ק"ס שפלגל בענין זה ולענין אין דברי המ"א מוכרחין דלא שייך לומר כן אלא צאכור גמור בין דלדוריימא ובין דרבנן כגון צנן י"א וי"ג דמדרגתן עכ"פ נרץ להתענות ולהשלים ולא כן הכל שאין בה אסור כלל לקטן ולדבריהם הלא מחייב להאכילו לאחר ג' שעות עכ"פ ומוכח דאין שייך על אכילתו שם אסור רק הוא מנוה על אצו לחבו מנאות ומתקום שאין מנאות חינוך כגון צאכור אפי' דגם כפי ליה ליכא אסורא וכן מלמא כעין סכנה זו צריע מנוה לחלק בין חינוך דהשלמה שהוא עמס האסור לחינוך דשעות שאינה כ"א מנוה בעלמא על האכ ע"ש צאכור: (י) דאף דלפי הדעה שניה דנקט להלכה כדעת ר"י ישנה הדין גם לענין חינוך לא ביאר זה הכר לפי שלא פסק כדעה זו רק לענין השלמה [הגר"א וס"א אחרונים] ועין ט"ו: (יא) עין צה"ל: (יב) עין צ"י: (יג) הגר"א וס"א:

הגהות ותיקונים: (א) קנ"ה:

הערות והארות: 1) עין שער"צ ס"י קפ"ו אות ד' לענין אם הוא חייב גם על הקטן עצמו:

ליקוטי דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף ד' פסק דלאם אין מצות חינוך. (ב) בשו"ע הרב סעיף ד' כתב: וכדרך שמחנכין אותן באיסור אכילה ושתיה הן לשעות והן להשלים וכמו שנתבאר, כל צורך לחנכן באיסור רחיצה וסיכה. ומשמע מדבריו שגם ברחיצה וסיכה שייך חינוך לשעות.

פחות מבין תשע (יד) אין מענין אותו ב"כ כדי שלא יבא לידי סכנה: הגה אפילו אם רוצה להחמיר על עצמו מוסיף צדו (כל צו):

א ימנע דכח
ב פקחים דף כ"ד
ג משנה יומא דף
ד פ"ב ג מעבדא
ה פ"ב ש"ס (ע)
ו פ"ב דלקמן (ס"ו)
ז ה"א ש"ס
ח מעבדא דלמחר
ט ותר וטעם כחוש
י פ"א ה ה"א ש"ס
יא כח רמב"ן ופ"ב
יב פ"ד מעבדא
יג המוס' גענין מ'

תריז דין עוברת ומניקה ויולדת ביה"כ. וכו' ד' סעיפים:

א * עוברות ומניקות מתענות ומשלימות ביה"כ: ב יעוברת (א) שהריחה (ב) (ופניה משמנים אע"פ (ה) שלא אמרה צריכה אני) (ר"י נכ"ו) ג ילוחשין לה באזנה שיה"כ הוא (ג) אם נתקדשה דעתה בוכרון זה מוטב ואם לאו (ב) מאכילין אותה (ה) * עד שתתיישב דעתה: ג יכל אדם שהריח מאכל (ו) ונשתנו פניו מסוכן הוא אם לא יתנו לו ממנו (ז) ומאכילין אותו (ח) ממנו: ד (ט) * יולדת תוך ג' ימים (ג) (י) לא תתענה כלל מג' עד ד' (יא) אם אמרה צריכה אני מאכילין אותה מכאן ואילך הרי היא (יב) (ד) ככל אדם וימים אלו (יג) אין מוסיף אותם מעת לעת כגון

באר היטב

(א) שלא אמרה. ואם אמרה צריכה אני אע"פ שאין פניה משמנות. ובשאר כל אדם לא מהני אמירה אלא כשנשתנה פניו מ"א ע"ש ועס"ג: (ב) מאכילין. פ"י שחושבין כוש ברוטע ונותנין לתוך פיה ואם לא נתישבה דעתה נותנין לה המאכל עצמו כ"י צ"ח לבוש. ודוקא עוברת שלפעמים מתיישבת דעתה בדבר מועט אבל חולה מאכילין אותו כפי שיאמר הרופא אך פחות פחות מכשיעור כמ"ש סימן תרי"ח ס"ו: (ג) לא תתענה. אפי' אמרה א"ל מאכילין אותה ואומרים לה אכול ב"ח ועס"י תקנ"ד ס"ו. ומ"מ יש להאכילה פחות מכשיעור מ"א ועס"י ש"ל ס"ד: (ד) ככל. היינו צמחה צריכה אני מחמת לידה אבל אם אמרה צריכה אני מחמת שמחכד עלי החולי נותנין. אור"ה:

ביאור הלכה

* עוברות ומניקות מתענות ומשלימות. ואם יש להמניקה ילד חולה ומסוכן ואינו רוצה לינק כ"א ממנה ואם תתענה סכנה הוא להילד אינה מתענה אפילו ביה"כ [נה"ט בסימן תרי"ח בשם תשובת דבר שמואל]: * יולדת תוך ג' ימים וכו'. ובספר שדי חמד מביא בשם כמה אחרונים דהמפלה ג"כ דינה כוללת ע"ש:

(ב) ופניה משמנים אע"פ וכו'. ובאין פניה משמנים אין מאכילין אותה אלא צריכה (ג) צריכה אני לאכול: (ג) אם נתקדשה דעתה וכו'. שלפעמים מתיישבת דעתה (ג) אחר שמוכרין לה שיום הזה יום הכפורים הוא שכל העולם מתענין בו: (ד) מאכילין אותה. פ"י שחושבין (ד) קיסם ברוטע (ר"ל איזה טיפות) ונותנים לתוך פיה ואם לא נתישבה דעתה נותנין לה רטע פחות פחות מכשיעור כפי שיצטרך לקמן בסימן תרי"ח ואם גם כזה לא נתישבה דעתה נותנין לה מן המאכל עצמו פחות פחות מכשיעור עד שתישבה דעתה. ודוקא עוברת מדקדקין עמה בכל הנוכח לעיל משום שלפעמים מתיישבת דעתה בדבר מועט (ה) אבל חולה מאכילין אותו כפי שיאמר הרופא וכן כשמתאכילין אותו ע"פ עצמו כשאומר צריך אני ג"כ מאכילין אותו עד שיאמר די אך בכל זה מאכילין אותו פחות פחות מכשיעור וכפי שיצטרך לקמן פ"י תרי"ח: (ה) עד שתתיישב דעתה. ואינה צריכה אומד (ו) הרופאים לזה: ג (ו) ונשתנו פניו. ובכל נשתנו פניו (ז) אע"פ שאומר שלבו חלש וצריך לאכול אין מאכילין אותו [כ"כ מ"א וא"ר ונשיעות יעקב מנגמס בזה ועיין בחסם סופר בחלק אה"ע ח"ב סי' פ"ב שדעתו דלף שאנו אין מאכילין אותו מחמת שהוא בחזקת בריא מ"מ החולה עצמו היודע מרת נפשו יוכל ליקח לעצמו ולאכול בין ביה"כ בין בשאר אסורין כיון שמרגיש בעצמו שיוכל ללכת ליד סכנה:] (ז) ומאכילין אותו. ר"ל ג"כ (ח) הקל הקל כמו באשה עוברת וכנ"ל. ודע דמה שהקלנו באשה עוברת וכן בכל אדם שהריח הוא דוקא עד שתישבה דעתה (ט) אבל אחר שנתישבה דעתו אין להם לאכול שאר היום דלא אמרינן כיון שהותר מקלם היום באכילה הותר כולו: (ח) ממנו. ואעפ"כ צריכה מרת ימים אחת מאכל יתר מאלו כל שפילטו כל הרוק שיצא צפיו ולא יצטרך לזה יד סכנה [כדליתא בכתובות ס"א ע"ב] ח"א: ד (ט) יולדת וכו'. ואפילו אם לא ילדה עדיין רק אחוה וכו' חבלי לידה וכו' המצטרף לעיל בסימן ש"ל ס"ג דנקדשה יולדת לענין לחלל עליה את השבת וה"ה דנקדשה גם יולדת לענין זה שלא תתענה [מאמר מרדכי]: (י) לא תתענה כלל. אפילו אמרה אני צריכה לאכול (י) מאכילין אותה ואומרים לה אכלי (יא) אכן מ"מ יש להאכילה או פחות פחות מכשיעור (יב) אבל בלא אמרה אני צריכה מאכילין אותה בדרכה וא"ל לחלק בפחות מכשיעור ויש מחמירין שגם בזה צריך להאכילה פחות פחות מכשיעור: (יא) אם אמרה צריכה אני וכו'. מיירי כשצדקתיה אומרות (יג) שאינה צריכה או שהרופאים אומרים שא"ל דלא צעין שתאמר צריכה אני ונמאכילין אותה (יד) פחות פחות מכשיעור ומהני אמירתה משום דלכך יודע מרת נפשו וכלקמן בסימן תרי"ח אבל כשאין שם מי שיאמר שאינה צריכה (טו) אז אפילו בפתחא שאינה אומרת כלום או שאומרת שאינה יודעת אם היא צריכה (טו) מאכילין אותה: (יב) ככל אדם. דמשם ואילך הרי היא כשאר חולה שאין בו סכנה דודאי אין שום סכנה מחמת לידה לאחר ז' ימים ללידתה לפיכך אף אם אמרה צריכה אני לאכול מחמת צער לידה אין מאכילין אותה (יז) אבל אם אמרה צריכה אני לאכול מחמת שמחכד עלי החולי מאכילין אותה כדרך שמאכילין כל חולה כשאומר צריך אני כמו שיתבאר בסימן תרי"ח ע"ש: (יג) אין מוסיף אותם מעל"ע. עיין לעיל סימן ש"ל צמ"ב סק"י דכמה פוסקים סוברין

שער הציור

(יד) מ"א וס"א: (טו) רבינו מנחם וביא לא סמוכין מירושלמי פרק שני שעירים ע"ש: (א) אשכול ומלשון ר"י משמע שהולך מחמור ואפשר דלא שייך זה כ"א אחר מ' יום ועיין ברבינו מנחם וס"א: (ב) מ"א וס"א והיינו אחר שלושים לה ועדיין לא נח דעתה: (ג) ועיין במאמר שכתבנו לענין לה מענין היום מרגשין בדבריהם הנצחה על העובר שאם תתישבה דעתה תהא נצחיה על עוברת שהיה יראת שמים מזה: (ד) גמרא: (ה) מ"א בשם הרא"ש וכו' ע"פ: (ו) פוסקים: (ז) א"כ הוא חולה שאז אפילו לא הריח ריח מאכל והוא אומר צריך אני או שהרופאים אומרים שהוא צריך לאכול מאכילין אותו מיד כפי הצורך לו וכלקמן בסימן תרי"ח: (ח) פוסקים: (ט) רבינו מנחם ופשוט: (י) ב"ח ומ"א: (יא) מ"א וס"א: (יב) הנפוח ריב"ש וכן נראה להורות דכל"ה הא"י מתקמץ על דלת דמ"א ומש"כ יש מחמירין הוא הגר"ו בסימן תרי"ח: (יג) דגול מרבה והגר"ו: (יד) הגר"ו: (טו) הגר"א וקרבן נתנאל בפרק מפניו ודגול מרבה והגר"ו: (טו) ומסתברא דגם בזה מאכילין אותה פחות פחות מכשיעור: (יז) א"ל בשם אור"ה וס"א:

הגהות ותיקונים: (א) נתיב כ"ז: (ב) ונראה דצ"ל ולכן:

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב סעיף ב' כתב כהמ"א.

הלכות יום הכפורים סימן תריז תריח

פ באר הגולה

אם ילדה בשבעה בתשרי בערב אין מאכילין אותה ביה"כ (יד) אם לא אמרה צריכה אני אע"פ שלא שלמו לה ג' ימים עד י"כ בערב משום דכיון שנכנס יום רביעי ללילתה מקרי לאחר שלשה:

תריח דין חולה ביה"כ. ובו י' סעיפים:

א משנה יומא פ"ג
ב הר"ש שם
ג ממר"ר דר' יואל
ד פ"ג ד שם
ה הרמב"ם פ"ג
ו כמנ"ח ה"ה משום
ז דסק"פ נפשות להקל
ח חת"ס הגמרא
ט שם ז משמעות
י הגמרא שם

א * חולה שצריך לאכול אם יש שם (א) רופא בקי אפי"ה הוא (ה) עובד כוכבים בשאומר אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד עליו החולי (ב) ויסתכן מאכילין אותו על פיו ואצ"ל שמא ימות יאפי"ה אם החולה אומר א"צ (ג) שומעים לרופא * וואם החולה אומר (ד) צריך אני אפילו מאה רופאים אומרים א"צ (ה) שומעים (ג) לחולה: ב (ו) רופא א' אומר צריך (ז) ורופא א' אומר א"צ מאכילים אותו: הגה וה"ה לנשים נגד שנים (ח) ואפילו קטן (ד) יותר צקלין מקטן כנ"ל: ג (ט) וואם החולה ורופא אחד עמו אומרים שא"צ (י) ורופא (אחר) אומר צריך יא שהחולה

באר היטב

(א) עובד. וכתב הר"ש דעובד כוכבים או אשה נאמנים להכחיש ישראל: (ב) ויסתכן. וה"ה אפי"ה אינו אומר שיסתכן רק שאומר שאפשר שיכבד עליו החולי ונתנין לו שאנו חוששין שמא יסתכן. אחרונים: (ג) לחולה. אפילו הרופאים אומרים שהמאכל יזיקוהו שומעין לחולה

משנה ברורה

קוצרין (יח) דימים אלו נמנע"ע שיערו אותם (יט) וא"ש להקל למעשה וכן מנא"ה ביעווע וינקד דהמיקל נספק נפשות לחשוב השבעה ימים מעל"ע לא הפסיד: (יד) אם לא אמרה צריכה אני. והיינו כשחברותיה אומרות שאינה צריכה וכו"ל במק"א:

א (א) רופא בקי. פי' בקי (א) צאווה מקום ועיין לעיל סימן ש"ח סעיף י"ד דהדיא שם המחבר דעת י' מי שאומר דלא בעינן בקי אלא כל אדם בחזקת בקי קטן לענין ספק נפשות (והיינו צאומר עכ"פ שמדין בחולי זה) ומסכים הרמ"א שם ד"ה או דוקא ברופא ישראל אצל בעו"ס אינו נאמן עד שיהיה בקי (ב) וה"ה הכא ודע בדיוולת לכו"ע מהמנינן לנשים דאינהו בקיאי בזה [ד"מ]: (ב) ויסתכן. ה"ה אפילו אינו אומר צהדיא שיסתכן רק שאומר שאפשר שיכבד עליו החולי ונתנין לו (ג) שאנו חוששין שמא יסתכן: (ג) שומעים לרופא. דשמא הוא (ד) נבעת ואינו מרגיש בחייו מחמת רוב חולש. ואפילו החולה נעצמו הוא רופא מומחה [פמ"א]: (ד) צריך אני. אפילו אם (ה) הרופאים אומרים שהמאכל יזיקוהו שומעים לחולה: (ה) שומעים לחולה. היינו כשהחולה אומר שמרגיש נפשו שצריך לאכול שאם לא יאכל שמא יכבד עליו החולי ונבלע שמזכירין לו (ו) חתלה שהיום הוא י"כ דקדק עליו יותר דלכ

* חולה שצריך לאכול וכו' אפשר שיכבד עליו החולי וכו'. עיין בפמ"א וכו"א דהיינו אפילו הוא לע"ע חולה שאין לו כח לאכול נפשות שומעים שם לא יאכל אפשר שיסתכן עליו החולה ויכול להיות שיצא ליד כחה. ונענין מה שכתב הר"ש אפילו הוא עכו"ם כתב בספר תפארת ישראל דהאדמ"ה י' להתייבב בדבר דבעיני ראייתו דשקני להמנומניהו דלכל חולי קל אומרים חמ"ד שכשיטענה יסתכן. וכו"ל בדבריו כתב בשו"ת רמ"ן חא"ס סימן ע"ל אות י"ד וכן בשו"ת רוח חיים סימן תקנ"א אות ד' גם לענין רופא ישראל שהרבה מהם חסידים לעצור על ד"מ ולחלל שבת וגם הם אינם מתענים מזד אפקירותא ל"ע רב אם יש לסמוך עליהם ע"ש ונאמרו דבר מלי לפי ראות עיני המורה את הענין וכתבו שכתב בספר מטה אפרים סימן תרי"ח אות ב' ח"ל והדבר מלי גדלות עיני המורה ובצקאות בעיוס בענין הזה ע"ש. ולענין אם ח"ו יש מגפה (היינו מה שקורין חאלערע) ר"ל בעיר עיין מה שכתבנו בסימן תקע"ו צה"ל כסם פסחי עולם לענין הד' נמוות. ולענין יוה"כ עיין בח"ס ח"ו סי' ט"ו ודעם כעת בשו"ע לעמבערג בהגהותיו אמנם בספר ראשית כצורים בדף ל"ג חולק עליו ע"ש ועיין בספר שדי חמד במערכת יו"כ סימן ג' מש"כ בזה: * ואם החולה אומר צריך אני אפילו מאה וכו'. עיין ט"ו שמתדד לומר דדוקא כשהחולה מחמיל ושואל לאכול אכל אם הוא אין שואל כלום אלא כששואלים אותו אומר צריך אני בענין דוקא שיהיה רופא אחד אומר דבריו ואז מהני

יודע מרת נפשו ואחזקין אינשי ברשיעא לא מחזקינן. כתב הפוסקים אם החולה רוצה להחמיר אחר שצריך לכך עליו נאמר אך את דמכס לנפשותיכם אדרוש. עוד כתב (ו) דנמקום שמאכילין אותו אין צריך כפרה ע"ז דלואם רחמנא מפריה כ"ש שלא היה רק כח"י שיעור וכפרה לא נאמר רק על השוגג: ב (ו) רופא אחד אומר צריך. ואפילו אם הוא עכו"ס או אשה (ח) הרופאים להכחיש הרופא שני ישראל שאומר אינו צריך משום דסק"פ נפשות להקל (ט) ודוקא אם העכו"ס הוא בקי אצל כשאינו בקי (י) אינו נאמן להכחיש ישראל: (ז) ורופא אחד אומר א"צ. והחולה שותק או שאומר שאינו יודע דאם גם החולה אומר שא"צ לא היו שומעין לרופא האומר שצריך וכלקמיה בס"ג: (ח) ואפילו קצתן יותר בקיאי מקצתן. ר"ל שאותן שנים שאמר א"צ (יח) הם יותר בקיאי ומופלגין בחכמה זו. ועיין במ"א ונא"ר שדעתם להורות כהפוסקים שסוברין דכשהן שוין במנין הולכין אחר הבקיין ומופלגין בחכמה זו יותר דלא כהרמ"א (יב) אכן אם אותן האומרים שצריך הם מרובין אזלינן במר דידהו להקל אף שאין חכמים ובקיין כ"כ: ג (ט) ואם החולה ורופא אחד אומרים שא"צ כו'. קמ"ל בזה דמגרסינן דברי החולה לרופא (יג) ולא אמרינן בזה נבעתה הוא ואינו מרגיש במחלתו וכו"ל במק"א: כיון דגם רופא אחד אומר כמותו: (י) ורופא אחד אומר צריך וכו'. ואם הרופא ההוא

הוא

שער הציור

(יח) וכתב מנא"ה גם באכילת חלכות יולדת שכתב צהדיא דהי' ג' ומניס ג' שבעה ונלשים מעל"ע מניין להו: (יט) ומ"מ נראה דיש להאכילה פחות פחות משיעור: (א) כן משמע ברמב"ם פ"ב מהלכות שבת ע"ש וי"כ רבינו מנחם פ"ב מהלכות שבת ע"ש: (ב) ד"מ במנין זה ופשוט: (ג) אחרונים: (ד) גמרא: (ה) מ"א בשם רד"ז וכו"א: (ו) הגה"מ פ"ב מהלכות שבת ע"ש: (ז) חסונת בנין ליון הדשוט: (ח) פוסקים: (ט) לפי מש"כ רמ"א לעיל במנין ש"כ מ"ה הגה"ה: (י) אפילו אם הישראל ג"כ אינו בקי כמותו: (יא) ואפילו אם הרבה יותר במנין מאלו האומרים צריך דאין הולכין נספק נפשות במר רוב דיעות וכלקמיה בס"ד ואף דהם ג"כ אינם חכמים כ"כ כן ביארו האחרונים דברי הרמ"א: (יב) א"ר דמה מנפק דעת הרמב"ם דאליין במר רוב דיעות וכן משמע ג"כ ממ"א: (יג) פוסקים:

הגהות ותיקונים: א) תקנ"ד בה"ל ד"ה דבמקום: ב) כ"ג:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ה' פסק בהמחבר דאין מונין מעל"ע.

אינו אומר כלום ורופא אחד אומר צריך ושנים אומרים א"צ אין מאכילין אותו: ד"א שנים אומרים צריך אפי' מאה אומרים א"צ ואפי' החולה אומר עמהם שא"צ מאכילים אותו (יא) מאחר ששנים אומרים צריך. הגה וה"ה * אם החולה ורופא אחד עמו אומרים צריך (יב) אע"פ שמהלך ורופאים אומרים א"צ מאכילין אותו (טו) ולא חיישין דהחולה אומר צריך משום דמאמין לרופא זה שאומר צריך (צ"י נסמ"ה"ל): ה' א"ם החולה אומר א"צ (יג) והרופא (ה) מסופק (יד) מאכילין אותו אבל אם הרופא אומר א"צ והחולה אומר (ו) איני יודע (טו) אין מאכילין אותו: ו' א"ם הרופא אומר שאינו מכיר את החולי הרי הוא כאדם דעלמא ואין דבריו מעלין ולא מורידין. הגה מיהו אם נמלט הכנה עד שנראה לרוב בני אדם שהוא מסוכן אם לא יאכל (טז) מאכילין אותו (א"י ה"ה"ה"ה) [*] כשמאכילין את העוברות או את החולה (יז) מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשיעור הלכך מאכילין אותו (יח) * כשני שלשים ביצה בינונית (יט) וישנה (כ) כדי אכילת ד' ביצים והשתיה (כא) ידברין בחולה עצמו כמה היא כדי שישלכנו לצד אחד ויראה * כמלא לרגמיו: ח' וישקוהו פחות מאותו שיעור וישנה בין שתיה"ל לשתיה (כב) כדי אכילת ד' ביצים ולפחות ישנה בין שתיה לשתיה (כג) כדי שיעור שתיית רביעית * וואם אמדוהו שאין השיעורים הללו מספיקים לו (כד) או שהחולה אומר כן או שנסתפקו בדבר מאכילין ומשקים אותו (ו) כל צרכו

בזאס אחד מופלג בחכמה מאילין בשבילו אפי' כנגד שנים: (ה) מסופק. פי' שמכיר החולי אלף מתופק אם יסבין ט"ו: (ו) אינו יודע. דלמי יודע של חולה לאו כלום הוא דרובין וכולים אינם יודעים ובקאים שבחול ש"כ כ"ב בשם רמב"ן. ונראה מזה ארסם החולה רופא וממילא הי' אינו יודע שלו כלוא אמר רופא

אחר ט"ו: (י) כל זכור. והב"ח כתב דההגין שנותניו לפניו מאכל ואומרים לו יו"כ הוא ואם יאכל הרשות בידו וכן ביולדת אחר ג' חודש שבעה וט"ו כתב וי"ל דל"ל לו אם אהה יודע שיש לך סכנה מאכל כשיעור ואם לאו מאכל מחלה פחות מכשיעור דאם לא יאמר לו

(יד) הוא מופלג בחכמה יותר מחארים חוששין לדבריו להאכילו אף שהם רבים נגדו (טו) אבל אם המופלג אומר א"ל ושנים שאין מופלגים ואומרים תריך הולכין אחר רוב מנין ומאכילים אותו: ד (יא) מאחר ששנים וכו'. ר"ל דמאי כמאה חשיבין ולא אזלינן בחר רוב דעות בחכמה נפשו: (יב) אצ"פ שמהא דרפאים וכו'. אפי' (טז) הם בקיאים ומופלגים יותר בחכמה מרופא זה משום דהחולה מקשיעו ולב יודע מרת נפשו: ד (יג) והרופא מסופק. פי' שמכיר החולי אלא שמסופק אם יסמך דל"ה הו' כאניס לעלמא: (יד) מאכילין אותו. לדברי החולה מועיל רק בשמור תריץ פיו וכו'. וממילא מקבילין אותו מחמת דברי הרופא שמסופק דכפי הוא ספק נפשו ולהלל: (טז) אין

אפי' כנגד ק' ולא העתקתי דבריו במשנה בדורה כי הריהו אחרונים [הא"ר]
והר' שלום ומטה פאריס ומאמר מרדכי' מולקין עיני: * כשמאמילין את
ועוברות. אינו שהריהם מאלכו ודעתן פניה ודלעלי שנים תרי"ז * כ"ג
וה"ה לכל שנים שהריהם מאלכו ושעתו פניה וכו' יולדת תוך שלשה שבועות
אינו זריכה לאכול ואם לא אמה אינו זריכה מאכילין אותה בדרכה וא"ל
לחם בפחות מכשיעור כן כתב בדפוסם הבאין ר"ב פיינקלן והר"ר * מחמיר
תהם: * כמלא לגומיו. עיין לעיל בסתם תרי"ב כ"ב סק"ל וכו' * ואם
אמדרוהו וכו'. עיין בפסוקים גיין ציון ח"י (כ"ד). דבכל אכילה חלף אף אם
הותר לו לאכול פעם אחת יותר משיעור מ"מ על אכילה השניה אם היה
די לו בפחות משיעור והוא יאכל כשיעור חייב כרה לכן חייב לשער בכל
אכילה וכלכל אם די לו בפחות וקשה מאד לשער כן וארץ לזה זריחות
ובקבוצה עיי"ש [פ"ג]:

רופא: (יו) דרוב חולים אינם יודעים ובקיאים בחולי שלהם. והיכה
לרץ מחליטין אותו ודעם ה"י דאס הסולה נעמנו הוא רופא והוא
ננו לרץ [ואו] מפסקע פ' דלפאר שאינו מציין על עצמו צעם מחלתו
הוא לא שום שאין דעמו ללולא כ"כ בודאי יש מקום לדברי הא"ר.
אומם מעט מעט. מייד כדי להסב זה להשקיע רעיונם וכלקמן ב"ם.
ה' י' חיוז: (יט) וישערו. ר"ל אחר אכילתו כדי שלא יעטרפו האכילות
יתמין עכ"פ כדי שיעור אכילת ג' ביצים - דלכמה פוסקים נשיעור זה
ואו. ר"ל דלענין שחית מלא לוגמיו לרץ לשער בדדיה ולא דעלמא
דוהיני שכינים לתוך פיו משקין ופליטתם לתוך ל"י וכן ישער
לרץ אכילת ג' ביצים ושיעורו הוא ישה ביצים צ"ל אכילת לאכילת
שכצם שההפסק בין אכילת לאכילת יהיה כשיעור ט' מיוטון שזה
כדלעיל בסמ' תר"צ לאכילת ושחית אין מאטרפין (כב) כדי
שיעור שחית רביעית. דלכמה פוסקים נשיעור זה היו הפסק
או שהחולה אומר כן. וכתבו האחרונים לנהוגין שנוטין לפניו
מאכל

מאכילין אותו. דאינו יודע של חולה אינו מחמת בקיאות כדריש
 שהרופא (י) הוא מטופק ואומר איני יודע אף שרופא אחר ואומר
 מטופק ואומר איני יודע ג"כ מאכילין אותו אפי' אם רופא אחר ואומר
 אף שהוא רופא ע"י" ונראה דתמיו לו לפי מזה הממלה אם הוא
 ו (טז) מאכילין אותו. כלל רופאים דקפא נפשות הוא: (ז) מאכילין
 (יח) בשני שלישי וכו'. ה"ה יומר מעט רק שלא יהא קרוב לצ"ה ד
 להדדי: (כ) כדי אכילת ארבעה ביצים. ואם קשה לו להממין שיעור
 הוא ג"כ הפסק ולא מטטרפו להדדי מ"א: (כא) יבדקו בחולה ע'
 דלעיל בסימן תר"ב. וכפיה האחרונים כי החולה לבדוק לו מעט
 מעיו"ח ויבט לו המורה שעות (וייער) כמה מניינוטין שיש שהוא
 וכן צ"ן שחיה לשמיה ודלקמיה [ועיין בתשובת חתם סופר פ"ו סט'
 שיעור כדי אכילת פרסן] דלא שצ"ן אכילת לשמיה א"צ לשהות כלל
 אכילת ד' ביצים. ולפחות יסור כדי אכילת ג' ביצים: (כג) כדרי
 ללא יטטרפו להדדי ודלעיל בס' תרי"ב ס"ט"ו וע"ש במ"ג: (כד)

מאכל

(יד) טור בשם הרמב"ן והוצא בלארונים: (טו) שם בעור בשם הרמב"ן והעתיקו במתה"ש: (טז) מנהו אפרים (יז) רמב"ן: (יח) משמעות הרמב"ן שהוצא בב"י וכ"מ מהע"ז וכ"כ הפמ"ג. ועיין במתהו אפרים שהחליט דלא שנים אומרים א"ל אין ספקין של אחד מוולא מידי שנים ומלמד עוד שם דה"ה בשנים מסופקים נגד שנים ואין שאומרים א"ל אין דבריהם כלום עיי"ש:

העשרות והאחרות: 1) עיין בה"ל תרי"ב סעיף י' ד"ה אם יש וכו' לענין השהוי בהשתייה גופה:

הערות והארות: 1) עיין בה"ל תרי"ב סעיף י' ד"ה אם יש וכו' לענין השהוי בהשתיה גופה:

הלכות יום הכפורים סימן תריח תריט

פא באר הגוי'ה

ע' משנ' יומא פ"ג
פ' תריסא
צ' טור בשם אביו
הר"ם והגה"מ
ושמחת הר"ם וחסד
הרשב"א
א' טור בשם מהגב
השמו וז"ל מהג
דר"ם ספדא ב' דנע'
ר"ם והפלו הטור
וב"י הטקס שמחיר
על הפחד דחשאה
ב"ד פ' ר"א וכן
נהגו
בפאלאס
והר"ם
הפסדים

(מיד): ט' מי שאחזו (כה) בולמוס והוא חולי שבא מחמת רעבון וסימנו שענינו כהות ואינו יכול לראות מאכילין אותו (כו) עד שיאורו עיניו [נ] ו'אם אין שם מאכל של היתר מאכילין אותו מאכל איסור ואם יש כאן שני מיני איסורים אחד חמור מחבירו מאכילין אותו הקל תחלה: הגה' אס' צריך לשער ויש כאן נהמה שצריך לשוטטת ונשר נפלה מוכנת (כו) ע"ל סי' שצ"ח סי' ד':
י' (כה) יחולה שאכל ביוה"כ ונתיישב דעתו בענין שיכול לברך צריך להזכיר של יוה"כ בברכת המזון (כט) שאומר (ס) יעלה ויבא בבונה ירושלים:

תריט סדר ליל יה"כ. ובו ו' סעיפים:

א' ליל יה"כ נוהגים (א) שאומר (א) ש"צ בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה על דעת המקום ועל דעת הקהל אנו מתירין להתפלל עם (ב) [א] העבריינים (ב) [נ] ו'נוהגים שאומר כל נדרי וכו' למ"ש רב סעדיה גאון כמנהג הקדמונים להחיר השטות משה שעבר גנון נדרי שגנו ואומין וכן מנהג הספרדים

שערי תשובה

ע"ש ועין דת' אפרים על טריפות בקונטרס השטות שם כחבתי בשיעור רביעי' של מורה ושיעור אגודל והנאחי שם דברי הל"ח בפסחים: [נ] ואם אין שם מאכל של היתר. כתב ג"צ סי' ל"ו על מ"ש מהג"א סי' תרי"ח סק"ט להקשות על הרמב"ם וכתב לישב דמירי בחול ד"א אלא דאם אפשר לתקן צריך לנשר אפי' בשבת אפילו בירקות ע"ש:
[א] העבריינים. עין צה"ט ועין בשכנה"ג שכתב ששמע ממנה"ס סבא ז"ל שהיה אומר את העבריינים והכוונה שמחירין אותם מעבריינותן כדי להתפלל עמם ונוסחא זו נכונה וכן אפי' נוהג לומר והב"ח כתב שא"ל אפי' רק בישיבה של מטה מחירין ואין נוהגין כן ועי' בא"ר שהכוונה שבישיבה הם מסכימים אחת על ההתרה ודלא כהמ"א" שהבא דברי הב"ח על נוסחא שלו ע"ש. ולפי"ז גם מ"ש הט"ז דש"ך לתורה מועיל נראה שגם זה אינו משום דלא הו' הם המחירים ע"ד המקום וע"ד הקהל ר"ל בהסכמתם אבל לא בחזרת שליחות להחיר וגם נראה שאין מועיל שליחות ליחיד ביה"א וקולתיו: [נ] ונוהגים שאומר כל נדרי וכו'. וכתב בשאלת יעקב סי' קמ"ה שהנוסח של הקדמונים הוא לומר די נדרנא דקאי על העבר ולר"ם דקאי על משנה ברורה

ומאכל ואומרים לו יו"כ היום ואם אחת חושש שיהיה לך סכנה אם לא תאכל כשיעור צנת אחת אכול צנת אחת ואם לאו תאכל מעט מעט פחות מכשיעור. וכתבו האחרונים דלר"ך כל מורה להיות דייטם אלו שגורים צפוי מצעיה"כ כי יוכל להיות דבשהיות מעט יש בו סכנה נפשות. ואם הוא שאלה שהמורה צריך לעין הדין יש שם אחר צקי שיועד להשיב מיד אין חולקים בזה כבוד להרב. ועין עוד מדיינים אלו בהלכות שבת סימן שצ"ח וסימן ש"ל כי אין צו יוה"כ לשבת אלא שזה זדונו בסקילה וזה זדונו בעונש כרת. (כה) בולמוס. והוא (יט) מקורן למות עי"ז וכשמראיתו חזרת בדוע שמתרפא. ואיחא צמחא דעיקר הסימן שהאירו עיניו משיודע להצטין צין טעם תבשיל יפה לטעם תבשיל רע: (כו) עד שיאירו עיניו. משמע מלשון זה דבזה אין צריך לזמנא ליתן לו פחות פחות משיעור וכנ"ל דיוכל לנצח ע"י שהיה לסכנה: (כו) עיין לעיל סי' שצ"ח סי' ד'. דמבואר שם דכיון שהוא צריך לאכול לאחרא והנפילה מוכנת מוטב להאכילו נפילות: י' (כה) חולה שאכל ביוה"כ. וכן יש לנהוג לנערים שאוכלים ביוה"כ וכן היוולדת שאינה מתענה [מנ"א] (כט) שאומר יעלה ויבוא. הטעם כיון דבהתירה אכל הו"ל יוה"כ כמו לדודן שאר יו"ט (כ) ואם חל בשבת אומר ראה והחליטנו (כא) ויש שמקילין בזה שאפילו יעלה ויבוא א"ל לומר שלא תקנו אלא במקום שמוה צארכמו

שער הציור

(יט) רש"י: (כ) אחרונים: (כא) ט"ז וגם המ"א מלמד מעיקר הדין כן אלא ש' שצ"ח י' לפסוק כהטור ולא להקל. והנה המ"א הביא בשם שה"ל שסובר כן ובמאמר מרדכי הביא בשם ארי"ם שסובר כן. אכן כיון דהוא רק נקשה בעלמא יעלה ויבוא וכן ראה ואין בזה חשש ברכה לנפלה ויכל לומר משא"כ קידוש כמו שכתבנו למעלה: (כב) מ"א וכן סתם במטה אפרים והג"א וז"ל ועיין בחידושי רע"א: (כג) פמ"ג וז"ל: (א) אחרונים: (ב) אפילו לשלח כזר כן מסק בשכ"ט: (ג) פמ"ג: (ד) דא לרמו שאין לו להקל בנשים פושעי ישראל שלא יהיו בכלל מתעניינים ומתפללים והיינו כי שם שמים מתעלה ומתקדש בשעה שהנשים חורגים בשמחה ורואים להתאגד ולהתנהג כמעשה הנדקקים [פרישה]: (ה) פוסקים:

הגהות ותיקונים: (א) כהט"ז: (ב) להלך:

ליקוטי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב דאם הגדול הוא ש"צ (קבוע בעיר) א"צ לצרף עוד שנים.

ג פירושין מ' ד טור
 בשם מהר"ם אשכנזי
 פ"ט מדרש רבה פ'
 ואחשבה ה' ממחלה
 דרשם שבת כ"ד
 ו טור פ"ט פירקין
 ר"א ור"כ הגה"מ
 בשם מהר"ם אשכנזי
 פ"ט מדרש רבה פ'
 כפי' תר"ו ח שם
 מביאם מקרי
 ירושלם ויחא י"ט

(ג) ואח"כ אומר (ג) שהחיינו (ד) יבלא כוס: הגה והא"כ מחפלים ערבים ונוהגים לומר כל נדרי
 (ה) צעדו (ד) יום וממשך בניגונים (ו) עד הלילה ואומרים אותו ג"פ וכל פעם מגביה קולו יותר
 מבראשונה (מהר"ל) וכן אומר הש"ץ ג"פ וסגולה לכל עדם וגו' והקהל אומרים ג"פ ואומר ה' סלחתי
 כדברך (מנהגים) ואל יסנה אדם ממנהג העיר (ז) אפילו בניגונים או בפיונים שאומרים שם (מהר"ל):
 ב יבלייל יוה"כ ומחרתו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (ח) בקול רם: ג [ג] (ט) "אם
 חל בשבת אומרים ויכולו (י) וברכה אחת מעין שבע וחזרתם מקדש השבת (יא) ואינו מזכיר של
 יום הכפורים. (וא"ל אינו מלכנו בשבת אצל שאר הפלישות והסתיונות אומר כמו בחול) (יב"ש) סימן
 תקנ"ז ומנהגים: ד (יב) יצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו: ה י"ש (ה) שעומדים
 על גרליהם כל היום (יג) וכל הלילה: ו "נוהגים (יד) ללון בבהכ"נ ולומר (ו) שירות ותשבחות כל

באר היטב

זה ג' פעמים: (ג) שהחיינו. וכן לאומרה בלשם עם הש"ץ וסימיה
 קודם הש"ץ שאמר אמן: (ד) יום. משום דדומה להסרת נדרים
 שאין מפירין בשבת וי"ט ולכן י"ל מצע"י ב"ה. והקהל אומרים כל
 נדרי עם הש"ץ בלשם דאין מנאי הש"ץ מועיל לנצור ד"מ לנצח.
 ומנהג פשוט הוא להטעם בטלית מצע"י ומצרכין עליו וי"כ האר"י
 ז"ל. ואם נחטף בלילה אין לברך עליו וע"י ספר הכוונות ועיין יד
 אהרן. והבאר היטב אשר לפני לא דק בזה ע"ש: (ה) שעומדים.
 היינו בשעת חפלת ערבים אצל מי שעומד כל הלילה לא יוכל להסתכל
 לסמוך לשום דבר. מהר"ל ד"מ. וטעם העמידה להיות דוגמת
 המלאכים ולכן הנשים לא יעמדו מ"מ. ומי שעומד פעם א' ודעמו לעשות כן כל ימיו לר"ך המרה: (ו) שירות. ומי שיעף ויבא יאמר
 עכ"פ ד' מומרים הראשונים שבהלים קודם שיצאנו כי הם מקושרים שלא יבא ליד קרי שצדק ש"י מיתות וד' מומרים יעלה למנין קרי.
 וטוב שלא יעטוף צברים וכסחות המחממין ועכ"פ לא יבא גרליהם ש"ה. והיון צדיה"כ י"שן צמערב או צדיה"כ של נשים דהיון צדיה"כ

ברכה

והנחילנו ד' אלהינו בזהב וצירוף שבת קדשך ויטונו צ וכו' וסיים
 כי אלה סלמן וכו' ולא לומר ודברך אמת וקיים לעד: ב (ח) בקול
 רם. דהוא שירת המלאכים וידיה"כ גם ישראל דומין למלאכים:
 ג (ט) אם חל בשבת וכו'. ובתפלה אומר ותמן לנו ד' אלהינו
 (י) בזהב את יום השבת הזה ואת יום נוס הכפורים הזה:
 (יד) וברכה אחת מעין שבע. וצריך לומר (טו) בזה המלך הקדוש
 שאין כמוהו: (יא) ואינו מזכיר של יוה"כ. (יב) בדרכה זו אינו
 נא בשביל יוה"כ דהלא אם חל יוה"כ ביום חול א"ל לומר זה
 ברכה אחת מעין שבע: ד (יב) צריך להעמיד וכו'. דרך שמענו אצל
 מרע"ה שאהרן וחור תמכו צדיו (יז) ועכשיו המנהג שעומדים אצל
 חזן עד אחר צרכו ואם חל בשבת שאומרים מומור שיר ליום השבת
 קודם צרכו יכולים לחזור למקומם בחפלת אמירת מומור: ד (יג) וכל
 הלילה. היינו (יח) בשעת חפלת בלילה דל"כ לא יוכלו להסתכל
 ביום כי יתנוממו. וטעם העמידה להיות דוגמת המלאכים (יט) ונשים
 לא יעמדו. ואף האנשים (כ) רשאים לשעון ולסמוך על אזה דבר
 אם נחלשו (כא) גם יזהרו צעמם מה שכל אדם מחויב לזהר שלא
 יהיו נקבים ועצבו על כל תשקוף: ו (יד) ללון בבהכ"נ. ולנצח
 כחז מוטע לילך לישן צדיה"כ מי שיעור בלילה י"שן ביום ואינו
 אומר בכוונה ואי משום שמירת הנרות ישכרו שומר. כתב בשל"ה
 קודם שישן יאמר ד' מומרים הראשונים שבהלים שהם שמירה
 לקרי

שער הציון

(ו) אחרונים: (ו) מ"א וכתב עוד שם דש להוציר לנשים שנהגות לומר שהחיינו בשעת הדלקת הנרות צדיה"כ שלא ישמעו
 מש"ץ ויענו אמן: (ז) פוסקים: (ט) מ"א: (י) מ"א: (יא) מ"א: (יב) מ"א: (יג) מ"א: (יד) דגמ"ר וס"א: (טו) אחרונים: (טז) לנצח ואף
 דבתפלת נעילה כשהל יוה"כ בשבת מחזירין של שבת אף שאם לא היה יוה"כ לא היו אומרים אותו בשבת שאני התם שהיום הוא שנתחייב בצרעת חפלות
 מא"כ ככל שאפילו בשבת אינה חובה בערבים אלא משום סנה: (יז) מ"א ומת"א: (יח) ב"י והיונו כל זמן שאומרים פלישות ותפלות עומדים והכל
 לפי מה שמרגיש בנחו [פמ"ג] וז"ל מטה אפרים כלל הענין מי שא"י עצמו שלא יזיק לו העמידה שימנעם בשעת חפלת או שלא יוכל לכוין כראוי עברה
 היא צדו ואפילו לעמוד ביום אם יזיק לו העמידה שיהא עיף ויגע ולא יוכל לכוין כראוי ומי שעשה כן ונזהר פ"א ודעמו היה לעשות כן כל ימיו אם
 דעמו לחזור שלא יעשה כן פירוש אחר לר"ך המרה עכ"ל: (יט) כי אין יכולין להדמות להם כמ"ש סימן תר"י: (כ) מ"א ואפילו אם נפגם הראשון לא
 ספק בלל דמסתמא אדעתא דמנהגא קיבל הכי והנהגה לקמן [מת"א]: (כא) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) בבה"ט שבשו"ע הגי' ובפולין: ב) אולי צ"ל להפטר:
 הערות והארות: 1) עיין סי' תקפ"ב סק"י לענין אם טעה:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י"ב כתב - אפילו כשהל בשבת.

הלילה: הגה וטוב לישן (מו) רחוק מן הארון (מרדכי) (טז) ומי שאינו רוצה לומר תשכחות ושירות גלילה לא יישן שם (מהרי"ו) והחונים המתפללים כל היום לא יעורו כל הלילה כי מאמדין קולם כשאינם ישינים (מהרי"ל):

תרכ מנהג יפה לקצר בתפלת שחרית. ובו סעיף אחד:

א [א] (א) *טוב (ב) לקצר בפיוטים ובסליחות שחרית כדי למהר בענין שיחפלה מוסף (ב) קודם * טור והג"מ שבע שעות:

תרכא סדר קריאת התורה ומילה ביו"כ. ובו ו' סעיפים:

א מוציאין שני ספרים *בראשון (א) קורים ששה (ב) בפרשת (ה) *אחרי מות עד ויעש כאשר א משנה מגילה צוה ה' [א] ואם חל בשבת (ג) קורים שבעה (ז) ומפטיר קורא בשני בפינחס ובעשור לחורש ומפטיר בישעיה ואמר סלו פנו דרך עד כי פי ה' דבר: ב (ג) (ה) *מילה ביה"כ מלין (ו) בין יוצר למוסף אחר קריאת התורה ולאחר המילה אומרים אשרי (והמנהג לנמול (ז) אחר אשרי) (מנהגים) *ואם הוא (ח) במקום שצריך לצאת מבית הכנסת אין מלין (ט) עד אחר חזרת ס"ת

שערי תשובה

[א] טוב לקצר כו'. וכחז' בשו"מ הר הכמלם סי' כ"ז במעשה שאירע ביה"כ בעת חזרת התפלה בקול רם אלל פיוט אלל עורך דין נפלה דליקה בעיר ר"ל וצדור כולם מזה"כ וגם הש"ץ עקר ממקומו והלך לידו גם הפסיק בדברים ושאר עניינים ההפסק הזה מיקרי אונס מאחר שלא נשארו עשרה לזמתי להש"ץ וכיון ששהה כדי לגמור כל התפלה חזר לראש ושהה לגמור כולם מיקרי שיעור התפלה בלא הפיוטים וכלן שהוא בשלשה ברכות הראשונות אפי' לא שהה רק שהיה מועטת נמי חזר לראש כיון דג"ר ברכה א' היא נמשכת וחזר לתחלתה ה"ל לפי מש"ל דהוי אונס מחמת הבהלה והעדרה לך לחזור לראש (לענין) בהפסק גב"ר כ"ע מוריס דאף בהפסק שלא מחמת אונס דוקא במקום דנענין שהה כדי לגמור את כולה שיהא לך לחזור לראש בה מחלקים הפוסקים בין מחמת אונס ע"ש משא"ל גב"ר דאפי' לא שהה כו' פוסק וכן בשהה בלמנע הענין לחזור לראש ברכה לבד אין חילוק בין הפסק מחמת אונס או לא) מיהו הפיוט שכבר אמרו א"ל לחזור ולומר כשחזר הג"ר אלל וזכרו ומי כמון מאחר שהם ממשכנע הבהלה לך לחזור לראש שנית ואפי"ן דאם שכת א"ל לחזור הכה שאני ע"ש:

[א] ואם חל בשבת כו'. ועיין בגמ' רפ"ב שאין מוסיפין משום דראשי הפרשיות מוסיפין מענין כפרה כו' ע"ש והבאנו בה"ט ועיין בשערי אפרים

משנה ברורה

א (א) קורין ששה. מפני שקדושתו יותר משאר יו"ט שאסור בכל מלאכה לפיכך מוסיפין אחד (א) ואין מוסיפין יותר: (ב) בפרשת אחרי מות. איתא בזה"ר כל מי שמנטער על מיתת בני אהרן או מוריד דמעות עליהם מוחלין לו עונותיו וצניו מתיס בחייו. והעיקר בה שעי"ז יתן לב לשון מעבדות שצדו אם נאמרים נפלה שלחנה מה יעשו אחרי הקיר [מט"א]: (ג) קוראים שבעה. כמו בשאר שבתות. ועיין בגמ' סימן רפ"ב דלכתחלה אין כדאי להוסיף על שבעה. ואפשר במקום שנותנין העולין הרבה מעות לזדקה המיקל לא הפסיד [פמ"ג]: (ד) ומפטיר. בהפסדה אין אומרים מלך מוחל וסולת רק ודברך אמת וקיים לעד בל"י וכו' [ד"מ ואחרונים]: ב (ה) מילה. ואומרים זכור ברכה. ואם חל בשבת (ז) אומרים יוס ליבשה: (ו) בין יוצר למוסף וכו'. דתפלת שחרית קודם שהיא חזרת מוסף: (ז) אחר אשרי. ויש טובגין לנמול קודם אשרי [מ"א] ועיין בל"י סימן תקנ"א שהסכים ג"כ דכן נכון לעשות מכמה טעמים ע"ש: (ח) במקום שצריך לצאת. כגון שאין עירוב ואין יכולין להציל המיעוט לכה"כ: (ט) עד אחר חזרת ס"ת

שער הצינן

(א) מ"א וט"א: (ב) מטה אפרים ועיין סימן רפ"ו: (ג) ומה שאומר מערב עד פ"א בתוך סליחות לא חשיב דלא חשיב אלל מה שאומרים בתוך תפלה: (ד) כ"מ לעיל סימן רפ"ב ס"א טה"ה: (ז) ובא"ר כמד דיש שא"ל יוס ליבשה דהוי כמו הלל ע"ש ובתשובת שולח ומשיב מ"ד ח"צ סקני"ה כמד דאומרים: הערות והארות: (1) עיין סימן רפ"ו ס"ד לענין ציבור: (2) עיין סימן תקפ"ד שעה"צ אות י"ג לענין אמירת זכור ברכת:

באר היטב

עונשו גדול מלמתי. יח"כ שחל בשבת אין מקצלין שבת אלל מוזמור שיר ליום השבת יש לאומרו שנה"ג:

(א) לקצר. וכחז' בהגמ"י שחל הוא סוף שש ידלגו א"מ. עמ"א. ומחזיר כל יחיד לומר לפחות יו"ד ודו"ס ד' בד' תפלות וד' בחזרת הש"ץ וד' פעמים א' במנהג ואל' במעריב כנגד י"פ שהיה מוזכר הכ"ג את השם:

(א) אחרי מות. והמנטער על מיתת בני אהרן ומוריד דמעות עליהם ב"כ מוחלין לו עונותיו וצניו אין מתיס בחייו. וזהו והא"ר י"ל. ומזה ללמוד ב"כ משניות יומא גם ללמוד בסוף יומא המאמרים המדברים במעלות התשובה עש"ה. ואין לת"ח לעסוק בחזרה ולהשמיט מלהתפלל התפלות והסליחות ובקשות עם הוצור שנה"ג: (ב) ומפטיר. בהפסדה א"א מלך מוחל וסולת רק ודברך אמת וקיים לעד בל"י וגו' ד"מ ואחרונים: (ג) מילה. ואומרים זכור ברכה ואם חל בשבת אומרים

[א] ואם חל בשבת כו'. ועיין בגמ' רפ"ב שאין מוסיפין משום דראשי הפרשיות מוסיפין מענין כפרה כו' ע"ש והבאנו בה"ט ועיין בשערי אפרים

לקרי ויהיונו לבד הק"ש שקורין בכל יום טוב שלא יעטוף בכדים וכסחות המחממין ועכ"פ לא יכסה רגליו: (טו) רחוק מן הארון. פן יצא ליד הפסח: (טז) ומי שאינו וכו'. דעס היתר השינה הוא משום שלן שם לאורך מזה לכן מותר לישן [הגר"א ע"ש]. טוב ללמוד ביה"כ משניות מכסת יומא גם ללמוד המאמרים מסוף יומא המדברים מענין התשובה. ואין לת"ח לעסוק בחזרה ולהשמיט מלומר התפלות והסליחות עם הוצור [אחרונים]:

א (א) טוב לקצר. ואם הוא סוף שש ידלגו אבינו מלכנו כ"א יאחרו עד שעה ו' כבר הגיע זמן המנהג: (ב) קודם שבע שעות. לכתחלה ראוי (ג) להיות זהיר להחמיל תפלת מוסף קודם שש שעות ומחלה על היום לפי ששש ומחלה הוא זמן תפלת מנהג גדולה שהיא חזרת יומא מתפלת מוסף ומ"מ בדיעבד אם אירע שנתאחר תפלת מוסף עד חצי שעה או אחר שעה יש להתפלל מוסף קודם ואח"כ מנהג אם לא! שכבר הגיע זמן מנהג קטנה. ואין כל יחיד לומר (א) יו"ד ודו"ס ביה"כ לפחות ד' בלכרע תפלות וד' בחזרת הש"ץ ושתי פעמים אחד במנהג ואחד במעריב כנגד י"פ שהיה כ"ג מוזכר את השם ביה"כ:

הלכות יום הכפורים סימן תרכא תרכב

ה' מרדכי בשם ר"י (י) וחוזרים ואומרים קדיש: ג' "מברכין (יא) על המילה בלא כוס (י"א) למנצחין כוס (יב) ונומנים (ד) למינוק הנמול וכן נוהגין: ד' (יג) במוסף 'אומר ש"צ סדר (ה) [נ] עבודה: הגה ונוהגין (יד) ליפול על פניהם כשאומרים והכהנים והעם גם צעלנו לשבח אצל ש"צ אסור (ו) לעקור ממקומו בשעת התפלה כדי ליפול על פניו (טו) יש למחות (טז) צד העושים כן: ה' 'סדר הוידידי (ו) (יז) חטאתי עויתי פשעתי: ו' "נהגו לידור צדקות ביוה"כ בעד (ח) (יח) המחתים (ומזכירין נשמויהם (יט) דהמחית ג"כ יש להם כפרה צ"ח (כ) (מדרש):

תרכב סדר תפלת מנחה. וכו' ד' סעיפים:

א' "למנחה אומר (א) אשרי וכו' וציון ואין אומרים ואני תפילתי אפילו אם חל (ב) להיות בשבת. הגה (ג) ואין לנו נוהגין לומר אשרי וכו' לציון קודם מנחה (ד) רק קודם נעילה וכן כתבו קצת רשומות (מדרש והג"מ) ס"ט אהנה וסוף הלכות י"ב וכל זו ומנהגים (ה) וא"א (ה) אין כלהונו צ"ח (מנהגים): עמרם

שערי תשובה

י"ט יצא עסקי תקפ"ד: (ד) למינוק. דהיינו מלמד מה שנתנו לפי המינוק כשאומר בדמיון חי נרץ ליתן לו לשמות קצת מהכוס מ"א ע"ש ועסי תקנ"ט ס"א: (ה) עבודה. דעיקר העבודה של כ"ג היה צמוק עין ט"ז ומ"א: (ו) לעקור. וכבר פשט המנהג שגם הש"ס נופל על פניו. לנש. אצל לא יעקור רגליו גם יעמוד קצת רחוק בתחלה מהמחיה וכן נוהגים ועסקי קל"א דיש להשתטח עשבים על הרצפה: (ז) חטאתי. חטא שוגג, עון מוד, פשע מורד, וז"ל הקל תחלה: (ח) המחית. ולכן נקרא יום הכפורים צלשון רבים ר"ל לחיים ולהמחית. מהרי"ו:

(א) אין כלהונו. אצל פטום הקטורת יש לאומרו. אחרונים:

ועין (א) אין כלהונו. אצל פטום הקטורת יש לאומרו. אחרונים:

שער ו' סעיף י"ז ונפחתי שערים שם: [נ] עבודה. וכתב ג"כ מ"מ סימן קכ"ו מה שדלנו צמוק יוה"כ מלמד חטאת הכפורים טוב עשו כי חטאת הפנימי אינו מן המוספים ועיקרו צפ' אחרי בקרנות היום וגם אין פי' לטובת זה צמוק זה ציון שכבר אמר ושי תמידים הולכתן איך יאמר אח"כ מלמד חטאת הכפורים ועולת התמיד כו' ואטו ג' תמידים יש והאומרים אותו אין לומר רק מלמד חטאת הכפורים ולא יותר וכן צמוק ר"ה א"ל קין מלמד עולת החודש ולא יותר אצל המסכים עולת התמיד אינו נכון שכבר אמרו ושי תמידים הולכתם וז"ל הכרמ"א סי' תקצ"ה וסוד נתישבותי שהורה הכריה אצל המוספים מלמד חטאת הכפורים והרמב"ם צנפ"ק יו"ד מהלכות מור"ח כו' ש"מ שחטאת הכפורים הפנימי שיהיה קצת לקרן מוסף ולכן אי' לאו דמסתפינא ה"א לומר ג"כ צ"ח ושי שעירים לכפר ואין לא ישימו כלל מלמד חטאת הכפורים ומי שאינו רואה לומר ושי שעירים ימים מלמד חטאת הכפורים אלו השלש מינות ולא יותר ועין בדגול מרצבה שכתב ג"כ שיאמר ושי שעירים לכפר ולא יאמר מלמד חטאת הכפורים ועין צ"ח תקנ"א מ"ש בשם הדגול מרצבה ומ"ש שם. ועין צ"ח סי' קי"ג שאותם שמרים על לבם באמרת שחטאו שעו שפיר עבדי שאנו מדמים עצמנו כאלו אנוהו אותם צ"ח ומתקדשים כו':

משנה ברורה

א' יתכן צעלנו: (טו) ויש למחות. דהרי שנינו אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק: (טז) ביד העושים כן. אצל כבר פשט המנהג שגם הש"ס נופל על פניו ונראה שהם סומכין דהליכה לא מקרי הפסק [ט"ז] ובעת פשט המנהג שנתנו עוד שטענענע"ר לפיו ובעבודה מסלקין אותו השטענענע"ר (ו) ואין עוקר רגליו [פמ"ג]: ד' (יז) חטאתי עויתי פשעתי. חטא שוגג, עון מוד, פשע מורד וז"ל הקל תחלה: (יח) המחית. ולכן נקרא יום הכפורים צלשון רבים ר"ל לחיים ולהמחית [מהרי"ו]: (יט) דהמחית ג"כ יש להם כפרה ביוה"כ. כשנעמד צמקין דלמחית אלו היה מן היה נותן ג"כ נדקה ונאפילו אם היה עני היה נהגור לב ורואה ליתן אצל צמקין רשע אינו מועיל [מ"א וש"פ] ואם התודה קודם מותו י"ל דיש לו כפרה וכלדק חטא [פמ"ג] ומסתברא דאם הכן נותן בעד אצו בכל גזוי מועיל להקל דינו דברא מוכה אבא:

א' (א) אשרי. כדי (א) להפסיק בין תפלת מוסף לתפלת המנחה: (ב) להיות בשבת. לפי (ב) ששכנת אומרים לשבח ישראל שאף שאכלו ושמו מתפללים לא כ"א"ו וצויה"ל א"ש לזה: (ג) ואין אנו נוהגין. כדי (ג) למחר שלא יעבור זמן המנחה (ד) ודי בהפסק קריאת התורה: (ד) רק קודם נעילה. כדי (ה) להפסיק בין מנחה לנעילה: (ה) וא"א אין כלהונו. לפי ששכנת אומרים כן כדי למלאות הספר ממאה נרכות בכל יום וצויה"ל איכה הרעה שצמים וא"ש למלאות צה גם פטום הקטרת א"ש לומר שהוא כולו צמקין

שער הציון

(ג) מטה אפרים: (ד) מ"א וש"א: (ה) מ"א וכתב דה' עדיף יותר ממנה למינוק הנמול ע"ש: (ו) שם וכתב שם והוא ששחמט הנכרה ולא חפסיק בין שמינת הנכרה לשמינת הכוס: (ז) ושם הכנסת מגביה ומעמידו על רגליו צמין שלא יטכך לעקור רגליו ממקומו: (ח) צ"ח: (ט) טור: (י) מדרש: (כ) דל ט: (ה) הגהמ"י:

הגהות ותיקונים: (א) צ"ל ביד לתוך הפה: (ב) תקצ"א:

ליקוטי דברי הרב (א) בשו"ע הרב סעיף ו' כתב: ואע"פ שאין לנהוג כן לכתיחילה ביוה"כ (אבל בתשעה באב יש לסמוך על המתירין), מ"מ אין למחות ביד הנוהגין היתר.

ב יומצויאין ס"ת (ו) וקורין ג' (ז) ב' (ז) עריות עד סוף הפרשה (ח) והשלישי מפטיר (ג) ביונה ימסיים מי אל כמוך (ט) ומברך לפנייה ולאחריה ואם חל בשבת מזכיר בה של שבת וחזרתם בשל שבת: הגה (י) וא"ל (ד) על המורה ועל העבודה נמנה (הג"מ סוף הלכות י"ב ומהר"ל ומנהגים והגמ"ר): ג [א] "אם חל בשבת (א) אומרים צדקתך יאומרים א"מ: הגה ונמדינות אלו (יב) א"ל (ה) דקתך (יג) ולא א"מ: ד (יד) אין נושאין כפים במנחה ביוה"כ וכהן שעבר ועלה לדוכן הרי זה (טו) נושא כפיו ואין מורידין אותו:

תרכג סדר תפלת נעילה. ובו ו' סעיפים:

א לנעילה אומר אשרי וקדיש ואינו אומר ובא לציון: הגה וכבר כתבתי דהמנהג נמדינות אלו לומר אשרי ואל לציון (א) קודם נעילה: **ב** זמן תפלת נעילה (ב) כשהחמה בראש האילנות כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה יוצריך ש"צ לקצר בסליחות ופסוקים שבאמצע התפלה וגם אין לו

באר היטב

(ג) עריות. החוס' נמגילה דף ל"א כתבו הטעם נשבר שהנשים מקושטות לכבוד היום. ונמדרש איתא כשם שהקב"ה הוהיר שלא לגלות ערוה כן לא יגלה ערות עוונותינו. ונבט"ז כתב הטעם דנפשו של אדם חשקה בעריות טפי מכל העצירות ע"כ מזהירין ע"ז ביה"כ שהוא יום קדוש וגורא ע"ש. וכן נמיתת בני אהרן להורות שלא להקל נמלות שלא נמלאו בהם אזהרות כמו נדנד ואפיהוא. כל זו: (ג) ביונה. לפי שיש בו כח התשובה ושאלין יכולין לצרור מהש"י. לבוש: (ד) על המורה. פי' אלו אין מנהגנו כמ"ש הש"ע אלא אין אומרים כלל על המורה ועל העבודה רק חותמין מן דוד. אם אין שהיה ידלג א"מ להחמיל נעילה נמנה ועס' מר"ך. וטוב לומר מעט סליחות נמנה מהרצה נמרוה. אחרונים: (ה) דקתך. דכתיב זו משפטך תהוה רבה ואלו נמקשים רחמים ביה"כ. לבוש:

משנה ברורה

גמר דין ואם לא עכשיו אימתי: (יב) אין אומרים צדקתך. דכתיב זו משפטך תהוה רבה ואלו נמקשים רחמים לפני הש"י ביו"כ [לבוש]: (יג) ולא אבינו מלכנו. שהוא שאלת נרכים ואין שואלין בשבת ובחול אומרים (יב) אם לא שהזמן קצר ואין להמיר כדי להחפול נעילה ביום וטוב לומר מעט סליחות נמנה מהרצה נמרוה: ד (יד) אין נושאין כפים וכו'. עין סימן קכ"ט שם מוצא כל פרטיהן: (טו) נושא כפיו. עין לעיל בסיומן קכ"ט בהג"ה דמטעם זה יש נהגין לומר אלהינו וא"ל וכו' וה"ה דיש לומר אז שיש שלום ולא שלום רב וכמצינו בסיומן קכ"ז בסופו דחד דינא להו. כהן אחד עלה לדוכן ושאר הכהנים עקרו רגליהם בעבודה ועדיין לא עלו טוב הדבר שיאלו מבכדי"ג ולא יעלו עמו [בכרי יוסף]:

א (א) קודם נעילה. כדי להפסיק זה בין תפלת מנחה לתפלת נעילה: **ב** (ב) כשהחמה בראש האילנות. הוא (ה) אזהרה וזמן קודם תפלת השקיעה ומה שכתב שישלים סמוך לשקיעת החמה (ג) היינו סוף שקיעה שהוא זאת הכוכבים וסמוך לזה היינו מעט זמן קודם לה"כ (ג) וי"א שיכולין להאריך ולהמשיך בתפלת נעילה גם צלילה ואע"פ שהעיקר כסגורא הראשונה מ"מ עכשיו שנהגין כסגורא אחרונה אין למחות בידם (ד) ומ"מ לריכין עכ"פ ליהרר ולהחמיל (ה) בעוד היום גדול וגם יזהר לומר המרו היום יפנה השמש יצא ויפנה (ו) קודם הערב שמש

שער הציור

(ו) וכוונתו כי האדם חושב כמה פעמים לייאש א"ע שאין יכול לתקן בשום אופן וע"כ יתנהג חמדי נאזוף א' ואם יגזור עליו הקב"ה למוות ימות אבל טעות הוא שסוף דבר יהיה כל מה שהקב"ה רואה מנפשו שיתקן מוכרת הוא לתקן יצוא עוד פעם ופעמים לעוה"ו ובע"כ יוכרח לתקן וא"כ לא היה לו כל העמל למוות ולקטול חיטוב הקצר ושאר צרות ולחזור עוד הפעם וראיה מיונה שהקב"ה ראה מאחור שילך וינצח והוא מיון זה וגם לים מקום שלא ישרה עליו עוד השמינה לנצחיות וראינו שנענע בים ונבלע בגו והיה שם נמעינו כמה ימים ולפי הנראה תודאי לא יכול להתקיים דברי הש"י ומ"מ ראינו שסוף דבר היה ש"י נמקיים וילך וינצח כן הוא האדם נענינו וזהו שאמרו נצטוו ואל ינתיקין יצרך שישאלו בית מנוס לך שמעט אזה ונר וכו': (ו) כי הקדיש הזה קאי גם על המורה וע"כ אם נודמן שהולכים לתקום אחר לקרות תורה וחרוים לנכ"כ להחפול י"ל קדיש אחר אמירת המפטיר [פ"ע בשם רע"א]: (ח) טור: (ט) ראב"ן: (י) פמ"ג: (יא) צ"י: (יב) צ"י בשם הגהה מיימוני: (ה) אחרונים: (ג) מ"א ואע"פ שהט"ז מפרש דכונה המחדר שקיעה ממש ואך השמש נראה אילנות הוא ח"י שעה קודם ומש"כ סמוך לשקיעה היינו סמוך ממש] הוא נעמלו כתב שהעולם אין טענין כן אלא מסימין עם לה"כ כדעת העיר וכל האחרונים [דה"ח והגר"ז וכו'] ומט"ל] העניקו כן להלכה: (ג) צ"ח ומוצא גם נמ"א וכו': (ד) מ"א וכו': (ה) אך לא יהיה קודם פלג המנחה [פמ"ג]: (ו) ואם נחמיר יאמר היום פנה השמש נא ופנה [חור"ח]:

א טור ב הרא"ש
בשם הר"מ
בסוף יומא מהיר
כ"ס פ' מתא
התפלת וכו' ש
הר"ף ופ"ע ב"י
וספד לנכדיו מה"מ
ס

[א] אם חל בשבת כו' ע"ל סי' תקנ"ה שם כתבתי בשם צעל העמים
שיאמר א"מ קודם דקתך ועין מ"ש שם ונכ"ר סי' וז:

למשוך בתפלת נעילה כל תיבה ותיבה כדרך שמושך בשאר תפלות כדי שיגמור (א) [א] יקודם שקיעת החמה (ג) (ואומר נמוקס כתננו חתמנו) (טור): ג "אם חל בשבת (ד) מזכיר בה של שבת (ה) 'אבל בוידי שלאחר התפלה אין מזכירים בו של שבת וה"מ יחיד אבל ש"ץ כיון שאמרו בתוך תפלתו מזכיר בו של שבת ואם לא הזכיר (ו) בזה אין מחזירין אותו: ד' ואומר כתר (ז) כמו במוסף: ה' [נ] (ח) "נושאים כפים בנעילה (והמנהג צמדינות אלו (ג) (ט) שלא לישא כפים (י) ואומרים (ד) (א"מ): ו' "בסוף הסליחות אומרים (ה) (יא) ז"פ ה' הוא האלהים (ופי"א שמע ישראל וג"פ בשבטל"ו) (מנהגים ועל"ם כ"י ס"א) (י) (יב) ותוקעים תשר"ת: הנה יש אומרים שאין לתקוע רק תקיעה אחת (מרכזי והג"מ סוף הלכות י"ב ואגור) (יג) וכן נוהגין צמדינות אלו ותוקעין לאחר שאמר

ד כפי יתכן
שם מרשמי
לומר נעילה
הכל דהיינו כיום
ה ממשל דברי
יהושע ק' לי שבת
כ"ד ו' ה"פ
והמדרש שם וי"פ
ז טור ה' חתמה
תקיעה כ"ו ב' פמ"ג
שקילת מרבית יהודה
בד יתכן

באר היטב

(א) קודם. ונוהגין שמתשיכין גם צלילה אך נרץ לומר להחליט בעוד היום גדול. ומרז היום יפנה כו' נרץ לומר קודם הערב שמש דל"כ דובר שקרים לפני ה' ע"ו ומ"א: (ב) בזה. כלומר שלא הזכירו בידיו ילא כיון שהזכירו בתפלה אצל אס לא הזכיר שבת כלל מחזירין אותו מ"א: (ג) שלא. והטעם שלעולם מסיימין אותה צלילה ואין עבודה צלילה לבוש. ומהרי"ל כתב ואפילו אחר עד הלילה נושאין כפים. אצל האחרונים כתבו דיש לנטל המנהג שאין נשיאת כפים צלילה. ומ"מ אומרים אלהינו זכרנו וכו' דבזה אין קפידא כ"כ עמ"א: (ד) א"מ. אפילו חל בשבת ועדיין יום הוא מ"א ע"ש: (ה) ו' פעמים. הטעם ללוות השכינה שמעלה לעלות למעלה משבעה רקיעים: (ו) ותוקעים. סימן לסילוק השכינה למעלה שנאמר עלה אלהים בתרועה וזכר לתקיעות יוצל שהיתה ב"ב. ותוספות כתבו להראות שהוא י"ט להרבות בעבודה לכן יפקדו איש את אחיו בלאמו מזהב"י כדרך שאומרים בשבת ויו"ט מ"מ. ותוקעין אפילו חל בשבת. אע"ג דלא הבדילו בתפלה עדיין מ"מ כיון שכבר עבר היום ותקיעת שופר חכמה ואינה מלאכה לא החמירו

שערי תשובה

[א] קודם. ענה"ט וכתב צ"ח כ"י ל"ג שיש לנטל המנהג שהזכיר מדליק נרות ביה"כ לעת תפלת נעילה וכבר שיעטל המנהג בק"ק יאמפלה ונפרחא רק המרמי שיעטלל הגרות שכבר דולקו מנרת ויה"כ להעמיד מפתחים כל צה"כ דהו שטח דשטח נמוקס מנהו ואס כבר גבר החושך קודם שהתפללו היצור נעילה בלחש או מקרי נורך גדול והנה להס כו' אצל אס הצטר כבר התפללו ולנורן הש"ץ צדלי ימנא נר ה' דלוק מעיה"כ יש למחות בידם ומוטב שלא יאמרו פיוטים ולחיות וישמעו מהש"ן ולא יעשו דבר האסור לרוב הפוסקים ע"ש: [ב] נושאים כפים וכו'. ועיין בשאלת יעב"ץ כ"י י"א מ"ס בזה ולענין אמרים א"מ כ' בדגול מרבנה שד"מ כתב שישמן צפומים עד הלילה ואח"כ ואמר א"מ משמע שלכתלה י"ל א"מ צלילה ע"ש ונאמח ששון זה הוא המנהג"י הובא צ"ח שם ומ"מ נראה שאינו רק למימרא דמני למעבד הכי אצל פשיטא שאס ארע שעדיין יום יאמרו אותו ביום אפי' בשבת וכת"ס בנ"א:

משנה ברורה

בין הדין (ו) אצל בתוך התפלה הזכיר ולכן אין מחזירין אותו (ח) אצל אס לא הזכיר שבת כלל או בין יחיד בין ש"ץ מחזירין אותו: ד' (ז) כמו במוסף. ובמקומות שאומרים נעריך צמוקס אומרים ג"כ בנעילה. ופוחחין הארון (ט) לכל תפלת הנעילה: ה' (ח) נושאין כפים בנעילה. היינו (י) אס הוא עדיין יום אצל (יא) אס כבר חשכה אין נושאין כפים דליתקש י"כ לעבודה כדכתיב לשרו ולנרץ בשמו ועבודה הוא דוקא ביום ולכן אס הזמן קצר (יב) יאמרו הפיוטים אחר התפלה כדי שיהא נשים כפים ביום: (יג) שלא לישא כפיו. ואפילו אס הוא (יג) עדיין צדלי יום (יד) מפני שכמה פעמים נמשך סיום התפלה עד הלילה לפיכך נהגו שלא לישא כפים בשום פעם. וכתבו האחרונים דמ"מ א"מ זכרנו זכרנו וכו' וכן שים שלום אומרים ואפילו הוא לילה שבה אין קפידא כ"כ לפי שהתחלת התפלה היה ביום: (י) ואומרים א"מ. ואפילו (טו) חל בשבת ואפילו הוא עדיין יום מפני שהוא גמר דין: ו' (יא) ז' פעמים (יב) ותוקעין וכו'. הטעם שמעלה לעלות למעלה משבעה רקיעים: (יג) ותוקעין וכו'. הטעם (טו) שהוא סימן לסילוק שכינה למעלה שנאמר עלה אלהים בתרועה (יז) ומותר לתקוע אפילו אס חל בשבת ג"כ (יח) ואע"ג שעדיין לא הבדילו בתפלה מ"מ כיון דחכמה היא ואינה מלאכה לא אחמור בה רצנ כולי האי ואפילו הוא בין השמשות מותר דהוא שטח לנורן מנהו (יט) אצל אס הוא צדלי יום אסור לתקוע: (יג) וכן נוהגין וכו'

שמש דל"כ הוא כדובר שקרים לפני ה' (ג) ואומר במקום כתבנו. וכן כשגמיע לכתבו יאמר ותחוס וכן יאמר בספר חיים וכו' נזכר ונחמס. כי בנעילה הוא חתמת הגו"ד שנכתב צ"ח על בני נזכר לטוב או לרע ויודרו מאד בתפלה זו כי תכלית כל העשי"ת הוא יוה"כ ותכלית יוה"כ הוא תפלת נעילה שהכל הולך אחר החימוס ואס לא עכשו יאמרו ולכן אף אס חלש הוא מחמת התענית מ"מ יאזור כצנור חליו להתפלל צמחצנה אור וצדור ולקבל ע"ע גדרי התשובה באתם והבא לעשר מסייעין אותו וחתם בספר חיים טובים. יש לנטל המנהג שהעבור"ם מדליק הנרות לנורן אמרים פיוטים בנעילה אלא הנרות הדולקים יפורס בכל צה"כ דהו הי רק שטח דשצות. וכוון שמעבר יוה"כ יומין עבו"ם לזה וגם שיהיה נכון שמה צוה"כ יתהוה איזה דבר מחמת רצו הנרות כבדי שלא יצא ח"ו ליד שריפה. אחרונים: (ג) ד מזכיר בה של שבת. כדרך שמזכיר בשאר תפלות היום שהרי עדיין יום שבת הוא ואפילו אומס הממשיכים תפלה זו צלילה כיון שהתחילו מצע"י נרץ להזכיר של שבת: (ה) אבל בוידי שלאחר התפלה וכו'. כיון שכבר סיים צרכת שבת דהיינו אחת בתרמו שמוחמין מקדש השבת ולא מניו הזכרה אחר סיום הצרכה ולכן הש"ץ כיון שהוא אומר הדידי בתוך התפלה נרץ להזכיר של שבת באתם הבדלת אנוש מראש וכו' כדרך שמזכיר בו של יוה"כ וכמו כל צרכת אחת בתרמו שהוא מזכיר בה של שבת ושל יוה"כ: (ו) בזה. כלומר

שער הציון

(י) מ"א וס"א: (ח) ובש"ך דוקא אס טעה ולא אמרו בתוך התפלה שצנול רס אצל אס לא אמרו בתפלה שצנלש אין מחזירין אותו וכמבאר בסוף סימן קכ"ו [פמ"ג]: (ט) מנהגים: (י) מקנה אחרונים: (יא) ואפילו אס הוא בין השמשות ז"ע דליתקש לשירות ובצירות צעין דוקא יום צדור [פמ"ג] והנה ידוע שיש מרי בין השמשות אחד בין השמשות דר' יהודה ואחד בין השמשות דר' יוסי ונהי דלנו מחמירין לנהוג כר' יהודה לענין שבת וכמה דברים אפשר דבה שיש בלא"ה דעת ר"מ וסיעתו דעד לערך חצי שעה קודם צה"כ אנו חושצין אותו ליום אפשר דיש להקל לענין י"כ נהשצנו ליום כל שיש עדיין חצי שעה קודם צה"כ וז"ע: (יב) מ"א בשם הג"מ: (יג) פמ"ג: (יד) צ"ח וא"ר וס"א והג"א כתב טעם אחר דהוא כמו שחית וגם צו הלא לא נהגו לישא כפים וזיין לעין כפי קכ"ס סמ"ד וס' כתב הרמ"א שיש מקומות שני"כ בנעילה ש"מ דמקומות מקומות יש: (טו) מ"א וס"א: (טו) ותוספות כתבו להראות שהוא יו"ט להרבות בעבודה לכן יפקדו איש את אחיו בלאמו מזהב"י כדרך שאומרים בשבת ויו"ט ע"ש (יז) א"מ לתפלו: (יח) אחרונים. (יח) טור: (יט) פמ"ג וס"א:

הגהות ותיקונים: א) ר"ת יומא טבא (בל"א א גר יו"ט):

קדיש לאחר נעילה וקצת מקומות נהגו לחקוע קודם קדיש:

תרכ"ד סדר מוצאי יוה"כ. ובו ה' סעיפים:

א הר"ף והרא"ש
מהא דרב יומא
פ"ו ב גרימא שם
פ"א ג רמב"ם
נפכ"ט מהל' שבת
וש"פ ד מימרא
דר' יוחנן פסחים
נ"ד ה שם צמרא
ו כל ט ז ה"ה
נפכ"ט מה"ש שם
הרמב"ן

א (א) *מתפללים תפלות* ערבית ואומר הבדלה בחונן הדעת: **ב** *צריך להוסיף מחול על הקודש (ב) גם ביציאתו (ג) שימתינו מעט אחר יציאת הכוכבים: **ג** (ד) *מבדילים על הכוס ואין מברכים על (ו) הבשמים (ה) אפי' אם חל להיות בשבת: **ד** (ו) *מברכים על האור וואין מברכים (ז) במוצאי יום הכפורים על האור שהוציאו (ח) עתה מן האכנים * וי"א שמברכים עליו (ט) מעמוד (ז) ראשון ואילך: **ה** *ישראל שהדליק מעובד כוכבים אין מברך* עליו במוצאי י"ה"כ אע"פ שבמוצאי שבת מברכין עליו (י) שאין מברכים במוצאי י"ה"כ אלא על האור ששבת מבע"י

באר היטב

ששפחל בשבת יש לברך על הצמחים ואין כאן זרעה לצטלה כיון
ששנהגה מ"א וע"י וכן עיקר: (ג) עתה. אפיני חל בשבת להורות
שיום זה מקודש שבת מן האור מ"א: (ד) ראשון. פי' שהדליקו נר
א' מאותו שלשבת עסק"ה:

זה טור. ואין הדין והחסימה מסתלק עד שישלימו ישראל קדריהם
ת"ה סימן רע"א:

(ח) מדבילים. ומותר צרחיה וצנולס קודם שיציל מ"א ע"ש:
(צ) הצמשים. וצ"ח כתב צסס מהרי"ל ואצורהם ורש"ל

משנה ברורה

וְכוּ'. וְאַחֵר שֶׁתִּקַּע הַמִּנְהֹג שְׂאוֹמְרִים הַש"ץ וְהַקָּהָל לִשְׁנֵי הַנֵּחָה
בִּירוּשָׁלַיִם:

א (א) מתפללין תפלת ערבית. עיין לעיל בסימן ר"ג ס"א וצמ"צ שם:
ב (ב) גם ביציאתו. עיין לעיל שם צמ"צ וצמ"ל שם:

(ג) שימתינו מעט אחר צאת הכוכבים. ומוך הזמן הזה אסור
(א) באכילה ורחיצה וסניכה וכי' אך אין שיעור להוספה וע"כ כיון
שמחפלים אה"כ מותרים בכלם (ב) אף שעדיין לא חל הבדיל על
השם רק באכילה וסניכה אסורים עד אחר הבדלה בין אם לא בחול
ויכן נאמ' בנצח (ד) ומבייולי וכו'. ונמקומות ממדליין צבה"נ על
הכוס בכל מנה"ט ויו"ט (ג) גם עכשיו יבדיל הש"ך ויטעים מן הכוס
לקטן או (ד) אף לגדול מי שהוא מתכוין לנאח צבה"ה זו:
(ה) אפילו אם חל להיות בשבחה. שטעם הברכה (ה) כדי להשיב
אח הנפש ממנה הגשמה יתירה שהלכה לה ועכשיו צוה"כ לא היה
זגמה יתירה מפני התענית (ו) אבל רבים האחרונים מולקין על
ווארנין דכשחל בשבת יש לגרר על השמיים ואין כלן חשש צרה
לנצלה כיון שנהנה"מ ומ"מ אין להורות לצבור בן ולמחות בדם צמקום

ו"י א שמברכיך עליו מעמוד ראשון ואילך. הנה קף שראיתי לאלה אחרונים שכתבו שגמולו דהקפ"ס לקמור על דעה זו ולבקר במנאלי יו"כ"ס על נר הדלקתו מן האור של אגנים דרך צעמוד האור לאסור לא העסקתו הנה דהקפ"ס כמד דרין של פ"ה סומר או דשם מומח' להדיא דלשמי שהדלקתו מאחור שלה שנת א"ל לבקר עליו והעמיקו הרג"ז ז"ל להחמיר וכו' והקפ"ס דרין דפ"ה סומר לא"ל הזה ודין דפ"ה הוא נעצב מן המרביץ' והעמיקו דמנה ראשונים יש מהן שכתבו בשמי' יש מהן שכתבו מן דעתם עמלן להלכה הלא המה המגיד משנה והרעב"א ומר"י [שהוצא במ"א] והרא"ה בחידושו דער ה"ר"ף ודברתו ומבד"ס תלפלו"ה בחידושו לפסקים ודעתו ה"ר"א נראה שהאור דק דעת יחידא' לכן לא העסקתו דברי מקובלין בזה. ומה שביקש הרמ"א בזה"ה לקמיה לבקר על נר של בצי"ג וגר שהדלקתו ממנו שחולף דנר של בצי"ג לבד חוששין שהוא עשוי לנכות מ"מ ממירין בהחזקתו ודעת ע"ס נר אחר שהדלקתו ממנו) ולפי הוי מכבדך על אור מן ע"ס ואגנים יאסור לאלכוריה ראינו מזה דעת רמ"א להקל בדעת ה"ר"א הלא אצל באתם ז"ל ישו הברה ראשונים ק"ל דש לבקר במנאלי יו"כ"ס על נר של בצי"ג דהוא יאסור נעשה לכבוד ע"כ"ס יש להקל על נר אחר בהצטרף עמו משא"כ להטעם נר ע"ס אור היו"מ מן אגנים אפסר דגם מר"א מזה דלפסור:

שנהגו בצמ"כ שלא ללכד על הצמחים רק לעצמו בצימו יכול ללכד [פמ"ג]. אם חל בשבת (ו) אומרים יתן לך וא"א יהי נועם ואמר קדוש לפי שנה הקדושות כל האמצע שלש שנים: ד (ו) מברכים על האור. לפי שפקקה הנאום זו ביום שכל היום לא היו יכולין להשמשם זו ועכשיו הותר לו: (ז) במצאי יוה"כ על האור שהוציאו וכו'. וה"ה כשהוציאו מן עצי אפרים [שקורין שועבעלעך] וכל כך כה"ג ומה ששנמה יוה"כ משבת הוא משום דעמ"ס [שמצרכין על האור צמ"כ] ואינו אלא לוכד שגברא האור צמ"כ: שאלם הראשון הקים האצנים צמ"כ: זה בזה והוציא מהן אש לכן מותר ללכד על אש כזה ממה שהוציאוהו עתה אבל צמ"כ יוה"כ מה שמצרכין על האור הוא להורות שיום זה היה קדוש משאר ימים טובים ונאמר להעביר זו אש ועתה הותר והיו האש דבר חידוש ומצרכין עליו וזה לא שייך אלא: נאמר ששבת ר"ל שהיה בעולם ביוה"כ בשעת שביעה ופקקה האנחה ממנה זו ביום ועכשיו הותר לו משא"כ נאמר זה שלא היה מעולם ביוה"כ (ט) אכן אם לא יוה"כ בשבת מותר מדינא ללכד צמ"כ שבת על אור זה (י) אכן מנהג העולם להחמיר: ועמ"פ צנר שדלקו יוה"כ: האור הוא בודאי י"כ להלן: (ח) עתה מן האבנים. לאפוקי לא הוציאו אתמול ולא האצנים צמ"כ מותר כיון ששבת ביוה"כ: (ט) מעמוד ראשון ואילך. היינו שהדליקו נר א' מאותו שלהבת ועממם שגם זה נקרא אור ששבת ואינו אור הנצח ממדת: ד (י) שאין מברכין במצאי יוה"כ וכו'. ומה דלמו מקילין בזה צמ"כ הוא מפני שהוא מצדק על חוספות שלהבת של הימר שניתוסף צנר של ישראל (ולא על מקור האור שצאצ מנרו של עכו"ם) ותוספות שלשבת זו לא היה מעולם ביוה"כ כ"א נולד ועכשיו ודומה לאור היוזא מן העצים

שער הציון

(א) מטה אפרים: (ג) מ"א וס"א: (ג) מ"א וס"א: (ד) וה"ה חף לעזמו אם מחבין ללאת בהבדלה זו: (ה) כל זו: (ו) ב"ח נבשם מהר"ל ואוטרדאס וההרש"ל וט"ו והגר"ח ומעט"ל ובעד יסע נע"ש שכתב דלדבריה ביה"כ נודלי היה ג"כ נשמה יתירה בשכל בשבת ע"ש: (ז) אחרונים: (ח) פוסקים: (ט) הנה מ"א סק"ו וכתב ומשמע לאפילו ח"כ בשבת ג"כ אין לברך במזלוף אם חור היוצא מן ארבע ומשם מתקשרה איהם אחרונים (לא התקשרו בדמחץ אף שום משמעות בענינו"ש כלל לו והענין ד"מ מובחם שם הלכה והיה שאלה התקשרו בש"ע אפשר שפשוט יתחללל דפשיטא הוא להקל כיון שאז נבדל נבדל האור ומלאכי שכי"כ בפשיטות בתשובה מ"ע סימן י"ח ופוסקיה בראשונים ומלאכי כן בדקדוק בחידושי הרא"ה על ה"ה"ף דברכות שיאל לאור וכן בחידושי רע"ב"ל על פסחים ע"ש אלא שזכור ב"כ שנהרג החמור: (י) שם: (יא) פשוט דבאל"ה הלא יש ב"ד דעת ה"ה"ף להקל ובעה"ג נודלי לזו להחמיר:

הערות והארות: (1) עיין ס' קי"ח ס"ק א' לענין אם אמר המלך המשפט. ועיין תר"ב ס"ק י' לענין לקדש הלבנה: (2) עיין בה"ל ס' רצ"ח ס"ה ד"ה אין מברכין. לענין חשש הפסק בין שתיית היין להברכה כשביכר במקום שא"צ מ' הדין:

ליקומי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ג' (ומובא בשעה"צ) פסק דכשחל יוה"כ בשבת מברכין במוצאי יוה"כ על הבשמים.

הלכות יום הכפורים סימן תרכד תרכה

ח טור מהל' דלור
שבת פסחים כ"ד
וכפירש"י סט

ממש או על האור שהודלק ממנו וכן נהגו להדליק מעשיות של בהכ"נ "ומיהו אפילו אם הודלק ביהו"כ אם הודלק בהיתר כגון לחולה יכולים לברך עליו: הגה י"א להבדיל (יא) על נר של זה"כ (המגיד פכ"ט ואבדורהס וא"ו) * יש אומרים (יב) שאין להבדיל עליו אלא מדליקין נר אחר ממנו (יג) והנכון להבדיל על שניהן יחד דהיינו להדליק נר אחד מנר זה"כ ולא יבדיל (יד) על נר עצמו של זה"כ לחוד (מהרי"ל) ושאר דיני נר ע"ל סי' רנ"ח ואוכלים ושמים צמואי י"כ (טו) דהוי קלף יו"ט (טור ומהרי"ו וא"ו) יש מחמירים (טז) לעשות (ה) שני ימים י"כ (יז) ויש לזה הטהרה ואין לנהוג צוממא וזו משום דיש לחוש שיצא לידו סכנה (אור זרוע) מי שמענה טענית חלוס למחרת י"כ א"ל להטענות כל ימיו (מנהגים) א"ל (ו) תחנות (יח) ולא לז"ל מיום כפור עד סוכות והמדקדקים (יט) מתחילים מיד צמואי י"כ בעשית הסוכה כדי ללכת ממנו אל מנוה (מהרי"ל ומנהגים והג"מ פ"ב דנרכות מהרי"ו):

הלכות סוכה

תרכה ובו סעיף אחד:

א טור

א * בסוכות תשבו שבועת ימים וגו' (א) כי בסוכות הושבתי את בני ישראל הם ענני כבוד שהקיפם

באר היטב

(ה) שני ימים. וז"ל מהרי"ל בתשובה סי' רי"ב העושים ב' ימים י"כ אין משנין כלל התפלות אף אם הם י' או מאה לא יתפללו רק תפלה של חול דהוי לא תתגודדו. וכתב המ"א וי"ל דיינמו ג"כ תפילין מה"ט ע"כ. אף פיוטים וקליחות יאמרו כרכוס וי"ג מדות כקורא צמורה. וכתב המ"א ומ"מ י"ל דלא יאמרו אותם צממאע התפלה רק אחר י"ח גם לא יקראו צמורה אפי' ויחל. כשחל יו"כ ביום ה' אסור להכין להם זרבי שבת בע"ש שהוא י"כ שלהן אף יאכלו עם אחרים שלא הרבו בשבילן מ"א ע"ש שמסים שלא לעשות שני ימים יו"כ דכשעושה יום שני יו"כ א"כ מאתמול הוי עי"כ ואסור להטענות וא"כ האריך הטענה והוי סמרי אהרדי ולכן אין לנהוג כן ומכ"ש למנהגינו שאין מתעניין בן יוה"כ לסוכות. וזליקוטי פרדם משמע שאין מתעניין כלילה כי אם ביום: (ו) תחנות. ואין מתעניין בזה אפי' יאר ציט שהם ימי שמחה שהיו מתחנך בזה המוצא בימי שלמה. מהרי"ל. ומקדשין הלכנה צמאיו"כ עסי' תכ"ו ס"ב ביום שאחר י"ה"כ משכימין לביה"כ. מנהגים:

ביאור הלכה

* וי"א שאין להבדיל עליו. עיין מ"ב ונחלים ששמו מותר להדליק ממנו ואנשים דאסור צמאיו יוה"כ לנרן עליו (יג) ועיין צמ"א דלפ"ז גם נר צמאיו יוה"כ ולנרן עליו [תרי"ו והובא צמ"א]:
ממנו דלא כהי"א דס"ד: (יא) על נר של בהכ"נ. ר"ל (יג) שהודלק מצע"י ידלק צמורה והו"ל שבת ממש: (יב) שאין להבדיל עליו. דלא נעשה רק לנר היום ולא להאיר ומצואר צמיתן רנ"ח שאין מצריכן ע"ז (יד) ודיעה ראשונה ק"ל דנעשו להאיר ועדיף להבדיל על זה מלהבדיל על נר אחר שדלק ממנו דלא מקרי כ"כ אור ששבת כיון שלא היה צמ"כ: (יג) והנכון להבדיל על שניהן ביחד. ר"ל שמה צמאיו יוה"כ אם היה לו נר אחד צמיתו שהיה דלוק מצע"י ידלק ממנה עוד אחד ויצרך על שניהן צמ"כ כי על אותו נר שצמיתו לחוד ג"כ אינו כדאי לנרן דאפשר שהיא נעשה ג"כ רק לנר היום [ח"א] ומן דרך החיים משמע עדיף עובד צמיתו לנרן שצמיתו נר דלוק מצע"י כ"כ שיהיה דלוק עד מוצאי יוה"כ כדי לנרן עליו ויוצא צה לכל הדעות כיון שהוא מניחה לנרן שצמיתו זה: (יד) על נר של בהכ"נ לחוד. ואם א"ל להבדיל על שניהם (טו) מוטב להבדיל על נר אחר שדלקו ממנו לחוד מנר זה"כ לחוד (טו) ומ"מ אם עבר ויצרך על נרות של זה"כ צלבד א"ל לחזור ולנרן על נר אחר (יז) שהנרות שלנו עשוין גם להאיר שהרי מתפללין לאורן. אין מתעניין מיו"כ עד סוכות יום שמת צו אצו ואחז שהם ימי שמחה שהיו מתחנך בזה המוצא בימי שלמה. ביום שאחר יוה"כ משכימין לנרן כדי שלא יהא נראה ח"ו שאנו היינו נכנעין לו רק צמית שאנו צריכין לבקש על דינו: (טו) דהוי קצת יו"ט. כדאיפתא צממאע דבת קול יוצאה צמאיו יוה"כ ואומרת לך אכול בשמחה וגו': (טז) לעשות שני ימים יו"כ. משום ספיקא דיומא ומ"מ לא יתפללו (יח) רק תפלה של חול ויינמו תפילין אף פיוטים וקליחות יוכלו לומר כרכוס וגם זה לא יאמרו בתוך התפלה רק אחר י"ח. גם לא יקראו צמורה אפילו ויחל. כשחל יוה"כ יום ה' אסורים אחרים להכין להם זרבי שבת בשבילן בע"ש שהוא יו"כ שלהן אף יאכלו עם אחרים שלא הרבו בשבילן (יט) י"א דמי שעשה כן פ"א שני ימים אינו יכול לחזור ואריך לעשות כן כל ימיו דהוי כמו קיבל על עצמו צמ"כ: (יז) ויש לזה הטהרה. היינו אם נחמרט ע"ז ואינו רוצה לעשות כן רשאי להמיר לעצמו צמ"כ ג' ע"י פתח ותרעה ואם התנה בפירוש שאין עושה כן רק שנה זו ואין מקבל ע"ע שיעשה כן בכל שנה (כ) א"ל הטהרה ומש"כ שאין לנהוג צמורה זו כי צממת מדינא אין לחוש דאין צמיתן בקציעא דירחא ואין עושין רק משום מנהג שנהגו אבותינו וצמ"כ (כא) לא נהגו אבותינו א"כ למה ננהג אנחנו: (יח) ולא צמ"כ וכו'. ולא (כב) פרקים ולא שיר המעלות (כג) אכל לנמנח ואח"א אומרים יש מקומות שצערב סוכות א"ל לנמנח אכל א"ל אומרים: (יט) מתחילים. וצ"ח התמרת (כד) יעשה כולה כמו שכתב צמיתן תרכ"ה: א (א) כי בסוכות הושבתי וכו' הם ענני כבוד וכו'. ודוגמא לזה אינו לעשות סוכות כדי שנוכר נוראותיו ונפלאותיו ואע"פ שאלו ממארים צמודים ניסן לא אינו לעשות סוכות צמיתו ומן לפי שהוא ימות הקץ ודרך כל אדם לעשות סוכות ללל ולא היטה

ניכרת

שער הציור

(יט) והעמיקו הגר"ו וכו' הגר"א דקע"ף זה סותר לדעת הי"א דס"ד: (יג) מ"א וכו' ע"ש: (יד) לכו"ש: (טו) מ"א: (טז) הגר"ו: (יח) וצממאע אפרים כחכ דנרות של בני מדרשות ששכיין ללמוד אלס והקושים שם משתמשין בהם יש לנרן עליהם: (יט) מ"א וכו' (כ) מ"א ומט"א: (כא) כי רוב הצור אין יכולין להטענות ב' ימים ולא מקני מה לעשות שני ימים: (כב) סי' דהי"ח בהם א"ר: (כג) מ"א: (כד) פמ"ג:

ליקוטי דברי הרב א בשו"ע הרב סעיף י"ב כתב שאסור להם לאכול אצל גוי אם הוא מכיר אותם, אע"פ שלא הרבה בשבילים, אפילו באופן שאין בו משום בישולי גוים, כגון שסיע ישראל אחר בבישול, גזירה שמה ירבה הגוי בשבילו בשנה הבאה לבלש גם בשבילו, אבל אצל ישראל מותר, שאין לחוש שמה לשנה הבאה יאכלים מה שהוסיף בשבילם, שאין ישראל עובר לפני עור לא תתן מכשול.

בהם לבל יכם שרב ושמש. [א] (ב) ומלוה (א) לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור דמלוה הנאה ליו
אל יחמילנה (מהר"ל):

תרכו העושה סוכה תחת האילן או תחת הגג. וכו' ג' סעיפים:

א * (אין לעשות סוכה (א) * תחת (א) [א] בית או אילן) והעושה סוכתו תחת האילן י"א שאם ב' האילן
צלתו מרובה מחמתו פסולה (ב) * בכל ענין אף אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה (ג) אבל אם
האילן חמתו מרובה מצלתו אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא אילן כשרה אפילו לא השפיל
הענפים למטה לערוב עם סכך הסוכה (ד) אבל אם אין הסוכה צלתה מרובה מחמתה אלא ע"י
האילן (ה) * צריך שישפיל הענפים * ויערובם עם הסכך בענין שלא יהיו ניכרים ויהא סכך רבה
עליהם (ו) ומבטל * י"וש אומרים שאפילו אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא האילן
והאילן חמתו מרובה מצלתו אם ענפי האילן (ו) מכוונים כנגד סכך הכשר פסולה בין שהאילן

שערי תשובה

[א] ומלוה כו'. ונא"ר משמע שאין לתקן הסוכה מכל וכל קודם יו"ה"כ
ומפרש ע"י המדרש למה לנו עושין סוכות אחר יו"ה"כ שמה ילא
דינו לגלות כו' ע"ש והוא סמך צעמא דודאי מה שהסוכה היא דוגמת
גלות אינו רק מחמת הדין אלא לא העשה ונא"ר אדרבה היה טוב לקדים
טעם שכתב שמהו זו עשה הסוכה חנוכה להכריע לכך וכו' כמ"ס
הנזק לענין קידוש הלילה ועין נב"י כח שהמקדקים עושים הדפנות ועני
הסכך קודם יו"ה"כ ונמנא יו"ה"כ מניחים הסכך אם לא כולו מקחו ע"ש
ועין בפרי אור צדיקים להר"ם פאפרש שיש להרבות נזקק ערב סוכות
ומהר"ם היה מחלק הקופה לעניים ערב סוכות (עין פפר"ט טעם הדבר)
ועוד להדליק ו' גרות בסוכה נגד ו' צדיקים כו' ע"ש והביאו בק"א למח"ב וכח צר יעקב נח"מ סי' א' דלע"ג דק"ל כיון שנתמנה פירוש על הציבור
אסור לעשות מלאכה בפני ג' מ"מ סוכה שרי ועין בקדושין פ' עשרה יושבין ונלקוטי מהר"ל:
[א] בית. ענה"ט וע"ש גור"ר הטעם דהא שלג אינו חולץ בפני העומה לא חשיב מיד להיות כחמור ע"ג סוכה ע"ש:

ביאור הלכה

* תחת האילן. היינו כשענפי האילן הוא על הסוכה ממש אבל אם הוא מלג
הסוכה אע"פ ש"ל האילן ממילא אינו מגיע החמה להסוכה
כלל אפי"ה כשר [נכור יעקב ע"ש]: * בכל ענין. עין במ"ד וע
כלל המחבר בזה עוד ענין אחד דענינו ל"ד לסוכה תחת סוכה דש
דוקא בשבועה עליונה רחוקה ממחמתה עשרה עשרים והוא אפילו דיח
או האילן הוא למעלה מן הסוכה רק מעט ג"כ אסור [מהרש"א ועין במ"ד
שהטעם בזה]: * צריך שישפיל וכו'. סתם בזה שלא כדעת הרמב"ם
דענין קליפה דוקא ונאלץ קליפה אפילו אם רצו הוא סך כשר לא מהי
אלא דבהשפלה לבד כגו'. ועד דדעת הרמ"ם דיש לחוש לדעת הרמב"ם
לדון להסיר אלא בקצת לפי שהמחבר הוא חפז ואינו דומה לשאר סכך
פסול שהוא בטל ברוב וגם הרמ"ם המונח בש"ג סכך כן ע"ש ועין
בז"ר שדחה דבריו מהרמ"ם אין רלוה ע"ש והנה כעת וכו' לאורו של
רבינו חננאל ושם כתב בפירוש על הא דמשני הגמרא בשבועתן דהיינו
הרמב"ם דעת הרמ"ם דענין שיקלון אומן ובה מותר אפילו בלא נענוע
כמ"ס הפוסקים לדעת הרמב"ם: * ויערובם עם הסכך בענין שלא יהיו
ניכרים. מי הוא הסכך הכשר או הפסול הא אם היתון פסול ע"ג הכשר
זה ע"ג זה ממש ניכרים מקרי ואין מהי בסכך כשר כשחמתו מרובה
לגורן יחד פמ"ג: * וי"א שאפילו וכו'. ע"ש הכלל הדין דבשני י"א
פסק השו"ע כהשי"ג גם הכא פסק לחומרא דעת אפי' העור וכו' ג"כ

שער הציור

* תחת האילן. היינו כשענפי האילן הוא על הסוכה ממש אבל אם הוא מלג
הסוכה אע"פ ש"ל האילן ממילא אינו מגיע החמה להסוכה
כלל אפי"ה כשר [נכור יעקב ע"ש]: * בכל ענין. עין במ"ד וע
כלל המחבר בזה עוד ענין אחד דענינו ל"ד לסוכה תחת סוכה דש
דוקא בשבועה עליונה רחוקה ממחמתה עשרה עשרים והוא אפילו דיח
או האילן הוא למעלה מן הסוכה רק מעט ג"כ אסור [מהרש"א ועין במ"ד
שהטעם בזה]: * צריך שישפיל וכו'. סתם בזה שלא כדעת הרמב"ם
דענין קליפה דוקא ונאלץ קליפה אפילו אם רצו הוא סך כשר לא מהי
אלא דבהשפלה לבד כגו'. ועד דדעת הרמ"ם דיש לחוש לדעת הרמב"ם
לדון להסיר אלא בקצת לפי שהמחבר הוא חפז ואינו דומה לשאר סכך
פסול שהוא בטל ברוב וגם הרמ"ם המונח בש"ג סכך כן ע"ש ועין
בז"ר שדחה דבריו מהרמ"ם אין רלוה ע"ש והנה כעת וכו' לאורו של
רבינו חננאל ושם כתב בפירוש על הא דמשני הגמרא בשבועתן דהיינו
הרמב"ם דעת הרמ"ם דענין שיקלון אומן ובה מותר אפילו בלא נענוע
כמ"ס הפוסקים לדעת הרמב"ם: * ויערובם עם הסכך בענין שלא יהיו
ניכרים. מי הוא הסכך הכשר או הפסול הא אם היתון פסול ע"ג הכשר
זה ע"ג זה ממש ניכרים מקרי ואין מהי בסכך כשר כשחמתו מרובה
לגורן יחד פמ"ג: * וי"א שאפילו וכו'. ע"ש הכלל הדין דבשני י"א
פסק השו"ע כהשי"ג גם הכא פסק לחומרא דעת אפי' העור וכו' ג"כ

(א) גמרא: (ב) רש"י: (ג) וכן מוכח מן הגמרא דמשני בשבועתן ולכן מותר כשהאילן חמתו מרובה מצלתו וכו' דלא האל כמו שאינו ולא מקרי סוכה שמתת האילן: (ד) אבל אם
נכ"ג פסול: (ה) הן לגמרי הר"ן והן למירוח השני של המדרש שהוא נכ"א וכן לגמרי הע"י וקמחתי כמותם דלא כקברא הרש"ש של
המדרש שהוא נכ"א וכפרט דמילתא דרמנא הוא ולפלא על הנה"ט שהעמיק להחמיר: (ו) לדון כאן שם אסור דהא אין אסור מלד עלמו של הסוכה
לישכ זה אלא שהיושבה זה אינו יולא מ"מ המלוה [ט"ז] ע"ש ועוד שני טעמים שהוא נכ"א ע"ש:

הערות והארות: (1) עיין בה"ל תרל"ה ס"א ד"ה כגון סוכת וכו' לענין אם אינו דירתו של כל השנה ולא נעשה לצל:

ליקוטי דברי הרב (א) ובשו"ע הרב סעיף ה' פסק דאם הסכך הכשר הוא צלתה מרובה מחמתה, כשר. (ב) ובשו"ע הרב סעיף ה' פסק כהמחבר
דאם השפיל ועירב כשר אף בלא קציצה.

קדם בין שהסוכה קדמה כיון שענפי האילן מכוונים כנגד סכך הכשרי: הגה (ז) מיהו אם השפיל הענפים למטה ועירבן עם הסכך (ח) שאין (ג) ניכרין גענוין והסוכה כשרה (ה) וזהו וכן אם הניח סכך הכשר על סכך הפסול (ט) * מקרי עירוב וכשר (מד" פ"ק דסוכה) (י) אבל אם הענפים כנגד האויר שבין הסכך הכשר (*או שהסכך הרבה (יא) שאפי' ינטל נגד האילן נשאר כשיעור (טו) כשרה הואיל וצל הכשר הוא מרובה מחמתה (יב) שאפי' אם ינטל האילן יש שיעור בכשר להכשיר ובכל זה לא שאני לן בין קדם האילן לקדם הסכך דין אחד להם: **ב** (יג) אם קצץ האילן להכשירו ולהיות הוא עצמו מהסיכוך כשר והוא ישניענעו שיגבה כ"א לבדו (יד) ומניחו

באר היטב

כיון שהיה קודם זמן האיסור ועס' תמ"ז ותמ"ח מש"ס: (ג) ניכרין. ואפי' ניכרין נמי שרי כיון שלתה מרובה. מ"א ע"ש: (ד) ומניחו.

משנה ברורה

וא"כ מן הסכך הנשאר הוא רק חמתו מרובה מזילתו ועם הסכך של האילן אינו יכול להטריף אף שיהיה עי"ז צילתה מרובה מחמתה דהא סכך פסול הוא: (ז) מיהו אם השפיל הענפים וכו'. וזהו מהני אפילו אם אין הסוכה צילתה מרובה מחמתה בלא האילן וכמו לדעה א' [ב"ח (ו) וכמה אחרונים] ולכן סיים הרמ"א שאין ניכרין דאם היה סכך הסוכה בעצמה צילתה מרובה מחמתה אפילו ניכרין שרי לפי מה שכתבנו לקמיה (ח) וי"א לדעה אחרונה זו לא מהני אפילו בשהשפיל אלא"כ סכך הסוכה צילתה מרובה מחמתה בלא האילן ולמעשה נכון להחמיר כוותיהו: (ח) שאין ניכרין. ואם היה צילתה מרובה מחמתה (ט) אפילו היו ניכרים (י) או היו מונחים זה ע"ג זה וממש שרי כיון שהם מרובים מסכך האילן (יא) יש חולקין * ע"ז: (ט) מקרי עירוב וכשר. והיינו (יב) כשהיה הסכך הכשר מרובה על הפסול (יג) ואם היו מונחין על הסוכה כח"א צפני עצמו ואינו מעורבין כלל אלא זה בלד זה א"כ שיהיה בכשר רוב כנגד הפסול אלא אפילו אם הם מחלה על מחלה גם כן הסוכה כשרה דהוא הלכה למשה מסיני אלא מפני שא"א לנאמס יס להעדיף מעט כמו שיבאר בסיומן חרל"א ס"ח ע"ש:

(י) אבל אם הענפים וכו'. ומיירי (יד) שזמן הענפים לא יהיה כל הרבה ותמחה מרובה מזילתה: (יא) שאפילו ינטל נגד האילן וכו'. ומשמע אם הפוסקים דחשיבין לסכך כנגד האילן כסכך פסול (טו) וע"כ אין להכשיר אלא"כ הוא פחות מלרבעה טפחים עכ"פ כבוקה גדולה או פחות מג"ט בקטנה: (יב) שאפילו אם ינטל האילן וכו'. ר"ל דלא חיקשי מאי היו אם הענפים כנגד האויר הלא עכ"פ מסככים האילן והסכך על הסוכה ולזה אמר שאפילו אם ינטל וכו' היינו דלא הועיל האילן כלום בדלא כל דידה יש צילתה מרובה מחמתה מן הסכך גופא ולאפוקי מן ענפי האילן לא היו כ"א חמתה מרובה מזילתה וכו"ל בסק"י: (יג) אם קצץ האילן ר"ל אף שמתחלה הדלה האילן על הסוכה לסכך זו והיו סכך פסול דמוחזר הוא לא מקרי זה תעשה ולא מן העשוי כיון שלנכסו קללו לשם סיכוך היו עשייה"י מחדש וכשר אפילו אין שם שום סכך אחר ומ"מ בקציה לבד לא מקרי עשייה גמורה כיון שלא קללן קודם שהדלה וע"כ לריך לנענע ג"כ אחר הקציה שנמלא כאלו אותה שעה מניחים צמקומותיהם: (יד) ומניחו. לשם (טו) כל וא"ל להניחו לשם סוכה. אם חזר יחזר של אילן בדרך עם ענפים ועלים הרבה לשם כל על הסוכה כשר ואם שלא לשם כל וכשהגיע זמן סוכה

שער הציצין

(ו) החמד משה והנהר שלום ועדין ישע ודח' מאיר ודלא כמ"א ומה שהביא בשם הר"ן כהנא דלית מוכח מר"ן מדי וגם מהרש"ה אינו מוכח כלל ולא נשאר לו רק מה שהביא בשם המ"מ (היינו מה שכתב בשם הרמב"ן) ור"י וכתב דלדבריה מן הרא"ש וטו"ש ע"ש שלא הביאו רק לדעה אחרונה לא מהני בשל חצות אפילו אם הסוכה צילתה מרובה מחמתה ומשמע נשאר דברים דהיינו שצמחן מורו גם להדעה ראשונה וכן מוכח מן הרמ"א שכתב שאין ניכרים ודלא כמ"א שכתב דלשנא דהרמ"א אינו מדויק וכן הגר"א בנזכרו כתב שדברי הרמ"א כמק"ד ע"ג: (ח) מ"א ואף בדברי הרמ"א מוכח כוותיהו דהני אחרונים הג"ל מ"מ בעיקר הדעה מלאכה כזה דיעות בין הראשונים בכל זו הלכות סוכה דין העושה סוכתו חתה האילן שסמס שם מחמתה כמעט אף העויר (שהוא הדעה האחרונה שבשו"ע) וכתב דאפילו שצמחן לא מהני אלא"כ כשהסוכה צילתה מרובה מחמתה בלא האילן ודעת הר"ש להקל כזה עיי"ש וא"כ הרי יש לנו ג' שמחמירין כזה המ"מ בשם הרמב"ן ור"י לדעת א"כ העויר והדעה ראשונה שכל זו ולכן סימתי שלמעשה נכון להחמיר כוותיהו: (ט) מ"א: (י) פמ"ג דלא לא היו זה ע"ג זה ממש אלא קלמ' מלל מיניהם שדלי דעה זו האחרונה אקור אפילו צילתה מרובה מחמתה דכל סכך כנגד ענפי האילנות כמאל' דליתא דמאי: (יא) חמד משה: (יב) אחרונים: (יג) מ"א וטו"ש: (יד) דל"ה הלא מנזר בריש הסיומן דפסול: (טו) אחרונים בשם הר"ן: (טו) מ"א וטו"ש:

העברות והאורות: (ז) עיין מ"ב חרל"א ס"ק ח' לענין תורת הבית כשמנענעו ומשנ"ב סי' חרל"א ס"ק כ"ד:

ליקוטי דברי הרב א ובשו"ע הרב סעיפים וט-פס' כדעה זו, ודלא כהב"ח. (ב) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב: **הסוכה פסולה**. אבל אם הניח את הפסול על הכשר, הסוכה פסולה. (ג) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב: **שלידן דבעינן עירוב דוקא**, יש לחלק באופן שהכשר צלתו מרובה מחמתו, שאם הכשר למעלה והסכך הכשר מרובה על הפסול, מיקרי עירוב והסוכה כשירה, ואם הכשר למטה, לא מקרי עירוב ואין הסוכה כשירה.

ז טו

וחדור ומגביה חבירו ומניחו ואם לאו פסולה משום תעשה ולא מן העשוי: הגה אצל מותר לעשות סוכה חתם מחובר או בית ולהסירו אח"כ (טו) ולא מקרי חולמ"ה הואיל ואין הפסול בסכך (ה) עלמנו (כל ז' והג"א פ"ק דסוכה): ג' העושה סוכה למטה בבית תחת הגג שהסירו הרעפים אע"פ (ו) [נ] שנשארו עדיין (טז) העצים הדקים שהרעפים מונחים עליהם (יז) כשרה: הגה וכן מותר לעשות הסוכה (יח) חתם הגגות העשויות לפתוח (ז) [ג] ולסגור ומותר לסגור מפני הגשמים (יט) ולחזור ולפתחן

שערי תשובה

[נ] שנשארו. עשה"ט ועיין פתח"ס שם שכתב בסוף ח"ל לפי כל החומרות אם התחמנה ללמה מרובה אף אחר שחלק הפסול סוכה כשרה היא לכתלה ואין מה משום סוכה שחתם סוכה כיון דלמעלה חתמה מרובה כי וא"כ בלאט"ש שאל ינטל כנגד הלאט"ש אע"פ ללמה מרובה המילק לא הפסד ע"ש ועיין בתפארת צבי סי' כ"ט מ"ש מה: [ג] ולסגור. עשה"ט שרמו בפמ"א סי' ס"א וע"כ שכתב שצריך לזהר כי. וכתב בפמ"א ח"א סי' ס"א שצריך לזהר כשעושה שיהיה פתוח מג' נגד הדפנות כיון דלפני הדפנות מגיעות לסכך וכן לפעמים

ביאור הלכה

להחמיר במעשה כוונתו ולא העתקוהו במ"מ מפני שכתב אחרונים פליגי עליה הלא המה המאמר מרדכי והמחבר משה ודית מאיר והלכה ברורה וצדי יעו דעת כולם דיוקן הדעליונה חתמה מרובה מליתא אין על התחמנה שם סוכה חתם סוכה ומה שהביא ראה מר"י דמו אותה עיין בת"מ ובש"א:

להחמיר (יח) לישב חתם העצים עלמנו אע"פ שזה סכך פסול שהרי לא נקבעו כלל אלא כדי לתת עליהם הרעפים מ"מ כיון שעשה הסכר הרעפים לשם עשיית סוכה לל ההי זה (יט) כאלו עשה מעשה צוף העצים והתקנים לשם סוכה ומכשורו ונאלץ אם לא הסיר הרעפים כדי לעשות שם סוכה אלא כך היתה מקודם בנזיה בלא גג כיון שלא עשה שום מעשה בגג לשם עשיית סוכה ללל א"כ העצים או הקורות הן סכך פסול ממש ודינו כמ"ס ס"א גבי חילן והיינו שכל שאין הסכך כשר דבר עד שאל ינטל ממנו כשיעור העצים הדקים המילק עליהם (כ) יהיה עדיין לל הסוכה מרובה מחמתה פסולן יש מאחרונים שמתמירין מה (כא) וסובין דבכל גווני בעינן שאפילו אם ינטל נגד העצים ישאר ליתלה מרובה מחמתה (כב) אכן צאמת בנסת סוכות כמו שלנו שרגילין לכסות כל הסוכה צודאי בכל גווני ישאר ליתלה מרובה מחמתה וכשר"א אכן כדי ללאת ידי כל הסיפיקות יראה שיהיה ריוח בין העצים הדקים בין אחד לחצור (כג) כשיעור ג' טפחים. וכל זה דוקא כשעושה סוכה למטה חתם חתם (כד) אלא אם מסכך ע"ג הלאט"ש אע"פ שהן סמוכין זה לזה בפחות משלש טפחים (כה) הרי זו כשרה ואין אומרים כלן לצוד שיעטרו כל העצים והיו נחשפין כען אחד רחב מסכך הפסול יותר מד"ט שהוא פסול הסוכה כמבואר בסיומן חר"ב כיון שסכך כשר מונח ביניהם אין מאטריפין: (יח) תחת הגגות העשויות וכו'. ר"ל אפילו בעוד שהן סגורות ולא מקרי תעשה ולא מן העשוי כנ"ל בס"ב בהג"ה. ודע דדעת הב"ח להחמיר בזה שצריך לפתוח דלמות הגג קודם שמשכך (כו) [ז] הכנים המ"א וא"ר וש"א (כז) ואם שכת והיית הסכך בעוד שהיו הגגות סגורים צריך לפתוח הגגות ולענות על הסכך דהיינו שיגביה כל עץ לצדו ויחזור ויניחו לשם לל ושוב יגביה עץ חצורו ויניחו וכן כולם (כח) ואם סיקך על התקרה ואח"כ הסיר התקרה (כט) פסול לבו"ע (ל) מפני שלא היה שם סוכה על הסכך שכל התקרה מתחלה כיון שלא היו כלן דפנות ולכן לא מהני הסרת התקרה להכשיר הסוכה: (יט) ולחזור ולפתח. וזה מותר מתרגם: קורות (שמניחים עליהם רעפים) קורות עץ צרות (שמכסים בהן הגגות)

שער הציון

(יח) א"ו וכ"כ המאמר מרדכי דלא כדברי הנה"ט שהביא בשם הב"ח להחמיר בזה כי המעיין שם יראה דמדידום הם בעושה סוכה גמורה צבית או חתם מחובר דלפן ז' משום תעשה ולא מן העשוי וכמו שכתב בהג"ה אלא שחלקו שם על מש"כ במהר"ל בעינן גג העשוי צריך דעס אין עושין סוכה גמורה חתם הגג ואין הסוכה נאלצת עד אחר שהסירו הגג ולכן צריך להסיר מקודם (ומאמר ה"ג) ומ"א בסק"ו חילק מטעם אחר אבל גם הוא מורה להא דכתב במ"א בהג"ה: (יח) מ"א: (יט) ולפ"י פשוט דאפילו אם הסוכה ליתלה מרובה מחמתה הוא רק ע"י צירוף אלו העצים הדקים מהני ג"כ להמ"א ועיין בת"מ ובתמ"א שבה הפסקים קצת. ודע דמדברי המ"א משמע דסתם המבצר כדעת בעל העיטור וע"כ דעמו דבר לבו"ע א"כ שיהיה בסכך הרבה כ"כ אפילו אם ינטל נגד העצים כי אף העצים עלמנו כשרים ומן הגר"א לא משמע כן אלא דסתם כדעת הטור ולפ"י לדעת אפי' העזרי צריך שאפילו ינטל נגד הפסול ישאר צ' כשעור: (כ) ועוד יש נ"מ דבר צריך שלא יהיה בעצים שרעפים מונחים עליהם ד"ט דסכך פסול פסול צאמת ד"ט דלקמן צבי חר"ב וזהו שרמו המ"א לעיין שם אלא דצאמת עינים דקים טודאי אין בעצין רוחב ד"ט: (כא) דלא ברירא להו לפסוק כדעת בעל העיטור דע"י הסרת הרעפים ונעשו הלאט"ש סכך כשר: (כב) וכמו שכתב הטור וגם א"כ ללמס שלא לישב חתם הלאט"ש כי מסתמא אין צוחסין ד' טפחים וכמו שכתבנו מקודם ואף לאותן הפוסקים דמתמירין שלא לישב חתם סכך פסול אפילו אין בהן רוחב ד"ט וכמו שכתבנו במ"מ צ"ל לקמן סי' חר"ב צ"ל דהלא אין להחמיר כ"כ דהלא בלא"ה דעת העיטור ולפי מה שהעתיקו המ"א לדינא אין על העצים שם סכך פסול יש מה כמה ספיקות להקל: (כג) כן מסיק מה בספר צבור יעקב לחוש מה לדעת הב"ח משום חשש לצד. ודע דמה שרובה ה"ט להחמיר שיהיה בין אחד לחצור ד"ט משום חשש שני סככים האחרונים לא חששו לזה כלל וכמו שכתבנו למעלה: (כד) מ"א ומאמר מרדכי וא"ר והגר"א וש"א דלא כדב"ח להחמיר גם מה דבעינן פחות מב"ט: (כה) ואפילו אם היו אותן הלאט"ש צנורות מקודם בלא גג ג' שרי וכמו שכתב בס"ב בהג"ה דלא כדב"ח דשהג"ה ס"ב כשר ע"ג סכך פסול מקרי עירוב וכשר ומותר גם לישב חתמים ועיין בהג"ה שם: (כו) ומעטם דיש מה חשש משום תעשה ולא מן העשוי כיון שצנעה סכך היה שלא כדין דהיה חתם גג סגור ועיין במ"א שחלקו דענינו לא דמי להא דלעיל בהג"ה דבענינו כיון שעשו לפתוח ולסגור ומה שכתבנו למעלה לא מקרי מעשה חסוד וזהו הסכך תעשה ולא מן העשוי משא"כ כשמיך חתם הבית ואח"כ הסיר הרעפים זה מקרי מעשה חסוד ואף כגן נכשר כן ודלעיל בס"ב: (כז) מטה אפרים ופסו: (כח) מ"א: (כט) פסול לבו"ע (ל) מפני שלא היה שם סוכה על הסכך שכל התקרה מתחלה כיון שלא היו כלן דפנות ולכן לא מהני הסרת התקרה להכשיר הסוכה: (יט) ולחזור ולפתח. וזה מותר מתרגם: קורות (שמניחים עליהם רעפים) קורות עץ צרות (שמכסים בהן הגגות)

הגגות ותיקונים: א) צ"ל דבעינן ג' טפחים: הערות והארות: 1) עיין מ"ב סוף ס' חר"ב ובשע"צ שם לענין לבדו להחמיר:

צ"קוטי דברי הרב: א) ובש"ע הרב סעיף י"ב כתב כהמחבר ולא הוסיף דיראה שיהיה רוחב בין העצים הדקים כשיעור ג"ט. ב) ובש"ע הרב סעיף י"ח ר"ט כתב כהמ"א.

(מהרי"ל) ואפי' ב"ט שרי לבגדן ולפתחן (אגודה דיומא ומהרי"ו) אם יש להם (כ) ימים (ד"ע) שסוגר ופותח צהן ואין צה לא משום סמירה וצנין אהל ב"ט ולא משום חולמ"ה רק שזיהר (כא) שלא ישב מחמיקן כשהן סגורין שלא הסוכה פסולה:

א משנה סוכה כ'
ובדמפרס לה שמואל
ב במרמי לשני דר'
יהודה אמר שמואל
ללא פלגי שם י"א
טור בשם הרא"ש
ובכ"ה הר"ק ורמב"ם
נ"ה

תרכז דיני הישן בסוכה. ובו ד' סעיפים:

א (א) (לרץ) לישן בארץ הסוכה (ב) *הישן תחת המטה בסוכה אם היא (ג) גבוהה " טפחים לא יצא: ב *הישן (ד) תחת הכילה בסוכה (ה) אם אינה גבוהה " טפחים (ו) או שאין לה

שערי תשובה

הסכך כשהוא פתוח. עמ"ל. ואם הניח הסכך על התקרה ואח"כ הסיר התקרה פסול. ואומן סוכות העשויות מחמת הגג ולפעמים הנדדים משופעים יזהר שלא ישב מחמת השיפוע מ"א. ועיין בחשבות פנים מאירות סי' ק"א מש"ש לענין סוכה על הגג. סוכה העשויה מחמת הדווא"ר דהיינו שפותחין להם מקום צלמלע הגג והוא הנקרא בלשון ערבי דווא"ר ובלשון לע"ז בלג"ה ופעמים עושין על שטח הדווא"ר הפתוח שצבה ומעשה רשע ופעמים עושין שצבה זו מחוטי נחושת או מחוטי פשתן כשרה ואפי' אם יניח הסכך הכשר ע"ג השצבה ממנה כשרה. גנת ורדים חל"מ כלל ד' סי' ח' ע"ש:

באר היטב

אלס עושה סוכתו מחמת ומלפני שני כותלים הנגזים מחמת הגג שידלגין ואין הנחלים מנגיעים לגג אפי' פתוח מג' והגג הטולט הוא ד' טפחים או להר"ן כיון דלפן מנגיעות לנכס לא אמרי' דופן עוקמה ואין כאן מחילות ולרץ לזהר מה י' הוא דבר מלוי ועוד כתב שם שיש שטחים סוכה על הגג ופותחין הגג כמין דלמות ויש שפותחין כמין ארובה וצלמלע יש לה לר"ם וכשפותחין ארובה למעלה מן הסכך צלמלע הסוכה נמלא חלוי למעלה מסכך כשר דופן שהוא נסר הרחב יותר מו' אלא שחלוי נלדו נגד הסכך כשר בו' כיון שאומן השידלגין המחזירים על הקנים ותלויים צלמלע הסוכה למעלה מהסכך כשר יש מורס סכך פסול עליהם והוא כמו שזכרנו בדוכס בו' ע"כ שומר נפשו ירחק מסוכה זו ובפטרות עפ"י הרוב דופן הרחב הנמון על גזל למעלה מן הסכך נכסה מרובה ע"ש ועמה אין עושין דלמות האלו בלרים צלמלע רק היצרים לגד הדפנות ופותחין הדלת לגמרי שחממוד בשוה עם הדופן בקומה וזקופה ולא מהיה הקיר געוי ע"ג הסכך וכשר הדבר ומ"ש הנה"ט בשם גור"ר ע"ש שכתב אפי' דלענין טומאה השב כחוס כיון שהנקיים דקים לכל היומר חזי סלע מ"מ לגבי סוכה דיון צדין כללמה מרובה מחמתה וכמו בסוכה חתה האילן ושצבה זו אין לה כל ולענין אם מותר להניח הסכך כשר על השצבה ממנה אם חיצוה השצבה לדווא"ר וקצוהה שם שזו אין מקבלת טומאה דיון המחזיר לקרקע בו' ואם פירשו השצבה ע"ג הסכך צלילה לגבי הסכך ובמלך דלמלא דמי בו' ע"ש ועיין בשו"ת צמ יהודה סי' ק"י בסוכה העשויה מחמת סריגי צרל ע"י ועיין בשו"ת ארבעה טורי אבן סי' י"ד שהשיב להגאון פ"ח ו"ל שדעמו בחדרים מקורים עם מוזהה ובסוכות פותחים הקירו ומסככים ענפים והמוזהה קצוהה גדלה ואחר הסוכות מחרים ומקריין בקיריה והמוזהה כדקאי קאי ובתנן הפיר"ח במש"י דיש מה משום חולמ"ה ולרץ ליקח המוזהה ולקטע אותה מחדש ולגדל עליו בו' והאומן מוהר"א ו"ל צלל המחזיר השיב לו שאין מה משום חולמ"ה שנעשה מחלה כהשכר ורואה מס' ט"ו ומדברי הלבוש והאחרונים בסי' זה אך צלמלע א"ל ליה דמוכח דקובר שצמי הסג פטורה. ולעני"ד פשוט שמעולם לא ילאה מידי חיוב מוזהה אף כגון מאחר שהוא דירת קבע כל השנה ע"ש ו"ל לפענ"ד במ"ש דכל הפוסקים הושוו בקרקע חוץ לג' אף שלא נאשר מחזיר כלל שנאמח לא כן דעת הט"ו והא"ר הביא ש"כ הני"ל ומהר"א שזון לפסול ע"ש אך דמ"מ יש לקמון על מ"ש דגם כגון גופא לא נפטרם והרובה ללאח ידי הפיר"ח אחר המחג יכול המוזהה ויחזור ויקצוהה צלל צרכה ומכ"ש אם ידמון לו לקטע מוזהה אחרת שיצרך עלי' ומכין לפטור אם זו כוללמה:

משנה ברורה

חדר של כל השנה שדר בו תמיד ובסוכה מסיר הגג אפי' בסוכות פטורה בדשצבה ימים לאו קבע מקרי. ומו שיש לו שני חדרים זה לפנים מזה אם הולך ממחדר לסוכה פתח הסוכה צריך מוזהה משום שחייב הוא במוזהה. צפתה בסוכה פתוחה לר"ה וכדומה דהוי כפת שער:

א (א) צריך לישב וכו'. הקדים צה כדי לידע העטם צשן מחמת המטה דלא ילא (א) שאין ישן צלל הסוכה אלא צלל אהל: (ב) הישן וכו'. דעיקר ישיבת הסוכה הוא (ג) אכילה שמה ושניה: (ג) גבוהה " טפחים. מן הארץ עד (ג) מחמתה המטה גבוהה י"ט (ד) ע"ש שיש מחמת המטה ארץ י"ט חשיב כאלה ומפסיק צין הסוכה (ד) ואפילו דפנות המטה קלרים מאוד שאין להם אפילו רוחם טפה מ"מ שם אהל עליה: ב (ד) תחת הכילה. הם קדימים הפרוסים סביבות המטה על ארבעה קונדיסין (ה) והמטה צלמלע: (ה) אם אינה גבוהה עשרה טפחים וכו'. אינו חשיב אהל אלא צפני עצמו. והעשרה טפחים (ו) מודדין מארעא אפי' שאין י"ט מן המטה ולמעלה: (ו) או שאין לה גג ורוחם טפה. עיין במ"א דלפי' בלופן זה

שער הציון

(ל) אחרונים: (ג) פמ"ג וש"א משום דהוי שטח דשטח במקום מלוה: (ג) מנה אפרים: (ה) רש"י ור"ן בשם הרא"ה ועיין בנ"ח שכתב דלהר"ק והרא"ש דהעטם הוא משום דדומה לסוכה מחמת סוכה הוא מן המורה ולעטם הרא"ה הוא מדרבנן והפמ"ג מתפקד דלפטר דגם לר"ק ורא"ש הוא רק מדרבנן: (ג) רש"י: (א) הא ל"ה אפי' דהמטה ככללה גבוהה י"ט כשר ללאח שם מ"א נפמ"ג ובכורי יעקב ונראה שטעמם מהא דקד"ל בדיקון שמה"ה צמ שאין מוכי עשרה וקיריו משלימו לעשרה מוכי הוא רק כרמלית ע"ש: (ד) כ"מ מהר"י ופספמי ומלמלי שמקור הדיו הוא מן הרמב"ם פ"ה מהלכות סוכה הלכה כ"ג שז"ל שם וכן המעמיד ארבע קונדיסין ור"ק שדין עליהן וכו': (ה) בכורי יעקב וכמבאר בדיקון שט"ו: (ו) הגר"א ובכורי יעקב וכן מסיק צפמ"ג ומחלית השקל לדינא ודברי המ"א כפי מה שנהא לכאורה כפשוטו על הקליטין השינו עליו כל האחרונים מגמלא מפורשם כהפכו וגם מה שהביא לזה ראה מהמקופות אינה ראה כלל וע"כ כתב הבכורי יעקב דשגגה המעמיק הוא ודברי המ"א שייך צפ"ב לגבי מטה ולא על נקליטין:

גדהות וציקונים: (א) תרמ"ג: (ב) ע"ש:

גג רחב טפח יצא: ג (ז) 'העצים (ח) היוצאים מארבע ראשי המטה אסור לפרוס עליהן סדין * ולישן תחתיו (ח) אפילו אם אינם גבוהים * אבל אם אחד יוצא באמצע המטה בראשה והשני במרגלותיה כנגדו ונותנים כלונסות (פי' עינים ארוכים כעין קנה של רומח) מזה לזה מותר לפרוס סדין עליו ולישן תחתיו משום דאין לה גג רחב טפח למעלה * והוא שלא יהיו גבוהים (ג) * טפחים * 'ירוש מכשירין אפי' בגבוהים *ט: ד (ט) 'פירס סדין תחת הסכך לנוי הוא בתוך ד"ט לגג (י) כשרה (יא) ואם הוא רחוק ד"ט מן הגג (יב) פסולה (יג) * 'ואם אינו לנוי (יד) אע"פ כד הוה הר"ף ור"ש ורמב"ם ור"ל שם

באר היטב

(א) היוצאים וכו'. וזה מקרי נמשנה קינופות והוא קצוץ מאלו ע"כ פוסל אפילו פחות מיו"ד ומבואר בגמרא ובר"ן שג' דינים יש כאן כילה ונקליטין וקינופות. כילה דלא קביעא לא מיחסרא אלא נחתמי לרעותא שיש לה גג וגובה י"ט. נקליטין קביעי טפי מכילה אע"פ שאין לה גג אם גובה י"ט אסור. קינופות דקביעי ויש להם

משנה ברורה

(ו) אם יש נפחות מג"ט סמוך לגג רוחב טפח דהיינו לאחר שירדה מן הכלונס מכאן ומכאן ונחתמו טפח אין שם מן טפח זה עד הכלונס ג"ט אסור לישן תחתיו לפי שכל פחות מן ג"ט הוא כלונס וכלנו י"ט בגג רוחב טפח ועי"ז שוב נקרא נכס אולם ונמצא אולם מפסיק בינו לסכך. עוד כתבו נכס האגודה דאפילו אם אין לה גג רוחב טפח אינו מותר רק כשהסדינים מגיעים לארץ (ח) דלא י"ט אור הפסוק בינם לארץ אפילו רק כשיעור טפח אסור: ג (ז) העצים היוצאים וכו'. וזה מקרי נמשנה קינופות והוא קצוץ מאוד ע"כ פוסל אף נפחות מעשרה טפחים ומש"כ אש"כ אבל אם אחד יוצא וכו' וזה נקרא נקליטין. ושלשה דינים (ט) יש כאן. כילה וקינופות ונקליטין כילה דלא קביעא לא מיחסרא אלא נחתמי לרעותא שיש לה גג וגובה עשרה. וקינופות דקביעא מיחסרא אף שאינה גובה עשרה כיון שעכ"פ יש לה גג ונקליטין נמש"ג ממלך דהוא מן התורה ונקליטין אף דלא קביעא כ"כ כקינופות מ"מ קביעי יותר מכילה נלך מיחסרא ג"כ (י) עכ"פ מדרבנן נחתמי לרעותא דהיינו כשגבוהים עשרה אע"פ שאין לה גג וזהו לדעה ראשונה ודעה שניה ס"ל דאפילו מדרבנן לא אסרו כיון שאין לה גג דאולם משופע לא מקרי אולם כלל: (ח) אפילו אם אינם גבוהים עשרה. היינו (יא) מן המטה ולמעלה והטעם שהחמירו בזה משום דקביעי בחוק כמש"כ (יב) ואע"ג דמטה ג"כ קצוץ מ"מ אינה עשרה לישן תחתיה אלא על גבה לכן לא חשיבה אהל להפסיק כ"א בשגובה עשרה: ד (ט) פירס סדין וכו'. וה"ה (יג) אם עיטרה בשאר מינים שאין מסבכין בהם כגון שחלה תחת הסכך כולו מיני אוחלים וכלים נאים כדי לנאותה: (י) כשרה. דעטלים הם לגבי הסכך ומותר אפי' לישב תחתיה: (יא) ואם הוא רחוק ד"ט וכו'. דכיון שרחוקים ד"ט מן הסכך חשיב נכסי נפשיהו ולא בטלי גבי סיוכו (יד) ונמצא שאינו יושב צלל סוכה אלא צלל נוי סוכה (טו) ואפילו אם אופן הנוי חמת מרובה מאלתן ג"כ אסור (טז) ויש שמקליטין בשניה חמתן מרובה מאלתן: (יב) פסולה. היינו (יז) כשיש בהן שיעור ד' טפחים דהוא כשאר סכך פסול ששיעורו הוא בזה דלקמן בס' תרל"ב ואם הוא בנמשע פוסל כל הסוכה מטעם זה כמבואר שם: (יג) ואם אינו לנוי וכו'. עיין בזה"ל: (יד) אע"פ שהוא בתוך ארבעה טפחים. וה"ה (יח) אפילו אינו מופלג מן הסכך טפח אלא נקט

שער הצינן

(ו) ובספר חמד משה מפקפק על עיקר דין זה בעניינו: (ח) הטעם דלא נעשה הארץ סדין הסדינים לארץ לצד ונעשה מחילה טפח וממילא נעשה מחילה כגג והי' אהל כשמיניין לארץ בשיפוע או שחבין כל השיפוע במחילה ואין כאן גג כלל [ח] רע"א וכו' יעקב: (ט) גמרא: (י) פת"י והגר"א ומקורם מן החומ' ד"ה ונלמד: (יא) גמרא ולא דמי לכילה דמודדין העשרה טפחים מארעה דהם אין העינים קצושים במטה וכמו שכתבנו שם [אחרונים]: (יב) ר"ן ורעב"א וקושית הט"ז ישב האחרונים בפשיטות: (יג) גמרא: (יד) רמב"ם: (טו) הר"ן והרעב"א והר"מ ממשימת לשון הרמב"ם: (טז) הר"ן נכס הרא"ה: (יז) אחרונים: (יח) כן משמע ממשימת הפוסקים וכו' הפת"י אפי' מאלת מלחמות וברמזים כשי"ב בזה"ל:

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב סעיף ד' כתב שגם בזה האיסור הוא מדברי סופרים. ב' בשו"ע הרב סעיף ה' ג"כ כתב שאם הוא גבוה עשרה טפחים מן המטה, אסור לישון תחת הסדין

הלכות סוכה סימן תרכח

שהוא בתוך ד"ט פסולה (טו) ויש לזהר שלא למלות שום (ג) נוי סוכה רק צפחות מד' (לסוכה) (מהרי"ל):

תרכח דיני סוכה תחת סוכה. ובו ג' סעיפים:

א *סוכה שתחת סוכה * העליונה כשרה (א) והתחתונה פסולה * יו"מ (ב) שיכולה התחתונה לקבל כרים וכסתות של עליונה (ג) ואפי' ע"י הדחק (ד) יישיב ביניהם י' טפחים אבל אם אין ביניהם י"ט או שיש ביניהם י"ט אבל אינה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה אפי' ע"י הדחק (ה) והתחתונה כשרה אם היא מסוככת (ו) כהלכתה (ז) אפילו (ח) אם העליונה למעלה מכ' וואם אינה מסוככת כהלכתה (ט) ומתכשרת ע"י סכך העליונה צריך שלא יהא סכך העליונה

באר היטב

מהמטה לזילה. מ"א: (ג) נוי. אפי' אינו רחב ד"ט. מ"א: (ה) אפילו וכו'. משמע אעפ"י שהעליונה ג"כ למה מרובה מחמתה.

משנה ברורה

ד' אידי דרישא: (טו) ויש לזהר וכו'. ר"ל אף דמדינא אין לאסור רק צפוח ד"ט וכי"ל (יע) מ"מ יש לזהר לכחלה אפילו אינו רחב ד' טפחים שיש לחוש שמה יעשה נוי הרבה עד שיהא צהן שיעור זה וישב מחמיו (כ) ולפ"ו אין למלות פירות או כלים וכדומה דבר שפסול לסכך צהן אפילו נגזר אלא צהן ד"ט לסכך. ומ"מ לענין חליית (כא) מנורות בסוכה נגד השלמן א"ל להחמיר שיהיו צהן ד"ט ואדברה יותר טוב וכו' להרחיק מן הסכך כל מה שיוכל:

א (א) והתחתונה פסולה. דכתיב בסוכת חסר וי"ו בין כ"ף לחי"ו לשון יחיד וזהו הוא יושב תחת שני סככים: (ב) שיכולה התחתונה לקבל וכו'. ר"ל שזוקה לקבל הכרים וכסתות שאדם מניין (ה) כדי לישן עליהן (ז) ואדם יושב שם ואוכל סעודתו אז היא נקראת בשם סוכה וממילא מיפסלה התחתונה משום סוכה תחת סוכה: (ג) ואפילו ע"י הדחק. ר"ל שהגז של תחתונה שהיא קרקעיתה של העליונה (ג) מתענענה כשמשמשים שם: (ד) ויש ביניהם י"ט. היינו בין סככה של העליונה לקרקעיתה (ד) דזהו שיעור הפחות בכל סוכה להכשירה ועי"ו נוכל לקרוא הסוכה שחתמה בשם סוכה תחת סוכה: (ה) התחתונה כשירה. אלא העליונה (ה) פסולה ללא חוץ אפילו לזירת ערף: (ו) כהלכתה. דהיינו שהימה זילתה מרובה מחמתה: (ז) אפילו וכו'. ואפילו (ו) אם העליונה הימה ג"כ זילתה מרובה מחמתה לא מקרי סוכה תחת סוכה כיון שהעליונה אין לה הכשר סוכה נואם העליונה תחתה מרובה מזילתה (ו) אז אפילו התחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה התחתונה כשרה דסכך של עליונה כמאן דליתא דמיא: (ח) אם העליונה למעלה מכ'. ולא אמרין מה שנגזר סכך הפסול נחשב כאלו אינו (ח) כיון שצמצם אין הסכך הזה סכך פסול אלא שהוא למעלה מעשרים לא מיקרי סכך פסול לפסול כנגדו: (ט) ומתכשרת ע"י סכך

ביאור הלכה

כשיטת ר"מ והנה זה הלשון כתב ג"כ הטור שם ע"ש ולפ"ו יחא דהטור בסיומן מרכ"ו חול לפי מה שהעמיק לדינא בסיומן מרכ"ו חול כשיטת ר"מ שאלו שום יתרון צמה שהעמיק קדמה כיון שהסדין הימה זילתה מרובה מחמתה ולפ"ו להגן מפני החמה והענין אסור ופ"ל דה"ה מפני לוחץ הסכך ג"כ אסור וכלן שהעמיק בפנים שיטת ר"מ סיים דמפני הבבז ג"כ שרי. ועל עיקר הענין מפני מה בסיומן מרכ"ו העמיק לדינא דלא כשיטת ר"מ וכלן העמיק שיטת ר"מ כבר תמה הכי. ועיין צ"ח ובהנחות מהר"ל:

* העליונה כשרה והתחתונה פסולה. מיייר כשהעליונה הוא סוכך עשירים. ורואיני מי שמתקפץ לזרז דס"ל טעם פסול סוכה שלמעלה מעשרים הוא משום דדירת ערף צעין דוקא ולמעלה מעשרים אין יכול לעשותה ערף צענינו אי מותר לצותה סוכך כ' מגנה של תחתונה אחרי שהיא גובה יותר מעשרים מן הארץ ולענ"ד פשוט דשרי דלא יחא צמרא ופוסקים דיוכל לצותה הסוכה אפילו צמחית של גזול דהוא קטע אלא לזותה המורה צנינה הסוכה גבוהה גאון שהיא יכולה להחזיק ע"י מחלת ערף ושיעור חכמים שהוא רק עד עשרים אמה וה"ג צענינו הרי הסוכה העליונה שהיא פחותה מעשרים וזה הוא רזא לקיים מצות סוכה אלא סכך זילתו מרובה מחמתו אצל חמתו מרובה של תחתונה ולמעלה עד סככה היה יכול לצות ערף וכן מוכח מספר כבורי יעקב שסובר כן לדינא אף לא צייר טעמו: * וה"מ שיכולה וכו'. צמרא יחא עוד מה חילוקים והכלל דלעולם אינו פסול מטעם סוכה שחתם סוכה אלא סכך זילתו מרובה מחמתו אצל חמתו מרובה מזילתו לא מקרי סכך לפסול מטעם סכ"ס ולכן כשהתחתונה תחתה מרובה ועליונה זילתה מרובה וקיימת צהן עשרים מהאין שיהיה כשירים וכשניהם זילתן מרובה וקיימת עליונה למעלה מעשרים מסכך התחתונה שיהיה פסולין וכשהתחתונה זילתה מרובה ועליונה תחתה מרובה וקיימת צהן עשרים [לרש"י קאי זה על עליונה ולשיטת ר"מ והשו"ע דפסק כוותיה קאי זה רק על התחתונה] התחתונה כשרה והעליונה פסולה וכשהתחתונה זילתה מרובה וכן העליונה וקיימת צהן עשרים מהסכך של התחתונה עליונה כשרה ותחתונה פסולה וכל אלו הם הלכות פסוקות צמרא ולא ידעמי למה השמיטו הפוסקים עכ"ל הכוונה עיקר וכו' על הראשונים אצל האחרונים כמעט העמיק כל הפרטים:

(יע) מ"א וט"ו ופ"א: (כ) פמ"ג צמרא דברי הרמ"א: (כא) כ"ג כשיטת דאין רשאי להחמיר בה עיין צ"ח סימן ח"מ סעיף ג' וד'. ולבר מן דין יש פוסקים שסוברין דאין להחמיר דינא דמהרי"ל רק בלא זילתה מרובה מחמתה וכמו שכתבנו בפנים בסיק"א והגם דאם יש שיעור ד"ט צמרא נכון לתפוס כדעת המחמירים שם עכ"פ מה דהוא מורמל צמרא יש להקל מה וסבירא וזו הוצא צמ"ל בשם המטה משה ומפני זה ג"כ יש להקל במלית המנורות כמו ש"י הח"א וגם דענין מנורות אין רגיל למלותן רק נגד השולמן ואין שייך בה שמה יושב חסות: (ה) רש"י: (ב) צ"י: (ג) רמב"ם צ"י המטה: (ד) ואין צ"ח בין אם היא צהן כ' מתקנת שלה או למעלה מעשרים מתקנת שלה אף דהיא פסולה מ"מ מקרי תחתונה סוכה תחת סוכה דכיון שהיא למעלה מעשרים ומקרי סוכה קטע צמרא יש על התחתונה שם סוכה תחת סוכה [רעב"א צמרא צמ"ל]: (ה) כ"מ ועד דה"ה אם סוכה העליונה אין לה רק סכך בלי דפנות [כיון שצמ"ל ד' קוודסין על גג סוכה התחתונה וסכך על גגן] או שאין בדפנותיה ו' על ו' רחב שיעור הכשר סוכה מתכשרה התחתונה דכל זמן שאין רשאי לעלות לזכות לאו סוכה תחת סוכה היא [פמ"ג] ואף דמתקפץ שם ק"מ צמרא צמ"ל וק"מ [הקל]: (ו) ט"ו ופשוט: (ז) מ"א: (ח) מ"א וט"ו ופ"א מ"מ אין למלות חסות אלא העליונה אינה עשירה ללא צעין דפסול משום חסות ולא מן הפסול ויחא תחתונה מרובה מחמתה דג"כ יוכשר התחתונה מטעם דהסכך צמ"ל אין פסול דפסול דחולמ"ה גרע טפי מפסול דלמעלה מעשרים והנחות רט"א:

גבוה מן הארץ למעלה מכ' אמה: ב' העושה סוכתו (י) בראש העגלה (יא) או בראש הספינה (יב) אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה פסולה אבל אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה (יג) 'אפילו אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים (כ) כשרה: ג' "עשאה (טו) בראש הגמל או (טז) בראש (ג) האילן כשרה (ז) ואין (ח) עולין (ז) עולין (ז) (יח) ביי"ט (יט) מקצתה על האילן ומקצתה בדבר אחר אם הוא בענין שאם ינטל האילן תשאיר היא עומדת ולא תפול (כ) עולין לה ביי"ט ואם לאו (כא) אין עולין לה ביי"ט:

תרכט ממה צריך להיות הסכך. ובו י"ט סעיפים:

א משנה סוכה י"ח
ב דליף רב שעת
ורב פסול מקרי
ג רש"י
המשנה והראש
שם אלה דר' שעת
וכי'

א דבר שמסככין בו (א) "צריך שיהיה * צומח מן הארץ ותלוש (ב) ואינו מקבל טומאה יאכל דבר שאינו צומח מן הארץ (ג) אע"פ שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה יגנון עורות של בהמה ושל עבדו שאינם מקבלים טומאה או (ד) מיני מתכות אין מסככין בהם. (וכן אין מסככין

באר היטב

ט"ז ע"ש: (ב) כשרה. אע"פ שהספינה הולכת על הים. גמרא דף כ"ג: (ג) האילן. היינו כשהסכך יכול לעמוד בלא אילן שסמכו על קונדסין דל"כ אסור דגורשין שמה יסור כ"מ"ש ס"י מרכ"ט ס"ו

משנה ברורה

סכך העליונה. דהיינו ש"ע שיהיה הימה ילמה מרובה מחמתה (ט) וכשרה המחמורה (י) ואם הימה העליונה צעממה ילמה מרובה מחמתה אף העליונה שרה: ב' (י) בראש העגלה. אף דמטלטלה ולא קבעה. וע"כ הסומרים יכולים לעשות סוכה בעגלות (יא) שלהם שקורין צייד"ל ובלד שיהא צמודה גובה י"ט ורוחב ו"ט בלא הגלגלים (ח"א). אכן צריך שיקשרנה שם בחוק שמהיה יכולה (יב) מקום גבה של ספינה והוא גובה מאוד והרוח שולטת שם ועוקרמה: (יב) אם אינה יכולה וכו'. ר"ל שלא קשרה בחוק כלל שמה רוח שיטא יעקרנה פסולה (יג) דאפילו דירת ערבי לא היא: (יג) אפילו אם אינה יכולה לעמוד וכו'. דרוח מזהה דים הוא כרוח שאינה מזהה דיבשה: (יד) כשרה. דעכ"פ מכלל דירת ערבי (יד) לא נפקא. ואפילו (טו) בשעה שהולכת על הים: ג' (טו) בראש הגמל. היינו שעשה שם הדפנות בין חטורותיה (טו) וסיך על גבן: (טז) בראש האילן. מיקן מושב (יז) בראשו ועשה שם מחמורה וסכך: (יז) ואין עולין לה. מפני שאסור להשתמש ביו"ט בצע"ח ובמחומר כמ"ש רש"י סימן ש"ל. ואפילו אם הסוכה היא על הארץ אלא שהקנים של הסכך מסומכין על האילן (יח) אסור לעלות לה בשבת ויו"ט גזירה שמה ישתמש בהסכך שיהיה שם חפציו או ילמה צ' שום דבר ונמצא משתמש על ידי האילן (יט) ואפשר דדוקא בימים הראשונים שהיו רגילין להשתמש בסכך להניח ולחלות שם חפציהם אבל עכשיו שאין רגילין בכך אין חוששין לכך ומותר לעלות לתוכה אף בשבת ויו"ט (כ) ומו"מ לכתחלה אין למנוח את הסכך על האילן שאין מעמידין את הסכך לכתחלה אלא בדבר הראוי לסיכוך כמ"ש בסימן מרכ"ט ע"ש הטעם. ואם נען קונדסין צאלין וסמן* הסכך עליהן (כא) שרי אף לכתחלה: (יח) ביו"ט. ואם עבר ועלה ביו"ט (כב) יאכל ידי חובתו ועיין בפמ"ג שמוספק אם אין לו ביו"ט רק סוכה ע"ג צמח או אין אס מותר לו לכתחלה לעלות ע"ש ובצבורי יעקב מסיק דאסור דחכמים (כג) פטרוהו ע"ש: (יט) מקצתה על האילן ומקצתה בדבר אחר. היינו שעשה מקצת קרקעית סוכתו ומקצת דפנותיה על ראש האילן ומקצת קרקעיתה ומקצת דפנותיה על דבר אחר וסיך על הדפנות אם היא עשויה בענין שאם ינטל האילן תשאיר (כד) היא עומדת על הדבר אחר ולא תפול וכו': (ב) עולין לה ביו"ט. היינו בטולם שלא על דרך האילן: (כא) אין עולין לה ביו"ט. דכיון שסמיכתה על האילן נמצא כשנכנס לתוכה משתמש צאלין:

א' (א) צריך שיהיה וכו'. דכתיב חג הסוכות תעשה וגו' באספק מגרר ומיקב ודרשין שיעשה הסוכות ממה שחאסף מפסולת גורן ויקב דהיינו קשין ואשכולות (ה) ריקנין הלכך אין מסככין אלא בדבר שזומח מן הארץ והוא עכשיו תלוש ואינו מקבל טומאה דומיא דפסולת גורן ויקב כהם כל הדברים הללו: (ב) ואינו מקבל טומאה. פי' שאינו ראוי לקבל טומאה: (ג) אע"פ שגידולו מן הארץ. כלומר שמתגבול על הארץ ולשון מן לאו דוקא: (ד) מיני מתכות. כגון חמיות מתכות שלא נעשו מהם שום כלים שעדיין אינם מקבלין טומאה ואף דקודם ג"כ מן הארץ והיה עבר ממש אפ"ה אין מסככין בהם דענין דוקא שיהיו צומחין מן הקרקע ולא קרקע

שער הצינן

(ט) ודיון זה של המחבר קאי בכל גווני דהיינו בין שהסוכה עליונה הימה גבוה י"ט והימה ראויה לקבל כרים וכסתות ובין שלא הימה גבוה י' ואינה יכולה לקבל כו"כ כן מוכח מבי"י: (י) גמרא: (יא) והנה הפמ"ג יא' לדיון בדבר המדש דדוקא בשעה שעומדת ולא בשעה שהולכת עם הסוכים ושאינה ספינה דלוחה בכך אלא בצבורי יעקב השיג עליו ע"ש ודבריו נכונים: (יב) רש"י: (יג) שם: (יד) גמרא: (טו) מ"א וש"א: (טז) לאפוקי אם (יז) הקנים של הסכך יסמכים על ראש הגמל דפלי אף בדעבד לפי שאין לה קבע שהרי הגמל ילך מכלאן ויפול ומש"כ מ"א לקמן סימן מר"ל קמ"ד: (יח) רש"י: (יח) מ"א בשם הראש"ש [בסג"ו ד"ה ואין עולין צ"ל אין עולין והוא קאי על סוף הקימן כן מוכח להעמית]: (יט) מ"א ועיין בנחמ"ש: (כ) מ"א בשם הר"ן ומש"כ לכתחלה שכן הוא דעת המ"א לקמן בסימן מרכ"ט דדעבד אין מעבד: (כא) ר"ן: (כב) רש"י ור"ן ור"י ועיין בפמ"ג: (כג) דדבר שהוא בשו"א"ת יש בו חכמים לעקור ע"ש: (כד) עיין בשבת דף ק"ד ע"ב דמשמע שם דלא סמך הסכך על האילן אף אם היה האילן רק דופן רדעי' (שגלל הוא ה"י ג"כ הסוכה יכולה לעמוד) אפ"ה פסול והמנהג א"ר בנאחא פרסבנא דוקא ואפילו לפי מה שזיינו שסמך הסכך על הדפנות מ"מ הא קרקעית הסוכה נסמך על האילן וממילא הוא משתמש צאלין ואפילו אם ינאל דזה מקרי נדדן הא מקימן שם נדדדן אסורין סוף דבר למסקנא שם בשבת לכאורה אין מלי כלל אלא ינטל ויכולה לעמוד וז"ע: (ה) לאפוקי כשיש בהם ענבים ודלקמן בס"י:

ליקוטי דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב שאסור להשתמש בבעלי חיים ובמחומר לקרקע וכו', ואין דוחין אפילו שבות של דברי סופרים מפני קיום מצות סוכה, משמע מדבריו שאסור.

ד' משנה שם (ר"ן): ב' יוכן דבר שמקבל (א) טומאה כגון (ב) (ה) (* שפודין (ו) וארוכות המטה (ז) וכל הכלים אין מסככין בהם "ואפילו אם נשברו (ח) שלא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה: ג' יסיככה (ג) [א] (ט) בחיצים שאין להם בית קבול (י) כשרה ושיש בהם בית קבול פסולה: ד' יסיככה בפשתן (יא) כשלא נידק ולא ניפץ כשרה דעץ בעלמא הוא אבל אם נידק וניפץ ה' (יב) פסולה: ה' "בחבלים (יג) של פשתן (* פסולה של גמי ושל סיב כשרה: ו' "במחצלת של קנים וקש ושיפה וגמי בין שהיא חלקה שהיא ראויה לשכיבה בין שאינה חלקה (יד) שאינה דרב יוסן שם ובפירוש הר"ף והרמ"ש שפ"ה ח' הרמב"ם שם מהירי' (* (פי' ה"ה מפני שאין לזרמן עומדת דרב יוסן שם ובפירוש הר"ף והרמ"ש דרב פסל כ' ובת"ה ובר' יעמאל גריי ור' דוסא בנדיהא הר"ף והרמב"ם שפ"ה שם י"ט ובקובץ דרב פסל כ' ובת"ה ובר' יעמאל גריי ור' דוסא בנדיהא הר"ף והרמב"ם שפ"ה

באר היטב

שערי תשובה

[א] בחיצים. עשה"ט ועיין בשו"י ח"א סי' ל"ג לישב סמירת הרמב"ם מכלן לה' טומאה כלים שפסק שאליו בית קבול וע"ש מה שמירן ובאמת שכתב עמוד מה בתשובת הרשב"א סי' קנ"ה ושם רמזי' בנדיה' שהביא הרשב"א וכתב שם בקריט ספר להמביט עמוד ע"ו וכתב דעפי' עלי לישב כמ"ש בראשון לזיון דף ל"ג ע"ש וכתב הא"ר בשם ליקוטי מהר"ל שראה על הסוכה מונח עץ ובראשו ממוחק בראש וזהו להסירו דשבר כלי הוא ושמה נטמא ע"ש ומ"ש ונטמא לאו דוקא ללא נטמא פליא אלא כיון שהיה ראוי לטומאה ונדמה מלהיות מוכשר לסכך שוב אין חסר וגרסה כמ"ש בגמ' ועיין להנחת מרא ומגריפה על הסוכה אפי' נשברה עכ"ל. וט"ו כתב שם דאין להניח למעלה מן הסכך בלאר וכו"ש בסכך עמלו שום כלי אפי' שברי כלי ע"ש. ועיין יד אהרן: (ד) פסולה. שנתמית לזרמה והיו כאלו אינו גידולי קרקע. ולפ"ו אפי' נצמר גפן וקנעס שאין

משנה ברורה

קרקע ממש: ב' (ה) שפודין. של מחכות אצל של עץ אין מקבלין טומאה אפילו מדרבנן כמו חיצים וכריס דס"ג דפשוטי כלי עץ יניחו ומוחר לסכך בהן וא"כ דמירי בשל מחכות הוא משנה שאינה לריכה דהא בלא"ה אין מסככין דהא אינו מונח מן הארץ [מ"א] (ב) והאחרונים יישבו קושיות דמירי בשל עץ ובחצו השפודין יש קצת בראש וכו"ג גם העץ מקבל טומאה ע"י הגרול שבראשו אכן כיון שיעקר הסכך הוא מן השפה שהוא של עץ שהוא מונח מן הארץ וא"כ לגרול לגרול הסכך הו"ל דמוחר לסכך וקמ"ל דפסול הואיל ומקבל טומאה ע"י הגרול: (ו) וארוכות המטה. אפילו הם של עץ (ג) ואף שאין מטה שלמה פסולין לסכך הואיל דממטה שלמה קאמו: (ז) וכל הכלים. אפילו מידי דמקבל טומאה (ד) רק מדרבנן: (ח) שלא נשאר בהן שיעור וכו'. כיון שפעם אחת היו ראוי לקבל. טומאה גזרו בהן כחמית שלא לסכך בהן לעולם. אכן אומן הכלים שאליו נכללומן לא היו מקבלין טומאה אלא מדרבנן (ה) אם נשברו ומוחר לסכך בהן: ג' (ט) בחיצים שאין להם בית קבול. דפשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה: (י) כשרה. ואם היו פעם אחת בברול (ו) פסולים אפי' שניעלו אפי' כשרה. ואם אחת היו ראויים לקבל טומאה נשאר שם פסול עליהם וכו"ל בס"ב (ז) קנים הגבאים חלולים אפי' שיש להן בית קבול אין מקבלין טומאה לפי שלא נעשו לקבלה לפיכך מותר לסכך בהם וכן מותר לסכך (ח) בנזיר לפי שלא נעשו לקבלה (ט) וכל כלי עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר מקבל טומאה (י) מדרבנן דדמי לבית

שער הציון

(ב) קרקע נתמל ומוטה"ש אצל לעגס דעו של המ"א מודים וכן מוכח מנ"מ והגר"א אכן בל"ר ופמ"ג מלדדס דלפסר דטמא מדרבנן מטעם דהוא שמיש אדם ושמיש משמשי בואלי שמיש עליו אוכל ללואו וגם מוכח לפעמים בראשו עלי שיש בו שומן פ"ס: (ג) ר"ן ושמיש שם דפסולין רק מדרבנן וכן מוכח במגלה: (ד) אחרונים: (ה) פמ"ג ובכורי יעקב: (ו) ב"מ: (ז) (י) ב"מ: (ח) ועיין ב"מ: (ט) אפי' ב"מ: (י) דלם חקק במרחב גומא לקבל לזרמות מקבל טומאה ולפנין שיעור גדול הנומא יש חילוק בין עץ לחרס ע"ש [מחש"ש]: (ט) מ"א בשם המוס': (י) קן מוכח שם במוס' [בכורי יעקב]: (יא) פוסקים: (יב) למ"מ וא"ר: (יג) א"ר דשאל במקום הדמק אפילו נשברו למד אין להקל והנה הנה"ה הנה"ה זה בשם רמ"א שהחמיר ואינו מלאש ראשו גם בהלכות של ר"י אכן גילאות ובעיטור שהחמירו הדיח אף מה וכן בשיעור הלוקט העמיק לשון הגמרא וסיים ע"ו וכיון דקפיקא הוא אוליין לחומרא ומשמע דמחמיר בכל גזרי והגר"א דפמ"ג דכל הפוסקים הקילו מה לא היה לפניו כל אלו הפוסקים (כ) ביחולא ר"י דלעת ר"י במוס' ובידק ולא יפסד ג"ע אם יש להקל אף במקום הדמק אחר דמהיר"ף והרמב"ם אין לנו שום ראיה שמקילין מה (כ) לא מצוי מ"י שמקיל מה בהדיא כ"א הרמב"ם (לדו) וגם בל"ר נשאר מה בל"ר. יש לנהוג מה דעת הפמ"ג דלכתמלה אין לסכך בידק ולא יפסד והיכל דלית ליה כ"א זה י"ל דבשר: (יד) זהו לדעת הר"ף והרמב"ם והרמ"ש דפסקו בהדיא לקולא משא"כ לדעת רש"י והעטור והר"י א"ג ושיעור הלוקט והרמ"א הוא דמאוריטא: (טו) רמב"ם: (טז) רמב"ם: (יז) מ"א לדעת הרמב"ם: (יח) מוסקפוד ור"ן: (יט) אחרונים לדעת ו': (כ) רמב"ם פ"א מהלכות כלים הלכה י"ז ודלעת ר"י במוס' שם במוס' דף ס"ד דוקא בשלל נטו מחסלה אצל אם נטו ואפי' קולטין אומן הוא בכלל ארי ע"ש ומן המורה אין מסככין בהן: (כא) מ"א בשם המ"מ: (כב) הגר"א: (כג) מאמר מרדכי: הערות והארות: (א) עיין לקמן ס"ק כ"ה:

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב סעיף ה' כתב, אבל אם דק אותם במכתשת, אפי' שלא נפץ אותן במסרק פסולה מדברי סופרים, ובנשרה לחוד, לא הביא לחומרא כלל. ב' ובשו"ע הרב סעיף י"ב אוסר לסכך במרא ומגריפה אפילו כשנשברה.

הלכות סוכה סימן תרכט

פט באר הגולה

י שם עמלה
ב זמנתי לעיל
ספי"ר כ"ה שנת
התרמ"ן

ראויה לשכיבה (טו) אם היא קטנה (טז) סתמא * עומדת לשכיבה ומקבלת טומאה ואין מסככין בה אא"כ עשאה (ה) לסיכוך: הגה (יז) דהיינו שרוב בני אותה העיר עושין אותה לסיכוך (הרא"ש פ"ק דסוכה) ואם היא גדולה סתמא עומדת לסיכוך ומסככין בה (יח) אא"כ עשאה לשכיבה (דהיינו (ו) שמהנה המקום לשכב עליה) * וה"מ שאין לה שפה אבל אם יש לה שפה (יט) בענין שראויה לקבל (כ) אפילו אם ניטל שפתה אין מסככין בה: הגה במקום שנהגו לקטע מחללות (ו) בגין כעין תקרה (כא) אין מסככין בהם. (כל זו) ז (כב) ליש להסתפק אם מותר להניח

באר היטב

ומקום שאין מנהג ידוע לנ"ע מותר לסכך. כנה"ג: (ו) בגין. ר"ל אפי' גדולות שאין עומדין לשכיבה מ"מ אין מסככין בהם משום

ביאור הלכה

יב"ד [פמ"ג]: * עומדת לשכיבה. עין מ"א דמקומות הללו סתם מחללת [היינו בין גדולה וכן קטנה] לשכיבה ולפ"ו אפילו עשאו כפירות לסיכוך מ"מ פסולין מדרגת מהטעם שפסק הרא"ש דמי יודע אם יעשו לשם סכך ואסורין מפני מראית העין. ומדשים מקריבו בלא שהחמילו במדומתו לסכך במחללות של ערבה אשר לא יעשו אצמיתו ואותם מחללות מסתמא הם עומדים לשכב ולישב עליהם בעגלות וא"כ יש בהם פסול מפני מראית העין אפילו עשאו לשם סכך ולכן כל שומר נפשו יתקן לשכיבה וישיבה רק לקבל פסולים מדאורייתא וכו' ע"ל הגבור יעקב אמנם בספר בית מאיר כתב שבעיר ג"כ מלא ענין הגוהו שמשכסם בענפי ערבות גידולים קורין אותן בלעד קערבי ואותן קערבי בלחם רוב מיקום וגדילתם היינו להניח תוך העגלות ולא אף אותן שמסככין בהם היו ג"כ במחללת בלחם שהיה שייך לומר עליהם סתמיהו להניחם תוך העגלות וכו' וא"כ לדעת הרא"ש לא יועיל אפילו אם העשים היה כפירות לשם סיוך אמנם רואים איך עשאו הקערבי שאין להם שום בית קיטל אלא פשוטים אינם נעשים כלל בלחם זה להניחם תוך העגלות להעשים לעגלות יש להם תוך ועשים עם שוליים ואחוריים ואילו שאינם אלא דף אחד פשוט אף אלו היו נעשים להניחם מן הדף תוך עגלות אינם אלא לחמיהם להפסיק שלא יפול דבר מן הדף העגלה שאינם מקבלים שום טומאה וכו' ובעד שם גדולים מה שאין דרכם כלל להניחם תוך עגלות ומכ"ש שיתקנו כפירות אלא האומן לסכך בהם דכשרים עלי שום גמגום ע"ל

מטמאין כנגעים אם נידק ויפץ אין מסככין בהם כ"ח ועמ"א: (ה) לסיכוך. אפי' עד לה שפה כשרה רד"ז מ"א: (ו) שמהנה.

משנה ברורה

שאינה ראויה כ"כ וכן הוא נהדיף בטור: (טו) אם היא קטנה. היינו (כד) כדי שכיבה: (טז) סתמא עומדת לשכיבה ומקבלת טומאה וכו'. פי' דכיון דסתמא לשכיבה היא ראויה לקבל טומאה לכשישכב בה הו' ויפץ שכן אף מעתה אינה ראויה לסיכוך שכל הראוי לקבל טומאה אין מסככין בו וכו': (יז) דהיינו שרוב וכו'. הגה (כח) אם עשאה כפירות לסיכוך מהני אפילו במקום שאין מנהג מצורר צעיר בזה ולא אחי הרמ"א לאפוקי (כו) רק ההיפוך דאם המנהג צעיר לשכיבה לא מהני בזה שהוא עושה לסיכוך או שקנהא כפירות לסיכוך (כו) דמי יודע דבר זה ואחזי כ"ע לטכורי בזה. ופעמים שזכר זה מהני (כח) גם להקל דהיינו אם עשאה סתמא או שאינו ידוע לן אם עשאה לסיכוך או לשכיבה ורוב בני העיר עושין אותה לסיכוך תלין שגם הוא עשה לסיכוך: (יח) אלא אא"כ עשאה לשכיבה דהיינו וכו'. אין ר"ל לאפוקי אם היה המנהג לסיכוך או גם מחשבה דידה שחשב לשכיבה לא מהני מידי ומותר לסכך דזה אינו (כט) דכיון שחשב לשכיבה הרי ירדה לה תורה טומאה ואסור לסכך אלא אחי לאשמועינן דלאו דוקא אם עשאה לשכיבה (ל) אלא דה"ה אם מנהג המקום לשכיבה הוי (לא) כאלו עשאה בעצמו לשכיבה. ואם אינו ידוע מנהג המקום לכו"ע (לג) מותר לסכך בה כ"ז שלא ידעין שעשאה לשכיבה. ודע דמקומות (לג) הללו כל (לד) מחללת עשויות לשכיבה (לה) וא"כ אפילו הוא ר"ל כיון שראויה לקבל הרי יש עליה שם כלי ומקבלת טומאה ואין דעשים לקבלה וממילא מקבלת טומאה אצל אם דעתו צהדי לסיכוך אע"פ שיש לה שפה אינה מקבלת טומאה וכו': (ו) בגין שראויה לקבל. כיון שחשבה לקבלה (לו) יש מאחרונים שטורין דכיון שיש לה שפה בל גווי מקבלת טומאה ואין מסככין בה: (כ) אפילו אם ניטל שפתה. דומיא דכל שצרי כלים שאין מסככין בהם מדרגת וכו': (כא) אין מסככין בהם. ר"ל אפילו נעשו לסיכוך שאין מקבלין טומאה גזירה שמה יבד חתת תקרת הבית שעשו ממחללות ומחללות של תקרת הבית פסולין מן המורה שלא הוקצנו שם לשם כל אלא לשם דירה: ז (כב) יש להסתפק אם מותר וכו'. יש מאחרונים (לח) שמפרשי דהספק הוא אם מותר לסכך בסולמות [ומיירי שהסולם הוא רחב ארבעה טפחים דסכך פסול אינו פוסל בלחמץ פחות מד"ט דלתקן בסיומן תרל"ג] ומקום הספק הוא מפני שהוא פשוטי כלי עץ שאינו מקבל טומאה אפילו מדרגת ויש דף לאיסור כיון דיש נקדים צריכי הסולם שהשלישות תקועות בהם דמי לית קיטל (לט) ויש מאחרונים שמפרשי בסולם שאינו רחב דאף הו' רחב (מ) נדלי יש לנו להחמיר דמיא יבד קיטל ואין לסכך בו אלא מקום הספק הוא דהלא עכ"פ בכלל מעמיד הוא ואפשר דיש לנו להחמיר שלא להעמיד בדבר המקבל טומאה שמה יבד לסכך בו ואע"פ שמעמידין הסכך על כותל אבנים משום דלא שכיח שיסכך בהם וכן העתיקו (מא) כמה אחרונים לדינא דלכתחלה יש לזהר שלא להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה אכן דיעבד או שאין לו שאר דברים ק"ל דמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה כדמוכח בסוף סי' תרל"ג: ולכן

שער הציון

(כד) ר"ן והיינו שהיא כקומת איש ומעט יותר אבל יותר מזה מקרי גדולה [נכרי יעקב]: (כה) ט"ו ומד משה: (כו) ונא הרמ"א להעתיק מה דעת הרא"ש ולאפוקי מדעת ר' ישעיה המוהל הרא"ש והטור [נבד יעקב]: (כז) הרא"ש: (כח) חמד משה וס"א: (כט) שם וכו' הגר"ע הגר"ש: (ל) ויותר מזה דאפילו אם עשאה צהדי לסיכוך ג"כ לא מהני דמי יודע שעשאה לסיכוך ויש צה"ש: (לא) עין בחידושי רע"א שגשאר בקושא ולדבריו מיושב: (לב) מ"א חז' דוקא בקנה מן האומן עשאה סתם אבל בקנה מחללת שכבר נשתמשו בהן פסולין לסכך אפילו במקום שאין מנהג ידוע דספק דאורייתא הוא שמה נשתמשו בהן לשכיבה [נכרי יעקב]: (לג) מ"א בשם מ"ו ומלחמי דכצריה בעיטור: (לד) אפילו גדולות [הגר"ו ול"ש וכן משמע בעיטור]: (לה) פמ"ג וס"א והיינו מדרגת דמי ידע שעשאה לסיכוך ואחזי כ"ע לטכורי בזה וכמו שכתב הרא"ש ועין בזה"ל אחרות מה שנהגו כדיום בלחם מקומות לסכך בענפי ערבות קלועים: (לו) מ"א בשם רד"ז בס"ד בסיומן כ"ז כל"ל והעמיקוהו לדינא גם הכנה"ג והע"ש: (לז) לטעם והוא בא"ר: (לח) ט"ו בסק"ט ויר"ד ומ"א במירוק הראשון. ובסק"א מירוק הט"ו דאפילו אם יומא דבעלתא מעמיד מותר בהא י' לחוש שמה יבד להרשות סולמות לסכך בהם: (לט) מ"א: (מ) ומה דהקיל בזה"ד מיירי בסולם שנקוד מעבר לעבר וא"כ אינו בית קיטל או שהשלישות תקוע ע"ג ירכותיו ועין צביון הגר"א שהוכיח דסולם זה שאין בו נקדים אינו טמא אפילו מדרגת: (מא) מ"א במסקנתו והגר"ו דה"ח וס"א ונבד יעקב:

הלכות סוכה סימן תרכט

סולם על הגג כדי לסכך (ח) על גביו: הגה (כג) ולכן אין לסכך עליו (כד) ואפי' להניחו על הסכך (ט) להחזיקו אסור וה"ה בכל כלי המקבל טומאה כגון ספסל וכסא (כה) שמקבלין טומאת מדרס. (מהרי"ל): ח (כו) "לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל או לקשרם בבלאות (פי' חמיות של עגדים נגלים) שהם מקבלים טומאה (י) אין קפידא: ט' יכל (כו) מיני אוכלין (כח) מקבלים טומאה (כט) ואין מסככין בהם: י' ענפי תאנה ובהם תאנים וזמורות ובהם ענבים (ל) אם פסולת מרובה על האוכל מסככין בהם ואם לאו אין מסככין בהם י' ואם קצרים לאוכל יש (יא) לידים (לא) תורת אוכל לקבל טומאה וצריך שיהא בפסולת כדי לבטל האוכל והיד ואם קצרים לסיכוך אז אין לידים תורת אוכל ואדרבא הם מצטרפים עם הפסולת לבטל האוכל ואם קצרים לאוכל ונמלך עליהם לסיכוך אין המחשבה מוציאה הידות מתורת אוכל עד שיעשה בהם מעשה שניכר שרצוה אותם לסיכוך כגון שידוש אותם: יא' מסככין בפנינוג' הנקרא בערבי שומר : (והוא מאלל צהמה ואין צי אכלס אותו אלל לרפואה). (רמב"ם ירושל' נ"ח ח"ב וכל צו): יב' (לב) יסיכך בירקות שממהדין לייבש (לג) אע"פ שפסולים לסכך מפני שמקבלים טומאה אין דינם כסכך פסול (לד) לפסול בד' טפחים (לה) אלא כאויר חשיבי לפסול בג' ואם אין דרכם לייבש דינם כסכך

באר היטב

גזירה שמה ישב תחת חקרת הדין ועיין ט"ז: (ח) על גביו. דלמן מעמידין הסכך בדבר המקבל טומאה שמה יכל לסכך ו' ואע"ג שמעמידין על כותל אגנים משום דלא שכיח שסכך בהם ויש נוהגים להעמיד קנים תחת הסכך ומדת חסידות היא ר"ן. והמ"א העלה דמותר להעמיד בדבר המקבל טומאה ומה שאסור כסולם היינו

ביאור הלכה

ועיין בפמ"ג סוף הלכות סוכה בסיומן תרמ"ג שמנגמס מה משום גזירה חקרה (ואינו ידוע מה שייך גזירה חקרה במקום שאין מנהג לסכך בה) ומ"מ הרוצה למקוץ על דעת הגאון בית מלך צדאי אין למחות בידו בפרט שהוא רק מלמח דרבנן בעלמא לכו"ע היכא דנעשו לסיכוך כמו שכתב בצבורי יעקב אכן במקום שנהגו לסכך בהן כל השנה הגנות

(מג) אכן כשאין להסולם נקדים והשליטות תקועין על הירכות (מד) בתמסרים הם בכלל פשוטי כלי עץ שאין מקבלין טומאה ח"ף מדרבנן (מה) ויש שמחמירין ח"ף בה משום לא פלוג: (כד) ואפילו וכו' להחזיקו אסור. דגם זה (מו) בכלל מעמיד הוא (מו) ומלמד זה עכ"פ סכך פסול הוא: (כה) שמקבלין טומאת מדרס. ר"ל שראויין לקבל ואפילו הן חדשים שצדאי לא נעמאו עדיין (מח) ודע דכל כלי עץ הרחב קצת ורחאי להניח עליו דבר (מט) י"א שמקבל טומאה מדרבנן דדמי לבית קצול וע"כ אין להניח מרח ומגרפה על הסכך להחזיקו (י) או תחת הסכך להעמיד הסכך ואפילו נשברו: ח (כו) לחבר וכו' במסמרות של ברזל. זה מותר (נא) לכו"ע אפילו למאן דאוסר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה כיון שאין סומך הסכך על המסמורים אלא שמחזיק בהם הכלונסאות המעמידים להסכך ומטעם זה ג"כ מותר* לקשרם להכלונסאות בצללות או בתנלים של פשתן וה"ל דלקשור הסכך עצמו בכלונסאות בתנלים ראוי לזהר לכתחילה כיון שקושר הסכך עצמו בדבר המקבל טומאה [אחרונים]: ב (כו) מיני אוכלים. היינו (כג) מאלל אדם דאלו מאלל צהמה אין מקבל טומאה: (כח) מקבלין טומאה וכו'. ואפילו (נג) אם לא הוכשרו עדיין פסולין: (כט) ואין מסככין בהם. וכל צהם שאין נאכלין להנחת גופן ר"ל לית וטמאה ודמוה מסככין בהן [פמ"ג] ולענין קמנון ח"ף דהפמ"ג מיקל בצבורי יעקב הוכיח דמנין אוכל חשיב דהרי איתא לעיל בסיומן ר"צ דמזכירין עליו צה"א: י' (ל) אם פסולת מרובה על האוכל וכו'. דין זה אלא ודאי פרט דהיינו אם קצרים לאוכל הידים מצטרפים להאוכל ואם קצרים לסיכוך הידים מצטרפים עם הפסולת ודלקמיה: (לא) תורת אוכל. מן הדין אין הידים נקרא אוכל רק עד ג"ט אלא מפני שיש ידות שמצטרפות לאוכל אע"פ שגדולות הרבה כח המ"א שיש להחמיר ולאסור בכל ידות אפילו גדולות הרבה. ולפ"ז יש לזהר שלא לכסות נקשין של תבואה קודם שמתבוא מן התבואה. והנה הפמ"ג מפקפק קצת אפילו אחר שמתבואו וצבורי יעקב משיג עליו ומסכים לה"ז לקמן בסיומן דשרי. ומ"מ לר"ך לזהר דשכיח הוא שעדיין נשאר מעט תבואה בשיטלים אפילו אחר שדע אותם ובה עדיין נשאר על הקס תורת ידות. ולכן אם רוצה לסכך בתבוא וקש של תבואה טוב שסיר השיטלים מהם [צבורי] הג"ל ונראה דקשין של מין שגליו הנקשרין במגל דמדינא הדי אינו כחולל רק עד ג"ט אם יש צהשור יותר מג"ט* אין להחמיר אחר שמתבואו: יב' (לב) סיכך בירקות וכו'. ר"ל צהזה מקומות שממהדין לייבש בתבוא צהזה ימי החג ולנפול (נד) העלין והגזעלין וישאר חוץ: (לג) אע"פ שפסולים לסכך וכו'. דהסעיף זה איירי בירקות שראויים לאכלה ופסולים לסכך צהם והו"א דבשיל זה אין חל עליהם שם פסול אחר קמ"ל דלא אמרינן הכי: (לד) לפסול בארבעה טפחים. כמבואר בסיומן תרל"ב דסכך פסול פוסל צהמנע ד' טפחים ואויר פוסל בין צהמנע בין מן הצד צהשלה טפחים: (לה) אלא כאויר חשיבי וכו'. היינו אפילו קודם שמתבואו

שער הציור

(מז) צ"ח ומ"א: (מג) מ"א ואף ה"ח לא אסר לכתחילה רק כשנקוב מעבר לעבר אלל בשאינו נקוב כלל והשליטות הם תקועין על הירכים גם לדידיה מותר לכתחילה ע"ש וכן משמע בגמרא וכו' וכן מוכח בצבורי הגר"א ע"ש צהשור דצרי: (מד) ואם חרוץ על הירכות י"ע דלפטר דוד דמי לבית קצול [פמ"ג]: (מה) מ"א ומכל האחרונים הג"ל לא משמע כן: (מו) כ"ח בצבורי הגר"א וכו': (מז) מ"א: (מח) מ"א: (מט) עיין צהמיה חיים: (נ) אחרונים: (נא) מ"א והגר"א וכו': (נג) פוסקים: (נד) ק"ץ ופמ"ג: (נז) רמב"ם מנוח וכן כתב ה"ח מסביר דאי יסארו הגזעלין הרי הוא צהלל היינו והיג דמטאר צהמ"ד דמדינא כשר וה"ל קליר מה:

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב סעיף ט"ז כתב: ואינו נקרא יד אלא ג' טפחים בקשין של מין שבלים הנקצרים במגל (אבל מין שבלים שאין דרכן להקצר במעגל אלא עוקרין אותו ביד, אין שיעור לידותיהן, שאפילו הן ארוכים הרבה הן מקבלים טומאה משום די). ודי' טפחים במבדבות של תמרים, ושני טפחים בזמורות של ענבים וכו', אבל אם הם ארוכים יותר משיעור הזה, אין מקבל טומאה אלא מה שהוא סומך להאוכל כשיעור הזה.

הלכות סוכה סימן תרכט

צ באר הגולה

כסבך פסול ופוסלים בד' טפחים: הגה * וכל מה שדרכו (יצ' לייבש) תוך שבעה מיד דיינין ליה כאלו הוא יבש (ר"ן פ"ק דסוכה) והי אור ופוסל זו אפי' מן הדל. (הגהות מיימוני פ"ד דסוכה): יג' רכל דבר (לו) המחובר (לו) אין מסככין בו ודינו כדין האילן: יד' שיש רבדים שאסור חכמים לסכך בהם (יג) (לח) לכתחלה והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טומאה וריחם רע ה"א (יד) (לט) שנושרים עליהן דחיישינן שמא מתוך שריחן רע או שעליהן נושרים יצא מן הסוכה: טו [נ] (מ) "וכן אסור לסכך בחבילה מפני שפעמים שאדם מניח חבילתו על גג הסוכה ליבשה ואח"כ נמלך עליה לשם סוכה ואותה סוכה פסולה משום תולמ"ה (מא) בפסול וגזרו על כל חבילה אטו זאת וכיון שמפני זה אסורו לא הוצרכו לאסור אלא בחבילה שדרך ליבשה 'ואין זה בפחות מכ"ה קנים הילכך כל חבילה שהיא פחותה מכ"ה מותר לסכך בה 'וואם כ"ה קנים או יותר הבאים מגזע אחד וקשרם בראשם השני (מב) אינה נקראת חבילה כיון שעיקרן אחד 'ואם אגד עמהם קנה אחר ויש בין שניהם כ"ה היא חבילה. הגה וכל חבילה שאינה קשורה (טו) (מג) משני ראשיה שכולין לנטולתה כך אינה חבילה ומותר לסכך בה. (ב"י בשם הפוסקים): טז 'חבילה שאין קושרים אותה אלא למכרם במנין ומיד כשיקננה הקונה יתירנה אינה חבילה: יז 'אם סיכך בחבילה והתירה כשורה (מד) כיון שאין איסורה אלא משום גזירה "אבל חבילה שהעלה ליבש ונמלך עליה לסיכוך שפסולה מן התורה אינה ניתרת בהתירה אלא צריכה (טז) נענוע: יח "וכן אסור לסכך (יז) בנשרים (מה) שרחבן ד' 'אפילו (מו) הפכך על צדן

באר היטב

להחמיר מ"א: (יז) לייבש. ולנפול עד שישאר אור: (יג) לכתחלה. ואם עבר וסיכך בהם כשרה ליבש בה מ"א: (יד) שנושרים. ודוקא שנושרים ממיד אבל אם אינם נושרים אלא בשעת הרוח כשרה וכ"מ ס"ס זה מ"א ב"ח: (טו) משני. ואם קשרם בראשם היו אגד דיכולין לנטולן. לבסוף: (טז) נענוע. וגם המרה ב"ח: (יז) בנשרים.

משנה ברורה

שנתיבשו משום דכיון דלאשך נתיבשו מתפוררות ופולות ואין הסוכה ראויה להמקיים לשבעה ימים (נה) גזור רבנן מהשם. וכתבו הפוסקים (נו) דה"ה כשסיכך בירקות שאין ראויין לאכילה אדם דהן מזה עמלן אין מקבלין טומאה וראויין לסכך בהן אך שמתהרין לייבש תוך שבעה ג"כ פסולין: יג' (לו) המחובר. פי' המחובר מעיקרו כגון גפן ודלעת אבל תלוש ולנפוק חייבו (נז) כתב הב"י בסיומן תרכ"ו * ע"ן בסיומן תרכ"ו ס"ב לענין אם עבר וסיכך בהם ואח"כ קללו: יד' (לח) לכתחלה. ואם עבר וסיכך בהם (נח) כשרה ליבש בה והיינו אף שיש להם סכך אחר אינו מחויב לסכך מחדש. ואם היה רוח רע כ"כ (נט) שאין דעת האדם סובלנו י' לומר דפסול מן המורה דנענין תשט כעין מדורו: (לט) שנושרים. ודוקא כשנושרים ממיד (ס) אבל אם אינם נושרים אלא בשעת הרוח כשרה: פו (מ) וכן אסור לסכך בחבילה. אף דקאמר וכן (סא) היינו דכסם ההיא ענינא דסי"ד אסור חכמים גם זה אסור חכמים אבל מ"מ הכא חמיר יותר דאפילו דיעבד אסור ולא דמי לסי"ד דהנהו לא פסולי אלא משום דלמא שפיק להו ופיקי אבל חבילה פסולה דידה הוא משום דחיישינן דלמא עבד סוכה מן העשוי (סב) דיעבד נמי פסולין ליה ונמדימוניו שמוכרין אגודות ענפי אילנות שקורין יעלניק וקולצין אותו לפור צניח אפשר דאין דינם כחבילה כיון דאין דרך להניחן לייבשן דלדברא כשהתיבשו אין שוין כלום [מ"א]: (מא) בפסול: כיון (סג) שלא הניחן ללל: (מב) אינה נקראת חבילה. ר"ל ומותר לסכך בה לכתחלה וא"ל להמיר אותה: (מג) משני ראשיה. ואם קשרן בראשם (סד) היו אגד דיכולין לנטולתה: יז (מד) כיון וכו'. ר"ל ואינו דומה להא דאיתא בסיומן תרכ"ו ס"ב דאם קצץ האילן העומד ע"ג הסוכה להשירו ולהיות הוא עמלו מהסכך אינו מועיל עד שיענעו ג"כ ולהניחו לשם סכך דהקנינה לא מקרי עדיין מעשה וה"ל צענינו ההפך ע"י אמר דשאי הכא שאין איסורה צענא דהא הניח החבילה לשם סכך אבל משום גזירה אסורה וכדלעיל בסט"ו משא"כ התם דפסולו מדאורייתא משום מחובר צענין מעשה גמורה דהיינו הנענוע אחר הקנינה ולזה מסיים דחבילה שהניחה לייבשה שפסולו מן המורה דמי ממש להתם (סה) ואין נענוע אחר ההתרה והנענוע הוא (סו) שיזום ממקומם: יח (מה) שרחבן ארבעה. טפחים שדומין לתקרה הבית וחישינן שמה יבש חמת תקרה הבית שדר בו כל השנה (סז) והואו ודאי פסול דסוכה אמר רחמנא ולא בית של כל ימות השנה: (מו) הפכך על צידן. היינו שלא הטיל רחנן על הסוכה אלא

שער הציון

(נה) לבסוף דהוא רק מדרבנן ובפמ"ג מחמיק בה ועיין ברש"י דהבא שני דיעות בה והוא הפסוק שהוא רק מדרבנן וכתב שגם דעת רש"י כן הוא ע"ש אכן מלשון הרמב"ם משמע קלם דמדאורייתא הוא דלתינובו חשיב: (נו) ב"י בשם הרמ"מ וכו' מהרמב"ם ונאמא נכלל כל זה בדברי הרמ"ם שכתב וכל מה וכו' ואף הירקות בלל: (נז) והעמיקו הלשון וגם המ"א בנקיטת: (נח) מ"א וכו': (נט) פמ"ג לקמן בסיומן תר"ל: (ס) אחרונים: (סא) דהא הב"י כתב בדין דאפילו דיעבד פסול ודבריו נחל לזון הטור ואין ראה שיפלו על הרמב"ם והר"ן והואו' דפסלי אף דיעבד: (סב) ב"י ולבסוף וכן הוא דעת הרמב"ם והואו' והר"ן ואף דהר"ם מדר דהטור פליג ע"י לא שנקיטן כל הני רבנא משום דעת יחידא וכו' הב"י להלכה: (סג) אחרונים: (סד) אחרונים בשם הלשון: (סה) ב"ח ומ"מ וכו' מהגר"א: (סו) ב"ח: (סז) רש"י:

הגהות ותיקונים: א) אולי צ"ל ב"ח שמקורו שם:

הערות והארות: 1) עיין ס' תר"ל ס"א לענין דפנות בכה"ג: 2) עיין ס' תר"מ ס"ד בהגה לענין העושה סוכה במקום שמצטער:

הלכות סוכה סימן תרכט

ב שס ט"ו (מז) שאין בהם ד' ואם אין ברחבן ד' כשרים יאפילו הם משופים (מח) שדומים לכלים
 ד' טור בשם סמ"ק (ית) (מט) יונהגו שלא לסכך בהם (ג) כלל: י"ט * פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה
 פ מפני הנשר יכלומר שלא יהיו עליו וקסמין נושרים על שלחנו (גב) פסולה אבל אם לא פירס
 אלא (גב) לנאותה כשרה יוהא שיהא (גד) בתוך ד' לסכך (גה) * וי"א שסוכה שהיא מסוככת
 משא"ל לנאותה לדור סוכה הוא מדרב"ס שם גמ' כרב ספדא ורבה בר רב הונא ע' המון' והל"ש בשם תנאי הגאונים וש"ס

באר היטב

עמ"י תרל"א ס"ט: (ית) ונהגו. הטעם בסמ"ק דלמא יצא לסכך
 זהם בקציעות בענין שלא יוכלו הגשמים לירד שם ע"כ נהגו לכסות
 בערבה או גומי וכשעת הדחק שאין להם צמח לכסות מסכבין בגמרים
 אפילו שיש בהם ד' ש"ג. וה"ה בכל דבר האסור משום גזירה.

ביאור הלכה

אחל השכבין על ידן: (מז) שאין בהן ארבעה. ל"ד ה"ה אפילו
 (סח) הן פחותין מג' והטעם דכיון דיש שם פסול עליהן (סח) נעשו
 כשפודין של מחכות הפסולין לסכך צלל ענין שהפסול: (מח) שדומין
 לכלים. ואע"פ שראויין לשינה וגם ראויין להשתמש עליהן דהיינו
 להניח איזה דבר על גבן אעפ"כ (ע) אינן מקבלין טומאה כיון שלא
 יחדן לשינה ולא לשום תשמיש אלא טומדין לצנין או לסחורה וגם
 משום גזירת תקרה אין צדן שאין רגילות לסכך בהם בגמרים קצרים
 שאין רחבן ד"ט (מט) ונהגו שלא וכו'. דילמא (עא) אחי לסכך
 בענין שלא יהא מטר יכול לירד שם (עב) ויש מהרש"ש שכתב
 דכחיוס מדינא אסור הווא"ל בדמון הזה מסכבין צמחים בגמרים
 שאין צדן ד' טפחים איכא גזירת תקרה ומ"מ יש לחוש גם לטעם
 הראשון (עג) וע"כ הלכתי"ס אע"פ שאין בהם גזירת תקרה שאין
 מסכבין בהם צמחים מ"מ יש לחוש שישכך כ"כ שלא יהיו הגשמים
 יורדים בתוכה וכו"ש בשנידלן: (ג) כלל. כתבו הפוסקים דבשעת
 הדחק שאין להם צמח לסכך מסכבין בגמרים אפילו כשיש צדן
 ד' טפחים וה"ה צלל דבר שאסור צמחים משום גזירה. אכן
 לענין ברכה יש דיעות בפוסקים עיין לקמן סימן תרמ"ט ס"ו
 ובחינושי הראש"ל בענייניו דעמו נוטה דכול לנכך:
 י"ב (גא) פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר. עד כאן
 לשון המשנה ודעת המחבר דדעה א' דמפני החמה הוא כפסטיה
 שהיאה הסוכה (עד) צילתה מרובה מחמתה ופירס עליה הסדין להגן
 שלא תכנס החמה כלל ומפני הנשר היינו שלא יהיו וכו': (גב) פסולה.
 דהא (עה) קמסקך ומגין ע"ע דבר המקבל טומאה: (גג) לנאותה
 כשרה. דכיון דהוי לורך סוכה (עו) צטיל לגבה. ודוקא כשהיאה
 הסוכה (עו) צילתה מרובה מחמתה וכו"ל דאל"ה פסולה: (גד) בתוך
 ארבעה לסכך. דאם היה מרוחק יותר לא צטיל לגבי הסכך צלל
 גווי ודלעיל בסימן תרכ"ז ס"ד: (גה) וי"א שסוכה וכו'. דעה
 זו פליגא אדמעיקרא וס"ל דמה דליחא צמחנה פירס עליה סדין
 רש"י

שמפקק על דבריו ונאחז מקורו הוא מדברי הר"ן שהוא צ"י אכן
 יש לעיין דהרמ"א שהעמיק דברי הר"ן ונראהו והשמיט מן הר"ן מה
 שכתב דשם חממו מרובה מצילתו משמע לכאורה דלא ס"ל להלכה
 כן וז"ע: * פירס עליה סדין מפני החמה. עיין גמ' שכתב שיש
 ג' חילוקים לענין זה היינו אם לא הגיע עדיין החמה לתוך הסוכה אלא
 קרוב לה אפילו לדעת ר"מ שהוא הי"א המונח במתוך פסול ונאחז
 הגיע החמה דרך נקב הסכך לגוף האדם גם לדעה ראשונה מותר
 לנחמלה דנראה לעין כל שעושה כשצ"ל החמה כי פליגי דיש הוכחה
 קלה בנכנסה החמה לתוך הסוכה ולא לגוף האדם לדעה ראשונה
 פסול מה ולר"מ אינו פסול ומיהו לנחמלה לא יעשה חזו ששים המחבר
 בנפוך דבריו לדעת הי"א ומיהו וכו' אלא"כ הוא יוכל לכל שמכין וכו'
 ר"ל שיהיה היכר גמור כגון כשהגיע החמה לגוף האדם וכו"ל עכ"ד
 ולא העתקתינו צמ"כ להלכה דכחה אחרונים חולקים עליו (עיין בא"ר
 ובגד"י שיע ומאמר מדרש ונהר שלום) ודעתם דרש"י אסור צלל ענין
 אף אם הגיע החמה לגוף של אדם דעכ"פ הוא מגין ומסכך עליו
 ונקרא מסכך דבר המקבל טומאה ולר"מ מותר אפילו אם רק הגיע
 קרוב לפסול כל שהסדין לא סיע לכשר הסוכה כגון שהיה הסכך
 עז דאפילו אם לא יחייבנו לא יהיה חממה מרובה מצילתה: * וי"א וכו'.
 הוא דעת ר"מ שהוא צמח' שדעתו מאחר שכבר הקדים הסוכה
 לעשותה להלכה אין לפסולה צמח שפירס עליה סדין אח"כ אף שהסדין
 היאה ג"כ צילתה מרובה מחמתה. וצ"ח מאיר וש"א צבאור דברי
 ר"מ ואף שלא היה הסדין נמוכה הרבה מן הסכך וכדמפרשין לקמיה
 ועיין צמ"כ שפסק להחמיר בדעה ראשונה וכן משמע צמ"א אהנס דעת
 הא"ר דהעיקר דעת ר"מ מפני שהל"ש ורבינו ירוחם ומרדכי ואגודה
 הסכימו לו ודברי הא"ר נקטי'ם אלוט קאי דהוכיח דעת ר"מ
 כצבאור קמייא דברי שם צ"ח וכו' צמ"כ צבאור יעקבן ומחממו
 פסק דהיו גשמים נוטפין מן הסכך על השלסן דיפרוס סדין ויכול גם
 לנכך ליכך בסוכה עכ"ד. והנה צלחת היה יכול לחשוב עוד שלס פוסקים
 שגלה מדבריהם שם פוסקים כר"מ והוא התשובה המיוחסת להרשב"ן
 שהוא צמ"כ (והוא מ' הראש"ל בסימן קצ"ו) והוא ורוב והסמ"ג אל
 לא מפני זה ננקוט להקל למעשה בדבריו דיש הרבה והרבה ראשונים
 ראשונים נגדם שעומדים בצד רש"י דהוא דעה ראשונה המונח
 צמחבר הוא הרבנו מנחם סגונין דמפרש מפני הנשר כפירוש
 מיייר שדאי צלחתה מרובה מחמתה דאל"ה אף לנאותה פסולה [ומשום
 צמחמה מרובה מצילתה היינו דאי לא יסכך בסדין יסאר חממה מרובה
 מצילתה שהיה סכך קלוש וכן משמע ממרדכי ע"ש אח"כ מלחמי צמ"ג
 דבצרנו] וכן המעיין בדברי הר"ן גיאות יראה שהוא מפרש ג"כ
 הרמב"ם שן מדעמתיק לשון המשנה כמחמת משמע שהוא מפרש
 כפירוש"י וכבר קדמו מה הרבנו שפירשו שלא הרמב"ם שכתב ג"כ כי
 דעת הרמב"ם וע"ש שדעתו ג"כ כפירושא דרבינו שלמה [הוא רש"י]
 לעשות הסוכה וכן הפוסקים הראשונים עכ"ל וכן דעת הר"ן והרשב"ל
 בחינשו' והגהם סמ"ק כולם נקטו העיקר כפשטא דמתניין וכדעת
 מתרגם: פ"קורות (שמניחים עליהם רעפים) פ"קורות עין צרות (שמכסים בהן הגגות)

שער הציור

(סח) רש"י: (סח) גמרא: (ע) מ"א ועיין צבאור יעקב שהאריך בה: (עג) ד"מ בשם הג"מ: (עג) מ"א בשם הג"מ ועד דה"ט העמיק
 עוד דבקש לא נהגו לסכך כהיום אף דמפורש בתורה תעשה לך צאספן מגרנך ומייקך מ"מ מפני התשע שמה יצא לסכך כ"כ עד שלא יוכל מטר לירד
 לתוכה נמנעו מלסכך ט אכן כשאין מצוין לו ענפי אינן לסכך צם פשוט דיש להחיר אכן ויחזרו שלא יהיה הכיסוי עז כ"כ עד שאין המטר יכול לירד לתוכה והנה
 הג"מ והס"א לא העמיקו דברי הר"ן לענין קטן שמשע דס"ל דלין להחמיר צמח שגילתה המורה צבירוש להחיר וז"ע: (עד) דעת רש"י וסייעתו דלא כתשובה
 הגאונים: (עה) רש"י ומה יחא מה דמקשו עליה יחא' דלמא יפסל מפני שגילתה מפני החמה והעלין: (עו) מרדכי לפקלן מה קושיא המוספות
 ולפי מה שכתבו מעיקרא א"ל נה [נהר שלום]: (עו) רש"י וכן מוכח מצמחא דקמי סוכה כהלכה ועיטרה וכו':

הגהות ותיקונים: א) הלש"י:

הלכות סוכה סימן תרכט

צא באר הגולה

טור מעומד
דמיון עבד דר'
חש שס

כהלכתה וירא שמא ייבש הסכך או ישרו העלין ותהיה חמתה מרובה מצלתה ופירס עליה סדין שלא תתייבש * או תחתיה שלא ישרו העלין כיון שהסדין גורם שעל ידו צלתה מרובה מחמתה פסולה (נו) אבל אם לא כיון בפריסת הסדין אלא להגין מפני החמה והעלין או לנאותה כשרה * ובלבד שיהא בתוך ד' לסכך (נו) וימיהו (יט) לכתחלה לא יעשה * אא"כ הוא ניכר לכל (נח) שמכוין כדי להגין (נט) * או שהוא (כ) שרוי במים שאז ניכר לכל שאינו שוטחו שם אלא לייבש:

באר היטב

ג"כ מטעם הסמ"ק דנקש בקל יכסה כיסוי ענ מלך ודבר פשוט להמיר במקום שאין סכך אחר רק שיהיה לעשות שיוכל הגשם לירד שם: (יט) לכתחלה. אפילו שלא בשעת אכילה: (כ) שרוי. ומ"מ

משנה ברורה

מפני החמה וכו' היינו באופן שזיר לקמיה דוקא (עמ) אצל להגן מן החמה והעלין כשרה אפילו ליבש תחתיו דנטייל הוא לגבי סוכה: (נו) אבל אם לא כיון וכו'. פי' אם היה מסוככת יפה צענין שאין לחוש ש"ע" הנשר יהיה חמתה מרובה מזילתה ולא הולך לפרוס עליה סדין אלא להגן מפני החמה או מן העלין הנושרין כשרה [כ"י]: (נז) ומיהו לכתחלה לא יעשה וכו'. דלא יאמרו הרואים (עט) שכונתו כדי לסכך (פ) ואפילו שלא בשעת אכילה אסור דיאמרו שמניחו שם גם בשעת אכילה: (נח) שמכוין כדי להגין. וזה רק לדעת ה"א (פא) שהמיר מתחלה אצל לדעה ראשונה אף באופן זה אסור ועיין בצ"ח דכן י"ש להחמיר למעשה וכו"כ ה"ח"א וכו"א. ומ"מ בשעת הדחק שלא יכול לאכול בסוכה ע"י העלין הנושרין למחר המאכל (פב) או ע"י גשמים הנוטפין (פג) או ע"י הרוח שמכבה הנרות מוטב לפרוס סדין תחת הסכך (פד) בתוך ד' טפחים משיאכל חוץ לסוכה אצל לא יכרך ע"י ליבש בסוכה: (נט) או דהוא שרוי במים. עיין בצ"ח דלפי מה שהסכימו אחרונים דיש להחמיר בדעה ראשונה י"ש לזיזר שלא לפרוס אפילו לייבש אלא שלא בשעת אכילה:

רש"י. היוצא מדבריו שדעת ר"ח ורש"י והרמב"ם והרמב"ם והרמב"ם ורבינו מנחם והר"ם והרשב"א והגה"מ סמ"ק וכן משמע ג"כ בשו"ע ריב"ז כולם נקטו דעת רש"י וכחמתה המחבר בדעה ראשונה ועיין בגמרא הגר"א שכתב ג"כ בהמחבר"ג כמ"א סתם בדעה ראשונה והוא מה שכתב המחבר שם מן שהאילן קדם וכן שהסוכה קדמה וכן מה שכתב בסוף ס"א וכו' לא שאין מן קדם האילן לקדם הסכך והכא נמי כיון שהסדין צילמו מרובה מחמתו למה נשכר כשפירס בין הסכך מפני החמה או תחתיה מפני הגשם ונאף שהב"ח ייבש זה קלת מפני שדומה כמו לנאותה משא"כ האילן הגר"א חשב זה לדוחק וכן צ"ח מאיר ע"ש וע"כ אם גשמים נוטפין על השלחן יהיוג דעתה המ"א וכו' שכתבו ממ"כ: * או תחתיה שלא ישרו העלין. ר"ל שיהיה סמוך ודוק להסכך ומוטב מה העלין שלא יוכלו ליפול [תו"ע]: * ובלבד שיהא בתוך ארבעה לסכך. פשוט דהש"ע קא' גם אלהגין וכן מוכח בטור וראימי בגמרא המשניות להגר"א שכתב על הא' דמוצא דע"כ פירוש הש"י והוא דעת ה"א המוצא פה דדוקא שלא יהיה עשרה טפחים בין הסכך להסדין דאל"ה מיפסל משום סוכה שחמת סוכה וכו' עליו מדברי הטו"ע שכתב צדדיה שיעור ד"ט ואולי דהוא קאמר דצ"ח רק לדעת ר"ח נעזמו דפסל דכיון שהסוכה שעשויה כהלכתה קדמה שז' אין יכולת בעדין לפסלה (ודומיא דמכשירי"א מ"א בסוכה שקדם לאילן דאין יכולת באילן לפסלו) ולכן כמד דע"כ לא יהיה רחוק עשרה טפחים אצל הטו"ע לחלק בין לנאותה וכן להגן מפני החמה והעלין (עיין במדריך ואור זרוע וצומח"ש וכו"א) ור"ל דזה היה כמו לנאותה וע"כ דינו ממש כמו לנאותה דנענין שלא יהיו מופלגין ממנה ד"ט דלעיל בסיומן תרכ"ז ע"ש: * אלא א"כ הוא גיביר לכל שמכוין כדי להגין. מלשון זה משמע דאפילו תחת הסכך י"ש להחמיר משום הרואים דהא אלו"ל קא' שפירם הסדין תחתיה מפני הגשם ואולם דעת הרמב"ם מוצא לקמן במ"א בסיומן תרכ"ח סק"ח דתחת הסכך שהוא בסוכה גופא אין לחוש מפני מראים העין ע"ש מיהו לדינא אין נ"מ כ"כ דלמ"ה י"ש להחמיר בכל גווני דמעיקר הדין הלכה כדעה ראשונה: * או שהוא שרוי במים. עיין במ"א שכתב ומ"מ בשעת אכילה אסור [ר"ן ב"ן] וכו' דהא דברי הש"ע קא' דעת ה"א דהוא לשיטת ר"ח ולדידה טעם אף בשעת אכילה שרי מדינא דהוא ס"ל כל שאינו מקייע בהכשר סוכה אינו פוסל ומה שעמיק ב"י ר"ן ג"כ אינו ראיה דהר"ן קא' אליבא דרש"י דס"ל דמפני הגשם הוא אסור דלורית"א הוא מסתפק אם פורס הסדין לייבשו דהוא לנורך העבד בלבד אי מותר או לא דיש סבירה להחמיר דדוקא לנאותו שהוא לנורך סוכה משא"כ מה שהוא לנורך צד אינו בטל לגבי סוכה או דלמא דוקא צפופים כדי להגן ע"י מפני החמה והגשם שם סכך ע"י ומקרי מסכך דבר המקבל עומא"כ כשעומדו כדי לייבשו אין שם סכך עליו ושרי ומוכחא סבירא וז' דרש"י ד"ה ע"י קיטוף ע"ש וס"ס הר"ן דלמעשה י"ש להחמיר אצל לר"ח לא היה מסתפק הר"ן כלל דלדאי שרי וכן מוכח במ"מ שכתב על הא' ספיקא דר"ן דמטור משמע דשרי והש"ע הלא העמיק לשון הטור וכן בגמרא הגר"א מוכח כן דלר"ח שרי. אח"כ מלאמי בזה שגם שכתב ג"כ דלר"ח טעם שרי ונשאר בקושא על המ"א. והנה ראיתי חדשות בדברי הפמ"ג שכתב דלף לר"ח י"ש להסתפק דלמא לנורך העבד אסור אצל וז"ל דלר"ח כל שאינו מקייע להכשר סוכה אינו פוסל. ואפשר לענ"ד לייבש קצת דברי המ"א דהוא יסביר דעתה הג"ח דלעיל וכן הש"ע שהעמיק דבריו ויכל לטור כן אינו סוגר לדינא כצדקת ר"ח. דכל שאינו מקייע להכשר סוכה אינו פוסל הסוכה מפני שהסוכה קדמה אלא מה דלהגן מפני החמה והעלין דיו לנאותה ולפ"י ש"ך שפיר ספיקא דהר"ן אף לשיטה זו כמו לרש"י דלמא לנורך העבד גרע מלהגן דשם ש"ך כדי לנאותה שיהיה יכול ליבש בסוכה ולכן בטל הסדין לגבי הסוכה משא"כ מה שהוא רק לנורך העבד אפשר דאסור ולכן כמד דלא שרי אלא שלא בשעת אכילה. ועי"ל דהמ"א נקט לדבריו לפי עיקר הדין דק"ל להחמיר בדעה ראשונה דלפ"י אין להמיר בשעת אכילה והוא דומה קצת. והנה אף שיהיה כוונת המ"א לדינא טעם דלפי מה שהסכימו כמה אחרונים דיש להחמיר בדעה ראשונה טעם דאין להקל לפרוס סדין לייבש תחת הסכך אפילו בתוך ד"ט אלא שלא בשעת אכילה:

שער הציון

(עמ) היינו אף שהסדין היה ג"כ ע"י צלמה מרובה מחמתה חוץ כולם הקטן ע"י חמיון מרכ"ז ס"א דפסל שם כשהיה האילן צילמו מרובה מחמתו בכל עיני היינו אף כשהסוכה קדמה לאילן ועיין בצ"ח ובהגהות מהר"ל שדחקו עליו מה והגר"א כתב בלחמ מפני זה שהמחבר סתם לעיל בסיומן תרכ"ז ס"א כסבירה הראשונה וכן דעת ה"ח מאיר מפני זה לנקוט כסבירה הראשונה: (עט) גמרא שם דלא לימרו קמפכי דבר המקבל עומא"כ: (פ) מ"א וכו"א: (פא) ואפילו בשעת אכילה שרי דכל זה היה כמו לנאותה: (פב) מ"א: (פג) לקמן בסיומן תרכ"ח במ"א סק"ח וכן העמיק ה"ח"א: (פד) מ"א וטעמו דלא עדיק מלנאותה דע דכ"י בזה אצל בשעת ח"ו"ט משמע מפמ"ג בסיומן תרכ"ח סק"ח דדוקא בתוך ג"ט סמוך לנורך דלמ"ה י"ש לחוש משום חש אזהר:

הגהות ותיקונים: (א) בס"י תרכ"ז:

ביחוק

תרל דיני דפנות הסוכה. ובו י"ג סעיפים:

א משנה סוכה י"ב
ב כח"י שם וכתב
ג גימטריא שם ו'
ד שם גמרא כרכ
ה ויחסימה
ו ריב"ל ה' גלושט
ז גמרא דרמא שם

א * כל הדברים (א) כשרים (ב) [א] לדפנות (ב) (וא"ל להעמידם דרך גדילתן). (טור) (ג) יואפי' חמתה מרובה מצלתה מחמת הדפנות כשרה: הגה מ"מ לא יעשה הדפנות (ד) מדבר שריחו רע (ר"ן) (ה) או דבר שמחייבש מוך ו' ולא יהא בו שיעור מחילה. (ד"ע): ב (ו) ידפנות הסוכה אם היו שותים זו אצל זו כמין ג"ם עושה דופן שיש ברחבו (ז) יותר על טפח (ח) יומעמידו בפחות מג' לאחד מהדפנות יריעמיד קנה (ט) (כנגד הכותל) (טור) כנגד אותו טפח (י) * ויעשה לה צורת

באר היטב

(א) לדפנות. עיין ב"ח ובתשננות יד אליהו סי' ג"ג. ע"י הסוכה של הסכך או של דפנות שנעשו מעץ אשרה או מאיסורי הנאה עיין

הירושלמי שהביא הרד"ה וטוסמטיו כוונתו עיין בד אליהו ובקרבן העדה

משנה ברורה

א (א) כשרים לדפנות. למשמעות הכתוב להקשות מעשה נאספך מנרנן ומיקבך [דלמדין מזה דיעשה הסוכה מפסולת גורן ויקב דהוא דבר שאין מקבל עומאה וגדילו מן הארץ] קאי (א) אסכך דוקא לדפנות לא אהיקר סוכה: (ב) וא"צ להעמידם וכו'. היינו דלא מדמינן ענייניו ללולב דנענין שיהיה לקחתו דרך גדילתו דוקא כדלקמן סימן תרכ"א ס"ב: (ג) ואפילו חמתה מרובה וכו'. היינו שהיו פרוטות דפנות עש"י חמתה מרובה מלילתה מ"מ כשרה דכ"ו לא קפדינן אלא בסכך: (ד) מדבר שריחו רע. דחיישין שמה מחמת זה יאל מן הסוכה ודעבד שפיר דמי אף בסכך כמ"ס בסימן תרכ"ט סי"ד אס לא שהוא ר"ר שאין אדם סובלנו אפשר דפסול מן המורה דנענין חשבו כעין מדורו [פמ"ג] עוד כתב אותן עשויין סוכה אלא בה"כ ואשפה מפני שהמקום נר להם ורחי רע מגיע אליהם מן המורה יואל ידי חובתו אכל לא יבצר בנתי"ל שם (כדלעיל סי' ע"ט ס"ב ע"כ) דענה ראשונה שפסקו כן האחרונים ואם יש לו מקום אחר בודאי לא יעשה שם. ואם אין מגיע לו הריח רע רק רואה בית הכסא ג"כ אסור ועיין לקמן בסימן תרל"ו

בבבאר הלכה סוף ד"ה וכן בקרקע שהיא של רבים: (ה) או דבר שמחייבש וכו'. ר"ל דיינין ליה כאלו כבר נחייבש ועיין לעיל בסימן תרכ"ט ס"ב בהג"ה ובמ"צ שם: ב (ו) דפנות הסוכה וכו'. כדי להבין הטיב אקדים לכתוב כמה עקרים להלכה זו (א) דשיעור סוכה הוא שמהם מחוקת ו' על ו' טפחים לפחות כדלקמן בסימן תרל"ד. (ב) דילפינן בגמרא מקראי דלא קרי סוכה ע"י הסכך לבד אלא"כ יש לה ג' דפנות והלכה למשה מסיני דלחת מן הדפנות כגון בטפח אחת. (ג) דמ"מ נענין שיהיה נראה כדופן דהיינו אס"י לו שמי דפנות סמוכות זו אל זו כמין ד יקח דף שיש ברחבו טפח מרווח דהיינו טפח ומשהו ויעמידו ברחוק מקום פחות מג"ט לאחד משמי הדפנות וכל פחות מן ג' טפחים לכוזר דמי ונמצא שיש כאן ד"ט והוא רוב דופן מהכשר סוכה שהוא ז"ט כנ"ל וכדי להשלים שיעור כל הדופן יעשה עוד כזרת הפתח דהיינו שיעמוד קנה כנגד אותו טפח וירחיקו ממנו (ב) עד סוף הכותל שכנגדו שמחזיק שבעה טפחים ומניח קנה מן הטפח עד הקנה שכנגדו למעלה על גביהן או אפילו למעלה מן ואינו נוגע בהן רק שיהיה כנגדן כמבואר לעיל דיני נורת הפתח בסי' שס"ב ונמצא שיש כאן דופן שלם של ו' טפחים. ועתה נחליט לבאר בעזה"י כל פרט בפרט: (ז) יותר על טפח. במ"א מבואר שמוחר לעשות דפנות הסוכה בקנים שמעמידים פחות פחות מג"ט רחוק זה מזה והוא בעושה כן ד' דפנות דהיינו קנים כזה מארבעה רוחות אכל כשאין רוחה לעשות רק ג' דפנות נענין שמי מחילות שסמוכות זה לזה ושלמות והשלשית נטפח: (ח) ומעמידו בפחות מג' וכו'. דלא הוי לבד וא"כ יש כאן ד' טפחים דהוא רוב הכשר סוכה דלע"ג דבקטם טפח יהיה ג"כ רוב דופן דהוי טפי מג"ט ומחלה אכן משום דלגיר מארבעה טפחים לא חשיב בשום דוכתא להכי האריכו טפח מרווח [ר"ן]: (ט) כנגד הכותל. היינו (ג) כנגד סוף המקצוע השני של הכותל שכנגדו שסמנו מחזיק ו' טפחים (ד) וי"ל דירחיקו עוד טפח יותר כדי שיהיה הנורת הפתח על ד' טפחים: (י) ויעשה לה צורה"פ וכו'.

כדי

שער הציון

(א) והא דדרשינן בסכת בסכת נבכות לדפנות היינו מיחורא וכן פסקוים אחרים (בסוכות משב שבעת ימים כל האורח ישראל ישב בסוכות כ' בסוכות האשכנזי וכן אכל קרא דנאספך אינו יחור ופשיטה קאי על הסכך שהוא פשוטו של לשון סוכה דהיינו הסכך [ט"ו]: (ב) מ"א במק"א וכוונתו אס הוא מחזיק ו"ט כמ"ס ואם הדופן השלימה הוא ארוכה אין צורך שיהיה הנורת הפתח עד קנה השני של כותל השלימה וא"ל אלא עד ו' נופחים [נעשיו שרד] והנה הלשון כמד דלכן נרץ להעמיד הקנה עד כנגד סוף הכותל השני כדי להכשיר כל אורך הכותל שאל"כ לא יתשר רק עד ו' טפחים עכ"ל ולעני"ד ז"ע מה דהא הוא בעצמו סוכר דאס עושה דופן של ו"ט ממילא מותר בכל הסוכה וכו' שיתבאר דינו בסימן תרל"א סי"ד בדין פסל היוצא מן הסוכה וכו' שכתב אה"כ בבדיא וזה נמי כשעושה דופן ע"י לבד עם ניה"פ ג"כ כהאי גוונא הוא דהא דופן גמור הוא אף לענין שבת וכן מוכח מן הר"ן ע"ש וכו"מ מבואר * הגר"א בסימן תרל"א סי"ו אה"כ מנאמי בפמ"ג בל"א בסימן הנ"ל סק"ד שמפקפק ג"כ על דבריו מה: (א) מ"א ועיין למעלה בשע"פ אות בית: (ד) פמ"ג בשם הגה"מ:

הערות והארות: (1) עיין סי' תרכ"ט ס"ח לענין לחבר הכלתסאות במסמרות של ברזל: (2) ועיין שם מ"ב סי"ק כ"ה:

הלכות סוכה סימן תרל

צב באר הגולה

פתח * שיעמיד קנה עליו ועל הטפח (יא) וכשרה אע"פ שהקנה שעל גביהן אינו נוגע בהן. * ההגה (יב) ואם הטפח והדופן מגיע לסכך (יג) א"ל קנה על (כ) גביהן (מכרי והג"מ פ"ד) ומה שנהגו צורת הפתח עגולה הוא לנוי בעלמא. (כ"כ המרדכי): ג' יהיו לה שני דפנות זו כנגד זו וביניהם * מפולש (יד) עושה דופן שיש ברחבו ד"ט ומשהו ומעמידו בפחות מג' סמוך לאחד משתי הדפנות (ג) [ב] וכשרה (טו) 'וגם בזה צריך לעשות צורת פתח שיתן קנה מהפס על הדופן האחד (טז) 'ור"א שאין זה צריך צורת פתח: ההגה (יז) אבל אם אינו דופן ו' נלא לצד א"ל כאלו נורת הפתח עד סוף הכותל (יח) הואיל ואינה דופן ו' שהוא שיעור הכשר סוכה (יט) וכ"ש שא"ל נורת הפתח כשהדופן עליה ומה שנהגו צורת הפתח כשיש לה דפנות שלמות אינו אלא לנוי בעלמא. (ר"ן והמגיד פ"ד וכל זו ובי"ט נסמך מרדכי): ד' בד"א בעושה סוכתו במקום שאין דופן אמצעי כנגדה אבל העושה סוכתו (כ) באמצע החצר רחוק מדפנות החצר אע"פ שאין לה אלא שתי דפנות זו כנגד זו (כא) די לה בחיקון המתיר כפתי דפנות העשויות בשתי דפנות * העשויות כמין ג"ס בטפח וצורת פתח אפילו אם יש בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם צורת פתח

שערי תשובה

בפירושו ולשון הגהה אשר"י ז"ל: [ב] וכשרה. ענה"ט ועיין בנדר הכונה ס"י כ"ג שהביא דברי קרן נתנאל שכתב להוכיח דגם בסוכה גדולה הדין

ביאור הלכה

דף ו' ע"ב ד"ה סוכה ע"ג מצינו וכו' דמוכח שהדין להטפח שזקק ג"כ הוא מדרבנן ומדאורייתא די בטפח הסמוך לכותל וז"ל אחר"כ מלאמי שחור בעלמא בלא"ה ק"ו: * שיעמיד קנה עליו ועל הטפח וכו'. עיין בר"ן בדפנות מן שתי דפנות שלמות ושלישית טפח וזה"פ לא מהני אם יעשה כל הדפנות ע"י זוה"פ דלע"ג לזוה"פ היא מחילה גמורה לענין שבת וכלא"ה מ"מ לענין סוכה לא מהני אפילו בדופן שלשי ומכ"ש בשאר דפנות והעמיקו האחרונים את דבריו אכן ברא"ש דף י"ט דעמו דמן המורה מהני נורת הפתח ג"כ אכן מדרבנן דוקא ג"ס טפח שזקק [פמ"ג בלא"ה ק"ו] ועיין לקמן בס"י מש"כ שם בדבור הלכה: * העשויות כמין ג"ס בטפח וצורת פתח וכו'. הנה לנאורה העמיק המחבר זה את דברי הגרי"ח שהטירה עממא ויחירה שבת על סוכה שהשבת אינה ניתנת אלא עומד מרובה על הפירוק משא"כ בסוכה והנה לפי מה שביארנו ה"ט וז"ל את דברי השו"ע שכתב כשהטפח נרץ כל הפירוק וכו' דהיינו דוקא עם הפירוק שיש בשתי הדפנות ובשתי הדפנות השלמות עומד שבת מרובה על הפירוק כפירוש"י קשה דל"כ גבי שבת נמי לפי מה דק"ל לגבי שבת נורת הפתח היא כמקום וכו"ש לטד דודאי היא כמקום בכל מקום וגם ק"ל בשלש מחילות בודאי היא רה"י א"כ גבי שבת נמי יהיה מן המורה רה"י בזה"ל גווי ועל רש"י גופא לא קשה לי דרש"י פירש משא"כ בסוכה דסגי ליה בשמים כהלכתן ושלישית אפילו טפח וכו' ר"ל וקאי זה על דינא דאורייתא דסגי בטפח ואינו צריך אפילו כמו שכתב הב"ח ובאופן זה בשבת בודאי אינו רה"י אם ינטרף עוד פרטות בשתי הדפנות השלמות עד

באר היטב

בספר קרבן חגיגה דף מ"א ובד אהרן ס' תרכ"ט: (ג) גביהן. עמ"א שכתב להחמיר: (ג) וכשרה. ובסוכה גדולה שהשלישית רחוקה משניה ברורה

כדי להשלים שיעור הכותל ועיין בנ"ח שכתב דזה הוא מדרבנן (ה) אבל הטפח מרובה שאלמנו מתחלה הוא מדאורייתא: (יא) וכשרה. ואז (ו) מותר לטלטל כמזוה ולחלוץ מן הבית חלון הפתוח לסוכה בשבת שזקק החג דלע"ג דבשאר שבתות אסור לטלטל אלא"כ יש חיקון צרות רביעית מ"מ בשבת שזקק החג אומרים מגו דהוי דופן לענין סוכה הוי נמי דופן לענין שבת (ו) ומ"מ שלא בשעת הדחק ראוי להחמיר: (יב) ואם הטפח והקנה וכו'. כנ"ל: (יג) א"צ קנה ע"ג. דהסכך גופא יחשב כקנה ע"ג ועיין במ"א שהקשה על זה מירושלמי ודעתו דלר"י להחמיר משום דלויי נעשה הסכך לכך (ח) אבל * האחרונים י"ש קושיא (ט) וע"כ הסומך על רמ"א לא הפסיד: ג (יד) עושה דופן וכו'. ומה דלמעלה די בטפח דהתם (י) השמי דפנות סמוכות להדין וע"כ די בשליש בטפח בעלמא משא"כ בזה דהם רחוקים זה מזה ע"כ צריך לעשות דופן של ד' טפחים ומשהו ולהעמידו בפחות מג' סמוך לדופן אחד דהוי כלבוד ומתקן כאלו היה דופן שלם של ו' טפחים סמוך לדופן (יא) וממילא גם בזה יש שתי דפנות סמוכות להדין כמו למעלה: (טו) וגם בזה צריך לעשות צו"פ וכו'. עיין במ"א שמסתפק אולי דוקא בסוכה קטנה כשר אבל בסוכה גדולה שהשלישית רחוקה ממנה הרבה לא מהני אפי' ע"י נורת הפתח אבל הרבה (יז) אחרונים הסכימו דאין לחלק בזה: (טז) וי"א שאין זה צריך צורת הפתח. דלא דמי לנ"ס ששם המיקון

בפס רחב טפח שהמיקון הוא גרוע ע"כ צריך לזכור דלשלים השיעור משא"כ כאלו שיש חיקון טוב בפס ד' ע"כ ס"ל דאין צריך זוה"פ (יג) וכמצינו האחרונים דיש להחמיר בסנדרא הראשונה: (יז) אבל אי איכא וכו' א"צ כאן צוה"פ. ר"ל דבזה (יד) לכו"ע א"ל זוה"פ אפילו לדעה הראשונה: (יח) הואיל ואיכא דופן ו' וכו'. אף שהכותל שלשי שהוא עומד נגדו הוא מרוחק ממנו הואיל שעכ"פ איכא ג' דפנות בסוכה. ומסתברא דדוקא אם הריחוק הוא לא יומר מעשרה אמות דנחשב זה כפתח ועיין לקמן בס"ה: (יט) וכל שכן שאין צריכים צוה"פ וכו'. ר"ל בדופן רביעי: ד' (כ) באמצע החצר וכו'. מקור דין זה הוא מהר"ן ועיין במ"א שחולק ע"ז (טו) ודעתו דאין להמיר להר"ן אלא כששתי דפנות זו כנגד זו של הסוכה הם עומדים דפנות האחד דבנה מהני דופן אמצעי של החצר אע"פ שאינה דופן לסוכה (כגון שהלוי של הסוכה לצד דופן האמצעי אינה מסוכך כלל) שלא תהא ידויות כסוכה העשויה כמזוה אבל לא כשהיא עומדת באמצע החצר: (כא) די לה בחיקון המתיר וכו'. דהיינו שיעמיד הטפח מרובה בפחות מג"ט סמוך לדופן והיינו לצד שהוא כנגד פתח החצר

שערי תשובה

(ה) פמ"ג וע"ש שכתב להניח זוה"פ ע"י עכו"ם בשבת וי"ט י"ל דמותר אם שבת לעשות קודם וי"ט דהוי שבת דשבת במקום מזה: (ו) גמרא ופוסקים: (ז) כ"כ בס' ח"א בשם הר"ן: (ח) הפמ"ג וביאור הגר"א: (ט) בבור יעקב: (י) גמרא: (יא) הר"ן: (יב) א"ר וקרנא נתנאל ומאמר מרדכי [ע"ש שהוכיח כן ממדושי הרשב"א] ובכורי יעקב: (יג) ב"ח וז"ל וז"ל: (יד) ובה סרה קושיא ה"טו' שמתפלל על הג"ה [אחרונים]: (טו) אף שכתב אחרונים י"ש קושיא המ"א על הדי' (עין במאמר מרדכי ובדי' יעקב וז"ל וכן משמע בביאור הגר"א שאינו חושש לקושיא המ"א) מ"מ למעשה נראה דאין להמיר באמצע החצר בודאי דאפילו באופן שז"ר המ"א דברי הר"ן דקאי על מצי המסוכך ובאופן שז"ר החסופות ג"כ ז"ע על המחבר אף העמיק דברי הר"ן לדינא דהלא לפי מה שהעמיק בס"י ע"ג מצינו ש' לו לחי וכו' מוכח דס"ל כפירוש הרמב"ם והר"א דהגמרא מירי במצי מפולש א"כ אין שום מקור לדברי הר"ן לדינא דע"כ אנו צריכים למחך דמה שאמר הגמרא דלאו סוכה דעלמא צ"ע טפח שזקק ה"ט דס"ל כדברי רב יהודה וכמו שכתב המפרשים (א"כ מלאמי שהקשה כן במ"מ) וא"כ עכ"פ אין להמיר יותר ממה שז"ר המוספוט:

הלכות סוכה סימן תרל

שכשחצטרף (כב) כל (ד) הפררץ יהיה מרובה (כג) על העומד כשרה (כד) רק שלא יהיו הפתחים (ה) (כה) נקרות * כי המחילות לרימן להיות מחוברים כמין ג"ס (ר"ן) (כו) * ובלבד שלא יהא בהם פירצה יתירה על י' אמות ואם יש בה (כז) צורת פתח אפילו ביותר מ' יולהרמב"ם אפילו יש לה צורת פתח אם יש לה פירצה יותר מ' פסולה אא"כ עומד מרובה על הפררץ: הגה ונהגו עכשיו (כח) * לעשות מחילות (ו) שלימות כי אין הכל בקיפון דין המחילות (כל זו) ומי שאין לו כדי לזרז למחילות עדיף לו לעשות ג' מחילות שלימות מד' שאין שלימות. (מהר"ל): * ו' * נעץ ד' קונדסין בין באמצע הגג (כט) * בין על שפת הגג וסיכך על גבן פסולה יויש מכשירין בנעץ על שפת

כ פ"ה מהלכות
סוכה ד' ברייתא
ד' ב' עשה ולא
נשקטא
ג' ענינה
ה"ר
כרמן
ד' נחמן ור' זכר
א' העיר ור' זכר
ז' עשה והר"ש
ז' ר' שירא גאון
לפי גרסא דל' גרסא

לפי גרסא דל' גרסא אעפ"י גאון והר"ן גאון והרמב"ם ור' העיר בשם

באר היטב

גדולה יותר מג' ט"ז או לר' שיהיה ע"פ צלחות מחילה עומד מרובה אלא הקולא מה דלע"פ שכלל הפרעה הזה פרוץ מרובה ע"ש: (ה) הקרות. פי' כל הקרות אצל אס ב' מחילות מחוברים שרי מ"א: (ו) שלימות. כתב מט"מ נהגו לעשות עיגול בתוך הפתח אצל אופן סוכות הבנויות משנה לשנה צפתה גמור א"כ אומדן עיגול ואפילו מהנהגה ליכא. כתב מהר"ל מהר"ש היה מקמן למחילות הסוכה כדי לראות קדר עמידתן שלא ישנה משנה לשנה וכן הוא

משנה ברורה

החזר (עו) ולא לזד שהוא כנגד דופן המזרח: ה (כב) כל הפררץ יהיה מרובה וכו'. ר"ל ע"י הפירצה שיש בשתי הדפנות עם שתי הדפנות הפרוצות יחד יהיה הפררץ מרובה על העומד (זי) אצל אס צלחות שמי הדפנות השלימות פרוץ שבהן מרובה על העומד שבהן אסור. ודוקא אס הפררץ הם יותר משלשה טפחים אצל אס הם פחות משלשה טפחים כלצד דמי והיו כסומם ואין שם פירצה עליה ועיין במ"א ר"ש הקימן שדעמו דדוקא אס עושה הסוכה מארבעה דפנות אצל אס עושה משלשה דפנות לא מהני (יח) מדרגת ע"י לזד: (כג) על העומד. ודוקא (יט) אס צמוד יהיה על כל פנים שיעור מקום חצון (כ) דהיינו פס של ד' טפחים: (כד) רק שלא יהיו הפתחים וכו'. היינו (כא) אפילו אס עשויות צורות הפתח דאף דלענין שנת ע"י צורת הפתח היו כסומם ממש לענין סוכה חמור יותר דנענין שיהא שמי דפנותיה מחוברים ממש בזוית ולא ע"י זווית: (כה) בקרנות. בקרן הי"ל לומר (כז) דהא מייירי המחבר דליכא בקוים אלא ב' דפנות שלמות דליכא אלא קרן א' אלא דהרמ"א אחי לאשמועינן אף היכי דעושה הסוכה של ד' דפנות שלמות שאין לו לעשות פתחים בכל קרנותיה דלא לא יסאר לו שמי דפנות מחוברים יחד אצל אס יראה לעשות פתחים בשאר קרנותיה ולהשאיר שמי דפנות מחוברים יחד אה"כ דשרי: (כו) ובלבד וכו' יתירה על עשר אמות. דלא (כג) אפילו עומד מרובה על הפררץ אסור דנמשכת לפירצה ולא לפתח: (כז) צורת פתח אפי' ביותר מעשר. דעכשיו (כד) פתח מקרי (כה) ואין שם פירצה עליה: (כח) לעשות מחיצות שלמות. ר"ל שלא ע"י עזות של לזד וזוה"פ ובהלכות של ר' יחזק גיאות ראיתי שכתב ג"כ ללמנו מן המוצא צעין שיהיה ג' דפנות הסוכה סמוכות מכל רוחותיה ולא יהא מקום פתוח אלא מקום הפתח בלבד: ו (כט) בין על שפת הגג וכו' פסולה. ואף דלגבי שנת לכו"ע (כו) אמרינן גוד אסיק מחיצתא לגבי סוכה ס"ל דנענין מחילות

שער הציון

(עו) דשם נמשך בל"ה קצת כסומם לדעת המחבר: (יז) ט"ז ומ"א: (יח) פמ"ג: (יט) מ"א: (כ) כן פירשו הפמ"ג ומח"ה וקשה לפי פירוש מ"ל להמ"א ד"ו יחזקא כיון דבשתי הדפנות השלמות העומד מרובה הן כמ"ה המ"א אפילו אס העומד פחות מן ד' טפחים כיון דהפררץ מועט מזה צל המועט לגביה וגם מדברי ר"י שהוצא ב"י משמע שיהיה כמו שכתבנו ע"ש ולענ"ד נכון יותר כמו שפירש הלבושי שרד אה דברי המ"א שכתב דנענין עומד שיעור מקום דהיינו ו' טפחים כדי הכשר סוכה. ונראה דסברת המ"א הוא כמו שהביא ב"י בשם ר"י שיש מי שפירש כן וס"ל להמ"א דכן הוא לדינא דנענין ש"י לזרף כל העומד יהיה הכשר סוכה מדרגת ר"י לנפוק ומורי ר' אברהם כתב וכו' כל שיש עומד כל הדופן כדי שיעור סוכה משמע דכיון כן לדינא: (כא) כן יחזקא דר"ן והוצא צבאור הגר"א: (כב) לשי שרד צבאור דברי המ"א: (כג) כ"מ צבאור הגר"א: (כד) ואף לדעת הר"ן אין לעשות זווית בדפנות הסוכה י"ל דהיינו דוקא בשיעור הכשר סוכה ולא ביחוד מזה: (כה) דע דלדינא זו אפילו אס הפררץ מרובה כ"כ עד שאפילו אס נחשבו אס מקום זווית עומד יהיה הפררץ מרובה עליה ג"כ כשר דהרי כתב הפוסקים דאין חילוק בצורת הפתח בין עשר ליחיד מעשר: (כו) דלהכי ק"ל לעיל צעין שמה"ס ט"ז וע"ז דעל גג הבית היו רה"י (אס הגג אינו טולט ממחילות הבית) משום דאמרינן גוד אסיק מחילות הבית למעלה והיו כאלו יש מחילות למעלה:

באר היטב

ביאור הלכה

משנה ברורה

שער הציון

(כו) מ"א וש"א: (כח) ה' הריטצ'אל ונראה שלזה ג"כ כיון העו' גנש"כ צ"ר שיעשה הד' קונדסין וכו' מכוון נגד כוחלי הדת: (כט) א"ר וכו' מלשס:
(ל) ועיין פמ"א בדפין לו מקום אחר אין לו לפטור עמזא אך מקובל זו ובלא דבריה לא נבגרה שםא וכו' מתקין ומתמת ספק ממחרת: (לא) מ"א הגר"א: (לב) הגר"א וא"ר כ"מי דמי: (לג) הגר"א: (לד) מ"א והגר"א: (לה) כן דאיתא בר"ן ואעפ"י דשני עמודים הם רחוקין זה מזה ולא כמו לרש"י וסעימיו דנעיין שיהא כל ה' האלפסדרי (שהוא לפי יצורו רוח השלשין) מלא פלמין וימן כל אחד לחמירו פחות מג"ט ומעטס לטד: (לו) כן מוכח מ"א: (לז) והוא יצור אחר מלא פלמין ברס דגדרי צבפור שאו"ע: (לה) דלע"ג דתקרת האלפסדרי לנצ"ר עממה ענדי ולא לנצ"ר הסוהם מ"מ צלירין דפלמין מהני [ממהש"ס] ועיין שם מ"א שאלמד לדעין שיהא האלפסדרי עכ"פ רוחב ד"ט צל"ה לא אחרניץ פ' חקריה וירוסום ודל"ה כ"מ. והנה כ"ה כבס מ"א לדעם ש"פ בלא הוצירו העלה לנעיין שכתב הר"א"ס ומוכרחין לנו לנאל פ' חקריה וירוסום וכל לפי מה שכתב הר"א"ס דנעיין נמי צוה"פ וקפי העשטים הר"א"ס הטעם דלמורימא סגי צוה"פ לבד ולכן הקילו בגמרא בחון ושהו צפסס וכמו בשבט משום לחי מו לא צריכין כלל לפסדרי דפי חקריה וירוסום והוה שכתב המ"א ומהיו משמע בצ"א ש"ו כאלו חזור מדגירו הרלשונים לענין חקריה אף י"א לענין קלמ מני"ל להמ"א דנעיין שיהא רוחב הפלמין טעם לפי צרכיה

ק כרמל שם ר' ל'
הרמב"ם כפי פירושו
שם גמ' מ"ט
ה"ה שם ש' ש"ח
שם ט"ו ת משה
שם י"ו א משה
דלמדי שם ב שם
משה ב משה
שם כ"ו ד דוקימחא
דגמ' שם ה טור
שם ה"ר פנך

שהיו נראים מבפנים ואין נראין מבחוץ (לט) בין שהיו נראים מבחוץ ואין נראין מבפנים כשרה לא היו לה פצימין פסולה מפני שהיא סוכה העשויה כמבוי שהרי אין לה אלא ב' צידי האכסדרה ואמצע האכסדרה אין בו כוחל ושכנגדו אין לו פצימין (פליס פי' למי ומוזה) (כל זה הוא לשון הרמב"ם (מ) אצל אחרי חולקין ולכן (מא) אין לעשות סוכה ככה"ג: ט' דהיינו דפנותיה גבוהים ז' ומשהו והעמידים (מב) בפחות מג' סמוך לארץ כשרה (מג) אפילו הגג גבוה הרבה ובלבד שיהא מכוון כנגדן ואפי' אינו מכוון ממש (מד) רק שהוא בתוך ג' כנגדו כשרה ואם אינו גבוה אלא י"ט אפי' אין בדופן אלא ד' ושני משהיינן כשרה שמעמידה באמצע ואמרין לבד למעלה ולמטה וחשוב כסתום יהיו הדפנות גבוהות מן הארץ ג"ט (מה) פסולה: י' (מו) יהעושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה: י"א ה"י (מו) חזקים או שקשר אותם וחיזק אותם (מח) עד שלא תהא (י) הרוח מצויה מנידה אותם תמיד (מט) ומילא בין האוירים בתבן ובקש כדי שלא תניד אותם הרוח וקשר אותם ה"זכשרה [ג] ע"כ אין נכון לעשות (ג) כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אע"פ שקשרן בטוב זמנין דמינתקי ולא אדעתיה והוי ליה מחיצה שאינה יכולה לעמוד בפני רוח מצויה והרוצה לעשות בסדינים טוב שיארוג

שערי תשובה

כן ותמה עליו מדברי החס' ע"ש: [ג] ע"כ אין נכון כ"י ועי' כצ"י ח"א פל"א דהכשר סוכה אפי' דופן א' אין לעשות מסדינים אלא לא שיארוג במחיצות קנים פחות משלשה ואפשר דגם הט"ו לא קאמר אלא בדופן רביעית או אין להקפיד כיון דמדינת סג' צ' וכן נראה מלשון ע"ש: הסוכה. וטעם קנים אלו כדי שיהיה כל"ה בדופן הג' מחמת התקרה שעל שני הקנים שהרי אין כאן מחיצה ג' ממש אלא מחמת פי תקרה יורד וסותם וע"כ לר"ך אורת הפתח ע"ש: (י) הרוח. אפילו עומדת ציט שאין שם רוח אינה מחילה מ"א ועיין בהלק"ט ח"צ סי' נו"ן שזירה פנים להכשיר סוכה שדפנותיה עשויות מסדינים דקים שהיתה הרוח מוזה אותם אלא

באר היטב

שאין לסוכה מחיצות רק שנים של הציט ושלישית אין לה רק שהקורה שלמעלה אמרין יורד וסותם עד למטה ויהיה לה ג' מחיצות דדי צוה רק ששים שני קנים תחת הקורה אחד אצל כותל הציט ואחד צמקוס קיום מחיצה הג' דהיינו צמקוס שכלה הסכך של

ביאור הלכה

לכאורה דדוקא כשיש שם נזר ולא נדעת הראש"ה דס"ל אע"פ שאין שם נזר כמוצא נזר"ש ועיין במאמר מרדכי וז"ע:

הט"ו מי שרואה לעשות סוכתו ציט שלו ולפרוץ הגג למעלה כמו שנהגים וכו' הציט יהיו כותלי הסוכה דהיינו שרואה לעשות הסוכה ציט של כותל מזרח וכותל דרום ונמצא שאין כאן אלא שני מחיצות ולמעלה מונח קורת הציט צוה לכו"ע י' לומר פי תקרה יורד וסותם דקורה זו לזורך הציט נעשה והסוכה ג"כ ציט וא"כ הו"ל כלאי י' לה שלש מחיצות ומ"מ כיון דלא היו מחיצה ממש רק ע"י פי תקרה לר"ך לעשות לה גם צוה"פ דהיינו ששים תחת הקורה שני קנים אחד אצל כותל הציט ואחד צמקוס קיום המחיצה דהיינו צמקוס שכלה הסכך של הסוכה (ואף דנעלמא צוה"פ לבד לא מהני צמקוס מחיצה ג' כנ"ל כס"ב הכא צלרף פי תקרה מהני) והעמיקו דבריו (לט) כמה אחרונים. אמת* כפמ"ג וכן בצבורי יעקב מפסקין צוה לפי מה דמסיק המ"א דלא אמרין פי תקרה יורד וסותם כ"א בשתחב הקירו ד"ט וסותם קורת הציט אינו רחב כ"כ וע"כ מסיק בצבורי יעקב דטוב יותר ששים פס אחד שרחב טפח מרווח תחת הקורה פחות מג"ט מן הכותל של הציט וקנה אחר צמקוס שכלה הסכך של הסוכה דזה כשר בלא פי תקרה יורד וסותם כמו בשאר סוכה שלשת דפנות וזה לא צעין רוחב הקורה ד"ט כמוצא צמ"ב: (מא) אין לעשות סוכה ככה"ג. כח הלשון דהיינו רק לכתחלה (מ) אצל דיעבד י' למקום על דעה ראשונה: ז' (מב) בפחות משלשה וכו'. דלמרין לצוד והוי כסתום ונמצא שיש כאן י"ט: (מג) אפילו הגג גבוה הרבה. דלמרין (מח) גוד אסיק מחיצתו והוי כאלו המחיצות מגיעות לסכך: (מד) רק שהוא בתוך ג'. דלמרין לצוד מן הגד אצל אס היה ג"ט פסולה דלפילו אס היו מחיצות מגיעות ממש לסכך קי"ל דאס הם מרוחקים מן הסכך ג"ט פסול וכ"ש צוה: (מה) פסולה. אפילו היו הדפנות גבוהות י"ט ויותר דכל מחיצה שהגדיים יכולות לצקוע תחתיו (מז) אינה חשובה מחיצה כלל: * (מו) העושה סוכתו כ"י. ולא סמכה (מג) ע"ג האילן דלכ"כ אין עולין לה צו"ט כמ"ש סי' תרכ"ח ס"ג: (מז) חזקים. ואס רוב הדופן (מד) מן המזק משמע קלת צמק' דכשרה דעי"ז שוב אין חולך וצ"ל צוה: (מח) עד שלא תהא הרוח מצויה מנידה אותם. ר"ל דאס מנידה אותם אפילו אין ציט הרוח להפיל אותם לגמרי רק שע"י הרוח (מה) הולך המחיצה וצ"ל קי"ל דשוב לא תשיצא מחיצה. אפילו (מו) עומדת ציט שאין שם רוח כלל* לא חשיבה מחיצה: (מט) ומילא בין האוירים כ"י. היינו אס שיעור הסוכה שהוא עשרה טפחים צגוצה הוא גם מן הענפים (מו) דלכ"ה לא צעין לזה: (נ) כל המחיצות וכו'. דעת הט"ו דמחיצה אחת מן שלש מחיצות שצריך לעשות בסוכה יכול לעשות מיריעות (מח) אצל מכתה אחרונים משמע דאף מחיצה אחת אין לעשות מסדינים אס לא שיארוג במחיצות של קנים פחות מג"ט אצל מחיצה רביעית לכו"ע

שער הציין

(לט) ובמחש"ש מנוד עוד יותר לדעת הצ"ח ומ"א שהסכימו עם המהרש"א ענין סוכך ע"ג אכסדרה ממש גם צוה"פ לא צעין צוה דכח לכו"ע אמרין פי תקרה יו"ם אכן גם לדריה ישאר מה שפסקה הפמ"ג דהרי לא אמרין פי תקרה כ"א בשתחב הקירו ד"ט וע"כ הנוון לנהוג כמו שכתבנו צפנים בשם הצבורי יעקב: (מ) והעמיקו צוה"ח: (מח) ריטב"א: (מז) פוסקים: (מג) רש"י: (מד) מ"א: (מה) כן מוכח מרש"י ד"ה שאינה יכולה וכדבריו כחצו ג"כ הר"ן והריטב"א והאור זרוע ודחקו לרש"י לפרש כן דלכ"ה יפול קושיה הגמרא דקמקשה והא איכא טופו שזדלא לא יפול ע"י הרוח אחרי שלמטה מן הטוף האילן הוא קשה ועב: (מו) מ"א וש"א דלא כהלק"ט המוצא צוה"ט: (מו) כן מוכח מרש"י ופשוט: (מח) שצות יעקב המוצא בשע"מ (ומה שרצה לדחוק דגם הט"ו מודה לה זה אינו) וכן צנהר שלום וצ"ר שחירלו לקושיה הט"ו דהיתה אס תחת יראה משא"כ פיריעות אס תתק הקשר שנתמה לא יראה כלל ממילא אין לנו ראייה לקולמו של הט"ו:

הלכות סוכה סימן תרל

צד באר הגולה

(גא) במחיצות קנים בפחות מג': יא' יעושים מחיצה (גב) מבעלי חיים (גג) שיקשור שם (יא) בהמה לדופן: יב' יכול לעשות (נד) מחבירו דופן לסוכה (נה) להכשירה ואפי' ביו"ט * ובלבד שלא ידע אותו שהועמד שם שבשביל מחיצה הועמד שם (נו) אבל בחול אפילו אם הוא יודע ש"ד: הגה ואפי' צי"ט אינו אסור אלא באופן ג' דפנות הממירים הסוכה (נז) אצל דופן רביעית שרי (השגת הראש"ד והמגיד פ"ד דסוכה) וע"ל סי' שס"ג ס"ה: יג' (נח) "הסומך סוכתו על כרעי (יז) המטה והכרעים הם מחיצות (נט) אם יש בה גובה י"ט מן המטה לסך כשרה ור"ש וכתב עוד הראש"ש שגילה דר' יהודה לפרוש דברי ח"ק אמר אלא וליכא סכא פלוגתא

באר היטב

שהיה נמונה בחדר מוקף מחילות גבוהות ע"ש. ועפי' ר"מ ס"ו: (יא) נהמה. ואריך שמהא ממוחה למעלה או שמהא גבוה כ"כ שאף שמתחת ומפול תהיה גבוה יו"ד. ואם יש חלל בין רגליה גבוה מג' רריך לגודלו צ"ח וכתב המ"א בס"ק י"ד דלא סמך הסכך ע"ג

משנה ברורה

לכ"ע יכול לעשות מיריעות כיון דמדינא קני ג': (גא) במחיצות קנים וכו'. ר"ל דלא (מט) אף שהרוב מונענע היריעות מ"מ נשארו מחילות בקנים: יא' (גב) מבעלי חיים. ואם יש חלל בין רגליה גבוה מג' צ"ח לגודלו: (גא) שיקשור שם וכו'. כדי (ז) שלא מוכל לצרמו. גם זה צריך שמהא ממוחה למעלה בנצלים או שמהא גבוה כ"כ (נא) שאף אם חרץ (נב) או תמות ותפול יהיה גבוה י"ט: יב' (נד) מחבירו וכו'. ודוקא מחבירו אצל נהמה אסור להעמידה צי"ט (גג) לדופן שלשי להכשיר הסוכה (נד) ואפילו אם לא יקשרנה רק ע"י ענינה: (נה) להכשירה ואפילו ביו"ט. כגון שגפול דופן

אדם שעומד שם עד אחר עת אכילתו. ומסתמך הפוסקים משמע לכאורה (נה) דנמחלה לעמוד שם אף שאינו יודע על מה ולמה מ"מ אין לחוש שמה ילך בחור כן (נו) אף על עכו"ם ודאי לא יכול לסמוך בזה: (נז) אבל בחול וכו' ש"ד. שהרי מותר לעשות מחיצה בזה: (נז) אבל בדופן רביעית שרי. דכיון דיש הכשר סוכה מכבר לא מקרי חו צנין (נו) רק חוספות על אוהל עראי ושרי. וה"ה דמותר לעשות בכלים דופן רביעית צי"ט מטעם זה אצל דופן שלשית אסור שהוא מכשיר הסוכה בזה והוא בכלל עשיית אוהל עראי דאסור צי"ט [גמרא]: יג' (נח) הסומך סוכתו וכו'. הנה (נח) ממה שכתב והכרעיים הם מחילות וכו' והכרעיים הם דפנות מוכח דמטה זו מוקפת קרשים שראשן האחד קצוה בחרך וראשן השני עולין למעלה מן המטה י"ט והמטה היא קרשים קצועים במחילות אלו [והוא קרקעית המטה] ומפני שהקרשים קצועים באופן מחילות נקראין אותן מחילות כרעי המטה. ועכשיו נבאר דברי הספיק הסומך סוכתו על כרעי המטה כלומר שמתן הסכך ע"ג קרשים שעולים למעלה מהמטה והם נקראים כרעיים והכרעיים דהיינו הקרשים הנזכרים הם הם מחילות הסוכה אם יש גובה י"ט מן המטה לסך [דהיינו מן הקרשים שקצועים בתחתיתה ולמעלה] כשרה וא"ל פסולה דכיון שהסכך סמוך על הקרשים הללו שהם כרעי המטה חשיבה המטה ענמה קרקעית הסוכה וצריך להיות ממנה עד הסכך י"ט. ואם סמך הסכך על עמודים פ"י והעמודים תקועים בחרך ומש"ה אפילו אין גובה י"ט מן המטה עד לסך כשירה אף שדפנות הסוכה הם הכרעיים מ"מ מאחר שהסכך אינו נסמך על המטה ולא על הכרעיים לא חשבה היא קרקעית הסוכה אלא הארץ שבה קצועים העמודים שעליהם נסמך הסכך וכיון שמתן הארץ עד לסך גובה י"ט כשירה אע"פ שהמטה עד לסך פחות מ"ט לית לן בה (נט) כיון דאי שקיל לה למטה איכא אורי עשרה והסוכה מתקיימת ע"י העמודים דמטה לחורא קיימת ואין הסוכה נפסלה בשביל שהכניס בה מטה * ומיעט אוריה: (נט) אם יש בה גובה וכו' כשרה. דאף דמעמיד ע"ג מטה שהיא מקבלת עומאה (ס) לא איכפת לן בזה דקבלת

שער הציון

(מט) ולא העמקתי מה שכתב המ"א דלפי מה שכתב בס"א אם עשו רק ג' דפנות לא מהי קנים בלא יריעות גם צענינו יש להחמיר כי דעת הא"ר להקל בזה מטעם כיון שהיריעות קשורים בטוב והקנים אינם רק לחומרא יתירא אין להחמיר כ"כ וכן צנכור יעקב הקיל בזה: (ז) מסתפקא אם הוא בחור ענה בעלמא ובידעבד כ"ו שלא ברחה קיים מלות סוכה או דהוא תקנת חכמים כדי שלא יצא לדי צולל מלות סוכה והנה לפי מה שפירש הגר"א לעיל בסימן שס"ג ס"ה דלמסקנא יהיה שייך המימרא דא"י ור"י אליבא דר' יהודה משמע דתקנת חכמים הוא: (נא) דלא"ה חיישין דלמא רבעה ע"ג גמרא ואף לר"י חיישין לזה לפי התקנה כמ"ש הגר"א לעיל בסי' שס"ג ס"ה: (גג) מ"א ואף דקאמר הגמרא שם וימנין דקא"ס וכו' זהו רק לר"מ ולפי הס"ד [הגר"א שם] ועיין במ"א שכתב דלפי דעת המאור והיראים לא חיישין למיתה כלל: (גג) גמרא והטעם דנשלמה גבי אדם כיון שהעומד שם לא ידע שלש מחילה הועמד שם היא כמחילה העשויה בשוגג דמותר לטלטל ע"י ואין כאן אסור מחילה למעמיד בחדר כונת העומד אולינא מ"א בנבמה שאין לה דעת אולינא בחר המעמידה דהוא לדעת והיא חשיבה כעין בעלמא [מנוקט מן הראש"ד ומו"א] אצל לדופן רביעית גם ע"י נהמה מותר צי"ט דלפי ע"י כלים מותר כדאיתא בגמרא: (נד) פמ"ג: (נה) כעין זה מלאכי ב"מ: (נו) שם: (נז) רש"י: (נח) כ"ו עד סופו הוא לשון הכ"י: (נט) ואע"ג דאי שקיל לה למטה נפסלה הסוכה משום שאין לה דפנות שבעי המטה הלא הם דפנותיה כ"ל לית לן בה דאין בחר סכך אולינא למדוד ממנו ולקרקעיתו עשרה וכל היכא דשקיל לה למטה ואכתי קאי סכך לא חשיבה מטה קרקעית דידה [צ"ל]: (ס) עיין צ"י שהיא בשם מ"ד להכריח דגם דעת הר"ק הוא כן מלבד דעת הראש"ש שהיא מירושלמי דדחה הטעם מפני שמעמיד בדבר המקבל עומאה ולענ"ד משום זה נלמד קשה לסמוך להקל אחרי שהר"ן וכן הרע"ב"א בחידושי דעמם לדעת הר"ק יש לחוש לטעם זה אכן אחרי ציוני בפרטים ראיתי שפרסם הם המקילים בפרט זה שפסקו בחכמים הלא המה הר"ן גיחות [ו] הסומך סוכתו לכרעי המטה להעמידה ולחוקק אפילו אינה יכולה לעמוד בפני ענמה כשרה] והרמב"ם בפרוש המשנה העמיק הטעם אליבא דר' יהודה מפני שאין לה קצו ור"י לטעמיה וכו' ואין להלכה כר' יהודה והר"ה כר' יהודה ישעיה הוצא בשו"ת הלכות כולם כתב בזהו דלהלכה בחכמים וממילא מיהו דאינם דוחשין למה שמעמיד על דבר המקבל עומאה וגם הר"ן שמחמיר הוא רק מדרבנא

הגהות ותיקונים: א) בגמ' דמוקים:

א הכי דייקון וא"ל פסולה ואם סמך הסכך על עמודים והכרעים הם דפנות אפי' אין גבוה י' מהמטה עד צמ' דסוכה
כ"ב מהמטה שם
ב ממנה דר' יומן
י"ט וכפי' הר"ש
שם ג ירשולמי
הכ"ל הר"ש
ד רמב"ם ה משנה
שם כ"ב ו משנה
שם ומהפסוק לה
כ ושמאל ו שם
דמפרש לה שמואל
וכפי' רש"י והטעם
שם והבאם הטור
ח באוקומתא דלבי
שם ט באוקומתא
דרמא שם

תרלא סוכה שחמתה מרובה מצלתה ויתר דיני הסכך. ובו י' סעיפים:

א *סוכה שחמתה וצלתה * שוין מלמעלה פסולה לפי שהחמה מתפשטת בריחוקה (א) ויהיה למטה חמתה מרובה מצלתה אבל אם חמתה וצלתה (ב) שוים מלמטה כשרה: ב (ב) אם ברוב ממנה צלתה מרובה שני משהוין ובמיעוט ממנה חמתה מרובה משהו בענין שכשנצרך יחד החמה והצל של כל הסוכה יהיה צלתה מרובה מחמתה משהו (ג) כשרה: ג (ד) ויש (ג) מחמירין אם הסוכה גדולה ויש מקום ו' על ו' שחמתו מרובה מע"פ שצנרין כל הסוכה היו הכל מרובה. (ר"ן ספ"ק דסוכה): ג ידרך הסיכוך להיות קל כדי שיראו ממנו (ה) הכוכבים והגדולים היתה המעובה כמין בית (ו) אע"פ שאין הכוכבים נראים מתוכה (ג) [כשרה: ד] יהיה כסוי דק מאד שיש בה אויר הרבה אלא שאין ג"ט במקום אחד ובין הכל צלתה מרובה מחמתה כשרה: ה יהיה הסיכוך מדובלל (פי' מעולל) והוא הסיכוך שיהיה מקצתו מלמעלה ומקצתו מלמטה כשר (ו) ובלבד שלא יהיה בין העולה והיורד ג"ט ור"ם היה (ח) ברוחב זה העולה (ד) * טפה או יותר אע"פ שהוא גבוה מג' טפחים וראין אותו כאילו ירד למטה (ט) ונגע בשפת זה היורד והוא

באר היטב

(א) שוים. וערת וקנים בשם צ"ח פוסל בין שוים מלמטה או מלמעלה ועיין יד אהרן: (ב) מחמירין. היינו שלא לישב באותו חלק שחמתו מרובה אבל לשאר החלק אין זה פוסל אותו כיון שיש

[א] כשרה. ענה"ט ובר"י כתב דדיעבד כאשר יהיה האופן שא"ל ליעול קצת מהסכך מפני [ואיה סניח] (סוכה) יש למנוח על המכשירים:

שם הכשר סוכה ט"ז: (ג) כשרה. ולבש פוסל כשאין המטר יכול לירד זה וכ"פ הב"ח: (ד) טפה. שזה חשוב להיות אוהל ואמרין

שם הכשר סוכה ט"ז: (ג) כשרה. ולבש פוסל כשאין המטר יכול לירד זה וכ"פ הב"ח: (ד) טפה. שזה חשוב להיות אוהל ואמרין

משנה ברורה

דקבלת טומאה על הסכך נאמר ולא על הדפנות. ומ"מ לכתחלה נכון להזהר בזה כי יש מן הפוסקים שחמירין בזה [מ"א צבי תרנ"ט ס"ח]:

* שאין מלמעלה פסולה. הנה צנור הבא דעת בעל העיטור להיפך ולא הבא המחבר את דעתו כלל משום דהרמב"ם והר"ף והרא"ש כולם קיימי בשע"ת רש"י וכו' שפסק פה בשו"ע ואפי' מלאתי עוד ראשונים ראשונים דקברי ג"כ הכי והם הרבנו חננאל והר"ן גיאות: * טפה או יותר וכו' והוא שיהיה מכורין וכו'. המחבר העמיק בדבריו מלשון הרמב"ם משמע דס"ל דאם היה רוחב הקנה העליון יותר מטפח בעיני נמי נאזיר שבין התחתונות יותר מטפח שיהיה ראוי להוריד העליון גמלים אבל הרמ"א דקדק וכתב דהיינו שיש נאזיר שצד התחתון טפח הורה לנו בזה דדעתו כמסקנת הריטב"א בחידושי דל שם בין התחתונות טפח כפי [הגר"א בחידושי והגרע"א] ומה שזיינו ר"ן פרק הישן וכו' בשם הרמב"ם הוא לאפוקי מדעת רש"י ומקפידים דס"ל דאפילו אין נאזיר שלמטה פותח טפח אמרין ג"כ חטט רמי:

א (א) ויהיה למטה חמתה מרובה מצלתה. ואי יתבטל המיעוט נגד הרוב והיו כאלו לא סיכך כלל ובשמים מלמטה כשרה דידוע (ב) דלא למעלה מקום הקנים רחבים מן האזיר: ב (ב) אם ברוב ממנה וכו'. דוקא באופן זה אבל צהיפון דהיינו שמייעוט הסוכה היה כל הרבה וברוב הסוכה היה חמתה יותר מלמעלה באופן ששכשנצרך כל הסכך יחד יהיה הכל מרובה (ג) פסול: (ג) כשרה. אפילו לישב חתם אותו חלק שחמתו מרובה לפי שהוא בטל לגבי רוב הסכך שצלתה מרובה: (ד) ויש מחמירין וכו'. דעמו דאפשר דהגמרא לא יאירי רק בסוכה קטנה שהיא ו' על ו' דלא אמרין דהמיעוט שזה בטל לגבי הרוב אבל בסוכה גדולה שיש זה ו' על ו' שחמתו מרובה הוא מקום חשוב ואינו בטל לגבי שאר הסכך שצילמו מרובה וע"כ אין לישב באותו חלק (ג) אבל לשאר החלק אין זה פוסל אותו לכו"ע כיון שיש שם הכשר סוכה. ואפשר עוד דאם מפסיק כל אורך הדופן בזה באופן שצמקום של מרובה לא ישאר רק שני דפנות ז"ע על כל הסוכה [פמ"ג]: ג (ה) הכוכבים והגדולים. היינו (ד) הנראים ביום צעוד שלא שקעה חמה והאחרונים כתבו לכתחלה צעין דאפילו צלילה יראו כוכבי לילה בתוכה וכו' הבא בשם מהר"ל דמותר לסכך הסוכה עם הרבה דא"ל שלא יראו זה כוכבים אע"ג דצלילה אינו רואה הכוכבים מ"מ ביום איכא חורים וסדקים בכמה מקומות עכ"ל ועיין בספר צבורי יעקב דהמקיל כוונתה לא הפסיד ובפרט היכי שיש לחוש דאם יעשה הסכך דק יותר ינשז הרוח יותר חזק הסכך ויטעור ברוח וצניניה. ועיין בפמ"ג שכתב דאפשר לענין ראיה הכוכבים די צלל הסוכה אם הוא רואה רק צמקום משא"כ בזה היה המעוזה הרבה מאוד עד שאין הגשם יכול לירד בתוכו למ"ד דפסולה כל שיש ד' טפחים צידד (ה) סכך פסול מקרי: (ו) אע"פ שאין הכוכבים וכו'. ר"ל (ו) לא גדולים ולא קטנים. וכתבו האחרונים דמ"מ אם היא מעוזה כ"כ עד שאין הגשמים יכולים לירד בתוכה אפילו כשיורדין גשמים מרובים וא"כ הוי כעין בית יש להחמיר ולפסול משום גזירת בית. ומ"מ דדיעבד כאשר א"ל ליעול קצת מהסכך מפני איה סניח (ו) יש למנוח על המכשירים: ה (ו) ובלבד וכו' ג"ט. דכל פחות משלשה כחול חשיב: (ח) ברוחב זה העולה טפח. ר"ל צלל (ח) קנה וקנה מן הסכך היה רחבו טפח דלא חשיב לומר צהן רואין וכו'. (ט) ונגע בשפת זה היורד. ר"ל שצמקן התחתון יש ג"כ חלל בין קנה לקנה היורדין כאלו

שער הציון

בעלמא עי"ש ויודא יש למנוח ע"ד המקלין בזה אכן לכתחלה נכון להזהר בזה לצאת ידי כל הדעות ועיין בדברי קרנן נחנאל על הרא"ש: (א) רש"י: (ב) ד"מ וש"פ בשם רי"ו: (ג) ט"ו ופשוט: (ד) הגר"א וש"א: (ה) ומ"מ אם נטל אח"כ מקצת עובי הסכך מעליו א"ל נגענו בהשאר אפילו היינו צ"ח כי אין שם סכך פסול ממש עליו [שם בא"ל]: (ו) ואפילו אין נילוי השמש נראה בסוכה [ט"ו]: (ז) שער"מ ועיין בשו"ע הלכות: (ח) הר"ן: הגהות ותיקונים: א ס"ז:

ליקוטי דברי הרב: (א) בשו"ע הרב סעיף ה' לא מביא שיטת המכשירים [כן העיר בני יעקב ג"ן]. (ב) ובשו"ע הרב בסעיף ז' כתב: והוא שיהא רוחב האזיר ברוחב העולה וכנראה כמו הרמב"ם.

הלכות סוכה סימן תרלא

באר הגולה

י' ברייתא
ר"ט ודמפרש לה
שולח ב' שם
דמפרש לה דנה
וכי יוסף ד' הלא
שם ש' משנה שם
ט"ו ג' שם שם
בנימק ר"ח ור"ח
מ"ח הלא שם שם
דמפרש ר'נ
אמי ש' ע' כרמל
שם ש' משנה שם
וכי יורה אליה
ד"ה

(י) שיהיה מכון כנגד שפת היורד: הגה דהיינו שיש בארץ שפן המחתון טפח שראוי להוריד העליון (יא) ולא כשרה * אפילו חממה מרובה שהיא הלא מרובה כשהחמה נאמנע (ב) (ה) הרקיע. (ר"ן) פרק היסוד וכו' שם הרמב"ם: ו' קנים היוצאים לאחורי הסוכה כגון שאחורי דופן אמצעי בולטים קנים מן הסכך (יג) ויש בהם הכשר סוכה וצלתה מרובה מחמתה וג' דפנות כשרה (יד) אע"פ שהדופן האמצעי לא נעשה בשבילם אלא בשביל עיקר הסוכה שהוא לפנים ממנו: ז' יוכן הקנים הבולטים מן הסכך לצד הפרץ ודופן אחד נמשך עמהם כשר (טו) 'אע"פ שצד הדופן על (ו) הצדדין יתר על ז' והוא לן למימר הרי גלה דעתו לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות ודופן אחד שנמשך עם הקנים של סכך אינו מן הסוכה אלא בפני עצמו עומד ונמצא שאין לו אלא דופן אחד שהוא הדופן הנמשך אפילו הכי כשרה: ח' סככה בשפודין (טז) שהם פסולין לסכך בהם (יז) ואין בהם ד' (יח) ואין מהם ד' במקום אחד והניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר פסול (יט) 'ש"א"א (ו) לצמצם שימלא כל האויר מסכך כשר ונמצא הפסול מרובה * אבל אם העדיף סכך הכשר מעט על הפסול * או אם היה הפסול נתון שתי (כ) * ונתן הכשר (כ) ערב או איפכא כשר שאז מתמלא כל האויר מסכך כשר: (יזקא) נסוכה גדולה אלא נסוכה קטנה נ"ך להיות מן השפודים (כא) פחות מג' נמקום אחד. (כ"ב) ומהר"א מפרש: ט' * בית המקדש בנסרים (כב) שאין עליהם מעזיבה (פ"י) טיט ולורות שמימין עליהם) ובא (ט) להכשירו לשם סוכה (כג) די בזה שיסיר (כד) כל המסמרים לשם עשיית סוכה * או שיטול

באר היטב

שעשה יותר מהכשר מן המוצר ויש לנו לומר דעד מקום שעשה מחילה מהני וטפי לא ומה שעשה מחילה א' ארון ביתו זה אינו מן הסוכה קמ"ל אפ"ה כשר גם שם ומשפין המחילות שעשה גם לזה כאלו הגיע הדופן הקר עד סוף הכותל הארוך ט"ו ע"ש: (ו) לנמנע. דאם היה אפשר היה מותר דק"ל פרוך כעומד מותר: (ח) ערב ואם אינו נותן ראשי הכשר על הפסול נופל לארץ והלכך ה"ל הכשר מרובה רש"י: (ט) להכשירו וכו'. וזה פ"י גמרא בציטול תקרה קא מפליג ובתב רש"י שם דאלו

ביאור הלכה

* אפילו חממה מרובה רק שיהא הצל מרובה וכו'. כ"ל [נגדי ישע]: * ונתן הכשר ערב. הגה המ"א העמיק דברי רש"י ואם אינו נותן ראשי הכשר על הפסול נופל לארץ והלכך ה"ל הכשר מרובה ולא העמקתי כי תמחו האחרונים [הפמ"ג] וכן הנגדי ישע] וזה שייך רק לשטח רש"י דהסוגיא אלא למ"ד פרוך כעומד אסור והלכך נענין שיהא הכשר מרובה אלא השו"ע הלא אילו לשטח ר"ח ור"ח דהסוגיא אלא למ"ד פרוך כעומד מותר רק שמוס' דלא' לנמנע שומאל כל האויר נמנעל הפסול מרובה אלא כי משנין שנותן הכשר ערב ודהיינו שדוחק כל חתיכת קנה לרדת בין שפוד לשפוד או אפשר שיתמלא כל האויר ונמלא פרוך כעומד ומותר: * או שיטול מבין שני נסרים אחד וכו'. ולפי מאי דק"ל לקמן בסיומן מרל"ב דסכך פסול פוסל בנמצע בחרבנה טפחים מיתקמא כגון דהווי שני פסלים בנמצע ואין מן הדופן עד הפסל ד' אמות

(ט) ומינכר מילתא שהיא נעשה בשביל סוכה פנימית מ"מ מועלת (י) המחילה זו גם לנרא' (יא) והסכמו אחרונים דאפילו אם המחילה זו נעשית רק ע"י לבוד ג"כ מהניא אף לנרא': ז' (טז) אע"פ שעשה דופן וכו'. כלומר פשיטא אם אינו אלא שצעה כוונתו להשתמש בכל הסוכה ולא עשה אלא כתיקון חכמים נשכך דיו (יב) לכתחלה שיכול לעשות הדופן השלישי של ז' טפחים או ע"י טפח מרווח ואורת הפתח וכי"ל בסיומן מרל"ב ס"ב ועיי' יוכל להשתמש עד סוף הדופן הארוך משא"כ כשעשה יתר על ז'ט' אפשר דגילה דעתו לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות וכו': ח' (טז) שהם פסולים לסכך בהם. כגון שהם של ברזל דפסולים לכו"ע ועיי' לעיל בסיומן מרל"ב ס"ב: (יז) ואין בהם ד'. דאי יש חסד ז' טפחים הלא קי"ל דסכך פסול פוסל בנמצע כד"ט: (יח) ואין מהם ד' במקום אחד. ר"ל אפילו ע"י יריוק משנים או משלשה: (יט) שאי אפשר לצמצם וכו'. דאם היה אפשר היה מותר דק"ל פרוך כעומד מותר: (כ) ונתן הכשר ערב. בין כל שפוד ושפוד נתן הכשר שם לרדתו ודחקו ביניהן שלא יפול משם לארץ: (כא) פחות מג' במקום אחד. דק"ל לקמן בסיומן מרל"ב ס"א דנסוכה קטנה פוסל סכך פסול ג"ע ע"ש: ב' (כב) שאין עליהם מעזיבה. וכ"ש אם היה מעזיבה על הנסרים והסיר המעזיבה והסיר פקפק הנסרים (יג) דנדודא מהני דהא עבד מעשה רבה לשם סוכה [אחרונים]: (כג) די בזה שיסיר וכו'. ומהני זה כאלו סיקך בחלה בכל הנסרים לשם סוכה: (כד) כל המסמרים וכו'. הוה

שער הציון

(ט) וכונתו בזה לייש מה דנקט השו"ע דופן האמצעי דנאמנע גם הדפנות שנצדדן נעשו רק בשביל סוכה הפנימית כפי"ש"י אלא דנה מינכר טפי כמו שפירשמי: (י) ואינו דומה לפי מקרה יורד וסומם דהם אחרין לגוואי לא עבדן לנרא' לא עבדן כדליתא בסיומן מרל"ב אלא הלא הוי מחילה שלמה [אחרונים]: (יא) מחש"ש בציטול המ"א ולב"ש ור"ח ומא"מ דלא כה"מ: (יב) הגר"א ושי"א: (יג) ועיי' בא"ר שהביא דהרלב"ח גופיה נמקמנו הסכים להקל:

ז' ה"ף דעת
ה"ש ומה"ש
הרמב"ן דה"ף
כמז
ק' תנ"ס וה"ן
נ"י דברי ה"ף
וכתב הכ"י שכתב וז' עולים ויפה דברי הרמב"ם ר' משנה שם י"ט וכתב"ש ש' ברייתא שם

מבין שני נסרים אחד ויתן סכך כשר במקומו וכולה כשרה (כה) * אפילו הנסרים רחבים ד' (כו) * ויש מי (י) שאומר שצריך * שלא יהיו הנסרים רחבים ד': י' * סוכה שאין לה גג כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו (כו) כמין צריך * או שסמך ראש הדופן של סוכה לכותל (כח) פסולה * ואם (כט) היה לה גג אפילו טפח (ל) * או שהגביה הדופן הסמוך לכותל מן הקרקע

באר היטב

נא עכשיו למכך נהם פסול משום תקרה אבל השתא דזו תקרה הימה ונא ליה מעשה לעשות לשם סוכה וזה מוכיח שידע שאמרה תורה מעשה ולא מן העשוי וכו' וכו' ליכא למגור וכו' ע"ש: (י) * שאומר.

ביאור הלכה

[כגון דהוי ח' אמות מלמעלה ומתחתיה נסר ופסל מלך אחד ד' פעמים וכן מלך השני אחרת שני פסלים בלמעלה] הלכך מתכשר מתורת דופן עקומה [רש"י ור"ן] וכן משמע בציבור הגר"א דלדיעה ראשונה מיייר נכסה גזווי אכן צ"ח כחך דלדעת הגר"א והטור [וה"ה] הש"ע שהעמיק לשונם] כיון דעבד מעשה נסרים מו א"ן על הנסרים הנשארם שם סכך פסול וכולם מתכשרי בשטות נסר ופסל נסר ופסל בכל הסוכה אך ה"א והוא דעת הרמב"ם אין סובר כן ולפיכך סובר שלא יהא הנסרים רוחב ד' ב"ן במפקפק וי"ן בטול אחת מנגמית ע"ש. [ועיין נב"ח שהביא עוד שטח אחת ב"ן הרמב"ן דנטול נסר אחת לנ"י כגי אפילו הניח כל שטח נסרים בלא סכירה ונענע ואפילו לא הניח פסל צינחיים וכו' אבל כ"ס ע"ז שא"ן להקל כן למעשה גם הגר"א שהביא כל השיטות מה לא הוכר שטח וז' כללן ופ"א א"ל להעדיף סכך הכשר על הפסול כמו בנטיק הקודם דגם הסכך הפסול נתכשר ע"י המעשה שנטל אחת מצינחיים: * שלא יהיו הנסרים רחבים ד"ט. הוא דעת הרמב"ם ועיין במ"א שדעתו דלף דלעה וז' דוקא במפקפק כ"ל שיהו פחותים מד"ט ולא ידעו רחבים ארבעה הרווא שיש תחתיהם יקטרו בשומר מקודם דלף ויש ג"כ תחת הדיח אבל כשנטול אחת מצינחיים אפילו כש"ש נהן ד"ט שרי לכו"ע דהרואה יראה שהולך לתת פסל צינחיים ולא יראה לישב תחת תקרת הדיח עכ"ל ומשמע ממ"א דהוא סובר כמו שפירש הב"ח דלדעה קמייא מתכשרה כל הנסרים וכומו שכתבנו מקודם דלף דוקא בשני הפסלים בלמענה פשיטא דגם הרמב"ם מודה לזה ופ"א שום ראה ועיין בא"ר שהביא דממשמעות הטור ור"ן וראה דלדעת הרמב"ם לא מהני בנסרים רוחב ד"ט אפילו בטול אחת מצינחיים וכומו שכתב הב"ח ודלא כמ"א עכ"ל משמע מנה דהוא סובר ג"כ כמו שפירש הב"ח דלעה קמייא [נדאי סובר כמו שפירשנו בשם הרש"י והר"ן] וכומו שמוכח מהגר"א דלדעה קמייא אין להקל בשטול אחת מצינחיים כ"א בשני פסלים בלמענה מה שדאי גם לה"א מהני בשטול השני נסרים שהיו רחבים ד"ט ומנהי סכך כשר נמקומם]: * או שסמך ראש הדופן וכו'. היינו אפילו עשה עוד דופן שלישי בשני דפנות בל"ה פסולה: * או שהגביה הדופן הסמוך לכותל וכו'. וה"ה בשעשה כמין לרף וטפח הראשון לא היה משופע אלא כשה [כגון צנצין או נאזיר] כ"כ הל"ש וכו' בפירוש"י והרמב"ם חת

בשעשה כמין לרף לא היה משופע עד תורה ממש אלא שעשה מן הכותל ככל זה חשבינן אותו אחר כפתום דכל פחות מן ג' טפחים כלבוד דמאי והרי יש לה גג. ועיין במ"א דאפילו למעלה אין רוחב טפח רק דנפתות מג' קמון לגגה יש רוחב טפח (כ) שרי: (ל) או שהגביה וכו'. היינו בוקיפה ואפילו הוא אחר כגון שהעמיד זיומיה ע"ג אצנים דכל פחות מג' כלבוד דמאי ונחשב כפתום והואו טפח (כא) חשבינן ליה ככותליו של סוכה ושפוע על חשיב ליה

שער הציצין

(יד) וכו' ה"ח: (טו) רש"י והר"ן והוא דעתם בהגר"א: (טז) ב"ח לשיטת הגר"א והטור: (יז) דעת המ"א והגר"א ש"ן דלא פליגי מה אלא שהמ"א מלך להקל לכו"ע שרי אף כשהנסרין רחבין ד"ט [וכנסתם הב"ח לדעת הרמב"ם והטור] ודעת הגר"א כשיטת רש"י והר"ן להחמיר דלף דלעה קמייא לא שרי בטול אחת מנגמית כנסרים רחבים ד"ט כ"א כשמתרמי שני פסלים בלמענה. אכן הב"ח והא"ר סוברין דלעה קמייא וה"א פליגי גם בענין נטילת אחת מנגמית דלדעה קמייא מהני מה שנטל נסר ונתן סכך להנכר רחב ד"ט שגזירי ודלעה אחרונה לא מהני ד"ט: (יח) פרי מגדים ופ"א: (יט) פמ"ג ות"א: (כ) דלמירין לבוד וחשבינן כאלו נוגעים ב' הדפנות נמקום שיש רוחב טפח והרי כן כלא גג רחב טפח ועיין בצבורי יעקב דכ"ז רק לדעת הש"ע אבל לדעת ה"א שהביא רמ"א דלא חשבינן אחר לגג אפילו ע"י לבוד להקל גם מה לא מהני מין דעכ"פ אין כלא גג רחב טפח רק אחר ומסמין שט"י כ"א אין ראה דהתם להחמיר הוא ע"ש: (כא) לשון הה"ה בשם רש"י (אך שם משמע צנצין ולא נאזיר כרש"י שלו ואפשר דמחלק בין גג לשלמטה דמירושלמי אין מוכח רק למטה וכו'):

הגהות ותיקונים: (א) ס"ח:

ליקוטי דברי הרב (א) בשו"ע הרב סעיף י"ב כותב - הבא להכשירו לישב תחתיהן וכו', ונטל נסר אחד מבין שנים וכו'.

טפח ה"ז כשרה: הגה (לא) * ו"א שהטפח לא תהיה אור ר"ק (לב) מן הדופן או הסכך * (הרא"ש) א כדמתי נהדעי בשם ר"י ורמב"ם פ"ד) ואריך שיהיה זה ז"ט על ז' (לג) צנוה (י"א) י"ט (טור) גם לריך שיהיו הדפנות לאחר שהם גבוהים י' עשויות מדבר שמסככין בהם (לד) דהא הם הסכך (ר"ן) ספ"ק (דסוכה) ואם כל הדפנות מדבר שמסככין בהם מותר לישן אפי' תחת הדפנות (ס"ס צ"י רבינו ירוחם נ"ח ח"א):

תרלב דברים הפוסלים בסכך. ובו ד' סעיפים:

א (א) * סכך פסול פוסל (ב) באמצע בד' טפחים אבל פחות מד' כשרה (ג) * ומותר לישן תחתיו מן הצד יאינו פוסל אלא בד"א אבל פחות מד"א כשרה דאמרין דופן עקומה ידדיינו לומר שאנו רואים (ד) כאלו * הכותל (ה) נעקם ויחשב זה (ה) הסכך הפסול מגוף הכותל ודבר זה הל"מ ה"ילכך בית שנפחת באמצע וסיכך במקום הפחת ונשאר מן התקרה סביב בין סכך כשר

באר היטב

(א) נעקם. משמע דוקא כשדפנות מגיעות לסכך ר"ן וצ"ח ועמ"א. ועי' חולק ע"י ומתיר אפילו באין דפנות מגיעות לסכך ע"ש. ועי' במשנת פנים מאירות סי' ס"א כשעושים סוכה בחור הבה למעלה הגג המכוסה צינדל"ן לריך לטול עד מקום שיהיה פחות מג' נגד הדפנות כיון שאין הדפנות מגיעות לסכך וכן העושה סוכה בחור ומטפח כותלים בגוויים תחת הגג של צינדל"ן ואין הכותלים מגיעים להגג אפילו פחות מג' והגג צולט הוא ד"ט אפי' צ"ח דהר"ן

ביאור הלכה

מייניהו נקט: * וי"א שהטפח לא תהיה אור ר"ק. וראוי לחוש לדבריהם [מ"] בשם הלשון: * הרא"ש והרמב"ם פ"ד. ט"ס הוא וצ"ל הרה"מ צפ"ד (ע"ש דמנחם כן) לשון המחבר הרי הוא לשון הרמב"ם ממש וכן צ"ח שכתב ומדברי הראב"ד צפ"ד נראה שהוא מפרש כפ"י ג"כ צ"ל ומדברי הרה"מ וכו' כי דברי הראב"ד לא נמנעו שם כלל:

* הכותל נעקם וכו'. וכו'. עי' מ"ז מש"כ משמע מלשון זה דדוקא כשהדפנות מגיעות וכו'. ועפ"י פסק צ"ח פנים מאירות סי' ס"א צעזעק סכך תחת הגג ע"י שמגלין ק"ח מהגג המכוסה צעזעק או צינדל"ן והדפנות אינן נוגעין למעלה עד הסכך שצריך שיגלה מן הגג כ"כ עד שלא ישאר מכוסה ד"ט [כפ"ל] מן חלל הדפנות דדופן עקומה לא שייך כיון דאין הדפנות מגיעות לשם והפסק אור לא שייך דופן עקומה ואריך לומר בה כי מצינו הוא. וכן פוסק שם מי שעושה סוכה בחור ומטפח כותלים בגוויים תחת הגג של צינדל"ן ואין הכותלים מגיעים להגג אפילו פחות מג' והגג צולט ד"ט אפי' צ"ח דהר"ן אין לטובה זו מחלוקת ואריך לומר

אחריתא ראי' להחמיר ולין שם וצאין לו סוכה אחריתא יוצא זה י"ח וצדדי נמי מסך ועדין ז"ע ק"ח עכ"ל:

א (א) סכך פסול. עי' לעיל בסימן תרכ"ט מהו (א) נקרא סכך (ב) באמצע בד' טפחים. היינו שהולך שיעור ד"ט ע"פ כל הסוכה (ש"ש לה ג' דפנות) (ג) צארה ושיעור ד' טפחים (ג) ומותר לישן תחתיו. ויש פוסקים (ד) שצוברים דאף דפנות מד"ט הסוכה * לאו ונראות כשמי סוכות ולכל אחת רק שמי דפנות: (ג) ומותר לישן תחתיו. ויש פוסקים (ד) שצוברים דאף דפנות מד"ט הסוכה * כשרה מ"מ תחת אותו המקום אסור לישן ולאכול אפי' אותו המקום הוא פחות מג' (ה) לכן יש להחמיר לכתחלה: (ד) כאלו הכותל נעקם וכו'. משמע לכאורה (ו) מלשון זה דדוקא כשהדפנות מגיעות לסכך אלא אם אין הדפנות מגיעות לסכך אף דנעלמה לא קפדינן בה כדלעיל בסימן תר"ל ס"ט דשצבין כללו מגיעות למעלה עד הסכך אפי' צעזעק דיש סכך פסול על הסוכה ואנו רוצין להכשירה משום דופן עקומה לא אמרינן ד"ט בה (ו) וי"א דאפילו אינם מגיעים הדפנות לסכך נמי אמרינן רואין כללו הדופן מגיע עד למעלה ונכפף (ח) ואפשר היכי דמן הדפנות עד הסכך הוא פחות מג' לכו"ע יש להקל דאמרין לצד ודופן עקומה: (ה) הסכך הפסול וכו'. ואם הסכך למעלה אינו מונח צדוה אלא עקום כגון שלנו אע"פ שיש ציפוע ד"א (ט) אינו פוסל אפי' יש במשכו ד"א. ואם הוא עקום למעלה ולמטה במסך לו יש קורה ועם הקורה יהיה ד"א אע"פ שאינו נמשך הקורה ממנו ג"ט כיון

דענוה

שער הציור

(כ) דאל"ה הו"ל דירה פסולה: (כ) דאע"ג דלעיל בסימן תר"ל ס"ט כשדפנותיה נצטין מן הארץ ו' ומשהו אמרינן לצד ומשצבין כמסו עד הארץ האם דכל המחילה הוא בשפוע ואפילו בשפוע לאו אהל הוא צעזעק ע"פ שהטפח הראשון יהיה עומד וקוף ע"י צני ולא ע"י לצד: (כד) מ"א: (כז) עי' צ"ח וביאור הגר"א: (ח) ואפילו הוא סכך פסול מדברגן וראיה מדף (י"ד ע"ג) כגון דלחנה (לגסר רחב ד"ט) אפומה דמטללחא וכו': (ג) דלקחמן בס"ב צג"ה: (ג) רש"י: (ד) הראב"ד והר"ן: (ה) ס"א: (ו) מ"א וצ"ח בשם הר"ן: (ז) ט"ו וא"ר והסכינו לדעת הטור: (ח) פ"מ וכן הסכים צבדור יעקב להקל: (ט) מ"א. וה"ה לענין פסול ד"ט נאמנע הסוכה הידן כן שאם עומד בשפוע ויש במשכו ד"ט ואין מוסף בסוכה ד"ט שאינו פוסל [צבורי יעקב בשם א"ח]:

הערות והאורות: (1) עי' במ"ב סי' תרכ"ט סק"ג לענין ברכה: (2) עי' תרל"ג במ"ב סי' כ' לענין אין הדפנות מגיעים לסכך (רמ"ה):

(ג) לכותלים פחות מד' אמות כשרה (ו) ומיהו אין ישנים תחתיו * כל זמן (ז) שיש בו ד"ט 'בד"א בסוכה גדולה שיש בה יותר על הסכך פסול ז"ט על ז"ט אבל בסוכה קטנה (ח) שאין בה (ג) אלא ז' על ז' בין באמצע בין מן הצד בג"ט פסולה בסוכה (ט) כשרה 'וישנים תחתיו. ומצטרף להשלים הסוכה לכשיעור: ב * "אוריר בין בגדולה בין בקטנה שווים דבין באמצע בין מן הצד בג"ט פסולה * בפחות מג' כשרה ומצטרף להשלים הסוכה (ד) (י) * "ואין ישנים תחתיו: הנה (יא) ודוקא שהולך על פני כל המוכה (ר) ירוסם י"ח ח"א" או שיש בו כדי לעמוד בו (יב) ראשו ורובו * אצל בלא"ה מותר דהא אין סוכה שאין בה נקדים נקדים (ר"ן ספ"ק) והא דסכך פסול פסול ד' ואור צ"ה היינו דוקא (יג) שהפסיק הסוכה לשמים ולא נשאר שיעור הכשר סוכה עם דפנות נמקום אחד (יד) אצל אס נשאר שיעור סוכה נמקום אחד (טו) המקום ההוא כשר (טז) ואף (ה) שמנחם אס מחזור לו מן הנדדים . (טז) ג' (יז) 'סכך פסול פחות מד' ואוריר אצלו פחות מג' אין מצטרפים לפסול * הילכך אם אוריר ג' במקום א' אפילו מיעטו בסכך פסול כשר וה"מ בסוכה גדולה (יח) אבל בקטנה שאין בה אלא ז' על ז' אם יש בין שניהם ג"ט מצטרפים לפסול: ד * אם יש סכך פסול ב' טפחים ועוד סכך פסול ב"ט ואוריר פחות מג' מפסיק ביניהם (יט) יש להסתפק אם שני

ו' ה"ק והרמב"ם שם ע"פ ז' מיהו דרכא שם י"ט ח' מיהו דרכא משמיה דתלמודי ז' רב ע"ז ויש ע"מ י"ט ח' מיהו דרכא שם י' חס' והר"ש שם נפקדין ב' טור נסם אצ"ה הר"ש

באר היטב

סוכה מ"א: (ד) ואין ישנים. הא דחמיר אוריר מסכך פסול בסוכה קטנה לענין ישנים תחתיו וכן לענין סוכה גדולה פסול אוריר בשלשה סכך פסול בארבעה הטעם שנאמר נראה לעין טפי ההפסק בסכך ממה שנראה בסכך פסול: (ה) שמנחם. עיין בטור וממלא דאס יש לה ג' דפנות והפסול הולך ע"פ ארבעה פסולה דליכא בכל ד' אלא דופן וממלא ואס הפסול הולך לרחבה אס נשאר שיעור סוכה כשר שס. ואס יש פחות מד"א מדופן האמלעי עד סוף הסכך

משנה ברורה

דבונה רחוק ממנו ג"ט (י) אין מצטרפין: (ו) ומיהו אין ישנים תחתיו כל זמן וכו'. ר"ל דאף דהסוכה כולה כשרה היא מ"מ אוריר המקום כיון שהוא ד"ט הוא מקום חשוב לעצמו ואין מחנבל לגבי הסוכה: (ז) שיש בו ארבעה טפחים. ואפשר אפילו אס בפנים הסוכה אין בו כ"א ג"ט וטפח אחד בולט לגד חוץ אפ"ה * (יא) אסור לישב תחתיו: (ח) שאין בה אלא ז' על ז'. אינו מדוקדק לאפילו הסוכה מחוקת ט' וממלא ויש בה סכך פסול ג"ט פוסלת כל הסוכה כיון דדי שקלת ליה לפסול ליה הכשר סוכה * [מ"א] ועיין בא"ר: (ט) כשרה וישנים תחתיו. דכיון שהוא דגב מועט (יב) חשיב כמאן דליכא [ט"ז]: ב (י) ואין ישנים תחתיו. הא דחמיר אוריר מסכך פסול בסוכה קטנה לענין ישנים תחתיו וכן לענין סוכה גדולה פסול אוריר צ"ט וסכך פסול בארבעה טפחים כתב ה"ה הטעם שנאמר נראה לעין טפי ההפסק בסכך

אין לסוכה זו מחצית ונרץ לומר דהא כי מצינו הוא עכ"ל: (ב) לכותלים. י"ל דאס הגג עקום כגגין שלנו אע"פ שיש נשיפות ד' אינו פסול אלא"כ יש נמשכו ד' דלא חושב בסוכה ד' ואס הגג עקום למעלה ולמטה כצמח לו קורה אע"פ שאינו נמשך ממנו ג"ט כיון דבבונה רחוק ממנו ג"ט אין מצטרפין ולא אמרינן חבט ולבד להחמיר. מ"מ ע"ש: (ג) אלא ז'. אינו מדוקדק ואפילו יש בה ט' וממלא וסכך פסול ג"ט פסולה כיון דדי שקלת ליה לפסול ליה הכשר

ביאור הלכה

סה: * כל זמן שיש בו ארבעה טפחים. ואס הניח נסר רחב ד' טפחים אפומא דמטלתא אע"פ שלל הכנים לסוכה אלא ג"ט פסולה דה"ל כפסול היוצא מן הסוכה דידון כסוכה [גמרא דף י"ד ע"ב] ועיין במ"א בשם המאמר דמירי בסוכה קטנה וכאשר נזכר אלו הארבעה טפחים מהן לא ישאר הכשר סוכה: * אוריר וכו'. בין מן הצד בג"ט פסולה. שהרי אין כאן דופן לסוכה דבה לא שייך לומר דופן עקומה כיון שאין כאן אלא אוריר: * בפחות מג' כשרה ומצטרף וכו'. דאמרין לגד וזה נקטום: * ואין ישנים תחתיו. ה"ה אפילו נקט שיהי בכל מקום משום דבה אסור אפילו ערבי משא"כ בארבעה [אמרוינס]. ודין זה הוא ג"כ בין אם הוא נצמט או מן הצד ומשמע בגמרא דהא דאמרין אין ישנים תחתיו הוא מדאורייתא דקמקשה הגמרא שם ומי איכא מיד' דאצטרופי מצטרף והוא עלמא אינו כשר ומשני שם ע"ש: * הילכך אם אוריר שלשה במקום אחד אפילו מיעטו וכו'. וה"ה לסכך פסול בארבעה טפחים בסוכה גדולה ומיעטו בין נקדים ובין נאחר [שיטת ריב"ן]:

ממה שנראה בסכך פסול: (יא) ודוקא שהולך וכו'. קאי אפחות ראשו או רובו וכן משמע בריטב"א ע"ש: (יג) שהפסיק הסוכה הולך ע"פ ארבעה ולכן פוסלת כל הסוכה דליכא בכל ד' אלא דופן וממלא: (יד) אבל אם נשאר וכו'. ר"ל שהפסול או האוריר לרחבה ונשאר שיעור סוכה נמקום אחד לגד דופן האמלעי של הסוכה: (טו) המקום ההוא כשר. דהא יש לו ג' דפנות אצל חלק החצון שמעבר השני פסול דהא אין לה כ"א שתי דפנות (יג) ואס יש פחות מד"א מדופן האמלעי עד סופו של הסכך פסול (יד) אף חלק החצון כשר דאמרין דופן עקומה עד שם אצל אס אוריר מפסיק פסול חלק החצון דהא נאחר ליה למימר דופן עקומה: (טז) ואף שמבחוץ. ר"ל פעמים אף חלק החצון שמנחם ג"כ כשר בין בסכך פסול ובין נאחר כגון שמחזיר מן הצדדין או מצטרף הפנימי והחצון להכשר סוכה דהיינו אפילו אין בפנימי לגד שיעור הכשר סוכה [מ"א בשם הפוסקים] ומ"מ אוריר חלק של אוריר או סכך פסול אין לישב תחתיו לכ"ע ובספר כצנ"ע יעקב מפסק על זה שכתבו דמנערך הפנימי והחצון להכשר סוכה ע"ש: ג (יז) סכך פסול פחות מארבעה ואוריר אצלו כו'. ר"ל אפילו היה הסכך נצמט ע"פ כל ארבעה אפ"ה אין מצטרף אצלו האוריר לפסול הסוכה משום דלא שייך שיעוריהו להדדי ודינס כנ"ל כעניפין הקודמין נמקום סכך פסול כיון דאין בו ד' טפחים מותר לישב תחתיו ונמקום * האוריר אף דאין בו ג"ט אין ישנים תחתיו כנ"ל בס"ב: (יח) אבל בקטנה וכו'. דשם שוו שיעוריהו להדדי דגם סכך פסול דיו שם בשלשה טפחים לפסול כנ"ל בסוף ס"א הלכך מצטרפים תרואיוו לפסול כשיש בין שניהם ג"ט: ד (יט) יש להסתפק וכו'. ולכן אס אפשר

שער הציון

(י) ולא אמרינן חבט רמי ולמד להחמיר [שם]: (יא) וכמו דאמרין לעיל במין מרכ"ט ס"ח שהפסק על צידדין ודעתי אין בו ד"ט משום דנעשו כשפודין של מחסות אפשר דנענינו ג"כ הכי וכחצונו נצמט אפשר משום דהמ"א מתפקח בה"ע ע"ש: (יב) ולא פי' מטעם לגד דכה"ג נצמטות מפסיק לא שייך לגד דדוקא נאחר שייך לגד [פמ"ג]: (יג) הרא"ש: (יד) ומ"מ חלק הפנימי ג"כ כשר דלגבי דליה לא אמרינן דופן עקומה [שם]:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל השלשה:

הפסולים (כ) מצטרפין לפסול הסוכה:

תרלג דין גובה הסוכה. ובו י' סעיפים:

א משנה ריש סוכה
ב טעמא דרבה
ג שם דקוה דירת
ד ערלי
ה ענין
ו משקל הגמרא
ז שם
ח ד שם דף
ט ה מירמל שם י'

א (א) *סוכה שהיא גבוה * למעלה (א) מכ' (ב) אמה (ג) פסולה (ג) *בין שהיא גדולה בין שהיא קטנה בין שמחיצות מגיעות לסכך (ד) בין שאינן מגיעות אבל כ' כשרה * יאפי' כל סככה למעלה מכ' כיון שאין בחללה אלא כ' ב' *היתה גבוה יותר מכ' (ה) והוציין (פי' ענפים קטנים עס העלין שלהם) יורדים (ג) למטה (ו) אם צלתן מרובה מחמתן כשרה * וא"ל פסולה: ג *סוכה

באר היטב

(א) מעשרים. אמה בת ו"ט מלומדות ז"ל: (ג) פסולה. דכיון שהיא גבוה כ"כ צריך לעשותה כדירת קטנה ואין צעין דירת ערלי אלא פחות מעשרים אע"פ שעשאה חוקה כשרה: (ג) למטה.

ביאור הלכה

* למעלה מכ' אמה. עיין במ"ז ובשער היינו ומלאכי לנכון להעתיק מה שכתב בספר מעשה רוקח בפ"ד מהלכות סוכה בשם הר"א גזו של הרמב"ם וז"ל והאנשה הנזכר הוא הגדול מאשר מינו צריכה לא נגמ האצורים ולא גדול האצורים ולא כך בשנים אלא ממוצע היצירה שהגיע לתכלית הגדול והוא כן ל"ה שנה או יותר עכ"ל והוא י"מ למה דברים: * אפילו כל סככה למעלה מכ'. עיין בד"מ בסיומן שס"ג אות וי"ן שכתב ונראה מדברי הר"ף והר"י ריש עירובין דאם היה נחמלה למעלה מעשרים וצא למעטו ייחזק הקורה שהיא מכלל עשרים וכו' וז"מ גם לעניינו אכן כל הפוסקים לא חילקו בזה וכן ממה דקדים בעמנו כי היכי דהו' חלליה עשרים לא משמע הכי ובספר גאון יעקב כתב דטפי ניחא למימר דלשכתב ספרי וזרין לומר דר"ף משפט כ' ולמעלה: * ואם לאו פסול. ואע"ג דפסקין לעיל דהיי' שאין נחללה יותר מכ' אפילו כל סככה למעלה מעשרים כשר ומשמע דאפילו אין בסך החתונה לחודה שיעור כדי שיהיה צלמה מרובה מחמתה כשר ומשום דמלפנין כל דרי דסך המונחים זה על זה ודין כולם למה מרובה מחמתה וא"כ ה"ג נלף סך הגמול להוציא עיין דרין שחיר דהוצין יורדין לא חשיב בסך הלכך כל שאין ללמן מרובה מחמתה עמלן כמאן דלינתוה דמי [ונמלא שחלה יומר מעשרים] משא"כ בסך דחשיב וכ"כ הרא"ש ג"כ דכשלין ללמן מרובה מחמתה כמאן דלינתוה דמי וז"ל פשוט דבאופן זה אפילו ההוצין יורדין לתוך חלל כ' ג"כ פסול כל שעמלה מן ההוצין הוא יותר מעשרים אמה מן הארץ ולפי' אפשר לומר דמה דנקט הגמרא והוצין יורדין לתוך כ' הוא לאשמועינן רשעא דקפיד דאם אין ללמן מרובה מחמתה אפילו באופן זה פסול:

מכאן צריך לעשות הכתלים חוקים כעין בית שלא יפלו מרוב גובהו ולפי טעם זה צאם היו הכתלים מגיעים לסכך ורמזה הרבה (ה) מכ"ש דפסולה משום דירת קטנה (ו) ומ"מ בלמטה מעשרים ועשה הדפנות חוקים כעין בית כשר שהרי אפשר היה לו לעשותה ארעי ולא הקפיד רמנא אלא היכי (ז) דמוכרת הוא לעשותה קטנה כמו בלמטה מכ' (ד) בין שאינן מגיעות. והסכך חלוי על קנים גבוהים ואם הוא למטה מכ' כשר בזה וכלעיל בסיומן תר"ל ס"ט: ב (ה) והוציין יורדין למטה. ר"ל (ח) שאם נמדוד עד ההוצין ליכא חלל יותר מעשרים: (ו) אם צלתן וכו'. פי' של אותן ההוצין אי שקלית לסכך העליון יהיה ללמן מרובה מחמתן כשרה דמניין כ' מהם ולמעלה: לא

שער הציון

(טו) כבורי יעקב: (טז) ופי' נהי דלמרינן שהיא חסוב כאלו שניהם פסולים זה לזה מ"מ לא אמרינן שהיא כמפורד וקסום בסך פסול [מ"א]: (ה) היינו כשמושינן ד' אצבעות [גדולין במקום הרחב] כגופם יהיו האצבעות דטוקין זה בזה: (ז) וע"כ לענין עשרה טפחים גובה וכלקמן בס"מ ולענין ז' על ז' טפחים בריבוע וכלקמן בסיומן תר"ל צעין דוקא שהיו הטפחים מרווחין והם יומר למלומותן חזי אצבע לאמה [פמ"ג]: (א) אחרונים בתוס' ביאור מדברי הרב המחזיר בסוגין שיש לי בכת"י ועיין לשון הרשב"ץ ח"א סיומן קכ"ו וברע"ב בסוגין: (ד) דכתיב בסוכות חשבו שבעת ימים אחרה תורה לא מדרית קטנה ושב דירת ערלי [גמרא] והיינו מדכתיב חשבו ולא כתיב תדורו [שטת ריב"ז]: (ה) הר"ף וס"פ ולכאורה לפי' היה לנו להכשיר בשאין הדפנות מגיעות לסכך כשהם נמוכים למטה מכ' שהרי בזה לא צעין שהיו המחיצות חזקות ואפשר בשביל הקנים הגבוהים שעליהם מונח הסכך שצריכים להיות חזקים ועצים כשל בית שלא ישחזרו מחמת גבהן ועיין בד"מ שכתב עוד טעם לפסול: (ו) גמרא וכתב החושפות והר"ן דכ"ז דפנות חלל בסך שיעיר הסוכה על שם הסכך לא מתקשרא מן התורה עד דעדיד לה ארעי דהיינו שלא יקבע הנגמרים של הסכך בתקמרים: (ז) ואז פסול אפילו עושה אותה ארעי [גמרא] וכגון שעשה מחיצותיה ערלי ואירע שלא נפלה כ"כ ב"ח: (ח) תוס' ורא"ש בפ"ק דעירובין דף ג' ע"ב ובבבא דף ד' וכו' הא"ו בסוכה והוכיח כן מדברי רש"י וכן הקימו האחרונים [ה"כ] ובגד יסע ומאמר מרדכי ומה"ש דלא כמ"א בעק"ב] והחליטו דגם הר"ן מודה כן לדינא לדברי הרא"ש דהיי' שהיו ההוצין ללמן מרובה מחמתן הם חשיב כסך גמור ולא צעין שירדו לתוך חלל כ' וכמה מהם כתב דט"ס י' במ"א והפמ"ג דחק עמנו לקיים דברי המ"א כמו * שהא לפינוי והאמת עם האחרונים הי"ל:

הנהרות ותיקונים: א צ"ל עירובין ד':

שחללה יותר מכ' אמה * ותלה בה דברים נאים וע"י כן נתמעט חללה (ו) לא הוי מיעוט י' וכן אם (ח) מיעטה בכרים וכסתות (ט) * לא הוי מיעוט ואפילו ביטלם: ד' (י) 'מיעטה (ז) בתבן (יא) וביטלו (יב) ה"ז מיעוט ואצ"ל עפר וביטלו * אבל סתם אינו מיעוט "אפי" כעפר (יג) עד שיבטלנו כפה: ה' היתה גבוהה מכ' ובנה בה (יז) איצטבא (טו) כנגד דופן (טז) האמצעי (יח) על פני כולה ובה שיעור סוכה כשרה 'כל הסוכה (יח) אפילו מהאצטבא (ה) והלאה: ו' * לא בנה האיצטבא (יט) מן הצד אם יש מן האצטבא עד כותל השני (כ) פחות מד"א כשרה [א] (כא) 'על האצטבא (ו) דווקא ואצ"ל פסולה: ז' * אם בנה האצטבא באמצע אם יש ממנו לכותל הרמב"ם כ' שם נ"ח * בפירוט רש"י שם וז"ל הרמ"ם כ' שם נ"ח

באר היטב

עד שמגיע לחלל כ': (ד) נתבן. ואסור למעטה ד"ט מ"א: (ה) והלאה. דכיון דכשר מלך שנגד הכותל האמלעי הוי שם כסוכה: (ו) דוקא. דמה שחזק לאיצטבא אין לה ספק כיון דרואין

משנה ברורה

ג' (ו) לא הוי מיעוט. ואפילו היה ע"י צילון מרובה מחמתן והטעם ללאו מין ספק (ט) הוא כיון שעטירה נקראים המצויים (י) ו"א לאפילו מיעטה בעצמים ופרחים וממטעין וכתב דמלגות משמע משמע דאם עטירה בעצמים ופרחים וממטעין וכתב דמלגות משמע משמע דאם עטירה בעצמים ופרחים וממטעין וכתב דמלגות משמע וכן הוא נהדיא בירושלמי פ"א ה"א וז"ל היתה למעלה מכ' אמה ותולה זה עיטורין שהן רחוקין לספק זה ממטעין זה לכושר (ר"ל להשקיע) וכו' ע"ש במפרשיו אכן אפשר דגם רש"י מודה דאם תלה אותם למי נלבד ולא ללל דאין יכולין למעט כיון דאין שם ספק עליהן בלאוין זה כדמוכח לקמן בסמך חרלה והירושלמי לא מיייר בלאוין זה: * לא הוי מיעוט. ע"י מ"ש שאין שום אדם וכו' ומנהג כרוי בעפר ואנשים. הוא מ"מ ומאזרי ולכאורה בלאוין מנעוטים משמעין ע"ג ריפסא נבתי שגרים שפיר אפשר למעט בהו כשמלעין בשעת ז' על ז' ומנעולין דלא לא שייכא טעם הניל ודיותר לפי מה שכתב הר"ן בטעמא דלא מהני בטול בכרים משום דמשמחם הוא בהם מדיר וזה לא שייכא בלאוין מנעוטים ולדבריהם הלא הן עומדין ליה אכן מדברי הרב המאירי מנעולין לכאורה שלא כדבריו דז"ל ואף בכרים פחותים שדרכן של כ"א לנעולן בשיבה שם מ"מ לא נהנו חכמים בדבריהם לשיעורין עכ"ל ולכאורה היינו מנעוטים שכתבנו ואף אם נחלק בזה מ"מ כ"ז הוא דוקא למאן דסבר שמועט צבעה ימים סבי ארנס למאן דבעי בטול לעולם אפשר דלא מהני מדאין דרך של כ"א להניחם שם לעולם (ואף בסוכה המשומרת משנה לשנה) אלא נוטלים אותם כשמתלכלכים ומנעוטים אותם או אפשר דלא קפדין בזה שהרי נוטלים ע"מ להניחם שם וז"ע: * אבל סתם אינו מיעוט וכו' עד שיבטלנו כפה. הוי האחרונים דמפרשי דעת המהרש"א בעפר ואין עמיד לפנות אותו דהוי מיעוט [ע"י] כנגדי ישע וד' אפרים] אכן מלאוין שיעטלו כפה לא משמע כן ובאמת יש בזה דיעות בראשונים דדעת העיטור והריטב"א דהוי מיעוט ודעת רש"י ומוס' ונמלא נוגעת גם בשמי הדפנות שמוה ומהו והרי יש לה ג' דפנות: (יח) אפילו מהאצטבא והלאה. ואוכלים וישנים שם והטעם דלאו רואים אותה איצטבא (יז) כאלו מתפשטת בכל הסוכה וכדאמרין כעין זה לעיל בסמך חרלה"א כ"ז לענין קנים הצוללים ללד הפרוך ע"ש: ז' ו' (יט) מן הצד. ר"ל נלד דופן אחד ומ"מ הגיעה (יח) עד דופן האמלעי וא"כ יש לה שתי דפנות: (כ) פחות מד"א כשרה. ממורה דופן עקומה (יט) דכל שהוא פחות מד"א רואין אותו את הכותל והספק כאלו הכל דופן שנתקעם ושפתע מקרקעיתה עד מקום הספק הכשר שכן דרכו של כותל להתקעם עד כדי שיעור זה וא"כ יש לה ג' דפנות (כ) ודע דכ"ז דוקא בשהדפנות מגיעים לספק דאי אינם מגיעים א"א לומר דרואין אותו את הכותל והספק כאלו הם דופן אחד שהרי אין נוגעים כלל זה בזה: (כא) על האצטבא דוקא.

דמס

שער הצינור

(ט) מ"א בשם רש"י: (י) פ"ג בשם הלכות וע"י נה"ל: (יא) ר"ח בפירוטו ומאזרי וע"י נה"ל: (יב) ריטב"א בסוגיין בסוכה וז"ל הרמב"ן בחדושו לשם ד' ק' והרשב"א ומאזרי שם וגם הר"ן שכתב בסוגיין לחלק בין כרים וכסתות למטוה היינו לענין בית שהוא מלא מטוה ולגבי טומאה ראוה ומעטם דאדם מניח מטוה בלאוין ואינו מניח כנה ימים משא"כ הכא שהוא מניח ומניח נתיקס דריסת רגליהם ונפקדים גם לדידה בטלה דעמו אלא כל דאם: (יג) מ"א: (יד) לטע דרש"ה וגם א"ר בסמך ש"ח. ואף שלגבי סוכה הוא פלוגתא בדאורייתא אפשר דיש לנפק בזה דעת המוס' בשבט דף ק' ב"ה פירות דמדאורייתא ממעט כל דבר ואפילו דבר היטל"א אף שבהנהגה ראשונים מילתו קושיא דהמוס' בענין אחר ע"ש ברמב"א ורשב"א ומאזרי ואור וזוה"ה עירובין ס' ק"פ: (טו) לנטי שרד ובתי רע"א מתפסק במיעטה ביו"ט. רק לא מיעטה אם רשאי לנעול ביו"ט וטעמו דא"ע דבטול ביו"ט שרי וכמנעול לעיל בס' מ"ד הכא גריעה שהרי מתקן הסוכה ומכשירה ע"י בטולו וכמו לענין להחמיר תרומה בשבט דלסור אפילו בקריאת שם נלבד (ע"י דמאי פ"ז ונמפשים) כמו כן הכא ומ"מ אפשר דיש להקל מאחר דלמנה פוסקים בהסכם נלבד ג"כ כפי (ע"ש) בסמך שער"א נ"ב נקב"ח"א" שבעה"ז שם בשם הר"ח והריטב"א וז"ל רמב"ן מניח נהנוט סוכה הלא שכתבנו וע"י נ"א בלל קמ"ו: (טז) רש"י: (יז) רש"י ומאזרי וש"פ וכתב עוד דלא דמי לספק פסול דאין נכשר ע"ג ספק כשר דהכא הסוכה כשרה בעיקרה והריטב"א הוא רק בשביל הגובה וקולא עפי: (יח) רש"י: (יט) רש"י ור"ן ומאזרי: (כ) ר"ן וכו"מ:

הגהות ותיקונים: (א) ס"ק ק"א: (ב) אולי צ"ל ש"ג. ע"י במ"ב שם סקני"ה משום דלא מבטל ליה: (ג) צ"ל בעינינו: (ד) בס"ק ק"א: הערות והארות: (1) ע"י ס' חרלה"א מ"ב ס"ק ד':

ליקוטי דברי הרב (א) מדברי הרב בסימן שני"ח סוף סעיף ט משמע דדוקא בדברי סופרים יש להקל בזה (משא"כ בסוכה דהוי דאורייתא).

הלכות סוכה סימן תרלג תרלד

צח באר הגולה

לכל צד פחות מד' אמות (כב) כשרה על האצטבא (כג) אפי' אם גבוה יותר (ו) מ' ואם יש בינה לכותל ד' אמות פסולה (כד) אפי' האצטבא גבוה (ח) י' ח (כה) סוכה שאינה גבוה י"ט פסולה: ט היתה גבוהה מ' (כו) והוצין יורדין לתוך י' אפילו אם חמתן מרובה מצלתן פסולה אבל אם (ע) (כו) הנויין יורדין לתוך י' אינם פוסלים: י היתה נמוכה מ' (כח) וחזק בה להשלימה ל' ויש בחזק שיעור הכשר סוכה אם אין בין חזק לכותל (כט) ג' טפחים (י) כשרה (ל) יש ביניהם ג' טפחים (יא) פסולה:

תרלד שלא תהיה פחות מן שבעה על שבעה. ובו ד' סעיפים:

א * סוכה שאין בה (א) [א] (א) ד' על ד'

באר היטב

שערי תשובה

[א] שבעה. עשה"ט ועין בפ"י שכתב לישב דעת המוספות בנוסח שלפנינו וכשיטת הב"ח והב"י כתב שמתא' בתוס' על קלף יס' כטוסחא שלפנינו וע"ש דגם הב"ח גופי' כתב להחמיר למעשה ע"ש ועין בדבר שמואל סי' ש"ט ועין ט"ז: (ט) הנויין. וה"ה כל דבר שאינו חשוב אזהל ש"ג: (י) כשרה. דהיינו בתוך החזק ולא חוזה לו עיין ט"ז ומ"א: (יא) פסולה. ולא אמרינן דופן עקומה דלא מקרי דופן כלל כיון שאינו גבוה יו"ד: (א) ז'. עיין ט"ז ומ"א שהגיהו בתוס' דף ג' ע"א ד"ה לאו פירכא היא וכו' דלילמא ארוכה טובה אבל לא היתה רחבה ז"ט וכו' משנה ברורה

ביאור הלכה

והר"ן דלא היה מיעוט ומן הראש"ש ליכא לאחזיקי מידי ועיין בבה"מ פ"ה מהלכות סוכה שכתב דענת הרמב"ם דלא היה מיעוט וכו' דלא כע"ז:

* סוכה שאין בה שבעה וכו'. עיין מ"ז מש"כ בשם המ"א דלס' במקום אחד יש קרן וכו'. והנה בצדדי ישע ובצבורי יעקב פקפקו מאוד על ראייתו מקצועיות דשאני הסם דקצועיות הוא חדר בפ"ע והמחילה מפסקת ורק שפחות לסוכה גדולה משא"כ הכא שאין חזק כלל אפשר דמתעלל לגבי סוכה גדולה ונהנה מה דהיבא בצבורי

דמס' ולהלן א"ל להכשיר אגבה דלעטא דלעיל (כא) דהא ליכא שם סכך כשר שהרי עשית לסכך דופן וא"ל הוא יושב תחת הדופן (כב) ומ"מ לאו הפתח מותר לישב אף להלן מן האצטבא דשם יש סכך רק שהוא למעלה מעשרים ופסיר מתכשר אגבה דלעטא ובכנעני שלפני זה: ז (כב) כשרה על האצטבא. כנ"ל מתורת דופן עקומה (כג) ואשמועינן הכא דגם כנמה רוחות צ"ל אמרינן דופן עקומה נעניינו: (כג) אפילו אם גבוה וכו'. ולא אמרינן דגבוה כזה היא חולקת רשות לעצמה ואין הכתלים שייכים לה כלל: (כד) אפי' האצטבא גבוה עשרה. קמ"ל לאפוקי ממאי דס"ד בש"ס דגבוה כזה אינה [השפה של האצטבא] חסוק מחילתא ודפני האצטבא הם דפנותיה לסוכה קמ"ל דלא אמרינן הכי דבסוכה צעין שיהא מחילתיה ויכרות: ח (כה) סוכה שאינה גבוה עשרה. ר"ל החלל שלה מן הקרקע עד הסכך: ט (כה) אפי' פסולה משום דסוף סוף קשה לאדם לדור בסוכה כו' אלא קלות הסכך ולא חשיב וגם אין בהם כדי שיעור סכך יהי' כשרה קמ"ל (כה) אפי' פסולה משום דסוף סוף קשה לאדם לדור בסוכה כו' ודירה סרוחה היא: (כו) הנויין וכו' אינם פוסלים. דכיון דהם לנוי הסוכה (כו) צעילי אגבה דסוכה ולא מקרי עי"ז דירה סרוחה (כו) ומצטרף בפוסקים דה"ה אם תלה כלים וכדומה להם: י (כח) וחזק בה להשלימה לעשרה. וה"ה אם היה הסכך עז ונטל מן הסכך מלמטה עד שנעשים גובה י' כשרה. [מ"א]: (כט) ג"ט בשרה. דאמרינן לצד וכו' כמו הכתלים מגיעים עד החזק. ומ"מ לאכול ולישן חוץ לחזק צ"ן לאו הפתח צ"ן לאו הכתלים (כח) יש מן הפוסקים שהחמירו בזה ולא מתכשר אגבה דחזק וכלעיל צ"ל אצטבא צאמצע דס"ס דירה סרוחה היא שם כיון שהיא פחותה מ"ט: (ל) יש ביניהם ג"ט פסולה. ולא מתכשר משום דופן עקומה דהיינו כאלו הדופן נעקם למעלה עד המקום שנגד החזק (כט) שכל שאינה גבוה י"ט אינה דופן ולא נאמרו בה הלכות דופן:

א (א) שבעה על שבעה. דהוה השיעור שמחזיק (א) רשאו ורצו של אדם ושולטן טפה ועיין בנאחרים (ב) שהסכימו דצ"ן באורך וצ"ן ברוחב לא יחסר משבעה טפחים וע"כ אם נצד אחד פחות משבעה טפחים ונצד השני ארוך הרבה יותר לא מהני ליה. כתב המ"א

שער הציון

(כא) פוסקים: (כב) דגמ"ר ומח"ס וצבורי יעקב ועיין בפ"ג: (כג) גמרא וגם כאלו לאו דוקא על האצטבא דבמקום שאין דופן כגון נגד הפתח מותר מטעם פסל ועיין בדגמ"ר שכתב דלס' יש לה ד' דפנות ויש לכל ד' פחות מד"א כל הסוכה כשרה צ"ל אצטבא שיעור סוכה ונעטמו דבכל פעם יש לוטרי' אי מתכשר זה כפסל היוצא והשאר ג' דפנות כדופן עקומה ועיין בצבורי יעקב דמלמד להחיר זה דוקא בשני צ"ל שזה יכול לשמש נצד זה ויחשוב אותה כפסל ולדרי' אמרי' כדופן עקומה ואדם יוכל להשתמש בלד כנגדו כן ויחשוב הפסל שחבירו יושב תחתיו כדופן ושהוא יושב תחתיו כפסל היוצא מן הסוכה וזה מותר ממה שכתב הטור בסיומן תרל"ג והובא שם במ"א סק"ד ונאדם אחד צ"ע וע"ש בחוספות כדורים: (כד) ר"ן: (כה) ומשמע מהמתכשר דאפילו בדיעבד פסולה וכן העמיק צ"י ר"ס וכו' הר"ן גיאות והריטב"א ולאפוקי מלשון הרמב"ם דמשמע לאכארה מיניה דלינה אלא וזכירות צעלמא וכדירה סרוחה ממש היא דהיינו שהסכך רחב רע דלא פסל שם הרמב"ם ג"כ בדיעבד ועיין מאירי שהביא דיעות בזה: (כו) ריטב"א: (כז) מ"א בשם ש"ג ע"ש הטיב וכתב בפ"ג ואפשר דאף נוי ממין סוכה כגון שושנים ועשבים נאים אין ממעטין השיעור של י"ט כיון שחללן לנוי: (כח) טור וכו' ודרישה וט"ו: (כט) גמרא: (ח) דגמרא בזהמלל יחיד [הראש"ש] ולכאורה הרי אדם יושב צ"י טפחים ועפ"י לשולטו ודי צ"י ע"ז ואפשר דכיון דבעינן שבעה מלד אחד צ"ר להיות ו' מכל ד' כדי שיוכל האדם לישב בכל מקום ומקום [מאמר מרדכי] וממ"א משמע עוד טעם בשם רש"י לפי שדרך סעודתן בהכירה ואין אובלין וקופיין ויושפין כמנון לפיכך צ"ר ו' על ו' להיות בזה רשאו ורצו ושולטן וא"ל הפמ"ג פיקפק דלא נמצא זה ברש"י ואפילו לדרן שיושפין וקופים והי' כגי ט"ו על זי"ן [דהיינו עם השולטן] מ"מ צעין וע"ז דלכ"י מזה לאו דירה היא כלל אלא דירה סרוחה כמ"כ הר"ן בפ"ג ועיין צנעני"ל: (צ) ט"ו ומ"א וא"ל ומ"א ומאמר מרדכי דלא כצ"ח:

הגהות ותיקונים: (א) פ"ד:

באר היטב

משנה ברורה

ביאור הלכה

שער הציון

ואפילו

הגהות ותיקונים: א) סימן ש"ס: ב) סי' כ"ג: ג) ורובו ושלחנו: ד) בפ"ו:

הלכות סוכה סימן תרלד תרלה

צט באר הגולה

* כאילו לא אכל בסוכה (ז) * אפילו אם היא סוכה גדולה גזירה שמא ימשך (ח) אחר שלחנו:

תרלה דין סוכת גנב"ך ורקב"ש. ובו סעיף אחד:

א * סוכה אע"פ שלא נעשית לשם מצוה כשרה והוא (א) שתהיה עשויה (א) לצל (ב) * כגון א ברייתא דס"ח

באר היטב

שם ימשך אחר שלחנו מאחר שעומד מקחם בסוכה ועוד דהא די בשלחן טפח מ"א ע"ש ועיין תשובת דב"ש ס' ר"ג ועיין יד אהרן: (א) ללל ולא לנעושות או לאור ודירה עמ"א. ונרץ למדש זה

משנה ברורה

שהיה ראשו וכו'. ואם מקחם שלחנו עומד בסוכה ומקחנו (ו) מוח הבית מותר ללא גזרין שמה ימשך אחר שלחנו אבל אם כל שלחנו צבית אפילו (ז) הוא יושב כוונתו בסוכה והסוכה הייתה סוכה גדולה אסור: (ז) אפילו אם היא סוכה גדולה וכו'. ר"ל וכ"ש אם היא קטנה שאינה מחוקת רק ראשו ורובו ושולחנו היה בתוך הבית (ח) דמה נדלי שייך לומר שמה ימשך אחר שלחנו כיון דהמקום צר לו בסוכתו וגם דהרבה פוסקים סוברים דמה אינו יוצא מן המורה ללא דירה היא כלל: (ח) אחר שולחנו. מי שיש לו (ט) סוכה גדולה קטנה לביטוי וכו' כדפריש אסור להוציא מצותו לסוכה דרך רה"ר או כרמלית וכן שני סוכות נאסרו אחד שלא עירבו עירובי חצרות אסור לטלטל מזו לזו וע"י עכו"ם מותר:

א (א) שתהיה עשויה לצל. דלע"ג דסוכה לשם מג לא בעינן (א) לשם סוכה בעינן כדכתיב מג הסוכות תעשה (ב) כלומר תעשה לשם סוכה להגין תחת צילה (ג) דנשבל לל הוא דמקריא סוכה סוכתה מן המורד ולאפוקי אם עושה אותה לנעושות בעלמא להשתמש שם לפעמים שלא יראו אורו או לרד (ד) בה כל השנה או לאור דהא אינה בכלל סוכה ומינין אלו יודעין בכל הני דקחשיב לקמן שעשיית הסכך ללל הייתה להגין משרד ושמש ולא לנעושות בעלמא (ה) אם אנו רואין שמסוכת יפה שאין עושין כן בשביל נעושות מוכחא מלמא שעשייתה הראשונה ללל הייתה: (ב) כגון סוכת גברים וכו'. בממלא אמרין דבארבעה ראשונים איכא ריעותא מממא שאינה בני חיוב וריעותא דרקב"ש (ו) הוא משום דלא קביעי

סם נהיה דמשך סוכה קטנה שבעה טפחים ולא מישתמט אחד מהן לומר דשיעור זה הוא רק מדרגתו ומן המורה די ביי"ו על ו"ו כשיעור ראשו ורובו וז"ע אח"כ מלמא שהמאור רמו לו בדבריו ועיין במלמאות סם ובשע"א סוף אות ח' ביארנו" קצת דבריו:

* כגון סוכת עכו"ם וכו'. לאו אדמקדן ליה קאי שמהא עשה ללל כגון וכו' ולומר דזו ודאי נעשית ללל לדמא אלל אעיקרא דדינא קאי שכתב דלע"פ שאין הסוכה עשויה לשם מצוה כשרה כשהיא עשויה ללל וכו' וקאמר ע"י כגון סוכת גנב"ך ורקב"ש וכו' דלע"פ שלא נעשו לשם מצוה

סוכה כשירות תנאי הנזכר [מאמר מרדכי] ופשוט. ודע דרש"י פירש על סוכת נכרים שעשויה ללל וכו' דהא סוכה כשרה כשרה כל השנה הוא דנקרא לשם דירה ולא כגופו זה. ודע עוד דנעשה ללל לאור או לנעושות אין מועיל זה חידוש כל שהוא להכשיר דהא כל

שער הציור

(ו) ואפילו אם רוב צבית ובסוכה רק טפח ממנו מותר דהא כגון בשלחן טפח כ"כ הח"א ובגרי"י יוסף כתב דוקא רובו בסוכה ואפילו משהו יותר מחציו כגון ע"ש. ואין להשיג עליו מהא דמביא המ"א דדי בשלחן טפח דהוא אם אינו מחזיק רק טפח אבל לא בשלחן גדול ורק מקצתו בסוכה או גורנין שמה ימשך: (ו) מ"א ובא"ר כתב ש"ע צ"ח. וגרסה ד"ו דוקא ביושב על פתח הסוכה מבפנים ולוקח מן המאכל שעורכים לפניו על השולחן מבחוץ וכמו שז"ר הגמרא דמית על פומא דמטוללח דאו גורנין שמה ימשך אחר שולחנו אבל שלא ככה"ג שיושב בסוכה ואוכל ואינו לוקח מן השולחן כלל רק שטובה כמו עני שפחו בידו ואוכל או לא גורנין כחיים כלל שמה ימשך כ"כ. אח"כ מלמא דברנ"ן במלמאות לענין סוכה שמחוקת ראשו ורובו דאפילו אם יראה לאכול בפנים ופתו בידו ג"כ אינו יוצא מה אלא דבאמת התם שאני כמו שכתב בעצמו הטעם שכל שאינה ראויה לאכילה דכרעה נהייתו שאין לו שם מקום להעמיד שולחן וכו' [אולי] אינה סוכה משא"כ בענייניו שיכול להעמיד שם שולחן אלא שמתעלל בה בידו יוצא בציורו. ועיין בירושלמי פ"ב הלכה ח' לא סוף דבר וכו' ובקרבן עדה שם משמע ללאור דלא כדברי חזונם בפ"מ שם ביאר באופן אחר וכן בפמ"ג והוא הפריז על המרה. ודע דמשמע מלשון המלמאות הני"ל דמלאווימא אינו יוצא בסוכה שמחוקת רק ראשו ורובו ומה היה מיושב כל המקומות שהוזכר בממלא דשיעור סוכה הוא שבעה טפחים ולא אישתמט בשום מקום לומר דהוא רק מדרגתו (ובמאור רמו ע"י ע"ש) אבל אח"כ יקשה לשון הר"ק שכתב בפ"מ וכו' אלא טעמיהו דב"ש וכו' אלא טעמיהו משום דגורנין שמה ימשך והאי ענינא דלאי הלא על סוכה קטנה קאי וגם מה שכתב בפ"ב והלכה כ"כ במרייהו דמד טעמא נינהו ואולי כוונתו לומר דלף דבסוכה קטנה שמחוקת רק ראשו ורובו אינו להו לבי"ש דמלאווימא ג"כ אינו יוצא מה מ"מ כיון דהטעם שמה ימשך שייך במרייהו ונחמד משנה נישנית שמי הסיגים ואיפסוקי מחא כ"ש אין לנו לחלק מהא מחברתה. אכן פשטיות הלשון דר"ן וריטב"א הוא דלע"ג ר"ן דהר"ק אינו אסור רק משום גזירה וז"ע: (ח) ר"ן וריטב"א לעת הר"ק: (ט) פמ"ג: (א) רש"י: (ב) לט"ס: (ג) רש"י: (ד) ט"ו ומ"א ובגרי"י ישע דגם רש"י מודה להר"ן מה ודלא ככ"ח: (ה) רש"י ואו"י וכו' הלכ"ש: (ו) דעפמיס רועים כאן ופמיס כאן כשאלו המרעה וכן קיי"ם כשיעור הלכות לכן וסומרין סוכות:

גהות ותיקונים: א אות ו' ביארה:

הלכות סוכה סימן תרלה

סוכת גוים נשים * בהמה כותיים (ג) רועים (ד) קייצים (ה) * בורגנין שומרי שדות * אבל סוכה שנעשית מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל ילפיכך החוטט בגדיש ועשהו סוכה אינה סוכה שהרי לא עימר גדיש זה לצל (ומה שעושה אח"כ היא תעשה (ו) ולא (העשוי) (טור) ילפיכך אם עשה בתחלה כשנתן שם הגדיש (ז) חלל טפח במשך ז' לשם סוכה (ח) * וחטב בה אח"כ והשלימה ל"י * כשהיה שהרי נעשית סכך שלה לצל יואם הגדיש גדול ולא הניח חלל טפח במשך ז' ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדולה אינה כשרה כולה על ידי משך ז' שהניח * ותחלה * ואם חקק משני צדדים ד"א יותר על הז' אף הז' פסולה דסכך פסול פוסל מן הצד בד' אמות: הגה (ט) ואין לעשות הסכך (ג) [א] קודם שיעשה (י) הדפנות ואם עשה (ד) (יא) טפח סמוך לסכך מותר לסכך קודם שיעשה שאר הדפנות כמו בחוטט גדיש. (הגהות מיימוני פ"ה) (*):

באר היטב

כמוצא בסימן תרל"ו: (ג) וחסט. בין מלמעלה בין מלמטה צ"י ואחרונים: (ג) קודם. ואפילו בדיעבד פסול ט"ו ולגוש ויד אהרן דלא ככ"ח: (ד) טפח. רוחב צאורך כל הסוכה ונתן עליו הסכך ואחר כך גמר המחיכות. ט"ו:

שערי תשובה

[א] קודם. ענה"ט ועין גר"י שכתב שהעיקר הכוונה דמסמכים להירא לכחלה במלחא חמלה שאינה בשום פוסק אלא בהגמ"י ובש"ע לא הזכיר כו' ובשנה"ג כתב שג"כ דעמו הכוונה ועין גר"י:

ביאור הלכה

הסוכה (ב"מ וס"א): * בהמה. ואם מוטל שם אשפה המסמך וכ"ש אם עשה לפעמים לפנות שם לאדם אין להכשיר אותו המקום לסוכה ועין לעיל בסימן פ"ג צנה"ל ד"ה ויראה: * אבל סוכה שנעשית מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל וכו'. שהרי לא עימר גדיש זה לצל. לנאורה לשון זה דחוק מאוד דאפילו אם כוננו צנע עשית הגדיש לחטוט אח"כ ושישאר הסכך שלמעלה לל"י פסול שהרי מ"מ לא נגע בסכך אלא חקיקה בדפנות והסכך נעשית מחליו וזמן שפירש"י דף י"א ח"ל וה"ד תעשה ולא מן העשוי כגון החוטט גדיש לעשות לו סוכה שהסכך היה מחליו ואינו נוגע בו לעשות שום מעשה אלא פוחת אחת מדפנותיו ונכנס לעומקו וטול העומרים ומשליך והסוכה נעשית מחליו וכו' וכ"מ בלגוש שכתב אלא אם אינה עשויה אלא ללענוע בעלתא ולא ללילה או שעשויה לל"י ולא עשה מעשה בסכך אלא שעשה הדפנות ועשה הסכך מחליו פסולה ולנאורה היה אפשר לומר דסגר הרמב"ם (שהעתיק המחבר לשון) כדעת בעל המאור שכתב בגמין דף י"ג שאם העלה מחלה העומרים גדיש לשם סוכה שחוטט לו גדיש כשרה אלא מכל הפוסקים לא משמע כן דאפילו לא עשה וכו' לשם לל"י צנעין דוקא שיעשה חלל טפח במשך ז' נגוע וכן מוכח ממי קאת ממה שסיים לסיכך וכו'. חלל טפח במשך ז' לשם סוכה וע"כ לענ"ד יישב קצת דוכתו רק לאפוקי דאם עשה בתחלה חלל טפח במשך ז' לשם סוכה דהוה נעשית סכך שלה לל"י וזמן שמתקיים אח"כ: * וחטב בה אח"כ והשלימה וכו'. לנאורה פשוט דהוה אינו צריך לעשות לשם סוכה דשם סוכה חיל עלה ע"י טפח זה וזמן שכתב הפוסקים דשם אהל חל על טפח וכן ברמב"ם וכל הפוסקים לא הזכירו שצריך לעשות לשם לל"י אלא בטפח הראשון דע"י חיל עלה שם סוכה וכן מוכח ברמב"ם שכתב דהוא אהל מה נעשה דבר"י איתא וחסט לשם סוכה וזע"ג: * כשרה. ואפילו לדעת המחמירין צאין המטר יכול לירד מותר בה דלא אסרו מדרבנן צאין המטר יכול לירד אלא כשיש לו דמיון לבית משא"כ בגדיש דאין לו דמיון לבית כלל [ט"ו] ודעת הא"ר דמ"ייר בה שנטל מקלסו צנעין שהיה הגשמים יכולין לירד: * ואם חקק משני צדדים ד"א וכו'. לענין סכך פסול לא צנעין שהיו ד"א משני הצדדין ואפילו מזד אחד פסול כדלעיל בסימן תרל"ב ס"א וכן לא נוכל לומר דכוננו שיערף ב' אמות מזד זה וב' אמות מזד זה וכנ"ל שם וכן מוכח בפסקי הרא"ש שכתב סתם אם יש ד"א ממשיך ו' הראשונים עד הכותל אפילו ו' הראשונים פסול וכ"מ בלגוש אכן באמת יש לתרץ בפשיטות דמ"ט ק"י מזד אחד לפסולו משום דע"י לא נאשר לסוכה שהיה לה מחלה ג' דפנות כ"א ב' דפנות וע"כ צנעין יס' לאשכוחי לפעמים דלרף חקיקה משני צדדים לפסולו כגון שצנען שחטט' בגדיש מן הצד ד"א ונעשה חלל עמד בצד זה ופינה העומרים מן הגדיש במקום שהיה חלל טפח ועשהו גובה עשירי פסול בשטח ג' דפנות קייס ונאופין זה וזל"א לא יוכל ד"א לפסול דהא לו י"ה דכ"א לא נוכל לומר דופן עקומה וחסרה דופן אחד עכ"פ ישאר עוד ג' דפנות וע"כ צריך המחבר כגון עשה חקיקה ד"א משני הצדדין וא"כ לא ישאר להסוכה כ"א שני דפנות:

שער הציור

(ו) רש"י דף י"א ור"ל שאפילו יכין צנעין העומרים שישאר הסכך לשם לל"י ג"כ לא מהני אחרי דנעלם הסכך לא נעשה שום מעשה כ"מ מרע"ב"א וס"פ: (ח) פוסקים: (ט) מ"א וס"א: (י) דלף דמה ליחא לטכר החלל הראשון עמה כלל וסכך שנעשה השתא הו"א דיש מה משום מולמה קמ"ל דאפ"ה כשר דאחרין דמחלה היה כל מה שלמעלה שם סכך אלא דהשתא קליש ליה ועושהו דק [פוסקים: (י"א) והעתיקו השנה"ג והגר"י מזד ג"כ כמומו: (י"ב) לגוש וט"ו וא"ר בשם ספר מארבל ובגד יסע: (ג) ט"ו:]

עשה

הלכות סוכה סימן תרלו תרלז

ק באר הגולה

תרלו דין סוכה ישנה. ובו ב' סעיפים:

א משנה סוכה ט'
וכצ"ה ב' ה"ה
שם בשם הירושלמי
ג כדלמדי תנאי
שם ד' כ"ר וי"ט שם
ה שם משנה
והפ"י לבי' וי"ט
שם ל' לחדש
דבר מ' ו' מומרה
דל' ל' משום ר"מ
וכפ"י רש"י שם

א (א) *סוכה (ה) ישנה דהיינו (ב) שעשאה קודם שיכנסו (ג) (ג) שלשים יום שלפני החג כשרה (ד) יובלכד (ג) שיחדש בה דבר (ה) עתה בגופה לשם החג יאפ"י בטפח על טפח סגי אם הוא במקום אחד (ו) ואם החידוש על פני כולה סגי אפ"י כל דהו יואם עשאה לשם החג (ז) אפ"י מתחלת השנה כשרה בלא חידוש: ב יוצר כלי חרש שיש לו ב' סוכות זו לפני מזו ועושה קדירותיו בפנימית ומוכרם בחיצונה הפנימית (ד) אינו יוצא בה ידי סוכה כיון שהיא דירתו כל השנה (ח) אינו ניכר (ט) שדר בה לשם מצוה (י) והחיצונה יוצא בה שהרי אינו דר בה כל השנה:

תרלז דין סוכה שאולה או גזולה. ובו ג' סעיפים:

א *מי שלא עשה סוכה בין בשוגג (א) בין במזיד * עושה סוכה בחולו של מועד אפ"י (ב) בסוף * גרימא כ"ו ומחממם

באר היטב

(א) ישנה. פ"י הספק הישן אצל דפנות לית לן זה לר"ע: (ב) למ"ד יוס. ה"ה אפילו מחלת השנה. ט"ז: (ג) שיחדש.

משנה ברורה

א (א) סוכה ישנה. פ"י הספק הישן אצל דפנות (א) לית לן זה לר"ע: (ב) שעשאה קודם שיכנסו וכו'. דללו צמח ל' כיון דשואלין צהלות החג קודם לחג ל' יום (ג) סתמא לשם חג נעשים: (ג) שלשים יום. לאו דוקא (ג) דה"ה אפילו מחלת השנה כשרה דלפילו אם עשאה שלא לשם חג רק לשם לל צעלמא ג"כ כשרה ודלעיל צמין תרל"ה: (ד) ובבלבד שיחדש וכו'. היינו (ד) לכתחלה ולמאז צעלמא (ה) כדי שלא יצאו להמיר אפילו עשאה מחלה לשם דירה דלא פסול מדאורייתא ודלעיל בפי' תרל"ה וכו"ש נכסות גנ"ך ורקב"ש האמורים בפי' תרל"ה (ו) נודאי מזה לחדש זה דבר לשם החג: (ז) עתה בגופה. ר"ל יחדש קודם יו"ט (ז) צנף הספק דהיינו שניה זה ספק מעט (ח) כטפח ע"ט מרובע ודלקמיה: (ו) ואם החידוש ע"פ כולה וכו'. ר"ל שחולק ע"פ כל אורך הסוכה או ע"פ כל רחבו סגי אפילו אין צורכין או צרמין אלא משהו: (ז) אפילו מתחלת השנה וכו'. וסוכה (ט) העומדת משנה לשנה חף דמתחלה עשאה לשם החג כיון שעבר החג הרי צולה העשיה וכמו שכתב המ"א צמין תרל"ח סק"ב ואע"ג דכשרה היא שהרי נעשה מחלה לשם לל העשיה שהיתה לשם החג נצולה וע"כ צריך לחדש זה דבר: ב (ח) אינו ניכר. ואם מגביה את הספק (י) וחוזר ומניחו לשם סוכה כשרה שהרי אפילו חקרת הדין מתכשר לסיפור ע"י מעשה זו כמו שנתבאר צמין תרל"א. וה"ה צבוכה שעשאה לשם החג ואח"כ היה דר בה כל השנה כשיגיע חג הסוכות צריך להגביה הספק ולחזור ולהניחה לשם סוכה מטעם זה (יא) ולא סגי בגילוי הגג לבד: (ט) שדר בה לשם מצוה. וחידוש צעלמא (יב) לא מהני בזה כמו למעלה כיון שהיה (יג) דירתו ממשי שם כל השנה שאכל ושתה וישן שם: (י) והחיצונה יוצא בה. ומ"מ צריך (יד) לחדש זה דבר דאף דעשאה ללל הרי לא עשאה לשם סוכה: א (א) בין במזיד. אשמועינן (א) שלא קנסוהו עבור זה וכ"ש אם (ב) נפלה סוכתו צו"ט דעושה אותה צהו"מ. וצו"ט אסור להקימה (א) ואפילו אם הרוח הפיל ממנה רק מקלת מן הספק לבד (ג) אין להוסיף צו"ט צעלמא (ד) וע"י עבד"ם אפילו נפל הספק כולו ג"כ יש להמיר: (ב) בסוף יום שביעי. דכתיב (ה) חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים ה"ק רחמנא עשה סוכה בחג פ"י בלחזה ימים

שער הציור

(א) ט"ו וס"א וגם א"ל לחדש זה דבר [פמ"ג]: (ב) רש"י: (ג) אחרונים: (ד) מ"א וט"ו וזהו שלום וס"א וצבורי יעקב דלא כבי' דס"ל לללל הפוסקים הוא לעיכובא: (ה) נהר שלום: (ו) אחרונים: (ז) הגר"ז ופמ"ג וס"א וכתב הפמ"ג ולא מהני מה שחידש זה דופן רביעי ודומה דבספק צמין חידוש עכ"ד וי"ל דדוקא דופן רביעי נקט אצל אם חסר לו גם דופן שלישי תדאי מהני דללא זה לא היה יכול לקיים מצוה סוכה ועדיף מחידוש מעט צמין וכן מוכח דריטב"א דף מ"ו שכתב על מה דלמדינן שם היחה עשיה ועומדת אם יכול לחדש זה דבר וי"ל פירוש צמין או בדפנות הצריכות לה לעכב מצד מיד שהיינו וסו אינו מצדן אוחז בנתיב ליל החג שכתב בדרך זמן מדין סוכה בשעת מעשה עכ"ל הרי דס"ל דצמקוס דלרין חידוש לעכב מהני נמי חידוש בדפנות שצריך לכן לעיכובא וסדאי ה"י צמיינו וחסם השיב הצבורי יעקב על הפמ"ג: (ח) מ"א ולאפוקי דאס י"ס בלחזה יומר על טפח ורובח חצי טפח לא מהני והא"ר מלמד דמהני: (ט) מ"א ולפ"ו מה דכתב השו"ע אפילו מחלת השנה כשרה היינו אחר סוכות העבר דלא שנה שלמה והיינו קודם סוכות הרי כיוון שעבר החג צולה העשיה ולרין עתה לחדש זה דבר לשם החג: (י) מ"א: (יא) צבורי יעקב: (יב) כי"מ בלגטש ופשוט: (יג) ועיין צמין ומשמע דס"ל דהוא מן הסוכה כיון דהוא בית העשוי לדירה מיעטו הכבוד ולרש"י אפילו אנו יודעין שעשאה ללל אסור עכ"פ מדרבנן [פמ"ג] צמין תרל"ה ועיין במה שכתבנו שם צמ"ג: (יד) לטש: (ה) עיין בציור הגר"א בשם הירושלמי: (ז) גמרא: (ג) כי"מ ממה שהיה צ"ע בשם משנת שולא ומשיב: (ד) שם בשם מ' בלחזה יתכן: (ה) גמרא:

הערות והארות: (1) עיין שו"ע ס"י תרכ"ו אות כ"ו לענין הסרת הרעפים:

יום שביעי יוכן (ג) יכול לצאת מסוכה זו (ד) ולישב באחרת: ב ייצאין בסוכה (ה) שאולה [א] (ו) וכן יוצאין בשל שותפות: ג (ז) "סוכה גזולה כשרה כיצד אם חקף על חבירו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא (ח) שאין הקרקע נגזלת: הנה מיהו למחלה לא ישב אדם בסוכת חבירו (ט) שלא מדעתו כ"ש אם דעתו לגולה וכן לא יעשה סוכה למחלה בקרקע של חבירו שלא מדעתו * וכן בקרקע (י) שהיא של (א) רבים (הג"א וא"י) מיהו דדיעבד יאל וכן (ב) (יא) * לא יקצו ישראל דרך נחמן

שערי תשובה

(א) וכן יואלם בשל שותפות כו'. זה דעת הרי"ש ומהר"ש בן הרשב"ן בתשובה סי' ח' דמה דברי הרי"ש והעלה דסוכת השותפים דקפדי אהדדי פסולה לדעת רש"י ומוס' והר"ן וכן דעת הר' חסדאי והר' שלמה בן רבינו יונה ע"ש וכחב ברי' שמהריטב"א ד' כ"ו נראה כהריב"ש ע"ש ובמח"ב כתב דלא סיימיה קמיה דהרשב"ן ולכן היה סבר דמה דליף הריב"ש ק"ו שותפים משאולה פריכה הוא דשאולה כולה שלו כל ימי שאילתה כו' ובאמת הק"ו הוא באופן אחר ודברי הריב"ש נכונים ע"ש אך י"ל דמ"מ מודה הריב"ש בקפדי אהדדי אך הוא דחוק המציאות כיון דעבד סוכה בשותפות מסתמא כ"א

ביאור הלכה

* וכן בקרקע שהיא של רבים. עיין במ"ב מה שכתבנו בשם המ"א דהוא חושש לצרכה לנטלה והנה כמה אחרונים השיבו עליו נעין בא"ר והעמיקו הפמ"ג דאין ראהו מסמין תרמ"ט ובמור וקיעה ובבבדי ישע ובמחמא מרדכי' ועולה מדעת כולם דברכה לנטלה דלא לא היו חז"ל הבט מחיר הג"ה וכן בקרקע וכו'. בד"מ כתב ע"ז ולא ראינו מהירי סה אלא שהמ"א כתב ואף דדיעבד וכו' מ"מ י"ל דאין לצרך עליה כמ"ש ריש סי' תרמ"ט וא"כ היו ברכה לנטלה ועיין סימן תנ"ד מה שכתבתי על גוף הדין דסי' תרמ"ט והנה ברור דיברך ואין זה ענין לסימן הנ"ל דשם קנה הגזילה וכו' וכ"ו בתוקף חבירו ומכיון לגזול משא"כ במידון דידן גשועה סוכה ברה"ה הא חיבה אלא שאולה ממנו שהרי אינו מנחין כלל אלא לישאל המקום עד אחר החג ולהחזירה בעניה בלי שום חסרון ואפילו שאל שלא מדעת אינו שרי הרכוס ואפילו עכו"ם רואין ואינם מוחין והיו שאל מדעת ממנו ופשיטא דיברך ע"ש עוד עכ"ל ובהו ממנו כתב הבבדי ישע אצל מה נעשה במה דליתא דמ"מ בשם הירושלמי והעמיקו הגר"א צבארו גמליאל וזוגא עוד ליה מטללתא צבוקא עבר רשב"ל אל"מ מאן שרי לך ויבאר הא"י דע"כ לא הכשירו רבנן במסכת ברה"ה אלא דדיעבד אצל לא לכתחלה ואפשר לומר דדוקא צבוקא במקום שחזר עובדים ושבים ומפסיק עליהם הדרכ אצל לא בניו שמסכת בבב"ר ר"ה סמוך לפסח ביהו. ועיין זה העמיקו בפנים משנה שאל ומשיב אה"כ מלחמי צבוקי יעקב שמואל בזה לגמרי ומעטם אחר דהא כתב רמ"א בזה"מ סימן קס"ב ס"א דלא שמוך נמן המלך רשות להעמיד דלתות מבניו שלכן דינה למכוחא דינה כי השוקים והסוכות שלהן יבטלו לעשות בהן מה שירלו ומעמה כיון שהכל חתם רשות המלך בין הדמויות שמוך העיר בין אותן שמוך המלך וכו' ובהתלבות י"ל לה רשות למחות ואינה מוחה מסתמא מוחלת ע"ז לעשות סוכה ברה"ה ואין כאן איסור גזילה כלל וע"ש שדעתו דה"ל לטול רשות בפירוש ע"ז משר העיר דמסתמא נחמן לו מדלא מוחין בידו ולכן שפיר יכול לצרך ע"ש. סוף דבר הנהגים להקל בזה אין למחות בידן כי רבו הממחין. עוד י"ל דאם באת להחמיר שלא לעשות אפילו סמוך לפסח ביהו יאל קלקול גדול ובהו ראינו צעני שעושין הסוכה אחריו הנשים ובעצירות הקטנות שם אינו מזהיר כ"כ שהיה לכו"כ צה"כ מיוחד והוא מקום מיוחד לקטנים לפנות שם ופעמים אף לגדולים ומזהו שאחז המקום אינו נקי שם ואפילו אם ירלו למקום כעת א"י אם יועיל מדינה שהוא בכלל צה"כ יאן ועכ"פ תריך מדינה לצדוק הכהנים של הדין שם וכבר הארכנו לעיל בסיומן פ"ג בזה"ל ד"ה הרה"ה ע"ש וטוב יותר לעשות סוכה ברה"ה ממנו מלשונות סוכה מתקומות כאלו עיין בזה"ל ע"כ * לא יקצו וכו'. עיין במ"ב בשם"כ ובמקום וכו' והוא מהט"ז עוד כתב בסיומן תוס"ד דהיה במקום שהעני העיר הם משר העיר והוא נותן רשות לקלן

שער הציור

(ו) פמ"ג דהא תריך לישב גם בשמיני והיו שנים דשנות במקום מזהו דשרי [פמ"ג]: (ז) גמרא: (ח) עיין בגמרא: (ט) רש"י: (י) גמרא: (יא) רש"י: (יב) ב"י בשם ריב"ש: (יג) מ"א: (יד) ט"ז: (טו) א"ר ושע"ת: (טז) ועיין זה כתב גם הפמ"ג:

י"קו"טו דברי הרב: א) ובשור"ע הרב סעיף י"א פסק דא"פ דסוכה זו בדיעבד כשרה אבל לא יברך עליה.

קא באר העלף

ו שם צמרא
ז רש"י אהא
לאמרו דמודו רבנן
צבולה

באר היטב

מֵשֶׁס לִסְכָךְ ט"ז: (ג) דְּמֵי עֵשִׂים. וְהֵם אֵינוּ רוֹאֵה לַחַם דְּמֵי עֵשִׂים
לֹא יֵאָדָּם. טוֹר וְכֵן עֵינֵינוּ מֵיֵא: (ד) הַסְפִּינָה. דִּלָּו הִיא עֲמֵמָה נְגוּלָה
שֶׁאִין מִחוּבְרָתָה לִקְרָקֶה עָלֶיהָ הַחֲזִיר דְּמִים אֵלֶם כֻּמוּ הֵבֶל בְּצוּיָהּ
דִּלָּו כֵּלָן חֲתָמָה הַסְפִּים שֶׁהֵרֵךְ לֹא טָרַם עָלֶיהָ לְבִטּוּלָהּ הֵבֶל גְּזוּלָה
הִיא רֶשֶׁת"י וְכֻכַּב ט"ז י"ל פְּסוּטָה שֶׁמֹּחֶר לְאִדָּם לִיכָנֶם לְסוֹחֲרֵי שֶׁל

וזכירו שלא מדעתו דניחא לאינש דליעצד מלוה צממונו אללא דנ"ל

[illegible]

דמלכותא (יז) אין איסור אס לוקח משס לסקך: (יב) אלא יקנו אותם מעבד'ם וכו'. והיינו שעבד'ם צעמנו יקנן אותם ממחלה ואס העבד'ם גנב העצם מן היער עיין צה"ל. וכחצו האחרונים דה"ה אס קנץ ישראל ונתן למצורו ג"כ שרי דהוי יאוש צד הראשון הקוף ושינוי רשות דמי: השני: (יג) דכל גזל רב' (יד) דמאן גזל העבד'ם הקרקע (יח) ומ"מ אס א"א מותר לקנן צעמנו ונלכד שיטול רשות מצבל הקרקע ואפילו הוא עבד'ם: (יד) אין ערשין בר'. ואין (יט) לבדך לישב בנסוב ומ"מ לענין דין הקודם בסקי"ג במקום שאי אפשר שמוחר לקנן צעמנו אפשר שמוחר לבדך במדינותינו שרבו הקרקעות שיש להעבד'ם יתן להם מדין המלכות ודינא דמלכותא דינא ועיין לקמן בסמון מרס"ד צט"ו והעמקני דצירו פה צה"ל: (טז) יצא שחקת. כ"ל. ר"ל אף למדוריו דצירו פסקולה היא אפילו אס יראה לשלם עבור העצם דלדך אסמור הבנין וולהשיב הגזלה לבעליו מכל מקום כדד תקנו חכמים כדי שירצו צ"ל לעשות תשובה שאינו משלם לו אלא דמי עצים ודיו ויש כח בדם לעשות זה שהפקר צ"ה הפקר א"כ ממיילא אס ישלם לו דמי עצים: (יז) אס א"כ ש'לו ממנ' (כ) ומותר לישב צה (כא) וגם לבדך עליה: (יח) דמי עצים. ואס אינו רחוק לתת דמי עצים (כב) לא עליה: (יז) אבל אם גזל סוכה וכו'. דלזו היא עממה נגולה (כג) שאינה ממחזור לקרקע (כד) ואין עליו להחזיר דמים אלא כמות שהיא צניה ודלזין כאן תקנת השבים שהרי לא טרח עליה לבנותה ולא הוציא עליה והואלואו הלכך גזולה היא: (יח) לא יצא. דכתיב חג סוכות תעשה ודלף צבעת ימים למעוטי גזולה דלזו הוי לך ומשמע מדברי המ"א לקנן אחרים שיטעו בדי' לא ילאו י"ח דלזו היא לך ולענ"ד יצ"ע בזה ועיין צה"ל: (יט) לא יצא בה. ולא דמיא להנ"ל צס"ב דהאס הקרקע בחזקת בעליה עומדת ואינה נגולה וכל המחזור לקרקע הרי

הלהלן כלל הו"א דלא שייך זה תחת השנים כלל קמ"ל: * יא שחקת חכמים. ולא משיב לו שימחק עד אחר סוכות וישיב לו הגזילה בעין מספרתה. ולפי אי שטר זה עביש שמעם גם בגזילה ושבאלה אם אחר שמצאנו לשלם לו עזר עזר דמי אמרנו שרצון הפקיעו אישורו ויאלץ ממנו אבל לא בכה"כ. ולפי אי שטר זה עביש שמעם גם בהחמ"ט וכן תלמן: * יב העשויה בראש העצלה וכו' ע"ג קרקע וזהה מחובתה לא לקרקע ע"ג על גגגגגגג שכול לגטלה ממקום לתקום לדיין זה גזילה [פמ"ב]: * יא יצא. עיין נמ"כ במש"כ דלף אחרים שיטת זה ג"כ לא יאלו והוא מדברי מנחם השקל שדמיון זה מהח"א בנה שכתב שכן עיין קימן מרמ"ט ויגד"ר אין זה ברור דהם גלולו דכחה הכורה לכס בעיין לכס ממש שיזהל שר עטש דפסול לגגגגגג שכול קל אם אחד גול ללוב וימן למכיר ללאט חט קל דלחוט חבירו כל גזול מ"מ חט יואל דעכ"פ לא היו יואל עדיף משאלו דלמי ויאל אשמועי רשאים משא"כ סבורה לאל אסרה המורה קל גזול לא שאלו דלמיא צברמו כל נפקס שבע"ס כ"כ אפשר דזה ג"כ יואל דהלא חט מתיבין לגזולו וגם אפשר דעבי"כ להרשות לא האחר שיש בנכותו דמיא לא ללאט לעצב מזנה מתמויה והכל לא שייך הגעט הנאמר במ"כ סק"ט וי"ע ומה שזכרנו המ"א לעיין שכן קימן מרמ"ט היינו דלסוק בין לפני יואל בין לאחר יואל חטו ומה שכתב עד אחר סוכה היה כמו ללוב מיו"ט ראשון אשמועי דעניינו יואל אינו חט שעתה הימים מה הורה כמו ללוב מיו"ט ראשון דמתיבא תפשה לך שעתה ימים למעוטי גזילה:

צין

להחזיר דמים אין מועיל [שלא מדעמו של גנול] לזרז להחזיר הגולה בעין:

השנים הואיל ולא ערערה ולא הוציא עליה הולאות. (הג"א פ"ב דסוכה):

תרלח סוכה ונוייה אסורין כל שבעה. ובו ב' סעיפים:

א בריהא סוכה
ט' ב פה ל'
(*) פירות השמיני
ומכלל גם עני
אסור משום ספק
(ח) ג הר"ן פ"ד
דפנה

א [ח] (א) * עצי סוכה אסורים כל (ב) שמונת ימי החג (ג) * בין עצי דפנות בין עצי סכך (ואפי' קיסם לתלון בו שינוי אסור) (מהרי"ל) ואין (ד) ניאוחין מהן לרבר אחר זכ"ל שמונת הימים מפני שיום זה' כולו הסוכה מוקצה עד בה"ש והואיל והוקצה לבין השמשות של שביעי הוקצה לכל היום*) : הגה (ה) ואפילו נפלה הסוכה אסורים (ו) ולא מהני זה (א) תנאי (טור) (ז) אצל * ענים (צ) הסמוכים לסוכה מותרים (ח) ועי' לעיל סי' תקי"ח סעיף ח' * ואם אחר שעשה השיעור

באר היטב

דהיינו כל זמן שצנעל הסוכה אינו שם אצל בשעה שהוא שם אפשר דקפיד עליו שלא יראה חצרו עסקיו ואילתו בלא ידיעתו וזה דבר מוסכם מלד הסבדא עכ"ל:

(ה) תנאי. כיון דא"ל לטול בין השמשות משום דקא סתא אהללא רועים וצורגין וקייצין הרי היא סוכה דעלמא שבשכיל שזכנס זה

משנה ברורה

היא כקרקע (כה) משא"כ הכא לא קיימא הסוכה נקרקע דלאוין א"כ לא גזל אלא הענים ולא הקרקע והו גזולה:

א (א) עצי סוכה וכו'. דכתיב חג הסוכות שבעת ימים לך' כש שחל שם שמים על התגיה כן חל שם שמים על הסוכה. ואפילו (ה) עשה סוכה אחת בחוה"מ וא"ל לראשונה אפי"ה עניא אסורים כהנאה: (ב) שמונת. ולדין (ג) גם בנ"י שהרי בשמונה עדיין מחויב לאכול בסוכה וכיון דאיתקלא בין השמשות איתקלא לכולי יומא ואם חל שבת אחר יו"ט נוהגין שלא להסתפק ממנו גם בשבת דהוי כמכין מיו"ט לשבת: (ג) בין עצי דפנות וכו'. ואין נ"מ בין סוכה חדשה ובין ישנה (א) כל שסיככוה לשם חג אצל היושג בסוכת רועים וצורגין וקייצין הרי היא סוכה דעלמא שבשכיל שזכנס זה ואוכל שם פחו לא נתקדשה: (ד) ניאוחין. היינו (ד) דרך ביטול שבה תצטל קדושתה אצל צעור שהיא קיימת אין אסור הנאה ממנה כגון לקמור עליה או להניח עליה שום דבר כיון שעדיין קדושתה עליה: (ה) ואפילו נפלה הסוכה וכו'. היינו (ה) דאפילו להפוסקים דסביר דמן המורה אינה אסורה אלא צעורה קיימת מדרבנן מיהא אסור להטות ממנה (ו) מטעם מוקלה דאיתקלא (ז) צמין השמשות של תחלת החג: (ז) ולא מהני בה תנאי. אף אם אמר איני צודל כל ביה"ש כיון דא"ל לטול בין השמשות (ח) משום דקא סתא אהללא ואיתקלי לכולי שבעה משא"כ בניו סוכה כס"ב דמהני שם תנאי ודע דהא דמשמע מסתמא רמ"א דלא מהני תנאי כזו גזולה ואפי' נפלו היינו דוקא בשבעת הימים (ט) אצל בשמיני שלו ואסורו הוא רק משום מוקלה מהני תנאי לכשיפלו שיכול להשתמש בהן: (ז) אבל עצים הסמוכים וכו'. עיין לעיל בסיומן תקי"ח כס"ב סקל"ט שם ביארנו כל פרטי דין זה: (ח) ועיין לעיל בס"י תקי"ח ס"ח. ר"ל דשם מנואר כהנ"ה דאם זרק חצלות על הסכך דאין צעירות לגבי הסכך וה"ה הכא בסוכה דברי ר"מ ואף כה חלוק על ר"מ דלר"ת אפילו ביותר מחד הכשר אסור עכ"פ

שער הציון

(כה) ואפילו אם שמעון השאילו הקרקע לראובן להעמיד שם סוכתו מ"אין הקרקע עומדת ברשות ראובן דהרי איהו רק לשבעה ימים [כן מלד המ"א וכ"כ התאמר מרדכי]: (ה) ב"י בשם אור"ח: (ב) ח"א: (ג) עטרת הקדוש להרשב"א אכן דבריו לכאורה קלה קותרים שמחלת דבריו שכח צעירה לשם חג משמע שבעה ימים ללא אפילו אם יבד זה כמה ימים לא נתקדשה ע"ז ודלא כדעת רבינו ירוחם המובא במ"א סק"ב ומסקן דבריו שכח צעירה בשכיל שזכנס זה וכו' משמע שאם יל סוכה שעשה נקדל ללא והוא יושג זה בחג הסוכות (דכשה היא מן הדיון) נתקדשה וז"ל: (ד) ט"ז: (ה) היינו הר"ן בתוספות וגם לא מילתא ברירא דלעת הי"ש"ש בצדק דאף צנפלה אסור מלאווייתא: (ו) תוספות: (ז) וכל ימי החג כימא אריכתא דמי כדליתא בגמרא: (ח) כן פירש"י ולא העתקתי מש"כ המ"א דלפ"א אם הוא נענין ליתא סמירת אהל (ור"ל לשיטת הר"ה שם כשהיה רעועה מנע"י וכמ"ש המהר"ש) ידוע דכמה ראשונים השינו על ח"ה מה וס"ל דנכלל גוויי איה זה משום אסור סמירה ד"ת: (ט) ב"י בשם הר"ן:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל הוסף דופן לא מיתסרא וכו' ארבעתן סתם כולן אסורות (ב) דער: (ג) אסור:

ליקוטי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף ח' פסק דבאופן זה יצא ידי חובתו, שהרי כל ימי החג הקרקע של ראובן וכו'. (ב) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב דהאיסור הוא מדי"ס. (ג) ובשו"ע הרב סעיף י"ד כתב: ואם עשה סוכה בחול המועד, והתנה על עצי הדפנות בתנאי המועיל להסתפק מהן בכל עת שירצה, הרי זה מסתפק מהן אפילו בשעה שהסוכה קיימת ואין בזה משום ביזוי מצוה, כיון שהדפנות לא הוקצו כלל למצוה שהרי התנה עליהם מתחילה, אבל סעיף יב כתב שעל הסכך אין מועיל שום תנאי, אף כשבנה הסוכה בחול של מועד.

הלכות סוכה סימן תרלח

קב באר הגדה

הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר סוכה הוסיף דופן לא מיתסרא אבל אם עשה ארבעתן * סתם כולן אסורות ומוקצות: הגה וכל זה לא מיייר (ט) אלא נסוכה שיש בה פעם אחד * חזל אם הזמניה לטובה ולא יש בה * לא נאסרה * הדומה לאו (ג) [ב] מילתא היא (הגהות אשר"י פרק המציה): * [ד] [ג] אוכלים ומשקים (י) שתולין בסוכה (יא) כדי לנאותה (יב) * אסור להסתפק מהם * כל שמונה (יג) אפי' נפלו (יד) * (ופי' ושנה) (טא) אסור לטלטל (ה) * דמוקנים (ס) (טו) ואם התנה עליהם (טז) בשעה שתלם "ואמר איני בודל מהן (ז) כל בה"ש (יח) (של ח' ימים)

שערי תשובה

דומה לאו מילתא היא ע"ש: [ב] מילתא היא. עכ"ט ועין ברי' שהביא בשם מהר"י מולכו שדעתו נסוכה מיוחדת אסור ליהנות בכל השנה וכתב הגר"י ע"י חזן ראיתי להמג"א דפבר להיפך וכו' משמע דמסכים להמג"א ואין לדין משפט שאין בה מיושם דיון שנוהגים היתר כל קדושה דמינה חג דהשנה דמנהגא היא שחזור להיתר וכתבנה בפירוש דמי ומה"מ מ"ש המג"א שזריך מעשה אחר שחזר קדושה ז"ע דאפשר אף בלא מעשה חלה הקדושה כשנגיע החג וזה דומה להומה דהכל לא פסק הקדושה לגמרי רק על דרך מנאי לבד ועין בא"ר שכתב דכדי המג"א ש"ע ואפשר כיוונו למ"ש דלגבי כניסת החג הדבר קדושה וכו': [ג] אוללים. ועין במח"צ בספר ע"ג פלימים והיה שם אשכול ענבים שהיה מנאי ע"ג פלימים ושאר האשכול מלי בספר מח"צ שיש מי שכתב דלא מהני מנאי בה ובספר יד אליהו דף ט"ט מסיק כיון

ביאור הלכה

עכ"פ מדרבנן ואיזה ס"ל דלא. מיתסרא כלל וזה ס"ל לנבי' כהר"ן: * סתם. י"ל דר"ל לאפוקי אם פירש דלא עושה לשם סוכה ואלו להוספה בעמלם: * אבל אם הזמניה לסוכה. ואפילו אם עשה לשם סוכה וכו' נסיון מ"ד בדמי הזמנה ע"ש: * לא נאסרה. י"ל דלא אמרה אלא לענין קדושה החג שכל על הספק הוא דענין יש בה חג אצל משום מוקצה דמיתר אוכל דאסור בכל יו"ט היה לא מלי שיש בה לגמרי אלא דאינה אסורה רק ביו"ט ונחומ"ע שרי כהלי גוונא (מור וקיעה): * הדומה לאו מילתא היא. וז"ע אי הכי אפילו אי יש בה אחר שקידש היום לא לימקרא כולא יומא אלא לשעה שיש בה בלבד דהא אכתי לא הו' איתקנא לדין השמשות ולא איתקנא לכולא יומא ולכי נפק משתרי [מור' הניל] והנה לפי מה שכתב מקודם אפילו לא יש בה כלל אסור עד חוה"מ דמשום סמיכת חלל הוא מוקצה ונראה דכוונת דמס' קדושה החג לא מיתסרא אלא לשעה שיש בה: * אסור להסתפק מהם וכו'. וזה אם תלמן קודם ביה"ש ראשון ואם תלמן ביום א' או בחוה"מ מחמת אסורו מן בין השמשות הראשון שחבר זה עד סוף יו"ט אצל מן עת המליה עד הערב לא מיתסרא [ב] מוכח לקמיה: * כל שמנה. עין בשו"ת חסם סופר אור"ח סימן קפ"ד באחד שהיה לו אחיו מיותר ותלמו בהסוכה לניו ואח"כ ביו"ט בא אחד מן הכפר של מלא אחיו לקנות וסודו שמומר לטול האחריו החלי נסוכה לניו וללאט בו והי' דביו"ט אסור בטלטול משום מוקצה מ"מ בחוה"מ שמומר לטלטל ה"ה דמותר ללאט בו דמלות לאו להנות ויתנו ועוד דהא דאסור ליהנות הוא משום ציווי מלוא וכן ליכא ציווי דמיעקרא הו' רק נוי מלוא והשתא מלוא גופא ומזכרים עליו וע"ש עוד שהאריך בזה ומסיק דמותר נמי לבעל האחריו. ליקח מעות מחיר האחריו ע"ש טעמו: * וביור"ט ושבט אסור. ואם נפלו הנרין על השולחן וא"ל לאכול י"א דמשום אוכל נפש ביו"ט מותר לטלטל המוקצה ולהסיר והפמ"ג מסיק דאם אפשר ע"י טלטול מן הכד לנער הטבלא" וכוונה עשה ולא יטלטל בידים ע"ש ולענ"ד אם קמי הספק נושרין הרבה על השולחן אפשר דמותר לטלטל אף בשבת להסירן אם נמאס מזה מיד דהו' אגוף של רעי: * דמוקצים הם. היינו בין שחלחלו על הכותל ובין כשנפלו:

אבל

שער הצינור

(י) הנה נעלם דין זה נספח הכי לעיל בסיון תקי"ח אך המ"א הביא בעניניו דין זה בפשיטות בשם ר"י: (יא) דהלא מדמינן לדינא דהומנה ונחומה ק"ל לעיל בסיון מ"ד דבר היה ולא אומניה לאו מילתא היא: (יב) דלעיל קי"ל שם דאם בעת שזר פ"א היה דעתו למיזר ביה לעולם שוב אסור למיזר ביה וזו הי"ד בעניניו אם דעתו ליש בה כל ימי החג נחשב זה כאלו היה הזמנה ג"כ: (יג) עין בשו"ת וזכור יעקב: (יד) גמרא דף יו"ד: (טו) גמרא שבת דף כ"ב: (טז) חוס' שם: (יז) הר"ש"ם בחשבוה ומונא בצינור הגר"א: (יח) י"ש"ש ומ"א והגר"א: (יט) כן מוכח בבי: (כ) עין שבת ל"ד ע"ב: (כא) כן מוכח בצינור הגר"א שפירש בזה דברי רמב"ן שהוא דלא כרש"י דלרש"י מהני בזה דלא קייל הקדושה ממילא גם בשאר הימים ולדידה לא מהני ולפי"ז אם אמר סתם איני טול מן בין השמשות אפשר דגם לרמב"ן נכלל בזה כל שמונה ימים אומם המעין שיש"ש [שהוא בחמ"א] משמע דלדעת אור"ח בשם הרמב"ן אפילו באופן זה לא מהני וע"י כתב וחומר יתירה הוא דבשעת נפולו מהני וכן משמע ממי"א שהביא לחלוק בזה על דברי הרמ"א משמע דלרמ"א לא מהני אפילו בשעת נפול דאין להחמיר בשעת דהרי דעת רש"י [וכן הוא ג"כ דעת הר"ן] דלפיו כשפירש ואמר איני טול כל ביה"ש של עיו"ט הראשון ג"כ מהני ונ"ל דבה אין להקל נגד דעת הרמ"א שטעמין לדינא דעת הרמב"ן עכ"פ בשעתא אין להחמיר וכן משמע מא"ר ע"ש:

הקרות והארות: (1) עין שעה"צ סי' ש"ט אות י"ז לענין אם יגיע הפסד להמוקצה כשינער:

ליקו"י דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף ט"ז פסק כהמג"א.

הלכות סוכה סימן תרלח

י טור ופ"ט מהא
דארי ורבה לעיל
ז שם בשם נה"ג

(כ"י נסס א"ח) ה"ז מסתפק מהם (יט) בכל עת שירצה שהרי לא הקצה אותם ולא חל עליהם קדושת הסוכה ולא נחשבו כמותה 'ודוקא שמתנה בזה הלשון אבל אם אמר אני מתנה עליהם לאוכלם כשיפלו אינו כלום (כ) 'ואם אמר אני מתנה עליהם לאוכלם אימתי שארצה מהני שגם בה"ש בכלל: הגה ור"ן לעשות (כא) התנאי קודם בין השמשות (ו) (כב) הראשון (ד"ע כסנרת א"ח שהביא הכ"י ולא כמהר"ל). יש מן האחרונים שכתבו דבזמן הזה (כג) אין נוהגים (ו) להתנות (מהר"ל) והכי נהוג בזמנינו התלויים בספק אבל בזמנינו שנותנים דפנות כגון קדישים המצויים נוהגין לטלטל מפני הגשמים אפילו בליל תנאי משום ד"א דאין איסור אפי' בדפנות עומות (כד) כ"ש בזמנינו ומ"מ טוב (ח) להתנות עליהם (ד"מ) (כה) אם ספק נהדס או חלה בסוכה אחרת לני מותר להריח בו דלא הוקצה מריח רק שלא יגע בו דאסור בטלטול (כו) ויש אומרים נהדס (ר"ן ס"פ לולב הגזול) דלמקמן סימן תרנ"ג:

באר היטב

ר"ש מודה דאסור: (ו) הראשון. דאל"כ כיון דחילא איסורא בזה"ש קמא ממילא חילא בכולהו דכיומא אריכתא דמי לענין זה ולא מהני תו תנאי: (ו) להתנות. משום דלא בקיאי שפיר בתנאי: (ח) להתנות. וט"ז כתב י"ל להקל בסדירים המצויים שיש חשש מפני גשמים אכן סהדי שלא תלאת שם מתחלה להיות שם תמיד ע"כ לא אתקלו כלל ואפי' לא התנו ע"ש. וכתב מהר"ל מותר לתלות יריעות שטענו רק שהיו תלוים למעלה מתשמיש אדם. כתב ד"מ לא יקשור הנוהגין דאסור להמירין ביום טוב אלא יעשה ענינה עפי' ש"י. אומן החוקקים פסוק בסוכות חשבו על [הדלעת] לא יפה עושים כמ"ש ב"ד ס' רפ"ג ב"ז ונכ"ו. ואף אחר סוכות לא יפסע על עני סוכה דתשמישי מזה הן כגון ציית ולולב מ"א. ועפי' כ"א ס"ק ג' כתבתי בשם הע"ו דבספק סוכה טוב שלא לעשות לנורך דבר שאינו כבוד למלך שצברה ע"ש:

שערי תשובה

שאסכול זה שם נמצא מתחלה ולא נתלה בזכות נוי לא חלה עליו קדושה ומותר לאוכלו בליל שום תנאי אף אם כיון להניחו משום נוי לרש"י לא מהני תנאי ולר"ן מהני ע"ש:

משנה ברורה

בז"ט מפני הגשמים והגשמים יזר מתחלה שלא יקשור הנוהגין בסוכה בקשר גמור שהרי אסור להמירין בז"ט אלא יענבם (כט) אין לעשות דפנות הסוכה מיריעות שטענו וכן לא יחלה שטענו לניו אלא"כ גבוהין מתשמיש אדם. אסור לחקוק פסוק בסוכות חשבו על דלעת וכיוצא בו ולתלותו בסוכה לטול לניו ידיו וכן וגם שאסור לכתוב פסוקים מן התורה אלא"כ יש צדן ספר שלם כמו שנתבאר בז"ט סימן רפ"ג ואע"ג דנוהגין היחיד להתלמד בזה דוקא אבל שלא לצורך אסור [אחרונים] עוד כתב דאף אחר סוכות לא יפסע על עני סוכה דתשמישי מזה הם כמו ציית ולולב ועיין לעיל סימן כ"א במ"צ סק"ו וע"כ יש למחות בנאשים שזורקין אחר סוכות עני הסכך לחון צמקוס שרבים רגילין לפסוע עליהן ואפילו איננו מקום אשפה: (כה) אם סכך בהדס. דאף דסתם הדס עומד להריח הכא דסיכך בו כמו בשאר עצים אמרינן דממעשה עלים אקצייה מלמשש ולהצטיר ולא מריחו ואה"כ דאם היה חולה אותו בסוכה לניו (ל) בודאי אקצייה מריחו [פמ"ג] ובאחריו אף דתלה לניו מותר להריח בו דעיקרו עומד לאכילה ולא להריח ע"כ אמרינן דמאכילה אקצייה ולא מריח: (כו) ויש אומרים בהדס. אבל באחריו לכו"ע מותר דעיקרו עומד לאכילה ומאכילה אקצייה ועיין בט"ז סק"ג שפסק להחיר דעיה הראשונה וכן העמיק בזה"ח:

כ"ד

שער הציון

(כג) ולאפוקי מדעת המחמירין בזה עיין ב"ז: (כג) ט"ז וכוונתו דרק לחומרא אמרינן זה אבל להקל כגון אם אמר איני בודל כל ביה"ש של עי"ט ראשון לא מהני זה לענין שאר יומי ואפשר דהטעם כיון שיחד ואמר מביה"ש של עי"ט ראשון משמע דמשאר ביה"ש רצונו לבדול מהן וכעין זה כתב פ"ש"ש: (כד) מ"א: ויש עיין מ"א וט"ז והגר"א והנה ביניהם לא נדפס ספר העיטור וע"כ תפסו כולם על דעה זו דגוי סוכה ודפנותיה מן דף יו"ד ואלו ראו מה שכתב שם דאפשר דהפירוש הוא מן הדל של הסכך ולא כפירוש"י דהוא מן הדל של דפנות לא היו תמיהין ע"ז: (כו) והעמיקו הגר"א ומ"א וע"ש בזה"ח"ו שלפיקר מותר להסיר מהם אימתי שירצה ואפילו שלא בשעת הגשם ואפילו אין שם חשש מן הגשמים" שהרי לא חלה עליהן קדושת הסוכה מעולם: (כו) אחרונים: (כח) מ"א בשם הד"מ: (כט) שם: (ל) ולדעת הע"ו שכתב דהא דאין נאמתיין היינו דוקא לטול משם משום שמה מנגול קדושה אבל בעוד שהיא קיימת מותר למקח עליה ולהניח שום דבר עליה א"כ ה"ז אפילו בתלה הדסים לניו ג"כ מותר להריח בהם [בכורי יעקב] אכן אם ירצה לטול הדסים מן הדפנות ולהריח בהם מה דודאי גם להט"ו אסור אח"כ מלחמי ש"כ בזה"ח במ"ג סק"ג במש"ש ע"ש:

הגהות ותיקונים: (א) הנגבים:

ליקוטי דברי הרב (א) בשו"ע הרב סעיף ה' פסק כהמתירים.

הלכות סוכה סימן תרלט

קג באר הגולה

תרלט דיני ישיבת סוכה. ובו ח' סעיפים:

א משנה סוכה כ"ט
ב ב"הא שט
ג ממחל דרבא
ד ש"כ

א [א] (א) *כיצד מצות (ה) ישיבה בסוכה שיהיה אוכל ושותה (ב) (ישן (ג) ומטייל) (טור) ודרר בסוכה כל שבועת הימים בין ביום בין בלילה כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה וכל ז' ימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע *כיצד כלים הנאים ומצעות הנאות בסוכה יוכלו שתיה (ג) כגון אשישות וכוסות בסוכה (ד) * אבל כלי אכילה (ג) [ג] (ה) (לאחר אכילה) (טור) כגון קדריות וקערות (ו) חרץ לסוכה (ז) המגורה בסוכה (ח) ואם היתה סוכה קטנה מניחה חרץ לסוכה.

שערי תשובה

באר היטב

[א] כיצד מצות כ"י. וכחז בר"י בשם מ"ה שהיה משונה רבינו האי גאון שכתב ח"ל שאלת אחים או שותפים שאין להם מקום לעשות סוכה גדולה ועשו סוכה קטנה שאינה מספקת לכולם והשיב לענין אכילה יכול כ"א לבדו לאכול זה אחר זה אבל לענין שניה זה ישן לילה אחת וזה ישן לילה אחת. ואם חסרה ענינים המלווה פ"ט ח"ס זה ישן מקצת הלילה וזה מקצת ואם שומרי גזות פטורים מכ"ז מי שאין לו מקום ליטן בסוכה ע"כ ומהו ראה למ"ש לקמן סי' מ"ח"מ אות ה' בשם הח"י חזקת אמת ע"ש: [ג] לאחר. עבד"ט ועיין בר"י שכתב בשם רמ"י אומיר הסכימו שאין להביא הקדרה בסוכה ולערות החשבול

מקדרה נ"ל. ואם הכניס כלי מאכל לא נפסלה הסוכה בך כ"ח.

ביאור הלכה

* אבל כלי אכילה וכו'. עיין במ"ז מש"כ כד או דלי ששואבין זו מים כ"כ מ"א והוא מהגמרא דלמחר חלצה ושחיל בר ממטללחא ופירש"י שחיל הוא דלי של עץ ולא חקשה ע"ז מהא דלחצה במשנה כ"ז" ע"כ שהביאו לר"ג כ' כותשת דלי של מים ואמר העולם לסוכה דכחז מיירי לאחר שנתשמש בשם דהרי שלא לזכור ודומיא דלמחר החס מחלי מיכלל בר ממטללחא ופירש"י לאחר שאלנו כרץ להוציא לחוך ואמ"כ מלאמי דכרי כספר ערוך לנר ע"ש:

(א) כיצד וכו'. ומי שא"ל לו לעשות סוכה אלא מעבר הנהר וזרץ לעטר בספינה קטנה או ע"י מעבר (שקורא פרא"ס) (לשם (ה) יש מקלין לעטר זה ע"י שגוי יעברנה משום שהוא לדבר מזהו אצל הרבה (ג) מחמירין בזה: (ב) וישן ומטייל. וכן אם יראה (ג) לספר עם חבירו יספר בסוכה דסוכתו כרץ להיות כביתו כל השנה וכמו שמסיים המסחר. ולפי שקדושה הסוכה גדולה מאוד (ד) ראה למעט זה בדברי חול ולדבר זה כ"א קדושה ותורה וכו"ש (ה) כגון אשישות וכוסות. ואפילו הן (ה) של חרס. ואפילו לאחר שחיה (ו) שאין נמאסין כמו כלי אכילה (ו) ועוד דאין קצב לשמיה ומיזי הוא ששוחה כמה פעמים ביום: (ד) אבל כלי אכילה וכו'. וכלים (ח) שמשחין בהן קמח והעריצות שלשין בהם וכלים של בשמים שאין דרך להחזיקן בדירתו רק בצמח החלון הכל בכלל כלי אכילה הן וכן כד או דלי ששואבין זו מים מן הנהר הכל חוץ לסוכה וכלל הדבר כל שאין דרכו להיות בדירתו שדר זה אין לו להחזיק בסוכה: (ה) לאחר אכילה כגון קדרות וקערות. מלאשן זה (ט) משמע לכאורה דבשעה אכילה גם קדרות מותר להכניסן לסוכה ולערות לחוך הקדרה והעולם מותרין מהקדרה להכניסן לחוך הסוכה אף קודם אכילה ונראה להעשות לדעת (י) המחמירין בקדרה בכל גווני (יא) ואפשר דגם דעת השו"ע כן הוא ונזכרתי מי שאין דרכו גם בשבת להביא הקדרה לשולחן אלא מעבר לחוך הקדרה צמח החלון (יב) ודאי יש ליהרר בהן ומ"מ מי שאין לו כלי וזרץ לאכול מן הקדרה מותר להכניסו [מ"א]: (ו) חרץ לסוכה. ומ"מ דיעבד (יג) אם הכניס בסוכה כלי מאכל או עשה בה תשמיש חזי אין נפסלה הסוכה בך [אחרונים]: (ז) המגורה בסוכה. והמנהג (יד) שלא להכניס נר של חרס לסוכה (טו) וכן מקדה של חרס (טז) ואפילו מדשה אין כדאי כ"כ (יז) ומנופה בקנינה דין כלי זכוכית יש לו ומותר: (ח) ואם היתה סוכה קטנה וכו'. אפילו (יח) אינה מומלממת בשיעורה אלא שהיא קטנה כ"כ צענין שיש לחוש שמה יתקרב הנר לדופני הסוכה ותאחז בהן האור. (יט) ומשקף סוכתו כרץ להניחה (כ) חוץ לסוכה אפילו היא של וכו'. ואם מטעמו הוא מאטער כשאוכל שלא במקום הנר יש להקל כשיעמיד הנר בעששית

שער הציור

(א) מ"א כגון כלל קמ"ו וע"ש ג"א שמקורו הוא מדברי המ"א בריש הקימן ולא אבין דהרי כתב שם שהיה דלמחלה אסור לעטר והמעין במחש"ש יראה כונה אחרת בדבריהם שלא בדעת המ"א וכל דבריו שם ג"א אינם מוכרחים: (ב) המ"א ופיר"ם בסימן מר"ג וכן משמע מהגר"א שם וכן יצד גם הפת"ג שם ובדרי יוסף בסימן של"ט בשם הרבה אחרונים ע"ש ועיין בסימן רמ"ח בשע"ת בשם ספר נחיש חיים שמעתי לדבר מזה ע"י קנין שבתה מבע"י ע"ש היטב: (ג) מהר"ל: (ד) אחרונים בשם של"ה ומ"מ כשהוא נרץ לדבר מעניני עסק אין לו ללכת מסוכה בשביל זה דשיבחו שם אף צמח דיטור הוא מקיים מצות שיהיה בסוכה [כ"ח מה"ר]: (ה) כ"ח מהגמרא להמעין וכן מלאמי כהיה ברבינו מנחם: (ו) פוסקים: (ז) עיטור: (ח) אחרונים מדברי זה"ג: (ט) מ"א: (י) זה"ג ור"ם שהם מפרשים דקאי אקדרות לבדם ולא הזכירו כלל היתר דבשעה אכילה ונזכרתי לפי טעמים דאין להכניס בסוכה דברים אלו שאין מחזיקים בדירתו רק בחדר שמשלשין שם [וכן מוכח בחזק' ד"ה ואמר לה ע"ש דהוכיחו דבריהם רק לשיטת רש"י המונח בחדר"ה מנה דמיכלל] וכו"כ כספר לחם יהודה ע"ש וגם דעת רש"י שמפרש בקערות אפשר גם כן דמורה בקדרות דאף בשעה אכילה אסור דהא אפשר לערות לקערה חוץ לסוכה: (יא) דמה שמפרש לאחר אכילה משום דלא שנייה אסורין וכן משמע ב"ר ע"ש: (יב) פמ"ג: (יג) ועיין במ"א שצדק בשם רבינו מנחם דמ"מ בשעה שחם בסוכה אין לנכך לא ליטב בסוכה דפסולה היא מדרבנן וכן מוכח לשון הר"ף ע"כ והנה המעין שם בר"ן ובמלחמות יראה דאין מלאשן הר"ף שם ראה ועיין שם במאמר יראה שגם דעתו שם דאין נפסלה כלל וא"כ יש לנו ג' ראשונים נגד רבינו מנחם המאמר והרמב"ן והר"ן דאין נפסלה כלל אמנם אח"כ מלאמי ההשגות הראכ"ז שגם דעתו כהר"ף כשעשו וע"כ מן הנוכח לכתחלה להחמיר בזה: (יד) מ"א ושו"א: (טו) דה"ס: (טז) עיין בפמ"ג: (יז) כדורי עשק: (יח) כ"ח מ"א ומסקנת הט"ו ושו"א: (יט) ה"כ כתב שער"י מציעים ופיק מן הסוכה וע"כ גזרו רבנן שלא להכניסן בסוכה והמ"א כתב שחששו שמשקף ומתנצל מצות סוכה: (כ) אין הכונה שיעמידה לחוך ממש שפעמים שהרות שולט וא"א אלא שיעמידה דרך חלון הבית שיאיר להסוכה וכו"ג. ונזכרתי במדעת הקדמות שא"א לרוב העולם [שסוכותיהן עשויות רק כהכשר סוכה] ליטן בסוכה וכשמגיע ליל שבת א"א לו להניח הנר דולק בסוכה ולא מוכרח הוא להעמיד הנר שיאיר לו דרך חלון הבית]:

הגהות ותיקונים: (א) כ"ו: (ב) צ"ל הקערה:
הערות והארות: (1) סימן קצ"ב:

ורא"ש צב"ה ז' מהא דרצא ומסקנת הגמרא יומא ע"ט

(כא) ב"י: (כג) מ"א: (כד) וכו' מדברי ר"ץ גיאות בהלכותיו ובה מיושב מה שנשאר שם המנזר בל"ע: (כד) בצורי יעקב: (כה) ר"ן וריב"ז: (כו) גמרא: (כז) דזה לא חשיב חילול קעט ועיין בסוף הסקין: (כח) גמרא: (כט) וכו' ביאור הברי"א והא דלחמא צמחא ארוללי ושיחא סבוכה והועמק לשון זה ברש הסקין אצלנו בעמודה שדך לשמות ג"כ בסוכה דניכיל כל בעמודה חבל שחיה כל חילול כל חילול כל חשיבה למיט בסוכה דקעט ענין מדורו אמר רחמנא וכו' חשיב גלי ארלה ווייתו והא דמספקת בזהבא שארי והוצא דמי"ע ע"י ע"י ואפשר לדפ"י אף מים בתוך הסעודה אין כדאי לשמות חוץ לסוכה וז"ע: (ל) ב"י: (לא) ב"ח וזבש ופרישה וכו' ועיין בזה"ל: (לג) מ"א בשם ה"ח ושו"א: (לג) מ"א וטעמו לפי מה דכחה אחרונים בשמן ר"ג בדמיונות שדך לקעט השמים בשאר משקין חשיב כמו יין ע"ש ובכח המה"ש דלפ"י ה"ה חפ"א מדיניותיו ובפסוקת עולם שחולל סל"ו דשחית חפ"א ושואלא ד"ד פטור אפילו להפוסקים דשחית קבע חייב היינו צלותן שצונו"ב לשמים אחר האליהו דרך שמהה וריעות חבל לא בשחית חפ"א: (לד) פת"י:

הלכות סוכה סימן תרל"ט

קד באר הגולה

[ד] וימי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה (יד) אפי' מים ה"ז משובה יתבשר העשוי מחמשת מינים (טו) * אם קובע עליו חשיב קבע (טז) וצריך סוכה: הגה ומה שנוהגין להקל עכשיו בשניה שאין ימים בסוכה רק המדקדקין במזאת י"א (יז) משום כינה דיש לער לישן במקומות הקרים (מרדכי פ' הישן) ולי נראה משום דמזאת סוכה איש וציתו איש ואשמו דכרך שהוא דרך כל השנה וצמקום שלא יוכל לישן עם אשמו שאין לו סוכה (יח) מיוחדת (יח) פטור וטוב להחמיר ולהיות עם אשמו כמו שהוא

באר היטב

קבע אבל בני חצורה שקבעו לשמות היו קבע גמור וצפטר במקום שנוהגין לשמות יחד בקבע בלי שום אכילה דה"ל קבע גמור ובעי סוכה ולבדך לישב בסוכה כנ"ל להלכה אבל למעשה ראה להחמיר שלא לשמות בקבע אלא חוץ הסעודה לאפוקי נפשיה מפלוגתא וכן בקבע דבשר וגבינה וכיוצא בהן עכ"ל. וע"ז העלה דאין לבדך לישב בסוכה כלל על השחיה אפי' בקביעות דאפי' אח"כ דחייב בסוכה מ"מ אורה ברכה שמצד על האכילה פוטרת אותו מכל וכל ואפי' אם קובע עומד לשמות קודם האכילה כגון שחית יין שרק במדינות אלו אפי' ברכה שיערב אח"כ בשעת האכילה פוטרתו ע"כ אין לבדך כלל רק על האכילה כמ"ס ברוך פ"ג ע"ש ועיין ט"ז ס"ק י"ח: (י) מיוחדת. ואין לכפות השלמן בצית החורף אלא בסוכה בשבת ויו"ט אך בש"ע יבאר ג"כ בצית החורף הגמ"י. וכבת א"י ומשמע דלא בסוכה אין חיוב לכפות בחו"מ וה"ה בחו"מ פ"א פסח:

משנה ברורה

ויבדק לישב בסוכה ויאלץ לכל הדעות: (יד) אפילו מים. וכ"ש פת דרך ערבי: (טו) אם קובע עליו וכו'. ר"ל שאוכלס (לה) בחצורה או שאוכל שיעור חשוב שקובע" סעודתו וזה ולא די שאלכל מעט יותר מכדיה כמו בפת ועיין במ"א שהקשה ע"ז (לו) ודעתו דרבינו ממש כמו בפת דיותר מכדיה מעט (לז) חייב בסוכה אכן לענין לבדך לישב בסוכה דעת האחרונים דאין לבדך רק כשיקבע עליו סעודה כמו שכתב בשו"ע. ודע עוד דהספיקו כמה אחרונים לנהון להחמיר מלאכול (לח) בשר ודגים וגבינה חוץ לסוכה ודוקא (לט) בקביעות אבל שלא בקביעות אין להחמיר כלל: (טז) וצריך סוכה. פי' מדינה וע"כ צריך (מ) לבדך לישב בסוכה וכבת המאמר מרדכי שמי שאלץ פת הבאה בכיסנין בשחרית בחוץ הקאפי"א וכיוצא כמו שאנו נוהגים בכל ימות השנה אע"פ שאינו מבדק המזויל כיון שאינו אוכל שיעור סעודה עליו אדם לקבוע עליו מ"מ עיי סוכה שהרי הוא קובע סעודתו עליו וכן נהגנו לבדך עליו לישב בסוכה ע"ש. ונקט מילתא דשיבא דה"ה אפילו בלא שחית קאפי"א כיון דקבע סעודה על הפת כיסנין ואם לא קבע סעודתיה עליו רק שאלץ יותר מכדיה ש' דיעות בין האחרונים אם צריך לבדך לישב בסוכה ועיין בשע"מ שכתב לענין שבת ויו"ט צדק כשמוקדש ואוכל פת כיסנין במקום סעודה ואף ששח"כ הולך לחוץ לקבל פני רבו ודומה ונמשך כמה שעות עד זמן סעודה" לכו"ע יכול לבדך לישב בסוכה דכיון שאוכל אומה צמרת סעודה הנריכה לקידוש שפיר דמי שיערב ברכת סוכה דמחשבתו משו ליה קבע וצחול אין כדאי לבדך דספק ברכות להקל אכן מנהג העולם לבדך אף בחו"ל וכדי להגלל מחשש ברכה לבטלה יראה שלא ללאת מיד אחר אכילתו רק לשבת שם זמן מה ויחזיק בשעת ברכתו לישב בסוכה על האכילה ועל הישיבה שאחר זה: (יז) משום צינה. וא"כ מי שאין לו האכילה וכסותם כראוי ויש כינה אין לו להחמיר לישן שם דנקרא הדיוט כמ"ס בס"י בהג"ה [מ"א] ועיין לקמן סימן תר"מ ס"ד בהג"ה וצמה שכתבו שם: (יח) פטור. וצדאור הגר"א חולק ע"ז ללא מיפטר משום זה וגם במ"א מסיק דמשום זה לא מיפטר ולימד זכות אחר על העולם משום דה"ל מלמעט כשאין יכול לישן שם עם אשמו והנה לפי טעם זה אם אין מלמעט כגון שאין אצלו זמן עונה עכשיו אין לו לפטור עומד מן השירה. ומשמע כמה אחרונים דמאן דא"י לא לישן עם אשמו בסוכה דאין לו סוכה מיוחדת לא יבטל זמן עונה ולכל עיניה

שער השחיין

(לה) גדי ישע וכו' במאמר מרדכי ובש"מ משמע כל שקובע עומד לו מקרי קבע: (לו) כן מוכח להעמיק בהמ"א וכן העמיק הא"ר את דבריו וכן הפסים הגרמ"א שכן הוא כונה המ"א וכן מוכח בשו"ע הגר"ז ולפי שרד ודלא כפמ"ג ע"ש: (לז) וכ"כ בשע"מ בשם הגור"י ע"ש: (לח) והנה המ"א העמיק מומחא וז' גם לענין פירות בקביעות ואפי' לא העמיקו מפני שגד"ה ובש"מ בשם הגור"י מקילין מה ע"ש: (לט) ואפילו בלחץ או לא יבדך: (מ) פמ"ג: הערות והאדר: 1) עיין סי' קס"ה ס"ו ובמ"ב שם לענין השיעור של קביעות סעודה: 2) עיין סי' תר"מ לענין אם צריך לכסוף ידיו ורגליו:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ה' כתב - ואפילו יש לו כרים, אלא שאי אפשר לו להכין להם מקום בסוכה לכל שבעת ימי החג, בענין שיצטרך לטרוח להוציאן מהסוכה בשעת אכילה ולהחזירן בשעת הישיבה, והיא טירחה יתירה ומצטער בטירחא זו, בענין שאם היה לו טירחה כזו לישן בביתו לא היה יושן בביתו, אינו צריך לישון בסוכה, שכל המצטער בישיבת סוכה פטור מיישיבתה.

י' משנה שם מ"ו
ממשיך ב טור
והר"ן שם ד' גמ' מרין
ט"ו הנלמד בסוכה
מט"ו הנלמד מהו
המלות ב' מיתלה
דמ"ט שם כ"ח
כפירות דמ"ט וכן
פ"י ש"ס

י' משנה שם מ"ו
ממשיך ב טור
והר"ן שם ד' גמ' מרין
ט"ו הנלמד בסוכה
מט"ו הנלמד מהו
המלות ב' מיתלה
דמ"ט שם כ"ח
כפירות דמ"ט וכן
פ"י ש"ס

י' משנה שם מ"ו
ממשיך ב טור
והר"ן שם ד' גמ' מרין
ט"ו הנלמד בסוכה
מט"ו הנלמד מהו
המלות ב' מיתלה
דמ"ט שם כ"ח
כפירות דמ"ט וכן
פ"י ש"ס

שערי תשובה

לקמן ס"ק י"ד דמ"ט ושבת לרץ לאכול כית פת אך לא בעי סוכה והבדלו
הנה"ט לקמן: (ה) פת. עצה"ט ועיין במח"צ שהבאתי בדבריו לעיל דפת
גמור בעי לענין צרכה ולכן כתב דגלילה הראשונה לא יא' פת פת כסנין
ע"ש ולבאורה היה אפשר לומר כיון דכית אכילת ערל ופ"ה חיוב לילה
הראשונה מחייב לי קצת וא"כ היה לענין פת כסנין דמהני ב' קדשות לענין
צרכה וה"ה לילה הראשונה מחייב לי קצת. ואפשר לומר דדוקא לענין פת
גמור אלא דצרכה לי שיעורא שאין בו צרכה מהני חיוב לילה הראשונה למשאו
ליה כקצת משא"כ היכא כשהגדירות מלך הלחם שאינו אכילת קצת אפי'
צרכה ויותר ממילא דלא מהני חיוב סוכה ללילה ראשונה למשאו קצת ללחם
זה שאין דרך לאכול לחם כזה לקצת. ומ"מ היכא שבאמת קצת על לחם זה
דכח"ג מהני לצרכה אף לפי המח"צ נראה דכח"ג שפיר יוא' י"ח
לילה הראשונה ג"כ וצ"ע מה ועיין בכתר הכונה שעדמו להחמיר דעת
(י"א) ולומד. והכל לפי הענין אם יש לו מנוחה בסוכה לומד בסוכה

ביאור הלכה

סוכה ודמיה חליא מלמא ע"ס: * בליל יו"ט הראשון חובה. עיין מ"ז והוא
מחרי"ן וכדי לישב מה שמנהו כל הפוסקים דהלל גם בשבת ויו"ט חובה
לאכול פת וממילא מזהו מן המורה לאכול בסוכה ומח' רש"ת דליל זה ולענין
לא אכן קושא' זו דנ"מ להא' דלחמא לעיל בסנין רפ"ח דלדס הרגיל
להשקות בכל יום ואכילה בשבת הוא גמור לו פטור מלאכול דלעונג
ימתן השבת ולא לגמור משא"כ בליל א' של סוכות דלחילה גופא הוא מ"ע
כשאר מ"ע ולא משום טעמין: * רלא יאכל וכו'. והנה קדוש היה
יכול לעשות מצע"י קצת על היין (ור"ל דשבת גם הקדוש שגילה [מ"א] ולפ"י
רק לדעת השו"ע דיכול לשמות אפילו רביעית יין מוח לסוכה ולא לרץ לנכר
אפילו כשישבו בסוכה) והמוציא וצרכה לישב בסוכה יאמר בגילה אכן כיון
דלומר מוכה ואח"כ זמן ממילא לרץ לעשות גם הקדוש שגילה [מ"א] ולפ"י
בגיל שני לדעת הסוברים דיכול לומר זמן ואח"כ סוכה יכול לעשות קדוש
מצע"י קצת ואח"כ ג"כ זמן וצרכה המוציא ולישב בסוכה יאמר בגילה [מ"א]
אכן מלשון הרמ"א דכתב בגילה הראשונה משמע דגלילה שניה מותר לאכול בין
השמשות משום שהיא דמדרגת דאין בקדושת קדושת ריחא ודומיא דקפירה בן
השמשות מקלין כמה פוסקים מטעם זה ונראה דסבר הפמ"ג דמה שכתב
בגילה הראשונה היינו דמ"י וה"ה לרץ בחול בגילה שניה (וכעין זה בסנין
מ"ה פ"י ע"י"ש) ומספירה י' לחלק דהם עיקר ספירה חמניו הוא מדרגתן

באר היטב

(ו) חובה. דנאמר כאן ט"ו ונאמר ט"ו צמח המזות מה להלן לילה
הראשון חובה מכאן ואילך רשות אף כאן לילה הראשון חובה מכאן
ואילך רשות ופי' הרא"ש דלחידו גשמים קאי דל"כ הא חובה מיו"ט
לאכול פת וממילא חייב בסוכה ועי' תוס' שם ד"ה א' בעי אכיל וכו'
דף כ"ו ע"א ועי' תוס' בצרכות דף מ"ט ע"ב ד"ה א' בעי אכיל
וכו' ודו"ק: (ח) פת. אע"י דבשאר ימים שיעור אכילה מוח לסוכה
בכדיה אצל ליל ראשון שהוא חובה טפי אפי' לא בעי למיכל אלא
כית אסור לאכול חובה לה הלכך יוא' זה נמי ידי סוכה טור.
וצריך לנכר מ"א ע"ש. ועיין עטרת זקנים סעיף ה': (ט) פירות.
היינו בחוה"מ. אצל מיו"ט ושבת לרץ לאכול כית פת אך לא בעי
סוכה עסי' מקב"ט ס"א: (י) דלחילת. עסי' מע"א ועמ"א:
וצ"ע אם לרץ ספרים הרבה וטווח לו להעלותם לסוכה ויש להחמיר

משנה ברורה

ואין לחייבו לאחר שזדווג עם אשתו שיחזור לסוכתו אלא יאן צביתו
עד עמוד השחר: ג (יט) בליל יו"ט הראשון חובה. ר"ל דגליל יו"ט
הראשון מחייב לאכול בסוכה (מח) ואפילו אם אינו אוכל אלא כית
משא"כ מליל זה והלאה אפילו בשבת ויו"ט דמחייב לאכול פת אינו
מחייב לאכול בסוכה אלא אם אוכל יותר מכדיה דהו"א אכילת קצת.
והטעם דלילה זה חמיר דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המזות מה החס רק לילה
הראשונה חובה מכאן ואילך רשות אף ה"ג לענין סוכה: (כ) כזית.
דיחין דגמרינן מחג המזות (מז) לגמרי גמרינן מניה מה החס כזית דגן
אף הכי כזית דגן: (כא) פת. ולא (מג) מיני חרבימא דספיקא
דאורייתא הוא וגם לא פת כסנין אלא פת גמור [שע"ת]: (כב) יצא
י"ח. דלע"י דבשאר הימים שיעור אכילה מוח לסוכה בדידיה אצל
ליל ראשון שהוא חובה טפי (מד) אפילו לא בעי למיכל אלא כית
אסור לאכול חובה לה (מה) הלכך יוא' זה נמי ידי סוכה וצריך לנכר
לישב בסוכה ע"י (מו) והיינו כשאין לו יותר אצל אם יש לו צדאי
מן הנכון שיאכל יותר מכדיה ללחם גם דעת (מז) הסוברים דללחם
דין מ"ע צענין שיאכל שיעור המחייב לאכול בסוכה כל שצעה
דהיינו יותר מכדיה. כתבי האחרונים דבעינן שלא ישהא בצלחתו

הכית יותר מכדי אכילת פרס: (כג) כל זי"ן וכו'. היינו בחוה"מ אצל בשבת ויו"ט לרץ לאכול כית פת אך לא בעי סוכה ואף
דבסימן ר"א כתב המ"א דלשעודת שבת לרץ ג"כ צרכה ויותר כדי דלחיה סעודת קצת החס למנוח צעלמא לכתחלה וצדיעבד די
כזית [אחרונים]: (כד) כדן אכילת מצה בפסח. נסתפקתי לפי מה שידוע דעת הגר"א דמנוח לאכול מזה כל שצעת ימי פסח כפשיטה
דקרא שצעת ימים חאלנו מזות אלא דמ"ע הוא רק בערב משא"כ אח"כ הוא רק מזה צעלמא אפשר דה"ה הכא מזה לכתחלה לאכול
פת כל ו' ימים ולנכר לישב בסוכה: (כה) ודאי לילה. דלחילת סוכה בגילה הראשונה הוא דומיא דלחילת מזה בגיל פסח דכתיב זה בערב
חאלנו מזות והיינו משתמשין (מח) ואם בירך בין השמשות ואכל כית לומר ולאכול כית צרכה ודאי אצל בערב כצרכה לא
ינכר שני דספק צרכות להקל: (כו) קודם חצות לילה. דומיא דצענין שיאכלנו קודם חצות חלומות בסנין מע"י ק"א
(מט) וצדיעבד אם לא אכל קודם חצות חייב לאכול אחר חצות דגם במזה ד"ה הכי כמו שכתבנו בסנין מע"י (ז) ויכול לנכר לישב
בסוכה (נח) ורק שאו דיו כשאר ימי סוכה שאין לנכר לישב בסוכה עד שיאכל יותר מכדיה: (כז) מחצות ואילך. האחרונים
הסכימו

שער הציון

(מח) לא העתקתי פה מה שכתב הט"ו דמה שהוא חובה אפילו ירדו גשמים חייב דהלל אט ורואין שהמחבר לא רצה לקטוע ממסרים צענין זה דהוא
פלוגתא דרש"ת דכמה מגדולי ראשונים נעזר דמלשון פטור גם בגילה ראשונה ולכן לא הוציר כלל ענין זה וכן מלמד במח"מ דעת מרן לפטור גם
בגיל א' ודברי המחבר הוא כפשוטו לענין דכמו שכתבנו בפנים: (מח) הר"ן: (מח) הר"ש והגר"א צבאורו והגם דירושלמי מייצג ליה מה אכן נקטינן
לחומרא דספיקא דאורייתא היא: (מד) והיינו קודם שקיים מזות אכילה בסוכה אצל לאחר שקיים דיו כשאר ימי סוכה שיכול לאכול כדיה מוח לסוכה
[אחרונים]: (מה) מ"א ופ"י: (מו) פשוט: (מו) ר"ן: (מח) צבור יעקב: (מט) שם: (ז) ולא היו כמו לענין מזה דלחיה יכול לנכר על אכילת מזה לאחר
חצות דהכא לא גריעא משאר יומי: (נח) דשמת עבר זמן חובתו של לילה ראשונה:

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב טעמים י"ז - י"ט הביא פלוגתא אם די באכילת כזית או שצריך כביצה.

הלכות סוכה סימן תרלט

קה באר הגולה

(כח) וכשמבין ומדקדק במה שיקרא (וילמוד יכול ללמוד) חוץ לסוכה כדי שתהא דעתו ^ס משנה (כט) מיושבת עליו. המתפלל (יג) (ל) רצה מתפלל בסוכה או חוץ לסוכה: ה' (לא) יירדו (יג) [ו] גשמים (לב) ה"ז נכנס לתוך הבית מאימתי מותר לפנות משידרו לתוך הסוכה (לג) טפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל אפי' תבשיל (לד) של פול: הגה ואפילו אין תבשיל לפניו (סמ"ג והג"א) ומי שאינו בקי צוה השיעור ישער אם ירדו כ"כ גשמים לבית אם היה יואל יאל מסוכוה ג"כ (א"י והג"א פ' השן ומדרי פ"ו מיימוני פ"ו ומהר"ל) וכל זה דווקא בשאר ימים וא לא לילות של סוכות (לה) אבל לילה (יד) הראשונה צריך לאכול כית בסוכה אף אם גשמים יורדין (טור והר"ן והרא"ש)

שערי תשובה

באר היטב

מ"א. ובלבד כי מ"מ סעיף ד' משמע דאין צריך להעלותם לשם כמו גבי כרים וכן משמע שם בשו"ע דאין צריך לילך לסוכה חצרו לאכול מהאי טעמא: (יג) ר"ה. אם יש לו מנוחה שם ואם יש ביהכ"נ צעירו הולך לביהכ"נ ב"ח. והבדלה דווקא בסוכה ט"ו: (יג) גשמים וכו'. כשם שמפנין מפני הגשמים כך מפנין מפני השרץ ומיתושי הג"א. אפי' אין האדם מנטער בכך אלא שהמאלכ מתקלקל בכך וה"ה אם העת קור שהמאלכיל השמיים נקראים לפניו אוכל כל סעודתו בבת וכו"ש אם מנטער מפני האנייה ב"ח ולבד עס' חר"מ ס"ג: (יד) הראשונה. ובליל ד' א"צ לאכול כית בסוכה אם ירדו גשמים דבקיאם בקביעה דירחא וא"צ לאכול בסוכה כשמנטער נפש צ"ט וכו' המג"א סי' תרמ"ה בפשיטות ועל הכת שרואים לאכול בסוכה אף שירדים טיפים הרבה בודאי לא שפיר עבדי כדאמא בירושלמי כדאמא כל הפטור כו' נקרא הדיוט וכו' הגמ"י וכן בש"ע וכן במהר"י סי' קצ"א כל דרכי דרכי נועם ואיכא ביטול שמחת יו"ט וכו' בספר ח"י סי' מע"ב ועוד כיון דבש"ס מדמה זו לעבד שמוזג כוס ושופכו על פניו אם יחזור לחגוג בע"כ יכעוס עליו יותר כיון שמסרב ועושה נגד רצונו בודאי נקרא חסיד שוטה והדיוט אלא העיקר כמבאר בש"ע הסכמת הפוסקים לילה ראשונה יקרא בסוכה ויאלכ כית בסוכה ויבדק לישב בסוכה ובלילה ד' יאלכ בצינו

משנה ברורה

הפסוקים הראשונים וכתב בצבורי יעקב דאם אפשר לתקן בלא טורח גדול שלא יקראו המאלכילים כגון שיזיחו על קערה שמים חמים בסוכה צריך לתקן ואינו פטור ע"י כך מקוה: (לב) הרי זה וכו'. ואם מנשך (סא) הרוח לתוך הסוכה ועי"ו נשירים קיסמים מן הסכך לתוך המאלכ אם הוא אקטנים שאניא דעמיה יכול ללאת חוץ לסוכה: (לג) טפות וכו'. ומ"מ אם אינם יורדין למקום שיושב שם צריך לאכול בסוכה בעוד שעדיין אינם יורדים עליו ועל שולחנו ואפשר דאפילו ברכת לישב בסוכה יכול לבדק בצבורי יעקב ע"ש שמציא קמא ראייה לזה ממהר"ל וגראה דאם הוא אקטנים מנטער צוה יכול ללאת ועב"פ לא יבדק: (לד) של פול. שזה המין (סב) מתקלקל במהרה על ידי מיעוט מים: (לה) אבל לילה וכו'. דאף שהוא מנטער מחמת הגשם וכל מנטער פטור מקוה סבירא ליה להרמ"א דעת הפוסקים דסבירין דלילה ראשונה אף מנטער חייב ועומם דכיון דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המזות לגמרי גמרינן מה החס בכל גווי חייב אף בסוכות כן. ודע דיש עוד (סג) מגדולי הראשונים דסבירא להו דגורא שיהיו וזו לאו להכי אחיא ואין לתקן בין לילה הראשונה לשאר ימים וע"כ הכריעו (סד) כמה אחרונים דאף דמחוייב לאכול בסוכה מחמת ספק ברכת לישב בסוכה לא יצדק דספק ברכות להקל (סה) עוד כתבו דראוי להחמין

שער הציון

(נג) רש"י: (נג) מ"א וענין זה כתב בפרישה דעכשיו חמיוני שרוב צ"כ אינם בסוכה כל היום כ"א בשעת אכילה צריך ללמוד אפילו דבר עיון בסוכה: (נד) עיין במ"א: (נה) מ"א בשם א"ר: (נו) ב"ח ומ"א: (נז) ט"ו ומהו ללמוד דלוחן אנשים שרגילין לשמוע כל השנה בצב"כ יוכלו לשמוע בסוכות צ"כ בצב"כ: (נח) פוסקים: (נט) וכו"ש אם האדם צעמו מנטער מפני האנייה דמותר ללאת מקוה: (ס) ומ"מ בעוד שלא התחיל לאכול מאלכילים הנקראים כגון שאוכל פת להניחא יותר מכבילה צריך לאכול בסוכה דווקא ולא יאל מהסוכה על סמך המאלכילים הנקראים שאכל אח"כ בצבורי יעקב: (סא) גמרא ומשמע דאם לא היה אגיא דעמיה אסור ולא מקרי מנטער צוה ביה שיערך להסיר מן המאלכ ולא אבין הטעם ואולי מלי הדבר לפי שירות הקיסמוס דאם נשירים הרבה ועי"ו נפלים על ראשו או לתוך המאלכ ומתקלקל המאלכ הוא דמי למשפחה המקשה וסם בעובדא דרב יוסף לא היה כ"כ באופן זה וע"כ לא הותר אלא משום דלגיא דעמיה: (סב) רש"י והרמב"ם בפירוש המשנה ומידו: ריעב"א ואור זרוע. ואף שראוי בכל צו שפירש דציפון לא העקמיו נגד כל הני רעותא: (סג) רשב"א והרא"ש ומוס' בפרק ג' שאלו עינין בהר"א שכתב שהעיקר הוא קן וכן ראיתי במאמר מרבי שרוב הפוסקים סוברים כוותיהו: (סד) פמ"ג וד"ה וד"ה וד"ה מאיר ומ"א: (סה) מ"א ובצבורי יעקב ומיליה מהא דפסק המ"א בטמין רפ"ש שימחין עד מלות לילה אולי יבא לו לקדושו:

הגהות ותיקונים: (א) בס"י (ב) חר"מ סקט"ו: הערות והארות: (1) עיין במ"ב סי' תר"מ ס"ק כ"ח כ"ט לענין אם רוב בני"א אינם מצטערין בזה:

ליקושי דברי הרב (א) וש"ע הרב סעיף י"ח פסק דצריך לברך לישב בסוכה.

שערי תשובה

ויקדש צביתו רק סוף האמלה יאכל כיות צבוכה בלא צרכה ויצרך צרכת המון צביתו ע"ש וע' צב"ו שלילה הרשעה אורל כדת צבוכה ויגמור הפעודה צבית ויצרך שם ו"ו מחצ"ב בשם ודע אחת דיצרך המוליא ע"ד לגמור פעודתו צבית ואם יצרך צבוכה על הכרית היו גורם צרכה ע"ש וע"ש עוד בשמו ש' צבני אדם שיש להם סכיות גג של לחות וסוגרם צבשמים וכשפוקקים מרד פוחמים והסכך גנוז ויכולים לפעוד של מלוא קעבדי והם חייבים צבוכה כיון שאינם מלעגרים לזכרים לצרך ע"ש וע' צב"א למחצ"ב ש' צבם האורחות חיים שם צבם הדמ"מ נ"ע דנוון כל פעודה לילה הרשואן לאכול צבוכה אפילו ירדו גשמים עכ"ל וכן הוא צבשו' וכן אהרן סימן קס"א ע"ש וכיון שכן הלא לעשות כן אין מוסיף אותו ע"כ לא אמרו כל הפעור כו' אלא בשאר ימים חוץ מלילה ראשון וז"ע:

באר היטב

והררעה להחמיר א"י לקדש צבוכה דהא אמר זמן מאחמול אלא יאכל שם כיות אחר פעודתו. ח"ה ד"מ פנמ"ג מ"א. וט"ז כחז דגם בלילה שניה יש חיוב צבית צבירת גשם אלא דבשניה אין לצרך ליטב צבוכה אם ירדו גשמים ע"ש: (טו) מטעמיהן. נ"ל דוקא כשצבכ כבר אכל אם עדיין לא סבב יחזור לצבוכה מ"א ע"ש:

ביאור הלכה

ב"צ הגדולים והקטנים אין לך מניעת שמחת יו"ט יותר מזה [שע"מ] וכן צא"ר ופרי מגדים לא הזכירו שיעור מצות רק כשעה או שתיים ואם לא פסקו יעשה אז קידוש בכוה כמו שכתב הרמ"א: (לו) ויקדש בכוה כדי שיאמר זמן וכו'. ר"ל ללמורה היה לו לעשות זה הפוך שיקדש צימ ויאמר ג"כ שם צרכת שהחיינו לזמן הזה ויאכל כל סעודתו שם ורק צמים הסעודה יבטל לטובה ויאכל דעת שם אלא דבזה ה"ר צריך לבדוק עד צרכת וזמן משום סוכה ואין נכון להרבות בצרכות לכך טוב יותר שיקדש מתחלה בכוה ויהיה קאי בצרכת וזמן על האוכל ג"כ יאכלו אז ינימא דפטור לא מקוה ויא"ל מה דלא גרע ד"ו מללו צריך שהחיינו צחול צחול עשיה בכוה דיואף צוה! ויאכל בכוה כזית ופאר סעודתו יאכל צימ. ואם פסקו הגשמים (ט) אפילו עוד צריך צה"ח"ו על אפלה הקודמת צריך לאכול עוד הפעם (ט) כשיעור צימ ומעט יותר בכוה ולבדק ליטב בכוה כדי לנאח דעת הפוסקים דס"ל דאזינו יואל צימ שאלו צימ הגשם (ע) והוא כשעדיין לא שבת אכל אם כבר שבת א"ל לקום מן המטה דאם מטעם חייב הרי כבר יא"ל צאליהו ואם מטעם פטור א"ל לקום מן המטה כמבואר בס"י: ומש"כ הרמ"א לילה הראשונה דלילה השניה (עא) מקדש צימו ויבדק זמן על יו"ט ויאכל סעודתו ובסוף הסעודה יאכל כזית בכוה ולא יבדק ליטב בכוה וגם לא יבדק שהחיינו על הסוכה וימנע צוה על שהחיינו שבדק בליל ראשון (עב) והתחלה (עג) טוב להמחין כגון בלילה שני מעט עד שיפסקו הגשמים. ואם אכל צימו ורק כזית בכוה הסעודה בכוה כאשר כתבנו ואח"כ פסקו הגשמים צריך לבדוק לטובה ולאכול כשיעור דהיינו יותר מכפלה ולבדק ליטב בכוה (אחרונים) וישנו לקמן צימו מר"מ ס"ד מה שכתבנו שם בענין זה: ו (לו) היה אורב לסוכה. ה"ה (עד) כשהיו יורדין גשמים כשהיה צימו ואכל צימו א"ל לפסוק סעודתו צימו אלא גומר צימו: (לח) עד שיגמור סעודתו. אכל אם לא ישב עדיין לאכול צימו (עה) אף שפסק מלאכול בכוה והלך לזית צריך לחזור לטובה אם פסקו הגשמים: ז (לט) היה ישן וירדו גשמים וכו'. וה"ה כשהיה ישן בתחלה הלילה צימו מחמת גשמים ופסקו [ח"א]: (מ) אין מטריחין אותו וכו'. ודוקא (עו) כששבת כבר אכל אם עדיין לא שבת (עו) יחזור לטובה [ח"א] ובספר צדי ידע וכן במאמר מרדכי² מתמפקס צוה אחרי שבת היה לו טרחא להניח הכרים ובסמות למוך הצימ אפשר שלא הערימו לחזור ולהעלותם: (מא) לחזור לסוכה. וה"ה מי ששוכב בכוה שיש לה לעט"ן ובשעת הגשמים סגרו אותן ואח"כ פסק הגשם נראה (עמ) שא"ל לעלות על הסכך לפתוח הלעט"ן³ שסתם בשעת הגשמים אכל אם יכול לפתוח בכוה ע"י חבליים צריך לעמוד ולפתח שם אז הרי מוטע טרחא ולא מקוה למטער [בכורי יעקב]: (מב) ישן בביתו עד וכו'. ואפילו אם הקץ מתרבה: ג' מכהה בגי' עד הסוכה לטובך בעת הגשמים

מתרגם: מכהה גג על הסוכה לסוכך בעת הגשמים

הערות והארות: 1) עיין סי' תר"מ ס"ק כ"ח חילוק בין סתם בנ"א לאיסטנסי:

צִיּוֹנוּת (דְּבַר הָרֶבֶה): א) ובשׁוּעֵי הָרֶבֶה סֵפִיר י"ט פֶּסֶק דְּבִלִּילָה הִשְׁנִי אֵין מְחוּיָב לֵאכֹל בְּסוּכָה, וְרַק מִי שֶׁרוּצֵה לְהַמְחִיר אֵינוֹ צָרִיךְ לִקְדֹשׁ בְּסוּכָה אֲלָא יִקְדֹשׁ בְּבֵיתוֹ וּבְסוּחֵי הַסְעוּדָה יֵאָכֵל כּוּזִית בְּסוּכָה, וְלֹא יִבְרַךְ לֵישֵׁב בְּסוּכָה. ב) וּבִשְׁנֵי הָרֶבֶה סֵפִיר כ"ז פֶּסֶק הַמַּגֵּמָ"א דָּאֵת עַד שְׁלֹא שָׁכַב פֶּסֶק הַגִּשְׁמִים צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבָשֵׁת בְּסוּכָה.

הלכות סוכה סימן תרל"ט

קו באר הגולה

הגה (טז) (מג) ויעור משנתו (טור) מי שהוא יושן בסוכה וירדו גשמים א"ל לשער כנדי שיתקלקל התבשיל דבגשמים מועטים הוא צריך לישן שם ויחל לאחז (מהרי"ו) (מד) * וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא (יז) (מה) * הדיוטות (הג"מ פ"ו) וכשיוצא מן הסוכה מכח גשמים אל יצטעק יצא אלא יצא כנכנס כעזר שמוג כוס לרבו ופסכו על פניו. (מהרי"ל) ח (מו) נהגו שאין מברכים על הסוכה (מז) אלא בשעת (יח) [ז] (מח) אכילה (והרי"ט נהגו):

שערי תשובה

[ז] אכילה. ענה"ט וכתב בשו"מ ח"א סי' ל"ב במסופק אם צריך לישן בסוכה אינו חוזר ומצדד במחלוקת בסי' ט"ו^(א) דברכות ספק דרנן להקל ע"ש ונראה דלפי מ"ש מהג"א נמי ששכח לברך דלפי א"ל כבר יצדק השיטה מן המנהג היינו צריכי לו שלא צריך אלא במסופק א"ל אם באמת צריך גם על השיטה אין לו לברך כיון שכבר צריך ושפיר כמד דה"ל ספק דברכות. ואם רוצה לאכול עוד צ"ע אם מותר לעשות הפסק כגון שילא

לא הקיפו דעתם משיבת סוכה שכבר נכרו עליה בעבודה הראשונה ומה שנהגו לקבוע דברכת לישן בסוכה על האכילה היינו משום שמסתיין דעתם מן האכילה ויוצאין מן הסוכה כמה פעמים וחוזרין לתוכה אלא הכא שישנו בתוכה כל היום למה יצרכו עליה פעם

ביאור הלכה

דאפילו לרש"י מחויב לחזור לסוכה וכ"כ בא"ר וכן סתמתי בפנים: * וכל הפטור מן הסוכה וכו'. זה הכלל הוא דוקא במקום שיש בו דאסור כמו שנתערב דהו חילול וי"ט ואפילו בחו"מ חייב לכבדו אלא אם אינו מנעיר רשאי להחמיר כמו ר"ג שהחמיר על עמלו דב"ל של מים ואמר הגלות לסוכה [פ"ח בשם עולם שמואל סי' צ"ח]: * הדיוטות. עיין במ"ז וכבר בספר דבורי יעקב נ"ל דמה דאמרינן שאינו אלא מעשה הדיוטות ואינו מקבל שכר זה דוקא כשפטור בעת השיטה כגון שנתערב וכו' וצריך שגשמים כיון שהם כשפית כוס על פניו שרבו הרבה לו שאינו רוצה בעבודתו והוא רוצה לטוב רבו לעבדו שאין זה ד"א אלא מי שפטור משום טרחה לחזור לסוכה כגון בפסקו גשמים בלילה או באמצע סעודתו או בהולך לסוכה חצירו לזה יש קצול שכר עליו דלא גרע משותה מים בסוכה וצמחין הרי זה משותה אף שפטור מן הדין וכנ"ל וכ"כ זה שצעת שיטה מקיים מצות סוכה כדארי רק שלתחלה לא היה מחויב לילך לשם ולכן גם הגהה מיימיו לא תבדק כל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא דמשמע שצעת שיטתו פטור עכ"ל ועיין לקמן בסו"מ ח"מ כ"ד נגז"ה מה שכתבנו שם בשם הח"א לענין הולך לסוכה חצירו:

בסוכה קודם אכילה שעה אינם מצרכים דס"ל דברכה שמצרכים הצינה והטילו והלימוד שכולם טעלים (פג) וכתבו האחרונים דכיון הדבר נלחם גם דעת הפוסקים הראשונים ולא לישן כך צלי דברכה וע"כ חייב צבואו מדיה"כ יצדק על דבר שהוא מחמשה מינים ויאלץ ממנו (פד) מעט יותר מכדי"ה ויצדק לישן בסוכה ולא יצדק אחר"כ בשעת אכילה: (מז) אלא בשעת וכו'. ואם צריך פ"א בשעת אכילה ולא יצא מסוכתו לעשות עסקיו ואף אם יצא מסוכתו רק שהיה דעתו לחזור מיד (פה) א"ל לברך שנית לישן בסוכה (פו) אפילו אם אכול סעודה שניה כיון שזמנה אחת היא ולכן מי שיושב כל היום בסוכה (פי) וישן בלילה בסוכה ומתפלל שם ואינו יוצא לשום עסק רק אדעתא לחזור מיד (פח) א"ל לברך רק בשעת אכילה ראשונה ואחר"כ א"ל לברך (פט) וי"א דכיון שלא צמחיים אפילו ע"ד לחזור מיד צריך לברך בשעת אכילה שניה (ז) ואם יצא לעשות עסקיו (זא) או לדיה"כ להתפלל לכו"ע צריך לברך בשעת אכילה שניה: (מח) אכילה. והמתענה בסוכות או שאין דעתו לאכול פח באותו

שער הציור

(עט) פוסקים: (פ) ט"ו וס"א: (פה) אחרונים: (פז) פוסקים: (פח) מ"א וס"א: (פז) הנה עיקר הדין דעל אכילה שניה א"ל לברך כשלא יצא מסוכתו צמחיים מותר כן בלגוש וס"ל והסכים עתה המ"א ואף דעת הט"ו וס"א להסכים להצ"ח דעל אכילה שניה צריך לברך בכל גווני הנה רוב אחרונים וכמעט כולם הסכימו לדין דא"ל לברך [והם ההלכה ברורה והנהר שלום והא"ר והרי"ו עמדין וח"א ודבר החיים והגר"ו] אכן אם יצא צמחיים והיא"ה היה ע"ד לחזור מיד מה יש דיעות בין אחרונים דעת הדבר החיים והגר"ו וכן משמע מנהר שלום שאין לברך ודעת הרי"ו עמדין וכן הסכים לזה הבערי יעקב [ומפרש כן דעת הא"ר] דאף דנעלמא להפוסקים דכל אימת שזכנן לסוכה מנצח מ"מ אם לא יצא יציאה גמורה שלא לחזור מיד בודאי אין לברך שנית כשנכנס הכא כשיצא לאכול אכילה שניה יצדק לישן בסוכה כיון שעכ"פ יצא צמחיים. וספק דברכות להקל אם לא שיש עוד לנרף לזה דגדים אחרים: (פו) מ"א וס"א: (פח) אפילו אם היה כן כל שצעת הימים: (פט) הוא דעת הרי"ו עמדין והבערי יעקב הנ"ל: (ז) מ"א וס"א: (גח) מ"א ומשמע דאפילו ה"ל צמחע שולחני לדיה"כ להתפלל מנחה או מערב ונאופן זה היה בודאי צריך לחזור מיד מן הסוכה מ"מ כשצוה לברך סעודתו לחזור ולברך לישן בסוכה [בדורי יעקב] והנה ידוע דעם המ"א משום דהליכה הוה הפסק אלא לפי מה שפיראנו לקמיה דדעת כמה אחרונים דהליכה לא הוה הפסק י"ט לענין א"ל יעקב לחזור ולברך ועיין לעיל בסו"מ ק"ח צמ"ב סקמ"ו. והנה אם הליכה לדיה"כ לא היה באמצע סעודה רק בין אכילה לאכילה א"ל דגם כהן יש לענין לאכילה אם נסער דהליכה לא הוה הפסק מ"מ מ"מ יש לנרף לזה דעת הט"ו עמדין דעל הרי"ו והבערי יעקב דס"ל דלאכילה שניה הוא ענין אחר ואין לברך שנית אלא באמצע אכילה אם נסער דהליכה לא הוה הפסק לכאורה חז"ל אכילה היא וכן מוכח דעת הב"מ מאיר דהיינו דנכנס באמצע סעודתו להתפלל מנחה או מערב כל שלא הקים דעתו מלאכול א"ל לברך שנית כשצוה:

הגהות ותיקונים: (א) רט"ו:

תרמ מי הפטורים משיבת סוכה. וכו' י' סעיפים:

א משנה סוכה כ"ח
ב תרמ"ז נכ"ז
ולגדל מדין האומר
וליימחו
תקפ"ט

שערי תשובה

א (ה) (א) 'נשים ועבדים וקטנים פטורים מן הסוכה' טומטום (ב) ואנדרוגינוס (ג) חייבים מספק באר היטב

אחרת עכ"ל. והסכים עמו המ"א ע"ש. אבל הט"ו חולק והאריך
בראיות דאין נפקותא במה שהתעבדו שם או יאלו וחזרו דהא עיקר
החיוב מדד קביעות האכילה וכיון שנגמר קביעות הראשון חייב
לחזור ולבדוק על קביעות האכילה השניה ומסיים שם כנ"ל פשוט
ורבים נוהגים כן והדין עמיהם וכ"כ מו"ח ז"ל בפשיטות ע"ש. עוד
ראיתי להוכיח דבר פשוט שכל מה שזמין קודם האכילה כגון י"ש
בקביעות א"י ברכת סוכה כי האכילה שיבדק עליה אח"כ פטור
אפי' מה שלפניו והראיה שאף הישיבה והטיוול שלפני האכילה נפטרו
מכא האכילה שאתריה ק"ו בשמיה והרואה לבדק עליה בשמיה יש
לו לחוש לברכה לנעלה ט"ו ועסק"ה ה' מש"ש. ומ"א כתב ומיהו
טוב שיאכל מעט בצוקר ויבדק לישב בסוכה כדי שיפטר הישיבה
והטיוול עד אכילה אחרת אבל בלא אכילה לא יבדק לישב בסוכה
דלא כש"ה ע"ש. ונ"ל דמי שבדעמו שאין אכול פת כל היום וכ"ש
מל שמתענה תענית חלוס בסוכות חייב לבדק על הסוכה בכל פעם
שיכנס בה בלחוד יום לטיוול כיון שאזמין יום אין לו אכילה פת הדרינן
לדין התלמוד דמבדק בכל פעם שנכנס לישב בה ט"ו. ומי שהולך
בזמנא פטורו לסוכות. חזירו לדין לבדק לישב בסוכה שנית
דהלילה הוא הפסק. אם שכת לבדק לישב בסוכה עד שאכל נ"ל
דיבדק אח"כ על מה שרואה לאכול ואפילו אכל כבר נ"ל דיכול
לבדק שגם הישיבה מ"א המנוה מ"א ע"ש:
(ה) נשים וכו'. ואחרים לא יבדקו לישב בסוכה לנשים א"כ מבדק
בזמנא גבי ויחייב מ"א אחריו וינקי' וכמ"ש הרא"ש בה' תפילין ונפ' כימי הדס
מ"א כיון דהשתא מיהו בע"כ לדין פטורו כן להלל מספק אילו גורם ברכה ש"ל לברכה היא לברכה ועיין נכד"י סי' מ"ו ונחשו סי' י"ט ע"ש:

משנה ברורה

ואפילו אכל כבר ויבדק בהמ"ו יכול לבדק שגם הישיבה היא מן
המנוה דמאכילה ואילך כ"ז שישב הוא הכל קביעות אחד (ז) ומ"מ
כל שעדיין לא בירך בהמ"ו יבדק ויאכל מעט. ומי שקידש בליל סוכה
והתחיל לאכול ואח"כ ראה שהלאדין^י לא היו נפתחין עדיין נ"ל
שיאכל שוב כיון ויבדק לישב בסוכה אבל קידוש פשיטא ש"ל לבדק
שנית ואפילו זמן לא יבדק עוד הפעם (כיון לדין התלמוד מהני
הזמן שבשעת עשיית הסוכה למנוה סוכה כ"ז שמהני בה מה שבידק
כשהיו הלאדין^י תפוחים) [בכדור יעקב ע"ש]:

א (א) נשים ועבדים וכו'. משום דהו"ל מ"ע שזמין גרמא ונשים
פטורות ועבד ועבד דינו כחשה. ולענין (ה) ברכה כשרוצין לישב
בסוכה עיין לעיל סי' ד' דנוהגין הנשים לבדק (ז) אכן אחרים לא
יבדקו להן אפילו אין יודעין בעצמן אם לא כשמבדקין לעצמן:
(ב) ואנדרוגינוס. שיש לו סימני זכרות ונקבות: (ג) חייבים מספק.
(ו) מ"א לא יבדקו בברכה דבנן וספקא לקולא וכלעיל סי' ק"ב
ומ"מ

שער הציון

(ז) דלג"ה לדעת ר"מ דס"ל דאכילה היא עיקר קביעות פטורם כל הטפלים לה דיחייב ישיבה וטיוול בין שלפני האכילה ובין שלאחר האכילה
האכילה השניה [פוסקים]: (ג) הנה אנו העתקתי דעת הגר"ו דדוקא אם אכול שם וע"כ דס"ל דמה שהוצא בנ"י בין שאוכל שם או לא היינו
רק לדעת הסוגרים דעל הכניסה לבד ג"כ מתחייב לבדק אבל לפי מהניגויו אילו כן ודעת הח"א שהעתיק דבכל גווי חייב לבדק שם אפילו אם
לא יאכל נראה דטעמו דהמנוה שנהגו הוא רק בדין שדרך לקטוע שם פטורה אבל בדין אחרים שאין דרך לקטוע שם פטורה לכו"ע כל שנכנס
שם חייב לבדק. ומ"מ נראה דאפילו לדידיה הוא רק כשנכנס לשם ורואה לישב שם אבל כשנכנס לשם לנחות חזיו וכדומה שאר עסק ואין נ"מ אלו
בין אם הוא סוכה או בית או חוץ מה לכו"ע א"ל לבדק דלא עדיף מחתעסק בעגלתו ורק בתלפוס ועריות אחרים דמתעסק חייב שכן נהנה כן שמעתי
בשם גדול אחד וכו': (ד) ועיין בספר בית מאיר דכתב ג"כ דמ"ש סוכה זו או אחרת כל שלא הקיף דעתו מלאכול א"ל לבדק שנית ואילו דומה
להא דקמין ח' דנחת כל טולת מנוה פני עננה היא אבל הכא אכילה הסוכה שניה מלא פכ"ע היא ואילו דומה אלא לברכה המנוה דקמין
קמ"ח ונחזור שם דכ"ל דאפילו ה"ל לנהכ"נ לא היה הפסק עכ"ל ושמעתי דלדידיה אפילו לא היה דעתו בשעת ברכה לכתולה לזה ג"כ א"ל לבדק.
מיהו כיון דאכיל דיעומו ג"כ אין כדאי ללכת בנחמא פטורה: (ה) מ"א וס"א: (ו) לט"ש: (ה) א"ר וס"א: (ז) מ"א וס"א:

הגהות ותיקונים: א) רצ"א שעת' אות ב: ב) בא"י:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"ד פסק כהמג"א דצריך לחזור ולברך. אפילו הסוכה באותו חצר סמוכה לסוכה שבירך בה.

הלכות סוכה סימן תרמ

קז באר הגולה

וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב: ב יקטן שא"צ לאמו שהוא (ד) כבן (ג) [א] חמש ג שם משנה
 כבן שש חייב בסוכה מד"ס כדי (ה) לחנכו במצות: ג [נ] (ו) חולים (ז) ומשמישהן פטורים מן
 הסוכה ולא חולה שיש בו סכנה (ח) אלא אפילו חש (ט) בראשו (א) חש בעיניו ויש מי שאומר
 שאין המשמשים פטורים אלא (י) בשעה שהחולה (יא) צריך להם (יב) ומי (ג) שמקו דם חייב
 בסוכה (א"י) והג"א פ' השן: ד (יג) מצטער פטור מן הסוכה (יד) הוא ולא משמשי (טו) (אכל
 גלילה ראשונה אפי' מטער חייב לאכול שם כרת) כל (ז) איזהו מצטער (טז) זה שאינו יכול לישן
 בסוכה * מפני הרוח או מפני ה"הזובים והפרעושים וכיוצא בהם (יז) או מפני (ד) הריח ודווקא

שם ס כרז י שם כרנא ב ה"א שם

שערי תשובה

[א] חמש כו' ואם אין לו אב אמו חייבת לחנוכו ואם גם אם אין לו
 מחוייב הב"ד לחנוכו וכן בכל מצות עשה כ"כ הא"ר שכן משמע
 מהש"ד סימן קצ"ט אכל להפרשו מל"ת אין חייבים עיין סימן ש"ג:
 [ב] חולים ומשמישהם. וכמה בש"י ח"ג סי' מ"ו מי שנשאר לקהל
 להיות משמש לחולים ומשמי חולים פטורים אם מחזיר מ"מ לאכול בכל
 עבודה ופטורה כרת בסוכה ולבדן נכרת קובה שהרי הולך לפעמים לזרזן
 והשי"ד שהוא פטור כיון שמושכר לשמש לחולה כל זכרו ולהשיג עליו לעשות
 פעולתו שלמה ואם ילך לסוכה הו"ל מצטער נצטר החולה שדעמו עליו תמיד
 ולכן פטור. אך גלילה הראשונה דגם המצטער חייב לאכול כרת גם הוא חייב
 כו' ע"ש. ונראה שהכל לפי הענין שאם דרכו בחול לילך לפרקים ולשהות

במקום מלוה ואולם בשעת הדחק יש לסמוך על הרשב"א וכו' כנה"ג
 מחוייב לילך בסוכה חצירו כמ"ס כאן בהג"ה שאם כזו לו נרות
 לאור הנר כיון שיש טורח וא"כ ה"נ שיש טורח אינו מחויב לעבור בנהר ע"ש.
 בכית פת מה שחייב לאכול בסוכה ואח"כ שערין לא אכל יאכל למחר ומש"ה אמרין דאם יש לו טורח גדול לילך לבסות חצירו שאינו
 מחוייב אכל כאן שאין לו סוכה כלל אם עבר בדיעבד יש לסמוך על הרשב"א יד אהרן ע"ש: (ד) הריח. ויכלן פטור אף מאכילה ב"י.

ביאור הלכה

* מפני הרוח. וה"ה מפני האניה במקומות הקרים ודלעיל בסיומן תרל"ט
 ס"ב בהג"ה ועיין בלבוש דלפילי י' לו כרים וכסותם להגלל מן האניה
 ג"כ יש להקל דאין כל אדם יכול לערום בכל לילה להביא שם ולהחזיר
 נפטות ואם לא דיש לו מקום בסוכה להניחם שם לכל ימי החג וכן מוכח
 מה"א שם בסק"י דלדפוס זה לא נוכל לפטור מחמת הטעם דלניה עי"ש.
 ודע להקצתם רוב הפוסקים דמצטער פטור אף מאכילה כמ"ס המ"א שם
 ה"י וע"כ נראה דיש ליהרר חזק הקור שיהא לטוב נגדים חמים כשמועד
 בסוכה כדי שלא יהיה מצטער מחמת הקור והיה חשש נכרה לנעלה:

כל השנה לא היה יושב בצידי דוקא אלא היה הולך למקום שנקל לו לחלו: (ז) ומשמישהן פטורים וכו'. לפי (י) שהן עוסקין במצוה וכל
 העוסק במצוה פטור מן המצוה: (ח) אלא אפילו חש וכו'. קו"ר בלשוננו ובמקור איתא אפילו חולה שאין בו סכנה ואפילו חש בראשו
 וכו': (ט) בראשו או חש בעינו. ר"ל ושינת הסוכה (י) קשה לו: (י) בשעה שהחולה (יא) צריך להם. ואם הוא חולה שיש בו סכנה (יג) נראה דיש להקל גם בשעה
 שא"צ לו: (יב) ומי שמקו דם. היינו (יד) במקו דם רק כדי לשמור הנציאות ואינו מרגיש שום חולי בעצמו שאז אינו מצטער כלל
 ואדרבה הוא שמח ומרצה מאכילה ושה"ה (טו) אכל אי מרגיש משה"ה מקו פטור ומה"ה מקו פטור ומה"ה מקו פטור ומה"ה מקו פטור ומה"ה מקו פטור
 שיקן לו האניה פטור: ד (יג) מצטער פטור וכו'. דענין תדורו וכו'. דענין ואף בכל השנה אין אדם דר במקום שהוא מצטער:
 (יד) הוא ולא משמשי. דהיינו שאם הם רוצים לאכול או לישן חייבים לכוון לחן הסוכה. ולכאורה נראה דאם הוא שריר אצלו
 לשמשו וגם בכל השנה אינו אוכל וישן בצידי כ"א אצלו רשאי גם היום לעשות כן והוא דומיא דשומרי גנות ופרדסים המצויר לקמן
 בסיומן זה: (טו) אבל בלילה ראשונה וכו'. אילו (יח) לשיטתו בסיומן תרל"ט ס"ה בהג"ה דקסת שם להחמיר בידיו גשמים לענין
 לילה ראשונה וה"ה כאן אכל לדעת שאר פוסקים דפטרי שם ה"ה כאן וע"כ יש להתנהג למעשה במצטער כמו לענין ירדו גשמים וכמו
 שכתבנו שם במ"ב סק"ה עי"ש: (טז) זה שאינו יכול לישן וכו'. וה"ה דמצטער פטור כבולן אף מאכילה [אחרונים] ור"ל דאם היתה
 וריח וכו"ג מצטער ליה מאכילה פטור אף מאכילה (יט) אכל אם הצטר רק בשניה חייב מאכילה: (יז) או מפני הריח. עיין לעיל
 סימן

שער הציון

(ג) והיינו דאם הקטן הוא חרף שיעורו מן ה' ומעלה ואם אינו חרף מן ששה ומעלה ולדעה זו אין נ"מ בין איתיה לאיתיה במחל לליתיה במחל.
 ובביאור הגר"א כתב דט"ס הוא בש"ע מה שכתב כן ה': (ד) ב"ח וא"ר וזכור יעקב ויחזיק מלך וי"מ מתחמת דה"ה: (ה) וזליתיה לאצו במחל
 כל השנה אפילו אם נא על חג הסוכות לביתו דמה הוא מורגל עם אמו שיעורו מששה שנים ומעלה [זכור יעקב]: (ו) עיין א"ר וזכור יעקב: (ז) עיין
 מ"א ופמ"ג ומה"ה: (ח) ולאפוקי כשמיים לפניו לאכול והוא אוכל מחזיר מחמת מצות חינוך למנוע אמו שלא לאכול חוץ לסוכה:
 (ט) רכינו מנוח: (י) לטש: (יא) לטש: (יב) ש"ע"ה: (יג) א"ר ונבד יע"ש: (יד) ט"ו וס"א: (טו) כן ביאר המחש"ש דברי הט"ו: (טז) מ"א וס"א:
 (יז) פוסקים: (יח) הגר"א ושאר אחרונים: (יט) פמ"ג:

ליקוטי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב לא הביא שיטה זו. וס"ל בסעיף ג' דבן ה' שנים רק כשהחריף חייב אביו לחנוכו. (ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב:
 אבל אמו אינה חייבת לחנוכו במצוות (וראה לעיל סי' תרט"ז).

שבא לו הצער במקרה אחר שעשה שם הסוכה אבל אין לו לעשות סוכתו לכתחלה במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני: הגה ואם עשה מחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה (יח) או בשניה או שא"ל לעשות לו אחד מהם בסוכה מחמת (יט) * דמתיירא מלמטעם או גנבים כשהוא בסוכה (כ) אינו יואל בנחתה סוכה (ה) [ג] כלל אפי' בדברים שלא מצטער בהם דלא הו' כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו (מדרש פ' הישן) מי שכבז לו הנרות בסוכה בשבת יש לו נר בצינור (כא) מותר לזאת מן הסוכה כדי ללכת במקום (כב) וא"ל לילך לסוכה חצרו שיש שם נר (כג) אם כי (ו) טורח גדול (כד) בדבר (ת"ה ס' נ"ג) ופסקיו ס' נ"ה^ה ואם בא רוח לכבות הנרות בסוכה מותר לפרוש סדין או צבד מן הדג (כה) אבל לא מחמת הסכך (א"ו) מי שלא יוכל לישן בסוכה מחמת שער לו (ו) בפישוט ידיו ורגליו

באר היטב

ואם יש יחוסים מוטב לישן בצילה אעפ"י שיש לה גג וגובה יו"ד מלישן חוץ לסוכה גמרא דף כ"ו: (ה) כלל ולכן יש למחות בנחת העושים סוכות ברחובות שא"ל לישן שם מחמת מורא הגנבים לנש. אבל אם אינו מתיירא לנפשו רק שמתיירא שיגנבו כלי תשמישו יואל דלא יכול להכניסם בצילה לנחתו משום רמ"א ס' כ"ה ד"מ. ועפי' תרל"ו ס' ק"א ח' מש"ס. ועיין בתשובת חכם כ"ד ס' ז"ד מש"ס: (ו) טורח. וכן מי שבסוכתו נטופין גשמים מן האילנות אם אפשר לו בלא טורח לילך בסוכת חצרו ילך ואם יש לו טורח יאכל בצינור שבו יעקב ח"ב סימן כ"ט: (ו) בפישוט. עיין ט"ו

שערי תשובה

ק"מ כיון שרגיל בך לעשות כן לצורך עצמו אין לו להקל בצורך מזה. אך לא יאכל רק בזה ויחזיר לעצמו. ואם יש שם עוד משמין המשמין בפירוגים אינם פטורים כיון שאין משמחין שזה חמיר ויאלץ זה בעת שימוש של זה: [ג] כלל. עשה"ט ועיין בשו"מ ח"ג שם שכבז לחמיה על המדרש שהביא בהג"ה שאם מצטער בשניה לא יא' י"ח אפי' באכילה דלא ליחא דתשבו כעין מדורו לא קאי אלא על אופן הישיבה בנחתו עיין מה"י ועי' נאמר שמה"י כעין דירה אבל אם עושה ב' סוכות האחת לאכילה והאחרת לשניה אף שאחת שלאכילה ראויה לשניה מ"מ נפיק י"ח אכילה ולכן גם מ"מ בהג"ה בשם מה"י דאם צר לו בפשוט ידיו ורגליו אעפ"י מחויב לישן בה ומותר בסוכה של י' טפחים ומדברי המדרש הא ליחא דהמחש מוכיח שאין לך מצטער גדול מזה ואין לו לעשות לכתחלה סוכה כזו. אבל אם הוא צריך וכבר נעשה או שאין לו מקום לסוכה אחרת ודאי א"ל לישן בה ומ"מ יואל

משנה ברורה

סימן תרכ"ט ס"ד ובמ"ב שם ובסימן תרל"ב ס"א ובמ"ב שם ולעיל בסימן ע"ט סק"ג במ"ב: (יח) או בשניה. פי' (כ) במקום דליכא כינה והלכך הוא מחמת הרוח וכיו"צ וכי"צ דללו במקומות הקרים יואל י"ח באכילה אע"פ דלא יוכל לישן שם (כא) דלא צנעין אחר וממילא מקרי שם כעין מדורו (כב) וגם מקרי ראו' לשניה אם היה לו כרים וכסותם כראוי: (יט) דמתיירא מלמטעם או גנבים. מפני היחזק הגוף רק מגניבת כליו יואל שיכול להכניסם בצינור: (כ) אינו יוצא וכו'. ר"ל אפילו י"ח אכילה (כה) ויש מאחרונים שחולקין ע"ז ודעתם דאף לכתחלה צודאי אין לעשות סוכה כזו שאין יכול לקיים בה כל הדברים כדון מ"מ בדיעבד יואל דהיי * חובת אכילה כיון שלאכילה אין מצטער: (כא) מותר לצאת וכו'. דרך צ"ל להטעם מזה: (כב) וא"צ לילך לסוכת חצירו. דהיי נמי חשוב כער ערב לו לאדם אכילתו אלא בשלו (כו) וציללה הראשונה צריך לטרוח ולילך לסוכת חצירו אך לא יבצר שם אם לא שאינו מצטער בה [א"ר] וה"א כחב דבמצטער כזה יכול (כו) האדם לחייב את עצמו ולעשות בשמחה ולנצח: (כג) אם יש טורח גדול. מפני שפגרה הוא לילך לסוכת חצירו יש כער בדבר (כה) לא פסיקא ליה כי"כ לכן חלה הדבר בזה שיש טורח גדול בזה דאם אין לו טורח גדול צריך לילך לסוכת חצירו שיש שם נר (כט) וכן אם ירדו גשמים ופסקו ומ"מ עדיין נטוף מן האילנות וא"ל לאכול בסוכתו ויש לחצור סוכה עם גג העשוי לכן לסגור ולפתוח צריך לילך לסוכת חצירו אם אין לו טורח גדול בדבר: (כד) בדבר. היינו בשם אכילה (ל) אבל פשוט אפילו מי שאין לו מקום בחצירו לנצח לו סוכה שצריך להמציא לו מקום לנצח לו סוכה ואם יש צינור כדרך שגם כל השנה רגילים לפנות מציד לביט ואז שם צינור [גהה"ח] וכו' כד הנכרי יעקב בפשיטות: (כה) אבל לא תחת הסכך. דלא (לא) יבטל הסדין את הסכך (לג) ויפסול הסוכה כדלעיל בסימן תרכ"ט ס"ט לדעה הראשונה דקחם שם המחצר כוונתה (לג) אומנם לפי מה שצארו שם דמקום הדחק כשאינו מועיל פריסה מן הדג ויערך לאכול חוץ לסוכה יש למנוח אדעה שניה דמתרת לתלות סדין כדי להגן אין לאסור זה כ"א כשירחיק הסדין מן הסכך ארבעה טפחים דלא אין צנל הסדין לגבי הסכך [ובשם] ויו"ט (לד) נכון לומר שלא ירחיק ג"ט חלל מן הסכך (לה) משום חשש אזהרה וה"ה דמותר (לו) במקום הדחק לפרוש סדין למעלה על הסכך כדי להגן

שער הציון

(כ) מ"א וכפי מה שפירש הפמ"ג דבניו מתקנתו וד אפרים מפרש דברי המ"א כפירוש הראשון של הפמ"ג ולפ"ו בשם הגה"ה כיון דכלא' אינו יכול לישן לא בפגלה מחמת עשה אומה במקום הרוח וכיו"צ: (כב) פמ"ג: (כג) מחה"ש וכן פסק במחזיק ברכה בשם תשובת ורע אמת דאף מי שאינו יכול לישן שם מפני הינה או מפני שאין יכול לישן שם איש וצינור אפי' יא' י"ח אכילה: (כג) מ"א בשם הרמ"א: (כד) שם: (כה) שם"ט בשם ח' חכם כ"ד ס' ז"ד וכן דעת בני בספר מור וקציעה וכן הסכים בתשובת מאונת נפש ועיין לעיל בריש סימן תרל"ב בשם"ט שהביא סייעתא להס"ל מתשובת ר"ה גאון. ומ"מ יש לומר מאוד בזה כי כמה אחרונים העמיקו את דברי הרמ"א להלכה וקושית הפ"י כבר ישנו עי"ש: (כו) והיוט אם כזו הנרות קודם שאלכ בזה דלא אפי' כבר קיים המלצה והוא כשאר ימים דמצטער פטור ה: (כז) ואינו דומה לירדו גשמים או מצטער מחמת חולי דזה אינו מל"ט וגם כולם מצטערים בזה ולכן אסור לצרף וקרא הדיוט כיון דמן השמים עכשויה אבל בנצח דחלו בגופו אם זה אינו מקפיד בך למה יפטר שהרי כמה בני אדם הולכין לבית חצירותיהם לאכול שם עי"ל: (כח) שם בהג"ה: (כט) ח' שם יעקב ח"ב ס' כ"ט וב"מ מח"א: (ל) ולא כהמשכנשים שאינם מחויבים לנצח להם סוכה במקום אחר שאין שם דירתו [שם בהגה"ח] (לא) שם נ"ק"ד: (לב) היינו בצינור חתמה אבל כשמחלקה חצורה להכשר ודלעיל בסימן תרכ"ט ס' בהג"ה וס"ג בהג"ה: (לג) מ"א שם וכו': (לד) פמ"ג: (לה) וצנעין שרד משמע שהוא סוגר דאפילו תחת הסכך ממש ג"כ אין נכון דמחזק אזהרה מן הסדין ולמטה אומנם בפמ"ג ובמה"ש וצנעין יעקב כולם אין סוגרים כן עיין בדרישה: (לו) מ"א:

הגהות ותיקונים: (א) צ"ג: (ב) ק"י:

ליקוטי דברי הרב א ובשו"ע הרב סעיף ו' פסק דסוכה כזו פסולה. ב' ובשו"ע הרב סעיף י' כתב: אבל אסור לפרוש תחת הסכך, אפילו אם הוא בעיני שאם לא יעשה כך לא יוכל לאכול כלל בסוכה מחמת הרוח שיכבה את הנרות בליל שבת וכו'. ג' בשו"ע הרב סעיף ו' כתב שלכתחילה אין לישב בה, ויש למחות בהעושים סוכה ברשות הרבים, ואין לכבד על סוכה זו.

הלכות סוכה סימן תרמ

קח באר הגולה

(כו) לא מקרי מטעור וחייב לישן שם (כו) אע"ג דלר"ח לכפוף ידיו ורגליו (ת"ה סימן ז"ב) ולא יוכל אדם לומר מטעור אני (כח) * אלא בדבר (כט) שדרך בני אדם להטעור בו (טור) ואין המטעור פטור (ל) אלא אם ינצל עצמו מן הצער אבל בלא"ה חייב לישן בסוכה אע"ג דמטעור. (מרדכי פרק הישן):
ה (ס) [ד] (לא) 'אבל חייב בסוכה: ו (ט) (לב) 'חתן ושושביניו וכל בני החופה (י) [ה] (לג) פטורים

שערי תשובה

שהיה מטעור שם ואין דרך לישן ואפי"ה עשה לנדר אכילה ע"ש ועיין בשו"מ מ"ס ר"ס סי' י"ג תשובה מהר"י דין להעמיד דברי המרדכי ומה"ד וע"ש סימן י"ד ועיין נחמ"ד בשם זרע אמת האריך דף דמי שאינו יושן בסוכה מפני הצינה או מפני שא"ל לישן שם איש ויבוא אפי"ה יאל י"ח אכילה ע"ש ומדברי א"ח והכלנו משמע דחולף אף בלילה ראשונה פטור וכן נראה מדברי הא"ר ודוקא מטעור חייב בלילה ראשונה ע"ש: [ד] אבל. ועיין בשער אפרים סימן ל"ד שהקשה דהא אכל אסור בתשמיש ובבנינים אמרין צע"כ ג' דשעת עבודה פטורים משום דכתיב משט וכו'. ומירק דהם רק דרך הוי"א קאמר' אבל בלילה אלו כן ועיין לעיל סימן מרל"ג בהג"ה ובמה"א שם ומ"ס בא"ר כאן: [ה] פטורים. ענה"ש ועיין בגור"ר כלל ד' סי' י"ג דממנו השו"מ וכל בני חופה חייבים שאין דרך לטעור עם החתן והכלה

באר היטב

ובתשובה חכם נ"ב סימן ט"ד: (ח) אבל. ואם מטעור על המת ממנו ישיבתו בסוכה ואין יכול להסירו מלבו פטור עמ"א וט"ו: (ט) חתן. עסי' תקמ"ו סי' ט"ג מש"ס: (י) פטורים. ואם בלא טרחא ועיין בגר"י שמספק בחולו שאין בו סכנה אם פטור בלילה ראשונה וכתב שמהר"ר א"ח והכלנו משמע דחולף אף בלילה ראשונה פטור וכן נראה מדברי הא"ר ודוקא מטעור חייב בלילה ראשונה ע"ש: [ד] אבל. ועיין בשער אפרים סימן ל"ד שהקשה דהא אכל אסור בתשמיש ובבנינים אמרין צע"כ ג' דשעת עבודה פטורים משום דכתיב משט וכו'. ומירק דהם רק דרך הוי"א קאמר' אבל בלילה אלו כן ועיין לעיל סימן מרל"ג בהג"ה ובמה"א שם ומ"ס בא"ר כאן: [ה] פטורים. ענה"ש ועיין בגור"ר כלל ד' סי' י"ג דממנו השו"מ וכל בני חופה חייבים שאין דרך לטעור עם החתן והכלה

משנה ברורה

מין בחול (לו) וזמן בשבת ויו"ט. אכן מפני חשש הרואים שיאמרו שמספק סוכתו בסדן אין להקל (לה) כשמספק למעלה אלא"כ יוכר לכל שמכיון בזה רק להגן מפני הרומ. ועיין במ"א לעיל בסמ"מ תרכ"ט דמ"מ לא יברך בכל זה ברכה לישן בסוכה: (כו) לא מקרי מצטער. דדרך האדם לפעמים לישן כך כפוף וראיה מהא דקו"ל שיעור סוכה שצעה לא שצעה טפחים שפדלי אין אדם יכול לישן שם אם לא בכפיפה גופו ואיכתי' (ט) ולפי"א אפילו לא עשה אחרת דחוק ור' לישן ג"כ מחוייב לישן (ס) וכתב בספר נהר שלום דמ"מ מי שהוא מעונג וקום ליה בגויה דלדידיה הו' מטעור לישן שם בכפיפה (מ) אה"נ שפטור מלישן שם [ואעפ"כ (מא) יואל ויהי דמ"מ מי שהוא מעונג וקום ליה בגויה דלדידיה הו' מטעור לישן שם בכפיפה (כו) אע"ג דצריך לכפוף ידיו ורגליו. היינו אף אם אין לו ענה האין לפשוט רגליו חוץ לטובה לכו"ע לא מקרי מטעור בך וחייב לישן שם ואף שצריך ליהור שיהיה השולחן ג"כ בחוץ הסוכה דאל"ה חייבין שמה יושן אחר שולחנו וכלעיל בסמ"מ מרל"ד: (כח) אלא בדבר וכו'. דאל"ה אף שהוא מטעור אמרין בטלה דעמו אלא כל אדם: (כט) שדרך בני אדם להצטער בו. אם לא (נג) שהוא מאניי הדעת וכל איניי הדעת מטערי' בזה: (ל) אלא אם יציל וכו'. דהטעם דמטעור פטור משום דענין דירה בעיין ואין אדם דר במקום לבר כן שיוכל להגלל מזה בביתו וה"נ בסוכה: ד (לא) אבל חייב בסוכה. דאע"ג דמטעור פטור מן הסוכה (מד) ה"מ נראה דממילא בגלל לו (מה) מחמת הסוכה אבל הכא אינו דקמאער נפשיה אינני ליה ליחוד דעמיה כדי לקיים את המצוה. כתב בספר תניא אם המת היה חביב כ"כ שאין יכול להסירו מלבו פטור. ומיירי שמטעור ישיבתו בסוכה [מ"א] ועיין בספר ישועות יעקב (מו) שחולק בזה על החתם. בפ"מ מסתפק לענין אונן בחו"מ או אפילו ביו"ט כשרואה לקבור ע"י נכרי ביו"ט ראשון או ע"י ישראל ביו"ט שני דאז חל דיני איניות (מו) אם חייב בסוכה ע"ש ובספר בכורי יעקב מנוד (מח) שהוא פטור ע"ש: ו (לב) חתן וכו'. דאין שמה (מט) אלא בחופה חופה נקרא מקום המוכן לשיבת חתן וכלה (הרא"ש) ואין יכולין לאכול בסוכה ולשמות בחופה דאין שמה (נ) אלא בחופה חופה ומיירי שגשג ערב הרגל או קודם דאין נשואין ששים במועד כדלעיל בסמ"מ תקמ"ו: (לג) פטורים מן הסוכה וכו'. ויש (נא) מחייבין אותו דס"ל דלפטר לאכול בסוכה ולשמות בחופה וע"כ הסכימו (נג) אמרונים דראוי לחתן

שער הציצין

(לו) שם: (לה) כן הוא דעת הרוקח [וכשמספק חתן הספק אין למוש בזה מפני הרואים] אבל דעת העו"ש לעיל בסמ"מ תרכ"ט אין משמע כן כמו שכתבו שם לדידיהו גם חתן הספק י' ליהור בזה ומ"מ כיון שהוא רק לענין להחילה נראה דיש להקל כמוהו במקום הדחק כדי שלא יטעור לאכול חוץ לטובה: (לט) א"ר ונהר שלום וכן מוכח מה"מ והגר"י דלא כט"ו: (מ) ויעובדא דרב יוסף ב"ר כ"ח ע"א: (מא) והפמ"ג שכתב דאין יואל י"ח אפטר דרך אשיה קא'. ודע עוד דהנהר שלום וכן הפמ"ג כתב דבר חדש בדא"ש בזה אם עשה סוכה לכתלה שאינו יכול לפשוט רגליו אינו אלא אף בלילה כיון שהוא מטעור בשניה ולענ"ד מדברי הר"ן לא משמע כן דו"ל גבי סירחא דגריגשתא לא שיהא ריחה מאוס לכל דא"ה מיפסל'ה הסוכה כדאמרין לעיל הני שו"א ושאלרי אין מסככין בהם דכיון דקני ריחיהו שיק להו ויפיק אלא הכא דמטעור אינו לחודי עסקין עכ"ל. הנה משמע מנחמא וכן מר"ן דבאכילה יואל זה אף דבשניה אינו יואל זה משום מטעור הרי דס"ל דכיון דקו"ע אינם מטערים לישן שם גם הוא יואל עכ"פ באכילה וז"ע: (מב) פמ"ג: (נג) ע"י והנה המ"א ראה ג"כ לישן קושיה הט"ו וכתב דבעינן שיהא דו"ע"ה שהוא מאניי הדעת והנה כל הראשונים שהעתיקו דינא דרב יוסף לא הזכירו פרט זה ומשמע דכיון דהוא יודע צעמ'ו שהוא מאניי הדעת דיו וכן צ"ח משמע ג"כ כהט"ו ובכזרי יעקב כתב ג"כ שאין דברי המ"א מוכרחין: (מד) גמרא: (מה) גנון מפני החמה או צינה או סרחון [רש"י]: (מו) וכן בשאר ראשונים לא מלאמי ד"ו: (מז) דלפטר דאון לא פטור רק ממ"ע בלב ואל מעשה ובסוכה יעבור בקום ועשה כשיאכל חוץ לטובה [שם בפ"מ]: (מח) דהא הטעם דאון פטור מכל המצות הוא מטעם עוסק במצוה פטור מכל המצות וע"י שעוסק במצות טרדת קצורה א"ל לעסוק במצוה אחרת וא"כ כל מצוה שצריך לעסוק בה בין שהוא בשו"מ בין שהוא בקום ועשה פטור ממנה ולכן מוט"י פטור שצריך מעשה לטוב דיו [אכן בת"י חייב להשתנות שזה א"ל מעשה] ולכן גם מסוכה פטור דהא צריך מעשה לילך ולישן בסוכה וראיה לזה שבר' חתן ושושביניו והולכי לדבר מצוה פטורים מכל המצות מאותו טעם שאין פטור דהיינו מטעם עוסק במצוה פטור מכל המצות ובהם מוצא פטורים צריכה גמרא ד"כ פטורים מסוכה וא"כ ה"ה אונן עכ"ל ונפטר בכרי יוסף יו"ד סימן שמ"א מנוד דכשרואה לאכול בו אף דא"ל לצורך המצוה א"מ צריך לטוב דיו ולא יצטרך ענטי' עכ"ל: (מט) גמרא: (נ) גמרא ובסוכה גופא א"ל שהוא חופה משום דבר חתן [פלי שהמקום פרוץ שאין לו אלא ג' דפנות] והוא נוש לשמה שם עם כלו [שם בגמרא] וא"כ בזה"ל שמהנינו לעשות ד' דפנות לטובה צריך לישן בסוכה [מ"א] אבל בא"ר הביא בשם רי"ז שכתב סתם שצ"ח לחתן לעשות חופה במקום צר ודמיון ובכ"ז שאלו יכול לשמות עם כלו שאין הסוכה מקום סגור וגם נאור זרוע מלאמי חו"ל משום דבר חתן דטובה אינה מרווחת וכן שם מקום מרווח דליכנסו שם כל בני החופה עכ"ל וכל אלו טעמים שייך גם בסוכה של ד' דפנות: (נא) רא"ש ושי"פ: (נב) א"ר ודה"ח ועיין בשע"מ:

הגהות ותיקונים: (א) כ"ט:

ליקוטי דברי הרב (א) ובשו"ע הרב סעיף י"ג פוסק כהתניא דפטור. (ב) ובשו"ע הרב סימן מרל"ט סעיף י' כתב: ולכן עכשיו שנוהגין לעשות ד' מחיצות לסוכה, אף החתן חייב בסוכה. (ג) בשו"ע הרב סעיף י"א כתב כהמ"א דידרע שהוא מאניי הדעת.

מִן הַסֻּכָּה כָּל ז' יָמֵי הַמַּשְׁתָּה. [ו] (לד) * (וסעודה ד"מ וכן הסעודה שאוכלין אצל היולדת חייבין בסוכה) (מהרי"ק שורש קע"ט): ז (לה) * יְשׁוּלוּחֵי מַצּוֹה (לו) פטורים מן הסוכה (לז) כ"ב ביום ובין בלילה (לה) (וע"ל סי' ל"ח): ח (לט) * יְהוֹלְכֵי דְרָכִים בְּיוֹם (מ) פטורים מן הסוכה ביום (מא) וחייבים בלילה הולכי דרכים בלילה פטורים בלילה וחייבים ביום: הגה ודוקא כשיכולו למנוח סוכה (מב) אצל אס אינם מוצאים סוכה יוכלו לילך לדרסא אף שלא ישנו בה לא יום ולא לילה כשאר ימות השנה שאינו מניח דרכו משום דתו (ר"ן פ' הישן) ואע"פ שאינו הולך רק ביום פטור אף בלילה (מג) דאין לעשות לו שם דירה וההולכים לכפרים לתבוע מוצמיהם ואין להם סוכה באותן הכפרים (יא) [ו] יתמירו על

באר היטב

שערי תשובה

בתוך הסוכה אלא אלו אוכלים לבדם כו' ע"ש ומכ"ש דהר"ש אפילו בחמץ גופי מחייב וא"כ בקוראין י"ל דמודים להר"ש ע"ש ועיין בחיים שאל ח"ב סי' ל"ה שכתב ג' דקוראים שאינם רשאים לטעום סעודתם ביום ולא בלילה וכן מופה מיקרי והב"ד דברי גו"ר וכתב שהעיקר בדבריו וכן כמדהמה קרוב לודאי שמהגני ירושלים מוצ"כ שהחמץ וצני חופה קוצעים סעודתן בסוכה ע"ש: [ו] וסעודה דגית. עיין במג"א דלע"ג דהיי סעודה מצוה מ"מ אינה כ"כ כסעודה נשואין ודי' ב' אנשים וע"ש דסעודה שלפני המילה צלילה לא היו סעודת מצוה דלא כנ"ש. ועיין לעיל סי' תקנ"ב ועיין בל"ר שכתב דמהרי"ק שמתנו מקור הדין דחייב בסוכה לא מיירי מסעודה דגית מילה ד"ל דמותר כיון שנוכח בש"ס פקד ר"א דמילה ומוס' שם אף דשקיל וטרי בשטע בן דהיינו הסעודה אלא היולדת שאינה מצוה כ"כ. מיהו י"ל אפסכא דברית מילה אפסד דלסוף. (וע"ש שכתב דמותר והוא ט"ס וצ"ל דלסוף) חוץ לסוכה שאין צריך להיות אצל היולדת אצל שטע הבן שרגליו אצל היולדת דוקא מתספקא ונראה דשמיני עשרת יש להקל בשנייה והוא פשוט. וע"ש במהרי"ק דלענין אכילת פירות בעתהא כמו שרגלים המיקל לא הפסיד ע"ש ופי' מ"ש סי' תרנ"ט דמותר בין ופירות אפי' קצב עליהו א"כ אין צ"מ מה רק במתמיר ועיין בא"ר ס"ק כ' דאפסד דה"ה אולבין מיני תרומה ולכן כתב בשם מהרי"ק דגם בני הסעודה שאוכלים אצל היולדת דלא לא בני סוכה: [ו] יתמירו. עכ"ל ועיין במג"א דלפ' במקום כוונת חייב לעשות סוכה וכתב בל"ר דפשוט שאם

ביאור הלכה

שהר"מ העיר בה על דברי הר"ן ע"ש אולם אם הוא מאניח הדעת גם הטור מודה דפטור כמו שכתב הר"מ והט"ו ושא"י וכמו שכתבתי במ"ב: * וסעודה דגית מצוה וכו'. עיין במ"ב מ"ב סי' כ"ג בשם המ"א דדי להם בעשרה אנשים ומשמע מה דאם הסוכה קטנה מהכל אף עשרה אנשים מותר חוץ לסוכה ולפי מה שהעתיק הגר"א העפעס דלאו מצוה מדאורייתא היא שיהיה הסוכה כמו יגשואין אפילו באופן זה אסור חוץ לסוכה וכן בפמ"ג מזה דאין ויהלך בה בכל גווני. וכן בסעודת אירוסין ופדיון הבן ובר מצוה וקיום וכדומה פשיטא דבני סוכה [בגדרי יעקב] עוד כתב שמי שיש לו סוכה קטנה מותר לנמנו לו סוכה גדולה במה"מ לנורח סעודת דגית מילה דהו' לנורח המועד ואף לנורח המועד ג"כ לא מותר רק צניעה מ"מ הכא ניכר דלנורח המועד הוא ונכיר מותר לעשות בפריסתא כמטעל סימן תקל"ג ס"ד עכ"ל: * שלוחי מצוה וכו'. עיין במשנה ס"ס"ק קק"ט דדוקא כשהיא כולה ל' ואין בה הנאה לעצמה אצל הנוכח בשכר ועיקרו של השליח להנאמן מתכין לא נפטר עי"ה ממנוח סוכה ע"ש [פ"ח] ועיין לעיל סימן ל"ח דה"ס ותגריהם כו': * הולכי דרכים ביום וכו'. דע דלחורוס מחולקין בפירושו דעם הלשם דמה שאמרו פטורין ביום היינו שא"כ להמחין מלאכול עד שיגיע לסוכה ואם לא שידמין לפניו סוכה בעת האוכל בלי טורחן ומה שאמרו וחיבין צלילה היינו כשהא ללון במקום שבו מחייב לחפש קצותיו אולי יש שם סוכה לאכול ולישן שם אמנם אם נודמן לו שכן שם אין הנכרים שאין שם סוכה וקצותיו אין יהודים פטור מלעשות שם סוכה ולפי דבריו מה שאמר הרמ"א ודוקא כשיכולו למנוח שם סוכה הוא כפשיטא כמו שכתבנו חוה"ג כ"כ מה שכתב הרמ"א בקוף דבריו ואע"ג דיש להקל ר"ל דמה שאמרו וחיבין צלילה היינו דוקא כשמוצא סוכה במקומו. ודעת המ"א דמה שאמרו פטורין מן הסוכה ביום היינו אף כשהגיע למלון פטור לטרוח לעשות שם סוכה בעת האוכל כיון שדעתם לילך לאמור וחיבין צלילה לעשות שם סוכה כיון שגם שם אפילו אם לן אצל נכרי אם יו' לו שם ממה לעשות סוכה ונאפילו אם צריך להוציא ע"י מעט מעות אפשר לזרז להשחל ע"י. אמנם אם לא לכפר קמון לעת האוכל א"כ לא המחין על עשיית סוכה כמו בירידת גמלים דלא אמרין שימחין מלאכול אלא היינו שבעשיית רוצה לאכול ואין לו סוכה פטור ה"ה מה. ולפי דבריו מה שכתב הרמ"א ודוקא כשיכולו למנוח

מוצאים סוכה וכו'. ר"ל שהשחל ולא מצא סוכה קצותיו יוכל לאכול וללון באותו מקום בלי סוכה (א) ואינו מחייב לעשות סוכה והא דמקיים יוכל לילך לדרסא ר"ל אפילו אם הוא יודע צימור שיהיה שם סוכה א"כ ימנע לאכול וימנע דלל ידינו משבו כעין מדורו וכנ"ל בסקל"ט: (מג) דאין לו לעשות שם דירה. ר"ל היכא דאין מוצא סוכה (סב) אין מחייב לעשות מחדש: ואע"פ

שער הציון

(נג) רש"י ופ"ס: (נד) פוסקים: (נה) גרימא: (נו) רש"י ור"ן: (נז) מ"א ושא"י: (נח) לטע: (נט) אחרונים: (ס) כ"מ מח"א כפי מה שביאר דברי הלשם וכוון הוא: (סא) לטע ושא"י ופי' מה שביאר בזה"ל ודלא כמ"א: (סב) וקראה בשם דירה ע"ש מאמר הגמרא לא מדרת קצב וכן בירית עכ"ל ולפי דברי המ"א אינו יודע אף יפרש דברי רמ"א אלו:

הנחות ותיקונים: (א) כ"ס:

ליקוים דברי הרב: (א) ובש"ע הרב סעיף י"ד פסק דחייב לעשות סוכה, והביאו בבה"ל.

הלכות סוכה סימן תרמא תרמא

קט באר הגולה

ענמן לשוב לנתיבות ככל לילה לאכול בסוכה (מד) ואע"ג דיש להקל (מה) מ"מ המחמיר תע"ב (צ"י) פ' שם גבייתא
 בשם א"ח: ט (מו) שומרי העיר (יב) ביום פטורים ביום וחייבים בלילה שומרי העיר בלילה
 פטורים בלילה וחייבים ביום: י' שומרי גנות ופרדסים פטורים בין ביום ובין בלילה ישאם
 יעשה השומר סוכה ידע הגבש שיש לשומר מקום קבוע ויבא ויגנוב ממקום אחר לפיכך אם היה
 שומר כ"י של תבואה שיכול לשומר כולה ממקום אחד חייב לעשות סוכה במקום ששומר: הגה
 (מו) והעושין (יג) יין אלל העובד כוכבים בסוכות פטורים צ"ן צ"ס וצ"ן צלילה דלרביס לשומר שלא יגעו
 העובדי כוכבים (הג"מ פ"ו בשם סמ"ק וכל ט) ואם הוא נענין שא"ל שימור חייבין:

א מיתמר דרב
 חקלה חקלה
 מ"ב ב גבייתא
 סוכה מ"ו ב כרב
 הנהא שם

תרמא שאין מברכין שהחיינו על עשיית הסוכה. ובו סעיף אחד:

א "העושה סוכה בין לעצמו בין לאחר (א) אינו מברך על עשייתה (ב) אבל שהחיינו היה
 ראוי לברך (ג) * כשעושה אותה (ה) לעצמו * אלא שאנו יסומכים על זמן שאנו אומרים

שערי תשובה

אין הכוחים מניחין לעשות סוכה דפטור והו"ל כשהוא וא"ל להניח בשביל זה
 עסקיו ע"ש ועוד כתב א"ר דמאמר גרש"י דף כ"ו דהולכי דריס צלילה
 דפטורים צלילה דלף צלילה הראשונה פטורים ע"ש:

דפטורים צלילה דלף צלילה הראשונה פטורים ע"ש:
 שנקנס לסוכה: (יג) יין. ואם היין מונח בתוך כרף לישב בסוכה מ"א ע"ש:

(ה) לעצמו. אבל כשעושה לאחרים היה ראוי שיברך הבע"ה שהחיינו עס"י תקפ"ה ס"ב ודווקא דבר שעושין אותו משנה לשנה

ביאור הלכה

סוכה היינו לעשות סוכה (כן ביאר הפ"מ ל' דבריו) ומה שכתב הרמ"א ואע"ג
 דיש להקל היינו כיון שהגיע עת האוכל ואין לו סוכה מ"מ יחמיר לשוב
 לנתיבות דפסע דהיה לו לעשות סוכה אחת שעות מקודם כשנא שם בתחלת
 הלילה ע"ש והנה הגר"ו וד"ה העמיקו דברי הרמ"א דמה שאמרו וחיפין
 צלילה היינו לעשות שם סוכה אבל צנדי שע וז"ל מלרדן דכדרי הלש
 דלש יטעך לעשות סוכה א"כ יעמוד זה רוב הלילה או עכ"פ אחת שעות חה
 לא היו כעין מדורו וכן הגאון ר"י עמדין כתב דמה שאמרו וחיפין צלילה
 היינו כשאפשר להם להשיגה בקלות וכן משמע מביאור הגר"א דמה שאמרו
 וחיפין צלילה היינו כשמוצא סוכה במקומו אח"כ מלאמי דרבינו משה
 (מבאר דברי הרמב"ם) שכתב דהיה ח"ל וחיפין צלילה חס מגיעים
 למקום שיש שם סוכה אבל אם דריס צלילה במקום גרים שאין שם סוכה
 פטורים עכ"ל וגם גאון רמ"א דחוק מאוד לפי דברי הרמ"א לכן סתמתי
 צ"מ דעמ הלש והאחרונים העומדים בשיטתו. ומה שהקשה הרמ"א על
 הלשם כפי מה שביארנו מיושב הכל וכמו שפסק הרמ"א והעבד ישע:
 * כשעושה אותה. ודוקא כשעשה אותה מן השליש לחג אבל קודם ל'
 אע"פ שפסקה בשעשה אותה לשם חג כמבאר סימן מרל"ו

מכ"מ לא מקרי שעת עשייה לברך עליה זמן עיי"ש: * לעצמו. משמע
 דכשעושה אותה לאחרים אינו יכול לברך שהחיינו ורק הבע"ה צ"ל בעצמו יברך
 שהחיינו כמ"ש הרמ"א ועיין בפמ"ג והא דקמס הרמ"א לעיל בסימן תקפ"ה
 ס"ב דלפילו היכי שכבר יא' ומנכר להוציא אחרים אפ"ה יברך שהחיינו הסם
 הלא איירי שמי שעדיין לא יא' עומד בלדו ללכת בנכרת המוקפת הסם אחרין
 דיכול להוציא דשומע כעונה והוי כאלו מנכר לעצמו משא"כ בה שאינו
 מיייר באופן זה והא"ר דלס הבע"ה עומד פה ומבקשו שיכין להוציא ה"י
 דמותר ק' העלמי מדברי הגר"א שם אלא שכבר העלו האחרונים שם דלס
 יוכל לברך בעצמו אין כדאי שיצאו בנכרתו דע עוד דמדברי המוסקפות דק'
 מ"ו ד"ה העושה סוכה לעצמו משמע דלכ"י לא יוכל לברך שהחיינו כשעושה
 בשביל אחר מדמ"ל להאי מנא דאין מנכר לעשות (ר"ל וא"ל אין עשייה

עיקר המצוה וע"כ אין מנכר שהחיינו בשביל אחרים) ולפ"י מצוה עשייה
 אחרים ולשיטתם נראה ג"כ מה שהקשנו מסימן תקפ"ה אדרכא דהסם
 אחרים משא"כ בסוכה דעיקר המצוה הוא היציבה בסוכה ולא העשייה: * אלא שאנו וכו'.
 זמן בשעת קידוש על יי"ט וכו' ע"ש ורואיני בנכרי יוסף שנתפסק ג"כ מה והעלה דלדעת המוסקפות והר"ש והר"ן וכל זו וא"ל לא יברך אבל לדעת
 הרמב"ם

שער הציון

(א) הגר"א: (סד) מ"א בשם הירושלמי: (סה) ואפשר אם היא מוקפת חומה וא"ל לשמור רק דרך השער היו דיו ככר של חטאה המצוה לקמיה
 ללכך לעשות סוכה במקום ההוא: (סו) מ"א ושא"ל: (א) מ"א בשם המרדכי: (ב) גמרא: (ג) ולפלא קמא שלא העמיקו הרמב"ם ועו"ש דין זה ואולי
 שמתכו על מה דנהיגין במעטני לקדרי כד"ג כולה אכסא:

הערות והארות: (1) עיין סי' תרס"א ס"ק א' לענין לצאת בזמן דסוכה, אם בירך אותה שלא בשעת עשייתה ושלא בחג:

(ד) על הכוס של קידוש: הגה ואם לא אכל לילה ראשונה בסוכה אע"פ שצריך זמן צמיחו (ה) כשאוכל (ב) [א] בסוכה לר"ך לנכך זמן (ו) משום הסוכה ואם צריך זמן בשעת עשייה סגי ליה. (ר"ן פרק לולב וערבה):

תרמב ובו סעיף אחד:

א * אם חל יום ראשון של סוכות (א) להיות (ב) בשבת אומרים בערבית ברכו: אחת מעין שבע וחותם בה בשבת (ב) בלבד:

תרמג סדר הקידוש. ובו ג' סעיפים:

א * סדר הקידוש (א) יין קידוש וסוכה (ב) * ואח"כ זמן (ג) לפי שהזמן חוזר על קידוש היום ועל סוכה נ"ו

שערי תשובה

באר היטב
אכל שופר ומגילה שעושין אותן לכמה שנים אינו מצריך שהחיינו על עשייתן ונר תנוכה נמי אינו מיינכר שעושה לשם מלוא מרדכי מ"א: (ג) בסוכה. ר"ל ציוס צריך לנכך זמן וכו' והצ"ח בתשובה סי' קל"ב חולק וכתב אם צלילה הראשון ירדו גשמים צאופן שלא אכלו בסוכה כל עיקר וקדשו וזכרו צדית אין לנכך זמן למחר ציוס א' כשנכנסין לסוכה לישב צה כדי שלא להכניס עמנו צספק צרכה לצטלה דלא כהרמ"א סי' תרמ"א עכ"ל ע"ש. ומהרמ"י בספר משאת משה סי' ה' דחה דציוס וכתב דלר"ך לנכך וכדברי רמ"א ע"ש. ואם לא אכל גם ציוס הראשון בסוכה או כשאוכל צליל שני בסוכה צריך לנכך לישב בסוכה ואח"כ זמן מ"א צסי' תרמ"א ע"ש ועמ"א צסי' זה ס"ק צ' מש"ש. ואם לא צריך זמן כלל צליל ראשון עסי' תע"ג ס"ק א' מש"ש. וצאר היטב אשר לפני כתב כאן דברים אשר לא כתב ע"ש ודו"ק:

(א) צצבת. ואז אין אומרים מערבית צליל ראשון וצליל צ' אומרים מערבית של ציוס ראשון ועסי' תפ"ט ס"א:

חג על עשיית הסוכה אפי' בחול פטור זמן דחג דסוכה מכת חג קאחי ע"ש תשובת ה"ח שהביא שם דעת פוסקים אלו וא"כ י"ל דע"פ הו"ע זמן דליל ראשון כאלו צריך על עשיית הסוכה וציוס שלא היה לצטלה פטור זמן דחג ואל" לנכך ליל שני וממנה ספק פוסקים אלו (נהגו כן) ע"ש אכל עמה אין מנהג זה כלל בסוכות רק צרי"ה לחוד וכו' לא וכדעת המג"א ועיין בדגול מרצבה משמע קצת שדעתו כה"ח בתשובה דלף שצריך צלילה זמן צציוס אין מצריך ציוס על הסוכה ע"ש:

משנה ברורה

השלימה עכשיו או שחידשה בהסכך [יריעת"א]: (ד) על הכוס של קידוש. שהוא קאי על מלוא סוכה ועל החג: (ה) כשאוכל בסוכה. ר"ל למחר ציוס: (ו) משום הסוכה. להצרכה שצריך מאתמול צציוס היה רק צציל החג:

א * (א) להיות בשבת. ואז אין אומרים מערבית צליל ראשון דציוס אין העולם רגילין צהם חשו שמת יטלו נרות לראות צהן וצליל שני

(א) אומרים מערבית של ציוס ראשון (ב) וה"ה כשחל ז' של פסח צצבת אומרים צמוצאי צבת המערבית השי"ך ליוס ז' וה"ה צצבת אומרים המערבית של שמיני עזרת לצד ליל א' וצ' של פסח שאומרים צליל צ' השי"ך לליל צ' משום צבור לקפירה [פמ"ג]. אין אומרים (ג) צמה מדליקין: (ב) בלבד. שלא נתקנה אלא עבור צבת צלנד. צבור כתב צאהצה מקרא קודש וצמהגיס שלנו כתוב (ו) וא"א צאהצה:

א * (א) יין קידוש וסוכה. שא"ל לנכך (ב) על הסוכה קודם שינכך על קידוש היום. שהרי מתחלה נתקדש היום ואח"כ נתחייב לישב בסוכה: (ב) ואח"כ זמן. ואין צ"מ (ב) צין שהסוכה הייתה עשויה ועומדת עם הסכך מכבר וצין שעשאה קודם חג הסוכות כיון שלא צריך עליה או צשעת ועשייה א"כ מוטל עליו עכשיו לנכך זמן על קיוס המלוה. אם לא צריך זמן צלילה יוכל לנכך כל צצעה ואפילו צלא כוס דזמן יוכל לומר אותו אפילו צשוק [גמרא]: (ג) לפי וכו'. ומ"מ (ג) צדיעבד אם עבר וצריך זמן ואח"כ סוכה אינו חוזר לנכך זמן

שער הציון

(א) מ"א: (ב) פמ"ג: (ג) גזירה משום יו"ט שחל צע"ש שאין אומרים צו עשרתם צו' שאין מעשירין ציו"ט לכן א"א אותו אפילו כשחל יו"ט צצבת עמנו. לטע: (ד) וכו' צתצצין. ד"מ וכו' צלטש: (ה) לטש והאי טעמא דלטש הוא רק לענין לכתחלה אכל לא לעיוצא: (ב) עיין צה"ל: (ג) דצגמרא אפילו רב ורבה צצ"ח לענין לכתחלה אי סוכה קודם משום דהוא חוצה היום או זמן קודם דהוא מדיר ויהי דאין פסקין כצד היינו לענין לכתחלה אכל צדיעבד גם רב מודה דלא ידוע ממה אחרונים דטעם זה שכתבו הטע"ע אינו עיקר הטעם (עיין צצ"ח ועי' וצ"ה) אלא משום דרב דאקדמיה משום דהוא חוצה היום וע"כ צודאי יאל צדיעבד:

הלכות סוכה סימן תרמג

קי באר הגדה

מצות סוכה: ב * להרמב"ם (ה) [א] (ד) מקדש מעומד ומברך (ה) לישב בסוכה ויושב ואח"כ מברך זמן (ואין נוהגין כן אלא מקדשין מיושב וכ"ד הר"ש): ג (ו) יבשאר ימים מברך על הסוכה קודם ברכת המוציא יונוהגים לברך על הסוכה (ו) אחר ברכת המוציא קודם שיטעום: הנה הכי נוהגין בחול [ב] (ח) אצל בשנת יום שיש בן קידוש (ט) מברך לאחר קידוש (מרי"ם) ולא שבת צבית

שערי תשובה

באר היטב

(א) מקדש. כתב מ"מ מדרג העולם לישב ב' או ג' צעלי צמים ויותר בסוכה א' וממתינים זה על זה בקידוש מפני הכבוד לא יפה הם עושים לדאגתו לא יקדשו צידד דמרי קולות לא משמעתי ועס' רפ"ד ס"ה. ובס' מפ"ח סק"ג כתבתי בשם הח"י דשפיר למיעבד הכי ע"ש. וראוי לומר דברכה דסוכה בקול ובמשיכה בניגון כשאר ברכות קידוש וה"ה בכל שאר הברכות ירגיל לומר בקול רם כי הקול מעורר הכוונה של"ה:

שכנה"ג דביום שיש קידוש האומר ברכת סוכה בברכת המוציא טועה אלא יאמר בקידוש. ובדבר שמואל ס' רע"ו כתב שיש פקפוק אם יש להפקידי בקידוש היום בברכת סוכה בין ברכת היין לשמיה כיון שלא נמקנה מהקדמונים ולא הוכרזה בתלמוד ואין בשמיה היין אספור לוי לטובה עכ"ל ולכן דעתי כיון דבקידוש אין זה סידור ברכות אחרות מברכים על הסוכה או קודם ברכת המוציא או אחריה כו' ור"ל לבל מר דלאות המו"ק דלמחר"מ יברך קודם המוציא

משנה ברורה

ביאור הלכה

המ"א בשם הב"ח ויש מאחרונים שכתבו שגם הב"ח מודה לזה אלא שיש ט"ם בדבריו וכן מוכח להענין ט. ומה שכתבנו כיון שלא בירך עליה בשעת עשייה דלס' היא מברך בשעת עשייה או ברכת הזמן קאי רק ארגל וע"כ לברך לברך זמן ואח"כ סוכה ולדעת המוסקפות והר"ש א"ל לברך מה כלל ברכת הזמן דברכת הזמן שברך קודם הסוכה מהי ממילא גם לרגל וזמן שכתבנו בסמ"ח. עוד כתב המ"א דלס' לא בירך זמן כלל ראשון מברך כל שבעה [אגמרא] ולא אבין! דהלא ק"ל דאפילו בליל שני מברך זמן משום רגל וא"כ אפילו אם לא בירך בליל שני ג"כ מברך כל שבעה משום רגל (דלית דומה זמן דרגל לזמן דסוכה דזמן דסוכה אפילו אם בירך קודם הסוכות בשעת עשייה יולא זה ולכן בליל שני א"ל לברך זמן משום סוכה דיואל בנה שברך מאתמול משא"כ לענין זמן דרגל אם היום שני הוא רגל אינו יולא בנה שברך מאתמול ברכת הזמן אף שכיון גם משום רגל ונאמח בגמרא לא נזכר ליל ראשון ד"ל. אגמרא אי לא בירך האידנא מברך למחר או ליומא אחרת ויוכל לומר דמח"ל לענין ליל שני שייך ג"כ לומר אי לא בירך האידנא וזמן וכן בירך החיים בדינא ו"ע: * להרמב"ם וכו'. ואין נוהגין כן וכו'. ונצי"ב הגר"א מצד דעת הרמב"ם ועיין גמור וקניעה דדעמו דבקידוש הכי שהוא מוציא מה לאחריס בודאי יש לנהוג לקדש מיושב וכלעיל בסמ"ח קס"ו ועיין בסמ"ח רע"א ס"י הג"ה ונמש"כ שם צמ"ג סק"מ בשם הגר"א:

תחלה חיך שנכנס וישב זה לסעוד סעודתו וראוי לסמוך הברכה להשיגה כל מה דאפשר אך העולם לא נהגו כן דמסיים: (ז) אחר ברכת המוציא. כדי שיחמיל (י) נסעודה דעל ידה הוא עיקר חיוב הסוכה ואח"כ יברך ולא היה הפסק בין ברכת המוציא לאכילה לדורך סעודה הוא כמו קידוש: (ח) אבל בשבת ויר"ט וכו'. פי' שאו (י"א) מקדש על היין ואומר על הכוס סוכה וזמן כלעיל ואח"כ המוציא על הפת ואם מקדש על הפת אומר המוציא וקידוש וסוכה וזמן משא"כ בחול שאין שם אלא המוציא מברך על הסוכה חיך אחר ברכת המוציא: (ט) מברך לאחר קידוש. דלא הוא (יב) זמן התחלת הסעודה (דמקודש אין רשאי לאכול) ושיין אז לברך ברכת הסוכה. ולענין סעודה שיש ויר"ט שחרית שאין בזה קידוש רק ברכת צעמאח על הכוס י"ד דיעות בין האחרונים (יג) י"א דבזה אין כדאי להפסיק בברכת סוכה בין הברכה להשתייה דעל השמיה ליכא חיוב סוכה כלל אלא יברך אותה אחר ברכת המוציא למנהגינו

שער הציור

(ד) עיין ט"ו והנה לדעמו גם הרמב"ם מודה להר"ש דלס' אכול מעומד יכול לברך לישב בסוכה דהכונה היא העכנה בסוכה כמו שכתב ותש"ז בקדש ימים רבים ולדעת הב"ח אם אכול מעומד אינו יכול לברך לישב בסוכה לדעת הרמב"ם ולאכול עלי' ברכה ג"כ אינו רשאי וע"כ מוכרח לישב ולברך אם לא שהוא אנוס ואינו יכול לישב [פמ"ג]: (ה) רמב"ם: (ו) כנ"ל: (ז) מטה אפרים: (ח) אף דעתי' כתב אפילו כשאר הימים היינו רשאי לדעת מהר"ם כמו שסיים בעמ"ל אצל דעת ש"פ אינו כן כמו שפסק המחבר סק"א: (ט) ט"ו בשם הב"ח: (י) מ"א: (יא) ונאמח ל"ד בשבת שחל בתחלת סוכות וה"ה בשבת ויר"ט שנקט הסוג (אף דשם אין שייך הסבא שזכרתי בסק"א צמ"ג) ג"כ מברך על הסוכה אחר הקידוש מטעם שזכרתי פה בקצ"ט וכו' בגמרא: (יב) כ"מ הסבא בדיבור הגר"א וכן מלחמי בגמרא מרדכי (וואגז אבאח את דבריו דמוקשים הם לכאורה ח"ל ונהגים וכו' כנ"ל כיון שזמן מולד"ס ס"ח (היינו דשם מוציא דנוהגים לברך על אכילה) הלכך ראוי שיחמיל הסעודה ורשאי ממה דאפליגו סוכה וזמן אחריו מן קודם אלמא לאחר ברכת היין או למס (ר"ל דל"ה) לפלגו סוכה וברכה היין והלחם אחריו מן קודם אלל לא דיוח לכו"ע כיון קודמין דלכך שיחמיל הסעודה ואח"כ שייך לברך על הסוכה) ח"ש אצל בשנת ויר"ט וכו' (ר"ל דכיון דלכך לעשות בן קידוש מקרי התחלת הסעודה אחר קידוש) כנ"ל בדיבור דבריו ודמשק אלעזר בירך אחר ואין מוקדקים דברי הגר"א לפי ביאורו וגם ממה דליתא בגמרא יקנה"ו אין ראייה דשם לא מיירי לענין סוכות אלא כשאר יר"ט: (יג) דבר שמואל אצל בשעת יר"ט וכו' בסמ"ח ויש המעתיקו הגר"א לנהלס:

הערות והארות: 1) עיין תע"ג מ"ב ס"ק א' ושה"צ שם אות ג' לענין זה:

א"קו"ם דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב: ונוהגים שאין מוקדקים לעמוד וכו' אלא מקדשין אפילו מיושב ואף ברכת לישב בסוכה וכו', וגם אינו מחלק אם מוציא אחרים או לא.

ואכל בסוכה או איכפא עיין לעיל סימן רע"ג סעיף ז':

תרמד סדר ההלל כל ימי החג. ובו ב' סעיפים:

א (א) שחרית אחר חזרת"י (ב) התפלה "נוטלין הלולב ומברכין (ג) על נטילת לולב (ד) יושבתינו וגומרים ההלל (ה) וכן כל שמונת ימי החג (ו) יומברכים לגמור את ההלל (ז) בין צבור בין יחיד (ח) ואין מפסיקין בו (ט) אלא בדרך שאמרו בקריאת שמע (י) באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם ואם פסק באמצע ושהה אפילו כדי לגמור את כולו א"צ לחזור אלא למקום שפסק: ב' בהלל אפילו עשרה קורין כאחד:

א כתיב סוכה
מ"ו ב הראש
ומה דרכי
דמקד לו אכסא
דקדושה ה"ו גולג
מברכין ליה בשעת
נטילה ג יינחיו
לעיל סימן תפ"ח
ד גס ו' יינחיו
שס ה גס ו' יינחיו
שס

באר היטב

(א) שחרית. א"א אל נא ביום א' דסוכות: (ב) ושהיינו. ואח"כ יעננו. ואם לא בירך זמן יום ראשון מברך כל ו' מתי שזכור. ואם בירך ביום ראשון שוב אין מברך יום ז' שהיינו ר"ן והגמ"י מ"א:

דעת מה"י דפס' כסנין אין לברך עליו ברכת סוכה אף בזמן מנצלה ודלא כגו"ר כמח"ס ס' תרל"ט ולפי"ו לא היה מקום לברך ברכת סוכה כלל אך מה דקממדר ליה בקידושא י"ל ד' המח"צ מודה דהו קנע ולפי"ו כיון שכל עיקר הברכה מכה קדשות הקדוש שפיר י"ש לברך אחר הקדוש שהוא ברכת היין יצרך ברכת הסוכה ולא ימתין עד אחר ברכת גמ"מ על הפס' כסנין וכן עמא דבר לברך ברכת סוכה אחר ברכת היין אלא מי שמקדש על היין ונכנס לקטורה מיד הוזה לעשות כמ"ש הד"ש לברך על היין ועול דיו יצרך המזל וברכה סוכה אין ממתין אחריו:

משנה ברורה

אין מברך ביום ז' שהיינו: (ד) וכן כל ח' ימי החג. ולא היה כמח"ס פסח דמלגין משום דנסוכות כל יום חשוב כיו"ט בפני עצמו כיון שחלוק קרנותיו מיום שלפניו: (ה) ומברכין לגמור. עיין לעיל סימן תפ"ח ס"א בהג"ה שם דנמדינותיו המנהג לברך לקרות ההלל ועיין במ"ז ס"ז: (ו) בין צבור בין יחיד. ר"ל ולא היה כמו ר"ם ומה"מ פסח דלכמה פוסקים אין מברכין או על ההלל אפילו לזכור ונפרט ליחיד (עיין לעיל בסימן תפ"ח ס"ב) ובסימן ת"ל ס"ד דשם ההלל הוא רק מנהג של כל ישראל אלא בזה דמדינא הוא מברכין לכו"ע דין לזכור דין ליחיד: (ז) ואין מפסיקין בו וכו'. כתב המח"א כלל קמ"ו שאם הביאו לו לולב באמצע הלל מותר לו להפסיק בין הפרקים דהיינו בין מומור למומור לברך: (ח) אלא בדרך שאמרו בק"ש וכו'. הכל מוצא לעיל בסימן תפ"ח לענין הלל בשני ימים הראשונים של פסח דגומרין צו ההלל ולא כפלו הכא (ז) אלא לאשמועינן דנסוכות שזין בזה לדינא כל שמונת הימים ולדין בחו"ל גם שמחת תורה בכלל זה דגם צו גומרין ההלל דהוא ספק שמיי: (ט) באמצע שואל וכו'. ביאור כל הדברים האלו עד סוף הסימן מוצא בסימן תפ"ח במ"ז שם:

שערי תשובה

ולמח"ס דנהגים כותיה יצרך אחר המזל אמת י"ל דהיינו למברך על היין ונטול דיו מיד לקטורה משא"כ מי שמברך על היין ואינו נטול מיד לקטורה רק אוכל פס' כסנין להיות נמשך בקדוש במקום סעודה י"ל דגם לפי הד"ש י"ש להוציא מה לברך תפלה בפ"ג ואח"כ ברכת ויכא כיון דנחמא דעת מה"י דפס' כסנין אין לברך עליו ברכת סוכה אף בזמן מנצלה ודלא כגו"ר כמח"ס ס' תרל"ט ולפי"ו לא היה מקום לברך ברכת סוכה כלל אך מה דקממדר ליה בקידושא י"ל ד' המח"צ מודה דהו קנע ולפי"ו כיון שכל עיקר הברכה מכה קדשות הקדוש שפיר י"ש לברך אחר הקדוש שהוא ברכת היין יצרך ברכת הסוכה ולא ימתין עד אחר ברכת גמ"מ על הפס' כסנין וכן עמא דבר לברך ברכת סוכה אחר ברכת היין אלא מי שמקדש על היין ונכנס לקטורה מיד הוזה לעשות כמ"ש הד"ש לברך על היין ועול דיו יצרך המזל וברכה סוכה אין ממתין אחריו:

א (א) שחרית וכו'. בטור אימא דמסימין והוא משום דזרעין מקדימין למזל לקיים מצות לולב [ב"מ]: (ב) התפלה. א"א אל נא (א) ביום א' דסוכות (כ) אומר במקומו או היתה חניית סוכו שהוא ג"כ שיר ושנח כמו אל נא. במקום שמהפכין הסדר כשחל בשבת יום ראשון (ב) או ראוי לומר אל נא ביום א' ולא ביום ז' העולם לא נהגו לא לפי שלא ידעו טעמו של דבר: (ג) על נטילת לולב ושהיינו. ואח"כ (ג) יעננו וכ"מ סימן תרל"א ס"ה. והנהגה שהיינו זה הוא על קיום המצוה וע"כ אף דאחמול גלילה בירך שהיינו שם היה על מצוה סוכה ועל יו"ט וזה הוא על מצוה לולב ואם נעל הלולב ביום א' ולא בירך שהיינו (ד) יכול לברך כל ו' אימת שזכור (ה) ובשעת נטילה דוקא ואם בירך ביום א' (ו) שוב

כתיב

לשם ושכנה"ג: (א) מ"א: (ב) הרי"ש ועיין פמ"ג: (ג) מ"א וש"א: (ד) פוסקים: (ה) אחרונים: (ו) דלע"פ שום ראשון היה חול הו"ל כמו שפיר בשעת עשיה דלא [מ"א וש"א] וקצת פלא על המח"א הא כן מפורש לקמן בס' תרס"ב ס"ז ולמה כתב פה: (ז) היינו משום דיש כמה דיעות חלוקין לענין הפסקה בין חוה"מ של פסח דדינו לענין זה כר"ם ממוצא לעיל בסימן ת"ל וכן חוה"מ סוכות דממיר טפי אכן מה דחור ס"ז בענייניו דהוא לקולא אינו ידע דטדאל לא חמיר חוה"מ סוכות משני ימים הראשונים של פסח דממוצא בסימן תפ"ח להקל וז"ע:

הנהגות ותיקונים: א' ס"א:

הערות והארות: (1) עיין מ"ב ס' תרנ"א ס"ק ל"ד ובשעה"צ שם לענין לברך בסוכה ועיין במ"ב ס' תרנ"ב ס"ק ד' לענין המהדרין לברך בהנץ החמה: (2) עיין שעה"צ ס' תרנ"א אות ל"ו לענין דיעבד כשבידך שהיינו בעשיית הלולב: (3) עיין מ"ב ס' תרס"ב ס"ק ג' בשעה"צ אות ד':

ליקושי דברי הרב (א) בשו"ע הרב סעיפים ג' וד' כתב: שאין מברכין אותה קודם שתיית הכוס, ומן הדין היה ראוי לברך ברכה זו קודם המוציא, אלא שנהגו העולם לברך ברכה זו אחר המוציא.

א משנה סוכה כ"ט
וכת"ב ב שם
משנה ג לשון
הרמב"ם פרק י"ז

א לולב (א) (א) *שנפרדו עליו זה מעל זה (ב) ולא נדלדלו כעלי החירות כשר אפי' לא אגדו: הגה ומ"מ מזה מן המונחר גלולב שאין עליו (ג) פרודות (ג) לגמרי (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול):
ב (א) [א] *נפוצו עליו והוא שידלדלו משדרו של לולב כעלי החירות (ד) (דהיינו שאין עולים עם השדרה אלא תלוין למטה (המגיד פ"ח) פסול: הגה וי"ש אם נפרצו (ה) ונעקרו למטה מן השדרה (ו) דפסול אפי' אגדן (טור ור"ן פ' לולב הגזול) וכן אם (ז) נתקשו העלין כעץ ואין יכולין לחברן אל השדרה פסול (טור וי"ז) וכ"ז (ח) צרוב (ד) עלין אצל אם מיעוט עליו נעשו כך ושאר עלין נשארין (ט) * ועדיין הלולב (י) נשאר מתקנה בעלין כשר (ר"ן פ' לולב הגזול): ג *ברייתא עליו של לולב כד היא כשהם

שערי תשובה

[א] נפרצו. ע"י נחל"ט ועיין בשאילת יעב"ץ ח"א סי' ע"א כתב דלא מיבעי נשברה ממש דהיינו שנקרע ונפסק רוב רחבה דודאי פסול אלא אפילו לא נפסק ונפסק כ"א המיעוט או אפי' עדיין היא שלמה וכולה קיימת רק שנפסקה כ"כ ונפסקה באמצעה עד שחלו תלוי למטה ומונח על חלו האחר שנשברה רוב ללעומיה טריפה ונשברה השדרה כשרה ומ"מ יש לאוגדו שם שלא יפול למטה מ"א: (ד) עלין. ורוב כל עלה ועלה ב"י:

באר היטב

(א) שנפרדו. היינו כמו ענפי השבט שעומדין פרודות ויכולין לאגדן: (ב) לגמרי. ואם קצת נוטין לנדין אפילו מזה מן המונחר ליכא ט"ז ע"ש: (ג) נפרצו. ואם השדרה צעזעה נשברה ותלויה למטה ג"ל דכשר דדוקא צרוב עלין פסול דדמי לבהמה שנשברה רוב ללעומיה טריפה ונשברה השדרה כשרה ומ"מ יש לאוגדו שם שלא יפול למטה מ"א: (ד) עלין. ורוב כל עלה ועלה ב"י:

ביאור הלכה

* ועדיין הלולב נשאר מכוסה בעלין. עיין בצמח שם הגד"ל שכתב ר"ל שיעור הלולב ועיין רש"א ור"ן שכתבו וכן צדקס בעינין שיהא כל שיעורו עומד ואם נשבר מקצת העלין שדרה שמו עליו שאין נקרא עומד וכן הדין גלולב שאין שמו עליו ונקרא אופתא כמ"ש בצמח כנ"ל וכתבו ונמחקו הרבה (ב) וצמחוס חצורן נתקשו כעץ ואין יכולין לאגדן יחד: (ג) פרודות. ה"ל העלה שמה שהחמיר הרב המגיד למזה מן המונחר הוא דוקא היכי שכל עליו תלויות למטה רק שעלין עם הלולב נופצו עליו שפסול הוא כגון שנחלשו עליו לגמרי מן הלולב לא שחליות למטה וכל אין עליו עם הלולב (א) או שנדלדלו ממקום חצורן שדרה ועדיין מעורין במקצתן אלא כל שאין עליו תלויות אלא שקצת נוטה לנדין אפילו מזה מן המונחר אין כאן אומנח בצמחמר מרדכי וכן בצבורי יעקב (ד) מתפקדין על דברי ה"ל דעמס כסמימת הרמ"א דלמזה מן המונחר יש לומר שלא לטול לכתחלה לולב אפי' שוכבין עליו זה על זה ולא לנדין: ב (ד) דהיינו וכו'. ר"ל דגם זה (ה) הוא בגלל נדלדלו מאורכ השדרה אף שעדיין לא נעקרו מחצורן ויהי' אם נעקרו ממקום חצורן בשדרה ועדיין מעורין במקצת אף שאין תלויות למטה. ואם השדרה צעזעה נשברה ותלויה למטה נהיינו שמעורה במקצת ג"ל דכשר דדוקא צרוב עלין פסול דדמי לבהמה שנשברה רוב ללעומיה טריפה ונשברה השדרה כשרה אכן יש לאוגדו שם שלא יפול למטה כ"כ הרמ"א אלא הרבה (ו) *אחרונים חולקים ע"ז דלאני התם דחוט השדרה קיים וזו תלוי הכשרו שם ודאם נפסק החוט אף שהשדרה קיים טריפה כמובאר שם משא"כ בעניינינו ונפסק בגדי ישע כתב דאין כונה הרמ"א נשברה ממש (ו) דא"כ לא עדיף מנקטם ראשו דפסול אלא שר"ל מתמוטט למטה וא"כ שפיר מדמה לנשברה השדרה ולא נפסק החוט וז"ל: (ה) ונעקרו למטה וכו'. ר"ל למטה (ח) מתקום חצור העלין לשדרה נעקרו שם מן השדרה ואינם מחוברים אלא ע"י אגודה: (ו) דפסול אפילו אגדן. וה"ה צמה שכתב הג"ה למעלה שפסולין כשהן תלויות למטה שם ג"כ פסול (ט) אפילו אגדן וכו' הרמ"ז: (ז) נתקשו העלין כעץ. ואם התחיל להתקשות ועדיין לא נעשה כעץ זהו נקרא בצמח דומה לחרות וכשר אפילו לא אגדו אכן טעם האלין שצעזעה שבעלין התחילו להתקשות (י) נעשו עליהן מפורדות וכבר נבאר לעיל דלמזה מן המונחר שלא יהיו מפורדות: (ח) ברוב וצמח וכו' ורוב כל עלה ועלה ורוב ככולו (י) והוא כאלו היו הלולב בלא עלין. ודוקא אם הוא (יג) צמוד שיעור הלולב שהוא ד' טפחים כדלקמן צמחין מר"י אכן אם נשברו רוב העלין של לולב היומר מכשיעור ונשאר רוב שיעור של לולב שלם (יג) יש להסתפק אם אוליין נשר רוב הלולב ופסול או נשר רוב השיעור וכשר: (ט) ועדיין הלולב וכו'. דכלא"ה אפילו נמיטעון של העלין שנחמר פסול: (י) נשאר

מכוסה

שער הציון

(א) מ"א: (ב) עיין בעור: (ג) פמ"ג וצבורי יעקב: (ד) וכן צמח שלום אחר שהעמיק דברי ה"ל שחקיל צטוה לנדין כתב ח"ל אצל לשון המ"מ מוכח אפילו העלים עולים עם הלולב למעלה אלא שנפרדים מהשדרה איכא משום מזה מן המונחר וגם מה שכתב ה"ל שאלה הקפיד (המ"מ) אלא אם תלויות למטה ועולה למעלה לא ידעתי פירושו דנראה שם חמיר דקמרי וגם במחמ"ר ממה עליו בלל זה ע"ש: (ה) פמ"ג: (ו) מור וקציעה וצמח מאיר וא"ר ג"כ נשאר צ"ע עליו והוצא צמח"ג: (ז) ו"ל קצת דכותה המ"א שנשברה רוב השדרה ועדיין מעטות קיים ואולי סבר הנבד יעקב דנקטם ראשו אף באופן זה פסול: (ח) לטעי שרד: (ט) כן מוכח מלשון הרי"מ שהוא צמ"ג שכתב דוקא כשעלין מתאליין: (י) טור: (יא) מ"א בשם הריטב"א וא"כ הי' פסול. גופו ופסול כל ו' כ"כ שם. צמח. אכן לפי מה שפירש"י במתניין דנפרצו עליו הוא מטעם שאינו הדר וא"כ לדעת הרמב"ם וסיעתו יהיה כשר בשאר הימים וכן בא"ר בשם הכלט כתב ג"כ דנפרצו עליו לולב כשר בשאר הימים: (יג) צבורי יעקב ופמ"ג: (יד) צבורי יעקב וע"ש שכתב אם רוב השיעור הוא למעלה נראה דכשר דהא אם ילכה יחמוך אותו היומר שלמטה ועמדתו על שיעורו ואז רוב שלם וכמו צומח הגידין צ"ד סי' נ"ו אצל אם רוב השיעור הוא למטה גלולב ולמעלה נשברו צ"ע וע"ש מוש"כ בה:

הערות והארות: (1) עיין תרמ"ז שעה"צ אות י"א:

ליקושי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף ח' כתב: שאם השדרה עצמה נשברה וכו' כשר ומ"מ צריך לאגדו שם במקום הקפל שלא יהיה ראשו תלוי למטה.

גדלים גדלים ב' ב' ודבוקים מגבן וגב של ב' עליו הוא הנקרא תיומת 'נחלקה תיומת (יא) (וצרוב העליון) (טור וי"א) (יב) פסולה "היו עליו אחת אחת מתחלת ברייתו ולא היה תיומת או שכל עליו כפולים מצדו האחד (יג) וצד השני ערום בלא עליו פסול: הגה וי"א לומר דאם נחלק (יד) העלה העליון (טו) האמצעי שעל השדרה (טז) עד השדרה מיקרי נחלקה התיומת (יז) ופסול והכי נוהגין (מ"ה סי' ז') מיהו (יח) לנחמיה מזה מן המוצר נוהגין לטול לולב שלא נחלק העלה העליון כלל (יט) כי יש מחמירין אפילו נחלק (ה) [ג] קטן [ג] ואם אומר העלה אינו כפול מתחלת ברייתו פסול (כ"ג): ד' ילא היה עליו זה על גב זה כדרך כל הלולבין אלא זה תחת זה אם ראש זה מגיע לעיקר שלמעלה ממנו עד שנמצא כל שדרו של לולב מכוסה בעליו כשר (כ) ואם אין ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה או שאין לו הרבה עליו זה על זה אלא מכל צד יוצא אחד למטה סמוך לעיקרו ועולה על ראשו פסול: ה' (כא) 'לולב שיבשו' (כב) 'רוב עליו' (כג) (ואו שדרתו) (טור) פסול "ושיעור היבשות (כד) משיכלה "מראה ירקות שבו וילבינו פניו: הגה וי"א דלא מקרי יבש אלא כשנפסק (ו) [ד] (כה) בצפורן מחמת יבשותו (טור) כשם המוספות) וכן נוהגין במדינות אלו שאין

באר היטב

נמי פסול כדפסקי' בזהמה אם נמך המוח כ"כ ש"א"ל לעמוד שאפי' עור המוח והשדרה קיימים טריפה כו'. ופשיטא דלא היה הדר דגרגר מיעשה שדרתו והשדרה כל ענמה נזה מן היבש ע"פ הרוב ולכן יש לפסול אף בשאר הימים אם לא בשעת הדחק שוטטין הפסולים ומקנהא שכתב המג"א: זה דלית ליה תקנהא ע"ש. ונלגנ"ד דאם הוא קיים רק שנכפף למטה שכתב לפסול ומדמי לנמך המוח אין זה מוכרח דהאם מחמת קלקול המוח שכתבו דיינין ליה שפוטו ליפסק ואין לדמות להם כ"א בחלוצו שנימות ידבועי בש"ס ואף זה דעת הר"ף ועוד פוסקים דנקיט האיצטל לקולא משא"כ בלולב אע"ג שנכפף יש להחמיר מטעמים הנ"ל אבל נכפף לבד שהוא מחמת רכות הכד כ"ה השדרה יש לאוגדו שמה וכשר אם לא שנגלץ יום למנוח אחר כשר שראוי להיות מן המהדרים לעשות מזה מן המוצר. ועיין בא"ר שכתב ג"כ על דין המג"א דלע"ז דהאם המוח קיים ע"ש: [ג] קטן. ע"י בזה"ט וע"י בא"ר שהביא דעת הב"ח בזה"ט בשיעור המוח' נמך בשיעור ע"ש וע"י נקמן סק"ט: [ג] ואם אומר העלה אינו כפול כו'. וכעת מח"ס דש"ס ורע אמת שנה א' היו הרבה לולבים שהיו מחמת ברייתו לא היה אלא ע"ה ונמנינו עליהם ופסלנום וגרלה להכשיר בשאר הימים ואין לפסול אלא צ"י ימים הראשונים ובשעת הדחק יש להכשיר אף ביום הראשון ע"ש: [ד] בצפורן. ע"י בזה"ט ועיין בספרי שו"ת בית אפרים סי' ס"א שבאחריתו בזה שיעור הפוסקים ובמנחי לתמוה על המ"ז שהביא המג"א סי' תרמ"ו ובמנחי דנפקר בצפורן לחוד פסול לשיטת המוס' והרשב"ד שהביאו הרא"ש ג"כ בדבר מראה אולי ואף שאינו נפקר בצפורן פסול כו' שכלה מראה ירקות שבו ע"ש וע"י בשיעור ח"ב סי' כ"ח שהסיר גמור אוחס שזנעוים הלולבים שיש להם ע"י עלה ירוק שיהא נראה כחדש שהוא הידור מזה ואין צו משום כל מוסקף בצניעה זו ע"ש והביאו בזה"ט נקמן סי' תרמ"א

שיעור תשובה

משינה ברורה

מכוסה בעליו. עיין בצ"אור הלכה: ג' (יא) ברוב העליון. ורוב (יד) כל עלה ועלה: (יב) פסולה. דהוי (טו) כאלו יטעו לגמרי. והנה לדעת זו הראשונה אין שום י"מ בין שר העליון העלה האמצעיית ואם נחלקה אפילו כולה כשירה: (יג) וצד השני ערום בלא עליו פסול. ע"י בזה"ט הריטב"א: דבזה ודאי פסול כל שצנה ימים אבל צלחת אחת מתחלת ברייתו מסתפק שם עיי"ש: (יד) העלה העליון. שדרה להיות כפול כשאר עלי הלולב: (טו) האמצעי. ואם כלה השדרה בשיעור ע"ש על שניהם שם * תיומת (טו) ואם נחלקה אחת מהם פסול: (טז) עד השדרה. עיין בצ"אור הגר"א שהקדים לדליגה יש להחמיר בצ"אור דכלל פסול רובו כולו ועל מקצתו אין להחמיר כלל: (יז) ופסול. היינו בזה * הראשון (יז) אבל בשאר הימים כשר: (יח) לכתחלה מצוה מן המובחר וכו'. היינו אם יש לו לולב אחד (יח) אבל א"ל לבד על לולב של חצירו משום זה: (יט) כי יש מחמירין וכו'. וטעמם (יט) דע"י הנענועים רגיל להיות בסופו סדוק כולו ועיין בט"ו דלדעתו אין להחמיר בזה רק אם נחלק (כ) כשיעור טעם ונח"א כתב דלדעה זו יש להחמיר אפילו במשאו ועיין בזה שכתבנו בסקט"ו בשם הגר"א וע"כ אם יש לו לולב אחר"י יותר טוב לבדן עליו משום מהיות טוב וגו' אבל מדינא אין לחוש לזה כלל כ"ו שלא * נחלק רובו ועיין לקמיה בס"י דאם נמחקו ב' סדקיו או זה מזה עד שגראה כשנים פסול: ד' (כ) ואם אין וכו' פסול. העטם ככל * זה (כה) שאינו הדר: ה' (כא) לולב שיבשו וכו'. שאין (כב) זה הדר: (כג) רוב עליו. (כד) העלה העליונה המיומה * פוסל הראש"ד: (כג) או שדרתו. מיהו הרב ב"י כתב דאין מאי שיהא שדרתו יבש והעליון לחים (כד) וליכא לספוקי בזה: (כד) משכלה מראה ירקות שבו. שזה סימן שכלה הלחלוטית שבו: (כה) בצפורן. ורוב הפוסקים (כה) לא הסכימו לפירוש זה אלא שרמ"א כתב דעה

שער הציון

(יד) לצו וס"פ. ובאמת האין של מ"א סק"ג גס ע"י שייך דבשיעור כתב בה"י דבר זה ע"ש: (טו) גמלה: (טז) צ"ח וא"ר וע"ש צ"ח שכתב דאפילו ברוב פסול וכעת הא"ר דלדעת המחמירין נמקתם כשנחלקה התיומת ה"ה מה כשנחלקה אפילו אחת נמקתם: (יז) מ"א בשם ר"י: (יח) אחרונים: (יט) אחרונים: (כ) דהט"ו מלי לה כפולתה דחולין י"ח וס' פסק המצ"ס כמ"ד טעם: (כא) גמלה: (כב) גמלה: (כג) גמלה: (כד) מ"א ולפעמים י"מ מה כגון שנמניש מהשדרה מעט עד שנמך השיעור המנואר בקימן תר"ו והעלים לחים פסול[פמ"ג]. (כה) ט"ו וס"א:

הערות והארות: (1) עיין מ"ב סי' תרמ"ו ס"ק כ' לענין הדם יבש אם חזר לכמות שהיה לאחר שריה במים: (2) עיין שעה"צ אות י"א לענין הדין של הריטב"א (רמ"ה): (3) עיין מ"ב סי' כ"ט לענין שני תיומות: (4) עיין ס"ק י"ח לענין לולב של חבירו:

ליקוטי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף י' כתב שפסול אם נחלק לשנים בכל ארכו. (ב) ובשו"ע הרב בסעיף ט"ז כתב שפסול רק אם יבש רוב שדרתו או שיבש רוב עליו.

הלכות לולב סימן תרמה

ק"ב באר הגולה

לולבין מלפנין (הגהות מיימוני פרק ז'): ו' נקטם ראשו דהיינו שנקטמו (כו) * רוב העלין העליונים (כו) * פסול: הגה (כח) ואם נקטם (כט) העלה העליון האמצעי שעל השדרה פסול (המגיד ור"ן פ' לולב הגזול) (ל) ודוקא (ו) דליכא אחר * אבל ליכא אחר מזכרים עליו (מרדכי פ"ג ומנהגים): * ז' נסדק (לא) * לאם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שנראו כשנים פסול: (ה) הגה (לב) ואפ"ל לא נחלקה (ח) המיומה העליונה נענין שפסול הלולב מכא נחלקה המיומה: ח' * יש לו קוצים וצמיח בשדרתו או שנצמח ונכווץ (לג) או שהוא עקום (לד) גלפניו (לה) שהרי שדרו כגב בעל חטורת

שערי תשובה

ועי' באר סי' תרנ"א ס"ק ג' שכתב שלדעת אגודה שלא יכרוך גמי סביב ההדס משום ד"ח ר"ל למחול למה שיש ונהגים לנצוץ לולב בתימן שקורין פייט"ר וי"ל ואפשר דס"ל דל"ן טו ממשות לחול עליו ד"ח ודוקא. וגם בס' מקל"ג אמרי' דעבד לחומת לא בעל ועיין בתוס' דטובה דף ל"א ד"ה בשני עסי' תרמ"ט עכ"ל: (ח) המיומה. רק העלין שאלל המיומה

ביאור הלכה

דעם הגר"א משום דנענינו כגם סתם שדרו של לולב מכוסה בעלין משמע דנענין שיהא כולו מכוסה וי"ע כל זה: * רוב העלין העליונים. הנה הב"ח והט"ו והגר"א פירשו ונענין זה משמע מלפני דהיינו רוב ממספר העלים העליונים הנגזרים מן השדרה והוא נקרא ראש הלולב ומומח ג"ו והגר"א דלדעה זו אין יתרון להעלים האמצעיים נענין הוא והגר"א בשם הרה"מ פליג עליו ושיעור הקטומה לא נזכר בשו"ע ובלעז משמע דשיעורן בכל שהוא ודבריו נוענין מדברי הרא"ש שכתב וי"ל דנקטם ראשו מיירי בנקטם ראש רוב העלין וראשו של כל עלה ועלה אכן מדברי הר"ן דאסבר לן טעמא על כל שהוא בנקטם עלה האמצעי שהוא דומה לחוטמו של אחריו דסם פוסל בכל שהוא משמע דבשאר עלים ליתיה ראשונה דלא שייך האי טעמא אינו פוסל בכל שהוא וגם במאמר מרדכי מפקפק עליו ע"ש והנהר שלום והמאמר מרדכי מפרשים דמה שכתב בשו"ע העלים העליונים היינו השני עלים העליונים האמצעיים שכלה בהם הלולב ומה שכתב שנקטמו רוב היינו דהיינו עיקטמו לגמרי דנעם בעל העיטור והוצא בעור אלף די שקטמו ברוך אלף גס המהדר מודה דאם למעלה הם שלשה שכלה בהם הלולב העלה האמצעי שבו הוא העיקר ואם נקטם ראשו פסולה וכמו שכתב ב"י וזה מיירי הרמ"א ולא פליגי כלל. וזהו הפמ"ג ר"ה לפרש עוד דהיינו רוב העלין היינו אס למעלה כלה הלולב בשלשה עליון אס נקטם רוב מהן דהיינו שנים פסול ומה שכתב הרמ"א אס נקטם העלה העליון האמצעי היינו אס כלה הלולב בנחתם וגם המהדר מודה לזה ע"ש אמנם המעיין ד"מ יראה דמה שמיירי הר"ן והרמ"מ עלה עליון אמצעי היינו דש' ג' עלים שכלה הלולב בהם העלה האמצעי שבו הוא העיקר ואם נקטם פסול וזה הדין מעמיק בנפול ג"כ בשם הרה"מ והר"ן וא"כ מוכח להדיא אף לדידיה דהרמ"מ והר"ן פליגי אדעה ראשונה דלדעה ראשונה דוקא אס נקטמו שנים מהן ולדידהו אפילו באמצעי לחוד: * פסול. ד"ע דדוקא לענין לולב הסכימו לדינא דנקטם ראשו הוא אפילו מן העלין לצד אלף לענין דהם וערבה לא מקרי נקטם ראשו עד שיהיה נקטם מעטו שלהם (כ"כ הפוסקים) ושיעור הקטומה לא מלאכי פסור ומסתברא דשיעורו בכל שהוא וכמו שכתב הר"ן לענין נקטם ראש הלולב: * אבל אי ליכא אחר מברכין עליו. הנה המ"א כתב עליו דלא דק דהמרדכי קאי רק אהדס וכדלקמן בסמך מרמ"ו ס"י אלא לא כלולב אלא כמה אחרונים ישיב דברי הרמ"א נא"ר ונבדי ישע ומא"מ וס"א דמקרי דליכא אחר על כמה פוסקים המקילין

באר היטב

לגמרי אס אפשר לו. ע"ו: (ז) דליכא. כתב המ"א דהרמ"א ובעל המנהגים לא עיינו יפה דהמרדכי כ"כ אהדס דוקא אבל כלולב פסול לבי"ע וכן עיקר ואיחא בירושלמי נקטם אין זה הדר וא"כ פסול כל שבעה וכ"כ רי"ו כל הפסולים פסולים כל שבעה מפני שאין הדר חוץ מנסדק ונחלקה המיומה דפסולין משום לקיחה תמה כשרים

משנה ברורה

זו כדי ליישב מנהגם שנהגו כך במקומותיו לסמוך ע"ו לפי שאין לולבין מלפנין ע"כ אין להקל בזה (כו) כ"ז שיש צעיר לח: ו (כו) רוב העלין העליונים. ועליונים נקרא אותם שגזוהין מן השדרה ולמעלה ושיעור הקטום לא נזכר בשו"ע אס דוקא כשנקטם הרוב של כל עלה או אפילו במקצתה ועיין בנב"ל שמתמיר דאפילו במקצתן יש מאחרונים שמפקקין בה והנה המהדר לא זכר לתלם בין עלה אמצעי לימיר העלין ועיין בנב"ל: (כו) פסול. דל"ן (כו) זה הדר: (כח) ואם נקטם וכו'. דעה הט"ו והגר"א דהרמ"א הוסיף בזה להחמיר דנעם הרה"מ והר"ן דהעלה העליון האמצעי שעל השדרה [היינו כש"ג' עליון שכלה בהם השדרה העלה האמצעי לצדה נקרא ראש הלולב] אס נקטמה פסול ועיין בביאור הגר"א דמשמע מניי שמלדד הודותן לא להלכה כהרמ"א (כח) ואפילו"נקטמה העלה הזאת בכל שהיה פסול: (כט) העלה העליון האמצעי וכו'. ולא כלה הלולב בשני מיומות ונקטמה רק אחת מהן אפשר דיש להקל וכן מלדד בספר צבורי יעקב ע"ש: (ל) ודוקא דאיכא אחר וכו'. עיין בא"ר דנומ הרמ"א להקל בנקטם עלה העליונה משום דכמה פוסקים מקילין בעיקר הדין ויש לסמוך עליהו דליכא אחר אלא לא בנקטמו רוב עליון (כט) ואפילו בעלה אמצעי יש אחרים דלין להקל לצדדי עליהו כ"כ בנקטם רק מקצתה אלא לא בנקטם רובה (ל) אפילו בשעת הדחק ועיין בנב"ל: ז (לא) אם נתרחקו וכו'. היינו (לא) אפילו לא היו כן בתולה רק אס"כ: (לב) ואפילו לא נחלקה המיומה. פי' שלא נסדק העלה האמצעי (לג) עד השדרה (לג) ואפילו נסדק רק מקצתו שממחת נחלקה המיומה דעה הרבה אחרונים שאין לפסול מ"מ כיון שנחתך הסדק עד שגראה כשנים פסול (לד) ויש לומר דהרבה בזה: (לז) אס שהוא עקום. כמגל [גמרא]: (לח) לפניו. דהיינו (לה) הדי שנגד השדרה ועשה שדרתו כגז חטורת: (לה) שהרי שדרו. נקרא בשם זה יען שהוא כשדרו של צהמה שהחוליות

לענין עלה אמצעי דס"ל דנקטם ראשו הוא דוקא ברוך עליו וכדעה קמייתא של המהדר וגם אס נצטר דלעלה אמצעי קאי הא י' דעה הראש"ד דדוקא אס נקטם גס מהשדרה או דעה צה"ע דנענין שיעור הקטומה עד השדרה ומלרף לזה הפוסקים דמקילין בפסולין במקום הדחק ואף *לדענין צרכה כמה ממחמיר הכא דיש בלא"ה הרבה דעות להקל אין להחמיר לענין צרכה: * נסדק אם נתרחקו וכו'. דע דלדעה המהדר בס"ג נענין נחלקה

שערי תשובה

(כו) ח"א ופשוט: (כו) רש"י וס"פ: (כח) הגר"א בשם המ"מ והר"ן דמשמע מנייהו דיש למוש להחמיר בזה ועיין באחרונים [המאמר"ר ונהר שלום והגר"ו וס"א] דלא בירא לזה פרט זה ולכן במקום הדחק מקילין בזה: (כט) הגר"ו וכן משמע מח"א ובמאמר מרדכי משמע דאפילו בנקטמה העלה זו לגמרי אפשר דיש להקל דליכא אחר: (ל) אס"כ בנקטם שגזוהין לנרף עד כל הפסולין גמורין בשעת הדחק כמו שיתבאר בס' מרמ"ט [גמרי] וי"ל העמקתי דברי הט"ו נענין זה שכתב השיגו עליו כמה אחרונים: (לא) טור וכן משמע מר"ף ורש"י דכתבו דנענידק אס היה הכימקט פסול: (לב) ט"ו והיינו לדעה הרב בס"ג צה"ע: (לג) הגר"א וס"א לדעה הפוסקים דסברי שם בריבו והמ"א חייך עוד אופן אחר דהמיומה לא נחלקה כלל רק העלין שאלל המיומה העליונה נחלקו עד שנראו כשנים אפ"ה פסול ומ"מ לדינא נראה דגם הוא מודה לגברי הט"ו והגר"א דכן פירש הר"ן והוצא בנב"ל ע"ש דע דלדברי המ"א יש לומר מאד בשעה שרואה לבדוק העלה האמצעי אס נחלקה ואחזה בידו לראותה היטב שלא לחלק העלין העליונים שאללה ע"ו: (לד) פמ"ג: (לה) רש"י וס"פ:

הגהות ותיקונים: א צ"ל בעל חטורת:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף י"ז כתב להחמיר כהגר"א, ומ"מ בשעת הדחק שא"א למצוא לולב אחר יש לסמוך על השיטה שאינו פסול אא"כ נקטם רוב ארכו של עלה זה העליון, ובמור לרוב עליה.

פ' כלישנא קמא
דרב נחמן שם
ולחומרא ע' שם
צבר"חא פ' הרא"ש
נחשוני

באר היטב

[illegible]

ו"ע"ש בסמ"ע ס"ק ט"ו לענין לשמות בשר במים ע"ש: [ה] אבל אם נעקב
 י"ז ליהרר שלא יהיה עקום כלל ללאח מידו פקח אף ה"א היכל אלו אפסרי
 עליו כפופים תחבשו בו. והב"ט כתב דנכון ליהרר כה"פ אף שעליו כפופים
 לדעת גדולים ודברים אחרים לא י' משליו מן המונחור אלא שה"ן וילאס י' ונאכ"ר
 דווקא כ"ש קאמר אלא פקח גדול כפוף במים כש"ק ד' עכ"ל. ור"ל שגמ"ר
 ואכ"י הלא ונאחמל לא יסדח כלל כפוף כשעבור טמא וגם נראה לד"ד
 וכל בוני דע"ל דהר שני מידים ברייתו כ' שפסמיס אלא גידול ח"ו ונאכ"ר
 עיקר ולישנא בתרא נקט לה משום פלוגתא דר"ש ויראב"י לענין פגימת
 רחיה להרצמ"ס מתוכה דאמר' ואחוריו היום נפגמה קין המונח בו ונאכ"ר
 שהט"ו חולק ומכשיר אף ברצום (נצ"ו) משמע אף בכולם דעמו והעכ"ל
 הענין כולם א"י

ביאור הלכה

נחלקה המיומנת דדוקא ברוב עלין יהיה קאי הדין זה ער רוב העלין וקמ"ל
דלף דש מוצר נפוסקים דוקא אם החלוקה היה ברוב כל עלה ולא במקצתה
דוקא אם לא ייבחר החלוקה שהיו סמוכין לו לזה משא"כ אם נתרחקו
ההקדק עד שגורלו נשנים פסול וכן מוצר נלטש ונלטש שרד והרמ"א
לדבר על העלה האמצעי קאי לנשעמו שהעמיק שם דעת הר"א אמוס לעת
החמור נכ"ג אף אם נתלק העלה האמצעית ככולו ואו ברובו עד דעבד
הדימוק אפשר דבשר דלין לו שום יתרון כלל משאר עלין וכן משמע לנכ"ש
שרד אמוס מדברי הר"א סוף ד"ה אחר רב הונא משמע קאם שם להמריח
מה וז"ע. ודע עוד דמה שהפסח הח"א לדבר היט"ו שכתב דכונת הר"ן שם
שהמיר צנחלק העלה האמצעית מיעוטו היינו דוקא כשהיה עכ"פ טפח
והשיג עליו דהר"ן כתב בדידא סוף ד"ה נקטם ראש וז"ל וכן אם שאמרו
בצריחא בגמרא לולב הכפוף סדוק עולה או אמרו ומשעמו דפסלין בכל
דדוא לפי ששעו ראשו של לולב כחוטמו של אחרוב דאמרין בגמרא דאפילו
כל שהוא פסול ט"ל ענינ"ד לא עיין הח"א בט"ו סק"י וזל"ה אפילו
אם נאמר דהח"א ט"ל דהש"י שם לנחוק דהר"ן דכתב כל שהוא משמע
דלכולהו קמ"ל אין להפסו עליו הדלל מקטין בגמרא על האי צריחא
דסדוק דמירי דעבד כהימוק דהיינו כשי ראשם ויודאי כשגורלו כשי
ראשם גסיל אם נקדק רק מעט או המעט אם נתרחקו ההקדק עד שגורלו
כשמי"ה לדבר היט"ו פסול וכן"ל לנכ"ש שרד ומה יהיה מירי הר"ן
והט"ו מירי היכל הדפסתינו סמוכין לו לזה. ודעו דהרמב"ם בחזקתו

לשון ממש שם כלבדי הר"ן ונודעא דברי הר"ן טועה מה וכבמה מקומה
 וכוונתו של אמרוב של הפסוקים פסוקים דנמשא וכו' הר"ן דמכא
 "בא" שמה דלא קיים ק"ל הר"ן לפסוקי דרשני לאמרוב אלא דמכא דכא
 הדמיון לאמרוב שמהע כלורה בכל נווי חא אינו נאמה לפי מה דק"ל
 נאמר דכדברי הר"ן ק"ל רק אחרי ערעב חסדקא וכונו שמה
 וכונו שמה הרעב"ט. סוף דבר ק"ל דלברי מה"צ ק"ל וכן דלדברי ק"ל

הדס

הגהות ותיקונים: א) בסק"ד: ב) בכנה"ג:

דעמו כן: (מד) ד"מ:

הלכות לולב סימן תרמו

קיג באר הגו'ה

תרמו דיני הדס. ובו י"א סעיפים:

א עיין לקמן סי'
ונמה
שם ב גרימא שם
ל"ב ג משנה שם
ל"ב וכלוקחמח
דכ ל"ב ד שם
משנה ה שם
גמרא ו גרימא
שם ל"ב ודמשה
רבי יהודה

א * הדס (ה) (א) * שנקטם ראשו (ב) כשר [א] (ג) * נשירו רוב עליו אם נשתיירו ג' עלין (ד) בקן אחד כשר : ב (ה) * יהיו ענביו מרובות מעליו (ו) אם (ז) ירוקות כשר ואם אדומות או שחורות פסול (ח) * ואם מיעטן כשר ואין ממעטין אותם (ה) ביו"ט לפי שהוא כמתקן * "עבר וליקטן (ח) או (ו) [ג] שליטתן א' א' לאכילה ה"ו כשר. (ומיוס ראשון וליקטן (ט) כשר (ו) כלל עיין) (ז"ב בשם א"ח) : ג [ג] ענף עץ עבות האמור בתורה הוא ההדס שעליו חופין את עצו 'כגון ג' עלין או יותר (י) בגבעול אחד אבל אם היו שני העלים בשוה זה כנגד זה והעלה השלישי

שערי תשובה

[א] נשיר רוב עליו כו'. ועיין בשו"ת פ"י סי' ג' נשירו רוב עליו ענין דפסול אפי' בשאר ימים פסול לתמן דל' דהדר כל ז' ענין ואפילו בלולב ועדנה פסול שאר ימים כמו ביום ראשון וכן כל הפסולים חוץ מחסר ושאלה ואנ"ל נשיר עליו הדס דכתיב ביה עטות כו' ע"ש : [ג] שליטתן. עבה"ט ועיין בספרי שו"ת בית אפרים סי' נ"ה ופי' שם נחמא בלא היטב דברי הרמב"ם וגם כחמני לישב בלא חקשיו אלא דלמרינן אס מיעטן שר והא דקיי"ל כל מלחא דלמרינן חמנא ל"ת אי עבד לא מהני עפ"י דברי החס"ד דתמורה נזרס און נזרס כו' ע"ש ועיין במדריכ דסוכה שהוצא לקמן סי' תרמ"ז דאס קלא אינס יהודים ערבה בשבת דמימי רחיה מהך דעבר וליקטן דלית ב' משום מה"ב ונב"י כאן ונבמח"ב סי' תרס"ז האריך בזה ע"ש : [ג] ענף עץ עבות כו'. וכמד נמור וקניעה הדס שאין עלים שלו ראשו של זה מגיע לעוקל של זה פסול מק"ו דלולב כו' כ"ש בזה דלפי' מקרא

הוא שנקטם ראשו. היינו מן העץ של ההדס דהיינו הקן של ג' עלין. אבל בעלה לחוד לא שייך נקטם ראשו : (ב) כשר. זהו דעת הרמב"ם. אבל הראש"ד כתב עליו ח"ל כבר הופיע רוח הקודש בבת מדרשנו מכמה שנים והעלינו שנקטם ראשו פסול ועיין סעיף ו"ד ועיין ט"ז : (ג) בקן. עיין ט"ז אי פירושו אפילו אין שם רק פעם א' ג' בחד קן ופליג על הראש"ש דעני רוב שיעור הדס שיהא עבות של ג' בקן כמ"ש בש"ע ס"ה ע"ש או פירושו דעל כל קן אמר שיהיה שם ג' עלין ע"ש : (ד) ירוקות. דמינא דהדס הוא : (ה) ביו"ט. פי' דקודם י"ט נמלשו והפרי הוא שגדל בהדס הוא גדל אפי' בתלוג כ"כ רש"י : (ו) שליטתן. גרימא זו אינה נכונה ברמב"ם דגמרא אמרינן רש"י אומר ממעטין ב"ט ופריך והא מתקן מנא ומשני רב אשי כגון שלקטן לאכילה ולא להכשירו ופריך והא פסיק רישא הוא ומשני להמיר לבתלה למעט כשמלקט לאכילה וה"ל להמיר דאית ליה הושענא אחרתא. והמגיד גורס או שליטתן אחר לאכילה ור"ל אחר שא"ל לתקן זה ט"ז ומ"א. ומ"מ לזורך מזה שרי חוס' דף ל"ג מ"א : (ו) כלל עיין. המ"א העלה שאין להקל ע"ש ועט"ו :

ביאור הלכה

* הדס וכו'. כתב המ"א בשם חמים דעים פסולי דענות פסולים כל ז' ומשמע מזה דדוקא מה שפסול משום עבות אבל שאר פסולים כגון יבשו עליו או ענביו מרובות מעליו לא פסול רק ביום ראשון אבל האמת דראש"ד לשיטתו אולי דל' בחד"ט שם דהפסולים משום הדר לא פסולים רק ביום ראשון אבל לפי מה דפסק [הרמ"א בסמ"ק תרמ"ט ס"ה לענין חזית] וכמו שפסק המ"א בענינו לענין ענביו מרובות מעליו כל פסולי הדס שנוכרו בסמ"ק זה פסולים כל שצעה דכולם או משום עבות או משום הדר הן ככ"ל הנכרי עקב חמנא דכר זה דהפסולים משום הדר פסולים כל ז' לא מילתא ביריה היא עיין לקמן בסמ"ק תרמ"ט לענין חזית מה שכתבנו שם : * עבר וליקטן וכו'. הנה המהדר סתם בזה משמע

בשחורות וגם אדומות הן שחורות דלמרינן האי שחור אדום הוא חלל שלקח אבל אדומות או שחורות פסול דלאו הדר (ד) הוא. ואס היו שאר גוונים כגון גריי"ן או צל"ה כדפוס תמרים מנדד להחמיר וצפמ"ג מסתפק (ה) בזה : (ז) ואם מיעטן. אינו מעיז"ט ומותר למעט אותן לבתלה כדי שיהיו עליו מרובות מענביו ואפילו למעטן (ו) בחד דלאג' חלול : (ח) או שליטתן אחד הדר לאכילה. עיין צט"ו והגר"א שהסכימו דל' לאו שליטתן אחר לאכילה וכן הסכים המ"א לדינא דדוקא איש אחר שליטתן לאכילה ואינו מתכוין להכשירו מותר אע"ג דפסיק רישא הוא דמילתא מוכשר הרי לא ינחא ליה צההכשר ההוא וכיון דלנכסוף יהיה תועלת בזה לאדם אחר שיהיה יכול ללאת בזה ידי מזה לא מתמרינן בזה משא"כ אותו האיש גופא אף אם הוא מתכוין לאכילה ולא להכשירו מ"מ אסור דפסיק רישא הוא (ו) אס לא דאית ליה הדסים אחרים ללאת בזה וא"ל להן : (ט) כשר בכל ענין. ר"ל אפילו לא מיעטן כלל וטעמו דל' דכל הפסולין אפילו אותם שפסולין משום הדר ג"כ פסולין הוא רק ביום הראשון (ח) ולפ"ו לדין דפסקינן לקמן בסמ"ק תרמ"ט דפסולין מתמם הדר"ט פסולין כל יו"ט (ט) גם בזה פסולין כל יו"ט : ג (י) בגבעול אחד. ר"ל כלל קן וקן ויהיו סמוכים זה לזה

שער הציון

(ה) הגר"א : (ב) אחרונים : (ג) ט"ז והגר"א בשם המ"מ : (ד) רש"י דף י"א ומן הירושלמי משמע לכאורה במקומה דעיקר הטעם דבשחורות או אדומות כבר נגמר פריין והמורה אמרה ולקחתם ענף ולא פרי משא"כ בירקות עדיין לא נגמר הפרי (דרכן מתחלה להיות ירוק ואח"כ מתיבשין ונעשה שחור) ואס דרך ההדס הזה לגדל פירות ירוקין (והיינו אף במגמר) לפ"ו פסול אף בירוקין אכן נבדיל דמסיק משום בירקות מינא דהדס הוא משמע דמפס' הטעם כמו שאמר הירושלמי מתחלה משום דאין דומות לענף (ר"ל שהמורה אמרה ולקחתם ענף עץ ובעינין שיקח דבר שהוא דומה לענף של מין הזה ולאפוקי בשלוקם בידו דבר שאינו דומה לענף) וע"כ בירוקין פסול (לעולם כשר ולפיכך קמס בשו"ע וכל חילק ונחנס חפס היפה עינים על הפני משה ע"ש. והנה לדברי הירושלמי יש לנו טעם חדש על מה שפסל המשה בענינו מרובות מעליו ואפשר דסברת רש"י הוא כיון דנבדיל לא הוכיר כלל טעם להפסול מסתמא הטעם דלאו הדר הוא ועיין במ"א סוף סק"ד שכתב דע"כ משום הדר דל"כ מלאה טעם יפסל ולפי הנראה אישמתעט ליה הירושלמי אח"כ מלאה כפמ"א שהעיר מן הירושלמי וז"ע : (ה) וע"ש עוד לדומות ושחורות בין נעשה כן בתלוג או נחמור : (ו) כ"מ בממ"א : (ז) גמרא : (ח) מ"א והגר"א וגם הט"ז וא"ר מתמרינן מה ומטעם אחר דהלא בידו למעטן כמ"ה : (ט) עיין מה שכתבתי בסוף הסמ"ק צנח"ל :

הגהות ותיקונים : (א) געה"ל (צהוב) (פרמ"ג משי"ח) :

הגהות והאורות : 1) עיין שם בשע"צ אות י"ג לענין הדר בשעת הדחק :

(יא) למעלה מהם אין זה עבות אבל (יב) נקרא הדס (ח) [ד] שוטה: הגה ופסול (יג) אפי' נשעת הדק ואינה מאן דלמר בגמרא (יד) דכשר וע"כ נוהגין באלו המדינות לתחלה ללכת באלו ההדסים המובאים ואין ג' עליו בגנעול אחד ויש מי שכתב דהדסים שלנו אין נקראים כאלו המדינות * והוא וזה כי על גב' ז' ואין נשעה הנוכר בגמרא (טו) ולכן נהגו להקל כמו שכתב מהר"י קולן ומהר"י איסרלן ו"ל בתשובותיהם: ד' "יצאו הרבה בקן אחד (טז) ונשרו מהם עד שלא נשאר אלא (ט) שלשה בקן אחד כשר (יז) אפי' נשרו רובם כגון שהיו ז' ונשרו מהם ד' ונשאר ג': ה' למצוה בעינין

ז שם השמיה
דלמימך ח צ"ח
שם פ טור בשם
הה"ח שם
דברי הרמב"ד

באר היטב

(ח) שוטה. עיין בתשובת חכם נצי סי' קס"א ההדסים הנמצאים בלמטטרס ובהמבורג תלחא תלחא בחד קינא כשרות ומלוה מן המובחר לקנותם בדמים יקרים ודלא כהשבות יעקב שכתב שהם מורכבות ואותם הבאים מן איטליה הם פסולים ע"ש ועיין בשבות יעקב ח"ב סי' כ"ח. וז"ל בתשובת פנים מאירות סי' ט' וכעת הלוקח אצל הדסים הלחים העומדים תלחא בחד קינא עוד הדס יבש המביאים מאיטליה כדי ללכת דעת ספר שבות יעקב עובדים בבל חוסין ע"ש: (ט) שלשה. עיין ט"ו שהעלה לדיון שהדס שלנו שנים ע"ג שנים אם נשר א' מן שיעור ההדס שז"ל עצות דהיינו ג"ט פסול להר"ן. ולהר"ש אם נפקדו ב' מן רוב שיעור זה אז פסול ואריך לומר זה דרבה עומדים נושרים הרבה עליהם מההדס ואינם משגיחים ע"כ. וכעת שז"ל דלריך לרבות שיהיו דרך גדולה

שערי תשובה

דבעי' ענפיו חופים את עליו: [ד] שוטה. ענה"ט ומ"ש ואותן הבאים מאיטליה הם פסולים ר"ל שהח"י כ"כ כלפי מ"ש השני"י שאין לנכך על הדסים הנמצאים בפראג (וזה ג"כ נמצאים בלמטטרס ובהמבורג) ללכת בהם מחשך מורכבים לפי שפשיעים הבאים מאיטליה הענבים קטנים ועגולים ובחדשים משוכים באורך וגם נמצא קצת גרעינים גדולים ולכן יש לנכך על ההדסים שנהנו שמביאים ממזרח וכל שעדיין הם ירוקים ויולאים בהם אף בשעת הדחק שלא נמצא הדסים הנהוגים אפשר להמיר ללכת באלו כו' ע"ש. ועי' כתב הה"ח דהנפוך הוא דאלו הבאים ממזרח היינו מאיטליה אם לא נמקום וזמן שא"ל למצוא מאלו הכשרים ע"ש ועיין בספרי בית אפרים על טריפות היראה בריש סי' ל"ה בפירוט אפי' כעורפא דאקא שהבאים הם דברי מחזיק בדין ותמיהה עליו ויצאנו ג"כ בזה בספרי שו"ת בית אפרים חלק ו"ד סי' ז' וז"ל הנבתי דברי הה"ח הנ"ל ותמיהה על הכפות תמרים שרואה להעמיס בדברי הרמ"ש ולפמ"ש דעלה א' למעלה לא היו הדס שוטה וז"ל דמזרח דדוקא עומדים בג' צעוגל צמיר' והבאתי שם דברי הרמזים דבעי' דקיימי בלוחו עוגל אלא שפלה א' מורכב על שניהם שהוא מתפשט קצת לרחבו והיינו דהב"ט בשם הפמ"א שיעור על כל חוסין ע"ש שלא כ"כ בהחלט רק כ' שיותר היה להם לחוש שיעבור על ב"ת לדעת קצת גדולים שהביא הרמ"ש דמוכח דלרנן (נראה שהוא ט"ס וז"ל דלרנן דלולב א"י אגד וי"ל דאפילו דלרנן לא אמרינן האי לחודי' קאי אלא עובר על ב"ת ע"ש) דלולב דריך אגד עובר על ב"ת מדאורייתא באלו מינו אפי' נתכרין לנו ע"ש ועיין בתשובת שו"ת ח"ב סי' ק"ח שהביא דברי הה"ח וז' שאין דבריו מוכרחים והעיקר כמ"ס חתק"א א' שמו"ח הגאון מוהר"ש שפירא לא רצה לשנות המנהג כלל. אך לענין ליקח הדסים יבשים וחד כתב ג"כ דלא שפיר עבדי דאינא גזירת היראים בבל חוסין (ולענ"ד דלא שייך בזה גזירת היראים כיון דלא מינכר שיעור רב הגרעינים מאן מפסי' לומר שזה אינו מינו) וגם בשו"ת פמ"א סי' ט' ועיין בגמ"א סי' תרנ"ה סי' ט"ז דלריך כוונה לזה מכיון ללכת רק בחדד אחז שהוא נכון ע"פ הדיון והכי קי"ל לענין חלילה שחוללים לאישר בשמאל ובימין מ"מ מי דוחקני לכל זה כו' ע"ש. ומ"ש ראה מחלילה ל"ע ועיין בספרי שו"ת בית אפרים סי' י"ב ובט"ו לעיל סי' קי"ו. וכעת מח"ב דלס דלס הוא שכתב דגבי הדס אין להרכבה פסול כלל כיון דלא מינכר השיעור ע"ש דבריו ל"ע ועיין במח"ב שהביא מתשובת רמ"א סי' קי"ו. וכעת מח"ב דלס דלס הוא

ביאור הלכה

דס"ל אפילו אם השחירו ביו"ט דה"ל נראה ונדחה אפי' חוזר ונראה שכתקנן ובאמת צריך היה זו בגמרא ועיין צ"ח דמתרין זה וכן הט"ו והרמ"א חתרו ליישב אמאי אוליין להקל בזה. והנה טעם המחבר שכתב בזה משום דהר"ף והרמ"א והרמז"ס סתמו בזה ולא חילקו אכן לענ"ד לאו ראה הוא דקמס שמורות לא משמע כלל שנשחרו היום אלא דשמורות מלכתחלה. וז"ל דין כן כיון דהס לא הקילו בפירוט ומצינו לכמה ראשונים קמאי דקמאי שיש להחמיר בזה אין להקל בזה היינו הר"ף גיאת וכן משמע דהרמ"א וז"ל המאור [והוא] דבריו גם בשו"ת הלקטן והעיקור והאור ורובו והר"ן עיין שם בדברי כולם שנקטו דאין להקל כ"א בדאשחרו מעיו"ט דה"ל רק דיחוי מעיקרא ולא שמים דיחוי ולא בלשחור צו"ט * הואיל והם ב' ע"ג ב' ואינן בכלל הדס שוטה. עיין בצבוכי יעקב שמהם ע"ו הא מ"מ אינו בכלל עבות האמור בתורה דהוא דוקא בת תלחא ערפי וע"ש שהוכיח דאף אלו המקילים בשעת הדחק הוא דוקא בתרי וחד אצל על תרי ותרי אין לנו שום ספק אף לא דנמסרין על דעת בעל השלמה שמתיר בשעת הדחק לענ"ד על ג' מינים. והנה בל"ה שכל הפוסקים חולקים עליו מ"מ בל"ה לא שייך אלאו טעם זה כיון שגדלים אלאו הדסים נאים של ג' על ג' ואף בשו"ת שבות יעקב רצה לפסול מטעם מורכבים כבר חלקו עליו בתשובת ח"ס ופנים מאירות הדין עמדה וכבר פשט המנהג עמה בכל מקום להכשיר שידוע הוא שאינם מורכבים וכיון שיכול לקיים התאוצה באלו אפילו אין בעיר מהם רק אחד לא מקרי חו שעת הדחק לנכך על ג' מינים בלא הדס כשי' ולכן אשרי הקונה לו אפילו רק הדס א' של ג' ע"ג וישלים בשנים בדים

לה (י) צעוגל אחד שאין אחד נמוך מחבירו אע"פ שכל אחד בעוקו: (יא) למעלה מהם. או (יא) למטה מהם: (יב) נקרא הדס שוטה. מפני שאין עליו הולכין כסדר אלא משגיחים כשוטה: (יג) אפילו בשעת ההדק. שאינו בכלל הדס כלל (יז) ופסול אפילו בשאר ימים וכן אם היו שנים זה ע"ג זה ג"כ אין זה בכלל עבות האמור בתורה: (יד) דכשר וע"כ נוהגין וכו'. ר"ל דקומינן על אותו מ"ד דמכשיר בתרי וחד (יז) וה"ה בתרי ע"ג תרי: (טו) ולכן נהגו להקל וכו'. עיין בצבאור הגר"א ובשאר אחרונים שכולם פסקו מאד על המנהג ההוא שאין להם שום יסוד לא בתרי וחד ולא בתרי ע"ג תרי והרמ"א דחק רק לקיים המנהג ולכן הירא לדבר ד' יערה למצוא עבות כדיו דהיינו ג' עליו בשו"ת בבל קן וקן ועיין לקמיה צ"ח. כתב הה"א דנמוך אלו היבשים שמביאים עם האחרונים בדוקא נמצא אחד למטה שיש צ' ג' בקן (יד) אחד ולכן אין להם חוקת כשרות עד שישרם בחמין ירכך אותם (טו) ואם לא ימצא יטול בלא צרכה ע"ש: ד' (טז) ונשרו מהם עד וכו'. היינו אפילו היה בכל אורך ההדס כן: (יז) אפילו נשרו רובו. דכיון דנשאר ג' עדיין עבות קרינא ביה אצל אם נשאר רק שנים פסול דאף דנדהם שיש צ' ג' בקן אחד ונשר אחד מכל קן ונשאר רק שנים הפסידו כמה אחרונים להכשיר (טז) שם שאני שנשמיר עכ"פ רוב הקן ורובו ככולו משא"כ הכא שנשרו רובם צעין עכ"פ שישמיר שיעור עבות דעיי' ונל להכשירו

שער הציון

(י) פוסקים: (יא) לצו וכו' הריטב"א: (יב) צ"ח סוף הסימן: (יג) עיין בצבוכי יעקב דמתפלל דאין לזה שום מקור להקל אף לאומו מ"ד: (יד) ר"ל כולם בשו"ת: (טו) עוד כתב שם הרבה מן פוסקים ראשונים ס"ל דאמור להקפו מה שאינו עבות ועובר על כל חוסין אכן מהי מצינו בזה דבר שחשש שיהיה הדס שיאמר אם הוא הדס אלא זה וז"ל יהיה כאן ולא אינו בכל חוסין כמו בשני וזוגות תפליין: (טז) ב"ת ופרישה וכו' מ"מ צריטב"א:

הערות והארות: (1) עיין מ"ב תרנ"א ס"ק ס' לענין אם מקרי מין אחר לגבי לעבור על כל חוסין:

הלכות לולב סימן תרמו

קיד באר הגולה

כל שיעור אורך ההדס שיהא עבות (יח) * ולעיכובא ברובו (יט) (ואפילו אינו נראשו) (טור): * שם במשנה ו' יבשו עליו פסול יכמשו כשרי: ז שיעור היבשות לאפי' אם נפרך בצפורן אם עדיין ירוקים הם כשר ואינם נקראים יבשים אלא (י) (כ) כשילבינו פניהם: ח ייבשו רוב עליו (כא) ונשתייר (כב) בראש כל בד מהג' בדין קן אחד ובו ג' עלין לחין כשר (כג) ירימ' שאפילו מהג' שבחד קינא יבשו שנים ולא נשאר כי אם אחד לח (כד) כשר (כה) והוא שיהיה העלה (כו) שהוא מורכב על שניהם: ט אם אותם עלים שלא יבשו הם (כז) כמושין ישי פוסלין יריש מכשירין: חמלה ט טור בשם אבן הרמ"ם שם שם שם הרמ"ז ע שם בשם הרמ"ז ע שם בשם הרמ"ז ע

שערי תשובה

באר היטב

ודאי מורכב יש לפסול ע"ש וגם לטעם הלשון דפוסל אחריו מורכב משום שנעבדה בו עברה יש לפסול כאלו דשמה הורכב באלו מאכל זה האות דגרענים שלו גדולים קמ' ומש"ל מדברי הש"י בה:

ביאור הלכה

משנה ברורה

להכשירו וגאמר דאף עמה עבות קרינא ביה: ד (יח) ולעיכובא ברובו. היינו שההדס ששיעורו הוא לא יותר מ"ז גודלן כלקמן בסיומן מר"י אין לר"י עבות כולו רק ו' גודלן יהא עבות דהיינו ג' עלים בכל קן והחמשה גודלן אפילו נחסר לגמרי שנשרו עליו (יז) או שלא היו עבות דהיינו שהיו עליו שנים ע"ג שנים או תרי אחד דכיון שרובו היה עבות כשר. ובהדס שהיו בכל שיעור ארכו ג' עלים בכל קן ושאר עלה אחת מכל קן ברוב שיעור אורך ההדס יש בזה פלוגתא בין הראשונים (יח) יש מכשירין דכיון דנשאר שנים בכל קן רובו ככולו כי היכי דמכשירין בנשרו מקמל עליו מאכרו של ההדס (יט) ויש פוסלין דס"ל דע"י לא נשאר עליו שם עבות כלל דאין עבות אלא בשלשה. ולענין הלכה נקטינן להלך (כ) במקום הדחק שכן הסכימו (כא) כמה אחרונים. ודוקא כשנשאר עכ"פ שני עלין בכל קן דהוי רובא עכ"פ אבל אם נשרו שני עלין ברוב שיעור אורך ההדס פסול לכו"ע. (כב) וא"כ במקום

ללא נשאר רובא: (יט) ואפילו אינו בראשו. כגון שמלמטה עד רובו יוצא בכל קן וקן ג' עלין ולמלטה נשרו עליו או שהוא אינו עבות ג"כ כשר ואע"ג דביבשו עליו פסק בס"ח דלמי כשר כ"א כשנשתיירו בכל דב ג' עלין לחין בראשו דוקא שם לטעם משום דהר ויהר יוכר כשהוא בראשו אבל כאן משום עבות ודי בכל מקום: ז (כ) כשילבינו פניהם. לאחר שנפרך בצפורן [מ"א] ובאחמ (כד) אינו מאי במציאות שילבינו פניו ולא יהיה נפרך בצפורן וא"כ כשנחלש פניהם ודאי יבש הוא. ומי שאינו בקי בזה השיעור משמע במים דעים שיכול לשער ע"י שיעור אותם יום או יומים במים דאם יחזרו לנמות שהיו במשומן ובמרחיקין עדיין לחים הם ואם לאו הם יבשים. כתב הפמ"ג דביבשו ע"ן ההדס אפי' העלים הם עדיין ירוקים פסול וצבורי יעקב משיג ע"ז ודעמו דביבשות העץ לא שייך פסול כלל ע"ש: ח (כא) ונשתיירו וכו'. דע"י הג' עלין לחין שנראש הדב חל שם הדב על כל ההדס: (כב) בראש כל בד מהשלשה בדין. ולפי המעורר לקמן בס' (כא) דע"י הרמ"א דבשעת הדחק סגי בזה הדס אחד גס צענינו די כשיהיה בראשו קן אחד של ג' עלין לחין [ר"ן]: (בג) ויש מפרשים וכו'. הוא דעת הרמ"א (כה) ולדידיה לא צענין שיהיה הקן בראשו דוקא: (כד) כשר. עיין בראש דס"ל דלר"י שישחיר שלשה קנין ויכל קן עלה אחד לה בראשו (כו) ותמחו האחרונים על המחבר שלא הזכיר דבר זה: (כה) והוא וכו'. ר"ל מה דמכשירין בעלה אחד לה בראשו דוקא באופן זה שהוא מורכב על שניהם דלא נראה ההידור יותר (כו) אבל אם היה כל שלשה עלין לחין אפילו כולן בשוה כשר: (כז) שהוא מורכב על שניהם. אף דבס"ג פסק המחבר (כח) דזהו בכלל הדס שוטה (כט) אפשר דשם מיירי שיהיה כל אורך שיעור ההדס באופן זה ואינו בכלל הדס האמור בתורה אלא הדס שוטה אבל הכא הלא מיירי שיהיה כל שיעור ההדס בקנין של ג' עלין בשוה כדין אחד גס צענינו די כשיהיה בראשו ולכן אמרין דאם נמצא ג' קנין ויכל א' עלה אחד שהוא מורכב על שניהן והוא לה נראה ויוכר בו ההידור וכשר והלכה (ל) כדעה הראשונה: ט (כו) כמושים יש פוסלין. טעמם שאין מציא מידי יבש אלא לה ההדור ויש מכשירין כיון דכמוש כשר יכול להליל כמו לה

ממש

שער הציון

(יח) כן ביאר כמה אחרונים ופשוט: (יח) הרמ"ה ורי"ז וכן הסכים הרמב"ם בתוספות: (יט) הר"ן וכו"ש לדעת הגאונים אפילו נשר עלה אחת מכל שיעור אורך ההדס נמי פסול: (כ) ח"א: (כא) הר"ם [והעמיקן השבנה] והע"ז והגר"ז והרמ"א וצבורי יעקב ומו"ר אין להקל זה אלא במקום הדחק כמו שכתב הח"י י"ש מן האחרונים [המאמר מדברי ויגהה מעשה דוקא] שמסכימים עם הב"י דעת הרמ"א והראש"ד ג"כ כהר"ן וא"כ רוב פוסקים הולכין בזה להחמיר ועיין צנח"נ מה שכתבנו בזה: (כב) ט"ו וס"א: (כג) כן הסכימו כמה אחרונים כה"ח [והלא כה"ח] ויש שכתבו שט"ם הוא בזה"ל והיינו אפילו מיעוט ההדס באורכו יש בכל קן וקן ג' עלים וזהו יסוד קושיה ח"א מן הב"ם שהקשה דלפיו נשר עלה אחד מן רוב השיעור פסול דהבא מיירי שמייעוט ההדס באורכו לא נשר ממנו כלל שיש בכל קן ממנו ג' עלים: (כד) צבורי יעקב: (כה) פמ"ג [ופשוט: (כו) הגר"ה] והגרע"א וכו"כ הפמ"ג: (כז) פשוט: (כח) וכתב תמחו בזה בספר נגדי יע"ע ע"ש (והנה מירך דברי הרמ"א דלא יסמכו אהדדי אבל לא יסמכו בזה דברי השו"ע ע"ש) וכן הגרע"א: (כט) עיין בפמ"ג ולדעת זהו כוונתו אף שהוא כתב שעדיין הוא דוחק וכו' אך לפי מה שביארנו בענין יחא מחוד סבבה הרמ"ש: (ל) דכן הוא ג"כ דעת הרמב"ם בפ"ו הלכה ח' ורש"י ור' יעשיהו מערבי המוצא בראש ושיעורו להקטן בשם ר' אביגדור כהן דקד וכו' ע"ש:

הערות והארות: (1) עיין לקמן שעה"צ אות ל"ג בה"ל ד"ה במקום:

פ משנה שס ל"ד
וכרבי טרפון
הר"ף ורא"ש
ורמב"ם בפ"ה
ורמב"ן צ הראב"ד
בהשגתו שס ח"ל

שערי תשובה **באר היטב**
 [ה] יוש פוסלין כו'. ועיין בהלכות ח"א סימן ר"ך בענין אחד של
 הדם שיש בו טעמים הרבה שהוא נחשב אחד ונקטם האמלעני וסעיף אחד
 (יא) שאפשר. וב"ח כ' דבינש ראשו אפי' ח"א בזהר אין לברך
 עליו ע"ש:

באר היטב

ביאור הלכה משנה ברורה

משנה ברורה

שְׁעַר הַצִּיּוֹן

7373

הגהות ותיקונים: א) ההדס: ב) דמ"מ יש:

לְיִקְוָמִי דְּבְרֵי הָרֶב: א) וּבִשְׁוֹעַ הָרֶב סַעֲיָא ד' פֶּסַק כְּהֵנִי שִׁטּוֹת דְּכֶשֶׁר. ב) וּבִשְׁוֹעַ הָרֶב סַעֲיָא י"ב פֶּסַק: ה"ז פֶּסוּל אִפִּילוּ מִיּוֹם ב' וְאִילָן.

תרמז דיני ערבה. ובו ב' סעיפים:

א [א] *ערבי נחל האמור בתורה הוא מין ידוע הנקרא כן עלה שלו משוך כנחל (א) ופיו חלק וקנה שלו אדום (ב) (ואפי' נעזו (ה) ירוק כשר) (ג) *ירורב מין זה גדל על הנחלים לכך נקראו ערבי נחל ואפי' היה גדל במדבר (ג) או בהרים כשר ירוש מין אחד דומה לערבה אלא שעלה שלו עגול ופיו דומה למסר (פירוש מגרס סיג'ה נלע"ו) וקנה שלו אינו אדום וזהו הנקרא צפצפה (ד) והיא פסולה (ה) ירוש מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק ואינו כמסר אלא יש בו תלמים קטנים עד מאד כמו פי מגל קטן (ו) וזה כשר: ב (ו) *ערבה שיבשה (ח) או (ג) [ג] שנשרו (ט) רוב עליה (י) או (ג) [ג] שנקטם ראשה פסולה אבל כמושה או שנשרו מקצת עליה (יא) *כשרה והרמב"ם (יב) מכשיר בנקטם ראשה:

באר היטב

(א) ירוק. דסופו להיות אדום כשיגיע עליו השמש: (ב) שנשרו. לכן יש ליזהר מלחלוש רוב עלי הערבה שגולג ועפי' תרס"ד ס"ד. יש לדקדק מה שלפעמים נושרין ע"י מחיצתן לחוף הלולב וגם ע"י נענוע: (ג) שנקטם. פי' שנקטם עלו מ"ד סי' רל"א. והמ"מ פי' שגדלנו עליה מהקנה או שנסדקו ונחלקו עליה פסולה ויש להחמיר בכולן דערבות מנזרות מ"א ועיין ט"ז:

[א] ערבי נחל כו'. ופי' דומה למסר ועיין בנפוס תמרים שכתב דלפספה לא משכחת פיו דומה למגל וצריחא אגב כ' ועיין צנ"י שכתב לנפוס למח"י מהחוספתא ומדברי נעל צידה לדרך ע"ש: [ג] שנשרו. ערבה שכתב בשו"מ פ"י כח"י ערבה שנקטם ביו"ט הראשון של חג שאסור לטעולה ולהניחה בלולב זו ביום ולא דמי למ"ש בסי' תרנ"ה בלולב שהוצא מחוץ לתחום כו' דהא לא מוקף הוא דחייב לשרוף אחר רק שהוצא מחוץ לתחום אסור באכילה וצריחא ומלות לאו להנות ניתנו אלא נחל ממחציתו שאסור לכל ומוקף גמור הוא לטעול העמידו חכמים דברייהם במקום מנוח בשב וז"ל הראשון בשבת אם מותר ביו"ט השני ומסר שם המשוה ע"י והנה המג"א כתב דנחלה בראשון מותר בשני ע"ש אך נראה דהיינו ביו"ט שחל בחול אבל נחל יום ראשון בשבת אסור דאף ק"ל בסי' תק"ג לענין בילה בשבת ביו"ט הסמוכים נולדה מה אסורה מה וה"ה כאן אף אם נחלשה בשבת ואחריו ביו"ט יום א' וב' מותרים בשני כמבואר שם בהג"ה ע"ש: [ג] שנקטם. ערבה ועיין בא"ר שדעתו להקל בערבה שנקטם ראשה נחל אחר וכמו שהם ואם עלתה אף לנחלה שער ודלא כהמ"א ע"ש:

ביאור הלכה

מדבר הזה דגם דעת הרמ"מ כן הוא דעת הרמב"ם שכתב בפ"מ מהלכות לולב הלכה ט' ודע שכל הפסולים שהזכיר רבינו בפרק שביעי וזו' פסולין בשני בראשון משמע שמה שהזכיר בפ"מ כשרין בשאר הימים וזה הדין דענינו מרובין מעליו הוא בפ"מ. אולם דברי הפמ"ג בענין זה ז"ע דמוכח מדבריו בסתם תרמ"ט במשכ"ז סק"י דגם דעת המחבר הוא כן להכשיר בעניני מרובין מעליו בשאר הימים ואינן מותרות מה שכתב בנדר"ה בנדר"ה דפסול גם בשאר הימים:

(א) ופיו חלק. ר"ל חודו: (ב) ואפילו בעורו ירוק. דכל שאינו לכן ממש אדום מקרי (א) שאע"פ שהוא ירוק מאחר כשהשמש מכה בו הוא נעשה אדום בכלל אדום הוא ועיין בפמ"ג שכתב דכל ג' סימנים צענין ואם חסר אחד מהם פסול ובצנכרי יעקב כתב דאין מצינו זה בלולב אף או בהרים כשר. י"א דיותר טוב לכתולה ליקח מאותן הגדילים על הנחל אכן מדברי הע"ו משמע דאין צריך לדקדק בה: (ד) והיא פסולה. מן התורה (ג) שאינה בכלל ערבה כלל: (ה) ירוש מין ערבה שאין פי וכו'. וכל שאר סימנים של ערבה כשרה (ד) יש לה: (ו) וזה כשר. דדרכה ג"כ ליגלג על הנחל כמו שאר ערבות (ה) והיא בכלל ערבי נחל. והנה כמה פעמים מלקטין ערבות ונערים קטנים שאינם יודעים מן הימים לשמאלם ולח"י הקנה להשיג ע"ז: ב (ו) ערבה שיבשה. היינו (ו) צרוב עליה: (ח) או שנשרו וכו'. ויש לדקדק בה (ו) שלפעמים נושרין ע"י מחיצתן לחוף הלולב וגם ע"י נענוע. ובפירוש באתרוז ולולב של הקהל שיר הכלל משמשים בזה מצינו מאד שנושרין רוב העלין ע"י נענוע של אלה אנשים וממילא שאר אנשים שמצריכן אח"כ לבד שאין יואצין במנוה או ממצרין ברכה לטעלה ומן הנכון שעכ"פ ביום הראשון שהוא מ"ע דאורייתא יעמידו איש עמי שיפקח ע"ז: (ט) רוב עליה. היינו בשיעור ג"ט של ערבה [ב"מ] וז"ל בסי' תרמ"ו ואם נדלדלו עליה מהקנה או שנסדקו עליה או שנחלקו כתב הרב המגיד שזה מקרי נפרט *עליה ופסולה (ח) וכ"ז היינו אם צרוב עליה הוא כן וכתב המ"א שיש להחמיר כמותו דערבות מנזרות: (י) או שנקטם ראשה. והיינו שנקטם ענה (ט) אבל בנקטם עליה אף שהוא מראשה אין נ"מ בה ונחשבת כשאר עלין. ודע דיבש ונקטם ראשה הוא (י) מטעם דרוב ערבות רוב עליה דעת הריטב"א הוא משום שע"ז אין שמו עליו וע"כ דעתו דצוה פסול כל שצעת הימים (יא) ומדברי רבינו מנחם משמע דגם זה משום הדר הוא: (יא) כשרה. משמע לכתולה אין כדאי ליקח אותה [מ"א] והא"ר מכשיר אף לכתולה. אכן כיון דערבות מנזרות טוב להדר לכתולה גם בה: (יב) מכשיר. ונקטין (יג) כשרה הראשונה: היבש

שער הציון

(א) כ"י. (ב) עיין טעור: (ג) כן מוכח בגמרא מדכתיב ערבי נחל למעוטי לפספה שגדלה חמיר בין ההרים: (ד) פוסקים: (ה) ולהכי מקשה שם הגמרא פשיטא ובדבריו מיושב קושית אלה מפרשים שמקשים שם על הגמרא ע"ש: (ו) כ"מ מהטור. ונראה פשוט דלפי מה שכתבו הראשונים בנשור ומסתמא ה"ה בנשור דכיון דצריכא כמאן דליחא דמא א"כ אפילו לא נעשה זה אלא בערבה אחת ג"כ פסולה. ויבש נקרא משכלה הירקות לגמרי [צנכרי יעקב שם בה"ד]: (ז) מ"א: (ח) צנכרי יעקב וכן מלאכי ברינו מנחם: (ט) פוסקים וע"כ לדעת הרמב"ם דמכשיר בפסולין בשאר הימים גם זה יהיה כשר בשאר הימים: (יא) וכן מדברי רש"י ר"פ לולב הגזול צענין נפרטו עליו כתב רש"י משום דלא היה הדר ולפי' יהיה כשר בשאר הימים שבעת הדחק כשאין לו ערבות אחרים. ודע עוד דמה שחידש הריטב"א דנשור רוב עליה הוא דע"ז אין שמו עליו ופסול כל ז' העמיקו הגר"י לדינא וכן הח"א ולעג"ד ז"ע מה דמדברי רמב"ם פ"מ מהלכות לולב הלכה ט' משמע דלדעת הרמב"ם כל אלו הפסולין שהזכיר בפרק כ' כולן כשרים בשאר הימים וידי נשור רוב עליה נדקם וכן בערבה ג"כ בפרק זה ובפרט לדעת רש"י ורבינו מנחם דנשור רוב עליה הוא מטעם שאינו הדר בודאי לדעת הרמב"ם ופייעמו דמכשירין באינו הדר בשאר הימים גם זה בכלל וכן משמע בט"ז בסי' תרמ"ו סק"ד" ומהלכי בשע"מ סימן תרמ"ו ס"א ב"ש משום פ"י משמע ג"כ כמו שכתבנו דמח"י ד"ל בפלוגתא וז"ע: (יג) ב"מ א"ו והנה מה דמ"ג עושה זה לפסק תמה עליו בצנכרי יעקב דהרמב"ם הוא יחידה בדבר ע"ש:

הגהות ותיקונים: א (ס) י:

הערות והארות: 1) עיין סי' תרמ"ו ס"ק כ' לענין יבש בעץ ההדס:

א צריחא סוה
ל"ג ל"ד ב רמב"ם
פ"מ והבטלו הטור
והכ"ז הרא"ש
ב צריחא ס"ל ל"ד
ד צריחא ס"ט
וכדמפרש
ה משנה ס"ל ל"ג
ו צריחא לעיל ב'
י ו ג' ס"ט

תרמח דברים הפסולים באתרוג. ובו כ"ב סעיפים:

א "אתרוג (ה) [א] (א) היבש (ב) פסול ושיעור היבשות יכשאונו מוציא שום ליחה ויבדוק ע"י שיעבור בו (ג) מחט ובו חוט ואם יש בו ליחה (ג) יראה בחוט (ואתרוג שהוא משנה שעברה (ד) ודאי (ג) יבש הוא (ה) ופסול (מה"ד מהרי"ל סימן ה): **ב** "אתרוג שניקב נקב (ד) מפולש (ו) כל שהוא פסול ושאינו מפולש (ז) אם היה (ה) כאיסור פסול (ח) * ואם חסר כל שהוא פסול

א משנה דף ל"ד
ב טור בשם
הרא"ש ג שם
נמשנה ובעמדה
משמיה דעולה
וכפי רבי ישעיה
והרא"ש שם
הטור וכו' המוס'

דעולה אפי' קלי אטיק ולא חסר וכו' המוס'

שערי תשובה

באר היטב

[א] היבש. ענה"ט וע' מ"א ב"ש ג"כ חזית העולה בחלוט אינו אלא מחמת יבש ובמישות וכשר וע"כ דכמוש מקלחו כשר וע' לקמן ס"ק י"ז שכתב דמ"ש הש"ע ו"א דה"ה יבש כו' היינו לאפוקי מש"ג ע"ש ועיין בפ"מ שם ובפ"ק י"ט כתב דמסתמא כל הפוסקים משמע דאף חזית שעלמה (ג) מחט. קשה הא יהיה זו נקב מפולש והוא פסול לדעת הרא"ש והטור וכו"פ בש"ע ס"ק דלענה קמיימא י"ז לומר דאין פוסל בנפולש אלא כשניקב מעבר זה לעבר כשנגדו או לחדרי הזרע אבל אם הנקב נחד ד' מפולש דהיינו צבועי שלה ודאי אין פוסל לכ"ע בלא חסרון דהא דיי אתרוג אף ילפינן מטריפות של צמחה ובעריפות אם יש נקב מפולש צבועי האבר כגון בלל או מעיים ואינו מגיע לחלל ודאי אין טריפות ה"נ כלן באתרוג. ט"ו: (ג) יבש. וכמה הבי"ח דלא מהני הכא בדיקת החוט ודאי הוא מסתמא יבש ופסול והט"ו כתב דאם אנו רואין שנשאר גווי שלו מהני זו בדיקת החוט ע"ש. עוד כתב הבי"ח הטומאים אתרוג דנבש כדי שישאר בו לתלומות אין לסמוך על זה להכשירו בלא בדיקת מחט וכו' חוט. אבל הט"ו ס"ק י"ז כתב דפסול הוא דהוי ככלל כבש ע"ש: (ד) מפולש. ואם נקבה הקליפה העבה מלד זה ללד זה מקרי מפולש לכ"ע מ"א: (ה) כאיסר. אבל פחות מאיסר ואין שם חסרון כגון שנעץ שם יתד כשר ואם חסר כל שהוא פסול אפי' באינו מפולש. ו"א הוא הראב"ד דס"ל דתרחי ליעומא צעין מפולש וחסרון דנלא חסרון כשר בכל גוויי אלא דבש חסרון יש חילוק דאם הוא מפולש פסול אפי' בחסרון כל שהוא ובאין מפולש דוקא כאיסר וק"ל להחמיר זולת

ביאור הלכה

משנה ברורה

* ואם חסר כל שהוא פסול. ודוקא כשהחסר מגוף האתרוג אבל אם נחסר רק הקליפה העליונה שהיא כמין גלד על האתרוג כשר לכו"ע כדלקמן

ומ"מ כיון שאנו רואין שהוא כמוש דעת המ"א (ג) דלרצח לבדקו כמ"ש בש"ע: (ג) יראה בחוט. הקשו האחרונים דל"כ יהיה נקב מפולש ופסול לדעה ראשונה כשנעץ ב' אפילו בלא חסרון ותיקן המ"א (ד) שחוטח המחט קצת בנקב עוצי שלה דהיינו בנקב חור הנקב ועי"ז יבטל קצת מן הבטח עמה וכשמוציאה יראה בנחוט ואין כאן נקב מפולש (ה) ויש שמיררו דמפולש לא נקרא אלא כשניקב צרובת האתרוג מעבר לעבר אפילו שלא כנגד חדרי הזרע אבל כשניקב צבועי שלו מלד א' דהיינו לאורך האתרוג מעוקלי כלפי חוטמו ואינו מגיע לחדרי הזרע בזה י"ל דלכו"ע (ו) לא מקרי (ו) מפולש: (ד) ודאי יבש הוא. ר"ל דא"א שימאל בו ליחה (ח) ולא יא' מועלת ע"י בדיקתו: (ה) ופסול. עיין בשע"ה"ל מה שהבאנו בשם חמים דעים: **ב** (ו) כל שהוא פסול. אפילו אינו חסר מן האתרוג כלל כגון שניקב ע"י מחט: (ז) אם היה כאיסר. אפילו אין בו חסרון כגון שחטב בו יתד רחב ואם הנקב ממוצע או ארוך (ט) רואין אי כד מעגלת לה הוי כאיסר פסול: (ח) ואם חסר כל שהוא. ר"ל דאם חסר או אפילו הנקב הוא קטן ביותר דהוא

שער הציצוי

(א) גמרא: (ב) כן הוא מסקנת המ"א ומקורו ממה דליתא בצרייתא דף ל"א ארבעת מינין שגולג וכו' כמזין כשרין יבשין פסולין ומה דליתא במדרכי דכמוש פסול כב"י העמיק הגירסא במדרכי כבש והנה נא"ר מלמד להחמיר וכתב דטעם המחמירין בכמוש הוא משום דליתא בצרייתא דף ל"ו אתרוג חפוח סרוח כבש וכו' פסול וצנח"ג הגירסא כמוש והבדליות פליגי אהדדי ונקטינן להחמיר ועיין בצרכי יוסף שדושה להא דא"ר וכתב דצנח"ג ט"ס הוא וז"ל כבש ומסריס להמ"א וגם הגר"מ מעמיק לדינא כהמ"א ובאמתו לו יהי דצנח"ג היה לו הגירסא כמוש הלא כל הראשונים גורסין כבש ומכשירין בכמוש עיין בצרכי יוסף דגורסין כבש וממילא אין לנו שום דיעה דיחלוק על הצרייתא הנזכרת בדף ל"א דכמוש כשר וכן בצרכי יוסף ור"י ור"ן ור"י"ן גיאות והעיקור והרא"י המוצא בש"ע וציטוני הלקט כתבו להדיא דכמוש כשר. וכן בצמ"ג ובאור זרוע כשהעמיקו הצרייתא דדף ל"ו הגירסא שם כבש וממילא לדידהו ג"כ כמוש כשר כנ"ל וע"כ נודאי הדין עם המ"א דכמוש כשר: (ג) אפשר לומר דהוא אפילו לשיטתו דס"ל דאפילו יבש מקלחו פסול וע"כ צריך לבדוק דאולי ע"י הכמיה נעשה קצת יבש מצפנים משא"כ להפוסקים דס"ל דוקא יבש כבול או נרובו אפשר דכמוש א"ל בדיקה וז"ע: (ד) כן פ"י המהפ"ש דברי המ"א: (ה) כבוי יעקב בפירוש דברי הט"ו. ודע דהפמ"ג מלמד דלדעת הט"ו אם ינקב האתרוג בנקב חסר חמית דס"ל כדעת הט"ו שאלחש שהבא שם שיעור היבשות דהב"א מהרי"ל בשמו כתב הא דשיעור חמיתים בצרכי חגים של ע"ז שנקראו לחים כל י"ב חודש וסיום שם ח"ל אלמא כל דבר שאין בו השגחה להעמידו בלחוחו אינו מתקיים בלחוחו אחר י"ב חודש אבל נודאי אם ישנו האדם עליהם לקיים אותן בלחוחם כגון שטומאים אותם בדברים לחים נוכל להעמיד אותם כמה זמנים וע"ז לא נהנו חמיתים זמן אלא הכל לפי מה שהוא עכ"ל הרי כפירוש דומן למד אינו פוסל אם אין לו שיעור יבשות של מחט רק שמתחמא אם לא יבשם להעמיד לחוחו לא ימלא לחות ע"י בדיקה וצבועי ראיתי אתרוג שכתב עבר עליו יותר משנה חמיתא מעת שחמלם מן האפלין שנשמר משליטת אור ע"י הסגר כבלי של מחכות והיה מונח בנקב קר ולא קצת ועי"ז נשאר לו גווי ולחוחו ובדקתי ומלאתי בו לחות הרבה וכח"כ י"ל להחמיר של אשחק ע"י בדיקת חוט אם לא נחמיר ונפקא"ה הדור עכ"ל הנכביר יעקב ואפשר דגם הגר"מ מודה בנאמן זה והוא מיירי רק בסתמא: (ט) מ"א וא"ר וכו':

הגהות ותיקונים: (א) ונפסד:

הלכות לולב סימן תרמח

קטז באר הגויה

(ט) וי"א דגם בנקב מפולש בעינן חסרון משהו ושאינו מפולש בחסרון כאיסור: הגה ונהגו ד שם בשם ר"ח להכשיר הנקבים שנעשו צאילין ע"י קוליס. (י) אע"פ שיש צהם חסרון שזהו דרך גדילתו (תה"ד סי' ז"ט) מיהו (יא) אם רואה שאין העור והבשר (ו) קיים מוח הנקב פסול לסגרה הראשונה אע"פ שאינו מפולש ובשעת הדחק יש להקל (יב) כסגרה האחרונה להכשיר חסרון שאינו כאיסור ואינו נקב מפולש (דעת עמנו): ג מפולש י"ש מפרשים כפשוטו דהיינו (יג) שניקב מצד זה לצד זה וי"ש מפרשין שחיון שניקב (יד) עד חדרי (ו) הזרע שהגרעינים בתוכו מקרי (טו) מפולש: ד * י"א תורגו שנימוח כל בשרו בפנים וקליפתו החיצונה קיימת וחדרי הזרע (טז) קיימים בפנים כשר (יז) וי"ש פוסלים: ה (יח) נסדק כולו מראשו לסופו אפי' אינו חסר כלום פסול אבל נשאר בו שיעור למעלה ולמטה אפי' כל שהוא (יט) כשר * ויש מי שאומר דדוקא מלמטה אבל בחוטמו אפי' כל שהוא פסול. ח טור בשם י"ש מחמירין וזהו הפסוק שם שנה שם ל"ד ונבחרה ל"ו ופסיוס רש"י ורמ"ם ה"ר"ן שם

באר היטב

בשעת הדחק כמ"ס רמ"א. וכתב המ"א וי"ל דאם הנקב מרובץ או ארוך ורואין אי כד מעגלת לה היו כאיסור פסול וכו' ב"ד סי' ל"ד לענין גרירת דלא כמ"ס צננה"ג בשם הרדב"ז ע"ש: (ו) קיים. משמע דאם יש ספק צה אם הבשר קיים צאילין לקולא כיון שהדעה האחרונה שהוא הראשון ס"ל אפי' צודאי יש חסרון כשר כל שאינו מפולש ואין החסרון כאיסור שפיר נסמך עליה בנפק לבל הפחות. וי"ל פשוט דזה מיייר שעכ"פ לא ינקב עד חדרי הזרע דלא"כ אפי' הבשר קיים יש פסול מטעם נקב מפולש כמו בנמך ואם יש ספק אם מגיע לחדרי זרע ג"כ כשר כיון שאין

משנה ברורה

דוא כל שהוא ג"כ פסול ועיין במאמר מרדכי שהקדים דלענין יו"ט שני ש"ד (י) לנכך עליו כל שאינו מפולש ואינו חסר בנאסר: (ט) וי"א וכו'. ס"ל דתתני לרעוחא צעין מפולש וחסרון דנלא חסרון כשר בכל גווני אלא צה חסרון יש חילוק דאם הוא מפולש פסול אפילו בחסרון כל שהוא ובצונו מפולש דוקא כשחסר בנאסר וקי"ל להחמיר (יא) וזלל בשעת הדחק כמ"ס רמ"א אח"כ: (י) אע"פ שיש בהם חסרון. ר"ל שגרה לפעמים האחרונה שהיה יו נקב בעודו במחור אלא שנקרס עליו עור ובשר מלמעלה צה להחמיר (יב) אלא אם אלו רואים שלא נקרס אלא יש שם נקב וחסרון אע"פ שנעשה ע"י קוליס בדרך גדילתו פסול וזהו שסכים

בס"י דזהו אינו בכלל חסר וע"ס במ"צ סק"ו: * אתרוג שנימוח וכו'. זהו צהא בגמרא ולא נפשעה ופסק צה לקולא משום דס"ל דכל הנך פסולין אין עיקרם אלא מד"ם וספיקא לקולא והי"א ס"ל דוא ספיקא לאורייתא ואין להחמיר מספיקא [הגר"ח] וכתב הפמ"ג דאם נימוח בפנים ונקרס י"ל דפסול לכו"ע וי"ע: * ויש מי שאומר דדוקא מלמטה וכו'. עיין בהגר"א שכתב דסגרה ראשונה ס"ל דכי פסלין בחוטמו בכל שהוא דוקא אוחן הפסולין שפסולין ברובו כמו חזות וכמ"ס בירושלמי חוטמו ברובו לפסול עכ"ל ור"ל משא"כ צה דלא צעין רק שיסמיר משהו למעלה ומשהו למטה ולפ"ו להיש מחמירין דס"ל דגם צעיינו מחמירין לפסול ברובו דרך להחמיר גם לענין חוטמו ממילא בכל שהוא ובכ"ז ניתא

מיהו אם רואה וכו' והמון עם טועין בכך שסוברין שיש קולא כשנעשה הנקב ע"י קוליס: (יא) אם רואה שאין העור והבשר קיים וכו'. ואם יש ספק צה אם הבשר קיים (יג) צאילין לקולא כיון שהדעה האחרונה ס"ל אפילו צודאי יש חסרון כשר כל שאינו מפולש ואין החסרון בנאסר שפיר נסמך ע"י בנפק לבל הפחות (יד) ואפילו אם ספק לו שמה הגיע פילוש הנקב עד חדרי הזרע ג"כ יש להכשיר שכל שאינו ברור לנו שהגיע עד חדרי הזרע יש לסמוך על דברי האומרים שאפילו אם הגיע לחדרי הזרע אינו נקרא נקב מפולש ואינו פסול אלא"כ יש צו חסרון: (יב) כסברא האחרונה להכשיר. ולנכך (טו) עליו: ג (יג) שניקב מצד זה לצד זה. שט"ו מורה שם מפולש כמו מצוי המפולש: (יד) עד חדרי הזרע וכו'. טעמם שהקליפה העבה המקפת את החדרי הזרע אינה נחשבת עם חדרי הזרע לר"א אלא היא נחשבת לדבר צפ"ע לענין זה ויחיו שניקבה כולה מלד א' ה"ו נקב מפולש וע"כ אע"פ שהדרי הזרע וזלל השני של האחרונה נשאר שלימים (טו) ה"ו פסול. ולענין הלכה (יז) יש להחמיר כסגרה האחרונה אלא בשעת הדחק שא"א למלא אחרונה אחר יש לסמוך על סגרה הראשונה ומותר לנכך על אחרונה זה (יח) ובפרט כיצ' שאינו חסר כלום כגון שניקב ע"י מחט דיש צה ס"ס שמה הלכה כהי"א הנזכר בס"צ דגם צמפולש דוקא כשיש חסרון: (טו) מפולש. ואם ינקבה (יט) הקליפה העבה מלד זה * וזלל דלא שלל כנגד חדרי הזרע דהיינו צמקום שהאחרונה מחקלר למטה זה מקרי מפולש צין לדעה א' וצין לדעה שניה: ד (טז) קיימים. ויכול (כ) להרגיש ד"ו צממשום היד: (יז) ויש פוסלין. ויש (כא) להחמיר בד"ו צמקום שאפשר: ה (יח) נסדק וכו'. מדסתס הממחר (כב) משמע דס"ל דיש להחמיר אפילו בנסדק מלד אחד: (יט) כשר. כמו בנסדק הגרירת צנחמה ב"ד סימן ל"ד ואפילו

שער הציור

(י) אף דמבואר לקמן צימין תרמ"ט סוף ס"ה דפסולי ראשון נטולין צבני בלא צרכה הכא דנלא"ה יש דיעות דכשר אפילו ציוס ראשון מקיליין לגמרי צבני: (יא) ט"ו מסתימת לשון משמע דבשעת הדחק יש לסמוך לגמרי על דעת הי"א דהיינו להכשיר צאילין חסר אפילו צמפולש מעבר לעבר וכן צרמח כאיסור בלא חסרון וכן מוכח מהגר"ו וכן הפסוק צבכורי יעקב דלא כמ"ס שמהלל דלא סמך רמ"א אסגרה אחרונה רק לענין להכשיר חסרון שאינו כאיסור ואינו נקב מפולש ומה שהזכיר רמ"א פרט לו היינו מפני שכתב מתחלה להחמיר לענין נקבים שאין עור ובשר קיים צה הוא חסרון משהו ואינו מפולש כסגרה הראשונה וע"י קיים דבשעת הדחק יכול להקל צה כדעה האחרונה אלא אין כוונתו לשלול יתר הפרטים ע"ס צבכורי יעקב: (יב) ט"ו וס"א: (יג) ע"י וס"א: (יד) שם: (טו) הגר"ו: (טז) ויהיו דוקא כשאין יודעין שגביע עד חדרי הזרע אלא בנפק כשר כמ"כ הט"ו: (יז) הגר"ו ובכורי יעקב: (יח) פשוט: (יט) מ"א וא"ר וס"א: (כ) טורי"ו: (כא) הגר"ו:

הגהות ותיקונים: א חסר בשעה"צ אות כב: ב מ"א: יבררת והארות: 1 עיין שעה"צ אות ה' לענין מפולש

שערי תשובה **באר היטב**
 בתלש פסול ע"ש: [ב] נקלף כי. וע' מ"ט בפרי שו"ט ד"ט אפרס
 ס' פ' שבלרמי ענין זה נדקק יפה וסם הבאלי מתשובה ד"ט יעקב סימן
 פ"ו וע"ש מ"ט שדכי ה"ע שכתב ד"ח דענין שיר כפלע הוא ז"ע ע"ש:
 המ"ט ע"ש: (י) ירוק. אבל אט נשמתה מראיתו דינו כמו חזית
 ביאור הלכה

(כב) כמו לענין גרירת וי"כ הגר"י: (כג) משום דרובו כטלו ומה שהקשה המ"א דלא גס בגרירת בעיני שנקרא כולו י"ש לדחות דגרירת הטעם משהו דבהנחה מושגת ונראה הד' חסיד' לה משה"כ האחרון [כדור ועיקר]: (כד) כן מחדד הכדור עיקר משלשן הריטוב"א וי"כ גס הנזה שלום י"ש וי"כ ודעתו הדב"ח: (כה) היינו לדעת האחרון כג"ע ע"י (כו) ח"א"י (כז) כי כהנא קליפות אחר קליפות ירדוק דק מאלו ופסיט ממנו ח"א קליפה העליונה קצת שיה' מה חריפות שאוכלין אותה ואחר"כ מחליש שיה' לה האחרון שהוא לו ופליטס ממנו י"ש כמו עטלו וכן מומחש נרשעין וכן נקרא חז"ר הורע והורע"ה ומייר בהקליפה העליונה שהיא דק כגלד שאינו מתקשר מנוף האחרון כדעת הר"ן וכן העמיקו האחרונים ואף דכתשונת הר"ח"ש שנהוג בב"ח לא משמע הכי אלא אפילו אם יטעל גס קליפה הענה אם אינו נקשר מנשר האחרון שהוא"ל הלקט שט' כבר י"כ משמע ג"כ משלשן הר"ח"ש להמעיין שבה' שלא יטעל מן הלכן כלום וכן י"ש לישב ג"כ לשון העור מדכחז וכן יטעל מן הכשר כלום וע"כ דמה שחל"ה הלקט שט' כבר י"כ משמע ג"כ קליפה עצה הוא קורא קליפה דקה נשר גבש דרש מחשבים מל"ה לידעל קצת נקטו דעת הר"ן ויכ"מ ח"א"י הכהנ"ס מדכחז שאינו מתקשר ונחלמ"ה ל"ו מכיון הב"י נמשך אלא הר"ח כתב וי"כ וכן דעת הרמב"ם ולפלא קצת דמלשונו משמע דמשו"ת הרא"ש סותר להרא"ש גופא ח"א אינו להמעין: (כח) מ"א וכפי מה שצדארוהו האחרונים: (כט) עיין גמ"ר שהיא מתחמם ועיס' בהראש"ד מקריס ליה"א ונדעלי וכן עטעס הרא"ש שספדיר דבדיר קר' לדעת הר"א וע"כ הסכים הרא"ש ד"ס למקור ע"י"ן ב"ן לענין חיות' וכן לענין מיעוטו כשהוא בשנים ושלושה מקומות אכן לענין חיותו מתפקק חיה והב"ח מיקל גס לענין חיותו: (ל) ח"א ולענין חיותו לא ב"דל' שט' אלא מדכחז הרא"ש ונחמטוהו אפילו בתנאי פסול דומות דחיות ונחמיו מוחה לקמן כמ"ג בבב"ה דבדמלה כבר י"ש להבשרין לכן כתבתי להקל: (לא) ח"א ודעתו ומ"א: (לב) ואפילו אם נשחיר עוד מעט ע"ן בחוריו כיון שנעשה כמו גומא פסול [לאחרונים]: (לג) ב"י לפירוש ר"ח המובא בערוך [ובאחרין א"ן זה ב"י יסוד לידעל א' ללא מוחה בפירות קר' מלגל' הוי"ר פירות להקל לידעיה כמו שהוכיח לענין יטעל עוקט' וזה א"ן ראהי מוכרחת כמו שהוכיח הרי"ר ועוד דלא יחי' לידעיה י"ה להחמיר הלא לדעת ר"ח ור"ן הוי"ר הוי"ר דוקא אם יטעל העץ המקוט האחרון נמשך כמו גומא ח"א וטעס ויכ"מ: (לד) והעמיקוהו הא"י ור"ח והב"ח לידעל:

ליקוטי דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף י"ג כתב: אם נסדק כולו וכי' ה"ז פסול. **ב'** בשו"ע הרב סעיף ט"ז נחלק על זה ודעתו שאף אם נקלף ונראה הלבן אינו בכלל חסר.

הלכות לולב סימן תרמח

ק"ז באר הגולה

(לא) נמקום שאפשר * * * מיהו לענין דינא אין לפסול אלא"כ ניטל (יב) הדד דהיינו העץ שראש הפיטמא * (כמב שאר הרב עליו והראש נקרא שושנא (המגיד) וכל זה דוקא שניטלה אבל אם לא היה לו דד (יג) מעולם (לב) כשר וכן רוב האחרונים שמביאים במדינות אלו (הרא"ש): ח *ניטל (יד) העץ שהוא תלוי בו באילן מעיקר האחרון (לג) ונשאר מקומו גומא פסול: הגה ואם ניטל קצת העץ (לד) ונשאר עובי כל שהוא שכל רוחב הגומא (טו) [ג] מכוסה כשר (טז): ט (לה) "על לחה חזוית (פ"י) תרגום או ילפת או חזון) עליו אם * בב' או בג' מקומות (לו) פסול ואם במקום א' אם עלה (לז) * על מהודר ומתואר ולוקח בשביל זה אחריו אחר שאינו מהודר הוא הפסול שחושך הולך * ב' ג' ח' י"ה ניטלה טעמו כפי' הרי"ף שם והרמב"ם שם ע שם תמשה וכתב שם גמרא

שערי תשובה

[ג] מכוסה. ענה"ט וכתב שם ש"י ח"א סימן ל"ה השיג על הדין יעקב וכתב שהוא נגד משמעות הש"ס וכל הפוסקים וכל היבא דבעין מדאורייתא לקיחה תמה ושלמיה כל שאינו מתובר צו בתולדות חזר ע"י ד"א ודאי ל"ש חזר דלבר מיקרי שלם ותמיס ודחה ראיית הבי"ע מעירובין דף פ"א ומסוכה דף ל"ו ע"ש וגם ב"ר חולק עליו ע"ש ועי' בפ"מ שאם העץ שלו כבשים ונתון העץ גומא מגיע לתוך האחריו כמו שזמנא לפעמים דד פסול: המעלות רק שאין לו הכ שושנה או שניטל קצת מהדד שלמעלה ואחריו אחר שאינו מהודר נשאר המעלות רק שיש לו שושנה אין להשיג צד שושנה וכ"ש במקום שיש ספק אם היה לו כלל שושנה דאין להחמיר ע"ש: (יד) העץ. ונשעת הדחק שאין אחר צעיר יש לסמוך ולבדק עליו ואפי' ביום א' תשובת חכם לב סי' ט' ע"ש: (טו) מכוסה. פ"י שצנחא שם נשאר קצת מהעץ כמו שהיה בתחלה. וכתב בתשובת צ"ח סי' קמ"ב הא דכתבו הפוסקים לפסול צניטל במשנה ברורה

באר היטב

ועיין ט"ז: (יב) הדד. משמע מלשון דוקא שניטל כולו. אבל הבי' ובי"ח ולבוש כתבו להחמיר אפי' ניטל מקצתו והכמ"א ובי"ח דעכ"פ צני שניטל עד האחרון כיון דהטעם הוא משום חסר כמ"ס סי' תרמ"ט ס"ה כהנ"ה. א"כ צניטל כל שהוא לא מיקרי חסר דאין זה חסרון הניכר ועש"ה: (יג) מעולם. ויכריס הס כי יש נמקום פיטמא כמו גומא מתחלת צרייתו מצי"ט כהנ"ג ועיין רדב"ז סי' קי"א. ועיין ט"ז שהעלה דאם יש אחריו לפניו מהודר נשאר ואחריו אחר שאינו מהודר נשאר המעלות רק שיש לו שושנה אין להשיג צד שושנה וכ"ש במקום שיש ספק אם היה לו כלל שושנה דאין להחמיר ע"ש: (יד) העץ. ונשעת הדחק שאין אחר צעיר יש לסמוך ולבדק עליו ואפי' ביום א' תשובת חכם לב סי' ט' ע"ש: (טו) מכוסה. פ"י שצנחא שם נשאר קצת מהעץ כמו שהיה בתחלה. וכתב בתשובת צ"ח סי' קמ"ב הא דכתבו הפוסקים לפסול צניטל במשנה ברורה

להחמיר בזה: (לא) במקום שאפשר. היינו שאפשר ליקח יותר מוצר מזה (לה) אבל אם הוא המוצר אין להחמיר בשביל השושנא. ומ"מ נראה דדוקא אם חסר רק השושנא אבל אם חסר גם מקצת מן העץ אף שיש עוד קצת עץ למעלה מן האחריו טוב להדר ליקח אחר אחר אף שיש עוד קצת עץ למעלה מן האחריו (לב) כשר. כיון שכן היא צרייתו וזה דרך גידול אין לכוונת בשם חסרים או שאין הדר (לו) ויכריס הס כי יש נמקום פטמא כמו גומא מתחלת צרייתו וכתב בצבורי יעקב דזה דוקא רק כשיש גומא מעט שאין כאן פסול רק משום חסר וכיון שמתחלת צרייתו הוא כן ולא נחסר ממנו כלל לא מיקרי חסר אבל לפעמים יש גומא עמוקה שחללה עד חדרי הזרע ויכר ע"י שיכנים לתוך החלל מתח אף שאר דבר דק בזה נראה דפסול גמור הוא שהרי נקב בתולה פסול כל היכי דניקב פסול כדאיחא ביו"ד סימן מ"ג בפמ"ג וכיון דניקב עד חדרי הזרע פסול ה"ה צניקב בתולה: ח (לג) ונשאר מקומו גומא פסול. דהוא כולל חסר ואם הוא שעת הדחק שאין אחר צעיר העלה בתשובת חכם לב שיוכל לבדק עליו אפילו ביום ראשון (כיון שצנחא הדחק איחא בס"ס תרמ"ט שמצדיקן אפילו על פסולין לגמרי (לח) וכ"ש בזה שהיה תלוי בשטח הראשונים כמבואר צ"ח) וה"ה צניטלה פטמא ונעשה גומא ואין אחר צעיר (לט) ג"כ יכול לבדק עליו אפילו ביום ראשון: (לד) ונשאר עובי כל שהוא שכל רוחב וכו'. ר"ל שנשאר מן עובי העץ בתוך האחריו שיעור קצר שיוכל עכ"פ למלא כל רוחב הגומא מן עובי ואף דלמעלה מן הגומא לא נשאר משהו ג"כ כשר (מ) דהו לא מיקרי חסר: ט (לה) על לחה חזוית. צ"ח בתלום (מא) וצ"ח צמחודר אלא צעין שיהיה גובה משאר אחריו: (לו) פסול. דמחוי כמנומר [גמרא]: (לז) על רובו. היינו רוב

שער הציון

(לה) של"ה וע"י וט"ז: (לו) מאמר מרדכי וצבורי יעקב דלעת המ"א גופיה לקמן בסיון תרמ"ט סק"י דחושב לומר דמיעט הפסול דניטל פטמא או משום הדר וא"כ אורח ראיית המ"א צענינו ע"ש: (לז) ומ"מ אם א"א להכיר כלל אם היה כן מתחלת צרייתו בל"ז בשם הב"ח מלמד להחמיר אין בפמ"ג כתב דאפשר דיש להכשיר מטעם ס"ם דשמה הלכה כמ"ד ניטל פטמא היינו עוקף לבד ואפילו הוא דדו שמה לא ניטל אלא נכרס כן עכ"ד נואף דהמחבר והרמ"א העמידו דניטל פטמא פסול וכן לענין עוקף אפשר דהוא רק משום דחשב להחמיר בשיניה כאשר מונח צ"ח בשם הרא"ש ע"ש ולא משום דפסקו כן להחלטה והוא מסוקל מה שהקשה עליו בצבורי יעקב ע"ש: (לח) ונפטר לפי מה שהעתיק הגר"א בשם המ"מ דדיו זה הוא דלעת הראשונה שצנחא ב' ה"ה דפסולין נשאר אפילו אינו כאיסר ומשמע דלדיעה שיהי שם י"ס להקל בזה וכיון דנשעת הדחק נקטין כפסול שניה שם כמבואר שם ממילא י"ס להקל צענינו: (לט) כדורי יעקב: (מ) ומה דלענין פטום י"ס שמתמירין דדוקא כשנשאר עכ"פ מעט למעלה מן הגומא ויש שמחמירין שלא יחסר מן העץ שחתם השושנא מחומה וצענינו מקילין בזה עיין בלבוש העטע: (מא) פמ"ג:

ליקוטי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף י"ט כתב כהנ"ז.

(עו) רובו (לה) פסול ואם על חוטמו (לט) אפי' כל שהוא פסול [ד] וחוטמו היינו * ממקום שמתחיל להתקצר ולהתחדד כלפי ראשו: י' פ"א דהא דבב' וג' מקומות פסול היינו דוקא כשנתפשט הנימור ברובו אף על פי (מ) שבשטח (יו) החברבורות הוא מיעוט אבל במיעוטו כגון (מא) * שכולם (ית) מצד א' של אתרוג כשר י"ש פוסלים (מב) אפי' במיעוטו של צד אחד: י"א (מג) * אם הוא מחצה על מחצה במקום א' (מד) י"ש מכשירים (ט) [ה] י"ש פוסלים: י"ב מחוטמו ואילך דהיינו * ממקום שמתחיל לשפץ עד הפיטמא פוסל (כ) חזו"ת (מה) וכל * שינוי (נא) [ו] מראה

באר היטב

העוקץ היינו צניטל ואינו בעולם וא"ל לחצרו אצל אם אפשר לחצרו ע"י מחט או כיוצא בו ואינו ניכר מותר לטלו ביום ד' ולבדוק אף ביום א' יש להחמיר ע"ש: (עו) רובו. מדקמס משמע דק"ל רובו משי' לדקין כמ"ש הטור: (יו) החברבורות. פי' שמקום החברבורות ענמם הוא המיעוט: (ית) מלד א'. וכמז' המ"א משמע דאם נתפשט מהם ללד השני מקרי רוב דהוי רוב הקיפו אע"פ שאינו רובו של כל האתרוג עכ"ל: (יט) ויש פוסלים. וקשה למה כתב בס"י דאם כולם נלד אחד כשר הא הו"ל מחלה על מחלה וי"ל דהתם מיירי שאינו מחלה של כל האתרוג רק של הקיפו כמש"ל ולכן כשר מ"א: (כ) חזו"ת. כמין ד' אצטעונו לפחות והוא שיהיו נראים לעין כשחצו צידו מצי"ט כנה"ג מ"א: (כא) מראה. ודוקא כשנראה

יותר מבאשר מקומות משא"כ כשצריך עיון והסתכלות ומרחוק אין נראה אף ה' שאותן אתרוגים המצויים אצלנו לפעמים נראה בהם מראה אלוס כדס

משנה ברורה

(מב) רוב כל שטח האתרוג משני הדדים: (לח) פסול. דלוי (מג) הדר: (לט) אפילו כל שהוא פסול. שנראה (מד) שם לענינים יותר משאר מקומות שבו שנאזונו שפוע אדם נותן ענינו: י' (מ) שבשטח החברבורות וכו'. פי' שמקום החברבורות ענמם הוא המיעוט: (מא) שכולם מצד א'. משמע דאם נתפשט מהם גם ללד השני (מה) מקרי רובו דהוי רוב הקיפו אע"פ שאינו רובו של כל האתרוג [מ"א]: י"א (מב) אפילו במיעוטו: הלכנו וא"ל פסקו דעדה הראשונה וכו"מ גם בפמ"ג שאין פסול עד שיפשט צדו מיהו אם נתפשט גם ללד השני של האתרוג כבר ביארנו בס"ק הקודם דמקרי רובו צד לכו"ע: י"א (מג) אם הוא מחצה על מחצה. לא מיירי שהיה חצי האתרוג של צד א' משמע דאם נלד דהא נראשו רובו פוסל חזו"ת במעוטו וכו"ל בס"ט (מו) אלא מיירי דהמתנה היא כלפי העוקץ ככל היקף האתרוג: (מד) יש מכשירים. כ"ל (מו) דאפשר לזמנא והיו פוסלים כ"ל דא"ל לזמנא ולדינא (מה) יש להחמיר דעדה בתרייתא מדנקט אותה המצטרף לנפשו ועיין בפמ"ג שכתב ללא קני אס ימלא רוב בהכשר ע"י מדידה אלא לר"ך שיראה לעינים בלא מדידה ובבב"ר יעקב חולק ע"י ע"ש: י"ב (מה) וכל שינוי

על מחלה ונפסר בגדי ישע שפסול עד הפיטמא. ופיטמא בכלל וכדמוכח בב"י דתפס לחומרא דעת הר"ם והר"ף דשפוע ג"כ בכלל חוטם אצל מ"מ לא הויא מנואר בהגהת רמ"א ס"ו היא מה שקורין שזנמא שלא בדקדוק כתב דלנו מופסין לדינא דפיטמא הוא הדד שזנמא עליו ולא השזנמא ענמו ואפשר שחפץ לשון הרמ"א לסימנא בעלמא דמקום הפיטם וכו"מ ממה שסיים ראה לדבריו מדברי הרמב"ם: * שינוי. משמע דוקא שינוי מראה ולא שארי פסולים וכו"כ רבינו ירוחם והר"ש דלא כר"ן שפוסל גם נסדק כל שהוא בחוטמו ולדידיה אס נסדק בחוטמו פסול כל ו' דלון זה הדר והיה כל פסולי אתרוג [מ"א] והנה להר"ן מין נסדק מין חסר מין נקלף ונשאר גוון האתרוג הכל פסול בחוטמו ככל שהוא ופסול כל וי"ן ומיהו אין הלכה כן אלא דעדה הראשונה דרק שינוי מראה וחזו"ת פוסלים בחוטמו ככל שהוא ולא שאר פסולים וכו"מ דאם נלד דהא נראשו המצטרף בחוטמו נסדק ע"ש להחמיר דיש מי שאומצ שהיה צריך שיהיה אכן לפי מה שכתב הגר"א בענין יו"ד"ק טעם הדעה הראשונה המצטרף בחוטמו נסדק ע"ש ממילא לפי דעת ה"ש מחמירין שם דאף צדו מופסל ממילא בחוטמו ככל שהוא וכן ג"כ דעת הרמב"ן הו"א בב"י בסיון תרמ"ה וע"כ נראה דיש להחמיר

שער הצינון

(מב) מ"א ושא" (מג) ראש"ש וש"פ: (מד) פוסקים: (מה) פי' דמה דהאיקור משום מנומר מקרי רוב הקיפו למד ג"כ בשם רוב אצל צדו נמקום אחד לא מקרי רובו רק כשהיה רוב כל שטח האתרוג וכו"ל בסק"ל [פמ"ג וש"א]: (מו) בבב"ר יעקב: (מו) מ"א וש"א: (מח) הט"ז וא"ר ופמ"ג:

הגהות ותיקונים: א' ה' ב' יש בלבול בבאר הגולה וכצ"ל צ' שם בשם הר"ר' גיאנות: ק' שם בשם אחיזי הר' יחיאל: ר' שם בשם הראב"ד: (בסעיף יב) מהבטמו ואי"ך מימרא דרבא שם וכפירש"י שם

ליקוטי דברי הרב א' ובשו"ע הרב סעיף כ' כתב: ויש להחמיר כדעה האחרונה, אבל בשעת הדחק שא"ל למצוא אתרוג אחר, יש לסמוך על דעה הראשונה.

הלכות לולב סימן תרמח

ק"ח באר הגדה

(מו) בכל שהוא (מו) * יו"ש מי שאומר דה"ה דיבש פוסל (מח) שם * בכל שהוא: יג' תחזית ש טור גסס
הוא כמו (כ) [ו] (מט) * אבעבועות ויש בו ממש שמקומו ניכר במישוש שהוא גבוה מהאחרות:
הגה ולכן יש להכשיר אותן חזית שקורין בל"א מו"ל לפי שאין גבוהים משאר האחרות (מהרי"ל) ויש מי
שכתב דיש להכשירם מטעם (ג) * דנחשבים מראה אחרות מאחר (כג) [ח] דרגילים להיות הרבה כך (ת"ה) שם ע"פ

שערי תשובה

ממש שמקומו מהפכים אל האדום ופעמים רבות שהאדם מתפשט על פני
רוב שטח האחרות או על חוטמו כי ומתחלה נזהר לפסול זה לפי שמראה
ו לא שמענו שיהא מראה אחרות נוטה אל האדום האדום ושוב העלה להכשיר
כיון שאין לנו ראייה מהתלמוד שזו היא מראה פסולה אפילו נחלש שזה
שינוי מראה לגבי אחרות שהכתוב מפרש לחכמים והם פסלו שחור ולכן אצל
אדום כיון שלא הזכירנו לפסול י"ל דגם מראה זה הדר מקרי כמו שנתפוסם
אחרות כיון שיש להזכירנו לפסול י"ל דגם מראה זה הדר מקרי כמו שנתפוסם
מפסיד ממון ישראל וע"ש שבי' מה שקורין בל"א מו"ל מפני שמראה זו נזהר בכל פירי מתמת עליה אחת או שאר דבר שהיה מונח עליו בזמן גבולה
ועכנה מלהוציא נזארו מקום מראה הטעמים ע"ש: [ו] אבעבועות. ענה"ט ועי' בא"ר שהיה מהאגודה דנמקום ששוכב על קולט גדל זו חזית
היא דלא נעין שגולד מעצמות האחרות ולכן כתב בגר"י שיש להחמיר בזה דיעה דהמ"ט ע"ש ולעג"ד דרך דיעה דהמ"ט שנעשה מקומו עקום ואדום
אין זו גבוהת משאר האחרות ועי' שכתב רמ"א להכשיר אותן שקורין מו"ל והאגודה כתב שגדל חזית מתמת ששוכב על קולט ודרך גידולו שנתקום
הואו נעשה גבוה מהאחרות ונעשה חזית מעצמות גדול האחרות ופסול והנחת שם מלת חזית הוא ע"פ ההגות נמלת ילפת שפירש חזון כמ"ש בגי'ה
ספיק ע' וכן יאמר בצבורות דף מ"א ילפת זו חזית המגרים ואמר ר"ל שחלפת והולכת כי פירש"י חלפת דקוה זו כדמרגמין ויחבר ולפך ע"ש
ועיין דטק זו לא שייך אלא בדבר שהוא גבוה קצת ונראה כאלו הוא דטק עליו אצל גבוה לשאר אחרות לא היו דטק אלא מראה אחר ועיין בס"ק
שחמ"ז: [ח] דרגילים. ענה"ט ועיין בזה"ר סי' ל"ט שכתב העולם נוהגים בפשטות להכשיר אותו בל"א מו"ל (הוא מה שאנו קורין בל"א פלג"ק)
ואפילו שהם מורגשים במשמוש היד כי והי' בל"א מו"ל שבי' ורגילי חשיבי מראה האחרות ולא מקרי אינו הדר משום כך וז"ע עכ"ל וכיון שהיה
ג"ע"ש של שבע הדמק אין להקל במורגשים במשמוש היד ועיין בא"ר שהיה מדרב"ו סי' ק"א וסי' ג"כ שאין להקל בדאפשר ע"ש ועיין בדגול מרובה
שבי' על דברי המ"א שבי' אפי' גבוהים כי וגם אפילו על חוטמו כשרים דאי משום שאינם גבוהים א"כ על חוטמו פסול שאף אם אינו חזית רק שבי' מראה
מראה פוסל ע"ש ועיין בנזק שמתבאר כי להדיא דמתחלה נקט העולם כשרים דרגילי ושיבי' ויש מראה אחרות ולא מקרי אינו הדר בשביל כי אפילו
מפחירם ברוט או מחוטמו ולמעלה ועוד שאין זה חזית שאין מישושן גבוה כי ע"ש מתאר דלפי טעמא קמא אף גבוהה כשר אפילו מחוטמו ולמעלה

ביאור הלכה

להחמיר גם בנזקק בחוטמו אם לא נמקום הדמק: * ויש מי שאומר דה"ה
דיבש וכו'. היינו אפילו לדעה קמייתא בסי' דל"ט שם בנזקק לא פסלין
בחוטמו יותר משאר מקומות הכא לענין יבש חמיר טפי דיבש טעמו משום
הדר ובחוטמו שניכר יותר לעין הריאה אפילו נתייבש כל שהוא זה לא היו
הדר ועיין במ"א שדעתו דגם דעה הראשונה ס"ל כן ולא אחי ה"א אלא
לאפוקי מדעת ש"א דלדרישה אין להחמיר לענין יבש בחוטמו יותר משאר
מקומות אכן בביאור הגר"א כתב דענה ראשונה ס"ל דאין להחמיר לענין יבש
בחוטמו יותר משאר מקומות: * בכל שהוא. עיין במ"ב דנמקום אדום
בזרוע או צד וגי' מקומות אף במיעוט כ"כ פמ"ג ולעג"ד לא בירא ד"ו
של ג' וגי' מקומות דהא בעיטם בחזית אחת בגמרא משום דהו"ל מנומר
ועי' שנתפוסם בחזית מקומות לא ידענו אם חשיב נימור עי"ז אם לא שאנו
רויין שנשנתה מראה האחרות ע"י היובש וז"ע: * אבעבועות. עיין במ"ב
מש"כ דדוקא כשגולד החזית מעצמות האחרות וכו' ועיין בא"ר שהיה
מאגודה דנמקום ששוכב על קולט גדל זו חזית ונדחק ליישב בשע"מ דגם
הוא גבוה משאר אחרות ולשון המ"ט דחוק לפי' ובצבורי יעקב ישב בפשיטות
כיון שחזית הוא מה שגולד ע"י עיפוש הפרי הן נחלש הן בחמוצר כמו
שכתב המ"ט פ"ג דסוכה א"כ דרך הוא דנמקום ששוכב על הקולט מדלג
שולט שום איר שמתעפף שם וגולד שם חזית ומוה מיירי האגודה אצל מה
שנעשה עקום ואדום ע"י עיקון וקולט אין בזה עיפוש וריקנות ולכן אין זה
חזית וכשר עכ"ל: * דנחשבים מראה אחרות. עיין בביאור הגר"א דהיינו אפי' שישן מראה זה שיהא משאר מקומות האחרות מ"מ הואיל והוא נחשב
למראה

שער הצינור

(מט) א"ר גסס המ"ט ויצא הפמ"ג דכיון דנחוטמו הטעם ששם אדם רואה יותר מבשאר מקומות מש"כ כשנרץ עיין והסתכלות ומרחוק אינו נראה
אף בחוטמו אינו פוסל ע"ש: (ז) וכן דין אחר שגדולי הראשונים כתבו כן שהיה הרמב"ן (הביאו בבי' בסימן תרמ"ה) והראש"ד שהביאו הטור בסימן זה
והראש"ש והר"ן: (ח) אחרונים: (ג) פמ"ג ועי' דה"ל: (ג) כנה"ג בשם מבי"ט: (ד) א"ר בשם כנה"ג דלא נראה לו דקדוק זה וכן כפחות חמירי ובחשבות
משבת נפש חלקו עליו. ומ"מ נראה דבשאר ימים יש לנמקן על המ"ט להקל אחר שכתב האחרונים העתיקוהו להלכה: (ה) מ"א בשם חת"ם: (ו) דגמ"ר
אין מה דמשמע מיה דלפי טעם הראשון שכתב הרמ"א דרך משום שאינם גבוהים ולא משום שהוא מראה אחרות ממילא פסול בחוטמו משום שינוי מראה ג"ע
לדבריו גם בשאר מקומות האחרות יפסל ברוט ודלקתן בנטי"ו ומאי הכי לן כמה שאינו גבוה משאר אחרות ועי' כי אנו צריכין לדברי הפמ"ג שכתב
דאף שחזית הוא מראה פסולה מ"מ בנראה מראה פסולה על האבעבועות אין פוסל שדרכה בך [ורק כשגבוה מראה אחרות ששם חזית עליה או פוסל] וא"כ
כשאין שם חזית עליה משום שאינה גבוהה מאחרות אפילו על חוטמו נמי כשר:

ליקומוי דברי הרב: (א) ובשעה"צ כתב להקל מיום ב', (הרי דביום א' יש להחמיר) ובשו"ע הרב סעיף כ"ב כתב: אפילו בחטמו אין החזית פוסל אא"כ
יש בו ב' אבעבועות לא פחות. (ב) ובשו"ע הרב סעיף כ"ג כתב: וכן אותן חזיות שקורין בל"א מו"ל יש להכשיר אפילו יש בהן ממשות
שמקומן ניכר במישוש היד שהן גבוהין מהאחרות לפי שהן נחשבים ג"כ מראה אחרות מאחר שרגילות הוא וכו'.

הלכות לולב סימן תרמח

ק"ט באר הגולה

אתרוג קטן * פחות מכביצה (סו) * פסול אבל אם הוא כביצה * יאפי' אם הוא בוסר שעדיין לא ב שם נצחית

ותחמס

שערי תשובה

אורחא דמלחא שמסכין פסח אמת שיהיה ראוי לישב כל שבעה משא"כ בה שהרבה פעמים הוא מניח אתרוג זה ולוקח אחר וכדאמרין הפרש' ו' אתרוגים כי' הלקח אין לך זו אלא שעמו וכשעירו חכמים אתרוג כביצה לשעמו שיערו וכיון דעמה י' טו כביצה שפיר נפיק ביה אך מ"מ נראה דכל ולפעמים נדמה שהוא כשיעור והוא פחות מעט דהא על הרוכ א"א לנחמא על הכי שהבין נחמ' שכונחם דאתרוג הטכר שסופו ליגדל עדיף ולחמא שכונחם שאלו אין גדול כיה למר וכביצה למר פסול אפילו אין עתיד ליגדל

ביאור הלכה

אתרוגים המורכבים זה לשון הצבור יעקב זה פשוט שהאתרוגים הגדלים אלולו במדינת אשכנז בגנות של שרים כולם מורכבים הם אצל אותם שנאמר מאטילא ויהי ספק מורכבים לנאורה יהיו כשרים אם א"א להכריע דיוול נמר רובא ורוב אתרוגים שנעולס דיוע שאינם מורכבים אכן לדינא י"ע ועכ"פ ספק מורכב אם אין לו אחר יעלו בלא נכרה עכ"ל. ולענין אפסר לומר הל"מ סכמו כמה פוסקים י' הכל לפי הזמן אם הפליט נשמו י"כ כח שכתב הפוסקים האחרונים משום דנתיירף רובא י' לסמוך ע"ז וע"כ אין למחות נמי שסומך ע"ז ומנכר כלענין ד: * פחות מכביצה. ע"ן בתשובת חסם סופר סי' קפ"א שדי כביצה שבמנינו שאף שהפליט נחנקו כפי מה שהעיד משי אילני אתרוג צדק כגון ענף אילן שפירטו דקים וקטנים לחון אילן שפירטו גסים כשר. א"ר בשם ב"מ. (עג) ויש ג' סימנים שנוכל להכיר אם הוא מורכב או לא א' כי המורכב חלק ולא אתרוג בליטות קטנות בכל גופה וגובה להם ב' המורכב העוקק בולט ובאתרוג העוקק שוקע ג' כי מוך המורכב רחב והמהול שלו הוא רב והקליפה הממונעת (דהיינו בין קליפה עליונה שהיא דקה בגלד ובין המוך שהן חדרי הארע עם קליפתו) דקה ובאתרוג הוא להיפך כי הקליפה עבה והמוך קצר והוא כמעט יושן וצבועה שבה כחב עוד סימן שנאתרוג הגרעין זקוף לאורך האתרוג ובמורכב הגרעין אלולו ושי' להם כל סימני אתרוג כשר שלפעמים הגרעינים שוככים נאורן ולפעמים ברוחם ע"ש וע"כ ע"י סימן זה א"א להבחין כללן וכחב בתשובת חסם סופר חל"מ סימן קפ"ג אתרוגים שיש להם סימנים שמצדד דהיינו העוקק שוקע וצליטות הרבה אין לחוש שמה ימלא בסימנים הפנימיים היפך מזה ומשמע מזה דאם יש לו רק סימן אחד שמורה שהוא אתרוג והסימן השני מורה שהוא מורכב כגון שהוא חלק והעוקק שלו שוקע יש צמור וקליפה ארנס בסימן ר"ו מהפסקה האחרונה מה"מ מאוד דענין הסימנים האחר שאלו נזכרו בש"מ ודענו דלעשה (עג) אין לסמוך על סימנים כלל להקל ודינן של אתרוגים כדן עוף טהור דנאכל בתמורת דהיינו שאותו המקום יהיה מוחזק מימים קדמונים שאתרוגיהם אינם מורכבים ומסיים שם העולה מזה כל האתרוגים שאינם מיעניווע ויהי"ה מקום אחר המוחזק בנכרות מימים קדמונים אין ליקח עלי כחב הכשר שידוע המעיד שאינם מהמורכבים ואין לסמוך על הסימנים עכ"ל וכעין זה כתב ג"כ בספר שנות חיים בסי' ע"ר ע"ש אך צ"ע שני שהוא דרעין י' לסמוך על הסימנים אף למאן דס"ל דגם צ"ע ב' פסול מורכב ע"ש. אכן נאחמא אודות כתב ההכשר יש ג"כ הרבה לדקדק א' שצריך למאן אנשים שיכירו היטב חממת המעיד או עכ"פ שהסוכר עמנו יכיר כתב ההכשר והוא יהיה מוחזק לנו בנכרות ר"ו על האתרוגים שאינם מוחזקים מכבר בנכרות להעיד שאינם מורכבים לזה אין להאמין להמעיד (עג) רק אם הוא מוחזק בנכרות וצריך שיהיה ירא שמים לדקדק דלואי מטעי קטעי ובפרט בתלכח הנטיעה. גם מצינו עוד כמה רמזות בענין זה שהוא מניח כתב ההכשר על חיבה אחת והסוכר כשמוכר אותו קעטיל ° מניח הכתב על קעטיל אחר וע"כ יש לדקדק לקנות מאיש נאמן ואם מוצא לקנות אתרוג מאיזה מקומות הידועים מעולם ומוחזקים שאינם מורכבים (עו) ויתר טוב לקנות מהם וע"ן צה"ל מה שכתבנו בשם הצבורי יעקב ולפי המצא שם נראה דדעידב כשכבר קנה או שאין לו מקומות הידועים למוחזקים נראה דיוכל לסמוך על שמי סימנים שמצדד ולבדק ג"כ וכו"ש למעלה. דע שהסימנים האחרונים דיש להחמיר לענין אתרוג המורכב אפילו בשאר ימים. ואם אין לו אחר צעיר י' ליעול כל שבעה בלא נכרה (עו) ואין מחמירין דאפילו ליעול בלא נכרה ג"כ אין כדאי דילמא אחי למסרך לנאח ב' חמדי. ולענין הדסים אם יודע שהם מורכבים אין ליעול אותם דפסולים הם כמו אתרוגים אך בנחמא משמע מאתרוגים שאין לחוש דקחמא אינן מורכבים (ע"ן צפ"מ בסי' תרמ"ט אות י"א) ומה שרצה השכות יעקב לפסול אותן הגדלים בגנות השרים מפני חשש מורכבים חלקו עליו החכם נד' והפנים מאירות וע"ן בצבורי יעקב שכתב שזו פשט המנהג להכשיר: ב"ב (סו) פסול. ואפילו אם (עג) אנו משערים שאיננו צורק שאין סופו להתגדל

שער הציור

(סנ) הרבה אתרוגים דלא כב"מ שמחמיר בזה: (ע) ר"ל דאז תליין בודאי שלבסוף ישוב כולו למראה אתרוג: (עג) לבט ומהר"ם פאדווא"ה ומהר"ם אלשיך ומ"א וצמח יעקב ונעל הסמ"ע המוצא בתשובת ב"מ וגם הט"ו מקשים שלא לבדק עליהם אפילו בשעת הדחק וס"מ ודחמא מיר' וס"ו: (עג) מ"א: (עג) רמ"א בשם מהר"ם פאדווא"ה ובתב בצבורי יעקב דמה שכתב בשו"מ פנים מאירות דמורכב אין פסול מדאורייתא הוא כנגד כל הפוסקים שהוכיח שם מקורם ע"ש: (עו) ומה דנזכרו סימנים היינו שאלו בא אחד ואחר שאתרוגים שלו הוא ממקום שמוחזקים האתרוגים שלו לאינם מורכבים והסימנים מלאין להיפך אינו נאמן [ח"ס שם] וגם צמח מאיר מהפסקה על ענין הסימנים ע"ש בסופו: (עג) שנות חיים שם: (עו) וצריך להקשות הקדושים לידע כשמוזמן להם לקנות האתרוגים משני מקומות אחד משראלים ואחד מנכרים בעניי הגבול הם שרים יקנו משראלים וכמו דכמצינו א' קנה מיד עמיתן ופירש"י והוא מהפסול אם תראה לקנות קנה מן ישראל חנך: (עו) ע"ן ט"ו ופר"מ: (עג) מוספות במירוק קמא וכ"כ האתרוגים:

הגהות ותיקונים: א' י"ב:

ליקדדי דברי הרב: א' ובשו"ע הרב סעיף ל"א כתב: וד' סימנים יש להבחין בין האתרוג המורכב וכו'. ומשמע דדעתו דאפשר לסמוך על הסימנים. ב' ובשו"ע הרב בסעיף כ"ט לא הביא החומרא של הצבורי יעקב.

הלכות לולב סימן תרמח תרמט

נגמר פריו כשר ואם היה גדול (סז) כל שהוא (סח) כשר:

תרמט דברים הפוסלים בארבעה מינים. ובו ו' סעיפים:

א * כל ארבעה המינים [א] פסולים (א) * בגזול ובגנוב יבין לפני יאוש בין (ב) לאחר יאוש יאכל גזול וקנאו (ג) בלא סיוע המצוה * כגון (ד) גזל לולב ושיפיהו (ה) כשר דקנייה בשינוי מעשה (ו) * ומיהו לא יברך עליו יריש מי שאומר דלא נפסל גזול וגנוב (ז) אלא לגב ולגזלן עצמו * אבל לאחרים כשר (ח) בשאר הימים (ח) חוץ מיום ראשון: הגה ומשום זה יש ליהרר

א משנה טוה כ"ט
ז"ב ז"ב ל"ד
ב שם גמרא ובר
שמעון ק יוחאי
ג הר"ן שם
מהירושלמי ובר
המקור דמשמע כן
שם גמרא ל'
ד שם ה א"ח

באר היטב

אתרוג דשמא יהיה נשאר ירוק ע"ש. והז"ח כ' דאין הכשר אלא אחר שנעשה כולו מראש אתרוג משום הידור דלא כמנהג העולם שמכשירים במקומו ע"ש. ומ"א וט"ו חלקו על הז"ח ודעם דעת מהר"ל ולכן אין לטמור המנהג ע"ש:

(א) כשר. אפילו ביום ראשון מ"א ע"ש ועיין די אהרן: (ב) בשאר. אם הוא אחר יאוש עיין מ"א:

משנה ברורה

להתגדל יותר אפי"ה משיעור זה לא חשיב גמר פירא אלא אם יש בו השיעור (עט) חשיב כפירי (פ) אף שהוא עדיין צובר ספקו להתגדל יותר: (סז) כל שהוא. היינו (פא) אפילו הוא גדול שמצאו על כפיפו ג"כ יא (פב) כיון שהלכנו ממיני כשים לו כולם אין מעכבין או אם זה יכול ליעול הלולב ואח"כ האתרוג: (סח) כשר. ונלמד שלא יהא ירוק ככרתי דלא לא חשיב גמר פירא כל שאינו חוזר למראה אתרוג וכנ"ל בסכ"א:

כתב הסמ"ג אסור לזולזל אתרוג ושאר מלות שהעכו"ם מוכרים עכ"ל כלומר שצריך ליתן להם מעט יותר מכדי דמיהן (ולא הרבה וכללעיל בסמ"ן ל"ט ס"ז ע"ש) וכונת הסמ"ג דאין לזולזל דלחמא מכשילו לע"ל שלא יצאנו בפעם אחרת לקנות מידו [אתרוגים]: **א** (א) בגזול ובגנוב. דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' והאי לכם משלכם הוא: (ב) לאחר יאוש. דיאוש כדי לא קני והנה ביום הראשון נדלף לכו"ע לא יא' מן התורה ולענין שאר הימים יטואר לקמן: (ג) בלא סיוע המצוה. פי' שהקנין שקנה אותו הוא נעשה קודם קיום המצוה לאפוקי אם הוא ע"י המצוה של נטילת הלולב כגון שמכרו לו בדאפון שקלחו במשיכה והגבירו למיפק ביה א"כ ע"י המצוה נעשה הקנין ולא יא' דהו"ל מצוה הנאה בעצמה אלא צריך להגבירה אחר"כ פעם שני לנאת צו [לנשי סדר]: (ד) גזל לולב ושיפיהו וכו'. ר"ל דבעת שגזלו לא היה עדיין מחוקן כראוי שנוכל כשר דקנייה בשינוי מעשה. וזה מהני (ג) אפילו בלא יאוש ואפילו ביום ראשון כשר לנאת צו דלכס קרינא ביה כיון שקנאה דמיס בעלמא הוא חייב לו. והנה היכא (ג) דהוי יאוש ושינוי רשות כגון שהגזלן מכרו או נתנו לאחר אותו אחר כשר לנאת צו אפילו ביום ראשון דקנהו ע"י שינוי רשות כיון שכבר היה יאוש מקודם ושלכס קרינא ביה: (ו) ומיהו לא יברך עליו. כיון שמתחלה גזול בא לידו מתמרינן לענין ברכה דאית בה הוכרת שם שמים. ועיין במ"א שדעתו דדוקא בלא יאוש אכל אם היה יאוש (ד) עם השינוי מעשה או עם שינוי השם או עם שינוי רשות מותר לברך ג"כ אכן דעת הט"ו לעיל בסמ"ן כ"ה והגר"א שם דבכל גווני"ל לא יוכל לברך ועיין לעיל בסמ"ן י"א סעיף ו' בזה"ל ד"ה ולענין ברכה: (ז) אלא לגב ולגזלן עצמו. מוכח מזה (ה) דדעת המחבר שהגזלן אינו יוא' אפילו בשאר הימים דלא בעינן בזה לכס והטעם דהו"ל מצוה הנאה בעצמה ואין נ"מ בזה בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש: (ח) חוץ מיום ראשון. הנה מאי דמתמרינן לגבי אחרים ע"כ איירי לפני יאוש ולכס אחר רחמנא ויהא לאו דמיהו הוא [דאי היה יאוש מקודם א"כ אכלס א"כ יאוש ושינוי רשות וקנין גמור הוא אכלס ולכס קרינא ביה] ואפי"ה בשאר הימים לאחרים שרי דס"ל להי"א דלא שייך מצוה הנאה בעצמה לגבי אחרים שהם לא גזלוהו ועיין במ"א שביא בשם המלחמות שחולק ע"ז ודעתו דאף לגבי אחרים שהם לא גזלוהו אפי"ה כיון דהספק לא נקנה אכלס שהוא לפני יאוש

שער הציון

(עט) ט"ז: (פ) כל"ז ט"ז [מאמר מרדכי]: (פא) גמרא: (פב) א"כ בשם הר"ן: (ה) דמטואר במ"מ סי' ש"ס ס"ו דוקא אם ע"י השינוי נשתנה שמו אכל בשינוי בעלמא לא קנה [מחלית השקל ע"ש]: (ב) פוסקים: (ג) מההוא מעשה דלזונגרי: (ד) כן ביארו האחרונים דעמו: (ה) ואף דלא נזכר זה כ"א בדברי ירי"א מ"מ משלשן המהמר שמע דה"ש מי שאומר רק לנאולי אחי דלחמירס כבר בשאר הימים אכל לגב ולגזלן עצמו דפסול גם הוא מודה לזה. ועיין לקמן בס"ה מה שכתבנו בזה:

הגהות ותיקונים: (א) סק"ב: (ב) אות (סח) המציין למ"ב שייכת לעיל בתוך חביתו "שעדין לא נגמר פריו (סח) כשר":

ליקוטי דברי הרב א ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב: אבל אם מכר וכו' אם כבר נתייאשו הבעלים קודם שמכר ונתן הרי כבר נקנית הגזולה להלוקח ביאוש בעלים ושינוי רשות וכו' ויוצא בה ידי חובתו אף ביום הראשון ומותר לו לברך עליה וכו'. אבל אם השאלה לאחר, אין השואל יוצא ידי חובתו ביום הראשון שהרי אינה קנינה לו על ידי יאוש ושינוי רשות. ביין שהוא מחויב להחזירה להגזלן, רבות וקנין גמור הוא יוצא בה ידי חובתו, שאין כאן מצוה הבאה בעבירה כיון שכבר נתייאשו הבעלים קודם שהשאלה לו. נמצא שאין על השואל שום חטא. (סעיף ז').

הלכות לולב סימן תרמט

קב באר הגולה

(ג) (ט) * [ב] שלא יקצץ הישראל * בעצמו אחד מד' מינים שנלוו לזורך לזלז דקרקע אינה גזולה וסמס כותים (ד) (י) גזולי קרקע הם ויזה בגזילה לידו * אלא (יא) יקצצו (ה) כותי (יב) ויקנה מהם (תשומת הרשב"א סי' תתנ"ב) הג"א ס"פ לולב הגזול ואין חילוק בזה * בין א"י (יג) או ח"ל (א"י) לולב (יד) שאגדו כותי ועשאו כשר כמו סוכה כותי. (מרדכי ה"ק: ב טו) יוכן (ו) שאול ביום (ז) משום דרבינו

שערי תשובה

באר היטב (ג) שלא יקצץ. אפילו ברשות כותי. ובתמורה בא"י אם קצצו עצמו ה"ל נתמרה ביד ישראל וה"ל טבל תשובה ר' גלאל סימן ב' ומ"א: (ד) גזולי. י"ל דדיעבד כשר ומצרך עלייהו מגן אברהם: (ה) כותי. וה"ה כשקוצץ ישראל ונותן למכירו שרי כיון דהוא לאחר יאוש מ"א ועסי' תרל"ו ס"ג מש"ש נשם הט"ו. כתב הסמ"ג אסור לזלז אחריו ושאר מצות שהא"י מוכרים עכ"ל כלומר שצריך ליתן להם יותר מכדי דמיהם עסי' ל"ט ס"ז מ"א: (ו) שאול. עסי' י"ד ס"ג:

בשר"ה גאונים תמרי סימן כ"ד ועיין במשנתו וזה שכתב אותן שלוקחים משנה ברורה

יאוש והגזול תחת ידם הוא שייך גביהו ג"כ מצוה הבאה בעבירה ואינם יואצין זו וע"כ דעת המח"א שלא להקל בזה אצל בא"ר כתב שיש לסמוך להקל כה"א דאף לגבי גזולין ונלוזין דעת כמה פוסקים סבורין דנשאר ימים יואל בזה עכ"פ יש לסמוך עלייהו לגבי אחריו וגם הגר"א צידדו (ו) משמע שמצד להלכה כה"ש מי שאומר מיהו כ"ו הוא רק לענין לזאת זו אצל לנכר עליו גם להגר"א אסור לנכר עליו דהא אפילו היבא דהוי יאוש ושינוי רשות אסור לנכר כמ"ש מקודם וכ"ש בזה: (ט) שלא יקצץ וכו'. צידדו העינין שלא יקצץ הקרקע של נכרי בעצמו ואפילו כשיתן לו הנכרי (ו) רשות דשמה גזל הקרקע מישראל דקסם עכו"ם גזולי קרקע הם וק"ל דקרקע אינה גזולה [היינו (ח) שאינה קנויה לגזול בשום יאוש דלעולם בחוקת בעליה הראשונים עומדת ופירות המחוברים לקרקע הרי הוא כקרקע] אצל משתלם הפרי הוי גזל והחלושו הוא גזול לפיכך לא יקצץ הישראל בעצמו דהיה הוא הגזול אלא יקצצו העכו"ם ויהיה אז חל היאוש מן הבעלים הראשונים על דבר הנמלט והוא ימסור ליד ישראל וקנה הישראל אותם ע"י יאוש שצד העכו"ם ושינוי רשות שצדן: (י) גזולי וכו'. וכ"ו לכתחלה אצל דיעבד כשר (ט) אם הוא ברשות העכו"ם ומצרך עלייהו דמספיקא לא חיישין לגזולה. ומי שגזל ע"י כיצוס מלחמה קנייה כדאיתא בגיטין דף ל"ח [מ"א]: (יא) יקצצו עכו"ם. וה"ה (י) כשקוצץ ישראל ונותן למכירו שרי כיון דהוי לאחר יאוש: (יב) ויקנה מהם. וה"ה כשהנכרי יתן לו במתנה שרי דהו"ל יאוש ושינוי רשות (יא) ויובל ג"כ לנכר לכו"ע דאף דכתבנו לעיל דעת הט"ו והגר"א דע"י יאוש ושינוי רשות אסור לנכר היינו דוקא בגזול ודאי אצל הכא (יג) דחששא בעלמא הוא דשמה גזל העכו"ם הקרקע לא חיישין בזה היבא דכבר קנה מדינא: (יג) או חוצה לארץ. ר"ל (יג) אע"פ ששם הקרקעות רובן של עכו"ם הם מעולם ואם גזול מעכו"ם גזול אפ"ה אסור דגזל עכו"ם ג"כ אסור: (יד) שאגדו עכו"ם וכו'. ר"ל אע"ג דלכתחלה מצוה לאגודו (יד) משום נוי מצוה מ"מ כשר ע"י עכו"ם ועיין במ"א שדעמו לכתחלה לא יאגדו והטעם דכל שאינו ממוינך בדבר אינו ראוי לתקנו ומטעם זה (טו) גם אשה לא תאגוד הלולב לכתחלה [מ"א נסי' י"ד] ועיין שם בצידור הלכה שצירנו דמדינא אין חשש בדבר ומ"מ טוב לזהר בזה. ודוקא בזה התחמון ששם אגוד כל המינים צידד דשם עיקר מצוה אגד אצל בזה שאגדים למעלה בזה אין קפידא [נכדרי יעקב]: (טו) וכן שאול וכו'. עיין במ"א ופמ"ג ותוכן דבריהם דודאי לכתחלה טוב שיפרט

שער הציון

(ו) והרבים שהביא המ"א מהמגלה דהוה בדגמ"ר והגר"א: (ז) מ"א וס"א: (ח) רש"י: (ט) פשוט דל"ה ק"ל נגזת עכו"ם: (י) מ"א וכן הוא במגמל: (יא) אחרונים: (יב) הגר"א לעיל במימון י"א והא דחשש ר"ה לזה היינו לענין לזאת ידי המלוה חיישין אף מספיקא משא"כ לענין דרכה בגולה דאסתמכת בעלמא ובמכ"ש שכבר קנה אף לזאת י"ח המלוה [שם בהגר"א]: (יג) מ"א וכן הוא בצור ורוע: (יד) מ"א והגר"א: (טו) וה"ה קטן פחות מ"ג שנים ואם אגדו אם אפשר ימירו ויאגדו שנים [מ"א וס"א]:

הגהות ותיקונים: (א) תתנ"ב: (ב) צ"ל גביה עכו"ם אסורה:

ליקוטי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב: אבל אם עדיין לא נתייאשו הבעלים ממנה אין הולקם ויצא בה י"ח אף בשאר המינים וכו'.

הלכות לולב סימן תרמט

לכס: הגה [ג] * והמודר הנאה (טז) מלולב של חמיר * או מלולב של ענמו * אינו יואל צו (יז) ציוס א' דלא הו שנסכ. (משונת רש"א ס' תשמ"ו ותשמ"ו): ג' וכן (יח) של עיר הנדחת (יט) ושל אשרה (כ) של ישראל פסול (* "אבל של עבודת" כוכבים (כא) לכתחלה לא יטול (כב) ואם נטל יצא מיום א' ואילך (כג) דלא בעינן לכס: הגה דווקא שלא נמכין לזכות צו אכל אס נמכין לזכות צו ה"ל של ישראל דאינו יואל צו דווקא קודם שנמכטל אכל אס נמכטל צד עכו"ם אפי' מכין לזכות צו אס"כ יואל **דביעבד** (רבינו ירוסם ג"ח ח"ג ור"ן) (כד) וע"ל ס' מקפ"ו: ד * גגות (כה) הצעירים של עובדי מה' פוקה ולא ידענו למה השמיטו המהדרן ח ממנה דרמא שם ל"א ב א"ח

שערי תשובה

כ"א כשהישראל קוצן לענמו ועיין במג"א: [ג] והמודר הנאה כו'. ועיין שער אפרים סימן ל"ח שהקשה על ראיה הרש"א במודר הנאה דלא אמרין הויל א' בעי מתשל מפרומה עמלה דלא אמרין וע"ו

ביאור הלכה

לא שייך אישור אלא אם כבר קנה הישראל מנכר דמים בשעה שקוטל: * והמודר הנאה מלולב של חבירו וכו'. עיין במג"א שמתקפק על לשון הרמ"א דהל"ל המודר הנאה מנכסי חבירו אינו יואל י"ח מלולב דהכי איתא שם במשנת הרש"א. וז"ל לפי מה שכתב הפמ"ג דלענין אמרו אפילו לא אסר ע"ע רק מחמתו ג"כ אינו יואל יתא קנת דנקט לולב לאפוקי אמרו: או מלולבו של עצמו. ואם אסר על עצמו מחמתו אפילו לא אסר ע"ע רק מחמתו ג"כ אינו יואל דהימר אפילו בעינן ביה ע"ש במג"א ובפסר כדור יעקב חולק עליו דלדעת רש"י והרש"א אס על ישראל אמרו על דמורה יואל צו משום דרמא להאכלי לאמרים דהיינו לכהן וה"ג הרי יכול להאכלי לאמרים אכל א' אסר על עצמו מחמתו הנאה: א"ן יכול להשת לאמרים ונמה שאסור לו בהנאה אסור ליתן במתנה לאחר דמורה מהא דדיקן בפסחים דף כ"ב מהא דשולח אדם ירך לגכרי דגרי הנשה מותר בהנאה] לכן א"ן לו דין ממון קרינא ביה ע"ש: * אינו יוצא בו ביום א' וכו'. ולפי מה שהעמיק המחבר לקמיה בס"ה דלמחר האסור בחילה פסול כל ו' והוא משום הרמב"ם וכבר שם הגר"א דעמנו דדבר שאין צו הימר אפילו או שאין צו דין ממון (דהיינו שהוא של אישור הנאה) הוא כמותי מכתם שיעורו. וכן אסר האסור על עצמו בחילה לכאור אינו יואל צו כל ו' דהימר אפילו בעינן כל שבעה אכן יש לדמות דאפשר דוקא דבר שאין צו הימר אפילו לכל ע"ו אמרין כמותי מכתם שיעוריה משא"כ מה: * בגזית הצעירים וכו'. עיין במג"א במש"כ דהא מיייר שהגינה לא נדבו מעולם לשם ע"ו [ולמהר"א שם בסיומן קמ"ג ס"ג בהג"ה יהיה עכ"פ מיייר שהגינה אינה עומדת במזל העכו"ם] וכן הדין של הרמ"א דכתב אפי' האילן הנוטע לפני העכו"ם שרי מיייר כאן דנטעו שמשיהם או הנכרים לנזק שמשיהם לאכול פירותיהן ולא מיייר דנטעו אותן לשם הע"ג הקמון לכן דא הו נטעין אותן לשם הע"ג והפירות יהיו שייך למשמשיהן אפילו להרמ"א שם בסיומן קמ"ג היה אסור לישראל לקטומו אפילו בכל השנה להיות מהנה להכניסה. ויחזיק בזה מה שהקשה העמק הדלך בהלכות לולב [והגר"א רמז ג"כ לזה בעניינן] דהשו"ע סותר א"ע דשם צו"ל סימן קמ"ב ס"ג חלילי קרק הנוטע לפני העכו"ם פסק דבכלל נוי עכו"ם הוא והאסר מחיר ליקח מהם למנוח דהא מיייר הרי דלנזק עממן נטעוהו וכעין זה מנאמי בלשן ח"ל גנוח שם שמש עכו"ם מותר ליעול מהם לולב או שאר מינים למנוח שהם אינם שומרים שם אלא להנאה עממן ולא לשם עכו"ם ואפילו האילן נטוע לפני עכו"ם כ"ו שאינם עובדין האילן להנאה עממן נטעוהו עכ"ל ור"ל דמקמחא אמרין להנאה עממן נטעוהו אס לא היכא דידעין דהנטיעה היה לנו לע"ג ורק הפירות יהיה שייך להכניסה דלא נקדחו נוי עכו"ם ואסור להנות מהן ואינו יואל הן ציוס ראשון מן הדין דלא מקרי לכס ואף פוסק שני למחלה אסור וכו'. ומנאמי בזה שום שהקשה ג"כ קוש"א זו מיו"ד סימן קמ"ב ס"ג ומירן באופן אחר וג"כ בעין שכתבנו דשם דמיייר חלילי קרק שאין הן פירות אלו ליריחן למחלה דמקמחא נטעוהו שיהיה לנו לע"ג משא"כ האסר דמיייר חלילי קרק שיש בן פירות יותר טוב למחלה שנטעוהו לנזק פירותיהן וכמו שכתב הלשן. עוד נלע"ג [תוך באופן אחר קמא דהא דמיייר בארבעה מינים דאיתא לעיל דלכרי העכו"ם לקחן אותן עממן וא"כ לדעת ר"ו המוצא בד"מ הוא בכלל עצמו מחמתו האסור של נוי עכו"ם ולא נשאר לו רק לדגשה לך להחמיר למחלה וזה מקילין ואמרינן לענין

שער הציצין

(טז) רש"י: (יח) מ"א בשם תוס' דף ל"ב והשו"ע ע"כ מיייר בהגדולים שגדלו אח"כ ולכן אסור אף דביעבד או דמיייר חלילי קרק שנטעו לשם עכו"ם ולישנא דהמ"א שזיר דעו על השו"ע וכתב ואפילו וכו' דמק קנת] וכן משמע מה"ר בסוף ס"ד ול"ש ופמ"ג והמה"ר יאל לידון דבר חדש דעתה המ"א דאפילו דביעבד לא יא נטעו ולבסוף עבדו דמק: (יח) פוסקים: (כ) פשוט דדברי הרמ"א שכנז אכל אס נמכטל קא איוס ראשון ג"כ וכן מוכח בלשן:

הגהות ותיקונים: א) עובד:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י"ד כתב: וכל זה בימיהם שהנכרים היו משתחרים לאילן, אבל בזמן הזה שאין הנכרים משתחרים לאילן, אלא שנוטעים אילנות בנן של ע"ו ודמי פירות האילנות היא לכהנים, מותר ליקח מהן ארבעה מינים שבלולב וכו'.

קכא באר העולה

י רמב"ם שם מהא
דרכי חנינא מטבל
זה ב מהא דלוינתי
לעיל ס"ב

באר היטב

(ו) מותר. ומכל מקום אם יש אחריהם אע"פ שאינם יפים כזה יקח אחריהם
 ס' תל"ח לענין ערבה ע"ש. ואחריו המורכב מלימודי"י ואחריו
 פסוק. ויש ג' קמינים האחד המורכב חלקו ולאחריו בליטות קטנות
 בצבל גופה וגובה להם. הב' המורכב העוקץ בולטו ועוקץ האחריו
 ששוקע. הב' הוא ה' חור המורכב דהיינו המוך רחב והמחולל שלו רב
 והקליפה המכונה האחריו הוא להפך ה' הקליפה שלו רב
 והמוך קצר והוא כמעט יבש וסימנים אלו מבדקים משנות רמ"א
 ס' קכ"ו. ובעולם שנה כתב עוד סימן שהאחריו הגרעין זקוף
 והאחריו המורכב הגרעין מושכך לרוחב האחריו ע"ש ועיין
 תשובה בה"ס ס' קל"ה דמסופק אם יצרך עליו מים שמי ואילן
 שתשובתו ח"א"ס. (ח) עובדין. נ"ל דלף אשה
 וועיין בתשובה שער האפרים ח"א"ס. (ט) עובדין. נ"ל דלף אשה
 ועובדין ואילן אין פסול אלא בנאות פירות שישן בנאותו אשה
 ועובדין אותו אבל מה שגדל ח"א"ב אז נאסר ט"ז ע"ש. (ט) ליתול.
 אצל אסור ליקח מביתו לבה"כ או איפכא עסי' י"ד ס' מ"א:

מאי קורפ"ו או ממקום אחר הידוע לנו שהוא ממקומות שבעלי גנות ופרדס שאין בהם הרכבת מין פרי אחר עמה רק גוף האילן הוא אילן אחרוב בלי

שנה ברורה

וענין ממשרתי העכו"ס: (כו) מותר ליטול משם וכו'. הנה לפי מה שכתבנו בזה הענין, כי שם קמ"ג ס"ג ובש"ך ועט"ו שם אין מותר ליטול מהם כ"א כשהוא (כח) צהם (כז) ולא בשכר אפילו אם העמות גוועטלין והכניס לעמלן ולא לעדות כוכבם ואפשר דשם מיירי שם שמתחלה דגו הגינה לשם ע"ו והפירות היו שרידי למשמשה אלא שמהם יאסור לנהוג למשמשה והכא מיירי הגינה לא ידעו מעולם לשם ע"ג ולדעת רמ"א שם בזה"ה בכל גווני י"ש להקל אם הגינה אינה עומדת בחדר הע"ו והעמות מגיע רק להכניס ולא לזרז ע"ג ע"ש: (כז) למצוה. ומ"מ אם יש אחרים אע"פ שאין יפין כזו יקח (כח) וענין צה"ל: (כח) כל זמן שאין עובדין האילן. ואצל משהמחלה לעדו אותן הלולצין והפירות (כט) שמתאלו או על לכתחלה (כד) לכתחלה דמאס והגידולין שיאלו אח"כ אסורין אף להדיעו כמבואר ביו"ד סימן קמ"ה ס"א (כה) וי"א

[illegible]

טעמם

(כא) ולדעת ה"ט שם אפילו בהחזקת טובה בעלמא אסור ע"ש: (כב) ואין קץ ההנאה שם בהגדה והכא מיייר יקנו הגינה בנזר הע"י אכן קושיוהי האם לר' (ממיר) שאל לא יקנה הישראל יקנו האחרים (ובמא) שאלין מהנה להם לר' (כד) שם: (כה) מפ"ב ביבול דברי הגו"י: (כו) וזה מנזל דברי ר"י שאלין מונא פסוקים אחרים: (כז) הגר"ח: (כח) וזה שלום שפמ"א: ולפ"י ל' בעצמיה דק"ל כר' יוחנן וכן מוכח דמ"ה הארוך וביבולר הגר"ח: וע"כ עליו אצל לדעה האשונה כשעטמא אחר אסור לו לנזר דברי ר' יוחנן

חצירו (לג) בשאר ימים (לד) דניחא ליה לאינש למיעבד מנחה בממוני' והוי כשאל (תה"ד סי' ק') ופסקיו סי' קנ"ט) (לה) וחסר כשר בשאר ימים (טור) (לו) ויטל (י) פטמחו או עוקלו דינו כחסר וכשר מיום ראשון ואילך (ר"י נ"ח ח"ג) מהיו אם נקצוהו עכברים לא יטלנו אף שאר הימים משום מאוס (כל זו) (לז) עד (י"א) [ה] שסיר ניקור העכברים * אבל אם היה יבש או מנומר שפסול כל ז' ימים אף אם חתך היבשות או הנימור פסול כל ז' (לח) הואיל ובא מכה פסול (הג"א פ' לולב הבזול) ומותר לכתחלה (לט) להתנות על אחריו (מ) שיהיה כולו ליום ראשון ושאינו בודל ממנו כל בין השמשות של ליל ב'

באר היטב

(י) פטמחו. ובמ"מ פוסל כשיטל פטמחו משום הדר ולכן אין להקל בפטמח מ"א: (י"א) שסיר. עיין ט"ז שהעלה דאפילו אם הסיר

מחילות המורכבים סלקנו מהם חשש מורכב לגמרי ומצרים עליהם בלי פקפוק והמנהג צמדינות אלו שמצרים עליהם בפשיטות ונחריס בהם לפי שהם מהודרים ביותר הוא נעוץ לרבים ויסודתו דבריה קודש ע"ש וע"פ סי' נ"ז מ"ש עוד בענין זה: [ה] שסיר. ענה"ט ועיין בנפוח תמרים שהעיר בזה מהא דק"ל בשמן שפול זו עכבר כו' כמבאר בא"ח סי' קנ"ד

שערי תשובה

ביאור הלכה

טעמם דהו"ל מנחה צעירה ואינו יולא זו: (לג) בשאר ימים. דכיום הראשון לא מהני (כט) מה דניחא ליה וכו' דהא צעין לכס שיהא שלו ממש ולא עדיף משאול ועיין לקמן סי' תרנ"ח אף להתנהג ביום א': (לד) דניחא ליה וכו'. כיון דאין חשש לקלוקל צמה שנוטלו ומנוגע זו ע"כ לא דמי זה ללומד מקסר חצירו שלא מדעת דאסור מפני שחושש זו שלא יקלוקלו. כתב הפמ"ג שדוקא פ"א מותר ליתלו ולנוגע זו הכללה אבל לכל ז' ימים אפשר דמקפיד ואסור ומנוגע זו נ"ל דה"ה (ל) שלא יתן לחצירו צענמו דלאולי הוא מקפיד ע"ז ועיין לעיל בסיומן י"ד שכתב דבכל גווני ראו

שאר ענינים שהם משום ע"ז או מפני שאינם מינים ולפ"ז מה דהוסף הרמ"א ויש פוסלין בגזול וכו' הוא רק אדעת הרמב"ם ולא על ב"י דהוא סובר ג"כ הכי לדינא וכמו שפסק בס"א וכן משמע מהגר"א דהמחבר העמיק רק לשון הרמב"ם להורות לענין כל הפסולין בין אלו שהוא משום הדר או משום חסר דאין נוהג אלא ביום א' אבל לענין גזל סתם צריש הפסול להחמיר דכן כתב הגר"א בסוף ד"ה וחזויה ע"ש: * אבל אם היה יבש או מנומר וכו' אף אם חתך וכו'. לפי מה שמוכר לטיל בסיומן תרמ"ח סי"ב במ"ב שם דלכו"ע יבש במקום אחד אינו פוסל' שלא ברוב ע"כ דהכא מיירי שיהיה יבש ברובו או שיהיה בשנים ושלשה מקומות או בחוטמו וסובר כה"א שם דל"ה כשר אף

ליזהר כשצעניו עמו שיסאלנו שאין סומכין על החזקה במקום שיכולין לצברו בקל וכ"ש אם יודע זו שהוא מקפיד דאסור מדינא לטול שלא מדעתו. ואפילו אין צעניו עמו דוקא לטול בלוחו מקום אבל להוצילו מביטו לביה"כ או איפכא אסור [אחרונים]: (לה) וחסר כשר בשאר הימים. לכו"ע דיום א' דלדוריתא בגזולין ושאר הימים דרנן וזכר למקדש (לא) הלכך עיקר הלתיקה כגון ד' מינים שגולגז ולתיקה לכל אחד ואחד צפני ענמו (ולא שיטול אחד בשביל כולם) תקון גס בשאר יומי כעין דלדוריתא אבל בחסר לא תקון וכן בשאר ידבריים שטעמם משום שאינו הדר י' דיעות בפוסקים דעת הרמב"ם וסייעתו להכשיר כמו בחסר ודעת הרא"ש וסייעתו להחמיר בזה דבעינן הדר בכל ז' ימים משום הידור מנחה וסמך הרמ"א לקמיה בזה כוונתו: (לו) ויטל פטמחו. עיין לעיל סיומן תרמ"ח סי"ז ועיין במ"א שהביא דיש פוסקים שסוברין דניטל הפטמח הוא משום הדר והוא מזדד ג"כ כוונתו וע"כ אין להקל ציטל הפטמח כל ז' ומ"מ אם א"א למצוא אחר י' לפסוק על המקילין דנל"ה רוב הפוסקים סוברין כהרמב"ם דאף אותן שפסולין משום הדר כשר בשאר יומי [א"ר] ומשמע מדבריו דיכול לצרך ג"כ (לג) ויש שמפקפקין לענין ברכה אכן אם יעטרך עוד ספק בזה אם נטלה פטמחו (עיין לעיל בסיומן תרמ"ח סי' צ"ב) דודאי (לג) יוכל לצרך בשאר יומי: (לז) עד שישיר וכו'. ולהכי מקילין כאן דמדינא הוא בכלל חסר וחסר כשר בשאר יומי ורק (לד) לכתחילה ממחירין כאן משום דמאיס וע"כ (לה) כשהסיר מקום המאוס כשר אבל במנומר או יבש דמדינא פסול משום הדר להכי אין מועיל תיקון משום דבא מכה פסול: (לח) הואיל ובא מכה פסול. עיין בביאור הגר"א שמזדד לומר דלפי מה שפסק המחבר לעיל בסיומן תרמ"ח סי"ד דאם עלתה זו חזויה או שהוא מנומר וקלפו אם חוזר למראה האחריו כשר מוכח דפליג ע"ז וכן מזדד המחבר מרדכי במסקנתו ע"ש וע"כ מזדד המחבר מרדכי דיש לדון להקל בחתך היבשות או הנימור בשאר יומי מאחר דסתם המחבר כדעת הרמב"ם וסייעתו דכל הפסולין משום מומין דכולל בזה בין שהפסול משום חסר או משום הדר כשר צו"ט ב' [וכלול בזה אף יבש או מנומר דטעמם משום הדר] אף בלא חתך עכ"פ אין לנו להחמיר בחתך. ובמקום הדמק דודאי י' לפסוק ע"ז. ועיין מה שכתבנו לקמיה לענין חזויה: (לט) להתנות על אחריו. היינו צענו"ט (לו) קודם בין השמשות: (מ) שיהיה כולו ליום ראשון. דאין (לז) יכול להתנות שאינו בודל ממנו ויכול להנות דהא יום ראשון איחקאלי כולו דחסר פסול זו ולכן צריך להתנות שאינו

שער הציין

(כט) ולא אמרינן דניחא ליה שיטול חצירו במתנה ע"מ להחזיר [פמ"ג]: (ל) ול"ד למה דמוכר בסיומן תרנ"ח ס"ה ושם אפילו לכתחלה מותר לימן לחצירו וחצירו לא יחציר דנמרה שם שאני דנמנו לו במתנה וברשותיה הוא לכל דבר רק שיקיים התנאי להחזיר משא"כ הכא דחלינן רק משום דניחא ליה ובאופן זה שילך מחצירו וחצירו לא יחציר אין גבול לדבר ודודאי מצי שיתקלקל ע"ז הלולב והאחריו והוא דומה ללומד בספר אפילו מעט דאסור מטעם דאין גבול לדבר כמו שכתב בתה"ד ע"ש בסיומן ק' כנלענ"ד: (לא) רא"ש: (לב) עיין פמ"ג ובכורי יעקב: (לג) בכורי יעקב: (לד) מ"א ומאחר מרדכי ומשמע מלשון או דבעידעז אם נטל בלא הסרת ניקור העכברים יא' דעת רמ"א ג"כ כשלא תבאר ותהגר"א וא"ר משמע דעת רמ"א הוא דעת צ"ח דק"ל כשלא קמא ואף לדידיה מהני הסרה נוכח הא"ר דכן איחא בכלנו צה"ל' אבל בלא הסרה פסול אף דיעבד. ולדינא אף דודאי צריך לנקר ולחזור ולטול משום זה עכ"פ לא יצרך דמשמע מדעת הגר"א דמכסין לנשנא בתרא דכן פסקו רוב הפוסקים: (לה) ולא העתקתי דעת הט"ז דחולק על רמ"א ומחמיר אף בהסרה משום חסר ומאחר מרדכי וא"ר והגר"א פליגי עליו: (לו) דלאחר בין השמשות שוב אינו יכול להתנות דכיון דאיחקאלי לביה"ש ראשון ובלא שום מצי שוב איחקאלי לכל ימי החג וכ"ל בסיומן תרל"ח סי"ב צ"ב ג"ה אבל כשהתנה בפירוש שוב אינו נמשך שאר ימים ליום א': (לז) מ"א ור"ל דאין כונה השו"ע שיאמר אינו ממה שיהיה כולו ליום ראשון דא"ל לזה דדי שיאמר אינו בודל ממנו מביה"ש של ליל שני ואילך אלא כונה השו"ע להוסיף שלא יעשה לומר שאינו בודל ממנו כל ביה"ש כמו בסיומן תרל"ח לענין נוי סוכה דהא ע"כ צריך לדבול ממנו ולא לחסר ממנו אפילו משהו דחסר פסול זו וכ"מ מהגר"א:

הגהות ותיקונים: (א) תרנ"ח: (הערות והארות: 1) עיין סי' תרל"ח סעי' ב' לענין נוי סוכה: 2) עיין סי' תרמ"ח סי"ב בה"ל ד"ה בכל שהוא:

הלכות לולב סימן תרמט

קכב באר הגולה

ואילן (מא) ומותר או לכתחלה (מב) לאכול ממנו מיום ז' ואילן וללכת ידי מזה עס (מג) הנשאר (מח) רמזים שם (צ"י) בשם הראשון) אלא שאין אלו בקיאים בתנאים כללית בסוף סימן תרמ"ח נהג"ה. * להפסול (מד) שהוא משום עבודת כוכבים או מפני (מה) שאותו אתרוג אסור באכילה או מפני (מו) שאינם מינם או שהם (מז) חסרים השיעור בין ב"ט ראשון בין בשאר ימים פסול (מח) (ומזוית (יז)[1] פוסלת (מט) כל שזעת הימים) (ריב"ז ירוחם נ"ח ח"ג ור"ן פ' לולב הגזול) * והעושים שני י"ט * פסולי ראשון נוטלין בשני אבל ברוכי (ג) לא מברכין (ואם יש לחצרו לולב ואתרוג כשר (נא) יבדק על של חצרו (יג) מדעתו ד"ע): ו (נב) 'בשעת הדחק שאין נמצא כשר

שערי תשובה

ויצ"ד סי' ק"ד ועין בפרי שו"ת דת אפרים סי' נ"ח וסי' נ"ט בענין זה: [1] פוסלת. ענה"ט ועין מח"צ בשם מקה יודיה שהקשה דהו"ל למ"א

ביאור הלכה

כל חמק וגם ביום ראשון: * פסולי ראשון נוטלין בשני אבל ברוכי וכו'. וה"ה בשאלו בשני אין לבדק עליו ולא"ר ופמ"ג בסיון תרנ"ח וכו'. צרכי יוסף וכן משמע מדברי הרמ"א לקמיה וכן מוכח ברי"ו וכלל זו והעולם אין מהר"ן מה. צבורי יעקב]:

כלל חמק רק שישאר השיעור הראוי לאתרוג ולא חמק יותר (לט) וי"א דאפילו הפריש ליום שני אחריו לאתרוג ואסור לאכול ממנו אם לא שזעתה מתחלה וכן הסכים הגר"א צביאור: (מב) לאכול ממנו וכו'. ולצאת וכו'. פי' לאכול (מ) ביום ז' דהא אסור לטול קודם נטילה כלקמן בס' תרנ"ז: (מג) הנשאר. כתב הר"ן דוקא בנשחיר רובו דשמו עליו הא לא"ה לאו אתרוג מקרי ואתרוג חמק רחמנא ולא חזי אתרוג אצל בפסקי מהר"א משמע דאפילו לא נשאר זו אלא מיעוטו כפי ביום שני [ד"מ] וכלל שיהא נשאר שיעור בלא כמבואר לעיל בסוף סי' תרמ"ח ועין צ"ח: (מד) שהוא משום ע"ג. כגון חשירה של ישראל וכו' כפי"ג ע"ש הטעם נמ"ז: (מה) שאותו אתרוג אסור באכילה. משמע אע"פ שזמור (מח) כהנהל כגון של טבל כיון דאסור (מז) באכילה פסול כל ז' וכו"ש (מג) אתרוג של ערלה ושל תרומה עמאה דעומדים לשרפה דפסול כל ז'. וערלה חו"ל (מד) כשר אפילו ביום ראשון. אתרוג של דמאי (מה) בשר. ואתרוג (מו) שנאסר מתחלה בלענת איסור (מז) כגון שנפל מקלחו לתוך חלב רותח (מח) י"א להחמיר שלא ללכת זו ביום ראשון אצל בשאר הימים י"א להקל כיון שאין איסורו מחמת עמנו: (מו) שאינם מינם. כגון (מט) הדם שזוט בסיון תרמ"ו ופספסו בסיון תרמ"ז (ג) ואתרוג המורכב: (מז) חסרים השיעור. דאף דמבואר לעיל דחסר כשר בשאר יומי מ"מ נרץ (נא) שישאר בכל אחד כשיעורו: (מח) וחזוית פוסלת וכו'. זהו (נב) רק לדעת המחמירים בזה כל ז' אצל לדעת המחמיר שהעתיק לשון הרמב"ם גם בזהר אינו פוסל אלא ביום א' בלבד והו"ל לכתוב בלשון ויש אומרים אלא שכן דרכו בנמה מקומות וכן מה שכתב נהג"ה למעלה אצל יבש או מנומר שפסול כל ז' הוא ג"כ אינו לשיעורו שמתמיר בזהר כל ז' אצל לדעת המחמיר שהעתיק לשון הרמב"ם גם בזהר ומנומר אינו פסול אלא ביום א' בלבד. (מט) כל שבעת הימים. ובשעת (ג) הדחק יש לסמוך להקל בחזוית בשאר ימים כיון דבשאר ימים אין חיוב נטילה אלא מדרבנן: (ג) לא מברכין. דיש דיעות בפוסקים דכיון דאלו עושין משום ספקא דיומי אפשר דדינו כראשון או דכיון דאלו בקיאים בקציעא דירחא דינו כשאר ימים לכך נוטלין (ד) דליכא אחר ולא מברכין ואף דליכא אחר גם ביום ראשון נוטלין ולא מברכין כמבואר לקמיה בס' (ה) שם מיירי דליכא אחר כלל וכאן מיירי שיש בנמצא ע"י טוהר וקמ"ל דבשני א"ל לטרוח: (נא) יבדק על של חצרו מדעתו. פי' יתן לו במתנה בענין דמאי אפילו ביום ראשון אצל שלא מדעתו אע"פ שכתב לעיל דמותר דירחא ליה לאיניש למיעבד מזהר במומיה מ"מ לא עדיף משאול ופסול ביו"ט ראשון וגם בשני מספק וע"כ יתן לו במתנה ולא בחורח שאלה. וכתב המ"א בשם הד"מ דלח"כ יכול את זה (נו) ור"ל על של חצרו שקבל במתנה יבדק ואח"כ יכול שלו להלל והושענא: ד (נב) בשעת הדחק וכו'. ולא מקרי שעת הדחק אלא"כ אין בכל העיר ד' מיינים כשרים (נו) אצל אם יש לחצרו אף שהוא לא יכול למצוא לא מקרי זה שעת הדחק אלא נרץ לטרוח ולבדק על של חצרו אם יתן לו יעשה

שער הציון

(לח) אצל לא מהני כשיאמר מיום שני ואילן דכיון שזכר חתלת היום בלי תנאי שוב איתקנא כל היום [אתרוגים]: (לט) הרע"ב"א וכל הפוסקים הסובין דאפילו בע"י סוכה הכשר וכו' כפי"ג כפי"ג דהוא גוף אחד: (מ) מ"א: (מח) דהרמב"ם מנה צ"ח הלכה ז' ערלה ותרומה טמאה וטבל וקאמר הספקי זה לכלול כל הני שמה מקורם: (מג) אצל דעת החסידות דאיתן שאין צום משום איסור הנאה מותר ביו"ט שני: (מח) כה גם החסידות מודה דלאיתן שם דבריהם נהדיא וכן תמה החמד משה על המ"א שכתב בפירוש על שם: (מד) מ"א וא"ר: (מה) מ"א והוא כפי"ג מטעם דאי בעי מפקד לנכסיה והו"י עני וחזי ליה. וטבל עין גר"ן שהביא דעות בזה אי אחריו מינו דאי בעי היה מפרש ממקום אחר עליו דמנה ויב"א להפריש דהו"ל חסר או אפשר כיון דעתה אין זו הימא אכילה אין יוצאין זו והרמב"ם הוא מן המחמירין כנ"ל ולכן יש לטול אתרוג של טבל בל"י בלא צרכה וצח"ל אין כפי"ג איסור טבל כלל דאין תרומות ומעשרות צח"ל: (מו) מ"א וא"ר: (מז) צבורי יעקב וכתב שם דטעם פסול בשלל הוא מטעם שאין עיר וא"כ דינו כמו חזוית דלא נפקל אלא בצינו ומתוך מה קושיות הפמ"ג ע"ש: (מח) עין בחידושי רע"א שזכר כסדרת המ"א דלא כפי"ג וא"כ במקום הדחק כשאינו לו אחר יש להקל גם ביום א': (מט) מ"א: (ג) אתרוגים: (נא) כ"מ טעור: (נב) הגר"א ומטה יהודה ומאמר מרדכי: (ג) ט"ו וא"ר וסל לא היכיר שעת הדחק רק קטמא דיש לסמוך בזה על הרמב"ם וסביעו וכתו שפסם המחמיר אצל הגר"א וכו"א היכיר רק שעת הדחק. וטעם משום דהמ"א בסיון תרמ"ה ותרמ"ו כתב דבזהר פסול כל שזעה לכן לא ראו לסמוך להקל רק בשעת הדחק ועין בפמ"ג שכתב דהו"ל לבדק ג"כ ועין שם עוד שמהלך דאין להקל רק בחזוית משום דיש דיעות בחזוית אי פסולו משום חסר או משום דהר"א וכו' כפי"ג דמטה משום חסר ואח"ל משום דהר"א שמה הלכה הרמב"ם אצל בשאר דברים שם בודאי משום דהר"א אין להקל בשאר יומי ומלשון הגר"א וכו"א מוכח דמכח בשעת הדחק להקל אף בזהר וכו"מ ממנה"ש דה"ל מיקל גם בשאר דברים שם משום הדך לבד בזה שם מחמירין משום לא הממין יהללו יה וכו': (נד) תשובה פ"י וחי רע"א: (נה) שם בשאר וכו' הפ"מ: (נו) צבורי יעקב: (נז) וכו"מ מרמ"א שכתב דטובין לבדק על יבשים אפי' בדיאחא אחרים לכן משמע דבשאר דברים אין טובין כן דלא היו שעת הדחק כיון שיש לחצרו כשר [צבורי יעקב]:

הגהות ותיקונים: א) הוקצה:

(גג כל (יד) [ו] הפסולים (נד) נוטלין ואין מברכין: הגה יש מכשירין (גה) לולב יש אפילו לנכר עליו (רמב"ם פ"ח והמגיד) וכן נוהגין לנכר על לולבין יבשים (נו) אפי' בדאיכא אחרים לחים (אגור) אבל (טו) בשאר מינים אין לנהוג הכי ויש מקילין (נו) אפילו בהדס יבש (הגהות מיינוני ומרדכי) (גה) ויש לסמוך עליהו בשעת הדחק ואע"ג דחסר כשר בשאר ימים [ח] אין לחתוך אחריו ל' או ג' חלקים ולחלקו ולנאח בו אפילו בשעת הדחק דדוקא חסר ונשאר העיקר קיים כשר אבל כי האי גוונא מיקרי מחמת אחריו ולא אחריו (ר"ן ופסקי מהרא"י סימן נ"ב) וכל זה לענין לנכר עליו אבל בלא צרכה (נט) יכול לטול כל הפסולין ולא יצרך עליהם (עו):

באר היטב

אפי' ביום ראשון אבל שלא מדעתו הוה כשאל ופסול ב"ט ראשון וגם בשני מספק ט"ו: (יד) הפסולין. דהיינו מחמת מום אבל שאין מינם וגזול פסולים אפי' בשעת הדחק הסכמת אחרונים ועמ"א. אחריו של ערלה בל"י פסול. וערלת ח"ל כשר. ואחריו שנאסר מחמת בליעת איסור יש להכשירו בשאר ימים. אחריו דמאי כשר עמ"א ס"ק י"ט: (טו) בשאר. צ"מ סימן י"ז כתב דכל דה' מינים יבשים כשרים בשעת הדחק אבל אם צריך על יבשים גמורים ואיכא לחים גמורים אפי' בדיעבד לא ילא ועמ"א:

א"כ כשחוקק ממנו ביום ד' אין מקום לתת עליו שם שיורי מזה ע"ש שארנתי עפ"י בגוויא שם בדברים נכוחים בעה"ש:

משנה ברורה

ו' משום דכתיב צהדיא צמורה פרי עץ הדור: (גה) ויש לסמוך עליהו בשעת הדחק. (טו) והאחרונים הסכימו לדינא דבשעת הדחק נוכל לסמוך על הפוסקים הסוברין דכל ד' מינים כשהם יבשים נוכל לנכר עליהן. יש בזה ד' חלוקים. אם לא נמלאו צביר לחים רק יבשים איז כל הארבעה מינים נוטלין ומברכין. ואם יש לו יבשים גמורים ויש לאחרים לחים גמורים מברכין על הלחים דוקא ואפילו בדיעבד לא ילא כשצריך על היבשים. ובארנתי שאין נמלאין לולבם והדסים לחים גמורין וגם היבשין אינן יבשים גמורים וכנ"ל מברכין על היבשים שיש לו אפילו לכתחלה וכמ"ש למעלה. ובמקום שנמלאו אלל אחרים לחים גמורים לכתחלה י"ל שלא לנכר על היבשים שלו אפילו אינן יבשים גמורים ודיעבד כשצריך יטול עוד הפעם הלחים שאכל אחרים בלא צרכה: (נט) יכול ליטול וכו'. עיין גמ"א שנתקשה מה הוסיף רמ"א על דברי המחבר לעיל בס"י ועיין צבוכי יעקב שכתב דמה שהוסיף הרמ"א הוא דב"י כתב בשעת הדחק שאין נמלא כשר יטול בלא צרכה אבל אכתי לא שמענו אם ימלא אח"כ כשר רק שמה אין צדו כגון שאחר מברך הלל בלולב הכשר והצטומו שאחר הלל יתן לו אם יכול לנכר לע"ע הלל בלולב הפסול שלא נאמר שיכנס עי"ז לספק צרכה אם יטול הכשר קמ"ל הרמ"א בלא צרכה יכול לטול לכתחלה כיון שזה (סא) ודאי פסול הוא יכול לנכר אח"כ על הכשר:

שיעור

שער הציור

(גה) מ"א ושי"א: (נט) שם וכתב צבוכי יעקב דדוקא בראשון לא יטול דהוא לכו"ע מדינא אבל בשני דע"פ פסק הרמב"ם וסייעתו כשר רק שהרמ"א החמיר בזה וא"כ כשאלו לא אחר חומרה דאמי לדין קולא לכן בשעת הדחק מוקמינן אדינא ומכשירין משני ואיך בלא צרכה: (ס) מ"א בשם א"ר בשם מ"ט: (סא) הגר"א והוא בדעת הראב"ד המונה צ"י וכן צ"י צה"ג: (סב) פוסקים בדעת הרמב"ם ונתנו קצת טעם לדבריו דלולב מתקיים בזה הדור קצת מפני נורמו חף כשהוא יבש משא"כ בשאר מינים: (סג) ועיין גמ"א בשם המ"ב וכן העמיק הא"ר עוד בשם כמה פוסקים לדינא ה"ה בשאר פסולים בשעת הדחק נוכל לנכר עליהם ודלא כט"ו בסוף הקימן ונהעטם איחא ברא"ש דכל היו פסולין מסקן הכחשו לחכמים והם אמרו דשלא בשעת הדחק אפילו בדיעבד לא ילא כדי שיהיו ישראל נמזה אלל במקום הדחק הכשירו כיון שא"א בענין אחר ומברכין עליהם*. אכן אפשר דנמדימוטו אין נוהגין כהר"א שסייעתו רק בדיעות משום דאין מזה לחין כ"כ ולא בשאר פסולין וא"כ קם דברי הט"ו על מקומו ול"ע: (סד) מ"א בשם מ"ב: (סה) היינו לפי מה דלנו נוהגין לדינא כהרמ"א דגם בהדסים יש להקל: (סו) עיין בבאר הגר"א: (סז) מ"א בשם מ"ב וא"ר ושי"פ: (סח) וכתב עוד דדוקא פסול ודאי אבל ספק פסול לא יטול בלא צרכה קודם שיעור של חצירו הכשר דאם כשר הוא כבר ילא ולא יכול שוב לנכר על נטילה של הכשר. ואם עבר ונטל הספק מחלה בלא צרכה מ"מ לא יצרך כשעול הכשר אח"כ דספק צרכה להקל:

א"י קובי דברי הרב: (א) ע"י בשעה"צ מה שהביא מהביכורי יעקב דמיון ב' ואיך יטול, ובשו"ע הרב סעיף כ"ג כתב דלא יטול באלו הפסולים מחמת מצוה הבאה בעבירה ולא חילק בין יום א' לשאר ימים, וכפשוטו דברי המשנ"ב.

שערי תשובה

לכתוב וי"א דחיות כו' דלהמחבר כשר בשאר ימים וכן הקשה פמ"א ולדינא נראה דאין לנכר בדאיכא אחר ועיין צמ"מ שהיה ג"כ צ"ע: [ו] הפסולין. ענה"ט ועיין בשער אפרים סי' ל"ה מ"ש להסתפק באתרוגין הפסולים שנוטלים ואין מברכין דשאר ראשים לנכר שהיינו צמור ממי"ג דף אס לא ילא מברך שהיינו על ראית אפרים כו' ועי' צמ"ט לעיל סי' רכ"ה בשם השער אפרים שדבריו חמושים וכמ"ש בזה בד אפרים ע"ש: [ח] אין לחתוך אחריו כו'. זה מדברי מהרא"י בזה"ד שבי' דאם חותך לאכילה ביום ד' ומנכר על השאר הוה כמו שיורי מזה כדאשכחן גבי ציט ואזוב כו' ובמחמי נספרי שו"מ בית אפרים סי' נ"ט שכן מוכח מהמחשבות והר"א שבוכה דף מ"ו שמתאר מדבריהם דר"מ דביום שמי מטביל ופיק צריך עליו ביום ראשון לנלווהו אין זה מוכרח ולפי מהר"ד א"כ דאם לא צריך עליו ביום ראשון א"כ כשחוקק ממנו ביום ד' אין מקום לתת עליו שם שיורי מזה ע"ש שארנתי עפ"י בגוויא שם בדברים נכוחים בעה"ש:

ויעשה הנענועים בשלו אם א"א בשל חצירו [אחרונים]: (גג) כל הפסולין וכו'. היינו הפסולים מחמת מום (גה) אבל הפסולין מחמת שאין מיין כגון הדס שזטה ופצפה או מורכב פסול אפילו בשעת הדחק דאמי למטעי לנאח בזה תמיד (נט) וה"ה גזול פסול אפילו בשעת הדחק. אם אין בלא העיר ד' מיין כשרים (ס) יטול מה שנמלא ב' או ג' מיין ויעשה כל הנענועים וכן הש"ך ובלבד שלא יצרך אלל אסור ליקח מין אחר דיבואו לטעות בשאר שנים משא"כ צ"י מיין לא יטול לטעות דהכל יודעין שצריך ד' מיין: (נד) נוטלין ואין מברכין. נוטלין (סא) אפילו ביום א' כדי שלא תשתכח חורה לולב משראל ואין מברכין כיון דהוא לוכר בעלמא: (גה) לולב יבש. דעת הרמב"ם דאפילו בשעת הדחק אין להקל (סב) רק בלולב ולא בשאר מינים כשהם יבשים וכדלקמיה (סג) וגם דאין להקל רק בדיעות ולא בשאר פסולין אפילו בשעת הדחק: (נו) אפילו בדאיכא אחרים לחין. הטעם משום דאריי (סד) בארנתי שאין נמלאים לולבם לחים גמורים וגם היבשים אינן יבשים גמורים דהיינו להיות הלולב נפרץ צפורן (וה"ה) (סה) בהדסים שלא הגיעו לשיעור שיעור פניהם) ונא"כ הלחים והיבשים כמעט דומין זה לזה ולא וכן המנהג לנכר על שני: (נז) אפילו בהדס יבש. דג"כ אינו מזה לחין משא"כ (סו) בערבות דמיונות לחין ובאחריו לא רצו להקל לדעה פסול הוא יכול לנכר אח"כ על הכשר:

הלכות לולב סימן תרנ תרנא

קכג באר הגולה

תרנ שיעור הדס וערבה. ובו ב' סעיפים:

א גרימא טובה
ל"ב וכו' טרפון
שם גמרא רא"ש
והר"ב פי' לשם
חלקים גמריהם
קטנים ב טור וכו'
הר"ן בשם החת"ם
והרמ"ם
ד הרמב"ן שם
דטפח העורף של
לולב מזה ר"ח
שנרץ שיהא טפח
שלם ה' הר"ף
ורמב"ם ובעל
השיעור ומה"ק
ו הר"ף ורמב"ם
ורא"ש ו הר"ן שם
א משנה טובה וכו'
ישמעאל
וכר"י
ב משנה שם ל"ה וכו' רמ

א (א) שיעור הדס וערבה ג' טפחים ושדרו של לולב ד' טפחים כדי שיהא (ב) שדרו של לולב יוצא מן ההדס טפח (ג) באמה בת ה' טפחים יעשה אותה ו' צא מהם ג' להדס נמצא שיעור הדס וערבה טפחיים ומחצה שהם י' (ד) גודלים ישיעור שדרו של לולב (ה) י"ג גודלים ושליש גודל י"יש מי שאומר ששיעור שדרו של לולב (ו) י"ד גודלים (ז) ה"י"א ששיעור הדס וערבה י"ב גודלים ושדרו של לולב ט"ז גודלים (וכן נוהגים (ח) לנחמלה): ב' יאין להם שיעור למעלה י"יש מי שאומר שאפי' הוסיף באורך ההדס והערבה כמה צריך שיצא שדרו של לולב למעלה מהם טפח:

תרנא נטילת הלולב וברכתו. ובו ט"ו סעיפים:

א מצות ד' מינים (א) שישטול (ב) כל אחד לולב אחד (ג) וב' ערבות (ד) וג' הדסים (ה) וצמקום הדחק לליכא הדס כשר (ו) סגי ליה נחד (ז) [לל קטום] (זכ"י סי' תרמ"ו בשם א"ח) (ז) ב'ומצוה לאגדם (ח) בקשר גמור דהיינו ב' קשרים זה על גב זה משום נוי ייכול לאגדם (ט) במין אחר ב' ברייתא ל"ג וברנא ושם נבמ' ב' משנה שם ל"ה וכו' רמ

באר היטב

(א) ללל קטום. ונשעת הדחק אפי' נחד וקטום מ"א ע"ש: (א) ללל קטום. ועיין דבר שמואל סי' פ"ד נקבל אחד שצ"ט הראשון של חג לא נמלא להם מין הדס כשר כ"א בד אחד כיון שש

חלל מחלוקת שהגאונים והרמב"ם והטור ומהרי"ק פוסקים כר"י דג' צעין חלל שהרמב"ן וקיעמו פוסקים כר"ע הטוב והישר לטול אותו בד עס שאר

משנה ברורה

א (א) שיעור הדס וערבה ג"ט. ואם העלין שלהם יוצאין (א) למעלה מן העץ צריך שיהיה צעם העץ שיעור זה [ריטב"א]: (ב) שדרו של לולב וכו'. היינו (ג) ללל מהעלין היוצאין למעלה לאחר שכלמה השדרה. ולאורך העלין לא יתכן שיעור: (ג) באמה בת ה' טפחים וכו'. המחבר נמצא דבריו שאין צריך ג' טפחים צינונים שהם ששה באמה חלל אלו לוקחין אמה קטנה שהיא בת ה' טפחים צינונים ומחלקין אותה לששה טפחים קטנים ומחלה מהן הוא שיעור הדס וערבה ונמצא ששלשה טפחים האלו הוא רק טפחיים ומחלה צינונים: (ד) גודלים. פי' רוחב גודל של אדם צינוי שיש בכל טפח ד' מהם: (ה) י"ג גודלים ושליש גודל. דטפח של לולב הנוסף הנ"ל הוא ג"כ טפח קטן לדעה זו שהוא פחות מטפח צינוי שמחזיק בעלמא ד' גודלים כשיעור שמות שהוא שני שלישי גודלין [ד"י] שלישי גודל" הוא ארבעה גודלין ונמצא שטפח זה מחזיק רק ג' גודלין ושליש ועם עשרה גודלין הנ"ל הוא כס"ה י"ג גודלין ושליש: (ו) י"ד גודלין. ס"ל דטפח הנוסף כלולב הוא טפח צינוי שמחזיק ד' גודלין ונמצא שסכ"ה הוא י"ד גודלין: (ז) וי"א ששיעור וכו'. ס"ל דג"ט הנ"ל וכן הטפח של לולב הנ"ל הוא טפחיים צינונים שכל אחד מפוסקים ד' גודלין: (ח) לכתחילה. (ג) ובדיעבד די' הלולב צ"ג גודלין ושליש והדס וערבה נעשה גודלין ופחות מזה פסול אפילו בדיעבד (ד) כל שבעת הימים. כתב בחולעת יעקב ע"פ הסוד יש לטול שדרתו של לולב כלפי פניו ופני הלולב כלפי חוץ (ה) והכי נהוגין:

א (א) שישטול. צ"ט ראשון יותר טוב לילך למקום שיש בו לולב מליץ למקום שמתפללין ללולב ציוס א' היא לאורייתא ותפלה דרנבן

שער הציצין

(א) ובפמ"ג מתקפך כזה ולא ראה את הריטב"א ועיין בצבורי יעקב שמאריך בענין זה: (ב) גמרא: (ג) גמרא: (א) אחרונים וכל הפוסלים שכתבו למעלה אודותיהם הוא דוקא בתוך שיעור זה [מ"א ופשוט]: (ד) לעיל בעימן תרמ"ט ס"ה: (ה) פמ"ג: (א) גמרא: (ב) גמרא: (ג) גמרא: (ד) גמרא: (א) עיין ב"י בשם המ"מ דמקור דיו של הרמב"ם דמאריך שלשה משום דפסק כר"ע ולהכי מכשיר נקטס ראשו ור"ע מכשיר בשלשן קטומים וכן פסק לעיל בעימן תרמ"ו ס"ו: דעה ראשונה הסתמית ע"ש. ובפטר בשאר ימים טולא יש להקל ולבצר ג"כ דידוע דנקטס ראשו פסולו משום הדד ידוע דעת הרמב"ם והוא דעת רוב הפוסקים דכל היכא דפסולו משום הדד כשר צ"ט שני: (ד) ולא ציוס ראשון דהוא לאורייתא ובפטר לפי דעת הדבר שמואל המונא בשע"מ שלא לבצר טולא יש ליהרר ליקח מאחרים כדי שיוכל לבצר: (ה) אף דפמ"ג כתב דמשמע ממ"א דאף כזה יוכל לבצר למעשה לא נראה להורות כן דרוב הפוסקים אין סוברין כרמב"ן וזה שוין הישועה יעקב עס הד"ש שלא לבצר והפמ"ג יחד לגביהו. וזה שכתב דמשמע ממ"א לא ידעמי מקומו דמי משום דכתב דכדי הוא למקום עליו נעשה ד' ראה דיוכל לבצר. ואפשר בשאר ימים דנקטס כשר לרוב פוסקים אפשר דיוכל ג"כ לבצר וי"ע: (ו) גמרא:

הגהות ותיקונים: (א) גודל: (ב) צ"ל טפחים: (ג) ס"א וס"י:

הערות והארות: (1) עיין בס"י תקצ"ה בשע"צ אות ב' בשם הפמ"ג שמתקפך שם ביום שני של יו"ט וכו' אם יש לדחות בשביל זה מקום שמתפללים:

(2) עיין מ"ב ס"ק נ"ו איזה ברכה יברך:

ד' שם ל"ו וזכרה
ה' גימטריא שם
דענינה אסור
ומקור לה כ"י
ולדנין דקיימא לן
דענינה לאו קשירה
היא חומר לאגוד
ו מומחה דכח שם
ל"ו ז משמיה
דרש"י שם מ"ה
ח שם ל"ו ז נגל
העשור וז"ל העשור

י' ואם נשרו מהעלין בתוך האגודה בענין שמפסיק אין לחוש (דמין צמיו אינו מוכן אבל שלא צמיו מוכן ע"כ יזהר ליקח (י) החוט שרגיל להיות סביב (ב) [ב] ההדס) (מהרי"ל) "ואם לא אגדו מבע"י או שהותר אגודו א"א לאגדו ב"ט בקשר גמור אלא אגדו בעניבה: הגה (יא) יש מי שכתבו לעשות הקשר בדרך אחר שכורכין סביבות ג' מינים אלו ותומכין ראש הכרך מן העגול הכרוך (טור) וכן (ג) [ג] נוהגין. יש (ד) לקשור ההדס (יב) גזוה יותר מן הערבה (מהרי"ל) וישפיל ההדס והערבה מן אגוד הלולב כדי שיטול (יג) כל ג' מינים בידו בשעת ברכה (מהרי"ל) יש שכתבו לעשות גלולב (ה) (יד) ג' קשרים וכן נוהגים (מחמדי פרק לולב הגזול): ב' יטול האגודה בידו (ט) (טו) הימנית (ז) (טז) 'ראשיהם למעלה (יז) ועיקריהם למטה "והאתרוג (ח) [ח] בשמאלית: ג' אסור נוטל לולב בימין כל אדם

באר היטב

(ב) ההדס. ומיחו אפילו אגדו ללולב שלא צמיו אינו מוכן דכל לנאותו אינו מוכן כ"ה בגמרא. וה"ה אם אגדו להדס גלולב כ"מ בחוס'. מנן אצרכה: (ג) נוהגין. אפי' בחול ד"מ מ"א: (ד) לקשור. האר"י ז"ל כתב לאגוד ג' הדסים א' גדל ימין וא' גדל שמאל וא' צלמנע והלולב תקח אותו השדרה כנגד פנים גדל ימין שלו לימין והשמאל שלו לשמאלך ואותו בד של הדס ששמת צלמנע מטה אותו לגד ימין והב' ערבות תשים א' מימין וא' משמאל ועיין ט"ו סק"י תר"ן. ושל"ה כתב בשם מט"מ ערבה גדל שמאל והדס צמין ולולב צלמנע וכן נוהגין: (ה) ג' קשרים. כנגד ג' אצות. וכתב הט"ו ונראה דהקשרים של מטה דהיינו מה שקשר כל ג' מינים בידו משום נוי הוא נחשב לאחד ויעשה למעלה עוד שנים אם אפשר לו ע"ש. וצריך לאגדס דרך גדילתן. של"ה: (ו) הימנית. וכתב י"ד בשם א"ח דלס נטילין שניהם בידו א' דלא ילא. וט"ו ס"ק י"ד חולק עליו וכתב דפשוט אם נטלו ביד אחד שיא ע"ש. ועמ"ש עליו ה"ד אהרן בסי' תר"ן: (ז) ראשיהם. ואפי' דיעבד לא ילא אם הפכו א' מהם. ט"ו: (ח) בשמאלית. ויקדים נטילת אתרוג בשמאל ואח"כ

משנה ברורה

דלקמיה בס"י (יב) מ"מ לכתחלה במקום דאפשר לא עבדין: (יד) ג' קשרים. כנגד (יג) ג' אצות. ונראה דהקשרים של מטה דהיינו מה שקושר כל ג' מינים בידו משום נוי הוא נחשב לאחד ויעשה למעלה עוד שנים אם אפשר לו [ט"ו] ונא"ר משמע ג' קשרים גלולב ענמי"ל דהקשר הד' שאוגד הג' מינים יחד (יד) ואם לא נאגד אלא אגד אחת כשר. כצו החתומים דלריך לעשות בענין שיכול לכסכם היטב בהעלין (טו) וע"כ דריך להיות טפח למעלה פחות ולא מקושר: ב' (טו) הימנית. משום דהיא תלתא מנא והאתרוג חלה. ואפילו בריך עיניו כבד ואח"כ נטולו פעם שני כיוון בשעת אמירת הושענות בריך לנטול צמין. ואם נטל שניהם בידו אחת כתב גא"ח דלא ילא ודעת הט"ו דלא"ה (טו) כיון שלא היה האתרוג עמהם באגודה אחת ועיין במטה יהודה שחולק עליו ודעתו כהא"ח ולענין הלכה יש להתמיר בשל מורה וצריך לחזור ולנטול בלא ברכה: (טז) ראשיהם למעלה וכו'. דענין שיטלן (יז) דרך גדילתן צלילן ואם היפך (יח) אפילו דיעבד לא ילא וימנעם זה כתב מהרי"ל אצות הלוקחים הדסים יבשים הבאים מאטלילא יחידים ויראו שמונחים בדרך גדילתן דלפעמים מונחים ראשו של זה גדל עיקרו של זה וכתב במטה משה (יט) דגם כשנטילין ראשיו מן הזד היו שלא בדרך גדילתן: (יז) ועיקריהם למטה. ואע"י דאתרוג כשהוא חלי עוקף למעלה מ"מ מקרי (כ) דרך גדילתו עוקף למטה אלא שהפירות מכבדין אותו: דבחר

שער הציון

(י) גמרא והובא בטור: (ח) ב"ח ועיין במתכ"ס ולדבריו גם המוספות מודים בזה: (ט) מ"א: (י) עיין בטור: (יא) עיין במ"א מה שכתב בס' האר"י בזה ולא העקמתי כי הפמ"ג כתב שלא יזהר כן אלא מי שמוחזק בחסידות ונגזע ולא כפרהסוף: (יב) הגר"א: (יג) מרדכי מ"א: (יד) של"ה בשם מ"מ: (טו) דה"ה שם א"ר: (טז) כן משמע מהט"ו ולפי"א אם היה באגודה אחת אפילו דיעבד לא ילא גם להט"ו וליצוה גם בזה י"ע דהא ק"ל דלולב א"י אגד והא לתודיה קאי והא לתודיה קאי: (יז) גמרא: (יח) פוסקים: (יט) וז"ל להביא ראיה לדבריו מחוספות דק"ל ל"א ע"כ ד"ה הואיל שכתבו דכאגודו שלא צמיו אין זה חשיב כמוסף משום דלא היו בדרך גדילתן ע"ש ה"ר דגם בדרך שכינה לא מקרי דרך גדילתו ועיין בספר כצו יעקב שמתיר ג"כ בענין זה ומסקי להלכה כמותם: (כ) פוסקים:

צ"קוטי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף ט' הביא איגוד זה בשם י"א ולא כתב שלא לנהוג כן אלא מי שמוחזק בחסידות. (ב) ובשו"ע הרב סעיף י"א כתב: נוהגין לעשות בלולב ג' אגודות וכו' והיינו שמלבד האגד שאוגד ג' מינים אלו ביחד עושין בלולב עצמו עוד ב' אגודות. וכו'.

הלכות לולב סימן תרנא

קבר באר הגולה

ואתרוג בשמאל כל אדם (יח) דבחר ימין ושמאל דעלמא אזלינן ולא בחר ימין ושמאל ידידיה. הגה ו"א דלולינן בחר ימין ידידיה ויש לטול הלולב בימין ידידיה ושמאל ידידיה (ה"א) ור' ירוחם (מהרי"ו) (ט) וכן נהגו וכן עיקר (יט) ואם (י) [ה] היפך יאל (מהרי"ל ומהגוס) (כ) ושוטנ' צ"י ידו נוטל הלולב בימין ואתרוג בשמאל ככל אדם (כז) ד' אדם (כא) שאין לו יד נוטל לולב (יח) [ו] (כב) בזרועו (כג) וכן האתרוג: ה' ייברך על נטילת לולב ושהחיינו (כד) קודם שיטול (יז) האתרוג כדי שיברך עובר לעשייתו (כה) 'או יהפוך האתרוג (יג) (כו) עד שיברך: הגה (כז) וינרך (יד) מעומד (מהרי"ל וכל ז) ולא ינרך רק פעם אחת ביום אף על פי שנוטל

באר היטב

שערי תשובה

דכ"י עדיף והכי רהטי דברי תוספות והר"א"ש והטור וצ"י ע"ש וכו"כ בדגול מרבה שהעיקר הוא שיקח הלולב תחלה ואח"כ גם על מ"ש המ"א כשיטל יטול הלולב תחלה הוא חולק דהא בנחמא אלא דחולק ש"ר תחלה פריך מ"ל כו' ע"ש ודברי המ"א הם מהמ"מ שכו"כ בשם אבן שועיב וזמן הטעם לפי שהקדים הכתוב פיר' עז הדור וגבי תפילין אחריו כל זמן שזמן ענין יהיו שמים וכן כל זמן שהלולב בימין יהיו שמים נקדושתו ע"ש: [ו] היפך. עשה"ט וכתב בשו"ט ח"ג סי' מ"ו מי שהוא אומר יד שטושה כל המלאכות בשמאל רק כשכתב בימין נראה שיקח הלולב בשמאלו שהוא אלו ימין אף שכתב בימין כל אדם אין זה אלא לענין תפילין איכא דעות משום דכתיב וקשרתם וכתבתם דמשמע שהקשרה תלוי בכתובת משא"כ שאר דברים היו יד ימין אחרת יד שטושה דה כל המלאכות ומה לו בכתובתו ע"ש ונראה דאם לענין שאר המלאכות הוא שולט בשיניהם אף שנקל לו לעשות בשמאל יותר וכתב בימין של כל אדם יקח הלולב בימין כשכתב דה כיון שכו"כ יכול לעשות כל המלאכות ביד זו ועיין בשו"ט חוט השני סי' קכ"ב שכתב בדברי הרמ"א נפיק מזה"ע ודבר"מ מביאו מההל' זו וקא"ף אף לאדם דעלמא וכמ"ש בא"ר ע"ש: [ו] בזרועו. עשה"ט ועיין ב"ר"י בשם מהרי"ל מולוכ שאם אין לו ימין יטול שניהם בשמאל ואם אין לו שמאל בימין דהא עדיפא מליטול זה אחר זה ע"ש וכתב עוד שאם אין לו ידים וזרועות יטול בשניו כיון דלא כתיב יד כמו דק"ל לענין תלמוד גירסתו וצ"ע לענין אלא מיקרי לקיחה שאין דרך לקיחה בך כלל ועיין בהל"ט סי' ע"ז שאין הגידם יכול לטול בשניו ועיין בתשובת דמימי הנה"ט ונראה שכו"כ יכול בלא ברכה ופשוט ללא דוקא אין לו יד או ידים אלא אפילו יש לו אלא שידיו אקורות בענין שאין יכול לטול בהם דבר מאיזה מקרה וסיבה ר"ל דינא הכי ועיין בא"ר סי' ק"ק י"ג מ"ש בשם הל' זו שכתב גירסת יקח בזרועותיו יד שמאל יקח הלולב בידו והאתרוג בזרועו ע"ש ולענין דבריו דברי מהרי"ל

משנה ברורה

כשנגדו ואם א"א לו לטול האתרוג בזרוע יטול שניהם בידו דה אחר זה ויאלץ בזה כדלקמן סי' צ"ד: ה' קודם שיטול האתרוג. ימין דלפני לנרך (כו) קודם שיעלו להלולב דלא מסתבר לנרך עמוד שהלולב מונח בכלי וכן אין לנרך אחר שנטל כל הארבעה מינים דבעינן עובר לעשייתן הלכך מנרך קודם שיטול האתרוג דזה עובר לעשייתן שמעבדן זה אחר זה (כח) דהיינו שאם חסר לו אחיזה מן המינים לכו"ע לא יאלץ הלכך מקרי עובר לעשייתן: (כה) או יהפוך האתרוג. העוקף למעלה דלפני יואל בזה דבעינן דרך גדילתו ודלעיל בענין צ"י ולאחר הדרכה יהפוך העוקף למטה כדרך גדילתו ויאלץ בזה ועיין בצ"י ד"ש עוד ענה שהיה קודם לעשייתן דהיינו (כט) שיכין שלא ללא בזהמורה ע"ה שיטול כולם בידו ועיין בצ"י דהגרי"א שכתב דזה הענה (ל) היא היותר מוצהרת שצדקן: (כו) עד שיברך. ואם שכתב לנרך קודם לקיחה (לא) מנרך אחר כך (לב) דהא גם הנענוע הוא מן המלוא: (כז) ויברך מעומד. ונעילתו (ג) תהיה ג"כ מעומד ודיעבד אם עשה הדרכה וגם המלוא מיושב

שער הציון

(כא) פוסקים: (כב) מ"א וז"ר צ"י דברי הרמ"א וכו"מ דבר"מ: (כג) מ"א וז"ר צ"י דברי הרמ"א וכו"מ דבר"מ: (כד) כ"מ משע"מ: (כה) אחרונים: (כו) אחרונים: (כז) מוספות והר"א"ש: (כח) ר"ל דלפ' שאם כולן לפניו יכול לטול בזה אחר זה מ"מ כ"כ"י שאינו נוטל האתרוג לא קיים המלוא כלל דמלוא אחת הן לפיכך מקרי עובר לעשייתן: (כט) דלפ' למ"ד מלוא א"א כונה מ"מ אם כיון שלא ללא אלו יואל והגרי"א וז"ל: (ל) אמוס בעיקר הענין משמע מהגרי"א שאין אלו לנרך כלל לחפש ענה בענינו שיהיה עובר לעשייתן ע"ש: (לא) מ"א: (לב) פמ"ג. והנה לדבריו אם כבר נענע ג"כ אף שאותו עדין בידו שזו אין יכול לנרך ואף דק"ל ציטון קס"ו לענין המלוא דלפ' אם שכתב לנרך המלוא קודם אפילו מנרך א"א"י היינו דוקא קודם שגמר אפילו כמבואר שם אמוס לפי דעת הגרי"א הנ"ל מנרך א"א"י ועיין בצ"י: (ג) עיין בשל' כמה טעמים לזה:

הגהות ותיקונים: א) עד אחר הדרכה (עיין ב"י): ב) כל כמה:

הלכות לולב סימן תרנא

ב (כח) כמה פעמים (מהרי"ו): ו לא יברך שהחיינו בשעת עשיית לולב (כט) אלא בשעת נטילתו: ז' אם עשה (טו) [ז] (ל) בית יד ונתן בו הלולב ונטלו שפיר דמי דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ובלבד שיהא דרך כבוד אבל אם אינו דרך כבוד כגון שנתן הלולב (לא) בכלי ונטלו לא יצא ע"אם כרך (לב) עליו סודר ונטלו (לג) פ"א שדרך [סודר] על ידו ונטלו י"א דלא יצא: הגה (לד) ויגהו להחמיר (לה) להסיר (טו) התפילין (מהרי"ל) וטענות מידם (לו) אצל מדינה אין לחוש והואיל ונצטו כל היה מכוסה בהן (אגודה פ' מקום שנהגו): ח' ייגענו (לז) בשעה (י) [ח] שמברך (לה) 'וכן יענינו בהודו לה' (לט) פעם אחת (מ) (ומנגענים בכל הודו שאלמרו) (טור והרא"ש) ובהודו לה' שבסוף שכופלים אותו שליח צבור והציבור מנגענין ב' פעמים וכן 'באנא ה' הושיעה נא מנגעני מהר"ש מדין הקטן

משה מ"ז ומנח"ם ק ברכות ל' ר משה סוכה ל"ו ובכ"ה

שערי תשובה

מעומד. ש"ל: (טו) בית יד. וכגון שכל הלולב מן מידו ואחשו צבית יד: (טו) התפילין. משם מהר"ן לחלוץ תפילין קודם נטילת לולב מ"א: (יז) שמברך. אפי' נטול שלא בשעת הלל מנגענין לכל הרוחות ואע"פ שיחזור ויטלנו בשעת הלל. ר"ל בן חביב מ"א. יחלק הנענועים בהודו לה' כי טוב קצת. וקצת בכל"מ. וכן באנא. מ"א. ולא יענינו בשעה שאומר השם. כל זו הג"מ ד"מ. וא"כ בהודו יעשה בכל מינה נענוע א' ובאנא בכל מינה ב' נענועים. ובכל הנענועים יבא סוף

מולכו שיטול שיהיה בידו אחת ואמנם אפשר לקיים שיהיה ליטול מרוב ואח"כ בידו אחת או להספיק: [ז] בית יד. עשה"ט ועיין בשו"ת פני אריה סי' י"א באם אחת האחרונות עשוהו בשעת ברכה ונטילה ובגוף האחרונות לא נגע כלל יא' דלא גרע מכך סודר כו' ומכ"ש העוקץ בגוף האחרונות הוא כו' אלא דלכתחלה אין לעשות כן שמה יתקן העוקץ קודם שילא בו גם א"א לעשות הנענועים כדון ע"ש: [ח] שמברך. עשה"ט וכתב בשו"ת ח"א סי' ל"ד בתי שבשעת הלל הביאו לו אחרונות כשר עפ"י הדין ללכת בו והוא רואה להמחין שיהא או שמים שיביאו לו אחרונות מהודר ויותר נאה ולכתורה היה נראה דחריץ מקדימין סי' ור"כ בגמ"א סי' כ"ה מצינו דף ל"ט שהיה מזה קדוש למה ובתנאי' בית יעקב סימן קמ"ז וכתב דהא דאמרין ציננות קבל ק"ך כמה הנשבע לשלם מיד ומטל כל היום כו' ויותר מאוחר יום ה' שהיה כמ"ש הר"ש והרע"ב פ"ט דטהרות (ועיין בגמ"א סי' ק"ז ובמשניות ז"ל סי' ק"ז) כמשה ברורה

לא משהיין וכן הוא בלקטו ועיין במה"ד סימן ל"ה ולעיל סימן תק"ו לעמן

משנה ברורה

היינו שיקפסם אחרי אלצעו וי"א שיתלחץ התפילין לגמרי קודם נטילת לולב [ממ"א]: (לו) אבל מדינא אין לחשוש וכו'. וכמה אחרונים (מד) כתבו דאף מדינא ע"י הקפדה ע"י משום חליה אף שאין כל היה מכוסה בהן (מה) וע"כ אם טול בעוד שלא הסיר התפילין מן ידיו או הטענות יחזור ויטלנו בלא ברכה: ח' (לז) בשעה שמברך. אפילו נטול שלא בשעת ההלל (מו) מנגענין לכל הרוחות ואע"פ שיחזור ויטלנו בשעת ההלל (מו) ויחלק הנענועים בהודו לה' כי טוב קצת וקצת בכל"מ וכן באנא (מה) ולא יענינו בשעה שאומר השם וא"כ בהודו יעשה בכל מינה נענוע אחת ובאנא בכל מינה שתי נענועים. ובכל הנענועים יבא סוף הלולב נגד החזה [מ"א] בשם כתבין ובא"ר הביא בשם מהרי"ל שהיה נשאר עומד במקומו ופניו למזרח בכל הנענועים רק הפך ידיו נגד הרוחות (מט) ונגד מערב הרים את הלולב על כפיו מאחוריו. וכן משמע לשון השו"ע שכתב ומטיין ראש הלולב לכל זד שמנגענין משמע דהוא עומד על עמדו [מאמר מרדכי]: (לח) וכן יענינו בהודו לה' וכו'. דכתיב (ג) אז ירינו עזי היער [ר"ל בענין היער] וכתיב בתריה הודו לה' וכו' וכתיב בתריה ואמרו הושיענו וע"כ מנגענים גם באנא ד' הושיעה נא: (לט) פעם אחת. עיין בז"י שדעתו כהר"ן שאין מנגענים אלא בהודו הראשון שאומרים אצל לא בהודו שאומרים הקהל אחר שאמר הש"ץ יאמר נא ישראל או יאמרו נא וגו' אצל הרמ"א כתב ומנגענים בכל הודו ויאמרו וכתב הרא"ש וכן הוא מנהיגין [ד"מ]: (מ) ומנגענים בכל הודו. ר"ל הקהל אצל הש"ץ אינו מנגענין אלא

מיושב (לד) יא': (כח) כמה פעמים. להודור מזה כמנהג אנשי ירושלים כדאיתא בגמרא (דף מ"א ע"ב): ו (כט) אלא בשעת נטילתו. ע"א (לה) דמן הדין היה ראוי לברך שהחיינו חיפך בשעת עשיית הלולב (דהיינו בשעה שאומדו) מ"מ אכן נהגין להניח הברכה (לו) לכתחלה עד שעת נטילה. ועי' במ"א שכתב דאם לא בירך שהחיינו ביום א' יוכל לברך אפילו ביום ז' כשנטול הלולב: ז' (ל) בית יד. כגון שכל הלולב מן מידו ואחשו צבית יד הנעשה מן הסודר לא היה חליה כיון שאין אחשו הלולב בידו [מ"א] ודעת הא"ר הוא דבית יד הוא לנאותו וע"כ אף שאחשו להלולב בידו ז"כ דרך בית יד שפיר דמי ולא היה חליה אם לא ששעשה באופן שאינו מהודר וכן הסכים בדרישה דתלמי באופן עשייתו ע"ש: (לא) בכלי ונטלו וכו'. ואפילו הוא של כסף דלא היה דרך כבוד כשאחשו בכלי ולא שמה לקיחה והסכימו כמה (לז) אחרונים דבכלי יש להחמיר בכל ענין בין שאחשו (לה) בדופני הכלי או מניח ידיו (לט) תחת שוליו או אחשו צבית יד של הכלי: (לב) עליו סודר וכו'. מטעם (מ) חליה ודעת הר"ן משום דלא היה לקיחה תמה: (לג) או שברך סודר. וה"ה אם לבש בתי ידיים על ידיו ומה שכתב המחבר דין זה בלשון י"א משום דעת (מא) הר"ן דס"ל דינא דנטול לגבי היה אצל ככר סודר על הלולב גם לדעת הר"ן לא יא' דלא היה לקיחה תמה [מ"א] וע"כ אם נטלו (מב) יחזור ויטלנו בלא ברכה: (לד) ונהגו וכו'. ובשם האר"י כתבו (מג) שיברך תחלה בסוכה על הלולב ואח"כ יעשה שאר הנענועים צביה"כ: (לה) להסיר וכו'.

שער הציון

(לד) פמ"ג: (לה) לשון ר"י: (לו) בכורי יעקב דנדיעבד נודאי יא' וכמו שפסק הרמ"א לענין סוכה בסימן הרמ"א ע"ש: (לז) עיין במ"א ובא"ר ובח"מ ובכצורי יעקב ודלא בט"ו: (לח) משום חליה ולפי דעת הר"ן משום דלא היה לקיחה תמה: (לט) דהיי לקיחה ע"י דבר אחר דרך ביון: (מ) דמסתמא אינו לנאותו אם לא היי דידעין שהוא לנאותו: (מא) וכן הוא דעת רש"י בגמ' מ"ב ע"א ד"ה דרך כבוד ע"ש: (מב) ח"א: (מג) אפשר שטעמו כדי שלא להשהות המצוה שמיד עסק מן שנתו בסוכה חיפך יקיים מצות נטילת לולב ואפשר שהוא ע"פ סוד: (מד) הבי"ח והט"ו והגר"א [ואף שהם"א יישב דעת האגודה דס"ל בזה דנטול לגבי היה הוא רק אם נקטר כדעת הר"ן אצל לפי מה שהעמיק מקודם בכרך סודר ד"ה דלא יא' לא ס"ל כשיטת הר"ן] ע"ש בצבור הגר"א דדעה זו הוא רק לדעת הר"ן: (מה) א"ר וס"א: (מו) אחרונים: (מז) מ"א וס"א: (מח) כי נעת אמירת השם נריך לכיון וכשיסדר נענוע לא יכיון: (מט) וזהו נגד הכתבים שהביא המ"א שיבא סוף הלולב נגד החזה ע"כ יעשה כ"א כמנהגו [בכורי יעקב]: (נ) פוסקים:

הערות והארות: (1) עיין מ"ב חרס"ב סק"ג ושעה"צ אות ד':

הלכות לולב סימן תרנא

קבה באר הגולה

ב' פעמים לפי שכוללים אותו: הגה ו"א (מא) שהש"ץ מנענע ג"כ כשיאמר יאמר נא ישראל כו' אבל לא יאמרו נא וכן נהגו (הגהות אשרי פ' לולב הגזול ומהר"ל ומהגהות): ט' ה' הנענוע הוא (מב) שמוליך ידו מכנגדו והלאה וינענע שם ג"פ בהולכה וג"פ בהבאה (יח) טורף הלולב (מג) ומכסס העלין בכל נענוע (ר"ן פ' לולב הגזול) ואח"כ מטה ידו לצד אחד ועושה כן "וכן לכל צד * מארבע צדדין * ומעלה ומטה: הגה (מד) והולכה והבאה היא עצמה הנענוע כי מוליך ומביא ג"פ לכל רוח (טור בשם ראון) ומטין ראש הלולב לכל צד שמנענע נגדו וכשמנענע למטה הופכן למטה ומקרי דרך גדילתן (צ"י) (מה) הואיל ומחזיק אותן בידו דרך גדילתן (צ"י) יעשו מדקדקין (יט) [טן] שלא להפך הלולב כשמנענעין למטה (מהר"ל וצ"י) בשם אביו וכן שמע ממהר"ר שכנא שראה כן ממהר"ר יעקב פולק וכ"כ בנתיב האר"י והמנהג כסדרא ראשונה (מו) וכן נ"ל עיקר: י' (מו) י' יקריף דרך ימין בנענוע

שערי תשובה

מזה ולענין מילה נהגו עתה כדרכן להקדים מלפניו ומ"מ אם כוונתו לעשות מילה מן המוצר מותר לשהות אפילו זמן מרובה כל שזולתו לא שיעור ליד מילה מן המוצר דזה ג"כ זריז ועומד הוא לעשות מילה מן המוצר ומתעשרת הטובה מלפניו ולמטה ור"ה מיומא דף ו' היכל דליאח עמאח וטוהרים כו' והך דקמין כ"ה חסם מה שמקדים לית לאו משום דמלוא מן המוצר הוא כו' ולכן אם ידע שזולתו שיעור לו אחרת מהדור יומר י' להמחין על מלוא מן המוצר ע"ש והעמקי בקצרה להתלמד מזה במקום אחר ועיין בשו"מ ח"ג לענין מצוה דבית האסורים והנתיבות שאלה פעם אחת בשנה כו' דמסיים בה במלוא אחת שאפשר לעשותה היום שלא מן המוצר ולמחר מן המוצר טוב להמחין למחר ואין צורך משום מעבירין על המלוא כו' ע"ש והוצא לעיל בזה"ש סי' י' ועיין בד אליהו סי' מ"ג שביא דברי שו"מ דזה והסכים עמו ושם הביא ג"כ הך דינא דהמ"א שהוא דין הרדכ"ו ועיין לקמן בנפשו שו"מ והמ"א שביא שם נענין מי שהתחיל בהכנת נרות של שעה כו' ע"ש: [טן] שלא להפך. עה"ט וכו' ג"כ בשו"מ חינוך צ"י סי' כ"ב ע"ש:

ביאור הלכה

* מארבע צדדין. למי שד' רוחות שלו כדי לעזור רוחות רעות [גמרא]: * ומעלה ומטה. כדי לעזור טללים רעים [שם]:

הדור וצ"כ מנענע עמהם משא"כ יאמרו נא שאין מדבר על כלל (ישראל) והקל מנענעים בכל פעם שעונים הדור הרי ד"פ צדור ובאנא הושיעה נא הש"ץ והקהל מנגנים צ"פ וצדורו בשקופ ג"כ הקהל והש"ץ מנענעים צ"פ ואם מחפלין ביחיד (נב) אינו מנענע אלא צדורו שנתחלת ההלל (נג) וצסוף ההלל ובאנא ד' הושיעה נא. אם לא הביאו לו הלולב ובאנא הלל הביאו לו מותר לנכר עליו צין הפרקים דהיינו צין מומור למזמור [ח"א]: ט' (מב) שמוליך ידו וכו' וינענע שם ג"פ בהולכה וכו'. ר"ל ההולכה עושה (נד) פעם אחת אבל הנענוע צעת ההולכה עושה ג' פעמים וכן בהוצאה כשמביא הלולב אללו עושה ג"כ הנענוע ג"פ ועיין לקמיה בהג"ה: (מג) ומכסס העלין. ר"ל כסכוס מעט והנענוע צעת עד שחמטע שהלולב נאצר ע"י הוא טעות [ח"א]: (מד) וההולכה וההרבה וכו'. ההג"ה חולק על המחבר (נה) ודעתו לזרץ להוליך ולהביא ג"פ כמו שכתב לקמיה והא דכתב היא עצמה הנענוע (נו) אין ר"ל שא"כ נענוע כלל דהא כתב לעיל בהג"ה מכסס העלין בכל נענוע אלא ר"ל שלא יעשה הנענועים צעת שיגמור ההולכה וההוצאה אלא יעשה צעת ההולכה וההוצאה גופא ונכססו כמו שכתב מקודם: (מה) הואיל ומחזיק אותם בידו וכו'. ר"ל הואיל שהנעילה שנטל אותם מתחלה בידו היה דרך גדילתו שוב אין מקפידין על נענועין שיהיה דרך גדילתו אכן המדקדקין מחמירין שלא להפוך וכו' משום חשש שהוא שלא דרך גדילתו ולא דמי לכל שאר הנענועים שאינו אלא מטה ללדדין ולא מהפך ממש משא"כ דזה אם הפך יהיה ראש למטה וסופו בידו וע"כ לא יפכו אלא יפיל הלולב למטה אחר העלאה ג"פ (מו) וכן ג"ל עיקר. והט"ו כתב דיותר טוב שלא יפכו דבה יואל ידי הכל ואי מהפכו יש לחוש שמה אומה דיעה עיקר שאין זה דרך גדילתו וכ"כ בזה"ש וצ"ח שכן הוא נכון: י' (מו) יקריף דרך ימין בנענוע מזה דרום וכו'. וכן העמיק בזה"ש וצ"ח דכן הוא המנהג הפשוט במדינותינו. והטעם שהכחשים הזהירו אותנו תמיד שתמיד תקח את הדרך שהוא צמין שלך במקום שיש ימין ושאלה לפניך תחבר לך הימין שלך ואין חילוק צין איטר לאינו איטר [מ"א] ועמה אסדר בקצרה סדר הנענועים כפי מה שנהוג במדינותינו. סדר הנענועים לרוחות יחזיר פניו למזרח (נו) וצדורו של לולב ללד פניו ויעשה ג' (נח) הולכות ולמזרח ושלשה הבאות והיינו שמוליך ידו עם הלולב מכנגדו והלאה ג"פ (נט) ונכון שגם יכסס ענין בשעת ההולכה והבאה ובשעת הבאה (ס) יקריבו הרבה אל גופו בלי נענוע ואחר הקירוב אל גופו ינענע. מנענוע קטנות הקירוב אל גופו בלי נענוע ואחר הקירוב אל גופו בלי נענוע כלל צ"פ וכן יעשה במעלה ומוריד ובה יאל ידי הכל עכ"ל] אבל אנכי העמקתי דברי דה"ח וכמו שכתב המ"א שכן נהגו במדינותינו כדעת הג"ה הנ"ל: (נט) ללאח גם דעת הרמב"ם בענין זה: (פ) ללאח דברי הע"י שכתב לענין הבאה:

שער הציון

(נא) ט"ו: (צב) ח"א: (נג) פשוט: (נד) הגר"א וצ"ח: (נה) והא דלא כתב ההג"ה בשם י"א משום דאין מוכר במחבר בזה"ש שכוונה הולכה והבאה פ"א ודברו כן בנתיב מקומות [פמ"ג]: (נו) הגר"א [וכן מוכח מד"מ שהוצא צ"ח] והמרשים טור בשם גאון טועה [הגר"א]: (נז) אחרונים בשם ספר הכותות: (נח) טור וצ"פ והנה בזה"ש העמיקו דעת הט"ו בענין זה [דהיינו שמתחלה עושה הולכה בלא נענוע עד כנגדו ושם עושה ג' מנענוע קטנות דרך הולכה והבאה ואח"כ מביא אללו ומקריבו הרבה אל גופו בלי נענוע ואחר הקירוב אל גופו ינענע. מנענוע קטנות הקירוב אל גופו בלי נענוע ואחר הקירוב אל גופו בלי נענוע כלל צ"פ וכן יעשה במעלה ומוריד ובה יאל ידי הכל עכ"ל] אבל אנכי העמקתי דברי דה"ח וכמו שכתב המ"א שכן נהגו במדינותינו כדעת הג"ה הנ"ל: (נט) ללאח גם דעת הרמב"ם בענין זה: (פ) ללאח דברי הע"י שכתב לענין הבאה:

ש מירמל דרמ
ל"ו ל"ח ת חס'
והר"ש שם שם
הערך ע"פ
הירושלמי
א הר"ש וכו'
הטור בשו"מ ב שו'
מהר"ל

ג ה"ר מנחם
מראקנטי צפרת
אמור ד משנה
וגמרא מנחות
דף כ"ז וכמטהו
הר"ף והרא"ש
צפ"ג דקטובה
ה הרא"ש שם שם
הראב"ד ו רמב"ם
צפ"ד ודעת הר"ף
ז גרימא שם ל"ט

הגהות ותיקונים: (א) פ"ז: (ב) פריש:
הערות והארות: (1) עייז מ"ב ס"י תרס"ד ס"ק כ"ב לענין כשמוכרין להוסיף לאחר שקיים המצוה:

הלכות לולב סימן תרנא

קבו באר הגולה

חסר לו א' מהמינים (נו) לא יקח מין אחר במקומו: יד (נח) "לא יוסיף מין אחר על ד' המינים ה' שם בריהם * משום (נד) בל תוסיף: טו (נט) "לא יטול יותר מלולב א' ואתרוג א' אבל בערבה והדס מוסיף בה כל מה שירצה 'יוש מי שפורסל (ס) להניח הדס (כה) שוטה בלולב נוסף על הג' בדין עבות 'יוש מתירין * 'והמדקקים אינם מוסיפים על ב' ערבות וג' הדסים עבות:

באר היטב

הנזכר את הלולב בצנע ירוק כדי שיהיה נראה לה אין זו משום כל מוסף שזו יעקב ח"צ ס' ק"ח. ועיין ט"ו ומגן אברהם: (כה) שוטה. עס' תרמ"ו ס"ק ח' מה שכחתי שם בשם פנים מאירות סימן ט':

ביאור הלכה

שיהיו בזה אחר זה בלא הפסק בינתיים דל"ה ס"ל דזה נדבדל לא מקרי לקחה תמה נאלה הא קשיא לי דל"ה גם על הלולב לא יא' ויטעך לחזור וליקחתי ג"כ ולבדק על כולם על נטילת לולב ומלשון הרמ"א לא משמע הכי ועינינו בהגהת מיימוני על גס שכח הרמ"א שם לא אגדן וטען אחד אחד יא' כחב הגה"מ ועי' כחב רבינו שמחה שם שם פ"ן מין ומין חוזר ומבדק עכ"ל אפשר נמי דכוותו שיחזור ויבדק על כולם על נטילת לולב. וכן משמע לענ"ד מלשון הרא"ש והטור ורי"ו שכחתי אפילו לא נטען ביד אחד בזה אחר זה משמע דבעינן עכ"פ שיהיה אחר זה ולא שישם בדברים בטלים בינתיים. והנה ראיתי אח"כ בצרכי יוסף שהשיב על דברי הגה"מ ממה שכח ברע"א בשם רבינו היקר זה ולענ"ד משום זה אין לדמות דברי הגה"מ לדעות דרשומי של הרמב"ם הוא הרמב"ן ושיטה זו הוציאה ג"כ בר"ן בשם הרמב"ן ודעות הרמב"ן נדחה לדעת מחמת דעת הרמב"ם והרא"ש דלא סביר הכי וכן סתם המהדר דלא כדומה: * משום בל תרסיף. הנה יש דעות בין הראשונים איך דלמדי דלע"ג דלמדין בגמרא (סנהדרין דף פ"ח ע"א) דלפי מה דקי"ל לולב א"ז אגד אפילו אם אגדו למין החמישי ביד עם הארבעה מינים כמאן דלא אגדו דמי וכל אחד לחודי קאי היינו רק לעיין שזין מנגר בזה את הארבעה מינין ויולא בזה אכל עכ"פ עובר בזה על הלא דכל מוסף (עיין בחס' סוה"מ ל"א ע"ב ד"ה האיל) אכן בזה ג"כ יש דעות דמטור משמע דאינו עובר עד שיכין לשם מצות לולב וצ"ל מוכרח מהרא"ש דס"ל כדבי' (ודלא כרי"ו) דכיון שהוא בזמנו אפילו בתמחא ג"כ עובר אם לא יהא מתכין לשם נוי בעלמא ואיך דלמדי דכיון דכל אחד לחודי קאי ממילא אינו עובר ג"כ על כל מוסף אכל מ"מ לכחלה אסור מדרבנן לבז"ע דנראה כמחסיף (שם בסנהדרין בתוספות והר"מ והר"ן) ושיטה זו הזכיר הגר"א בצידאו ואף דלענין אגד מקליטין לעיל בס"א לאגדו בזמן אחר אף לכחלה ולא מיישין להוספה שאני אגד דאינו טעול דרך גדילתו א"י החס מוכח דאינו עושה למצוה אלא לנוי בעלמא משא"כ בעניינו. הנובע את הלולב בצנע ירוק כדי שיהיה נראה לה אין זו משום כל מוסף [שזו יעקב ח"צ סימן ק"ח] ובספר א"ר מפסקים מה ע"ש: * והמדקקים רבו' על ב' ערבות ועל ג' הדסים עבות. הנה צ' ערבות הוא אפשר כדי ללאת דעת הרמב"ם שמתחלה היה דעתו לאסור בזה אכל בהדסים גם הוא מודה בה להחריב כמבואר בהדיא בדברי דמסתמא הוא לנוי ואולי הטעם ע"פ סוד עיין בלגוש. ופשוט דהיינו שיש לו קצת ספק על איזה בד של הדס וערבה או שרואה שעליהם רבים מאוד ועלולים לפול מאוד עליהם ובאופן זה פשוט יוכל להוסיף כמה שיראה ואין למדקק לדקדק בה:

הערבה ויבדק על נטילת ערבה ושהחיינו משום ערבה ונהי שא"י ליעול אלא הערבה בלבד מ"מ מזהו מן המובחר ליעול הד' מינים צנת אחת עכ"ל. והמ"א הקשה עליו והעלה דל"ל לבדק אח"כ סח ארבעתן ביד (עד) ויבדק על אותו מין שהיה נחשך דהיינו על ערבה יבדק על נטילת ערבה על הדס על נטילת עץ עבות ואם היה זה ביום ראשון לר"ך לבדק עוד פעם שני שהחיינו בשביל הנחשך אכל על הלולב יא' כיון שהיה אכלו בצימון ארבעתם (ענה) אכל אם לא היה לו בצימון ערבה אחרת או הדס אחר בשעה שצריך ואח"כ הביאו לו לר"ך לבדק על ארבעתם יחד פעם שני על נטילת לולב כיון שלא היה מציין או אכלו בזה לא יא' גם על הלולב כמו שפסק המהמר ויבדק לבדק עליו פעם שניה ואם היה זה ביום א' לר"ך לבדק גם שהחיינו פעם שנית: (נו) לא יקח מין אחר. דלמי (עו) למיטעי ליקח ג"כ בשאר שנים משא"כ כשחשך מין אחד לא יבואו לטעות להסתפק בשנה הצאה בשלושה מינים דהכל יודעים שצריך ד' מינים:

משנה ברורה

יד (נח) לא יוסיף מין אחר וכו'. עיין צ"ח דדעתו דאפילו אם אינו מכוין בהדיא לשם מצות לולב ג"כ אסור ועיין צנה"ל: ב"ו (נט) לא יטול יותר מלולב אחד ואתרוג א'. לדמי ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ וגו' משמע (עו) אחד ולא שנים וה"ה ללולב דכמיז כפות תמרים חסר וי"ו דהיינו אחד (עח) וי"א דעובר בזה גם על כל מוסף אכל בערבה לא נתן בה מורה קצרה והאי דקי"ל דבעינן שני ערבות משום דכמיז ערבי נחל (עט) היינו דבדכי סגי דמיעוט ערבי שמים אכל טפי ג"כ שפיר דמי וה"ה צה"ס דכמיז עוף עץ עבות ג"כ יוכל להוסיף כמה שירצה: (ס) להניח הדס שוטה. טעמם (פ) דהוא מין אחר ואסור כנ"ל בצי"ד וה"ש מתירין ס"ל דלאו מין אחר הוא דהא גדלי ערובה אחת ובעוף אחת אלא שהמורה פסלתו ועיין לעיל בסימן תרמ"ו איזהו נקרא הדס שוטה. ומן הנכון לחשוב לכחלה שאינו אגודן לשם מצוה אלא לנוי בעלמא נאוף דדעה ראשונה ס"ל (פא) דאף לנוי אסור לכחלה לאגודן הרבה פוסקים אין סוביין כן:

שער הציצין

(ע) א"ר: (עא) ולפי' יטעך לבדק על נטילת הדס וערבה ואתרוג בצרכה אחת ועי' לולב לא יוכל לבדק כיון שכבר בידק פ"א ולפלה שלא העירו אתרוגים בזה. אכן לפי מה שהערינו צנה"ל דעת הגה"מ דכיון שכבר הפסיק לר"ך מדינא לחזור וליקח הלולב א"כ יבדק בצרכה אחת על נטילת לולב וז"ל למעשה: (עב) דה"מ: (עג) א"ר ופרישה: (עד) א"ר בשם הר"מ ואף דמ"א הקשה ע"ז ומסיק שלא לבדק כבד מירצו כמה אתרוגים קושימו עיין בלגוש וצ"ל וצדי יסע וטעמם בפשיטות דכיון דנעת הברכה לא היה בדעתו כלל על הדס וערבה אחרת א"כ הוא עמה נטילה חדשה דדמי לתורמוס שצריך עליו וכל מירו אף שהיה לפניו תורמוס אחר ואוכל השניה מ"מ לר"ך לבדק על השניה כיון שמתחלה לא היה דעתו כלל עליו וה"נ דכוותיה נוכחו שפסקנו לעיל בסימן ק"מ ס"ג ואף ה"א קמא דסם מודה בעניינו וכן פסק גמור וקציעה ובה"מ וד"א ומה"ש (אן בלא היה ערבה כלל משמע מהמ"ש דמפסיק להמ"א ושא"ל אין מחלקין בזה) ולכן אף דבפמ"ג ושי"מ חוששין קצת מחמת קושיה המ"א לנסק בצרכה בזה אנו לדינא סתמנו שיוכל לבדק כי כן הוא דעת הלגוש והא"ר וצדי יסע ומי"ק וד"מ וד"א וגם ה"ד אהרן יסע קושימו ומסתברא כדומיהו: (עה) דה"מ וא"ר ונראה דאף המ"א מודה בלפון זה דלא יא' בפעם ראשון כיון שלא היו אז הארבע מינים לפניו וכפסק המהמר: (עו) גמרא: (עז) גמרא: (עח) עיין צ"ח: (עט) פוסקים: (פ) הגר"א: (פא) הגר"א:

הגהות ותיקונים: (א) תרמ"ו: (ב) כ"ח:

אסור

א *מצות לולב (ו) (א) ביום ולא בלילה (ב) וכל היום כשר נטילת לולב *שם לא נטל שחרית יטלנו אח"כ יומ"מ וזיזים מקדימים למצות ונטלים אותו בבוקר י'ומנו הוא (א) משתנץ (ב) [א] החמה "עוין" מצותו (ד) בשעת ההלל 'ואם צריך להשכים לצאת לדרך (ה) נוטלו משעלה עמוד השחר : הגה והמקדק יאחו הלולג צדו כשנכנס מצינו לזה"כ (ו) גם נשעת (א) המלה וכן ימזרו לזמו לזו לצנז המלות (טו) : ב * (ז) * אסור (ח) [נ] לאכול קודם שיתלנו ואם שכח ואכל גזרו על שכלנו (ח) ביום הראשון שהוא מן התורה (ה) "יפסיק אפי" יש שהות ביום ליטלו אחר שיאכל ומזים א' ואילך אם יש שהות לא יפסיק ואם לאו יפסיק : הגה ואם הממיל לאכול (ט) * יומר

באר היטב

[א] החמה. עה"ט ועין דרי" שנהיו קאם ממהדרים לבדן הללו נהגו
 החמה בתוך חסדו ולנגנו ו' ואח"כ בשעת הלל נעושים ד' נעושים
 ועין מ"ם מהר"ם וקטל כספר הכוונה עי'ב: [ג] לאלול עה"ט ועין
 מ"ם לעיל סי' תפס"ד ס"ק ד' לענין שופר כשמאחרין להבא לו ע"ש ועין
 כספרי שו"ת דת אפרים סי' ק"ג מה שהקשה במאן על מ"ם העו"
 ונבוא"ם סי' תע"ב בשם רש"י ע"ש:

ביאור הלכה

* אסור לאכול קודם שיטלנו. וה"ה בכל הדברים הנזכרים לעיל בשמן רל"ז
קודם חמלה המנחה ע"ש דה המנחה חממה להו בשבועה דף ל"ח
להדי ע"ש וכן למדו הפוסקים בשמן רל"ה לגבי ק"ש ע"ש גרעין ג"ח א"ה
ענינו: * ויתר מחציו שעה וכו'. ע"ן מצ"ח ששטנז שבע הכטור ע"ה
מה שמירן על קושיה הט"ו ולענין ד"ה צירוף חירורו כיון דכבר הפסיק
בפתלה ומידעו אל לא היה שזכה היה מחמיר לטעול הניגול קודם שישלח וכו'
בשיל שזכה לעשות כן מקרי המחיל ציטר רל"ט שזכה שדאי לא מקרי
המחיל בהיאר דמנוחה מהש"ע וכל פטורו הוא משום שחמיל קודם ע"ה
לאכול ואז עדיין לא היה מחמיר לטעול לולב והיה אכילתו ציטר אצל כיון

שער הציון

הגדות ותיקונים: א) טעימה:

מחזי שעה שהגיע זמן חיובו אפי' ביום א' (ו) א"ל להפסיק * דלאכא שהות ביום (ר"ן פ' לולב הגזול): א * ממילא דרבה

סוכה ל"ז ב שס
ג ר' שמחה ואב
הענין והפסק
הטור ד סמ"ק
ה הגהות אשרי
נפ"ד דרבה

תרנג הדס אסור להריח בו. ובו ב' סעיפים:

א *הדס של מצוה (א) אסור (ה) להריח (ב) בו אבל אתרוג ישל מצוה מותר להריח בו מן
הדין אלא שלפי ישנחלקו אם מברכים עליו אם לאו י"ש למנוע (ג) מלהריח בו: ב *עבד
להושענא ולא אגבהה למיפק בה (ג) (ד) שריא (ה) בהנאה:

תרנג שיכול להחזיר הלולב במים ביו"ט. ובו סעיף אחד:

א (א) *מקבלת אשה הלולב מיד בנה או מיד בעלה ומחזירתו למים (ב) ותוסיף עליו מים אם
צריך (ג) אבל לא תחליף המים ובחמ"מ ימצוה להחליפם כדי שישאר (ד) לח והדרור: הגה ומהגין
ליקח כל יום חמ"מ ערצה (ה) חדשה (ו) ולקשרה בלולב והוא הדור מזה:

באר היטב

וה"ה י"ט שני לדין ט"ו: (ו) א"ל. וט"ו כתב דודאי לר"ך
להפסיק ע"ש:
(א) להריח. לפי שעינקו אינו אלא להריח בו ומה הוקצה כל ז'
כמו צע"י סוכה אצל אתרוג עיקרו לאכילה ומה לבד הוקצה
ולא מלהריח אלא שנחלקו בצרכה ד"א דכיון דלא עבד לריחא לא
שייכא בו צרכה הנותן ריח טוב בצירות ע"כ אין להריח באתרוג
כל ז' וכתב סמ"ק ואותן המרחימים כשמזכרין על הנטילה מנהג
שטות הוא עכ"ל ט"ו. ומ"א כתב י"ל דהדס אסור להריח בו אפי'
בשנת דהוקצה לכל שצעה וכו' מ"מ חס"ס אצל אתרוג מותר להריח
בו בשנת כמ"ש בגמ' ס' תרנג"ס ק"צ דהא עכ"פ עתה לאו למנוע

משנה ברורה

ועיין בט"ו (י) שהקשה הא צמימן פ"ט פסק דעה ראשונה דהיי
שהתחיל לאכול קודם עה"ש אפי' צריך להפסיק לתפלה א"כ בלא"ה
צריך להפסיק משום תפלה וכו' צ"ע צ"ע שצריך קידוש ולכן חולק
דודאי צריך להפסיק ממילא משום לולב וצרכו יעקב מירך דארי'
שהתחיל לאכול קודם עה"ש והתפלל קודם שצריך בזה"מ וגם עשה
קידוש ואח"כ התחיל להשלים סעודתו ושכח לטול לולב דבהא א"ל
להפסיק ומותר לגמור אפי' ביום ראשון כיון דהתחיל בזה"מ ולא
ברירה מירדו לדינא כמו שכתבתי בזה"ל:

א (א) אסור להריח וכו'. לפי שעינקו אינו אלא להריח בו ומה
הוקצה כל שצעה כמו צע"י סוכה אצל אתרוג עיקרו עומד לאכילה ומה לבד הוקצה ולא מלהריח אלא שנחלקו בצרכה של הנותן
ריח טוב בצירות ד"א דכיון דלא עבד לריחא מפי שהאז של מזה אין לצרכו עליו ועיין בבי' בשם הרשב"א לענין תנאי אם מהני
בהדס ועיין בסמ"ק חס"ס ק"ט: (ב) בו. ואפילו בשנת הגס דאין נוטלין בשנת מ"מ הרי הוקצה לכל שצעה אצל אתרוג מותר להריח
בו בשנת דהא עכ"פ עתה לאו למנוע עבד [מ"א וס"א]: (ג) מלהריח בו. יצעת נטילתו למנוע אצל קודם או אח"כ להריח בו
* (ה) לכו"ע יכול לצרכו (ו) וי"א דיש למנוע כל שצעה הימים ועיין לעיל בסמ"ק ר"י שם ביארנו כל פרטי הדין: ב (ד) שרי בהנאה.
דהזמנה לאו מילתא היא: (ה) בהנאה. וה"ה (ג) לולב של אשתקד לא נאסר עד שיטול בשנה זו דאחר ההג גטל הקדושה וכמו שכתבנו
בעין זה לענין סוכה של אשתקד בסמ"ק חס"ס ק"א. צ"ע ולדעת האחרונים דמפקקין שם לענין סוכה ה"ה לענין לולב:
א (א) מקבלת אשה וכו'. דלע"ג דלינה חייבת בלולב מ"מ רשאה לנטלו (ה) דגם היא רשאה לצרכו עליו: (ב) ותוסיף עליו מים.
ולא גזרינן (ג) משום השקט ורע"ס: (ג) אבל לא תחליף. דערב הוא לתקוני מנהג ואם מותר להעמידן לכתחלה צמיס עיין
לעיל סימן של"ו סמ"א וצמ"צ שם והנה בשנת אסור להזילאו ממים דמוקצה הוא כדלקמן בסמ"ק תרנג"ה ואם שגג והזילאו
(ג) אסור להחזירו למים צ"ע בשם אור"ח: (ד) לח והדר. ומנהג כשר וטוב ליתן לולב וערצה צמיס שלא ייבשו צ"ע בשם המרדכי:
(ה) ולקשרה בלולב. כתב צרכי יעקב דהיינו שיקשר אותה מנחון עם הלולב ולא כחותן שחומצין אותה בצינור דכבר קרא תגר על
מנהג זה הא"ר דע"ז שהוא מכניס ומזילא תמיד לפעמים נושרין רוב העלין וגם בלא"ה י"ל דלא מקרי אגד כהלכתו שאין זה קשר
ממש כיון שמכניס ומזילא לכן ימיר הקשר לגמרי ויחזור ויקשר וזה דוקא בזה"מ אצל מיו"ט אסור לעשות כן דאסור לקשר:

מותר

שער הציון

(י) כן ביאר הפמ"ג קושיתו דל"ה אינו קשה כלל דהתם שאני משום לא תחלו על הדס ומה שהקשה מהמ"ג ג"כ מירלו האחרונים: (ה) מ"א: (ג) ט"ו
וה"ר: (ג) כ"מ ממ"א וכו' הפמ"ג: (ה) הוא לפי מהנינו ואפילו לדעת המחמירין וסוברין דלינה רשאה לצרכו מאחר שאינה חייבת מ"מ רשאה לנטלו
הוא"ל ואיכא תורת כלי עליו לגבי אנשים [רש"י]: (ג) פ"י רבינו מנחם: (ג) והקשה הפמ"ג דהא כתב המ"א בסמ"ק ש"ח סק"ו דמוקצה כ"ז שהוא צדו
מותר להניח בזה"מ מקום שילא וימיר צבורי יעקב דכיון דהלולב מוקצה בשנת א"כ גם המים שהיה בהם הוקצו עמו וא"כ כשחזור ומניח הלולב לתוכן
הרי מעלעל המים שדכשכון והו לעוללן ע"ש שהאר"ך מה:

הגהות ותיקונים: (א) סק"ט: (ב) תרל"ח:

הערות והארות: (י) עיין תרנג"ה מ"ב ס"ק ה' ושע"צ אות ד' לענין שבת:

הלכות לולב סימן תרנו

קכח באר הגולה

תרנו שצריך לחזור אחרי הדור מצוה בקניית האתרוג. ובו סעיף אחד:

א מירא דר
הנה צריך ט'
וכפי' הסמ"ג בשם
רבי יעקב ב' כפי'
רש"י שם

א (א) * אם קנה (ב) אתרוג שראוי לצאת בו * בצמצום כגון שהוא (ה) כביצה מצומצמת ואח"כ מצא גדול ממנו מצוה להוסיף עד שליש (ג) מלגיו בדמי הראשון (ד) כדי (ג) להחליפו ביותר נאה יריש מי שאומר (ה) שאם מוצא ב' אתרוגים לקנות והא' הדר מחבירו יקח (ד) [א] ההדר * (ו) אם אין מייקרים אותו * יותר משליש מלגיו בדמי חבירו: הגה ומי שאין לו אתרוג או שאר

שערי תשובה

באר היטב

(א) כביצה. אבל אם הוא גדול כשאר אתרוגים אעפ"י ששניהם צאים כאחד לפניו לקנות אין מחויב לקנות ההדר לכבדו וז' ז"י: (ב) מלגיו. פי' אם הקטן נמכר בשש יוסף צ' דינרין דהיינו שליש של מוך הדמים ושליש מלגיו היינו שיחלוק הדמים לשנים ויוסיף חלק שליש דהיינו שיוסיף ג' דינרין: (ג) להחליפו. אבל אם חבירו אינו רואה להחליפו רק למכרו אינו מחויב לקנות כיון שכבר קנה זה ז"י: (ד) ההדר. אבל אם כבר קנה א' א"ל להוסיף להחליפו צהדר לכ"ע כן נראה דעת הש"ע וכו' ש"ה. אבל דעת הט"ז ומ"א דגם צקנה כבר חייב להוסיף שליש על כך שקנה א"ל. והמוכר לולב או אתרוג לולב או אתרוג לחבירו ונמנעא צו ריקוצים לאחר שצא לידו המוציא מחבירו עליו הראיה ש"ג. כחזקת הרמ"מ מי שקנה אתרוג גדול יפה צדמים יקרים וצא

ביאור הלכה

משנה ברורה

א (א) אם קנה וכו'. כדי להסביר היטב טעם השני דיעות אקדים מה דליתא בגמרא הידור מצוה עד שליש במצוה ופירשו בשם ר"ת [והוא הדעה הראשונה שנוכח בשו"ע] שאינו ר"ל שיש לפניו שני אתרוגים או שני ס"מ ואחד הדר יותר מחבירו שצ"ע שחמת מצוה הידור להוסיף עד שליש במקום דא"כ קנה לעולם ימנע נאה ונאה ואין סוף לדבר אלא מייירי שאתרוג אחד היה צו רק כשיעור מנומנע שהוא כביצה והאחר גדול ממנו ע"ז אמרו דמצוה להדר אחר זה ולהוסיף עד שליש דחיישינן שמא ייתמנע השיעור ונפסול זה (א) אפילו כבר קנה האתרוג הקטן מצוה להחליפו צהדר ולהוסיף עד שליש צדמיו ויש מפרשים עוד דהגמרא מייירי צאתרוג וכן כל המצוה שמוזכר לפניו (ב) אחד הדר יותר מחבירו מצוה להדר אחר ההדר ולהוסיף עד שליש צדמיו וזהו הדעה השניה שמוכרת פה: (ב) אתרוג שראוי לצאת בו בצמצום. עיין במ"א שמהלך דלא דוקא אתרוג דה"ה ס"מ או שופר וכדומה שקנהו והיה צו רק (ג) כשיעור מנומנע ואח"כ נודמן לו אחר שהוא גדול כשיעורו מצוה להחליפו ולהוסיף דינרין דהיינו שליש מוך הדמים ושליש מלגיו נקרא כשחולק הדמים לשנים ומוסיף חלק שליש דהיינו שמוסיף ג' דינרין (ד) ויש מחמירין שצריך להוסיף שליש מלגיו: (ד) כדי להחליפו. אבל אם חבירו אינו רואה להחליפו רק למכרו אינו חייב לקנותו ולהחזיק שמים אם לא שיש לו קונים שרואים לקנות את הקטן שיש לו [אתרוגים]: (ה) שאם מוצא שני אתרוגים וכו'. ר"ל אפילו כל אחד גדול כשיעורו יותר מכביצה כיון שהשני נראה (ה) הדר צופי יותר מחבירו צריך להוסיף. ואם כבר קנה אחד והוא כשיעורו גדול יותר מכביצה א"ל להוסיף להחליף צהדר לכ"ע ודלענין ראשונה כיון שגם הראשון לא היה צו שיעור מנומנע ולדעיה שניה לא החמירו ליקח ההדר כלל בשכבר קנה האחד כ"כ המ"א בשם פוסקים אכן הגר"א הביא ירושלמי מפורש ומשמע נדקט לדינא כן דאפילו לקח כבר אתרוג ולולב [וה"ה] (ו) לכל המנות] והיה צהם יותר מכשיעור ואח"כ מנא אחר נאה הימנו צ"ל שליש: (ז) אם אין מייקרים אותו יותר משליש. דהדור מצוה הוא רק עד שליש (ז) ואפילו מי שאין חייב נדחקים א"ל לבצור יותר משליש. אמרין בגמרא עד שליש משלו מכאן ואילן משל הקב"ה ופירש"י עד שליש משלו דהיינו אותו שליש שיוסיף צהדר מצוה משלו הוא שאינו נפרד לו צחיו צדאמרין היום לעשותם ולא היום לעול שזכר אבל מה שיוסיף יותר על שליש יפרע לו הקב"ה צחיו עכ"ל והיינו אף דאינו מצוה ע"ז

שער הציון

(א) אף דברא"ש צ"ק לא מוכר שקנה אכן מאחר דפירוש זה הלא הוא של ר"ת וידוע מן הסמ"ג שהצא זה בשם ר"ת מוכר שם דין זה בשכבר קנה וכן נטור מוכר שכבר קנה לכן קחם מהצד כן ויעיין צדא"ש בשוכה פ"ג אות י"צ: (ב) הוא פירש"י צ"ק דף ט' ומשמע צ"י דלדעת רש"י הוא דוקא צמודמן לפניו שני אתרוגים או שני ס"מ וכו' אבל אם כבר קנה אחד ואח"כ נודמן הדמים שניה אינו מחויב להחליפה ולהוסיף המקח אכן צבאור הגר"א דהביא סייעתא לדיעה שניה מירושלמי משמע דס"ל דלש"י לאו דוקא בשאם מוצא שני אתרוגים לקנות דה"ה בשכבר קנה ונודמן לו להחליף ג"כ צריך להחליף ולהוסיף והלא דלא צריך רש"י צהיה גוונא משום דלהחליף הוא דבר שאינו מצוי ולקנות עוד אחד כשיש לו אחר דודאי אינו מחויב כלל כמו שכתב המ"א בסק"ד: (ג) דגם צ"מ יש שיעור איך שצריך לעשות אותה לכתחלה ואין שיואלץ צה ע"פ הדחק עיין ציד"ד סי' רע"ב ורע"ג ס"ה ולענין שופר לעיל צמיון מקפ"ו ס"ט: (ד) רי"ן [והוצא צבאור הגר"א] ודוקא ומהרש"ל ומהר"ט וכו' צב"ח דשם צהיה דשם צהיה רש"י מפורש דצבר ג"כ להחמיר דבריו צמוהין כמו שכתב צבאור יעקב: (ה) פמ"ג ולא כמו לדעה הראשונה שהידור הוא צחמת גדול: (ו) כן מוכח שם: (ז) מהרש"ל ונמנעא משמע דאף דה"מ כבר הכי ולענ"ד אינו מוכרח] והנה ענין זה חלי צפירוש צברי הגמרא מה שאתרוג מכאן ואילן משל הקב"ה לפירוש רש"י והסו"ס והר"ש בשוכה והרא"י שם והרשב"א צביטה מקוצת צ"ק לא מוכר שום ג"מ צענין זה צין מי שמי חלי דוקא או לא לעולם א"ל להוסיף יותר משליש [אפילו אם הוא איש עשיר] ורק שמי שרצה להוסיף הקב"ה יוסיף לו וכן העמיק המ"א וא"ר לדינא ולכן צחמתי כן ומה שכתבתי בשם י"א הוא דעת הרמ"ה והג"י וכו' צמ"ק בשם הראב"ד ע"ש שפירשו כן דברי הגמרא והעמיקם גם צב"ח:

הערות והארות: (1) עיין בה"ל סי' תרמ"ח סכ"ב ד"ה פחות מכביצה וכו' לענין הידור לכתחלה:

הגהות ותיקונים: א) נתיב יג: ב) צ"ל חייו:

קכט באר הגולה

תרנז ובו סעיף אחד:

שערי תשובה

באר היטב

לפדות בנז ולקנות אחריו יקנה אחריו שזו מלווה עוברת וזו מלווה שאינה עוברת קדושין דף כ"ט:

ביאור הלכה

(י) יתן כל ממונו קודם שיעבור. ואף דלערוך ע"ז אח"כ לחזור על הפתחים לא נוכל להחיר ע"ז חיסורי מורה. וזה אפילו בל"ת גרידא וכ"ש אם נוגע הדבר לחייב כרימות ח"ו כגון שאינו יכול להשאיר איהם משמרת הרה"א לא. לשמרתה לחלל השבת ולעשות צו מלאכה כשאר פועלים אסור לו לעשותה להם ואף דנוגע זה למזונותיו ולמזונות אנשי צימו אין לו להכרית נפשו עבורם:

א) מייחזה המורה לעשות בעצמו הסוכה וכן ליקח קלף ולעשות מוזה וזחם
 ב) עזים לסוכה וקלף למפילין וכה"ג אלא קויה תמסומיו מפילין ומוזה
 ג) לנבזה מפילין וכן כה"ג בקוים שאר המזומ מזה לא פערמה הפסחם כלל
 ד) כסחום כדי להשיגם. ואמילי דאמ"ל הדיו שזינך למחור על המורה
 ה) מפילין לקיים המ"ל: * יתן כל מברז. עיין מ"ד פסח ר"ל כ"י כ"ד
 ו) לקמן וכו'. פ"י דסס איהא שמזנה לכל אחד לקנות אחריו לעצמו וכזה המ"ל
 ז) מנהו עוברת וזו מנהו עוברת. אכן אם יוכל לנאח האחריו של אחר
 ח) נגמלא נרביק וכן לולב כזה א"ר בשם ש"ג אם יוכל לחלות שהרקבים נעשו
 ט) תמ" (פ"י ק"ט) דאם נתן מעות על יין לקידוש קויה דדין מורה מעות
 דה"ל אחריו ושניהם אין יכולין למחור זו:

שער הציון

7ה'

תרנח דיני לולב ביו"ט ראשון. ובו ט' סעיפים:

א מן התורה אין מצות לולב חוץ למקדש (א) אלא יום (ב) ראשון וחכמים תקנו שיהא ניטל בכל מקום כל ז' ב יביום שבת (ב) אינו נוטל אפי' אם הוא יום ראשון: הגה ואסור לנטל הלולב בשבת (ד) דהוי (ג) כאלן (ר"ן) ס"פ לולב הגזול והמגדל פ"ד" וכל (ז) אצל האחרון מותר בעטול (ג) (ה) דראוי להריח בו ואסור ליטמו על הצד אפי' (ו) ב"ט (ד) (ז) דמוליד ריחא (מהר"ל): ג (ח) אין אדם יוצא י"ח ביום ראשון (ט) בלולב של חבריו שהשאלו (י) דבעינן לכס

א משנה סוכה מ"א ור"ה דף ל' ב מסקנת הגמרא סוכה מ"ד ג משנה וברייתא שם מ"א

באר היטב

(א) ראשון. דכתיב ושמתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים והיינו במקדש אצל בשאר א"י יום ראשון דכתיב ביום הראשון וחכמים תקנו זכר למקדש: (ב) כאלן. כפי' תקפ"ח ס"ה הביא רמ"א בשופר שאסור לנטל כ"ל לזורק גופו ומקומו וא"כ כאלן נמי שרי לנטל הלולב לזורק גופו ומקומו ט"ז: (ג) דראוי. והא דבסמין

משנה ברורה

א (א) אלא יום ראשון. דכתיב ושמתם לפני ד' אלהיכם ו' ימים והיינו במקדש אצל בשאר א"י יום הראשון בלבד דכתיב ולתתם לכם ביום הראשון פרי עץ וכו' וחכמים תקנו ו' בכל מקום זכר למקדש: ב (ב) אינו נוטל וכו'. כן תקנו חכמים משום גזירה שמי' וטעמו (ה) צדו ויעשרנו ד' אמות צ"ה: (ג) הלולב. וה"ל הערבות (ג) וההדסים: (ד) דהוי כאבן. ואפילו (ג) לזורק גופו ומקומו אסור ולא דמי לשופר דשרינן בס"מ תקפ"ח לנטלנו לזורק גופו ומקומו דשאי' התם דהוי כלי וראוי לאהי' דבר כלשהו' בו ודכונה משא"כ הכא דעץ בעלמא הוא: (ה) דראוי להריח בו. ואף שכבש המהצר בס"מ תרנ"ג שיש למנוע מלהריח בו היינו בשעה שהיה נוטל לללח בו (ד) או ע"כ שיהא יום חול ומשום שראוי לטעול לללח בו ומשום ספק ברכה כמו שנבאר שם משא"כ בשעת שאינו נוטלן בודאי ראוי להריח ולברך עליו ג"כ ועוד אם מצרך על פרי אחר ומכיון להויל' גם הגת ריח זו בודאי יכול להריח בו וע"כ אינו מוקף: (ו) ביו"ט. אצל (ה) מותר ליטמו על הצד או מוכין שהיה מונח בו מעיו"ט שכבר קלט הריח: (ז) דמוליד ריחא. בצדג והוי כמיקון מנא. ומשמע דאפילו (ו) אינו מכין לזה ג"כ אסור מפני שא"ל שלא יקלט והוי פסוק ירש"ו(י) אין מקילין בזה היכי דאינו מכין. ובשעת הדחק שאין לו מקום משומר להניח האחרון

שער הציון

(א) לילך אצל בקי ללמוד נעונו או ברכתו [רש"י]: (ב) דהא הדסם של מזה הוקף לכל ז' ימים ואסור להריח בו אף בשבת וכמו שכתבנו לעיל בסמין תרנ"ג וע"כ כען בעלמא דמי: (ג) מאמר מרדכי ובדיו ישיע וחמד משה וכו' [לעיל בסמין ש"ס] וש"א דלא כט"ז ומה דליחא בירושלמי פ' לולב הגזול הלכה י"א רצון דקיסרין אמרין ערבה מותר להניף בה לחולה בשבת אפשר משום דהוא לורק חולה החירו אסור מוקף וענין שכבש לעיל בסמין ש"ס סי": (ד) היינו אפילו לדעת ש"א (הא"ר והד"ה) שהעמיקו למעשה כשאר אחרונים למנוע מלברך על ריח האחרון בכל המועד מודו עכ"פ בשעת שאינו יכול לטעול האחרון משום תקנת חכמים דיכול להריח בו ולברך כדאיתא בדרייתא כדא"ר וכו' בשולחן שלמה ונח"א ככלל קמ"ח דין כ' (אלא ש"ל דהוא אולי לשיטתו שסבור דתמיד צמח שאינו נוטל למנוע דיכול לברך כדעת המ"א ולשונו בסמין ס"א אות יו"ד מגומגם מאוד עי"ש) ודלא כהט"ז והפסחא באחרונים ומאחזי שחמד משה ומוט' יהודא דעתם כהט"ז דלהתממירם למנוע מלברך בכל המועד על ריח האחרון יש למנוע בשבת ג"כ ומ"מ נ"ל דהרואה לנהוג כדעת המ"א לברך בשבת על ריח האחרון אין מושין בדיו דנל"ה הרבה פוסקין עומדין בשעת המ"א דאפילו ביום חול כשאינו נוטל למנוע רק להריח דיכול לברך דעת מהרש"ל ומ"א והגאון ר"מ צנעט צדאורן על המרדכי מלחמי עוד בפשיטות בספר מור וקיעה ובהלכה בדוכה דיכול לברך אפילו ביום חול: (ה) כדלעיל בס"מ תקי"א צמ"ב סק"ז: (ו) מ"א וא"ר דהסכינו לדעת מהר"ל לאסור משום דהוי פ"ר ועיין במדמ משה וצנער שלום שכתב דזה חלו' אסור אמרין פ"ר אסור אפילו בדרגתן ולפ"ו לפי מה שהסכינו כמה אחרונים לעיל בסמין ש"ד לאסור גם בענינין אסור: (ז) ט"ז בשם מהרש"ל וגזירות שמשון ומאמר מרדכי והגר"ו לעיל בסמין תקי"א ועיין במהרש"ס דקצרת מהרש"ל דיש לחלק בין אסור בדרגתן דעלמא לין דהכא: (ח) ונפרט היכי דלא יחא ליה כלל ולא מהני ליה במה שיקלט הריח דלא אפשר דיש לברך ליה דעת העירון דמקיל בפ"ר דלא יחא ליה אפילו באסור דאורייתא: (ט) ולמכרו שרי דוכין לאדם שלא בפניו [מ"א] וע"ז כתב צנער שלום דהיינו דוקא אם דרכה למכור בלא רשות בעלה דלא מה ששעתה עשר: (י) אפילו במה שספ"ח מיקל הדין דעושה ונחמנו בחור הדין ג"כ אין דעתו נוחה מה ע"ש שהביא ראה לזה מיו"ד רמ"ז היכא דהבעל מותר באשתו במה שהסכירה מלמד לצנו (ויש לדחות קצת דהתם משום דנחמנה למפרע דלא יחא ליה במה ששעתה) ומסמין שס"ז במה דאיתא יכולה לזכות שלא מדעת בעלה ג"כ אין חול' דכ"ל דאפשר דשם מירי' שאינה נושאת ונותנת ומדע דהלא הפס"ג מנריך לעיין בסמין שס"ז ואפ"ה מיקל בנשואת ונותנת: (יא) והנה אף דעמנו שם לחזור ולטעול בברכה א"ל לא העתקתיו ללענין ברכה יש לחוש לדעת ש"ס שמקילין בזה היכא דלאו משום שהבעל לא יקפיד ונפרט היכא דהיא נושאת ונותנת עיין בנח"א (יב) ומה דמסמין ש"ס דיש שאלך על שפת י"ח צו ההם משום דמותר מלשונן כדא"ר דתתלם הקנאמו אינו אלא לזמן ולא הי קנין גמור דליקרי לכס משא"כ בהשאלו לללח בו אמרין דנחשו בצרות מנחה ע"מ להחזיר ושם המהמה הוא מנחה גמורה וע"מ להחזיר הוא רק מנחה בעלמא:

הגהות ומיקונים: (א) פ"ז: (ב) צ"ל בשאר: (ג) צ"ל דעתיה: (ד) שכ"ח: (ה) סק"ז: (ו) רמ"ח: הערות והארות: (1) עיין מ"ב סי' ש"ח ס"ק כ"ה:

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב בסמין תקי"א ס"ק א' בקונטרס אחרון כתב כהמקילין.

קל באר הגולה

באר היטב

חלק ח' מ' ח' וס' ט' צירור הדברים בענין קנין דרבנן לגבי דלאריהא
פשוט מימין ק"ך ובספר מורה גיעין לענין קנייה קלף לבט ולא נתן מעות
ס"ק ט"ו הא לדמותי המכרוז בתנאה דיו"ט משום לאריה ממנה נמורה אלה
בדקדוקין ד' ע"ב לישב מ"ש הבי' על הקמ"ג שכתב יש לשלם לכפול אלה
בתוספתם מ"ש אמר בדומה לזה על הרובו ס"ג יאל וכו' ובדין

משנה ברורה

אומרים (יג) דהני דקני אתרוג למזוה ופרעי לאתר החג לא יאור
עבדי דכל כמה דלא יהיב דמי לא קני אלס מדרבנן ואנן בעינן
לכס דאורייתא אס לא שהבילו לרשותו וקניהו בתורת חזר. ולכחילה
יכון לאתר כזה ולפרוע קודם החג: (יד) דהוי כמו שאול. דלין זה
לשון מתנה כיון שפירש שהוא רק לומן: (יז) שמה מתנה. דכשאתמר
חפץ די נחתן לך (יז) נפקע לך כמו ממנו ומה שאתמר ע"מ שאתמר
לי (טו) הוא רק מתנה כשאר מתנות שאדם יכול להמתן במתקנתו
ובמתנתו: (יג) ואם לא החזירו. וה"ה (טו) כשנפקל בידו והחזירו:
(יד) אפילו נתן לו את דמיו. ולא אמרינן כזה מה לי הן מה לי
דמיאן (יז) כיון שחזרין לו ללאס ידי חובה בידאי הקפיד על הלולב
גופיה: (טו) ואפילו נאנס מידו. ואע"ג דלדעת המחבר בזה"מ סימן
רמ"א במתנה ע"מ להחזיר ונאנס פטור משלומיני היינו משום דלין
עלי דין שומר שחזר בתורת מתנה כאלו חזר אלב ע"כ. והמתן לא
נתקיים ואמר אלס כשפירש בידו ולהכי לא יאס בעניינינו ושמע
(יח) מרוב הפוסקים דגס בנאנס לא מהני חזרת דמיס. ועיין בזה"א
שמתקפק אס אמר הריני כאלו התקבלתי מהו ובספר מאירי כח"י
אשר חס"י דעמו בזה"א (יט) דיכול הנוטן למחול מתאו ולאמר
הריני כאלו התקבלתי ויאל זה ידי חובה אע"ג שלא החזיר: (טז) לאחר
זמן מצותו. ר"ל אפילו בזהוה היום אס הוא שעה שא"ל עוד ללאס
שחזרהו ולא אמר לי כן הוא בזה"מ סימן רמ"א ס"ו בבגה"ה שס בשם ה

(יג) עיין בש"ע בשם מהר"ם אפרים. ואנן ארשום עוד ד"ק שרלימי אף שהוא דבר פשוט אכן מפני שהוא מצי הוכרתינו לכתבו. דהיינו אפילו אנשים החרדים הזהירים לקיים המצוה כחוקה בעינין לבם ולקוחים לעצמם אחריו ולולב והדסים ומשלמים חיוב על ערבות אינם מקפידים להכין מנעור יום אלא לאחר צורך בשלום לביה"מ מקשים מן השמש שיהיו להם ערבות ונאמרו בכל הדי' מיהם תריך ליהדר לקיים בהם לבס בשלמות: (יד) פוסקים: (טו) ויחא ב"י א"ע"פ שלח עדיין מנאו דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וקני אס לא שיעור התנאי דלא בטלה ההמנהג לתפרע: (טז) פשוט וי"ח מלשון חזקוני ב"מ פסוקה"ב ומהר"ם שו"ת וז': (יז) רא"ש ור"ן וריב"ז: (יח) עשור ורל"ט וטור וכן משמעות הר"ן והרע"א ומהר"ם שהרי נקט לה מהיהא דליתגטלו והאם מיייר שפיה"ק וכן משמע בציבור בגרסא סק"ה ע"ש ושעמתי שהגרע"א אין סובר כן בהגהותיו ואין הספר מ"י לראות במה דחה דבר כל הגדולים הללו: (יט) ומקיים שס וכמו נמדד את חסדו עד שיהיו לבניו כור חסדים אמרו נזכרים שיכול לומר הריני כאלו התקבלתי ואט"ג דבעינין לענין ליטעלא אמרו שיהיה כלום האם דקדמתי עטמא דלעצורי קמבין משא"כ הכא ע"כ בנתי" וכל דבריו הם סוגיית הש"ס שם בגיטין דף ע"ג א". מיהו נראה דר"י הוא אס מצעל מנאו בתוך הזמן כגלחא זמן שזכר את התנאי ההנאי ונתגטעל מנאמו ונתגטעל מנאמו בתדיל לא ויעיל מה שיאמר הריני כאלו התקבלתי. ועיין לשון המחבר ב"ש סימן קמ"ב: *

הגהות ותיקונים: א) ע"ד:

באר היטב

ביאור הלכה

לו סתם אמרינן דעדיף נתנו לו ע"מ שיחזירו לללח צו וולא גרע זה מאלו לא
 אלא כלום ומלמאי שכבר עמד מה חז"ר בסס תשובה בית יעקב וע"כ
 אנו צריכין לומר דק"ל להרמ"א ספ"ד דמיין שפירש דבריו ע"מ להחזירו ויכ"ר
 מפרש לומר שיחזרו לו גרע מחמתו ודמיון למעשה י"ע דכמה אחרונים
 מתקפקין על סגדו זו [ועין בקרבן נתנאל בסוגיא זו וכן דבכורי יעקב]
 ודעתם דבעל העיטור קסודר דלפניו סתמא כוונתו שיחזירו בזמן מלכותו
 כגס כמחמתו ע"מ שסחזירו אף שלא אמר לו וחולק על הרשב"א, ודע
 דגס באומר ע"מ שסחזירו לו דתמחיב להחזירו בזמן מלכותו ג"כ איכא
 חילוק דבר בדפלו לו לולל אחר מחוייב להחזירו ביום זה אם לא בידך או
 ע"פ ליומא דלמחר וכמו שכתבנו צ"ח * ומעטם דלומלנד דמוכח או אכל
 ביש לו עד לולל כשר לכך עזי נהי דלמור רשאי להחזירו לו אחר ההב
 שהרי אחר החזירו לו ומיד דלמור לו אף קלמור אכל אינו מחוייב להחזירו לו
 ביום זה או לתחר וכל שסחזר לו בתא אפילו ביום ו' נמי ידאי רשא
 דעדין קאי למלכותו והרי לא פירש בחזאי יום וכמה שדע שזה בשעת
 ההוא כ"י לקטיו מדברי תשובה הרשב"א הי"ל ע"ש. ודע עוד דקרבן
 לומר דלפילו כבר בידך הטון אם לא בידך עדיין ציוו הסמוכין עליו
 וסדרינן תמיד לבקר עד לולל אם איכסם נמי לא אכל לא החזיר דג"ו
 ואומנד דמוכח הוא שאלו אכל מניח ענין כלל מלוא וטון לאחריס. תח"ס
 מלמאי שגס צמור וקציתו מלדן כן: * ובמורת לחת לו במחבתו ע"מ שלא
 ירשיגו. עין תח"ס ור"ן ורשב"א ועוד פוסקים שכספו טעמא דמלמא
 דכללל דלמור שאלו להקדישו אינה מחתה דמינן לא צלח להסמיק רק
 כדאי ללא היר דק הערמה טעמאם שלא יכין כלל וטון אכל לו הערמה אם
 שהמחנה הוא רק דל"א ג"כ חילול וכ"כ תוס' בסוכה דף מ"ב ע"ש
 שאכור וי"ח להדיח בסוגיא דב"ב דף קל"ז ע"י דקדמח"ס שאלו הכא לא
 ירשיג לא אכל לה לא ויכר ויגלוהו ע"י ע"ש דקדמח"ס שאלו הכא לא

מיפק לא נפיק ביה למאי יהימיה יתיליה ועיין שם בפירושם ומצורף דלף אס אינו נותנו לו לשום דבר רק ללאח צו ידי מלות ההג ג"כ מיקרי נמייה כיון שהוא שלו לדין ומיליה נראה דכ"ש בהם אחר לו הכי הוא שלך במתנה ע"מ שלא תמנו לשום אדם או אפילו בצומנו לו הכי הוא שלך ואיך רשאי ליתנו לשום אדם וצ"ל הוא של ויזיל צו אע"פ שלא נתן לו כל כחו במתנה וזה. וכי"מ במתירי שהביא יש פוסקים צטונן מתנה ע"מ להחזיר אחר רשאי ליתנו לרבים אלא בגרוש הנותן הראשון אף ע"ש מי שממיר וכונו מתנה ממנה צ"ה אם העבס הוא הדרי לא הפנה פירוש אלא אחר ע"מ שיוחזר לו והרי הוחזר לו. אכן מוכח עכ"פ במתנה בפירוש דלמיו רשאי ליתנו לאחר ואע"פ כ"יולא צו. והנה הגאון מליסא דה"מ החמיר בה וכתב דכל שאינו במה המקבל ליתנו לאחר אינו מתנה כלל ועל"כ אינו כן כמו שהוכחנו. ומלמאי בשדי חמד שסבא כבר דעת כמה באוים לתקון עליו פסה: * דמסתמא ע"ד כן בתנא לו. וגם כזה לא מהני חרות דמיין כיון שאין לו אחר. ומ"מ גנאנס בידו מלמאי לרבינו ירוחם שכתב דמשמעותו על העמוד

שער הציון

הגהות ותיקונים: א) מ"א: ב) בעל העיטור: ג) כאן:

* ו'מיהו אפי' לא החזירו לידו (כא) אלא לאחר (כב) ואחר לאחר * והאחרון מחזירו לבעלים (ט) יצא: ו' * ל'לא יתנונו (כג) ביום ראשון לקטן (כד) * קודם שיצא בו מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה ונמצא שאם החזירו לו (כה) * אינו מוחזר ל'יש מי שאומר שאם הגיע לעונת (ו) (כו) הפעוטות (כו) מותר ב'ואם תופס עם התינוק (כה) כיון שלא יצא מידו שפיר

שערי תשובה

ע"ש ועין בספרי שו"מ ב"מ אפרים חלק ט"ז ענין אגלגל מלחם למפרע ע"ש וע"ש בשו"מ גרסה ובמח"צ שנגנצת פנחס ונעט מקושר השינוי על

ביאור הלכה

העיקור דיוצא מה בחזרת דמים שהרי עכ"פ לא אחר בפירוש החזירה לי [א"ר]: * ומיהו וכו' אלא לאחר. עין בד אפרים שכתב מדברי חסו"ס והרא"ש לא משמע כן וכן בכורי יעקב הקשה עוד דלפי מה שפירש"י בגמרא דכ"ג ע"מ שחזירוהו נתן להם ג"כ אין לנו מקור לקולא זו של המחבר שיכול ליתן בעצמו לאחר וכו' על המהדר שכתב בדעת הרשב"א והטור והר"ן והרע"ב אחר שלדעת הפוסקים והרא"ש ורש"י יש להחזיר מה אכן בלחמ"ט יש עוד כמה ראשונים שסוברים להקל בדעת השו"ע וזו השטות לקט המובא במ"א ורבינו ירושם והל"ב והמחזיר [אף ששאר דברים אין מכריע מ"מ לענין אחריו דעמו להקל מפני שהוא למאור שמסמחא דעת הנותן שלא להקפיד] וגם לפירש"י אין ראיה להחזיר לדעת אף דלפירושו המעשה היה שם שנתן לכולם ע"מ להחזיר מ"מ לדעת אפרס דאף אם נותן לאחר כיון שהוא שלו יכול ליתן גם לאחר ובלבד שלבסוף יקיים התנאי להחזיר לבעלים בזמן מותו ותדע דגם הר"ן העמיק לשון רש"י ואפ"כ העמיק לבסוף דין זה להקל: * והאחרון מחזירו לבעלים. ודע שמסתפקא דאפשר דוקא בשהחזיר עכ"פ נצי כמו של המקבל אמנם אם לא החזיר כלל המקבל עד שהטריחו הבעלים בעצמם לטא אליו ולקח התמורה אף שאמר לו שהוא מחזיר לו במתנה אפשר דאין זה חזרה וגורלה דתנאי נצטוו של הנותן ובקפידתו. ודע עוד דפשוט דאין מחזיר לבעלים ע"י שליח בדידיה הו"א חזרה ובמ"א דדינא דקפיד. וזו ונראה ללאורה דאין לר"ך מה דינא דשליחות דאפילו במחזיר לו ע"י שליח או קטן שאינם בני שליחות וני אקטנו ג"כ מקיים תנאי כזה כיון שדעתו ליתן לו במתנה והלא זכור ע"י וכו' וקטן מעשה תנאי כזה כיון שדעתו הוא וכו' שפי מה שכתב הרא"ש בשם העיקור דאפילו מחזיר לו במתנה אומדן דעתו דמסתמא במתנה נותן לו. ומ"מ אינו ברור כ"כ: * לא יתנונו וכו'. דעה הראשונה הוא לשון הרמב"ם ועין בגמ"ה שכתב דמסתמא משמע דאפילו הגיע לעונת הפעוטות ג"כ אין ליתן לו והטעם דהרמב"ם לשיטתו דפי' כ"ע מהלכות מכירה דהיא דעת אחרת מקנה לו הוא זוכה מן המורה וכו' אפילו הגיע לעונת הפעוטות דמקני רבנן דמתנתו מתנה הלא מן המורה אינו יכול להקטן וזוהי שכתב ואינו מקנה לאחרים מן המורה ולא הו"א מן המורה משלם ודעת הרא"ש דאפילו כשדעת אחרת מקנה אותו אין קנינו אלא מדרכנו ולכן כשהגיע לעונת הפעוטות בשם שזכה מדרכנו כן מקנה ג"כ מדרכנו [נלחם משה] ופשוט דדיון זה שייך בכל הד' מיינס וזה ג"כ פשוט דודאי יש להחזיר לבעלתה בדעה הראשונה דהיא סתמית שלא ליתן במתנה לשום קטן והיינו אפילו במתנה ע"מ להחזיר כמבואר בפוסקים. ודע דקטן נקרא לדעה הראשונה עד שהוא כן י"ג ויום אחד ועין בפמ"ג שכתב דאפילו הוא כן י"ג שנה כ"ו

שער הציון

(כו) מתשובת הרשב"א סימן א' ע"ש ומה שכתבתי ללאורה מש"ס המחזיר שהיה שיש דיעות אף לענין אחריו דיש שסוברין דעובדא דר"ג היה שהרשב"א וזכה שיאלו כולם אכל לא במתנה ודעתו להקל בענין אחריו מטעם שכל שהוא למאור שמסתמא דעת הנותן שלא להקפיד ולפ"י בזה דברים אין ד"ו נדור: (כז) כ"כ אחרונים ופשוט: (כח) בכורי יעקב: (כט) עין דה"ל: (ל) פמ"ג וכו': (לא) מ"א ופשוט: (לב) כגון במתנה וכו' וכו' בס"ס חרמ"ט בהג"ה: (לג) פמ"ג ומאמר מרדכי: (לד) מ"א וכו' ופמ"ג וכו': (לה) בגדי יסע: (לו) דכחש שם ובקיא דעת מחזירין אותו למקומו והמטותוקות מעצמן נטעלין אותו ומבדקין עליו וכן איתא בגמ"ה בשם ראב"ן ומדינא אותן משמע דס"ל כן להלכה ולדעה הראשונה הלא לא קיים הכח מזה חזון ח"ו דס"ל למאור חזון הוא רק על עמם המאור ולא על פרטי המאור ואח"כ מלאכי בצרכי יוסף שגם הוא כתב דמזה משמע דס"ל לראב"ן דיוכל הקטן לטעול לולב בלא הקנאה וכו' שר"ה לדמות קצת דאפשר דיוכל להניח קטן לבד אף שלא כדון אכל מה יענה דהא שם קיים הכח מזה חזון ח"ו ואח"כ קצת אותן בקיא דעת ח"ו דיהא מה ידי חזון ג"כ] וגם פשטיות הלשון דשו"ע דכחש שפיר דמי משמע ג"כ דיוכל אצלו לעשות כן לכתחלה ולנכר עמו ויוצא מה שמוטל עליו ומה דהביאו ראיה מרא"ש [עין בפמ"ג] כבר דמה אותו בצרכי יוסף ע"ש:

הגהות ותיקונים: (א) דר"ג: (ב) צ"ל משום:

הלכות לולב סימן תרנח

דמי: ז * ישותפים שקנו לולב או אתרוג בשותפות (כט) אין אחד מהם יוצא בו י"ח ביום הראשון עד שיתן לו (ל) חלקו במתנה: הגה דזקא של קנו לולב מזה אצל אס קנו לולב מזה (לא) יולאים זו מסתמא (לב) דלדעתא דהני קנאוי (המניד): ח האחים (לג) שקנו אתרוגים (לד) מתפיסת הבית ונטל אחד מהם אתרוג ויצא בו אם יכול לאוכלו (לה) ואין האחים מקפידים בכך יצא ואם היו מקפידים לא יצא עד שיתנו לו חלקם במתנה וואם קנה זה אתרוג וזה (* פריש או שקנו כאחד אתרוג רמון ופריש מתפיסת הבית אינו יוצא באתרוג עד שיתנו לו חלקם במתנה ואע"פ שאם אכלו אין מקפידים עליו מפני שכל שאין שם מאותו המין (לו) אין מחילתם בסתם מועלת אבל כשיש שם מאותו המין אפילו הי' מעולה מאחרים מחילתם בסתם מועלת (לז) לפי שאינם מקפידים: ט מה שנוהגים במקום שאין אתרוג מצוי (לח) שכל הקהל קונים אתרוג בשותפות הטעם מפני שכיון שקנאוהו לצאת בו (לט) מסתמא הוי כאילו פירשו (מ) שכל הקהל נותנים חלקם לכל מי שנוטלו לצאת בו ע"מ שיחזירוהו להם: הגה וגופין מעות אתרוג לפי ממון הדור מזה מונח טפי על עשירים מעל עניים (מא) ואשה (יב) [ג] פטורה מליתן למעות אתרוג ואינה חייבת זו (משנת מהרי"ל סימן יי) וכל אדם ישמחל ויהא זריז במלוא לקנות לו אתרוג ולולב לנד כדי לקיים (מב) המלוא (יג) [ד] כחקה (הג"מ ס"ה לולב):

באר היטב

(יא) פטורה. וכחז' הט"ז דעכשיו שנשים שלנו מצרכות חייבות ליתן לזה לפי ממונם וכ"כ המ"א ע"ש. ומי שאינו צעיר אין צריך ליתן לאתרוג מ"א ע"ש: (יב) כחקה. כי רוב העולם אין יודעים

חייב ליתן המלוא שהרי טעמא דמהרי"ל לפי שגופין לפי ממון וכיון שנאמר שחייב מחלה לפי נפשות אף דליתיה צעיר צריך ליתן המלוא ומכ"ש לפי דעת המ"א דהו' כלל צרי צעיר ועיניו צריך וראוי שכתב ג"כ שצמחוס שיהיו ליתן החלי לפי נפשות משמע דחייב ליתן החלי אף דלית' צעיר אף שוב עיניו בגאוי נחלא כחוסה שם תשובה זו בשם הב"ח וכו' קדשו כתוב דלפי העולה שם דלמהרי"ל אף שצריך ליתן מחלה לפי נפשות מ"מ מן שאין צעיר אין לחייב כלל ובאשה שמכנסת עמה לחיוב מזה ולבדך הוה בכלל הידור וצריכה ליתן לאותו חלק שגופין לפי ממון אצל לאותו חלק שגופין לפי נפשות היא פטורה ע"ש ולענין המעין במהרי"ל יראה דלא נחית להא רק ס"ל דלדעת מהר"ם גופין לפי ממון דס"ל דלע"ג שהמלוא היא חובת הגוף מ"מ היא חובה שמוטל לעשותה בממונו ומי שאין לו ממון לקנות לו אתרוג הוא פטור ממנה וא"ל לחזור על הפתחים ומכ"ש כשיש לקנות אתרוג בדבר מועט שיהיה ראוי ללאת י"ח אלא שהקהל הם צריכים להדר המלוא כפי עשרם פשיטא שחייב זה אינו רק על בעלי כיסין ולכן החליט מהר"ם לומר שגופין לפי ממון וע"ז כתב מהרי"ל שעתה שאינו צעיר שאין מקום לחייב לפי ממון דהא לית' גבי חייב הידור מזה אין סברא שנחייבו לפי נפשות ודבר כ"ש קאמר דלפילו אי איתא צעיר שהיה מקום לומר שחייב לפי נפשות כיון שהוא חובת הגוף ואפ"ה חשבינן לפי ממון ומכ"ש אי לית' צעיר שאין מקום לחייב לתת כסף נפשות ערכו צעיר שאינו זה וגם לפי ממון אין לו שייכות במלוא כשאינו שם אף מ"מ עכ"פ מוציא אף לפי מ"ש הב"ח לגבות חלי נפשות אי ליתא צעיר אין אשתו חייבת כלל דהא הוא אינו שם ואין לדמות ללחי וקורה וכו"ג דכאן המלוא צריך שיהיה אף כיון שאינו שם בעת צורך המלוא לעצמו הוא פטור אף מלפי נפשות והאשה אם לא מרעה לבדך א"ל ליתן בין החלי שלפי ממון וכן החלי שלפי הנפשות כמ"ש הב"ח מה: [ד] כחקה. ענה"ט וע"ש צדק שלימד הדר כפר אין מחיב להלוות אף שהוא יכול לבדך צעיר על אתרוג של

משנה ברורה

ראב"ן: ז (כט) אין אחד מהם יוצא וכו'. דבענין שיהא כולו שלו. ואם אחר לו טול ק"ל ללאת בו עיין לעיל בס"ג במש"כ שם: (ל) חלקו במתנה. ואפילו בע"מ להחזיר ג"כ סגי כנ"ל בס"ד: (לא) יוצאים בו מסתמא. ר"ל אף שלא פירשו כן צהדיא: (לב) דאדעתא דהכי קנאוהו. ר"ל דכיון שידעו (לו) בשעת לקיחה שאינו ראוי לחלקו וע"ד כן לקחוהו הוי כאלו פירשו שלל אחד בשעה שיקחוהו ללאת בו

יהיה כולו שלו ע"מ שאח"כ יחזירוהו לחבריו (לח) ומ"מ טוב לומר בפירוש שנותן כ"א חלקו לחבריו במתנה ע"מ להחזיר בשעה שיוצא זו וכמו שכתבנו לקמיה בס"ט: ח (לג) שקנו אתרוגים. (לט) להכילה: (לד) מתפיסת הבית. ר"ל מה שירשו מאביהם ועדיין לא חלקו: (לה) ואין האחים מקפידים. דלא נמשך כשלו: (לו) אין מחילתם בסתם מועלת. שאע"פ שאין מקפידים על האכילה (מ) מקפידין הם על המלוא שאף הם רואים לקיים המלוא כמוהו: (לז) לפי שאינם מקפידין. שגם הם יכולים לקיים המלוא כמוהו: ט (לח) שכל הקהל קונים וכו'. כתב המ"א אפילו לפי מנהגינו שכל אחד נותן כמו שירצה מ"מ זה שאינו נותן כלל נראה שלא יא' אס יש ביכולתו ליתן: (לט) מסתמא הוי כאלו פירשו וכו'. ואע"פ שכל זה הוא דין גמור מ"מ כיון שאין הכל יודעין להקנות לכן כתבו כמה אחרונים שמוטב לבדך על שלו אם יש לו כל ד' מינים כשרים אע"פ שאינם מהדירים כמו של חברו. ואם אין לו מוטב שיטול של חברו הכשרים משבטו של הקהל כי י"א דבשל קהל לא יא' דשמה יש שאין בדעתו להקנות חלקו לחברו ואף ק"ל דלא יא' הכי מ"מ לכתחילה עדיף טפי לטובל של יחיד [ח"א]: (מ) שכל הקהל נותנים חלקם. ומ"מ לכתחילה טוב שיכריזו שיתן כ"א חלקו לחבריו במתנה ע"מ להחזיר [מ"א ודה"ח]: (מא) ואשה פטורה וכו'. ואם היא רוצה לבדך (מב) חייבת. ומי שאינו צעיר א"ל ליתן ועיין בשע"ת: (מב) המצוה בתקונה. כי רוב העולם (מג) אינם יודעים להקנות לחבריהם ועוד לעשות הנעושים בהלכתן. (מג) אפילו חל יום

ראשון

שער הציון

(לו) פוסקים: (לח) דה"ח: (לט) לטוב: (מ) ר"ן: (מא) ע"ז ומ"א. והיינו אם היא אלמנה או שאין בעלה צעיר משא"כ אם בעלה צעיר יתן הוא לנד ואם יש מנהג של מי שיבדק על האתרוג נותן מעות אתרוג צריכה היא וגם בעלה ליתן [פמ"ג]: (מג) מ"א: (מג) ד"מ:

ג ממלח דהנה
זר רב הנה
ב"ב קל"ו והבט
הר"ף ורוא"ש צ"ע
דו"ק וד"ק הרמב"ן
ס ממלח דלעיל
ע עזרי הר"ף שם
ופ"י הר"ן וכו'
הרמב"ם ופ"י ה"ה
שם (פ"י שקורין
קורטין
ירושלמי שער
פירש שהוא מופרש
לפסול) ש טור
בסמך הרשב"ם
והב"ח ה"ה
צ"ע דקושה

א זימני לעיל כתי
תפ"ח ב דמיח
מגילה ל"א

א [א] "מוציאין ב' ספרים (א) בא' קורים שור או כשב (ב) בפ' אמור (ג) ובשני קורא המפטיר קרבנות המוספין ובחמשה עשר לחדש (ד) השביעי (ה) 'ומפטיר בזכריה הנה יום בא וכו':

תרס סדר היקף הבימה. ובו ג' סעיפים:

א מהא דתני בבל
יוס היו מקיפין
וכו' סוכה מ"ד

א נוהגים להעלות (א) ספר תורה על (הבימה) "ולהקיפה (א) [א] פעם אחת בכל יום ובשביעי

שערי תשובה

חברו אין חיוב עליו לשלון ועיין מ"ש לעיל סי' י"ד לענין טלים בזה"ט וס"ת ובא"ר השיג עליו ומסיק דלף משום יחיד הדר בשבט כיון דלון לו אחריו רחל לשלון והוא יבדק על אחר ובלבד שאותו יחיד לא פשע דמיוח דעירוב חשילין וע"ס בא"ר שטוב לבדק על אחריו שנותן לו חברו במתנה מלבדן על של קהל שיש כמה משמות כמ"ש בב"י ודלא כקצור ש"ה שכתב

באר היטב

להקנות לחבריהם ועוד לעשות הנענושים כהלכתן. אדם שיש לו אחריו מיוחד ונעיר אחרת אין להם כלל מוטב שישלמו לשם והוא יבדק על של הקהל מט"מ מ"ז ועיין במשנת דת יעקב סי' קר"ד וידד אהרן: (ה) פעם. ומאן דלית ליה לולב ועומד ואינו מקיף רעה עושה.

להיפוך ע"ס ופ"י מ"ש לעיל סי' ק"ה גס במתנה יש קצת חשש אם אינו מושך לתורו או בזה"ט או בזה"ט שהוא רשות כל אדם שפיר הוא קנין דלוריימא בלי פקפוק ועדף מלבדן על של קהל וטוב לנהוג שהסגן או יחיד אחר שצנח"ד וצנח"ד יקנה האחריו משלו והוא יתן לקהל לבדק במתנה ע"מ להחזיר ושוב יצנח מעות אחריו כמ"ש בא"ח וכל זו בשם הראב"ד שהיה נוהג לקנות אחריו משלו ונותנו לכל הקהל במתנה ע"מ להחזיר ויזמא דערבה היה מתקש מהם שיפרעו דמי אחריו שמה היה בהם מי שינה סלקול צעמנו או שהיה רוחו גסה שלא יראה ללאת אלא בשלו ע"ס וכבר כתבתי שמה היא רחיה צנ"י דמהני פרעון למפרע וע"ס שכתב דיש לדחות וגרסה שר"ל דלפי' יומא דלא מתי היינו אם לא ניתן לו בשעת נטייה במתנה כלל מה שא"כ בזה כיון שהנותן גמר ואקני ליה אלא שהוא אינו רוצה ללאת אלא בשלו דמיחא ליה למעבד מצוה בממוניה כיון דדעמיה עליה ליתן דיומא דערבה שכן מצוה סגי בזה. וכבר שכתבתי"ג כאן וסימן חר"ס שנוהגים שם שקונים מקופת הקהל כמה לולבם ואחרונים ודיוס א' דקובות מוכרים ע"י הכהן מי שמעלה דמים נותנים לו ואחר יו"ט פורע ועמ"ס ש"י עכ"ל ור"ל דשם מובא דש' אוקרים בזה"ט וגם נראה דלכתחלה אין לעשות כן מטעמא דדמיחא לעיל בשם המהנה אפרים דיש לתוס לבד דעה דמשיכה בלא מעות אינו קונה מה"מ וע"ס שכתב שאב"י ו"ל העלה דמים לולב אחד שקנאו גביר אחד לה"י המסיד מוהר"ר דוד הכהן ו"ל ואחריו לו שלא היה לו לעשות כן מפני כבודו והשיג הרב המסיד גדול כבודו אך במצות ה' אין חולקין כבוד לרב דיותר קרוב אדם אלא עצמו לעשות מצוה שהוא הקדוש ב"ה משום אדם ושנאוה על התשובה הולח עכ"ל ועיין לעיל סי' תפ"ה שכתבתי כיצא בזה בשם אגרת שמואל אך נראה שזה לא נאמר אלא על מצוה המוטלת על כל אדם מיהר"ל אלא במצות המשותפות לצבור כגון קה"מ וכל כיצא בזה שאין המצוה שכל עדת ישראל יעשו אותה כ"א לעצמו שאין סגנון המצוה כך רק שיעשה קצת אנשים מן הצבור ולא פשיטא שיש להקדים הת"ח ואנשים מכובדים לשאר כל אדם ולא כל כמיניה לומר לעצמי אני מלך וכן היה המדה כמו שמצינו בטוה"ב גבי ארזי של יוסף שלקט משה שאמרו הניחו לו כבודו גדולות וכן מצינו בקה"ת שהקדימו הת"ח והן ואחר מעלות בקדש ועג"ו כמבואר בגיטין פרק הניזקין ועיין לעיל סי' קל"ה ופי' רפ"ב בשם הא"י שכ' בשם הירושלמי שכתב לתורה שמכתבתי באלשים גדולים ע"ס ועיין בת"ש סי' כ"ח לענין לכבד במצות מילה וכספי ועיין בספרי ש"ס דת אפרים חלק ח"מ שוב ראינו במור וקציעה הביא דברי שכתב"ג ואגמם בהם דהא הגדול גולל וטולל שכן כנגד כולם וכן בסעודה גדול מצדן כו' וכבר דהתם שאני נדחת דלמי וגם אפשר דחיי"ט לתמון דקדק ומ"מ נראה כיון שהמחלו כבוד הרב אע"ג דנלח"ס פ"ג דשקלים הוכחתי שאין משא פנים לגדול מצד מצוה במקום שיד כל אדם שזה שאני היבא דליכא כבוד המורה משא"כ הכא דליכא כבוד הרב דחמיר וגם דילוחא אית ליה בזה"ט כו' ומ"מ אינו יכול לתחוב במי שהוא חזק במצוה דליכא כבוד שמים דמחיה להרבות מעות דקדק אך פליאה שגגה מנהגם למכור בפרהסיא וע"י הכרות שמש כו' ע"ס וגם צעני' יפלא ובמ"ש בכתבתי"ג צעמנו לרמזו לכינוי ש"י וכמס"ל לענין לעשות כבוד לגדול צעק עשיית מצוה נראה לכאורה דמחזיקן שהמורה חילקה כבוד לכהן וקדשו כי קדוש הוא לאלוהי ראשון לכל דבר שנקדשה לפחות ראשון ולבדק ראשון כו' והיינו כמו בזמנא שחזר מצדן והאשר יוצאים בצרכות ומ"מ י' לחלק קצת היבא שזה יתבטל מן המצוה לגמרי ועיין לעיל סי' תפ"ה ובשאר דוכחי שרמזתי לעיל ע"ס:

[א] מוילין ב' ספרים כו'. ועיין בשערי אפרים שער ח' שצאריה שם הדין אם טעו וקראו פרשה אחרת וכן בקריאת שאר ימי ההג המצוהים כס"י חס"ב ותרס"ג ותרס"ח ותרס"ט אם אירע טעות ושאר פרטים הכל מובא דפה בעדות הש"י משם דתרגמו:

[א] פעם. עשה"ט ועיין בא"ר דלכן אכל שיש לו לולב יש לו לבדד אם מי שאין לו שיקיף הוא דשמה הלכה כמ"ד דלאל יקיף וכשאינו מקיף עושה רעה ובאשל

משנה ברורה

ראשון בשבת דע"ס המ"ע א"א שוב לקיים אפ"ה נכון להשחל להיוח לו לולב ואחריו לעצמו וכלקמיה. אדם שיש לו אחריו מיוחד ונעיר אחרת אין להם כלל מוטב שישלמו לשם והוא יבדק על של קהל כ"כ מ"א בשם מטה משה ובמתנת השקל כתב דבזה"ט דרוז פעמים אחר עבור חיזה ימים מהנה ע"י רוב משמוש בני אדם אחריו של הקהל מתקלקל אפשר א"ל שלטון להחזיר אחריו שלו עכ"ל וספקו יוכל להיות רק על שר הימים דביום ראשון מצוי כ"כ להתקלקל גם יוכל לבדק עליו צנקר קודם שיד הכל ימשמשו זו:

א (א) באחד קורים וכו'. כן ביום הראשון וכן ביום השני וכן קריאת המפטיר: (ב) בפ' אמור. בחול חמשה ושבשבת שבעה ובמנהג קורין ג' בפרשה וזאת הצרכה: (ג) ובשני. ומניחין ס"ת שיה

א (א) ס"ת על הבימה ולהקיפה וכו'. שהיה נשאלת (א) לנו במקום מוצא כדאיחא צנמרא (מגילה ל"א) שהשיב הקצ"ה לא"א שכל זמן שהיו קוראין צנך לפני כסדר הקרנות מעלה אני עליהן כאלו מקריבין

שער הציון

(ה) הגר"ח:

ב ויכ"ח נא"ח כס
י"א ב טור נא"ח כס
שראה נא"ח
מקיפים אותה ז' פעמים זכר למקדש: הגה ומוציאים ז' ס"ת על הצמה ציוס שציעי (מהרי"ל)
יש מקומות שמוציאים כל ס"ת שצחיל (מנהגים) (והי נוהגין נמדינות אלו) (ב) שהיו מקיפים את
המזבח וההקפות (ג) לצד (ז) ימין. (ד) (ובשנת אין מקיפים) (טור) (ה) (ואין מוציין ס"ת
(ו) על הצמה): ב יוהגים להקיף אף מי שאין לו לולב: הנה ו"א שמי שאין לו לולב (ג) (ו) אינו
מקיף וכן נוהגין (טור נא"ח כס רש"י ור"ן פרק לולב) וציוס שציעי (ד) (ח) נוטלין הערבה עם הלולב להקיף
(צ"י) מי שאירע לו אכל נחג (ט) אינו מקיף וכן אכל כל י"ב חודש על אצו ואמו (כל ט) וכן נהגו:
ג י"ש מי שאומר (י) שאין אומרים הושענא בשבת ולא נהגו כן:

א רא"ש נפ"ד
דקוה כס
יש מן הגדולים
אהל דל"ר יהודה
סוכה ואח"כ זמן
ס"ס נ"ו

תרסא ובו סעיף אחד:

א "בלי"ל י"ט שני אומר קידוש וזמן (א) [א] אחריו מיד ואח"כ ברכת (א) סוכה (ו) דעת הרא"ש
(ב) וכן ראה לנהוג:

באר היטב

שכנה"ג: (ז) ימין. לפי שהס"ת על הצמה וכל הציבור צריכין
להפוך פניהם כלפי ס"ת שעל המגדל קודם שימחילו להקיף ואז הו
צפון ימין שלהם. ד"מ ועמ"א: (ג) אינו מקיף. וציוס ז' אס אין
לולב בעיר יקיפו צערה צ"ח מ"א: (ד) נוטלים. והא"ר ז"ל הזהיר
שלא לחצורם כלל עם הלולב רק אחר קידוש תתקבל אז קם צידך
הערבה ותחצוט ה' פעמים צקרקע עיין ספר כוונת הש"ר בסופו.
ושל"ה כתב כשמגיע למענה אמונים אז מניח הלולב וקם הערבה
ועיין בס' נגיד ומנוה:

(א) אחריו. ומי שלא אכל לילה ראשונה בסוכה צריך צליל שניה לצד
סוכה ואח"כ זמן מ"א ועס"י תרמ"א ס"ק צ' מש"ש. והצ"ח כתב
בס' רוב אחרונים שלעולם יצרך סוכה ואח"כ זמן וכ"כ בהגמ"י
בס' הרבה פוסקים וכ"כ במ"ל ועיין מ"א. וכתב בשכנה"ג דהאומר
ברכת הסוכה ציוס שיש קידוש צברכת המוציא טועה הוא אלא שצריך
לאומרה אחר הקידוש ע"ש ועיין צד אהרן:

משנה ברורה

הלולב ויקח הערבה: (ט) אינו מקיף. דכתיב ושמתם לפי ד'
אלהים צענה ימים והוא צענה הקפה [הגר"א]: ג (י) שא"א הושענא
בשבת. טעמם (ו) מפני התנוקות שישמעו שאומרים צענה כמו נחול
וילכו גם ליטול לולב ולא נהגו כן לדיון שאין מקיפין צענה מחצור
לכם צמה שאין מקיפין:

א (א) סוכה. דזמן לא קאי אלא אקידוש ולא אסוכה דלף אס יוס
ראשון חול י"א צמן דסוכה דלא גרע מאלו צירך זמן צענה
עשיית הסוכה דינא הלכך צריך שלא להפסיק צסוכה צין קידוש לזמן
(א) אכן מי שלא אכל לילה ראשונה צסוכה וגם למחר צשחרית לא
אכל צסוכה יצרך צליל שניה צסוכה ואח"כ זמן דאז הוציא יהיה קאי
אשניהם: (ב) וכן ראוי לנהוג. והנה הרדב"ז ח"א סמ"ו והרש"ל
דעתם כאב העזרי דלעולם סוכה ואח"כ זמן (צ) ומ"מ לא מקרי
הפסק מה שאומר צינחיים צברכת סוכה ודומיא דאזו אומרים כשחל
יו"ט צמוצי צצנה יקנה"ו אע"פ שהזמן אינו חורר על ההצלה כ"א
על קידוש ה"ג הזמן חורר על קידוש שלפני סוכה (ג) ויש מאחרונים
שהעמיקו לדינא כמותם ע"כ מי שרואה לנהוג כן אין מוחין צדו
ומ"מ

שער הצינור

(צ) מ"א ור"ל דלנאורה היו צריכין מתחלה להקיף לצד דרוס שהוא ולוה חירך דלפי שהיו מתחלה צריכין להפוך פניהם נגד הצמה ממילא
אח"כ הצפון היו ימין שלהם: (ג) כן ציר הצבור יעקב את דברי המ"א ודבריו נכונים: (ד) מ"א: (ה) אכל כשם צעיר אף שהוא אין לו לא יקיף
צערה דמיח ציוהרל [אחרונים]: (ו) טור: (א) כן הסכימו רוב אחרונים דלא כמ"א בשם הצ"ח: (צ) הפוסקים בשם אבי העזרי: (ג) מה"ד והצ"ח
והע"י והעז"י וכ"ה צמעשה רב ולנגד יש כמה אחרונים שהעמיקו כהש"ע והרמ"א. היינו הרה"ח והיוסף אומן וכן העמיק הל"ט כהש"ע
אח"כ מנאחי צא"ר שהחולקין הוא ממש שסברו שרק דעת הרא"ש הוא נגד אב העזרי אכל צצמת דעת הרבה ראשונים הוא כהר"ש הלא המה הרי"י צר
שמזון ור' מנחם וירמ"ש ור"ש הלוי ור"י מדורא ע"כ דעתו שלא לזוז מן הש"ע והרמ"א. ומ"מ צ"ל אחר צצמה אחרונים הסכימו להרש"ל והרדב"ז
אין צנו כח למחות צדן. והנה מה שהעמיק צצנה"ט בשם שכנה"ג הארכימ צה צצמין תרמ"א ע"ש:

א. משקל הגמול
ב. סוכה מ"ו וכרע
ג. טור בשם רמ
ד. שמה בר שמעון
ו. ור"ש ב טור
ז. זימון לעיל
ח. סימן מ"ז (*מפני
שטובת בית הית'
נאמרה
אפיפה
ומנו הסוכות)

א. "ביום שני מברך על נטילת לולב (א) וכן בכל שאר ימים: ב. (ב) 'אינו מברך זמן ביום שני על הלולב (ג) 'אא"כ חל יום ראשון בשבת: ג. 'מוציאים ב' ספרים וקורין בהם פרשה שנקראו (ד) אתמול ומפטיר במלכים (* ויקהלו עד בהוציאי אותם מארץ מצרים:

תרסג סדר תפלת חה"מ ובו ג' סעיפים:

א. (א) "בחה"מ מוציאים ס"ת וקורים בו (א) ד' בקרבנות החג שבפרשת פנחס 'וביום הראשון של חה"מ קורא כהן וביום השני ולוי וביום השלישי (ב) וישראל חוזר וקורא וביום השלישי והרביעי קורא (ג) (ג) ספיקא דיומא וביום השני וביום השלישי ועל דרך זה קורים בשאר ימים. הנה ו"א שנים (ד) הראשונים קורין בספיקא דיומא והשלישי קורא ביום המחרת והד' חוזר וקורא (ה) כל ספיקא דיומא דהיינו מה שקראו שנים הראשונים וכן אלו נוהגים וזוה"ו הכהן קורא ביום החמישי לוי ביום השני ישראל ביום השביעי (ו) והרביעי קורא ביום השני וזוה"ו הכהן קורא ביום (זש"י בשם רטמיו ומהר"ו ומנהגים). 'ובארץ ישראל שם ספיקא דיומא אין קורים בכל יום אלא קרבן היום בלבד כי ביום ב' הוא א' לחש"מ קורא כהן וביום השני והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה ועל דרך זה בכל יום משאר הימים: ב. 'שבת של חש"מ

באר היטב

(א) בחול המועד. בתפלת מוסף אומר בין יום השני ליום השלישי (א) ומנחתם וגו'. לבוש. קדר הושענות בשני י"ט למען אמתך אכן שחיה. ובה"מ אערך שועי אל למושעות אדון המושיע ובשבת אום נלורה. ואם חל יום א' דסוכות בשבת אומר ביום ב' למען אמתך

משנה ברורה

(ד) ומ"מ אם כמה צ"ל אולכין בסוכה אחת לא יהיו חלוקין במנהגם זה. חסידים ואנשי מעשה עושים לזכר שמחת בית השואבה להיות נעורים גלילות של חוה"מ סוכות ולהרצות במירות ושנחים ומרבים נרות בסוכה גלילות אלו גם בהרבה צמי מדרשות נהגו להרצות צנרות בתפילת ערבית דהוה"מ בחג הזה. יוש"ה ע"ש שהאריך בזה: א. (א) וכן בכל שאר ימים. דלע"ג דכל הימים חוץ מן יום הראשון הוא רק מדרבנן וזכר למקדש שהיה המנוח לשמות שם במנוח ההוא כל שצמח הימים אפי"ה ש"ן לנרץ עליה ולומר ולזו מדכתיב ולא תסור מכל הדברים אשר יגידו לך וגו': ב. (ב) אינו מברך זמן ביום שני. דממ"י יא' (א) צמח שאמר ביום ראשון זמן אף אם הוא חול דלא גרע ממה שאמר זמן (ג) בשעת עשיית הלולב דלא ולא דמי לקידוש שאומר גליל ב' זמן שאותו הוא בשביל היום ולא בשביל הסוכה (ג) ודע"ג דגבי סופר מנהגיו לומר זמן אפילו ביום שני שאני התם לפעמים עיקר הקדושה הוא ביום שני כמ"ש שם בסיומן מ"ה: (ג) אא"כ חל יום ראשון בשבת. דלא נרץ לנרץ זמן בשני שהוא פעם ראשון שנטלו כיון שלא אמרו בראשון. וה"ה אם לא נטל (ד) הלולב עד יום השביעי דמנרץ זמן בשביעי [אחרונים]: ג. (ד) אתמול. אם התחיל במפטיר מן וציום השני אע"פ שגמר וזכר (ה) יחזור ויקרא מן ובחמשה עשר בנרכה לפניו ולאחריה: א. (א) ארבעה בקרבנות החג. ואומרים ח"ק אחר הד': (ב) וישראל חוזר וקורא וביום השלישי. ולא ס"ל כדעה שניה שיקרא וציום

שער הציור

(ד) פשוט: (א) פוסקים: (ב) היינו בשעת אגדת הלולב: (ג) ט"ז: (ד) כחז הפמ"ג משמע הא נטל הלולב ביום א' ולא בירך שוב אינו מנרץ זמן כשנטלו ביום ב' [פמ"ג במשכ"ן] ונאמרו לאו רחיה הא דלפי שהש"פ לא מיייר אלף בחסר יום אחד שלא נטלו דמנרץ זמן בשני וקמ"ל דה"ה חסר שש ימים דמנרץ זמן בשביעי וכן אימא בלשון נהדיא בסיומן תרמ"ד לענין לולב ח"ל מי ששבת לנרץ שהחיינו ביום א' ינרץ ימים אחרים בנאח יום שחזר ונלכד שבת הנטילה ור"כ המ"א שם ח"ל ואם לא בירך זמן ביום א' מנרץ כל יו"ן ממי שחזר משמע מזה דאפילו נטלו ולא בירך. ונאמרו אינו דומה זה לשאר עניני אולב דק"ל בסיומן רכ"ה דלפי מנרץ אלף במחלה כשלאחר ולא כשהורגל ב' דהכא כיון דמפקדי לילת ימים דלילת א"ן זמן נטילה כל יומא הוא מלוה צי"ע וצ"ע: (ה) שער אפרים: (א) הגר"א: (ב) רש"י: (ג) דה"ח: (ד) אחרונים: (ה) מ"א בשם לנש:

הערות והארות: (1) עיי' בס"י תרע"ז מ"ב ס"ק ד' לענין חנוכה:

ליקוטי דברי הרב א. הרב בסידורו כתב שסדר אמירת פיוטי הושענות בימי חג הסוכות הוא, למען אמתך, אכן שחיה, אום אני חומה, אדון המושיע, אדם ובהמה, אדמה באר. וכתב ואין לחלק ולשנות סדר זה באיזה יום שחל יום טוב מימות המשיח.

ו ברי' מגילה ל"א ערבית ושחרית ומנחה מתפלל של שבת ואומר יעלה ויבא בעבודה ובמוסף אומר אתה בחרתנו ומפני חטאינו את יום המנוח הזה את יום חג הסוכות הזה וחותם מקדש השבת וישראל והזמנים: הגה ונוהגין לומר (ג) [א] קהלת בשנת של ח"ה או בשמיני עצרת אם איקלע בשנת (מהרי"ל) (ז) וע"ל סי' ת"פ: ג מוציאין ב' ספרים 'בא' קורין ראה (ח) אתה אומר אלי (ט) ומפטיר קורא בקרבנות של ספיקא דיומא (ד) [ג] ומפטיר ביחזקאל והיה (י) ביום בא גוג:

תרסד סדר יום הושענא רבה. ובו י"א סעיפים:

א [א] ביום שביעי שהוא הושענא (א) רבה נוהגים להרבות במזמורים (ב) כמו ב"ט: הגה (ג) וא"א נשמת ואומרים מזמור לתורה ואומרים אין כמון שמע ישראל וכו' (ד) כמו ב"ט ואומרים קדיש שלאחר חפלת מוסף בנגון י"ט ואין רגילין לעשות מלאכה (ה) של חול עד אחר יציאת מצה"כ ויש לומר (ז) פומון וזכור ברית כשיש מילה בזה"ר ואומרים אותו (ו) קודם אלא ארון חין כו' כתבו הראשונים ו"ל שיש סימן בלל (ג) הלכנה בליל הו"ר מה שיקרה לו או לקרוביו בלילות השנה ויש מי שכתב שאין לדקדק בזה כדי שלא יתערע מוליה גם כי רבים אינם מציינים הענין על צדדי ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עמדות כנ"ל ומרבים קצת בברכות (ז) כמו בידה"כ: הגה והמקדקין נוהגים (ד) לטבול ענמן (ח) קודם עלות השחר כמו נציה"כ (מנהגים) ויש נוהגים לנצח (ט) הקיטל כמו ב"כ *לפי שבחג גידונים על המים ינוהגים להתיר בו אגודו של * לולב (י) ומקפידים ד' פעמים ומרבים תחנונים על המים: ב (יא) ונוטלים ערבה ביום זה מלבד ערבה שבולב (יב) ואין מברכין עליה.

באר היטב

(ג) קהלת. נקלה כולי עלמא מודים שאין מצריים ועס' ת"פ ס"ק ט' מש"ס: (ד) ומפטיר. וחותם בהפטרה מקדש השבת וישראל והזמנים. מנהגים: (ה) של חול. ויש מקצתן אפי' הכים של מעות. לנצח. ונקטת מקומות נהגו לנצח מעות אחריו בזה"כ ואינו נכון מ"א: (ז) פומון. ויש לומר קודם חרוז הבט לברית. לנצח מ"א: (ג) הלכנה. עין פלאים מזה בכוונות האר"י: (ד) לטבול. ונכון לטבול מצערב ללמוד כל הלילה בקדושה. ודין היוזוג כמו בליל שבעות עש"ה.

החזק והמחמיו כמעט שעה עד שעלה עמוד השחר וערב ר"ח חסון

משנה ברורה

החומות: (ח) קודם עלות השחר. וטוב (ג) יותר לטבול מצערב כדי ללמוד כל הלילה בקדושה. ואחרות היוזוג הוא כמו בליל שבעות. ובליל טבילה ישמש ועיין מה שכתבנו לעיל בסמ"ב ר"מ ב"מ"ב סק"ו ובה"ל שם: (ט) הקיטל כמו בידה"כ. שאף הוא גמר החתמה ובמדינתו (ד) נהגו לנצח בליל שבת לנצח ע"ש"ך לנצח הקיטל: (י) ומקפידים ד' פעמים. כמו במקדש שהיו מקפידים המונח בזה היום ו"פ: ב (יא) ונוטלים ערבה ביום זה. וזכר למקדש שנעילת ערבה היה שם (ה) הלכה למשה מסיני וכן היתה מלומה בכל יום משענת הימים (ו) היו מצדין ערבות וזקפין אותן הכהנים על לדי המונח ואח"כ באין העם ונוטלין אותן משם ומנענין אותן. ולהכי לא תקנו לטבול כל ז' כמו בליל ללולב אלא ליה עיקר מן התורה דיום ראשון הוא מן התורה אף בגזילין עדיין ליה וזכר למקדש ערבה דליה ליה עיקר מן התורה בגזילין ד' שנעבוד לה וזכר למקדש יום אחד [גמרא] וקצבו יום ז' לערבה יותר מיום אחד (ז) כיון שבמקדש היה ג"כ יותר קדושה ביום זה שהיה היו מקפידים ו"פ ביום זה: (יב) ואין מברכין עליה. שהוא רק (ח) מנהג נציצים שהיה יום אחד העם לעשות כן ולא במזמור תקנה (ט) ולא שייך לברך ולומר ויזינו

שערי תשובה

[א] קהלת. ענה"ט ובא"ר כתב ש"ל לברך בליל שם ומוכות וכמ"ש סי' ת"פ: [ג] ומפטיר. ענה"ט ועיין בפ"מ אם קרא רק ויזינו השני במפטיר בשנת חה"מ וגלל ויברך יחזור ויקרא ויזינו השלישי בליל ברכה ועיין סי' קל"ז בא"ר ס"ק י' ועיין מ"ש אלא מהר"ם מלוצקין סי' פ"ה ומ"ש במג"א סי' ה' ומנחם יפה בנצח שער אפרים שער ח' בסדר קריאת חה"מ סוכות ע"ש:

[א] ביום שביעי. וכתב בק"א למח"ב בשם ספר מנחת אדמה שכתב בשם שולחן מלכים מי שמת לו מת חוץ ההג המיוזוג רבני ירושלים עה"ק שיכול לקרוא תיקון ליל הושענא רבא ע"ש ועיין בא"ר שכתב ומשכמים לנצח והוא אחד מה' השכמות ר"ה והי"כ והו"ר פורים וט"ז וכתב בשם מהרי"ל פ"א היו ספורים שעלה עמוד השחר ושגנו שעדיין הלכנה היחה וזרחת

למושעות אום נזורה והפיטן ארון המושיע נדחה. והטעם לזה הקדר עיין במתח"ש: ב (ז) וע"ל סי' ת"צ. שם מנחם לענין אם יש לברך עליהם וע"ש במ"ב סק"ט: ג (ח) אתה אומר אלי. שיש זה ענין סוכה: (ט) ומפטיר קורא וכו'. וחותם בהפטרה (ו) מקדש השבת וישראל והזמנים וכן מוכר של סוכות בליל שבת כמו ב"ט: ראשון של סוכות [פמ"ג] בסמ"ב ת"פ: (י) ביום בוא גוג. לפי שלעתיד תהיה מלחמת גוג ומגוג בשמי: א (א) רבה. נוהגים (א) ישראל להיות נעורים בליל ערבה. וזכר מדפס הקדר: (ב) כמו ב"ט. לפי שכתב נידוין על המים והוא גמר החתמה ואומרים למנחם מזמור המים מספרים ואחרי מזמורים וקדושת מוסף נעריך כמו ב"ט: (ג) וא"א נשמת וכו'. אלא ישמח דבאמת הוא חול: (ד) כמו ב"ט. ר"ל בניגון של יו"ט: (ה) של חול. ויש מקצתן מעמלן אפילו הכים של מעות. ומה שגזיז מעות אחריו מפני שרוב הקהל מתאספין בזה"ר ויש ריח לנצח מזה [פמ"ג]: (ו) קודם אלא ארון חין. ויותר טוב לאומרו קודם התריה הבט לברית [אחרונים]: (ז) כמו בידה"כ. לפי שכתב נידוין על המים (ז) וכל מי האדם מליין במים והכל הולך אחר

שער הציון

(ו) מ"א ושא"ה והטעם עיין לעיל סק"ב במ"ב סק"ט: ודעת הגר"א במע"ר שלא לומר רק מקדש השבת בלבד ויודאי לדידיה אין מוכר ג"כ של סוכות בליל שבת: (א) ש"ל והבא המ"א: (ב) ט"ו: (ג) אחרונים: (ד) מ"א וכן הסכים הגר"א בציאורו: (ה) גמרא: (ו) לשון הרמזים ולדידיה הקפה היתה בליל שבת בכל יום פ"א ויזינו זה ו' פעמים. ודעת רש"י דלא היתה הקפה בליל שבת אלא דמחמלה כשהיו שומרי צ"ח מצדין הערבות היו העם נוטלין אותה ביד ומנענין ואח"כ מקפידים בן הכהנים את המונח ברגליהם ואח"כ וזקפין אותן המונח ובל יום היה הקפה בערבה פעם אחת ויזינו זה ו' פעמים: (ז) ועוד טעם עיין בצי" שפי' שאף במן המקדש היה יום זה מיוחד לערבה יותר משאר הימים שאפילו שבת היה דומה עי"ש: (ח) גמרא: (ט) רש"י:

א משנה ר"ה ט"ו
ב טור והמדרש
ג פ"ג דסוכה וסמן
לוח כפס ספר ו'
פי' ו' ימים יהיה
כמות * (פירוש)
מלמעלה (ריק)
ג מהל דתן ואומר
יום היו מקפידין
כו' סוכה מ"ה
ד שם בעמל מ"ד
ה מהל דר"א ב' ג'
ידוק ור' שם
דפני דמנחם
נפלים הוא וכו'
יהושע ב"ל טור
בס' הר"ף והר"א

הלכות לולב סימן תרסד

קלד באר הגולה

הגה ונהגו ששמש צ"ה מצא ערבה למכור (יג) כמו שהיה המנהג זמן שנים המקדש קיים (ר"ן פ' לולב וערבה): ג' י"ש מי שאומר (יד) שאף ביום זה מקיפים בלולב ולא בערבה (טו) ו'לא נהגו כן אלא להקיף בו גם בערבה: ד' כשיעור ערבה זו אפילו (ה) עלה אחד בכד אחד: הנה מיהו מוכתר הוא להיות עלה אחד צד אחד (טז) נהגו לשנות (טז) ההושענות ימים משום זה אלי ואנוהו כשיעור ארכה (יז) כשיעור אורך ערבה שבלולב: הנה (יח) וכל הפוסל צערה שגלול (ו) פוסל צערה זו (מדברי ר"ן פרק לולב וערבה) וחובט בה (יט) על הקרקע או על הכלי פעמים או שלש: הנה ו"א שרץ נענע זה (טז) נהגו לעשות שמיין מנענעין זה ואח"כ מונעין אותה: ה' ראינה נישלת אלא בפני עצמה (כ) שלא יאגוד דבר אחר עמה אבל אם יש בידו דבר אחר אין לחוש: ו' לאין אדם יוצא י"ח בערבה שבלולב אפי' הגביה אותה ב' פעמים אחד לשם לולב ואחד לשם ערבה (כא) *ו"א שיוצא בה: ז' מ"ש מי שאומר שאינו יכול ליטלה עם הלולב בשעה שהוא יוצא י"ח עד אחר שיברך ויטול וינענע בתחלה ואם נטלה עובר משום כל תוסין (כב) ואחר הנענוע הראשון יכול הוא ליטלה עם הלולב וכ"ש בשעת הקפה ואעפ"י שמה שכתב שאם נטלה עובר משום כל תוסין (כג) טעות הוא בעיני מ"מ אין הפסד לחוש לדבריו יכתב עוד דגם אחר נטילה ונענוע צריך לתפוס הערבה לבדה (כד) להכיר שהיא חובה ובשעת החבטה יטלנה בפני עצמה ויוצא בה י"ח: הנה והמנהג פשוט (ו) ליטול הערבה עם הלולב בשחרית בשעת הנענוע (כה) ובשעת הקפה עד שעת החבטה ונותלים הערבה לבדה (כו) ויותר טוב שלא ליטלה עם הלולב כלל ואף הנוטלה עם הלולב נ"ל (כז) דלאחר שהקיף יסיר הלולב מידו ויאחז הערבה

שערי תשובה

גור מהר"ל וכל הקהל שישמעו ולקחו ויהל ולומר פליחות על שהיטו טלים ותפליין ואמרו פסוקי דזמרה בעוד לילה ע"ש ונראה שהחמיר בה משום נדבות לנטלה שאמרו דל"כ [דל"כ] אין להחמיר כ"כ ועיין לעיל סי' י"ח וסימן למ"ד היה משכים ללכת לדרך כו' ומ"ש ומרמז קלת נדבות כ' מט"מ מפני שהוא סוף החג כו' ולכן נהגו להדליק שירי נרות של יוה"כ הפיחו ש"ג וא"ר ועיין פ"מ דאף מומזר שיר ליום השבת אומרים בזה"ו ואין אומרים נשמת שאין ט' כ"כ מוספת נשמה יתירה ואומרים נערץ בקדושת מוסף ואומרים ממקומו כו' וקודם קריאת התורה אומרים אין כמוך ששם ישראל על הכל כמו ביו"ט:

משנה ברורה

חצונות ואח"כ על הכלים להסיר העלין (יג) וא"ל להסיר כל העלין: ה' (כ) שלא יאגוד ד"א עמה. כדי (יד) שיהא יוכר שהוא לשם מנוה. ומש"כ אין לחוש דלא (טו) חיישין לתלפ"ה: א' (כא) ויש אומרים שיוצא בה. היינו היכא להדיח אותה פעם שני לשם ערבה דיש היכר בה שהוא לשם מנוה. ודע דלפני (טז) לזרעה ראשונה דלפני ואלא צערה שגלול זה דוקא כל זמן שהיא אגודה בגלול עם שאר מניין אצל אס החיר אגוד של לולב לאחר נטילה ונטל הערבה צמי ענפיה פשיטא שיוצא זה: ז' (כב) ואחר הנענוע הראשון וכו'. הטעם (יז) דהא קי"ל דשלא בזמנו של המנוה אינו עובר על כל תוסין עד שיכין להוסיף על המנוה והכא כיון שעברה מנוהו הו' שלא בזמנו והוא הלא לא כיון להוסיף על מנוה לולב כ"א בשביל לקחת הערבה: (כג) טעות הוא בעיני. הוא אילו (יח) לשיטתו דפסק לעיל בסימן תרנ"א סט"ו דצערנה והלם מוסיף זה כל מה שירצה: (כד) להכיר שהיא חובה. וכמש"כ בסי' (יט) שמתעם זה אינה נישלת אלא צפ"ע: (כה) ובשעת הקפה וכו'. טעם המנהג היה כדי ללכת כל הדעות דיש אומרים דמקיפים בגלול ו"א דמקיפים צערה וכו"ל בסי' ג': (כו) ויותר טוב שלא ליטלה עם הלולב. כדי שיקיים צערה ומנוה נטילה ערבה וכו"ל בסי' ה' וגם האר"י ז"ל הזהיר מאוד שלא לחבר הערבה עם הלולב: (כז) דלאחר שהקיף יסיר הלולב מידו

שער הציזין

(י) גמרא: (יא) כדי ללכת דעת ר"נ בגמרא. א"ו: (יב) צבורי יעקב דלם יסיר חמלה העלין יכול להיות שיוסר כל העלין וכבר נפסקה הערבה ולא יקיים עוד מנוה חבטה על הקרקע עיי"ש: (יג) ח"א: (יד) רש"י: (טו) מ"א ונתקפה הפת"ג אמאי לא חיישין ועיין בנכ"ש שגמרא דמשה' מקלין משום דמסתמא רוב מחלק הערבה שהוא צדו טועה צדו ממש ונמיעטו לא היו חלוצה עיי"ש שזמק בה ולעג"ד מוכח מגמרא דלא חיישין בה להחליה ממס"ל ל"ח דניטלת צערה שגלול אמאי דלא חששו בה לחליה ועד כאן לא פליג רב אחי ע"ז רק משום דס"ל דלפילו היכא דאגדה והדר אגדה כיון דלאגדה עם שאר מניין עדיין אין היכר ממש ממש"כ בה ונכראה שזה כיון הגר"א ציאלו עיי"ש: (טז) צבורי יעקב ופשוט: (יז) הגר"א: (יח) לנטל והגר"א ומטה יהודה וע"ש צמ"ש שהשיג על טעם הט"ו ועיין צמ"ש שישב דעת ה"ש מי שאומר שס"ל כדעת הרמב"ם ואף דהרמב"ם עצמו חזר ט' הו' ק"ל כדעת הגאונים שבוזין דהדין כמו שכתב הרמב"ם מחמלה: (יט) הגר"א:

הלכות לולב סימן תרסד תרסה

הם ההושענות שושין לנד כל זמן שאומרים חנוניים על המים ומנענעים ההושענות בשעה שאומרים ההושענות ואח"כ חונטים אותם: ח י"ש מי שאומר (כח) שהושענא שבלולב אעפ"י שנוזקה אין לפסוע עליה (כט) ועל"כ כ"א גבי צליית: ט י"ש מי שאומר שאסור ליהנות מן הערבה לאחר נטילתה * אם לא (ח) (ל) התנה עליה (לא) מעיקרא דלכולא יומא אתקצאי למצותה: הגה נהגו להניע ההושענות לאפיית מצות כדי לעשות זה מצוה. (מהרי"ו ומהר"ל): י י"ש מי שאומר שיש ליהדר שלא (ט) יקץ ישראל ערבה למצוה משדה עכו"ם (לב) אפילו ברשות העכו"ם: יא * אם חל יום הושענא רבה ביום א' וקצצו עובדי כוכבים ערבה בשבת (לג) והביאו כשרה: הגה מיהו אם כזה ישראל לקוללה ואיכא פרהסיא דנדר (י) (לד) יש להחמיר אם יש לו ערבה אחרת. (צ"י בשם תשובת הרשב"א):

תרסה אתרוג אסור לאכול בשביעי. ובו ב' סעיפים:

א כ"ר יומן סוכה א (א) * אתרוג בשביעי (ב) אסור * שהרי (ה) [א] הוקצה (ג) לכל ז' ואפילו נפסל אחר שעשה בו מ"ו

שערי תשובה

[א] הוקצה. ענה"ט ועין גפרי שו"ת בית אפרים שאלתי באורך דיינים אלו ובסוגיא דסוכה שם וביאור דברי המג"א בסעיף שאלתי ועין בשם הט"ז ועין ט"ז כאן: (י) יש להחמיר. אפי' לא נזהר לו לקוללו בשבת רק אמר שחלה מומונת למצוה שבת: (ה) הוקצה. נראה פשוט שאפי' ביום הראשון קודם שנטלו למצוה יש אסור מוקצה כיון דהכיין לו צדין השמשותף ללכת לו למחר מיכא משנה ברורה

מידו. ר"ל דלא כמו שחזו"ן הלולב עם הערבה עד שעת החצות ובמינוי המנהג כמו שכתב הרמ"א שאין נוטלין הערבה עם הלולב כלל: ח (כח) שהושענא שבלולב. וה"ה ערבה (כ) של הושענא אין לולב זה דבר"י בשם סדר היום: (כט) ועין לעיל סימן כ"א. ר"ל מה דמוצא שם בש"א דהג"ה: ט (ל) התנה עליה. עין נמ"א שמפקפק דלא לכו"ע מהני מנהג אומנם הא"י ממך דברי השו"ע וכן צה"ל ביארנו דלכו"ע מהני בזה מנהג ע"ש באורך: (לא) מעיקרא. עין צה"ל: י (לב) אפילו ברשות העכו"ם. משום דקטם עכו"ם הקרקעות שלהם גזולים מאחרים ואינו מועיל רשות לזה ונמצא כשקוצץ הישראל הוא הגזול אלא יקוצץ עכו"ם ויתנם לישראל וה"ה (כא) כשקוצץ ישראל ונותן לחבירו שרי וכמו שכתבנו בש"י תרמ"ט ס"א נמ"א סק"א ועין צ"ח שכתב דבזה"ל לא אמרינן דקטמן גזולים הם ועין לעיל בסיומן תרל"ז ס"ג דהג"ה ונמ"א ובה"ל ובסיומן תרמ"ט ס"א דהג"ה ונמ"א ובה"ל כי הכל שייך לענייני: יא (לג) והביאו כשרה. היינו אפילו כזה לו ישראל לקץ בשבילו וצדאי עשה בזה בעצרה אפי' (כד) אין לאסור ללכת בזה אחר"כ משום מצוה הנאה בעצירה [דלמחר כלות (כג) העצירה ליכא משום מצוה הנאה בעצירה] [מ"א בשם הרשב"א] ויש מאחרונים שמפקפקין בזה (כד) דע"כ לא מצינו דרשב"א שהחמיר בזה אלא כשצוהו בע"ש סתם שיהיו מומונת לו נמו"ש והיה יכול לקצצה מבע"י ולכן אמרינן דמלאכתו הוא עיסק אבל כשצוהו לקוצץ בשבת לא מוכח משם להקל בזה לו אחרת: (לד) יש להחמיר. אפילו (כה) לא צוהו לקוללו בשבת רק אמר שחלה מומונת לו נמו"ש: א (א) אתרוג בשביעי. אפילו לאחר שנעשית בו מצוה: (ב) אסור. באכילה ועין לעיל בסיומן תרנ"ג: (ג) לבל שבועה. ואם הפרשו

* אם לא התנה עליה מעיקרא. לכו"ס כוונתו כמו לענין נ"י סוכה דמוצא בסיומן תרל"ח דלר"ך שיחנה קודם ביה"ש שאינו טרל ממנה מלהנות אומנם לפי מה שכתב בצרכי יעקב סימן תרנ"ג סגי כשיחנה קודם עשיית המצוה שלא יאסר ע"י עשיית המצוה כי אינו טרל עצמו מלהנות וה"ה לענין הדם דאסור להריח בו כל שצנע משום דאקנייה למנוחו סגי ג"כ כשיחנה מוקדם עשיית המצוה שאינו טרל עצמו מלהנות. אומנם בעיקר הדיון איך מנהי מועיל הוכיח המ"א דזה חלי בפלוגמא לדעת הרשב"א והר"ן וכן גם לדעת ספר היראים והבם דהוא כתב דבספר יראים לא כתב דמנהי מהני לא היה בידו כ"א ספר יראים הקצר ובעת שזכרנו שגדפס הכתי"ב וספר יראים השלם כתוב שם צה"ל כמו שכתב הגה"מ בשם דמנהי מהני וכן קדמי הוה המבאר שם מהני מנהי גם לאחור יום ולדעת הח"י אין מועיל בזה מנהי עכ"ד ומשמע מיהו לערבה וכן לאתרוג אף כשהפריש אחר יום ראשון לא מהני מנהי להנות לאחור יום ולא אפין היטב ראינו דהכא דמיירי לענין ערבה שהיה רק ליום השביעי מני"ל להחוספות הדבר מהני מנהי לאחור יום ואין לנו ראייה מתוספות רק דליום הראשון כיון דהסר פסול זו וא"כ לא יכול להחנות זו שאינו טרל ממנו ביה"ש מלהנות דומיא דע"י סוכה אבל בשאר הימים כשהפריש להם דהסר כשר בו כגון באתרוג וכן בערבה כשקטם ראשו (דפסולו משום דלא לרד הפוסקים הדבר אינו לעיובא אלא ביום ראשון) ובפריט בערבה זו דגם נשיר רוב עליה כשר בידאי גם לחוספות מהני מנהי כשהתנה שאינו טרל עצמו מליקח ממנו מעט דאף דמשמע מחוס' דאיתקצא הוא רק שלא יכלהו לגמרי אבל יכול ממנו מעט וישאר כדי הכשר לזה לא צריך מנהי דלא איתקצא לזה מ"מ י"מ גדולה יש בזה דלפצרת התוספות דלא איתקצא רק כדי הכשר אינו מותר רק לטובל ממנו השיעור היותר מדי הכשר ואף קודם קיום המצוה אבל לנלוות לגמרי אסור אף לאחר קיום המצוה דהלא איתקצא לזה ויחיל עליה קדושה עד כלות המצוה כיון שלא התנה אבל כשהתנה שאינו טרל עצמו ממנו לא חילול עליה קדושה כלל ועדיין דאמרינן צה"ל דף י"ג ע"ב וי"מ דמיקף לאחר קיום המצוה יכול ליקח ע"י ערבה וללנות בהם בשר ופירות ולכלותו לגמרי. והנה ראיתי צה"ר שחייך העברה של המ"א וכתב דהכא בערבה שאינו אלא מנהג לכו"ע

מהני מנהג אומנם זה יכול למרך רק דברי השו"ע אבל המעין צ"י מה שהביא בשם הגה"מ בשם הרא"מ יראה דמיקל אף בערבה שגולב ע"י מנהי וע"כ אנו צריכין למרך דהוא מיייר בערבה שחצירה עם הלולב אחר יום הראשון דמה מהני מנהי אף לשיטת התוספות וכמו שכתבנו. ואפילו אם יומא דמיייר הגה"מ בערבה שחצירה עם הלולב גם ביום הראשון ג"כ יומא מה שכתב התנה עליה מעיקרא דלפער דמיייר אופן התנהי כמו שכתב התוספות והעמיקו הרב בסיומן תרמ"ט ס"ה דהיינו שחצירה שחצירה קודם שיהיה כולו ליום ראשון [דנ"י פסול סוכה או אינו הדבר ואינו יכול למרש שאינו טרל ממנו] ואינו טרל ממנו כל ביה"ש של ליל שני ואילך:

* אתרוג בשביעי וכו'. ובשמיני מותר ולא אמרינן מינו דאיתקצא ביה"ש איתקצא לכולי יומא דהא ביה"ש גופא לא נאסר אלא משום ספק יום שעבר (תוס' ורא"ש): * שהרי הוקצה וכו'. כתב הט"ז שאפילו ביום הראשון קודם שנטלו למיפק ביה"ש איסור מוקצה וי"ל למש"כ צ"י בסוף סימן

שער הציצין

(כ) ובח"א כתב דלא יורקה על הקרקע ולפלא הלא ק"ל דמשמיש מצוה מרקין ואולי כוונתו דלאספה אין מרקין: (כא) דלא חל היאוש של עצלים הראשונים משנעשה חלוש וימינו רשות משאג ליל השני: (כב) כן משמע מהגרא"ה דזו היא הרשעה: (כג) תשובת כ"ח ס"י קצ"ו: (כד) עין בפמ"ג ובלשני שר: (כה) מ"א וס"א:

הלכות לולב סימן תרסה תרסו

קלה באר הגולה

מצוה אסור כל ז"י ובשמיני עצרת מותר: יובחוצה לארץ שעושים שני י"ט של גליות אסור (ד) אף (ג) [ב] בשמיני ומותר בתשיעי (ה) יאפילו חל להיות באחד בשבת [ג] (ו) יויש אוסרים בחל להיות באחד בשבת: ב [ד] הפריש שבעה אתרוגים לז' ימים כל אחד יוצא בו ואוכלו (ז) למחר אבל בימו אסור שהוקצה לכל אותו היום:

הפוסקים

תרסו דיני סוכה ביום השביעי. ובו סעיף אחד:

א משנה סוכה מ"ח

ב שם גמרא
וכר' חיל' בר
אבא ג מפקת
הגמרא שם מ"ו
ד כר' יהושע
כ"ל שם מ"ח ה שם
גמרא וכר'א

א "אע"פ שגמר מלאכול ביום השביעי שחרית (א) לא יסתור סוכתו אבל מוציא הוא את הכלים ממנה (ב) מן המנחה ולמעלה ומתקן את הבית לכבוד י"ט האחרון (ג) יואם אין לו לפנות כליו ורוצה לאכול בה בשמיני צריך לפחות בה מקום (ד) ארבעה על ארבעה לעשות היכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה שלא יהא נראה (ה) כמוסיף: הגה ואלו ואלו לאכול בסוכה אחר התג א"ל לפחות זה דלא נראה כמוסיף (ו) רק יום שמיני. (מנהגים) ואם הוצרך לסעוד (ז) בשאר היום צריך לאכול בסוכה שמצוה כל שבעה יובחוצה לארץ שצריך לישב בה בשמיני (ח) גמר מלאכול ביום השמיני (ט) מוריד כליו ומפנה אותם ממנה ואם אין לו מקום להוריד את כליו ורצה לאכול בה בתשיעי אינו יכול לפחות בה מפני שהוא י"ט ומה יעשה להיכרא יאם היתה קטנה (י) שאסור להניח בה הנר בשאר הימים (יא) יניחנו בה ואם היא גדולה שמותר להניח בה הנר ימכניס בה קדרות וקערות וכיוצא בהם כדי (יב) להכיר שהיא פסולה ושכבר נגמרה מצותה:

שערי תשובה

אסמי דעמיה מנייה ט"ו: (ג) בשמיני ט"ו העלה דאם נפסל בשמיני יש להקל ע"ש:

למעשה ז"ע ובשנה"ג פסק בקצת דמות דעת הט"ו נראה דאסור ונראה להקל עכ"פ נפסל ע"ש: [ג] ויש אוסרים כו'. ועיין בא"ר שלפת האורץ יש להקל דעת ר"י וכ"כ בספר אמרל כו' ובהגמ"י כתב נהגו להוציא עוקץ האתרוג בשביעי ותו לא ש"ך הכנה: [ד] הפרס ו' אתרוגים כו'. ועיין בט"ו מ"ש על דברי הג"א ועי' בספר רב משולם מלקוטי הח"י ו"ל ס"ס א' שכתב שט"ם הוא בהג"א ונתחלפה הכ' ב' וכן ולא אגדה ז"ל ולא אגדה כו':

באור הלכה

סימן זה בשם הג"א עבדים להושענא ולא אגדה למיפק ביה שרי בהגהה דהומה לאו מילתא היא דשם ר"י שלא עבד המעשה שיש לו לעשות לא אקני דעמיה מנייה וכו'. וכתב כמה אתרוגים דשנה מה [המאמר מרדכי והלש"י שדר וש"א] דט"ם הוא בהג"א וז"ל ולא אגדה"ה וכו'. וכן הוא לעיל בסימן תרנ"ג בשו"ע והאמת אחס דכן הוא באור זרוע גופא שממנו מקור הדין של הג"א וא"כ יש ראייה להיפך שאפילו עשה האגדה כ"ו שלא הגבירה לנאח ב מקרי הומה בעלמא ומותר לאכלו:

ליום אחד (א) אינו אסור אלא ליום א' בלבד עד הלילה: (ד) אף בשמיני. דהוא ספק שביעי. והנה הט"ו העלה דאם נפסל יש להקל בשמיני אבל בקרבן נתנאל חולק עליו וכ"כ במידו"ש הריטב"א להסמיר: (ה) ואפילו חל להיות וכו'. ולא אסרינן ליה מטעם הכנה כיון שכבר (ב) היה בעולם ולא נעשה בו מעשה: (ו) ויש אוסרים. ס"ל דגם זה ש"ך הכנה כיון שהיה אסור ביומו ועיין בא"ר שכתב דלעת האורץ יש להקל שרוב פוסקים החירו: ב (ז) למחר. לאו דוקא וה"ה

בליה מותר ובשיטת ריב"ז מחספס א"ך דינו לענין ביה"ש:

א (א) לא יסתור סוכתו. דהא (א) כל היום מוצנו לישן ולשנן שם ואי אילקע ליה סעודתא צריך לאכול צוה: (ב) מן המנחה. קטנה נמי ריטב"א: (ג) ואם אין לו לפנות וכו'. ר"ל שאין לו מקום אחר לאכול וצריך לאכול ביו"ט האחרון בסוכה עכ"פ צריך לפחות זה ונראה דהיינו קודם שקיעת החמה דפן יודמן לו עוד לאכול צוה: (ד) ארבעה על ארבעה. דאע"ג דאחר פוסל בשלשה טפחים מ"מ (ג) אין ההיכר כ"כ אם לא כשפוחת בפקד ד' על ד' שהוא שיעור מקום תשוב: (ה) כמוסיף. אבל מוסיף ממש (ג) לא נקרא לעצור עליו משום כל מוסיף כיון דאינו מתכוין לשם מנוח דשלא חזמו בעי כונה להוסיף לכו"ע כמו שכתבנו לעיל בסימן תרנ"א ס"ד: (ו) רק ביום שמיני. מפני שהוא סמוך לחג: (ז) בשאר היום. אפילו (ד) צין השמשות: (ח) גמר מלאכול ביום השמיני. היינו (ה) שאין דעתו עוד לאכול כלל היום [דל"ה] אם אילקע בשבת צריך לעשות (ו) סעודה ג' בסוכה דכל היום צן חיוצ סוכה משום ספיקא דימחא: (ט) מוריד כליו וכו'. היינו (ו) מן המנחה קטנה ולמעלה [דשמיני לנני מו"ל הוא כמו יום שביעי בא"י] וקודם לזה אין נראה שעושה כן לכבוד יו"ט ועיין בסוף סימן תרס"ו ובש"ס שם: (י) שאסור להניח בה הנר. כלעיל בסימן תרל"ט ס"א ע"ש צמ"ב: (יא) יניחנו בה. עיין בפמ"ג שמתחפף אם יניח זה בשמיני או אולי דוקא בתשיעי דשמיני ספק שביעי הוא לדין וכן מלמד בספר מאמר מרדכי שלא יניסם זה נר וקערה בשמיני דאולי יוצרך לאכול זה וא"ל לו לפסולה אמנם בפסקי הרא"ש מלאכי נהדיח בשמיני ואולי כוננו ג"כ בסוף שמיני: (יב) להכיר בה שהיא פסולה. המחבר נקט לשון הרי"ף בסוף סוכה ועיין שם צר"ן וצרמב"ן דאין הכונה שפסולת בך אלא ר"ל שעושה היכר לפסולה שאינו יושב בה בתורת סוכה והוא ועיין לעיל בסימן תרל"ט צמ"ב סק"ו ובשער הארץ שם:

והנה

שער הציון

(א) פוסקים: (ג) ר"ל דוקא בזה שלא היה בעולם ונעשה בו מעשה שטולד בשבת וכו' מקרי הכנה משא"כ הא שלא נעשה בו מעשה לא צריך אדם ולא כדי שמים אלא הדבר בא ממילא ע"י הזמן לא מקרי הכנה: (א) רש"י: (ב) ובמי' הריטב"א חוץ דלהיך נקט ד"ע לומר אף כשאין נפסלת באר כגון שיש ד' דפנות ושאר עדיין הכשר סוכה כבסימן תרל"ג ס"ב בהג"ה אפ"ה כל שפרך בפקד בשיעור ד"ט מקום תשוב הכירה היו ולא נראה כמוסיף ע"ש: (ג) אתרוגים: (ד) אתרוגים: (ה) מ"א: (ו) מ"א לקמן בסימן תרס"ו וש"א: (ז) פמ"ג ועיין צמ"ב שרואה למעשה לחוש לדעת רש"י ע"ש ולא העתקתיו מפני שכתב הגר"א דכל הפוסקים פירשו הפוסקים כהרי"ף ודלא כרש"י וגם כמה אתרוגים כתב דכונת רש"י ג"כ כהרי"ף עיין בפק"ו ובמאמר מרדכי ע"ש:

תרסז סוכה ונויה אסורין גם כל שמיני. ובו סעיף אחד:

א * סוכה (א) ונויה אסורים (ב) גם בשמיני ובחוצה לארץ שעושים שני י"ט אסור גם בתשיעי שהוא ספק שמיני ואם חל שבת במוצאי י"ט האחרון של חג ינוהגים שלא להסתפק מני סוכה (ג) עד מוצאי שבת (ד) יושב מתיריים: הגה יש שנהגו כשהיו יולאים מן הסוכה היו אומרים יהי לזון שזוכה לישב בסוכה של ליתן (כל ט) ואסור להכין ב"ט (ה) לצורך ליל י"ט (ו) ולכן אסור להעמיד השלחנות והספסלים צדי לצורך הלילה דהוי (ה) [ה] הכנה. (הגהות מיימוני ומהר"ל):

תרסח סדר תפלת ליל שמיני ויומו. ובו ב' סעיפים:

א (ה) (א) ליל שמיני (ב) אומר בתפלה ותתן לנו את יום (ג) שמיני (ז) [ה] א"ח העצרת הזה: הגה ולנו נוהגין שאין אומרים חג בשמיני (ד) דלא מצינו בשום מקום שנקרא חג אלא אומרים יום

באר היטב

(ה) הכנה. עמ"ל שכתב דוקא לסדרן אסורו אבל להעמיד מותר מפני כבוד יו"ט אבל שאר הכנות אסורים וכ"כ במנהגים הלכות פסק דאסור להביא יין מיו"ט לחצירו. וגם במהר"ל אסור לחפש הס"מ משנת ליו"ט משום הכנה מ"א ע"ש:

(ה) ליל. אסור לקטוע סעודה מן המנחה ולמעלה ולא כאותן שאוכלין ושותין ומשתכרין עד שאין יכולין לקדש בלילה מ"א: (ז) חג העצרת. רש"ל בתשובה כתב לומר את יום שמיני עזרת חג הזה וכן הסכים הט"ו ע"ש. ועיין בתשובת דת יעקב סי' ע"ח וקמ"ז

והנכרות על סמן המקרא נחסדו מ"מ מה שאינו נזקק המקרא עדיף עפי לשון בני אדם בתפלה ע"ש ועיין בא"ר ובאר יעקב מ"ש מה ועיין ברי" מה שא"ל מחשבו כנה"ג ח"ב וזו המקור דף תפ"א וזכר יעקב סימן ע"ח וסי' קמ"ז דס"ל כהרמ"א שא"ל חג וביר"י השיג עליהם מדברי כל הפוסקים הראשונים וכן משמע ממכתב סופרים פ"ט ה' ג' וע"ש בשו"ת דרכה שמהל בדרך רב עמרם כתוב את יום שמיני חג העצרת הזה ועיין ברי" בשם ב"י דמי שטעה בתפלה ערבת של ליל ש"ע ואמר את יום חג הסוכות הזה ועקר רגליו יאל דיעבד וביר"י מולק עליו והביא ראיות דלא יאל ומחזירים אותו דודאי האומר חג הסוכות על סוכות ממח נחמן ולא על ש"ע דאשכחן שכלל חג הסוכות דהא גם מה דקאמר עד השתא בתפלה על חג הסוכות

משנה ברורה

א (א) ונויה. היינו כשעושה צמיני פירות שחלה בה לני ואם עיטרה בסדינין המצויין נוהגין להורידן לבית מפני חשש גנבים או גשמים ועיין לעיל בסיומן תרל"ח סוף ק"ב: (ב) גם בשמיני. דאלו

(ה) מתרמי סעודה צדין השמשות צני למיכל צוה ומנו דאיתקאלא הכנה (א) ואפשר לז' צא להודיע אלא שנהגו כך ולא מדינה אלא שנהגו כן (ב) מה"ט: (ג) עד מוצאי שבת. דכיון דביו"ט אסור אס' יסתפק בשבת מקרי הראשונה להקל כה"ג מתירין דכאן: (ד) ויש מתירין. דמאזיה טעם נאסור (ד) אי משום דשבת ויו"ט הם כחדא הא קי"ל דשמי קדושות הן ואי משום הכנה מה הכנה יש כאן: (ה) לצורך ליל יו"ט. של שמחת תורה דספק חול הוא וממלא יו"ט מכין לחול ופרטי דין זה עיין לעיל בסיומן תק"ג. ואסור להביא יין (ה) מיו"ט לחצירו ובשעת הדחק שלא ימלא בלילה בקל (ו) מותר להביא יין וכן מים מיו"ט לחצירו רק שצריך להביא בעוד יום גדול (דלא מוכח מילתא דאפשר לזרין עדיין לצורך היום) וגם לא יביא כדרך שנושא בחול רק ישנה ומ"מ לצורך חול אין לנו ראייה להחיר דיו"ל דוקא לצורך מזה מותר ולכן אין מצינין המטות משנת לחול [ח"א] ולכן אסור לחפש הס"מ (ו) משנת ליו"ט (דהיינו להעמיד הס"מ בפרשה שיקראו סי' ח' שכתב ג"כ מהירושלמי דמור"ק והפכתי חגים כו' וממתיני דבכורים מערבת עד החג והר"ן נגדירם מביא ירושלמי שכל תורה אינו נקרא חג כ"א כל בני אדם מ"מ אף שהתפלות והנכרות על סמן המקרא נחסדו מ"מ מה שאינו נזקק המקרא עדיף עפי לשון בני אדם בתפלה ע"ש ועיין בא"ר ובאר יעקב מ"ש מה ועיין ברי" מה שא"ל מחשבו כנה"ג ח"ב וזו המקור דף תפ"א וזכר יעקב סימן ע"ח וסי' קמ"ז דס"ל כהרמ"א שא"ל חג וביר"י השיג עליהם מדברי כל הפוסקים הראשונים וכן משמע ממכתב סופרים פ"ט ה' ג' וע"ש בשו"ת דרכה שמהל בדרך רב עמרם כתוב את יום שמיני חג העצרת הזה ועיין ברי" בשם ב"י דמי שטעה בתפלה ערבת של ליל ש"ע ואמר את יום חג הסוכות הזה ועקר רגליו יאל דיעבד וביר"י מולק עליו והביא ראיות דלא יאל ומחזירים אותו דודאי האומר חג הסוכות על סוכות ממח נחמן ולא על ש"ע דאשכחן שכלל חג הסוכות דהא גם מה דקאמר עד השתא בתפלה על חג הסוכות

א (א) ליל וכו'. אין לקטוע סעודה (ה) מן מנחה קטנה ולמעלה וכלעיל בסיומן תקכ"ט ס"א בזה"ה כדי שיאכל בלילה למיאוץ ולא כאותן שאוכלין ושותין ומשתכרין עד שאין יכולין לקדש בלילה: (ב) אומר בתפלה וכו'. ואם שכת ואמר את יום חג הסוכות הזה ועקר רגליו יאל רק שצריך לחזור יום גדול (דלא מוכח מילתא דאפשר לזרין עדיין לצורך היום) וגם לא יביא כדרך שנושא בחול רק ישנה ומ"מ לצורך חול אין לנו ראייה להחיר דיו"ל דוקא לצורך מזה מותר ולכן אין מצינין המטות משנת לחול [ח"א] ולכן אסור לחפש הס"מ (ו) משנת ליו"ט (דהיינו להעמיד הס"מ בפרשה שיקראו סי' ח' שכתב ג"כ מהירושלמי דמור"ק והפכתי חגים כו' וממתיני דבכורים מערבת עד החג והר"ן נגדירם מביא ירושלמי שכל תורה אינו נקרא חג כ"א כל בני אדם מ"מ אף שהתפלות והנכרות על סמן המקרא נחסדו מ"מ מה שאינו נזקק המקרא עדיף עפי לשון בני אדם בתפלה ע"ש ועיין בא"ר ובאר יעקב מ"ש מה ועיין ברי" מה שא"ל מחשבו כנה"ג ח"ב וזו המקור דף תפ"א וזכר יעקב סימן ע"ח וסי' קמ"ז דס"ל כהרמ"א שא"ל חג וביר"י השיג עליהם מדברי כל הפוסקים הראשונים וכן משמע ממכתב סופרים פ"ט ה' ג' וע"ש בשו"ת דרכה שמהל בדרך רב עמרם כתוב את יום שמיני חג העצרת הזה ועיין ברי" בשם ב"י דמי שטעה בתפלה ערבת של ליל ש"ע ואמר את יום חג הסוכות הזה ועקר רגליו יאל דיעבד וביר"י מולק עליו והביא ראיות דלא יאל ומחזירים אותו דודאי האומר חג הסוכות על סוכות ממח נחמן ולא על ש"ע דאשכחן שכלל חג הסוכות דהא גם מה דקאמר עד השתא בתפלה על חג הסוכות

שער הציור

(ה) גמרא: (ב) דאין מצינ ימדין גם בשמיני: (ג) מ"א: (ד) ב"י: (ה) מ"א: (ו) ח"א ע"ש טעמו: (ז) עיין בש"מ דה"ה מיו"ט לשנת ועיין בחידושי רע"א: (ח) פשוט: (ט) פמ"ג דה"ה: (ה) מ"א ועיין בפמ"ג שכתב דלפי מה שהסכים המ"א לעיל בסיומן תקכ"ט ס"א ה"ה בשמיני עזרת ג"כ אסור קודם שמחת תורה מני ולמעלה. ועיין שם בזה"ל שכתבו דאין דין זה צריך לבטל עונג יו"ט מי שהוא תלך ללכול מפני חשש למיאוץ דיו"ט שני. ומ"מ שדאי יש ליהרר שלא ללכול ולהשכר הכנה עד שיהא אכילה לילה עליו למשא וכ"ש אם יוכל ללבע ליד צול מנות קידוש ע"י שכתבו:

א מותר דרבי יוחנן סוכה מ"ו דמינו דאיתקאלא למנחה ללכול זה בין השמשות אי מתרמי לי סעודה איתקאלא ללכול וימלא ב טור בשם אביו ה"ה"ש וכ"כ הח"ו ב"ה ג' שם וכ"כ התוספות בסוכה י':
א גרימא סוכה מ"א וכפירוש התוספות וה"ה"ש שם

הלכות לולב סימן תרסח

קלו באר הגולה

שמיני עשרת. (מנהגים) יבוחצוה לארץ" (ג) [ב] אוכלים בסוכה (ה) בלילה וביום (ו) מפני שהוא ספק שביעי (ז) [ג] (ז) ואין מברכין על ישיבתה ומקדשין (ח) ואומרים יזמן: ב * שחרית מוציאין ג' ספרים (ט) וקורין בא' מוזאת הברכה עד סוף התורה (י) ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים (יא) לעשות ובשלישי ביום השמיני עצרת ומפטיר ויהי אחרי מות משה. ובמקום שעושים שני י"ט אין מוציאין ביום הראשון אלא ב' ספרים וקורין באחד יחמשה בפרשת ראה (יב) * מכל כספא דתלמודא ובריתא בתגילה ל"א ד משה מגילה כ"א * (י) ומחילין לטולס עשר תפסר לפי שהוא זמן אקסיה ומתנות עניים כי"כ העור וכן ראיתי טעוין

שערי תשובה

ממש נמכין ע"ש: [ב] אוכלים. עצה"ט ועי' ג"כ ח"א סי' מ"ס שהכריע שאין ישינים ומח"ב הביאו וי' שאין רא"י מהש"ס אך מהר"ל כי"כ וד"מ כתב שכן נוהגין וזא"ר כתב דלאגודה חולק וכן דעת הב"י ע"ש ועי' גרי"י דשוליו א"י שהם בחול כבדי שלא לזלזל ביו"ט שני זרימין לישב עם עצה"ב ויחמרו ביום לזין עמם שאין עושים משום מלאה וישן בבת שיעשה לו איהא אמתלא (כ"ל) אם הוא באחרת דנהוג לישן גם בליל שמיני וכן עיטוס קתא חזן לסוכה והכל בנעצה ע"ש: [ג] ואין מברכין. עצה"ט ועיין לעיל סי' ר"מ

השמשות נרין לאכול זה דהא מה"ט אסרינן נוי סוכה בנ"י ומה שכתב הגמ"י לישב קתא מה שנהגין ההמונים לאכול רק חצי סעודה בסוכה כדי שיתפללו על הגשם בליל שלם וכו' ע"ש אינה ראייה וגם ואין מברכין. ולכן אין לאכול בלילה עד שתשיבה הגמ"י וכ"כ רש"ל

משנה ברורה

או בסוכה: (ז) ואין מברכין וכו'. דכיון דיוס שמ"ע הוא א"א לברוכי בסוכה דקשיין אהדידי אם יוס סוכה הוא לאו שמ"ע הוא ואם שמ"ע הוא לאו יוס סוכה הוא ומש"ה עדיבין לתומרנא. והסיכמו (יא) האחרונים דאין לאכול (יב) בערב עד שתשיבה אכן דיעבד אם נטל ידיו (יג) ופירן המוילא לא יצרך לישב בסוכה דכבר קיבל שמ"ע נתפלגו ונקדושו: (ח) ואומרים זמן. דשמיני עזרת (יד) רגל בפני עצמו הוא: ב (ט) וקורין בא' וכו'. הכא לא קאמר קורין ה' דלקמיה דזא"י שאין עושין רק יוס אחד יו"ט הלא אותו היום הוא שמחת תורה דלכא קורין זו וזאת הברכה ובשמחת תורה המנהג להוסיף על הקרואים וכלעיל בסיומן רפ"ב: (י) ובשני בראשית וכו'. ולהכי רגילין להתחיל מיד בראשית שלא יארי פתחון פה לשטן לקטרג לומר כבר סימנו אותה ואינם רואים לקרותה עוד [טור]: (יא) לעשות. ומניחין ס"ת השלישית אצלם ואומרים ח"ק: (יב) מכל הבכור. ואזו (טז) מתחילין עשר מעשר אפילו חל בחול מנחי שהוא זמן מעשרות ומתנות עניים אמנם דיעבד אם כבר

באר היטב
מה שהקשה עליו ע"ש. ולבוש כתב כמ"ש הרב"י: (ג) אוכלים. ואין ישינים בסוכה דגבי אכילה איכא היכרא דהא אין מברך משא"כ בשניה דליכא הכירא מדרבנן. ומה"ט ממנהיג לאכא אחר הסעודה שחרית מהר"ל ולבוש. יש שאין יושבין זה בלילה וזו יושבים זה ואינו מנהג טור. וכתב המ"א וצמדינתו יש קתא אנשים שנוהגים כך לפי שראו כך מאבותיהם ע"ש. ומשמע בל הפוסקים דלרין לאכול כל אכילות של אותו היום בסוכה ואפילו אחרמי ליה סעודה זין השמשות נרין לאכול זה דהא מה"ט אסרינן נוי סוכה בנ"י ומה שכתב הגמ"י לישב קתא מה שנהגין ההמונים לאכול רק חצי סעודה בסוכה כדי שיתפללו על הגשם בליל שלם וכו' ע"ש אינה ראייה וגם ואין מברכין. ולכן אין לאכול בלילה עד שתשיבה הגמ"י וכ"כ רש"ל

אחרונים (ב) השיגו ע"ו והרבו גרסאות דשמיני עזרת מקרי חג ע"כ אין לנטות ממה שכתב המחבר: (ה) בלילה וביום. אבל לאחר שאכלו סעודתן ביום מנהג העולם שנקטרין מן הסוכה ויושבין בנתיבה מ"א" אבל אי איתרמי ליה לאכול אפילו זין השמשות (ג) לרין לאכול בסוכה: (ו) מפני שהוא ספק שביעי. ומטעם זה (ד) הריבה אחרונים מלדין לרין ג"כ לישב בסוכה וכן הוא ג"כ דעת הגר"א (ה) יש אחרונים שקובצין שאין כדאי לישב בסוכה בשמ"ע לא ביום ולא בלילה דעושה אותו כחול (ו) דנשלמא גבי אכילה לא מנכר שכן דרך ב"א לפעמים לישב בל סוכה אפילו שלא לשם מלאה (ז) משא"כ בשניה. ומנהג העולם להקל בשניה. ודע לדעת הפוסקים שקובצין דאין ישינים בסוכה בשמ"ע (ח) י"א דה"ה דאין אוכלין אז פירות וה"ה פה פחות מביטלה בסוכה. כללו של דבר כל דבר שא"צ לברך עליו ברכת לישב בסוכה בשאר ימי סוכה אין אוכלין בסוכה בשמ"ע (ט) יש מקילין בזה וכן מסתברא דנאכילת פירות וכו"ג דברים שאין חייבים מזל הדין (י) יכול לעשות בשמ"ע כמה שירצה בציט

שער הציון

(ב) הט"ו והגר"א והבכור שור וכן היא בגמ"י יוסף בשם סדר רב עמרם גאון כמ"כ בשו"ע: (ג) מ"א וש"א ועיין במ"א שהאריך לספור דעת הוהגים שלא לאכול בסוכה בליל שמיני עזרת רק ביום וכן סתמו כל האחרונים כשו"ע [עין בלבוש וסידור ר"י עמדין וזה"ל וסולתן שלמה ובכורי יעקב וספר הלכה ברורה] דחייבו הוא זין ביום וזין בלילה: (ד) אף דהמדרבי הביא בשם ראב"ה שאין לישן אף בשמיני בסוכה שלא יהא נראה כמסויף [אבל מוסף ממש לא הו' לכו"ע דהא אחרין ברה"כ כ"ח דשלא בזמנו אינו עובר אלא"כ מתכוין להוסיף לשם מלאה והכא הלא עושה רק מטעם ספק שמה הוא שביעין כתב הב"י מדסתמי שארי פוסקים ולא חילקו בזה משמע דלא ס"ל כן וכן דעת האגודה כהב"י ועיין בא"ר שכתב דלהכי העמיס הלבוש שלא לישן בסוכה משום דלא ראה דברי האגודה ומוכח שם דעמו דקדור לדינא כהב"י וכ"כ בצבורי יעקב וכ"מ מהלכה ברורה וכן הוא דעת הגר"א כמו שמוצא בשמו ב"א ובמע"ר דחייב לישן בסוכה גם בשמיני עזרת כמו לענין אכילה ועיין בצבורי יעקב שהביא בשם הרשב"א ר"ה דף ט"ו שכתב בפירוש שישנים בשמיני עזרת בסוכה: (ה) ד"מ ולבוש וזה"ל ות' נדע ביהודה ועיין בשע"ט: (ו) כ"מ מד"מ שזה הוא טעמו ודעת המתמירים שרין לישן בסוכה ס"ל דגבי שניה ג"כ הוא כמו אכילה שדרך לעמים לישן בל סוכה אף בשאר ימות השנה שלא לשם מלאה כמו לענין אכילה [א"ר]: (ז) וצמדינן בשם ראב"ה טעם אחר להתמיר משום דנראה כמסויף על המזהר דנשלמא גבי אכילה בזה שאינו מברך כמו ב' ימי הסוכה איכא היכרא דאין המתמיר בשניה משום דלית ביה הכירא וכי"ל בס"ק ו' וז"ל קאמר דה"ה בל דבר שאין מברכין עליו ליכא הכירא משא"כ לטעם שכתבנו בפנים והוא מד"מ לדעת הטור דבדבר אכילה אין נראה עשושה אותו כחול אין נ"מ זין דבר שמצרכין עליו בשאר ימי סוכה או לא: (ט) מחליתן השקל ככתב דלפטר לחלק ביום שפירות כולם מן א"ר והלאה הפלילו כולם על שעתו ועל מאמרו בענין זה והשיגו עליו לכך לא העתקתי כלל דעמו בענין זה: (י) והטעם דכיון דבכורי יעקב: (י) בכורי יעקב: (יא) רש"ל ובי"ח ולבוש וא"ר וזמנא משה וזהר שלום וצדי ישע ומור וקאיעה ודלנא כמ"י ששהאריך בזה להקל ולחו האחרונים כולם מן א"ר והלאה הפלילו כולם על שעתו ועל מאמרו בענין זה והשיגו עליו לכך לא העתקתי כלל דעמו בענין זה: (יב) והטעם דכיון דעדיו מיוס שפיר הוא וזמנא משה וזהר שלום וצדי ישע ומור וקאיעה ודלנא כמ"י ששהאריך בזה להקל ולחו האחרונים כולם מן א"ר והלאה הפלילו כולם על שעתו ועל מאמרו בענין זה והשיגו עליו לכך לא העתקתי כלל דעמו בענין זה: (יג) כן צ"ל המהר"ש א"ר דברי המ"א הם ולענין אם מותר לו לאכול יומא אינו מוטל [שם במהר"ש] אכן אם הוא בחול רגע שעה שקודם ליה"כ דהוא נדאי בין השמשות אפשר דיש להמיר לאכול יותר אחרי שכבר בירך המוילא. [עין במ"א שכתב שמתפק לענין מיה"ש ומה שכבר בירך ברכת המוילא אפשר לכו"ע אין להתמיר לעכב מלאכות]: (יד) גמרא: (טו) מ"א וש"א:

הערות והארות: (1) עיין סי' תצ"ו ס"ג ובמ"ב שם לענין בן א"י בחול בדברים שבצנעא:

הבכור 'ואם הוא שבת קורין (יג) ז' ומתחילין (ה) [ד] עשר (יד) תעשר. והמפטיר קורא בשני ביום השמיני (טו) עצרת ומפטיר במלכים יוהי ככלות שלמה ומחזיר הספרים ואומר קדיש (טז) ומכריז משיב הרוח ומוריד הגשם (*):

תרסט סדר ליל שמחת תורה. ובו סעיף אחד:

א במקום שעושין שני י"ט ליל תשיעי מקדשים ואומרים זמן ולמחר מוציאין ג' ספרים וקורין באחד "וזאת הברכה (א) עד סוף התורה (ב) ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים (ג) לעשות ובשלישי קורא המפטיר כמו אתמול יומפטיר ויהי אחרי מות משה: הגה וקורין י"ט האחרון (ה) [א] (ד) שמחת תורה לפי (ה) ששמחין ועושין זו סעודת משחה (ו) לגמרה של תורה (ז) ונוהגין שהמקיים התורה והמתחיל גרשמים נודרים נדבות (ח) וקוראים לאמרים לעשות משחה (טור) ועוד נוהגין במדינות המנהג

באר היטב

במשחה סימן ק"ח וז"ל ולבש. ומ"מ נ"ל דאם אכל לאחר חפלה ערבת מצע"י לא יצרך ליטב צבוקה דכבר קיבל ש"ע בחפלתו ובקידוש מ"א. וז"ל חולק עליהם וממסים מאן יהיב לן משופרי שופרי ואכלין בזה שעה צבוקה רק שאין מצרכים ליטב צבוקה כלל ע"ד ברור עכ"ל ע"ש: (ה) עשר. ואזו מתחילין עשר אפי' חל בחול מפני שהוא זמן מעשרות ומתנות עניים מנהגים ועיין כנה"ג: (א) שמחת תורה. ולכבוד התורה מותר לרקד ב"ט אצל לגמר מוגמר אסור מהר"ק. וכ"ש דאסור להצטיר פולוו"ר להשמיע קול לשמחה וכן ראיתי שמינו הגדולים אשר בחרן מ"א. ומ"מ מותר לקבוע פולוו"ר בנר אעפ"י שגורס שהנר יכבה מחמת זה כ"כ הבאר היטב

משנה ברורה

בראשית אצל חתן תורה לא יקרא פרשת חתן בראשית והטעם כיון דליכא הפסק צריחם (א) ש"ך פגם לס"ת הראשונה שיאמרו פסולה היתה וכן קורא מיד בשניה וכו' בזה צבוקה צב"כ אצל מי שקרא חתן תורה צב"כ"ג זו ודאי שמוחר לקרות חתן בראשית צב"כ"ג אחרת. וכמו צב"כ"ל שבהן או לוי יכול להיות חתן תורה או חתן בראשית: (ג) לעשות. ומניחין ס"ת השלישית אצלם ואומרים ח"ק: (ד) שמחת תורה. כתב הא"ר שצ"ת לילה ויום י"ט להצטיר נדרים צב"כ"ג לכבוד התורה" שמוציאין. כתבו הפוסקים שצ"ל שמחת תורה יקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום שמה הוא זמנה: (ה) ששמחין. ולכבוד התורה (ד) מותר (ה) לרקד ב"ט אצל לגמר מוגמר ודאי"ט לפור מיני בשמים על הגחלים אסור וכ"ש דאסור (ו) להצטיר פולוו"ר להשמיע קול לשמחה ומ"מ מותר לקבוע פולוו"ר בנר (ז) צעיר"ט קודם הדלקת הנר אע"פ שגורס לבסוף שהנר נכבה עי"ז: (ז) לגמרה של תורה. כדאיחא במדרש שה"ש (ח) וה"ה לגמר מצוה. כתב הא"ר מוציא מהפוסקים דיש לשמוח לרבים בכל מה דאפשר בשמחה של מצוה ודלא כיש שמחין ודוחין אלו לאלו עד שהשמחה נהפך לתורה ח"ו גם מחוץ קדמונין שמחה של מצוה ולכן יש לגמור בהן עכ"ל גם מהר"ק שגורס ש' האריך מאוד שלא לבטל שום מנהג שנהגו לכבוד שמחת התורה ע"ש ולכן רעה עושין בהצטיר מקומות כמה שצטלו מקרוב שלא לעשות משחה ושמחה בשמחת תורה אף גם ששמחין בשאר ימים וכל ימייהם כמגיס וצעו"ה צ"ח כבוד התורה גרס זה שהמורה מונחת בקרן וזית ואין דורש ואין מצקש ומי יתן ישיב וירחם שבר ב"י צ"ב [בכורי יעקב]: (ז) ונוהגין וכו' נודרים נדבות. וצימיו המנהג של העולים נודרים נדבות כר"י בהמ"ד ולהחזיק לומדי תורה: (ח) וקוראים לאחרים וכו'

שער הציון

(א) כ"מ מנה"ג: (ב) כן העלו בא"ר ופמ"ג: (ג) צבור יעקב וכתב דלפי' כשאין להם רק ס"ת אחת שקורין זה חתן תורה וחתן בראשית ומפטיר לכאורה הס"ת יכול להיות גם חתן בראשית דלא ש"ך פגם ס"ת ומשום צרכה לצטלה ליכא דהא גם בקורא חזות הברכה ואח"כ ח"ת מצדן צ"פ ואף ע"כ מותר לכו"ע ולדינא ל"ע עכ"ל: (ד) מ"א בשם מהר"ק: (ה) ולכאורה ה"ה דמותר למקד כף אף קד נמי [א"ל]: (ו) ואפשר צמיי נפט חפת ג"כ אסור [פמ"ג]: (ז) ח"א: (ח) ח"א בשם רש"י:

הערות והארות: (1) עיין סי' רפה"ה מ"ב ס"ק י"ח:

ה צריחם
ל"א ו פירש"י
על שם מים
השמיני שנה אף
העם (*) (מנואל
בפי ק"ד וע"ש):
א צריחם מנילה
ל"א ב חו"כ שם
בשם י"א שר הא'
גאון חקן לומר כ'
ועד התלמוד שם
וכ"כ העור בשם
הירושלמי ושכן
המנהג

דליל ש"ע אסור חווג וצרי' בשם הרמ"ז כתב דלכ"ל חו"ל גם בש"ת אסור ע"ש מלחא בטעמא: [ד] עשר. עשה"ט ועיין בשערי אפרים ועיין בשו"ת פמ"א ח"א ס"ג במקומות שנהגו לומר בש"ע לאחר התפלה למנהג על השמינית אם חל בשבת אין לומר רק שר של יום השבת משום טורה צ"ב ע"ש:

[א] שמחת תורה. עשה"ט מ"ש בשם הח"י וע"ש בגוף המשנה שאף לקחת מהר"א קפסלי שהביא בנה"ג שחקין צבירי שלא יקיים התורה אלא על משום שצביר אין זה מונע האם הלא ממנה זו כי במקום שצבירי משנה

פירך אדעתא לקרות כל הבכור א"י לחזור דה"מ בהלכות קה"ת: (יג) שבעה. ואם קיים הפרשה במשנה לא יאמר קדיש וחזור ויקרא ב' עולים או עכ"פ עולה אחד לבד המפטיר ואם אמר קדיש כל שלם קילק הספר וחזור ויקרא ויאמר קדיש פעם ב' ואם קילק הספר האחד יקרא עולה אחד לספר השני וישלים עמו פ' עשר מעשר ואח"כ יקרא למפטיר בחזות היום [שערי אפרים]: (יד) תעשר. ומניחין ס"ת השניה אצלם ואומרים ח"ק: (טו) עצרת. ומזכירין נשמות ואומרים אף הרחמים. לבסוף: (טז) ומכריז משיב הרוח וכו'. מנואל לעיל צמיינן ק"ד ע"ש:

מה שנוהגין בחזית מקומות שאחר מנהג של יו"ט ראשון קובעין עמלן לשמות עד מעריב ולפעמים נמשך ד"ז עד שעה ויותר צלילה שלא כדין הוא מפני: כמה טעמים (א) דק"ל צמיינן צ"ט דאם שמה יין כדי רביעית אל יתפולל אף שיכול לרבו עדיון צפני המלך וה"ה אם שמה שאר משקין המשכרין עי"ש בסק"א ואפילו אם שמה שאר משקין שאין משכרין כיון שהגיע ספק חשיכה חל עליו חזות קידוש ואסור לטעום עד שיקדש ואפילו לאחר קידוש הלא מעוכב לכאול מחמת ק"ש של ערבת ואינו מותר רק טעימה בעלמא דהוא מיני פירות או פת כצ"ה ולא יותר אכן יש לחפש עליהם זכות דריש מוכרי אהדי ולא יצאו לשמות חפלה ערבת אצל עכ"פ יש ליזהר שלא לשמות או משקה המשכר ומנואל הכל לעיל בצ"ט ס"ק א' וז': א (א) עד סוף. ומי שקורא פרשה זו נקרא חתן תורה ונהגו למכור פרשה זו ופרשה בראשית וקוים צדמים מרובים (ה) וראוי להדר אם באפשר שיהיו הקוים מוכתרים בחזרה או עכ"פ מגדולי הקהל: (ב) ובשני בראשית. מי שקורא פרשה זו נקרא חתן בראשית (ג) ואף מי שעלה כבר בפרשה אחת הברכה יכול לעלות לחתן תורה או לחתן

הלכות לולב סימן תרס"ט

קלז

אלו להוציא בשמחת תורה ערצת ושחרית (ט) כל ספרי תורה שצביחל ואומרים זמירות ותשכחות וכ"מ לפי מנהגו ועוד (י) נהגו להקיף עם ספרי התורה הצימה שצבה"כ כמו שמקיפים עם הלולב הכל (יא) משום שמחה ונהגו עוד (יב) להרבות הקרואים לספר תורה וקורים פרשה אחת (יג) הרבה פעמים ואין איסור בדבר (מנהגים ורי"צ" ס' פ"ד) עוד נהגו לקרות (ז) [ב] כל הנערים לספר תורה (יד) וקורים להם פרשת המללך הגואל וגו' וצילנה קורים בספר תורה (טו) הנדירים שבתורה וכל מקום לפי מנהגו. עוד נהגו לסיים התורה (טז) אף על קטן העולה אע"ג די"א דדוקא ת"ח צריך לסיים (מדרמי הגהות קטנות) בזמן הזה שהחזן קורא אין לחוש (ד"ע) במקום שאין להם רק ב' ספרי תורה קורין בראשונה וזאת הצרכה ובשניה בראשית * וחזרין ולקחין הראשונה לענינו של יום וכן עושין כ"מ דענין ג' ס"מ ואין להם רק (יד) שמים. (מלא כמוז):

באר היטב

שערי תשובה

עומדים כו' ומשכים הם לפניו יתברך ע"ש: [ב] כל הנערים. עצה"ט ועין בשערי אפרים שער ח' שצביחל כל דיני קריאת התורה כיום על הסדר. נפיעו שאומרים קודם נשמת הממחיל נשמת מלומדי מורשה בחרו הרגיש רזי דרי הלז שמעתי שהוא ט"ס וז"ל הרגיש רזי דדי חלז והוא עפי" מ"ש חז"ל על פסוק דדיה ידיון ככל עת מה דד הזה כו' כך ד"מ כו' עין בעירובין דף י"ד והוא אחת לפני"ד ומדי ראיתי שם הרגשתי עוד בט"ס אשר שם בחרו נחמ נטעו לחי עולם ונפוש והוא ט"ס לפני"ד וז"ל נר מטע לחי כו' והוא ע"ש מ"ש כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שנאמר ועמך כו' נר מטעי מעשה ידי להפארת:

אשר לפני. יחיד שנתמנה בתחלה לחתן תורה ומת לו מת ברגל שחייב להתאבל יכול להפטר ממנינו החתנות ולא ילך אותו היום לבית הכנסת שז"מ דבר שמואל ס' ע"ר. וממר לדת ישמעאלים שחזר לדת ישראל ועשה תשובה כנוה ומן אז והלאה בתורת ה' חפלו ונוהג בשרות הולך תמים ופועל דק כלל אחיו בני ישראל הכשרים יכול להיות חתן תורה תשובת חכם כפי ס' י"ב: (ב) כל הנערים. אחת בירושלמי פ"ה דברכות לא יהיו ב' קורין בתורה א"ר ועירא מפני הצרכה. משמע דאסור לשנים לצרף וז"ע שעושין כך בש"מ מ"א. ועי' בשת"ג גנת ורדים חל"ה כלל ב' ס' ק"ב מה שערער על מנהג זה כתב שמהר"ל יש מקומות שנהגו התינוקות סותרים הסוכה ומצערים אותה בש"מ ונוחמים טעם להחיר וז"ל מיחה בדי כשהיימי נער מלמדת ב"ט ד"מ. כתב מ"ט מלאכי על קלף שצחי כתב למחות לזרוע פירות לנערים אבל יש במדרש שזה היה אומר המן למלך על היהודים א"כ מנהג קדמון הוא ואולי שראה הבחי צימיו שנהגין ריקות והוללות ע"כ:

משנה ברורה

ביאור הלכה

* וחזרין ולקחין הראשונה וכו'. דוקא אם כבר נגלת למקום הזה שלא יטערו האזר להמחין אבל בלא"ה יותר טוב לגלות אותה שכבר מונחת ולא לעשר על המזוז וליקח ראשונה [מחד משה]:

וכו'. וגם אבל בתוך י"ב חודש (ט) יכול לאכול על סעודת משתה זו: (ט) כל ס"ח שצביחל. אם יש צביח"ג זה רק ס"ח מועטים אין להביא ס"ח מזהב"י אחרת ויש מי שמחיר כי אף שכל השנה אין להביא ס"ח דרך ארעי רק לקציעות אבל בש"מ אפילו דרך ארעי שרי [לדוד אחת]: (י) נהגו להקיף. יש מקיפין ג"פ ויש ו' פעמים כמו צה"ר וכל מקום לפי מנהגו [אחרונים]: (יא) משום שמחה. כתב מהר"ק בשם ר"ה גאון בשורש ט' יום זה רגילים אללנו לרקד בו אפילו כמה זקנים בשעה שאומרים קילוסים לתורה וכו' (י) ולכן יש להמחין צה לרקד ולומר לכתוב התורה כמו שכחו גבי דהע"ה מפוז ומכרכר ככל עוז לפני ד' וכו' משם האר"י ז"ל והעידו על האר"י ז"ל שאמר שהמעלה העלויה שהשיג צאה לו ע"י שהיה משמח ככל עוז בשמחה של מזוה וגם על הגר"א ז"ל כתבו שהיה מרקד לפני הס"ח כלל כמו: (יב) להרבות הקרואים. משום כבוד התורה ועוד כדי שיזכו כולם בשמחת התורה. ונהגין לקרות שנים בש"א או כהן עם כל ההנאים ולוי עם כל הלויים ויש מפקפקין ע"ז וא"ר מיישב המנהג ומ"מ (יא) נכון הדבר לכמה שאלה יצרך והשאר יכונן ללאת בצרכתו או שאלה יצרך לפניו ויוציא חצרו ואחד יצרך לאחריה ויוציא חצרו וה"ה כשקורין גדול עם כל הנערים הגדול יצרך והנערים ישמעו ואלו בצרכתו כתב הח"א נכון הדבר שיצחקו עשרה אנשים שישמעו בצרכת התורה ויענו אמן כי נוהגים קלות גדול שאין עשרה ששומעים בקריאת התורה: (יג) הרבה פעמים. עד מעונה חלקי קדם אבל משם והלאה אין כופלין שש ממחילין לקרות לחתן תורה [לנפש] והמנהג שקודם שקורין חתן תורה קורין לכל הנערים כדי לחנכם במצות קה"ת מולדן אחר עד מעונה וכ"כ מהר"ל: (יד) וקורין להם פרשת המלאך הגואל. בלבוש כתב שמצרכין אותם ע"פ פסוק המלאך הגואל וכתב צה"ר דמצרכים אותם קודם צרכה אחרונה שלהם וכן המנהג: (טו) הנדירים שבתורה. הם (יג) הפרשיות שרגילין למוכין כלל השנה בפני עצמן וטורדין עליהן כגון פרשת ויתן לך פרשת המלאך פרשת ויחלו פרשת יצרך פרשת מה טובו שאלו נקראו נדרים וכ"מ צה"א ס' רפ"ב ובימינו המנהג לקרות ג' גברי צפ' וזאת הצרכה וצרכין לומר קדיש אחר הקריאה ואין סומכין על הקדיש שאחר עלינו משום דהוי הפסק [דה"ח]: (טז) אף על קטן. אף דכתבנו לעיל בכתב"א דראוי שיהיה המסיים מוכתר בתורה או עכ"פ אחד מתשובי הקהל אבל מעיקר הדין גם קטן יכול לסיים. ועין לעיל בסיומן רפ"ב ס"ג ובצדק יוסף שם: (יז) שמים. ואין נוהגין לעלות לדוכן מפני דשכיחי שכרות [לנפש] וצ"ל כתב שצפרא נוהגין לעלות במוסף ויש עולין בשחרית וכל מקום לפי מנהגו ויזהרו שלא ישמו:

שער הציון

(ט) כצור יעקב: (י) שם וסיים שם שאל יאמר האדם אין זה כצור וכבוד התורה לרקד לפני העם כאחד הרקיס שהרי זה היה מטא מיכל בת שאול שהשיב לה דהע"ה ונקלחתי עוד מואת וגו': (יא) פמ"ג וש"א עוד כתבו שמהנכון שחמשה קרואים יהיו ממחלה אחד אחד כדן יו"ט: (יב) כצור יעקב ולאספקי שלא נעשה שהוא פרשת מטות ע"ש:

הגהות ותיקונים: א) וריב"ש:

הלכות חנוכה סימן תרע תרעא

קלח באר הגולה

הימים היה חנוכה המזכה (מהר"א מפראג) * ונהגין לומר (ח) זמירות ושנחות נסעודות שמרצים זהם * ממלא דמא מ"ק כ"ו (ט) ולא היו סעודת מזוה (מנהגים) י"א שיש לאכול גבינה בחנוכה לפי שהם נעשה בחלב (י) שהאכלה יהודית את האויב. (כל זו ור"י): ג' יאין מספידין בהם אלא לחכם בפניו: הגה (יא) ואין מתענין יום שמת בו אב או אם ותענית חלוס בחנוכה ע"ל סי' תקס"ח סעיף ה' ולענין דדוק הדין (יב) ע"ל בהלכות ר"ח סי' ת"כ בהגה וע"ל סימן תרפ"ג:

תרעא סדר הדלקת נר חנוכה ומקום הנחתו. ובו ח' סעיפים:

- א (א) צריך לזהר מאד בהדלקת נרות חנוכה (ב) * ואפי' (א) עני המתפרנס מן הצדקה (ג) שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק: ב' כמנה נרות מדליק * בלילה הראשון מדליק א' (ד) מכאן ואילך (ט) [א] מוסיף והולך (ה) א' בכל לילה (ו) עד שבכליל אחרון (ז) יהיו באר הגולה

(א) עני. אבל אינו חייב להשחיר עצמו כמו ד' כוסות: (ב) מוסיף. כ"ל דאם יש לו כדי להדליק בכל לילה נר אחד דאין צריך לחזור על הפתחים או למכור כסותו מאחר דיוצא י"ח מן הדין. וכתב המ"א ו"ל דמי שאין לו שמן הרבה יתן בזה שמן כשיעור והמותר יחלק לכולם שאם יעשה לכולם בשוה לא ידליק אפי' אחד כשיעור ואם יש לו שמן צלמנוס ולחצירו אין לו כלום מוטב שידליק

משנה ברורה

שם צמי אנוניוסם טמאם והכל הדין נטות הדין בשמנה ימים אלו (בבית): (ח) זמירות. וה"ה צמישוי בת מ"ח ל"ה אם אומרים שירות היו סעודת מזוה [מ"א בשם מרדכי]: (ט) ואז היו סעודת מצוה. ר"ל צדקו זה וכ"פ הרש"ל והצ"ח כה"ס אומרים וכתב הרש"ל (י) שכל שפועה כדי ליתן שנה למקום או לפרנס הגם או המנוה הכל סעודת מזוה: (י) שהאכילה יהודית. היא היטה בתו של יוחנן כ"ג והיתה גזירה שכל ארוסה תצטל לטפסר תחלה והאכילה לראש האוררים גבינה לשכרותו ותחבה את ראשו וצברו כולם: ג' (יא) ואין מתענין. כ"ל ס"א. ואם עבר והתענה יום שמת בו אצו ואמו או ת"ח צריך לנתיב תענית לתעניתה אחר חנוכה ועיין בדה"ט מה שכתב בזה: (יב) ע"ל בהלכות ר"ח וכו'. שם כתב (יא) שא"א ביום שא"א בו תחנון וכן לקמן בסיומן תרפ"ג ע"ש. אבל לפניהם ולאחריהם נראה דאין להחמיר לענין דדוק הדין עיין לקמן סימן תרפ"ו דלענין הספד גופא הרבה מקילין ואף אם נראה להחמיר כאזה פוסקים דמתמירין בהספד לפניהם וממילא גם דדוק הדין אין לומר עכ"פ לאחריהם בודאי אין להחמיר ויכול לומר דדוק הדין וכו' הפמ"ג. אבלות לכו"ע נוהג בחנוכה. און פטור מנר חנוכה. וכתב צא"ר דאשתו מדליק. ואם הוא מותר לענות אמן יש דיעות בפוסקים עיין צו"ד סימן שמ"א. ונראה דאם אין אשתו עמו והוא יחיד ציב ידליק הנרות לפרסומי ניסא וכלל ברכה [פמ"ג] חרש שאינו שומע והוא מדבר חייב צנר חנוכה דהוא כפקח לכל דבריו [שם]:

א (א) צריך לזהר וכו'. ואחריו צנמא הרגיל צנר הדין לו ציט מ"ח שנאמר כי נר מזוה ותורה אור ופישר"י ע"ז נר מזוה דצנח ומחוכה: (ב) ואפילו עני וכו'. משום (א) פרסומי ניסא: (ג) שואל. על (ב) הפתחים או מוכר כסותו (ג) או משכיר עצמו אבל אינו מחויב בכל זה (ד) רק בשביל נר אחד בכל לילה: ב' (ד) מכאן ואילך וכו'. ואם אין ידו משגת רק לנר אחד בכל לילה לו ולביתו י"א בזה מדינא ושיעורא דשו"ע הוא רק למי שידו משגת להיות מהדר מן המהדרין כדאיתא בגמרא: (ה) אחד בכל לילה. ואם יש לו ט' נרות ידליק כליל שני שמי נרות ואם יש לו י' נרות אעפ"כ לא ידליק רק כליל ב' וכליל ג' לא ידליק שמים (ה) רק אחת [מ"א]: (ו) עד שבכליל אחרון וכו'. ומי שאין לו שמן הרבה יתן (ו) בזה שמן כשיעור והמותר יחלק לכולם שאם יעשה לכולם בשוה לא ידליק אפילו אחד כשיעור. ואם יש לו שמן צלמנוס על כל השמנה ימים ולחצירו אין לו כלום מוטב שידליק בכל לילה אחד ויתן גם לחצירו דהא מדינא א"א אלא אחד כ"ל (ז) ודוקא כשיצרו אינו מצ"ב או שאינו סמוך על שולחנו אבל אם הוא מצ"ב מוטב שיהיה הוא המהדרין: (ז) יהיו שמנה. ואם השמן הוא צדוק (ח) מוטב להדליק צנרות שוה ולהיות מוסיף והולך כמו שכתוב בפנים ממה שדליק בשמן

שער הציון

(י) והביאו בבואר הגר"א: (יא) ואף דנעניינו מלמד הט"ו דיוכל לומר דדוק הדין לחכם בפניו כיון שמספידין עליו לעיל בסיומן ת"כ סיים הט"ו גופא דבחטוכה ופורים יש להחמיר בזה ויד אפרים: (א) פוסקים: (ב) הגר"א: (ג) מאמר מרדכי וא"ר דלא כע"ז וטעמם דיון דליפנין מפסח כמו שכתב הר"ם יליפנין כולי מילתא משם: (ד) אחרונים: (ה) אח"כ מלחא צח"ס"י סימן קל"ה שגם דעמו כן: (ו) מ"א וס"א: (ז) ס"א ופמ"ג: (ח) מ"א בכלל קנ"ג ומצות בנין עולם סימן קנ"ד אכן דעמו שם דגילה הראשונה יראה עכ"פ להדליק בש"ן זית אע"ג דלאח"כ לא יוכל לקיים להיות כמהדרין מן המהדרין בשאר לילות לא דחין מזוה החציה בשעתה ממה שע"ז לא יוכל אח"כ לקיים מזוה מן המוזהר יותר ע"ש:

הגהות ותיקונים: א) כ"ס:

הלכות חנוכה סימן תרעא

ג. חוספות שם
 ויכח העור * אר"ל
 כמו שמפרש רמב"ם
 טו"ר דגמלא שם
 דבר מ' שמהנה
 הפשוט
 כספר
 שישו כל אש
 הנה מדליקין נר
 ח' גלילה הא'
 ומוסיפין נר בכל
 לילה ואפילו אם
 רבם בני הבית ד' מימלא דרב הנה שם כ"ג ה' מימלא דרבא שם

שמנה יואפילו אם רבים בני הבית (ח) * לא ידליקו יותר: הגה (ט) * וי"א דכל אחד מצני הבית (י) ידליק * (הרמב"ם) וכן (ג) [ב] המנהג פשוט * ויהיו לימן כל אחד ואחד נרומי במקום מיוחד * כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקין (מהר"א מפראג): ג' נר שיש לו (יא) שתי פיות (יב) עולה לו בשביל (ד) שנים: ד' * "מילא קערה שמן והקיפה פתילות (יג) אם (ה) כפה עליה כלי כל פתילה עולה בשביל נר א' לא כפה עליה כלי אפי' לנר אחד אינו עולה (יד) לפי שהוא כמדורה: הגה ולכן יש לזהר להעמיד הנרות (טו) בשורה (ו) בשוה ולא צעגול (טז) דהו כמדורה (הג"מ בשם סמ"ק) * ומותר להדליק (יז) בפמותות שקורין (י) לאמפ"א (יח) מאחר שכל נר מובדל הרבה מחבירו (ת"מ) סימן ק"ה) ויהיו כשעשים נרות אפי' בשעוה (יט) שאין לדבוק בחד ולהדליק דהו כמדורה

רבם בני הבית ד' מימלא דרב הנה שם כ"ג ה' מימלא דרבא שם

שערי תשובה

בפרטיו ודלא כמ"ש בשערי יצוה כו': [ב] המנהג. ועין בנפנת יחזקאל
 כי י"ז שש מנהג הספרדים שרק צעה"צ מוסיף והולך וכזה שאל אשכנזי
 דר צמח אל ספרדי אינו יכול למחות בדי האשכנזי הדר שם מלהדליק בצימו
 לילה לא ידליקו ב' אנשים בנר דא' לא יהיה היכר כמה נרות מדליקין כמ"ש צה"ה מ"א: (ה) כפה. ואריך שיכפה עליה
 כלי קודם שיהיה שאל ידליקה ואחר כ' יכפה עליה כלי הרי הנרות היו דולקות מקמי הכי כמדורה ולית צה"ו שום מזה וע"י פתית
 הכלי נתקנה להיות כנרות ואריך שמהיה צענה הדלקתם לשם מזה. מהר"א הלוי בספר גן המלך סי' קנ"א: (ו) בשוה. ולא אחד נכנס
 ואחד יוצא ד"מ ומהר"ל: (ז) לאמפ"א. וכזה רש"ל כריך ללמותה צטפה הסמוך לפתח ומחיל מנר האמנעי שהוא הסמוך לפתח ויסבב

ביאור הלכה

זה שהיה הגם משך זמן רב יש צו פרסומי ניסא ושבת יותר להש"ן ועוד
 שמעלין בקודש [גמרא]: * לא ידליקו יותר. עין מ"ב והטעם דלפ"ו
 כשוראין צמח גליל שני שדולקין שני נרות ירגישו בחוספות הנר אצל לדעה
 השניה שמדליקין גלילה הראשונה נר לכל אחד מצני הבית אז אם ידליקו
 גלילה השניה שנים לכל אחד אין כאן הכרה לחוספות הגם כי יאמרו שיש
 הכרה בני בית ולכל אחד אין שם רק נר אחד והיו בשלל הנרות דולקים
 במקום אחד זה אצל זה: * וי"א דכ"א מבני הבית וכו'. עין בביאור
 הגר"א שכתב דגם דעת הר"ף כן הוא מדהבא המימלא דרבה צ"ח אמר
 ר"י וכו'. ולולי דברי קדשו היה אפשר לומר עוד דעת הר"ף דזה לא
 נכנס בגלל מה דק"ל צעלמא דהלכה ככ"ה דביא אחרי דאית מוחלקים
 צענין הלכה אלא צענין הידור צעלמא ולזה הביא מה שאמר ר' יוחנן על
 שני זקנים ומשמע לכאורה דהיו צימו שכתב נפקא צעלמא דהלכה ככ"ה
 ואפי' וכן אחד עשה ככ"ה. אכן מדלא הוזכר ד"ו בשום פוסק אין ללרר
 ד"ו להלכה כלל ולא כתבתי רק לעורר לב המעינים * ויהיו ליתן וכו'.
 דבאופן זה גם החוספות מודו שיכולין להדליק יותר [הגר"א בשם ד"מ]:
 * כדי שיהא היכר וכו'. היינו צמח שניחוסף הנרות כן מוכח מה"א
 צ"ג ודעת מה"א בפק"צ דאפילו גלילה הראשונה יש לזהר מה משום לא
 פלוג כמו שכתב שם הפמ"ג: * מילא קערה שמן והקיפה פתילות. וה"ה
 כשהקיף נרות צעגול עד שע"י יוכל להתחבר הלכה ג"כ דינא הכי:
 * ומותר להדליק בפמותות. עין מ"ב וכמה האחרונים בשם רש"ל דף

[ח"א] וכן נוהגין העולם: ד' (יג) אם כפה וכו'. שע"י אין מתחברים כל הפתילות יחד (יח) ודוקא כשכפה ואח"כ הדליק אצל אם הדליק
 ואח"כ כפה כריך לנכות ולככות כגלי ולחומר ולהדליק: (יד) לפי שהוא כמדורה. שמתחברים כל הלכה יחד: (טו) בשורה בשוה. היינו
 (יט) כשעוה אחד נכנס ואחד יוצא ג"כ אינו דכאי (כ) שלא יצא לעשות צעגול: (טז) דהו כמדורה. ואם יש הפסק מחיה בין נר לנר
 וכרחק (כא) אצבע ציניה מותר ואפילו לא כפה עליה כלי וכן נוהגין דדוקא בקערה שאין שום הפסק בין נר לנר [ח"א]: (יז) בפמותות.
 של נחושת (כז) העשויין קנים קנים יואין סביבות צעגול שהקנים חלולים ומחיתם כל קנה מפסיק צינו לבין חבירו: (יח) מאחר שכל
 נר מובדל הרבה וכו'. משמע מלשון זה (כג) דחמרי צענין דהיינו שיהיו ג"כ מובדלים הקנים אחד מחבירו לצד מה שיש לכל קנה
 מחיה צפני עממה ועין צ"ח שכתב דדי צחצח אצבע. וה"ה כשמדבוקין נרות עשוה צחצח (כד) יראה שיהיו מרווח אחד מחבירו
 עכ"פ כשיעור אצבע: (יט) שאין לדבוק ביחד ולהדליק. אפילו להדביק שנים ביחד (כה) אסור וכ"ש ד' או ה' דודאי נראה
 כמדורה

שער הציון

(ט) פמ"ג בסיון זה: (י) כ"מ בפמ"ג בסיון תרע"ו צ"א: (יא) רמב"ם: (יב) ונאסר זה יקרא עליהן שם מהדרין ולא מהדרין: (יג) רש"י:
 (יד) צ"ח: (טו) פמ"ג: (טז) היינו אף דעס הג"ה הוא כדי שלא יעשו לומר דרביי הנרות הוא ממנה צי אדם ולא מן הסופה וזה לא שייך גלילה
 ראשונה דאין מדליקין צ' מ"א נר אחד מ"מ משום לא פלוג יש לזהר אף גלילה הראשונה ועין צ"ח שחולק על המ"א ודעמו דגלילה הראשונה יש להקל
 ובשעת הדחק נראה דיש לסמוך ע"י: (יז) ומ"מ איחא לדינא דשע"ר דעוה בשביל שנים לאיש אחד מליל ראשון וזלרן כמו שאמר העור: (יח) פמ"ג וצ"ח:
 (יט) מ"א בשם ד"מ: (כ) כ"ל: (כא) וכן הסכים צ"ח שדי בשעור אצבע מח"א ולא כפמ"ג: (כב) מה"ד: (כג) פמ"ג וי"כ בביאור הגר"א: (כד) פמ"ג
 ומה שכתבתי שיעור אצבע הוא כמו שכתב הא"ר והח"א: (כה) מ"א בשם רש"ל והעמיקו גם צ"ח וח"א:

קלט באר הגולה

ו צרימא כ"א
וכפי' התוס' שם
ז שם צרימא
ח מימרא דרבא
שם ב טור בשם
מהר"ם מרונטורג
י מימרא דרבא
שם ב מימרא דרב⁽²⁾
שם כ"ב ז מימרא
דרבא שם ב כרז
שמואל מדפמי שם
ג טור בשם אבי
העזרי והגהות
מרדכי בשם ר' יקיר

באר היטב

[ג] מ' טפחים.
 ח' לפסוק כח"ק
 זמר ע"ש באורך
 והיא ברשות חייב
 ברשות וגם. דא"כ
 צ"ן זה חייב כגון
 לאו מטעם הג"ל
 ג"ש במח"צ בזה.
 ג"ל לומר דלמטה

ביאור הלכה

בכררת של שבת
לשמות כל ואת
ואמר הקסה קל
האסור צענינו
ז"א כמה שמסין
הוא נדקח מיד
באור זרוע הדיוט
כל כמה אסור
מטובה או י"ט
ועומק השעור
על מהלכות דברי
באור זרוע אלא
לדמיון על פס
וצריך רב אחר
אם לא ירבה כל
להשמש לאורה
עומד על השולחן
אל כל שמיחה
אין כל להשמש
דכל על חטוב
ז"א שמיחה שלא
י"ט ועין פס"ג
ס"א פ"ג"א נ"א

להלן מן הפתח
 יי שתהא וכו'.
 (לח) ימין עדיף

ועוד

מניחה על הפתח
היא למעלה מי"ט
מי ר"ה יש מקור
למטה מי"ט יש
הטור וללא כדעת
מכ' אמה פסולה:

לכתחלה ממקום

ס שס שס
סמ"ק והמכיר
שס ע שס (*) ו"ל
שער ליהוה או
נרות המנורה וכן
הוא במ"ה וד"ק
ס כמו שמצרכין על
הלל דר"ח אפי"פ
שאינו אלא מנהג

בפתח מניחו מימין (לה) וראם הניחו בדלת עצמו יניחנו (ט) [ד] (לו) מחציו של כניסה לצד שמאל: הגה ומיהו זמן הזה שכולנו מדליקין צננים ואין היצר לנני ר"ה כלל אין לחוש כ"כ אם אין מדליקין צנפת הסמוך לפתח (לו) * ומ"מ המנהג להדליק צנפת הסמוך לפתח כמו צימיהס (לה) ואין נשנות אלא א"כ רבים בני היצט שעדיף יותר להדליק כ"א במקום מיוחד מלערב הנרות ביחד ואין היצר כמה נרות מדליקין ומ"מ זיהרו שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה כי אז לא יהיה היצר כלל ואף כי אין היצר רק לנני היצט מ"מ היצר קלם מיהא צני [ה] (לט) * ו"בבה"כ מניחו (מ) בכוחל דרום (מא) (א) (*) דדרום המנורה (מב) ומסדרן ממזרח (מג) (למערכ) (ת"ה) ס' ק"ד צ"י (מד) ומדליקין (ו) [ו] ו"מברכין (בבה"כ) משרש פרסומי ניסא: הגה ואין אדם יולא צנרות של צ"ה (מה) וצריך לחזור ולהדליק (יא) [ו] צנימו (ריצ"ש סימן קי"א) ונוהגין (מו) להדליק צנ"ה בין מנחה למעריב

שערי תשובה

מעשה לא ובמחצ"כ כח' כיון שהרי"ף והרמב"ם השמיטו הא דלמרינן נריך להניח לנטע בו מסתמא דין חטובה כטובה ומיהו וי"כ הרמ"ע בספר אלפסי וזוטא וע"ש שצטור בדרקס כחז דמלוה להניחה מעט למעלה משבעה ספחים ובס' שומר אמונים ס' ה' כתב שיש לו מקום בכתב האר"י ו"ל על מה למקור ע"ש: [ד] מחציו. עצה"ט ועיין בחוות יאיר ס' רכ"ז מ"ש על מ"ש הבי" צנירוס דברי הסמ"ק ודברי הבי"ט שס ע"ש ועיין מ"ש בד אפרים דברי הט"ו: צוה: [ה] ובצ"כ מניחו. ועיין בנכנס יחזקאל שכתב בקהלות אה"י צנ"כ הגדולה באלטונא שהיא רשונה צננין וצנין מסדרין בין לפון לדרום ובשאר צנ"כ קטנים זה צנ"כ כ' אף שהמסדרים בין מזרח למערב הוא בש"ע וי"כ רש"ל וט"ו מ"מ נראה לי עיקר כרמב"ם וריצ"ש ס' תיוד' ולכן גזר אומר שיהיו כולם נמשכין אחר צנ"כ ללמד בין לפון לדרום כמו הצנ"כ הגדולה אף דלי"ש בנכנס לא מתבודדו ומכ"ש צנ' קהלות אה"י שהם ככל צנ"ד צניר א' כמ"ס הנמ"א ס' ח"ז מ"מ דברי המג"א קלם צ"ע ומוטב שיהיו כל הצנ"כ שיש לנורה ע"ש ועיין במ"ק שאם אין צנ"כ עשרה אין להדליק צנכרה ועיין לקמן ס' ק"ק: [ו] ומצרכין. עצה"ט ומ"ש בסמ"ק סימן פ"ח שמתה על זה שאין תמיהה רק על המצבר שכתב דין זה דהא עיקר טעם הריצ"ש הוא דמצרכים כמו שמצרכים על הלל צנ"ס שהוא ממנהגא (ועיין צנר הגולה) א"כ המצבר שפסק צנ"ה ר"מ בהרמב"ם וכתב שכן נוהגין צנ"א וספיקותיהם וא"כ לדידהו אין לצרכ צנר צנ"כ ע"ש אבל לדין דמצרכין בלל דר"ח גס הח"י מודה דשפיר מצרכים אחרות צנ"כ ומ"ס צנ"ט כתב רמ"א בתשובה כ' זה העמיק מהט"ו והוא ט"ס צנ"ט ו"ל רמ"מ ס' מ"ג והוא ר"מ מנהג"ס מינן ומכ"ש בד אפרים ומלמדי צנ"כ צנ"כ שרגישו צוה ע"ש צנ"כ צנ"כ שכתב שזו לענין להדליק צניור משא"כ צנימו טודאי מצרכין שהצנימו ועיין מג"א ס' תקנ"א כ' ע"ש ועיין מ"ש בד אפרים צוה: [ו] צנימו. עצה"ט ועיין צנ"כ

באר היטב

(ט) מחציו. עיין ט"ו וצנ"ח וחות יאיר ס' רכ"ז: (י) ומצרכין. עיין בתשובת חכם צבי ס' פ"ח מה שמתה ע"י. כתב רמ"א בתשובה ס' מ"ו דאם אצל מתפלל צנר צנכרה ידליק אדם אחר הנרות משום שהצנימו אצל שאר ערבים דמנוכה ידליק ויחפול ע"ש: (יא) צנימו. משמע אפי"ה הש"ך נריך לחזור ולהדליק צנימו:

ומה שכתב רמ"א ב"ה הגדולה באלטונא שהיא רשונה צננין וצנין מסדרין בין לפון לדרום ובשאר צנ"כ קטנים זה צנ"כ כ' אף שהמסדרים בין מזרח למערב הוא בש"ע וי"כ רש"ל וט"ו מ"מ נראה לי עיקר כרמב"ם וריצ"ש ס' תיוד' ולכן גזר אומר שיהיו כולם נמשכין אחר צנ"כ ללמד בין לפון לדרום כמו הצנ"כ הגדולה אף דלי"ש בנכנס לא מתבודדו ומכ"ש צנ' קהלות אה"י שהם ככל צנ"ד צניר א' כמ"ס הנמ"א ס' ח"ז מ"מ דברי המג"א קלם צ"ע ומוטב שיהיו כל הצנ"כ שיש לנורה ע"ש ועיין במ"ק שאם אין צנ"כ עשרה אין להדליק צנכרה ועיין לקמן ס' ק"ק: [ו] ומצרכין. עצה"ט ומ"ש בסמ"ק סימן פ"ח שמתה על זה שאין תמיהה רק על המצבר שכתב דין זה דהא עיקר טעם הריצ"ש הוא דמצרכים כמו שמצרכים על הלל צנ"ס שהוא ממנהגא (ועיין צנר הגולה) א"כ המצבר שפסק צנ"ה ר"מ בהרמב"ם וכתב שכן נוהגין צנ"א וספיקותיהם וא"כ לדידהו אין לצרכ צנר צנ"כ ע"ש אבל לדין דמצרכין בלל דר"ח גס הח"י מודה דשפיר מצרכים אחרות צנ"כ ומ"ס צנ"ט כתב רמ"א בתשובה כ' זה העמיק מהט"ו והוא ט"ס צנ"ט ו"ל רמ"מ ס' מ"ג והוא ר"מ מנהג"ס מינן ומכ"ש בד אפרים ומלמדי צנ"כ צנ"כ שרגישו צוה ע"ש צנ"כ צנ"כ שכתב שזו לענין להדליק צניור משא"כ צנימו טודאי מצרכין שהצנימו ועיין מג"א ס' תקנ"א כ' ע"ש ועיין מ"ש בד אפרים צוה: [ו] צנימו. עצה"ט ועיין צנ"כ

משנה ברורה

ועוד דאיכא פרסומי ניסא טפי שהכל פונוי ללד ימין: (לה) ואם הניחו בדלת עצמו וכו'. קאי אריס הקעף: (לו) מחציו של כניסה וכו'. היינו (לט) מקום הדלת שנגס משס למוך היצט יחלקנו לשנים וצנ"א הטובה ללד שחאל [שהוא נגד המזוזה שהמזוזה צימין] שס ייחצו [מ"א] ומשמע מזה דיכול להניח בכל שטח אותו הציט ועיין צנ"ו שדעמו דלמעשה ראוי להחמיר להניח הנרות צד השחאל בקנ"ה האחרון סמוך לכותל: (לו) ומ"מ המנהג וכו'. כדי (מ) שיכנס בין שתי מנחות: (לח) ואין לשנות. ומ"מ אם יש לו חלון הסמוך לר"ה (מא) נכון

ביאור הלכה

דאפילו מי שאין לו אלא נר אחד ונר אחרת להדליק בשמש לאורה אין לו מ"מ ידליק את הנר וצנ"כ עליה. ומ"מ לתחלת טודאי יזהר שלא להשתמש לפניו: (מ) מ"מ המנהג להדליק בטוח וכו'. ר"ל המנהג הנכון להמנהג כן דל"ה סותר: (מ) * ובבה"כ מניחו בכוחל דרום. זהו אפילו לומר המנהג שהיו מדליקין בחזק על פתח היצט הכא מדליקין צננים דהוא לפרסם הנס צננים. והנה המצבר היה צריך לצנר צנחלה שצריך להדליק צנכרה"ג וא"כ מקום הנחמה אלא לפי שקלמ"ל לעיל בתחלת הסקף דמלוה להניחו צנפת הסמוך לפתח קלמר צנכרה"ג עושין וכו' למקדש שהמנורה עמדה

יותר שייחצו שס (מב) כדי שיהיה היצר לנני ר"ה ויחפרסם הנס אם לא במקום דשכחא היקא עי"ו: (לט) ובבית הבנסת. או צנימ המדרס: (מ) בכוחל דרום. או (מג) על השולחן שעומד אצל כותל דרום והטעם צנ"ו וכו' למנורה שמקומה במקדש בדרום: (מא) או בדרום המנורה. ט"ס (מד) ו"ל כנרות המנורה: (מב) ומסדרן ממזרח וכו'. זהו ג"כ כעין מנורה דהנרות היו מסודרין במקדש (מה) בין מזרח למערב כן יסדר ג"כ נרות חנוכה. ודע דיש מהרש"ש דס"ל דאף דהמנורה הייתה עומדת בדרום מ"מ (מו) נרותיה היו מסודרין מלפון לדרום וממילא לדידהו גס נרות חנוכה ש' ללמד צאופן הזה ויש מקומות שנהגו כן (מו) ואין למחות צס דיש להם על מה למקור: (מג) למעבר. והמדליק עומד אחריו לדרום ופניו לפלון ומתחיל מימינו שהוא הנר הסמוך לארון הקודש ושזו מוסף והולך ומתחיל מהשחאל פונוי לימינו [תש' ח"ס ס' קפ"ו] ועיין לקמן בס"ס תרע"ו מה שכתב צוה: (מד) ומדליקין ומבכרין. אף צנכרה"ג הוא רק מנהגא (מה) מ"מ מצרכין עליו כמו שמצרכין על הלל דר"ה שאינו אלא מנהג. אם אצל מתפלל צנר צנ"כ (מט) מדליק אדם אחר הנרות משום שהצנימו דמצרכין או ומיכנר דעת שמתה היא לצבור ואין כדאי שאלל ידליקס [אצל צנימו (נ) יכול לצרכ שהצנימו] אצל שאר ערבים דמנוכה דאין מצרכין שהצנימו יכול האצל להדליק נר חנוכה. ומתפלל האצל צנחמה מנחה ומעריב וצנ"ו צנ"כ וצנ"ו צנ"כ עומד דלית הלל האצל מתפלל שחרי"ג כ"כ. וצנחמה"מ דהו"י צנ"ט נענעתי לפעמים להניח האצל להסתכל מנחה ומעריב [פמ"ג]: (מה) וצריך לחזור ולהדליק. ואפילו הש"ך שצריך צנכרה"ג (נא) צריך לחזור ולהדליק צנימו (נב) דיש חיוב על כל אחד להדליק צנימו ומ"מ לא יחזיר לומר צנימו (נג) צנכרה שהצנימו אם לא שמדליק להו"א אשמו וצנ"כ: (מו) להדליק בבה"כ בין מנחה למעריב. ר"ל אפילו הנוהגים להדליק

שער הציון

(לט) ואין ג"מ בכל זה בין שהדלת נפתחה ללד המזוזה ומקום היצט שדלת סובב צד הוא צד השני או להיפוך בכל זה שייך שמי הדעות של המ"א והט"ו [כן משמע במדד משה]: (מ) ד"מ: (מא) מ"א ושא"ה: (מב) אכן אם החלון גבוה מקרקע ר"ה למעלה מעשרים אמה ואין היצר לנני ר"ה אז טוב יותר להניח צנפת [פ"ח]: (מג) דה"מ: (מד) עיין צנ"כ וט"ס הוא שס חיצת או [מלמך מרדכי]: (מה) רש"י ומסופות והראש"ד כמ"ס צנחמה הגר"א: (מו) רמב"ם ורמ"א והריצ"ש סימן פ"י: (מו) מ"א שכתב שכל אחד יחפרסו במנהגו: (מח) ריצ"ש: (מט) ט"ו צנ"כ שחזרת רמ"מ: (נ) שערי תשובה. ואכל קנחא בכל זה י"צ דהש על אביו ואמו ושגשג על שאר קרובים: (נא) אחרונים: (נב) צנחמה הגלון ר' צנ"ו כן מתקפך דלפשר דלס אורח מדליק צנרות צנכרה"ג שא"כ לחזור ולהדליק צנכרה"ג: (נג) ש"ס ע"ש:

הגהות ותיקונים: א תצ"ג:

הנרות והאורות: 1) עיין שעה"צ אורח ס"ג:

הלכות הנוכה סימן תרעא

קמ באר הגולה

* ויש נוהגין להדליק בערב שבת (יב) [ח] (מז) קודם מנחה (כל זו ואזכרה) (מח) ואם רוצים למהר ז' תימחל דרכי להפלת לאחר שצריך הש"ן והדליק אחד מהן (מט) יוכל (יג) [טז] השמש להדליק הנשאר והש"ן יתפלה (מחרי"ל): ח (ג) יחצר * שיש לו ב' פתחים מב' רוחות צריך להדליק בשתיהן (גא) * מפני (יד) [יז] החשד ואם ב' הפתחים (גב) ברוח א' (גג) (והם צמח אחד) (כל ט) די לו באחד מהם. ליתא פחד המס שאלו דיון דלי לא מליה הו' ליה פורק על מלכות שמים לא אחי למחשדיה אינן שאלו האל דמית היה הפסד ממון אחי למחשדיה עמי ב"י

שערי תשובה

באר היטב (יב) קודם מנחה. וכ"כ רש"ל. וצ"ל כחז ואין אלו נוהגין כן אלא מדליקין בין מנחה למעריב וז"ל דאם הוא סמוך לחשיכה וטורם שיבואו מיני לבה"כ יתקדש היום יצרך וידליק מיד דמ"מ איכא פרסומי ניסא כשצאים אח"כ לבה"כ מ"א ע"ש ועיין בתשובת שבת יעקב ח"צ סי' מ"א: (יג) השמש וכו'. אבל צימו נרץ הוא להדליק כולם לבוש. אבל רש"ל בתשובה כתב שגם צימו רשאי לעשות כן וכן י"ל שכן מצינו ציומא פ"ג קרצו ומרק אחר ע"י וכו' ע"ש ועיין בחולין פ"ב: (יד) החשד. עיין ט"ו ומ"א ובתשובת שמשפיקין למקוץ בער"ה כדי להפסיק בין מקושת דאורייתא לדרבנן וה"ה שנוהגין מיד להדליק לנכוד שבת ממנוה וז' צה"כ בשלל שיהיה בשבת מנוחה שח"ו פרסומי ניסא ואין זה דומה לתקיעות כלל כמובן ויותר נראה שדליק איזה שצמח קודם נרות פשוטים כשאר נרות של צה"כ ושדליק עמה שכן ית איכא פרסומי ניסא ואין זה דומה לתקיעות כלל כמובן ויותר נראה המוציא מ"מ אין קפידא כי כן כמו אם לא ידליק כלל ומכ"ש אם ידליקו בשבת קודם נרות ששולחם הדין נרות ששולחם דין הו' כשמן וז' שהרי אורן לול ומבטל בפי' ע"ד ע"ש וע"ש שצ"י מ"ש לישב קושיית גיטו בעל א"ו על הנוסח בשבת דף כ"א דמדמיקו מר שיש לו שתי פיות כו' ע"ש: [טז] השמש. עשה"ט ועיין במו"ק שהסכים לנכוד וכתב דעל נכס יחוש כיון שהוא רוצה להיות מן המהדרין אינו צריך ששולח מנוחה יהיה עליו כמשא"י ע"ש והביאו מח"י: [יז] החשד. עשה"ט ועיין בספר רב משולם בנזק סי' ב' והגאון ח"ס ז"ל לפרש דברי רש"י שכתב אחד נשפון וא' צמורה

ביאור הלכה

דרכו: * ויש נוהגין להדליק בע"ש קודם מנחה. עיין מ"ז במה שכתבנו בשם הד"מ דהמנהג וכו' אכן אם הטעם וכו' דמ"מ איכא פרסומי ניסא כשצאים אח"כ לבה"כ כ"ו כתב המח"א והנה צמור וקציעה והוא בשבת חולק ע"י ודעמו דיון שמה שמדליקין צה"כ"ז הוא כדי לפרסם הכנסת המנוחה צמח נרץ דוקא שיהיו עשרה בשבת הדלקה דכוחה אשכחן נמי בכל פרסומי מילתא בעלמא דלא קני בללו עשרה כדאשכחן פ"ק דמנוחות וכדאשכחן דא"ל שמואל לר"י זל אימתי לי ב' עשרה ואימתי בנאפיהו המנוחה לעובר וכו' וע"כ דעמו דנרץ קבל ממש ואין עדה פחותה מעשרה והנה היחידים יוצאין לעמלן כ"א צימו ולא נחקו הנרות לשטונן צה"כ"ז אלא צמיר בלבד אמנם אם השעה דחוקה אין לנצל ההדלקה אלא ידליק בלא צימה ונראה שגם אם שפירא המח"א בשם מהר"ל הכי הוה עובדא ולא נזכר שם שצריך ג"כ עכ"ל וענ"ד פרסומי ניסא דחטובה אינו מלי כ"כ מה דעלם הדלקה הוא בכלל פרסום הגם דרומית דנתיא דאמרינן צמירא נר חטובה וקידוש היום נר חטובה עדיף משום פרסומי ניסא ולא אשכחן חד דאמר דוקא בשב"י ע"י עשרה בשבת הדלקה א"ו דעלם הדלקה שזיו חממים על כל ישראל הוא נקרא פרסום הגם ונהי דהדלקה זו של צה"כ"ז הוא אינו מזד חק"מ רק ההנהגה שהנהיגו כל ישראל כדי לפרסם הכנסת צימח כמו שכתב הפוסקים הרי ע"י ג"כ יתפרסם והם כשיבואו אח"כ כל הקהל צה"כ"ז ויראו נרות המנוחה דלוקין כמו שכתב המח"א וכעין רמב"ם דאיתא וז' מחא דאיתא בנאזכרה טעם על מה שאמרנו צמירא הנראה נר חטובה נרץ לנרץ ולא חקנו בשאר מנחה צמירא על הראיה ויתירן שם בנאזכרה משום פרסומי ניסא וכעין זה כתב ג"כ החוקקות בנאזכרה דף מ"ז ד"ה הרואה משום שיש כמה בני אדם שאין להם בית ואין צידם לקיים המצוה הרי דלף שלא היה האיש הזה בשעת הדלקה רק ראה אותה אח"כ מקרי פרסום הגם וה"י ענייניו כשצאין אח"כ כל הקהל ורואין הנרות דלוקין צמירא אין לך פרסום המנוחה וכו' לנרץ ועיין צה"ל: (נה) הגר"א: (טו) רש"ל ומ"א וכן משמע מהגר"א דלא כלט"ס: (זו) כלט"ס. ודע דלף שצמירא נרץ אח"כ מ"מ דין המחבר שהעמיק לשון הגמרא ממש חזר שיש לו וכו' אימתי כפשיטתו דהוא קאזיל לשטונן צה"כ"ז דפסק שם דאם יש חזר לפני בית מנוחה על פתח המזרח ודברי הג"ה שכתב והם צמח אחד ש"ך גם לענייניו דהיינו לפאקוין אם היה צמירא שני צמירא וכל וכו' מוכן כנגד פתח צה"כ נרץ שני נרות לשתי פתחי המזרח: (גה) גמרא ולא הישגיף למשאל דעלמא שצמירא וצמירא דרין דהרמב"ם שפירשו שהם חלק מן המנוחה ויאמרו שהם שני צמירא שניים לשני אנשים ואחד מהם לא קיים מנחה נר דאנשים נכרים אין מאזין בנאזכרה משאשך היום [ע"ש] צמירא והעמיקו המח"א:

שער הציון

(נד) מ"א ולדבריו ה"ה בחול אפילו אין מיני כשצמירא" אחר מנחה יכול לנרץ ועיין צה"ל: (נה) הגר"א: (טו) רש"ל ומ"א וכן משמע מהגר"א דלא כלט"ס: (זו) כלט"ס. ודע דלף שצמירא נרץ אח"כ מ"מ דין המחבר שהעמיק לשון הגמרא ממש חזר שיש לו וכו' אימתי כפשיטתו דהוא קאזיל לשטונן צה"כ"ז דפסק שם דאם יש חזר לפני בית מנוחה על פתח המזרח ודברי הג"ה שכתב והם צמח אחד ש"ך גם לענייניו דהיינו לפאקוין אם היה צמירא שני צמירא וכל וכו' מוכן כנגד פתח צה"כ נרץ שני נרות לשתי פתחי המזרח: (גה) גמרא ולא הישגיף למשאל דעלמא שצמירא וצמירא דרין דהרמב"ם שפירשו שהם חלק מן המנוחה ויאמרו שהם שני צמירא שניים לשני אנשים ואחד מהם לא קיים מנחה נר דאנשים נכרים אין מאזין בנאזכרה משאשך היום [ע"ש] צמירא והעמיקו המח"א:

ההגות ותיקונים: א) צ"ל כשמדליק: ב) בסוף ס"ק ה':

הלכות חנוכה סימן תרעא תרעב

הנה ואם מדליק צד פתחים אינו מנצר רק צאחד מהם ובשני מדליק בלא צרכה (ר"ן) מיהו צומן הזה שכולם מדליקין (נד) צפנים ממש ואין היצר לצני ר"ה כלל אפילו יש לחצר או לצד הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקים אלא פעם אחת צפנים כן נ"ל וכן המנהג פשוט:

תרעב זמן הדלקת נר חנוכה. ובו ב' סעיפים:

א אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא (א) * עם (ב) סוף שקיעתה * לא מאחרים * ולא מקדימים י"יש מי שאומר (ב) שאם הוא טרוד יכול להקדים (ג) מפלג המנחה ולמעלה שער יתשובה

כחם צד סי' נ"א. ובתשובת יד אליהו סי' ז'. ועיין צד אהרן צמה ששמע להקשות ודו"ק: (א) סוף. היינו נ"ה צ"ח מ"א:

משום שצמיחה התור לפני הציט והרבה מאחוריו ולכן א"ל לומר שהשי למעבר שא"כ הוא פתוח לנחמה והיך אפשר לומר שהציט חלוק לשני צדי אדם שהרי כל צד של אדם אי' ש' לו שני פתחים אלו לכך הוצרך לומר אי' צלפון ואי' צמחם ע"ש ועיין צנה"י בשם מהרש"א לרד"מ מי שיש לו חצר של שני פתחים שמנצר צמחם ויוס אי' שהיה טרוד היה שדליקו וכן עשו והדליקו

ביאור הלכה

נצפון ואחם צמחם כ"כ רש"י וטעמו נודקר לפני פתחי עולם שכתב בשם רש"י אי' צלפון ואחם צמחם ע"ש:

* עם סוף שקיעתה. כ"כ הטור וכ"כ הרא"ש צ"ח דמעטת אצל צהצ"ח ור"ן משמע צהצ"ח שהוא חמלת השקיעה אלא דמשמע שם בשקיעה שניה [צג"ח] וכ"כ במאירי צהצ"ח ור"ן וכתב עוד ועיין במדרי"ם ספ"ב דשבת שכתב דלשון משתקע מוכח שהוא חמלת השקיעה וכו' וכן עיקר עי"ל וכ"כ הפרי"ח: * לא מאחרים. ולפ"י צריך להדליק חייך אחר צה"כ וא"כ י"ע מי שנהג חמיל להתפלל מערב צמנו דהיינו אחר צה"כ איך יעשה [פמ"ג] והנה לדמות חפילת ערבית משום זה ג"כ אינו כדאי ד"ש זה מצות ק"ש שהיא דלורייא וגם דמיר קודם כמו שכתב האחרונים וע"כ נ"ל דאם היה צדאי מן הנוכח שדליק קודם מערב אחד והרבה ראשונים ס"ל לכתחלה אי' צמחם כן כמו שצ"ח הגר"א ועוד דאף הטור שכתב קודם שקיעה נוכח"י צמחם דגם הוא ס"ל דיכול להקדים עד קצוב לחצי שעה מקודם ונפרט אם נספור דעת הרמב"ם צמה שכתב דמדליקין עם שקיעתה היינו ממש עם הזמן שנחכס השמש מעייניו ידוע שדעתו דלמנות הדלקה הוא רק כחצי שעה או מעט יותר אחר"כ ואם עבר זה הזמן צדב לא דליק עוד א"כ אם דליק בשעה צה"כ אינו יואל כלל מצות הדלקה לדעת הרמב"ם והעומדים בשעתו צומן השקיעה. ואפילו המקילים שיכול להדליק אחר"כ הוא ג"כ רק מטעם ספק לכמה פוסקים וע"כ נראה דטוב ונכון לכתחלה להדליק קודם מערב ועיין בשע"ת שכתב בשם מהר"ב ג"כ שמי שטושה כן לא הפסיד ופ"י מה שזכרנו אי' צמחם כן נראה כן לכתחלה: * ולא מקדימים. הוא מלשון הרמב"ם ועיין צ"ח ורש"א דלפניו ע"י [הגר"א] והנה מקור הרמב"ם כחצו הרי"מ שהוא ממה דאיתא בשבת כ"ג ע"ב ובלד שלא יקדים ולא יאחר ויפרש לה דאורייתא צמחם ולפ"י לרוב הפוסקים דמפרשי לה דאור של שבת קאי [הרי"מ] ורש"י ופוסקים והר"א רובנו יונה והמרדכי צרי"ס פ' חמלת השחר ח' און לנו מקור לדיוט של הרמב"ם וגם הטור צמחם רס"ג נסיד לה לענין שבת וקאן פלג על השו"ע דקסם צמחם רס"ג ס"ד לענין שבת וגם צמחם עינין מנוכה ואולי דנעניינו סובר הטור ואפשר גם להרמב"ם שהוא מצד הקצרה שאינו ניכר לפרסומי יוסא שצמחם דשרא צמחם מלי מהני אצל קשה דהיתח אס מפרש משתקע חמלה כפסטיה נוכל לומר שקודם שקיעה שאור היום גדול לא מיכר אור הכר וליכא פרסומי יוסא אצל כיון שצמחם השו"ע

כשצמחם קאם כערך רבע שעה והוא זמן צין השמשות [נאפילו לדעת ר"ח וסיעתו] או מעט יותר איכא היצר שהוא ללילה ומדע דאם בשבת ג"כ פסק השו"ע שם שלא יקדים מטעם שאינו היצר שמדליקו לכבוד שבת ואפ"ה ידוע שמוכרח לכו"ע להדליקו קודם צה"ש ורש"י ע"כ און צריכין לומר דמה שאמר ובלד שלא יקדים היינו דוקא כשמדליקו צדד היום גדול שאז אינו מיכר שהוא לכבוד שבת וכן צמחם שיהיה לשם חמלה וכן מוכח לשון השו"ע שם ע"ש אצל לא כשמדליקו רבע שעה או אפילו חצי שעה לערך קודם צה"כ. והנה הטור כשהעמיק מסוף שקיעה לא העמיק ובלד שלא יקדים והרמב"ם שצמחם ובלד שלא יקדים לא העמיק מסוף שקיעה אלא כחצו שמדליקין עם השקיעה [ח"ל צפ"ד מה' חמלה הלכה ה' אין מדליקין נוח

שער הציור

(נט) ד"מ צס הכל טו וכן הסכים הגר"א צבאורו ומוכיח מן הרש"י היפך מוכחם המ"א עיין דמשק אלעזר ומחש"ס ואחרים דאיתו עיין דמשק"ל: (ס) אף שכתבנו מחמלה שיער אפי' עירו זהו רק לענין אס הציט חלוק מחמור או לא אצל לא לענין זה: (פא) מ"א: (קב) חמרו"ס: (קג) ומה שכתב לעיל צס"י צה"ה ומ"ה המנהג להדליק צמחם הסמוך לפתח ר"ל המנהג הנוכח וכן מוכח שם דצביו דל"ה סותר ד"ע ע"ש: (א) מ"א בשם הכ"ס צבאור דברי הטור וכ"כ במדרי"ם צהצ"ח: (ב) הר"ן והרש"א והמאירי ועיין צבאור הגר"א שהערה ד"ו: (ג) עיין צמחם רס"א שם מצאיר מהו שקיעה שניה: (ד) מ"א ואם הדליק קודם פלג המנחה צריך לכתמה ולחזור ולהדליק:

הגהות ותיקונים: (א) נוכיח:

קמא באר הגולה

מדברי הרא"ש

באר היטב

[א] שחלה. עה"ט שבת בשם שנה"ג כו' להלוי אחר מערב וכו"כ
 בש"י ואח"כ היא דברי הנמ"א ובשם הנ"ל והמעין בש"י יראה
 שדרי הה"ט הם המופסים ששם היא דברי המ"א ורוב ע"ז אכן בשנה"ג
 כתב ונבחרתי כו' חזרתי למהני להלוי אחר פטול ערבות שם עיקר לירט
 דודאי תדיר קודם היחא דמאי למעבד חרווייהו כמ"ש המוספות קודם דף
 י"ג ע"ש ועין לקמן סי' מרפ"ד כמנ"א ובפרי"ם שם וכו"ש בד פרי"ם שם
 וכו' נאכל אצורם כאלו בשם יעקב אהרן ועין חמ"ב שהראה מקום לר'
 שעות להמר"ם כנסו סי' כ' וקיס חמ"ב שראה שהמלות קודם שילך
 עטור זמן להלקחו שהוא ח"ל שעה מדינה דגמרא ע"ש:

ביאור הלכה

נרות מנובה קודם שמשקע ההמה אלל עם שקיעמה לא מאחרין ולא מקדמין
 ויכונו ממע קודם שקיעה [וענין] ששחרו בשנה ל"ג. ג' דברים צריך
 לאמדם ולומר וע"ש עם חשיכה וכו' להליקין וכו' הנר הראשון עם היינו זמן
 מילין קודם [ועליו] אל נפרס ההרצנו"ס סובר כ"ח וסמינו דהיינו שקיעה
 השנייה ג"כ אל מוכרחין לומר דזמן של בין השמשות ומעט יותר כעשרה
 שעות מקודם דהוא צ"ל לערך כ"ה מיעוט קודם לנר"כ אינו בכלל וכלל
 שלל יקדים והרואה שצב"ט לפי מה שפירשו לעיל בזמין קרא"ה אממה
 פוסקים ההרצנו"ס סובר לרצן להליקין נרות וע"ש קודם שחשכה השמש
 ממעינינו [ואינו] סובר כ"ח דשני שקיעות הן] והוא הנקרא שקיעה א"כ
 גדולה כשמדליק אפי' קודם שקיעה ג"כ אינו בכלל שלל יקדים אף
 יקדים ההמה ששקיעה דהוא מה שאמרין וכלל שלל יקדים. יו"ט
 דענינו דהקודם ששקיעה נטור מקום שקיעה וצריך לה דברי ההרצנו"ס שלל
 יקדים הוא לע"ה. ואב"ד לאיירין בה"י עינא אכחזב מה דקשה לי דברי
 הב"י שכתב דדברי ההרצנו"ס דכרי בה"י שכתב אין מדליקין נרות קודם
 שמשקע ההמה אלל עם שקיעמה לא מאחרין ולא מקדמין ע"כ ואל קשה לה
 ה"ר"ן מקשה על דברי כה"ה אמר מהה דקד"ל לענין שכתב שקיעה אסור
 להדליק ושם מני מניא שמשקע וע"כ דעניינו ג"כ אל ר"ה להליק
 ממקדמין מדליק ומירך דבה"י יצטרך כד יוסף ק"ו ושם מני מותר אחר שקיעה
 וע"כ ופ"ה מ' יענה להרצנו"ס דרפס כרבה מנה שכתב ההרצנו"ס פ"ה
 מהלכות שבת וע"כ אינו צריך לומר כמו שכתבו מקודם דעם שקיעמה
 היינו זמן מה קודם ג"כ בכלל בעם שקיעמה ודומיא מה לרש"י בשב"ה ג'
 דברים צריך לומר וע"ש עם חשיכה וכו' להליקין נר ומה שכתב אין מדליקין
 קודם שמשקע ההמה היינו זמן הרבה קודם * : ובלבד שיזון בה
 ששמן עד שחכילה וכו'. לכמה פוסקים הוא כח"י שעה אחר אלת הכוכבים
 שצ"ה א"ה שעה וי' רגע שעה מומן הדליק ואסור להשמשם לאחר כ'
 אחרון הזמן [לפ"י שהדליקה בעוד היום גדול] ואם שכתב בזמן קודם אלת
 הכוכבים צ"ל קודם שהדליק אלת לו יצטרך דע"כ דכתב מאחרין חמלפ'
 ההמנה ולמעלה כבר הוחלט התורה [פמ"ג] * כזה השעור. ומי אשין
 לו שמן כשצור היה ידלק בלא כריכה [פמ"ג] ושעור מעובד עטמם
 י"ג סב"ה. * שאל"פ שמדליקין בפנים כיון שמדליקין בפנים הבית והוא
 י"ג וסב"ה [ערוך]:

התמיל

הגהות ותיקונים: א) ל"ד:

ז טור ושכ"ר רי יתכן בר יהודה וכו' המדבר שם זה הזמן ולא הדליק מדליק והולך (ז) (יא) כל הלילה ואם (ה) עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין: הגה וזלילות האחרות ידליק (יב) כמו שאר ז"א אע"פ שלא הדליק בראשונה (מ"ב) בשם מהר"ל ואגודה וד"ע):

תרעג שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה. ובו ד' סעיפים :

א ממלא דרב שנת א (א) כל השמנים והפתילות (ה) [א] (ב) כשרים (ג) לנר חנוכה ואע"פ שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות: הגה ומיהו שמן זית מזה מן המונח

באר היטב

חזי שעה כיון שהוקצה למזוזה. כתב בליקוטי מהר"ו אין לטלטל הנרות ומקומן עד שלקון חזי שעה: (ד) כל הלילה. ב"י כתב דהוי ספיקא דדינא וא"כ משמע שאין לנר אצל מדסחם בש"ע משמע דעמו שיצרך ורש"ל כתב דוקא עד חלות וא"כ אחר חלות אין לנר ובהגמ"י כתב כל זמן שגני הבית נעורים אפילו עד עמוד השחר. וכן נ"ל להורות אצל אס ישינס אין לנר עליהם מ"א: (ה) עבר. ומי שלא הדליק מניי הנרות של אותה הלילה ישלים וא"ל לנר פעם אחרת ד"מ:

(ה) כשרים. עיין בתשובת שער אפרים סי' ל"ח אי שרי להדליק נר חנוכה בתמאה שנמשלה בקדירה של בשר בן יומו שנאסרה מחמת שלא היה סי' ופסק דמות. עוד נשאל שם אי שרי להדליק זה להאיר הבית ומעטם שהיא אסורה בהגה ואשר ע"ש. מי שהיה [מדריך] נרות של שעה כזוהל כדי להדליק למזוזה נר חנוכה וצדו שהוא עסוק בכך הביאו לו שמן זית ידליק בנרות של שעה אף שמוזה מן המונח הוא שמן זית. שבות יעקב ח"א סי' ל"ז ע"ש. ובתשובת חכם צבי סי' מ"ה דחה דבריו ורואומו והרבה להביא ראיות דימשוך ידו מנרות של שעה וידליק בשמן זית ע"ש. ועיין בתשובת יד אליהו סי' מ"ב. ושוב שלא ידו פעם ב' הרב בעל שבות יעקב בח"ב סי' למ"ד והחזיק דבריו ע"ש. אין להדליק נר חנוכה

דלא היי בשול גמור מ"מ יפה תמה ב"א"י שלא העירו בתש"ז זה כלל ע"כ. ועיין בפ"מ סי' פ"ו וכן סי' וזו שהעיר על דברי שער אפרים דהא זה עיניו וטיגון כתב מהר"מ סי' פ' בחידושים לחולין דהוה דרבנן וכן בטולת למנהל כלל פ"ה כתב בתמאה מעורב עם חלב מותר להדליק דטיגון אין אסור מה"מ ע"ש ובפתיחה וא"ל דהבולע שנקדירה נאסר בהגה וחזר ונפלט לחוץ התמאה ואסרה ד"א דבולע של ב"מ אין אסור את התמאה בהגה כיון שאין נהנה בהדלקה מנגיעה זו ובלאמרינן גבי כריא דמיני כ"י עיין בפתיחה לב"מ בפ"מ שם ועי' ב"מ הלכות פסח לענין חטה שנמלא בתרנגולת ובמ"א הארכתי בזה. ומ"ש ב"מ ע"ש בשם הש"י בקצה ע"ש שמשאר שאפי' דרכו תמיד להדליק בשמן זית וזה נהנה ולא מלא שמן זית והחזיק להבין עצמו עם נרות שעה יגמור המזוזה מרות של שעה מיון

משנה ברורה

דקי"ל ככתה אין זקוק לה דכיון שהדליק נעשה זכר לגם ונגמרה המזוזה: (ב) כשרים לנר חנוכה. ומ"מ מזוזה מן המונח ליקח לפתילה למר גפן או חוטי פשתן [ח"א]. שומן או חלב הנאסר מצ"מ אסור להדליק ממנו נר חנוכה וגי"כ אסור לצטויל בששים להדליק ממנו [פ"מ]. הנהוגין להדליק ביום ראשון אי' ומכאן ואילך מוסיק והולך (ה) צריך שיהיה הנוסף דומה לנר העיקר אצל אותם שעושים נר לכל אחד ממני הבית יכול האחד להדליק נר של שמן והשני של שעה. שמן הגזול ז"ע אי' כשר לנר חנוכה [תשו' שו"א ומשיב ח"א מהדורא תליפתא סי' שמ"ט]. (ג) לנר חנוכה. אצל לא להשמש [ח"א] ור"ל דבשנת חנוכה (ב) אסור לעשות השמש מהשמנים ופתילות שאין מדליקין בהם בשנת דכיון דמותר לעשות איזה תשמיש נגד

השמש

שער הציור

(טו) שצריכין לחוש למדיוח הראשון דאין שבות אלא חזי שעה להדליק וצליכא שבות וזוהי מדיוח דרבנן ג"כ צריך להפסיק ומכ"ש כאל דיש פרסומי ניסא ג"כ [צ"ח]. (טז) מ"א ופ"מ: (יז) מ"א וד"ה וחי"א. ובספר חמד משה האריך בזה ודעמו דאס שבת או נאנח ולא הדליק עד שיטו כולם יקין ב' או ג' מהם וידליק ואם א"א להקיים מ"מ ידליק ויצרך דלפ"ד המ"א אס יהיה ארס במקום שאין איש אף מאנשי הבית שם ידליק בלא ברכה ולא ראוי זה בנפוסים ולדבריה הש"י ב' בשם רי"א דאף אם הוא צריך להקיים נכדו צריך להדליק ומשמע מדכ"כ בפשיטות שדליק ברכה אי' דאס יכול לפרסם ההדלקה בפני רבים יותר עדיף אצל אי' ליכא אנשים בשביל זה לא יצטל המזוזה כן נ"ל וכן נוהגין העולם עכ"ל ופסק ברכות להקל ומ"מ מי שרצה לנהוג כוחיה אין מוחין בידו: (ה) פ"ע בשם הישועות יעקב. ועיין בזה"ע מה שהביא בשם הש"י ח"ב סי' ל"א ואפשר דגם הישועות יעקב מודה לזה דבשמיים אין מונח היכיר: (ז) כן פירשו הדגמ"ר והיד אפרים לדברי המ"א:

ז טור ושכ"ר רי יתכן בר יהודה וכו' המדבר שם

(מדרבי וכל זו ומהרי"ל) ואם אין שמן זית מאזי מזהו בשמיים שאורן וך ונקי ונוהגין במדינות אלו ב שס ג מרמל להדליק נר על (ד) שעות כי אורן ללול כמו שמן. (ה) יואפי' בליל שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק בנר חנוכה השמינים והפחילות שאסור להדליק בהם נר שבת: הגה (ו) אם אינו נותן נר רק כדי שיעור מלכות. (תשובה הרשב"א סי' ק"ע). (ז) לפי שאסור להשתמש (ח) בנר חנוכה (ט) בין בשבת בין בחול (י) יואפי' לבדוק (ג) [נ] מעות או למנות לאורה (יא) אסור (יב) יאפילו תשמיש של קדושה כגון ללמוד לאורה (יג) אסור * יריש מי שמוייר בתשמיש של משתמשין ג' כלל ה טור בשם בעל העיטור וי"כ בשעלי הקטן

שער תשובה

באר היטב

קלמס משמן זית וקלמס משעור או משאר שמנים דכיון דמשום פרסומי ניסא הוא יאמרו שקלמס אינם מן המהדרין דדי נר א' ואינם מן המהדרין דמהדרין כי יאמרו ז' אנשים הדליקו. תשובה שער אפרים סי' ל"ט ע"ש. ועיין בשע"ט עיקב ח"ב סי' ל"א שכתב שצמקס השמן זית ביוקר ושאר השמנים חול שח"ב צליל א' וכל הלילות הנרות הנוספות בשמן זית ושאר הנרות בשאר השמנים ע"ש: (ג) מוכה. ולאו דוקא שמדליקים זה בראשונה שכתב למנות נ"ח אלא אפי' אותם שמוסיפין המהדרים בכל לילה אסור להשתמש לאורה מהר"א הלוי בס' גן המלך סי' מ"ג: (ג) מעות. שררץ עיון יפה ואין חילוק בין הורגל עמה בשמן זית או לא ומ"ש בשע"ט בהדור מזהו והביאו לו אחר אפילו במהם והוא מהדור מן הראשון אלף פעמים אסור לו להניח הראשון דהא בפרק התדיר אמרין דמתי זמני הו"ל כשעור וז"ל כשהאר המורה יוס א' כי ועוד אם כבר לקח אחריו שאינו מהדור ידו לנרן ועד שלא בירך הביאו לו במחנה חסם יפה שאין כמזה יבדק על הראשון שאינו מהדור יתקע הדבר והדבר נרין בנאמרו ויין המלכות שבעולם מברך על היפה הראשון וי"כ שכתב בנאמרו. ובשע"ט ח"ב סי' ל"ה נעשה. קלמס מניח ויבדק דהך הכנה ודאי התחלה גדולה היא כדאמרין לענין תפוסות משינים סודר כי ומ"מ מוצא שם דמדה שמי שוראה לעשות המלכות מן המוצא הרשות ויבדק שראויותי כח"א אינם רק לומר שא"ל לבנות מזהו ראשונה כי ע"ש וצב"ט הביא בקצה וראיתי להעמיק ערשי הדברים וטעמם ונימוקם ונראה דאם כבר התחיל הברכה אע"פ שכבר מוכן לפני השמן זית עם הפמילה וא"ל לעסוק בה מ"מ כיון שהתחיל לנרן ע"ז גומר וגם י"ז מה ספק אם לנרן לנרן מחדש כמבואר סי' ר"ו ע"ה וה"ה לענין אחריו כה"ג וגם נראה דבאחריו ביום ראשון זה שאינו מהדור הוא שלו ולקחו ידו לנרן ובתוך כך בא חבירו ורואה ליתן לו מהדור יותר במחנה ע"מ להחזיר שפיר י"ז למקור על השע"ט דלף דמתי המנה ע"מ להחזיר מ"מ טפי עדיף שיקים המלכות בשלו ממחנה ונראה שגם הח"ס מודה בה ומ"ש בה"ט בשם משי' שער אפרים עיין צב"ט שמפקס בה ובתוך כיון דלא שרץ היה לנרן אדלקי' רק שיאמרו שאינו מן המהדרין כי אין לגזור וגם כיון שכתב מחנה נרואי במקום מיוחד וגם כיון דהאיכר לנני בית מידע ידע וכו' להקל וע"ס תרע"ה צב"ט בשם מהר"י אטיב עכ"ל ועי' באליהו וזע"ל דמ"מ ראו להדליק לילה אחד בשעור וילה"ה בשמן ע"ש. ומ"ש בשם השע"ט במקום ששמן זית ומקלמס משאם ונאשו שט"י שם דבריו מנומנים וכו' ומ"מ מי שחפוס בין הא"י ולא יוכל להדליק נרות דליק בכל לילה אחת (כ"ל שאף שיש לו שמן לא ידליק ביום השני כמהדרים וכן בשאר הלילות רק בכל לילה אחת) ומ"ש בשער אפרים סי' ל"ט שאין לדמות לגדוד תמשה כי מ"מ כיון דכאן עיקר מלכות רק נר אחד וגם אין הדבר ניכר כ"כ בשעת הדלקה כי ע"ש כ"ל: [ג] מעות. ענה"ט ועיין צב"ט בשם מהריק"ש דלילך לאור נ"ח לראות שלא יבשל שר דלא מחויב להעלים עיניו דלא מיקרי תשמיש ועי' צב"ט פני אריה סי' מ"ו שלא

משנה ברורה

השמש א"כ חיישין שמא יטוה. אם נמלא עכבר בשמן מאוס הוא (ג) ואסור לנר חנוכה: (ד) שעה. ומ"מ מזהו בשל שמן (ד) טפי מנרות של שעות דע"י השמן נעשה הנס: (ה) ואפילו בליל שבת שבתוך וכו'. ר"ל דס"ד דניחוש זה כמו צלמא נר של שבת שמא לא חלק יפה ויטה הנר להביא השמן לפי הפמילה קמ"ל דכאן אין לחוש לזה דהא אסור להשתמש לאורה א"כ לא איכפת ליה במה שלא חלק יפה: (ו) אם אינו נותן וכו' מצותו. דאם יתן יותר י"ז חשש שמא יטה אותו נר חנוכה להשתמש בו אחר השיעור של הדלקה שאז מותר ליהנות ממנו כלליל צמין קרע"ב ס"ג: (ז) לפי שאסור להשתמש וכו'. היינו אפילו (ה) אותן שמוסיפין המהדרין בכל לילה ג"כ אסור להשתמש לאורן: (ח) בנר חנוכה. כדי (ו) שיהא ניכר שהוא נר מזהו לפרסם הנס (ו) ועוד כיון שע"י נס שנעשה במנורה. תקנה עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל: (ט) בין בשבת. היינו דאפילו לאכול אכלן דהוא סעודה מזהו ג"כ אסור: (י) ואפילו לבדוק וכו'. שהוא תשמיש עראי ג"כ אסור ועיין צב"ט וט"ז (ט) שהסכמו דאפילו למנות מרחוק שאין ידיו סמוכות לנר ג"כ אסור: (יא) אסור. כדי (ט) שלא יהא מלכות בזויות עליו ודוקא זה שהוא עכ"פ תשמיש עראי (י) אכל כל שאינו משמש כלום רשאי לישב צדו בשעה (יא) שגר חנוכה דולקת: (יב) אפילו תשמיש של קדושה וכו'. מדברי הט"ז מוכח דלדעה ראשונה אסור אפילו בלימוד דרך עראי דלאו בדרך קצב אפילו לדעה שניה אסור ועיין צב"ט מה שכתבנו בה: (יג) אסור. (יז) וכן צנרות צב"ט אין משתמשין

שער הציון

(ג) אשל אברהם: (ד) משי' מהר"י בנאה סימן ל"ט. והנה דעת מהר"ל מפרא"ל בפרק נר מזהו שלא להדליק כלל נר שעות וחלל אלא דוקא בשמן מפי שהם נעשה בשמן אכל אין נוהגין כוונתה. מהר"ש: (ה) אחרונים: (ו) רש"י: (ז) ר"ן: (ח) וכו"פ הא"ר: (ט) גמרא: (י) שע"מ: (יא) היינו אפילו לא הדליק השמש אלא כמו שנהג ויחזיר מזה כבד הפר"ח והוצא בשע"ט דלילך לאור נר חנוכה לראות שלא יבשל שר דלא מחויב להעלים עיניו דלא מיקרי תשמיש: (יז) פמ"ג צמין מרע"ה סק"ב בא"ה:

הגהות ותיקונים: א) כעיקר:

קמג באר הגולה

שערי תשובה

גש שס אל נר השמש

ביאור הלכה

משנה ברורה

דהזמנה לנר חנוכה לאו מילתא היא] ואח"כ כזה (כז) בתוך זמן

פּעמילה (לא) וּבּוּדאָי יכּבּהּ צמּהרר שאַינּו יוּאָא צהּדלקּה וּוּ וּנררר

מדינה

הגהות ותיקונים: א) ק"ג:

שעבר זמנה אינו (יא) זקוק לה [ו] ואפילו ככתה בע"ש קודם קבלת שבת (כו) שעדיין הוא מבע"י אינו זקוק לה יוכן אם לאחר שהדליקה בא לתקנה וכיבה אותה בשוגג אינו זקוק לה: הגה (כז) ואם רוצה (יז) [ו] להסמיך על עצמו ולחזור ולהדליקה אין לנכך עליה (רש"י סימן מקליט ור"ן): ג' נר של (יג) [מ] (כח) חרס שהדליק בו לילה אחת נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה (כט) אחרת אלא לוקח חדשים בכל לילה ואם אין לו אלא ישן מסיקו בכל לילה באור ונר של מתכת א"צ חדש ושל זכוכית או של חרס (ל) מכוסה דינו כמתכת: ד' אין חוששין לפתילות להחליפם (לא) עד שתכלה:

י' ת"ח ב' ה"ר
שם תשרי ה'תש"א
ד' תשרי שם ה'ת"ס
מחשבות
מקנת סופרים וכו'
ש"ס שטלי הלוק
א' ממלא שבת כ"ב
וכרז ומד"ד משום
ציוו מלך רא"ש
שם ה'ת"ק וכו'
התחבין

תרעד שמותר להדליק מנר לנר. ובו ב' סעיפים:

א' מדליקין (א) נר חנוכה מנר חנוכה *ודוקא להדליק זה מזה (ב) בלא אמצעי אבל מזה לזה באר הטיב

שערי תשובה

ורש"ל פסק דחד נתיב בטל וכן דעת הט"ז ע"ש: (יא) זקוק. ואם הניחם במקום שהרוח מזו וכנתה זקוק לה ומייב להדליק פעם אחרת בברכה וכן אם כנתה במזיד. הן המלך סי' מ"ג. ובה"ט כחז משם שה"ג דחייב לחזור ולהדליקו אצל א"ל לחזור ולנכך וכו"כ הט"ז דא"ל לחזור ולנכך ע"ש: (יז) להסמיך. הסכמת האחרונים דראוי להסמיך לחזור ולהדליקו בכל ענין ובפרט בע"ש קודם קבלת שבת ע"ש. כתב רש"ל מזהו מן המובחר לקנות שעוה לנר חנוכה ממנה שנוטף מן הנרות צה"כ מאחר דליחעביד זהו חלף מלוא וזהו שלא יקנה שעוה מנרות של בתי תפלות שלהם ועמ"י קי"ד סי' א': (יג) חרס. רש"ל קנה של כסף וצילן ב' המחיל להדליק בה ויצרן להדליק ושעוה נסים ושהחיינו אף שבשעת קנין יש לנכך מ"מ ניחא לסדר זכרות שהחיינו עם אלו ב' זכרות מ"מ. ובה"ט האריך שכל א' יטריח לעשות לו מנורה יפה ומי שידו משגת יעשה של כסף וכן הנרות יעשה יפה:

אם בשעת הביטול ראוי לא בעל אף אם אחר הביטול לא יהיה ראוי (ולעג"ד אין זה מוכרח דכנה"ג דראוי בשעת הביטול שפיר י"ל דבעל דמ"מ בעל כבודו מאליו מחמת התעוררות שהרי לא ניכר מי הוא וגלה כבוד ממנו וזיון שאם חלמך בשעת לא יהיה להכחיד מועיל התעוררות לבעול משא"כ היכא שאחר הביטול יהיה ראוי להכחיד י"ל דלא מהני ליה הביטול לעשות מאינו ראוי ראוי וז"ע) רק ראיות הה"ד לומר דג"ס קרי דבר שנמנן אע"ג דכנגדו נזרות חול אין נמכרין נמנן כמו בחמי' חטאת דנטלה בו ע"ש ומ"ס הפמ"א דלא הוי קטע ע"י השב"ש השב"י דדמי לט' מנורות אלא שהמקולן נתעברט שהוא א"י איזה טריפה דמקרי ג"כ קטע. וע"ש נתיב כלל דהו לא כדעת בעל ספר כריתות ועיין מ"ס בספרי בית אפרים על טריפות בקונטרס התשו"ס סי' ב' ובשו"ת בית אפרים חלק א"ה ענין זה דקטע: [ו] ואפי' כנתה בע"ש בו. ענין"ו מ"ש על הה"ד מה עיין בספרי שו"ת בית אפרים סי' ס"ג ליישב דברי הט"ז והה"ד דממה שיש לתמוה עליהם ובישוב דברי הרא"ש והרי"ף ליישב דברי המוס' ובקשות המהר"ש ע"ש ותמלא מרגוע: [ו] להסמיך. ענה"ט ועיין שט"י ח"ג סי' מ"ח דאע"ג דאין זקוק לה מ"מ נצרך להניח את הנותר מניח של שלא הדליק כלל ורואה מדאמרינן חרש שיש לה ב' פתחים בו משום חשדל זקוק לה להסכמת הפוסקים אלא ודאי כשלא הניח הנותר בנחות מקום איכא חשדל לומר שלא הדליק כלל ע"ש וע"ש שכתב ליישב קושית הב"י אהך דחלף מזכרות וגם קושית הב"י סי' ז"א אהך דפרין ונחל מיתרל דחיישין לחשדל דלמתי פריך הכא טפי מכל דוכתי וע"י כתב לחשדל שלא יעשה כלל לא חיישי' רק חשדל כיון דלמתי' הירואה מנכר בו יתשדוהו שרואה ללאח חובתו נרואות ולא הדליק בפחתו ולזה פריך מנח' מיתרל דאיכא חשדל בכה"ג ומייתי' מפאה דג"כ איכא חשדל שלא נתן מן הקמה שהוא עיקר המלוא בו ע"ש וי"מ לדינא דגם בכה"ג יתשדוהו שאינו עושה מן המובחר ג"כ יש להשמר מזה משום והייתם נקיים בו: [ח] חרס. ענה"ט ועיין ברי' ענין קליפי ביצים לניח בשם אדמת קודש שהביא בשם בעל חסד לאברהם דקליפי ביצים וצילן אין מדליקין בהם ועיין בשאלת יעב"ץ ח"א סי' קמ"ט שכתב שמה"ט עדיף טפי להדליק י"ח כנפם שיש לו דפנות של זכוכית שאין הרוח שולט שמתנה מהר והביא מהא דעשית שהיה דולקת בו וסתם עשית הוא לנתיב"א כמ"ס רש"י וכן מוכח מערוה בעשית בו והביאו ברי' ולא ראינו מי שנוהג כן:

משנה ברורה

מאוס וציוו מלוא: (ל) מכוסה. היינו מלופה בצנר: ד' (לא) עד שתכלה. שאין בהם ציוו מלוא דלדבריהם הם נוחין להדליק יותר כשהם מודלקין כבר:

א' נר חנוכה מנר חנוכה. מיייר מליל ראשון ואילך שיש יותר מנר אחד ומדליק זה מזה (א) א"י צילן ראשון ויש שני אנשים צבית אחד שכל אחד מדליק בפני עצמו מותרין להדליק זה מזה דשתייהו נרות של מלוא הן ואף דמבואר לקמן בסיומן תרע"ה שצריך להניחה מחלה על מקומה ואח"כ להדליקה כבר כתב הט"ז לקמן דעל זמן מועט אין להקפיד ע"י (ב) ולדעת שארי אחרונים דקוצרין דעל זמן מועט ג"כ יש להקפיד הכא מיייר שהיו שניהן קצוצין במקומן (ג) אכן היה לכן פתילות ארוכות והפחילה מגיע לנר שלפניה (ד) וא"ל להסירה ממקומה: (ב) בלא אמצעי. דאין בזה ציוו מלוא כיון דשתייהן של מלוא

מדינא לחזור ולהדליקה לאחר הכבה: (כו) שעדיין הוא מבעוד יום. הטעם כיון שבע"ש מחויב להדליק קודם שקיעה וגם כבר צריך עליה להדליק נר של חנוכה כבר הוחלטה המלוא בהכשר ועיין בט"ז שחולק ע"י ודעמו דקודם קבלת שבת שיש עדיין היחור להדליק מחויב לחזור ולהדליק וצ"ל צרכה: (כז) ואם רוצה להחמיר וכו'. והאחרונים כתבו דראוי להסמיך לחזור ולהדליקה (לז) בכל ענין ובפרט אם נכבה בע"ש קודם קבלת שבת. ואם הוא קיבל בעצמו שבת ואח"כ כבה ויש עדיין זמן היחור מותר לומר לחבירו שדליק [פמ"ג]. ומלוא מן המובחר לקנות שעוה לנר חנוכה מן מה שנוטף מן הנרות צה"כ מאחר דליחעביד זהו חלף מלוא וזהו שלא יקנה שעוה מנרות של בתי תפלות שלהם ועמ"י קי"ד סי' א': (יג) חרס. רש"ל קנה של כסף וצילן ב' המחיל להדליק בה ויצרן להדליק ושעוה נסים ושהחיינו אף שבשעת קנין יש לנכך מ"מ ניחא לסדר זכרות שהחיינו עם אלו ב' זכרות מ"מ. ובה"ט האריך שכל א' יטריח לעשות לו מנורה יפה ומי שידו משגת יעשה של כסף וכן הנרות יעשה יפה:

שערי תשובה

(לז) היינו בין שנתה בשוגג או במזיד ואפילו כשכבה במזיד דטדאי מחויב לחזור ולהדליק מ"מ לא יצרך [פמ"ג]: (ה) כן מבואר באחרונים: (ב) ע"ש צא"ר ובנחמ"ר שמתפקדים על דברי הט"ז וכו"כ שם הפמ"ג שמדברי הרשב"א משמע דלא כוונתו: (ג) פרי"ח ומאחר מרדכי וכתב דהכי איחא בחי' רשב"א ובה"ט המגיד: (ד) ומסתמך אש"פ שמושב הנה שרואה להדליק ומדליקה מאחרת דג"כ שפיר דמי כל שאינה מסירה לגמרי מהנר [פרי"ח בקוף סי' תרע"ג] ובא"ר חייך בנאמן אחר דמיייר שמעלול נר הדלוק ומגיעה לנר המונח ומדליקה אכן הפמ"ג מפסק דהא הביא בסיומן תרע"ב בשם ליקוטי מהר"י דאין לעלול נר חנוכה ממקומה בחור שיעורה ולעג"ד נראה דסובר הא"ר דהלא כל הטעם שלא יאמרו לנרובו הוא והכא הלא רואין שמגיעה לנרוב נ"ח אחרת:

הלכות חנוכה סימן תרעד תרעה

קמד באר הגוה

(ג) ע"י גר של חול אסור י"יש מתירים (ד) גם בזה יא"כ הוא בענין שיש לחוש שיכבה הנר של חול קודם שידליק נר אחר של חנוכה: הגה ונהגו להחמיר (ה) צנרות מנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר (ו) דעיקר מצותו אינו אלא נר א' והשאר (ז) אינו למנוה כ"כ ולכן אין להדליק (ח) זה מזה (הג"מ ומרדכי) וכל זה אינו רק צדוד שהדליק למנוה אלא אחר שעבר זמן המנוה מותרים צנחה (ח) כ"ש שמוחר להדליק מהן (י"י ה"ק): ב' י"ש מי שאומר שכל בהב"כ ושל שבת ושל חנוכה כולם של מצוה הם (ט) ומותר להדליק זה מזה: הגה וה"ה נר של מ"מ או נר למנוה הנריך נר (י"י ה"ק) ונענין נר של בהב"כ ע"ל מ' קנ"ד סעיף י"ד:

תרעה שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה. ובו ג' סעיפים:

א (א) הדלקה עושה מצוה ולא הנחה שאם היתה מונחת במקומה שלא לשם מצות חנוכה מדליקה שם וא"צ להסירה ולהניחה לשם מצות חנוכה (ב) לפיכך עשית שהיתה דולקת כל היום שהדליקה מע"ש למצות חנוכה למוצאי שבת (ג) מכבה ומדליקה לשם מצוה (ד) ומ"מ צריך (ה) שידליקנה במקום (א) הנחתה י"שאה הדליקה בפנים (ו) והוציאה לחוץ י"שאה שהוראה

שערי תשובה

[א] זה מזה. וכ"ש שאם נכבה השמש שאין להדליק מן הנר חנוכה. וכתב רש"ל שצנ"כ אין חילוק בין השמש לשאר הנרות שכל הנרות שצנכוה קריים נר מצוה ומש"ה י"ש לגעור צנחון שמדליקין נרותיהן ע"י שפחות מנר צנ"כ חוץ ממוצאי שבת משום מצוה האפילות עני"כ וזה שאלו למלכות. ונר של הבדלה קריי נר של מצוה. אצל אחר שהבדיל עליה כבר נעשה המנוה ויכול להדליק ממנו דלפי"נ נר חנוכה אחר שיעור שוב

(א) הנחתה. ויניחנה שם חצי שעה ד"מ. ועי' בב"י ד"א שצנרות צנ"כ מותר להדליקן במקום זה ולהניחן במקום אחר. ומ"מ

משנה ברורה

לדליק מהן. ומ"מ נראה דאין להחמיר בה רק לענין להדליק ממנו נרות של חול אצל נר של מצוה דמדינא מותר אפילו בחוץ השיעור עכ"פ אין לנו להחמיר אחר שעבר השיעור: ב' (ט) ומותר להדליק מזה לזה. עיין בבאור הגר"א שכתב דלדיעה ראשונה לעיל צמיון מרע"ג ס"א דאפילו שמים שמים קדושה אסור להשתמש לנר חנוכה וכתבו הטעם שאינו דומה להא דק"ל דמדליקין מנר לנר דהתם כולו נרות חדא מצוה היא משא"כ ללמוד הוא מצוה אחרת וגררות כמנעלות זו את זו (ח) גם צענינו אסור ועיין בספר חמד משה דעתו ג"כ דאין להדליק שאר נרות מנר חנוכה ע"ש:

א (א) הדלקה עושה מצוה. מדמצינו קצ"ל להדליק נר וכו'. ולפ"ז (א) גם צנחנ וי"ט נמי דינא הכי וזמנו שכתבו לעיל צנ"כ רס"ג ס"א"י צנחנ: (ב) לפיכך וכו'. ר"ל שאם היינו סובדין שהנחה עושה מצוה (ג) היה צריך לכבותה ולהגביה ולהניחה לשם מצוה ולהדליקה אצל כיוון שהדלקה עושה מצוה מדליקה כמות שהיא מונחת: (ג) מכבה ומדליקה לשם מצוה. ואינו מועיל מה שהדליקה אחרת לשם מצוה דכל יומא ויומא מילתא צנחנ נפשה היא: (ד) ומ"מ צריך וכו'. ר"ל דלא תימא דלא איכפת לן בהנחה כלל ובאזיה ענין שדליק יא"ל קמ"ל: (ה) שידליקנה במקום הנחתה שאם וכו'. הנה צמין הגמרא שהיה צריך להניח הנ"מ על פתח ביתו מנחוץ הוא כפסטיה דצריך להדליק ג"כ במקום הנחה דהיינו מנחוץ הוא מקום החיצו של פסוקים ניסא ואפילו כהיום שאנו מקילין ומדליקין בפנים צנחנ מ"מ אינו יולא צנחנ וזה דלצורך שיהיה הדלקת הגררות (ג) במקום שייחס לבסוף (ד) משום דהוראה יאמר לנורו הוא מדליקה ולפ"ז פשוט דה"ה אם הדליקה בחוץ והניחה בפנים ג"כ אינו יולא מטעם זה: (ו) והוציאה לחוץ וכו'. וכתבו (ה) הפוסקים שאפילו היה ההדלקה והנחה במקום אחד בפנים או בחוץ ג"כ י"ש

ליזאר

שער הציון

(ה) מ"א צנחנ ר"ש: (ו) ולפלא על הנוט שכתב צהיפון מזה והלא כן מטאר לעיל צנ"כ מרע"ג: (ז) ולצדדי גם נר שבת ונר צהיכ"נ וכדומה אין להדליק אחד מהצדדי: (א) עיין בא"ר ופמ"ג: (ב) גמרא: (ג) ולפי מה שביארתי מיושב קמא לשון השו"ע שדקדקו עליו האחרונים: (ד) כן הקדים צנחנ מ"מ דאפילו צנחנ זה ג"כ לא יא"ל: (ה) ד"מ צנחנ מהר"ו והביאיו כמה אחרונים:

הנהגות ותיקונים: א' ס"י:

הלכות חנוכה סימן תרעה

אומר לצורכו הוא מדליקה יוכן אם מדליקה (ז) ואוחזה בידו במקומה לא יצא שהרואה אומר לצורכו הוא אוחזה: ב ייש מי שאומר דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך שיתן שמן בבר כדי שיעור קודם הדלקה אבל אם בירך והדליק ואח"כ הוסיף שמן עד כדי שיעור (ח) לא יצא י"ח: ג (ג) [ג] (ט) * ואשה מדלקת נר חנוכה (י) שאף היא חייבת בה 'אבל אם הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה (יא) כלום (יב) ואע"פ שהניחה גדול (יג) 'ויש מי שאומר בקטן שהגיע לחינוך מותר: הגה (יד) * ולדין דכל אחד מצני הציט מדליק צפ"ע קטן שהגיע לחינוך נריך להדליק (ד) ג"כ:

ד ג"ו מיתמא
ה דנא
ה הלא"ה ו מיתמא
הרב"ל שם דאף
הה היו מצווה להם
ופי רש"י שגור
היוונים על כל
המחלות הנמשכות
שיעור להגמול חסות
וע"י אשה נעשה הגם

ז מסקנת הגמרא שם ח הר"ן בשם בעל העיטור

שערי תשובה

דרש"י קאמר לענין מדליקין מנר לגר אצל גס בשנת הדלקה עושה מזה כדלמרי' בש"ס מדמנדרין להדליק כו' ועיין במשניות שהקשה כן וכחז שכתב העיר בזה בא"ר ג"כ ועיין צנ"ר וענה"ע ועיין בהלק"ט סי' י"ז שכתב העורך ג"ח ממקומה בתוך זמן הדלקה אפשר שלא יא' י"ח שהרואה יאמר לצורכו הוא להדלקה מתחלה ע"ש ועיין סי' ר"פ נר חנוכה שהניחה בלילה רפיה ומתנועעת אפשר שהרואה יאמר לצורכו הוא להדלקה מאחר שאין הדלק קטועה ע"ש וז"ע בזה ונראה דאם חוחר ומדליק במקום קטוע לא יבדק: [ג] אשה. ענה"ט ומ"ש בשם רש"י דמדליק בעצמו ע"י סיוע אחר עיין במו"ק שלא יבדק ואצל שאינו מוציא אחרים ע"ש והבאר מח"ב:

יש לזכר לכתחלה מ"א. ועיין ט"ז ס"ק א'. ועיין בשבט יעקב ח"צ סי' מ' מה שחמה עליו: (ז) ואוחזה. היינו כל זמן מצוה אצל אס אוחזה בידו קלת זמן ואח"כ מניחה כשהיא דולקת יא' ט"ז ע"ש: (ג) אשה. ומוציאה אפי' איש משא"כ צמגינה דהוי כמו קריאת החורה סמ"ג ועיין יד אהרן. ואדם שהדליק יכול להדליק לאשה ולבדק וכגון שעומדת אצלו בשעת הנכרה או שמדלקת בעצמה ב"ח ע"ש. קומא אס יכול להשתתף בצריטי מוטע ואס יש לו אשה אשמו מדלקת עליו ואס אין לו אשה ויש לו בית מיוחד מדליק ע"י סיוע של אחר דקומא חייב בכל המצות תשובת רש"ל סי' ע"ו: (ד) גס כן. עיין בתשובת שער אפרים סימן מ"ב:

ביאור הלכה

* אשה מדלקת וכו'. עיין מ"צ דיכולה להוציא אפילו בעלה אצל ידוע מה שאר"ל צנברות דף כ' בן מנחם לאביו ואשה מצרכה לנעלה אצל אמרו חכמים תבא מחרה לאדם שאשמו ונני מצרכין לו. ומה שאמר דאף מדליק עלי גנו ביחא מפני שלא היה אז צדמו ועיקר החיוב מונח על הבית: * ולדין דכל אחד וכו'. עיין במ"ב ועיין לקמן בסיומן מרע"ז במ"א סק"ח דהבא מש"ג דס"ל דאפילו לדין שמדליקין נר לבא"א קטנים שפורין [נדהי דמוחייב לנחכו היינו בדבר שיש בו חיוב על הגדול מזה הדין אצל בזה דגס בגדול ליכא כ"א משום הידור מצוה אינו מחייב להנך בו הקטן] ואח"כ מלחא במאירי שגס הוא כתב כן ח"ל המהדרין צמזות נר לכל אחד ואחד לפי מנין בני ביתו הגדולים עכ"ל ומה שכתב שם המהר"ש להשוות דעת הש"ע עם דעת הרמ"א הוא דוחק גדול. ובאמת מה שהמ"א הביא שם ד"ו משום דכתב מתחלה לדעת המחבר מיהר ע"כ שיש לו בית צפ"ע להכי מקיים ואפשר דאפילו לדין וכו' ואינו חייב אלא בשם לו בית צפ"ע:

יש לזכר שלא לטלטל הנ"ח ממקומו עד שיושלם השיעור של הדלקה דהיינו חצי שעה (ו) ויש מאחרונים שמקילין בזה וכחז הפמ"ג דלכתחלה צודאי יש לזכר בזה. ואפילו צנברות חנוכה שמדליקין צביה"כ (ו) ג"כ נכון לזכר לכתחלה שלא לטלטל ממקומו עד שיעור חצי שעה: (ז) ואוחזה בידו וכו'. דעת הט"ז דדוקא שאוחזה כל זמן מצוה אצל אס אוחזה בידו קלת זמן ואח"כ מניחה כשהיא דולקת יא' אצל (ח) כמה אחרונים מפקפקין בזה ודעמס דאין לדלוק" עד שיהיו מונחין מחלה במקומן: ב (ח) לא יצא ידי חובתו. ונריך לכתותה ולימן זה שמן כשיעור וחמור ולהדליק (ט) בלא צרכה: ג (ט) אשה מדלקת. פי' (י) צעד כל בני ביתה. ואפילו איש (יא) יכול לעשות אותה שליט להוציאו (יב) אס עומדין" בשעה שמדלקת ושומעין הצרכה וצדיעזד אס לא עשו אמן על הצרכה ג"כ ילאו (יג) וכן איש מצדק לאשה ויוצא ידי חובתה אס עומדת שם ושומעת הצרכה לא צע"א ועיין בתשובת עולת שמואל סימן ק"ה לדידין שמדליקין כ"א צפ"ע מ"מ אשה אינה צריכה להדליק דהויין רק טפילות לאנשים ואס רוצים להדליק מצרכות דהוי כשאר מ"ע שהומן גרמא דיכולות לצרכ וכשאין האיש צביט מדליק האשה דהוי צת חיונה וצנברות ולא ידליק קטן וכלקמיה. כתב רש"ל בתשובה סימן ע"ז קומא אס הוא צביט שאחרים דולקין" ויכול להשתתף בצריטי עממס ויצרכו עליו זה עדיף וכן אס יש לו אשה אשמו מדלקת עליו ואס הוא צביט מיוחד ואין לו אשה ידליק בעצמו ע"י סיוע של אחר ועיין בשע"ת דלא יבדק וכו"ש שאינו יכול להוציא אחרים: (י) שאף היא חייבת בה. שהנס גס להן שהגירה היתה על כל מצוה הנשאלת שחנעל להגמול מחלה וגם להתשובה נעשה ע"י אשה שבת יוחנן כ"ג מחכה ראשו של ראש הזוררים: (יא) כלום. אפילו אחרים עומדין ע"ג דאין עליהן חיוב מצוה: (יב) ואע"פ שהניחה גדול. דהדלקה עושה מצוה ולא הנחה: (יג) ויש מי שאומר וכו'. הנה לפי מה שפסק המחבר בסיומן תרפ"ט ס"צ משמע דלמעשה אין לסמוך שיהיה הקטן יכול להוציא צהדלקתו לגדולים [אחרונים]: (יד) ולדידין וכו'. ר"ל דאף אס נימא להלכה דלא כה"א הנ"ל ואינו יכול להוציא אחרים צהדלקתו (יד) מ"מ הוא בעצמו כיון שהגיע לחינוך נריך להדליק ועיין צנ"ל ונ"ל דלקטן א"צ להתמיר כולי האי ודי שדליק בכל לילה רק נר אחד לכו"ע. כתבו האחרונים דגר ג"כ יכול לומר שעשה נסים לאבותיו:

שער הציון

(ו) עיין לעיל בסיומן רס"ג במ"א סק"ב" מה שמוכיח מים של שלמה וכן צפ"ח צנענינו מה שכתב דהצינא שהזכיר לגני הבית וכו': (ז) מ"א: (ח) עיין בא"ר ופמ"ג ומאמר מרדכי: (ט) חמד משה ונ"א דלא כפר"ח: (י) מ"א ור"ל דמנו לענין חרש שוטה וקטן דלא עשה כלום היינו להוציא אחרים כמ"ש הט"ז כן ה"ה בזה עוד י"ל דכוונתו לאפוקי דלא נפרס דאפילו במקום שהנעל מדליק אשה נמי צריכה להדליק קמ"ל דלא צריכה וכמו שכתבנו לקמיה בשם עולת שמואל וכו"כ רש"ל וא"ר דאשמו כגופו דמי ואינה צריכה אלא דיכולה להדליק צעד כל צ"ב: (יא) ב"ח וט"ז: (יב) פמ"ג: (יג) שם: (יד) ומה שכתב רמ"א ולדידין היינו לדעת המחבר לעיל בסי' מרע"א שסובר שא"צ להדליק אפילו המהדרין מן המהדריין רק הצנ"ע צביל כולם וזרק שמוסף בכל לילה] אין שייך כלל לומר דהקטן ידליק אס לא שיש לו בית מיוחד צפ"ע וכמו שפסק המחבר לקמן בסיומן תרע"ז ס"ב וכמו שכתב המ"א שם:

הגהות ותיקונים: א) להדליק: ב) מדליקין:

להדליק

הלכות חנוכה סימן תרעו

קמה באר הגולה

תרעו סדר הברכות וההדלקה. ובו ה' סעיפים:

א מיתחיל דרך
יהודה שנת כ"ג
ב טור בשם פשוט
אמרי הראשונים ב שם
גמירא הנכונה
ד שם ופסוקי דש"ס
ה שם רש"י יתחק ק
יהודה משום רש"י
ז יתחק ה חסות
אשכנזיות ו טור בשם
מ"ס ז מהר"ק
שולחן קד"ש פ"פ
המחבר פתק ב
דשמת בשם ר"מ:

א "המדליק בליל ראשון מברך ג' ברכות (א) [א] להדליק נר חנוכה ושעשה נסים ושהחיינו יואם לא בירך זמן בליל ראשון מברך בליל שני (ב) או כשיזכור: ב ימליל ראשון ואילך מברך (ג) ב' להדליק ושעשה נסים: הגה * וינך כל הנכונות (ד) קודם שיתחיל להדליק (מהר"ל): ג ימי שלא הדליק (ה) ואינו עתיד להדליק באותו הלילה (ו) וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו כשרואה נר חנוכה מברך שעשה נסים ובליל ראשון מברך גם שהחיינו "ואם אח"כ בליל ב' או ג' בא להדליק (ז) (ח) אינו חוזר ומברך שהחיינו: ד (ח) יאחר שהדליק אומר (ג) הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הגפלות וכו': ה יתחיל להדליק בליל ראשון (ט) בנר היותר (ד) [ג] ימיני * ובליל ב' כשיספיק נר אחד סמוך לו יתחיל ויברך על הנוסף שהוא

שערי תשובה

באר היטב

[א] להדליק. עשה"ט דשנת אומרים נר של שנת לפי שנת"א אקור להשחמט לאורה ולזה אמר י"ח להורות כי הנר אינו כ"א למנוח מנוחה משא"כ נר של שנת הכוונה שאנו משתמשין בו ונר יאיר למנוחתו וזה הנר המאיר הוא של שנת ע"ש ועיין גא"ר ונמח"צ כתב עוד טעם דחנוכה אין מנוח המעשה רק נר לבד משא"כ שנת שיש בה מנוח מעשיות קידוש קטורה כו' ונר ג"כ אחד מהם שייך לומר נר של שנת הנודע בזמנים ענינים מגבילים הנר ע"ש ועי' בנתיב"ג בשם אגרות הרמב"ם שהנר יכול לומר ששנה נסים לאנושיו ואם לזה לומר ששנה נסים לישראל יאמר ע"ש ועיין לעיל סי' תע"ג בשם אה"ס פ' בהעלותך שגד יכול לומר כל קדר ההגדה עדים היינו כו' ע"ש: [ג] ימיני. עשה"ט ועי'

(א) להדליק. וכ"כ האר"י ז"ל ועשליה ש"ל שלחנכה חיצה א' ועיין בהלש"ט ח"א סי' ג'. אם שנה והדליק נר א' פחות מן הראוי ידליק עוד ולא יצרך כי הנכונה שעשה נחמלה על חיוב כל הנרות עשה. כ"י סי' תרע"ב מ"א ע"ש: (ב) אלו. וה"ה אם אשמו הדליקה עליו בראשון עמ"א: (ג) הנרות. אחר שהדליק נר הראשון אומר הנרות יהיו ל"ו מיצות מלבד ב' מיצות הראשונות רמז למנין הנרות רש"ל. ובשני מיצות הנרות הללו יש ח' אומיות רמז לח' ימי חנוכה: (ד) ימיני. נתיב"ג סימן ק"ו כי דני ריינו"ס מתחילין להדליק נר יותר שמאל ופונה ליד ימין מטעם כל פיוט וכו' וכן עשה מוה"ר"ם. ובני אסטרייך מתחילין ללד ימין ומדליקין כדרך

משנה ברורה

שאלו בני צרים כותבין וכתב שם להשמות הדיעות הללו דמקום ביאור הלכה

* ויברך כל הברכות. ואין י"מ מן לילה ראשונה לשאר הלילות [ב] "ודמ"ט: * ובליל ב' כשיספיק וכו'. ביאור הענין דלדעת המחבר יש מעלה יותר אם נחמיל להדליק נר הנוסף שעי"י נוכל לקיים מה שאמ"ל כל פיוט ששנה פונה לא יאיר אלא דרך ימין וגם שהוא מורה על חוספות הכס ואלף שעי"י נדחה מה שאמרו דלכתחלה מנוח להחמיל בעצם הפסוק ואם נזכר אחר ההדלקה (ג) אינו מברך צלילה זו עוד: ב (ג) שתיים להדליק ושעשה נסים. דגם כל יומא איתא שהרי כל ששנה ימים הדליק מן הפך (ד) אכל זמן משהגיעו להחמלה הזמן הגיעו: (ד) קודם שיתחיל להדליק. דענין שיהיו הנכונות עובר להשקטן. הדליק נר חנוכה ושנה לנרך על הדלקתה ורק קודם שהדליק כולן נזכר דענין לא בירך (ה) יש לו לנרך כל הנכונות [ב] רע"א מ"ח סי"ג] עוד כתב שאם נזכר לאחר שהדליק כולם אין לו לנרך ברכת להדליק (ו) רק ברכת שעשה נסים (ז) וכן ברכת שהחיינו (ח) יש לו לנרך: ג (ה) ואינו עתיד להדליק באותו הלילה. אכל אם ידליק אח"כ לא יצרך ארציה כיון דיוכל לנרך אח"כ על ההלכה: (ו) וגם אין מדליקין וכו'. ויש פוסקים (ט) דסבדי דאפילו יודע שמדליקין עליו צדימו כיון דהוא צעמנו אינו מדליק (י) וגם אינו משתתף עם אחרים צבטריי לנרך על הראיה לדמות על הגם וגם לנרך או שהחיינו (יא) ומ"מ אייני"ה כדאי לעשות כן למעשה דקסמ ברכות להלך: (ז) אינו חוזר וכו'. משום דהלא בירך מאתמול בשראית הנרות. ואם נחמלה ב' בירך כלל משום דקמין על אשמו משתתף צדימו וכפי (ח) ואינו מדברי המחבר דאם אשמו מדלקת עליו צדו משום כמו שהדליק צעמנו ע"כ אם בא צליל שני לצדו ומדליק (יב) אינו נר"ך לנרך ברכת שהחיינו: ד (ח) אחר שהדליק וכו'. אחר שהדליק נר הראשון שהוא העיקר אומר הנרות הללו ויגמור ההלכות צדוד שאומר הנרות כו' ובנוסף הנרות (יג) יש ל"ו מיצות נגד הנרות של חנוכה מלבד אלו שני מיצות הנרות הללו כלומר הנרות הללו הם ל"ו עכ"ל רש"ל [ובשני מיצות הנרות הללו יש ח' אומיות רמז לח' ימי חנוכה] ומ"מ מי שנוהג לומר הנרות הללו לאחר שהדליק הכלל"מי שפיר דמי [פמ"ג]: ד (ט) בנר היותר ימיני וכו'. יתחיל ויברך על הנוסף וכו'. ואין חילוק בין שמינים מימין הפתח ובין שמינים משמאל הפתח

שער הציון

(א) וכן בשאלות וכו"ג ובסי' ר"ע גאון ונמש' סופרים ג"כ הגירסא של חנוכה: (ב) אחרונים: (ג) פתחי עולם בשם ישועות יעקב ור"ל שיראה לנרך זמן ביום אחר בעת ההדלקה אמנם אם אירע זה בליל שמיני וממילא יתבטל לנרך ברכת שהחיינו ז"ע דאפשר דכמו צעמנו קי"ל דזמן אומרו אפילו בשוק דהוא קאי על עמ' היו"ט אפשר דה"ה מה דקאי על עמ' הזמן דחנוכה שנעשו בו נסים ונפלאות אלא דלכתחלה סמכו זה על זמן ההדלקה ובעין סבירי נמא"ל במאירי ח"ל מי שאין לו להדליק ואינו במקום שאפשר לו לראות י"א שמנרך נעמנו שעשה נסים ושהחיינו צלילה א' ושעשה נסים בכל הלילות והנכונים נראים עכ"ל וכו': (ד) רש"י: (ה) ואף דנפמ"ג נראה מה ג"ע הוא העיקר והרמב"ם מה יור"ם כמה פירוט והספיק דאם נזכר קודם שגמר כל הנכונות" יכול לנרך אותם ע"ש אכן כתב שם אולם אם קודם שהדליק נרות הנוספות כצו הראשונות" לא יצרך רק על הנסים והחיינו ע"ש מלחם בטעמא: (ו) וכן מלך הפמ"ג בסוף דבריו ע"ש: (ז) כגון דליתרמי דלא בירך צלילה ראשונה דזמנו כל ה' ימים: (ח) דלא גרע מרואה נר חנוכה דמנרך ב' ברכות אלו [שם]: (ט) מרדכי ועיין ביאור הגר"א שכתב דכן מוכח ג"כ מרש"י וכ"כ במאירי ועיין גא"ר שביא עוד כמה ראשונים דסבדי הכי ושלם כדעת הט"ו שכתב דדעת מרדכי הוא יצדיקה וכו' עיין פסקו ב"ח ופר"ם וכו' ר"ל כן להלכה: (י) דלאו ה"ה משתתף צבטריי ושומע ברכת המע"ה [אפילו אם לא ראה או הנרות] אינו מחייב לכו"ע לנרך אח"כ על הראיה דשומע כעונה והרי כבר הודה על הגם [שם]: (יא) ט"ו ומ"א ונכרי יוסף כי הפמ"ג והרשב"א עומדים בשעת היר"ן להלך ובפסקי הש"ע: (יב) מ"א וכו' עיין גא"ר ובש"א דגם ב"ח מודה לזה ולא כתב אלא לשיטתו הקדומת: (יג) ויאמר הנרות הללו קודם ולא יאמר קודם דה"ל יהיה ל"ו מיצות [א"ר]:

הגהות ותיקונים: א צ"ל כל ההדלקה: ב אינו:

הערות והאורות: 1 עיין ס"ק ד' וצ"ב: 2 עיין ס' תרע"ז מ"ב ס"ק ט"ו וט"ו לענין מי שמדליקין עליו בתוך ביתו ורוצה להדליק בפ"ע: 3 עיין סי' תרע"ב ס"ק א' לענין לברך זמן בפורים כשלא היה לו מגילה ועיין שם בבה"ל: 4 עיין סי' תרע"ג ס"ב בה"ל ד"ה אם. לענין לחזור ולהדליק:

ליקוטי דברי הרב א' ובסידורו הרב כתב לומר הנרות הללו אחר הדלקת כל הנרות.

הגהות ותיקונים: א) תרל"ט ס"ק (י"ח) [ז']:

תרעז דיין אכסנאי בחנוכה. ובו ד' סעיפים:

שערי תשובה

כשאוכל צפני עצמו אכל אם סמוך על שלחן צעה"צ בכלל ציי' דיתו הוא ומדינא א"צ להדליק אלא אם רואה להיות מן המהדרין. מי שסעד אכל חדרו באקראי מזה מן המוצא שילך לדתו ודליק ואם אינו רואה לזו משם יזוה לצני דיתו שידליקו עליו ציתו ט"ו ע"ש. ולענין סומא עסי' תרע"ה ס"ק ג' מ"ש"ע: (ב) צשמך. ואירך הצע"ה להוסיף מעט שמן בשבילו צ"ח אגודה. וכתב הרשב"א

ביאור הלכה

דבריה דהבית דבריה מזה וזהס דבריה להשתקף תיש דבריה:

* להשתקף וכו'. ומ"מ תריך לומר בשמיהו זה שלא יתיקן זה לילה אחת וזה לילה האחרת אלא יהא השמיהו שחור ככל לילה וילולא וזו יתן לו פירות לזכות לו חלק בכל הלילות ומאיר בשם חכמי התוספות * עמו וכו'.

[illegible]

מצינו וז"ל שוב להשתתף חפציו בפריטיו ועיין בט"ז בשם רש"י דדוקא (ד) כשהוא יודע בצירור שאשמו מדלקה עליו אבל אם אינו יודע יש לו להדליק וגם לברך. ומטעם זה (ה) מי שלא ידע

שהדליקו עניו וזה בחרו לינה נביחו ומלא שהדליקו עניו לרץ
להדליק (ו) דכיון שלא ידע מתחלה מהתמלא היה דעתו להדליק
בעצמו ולא לנאח בשל אחרו וממילא חל עליו תקנת כחמים ועניו

במילים שדעמו זה לדליק נגד ברכה: (א) רתת פרוטה. היינו שא"י האכסנאי ליתן כל חצי האלואה הנרות רק בפרוטה כגי (י) דע"ו מקנה לו חלק בשמן ויש מאחרונים שכחז (ח) דלרץ הבעה"ב להוסיף

מעט שמן בשצטו חור השעשור שצריך יתן לגורל^ט חיי שעה בשצלי
עמון ויהי אם נצט"ב (ט) מקרה לו חלק בשמן נצמחה שרי דהוי
כנצמחה צברוטה ומ"א אם יש לאכסנאי גר (י) נכון יותר להדליק

עצמו: (ד) להשתתף עמו. היינו (יח) אפילו אם אוכל על שונות
 בע"כ לא אמרין דכני במו דמי ומדינא די צנר אחד לכולם
 כיון דאורח הוא ואינו סמוך על שולחנו בקציעות נריך להשתתף

עמו. ותרין התכסגלי גשמוע הזכרות מצגה³³ [אחזרוניס]: (ה) ואם יש לו כר'. הטעם (יג) משום חשדא שימשדו חותו שלא הדליק נר מנוכה (יג) ואפילו אם הוא יודע שמדליקין עליו צדימו לא מהני: (ו) פתח פתוח וכו'. אפילו (יד) הוא פמוח לרוח שפתח צעל הבית פמוחה

שער הציזון

שער הציון

(יט) ולאפוקי שלא יעמוד נגד הנרות הקודמין ויחל ידו נגד הנרות האחרונות וכקושיה ה"ט: (כ) והטעם כיון שנל"ה אינו סמוך לפתח מוטב שיעשה כן כדי לקיים גם מה שאמרו כל פינוט שאלה פונה וכו': (כא) וע"כ לפי המבואר לעיל בסיומן תרע"א שצריך לקדש הנרות צבה"כ ממוחה למעבר ממילא לדעת האר"ש צריך לעמוד הש"ן המדליק אחריו לדרוס ופניו לצפון ולדעת ה"א אחריו לצפון ופניו לדרוס: (ה) מ"א בשם רש"ל ושו"ט: (ו) מ"א ודה"ס:

[illegible][illegible]

הערות והארות: (1) עיין שעה"צ אות י"ט לענין השתתף: (2) עיין מ"ב ס"ק ט"ז לענין מי שרוצה להחמיר ע"ע להדליק ועיין שם בשעה"צ: (3) עיין במ"ב סי' תרע"ב ס"ק ו' לענין אם נותן שמן להדליק יותר מהשיעור:

(ז) * לעצמו (ח) צריך להדליק בפתחו (ט) ז'אע"פ שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אורכל על שלחן בעל הבית וה"ה לבן (י) האוכל אצל אביו: הגה (יא) וי"א דמזון הזה שמדליקים פנים ממש יליק (יב) * נמקס שזולל וכן נהגו (משנת רשב"א ס' תקמ"ג): ב (יג) ט"קן שהגיע לחינוך צריך להדליק: ג י"א שאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו אם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק בברכות: הגה (יד) כחייב לראות הנרות (מנדכ) וכן נוהגין ואפי' אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות

שה"ה אם הצעה"צ מקנה לו חלק בשמן במתנה שרי מ"א:

פסוקה והצעה"צ הלא הדליק נר חנוכה מ"מ חיישין שכשדעו שפה
ההפסוק אורה אחד (עו) יאמרו שלא הדליק נר חנוכה: (ז) לעצמו.
משמע מזה דכשאין פתח פתוח אפילו הוא מתאכסן בחדר צפני
מעצמו יכול להשתתף בפריטי עם צעה"צ או אם הוא נשוי יכול לקמור
על דעתו ויש פוסקים שסוברין דכ"ו צומן הגמרא שהיו מלקיין כל
הצנים בפסחיה הצנים ואתרות אצל הדינא שמתליין בפנים צבית כל
היינו אפילו נשוי שצביתו מתליין עליו בודאי ג"כ נרץ
להדליק עצמו בכל גווי דמי יודע שצביתו אם יש לו אשה צבית
שמתלקת עליו ואחז למיחשדיה וגם להשתתף בפריטי אינו מועיל
למחשדו משום דכיון שהמנהג כהיום שכל אחד מדליק צבית בפ"ע אחז צני
לחשדו ומסיק המ"א שאין להחמיר כדצריכה כ"א כשיש לו
העצ"פ אחד בפ"ע אצל אם אין לו חדר צבית יכול לקמור לאנשי
ביתו שהדליקו עליו צביתו או אפריטי ועיין לעיל בקוף פ"ק שכתבנו
דכשיש לו נר נכון יותר להדליק עצמו ועיין לעיל בסיון חרע"ו
שכתבנו כמה פוסקים סוברין דכשהוא סומך על אנשי ביתו אף
אם שיתוף זה יד נר חנוכה מ"מ כשרואה חל"צ נר חנוכה יש לאומרים
לצד ששארין לצד שיש נסים וע"כ נכון יותר להדליק עצמו אפילו נר
אחד ולא לקמור על קולא זו ועיין לקמיה בס"ג מה שנכתב בזה:
(ח) צריך להדליק וכו'. וידע דבההדלקה אינו אלא משל אשה
(טו) א"ל דלא יצטרך אף יודע שמתליין עליו צביתו אצל אם אין
מתליין עליו צביתו (יז) נרץ לצד דכיון שהוא מדליק עצמו

מיירי אפילו אין היתא חלוק מחוכו אלס שהאורח יס לו צדית וזית אחת שהוא משמחם שם וצולחו וזית יס לו פתח לרחוב שהוא נכנס ויוצא דרך שם ומייסין לתשדא כשלא דיליק לעלמו אן דמיייר דוקא שדעם חלוק מחוכו שס לו חדר מיוחד שס און מייסין לתשדא וכן משמע לכאורה לשון ה"ש"ע: מסוף דבריו. וכן מלשון הרמב"ם צ"ד: הלכה י"א וז"ל * אח"כ מנאחיו כעין וז' בשב"ל סימן קכ"ה שם שני דיעות ח"ו י"ל קצת: * לעצמו עיין מ"ב ובר' שצ"ח מקור דברי מורכס אל הבעיק לשון ח"ו י"ל והוצדקו שמדלתיקן צדנים אפילו אורחים מדלתיקן (דניי מהר"ו) ס' ל"א ומהר"ל סימן קמ"ה) ודוקא כשאלו חדר צ"ע ע"ל והנה הא"י השיג עליו דשם מוכח שהדא דמחממין בכל גווי ומה שהמ"צ רואה לדקוק ועלמו ודעיה המעין שם צדנים יראה שם שפחתם ע"ס א"ר והנה הריב"ז עתלמי לו דבריה ה"א אור ישראל איך יטעה בזה ח"ו. ומנאחיו אח"כ בהגות חוספות שבת על א"ח בסופו ע"ש וגומות מדבריו שדעת המ"צ להורות שאפילו אין פתח פתוח לעלמו אלך כשאלו חדר צ"ע. והנה בלמח דעת מהר"ו: מהר"ל להחמיר בכל גווי איך דעת המ"א להורות כשיטתם כשאלו חדר צ"ע ע"ס ופס"א מה לדמייס ודוקא הוא הכרעת עלמו ומייס צדן השגת הא"ר: * במקום שאובל. עיין מ"ב ח"א דמי שסועד אלל חצירו בנאקרא וס' לו שם יס חצוהו העיר וכו'. מושק בלחון זה אלל אלס הולך הוא וכל אנשי ביתו לבית אחיו או חמיו בקביעות על ח' ימי חנוכה דבר ברור הוא שזיין שסועד וסן שם כל ימי חנוכה איך צדנים אורול פסילת ערש צדמו שזיין דיליק וכו"ס הארדנס שההיכר לנגי היתא וזיין שזינים בני היתא שם למי דיליק וכו"ס

נדל"א איז משתתף עמם צפריטי וואל עלוי מדינא חובת הלקה: (ט) אף על פי שאותו בית וכו'. טעמו שכיון שיש לו בית מיוחד לשינה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא צו איכא חשדא אס איזו מדליק שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר [טור]: (י) האוכל אצל אביו. ואפילו (יא) אוכל אלול בקביעות כיון דהטעם משום חשד: (יא) וי"א דבדו"א וכו'. ועיין באחרונים שכתבו דגם הדעה הראשונה מורה צה"ל דכיון שמדליקין צפנים ליוכא חשדא מעורבים ושבים אללא מבני הבית והם יודעין שמדליק במקום שאולל (יט) אז משתתף עם צה"ל ש: (יב) במקום שאוכל. דמקום אכלתו עיקר. ודוקא לענין אכסנאי הג"ל שאין צדו אלול או לענין כל המקום עד שולחן אהל (כ) אלל מי שפסק אלל צדו צדקא ויש לו שם בית באתו העיר דרך לילך לענין להדליק נר חנוכה ואס איזו רואה לזוז ממקום שסועד יזוה לאשמו שמדליק עליו צדו ומו"מ מזה צו יותר מבשלוחו ועיין צה"ל: ב (יג) קשן שהגיע לחינוך וכו'. לפי מה שפסק המחבר צד' מרע"א ס"צ דאפילו המהדרין מן המהדרין אין מדליקין רק נר אחד לכל אנשי הבית ורק שמוסיפין והולכין בכל יום נר אחד יותר ע"כ מיייר כאן ששקטן הזה יש לו בית צפ"ע וע"כ דרך להדליק ולבדק אלל לידן דנהנין שכל אחד נר' להדליק צפ"ע א"כ הם הקטן הזה דרך בכל גווי להדליק צפ"ע והכי פסק הרמ"א לעיל בצוק סימן מרע"א אלל דעת הש"ס והמאמר להדליק לידן א"ל לתוך הקטן להדליק צפ"ע אס לל שיש לו בית צפ"ע: ג (יד) כי חייב לראות. וזו סומה (כה) סימן מרע"א ס"ג דקוצר שם דכשמדליקין צדו א"ל לבדק כל הרהרי ודין דכלן הוא מן המרדכי ושם פסק המחבר שצרי פוסקים שחולקין עליו (כז) ולכן דנינא אין לנהוג כן להדליק בצרכה אא"כ שיאמר שאין רוצה לנאח בהדלקת אשמו וכמ"ש רמ"א אחר

(טו) מהה"ש: (טז) הכה"ג והפר"ח סוצנין דל"א יבדק והמ"א עוד כמה אחרונים מתקנין מההיא דחז"ר: (יז) הכרעת הגאון ר"צ פרינקיל (יח) שם (יט) הדפוס) והדין עמו: (יח) מ"א: (יט) היינו לענין חסכני' אלל לענין כן אס הוא סומך על שולחן אורי נקטמות הרי הוא כולל נר איש ויבנו וא"ש מהה"א אלל שרואה להיות ממנהדיין נר לכל אחד נכן מוכח מן מהר"א' בשם א"ח המנצח בנ"י וי"צ ח"א המ"א ברש"י הסמימן וז"כ הפמ"א ומדברי הפמ"א מוכח דהוא סובר דלד"ל שדמותי א"ח' מלאמי במחזירי הדמוס' סבר כפמ"א הוא חוקק עליהם (יח) שם כ"טס דמוות: (כ) מ"א וט"י וט"ז וא"ל: (כא) הפמ"א והגר"א. והמהלך פ"ד מיישג דמקור דעתה שדמות דשמי הוה אסו במקום ישראל והיה הירות דכיון שפטור מעיקר המזהו שם שדמליקין עליו צביה וא"ש להדליק וגם רואה נרות חסידו ולא ציי לאדלקין כדי לראותם אין לו לבדק על הראיה כיון שפטור מעיקר המזהו דהיינו ההדלקה צדס הוה שהוא במקום שאין שם ישראל ואינו רואה הירות אע"פ שדמליקין עליו בחור כמו מ"מ חייב הוא לראות הירות ותמאכר שגזר' להדליק כדי לראות הירות מדליקין בצרכות כיון שהורכח ונטולו להדליק ותפמי שלא צרור לו להחמיר צבאל וזו לפיכך כחט בשם י"א עב"ל ולידנא נודיא אין לנהוג כן כמו שכתבתי צביס: (כב) פמ"א וטש"י שדר:

קמז באר הגולה

תרע"ח נר של שבת קודם לנר של חנוכה. ובו סעיף אחד:

שערי תשובה

(כג) מ"א בשם מהר"ל ולגוש: (כד) לגוש ועו"ש וט"ו ומ"א וז"ר: (כה) צ"י ומהש"ל והפנ"ח קטם כמותם: (כו) שם: (כז) א"ר בשם ש"ת: (כח) טור: (כט) שם: (ל) מ"א ולא העתקתי מש"כ דאפשר שהוא כנלל דש"מ דכמה אחרונים מתקפין ע"ד צוה: (ה) מ"א: (ז) מפמ"ג: (ז) גס זה שם וטעמו דענין מהדרין מוכר בגמרא: (ד) מ"א והעמיקו הח"א:

יכבה הנרות כשפותח את הדלת: ב יב"ע"ש אסור לקבוע הנרות (ד) בדלת עצמה (*) אחוריי ב טור לפי פירוש רש"י (א) והיה דלת עומד מלך חן והלך דנקט אחורי הדלת משום שחששה רבי שמואל שהבא ה"ר"ם כן היה ג שם בשם ר"מ מרענטנר בשם רט ה"ר שמואל

תרפא אין מבדילין בנר חנוכה במוצאי שבת. ובו ב' סעיפים:
א * במוצאי שבת (א) אין מבדילין בנר חנוכה שאין נהנים לאורו ואין מברכין על הנר עד שיאורו לאורו: ב * יבדיליקין גר חנוכה בבה"כ (א) [ב] (ב) קודם ההבדלה: הגה (ג) וכן"ש צבמו שמדליקין ואח"כ מבדיל שהרי כבר הבדיל צה"כ:

תרפב דין על הנסים בחנוכה. ובו ג' סעיפים:
א * כל ח' ימי חנוכה [א] (א) אומר על הנסים (ב) בבה"מ בברכת הארץ ובתפלה בברכת מודים ב טור בשם הר"ב ב מה"ר סי' ק' א כרז הו"א ורז ששם שבת כ"ד

שערי תשובה

[א] קודם. ענה"ט ועיין בספרי שו"ת בית אפרים מ"ש בזה בדברי התה"ד וצבאור דברי הע"ז וכתשבות מהרש"א סי' ע"ט לענין מילה שלא נמנה ופדיון הבן הי מניחיהו קדים (ועיין מש"ל סי' רמ"ט וסי' תרכ"ח על דברי המג"א כמ"ש שם מהמוס' דמו"ק דמילה כל יומא וזמנה שאסור להניחו ערל) וצבאור דברי הרא"ש והטור סי' רפ"ו ע"ש:

[א] אומר על הנסים כו'. ועיין לעיל סי' תרע"ו בגמ' גר יכול לומר שעשית לאצטמינו כו' ומ"ש א"ס נזכר בזה"ל ברכה כו' וא"ס הוכרי השם יקיים הברכה ואין ראוי לחזור כל שהוא צלמתי תפלתו וא"ס יחזור היו ברכה לבטלה כ"כ בש"מ בשם מטה יהודה וע"ש בשם הרדב"ז סי' תקפ"א שיכול לומר על הנסים או יעלה ויבא בין ברכה לברכה שאין כלל ברכה לבטלה והפסק נמי לא היו שהרי מעיין הברכה היא וכתב שכן ראוי לנהוג ובמה"ג הביא דברי הרדב"ז בשם וכן דעת מעדני המלך א"ן צב"י

סי' קפ"ח גמגם בזה ע"ש וע"ש בשם מכתם לדוד מי ששבת עה"ג והיה סבור שזריך לחזור והתחיל להסתכל וזכר שטעה בדין שצלתם א"ל לחזור יפסק

ביאור הלכה

* מדליקין וכו' קודם ההבדלה. עיין גמ"צ כמה שכתבנו בשם הע"ז ונצמח רבים אחרונים קיימי בשיטתיהם להבדלה קודמת מההר"ל מפראג והחזו"ט [הוצא בא"ר] ופרי"ח ודה"ח וכן הרבה אחרונים קיימי בשיטת השו"ע והרמ"א הלא המה המ"א והא"ר והגר"א וד"ס מאיר וכן צמח משה הציב על כל ראויותיו של הע"ז וכן בשאלת יעב"ץ מסכים ג"כ עם השולחן ערוך אכן צמח כבר נשמע ד"ר בין החיים וכבר איפולגו זה קמחי לבד מה שהוצא צב"י שדעת תה"ד דנר חנוכה קודם ומהר"ל ואגור וכל זו סוגרים ג"כ כמותו ור"ד אבודרהם כתב שיש שמבדילין קודם כי הנה צמחי ראויי רבים מברכין קודם הבדלה ולי הכותב נראה שטעות בידם וכו' ע"ש [עיין במה"ש וזכרי יוסף חזק לאצרה] וע"כ הנהגו להתנהג בזה כמו שהסכימו כמה אחרונים צב"ה"ג אין לשנות המנהג שנהגו מעולם להדליק נר חנוכה קודם וצבמו דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד וגם צבמ"ג כתב דאין לגזור על שום אדם כי יס לו על מי לסמוך:

ואח"כ אומרים ויתן לך ואח"כ מבדילין: (ג) וכו"ש בביתו וכו' שהרי כבר הבדיל. ר"ל וכבר שמע הבדלה (ג) ודבריו מגומגם דהא לא נכתוב לנצח להבדלה של ש"ץ ששמע צב"ה"ג. ודע דט"ו ועוד (ד) כמה אחרונים שעומדים בשיטתו פליגי על עיקר דינו של המחבר ורמ"א וס"ל דמנאות הבדלה קודמת לנר חנוכה משום דהיא חידיה. ועיין צב"ל שהבאנו דיש בזה דיעות בין הראשונים וע"כ צב"ה"ג אין לשנות המנהג שנהגו בישראל להדליק מקודם ואח"כ להבדיל וצב"ה דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד:

א (א) אומר על הנסים. כחוב בספרים שנוסח על הימים יאמר ועל הנסים צו"ו וכן חפלה הן צב"ה"ג. כשעמדה עליהם יש ללג חיצה עליהם דהא אח"כ אומר על עמך ישראל אח"כ אומר ועל עמך ישראל [פרי"ח]: (ב) בברכת המזון בברכת הארץ ובתפלה בברכת מודים. (א) הטעם (ג) דכולה מילתא דחנכה עיקרה הודאה היא. וצב"ה"ג מעיין שלם בחנוכה ופורים (ג) אין מוכיחין של חנוכה ופורים

שער הציון

(ד) גמרא שם. ועיין לעיל בסי' רע"ז דנדר של שעה ושל חלב מותר וטעם ה"ש מי שמחיר איתא צבור דס"ל דלאו פ"ר הוא ומאחר הגמרא שם יפרש דלא כפרי"א אלא כפירושם אחרים שהוצא לעיל צבור בסיון רע"ז ע"ש צב"י והגר"א פירש דטעם ה"ש מי שמחיר דס"ל כפסק הערוך דפ"ר דלא יחא ליה מותר לכתחלה. ואפילו לפירוש זה ג"כ אין הלכה כדעה זו דרבים חולקים עליו וכדאיתא בסיון ש"כ סי' ע"ש: (ה) צ"ח ועט"ו: (ו) פוסקים (ג) פמ"ג: (ד) עיין צב"ל: (א) גמרא: (ב) ומ"מ צב"ה"ג א"ס אמר עה"ג צב"ה"ג והשלים תפלתו א"ל לחזור דלא היו הפסק מה שאמר חון למקומו [פ"ת בשם ע"ד]: (ג) פמ"ג בשם א"ר:

הגהות ותיקונים: (א) רע"ז:

באר היטב

(א) קודם. ומ"ל כתב שמדליקין קודם ויתן לך. וכתב המ"א דמי ששבת אחת חונגתו יבדיל ואח"כ ידליק דהא נהגו עכשיו האנשים שלא להדליק קודם ההבדלה שנתפלה א"כ אסור להדליק כיון שלא הבדיל ומ"מ צב"ה"ג לא יעשה כן רק יאמר המבדיל ודליק ואח"כ יבדיל עכ"ל. ומי"ט כתב שהגאון מהר"ל מפראג הנהיג להבדיל קודם וטעמא שמה יסכה להבדיל צתפלה ועבד אסור צהלקה ומסיק שכן יס לנהוג וכו"פ הע"ז למעשה להבדיל צבמו עכ"פ קודם ואח"כ להדליק נר חנוכה ע"ש. [ונצ"ח] אליהו רבה העלה להלכה דלעולם מדליקין תחלה ואח"כ מבדילין ודחה דברי ט"ו צב"ה"ג ידים ע"ש:

סי' קפ"ח גמגם בזה ע"ש וע"ש בשם מכתם לדוד מי ששבת עה"ג והיה סבור שזריך לחזור והתחיל להסתכל וזכר שטעה בדין שצלתם א"ל לחזור יפסק

משנה ברורה

לפתח וכו'. וא"ס לא נתן אסור לפתוח הדלת ועיין לעיל בסיון רע"א"ה צב"ה"ג ד"ה דכדרכו: ב (ד) בדלת עצמה וכו'. שפתיחתו ונעילתו מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנה ויש בזה משום מכבה או מצעיר ואע"ג דאין מכין לזה (ד) הוא פסיק רישא: (ה) ועיין לעיל וכו'. ר"ל דשם קחם לאסור וכן הלכה:

א (א) אין מבדילין בנר חנוכה. ר"ל שא"ס צריך תחלה על הדלקת נר חנוכה אין להבדיל עליהם אח"כ מטעם הכתוב צב"ה"ג (א) אצל יכול לצדק תחלה על הנר חנוכה להבדלה ולכבותה ולחזור ולהדליקה למנאות נר חנוכה ועדיף טפי למיעבד הכי דכיון דעבד ביה מנאו דחא ליעבד ביה מנאו אחריחא אלא דכיון דקי"ל דלאחר האפוקי יומא עדיף טפי דלקמיה צב"ז נוהגין להדליק נר חנוכה תחלה ושוב א"ל להבדיל עליו: ב (ב) קודם ההבדלה. דאף דמנאות הבדלה חידיה מ"מ כל מה דנוכל לאחר לנצח מן השבת (ג) עדיף טפי וגם צב"ה"ג יס פרכומי

ניסא וא"ס שבת אחת חונגתו יאמר המבדיל בין קודם לחול ואח"כ ידליק וכו' וצב"ה"ג אומר על הנסים. כחוב בספרים שנוסח על הימים יאמר ועל הנסים צו"ו וכן חפלה הן צב"ה"ג. כשעמדה עליהם יש ללג חיצה עליהם דהא אח"כ אומר על עמך ישראל אח"כ אומר ועל עמך ישראל [פרי"ח]: (ב) בברכת המזון בברכת הארץ ובתפלה בברכת מודים. (א) הטעם (ג) דכולה מילתא דחנכה עיקרה הודאה היא. וצב"ה"ג מעיין שלם בחנוכה ופורים (ג) אין מוכיחין של חנוכה ופורים

שער הציון

(ד) גמרא שם. ועיין לעיל בסי' רע"ז דנדר של שעה ושל חלב מותר וטעם ה"ש מי שמחיר איתא צבור דס"ל דלאו פ"ר הוא ומאחר הגמרא שם יפרש דלא כפרי"א אלא כפירושם אחרים שהוצא לעיל צבור בסיון רע"ז ע"ש צב"י והגר"א פירש דטעם ה"ש מי שמחיר דס"ל כפסק הערוך דפ"ר דלא יחא ליה מותר לכתחלה. ואפילו לפירוש זה ג"כ אין הלכה כדעה זו דרבים חולקים עליו וכדאיתא בסיון ש"כ סי' ע"ש: (ה) צ"ח ועט"ו: (ו) פוסקים (ג) פמ"ג: (ד) עיין צב"ל: (א) גמרא: (ב) ומ"מ צב"ה"ג א"ס אמר עה"ג צב"ה"ג והשלים תפלתו א"ל לחזור דלא היו הפסק מה שאמר חון למקומו [פ"ת בשם ע"ד]: (ג) פמ"ג בשם א"ר:

הגהות ותיקונים: (א) רע"ז:

י"א לא אמר (ג) אין מחזירין אותו (וע"ל סימן רנ"ד סעיף ד' ויהי' נזכר באותה ברכה כל זמן שלא הזכיר את השם אפילו נזכר בין אתה להשם חוזר: הגה י"א כששם על הנסים בנה"מ (א) (ד) כשמגיע להרחמן (ה) יאמר הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה ימי מתחיהו כו' (כל זו וכזו נמצא סי' קפ"ז ס"ד): ב' ג' במוסף של שבת ושל ר"ח (ו) צריך להזכיר של חנוכה אע"פ שאין מוסף בחנוכה: ג' (ז) אין אומרים כשם שעשית וכו' אלא מסיים ועשית עמהם נסים וגבורות בימים ההם בעת הזאת (ח) וי"א שאומרים אותו:

תרפג ובו סעיף אחד:

א' כל שמונת ימי חנוכה [א] (א) גומרים את ההלל: הגה וכל שמונת ימי חנוכה (ב) א"ל חתנו וז"ל ולמנחם ולדוד הדין גם בערב חנוכה כמנהג וע"ל סימן קל"א (מהר"ל ומהגוס):

תרפד סדר קריאת התורה בחנוכה. ובו ג' סעיפים:

א' [א] *קורין בקרבנות (א) הנשיאים שבפ' נשא שלשה בכל יום יומתחילין בברכת (ב) כהנים (ו"א) שמתחילין ביום כלות משה (טור) וכן אנו נוהגין יקורא אותו (ג) עם כהן ולוי וישראל קורא ביום הראשון. (ו"א) שהכהן קורא כל אותה הפרשה עד ביום הראשון והלוי וישראל קורין ביום הראשון (מנהגים) (וכן נוהגין). ביום שני קורא בהן ביום השני עד פר אחד בן בקר ולוי עד ביום השלישי וישראל חוזר וקורא ביום השני ועל דרך זה בכל יום: הגה וי"א שישאל קורא ביום

משל חסדו וכל אחד נדון לגמור הלל על קרבנותיו שכלי הנקט

א' משנה מגילה י"א דליתא בפסיקתא שבה"ה כספליי נשלם מלאכת המשכן טור ב' שם בשם יש מקומות ג' שם בטור ד' שם

באר היטב

(א) כשמגיע. וה"ה שיאמר כן תתפלה אחר גמר התפלה דרך בקשה. יש לומר הרשעה בחטף. ז"ל. להשכים חורתך ולהעבירם חקי וכו' בלא מימין ש"ג מרדכי וכ"כ בנה"ג. בזמן בלא וא"ו ט"ו דלא כלבש כשכח לומר וזמן הזה הוא בלא וי"א ע"ש. וי"ל שמונת ימי חנוכה אלו להודות וכו' מ"א:

(א) א"ל. כתב הכל ב' א"ל שיר מומור לאסף לפי שהם כעין י"ט

מאחר שאומרים זו הלל:

מחנכה הלל גבית האהל והמ"א סי' קל"א כתב שבתוכה טוב שיקרא כ"א בדיחו והביאו גב"ט שם ע"ש:

[א] קורין בקרבנות כו'. עיין בדינים אלו ובדין טעות בקריאה בס' שער אפרים שער ח' ותמצא הכל מנאר היעב:

משנה ברורה

ולא יאמר מתורמין במ"ס. ז"ל שמונת ימי חנוכה אלו להודות [מ"א]: א' (א) גומרים את ההלל. לפי שכל יום נוסף גם חדש ועוד יש טעמים עיין ב"י. ואחר ההלל (א) אומרים חצי קדיש. מי שהוא אצל בשחית (ב) אין מתפלל לפני העמוד ד"ש הלל הא ערבת מתפלל דמתפלל ב"ר"מ ג"כ ערבת. אין אומרים אל ארך אפס ב' ויהי' בחנוכה ויהי' אחר ס"מ. ולענין הלל אם מותר לומר נצח האהל עיין בשע"מ (ג) אצל האהל בנצחו בודאי לא יאמר:

א' (א) הנשיאים. משום שנגמר מלאכת המשכן ב"ה כספליי: (ב) כהנים. לפי שנעשה הנס ע"י כהנים: (ג) עם כהן ולוי. כהן יקרא עד לפני המשכן או עד לחנוכה המונח והשאר יקראו לו וישראל (א) אצל אותם שנהגו לקרות לכהן עד וא"י אצרכם הוא מנהג נטעות ונרין לנעלו שהשלשה זריכין שיקראו בסדר היום וסדר היום הוא פרשת נשיאים. ואחר הקריאה (ב) אומרים ח"ק. אם טעו וקראו ביום שני של חנוכה פרשת נשיא ג' ויכולא (ג) עלתה להם

שער הציון

(ד) יד אפרים: (ה) ט"ו ופמ"ג: (ו) לטש: (ז) פמ"ג: (ח) מ"א: (ט) פמ"ח: (י) לטש: (יא) נכרי יוסף:

ליקוטי דברי הרב א' בשו"ע הרב סימן קל"א סעיף ה' כתב: אבל בחנוכה שההלל הוא חובה מתקנת חכמים, קורים גם בבית האבל, שגם האבל חייב בו, אבל אינו עובר לפני התיבה וכו'.

ב' הר"ק והר"ש
מהל דמי ר'
אזעזעל שם וכו'
החוס' שם ובס'
מוספתא דגריכות
וכ"כ הטור בשם
ג' טור ד' מסקנת
הגמ' שם ה' טור
כשם י"א וא"י
הר"ש דלא ישאל
אדם זכרו לא ע'
ראשונות ולא ג'
אחרונות וס' בשם
י"א דכיון דלוק'
כדס הוא שרי
וכ"כ נא"ה שכן
הוא הנוספתא דגריכות
התפלות וכ"כ נוספת
הרמב"ם ונמנמנת
סופרים
א' ממרל דר' יוחנן
משום ר' יהושע
ערבין י' והטעם
מפני שהם מתחדש
כל יום ועוד של
יום נשאל שני חלק

הלכות חנוכה סימן תרפד

קמט באר הגולה

שלאחריו דהיינו ביום הג' וכן כלל יום וכן נוהגין (הגהות מיימוני פ"ח"ח). "ביום שמיני מתחילין ביום השמיני וגומרין כל הסדר וקורין פרשה ראשונה של בהעלותך (ונוהגים לסיים כן עשה את המנוחה) (מנהגים): ב בשבת שבחנוכה מוציאין ב' ספרים בא' קורא בפרשת (ה) השבוע ובשני קורא (ו) בשל חנוכה (ז) ומפטיר רני ושמחי ואם חלו בו ב' שבתות מפטיר בב' 'במלכים בנרות רשלמה: הגה ואם חל חנוכה בשבת זו (ח) מפטירין (א) בשל חנוכה (מנהגים): ג 'אם חל ר"ח טבת בשבת מוציאין ג' ספרים וקורין ו' (ט) בפ' השבוע ובשני קורא א' (י) בשל ר"ח ומתחיל וביום השבת ובג' קורא מפטיר בשל חנוכה (יא) 'ומפטיר רני ושמחי (יב) 'ואם חל ר"ח בחול מוציאין ב' ספרים וקורין בא' ג' בשל ר"ח ובשני קורא א' בשל חנוכה 'ואם טעה החזן (יג) וקרא ד' בשל ר"ח אם לא הוציאו ספר ב' (יד) א"צ (ז) [ב] לקרות יותר אבל אם הוציאו ספר ב' (טו) משום פגמו צריך (ג) (טז) לקרות ה' בשל חנוכה: הגה * ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנוכה (יז) צריך (ד) [ג] להפסיק לקרות בשל ר"ח (אזכרה הלכות גרנות) (יח) * ואם צריך לנכד על קריאת ר"ח ע"ל סימן ק"מ:

שערי תשובה

[ב] לקרות. ענה"ט ועיין בתוס' דמגילה דף כ"ט ובשאלת שלום אות ל"ו ומ"ט מה בספרי בית אפרים סי' י"ח להגאון מוהר"י ז"ל בעמ"ח ש"ש: [ג] להפסיק. עיין צ"ח דאפרים מ"ש דה' על הט"ו ובספרי שו"מ בית אפרים סי' י"ח כחצמני צאריכות וזמר בזה ע"ש:

אל יקרא הוא חנוכה דאין מדלגין כמ"ש סי' קמ"ד צ"י ש"ל מ"א: (ד) להפסיק. והט"ו כחז דהאי פסקא דרמ"א לאו דסמכא הוא ואינו צריך להפסיק אלא קורא כהן בשל חנוכה ואח"כ יקרא לאחרים בשל ר"ח וכחז שכן הסכים הרב הגאון מוהר"ר נפתלי כ"ץ ז"ל ע"ש ועיין בגינת ורדים תא"ח כלל א' סימן ל"ו:

ביאור הלכה

* ואם טעה והתחיל וכו' צריך להפסיק וכו'. עיין במ"ז במה שכתבנו בשם הט"ו דחולק ע"ז ופוסק דמכין שמתחיל לקרות בשל חנוכה צריך לגמור הכהן בשל חנוכה והנה צ"ל מלמד דאם לא קרא עדיין ג' פסוקים בשל חנוכה יפסיק בנחתם ויקרא בשל ר"ח [דאם קרא ג' פסוקים מודה לדעת הט"ו דינך הכהן צרכה אחרונה ויקרא לאחרים בשל ר"ח וא"ל לחזור ולקרות של חנוכה] וכן מלמד קל"ה בספר מור וקציעה מ"מ הרבה אחרוני' [הענין ישע והשולחן שלמה ובספר פני יצחק ס"ט והד"ח והח"א] ומכלל גם המ"א בסיומן ק"מ כסופו הורו להלכה בדברי הט"ו דכיון שהתחיל בשל חנוכה צריך לגמור הכהן בשל חנוכה בס"מ זו ואח"כ יקרא הג' בס"מ אחרת צרכה (ואף שכתבין זה פירש כמ"ס הטעם לדברי המ"א מ"מ להלכה טע"ל דעמו כמו שכתב שם) והתחלה נקרא משהתחיל לנכד הנכדה דהיינו שאמר ברוך אתה ד' אלהי אלהי לא התחיל לנכד אף שזמנא בידם אותה שהוא מתוקן לחנוכה אין לו לחוש לזה לבד"ע ויגלוה ויקראו בס"מ אחרת שהולאה נסר ר"ח ואין כאן פגם נס"מ זו כיון שיקראו זה אח"כ [אחרונים] וצ"ל עתה שלם בשבת מצריך להוציא ג' ספרים ועיני חנוכה קורין בשלישית כ"ל אס טעו וקראו בשני בשל חנוכה ובשלישית בשל ר"ח מ"מ קורין ההפסדה בשל חנוכה משום פסוקי נסא [ח"א] ובעין זה מלמד גם הפס"ג בסוף דבריו ע"ש ומ"מ בדעבד אס קראו הפסדה של ר"ח השמים כסא יצאו [שם] מי שיש לו יא"צ חנוכה לא יתשוב לפי ימי החנוכה אלא לפי ימי החודש שהיה לפעמים ר"ח טבת יום א' ולפעמים שני ימים: * ואם צריך לברך וכו' ע"ל סימן ק"מ. ר"ל דס"י שני דיעות מה ואחרונים כחז שם דנהגין למעשה כהדעה שסוברת דצריך לנכד וכן פסק בשערי אפרים דצריך לנכד על קריאת ר"ח לפניה ולאחריה:

דקורא בשל חנוכה נאחרונה יש להפטיר נחמא דסליק מניה: (יב) ואם חל ר"ח בחול. סדר קריאת התורה צרכה נחמא. מתחיל פ' התמיד כהן עד רביעיית הדין. לוי עד ונסכה. ישראל עד ונסכו. והרביעי קורא חנוכה [פמ"ג]: (יג) וקרא ד' בשל ר"ח. ויהי א"ס טעה וזמנא בשבת חנוכה: (יד) א"צ לקרות יותר. דאין משגהין חנוכה דר"ח עיקר ואפילו (יז) אס נזכרו בתחילת קריאת הרביעי אין לומר שרביעי עומד קורא בס"מ זו בשל חנוכה קודם שיחמס בפרשת ר"ח דה"ל מדלג ואין מדלגין בחורה בשני ענינין כדלעיל בסיומן קמ"ד אלא מאחר שהרביעי התחיל לקרות בשל ר"ח יחמס וינך ויצא חמישי אחריו ויקרא בס"מ השניה אס הוציאה בשל חנוכה: (טו) משום פגמו. דמוטב לנצל הא דאמרין בדברי"ם אין מוסיפין על חרבה מלפגוס הס"מ [צ"ח]: (טז) לקרות חמישי וכו'. ויאמר קדיש (יז) אחריו ואם אמר קדיש אחר הרביעי לא יאמרנו אחר החמישי: (יז) צריך להפסיק. עיין בע"ז שכתב דהאי פסקא לאו דסמכא הוא ואין צריך להפסיק אלא קורא כהן בשל חנוכה ואח"כ יקרא לאחרים בשל ר"ח ועיין צנה"ל שצירטו כל הפרטים שיש בזה: (יח) ואם צריך לברך וכו'. עיין צנה"ל: ר"ח

שער הציון

(ד) מנהגים: (ה) אחרונים: (ו) פ"ע בשם ת' ז"ל: (ז) וכחז דכן דעת המטה משה: (ח) ואפילו לנרף איה פסוקים משום אש"כ אין וכן דאין מדלגין מנח"ל לנח"ל [שם]: (ט) פרי"ח ע"ש שכתב דה"ל דש"י לקרות ה' גברי בפרשת השטע: (י) ש"א: (יא) פסוקים: (יב) צ"י: (יג) מ"א: הגהות ותיקונים: א) פ"ג:

תרפה סדר ד' פרשיות. ובו ז' סעיפים.

א משנה ברייתא
מגילה ר"ח
ב כשחולל וחסל
טוהיה ג שם
בביתא ד שם
משנה וברייתא ל'
ה שם ו שם ז כר
שם ח שם ובר
להקדים זכרה
לעשיה פ ה"ר
והר"ש שם

א [א] (א) ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת (ב) קורין פרשת (א) שקלים כשהיא כי תשא עד ועשית כיור נחשת (ג) יומפטיר ויכרות יהוידע ומוציאין ג' ספרים באחת קורא פרשת (ד) השבוע (ה) ובשני של ר"ח ובשלישי קורא מפטיר בפרשה שקלים: ב' בשבת שניה מוציאין ב' ספרים בא' קורא פרשת (ו) השבוע ובשני קורא זכור את אשר עשה לך (ז) עמלק ומפטיר (ח) פקדתי את אשר עשה עמלק: ג' בשבת שלישי שהוא ט"ו באדר מפטירין ובשבת ד' שהוא כ"ב לאדר מוציאין ב' ספרים בא' קורא בפרשת (ט) השבוע ובשני קורא פרשת (י) פרה ומפטיר וזרקתי עליכם מים טהורים (יא) (וע"ל סי' קל"ז סעיף ה): ד' בשבת חמישי שהוא כ"ט באדר מוציאין ב' ספרים בא' קורא פרשת (יב) השבוע ובשני החדש הזה (יג) לכם ומפטיר בראשון באחד לחדש: ה' חל ר"ח אדר הסמוך לניסן תוך ימי השבוע ואפילו בע"ש מקדימין לקרות פרשת שקלים בשבת שלפניו ומפסיקין בשניה כדי שתהא פ' זכור בשבת הסמוכה לפורים מלפניה ו"אם חל פורים בע"ש מקדימים לקרות פרשת זכור בשבת שלפניו: ו' ה"מים שראוי לקבוע בהם ר"ח אדר זבד"ו וסימן לשבתות ההפסקה זט"ו ב"ו ד"ד וב"י כלומר כשחל ר"ח

שערי תשובה

[א] ר"ח אדר הסמוך כ'. ועין כל דיני סדר קריאת ארבע פרשיות ועטות הקריאה בספרי שער אפר' שער י' שפארטי הדברים על

משנה ברורה

א (א) ר"ח אדר וכו'. אבאר בקצור ענין ד' פרשיות. והוא. חול' (א) תקנו לקרות ד' פרשיות בשנה מר"ח אדר עד ר"ח ניסן לזכרון ד' דברים והם אלו. הראשונה היא פרשת שקלים לזכרון מלות מחצית השקל שיתבאר בסמוך שהיו מחזירים ליתן ללשכה לקרן התמיד בכל שנה. השניה היא פרשת זכור לזכור מעשה עמלק וקורין אותה בשבת שלפני פורים לקמחה למעשה שהיה מורע עמלק וכדי להקדים זכירת מחצית עמלק לעשייתה וכדכתיב והמים האלה נזכרים ונעשים. השלישית היא פרשת פרה אדומה והיא בשבת שקודם פרשת החודש שכן היה שריפתה במדבר סמוך לניסן כדי להיות זה את ישראל כנפר העטות מיד אחר הקמת המשכן כדי שהיו טהורים ויכולו לעשות הפסח חמנו לכן קורין פרשה זו להתפלל לפניו ית' שגם עלינו חרוק מים טהורים נמירה. הרביעית פרשת החודש בשבת הסמוך לר"ח ניסן כדי לקדש חודש ניסן דכתיב בחוריה החודש הזה לכם ראש חדשים אצל אין זה עיקר הקדוש כי עיקר הקדוש הוא צנע ראית הלגנה שמקדשין אותו הב"ד ואין הקריאה הזאת אלא מדרבנן: (ב) קורין פרשת שקלים. דלמר קרא (ג) זאת עולת חודש נחשדו לחדשי השנה והיא לחדשי יתירה הוא אלא אמרה ויהי לך חודש שאתה לר"ח נחשדו בהצאת עולות תמידין ומוספין מתרומה חדשה והיו ניסן דגמרינן בגמרא צ"ש שחודש זה הוא חודש ניסן וכיון דניסן צ"ע לאקרוצי מתרומה חדשה לכן מקדימין ומשמיעין על השקלים באדר הסמוך לו שיצאו שקליהם צ"ח ניסן ואנו משלמין פרים שפתניו בקריאת הפרשה על כי תשא דכתיב זה ענין השקלים. יוצר י' לשחית וגם למוסף בפרשת שקלים ובפרשת החודש אצל זכור ופרה לא תקנו במוסף [פמ"ג] אם אירע שלא קראו הפרשה מענינו של יום (ג) אין לה תשלומין לשבת הנאה [שערי אפרים]. אם שחמו הצטור לקרות פרשת שקלים וה"ה בשאר השלשה פרשיות אם כבר אמר הפטרה של סדר השבוע בצרכותיה וזכורו צריכים לחזור ולהוציא ס"ח ולקרות הפרשה בצרכה לפניו ולאחריה ויאמר חמ"כ קדיש ויפטיר בלל בצרכה לפניו ולאחריה. ואם נזכרו אחר שהתחיל לזכר על הפטרה ואמר השם יגמור הצרכה ויאמר קלמ

שער הציון

(ה) מגמרא ופוסקים: (ג) גמרא: (ג) וכן איתא צ"ח רע"א: (ד) כגון שחשט שהיא שנה פשוטה וחמ"כ נודע להם שהיא מעוברת: (הערות והארות: 1) עין במ"ב סי' קי"ד ס"ק ל"ב לענין אם אמר בא"י ודילג דבר שמחזירין אותו וע"ש בבב"ל סי' ר"ה בלא חתימה:

שערי תשובה

(ה) אף דהמ"א הביא בשם תה"ד דהר"א ש כתב דעשה דאורייתא לקרות פרשת וזכר בעשרה איני יודע שום מקור לזה והאי דר"א שיחבר עבדו הוא משום דעיקר קריאת וזכר הוא מ"ע דאורייתא ורובן מקנו לקרותה בצטר ועייניי ברא"ש ואין הכרח לדברי תה"ד וז"ע: (ו) דלטו מי כתיב במורה שיקראו דוקא בשבט זו אלא שסבבם מקנו בשבט זו והוא סמך לפורים כדי לפסוק מנשה עמלק למנשה המן וע"כ יואל ע"פ הדמך כמה שקורין ויצא עמלק [מא]. ולא העתקתי כל דין ר' פשוטו נענין אם יוכל קטן לעלות בזה דכבר מוזכר לעיל בסמך רפ"ב במ"ב (סמך קטן) ובה"ל ז:

תרפו דין תענית אסתר. ובו ג' סעיפים:

א חסותם תענית
י"ח י"ח כ"ה
כ"ק דמילה
ב ה"א"ש שם ה"א
לח"א שם ב' י"ג
ומן קהלה ללל ה"א
ג טור בשם תוס'ת
סופרים ופ"פ
שמות ה"ו גי'ת
לא ר"ל להשקות
ניסן לפי ששנא' ב' אטומו והוקם המשק:

א כחנוכה ופורים (א) מותר להתענות לפנייהם ולאחריהם: **ב** (ב) מתענים (ג) ב"ג באדר ואם חל פורים בא' בשבת מקדימין (ג) להתענות ביום חמישי: הגה ותענית זו אינה חובה לכן יש להקל בו לעת הצורך כגון מעוזרות או מניקות או לחולה שאין בו סכנה ואפי' רק כואב עינים שאם (ג) (ד) מנערים הרבה לא יתענו (ה) ויפרעו אח"כ אבל שאר בריאים (ד) (ו) לא יפרעו מן הצורך (מדושי אגודה בשם מחזור ויטרי) ואם חל פורים ביום א' שמחמטין ביום ה' שלפניו וחל בו צרת מילה (ז) מותר (ה) [א] לאכול על המילה ולמחר ביום ו' יתענו האוכלים (הגהות מנהגים): ג' ייש מתענים

שערי תשובה

(א) מותר. וב"ח כתב דחנוכה אסור להתענות לפניו ועס' תר"ע ס"ק ב' מש"ש. ועיין יד אהרן: (ב) ב"ג. יש מחמטין לילה ויום. כנה"ג. מהר"ל לא היה מגיד דחנוכה בתענית אסתר מפני שטורדים לקנות זכרי פורים אם לא כשחל פורים ביום א'. ובהגמ"ו הוכיח מהגמרא שאפילו בפורים היו רגילים ללמוד לפני רבם: (ג) מנערים. וכ"ש יולדת כל שלשים יום: (ד) לא יפרעו. אפי' ההולך בדרך וקשה עליו התענית ב"ש ש"ל: (ה) לאכול. משמע אפי' יותר מיו"ד. וע"י כתב דאין לסמוך על הג"ה זו אלא יאכל סעודה המילה בלילה כמו בח"ב ע"ש. משנכנס אדר מרבין אלשקר סי' מ"ח דיכולין היו לתקן בני העיר בהסכמה וחרם עליהם ועל הצאים אחריהם לעשות פורים על שנעשה להם גם ואף שהולכים לעיר אחרת להשחקע חל עליהם ומי שנעשה לו גם בחדר ונדד

משנה ברורה

שהעולם התענו היום (ו) יתענה למחר צע"ש. מהר"ל לא היה מגיד ההלכה בתענית אסתר מפני שטורדים לקנות זכרי פורים אם לא כשחל פורים (ח) ביום א' וכתב בא"ר וז"ל דכל זה מיייר לילך לשיבה אבל ללימוד הקבוע צביה"מ אינו בכלל זה דאין צה כי"כ בעול זכרי סעודה. וא"א לדקתק (ט) בנאות שבת שחל פורים למחר כמו שא"א חמנוים בערב פורים בחול כך א"א ידוק הדין בשבת שהוא ערב פורים: (ד) מצטערים. זה קאי על כואב עינים אצל מעוברת אף שאינה מנערת אינה מתענה כי"כ הישועות יעקב (ו) ובא"ר מחמיר בזה אך יבדלה כל י' גם הוא מיקל: (ה) ויפרעו אח"כ. להישועות יעקב הג"ל מתחבא דלא קאי ד"ו רק על כואב עינים שנעצם יש עליו חיוב שלא לפרוש מן הצורך ורק עכשיו משום דכאיב ליה עיניו ולהכי לבתר שיסולק כאצו (יא) יפרע התענית משא"כ מעוברת ומניקה דפטורות נעצם אפילו אינן מנערות אכן מדברי הצ"ח לכאורה לא משמע כן: (ו) לא יפרעו. אפילו (יב) ההולך בדרך וקשה עליו התענית: (ז) מותר לאכול על המילה. היינו (יג) כל האנשים הקרואים להסעודה ואפילו יותר מעשרה ואפילו בשחרית מותרים לאכול אכן כולם צריכין להתענות למחר וכלקמיה. ועיין

שער הציון

(א) רמב"ם ובאמת לרוב הפוסקים הספד קיל מתענית וכ"כ הצ"ח דהספד טודא שרי: (ב) הא דהספד טודא שרי [פמ"ג]: (ג) מ"א בשם הראש"ח דהוא חושש ג"כ לדעת הר"ן והר"ז דאוסרים חנוכה להתענות לפניו: (ד) כן הוא לפירוש המחמ"ס על דברי הנה"ג שהוציא ממ"א וכן מוכח בנה"ג: (ה) המעין זו דולא כפמ"ג שפירש דהנה"ג פליג על הצ"ח ודעתו דחנוכה אסור להתענות גם לאחר דוח אינו: (ה) רמב"ם: (ו) מ"א ושא"ל: (ז) אחרונים: (ח) וכן בשארע ביום ד' הגיד בו ביום משום דכיוס ו"ו אין להגיד דהוא שזון פורים ועי"ש" [נא"י בשם מהר"ל]. ולא העתקתי השגת המח"א דל"ר מיישב בו ע"ש: (ט) אחרונים בשם רוקח: (י) וכן דעת המחמ"ס והנה הראיה שהיא מאו"מ דהא בשועות יעקב אף בא"ר הוכיח עוד ממהר"ל בשם מהר"ש. ונראה דתלוי לפי מנהג המקום: (יא) שמענית זה אינו קבוע דוקא ליום זה כדלח"א במסכת סופרים שיש שהיו מתענין ג' ימים בחודש אדר וכן לתענית של אסתר [הגר"א צמחורין]: (יב) מ"א: (יג) ואינו דומה להא דמצינא בסימן תקנ"ט שג"כ שנתה דאין מותרם לאכול רק העבלי צרת ודוקא לאחר מנחה ועיקר הסעודה יהיה בלילה ואין צריכין להתענות יום אחר עבור זה י"ל דהתם איקבע הזמן רק ביום א' ומפני שיו"ט של בעל צרת הוא א"י להשלים תעניתו וממילא אחרים אסורים לאכול עם העבלי צרת משא"כ בענייניו דלא נקבע הזמן ביום דוקא ליום ה' וכנ"ל בסק"ה להכי כי איקבע צרת מילה וסעודה צרת מילה מזהו היא יכולים לאכול ולהשלים התענית ליום מחר. והפמ"ג כתב עוד דהטעם דלא קבעו תענית אסתר צע"כ מפני שמרבים בקליחות ואין פנאי להכין לכבוד שבת וזהו שך ריק לענין לקבוע התענית לכולם משא"כ ביחידים כשאיקבע צרת מילה דהסעודה מזהו היא יכולים לומר סליחות ביום ה' ולהתענות ביום ו"א:

הגהות ותיקונים: (א) צ"ל וערב שבת: (ב) בסק"א: (ג) צ"ל בערב שבת: הערות והארות: (1) עיין מ"ב סי' ת"ע ס"ק ב' ובשעה"צ לענין חש בראשו:

הלכות מגילה סימן תרפו תרפו

קנא באר הגולה

(ו) (ח) ג' ימים זכר לתענית אסתר:

תרפו חיוב קריאת המגילה. ובו ב' סעיפים:

א [א] "חייב אדם (א) לקרות המגילה בלילה (ב) ולחזור ולשנותה ביום (ג) ושל לילה זמנה (ד) (א) כל הלילה ושל יום זמנה כל היום (ד) מהנץ החמה (ה) עד סוף היום ואם קראה משעלה עמוד השחר (ו) יצא: ב (ז) מבטלים תלמוד (ז) תורה לשמוע מקרא (ג) מגילה קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולם נדחים מפני מקרא מגילה ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו יחויץ

שערי תשובה

ועין נב"י בשם ד"ר שחמן נחמן ימי חופו לא יתענה לזו אסתר כי ונראה דכ"ס עדיף מבית מילה וא"ל משלומין אח"כ אלג ד' נומות כהני בשם הרשב"א דמתענה כהנ"ל כי תקמ"ט ע"ש. בסלמות לתענית אסתר קר להשתמש בשנים נראה דע"ס ז"ל קר להשתמש כי בשני רש"י גס מה שכמו שם עישת בשל להשמיד כי ודקון לפרש ולפענ"ד הוא ט"ס וז"ל עישת כסלו ופירושו חשב במחשבתו כי עישת מלשון עשמוות וכסל נאמר על הכליות מקום המחשבה דכתיב אם אחרתי להזכר כסלי וכן לשון הפיוט אקשטא כסל וקרב וכן בדוכמי טובא:

[א] מיז אדם כי. ועין נב"י כי מ"א שדעמו דקריאת הלילה דרצון וקריאת היום מדברי קבלה ע"ש ועין נב"י שם שם או

יאר כי ח' פלפול חריף ועין יד אהרן ובשכנה"ג: (ג) מגילה.

משנה ברורה

בסימן תרפ"ב ס"ד נב"י וזה"ל מה שכתבנו שם: (ב) ולחזור ולשנותה ביום. וזכר לנס (ג) שהיו נועקים זימי נרסם יום וליילה: (ג) כל הלילה. עד עמוד השחר (א) ואם לא קראה קודם (ד) אפילו באונס שוב לא יקרא דמשעלה עה"ש יממא הוא: (ד) מהנץ החמה. לפי (ה) שאין הכל בקיזין נעמוד השחר וחמני דלמי לאקדומי לךר לכתחלה להמתין עד הנך דיוס צרור הוא לכל: (ה) עד סוף היום. היינו (ו) שקיעת החמה ואם נמשך עד צין השמשות יקראנה (ו) בלי צרכה: (ו) יצא. ואם היה אונס קלה יכול לקרואה לכתחלה משעלה עמוד השחר [אחרונים]: ב (ז) מבטלים ת"ת וכו'. ר"ל אף דת"ת שקול כנגד כל המצות ואפילו הימה ת"ת (ח) של חצורה גדולה (ט) של ק' אנשים שלומדים בארץ בית אפ"ה לךר לנצל וללין לקרואה בצמר משום כרוב עם הדרת מלך. וכנה הע"א מ"מ מ"י שמתפלל כל השנה (י) בקציעות צמנין המיוחד לו להסתפל שם א"י לילך

שער הציון

(יד) ח"א והדיו עמו שהט"ו נעלמו כתב שיעשה הסעודה בלילה כמו נב"י ונב"י שנדחה הלא מוצר דיו לעיל ואין חמור נדחא משם: (טו) ומי נכלל בשם בעלי בית מוצר לעיל בסימן ה"ל ס"ח: (טז) כ"מ מלשון המ"א בסימן תקס"ח קמ"י ועין בסימן תקנ"ט סעיף ט' בשע"ת שם דלחר מצות נדחא מוצר. ועין בבאור הגר"א דדעמו דדוקא נב"י דחמיר לךר הבעל ברים מעט להענות אלג לא בשאר ארבעה תעניות אפילו תעניות שאין ידחין ג"כ א"י בעל ברים וכן חתן ביום חופתו להענות כלל ואף דאחרונים בסימן תקנ"ט הסבירו דבשאר תעניות שאינם ידחים אין להקל אף לנצל ברים (והר"ם הלוי מיייר רק נב"י שנדחה דמוכח בכה"ג) וכן מוכח מן הרשב"א שהבאתי בכה"ל ריש סימן תקמ"ט דלא אחי רגל דידח ודחי ל' נומות שהם אריות דרבים וע"כ לךר להשלים התענית צין לענין מילה וצין לענין חתן ביום חופתו עכ"פ צידחקן לבאורה נדחא יס לבסוף ע"ז להקל דא"ל להענות כלל ואפשר דלענין תענית אסתר דלחי חובה כ"כ כמו שאר ד' נומות יס להקל לנצל ברים לאכול אפילו אינו נדחה כדעת הגר"א ומה שנקט רמ"א דיו רק לענין תענית אסתר שנדחה משום דלחי חובה כ"כ כמו שאר ד' נומות יס להקל אחר מלאכי צ"מ בשם ח' משיגה נפש שהכריע בן נדחא כמו שכתבנו: (יח) ח"א: (יט) ב"י סימן חכ"ט: (יט) מ"א וז' חסם סופר חא"מ סימן קס"ג ס"ח: (כ) פרי"ם והגר"א בסימן תרנ"ב: (כ) רש"י: (ג) מ"א וז' בשם ס' אמרכל וזהו שגס דלא כט"ו בסימן תרפ"ח: (ד) כ"מ ממ"א ממה שכנה דלא דמי לנ"ק ובק"ש ג"כ אין מקילים בסימן נ"ח רק באונס ע"ש: (ה) רש"י ור"ן ועין בפמ"ג בסימן תקפ"ח לענין נן דלא צעין עד שיעלה כל גוף השמש על הארץ אלא משעת חמלת הק ג"כ מוצר לכתחלה. (ו) רוקח: (ז) עין ריש ס' ס"ו נב"י: (ח) דבית רבי ג"כ היו מצטננין מלימודם אף שאלו היה נדחא ישיבה גדולה וליף בגמרא ק"ו מעטרה שהיו מצטננין הכהנים מעטרתן אף שהיה אלגס ג"כ יותר מעטרה דשלשה עשר כהנים וזכין ו והיו מצטננין מעטרתן ומתאחרין אותה כדי לשמוע מתקדם מגילה וכו' ת"ת דקלמא מעטרה ונאיהא בגמרא דוקא ת"ת דידח אלג ת"ת דרבים חמירא מעטרה. ומ"מ אין י"מ דכל זה לענין מקרא מגילה דת"ת דרבים לא מיקרי אלא ח"מ שם של כל ישראל כעין אותה של יהושע בן נון כמות מרש"י ור"ן וכן מצד המאריך וכן העמיק הב"ח ודרישה. ועוד טעמים עיין בלח"מ ובמ"א ולכן לא העמקתי אדוות זה: (ט) מ"א בסוף ס' תר"י בשם הר"ן והיינו דבית רבי הג"ל: (י) ולפענ"ד כוננו דנמקום שהוא רגיל להסתפל הוא ג"כ ביהמ"ד אלא שמיטעו אנשים מתפללים שם ואשמועינן דלחי מחייב לילך לבית"י גדולה דלחו כל בני נפשות קטנות שיש צעיר מחייבים כולם לילך לבית"י הגדולה אלג אם צה"כ יס לו מנין צדמו אף שהמנין שלו הוא בקציעות מסתבדל דלךר לילך לבית"י שנעיר משום פרוסומי נוסא:

הנהגות ותיקונים: א ס"ב:

העירות והאורות: (י) עיין ס' תרצ"ו ס"ק ב' לענין זה הדיו וצ"ב:

א מש"י רש"י מגילה
ב בנחמ"א ש"ס ג'
ג טור ורי"ב הרי"ן
דשם המוקפות
ההמבין
ו"פ
ז ה"פ
ח דעת
ט האלוים

ממת מצוה שאין לו קוברים (ח) (כדי (ד) לרבו) שהפוגע בו קוברו תחלה ואח"כ קורא: הגה וכל זה לא מיירי אלא (ט) בדאיכא שהוא לעשות שמיהן (י) אצל אס אי אפשר לעשות שמיהן (יא) אין שום מצוה לאוריתא נדחית מפני מקרא מגילה (כ"ן) וז"ל בשם מוספות ומר"א מורח"י והא דמת מצוה קודם היינו דוקא (ה) [ב] (יב) בדאפשר לו לקרוא אח"כ (ממר"א מורח"י):

תרפז דין כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון.

ובו ח' סעיפים:

א *כרכים (א) המוקפים חומה מימות יהושע בן נון *אפי' אינן מוקפין עכשיו קורין בט"ו יאפילו

באר היטב

בצור. ז"י ב"ח: (ד) לרבו. משמע דס"ל דאע"פ שיש לו קוצרין כיון שאינם כדי לרבו מקרי מת מצוה וכ"מ בהג"ה ספ"י תרל"ו ס"ז דס"ל דקוצרתו קודם ע"ש. ומ"א חולק וכתב דוקא צמת שאין לו קוצרין וכ"כ הש"ג דוקא כשהוא צמדה שהוא מוטל בציון אצל צעיר מגילה קודם וכ"כ הב"ח וז"ל בד"מ צמדה בשם א"י שכח קצורה ח"ח קודם למגילה עכ"ל וטעמו מדאמרינן כבוד מורה דיחיד חמיר משמע דלשאר כל אדם מגילה קודם כיון שמוטל צעיר וכן עיקר עכ"ל: (ה) בדאפשר. אצל אס הוא סמוך לחשיכה יקרא המגילה דהא מת מצוה אפשר לקצרו בלילה אצל אס הוא צעירין שא"ל לקוצרו אח"כ מפני לטעם בודאי ידחה מקרא מגילה עמ"א וצט"ו. מילה ומקרא מגילה אי אכא שהוא לשמיהן מקרא מגילה קודם משום פקדון ניסא ואי ליכא שהוא לשמיהן מילה צומחה דהוי לאוריתא קודמת למקרא מגילה דהוי דרצנן פר"ח. אצל בת"ה סי' ר"ס י"ד לומר איפכא דכשיש שהוא יקדים המילה וכשאין שהוא יקדים המגילה. וגראה לי הטעם דיכול לומר בתשיעי כנה"ג עיין שם:

שערי תשובה

נאמן בלילה די בקריאה דיוס וא"ל לטותה עוד הפעם ולתשלוס קריאת הלילה ע"ש: [ב] בדאפשר. ועיין בשט"י ח"ב סי' מ"ג מ"ש צעירין זה ועיין בתשובת מהר"ט להלן סי' רפ"ו ועיין בשו"ת חוות יאיר סי' ח' ט' י"א פלפול עלום וארוך צעירין זה על דבר הרי"א מורח"י והב"י והט"ו ומג"א ע"ש ועמ"ש בד אפרים ועיין בשאלת יעב"ץ ח"ב סי' ק"ב על מ"ש בחזו"ר שם בשם הגאון אב"ד דפ"פ דל"ל דנשים חייבות במגילה ח"ל מלאו דלא תסור וכל ל"ת נשים חייבות וע"ש מ"ש מה"י למרן הוא כתב דלק"מ דמקום שחיקו בפירוש גם על הנשים פשיטא דאיכא למימר לאו דל"ת אצל כאן דלא חיקו עליהם כלל דלא עדיף ממנוט עשה לאוריתא דכל שה"ג נשים פטורות ור"ל דרצנן כעין לאוריתא חיקו וע"ו קאמר דודאי גם עליהו חיקו לפי שגם הם היו צאודו גם ע"ש ועיין לקמן סימן תרצ"ה ס"ק ג' מ"ש על דברי פר"ח לענין משלוט מנוט דאשה ועיין בשאלת יעב"ץ סי' ק"ך ח"א:

משנה ברורה

לו לקרוא. אצל אס הוא סמוך לחשיכה יקרא המגילה דהא מת מצוה אפשר לקצרו בלילה. והנה זה העמיק הרמ"א בשם מהר"א מורח"י אצל כמה (יד) אחרונים חולקין ע"ו וסוברין דאפילו באופן שידחה המגילה לגמרי ג"כ מת מצוה קודם משום כבוד הצירות אכן כדו ביארנו לעיל דדוקא צמת מצוה ממש אצל לא בשאר מחים ואפילו אס נפסקו שם דבשאר מחים ג"כ מצוה להקדים קצורתו לקריאת המגילה (טו) עכ"פ היכא ידיחה עי"ו קריאת המגילה לגמרי בודאי מגילה קודם ויקצר ממו בלילה:

א (א) המוקפים חומה מימות יהושע בן נון. כי בזמן מרדכי צמח הגם כחיד שהיהודים שכל מקום נלחמו. דיוס י"ג ונחו דיוס י"ד ועשו אותו משתה ושמחה ובששון יתן ליהודים להלחם עם העכו"ם גם דיוס י"ד ולא עשו יו"ט עד ט"ו (א) וכיון שנאזותו זמן נחלקו לשני ימים ולכן כשקצב מרדכי ואסתר בהסכמת אנשי כה"ג לקצו פורים לדורות חלקו ג"כ אותו לשני ימים והיה ראוי לתקן שכל עיר שהיא מוקפת חומה כמו שושן יהיה דומה לשושן לעשות צט"ו והיה ראוי לתלות הכבוד בשושן ולתקן שכל עיר שהיא מוקפת חומה מימות אסתר ואסתר יקראו צט"ו אך כיון שא"י הייתה חריצה באותו עת והיה לפ"ו עיירות המוקפות צמ"ל חשבות מהם וע"כ תקנו לכבוד א"י שכל עיר שהיא מוקפת מימות יהושע צ"ג יקראו צט"ו אע"פ שאין מוקפות עכשיו והאשר צ"ד לצד שושן אע"פ שאינה מוקפת מימות יצ"א אפ"ה קורין צט"ו מפני שט

נעשה

שער הציור

(יא) עיין בפמ"ג דמאן דמי וכ"ש אס הוא מחייב לאחריהם הוא בכלל זה: (יב) אחרונים: (יג) מ"א וס"א: (יד) ט"ו ומ"א ופר"ח והגר"א: (טו) כנ"ל פשוט וגראה לי עוד דמה שהעמיק הרמ"א אח דברי המורח"י משום שהיה מקודם צמת שאין לו קוצרין כדי לרבו דאילו מת מצוה ממש אצל צמת מצוה ממש אפשר דגם הוא מודה לדברי האחרונים אח"כ מנאמי זה באחרונים: (ה) פוסקים:

הלכות מגילה סימן תרפח

קנב באר הגוף

אם הם בחוצה לארץ (ב) 'ואפי' אין בהם עשרה בטלנים (פי' נטלים ממלאכתן) (ג) ועוסקין
נכרי (נצו) 'והוא שהוקף ואח"כ יושב 'או שישב תחלה על דעת להקיפו אח"כ (ד) לאפוקי
כשנודע שישב תחלה * על דעת שלא להקיפו (אבל) (א) מסממא הוקפה ולצמק יצנה (ר"ן):
ב' (וכן) (ה) הכפרים הנראים עמהם (אין) אינם שמוכים כגון שהם בהר * או ששמוכים להם 'אפי'
אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק (ב) (ו) 'ובלכד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל' ובשושן 'אע"פ
שאינה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון (ח) קורים ב"ד: ד' כרך (ט) שהוא
(ג) [א] ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו (י) קורים ב"ד ובט"ו ובלילה (יא) 'ולא יברך כ"א
ב"ד שהוא זמן קריאה (ד) לרוב העולם: ה' (יב) * ב"ב עיר שהלך לכרך או בן כרך שהלך לעיר
ומהר"ה לה כ"י ש"ס
משה"כ כ' רמב"ם שם מהל' דחוקה קרי גמרא ב"ד וט"ו וכו' ה' ש"ס ב' רמב"ם נפק

שערי תשובה

[א] ספק. עכ"ל ועי' גר"י בשם תשובת הרד"ו שכתב שחזרנו עה"ק
פשיטא דלינה מוקפה מימות יהושע וקורין ב"ד ע"ש אבל מנהג

ע"ש מה שחירו: (ב) ובלבד וכו'. זה קאי אדמקור וכו' אבל נראה אפי' רחוק הרבה הו' ככר מ"א ע"ש. ועי' ט"ו ונתשובת מהר"ט
סי' קפ"ג: (ג) ספק. ונצירה לך לקרות זה ב"ד ונצ"ו שספק אם היא"ה חשוב כחומה גמ'. בח"ל יש כרכים שראוי להסתפק בהן
ש"ה. ונלוצ כח דנמדינות אלו אין להסתפק לפי שהם נצפון ורחוקים מא"י ודוע שלא היו מיושבים בזמן יהושע: (ד) לרוב

ביאור הלכה

* על דעת שלא להקיפו. היינו ולא נצו בה נמים חדשים לאחר שהוקפה
אבל אם נצו זה כל נמים שקדמו להקיפו מכאן ועדויות נכר
ע"י נמים הללו שלאחר הקיפו וי"ל דלולין נמר רוצה דאם רוב נכר
שנעיר קדמו להקיפו קורין ב"ד ואם איפכא איפכא ומחלה על מחלה ז"ע *
[טור] [אין]: * או ששמוכים להם. כבר הסמון לכך שהיו קורין ב"ד
והנה הכרך שמש יקראו ב"ד [דבר משה] כרך של עכו"ם שאין לו ישראל *
כלל ישראל הנכנס לכרך זה כפורים קורא ב"ד. אם נכרך קראו ב"ד
ועי' מספק הכפרים הנראים וסמוכים קוראין ב"ד [גר"ן]: * בן עיר שהלך *
לכרך וכו'. סעיף זה רט פארומו מאוד עי' צמ"ג ובשאר אחרונים
והעמקי נצ"ב רק שיעת רש"י שהסמיו עליה הרבה ראשונים וגם זה

שלא יהיו וכו'. זה (ה) קאי אדמקור ליה דהיינו שהיה סמוך אבל נראה אפילו רחוק יותר ממיל הו' ככר (ו) וי"א דנצראה
ג"כ אינו נחשב לכרך (ז) אלא"כ שאינו רחוק יותר ממיל: (ח) הואיל ונעשה בו גס. שהם נחו ב"ד נצ"ו כדכתיב נקרא: ג' (ח) קורים ב"ד.
מי שדינו לקראו ב"ד (ח) אינו יכול לקרוא אדמקור וכו' (ט) וכן להיפך כיון שאינו מחוייב עתה בדבר [גר"ן] והפמ"ג
כתב דצדיעא"ה אם בן כרך קרא לכן ב"ד י"א: ד' (ט) שהוא ספק. ונצירה לך לקרות זה ב"ד ונצ"ו שספק אם היא חשוב
כחומה [גמרא] ונמדינות אלו נכרכין המוקפים חומה (ט) אין להסתפק שמה מוקפים מימות יהושע ב"ד לפי שהם נצפון ורחוקים
מא"י ודוע שלא היו מיושבים בזמן יהושע: (י) קורין ב"ד ובט"ו (י) ונהגין (י) שמחה ומתנות לאביונים בשניהם: (יא) ולא
יברך. שהנצירה אפילו נצמנה של חורה (יא) הוא מדרגת וי"א דנצב שהוא ספק לענין הנצירה הוא ספיקא דרצנן וכו"ש כזה
שהוא מנהג של דבריהם לכו"ע א"צ נצרה ומה שמנצב ב"ד משום דביוס ב"ד הוא זמן קריאה לרוב העולם כדלקמיה (יב) וי"ל
* דע"כ אפילו הוא מוקף חומה שדינו ב"ד אם קרא ביום ב"ד י"א דצדיעא"ה ולא הו' נצרה נצטלה: ה' (יב) בן עיר שהלך לכרך
וכו'

שער הציון

(ב) הרמב"ן והרשב"א שהוצא נצרה"מ אחר מלאכי נמאירי שהסכים ג"כ לשיטתם. וכעין זה נמצא גם ברעב"א וכו"מ ציטור שסובר ג"כ כמותם
וגם הגר"א צמאורו הוצא שהרמב"ן והרשב"א חולקים עי': (א) וי"מ לשיטת הסבורים דנענין י' נטלים: (ד) כ"מ ממ"א סק"ה"ה ופר"מ ושו"א וכו'
נצירה נצטב: (ה) מדיהפך המחצת לשון הטור וכתב ובלבד אדמקור ואינו נראה [מ"א]. חכו שיעת רש"י נצמרה וכן איתא בפירוש ר"ח נצירה דהשיעור
מיל קאי אדמקור ואינו נראה וכו"כ ברעב"א בשם רמב"ם ורמב"ם ירוסם והנה לדעת כולם נצמרה נחשב לכרך אפילו ביותר ממיל ועי' גר"ן
ד"א דוקא כשהוא מתחשב מתחום העיר וי"ל שהוא מתחשב עמו צניניו וכן איתא ברעב"א נצירה וכן משמע נמאירי או אמרינן דכיון שהוא נראה נחשב
לאחור כרך אפילו רחוק יותר ממיל [כן מוכח ברעב"א דאנראה קאי]: (ו) רוקח וכן מוכח לפי גרסאמי שהרמב"ם וכן משמע מהטור: (ז) ולשיטה זו ישמחה
הדין נצמון ואינו נראה ד"א אדמקור אינו נקרא רק חוק עיטרה של עיר [ענין צמ"ן] וי"א דאפילו חוק לעיטרה כל שהיא חוק מיל אבל מיל ממש לא [ענין
צמ"ן] וי"א עוד ד"מ דין סמוך לנראה הוא רק לענין מדידה עי' גר"ן וכו' אכן דעת רוב ראשונים הוא כמו שמשמע בפנים בדעה ראשונה שהיא דעת
השו"ע כמו שכתב המ"א [ונצור אלני שאלו ראה הא"ר כל הראשונים שהצטנו היה סוחר בן לדינא] וי"מ מכל מה שכתבנו לענין מקנות שיש צנין כרך
הספק נחשב עמו וכן לענין מקס כמו שכתב צמ"ר: (ח) פר"ח אע"י דירושלמי מסתפק בה לענין בן כרך אם יכול להוליא לכן עיר ב"ד כיון דצדיעא"ה
י"א ב"ד נצמרה דין משמע דהוא לעיטרה צמ"ן וא"כ ממילא אינו יכול להוליא לנני ב"ד ביום ב"ד ע"ש אכן מדברי הגר"א נצמון זה מוכח דהוא ס"ל
דגם הש"ס דין מודה להא דירושלמי דצדיעא"ה י"א: בן כרך ביום ב"ד [והא דאיתא נצמרה וזנו של זה לא כמוהו של זה הוא רק לענין לנצמרה דלא יכול
בן כרך לקרוא ביום ב"ד] וכו"כ הפמ"ג וא"כ ממילא נצמרה נצמרה על מקומה: (ט) מ"א בשם הל"ש ואף דהוא מציא מתחלה בשם הש"ס נצמרה
קמ להיפך יש לסמוך על הל"ש ונצמרה ועוד דכבר הביא הגר"א דעת הגאונים שהורו דכלל ספק לא יקרא אלא ב"ד דלולין נמר רוצה דעלמא ועוד
* ספק דנצירה לקרוא אלא שלא נצמל ממנו לגמרי מקרא מגילה יקרא ב"ד וזה הוא י"א דצדיעא"ה אפילו לכן כרך ומשמע דדעמו בן הלכה: (י) מ"א
שם ש"ג: (יא) הגר"א ושו"א: (יב) הגר"א וכו' וזה כתב הט"ו:

הגהות ותיקונים: (א) הים: (ב) סק"ב:
הערות והארות: (1) עי' סי' תרצ"ה בה"ל ס' ד"ה או של, לענין ספק. בשם הפ"ח: (2) עי' במ"ב סי' תר"ד ובשעה"צ שם לענין מוקף ב"ד ברעב"ד
שקרא שלא בעשרה:

אם היה דעתו לחזור למקומו (ה) * בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר קורא כמקומו ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה קורא עם אנשי המקום שהוא שם: הגה (יג) ואם הוא נמנע או נספיקה קורא ביום * כמו רוב העולם (כל ז'): ו (יד) ימים ט"ו שחל להיות בשבת (טו) (ו) אין קורין (טז) המגילה בשבת אלא מקדימים לקרותה בע"ש * וגוברים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום וביום שבת מוציאם ב' ספרים ובשני קורין ויבא עמלק (יז) ואומרים על הנסים (יח) * ואין עושין (יז) [נ] סעודת פורים עד יום אחד בשבת: ז * המפרש בים והיוצא שם ב' מלא כבוד משה אצל ירושלמי ע' ר"ן פ"ק דמגילה פ' טור שם שדרו ממחית

באר היטב

והובגין שמהם ומתנות לאציונים בשניהם כה"ג ש"ג: (ה) (ה) צמן קריאה. פי' של י"ד. ועיקר קריאה חלי חיו י"ד ולא גלילה מ"א ועין ט"ו: (ו) אין קורין. דלן בקלין בקריאת הטעמים משא"כ בס"ת ודו"ק ובה מתורן קושיה הדי"ט ועין יד אהרן. ושולין דורשין בענינו של יום גמ': (ז) סעודה. ור"ל חצי ס' ל"ז האריך נראות שהסעודה היא בשבת ועשה כן מעשה בירושלים וגם משלוח מנות בשבת כי המתנות הם מהסעודה עין ב"ח. ומהרד"ו ח"א סימן קמ"ז פסק כש"ע וכן דעת המ"א ועכ"פ מתנות לאציונים הוא ביום קריאת המגילה. אבל אסור לטלטל המגילה בשבת פרי"ח ע"ש ועין בשכ"ג נבי"ז וה' ונבי"ז ש"ח נהגה ב"י. ודע שאם חל יום ט"ו בשבת אזי יום השבת ח' לאחר הוא פרשת זכור ומפטרין

שערי תשובה

קדוש לקרות כל הימים מספק: [נ] סעודה. עכ"פ ועין ב"ח ח"א סי' מ"ב שהכריע ב"ח דבני הרי"ף וש"ע מספקו בהירושלמי ובה"י שמתקלין זה מאחרין השמחה ליום א' ע"ש ועין בהשמועות מור וקטיעה שהסכים ב"ח אך כמד דמ"מ משלוח מנות יהיה בשבת דבר נעמו מה טוב ופסקומו יסא ע"ש וע"ז:

משנה ברורה

בקיור נמך ומ"מ למעשה אי מתקן מהקורא שלא יסמוך עלי לענין ברכה ועין בפמ"ג ועין בש"ג ובבב"ר הגר"א שהעמיקו דברי ירושלמי לדינא שז עיר שער דירמו כלל ט"ו והלך לו לכך נהפ"ד כלל וכלל: דברים א' דלס הוא ש"ן לערי הפרות אפילו יום אחד קרי פרו וקורא ב"ד וכן אם הוא ש"ן למוקפין אפילו יום אחד קרי מוקפין וקורא ב"ד א' אפילו (יד) הוא העיקר ביום ויפין שהיה בערי הפרות נהפ"ד י"ד קורא ב"ד וכן כה"ג לענין מוקפין ביום ט"ו א' וכן קריאה שחובב המחבר (טו) היינו זמן קריאת המקום שהוא זו עתה לא זמן ש"א משם. ועתה נבאר את הסעיף כסדר בכל פרט בפני עצמו. ב' עיר שהלך לכך אם היה דעתו צע נסיעתו לחזור למקומו צמן קריאה ר"ל צמן קריאה של ט"ו דהיינו משה"ר היום לא יהיה שם כי יחזור משם קודם אור היום (טו) אף שלבסוף רואה שהוא מוכרח להסעב שם גם על יום ט"ו מ"מ אינו נקרא בשם מוקפין וקורא ביום י"ד בזהו צדד אצל אם צע נסיעתו לא היה בדעתו לחזור מן הכרך אלא לאחר זמן הקריאה (יז) דהיינו צדד של ט"ו שאז כבר הוא זמן הקריאה אז חל עליו שם מוקפין וקורא עמ"כ ביום ט"ו (יח) ואפילו אם אחר"כ חזר לעירו ביום ט"ו קורא שם אם לא קרא מתחלה בכרך. ועתה נבאר הסעיף לענין אופן השי' דהיינו ב' כרך שהלך לעיר אם היה דעתו צע נסיעתו לחזור למקומו צמן קריאה דהיינו שיחזור משם כלל י"ד קודם שיאיר היום דהוא זמן קריאה ואף שלבסוף היה שנתעכב ולא חזר קוראו כמקומו דהיינו ביום ט"ו אצל אם לא היה דעתו צע נסיעתו לחזור משם רק לאחר זמן קריאה דהוא ביום י"ד צדד חל עליו חובת הקריאה של העיר וזה שאמר המחבר קורא עם אנשי המקום אשר הוא שם [וע"כ אף שחזר בזהו יום ונא לכך נ"ך (יט) לקרוא בזהו יום י"ד דהוא נקרא פרו ב' יומין וכתב הט"ו דכ"ז דוקא אם היה שם צעיר בתחלת היום אצל (כ) אם חזר למקומו שהוא כרך קודם היום לא מועיל מה שחשב מתחלה להיות צעיר צע קריאת העיר: * (יג) ואם הוא במדבר וכו'. אפילו הוא מצני הכרין א"י בשם כלל: ו (יד) יום ט"ו וכו'. דאלו י"ד ח"א לחול בשבת: (טו) אין קורין וכו'. דגזרו רבנן שמה ילך אצל שם ללמדה אין לקרותה ויעצירה ד"א ב"ח: (טז) המגילה בשבת. ואז יום השבת ח' לאחר הוא פרשת זכור (כא) ומפטרין עקדתי וגם ב"י לאחר מפטרין (כב) פקדתי בכרין [אבל] (כג) צעירות מפטרין כסדר הש"ע ושולין (כד) דורשין זו ביום הלכות פורים כדי שיזכרו ענין היום וכשתל צחול יואלין ע"י קריאת מגילה: (יז) ואומרים על הנסים. בשבת (כה) ולא בע"ש [שנאמת] (כו) לכרין זמנא ב"י ולא ב"ד ורק משום גזירה כ"ל האריכו לקרות המגילה בע"ש (כו) ומ"מ אם אמר אין מחזירין אחרון וכן אין מוילין זו ס"ת ולעירות אומרים עכ"פ ב"ד ולא ב"י (כה) ועיר מסופק אם היא מוקפת מימות יב"ר אומרים עכ"פ ב"י עושין ימים: (יח) ואין עושין וכו'. דלמרינן בירושלמי ויעשו אותם בשבת א"ל ימי משלוח כחדי אם ששמחתו תלריה ב"ד ילא זה [שבת] ששמחתו בדי שמים היא. וה"ה ממילא (כט) ששילוח מנות גם ביום א' בשבת. והנה מהר"ל חצי האריך להוכיח דבני שלנו אין סובר כן ודעתו שהסעודה היא בשבת ועשה כן מעשה בירושלים וגם משלוח מנות בשבת כי המתנות הם מהסעודה. והרד"ו ח"א סימן קמ"ז פסק כש"ע וכן הוא ג"כ (ל) דעת המ"א והקרבן נהגל * ות' מ"י ח"א סימן מ"ב והנה הפרי"ח אסור לטלטל המגילה בשבת מאחר שאין קורין זו אצל כמה (לא) אחרונים מולקין עליו ומפטרין

שער הציון

(יג) אף שהט"ו מפרש להרמב"ם כפי פירוש הרא"ש והטור כמה אחרונים כתבו דהעיקר ככ"מ והב"י דסובר ככ"מ ובפרט דמה ראשונים העמיקו שיעט רש"י לדינא: (יד) פוסקים: (טו) ר"מ וכו' ובה"ג: (טז) חובה שכתב המחבר ונתעכב וכו' ומה שכתבתי תחלה נמשכה צע ישיאלו כן הסכים במטה יהודה ודלא כח"מ: (יז) עין ב"י בסופו רש' מן האחרונים שכתב שלא די בהתחלת עוקר רק שיהיה פנאי לקרות המגילה בזהו עמ' אצל לילה אחד שד"א לא פגי וכלשון הטור שכתב מקל היום: (יח) פוסקים: (יט) פוסקים: (כ) עין פמ"ג: (כא) מ"א בשם ב"י: (כב) מ"א בשם ר"ל חצי וכו' צ"י המשה להרמב"ם במגילה סוף פ"ג [הרש"ש]: (כג) א"ר ופמ"ג: (כד) גמרא: (כה) ב"י בשם מ"כ: (כו) מאמר מרדכי: (כז) ברכ"י: (כח) פמ"ג: (כט) ר"מ מפוסקים: (ל) וכתב דרד"אוי אין מוכרחות ואין צו כל חלוק על הירושלמי. והפרי"ח מלד שיעשו הסעודה בשבת וגם ביום א' וכן המשלוח מנות בשביתין:

הנהגות ותיקונים: (א) ג"ב:

הלכות מגילה סימן תרפח תרפט

קנג באר הגולה

צ הנחה אשיר
בשם ה' וכן איתא
כ פסוקי ק שגלי
הלקט וצ"ע הירו'

א ברייתא נפיל
ערכין ב
ב רמב"ם נפיל
ג משנה י"ט ד שס
וכדעת הר"ק
וה"ש וכו' נפיל
נפיל
נפיל ועין נפיל
ס וכו' ה שס
וכפ"ל אכל נפיל
מוציאות לאנשים טור בשם רש"י בריש עירובין

בשיירה (יט) ואינו מוצא מגילה להוליד עמו (כ) * יקראה (ח) ב"ג או ב"ב או באחד עשר בלא ברכה ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו י"א שקורא (כא) אפילו מתחלת החדש. הגה והכי נהוג ומיהו אם נזדמן לו אח"כ מגילה (כב) חוזר וקורא אותה (ט) ביום י"ד אפי' קראה תחלה ביום י"ג מ"מ קרא אותה שלא בזמנה (כל ז' וצ"י): ח' ז' עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה ואח"כ נודמנה לו בט"ו (כג) קורא אותה (י) בט"ו:

תרפט שהכל חייבים בקריאת מגילה. וכו' ו' סעיפים:

א * הכל חייבים בקריאתה אנשים (ה) (א) * ונשים וגרים * ועבדים (ב) משוחררים * ומחנכים (ג) * את הקטנים לקרותה: ב' י' הקורא ואחד השומע מן הקורא (ד) יצא ידי חובתו והוא שישמע מפי מי שהוא חייב בקריאתה לפיכך אם ה' הקורא (ה) * יחפש (ו) או "קטן או שוטה

באר היטב

פקדיה ב"י. וצ"ח כחז בשם ר"ל חז"ל דנצ"ו לאדר מפטירין ג"כ פקדיה ע"ש: (ח) ב"ג. בקיץ י' דשלא בזמנה בני יו"ד. ובהג"א מסופק אי סגי בקטנים מ"ז: (ט) ביום י"ד. בצרכה עיין לבוש: (י) ב"ט. בלא צרכה ב"י ש"ל: (א) ונשים. ולכן נרץ לקרותה צדמו לפני הצמחות מ"א. ונקלטה מקומות נוהגים שהצמחות הולכות לצי' נשים לשמוע המגילה

משנה ברורה

ומחירין: ז' (יט) ואינו מוצא מגילה וכו'. דאם היה מואל (לג) מחזיר ליקחה ולקרות ב"ד: (כ) יקראה ב"ג וכו'. בקיץ עשרה דשלא בזמנה בני י' [ועיין במאורי דביעבד אף בחד יואל ועיין לקמן ס"ס תר"ל נמ"צ] אכן אפשר דסגי בקטנים הואיל והוא רק משום פרסומי ניסא. ועיין גר"ן שמתחשק לענין צי הכפרים שמקדימין לקרותה אי מחזיר לקרותה (לג) גם צלילה או די בקריאה דיוס ופשוט דה"ה לענין מפרשי הים ויואל בשירא ומדברי הטור משמע קל"ה נרץ לקרות גם צלילה. ודע עוד דהא דהקילו לבני הכפרים" או למפרשי הים הוא רק לענין קריאת המגילה (לד) אכל סעודת פורים וכן משלות מנות וממנות לאכילתם לא יקיים אלא בזמנה: (כא) אפילו מתחילת החדש. דכתיב והחודש אשר נהפך מינון לשמחה וגו': (כב) חוזר וקורא אותה ביום י"ד. היינו (לח) בצרכותיה דהא זמנה היא: ח' (כג) קורא אותה בט"ו. ובלא (לו) צרכה דכבר עבר עיקר זמנה (לו) אכל מט"ו ואילך לא יקרא כלל דכתיב ולא יעבור. אם טעו וקראו הפרשיות והמגילה בלדד ראשון (לח) נרץ לחזור ולקרות בשני:

א (א) ונשים. ואף דהקריאה היא דבר שהזמן גרמא מ"מ חייבות (א) שאף הן היו באותו הנס דמתחלה הייתה הגזירה גם עליהם כדכתיב בקרא. ולכן נרץ האיש לקרותה (ב) צדמו לפני הצמחות והמשכרות וצקלטה מקומות נוהגין שהם הולכות לביצה"ל לגזירת נשים לשמוע הקריאה (ג) אכן צ"ע איך יואלץ שם נשים דא"ל לשמוע שם כדין: (ב) משוחררים. אכל אינם משוחררים פטורים (ד) גורעין מנשים לענין זה (ה) וי"א דאפי' אינם משוחררים חייבים: (ג) את הקטנים. היינו (ו) מי שהגיע למצות חינוך ועיין לקמן בס"ק וכו' וגם נשים חייבות פשוט דגם בקטנות יש בהן משום מצות חינוך וע"ל בס"ק: ב' (ד) יצא ידי חובתו. ונרץ שיכין הקורא להוציא והשומע ללמד כדן שארי מצות שאחד מוציא חבירו וכלקמן בס"ק תר"ל סי"ד: (ה) חרש. היינו המדבר ואינו שומע כלל ואע"ג דנעלמא קי"ל דאם לא השמיע לאזניו יא' כלעיל בסימן ס"ז וסימן קפ"ה הלא לענין מגילה דהוא משום פרסומי ניסא החמירו (ו) צו יותר להשמיע לאזניו הוא לעיכובא (ח) א"כ דחרש גרע טפי שאינו יכול להשמיע לאזניו ועיין בשע"ת דדוקא אם הוא חרש גמור שאינו שומע כלל לאפוקי אם הוא שומע כשמדברים לו בקול רס. וכ"ו הוא לדעת השו"ע אכל דעת (ט) כמה אחרונים דאפילו הוא חרש גמור יא' השומע ממנו ומ"מ לכתחלה כו"ע מודים שלא יעמידוהו להוציא רבים י"ח. ודע דמי שכתבו לאזניו או שהוא רסוק מן הבית ואינו יכול לשמוע הטיב מן הקורא וזהו לקרות לעצמו ממגילה כשרה או עכ"פ יאחז חומש והחיות שיחקר לו יאמר חיך מן החומש: (ו) או קטן. אע"ג דקטן נמי חייב עכ"פ מדרבנן כלעיל בס"ק אפי"ה אינו יכול להוציא את הגדול (י) דלגבי קטן הוי מרי דרבנן ר"ל

שער הציון

(לא) א"ר ובגדי יטע וספדי דוד ומטה יהודה: (לב) כליתא בתוספתא: (לג) ובלילה די בחדדי ולחמר בעיירות בני עשרה [שס]: (לד) די אפרים ע"ש: (לה) ע"ז ושו"א: (לו) פיר"ח ומטה יהודה ונהר שלום ומ"א דלא כהט"ו וכן מנוד הפמ"ג למעשה: (לז) פוסקים בשם הירושלמי: (לח) פוסקים: (א) גמרא: (ב) מ"א ושו"א: (ג) פמ"ג: (ד) הגר"א ודעתו דכאן לא שייך הטעם שהיו באותו הנס: (ה) מ"א ודמכות מהטור: (ו) הגר"א: (ז) ב"י ולפ"ז מי שקורא המגילה לעצמו נרץ לומר מאד שישמע לאזניו דא"ל אפילו בדיעבד לא יא' (ח) ע"ז: (ט) הב"ח והפרי"ח והגר"א והשגת ארי נסמן ו' מלמד מנה ראשונים שומדים בשעה זו עיין בפוסקים: (י) מוספס:

הגהות ותקוניים: א' צ"ל ליוצא בשיירה (וכ"ה ביר אפרים):

הגהות והאורות: 1) ע"ש ס"ק ס"ג לענין קטנים: 2) עיין סי' תרפ"ה ס"ק ב' לענין לחזור ולקרות: 3) עיין סי' תרפ"ט ס"ק י"ג לענין חצי עבר:

ו שם נהג וכו' המדרש בס' רמב"ם ז' טוס' מנהג הראשונים ע"פ המגילה ח' א"ח פ' ע"ט

השומע ממנו (ג) [ב] לא יצא (ז) וי"א שהנשים אינם מוציאות את האנשים: הגה וי"א (ח) אם האשה קוראת (ג) לעצמה מנצחת לשמוע מגילה שאינה חייבת בקריאה (מדרם פ"ק דמגילה):

ג (ט) 'אנדרוגינוס (י) מוציא מינו (יא) ולא שאינו מינו (יב) טומטום ומי שחציו עבד אפי' מינו (ד) אינו מוציא: הגה (יג) י"א דאפי' אם (ה) עצמו אינו מוציא וזרץ לשמוע מאחרים (כ"י):

ד "השומע מגילה ממי שהוא מורד" הנאה ממנו (יד) יצא: ה' * מקום שאין מנין אם אחד יודע והאחרים אינם יודעים אחד פוטר את כולם ואם כולם יודעים כל אחד קורא (ו) (טו) לעצמו:

שערי תשובה

ע"ש: [ב] לא ילא. עין נה"ט ע"פ סימן ח"ג סימן שכתב שם שקשה להקל הכה"ס נגד משמעות הראשונים וע"ש שכתב בחדש שכדור אלוני משמעות אפי' שנועקים מאד בקול רם או שומע וקרא המגילה לפני הציבור בקול צינני שגורא הוא עצמו ולא השמע לאזני אפי' ילא הציבור בקריאה זו וחרש גמור לא היו שומע אלא שנועקים כמ"ש הראשונים בתשובה כלל פ"ה ס' י"ב ובסימנים שם ובפרט הלכות גיטין סימן קכ"א כתב דאף שאינו שומע רק כשדמברים עמו בקול רם ע"י מין חלוצות וכיוצא בה מ"מ לא מקרי חרש וגם אין לחוש בשביל שלא השמע לאזני משום דמורה מסמרים הפוסקים מק"ש למגילה כמבאר בכ"י דשם חילוק בין לא השמע לאזני לחרש (ומ"ש הכ"י והכ"ז דמקרא מאד) ונראה דדוקא חרש שאין רואי להשמיע לאזני וכיון ששמע ממי שהוא שומע חייב בקריאה משום דמורה מסמרים הפוסקים מק"ש למגילה כמבאר בכ"י דשם חילוק בקריאה אפי' שלא השמע לאזני כמו בק"ש דקרא ולא השמע ילא וקריאה בקריאה שקרא לעצמו וע"י לעיל סי' כ"ג:

ביאור הלכה

לשמוע מאלו ששומע באזניו דוקא ע"ש משום דהלא אומן אחרים יכולין לקרות לעצמן או להשמיע לזולתו איש חרש יש לו חוש השמיעה כמוהו אבל לא לפוטרו לגמרי מקריאה עכ"פ ויהא אף דנעלמה שגשג פטורות ממ"ע שהזמן גרמא הכא חייב אומן מפני שאף הן היו באותו הנס ואף חרשין היו באותו הנס ולא גרע מהן ויש בהם אכילות דברים ואכ"מ להאריך. אכן לדינא אין י"מ בדלא"ה הלא דעת כמה ראשונים הרשב"א והרא"י והרשב"ץ שם לאחרים הוא מוציא וכו"ש שהוא עצמו בד חיובה וגם בדמ"ס י"ט חלופי גרסאות וכן הסכימו כמה אחרונים כמ"ש במ"ז וע"כ חרש לעצמו בדלא מחויב לקרות בעצמו כיון שאינו שומע ואף אם יקראנו בלא טעמים ג"כ אין קפידא. ולשון הרא"י קשה קצת שכתב דיוכל לקרות לבתלה לעצמו מח"ל לזון יכול זה דהלא לבאורה מחויב לעשות כן: * מקום שאין מנין. דנמקום שיש מנין מחויב לחזור אחר מנין דנלקמן בזמין חר"ל סי"ח:

במ"א שנצדד דלא תקרא לעצמה כלל רק תשמע מהאנשים. וכו"י יש לה ממי לשמוע (טו) אבל אם אין לה מי שיקרא לפניה תקרא היא לעצמה במגילה כשרה ומנצחת אפי' לשמוע מקרא מגילה (ח"א): ג (ט) אנדרוגינוס. יש לו (י) זכרות ונקבות: (י) מוציא מינו. דאם זה זכר וגם זה נקבה וגם זה נקבה ואם נקבור דהוא צריה צפני עצמו גם השני צריה צפני עצמו הוא: (יא) ולא שאינו מינו. דשמה זה נקבה והוא זכר ואפילו למ"ד דנשים מוציאות האנשים זה גרע טפי (יח) דנענין שהמוציא את האחרים יהיה זכר אם הוא איש או אשה: (יב) טומטום וכו' אפילו מינו אינו מוציא. דשמה זה זכר זה נקבה [משא"כ אנדרוגינוס כולן שוין במנין] וכן מי שחציו עבד (יט) לא אחי עד עבדות ידיה ומפיק להאחר שיש בו זד חירות: (יג) י"א דאפילו א"ע וכו'. זה לא קאי אטומטום רק אחיו עבד ואחיו בן חורין ומשום דלא אחי עד עבדות ידיה ומפיק זד חירות ידיה וכו' דוקא לדעה הסוגרת דנשים אין מוציאות האנשים ועבד דומה לשה: ד (יד) יצא. דמלות (כ) לאו ליהנות ויתנו ולא מקרי הנאה ועין לעיל סימן תקפ"ט ס"ז דש"ך לגניינו: ה' (טו) לעצמו. דאין היחיד מוציא חבירו אלא בעשרה ולא דמי לשופר (כא) דקריאת המגילה היו כמו חפלה דנענין עשרה דוקא. והנה הפר"ח כתב דכו"י הוא רק לענין לבתלה (כב) אבל דביעבד אם נתכוין לפטור חבירו ילא אפי' שכולם יודעים ובמ"א מלמד עוד דאפילו לבתלה עדיף שיקרא אחד לכולן משום כבוד עם הדרת מלך אמנם בא"ר ובמטה יהודה דעתם כהשו"ע דכל אחד יקרא לעצמו

שער הציון

(יח) ולא דמי למש"כ בסוף סימן קפ"ו: דהם יכול הקטן לכולל כדי שצנו להביא עצמו ליד חיוז דרבנן והוה נמי חד דרבנן [מ"א] (יב) דהא בזה חליא כמ"ש המ"א וכו' הגר"א לעיל בזמין חר"ל ע"ש. אכן ש"א יטע דעת המחבר שהשמיע כהן דעת צה"ע שדעתיון גבי מוכה דנמגילה לא רצה למקור עול. מין א"ר ומהם מה ש"ש (יג) מ"א: (יד) מ"א: (טו) אבל לנשים רבות אין האשה מוציאה דילול צנו מילתא [ק"י] בשם הפוסקים: (טו) והיו עמו אחד ולהדעה הראשונה דיא העיקרים הנשים חייבות בקריאה ואף אם נפקו שאין מוציאות לנשים עכ"פ בקריאה חייבת וזמן שפסק הפר"ח ואף אם נפקו כה"ה הלא ג"כ מוכח שחולל לקרוא לעצמה ואף שמנצחת לשמוע מגילה ומה שהביא המ"א ממדרש העולם רות דלא תקרא לעצמה עין מ"א דלא מלא זה הלשון שם רק הלשון שהוצא בגר"א בשם ה"ח ואינו מוכרח דלא חולל לקרוא בעצמה ובפרט אם אין לו מי שיקרא לפניה שדאי חולל לקרוא בעצמה וכן מוכח בפמ"ג הגר"א: (יח) רמב"ם בלכות ראיות: (יח) כ"י: (יט) ואפילו למ"ד דעבדים שאינם משאומרים ג"כ חייבים חיוק רק בשמיעה כנשים לדעה זו: (כ) גמרא: (כא) מ"א: (כב) וכן משמע בלשם ע"ש:

הגהות ותיקונים: א) קפ"ו:

הערות והארות: 1) עין סי' תקפ"ט ס"ז לענין שופר:

הלכות מגילה סימן תרפט תרצ

קנד באר הגולה

ו (טז) * מנהג טוב להביא (ו) (ז) קטנים וקטנות (יח) לשמוע (יט) מקרא מגילה:

תרצ דיני קריאת המגילה. וכו' י"ח סעיפים:

א [נ] * קורא אדם את המגילה בין עומד (א) בין (ב) יושב (ב) * אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד הצבור: הגה (ג) ואסור לזמן לקרוא את המגילה עד (ד) שאומרים לו קרא. (מדרם פרק הקורא): ב * אפילו שנים ואפילו עשרה יכולים לקרותה ביחד (ד) ויוצאים הם והשומעים מהם: ג (ה) יצריך לקרותה כולה (ו) ומתוך הכתב ואם קראה על פה לא יצא (ז) ויצריך שתהא כתובה כולה לפניו לכתחלה (ח) אבל בדיעבד אם השמיט הסופר באמצעה תיבות (ט) אפילו

י טור בסם הירי
א משנה מגילה
כ"א ב טו' בסם
הרמב"ם פ"ג ג שם
במשנה ובירמיה שם
דמיון דמיון יהי
דמיון יהי
ד משנה שם י"ט
וכר"מ שם גמרא
ה משנה שם י"ז
ו מיתרל דרכ שם
י"ט כולל עלמא
ז גמרא שם י"ז

שערי תשובה

[א] קורא אדם כו'. ועי' צדק יהודה סי' כ"ג שיש מדינות שנהגו לקרותה בלא טעמים ע"ש ולא יעשה כן במדינותיו אם לא כשלא נמצא מי שידע לקרואה בטעמים אבל מ"מ צריך לחזור אחר מי שידע לקרותה המלות כמשפט הניקוד כמבאר לקמן דעשות שהענין משתנה מעבד בקריאתה ולכן אם אין שם מי שידע לקרות הניקוד להלכנו אין לנדרש עליו ועיין בשערי אפרים סעיף י"ח שם מעמידין א' שיקרא לפני הקורא בלחש וזה המקרא לפני הקורא צריך לחזר ולקרוא ממנו המגילה ע"ש:

באר היטב

ע"ש: (ו) קטנים. ונלמד שלא יצאו קטנים ביותר שמנללים דעת השומעים מ"א ע"ש ל"ה:
(א) יושב. אבל הנכנס תהיה מעומד מ"א: (ב) שאומרים. היינו במקום שהמנהג שאין החזן קורא לעולם המגילה אבל במדינותינו עליו ועיין בשערי אפרים סעיף י"ח שם מעמידין א' שיקרא לפני הקורא בלחש וזה המקרא לפני הקורא צריך לחזר ולקרוא ממנו המגילה ע"ש:

ביאור הלכה

* מנהג טוב להביא וכו'. הנה נודע כי כונן המנהג הוא דוקא על קטנים שהגיעו לחינוך דהקטנים ביותר רק מנללים כמו שכתב המ"א וכו' מאי שייך מנהג טוב הלא מדינת מחזיקים להנכנס בקריאת המגילה או ע"פ בשמיעה וכ"ל ואולי דבזה היה יוצא אם היה קורא לפניהם צדקם אבל כדי לפרסם הנם ביותר מנהג להביא צדקם"ד שישמעו בצבור כדי להנכנס שגם צדלותם יושמו בצבור:

* אבל לא יקרא בצבור לכתחלה וכו'. הנה נמצא יהודה מצד דקמיה מותר ונראה דבשעת הדחק יש לשמוע ע"י להקל כי צדקת מן הגמרא דקאמר משא"כ כמורה וחסם הלא בדיעבד ג"כ יא' דלחיה צדקת נהדיא (ודל"ה כ"ח) ואינו אלא לכתחלה וא"כ הכא אפילו לכתחלה שרי וכן מוכח ברש"י ור"ן ודברי הרמב"ם ונזכרים המאמרי שהוא מנהג שנהגו בו עם קדוש בענין זה וכן נכמה ענינים ע"ש ואף דבריה אין לזוז מזה אחרי שהוא מנהג של כלל ישראל מ"מ דינו אם נחמיר בזה

מגילה. ועכשיו ראו לכל אחד שיהיה לו מגילה כשרה ולקרוא בלחש מלה במלה דא"ל לשמוע מהש"ך מחמת רעש ונלמד שצדקם צדקים ומשמיעים קול ורואי לכל ישראל לנהוג כן מי שהיכולת בידו [פמ"ג] ועיין לקמן בסיומן תרפ"ט ס"ד:

א (א) בין יושב. מיהו הנכנס (א) יצרך צעמיה: (ב) אבל לא יקרא וכו'. ר"ל דאם קורא בצבור צריך לקרוא צעמיה ועיין בזה"ל שזידנו צעמיה ע"י סמיה שרי לענין מגילה: (ג) ואסור לחזן וכו'. דלהוי"א הנכנס (ג) הוא ענין כבוד ואין ראו לחדש לחלוק כבוד לעצמו כ"ז שלא כדודו וכו' צדקו קצוה לכן אצל צד"ך קצוה (ג) שמיניהו לכן א"ל להמחין: ב (ד) ויוצאים הם וכו'. ולא אמרינן דתרי קלי לא משמעתי שפיר דלאמרינן לענין קה"ת ושאר דוכתי דקריאה זו חצינה ביותר מפני הנס (ד) ויהיב דעתיה לשמוע הטיב וכיון שכן פשוט הוא צדק מרגיש צעמיו שמנללים ליה הקולות וש"א"ל לו לשמוע כל המצות נודע לא יא' ג (ה) צריך לקרותה כולה. והוא (ה) לעיכובא. ודעת רוב הפוסקים שאפילו אם חסר ממנה רק חצינה חסר לא יא' (ו) ומתוך הכתב. ומתנצל צד"ס דאפילו קורא כל פסוק במגילה אלא (ו) שלא היה המגילה כשרה נמי מקרי צע"פ ולא יא' (ז) וצריך שתהא כתובה וכו'. ר"ל דמה שאמרתו לא יא' היינו אם קרא צע"פ את כל המגילה או רוצה אצל אם קרא מקצתה כשרה דיעבד ואפילו אם היה סיבה קריאתו צע"פ מפני שהסופר השמיט זה חצינה חצינה צדקתה הקורא לקרוא צע"פ אף שכתחלה אינו נכון לקרות במגילה שחסרה חצינה מ"מ בדיעבד יא' (ח) אבל בדיעבד וכו'. ואם אין לו מגילה אחרת (י) קורא בה לכתחלה: (ט) אפילו עד חצינה. וחלילה יש לעיין אם

שער הציין

(א) מ"א" ועי' במה"ש דגם השומעים הצדקה כיון דיוצאין ע"י שמינה משום דשומע כעונה צריכין ג"כ לעמוד: (ב) ממדרי: (ג) מ"א וש"א: (ד) ומבאר בלשון המחבר שאפילו לכתחלה יכולים לקרוא כמה צד"ה וכו' וכן הוא ג"כ לשון הצרימיה ע"ש דף כ"א ע"ב וכן מובאר עוד ביותר בחופפתא שם ועוד מובאר כן בסוגיא דר"ה דף כ"ח" לענין שמי חלוצות מן הצדקין וכפי מקנהת הגמרא שם דלחייב דחצינה יצב דעתיה וכן כתב הרשב"א והר"ן בסוגיא דמגילה אכן מלשון הרמב"ם משמע לכתחלה דלענין דיעבד מיתמיה האי דינא (ואולי יש לדחות דלישנא דמיתמין נקט וכדרכו והו"א ש"ס טפי מה דמסיים וגדול קורא עם הקטן ע"ש דמשמע אפילו לכתחלה וכו') וכן מובאר ביותר במאמרי במגילה שם ובפסטיה דמיתמין דקמתי קראו שנים יא' ובצרימיה דקאמר אפי' שעה וכו' נראה דגרסי שם ג"כ יא' ובצמיתמין ע"ש במאמרי [אח"כ] מלחא שכן הוא הגירסא בדפנו מנלל ולפ"ו י"ל דגם שופר שהמירי מרי קלי אף לכתחלה משום דמיתמיה צדק וכו': (ה) ולאסוקי מ"מ צמיתא דעיקר מיתמיה הוא מאש יהודי או מאש הגויים האלה שגם ממחיל עיקר הנס: (ו) צאפון המבאר לקמיה דהוא לעיכובא: (ז) כן נראה לעי"ד וכן מוכח באלמות בפ' ויקהל:

הגהות ותיקונים: (א) כ"ז:

הערות והארות: (1) עיין בה"ל סי' תפ"ט ס"א ד"ה ומצוה לענין אם השומעים צריכים לעמוד:

הלכות מגילה סימן תרצ

עד חציה וקראם הקורא על פה יצא: הגה (י) * אבל אם השמיט תחלתה או סופה (יא) אפי' מעוטה לא יאלץ (ר"ן) ואפי' בלתי מלאכה (יב) * דוקא דלא השמיט ענין שלם. (נ"י בשם א"ח): "אבל ביותר מחציה אפילו הן כתובות * אלא שהן מטושטשות ואין רישומן ניכר פסולה: ד' מי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה (ג) (יג) לא יקרא עם ש"צ אלא שומע ושותק: הגה (יד) וכן לא יסייע שום אדם על פה לחון (טו) ולכן אומן הפוסקים שקורין הקהל (טז) צריך החון לחזור ולקרום מחון מגילה כשרה. (נ"י בשם שני לוקט): ה' קראה סידורגין כולה (יה) יצא: הגה (יט) ואפילו (ד) סמ חזר למקום שפסק (יז) * אפילו שיהיה לגמור את כולה (יח) יצא: הגה (יט) ואפילו (ד) סמ גמתי (כ) מיהו גוערין במי שסמ גמתי כדלקמן סימן תרצ"ב עקיף ב'. (הרשב"א סי' רמ"ד):

באר היטב

החון קורא לעולם המגילה א"צ שיאמרו לו דמיקרא מיטוה על כך מ"א: (ג) לא יקרא וכו'. דשמה יתן השומע לזו לזה הקורא ולא

ביאור הלכה

הישיבה ממשיך ולא גמתי כולל: ד' * אבל אם השמיט תחלתה או סופה וכו' ואפילו באמצעה וכו'. ענין זה יש מנכח בין הפוסקים דמדברי הרא"ש בפ"ב סימן ד' השמע להקל מה דדיעבד בכל גווני בין בחסר בראש הספר ובין בחסר ענין שלם כ"ז שלם חסר רוב הספר ע"ש והב"ח מלמד בדבריו ובדברי הרשב"א והאורחות חיים ג"כ יש לענין אם לא פליגי אהדין דאפשר להשלים דוקא בתחלת הספר יש קפידא אמנם בלתי אפילו ענין שלם לא חיישין דיעבד וכמו שנטה כן בלתי הפסד"ח וכן משמע בלאורה ברשב"א ור"ן ע"ש ואפשר עוד לומר דהרשב"א גופא אינו מחמיר אף בראש הספר כ"א שחסר פרשה שלמה ויש משמעותו כן בדבריו ע"ש בחידושו יצ"ח ור"ן דבר דפליגי האורחות חיים אפילו אם נימא דהרשב"א בראש הספר אפילו בפסוק אחד פסול אם חסר וכמו שכתב בעל מטה יהודה בדעתו וגם מודה להאורחות חיים דענין שלם אפילו בלתי פסול וכמו שנתאם בלאורה כן דעת הג"ה [דל"כ יאמר ור"א עוד דאפילו בלתי מלאכה וכו'] עכ"פ אינו מוכח אם האות"ח מודה להרשב"א דאפשר דפ"ק דוקא בשחיסר בראש שלם יאלץ מחסור מגילה אבל לא בחסר פסוק אפילו פסוק ראשון או אחרון. ובאמת נאמרי פ"ב במגילה מ"א רק בספר וז' דענין שלם ח"ל יש מי שאומר שלא הותר אף במקצתה כשחסר משם ענין שלם על הסדר שהרי אומר צריך שחזק כחוצה כולה למעט אם חסרה פרשה או ענין שלם אף שהוא מוטע עכ"ל וסברה הרשב"א לא הביא כלל. וז"ל לדעתו אין לנו לנטות מדעת ההג"ה ופ"י שפירשו צמ"ב בראש צריך לזכור דלכל הפניות הג"ל משמע בלאורה דאם לא חסר בראש ובסוף וגם בלתי מלאכה לא יחזיק ענין שלם כשר כ"ז דלא חסר רובו ולפ"י משכחם בשחיסר בכל חיבה ומינה במגילה מקצת אומות עד שלא יהיה אפשר לקרות כלל המגילה בשלם זה ואמר ס"ד דיהיה כשר הלא אין זה ספר כלל וצ"ב דאין אנו חושבין כולה או מקצתה במספר האומות אלא במספר החיות ואפילו המיטוט של האומות מטושטשות כל שיש בכל מינה או ברובה איזה אות מטושטש פסול:

* דוקא דלא השמיט ענין שלם. ענין צמ"ב דכלל זה הטעם דענין שיקרא מחון ספר ואם חסר מתחלתו או שחסר בלתי מלאכה ענין שלם אף שהוא רק מקצתו לא מקרי ספר ולפ"י נראה שפוט דזה ש"ן דוקא לענין אם השמיט מחון הספר ולאפוקי לענין קריאה צמ"ב דאלא במקצתו אין חילוק זה וצבדי ש"ע דאיתא שחמיר בה ולא נהירא כלל וכן מוכח ממקומות כל הפוסקים שכתבו דמקצתו כשר ולא חילקו בה אחר"כ מלאכה כדברי גמתי יהודה: * אלא שהן מטושטשות וכו'. וה"ה אם יש נפקין האומות

שער הציון

(ח) דברמז"ס בחלקה זו משמע דפסולה וצ"ל ור"ן משמע דכשרה וכן משמע לשון הטו"ע: (ט) רשב"א ור"ן: (י) כן מוכח בלאורה מרמ"א בעל הגה זו מקמין לר"ן זה דינא דאורי"ה דאפילו בלתי מלאכה דוקא דלא השמיט ענין שלם ומוכח מזה דבראשו וסופו אפילו בלא החסר ענין שלם נמי פסול וא"כ מסתברא דה"ה רק פסוק אחד דמ"ש אחר"כ מלאכה ש"כ במטה יהודה בפשיטות ובכח שם דמ"ש"כ הרשב"א מראה עד איש יהודי לאו דוקא דאפילו אם חסר רק פסוק אחד נמי לא יאלץ דהרי נראה כספר חסר ע"ש ולענ"ד אינו צריך שהרשב"א יסבור כן להחמיר (וכמו שכתבתי בזה"ל) מיהו בחקר חיות בפסוק ראשון או אחרון נדלה לא מסתברא להחמיר בשגם עיקר דינא דרשב"א אינו מוכרח וכמו שציננס עליו צ"ח ובגמ"א: (יא) מ"א ולפי עמ"ס זה אף אם קורא מחון מגילה כשרה ג"כ יש לומר לקרוא בלתי מלאכה ולא לסייע לחון אם לא כשמתחיל המסייע להוציא לכל מי שחל לקרואו ולא לש"ן [נגהות הרב"ם]: (יב) ענין בלתי מלאכה וצמ"ח"ר ומקור דבר זה הוא מהרשב"א: (יג) צ"י: (יד) פוסקים: (טו) כן מתבאר לעיל בסיומן ס"ה צמ"ב וצ"ל: (טז) רשב"א בתשובה: (יז) מ"א: (יח) רשב"א ב"ח מיהו לשהות"ה הנהא אסור לכתחלה אפילו בלי שיחה דהא קראה בקריאתו יאלץ קמ"י ויחייב דיעבד:

הערות והארות: (1) ענין שעה"צ אות נ"ז לענין להפסיק יותר מכרי נשימה:

קנה באר הגולה

באר היטב

ביאור הלכה

ולו להפסיק בינתיים עד לאחר כל המלוא: ו (כא) למפרע. היינו
 ששקרא הפסוקים האחרונים קודם שקרא הפסוקים הראשונים ואפילו
 בריק פסוק אחד ובלקמיה (טו) וה"ה היה שקרא פרשה ג' קודם
 (כז) ודילג השני וקרא שלישי. וה"ה אם קרא אחד הדילוג
 (כח) כל המגילה זו ענין אחד ואח"כ קרא פסוק הדילוג לא יאה וה"ה
 (כט) קרא חצייה אחת למפרע (כא) כ"ז בכלל למפרע וצריך לחזור
 ולקרות על הסדר: (כג) ואח"כ חזר וקרא השני לא יצא. היינו
 בקריאה אח"כ פסוק רביעי אלא אחר שחזר וקרא פסוק שני צריך
 לקרות שוב פסוק שלישי וזהו שמסיים אלא כיצד וכו': ז (כד) הקורא
 ע"פ. ע"פ. ע"פ. כח כח הממחר לעיל בס"פ. ושלח וכו' (כז) משום
 שהמחיל לקרוא לאן קורא הרמב"ם בנפיש ו' ופלו (כ"ב) העינים
 ובבסדר הכחוש שס' וס' ממחיל מדינה דקרא ע"פ ע"ש: ח (כה) ובבבתי
 הקדושת. ג"ל בבבתי הקדוש וכן הניסא דרמב"ם ור"ל בבבתי
 (כו) יצא י"ח. דהא האשפתרנים בני הרמב"ם (כג) גם אן
 אלא דיעיני מיהו אלא לאו צעין אלא מצות ופרסומי וס' יסא
 (כז) ואפילו למחלה נמי וטושי' ו' ויליזו ג"כ הנישים ועמי הארץ.

שער הציון

(יט) פוסקים: (כ) ט"ו בשבט: (כא) פמ"ג: (כב) ובש"ג נמשך אחר לשון הנידון בדבר לדבר לקרובה כולה והעתיק שם כלשונו וגם דינה דקדקה ע"פ ד"כ
בבב"ר יוסף וזמן הוא מזה דברי הה"ח הם מילתא דפשיטא הוא ונמצא לדבר פש"ט וע"כ הם המעמקים: (כג) גמלא: (כד) ריע"ב: (כה) מהמחבר מזה
ההפסוק פ"ג: (כו) צ"ב: (כז) ענין ב' הריב"ש בשם הרא"ש דברי הירושלמי כענין (כח) ומ"מ בקדקא מהמקטא ארמי מהמקטא ארמי
הולא אלא דבר מלאק קרי' (כט) ענין ב' הריב"ש דלא ידעבר ודלעיל ואף שהוא בשני לשונות אף לפסול דלעיל ודלמיי: (עא) ענין ב' הריב"ש דלא תפסא הלא
עגלתא ק"ל דאפילו היכא שכבר יא' צאווה מזה או שהוא מחזיק עמה שלא ללאה בבחירה מ"מ יוכל להוליא את חצירו ודלעיל בשמין רע"ג ס"ד הכא
הריב"ש ע"י המעשה אילו נמצא לקריאה כיון שהוא ע"פ ואף יושב השומע ללאה זה: (ל) כן מהמחבר צ"י ובש"ט ענין בשבול ונמצא שם וי"ט: (לא) הריב"ש
הובא בש"ט והריב"ש והריב"ש והריב"ש וזו היא הישועה בחדושינו וכן הריב"ש הגדול"ש: (לב) א"ר ר' זלמן דהריב"ש ופוסקים ופוסקים חולקים על
דעה זו ענין ב' הריב"ש בשם ר' חסידא וזו אף חסדו לדעת הרמב"ן: (לג) רמב"ן שם ופ"ט בשם הריב"ש: (לד) ר' אפרים ופוסק:

הירושלמי ג' צינתי לעיל ס' מקפ"ט בעטף ח' ט'

באר היטב

הירושלמי ג' צינתי לעיל סי' תקפ"ט צמעיף ח' ט'

ביאור הלכה משנה ברורה

משנה ברורה

שפיר משח"כ בשמיטה בודאי חסר לו כמה מציבות: יג (מב) שקורא

(לה) לנאצי שדד ובראך דאפילן לא ריי פראציען שלומס בליאני אפד אלס פסוק אפד בליאני יב ופסוק אפד בליאני אפד ו"ב שני דרען שמעונים בוינד אירא

(לה) לנשי שרד וגרלה דאפילו לא היו פרשיות שלמות בלשון אחד אלא פסוק אחד בלשון זה ופסוק אחד בלשון חזר ג"כ שרי דכיון שמבינים בטוב איכא פסוקימי נסא: (לו) מ"א וס"א: (לז) ח' הרי"ע: (לח) מ"א: (לט) ונע"ד: זה דמוק דרש"י פירש על ולא דיע ליהדוריי פקדא משום דהוא נא מצינת הלז ונא איך יומא דלי יקום בנחשטמו לאלא ואפשר לומר בשפסותו דכיון לאחא א"כ פאז מציב אלא בחתלה הקריאה יכיון בדרכ כלל לאלא בקריאה זו וזו שפוט למנוט אלא מנר מ"ר קודם שפסחיל לקרות אלא בנחשטמו וא"כ חמי שפיר: (מ) פסוט דזו ויה כמי שלא קרל אלא בנרע מקריאה גנ"פ דקדיל' שס דמחשלתו יאל: (מא) הנה פנ"ע הביא בשם ישועות יעקב דדוקא בקריאה דיממא שהוא מדברי קבלה וכד"ת דמ"א אכל בקריאה דלילה שהוא מדרבנן הנהיה אינה לעיכובא ולפי מה שהכריעו בעינין ס' מנ"כ פק"י ע"ש אין לחלק בזה: (מב) פס"ג: (מג) ה"ל"ט ומשעת שס דנענינו של יום לא חשיב הפסק כלל ואפילו לנחמלה שרי ואין מזה ראייה לקה"ת דהכל כדי לפרסם וינא שרי כנלענ"ד: (מד) דהא פסקא כפסקי הקודם למנות זריכות כונה: (מה) ומה וס"א וס"א:

קנו באר הגולה

ד טור בשם הירושל'
ה שם וכ"כ א"ח
והר"ן ו ממרח
דרב אדא מגילא ט"ו
ז טור בשם הירוש'
צפ"ד דהגניא^(ה) א"ח
בשם רב האי ושק
מנהא גרסתא ואשכח
ופסדו וכ"כ א"ח
ש"פ * (א) רב הושע
הרמב"ם א"ל הטר"ו
כתב פושט וקורא
וכפי' מהר"ל הכל
ענין אחד שכתב
ק"י נ"ו ופושט
בגירסת אשכנז
לפי' מה
שפירא

דאס השומע לא שמע מינה א' לא יאז אבז אס שמע ולא כיון
בכל מינה יאז עמ"א: (יב) ופושט. ודוקא ש"ס והשומעין במגילה
א"י לפשוט ב"מ ומהר"ל עמ"א: (יג) וברכה. ומניחה על מקומה

משנה ברורה

לשמוע לא יאלו ונרץ לחזור: (מט) מסתמא דעתו וכו'. ולענין השומעים ישמה הדין והעומדים צדיק"י סתמא מכונים אבל העובר אחריו צדיק"י ענין שיריון צפירות ללאת ידי חובה [פר"ח]: (ז) אין מדרקדקין בטעיותיה. אין הדין הזה מיירי לענין כתיבה דקש הדין כדב"ב"ג והוא מיירי לענין קריאה דהיינו אפילו קרא אומה כבמה טעויות וכן שער"פ קרא כולה: (ח) אחר. כגון שקרא (מו) מיושב יבז או מנופל נפל דהוי כאלו דילג אומה מינה לגמרי ונרץ לחזור ולקרותה כסדר: (טו) הכל בנשימה אחת. וזכל המגילה בין פסוק לפסוק (מו) יפסיק רק כדי נשימה מפני שנרץ לקרותה כאגרת. כשיאמר צלילה הוא ונדה יגיבה הקול כי שם מתחיל הכתב. כשיאמר האגרת הזאת ונענע המגילה כתב הכ"ח כשם שנהיגין במלת מקומות שכל הקהל אומרים "זני הכן אינו מנהג אלא הקורא יאמרם לבד והשאר ישמעו כמו כל המגילה (נג) הפסיק. אפי' שהא' (מח) כדי לגמור כולה: (נד) איש ואח וכו'. מנהיג"ל כתב בשם הרוקח משום דעשרת זני הכן היו שרי חמשים על חמש מאות איש ומי שלו נשימה קררה ישער שאם יתחיל מן חמש מאות איש לא יוכל לומר כל עשרת זני הכן בנשימה אחת (מע) טוב יותר שמתחיל מן ואת פרשתה וכו' כי זהו דינא דגמרא אבל חמש מאות איש הוא מנהג צעלמא: (נז) שהקורא וכו'. אבל היחידים השומעין צמגילות (ז) א"ל כלפשוט (צ"ח ותהי"ל): (נו) ופושט באגרת. היינו שפושט (נא) כולה ויאינו מניחה כרכה אלא כופל אומה דף על דף ויהיה שלג יגברה ע"ג קרקע [א"ר פיר"ח] ועיין צממ"א שכח דל"ז ע"ג קרקע אלא מליה מעל השולחן ושענעו"ר ומי הוא גנאי כתב קודש. עוד כתב דהפשיטה יהיה קודם שמתחיל לצרך כדי שלא יהיה הפסק

שער הציון

הגהות ותיקונים: א) בסק"ד: ב) בפ"ג דמגילה: ג) פ"א:

באר היטב

משנה ברורה

הרצ

הגהות ותיקונים: א) תיבות "היה" "בזמן הבית" הם מ"תיקוני" הצנזור: ב) ציון (מ"א) זה טעות כי המ"א אינו מביא הפמ"ג:

ביאור הלכה

צרוז עם ועיין צצה"ל: (סג) אם נשים וכו'. לאפשר דמיון דהוא

שער

(ז) ואף שה"ש שומק בשעה שמרים גם זה אינו נכון שאסור לכתחלה להפסיק בשם הלבוש שהיה אומר וס' רשעים ירקבו צ"ח וז"ל המן דלף אם יימא דו למחזו מזה קנקול גדול שלא ישמע או איזה חזיונו מן הש"ס ע"י ולא יא' מוכח בגמרא דהו' ג"כ בגלל שלא חשמה אף דלפ' הכל קורין ע"י מ"מ (ס) דהם ג' ר' מרדכי: (פא) וטעם הקריאה כזו כדכר' דהו' מליא מדעות או לכתחלה למנוח' לדרב' ה"ר"ף והרשב"א והרמב"ן מ"י ר' רוב אפי' לט' דק' לכתחלה נ"ר לחזור אחר עשרה ש' יש עוד סבירא לדר' לפסוק כדכ' מ"י ר' ר' לענין לכתחלה ולכן יקראנה בלי כדכר' אח"כ מלאתי פ"ח"ח שגם ימים דהם בגלל"ה נ"ר מ"י לקרות

הלכות מגילה סימן תרצ תרצא

קנו באר הגולה

טור סי' תקפ"ד" ואם קראו אותה בציבור ואיזה יחד לא שמעה יוכל לקרות אפילו (סד) לכתחלה בידו
הואיל וקורין אותה בציבור העיר נעשרה (צ"י בשם א"ח) (סה) וכשהיחיד קורא אותה (סו) צומנה
כרץ לנרץ עליה. (צ"י):

תרצא דיני כתיבת המגילה ותפירתה. ובו י"א סעיפים:

א [א] אין כותבין המגילה (א) אלא בדיו (ב) על הגויל (ג) או על הקלף כספר תורה ואם כתבה
(ד) במי עפצים יקנקנתום כשרה יכתבה בשאר מיני צבעונים פסולה (ה) וצריכה (ו) [נ] שירטוט
(ז) כתורה עצמה [זאין] העור שלה צריך לעבד לשמה (ז) (ז) וי"א שצריך עבוד לשמה:
ב 'היתה כתובה על הנייר או על עור שאינו מעובד [ג] או "שכתבה כותי או אפיקורוס פסולה
ידינה כספר תורה (ח) לענין (ג) [ז] היקף גויל וחטוטרות חתי"ן ותליית ההי"ן וקופי"ן וכל גופות

ז משנה שם י"י דמפרש שם י"ט ח טור בשם רמב"ם שם בשם ר"מ
שם בשם ר"מ

שערי תשובה

[א] אין כותבין כ"י ע"י גברי"ם שהיא בשם מהר"ם פרובניאל בשם
כח"י כתב צמעה שהדפיסו מגילות על כתב"י והצריכו גיחה דפוסים
משום חק מוכות ודילמא אמי למטעי להשקיעם אצל גיירי"ם לא אמי למטעי
ע"ש ועיין פ"ח דל"ס דפוסה רובה פסולה אצל כתובה רובה כשר דלא
כספר הזכויות כ"י ועיין בספר קרן נחמל שהשיג עליו דמזמי להשמיע
הקופר כ"י דז"ל דנכתב שלא כהוגן גרע כמ"ס רש"י דף ט"ו. והב"י
הלך צד הפרי"ם לדעתו דהקופ' פליגי על רש"י מה ע"ש וענין דפוס אם
הוא חק מוכות דעת כמה משמעות שם ידון כמכירה ועיין לעיל סי'
רפ"ד וביד דהל' ס"מ ועי' במשנ"ץ ח"א סי' י"ח דמגילה נכתב מאשק
(והוא משמעות שלט) פסולה והביאו בזה"ל ומה על הפוסקים שהשמיעו
ממשמיעו דמי עד שמהא כתובה אשורית ע"ש וקראתי כאן: [נ] שירטוט. ענה"ט וי"א שם הח"ץ ע"י גברי"ם שכתב"ג כח דהתיר על דבר ה' יחזור
אחר משורטטת כולם ומכל מקום משורטטת שיהא ראשונה בדיעבד כשרה ואם אין משורטטת כלל פסולה אפי' בדיעבד: [ג] או שכתבה כותי
כ"י. ועי' בפרי"ם שכתב דכתב בשמאל כשר בדיעבד אף דנמפילין פסול וצ"י למד מזה דל"ס כתבה אשה בשמאל ברכה שם הביא ראיה
מדמיימי הקמ"ג ראה לענין עיבוד לשמה ממגילה הכמונה בין הכתובים דלא ואם כן ה"ה לענין כתיבת אשה דכשרה לכתיבת נציגים וכחוסים
כמ"ס המוס' גיטין דף מ"ד ועיין בזה"ל סי' ז"א מ"ס למחן קושית הרא"ם לענין שירטוט דשירטוט שאני דהא חזי ליה דלא משורטט כ"י ולענין כתיבת
אשה לא שייך זה וצמח"צ הביא דב"ם מעשה רוקח הל' מגילה פוסל מגילה שכתבה אשה או קטן ומה"ז דמה ראיתו וגם כ' דב"ם מטה יאודה כתב
להכשיר בכתב בשמאל או קטן שכתב ע"ש. אך מ"ס לדמות ראיתי הספר מעשה רוקח מסה"מ שהביא הב"י סי' ל"ב ונדחק בזה עמ"ס ביד אפרים
בגליון הפרי"ם שהביא מסה"מ ג"כ והוראה יראה שאין לדמות כמ"ס המתנ"ב ונראה דגם הפרי"ם אפשר דלא מכשיר אלא בדיעבד שכתב קורא
זה אצל לא לקרוא לכתחלה ונראה דאם יש למאן אחרת בקל יקרא שני' בלא ברכה וה"ה בכתבת אשה או קטן: [ז] היקף. ועיין גרי"ם בשם ע"י
כמה כהונה בכת"י כל שיש ביריעה לכחוד ג' דפים אף אם לא נכתב אלא דף א' כשר בדיעבד כמ"ס וי"א בנמילה ע"ש וביד"ד סי' רע"ב ועי'
בטהדרי"ן דף כ' כי מנו מגילת אסתר אחרי הא לא בעי מטפתה ע"ש וצמח"ק כתב בעי מטפתה פשוט בתל"ד דף כ' ע"ש ובאמת הוא בש"ס להפך רק

ביאור הלכה

אז צריכין לעיקר סברתו ולפ"י גם משום פרסומי ניסא מחויב ליתן לשם.
אח"כ מלאכי ביאור הגרי"ם שרמו לדבריו אלה האחרונים צמח"ק הקצרות
וגם הוא כ"ל סברת הר"ן לדוחק:

משנה ברורה

הרב קטנים משמע דל"ל דקטנים צודאי אין מטרופין לעשרה דלאו
גני חיוצא נינהו וחיוצין הוא רק מטעם חינוך: (סד) לכתחלה ביחיד.
דהגם כבר נתפרסם וליכא רק משום דרוש ע"ס (סד) לא מטרופין:
ליה למכנף עשרה והא דקד"ל דאף אם ש' לו מינין צדמו אפי"ה מצטלין מ"מ ועבודה ליתן ולקרות צבור משום צדו ע"ס הסם
הלא הצבור מוזמן לפיו משא"כ הכא לעשות צבור אינו מחויב ועיין ביד אפרים שכתב דדיו זה שהביא הרמ"א בשם א"ח אינו
מוסכם לשאר פוסקים ולכן אף בזה"ל יחד אחר עשרה אנשים: (סה) וכשהיחיד קורא אותה. היינו במקום (סה) דלי אפשר לו
לקבץ עשרה או צבואה דלייר הרמ"א מקודם: (סו) בזמנה. לאפוקי אם קורא היחיד אותה שלא צומנה כגון כרצין המוקפין
חומה דמחמרי יום ט"ו שלהן בשבת דקורין אותה ע"ש והוא קורא אותה ביחיד לא יבצר עליה בכל גווני וכנ"ל בק"ס פ"א:

א (א) אלא בדיו. עיין לעיל בסיומן ל"ב סי' ג' בהג"ה וצמ"צ שם: (ב) על הגויל. הוא העור של נחלק ולא הוסק ממנו רק השער
ותקנו שם ומלך העור לא הוסק כלום: (ג) או על הקלף. עיין לעיל בסיומן ל"ב סי' ז' (ד) במי עפצים וקנקנתום. עיין בט"ו
בשם הכ"מ דמה שהכשירו צמי עפצים היינו עם גומא דממי עפצים בלחוד פסול [וכן] הסכים הגר"א צדאורו דמשנייה יחד נקרא דין
וכן קנקנתום דמכשרין היינו צמי קנקנתום דלאו קנקנתום לחוד צודאי פסול והגר"א צדאורו פירש דמה שאמר צמי עפצים
וקנקנתום היינו שכתב בשניהם מעורבין יחד ועיין לעיל בסי' ל"ב סי' ג' בהג"ל ד"ה בין שלא וכו': (ה) וצריכה שרטוט. היינו (א) על כל
שיטה ושיטה: (ו) כתורה עצמה. וע"כ חק מוכות (ב) פסול זה (ג) ודוקא בצורה אצל צמיעותה כשר בדיעבד דלא גרע בהשמיע
לעיל בסיומן מר"ס סי' ג' ע"ש פרטי הדברים: (ז) וי"א שצריך וכו'. וכן פסק רמ"מ סי' (ד) ס"א: ב (ח) לענין היקף גויל. על כל אום.
וה"ה

שער הציון

(סד) ולעיל מיירי שהוא דר במקום דליכא צור בזה"ל לקריאה. א"צ ראה רובא לקרות קודם שמתכונן הצור בזה"ל: (סה) לטעם: (ה) כל האחרונים
דלא כמ"א ולטעם: (ב) מ"א: (ג) פרי"ם: (ד) ובידעבד יש להמיר [פרי"ם] ואם אין מגילה אחרת רק זו אפילו לכתחלה יקרא זה וצו"ב שלא לנרץ
עליה [פרי"ם]:

הגהות ותיקונים: (א) תרפ"ט: (ב) על קלף: (ג) נראה פירושו אפילו בכחב אשורית מותר: (ד) רמ"ם והוא ר"ת רבי משה מינץ. וראה במ"ב:
הערות והארות: (1) עיין תרפ"ח ס"ק כ' לענין קטנים: (2) עיין לקמן שעה"צ אות ט' לענין ברכה:

שערי תשובה

הגהות ותיקונים: א) כ"ג: ב) פירוש כשירת הים הכתובה בתורה: ג) אותיות:

הלכות מגילה סימן תרצא תרצב

קנח באר הגולה

בה ג' חוטי גידים כשרה ובלבד שהיו משולשות * ומפני שיש בו פירושים שונים צריך לציאת ידי כולם ויעשה ג' תפירות (כא) בראשה וג' בסופה וג' באמצעיתה ותפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה ותפירה אחת (כב) בחלק הרביעי שמצד האחר: הגה ואם אין לו גידין יותר מוטב לתפור הנשאר צוטי פשתן מלהניחה בלא תפירה (הגהות מיימוני פרק ב' וכל טו). אבל אם יש לו גידין יתפור כולם בגידין והתפירה תהיה מצדן ולא מצפנים (רבי' יוחס נ"י מ"ד נסח א"ח): ז' צריך להניח שיור בראש היריעה ובסופה כשתופרם יחד ובמשהו סגי: ח' אין קורין (ח) * בצבור במגילה הכתובה (כג) בין הכתובים ואם קרא לא יצא * א"כ היתה (כד) * יתירה על שאר היריעות או חסרה כדי שיהא לה היכר אבל * * (היחיד קורא בה יאפילו אינה חסרה או יתירה ויוצא בה י"ח ידווקא כשהיא כתובה בגליון כספר תורה: ט' מגילה (כה) שהיא (ט) נקודה וכן אם כתב בה בדף הראשון (י) (כו) ברכות ופיוטים * אינה נפסלת בכך: י' אם אין מגילה כשרה קורים אותה (יא) (כו) בחומש בלא ברכה: יא' אם קרא במגילה גזולה (כח) יצא: הגה ואם מצרכים עליה ע"ל סימן תרמ"ט (כט) [ת] לענין לולב הפסול (ל) וה"ה כאן:

תרצב דיני ברכות המגילה. ובו ד' סעיפים:

א' הקורא את המגילה במברך לפניו שלשה ברכות על מקרא מגילה ושעשה נסים ו' ב"י לעמוד טור בשם בעל המורה' וז"ל רש"י משנה מדין השופר הגזול ונתחלף סי' תתקפ"א: א' מהא דרב ששת מגיל' ב"א

באר היטב

זא לפניו במגילה שהיו כתובים עשרת בני המן בחצי הדף איש צדאש שיטה ועשרת בסוף שיטה אלא שאינו בסוף דפא ופוסל אותה ע"ש. ובגמ' ורד"מ ח"א כלל ד' סי' י"ב כתב דכשרה ע"ש: (ח) נצטר. וכל יו"ד מקרי נצטר טור: (ט) נקודה. ואי ליכא מי שיועד לקרות טעמים צע"פ מותר לכתוב הטעמים במגילה ולבדק עליה צדאש שבע דף ק"ט. וכחז המ"א ומ"מ נ"ל דאם אין הטעמים במגילה מותר לקרות בלא טעמים כמ"ס סי' קמ"ב: (י) ברכות. ולכתוב לא יכתוב ברכותיה צה הגה"מ ומרדכי ולבדק וכ"כ התשב"ץ מ"א: (יא) בחומש. ודוקא כשעשה בגלילה כמ"ס סי' קמ"ג אבל בחומש שלנו לכ"ע לא יצא ב"ה ובהגמ"ג מ"א:

יואלין בשמינה או בקריאה זו נראה דשפיר מנכר כיון דלדידה

משנה ברורה

חיבת עשרת [ב"י]. וצדיעבד (י) אם לא האריך צו"ו דיוחא (יח) וכן אם כתב אחר חיבת עשרת עוד שיטות כשר (יט) ויש מחמירין כשכתב (כ) אחר חיבת עשרת עוד שיטות ועיין בשר אפרים סימן נ"ה" כתב דאם יש שם מגילה אחרת כתובה בדניה אין לקרות בה ולכתוב נצטר אם לא יש טורח נצטר להמתין עד שיצאו הכתובה בדניה יכולים לקרות בה: ו' (כא) בראשה. של כל יריעה ויריעה ועיין בח"א שכתב דאם תפורה כולה בגידין א"ל לדקדק כמה תפירות: (כב) בחלק הרביעי. כי צריך לשער היריעה כאלו נחלק לדי' חלקים: ח' (כג) בין הכתובים. הטעם דלא היו (כא) פרסומי ניסא דמיוח' כקורא במקרא משו"ה צידיד כשר דנלא"ה ליכא פרסומי וכל די עשרה (כד) מקרי נצטר: (כד) יתירה וכו'. היינו (כג) שהיתה ארוכה משאר הקלפים למעלה או למטה ליכא מי שיועד לקרות טעמים צע"פ (כד) מותר לכתוב גם הטעמים במגילה (כה) מותר לקרות בלא טעמים כמ"ס סי' קמ"ב: (כו) ברכות. ולכתוב לא יכתוב ברכותיה צה: י' (כו) בחומש. ודוקא כשעשה החומש בגלילה כמ"ס סימן קמ"ג ומשום ש"א שיוצא צה בשעת הדפא אבל בחומש שלנו לכ"ע לא יצא [ב"ה ומ"א] והפמ"ג כתב דרדאין צה גם לקרות בלא ברכה שלא תשחכת תורת מגילה: יא' (כח) יצא. דלזין גזול: (כט) לענין לולב הפסול. ז"ל לענין לולב הגזול: (ל) וה"ה כאן. ועיין בפמ"ג דאפילו אם קנאו בשניו מעשה וכדומה אפ"ה" לא יצרך:

שער הציון

(י) מ"א: (יח) גינת ורדים הוצא צה"ט: (יט) שנה"ג הוצא צה"ט: (כ) אכל צו"ו דיוחא נראה שצדא"ה אין להחמיר בדיעבד וכדעת המ"א אחר דנלא"ה י"א דהיינו בקריאתה ובפמ"ג משמע דלף צה יש להחמיר ולא נהירא: (כא) פוסקים: (כב) מ"א בשם הטור: (כג) רש"י: (כד) נחל שבע ומ"א: (כה) מ"א: (כו) פוסקים:

הגהות ותיקונים: א' ג"ד:

הערות והארות: 1 עיין במ"ב סי' תרמ"ט ס"ק ח' לענין אחרים:

פ' ק' רש"י ופירוש
הרמב"ם ר' מיימון
ד' יוסון י"ט ושם
במספ' ש"מ
ד' יוסון שם
ת' פירוש רש"י
וכ"פ הר"ף ור"א
ורמב"ם א' חוקת
דרכ' שם א' פירוש
דמפרסמא
טפי ד' קיימי
המחבר
נקודת
רש"י ב' טור ג
ד' רש"י משנה
ה' אכל למחלה
למטה כ' דלעת
המחבר
דמגילה היא
פסולה
א' מהא דרב ששת מגיל' ב"א

שערי תשובה

גדולות ע"ש ושם מוצא דגם יש למנוע לכתוב מה שטובין רמזי שם הקדוש צ"ח או צ"ח צלחות גדולות ע"ש ובשערי אפרים ובפתי שער שם וע"ש בשם מח"ב שכתב בשם ורע אמת במגילה שלא כתב בעמוד האחרון כ"א ג' או ד' שיטות ולא גמר בסוף הדף ולא סיים באלמנע שיטה כשירה לקרות צה לכתוב ע"ש ועיין בצ"י בשם מהר"מ אם היתה מגילה כתובה למפרע לא יצא ומהר"ש הלוי מנגמם בדבר: [ת] לענין לולב הגזול כ"ל ועיין בצ"י סי' תתקפ"ו שכתב לענין שופר גזול דמנכר ולדידה ה"ה כאן דהא דין מגילה נלמד מדין שופר צה אף בצ"י כתב בשם המאירי שיש מחמירין במגילה אף שמכשירים בשופר ע"י ולפי"ו דלף המכשירים במגילה עכ"פ גרע משופר שלא לבדק אלא דבצ"י כ' שצריך טעם למה גרע מגילה משופר. ומ"מ נראה שאין לבדק לא במגילה ולא בשופר דספק ברכות להקל ואם הצעלים של השופר או המגילה שם צה"כ אין גזל והוא מתחנן ללא ג"כ בנדרה אין כאן נוצע כך כלל:

ביאור הלכה

תפילין כשגשגות צפוי הסם משום דמאי הוא לכו"ע להיות שגורות משא"כ במגילה כן מוכח צה"מ: * ומפני שיש בו פירושים שונים. דרש"י פי' שמחלק לדי' חלקים את אורך היריעה והיה תפירה אחת למעלה בסוף רבע והשניה בסוף חצייה והשלישית במחלת הרבע של ד' מטה והר"ף פי' משולשין כפשוטו שנים בשני ראשי היריעה ואחת באלמנע ממם והרמב"ם מפרש משולשין ג' תפירות בראש היריעה וג' בסופה וג' באלמנעיה וכשעשה כעצם המחבר יצא ידי כולם: * בצבור. צעורי אכן פי' דדוקא חמין שאין קורין את המגילה אלא נצטר והיינו שלא חמנה דבעי פרסומי ניסא לכן מגילה הכתובה בין הכתובים דליכא פרסומי ניסא לא יצא אבל חמנה לא חיישין להא דכתובה בין הכתובים ע"ש: * היחיד קורא בה. משמע אף לכתוב אף שיש לו מגילה כתובה נדה ויכול לקרות בה [פמ"ג] אבל הר"ף והר"ש והטור כתבו דלא [בפירוש הגר"א]:

ושחמ"ט

ב טור בשם רמב"ם
ג משנה וזמנא
ס ד טור בשם
טוספתא ה טור
לשמו וכו' רש"י
משנה
(א) * ושהחיינו (ב) יוביום אינו חוזר ומברך שהחיינו: הגה ו"א דלף (ג) [א] ביום מנצח
שהחיינו (טור בשם ר"ת והרא"ש והמגיד) וכן נוהגין בכל מדינות אלו (ג) וא' יכול לנצח ושי קורא
(הנהגות אשכנז פ"ג) (ד) ילאחריה נוהגים לברך (ה) הרב את ריבנו וכו' (ו) יאם לא בירך לא
לפניה ולא לאחריה יצא: הגה ונהגו לומר כלילה אשר היא (ז) אבל (ג) לא ביום (כל ז' וז"י בשם
ח"מ) (ח) ואין לנצח אחריה * אלא (ד) נצטר: ב (ט) יאין (ה) [ג] לשוח בעוד שקורין אותה:

באר היטב

(א) ושהחיינו. ויכון בצרכה שהחיינו ג"כ על משלוח מנות וסעודת פורים שהם ג"כ מנות של"ה. ונ"ל דיוקין זה בצרכה שהחיינו ביום כי זמנם ביום. ונ"ל דמי שאין לו מגילה לא יצרך שהחיינו על משלוח מנות וסעודה דהוה דבר הנהוג בכל יום ובכל שנת וי"ט מ"א: (ג) ביום. דעיקר מנות קריאתה ביום. אם נשחק הקורא נאמנע המגילה השני לרץ להחמיל בראש כמ"ש סי' רפ"ד ס"ה אבל א"ל לנצח חתלה דילא בצרכה הראשון מ"א: (ג) לא ביום. שכבר אמרו פיוטים. לנש: (ד) נצטר. וא"ו כח בשם פוסקים לנצח ביום ע"ש. ונעין צ"ל אליהו רבה נוסחת ברכה אחרונה על נכון: (ה) לשוח. והקורא עצמו רשאי להפסיק ש"ג מ"א:

מברכות דף י"ד דמנצח ליה כלל ומגילה מהו שיפסיק בו ח"ל פוסק בו

משנה ברורה

א (א) ושהחיינו. ונכון לכין (ה) בצרכה שהחיינו גם על משלוח מנות וסעודת פורים שהם ג"כ מנות (ב) וידע זה להש"ך המנצח דעני כונת שומע ומשמע. ויכון זה בצרכה שהחיינו ביום כי זמנם ביום ומי שאין לו מגילה לא יצרך שהחיינו על משלוח מנות וסעודה דהוה דבר הנהוג בכל יום ובכל שנת וי"ט מ"א [א] וי"א דלר"י לנצח וכן על היום מפני תקפו של נס שהיה בו ויכון דמוזון לזמן קלחי הרי הוא ככל מועדי ד' שמצדדן עליהן זמן ועין צה"ל אכן אם היה לו מגילה כלילה ויברך אז שהחיינו לכו"ע א"ל שוב לנצח: ביום. אם א"ל קורא את המגילה (ג) יצרך אחר הנצרות משום ברכה שהחיינו שאין האכל מנצח להוציא רבים בצרכה שהחיינו והאכל יקרא את המגילה: (ב) וביום אינו חוזר ומברך וכו'. דהרי כבר בירך כלילה וטעם הדעה שניה דסוברת דלף ביום וכו' דעיקר (ד) מנות קריאתה ביום הוא. אם נשחק הקורא נאמנע המגילה (ה) דעת האחרונים דל"ה הקורא השני העומד מחמיו להחמיל בראש רק יחמיל ממקום שפסק הראשון וכו"ש ש"ש לנצח מחדש דיאלו כל הקהל בצרכה הראשון דהוה טרחה לדבורה ועין בשע"ט: (ג) ואחד יכול לברך. בין ברכה ראשונה ובין לענין ברכה אחרונה ונצדל שיכון להוציא השומעים והם יכונו לנצח: (ד) ולאחריה נוהגים לברך. כי צמחא איתא דברכה דלאחריה תליא במנהגא במקום שנהגים לנצח יצרך ולכן כח הממחר דהאידינא נוהגים לנצח: (ה) הרב וכו'. ואין לומר האל הרב כיון שכבר זכר השם שאמר אלהינו

צא"י האל הנפרע רק צא"י הנפרע ע"ש: (ו) אם לא בירך לא יצרך ביום. דכבר אמר פיוטים: (ח) ואין לברך אחריה וכו'. אבל הנצרות שלפניה לכו"ע היחיד לרץ לנצח: ב (ט) אין לשוח בעוד שקורין אותה. היינו בין השומע (ח) ובין הקורא אקור להם לשוח לכתחלה ואפילו בדי"ת ולענין דעידע י"ח חילוק דהשומע אם שח צמח הקריאה לא יאל אפילו אם חסר (ט) לשמוע מינה אחת דהא לא שמעה כולה אבל הקורא יאל (י) ולפעמים אפילו לכתחלה מותר כגון לשאול (יא) בין הפרקים מפני הכבוד כמו לענין ק"ש בסימן ס"ו וכו' לענין שיחה נאמנע הקריאה אבל אם שח בין הברכה לחתול הקריאה

שער הציון

(א) מ"א בשם של"ה: (ב) פמ"ג: (ג) דה"ח: (ד) פוסקים: (ה) ר"י עתידין בדיבורו וכו' וכו"ש ודגול מרבה דלא כמ"א: (ו) אור זרוע וז"ל וכן משמע מהג"ה דאפילו ברכה שלפניה מותר אכן בדיבורי הרענ"א פ' הקורא עומד דדוקא בצרכה שלאחריה אבל בשלפניה הקורא עצמו חייב לנצח: (ז) דלא ממיר מק"ש דק"ל בין הפרקים שאל מפני הכבוד: (ח) ט"ו: (ט) אחרונים: (י) מ"א וכו"ש: (יא) ובש"ג מתחמק מה נקרא במגילה בין הפרקים והאגון מהרש"ק כח דפרקים נקראת בין חתולה ללש יחיד וכן איש יהודי לבין כלילה הוא ע"ש ובמהל"ש מביא בשם ל"ח פ' היה קורא כיון שיש נה פרישות אע"פ שכן פרישות סמוכות מ"מ פריקים נקראו:

הנהגות ותיקונים: א) אולי צ"ל אבל אם לא היה לו כלל: הערות והארות: 1) עיין שעה צ"ח תר"צ אות מ"ג:

והטור בשם רמב"ם
ג משנה וזמנא
ס ד טור בשם
טוספתא ה טור
לשמו וכו' רש"י
משנה
(א) * ושהחיינו (ב) יוביום אינו חוזר ומברך שהחיינו: הגה ו"א דלף (ג) [א] ביום מנצח
שהחיינו (טור בשם ר"ת והרא"ש והמגיד) וכן נוהגין בכל מדינות אלו (ג) וא' יכול לנצח ושי קורא
(הנהגות אשכנז פ"ג) (ד) ילאחריה נוהגים לברך (ה) הרב את ריבנו וכו' (ו) יאם לא בירך לא
לפניה ולא לאחריה יצא: הגה ונהגו לומר כלילה אשר היא (ז) אבל (ג) לא ביום (כל ז' וז"י בשם
ח"מ) (ח) ואין לנצח אחריה * אלא (ד) נצטר: ב (ט) יאין (ה) [ג] לשוח בעוד שקורין אותה:

הלכות מגילה סימן תרצב

קנט באר הגויה

ג (י) 'אע"פ שיצא כבר מברך (יא) להוציא את אחר (ו) י"ח: ד' ימי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לב"ה (יב) וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל וקשה עליו לישב בתענית כ"כ יכול לשמוע קריאתה מבע"י (ו) [ג] (יג) * מפלג המנחה ולמעלה: הגה (יד) אצל אסור לאכול (טו) קודם שישמע קריאת המגילה (טז) אפי' התענית קשה עליו (תה"ד סימן ק"ט):

שערי תשובה

משמע דע"פ אין להקל בתגילה יותר מבק"ש שאין מותר רק מפני היראה והכבוד כו' וגם בע"ז נראה דמורה דהפסק דהילוך גרע טפי. וע"ש בדין אם הגיע זמן קידוש לבנה בליל פורים וזוהי דחלילה קריאת המגילה בחציה ענין מותר לפסוק והנחתי הדברים בשערי אפרים ספי"ג ונפתחי שערים שם ע"ש: [ג] מפלג. ענה"ט ועיין פ"ח שחולק ע"ז וכתב דקריאת לילה נפקא מוילגה ולא מיקרי לילה עד אחר זאת הכוכבים וצנ"י הביא בשם המאירי גבי זמן בני הכפרים שכתב ומכאן סמכו גדולי המפרשים לחלות ויולדות שאין צריך כ"כ להעריב ורש"ן למהר קריאתו מבני"א ואף שהוא עדיין בתחום י"ג עכ"ל:

ביאור הלכה

פוסקים דמנצח אפילו בחדש ועיין בביאור הגר"א דמירושלמי ג"כ אין ראיה דלא קאי אלא אצרכה המורה. ומ"מ נראה דאין צריך לנצח אחר דבגל"ה דבזכרה זו אפילו צריך להחזיר וזוהי דחלילה קריאת המגילה בחציה יאמר דמחשבת המנהג היום לנצח בחדש וכו' הפמ"ג דפסק בזה הלשון: * מפלג המנחה ולמעלה. מקורו ממה שהקלו לעיל בסיון ל"ג לנצח חציה ערבית וה"ה ק"ש של ערבית לשעת ר"ח אכן כ"ז אם הוא מזהר ממד להספיק מנחה קודם פלג ומתוודע שם ב"א וכו' הגר"א. והנה הפרי"ח השיג על מה"ד בעיקר דיו דכיון דבמנחה יליפין מהא דכתיב וילגה ולא דומה וילגה לא נקרא עד ה"כ וגם לענין ק"ש רוב הפוסקים חולקין על ר"ח אכן הבי"ב בסי' תרפ"ו העמיק בשם אורחות חיים בשם הרא"ד דנהגו לקרות קצת מעט"י כדי להקל על האנוסים והמעבדות שלא יתענו יותר ממדא ומי מנאמי באשכול וגם במאירי הביא בענין זה לענין חולות ויולדות שאין צריך להעריב כ"כ ורש"ן למהר קריאתו אף שהוא עדיין בתחום י"ג ואף שהפרי"ח דחה המנהג הזה בשם ידים מ"מ כמה אחרונים הללו צעד המנהג הזה שהפליאנו כמה ראשונים [עין צנ"ד] ישע וצנחמ"ר מרדכי וצנח"ר וקציעה דעמם דאף שהמחמיר חטא עליו בזכרה מ"מ לענין חולה ומטעם שמיכל לקרות מבני"א קצת יש לו על מי לסמוך. ואפשר בזה שמהם גדול אף צנח"ר להקל לקרות אף שאין עדיין לילה מגורה:

ולא להקל לקרות מפלג המנחה ולמעלה דהפרי"ח קרא חגר על קולא זו ועמו דקודם זה"כ אינו יוצא כלל אפילו דיעבד וכן משמע דעת הגר"א בביאורו. ואפילו טעמיה (כ) אין להקל אלא לצורך גדול (כא) דהיינו חולה קצת או מי שמתענה והתענית קשה לו (כב) ושיעור טעמיה היינו כדלה פה או משקין כשיעור בילה. וכתב הפמ"ג דלפי דעת הפרי"ח אפילו בן השמשות אין לקרות ודיעבד אם קרא בבין השמשות ג"כ מסתפק שם אם לא בזהו והכרח גדול יש לצדד להקל. וכתב צנח"א דאפילו קרא מקצתה קודם זאת הכוכבים לא יא' וצריך לחזור לקרות וכלי זכרה. ועיין בשע"ת בשם הצרכי יוסף וביאור הלכה דמ"מ המיקל לחולה ויולדת למהר קריאתו מצדו יוס קצת יש לו על מי לסמוך: (טו) קודם שישימע קריאת המגילה. כמו (כב) לענין ק"ש דערבית דלמקראי טעמיה שמה יתפטנו שניה ויבטל מקריאתה (כד) וא"כ כ"ש שאסור לישן קודם קריאת המגילה (כה) ואפילו דעתו רק לישן קימעא כמו שם גבי ק"ש (כו) וקריאת המגילה הוא חוב גדול שהרי כל המצות נדחים מפניה כדלעיל בסיון תרפ"ו ועיין לעיל בסיון רל"ה ס"ב וצנ"ד שם כמה פירושים לענין ק"ש וה"ה כאן ודע דכמו בלילה אסור לאכול קודם קריאתה (כז) ה"ה ביום אפילו כבר התפלל אסור לאכול קודם קריאתה (כח) וכמו לענין שופר ולולב: (טז) אפילו התענית קשה עליו. ואם הוא אדם חלוש והשהייה יזיק לצרכיו ויכול לצוא לילי חולי וטעמיה מעט אינו מספיק לו (כט) נראה דשרי לאכול אף יבקש מאחד שיזכירו לקרוא את המגילה אחר אכילתו כתב הפמ"ג ספק אם קרא את המגילה אפשר דלא אמרינן בזה ספיקא דרבנן לקולא משום דהוא דברי קבלה:

שער הציור

(יג) בן השומע ובן הקורא דכיון דנהניג לנצח אחר המגילה שייכא כ"כ למגילה אלא הודאה בפ"ע כמו שכתב הבי"ב שדאי יוכל לנצח: (יג) וגם לענין עלם הקריאה יש דעות לנצח בזכרה הרב ולצנח"ע דהצרכי אין שייכא כ"כ למגילה אלא הודאה בפ"ע כמו שכתב הבי"ב שדאי יוכל לנצח: (יג) וגם לענין עלם הקריאה יש דעות בפוסקים אם אחד יכול להוציא את חברו בפחות מעשרה היכא שהוא יודע לקרות בעצמו עיין לעיל בסיון תרפ"ט ס"ה ומהטור צ"ח דיינו כגון להוציא את החולה והמחנך פהם מה צענינו וצריך לישן אלא שהמ"א חסיד שם להקל בזה ע"ש: (יד) וזהו שרמז המ"א לענין שם: (טו) מ"א: (טז) פמ"ג: (יז) מ"א: (יח) לעיל בסיון תרפ"ט: (יט) אכן יתפלל מקודם [תה"ד ומוצא צנח"א]: (כ) מ"א: (כא) דה"ה: (כב) שם: (כג) תרומת הדשן ומוצא צנח"א: (כד) ט"ז: (כה) כדלמא צרכות דף ד' לענין ק"ש: (כו) לשון תה"ד הניל: (כז) דקריאה דיום חמור מלילה דהוא מדברי קבלה כמ"כ הפוסקים: (כח) כדלמא בתוספתא: (כט) ולשון מ"א שכתב בשם מהר"ל דאפילו חולה לא יאכל קודם קריאתה אלא"כ יש לו סכנה קשה דלמא הוא חולה אפילו אין לו סכנה הלא לא היה לו להתענות כלל כמבואר לעיל סימן תרפ"ו והיה לו לאכול מבני"א ודיעבד שהתענה נראה ג"כ דאין לו להתמיר ורש"א לאכול

ליקדמי דברי הרב א' ובשו"ע הרב בסיון תפ"ה הלכות תקיעת שופר פסק סעיף ה', שאם יודע לברך יברך בעצמו, ולא ישמע ממי שכבר יצא ידי חובתו.

תרצג סדר תפלת פורים. וכו' ד' סעיפים:

א (א) אחר קריאת המגילה בערבית אומר (ב) ואתה קדוש ואם חל במוצאי שבת אומר (ב) ויהי נועם קודם ואתה קדוש: הגה (ב) ואומרים (* וימן לך *) וקורין המגילה (ג) ואח"כ מדיילין (מנהגים): **ב** אומר על הנסים (ד) בלילה וביום: הגה ואם לא אמרו (ה) אין מחזירין אותו (טור) ואין אומרים על הנסים רק ביום י"ד (ו) אבל (ג) לא בט"ו (ב"י בשם א"ח ומנהגים) וכלל י"ד אע"פ שלא קראו המגילה עדיין אומר על הנסים בתפלה ערבית. (הגהות מיימוני פ"ב): **ג** [ב] אין קורין בו (ז) הלל (ח) ואין גופלין על פניהם: הגה וא"א (ד) למנחם ואל אכך אפים (מנהגים)

א טור בשם י"א
ב שם י"א (פירוש)
כמו בשאר ימות
השנה אחר קדוש
קדושה וכו' ולא נא
לאמשיך
שמתחילין להגלה
אחר קריאת המגילה
משום דאפוקי יומא
מתחילין לז'
(כאשר הגהתי)

כ"ל וכן הוא גמ"א ג סד ד מסקנת הגמרא מגילה י"ד ד טור בשם תשובה שמהל וכו' בא"ח

שערי תשובה

(א) ואח"כ קדוש. ואומרים קדיש שלם בלא מתקבל לאחר קריאת המגילה מ"א ע"ש: (ב) ויהי נועם. אחר קריאת המגילה מנהגים. וכ"כ מ"ט דמ"ט ואומרים יהי נועם לאפוקי מהכלל דפסק דא"א כלל ומ"ט וקורין המגילה קא אלאחריו ואח"כ מדיילין ועיין בשכנה"ג בהגהת ב"י אות ד' ועיין בתשובת דבר שמואל סימן קכ"ח: (ג) לא בט"ו. מיהו אם אמרו בט"ו אין מחזירין אותו מ"א וט"ו דלא כב"ח ע"ש. שחרית משכימין לזה"כ. ואין לחלוץ הפסילין עד אחר קריאת המגילה דררש"ין ויקר וזו תפילין מט"מ מנהגים: (ד) למנחם. כ' ב"ח בשם חוס' מגילה דף ד' דאומרים

[א] ויהי נועם. ועי' באה"ג וע"ש דבר שמואל שכתב שרוב העולם נוהגין להקדים קריאת המגילה להדלה על הכוס צה"כ דהיינו גם אחר סיום קדוש קדושה וקדיש מתקבל כמנהג כל השנה אך כיון שאין הכנה מן הש"ס והראשונים אין להכרח לאחד מהקדילות לשנת המנהג. וכל קהל כעיר פני עצמו ואין מה משום לא מתגודדו כו' ועי' בתשו' הרש"ס מ"ד סי' ק"ע ע"ש ועי' במ"א סי' תשנ"ג ועי' ברי"ה שהפיר"ח כתב שידיל קודם שאין ראוי שיהיה מן הגר קודם הדלה עכ"ל. ולפ"ו כני אם מתגר כדורא מאורי האש והדלה גימגס דאין יוציא את אשמו בצרכה זו כו' אם כן יצרך ב"ח האש צה"כ קודם הדלה כיון דכמה רעיונות כו' לגרך במ"ה קודם שלא יהיה בלא צרכה כו' ועי' בצנה"ג בשם מהר"ש הלוי שא"ל לדרך גמ"א קודם כיון דמסקדן אח"כ על הכוס והנחת הגר כבר נפטר בצרכה

יוגר המאורות ואינו אלא זכר למה שאירע לאדם הראשון ע"ש ועיין בתשו' פסחים דף נ"א ועיין בשו"ר כנה"ג דלעפ"י שכלל ט"ז מצריים קודם ההס א"ח עמוד לקדון על הכוס צה"כ ויהי נועם קודם המגילה לא הפסק ע"ש. ובש"ח הביא מחמת חסד שהביא ג"כ דברי כנה"ג בשם מהר"ש הלוי כו' ודברי הר"ש שכתבתי לעיל ע"ש ולענין אם לטעול המגילה בשבת ולהביאה לזה"כ מצע"י ללל פורים שאל במ"ש עיין לעיל סי' תרפ"ח בט"ו שאל בשבת שכתב הפיר"ח וצ"ה"ג סי' ש"ח קלח מתפסק בזה ובש"ח הביא בשם משה יהודה דגם להפיר"ח אין אסור אלא אם חל בט"ו כיון דיש בו חובת הקריאה אבל בשאר שבתות לא שייכא גזירה דרבה ולמה יאסר ליקרע זה הקורא בתורה וממילא כיון דמותר בקריאה מותר בטעול וכן נראה שטובה דעת השכנה"ג וכן מנהג העולם להקל עכ"ל ועיין לעיל סי' ש"ח בש"ח הביא מח"ר דמגילה דינה ככתב קודש ודברי הפיר"ח דאסור ופי' מ"ה מנהג יהודה י"ל דלא פליגי דה"ר מירר שכתב השנה ובהו אם הפיר"ח מודה ואומנם לענין ההנה"כ קודם הלילה הייתי מוזהר מזה משום הכנה משבת לחול וע"ד שנתבאר סי' תרס"ח ועמה מאלו כן בהשמועות שבפוס' מ"ק ע"ש. ויש להחמיר שלא להביאה ע"י קטן עיין בספר שו"ת דת אפרים חלק י"ד סי' ס"ב וס"ג אלא ימחין עד שחשך או יבאנה בעצמה מצע"י לזה"כ ומענין זה קלח דרך לימוד דלא לא מחויב כ"כ בהכנה ועיין במג"א סי' ש"ד ס"ק י"ח לענין מגילה שאין כחובה להלכתה דמ"מ מילין כו' ע"ש: [ב] אין קורין ט הלל. וכתב ברי"ה בשם המחזירי דלכן טעמא דלמחזירין בש"ס משום דקריאתה זו הלילה אם אין לו מגילה לקרות בה יאמר הלל וכו' והב"י כ' כיון דרבה אומר טעמא משום דאכתי עבדי אמשורוש אן כו' לא יאמר הלל כלל והלכה כדכ"ה דהוא נהרא וגם לגירסת הר"ף והרא"ש והר"ן מתקין לה רבא כו' משמע דהלכתא כוותיה דהא לא אומרי עליה לכן קממו הפוסקים ומשמע דלעולם לא יאמר הלל ע"ש אך במח"ב הביא דה"ג ורמב"ם כתב ג"כ הטעם דקריאתה זו הלילה וכדמשמע מהמחזירי ויהי טעמא משום דמיתבאר להו טעמא דר"י כו' ע"ש ולפ"ו חזר הדיו דמי שאין לו מגילה יאמר הלל. אך לענין דיעקר כונה הש"ס על עיקר ההקדנה אבל אחרי שלא ייתקן הלל בפורים משום דקריאתה כו' ממשל שאין מקום לקרות הלל מה שלא תיקטרו חז"ל לאומרה היום ונלעג"ד דלעפ"כ כשאין לו מגילה לקרות יש לו לקרות הלל בלא צרכה שפניו ושלחמיו בקורא בתהילים ושפיר דמי ואף אם יש לו חומש

משנה ברורה

מחזירין אותו. עיין לעיל בקימן תרפ"ב ס"א וה"ה בענינינו. ולענין על הנסים צה"כ עיין לקמן בקימן תרל"ה ס"ג: (ו) אבל לא בט"ו. כיון שאין שיעור זה לאותו היום הו"ל שלא מעיין המאורע והיו הפסק בתפלה מיהו אם אמרו (ו) אין מחזירין אותו דמ"מ יש קלח שייכות בימים אלו. כריכים הספיקות אם הם מוקפות חומה (ח) אומרים על הנסים בתפלה בשני ימים ואין זה הפסק כיון דמספק אומרים. שחרית משכימין לזה"מ. אין לחלוץ התפילין (ט) אף שהתפללו כבר עד אחר קריאת המגילה דררש"ין ויקר אלו תפילין (מנהגים): **ג** (ז) הלל. דבשלמא צ"חאית מררס לקרות הללו עבדי ה' ולא עבדי פרהה אבל הכא אכתי עבדי אמשורוש אן: (ח) ואין גופלין וכו' וא"א

שער הציון

קודם קריאת המגילה אם לא יספיקו לו טעמיה מועטת ורואה מלעיל סימן פ"ט דמי שהוא חולה רשאי לאכול קודם התפלה ונעין שם במ"א דמי שיש לו חולשה הלכא פשה ג"כ דרשאי לאכול קודם התפלה ואף דשם ג"כ יש עליו מנחת תפלה וק"ש אלא לאו דלא החמירו בני חולה וה"ה בענינינו. ומ"מ מהנכון שיקבע מאחד שזכירו לקרות אחר אכילתו חזי מהי אף בחדש תלוש שיוכל לטא ליד חולי וכמו שבי' בפנים: (א) פמ"ג: (ב) וכל לאפוקי מכלל דסוגר דא"א ימן לך (ג) פמ"ג: (ד) ה"ה"א וכן המנהג אלא לאפוקי מהי דסוגרין דמדיילין קודם [פמ"ג]: (ו) כוללע"ד מדהמירו להספיל ערבית מפלג המנהג ולמעלה ולא מישמחית אחד מן הפוסקים לומר דצ"ח אין לומר מה יעלה ויטא וכן מדהמירו להבדיל מפלג המנהג ולמעלה אחר שהתפלל ערבית א"י דחשקין לעניי תפלה ללילה: (י) ט"ו ומ"א דלא כב"ח: (ח) פמ"ג: (ט) א"א:

הגהות ותיקונים: (א) תצ"ג:

ליקוטי דברי הרב א' והרב בפסקי הסידור כתב: ואחר קריאת המגילה בלילה אומרים ואתה קדוש. קדיש בלא התקבל.

הלכות מגילה סימן תרצג תרצד

קס באר הגולה

וב"י בשם מוספות: ד [ג] * מוציאין ס"ת וקורין בפרשת ויבא (ט) עמלק ואע"פ שאין בה אלא ט' פסוקים וכולילין פסוק אחרון כדי להשלים לעשרה פסוקים: הגה (י) ואין המנהג לנפול פסוק האחרון של הפרשה (יא) וקורין המגילה ואח"כ סדר קדושה. הגה כשיש מילה צפורים (יב) מלין המיעוט (ה) קודם קריאת המגילה. (מהרי"ל ומנהגים):

תרצד דין מעות פורים לעניים. ובו ד' סעיפים:

א * חייב (א) כל אדם (ב) * ליתן לפחות (א) [א] (ג) שתי מתנות * לשני עניים: הגה * י"א שיש ליתן קודם פורים מחמת מן המטבע הקצוץ בזהו מקום וזאתו זמן וזכר למחלת השקל שהיו נוטין בזהו ומאחר שג' פעמים כתוב תרומה בפרשה יש ליתן ג' (מרדכי ריש פ"ק דיומא) ויש ליתנו (ד) בליל פורים

באר היטב

שיר מזמור לאסף דש זה מפלה לעובדי כוכבים: (ה) קודם. דכתיב וששון זו מילה:

(א) שמי מתנות. עיין פ"ח וביד אהרן. ואם נתן לאחד שיעור ב' מתנות אם יא' עיין הל"ט ח"צ סימן ל"ט דנוטה לכאן ולכאן ע"ש. ולא יתן להם קודם פורים דלמא אכלי להו קודם פורים. וכחצו ב"ח וט"ו אפילו עני המתפרנס מההדקה חייב כמו ד' כוסות משא"כ בשאר דקה שאינו חייב רק פעם א' בשנה

[א] שמי מתנות. ענה"ט ועיין פ"ח דס"ל דעני פטור ממתנות לאציונים ומשלוח מנות חייב והב"י כ' דכדרי כ"ב וט"ו דקרי"ל ב"ד ס' רמ"ח דאפי' עני המתפרנס מהדקה צריך לתת ממה שנתנו לו ובמחצ"ב כ' שצ"כ בנטה יהודה ע"ש בשם זרע יעקב שאם נותן מעות צריך שיתן שיעור שיקנה ג' ביצים אוכל ואם נותן אוכלים צריך שיתן לו שיעור ג' ביצים מפת כ' נראה לפוט ריהטא ולפי"א אם מתלק לעניים מנה לבי"א פרוטה לא יא' י"ח ועדיין צריך להחיש עכ"ל. ואין גוף הקשר בדי לדעת טעמו ובכל דוכמי פירוט עיין בפסקים דף י"ב וביטויין דף כ' בחוס' ב"י ואפשר שלמד ממ"ש בחולין ר"פ ראשית הגז שיתן לו משקל ה' סלעים לשעבוד ממנו בגד קטן שנאמר חמץ לו שיהא צו כדי מחנה וכו' הרמב"ם ב"י וי"ד מהלכות צדקים ונש"ע י"ד ס' ש"ג חתן לו שיהא צו כדי מחנה המועלם ולפי"א יש לומר דה"ל כלל אינה קרייה מתנה אלא"כ יש זה כדי מחנה המועלם דהיינו כדי שיעור סעודה ואמנם שם דף קל"ח איחא דהא דילפי' כדי לעשות בגד קטן מדכתיב לעמוד לשבת נפקא ועיין בשו"מ י"ב מ"ח חלק י"ד ס' ר"א ש"כ צעין הפסגה חלה שיש בה' כ' מנות א' לאפקועי אסור טבל וע"ז אין לו שיעור מה"מ והשני לקיים מנות נחיתה לכהן יש לו שיעור מה"מ דכתיב חתנו כדי נחיתה כו' ויש נשא ונתן בדברי החוס' בגיטין דף כ' ותמה עליהם ע"ש שהאריך (ועיין בהרמב"ם בגיטין שם שכתב לענין מלחא דהי דררס דממונא הו' נחיתה בפרוטא וגט שאני ע"ש) ונפלאותי שלא הזכיר מחני' דר"פ ראשית הגז ומדברי המל"מ י"ל מתנות עניים ה"ל והמעין יראה שהדברים קרובים ע"ש ומ"ש בשם הל"ט בנותן לאחד שיעור שמי מתנות כו' נראה מל' הש"ס והפוסקים דודאי לא יא' בפתות משני עניים ועי' בפ"ח דהשקפה איחא שמי מתנות לכל אציון וכדפריך ביומא ג' ונתן על שני השעירים י' ע"ש ובגרי"א האריך מה כ' ש"ס ובא"ר בשם הרמב"ם טוב להרבות במתנות לאציונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעים שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים יתומים

משנה ברורה

למנחם וכו' בשני ימי פורים משום (י) דכתיב ביה זרה וזרה צפורים לא מדכרינן: ד (ט) עמלק. עד מדור דור ואומרים ח"ק: (י) ואין המנהג לנפול. ואע"ג דק"י"ל אין פוחזין מעשרה פסוקים היכא דנפקין ענינא שאני: (יא) וקורין המגילה. ומצרינן אחריה ברכת הרב את רצונו כלעיל בסימן תרצ"ב וצריכין כולן לשמוע הברכה ויש מהמונים שאומרים אז קדיש אחר סיום המגילה ואינו נכון: (יב) מלין התינוק קודם וכו'. ואם נכתב לו דכתיב ליהודים היתה אורה ושמחה וששון וששון מרמז על מילה. והפ"ח כתב דיקדים קריאת המגילה וכו"מ ציבור הגר"א דמתנה על הרמ"א: בזה:

א (א) כל אדם. בין איש ובין אשה ואפילו עני המתפרנס מן ההדקה דעת כמה אחרונים לזרזך לתת ממה שנתנו לו: (ב) ליתן לפחות וכו'. ורש"א ליתן מאכל או מעות ולא מאכילין כעת כמה יהיה שיעור מתנות [פמ"ג] ובחידושי ריטב"א כתב אפילו שמי פרוטות דשור פרוטה חסונה מתנה אצל כל בפתות. אם החליף סעודתו בשל חצירו (א) יא' ידי מחמתו וכו' עני המתפרנס מן ההדקה יתן שמי מתנות לשני אציונים ויחזיקו הם ויתנו לו [פמ"ג] עד כחצו י"ל דלמחלה צריך ליתן לאציון דבר הראוי ליהנות ממנו בפורים מאכל או מעות שיוכל להוציא בפורים: (ג) שמי מתנות. וזה מדינא אצל באתם מוטב להרבות במתנות לאציונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעים שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות ודומה לשכניה שנאמר להסיות רוח שפלים ולהשיע"ו לב נדכאים [רמב"ם] והנה השמי מתנות (צ) צריך ליתן משלו ולא משל מעשר וההקפפה שמוסיף ויכל ליתן משל מעשר: (ד) בליל פורים. ובגדיל פורים

שער הציון

(י) צ"י: (א) גמרא והוצא בסק"י הרא"ש: (ב) מ"א בשם הש"ס:

הגהות ותיקונים: א צ"ל ולהחיות:

הגהות והארות: 1) עיין לעיל סי' תרפ"ז ס"ק ט' לענין מנהג העולם:

1 משנה שם
2 כ"י שכן נהגו:
3 מהא דמני רב
4 יוסף מגילה ו'

ב גימ' תמי' קודם שמתפללים מנחה (מהר"ל) וכן נוהגין בכל מדינות אלו * יש ליתן ג' תלמי גדולים במדינות אלו כי אין מטבע שם מחצית עליה מלמד זו ובמדינות אויטרייך יתנו ג' חצי ווייז'ר שנקראו ג"כ מחצית וכן לכל מדינה ומדינה (ב) [ב] ואין חייב ליתנו רק מי שהוא (ה) מבין כי ולמעלה ו"א שותפים מחצית השקל לזדקה מלמד ג' מחצית אלו ואין נוהגין כן: ב (ו) אין משנים מעות פורים (ז) לצדקה אחרת: הגה (ח) ודוקא הגנאים (מדרש פ"ק דנצח צהרל) אבל העני יכול לעשות זו (ט) מה שיראה: ג' אין מדקדקים במעות פורים אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו (י) ומוקם שנהגו ליתן (יא) אף לא"י (ג) נותנים: ד (יב) במקום שאין עניים יכול לעכב (יג) מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה:

באר היטב

כדי לקיים מצות זדקה כמ"ש ב"ד סי' רמ"ח ורמ"ט: (ב) ואין. דהיינו חיוצא ליכא ומנהגא איכא דכחב לצוש ונוהגין ליתן מעות פורים בעד כל א' וא' אפי' בעד הילדים ונותנים המעבורות גם מהולד הגמ"א. ואיתא במשנה כל קטן שהתחיל אצו לשקול על ידו שוב אינו פוסק. במקום דנהיגי לתת המעות מחצית השקל לחון אין איסור בדבר דכל הנותן אדעתא דמנהג נותן מ"ז סי' נ"ד. אבל לא נפקי בזה ידי מחנות לאציונים אלא"כ מחלקים מהם לעניים מ"א. וכחב של"ה דמחצית השקל וכ"ש מחנות לאציונים ומשלות מנות אין צא ממעות מעשר ואם צא להוסיף מוסף משל מעשר מהר"ל במשנה סי' נ"ו ועיין כנה"ג ויד אהרן. ומעות שחבב בלבו לחלקם ביום פורים אינו ראוי לשנותה ב"י בשם הג"ח ועיין ב"ד סי' רמ"ח: (ג) נותנים. ולתחלה אין לנהוג כן ליתן לעובדי כוכבים. מ"א:

אלא נבדיות תליא מילתא וכן פירש"י מגבת פורים מעות שגב הגנאים אדעתא דעניים כי עכ"ל מצאנו שהיה דרך אותן המקומות לגבות מעות מגבת פורים וזה כמב"ד דיו אבל אין להקל במחצית השקל והואמר מנהג עפי"מ

משנה ברורה

נוהגין ליתנו בשחרית קודם קריאת המגילה [מ"א] ועכשיו (ג) נוהגין ליתן מחצית השקל קודם מנחה ובשחרית מעות מגילה: (ה) מבין ב' ולמעלה. וזה (ד) לדעת ר"ע מנרטרורא אבל החו"ט כחב שהפוסקים חולקים וס"ל דמבין י"ג ולמעלה שהוא בכלל איש חייב במחצית השקל וא"ר כחב דכל זה רק מדינא אבל המנהג הוא ליתן אפילו בעד בני הקטנים ואשה מעוברת בעד ולדה (ה) איחא במשנה כל קטן שהתחיל אצו לשקול על ידו שוב אינו פוסק: ב (ו) אין משנים מעות פורים. היינו (ו) מעות שגבה אותן הגנאי לחלקם לעניים למעוה פורים אין יכול לשנותן לומר דין פחות והמותר יפול לים של זדקה (ז) אבל לוקחין עניים לרוב בכל המעות והמותר שלא יספיקו לאכול בפורים ימכר ויפול לים של זדקה [גמרא]. כחב ב"י בשם הגהה אשרי דמעות אצו לשקול על ידו שוב אינו פוסק: ב (ז) אין משנים מעות פורים. דס"ל לזדקה יש לו דין הקדש וחייב לקיים מהשכחו אף שלא הוציא בשפתיו: (ז) לצדקה אחרת. אם יש מנהג צאומה העיר (ט) לתת מעות פורים לחון אין איסור בדבר דכל הנותן אדעתא דמנהג נותן אבל לא נפקי בזה ידי מחנות לאציונים (י) אפילו אם החון הוא עני [דכיון דהוא בכלל שכירות החון הו"ל פורע חובו במחנות לאציונים] אלא"כ מחלקים מהם לעניים: (ח) ודוקא הגבאים. ואם בני העיר

שערי תשובה

ואלמנות וגרים ודומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהשיב לב נדכאים עכ"ל: [ב] ואין. ענה"ט ורמ"ט במקום דנהיגי לתת המעות מחצית השקל לחון כו' במח"ט שגב חב ע"י טעות שגבל במח"ט וחסר האיון על סעיף ב' אין משנים מעות פורים כו' ועי' קפי הגמ"א כמבאר במ"ז וכמ"ש בד אפרים ומעולם לא עלה על הדעת שיהיה מנהג לתת מחצית השקל לחון והנה"ט ע"סוסיף מדעתו מיתת מחצית השקל לא כיון יפה והוא מכשול הגורם לגנאי זדקה שהם יד עניים לגרוע כוחם של עניים מתדקה זו שותפים למחצית השקל לתתם לחון. וז"ל המ"א" מה שנהגים בנמה קהלות שנותנים מעות פורים הכל לש"י הקורא את המגילה לו לצד ואין מחלקים לעניים מעות פורים כלום אי שרי למעבד הכי או צריך לנצל המנהג משום דחנא מגבת פורים כו'. תשובה ודאי דלאו שפיר למעבד הכי ומנהג כשר הוא לחלק לעניים אהנם היינו דוקא האין שגב צהדיא לצורך העניים כו'. או שמנהג אותה העיר כו' אבל צאומה מקומות שכבר נהגו ליתן מעות פורים הכל לחון הקורא המגילה אינו רואה איסור שכל היתן כו' ומתשבת כ"א אדעתא דחון ואין כלן דין מעות פורים אלא"כ

דמרגלא בפומי דאנשי לקרומם בשם מעות פורים לאו בשמא תליא מילתא מבני העיר לחלק לעניים למעוה פורים כו' משא"כ ב"ד מעולם לא גב מעוה"ב ע"ד ליתן לחון הקורא המגילה ויהי נקרא בשם מעות פורים

ביאור הלכה

* יש ליתן ג' חצאי גדולים במדינות אלו. הנה דרך העולם לפרש תלמי גדולים חצי ג"פ והיינו מה שקורין במדינתנו (חצי גרשון) ולא משמע כן ב"מ עי"ש ואולי הוא שם מטבע אחרת שנקרא כן במדינתו שכתב שם שח"י גדול הוא ט' פשוטין קטנים. ובמדינתנו כעת אין לנו מטבע זו. ולפי מדינתנו נראה דמדינא יולא במטבע קטנה שנקרא חצי גרשא אבל מ"מ אין זה מטבע חסובה כלל אפילו אם נותן ג' תלמיין אם לא שנותן גם בעד בני הקטנים ורואיין איזה גנאים שנותנים מחתלה בהקשרה של זדקה ג' תלמיין ר"כ וכנצח אחד ליתן למחצית השקל נותן לו הגנאי חמת מעותיו הוא תלמיין ר"כ והוא נותן אותם להקשרה אבל אין זה מחזור דאם הגנאי נותן לו רק בחורה שאלה על איזה רגעים וגם הנותן אין דעתו להקשותם לזדקה הלא אין זה נמיה כלל והוא מערים רק לעצמו מה. ואם כונה הגנאי בעצמו בנמת להקשות לו והוא נותנם לזדקה וזה ענה רק להראשון ולא להאנשים שאחריו כיון שכבר נעשו זדקה אין רשות להגנאי להחליפם חמת ג' תלמיין ג"פ ואולי כיון שכבר נהגו כן הו"ל כאלו נתנו צהדיא כל הנותנים לזדקה שנותנים על אופן זה שיהיה להגנאי רשות לזה. והנה במתן הגר"א היה מציא חצי והוא פוליש וכחב במשנה רב שלא היה נותן כ"א חצי והב אחד פוליש אבל כעת אין מציא מטבע זו כלל אם לא שיתן תלמיין ג"פ או חצי ר"כ. ומי שחזרו הקב"ה שיכול ליתן ר"כ אחד וזכר למחצית השקל וב' תלמיין ג"פ לענין מה שכחב בפרשה ג' פעמים תרומה וכה"א האחרון שכתב רמ"א אשרי וטוב לו:

יכולים לשנות יש דיעות בפוסקים עיין במ"א: (ט) מה שירצה. ר"ל אף דהגבאים גב המעות לנורך פטורים פורים מ"מ יש לעני רשות להוציאן לשאר צרכיו: ג (י) ובמקום שנהגו וכו'. אבל בעיר (יא) שלא הורגלו עדיין בכך זה הנותן פרוטה לעכו"ם גזל לעניים ומראה בעצמו כאלו מקיים צהם ומחנות לאציונים: (יא) אף לעכו"ם נותנים. מפני דרכי שלום: ד (יב) במקום שאין עניים. ישראל: (יג) מעות פורים שלו. היינו מה שגב כחב ממנו ואין מוציאן למי לחלקם ויותר נראה דר"ל מה שרגיל ליתן בכל שנה לצורך עניים:

ובסעודה

שער הציון

(ג) פמ"ג: (ד) מ"א: (ה) מ"א: (ו) רש"י: (ז) גירסא זו הוצא ב"י וכן גירסתנו צהרל ואף דברי"ף ור"א"ש לא נזכר גירסא זו מ"מ מתפחדה דגם הם מודים לדעת: (ח) ב"י ועיין ב"ד פ"ט ר"מ ונח"מ סי' רי"ב ס"ח דהבאי שם דיעות מה וסיים שם ד"ש להחמיר: (ט) מ"א בשם המשאח צימין וכפי מה שפירש בשפ"ט דקאי רק אדעתא פורים ולא אדעתא השקל: (י) מהה"ש: (יא) ורמ"א אף בעיר חדשה כל שיש מה דרכי שלום נותנים [מ"ז] בשם ב"ן: הגהות ותיקונים: א צ"ל המ"ב (סימן נ"ד):

הלכות מגילה סימן תרצה

קסא באר הגולה

תרצה דיני סעודת פורים. ובר ד' סעיפים:

א שם במגלה
ב ממגלה ד' רב
ג שם ב' ממגלה
ד שם ב' ממגלה
ה שם ב' ממגלה
ו שם ב' ממגלה
ז שם ב' ממגלה
ח שם ב' ממגלה
ט שם ב' ממגלה
י שם ב' ממגלה
יא שם ב' ממגלה
יב שם ב' ממגלה
יג שם ב' ממגלה
יד שם ב' ממגלה
טו שם ב' ממגלה
טז שם ב' ממגלה
יז שם ב' ממגלה
יח שם ב' ממגלה
יט שם ב' ממגלה
כ שם ב' ממגלה
כא שם ב' ממגלה
כב שם ב' ממגלה
כג שם ב' ממגלה
כד שם ב' ממגלה
כה שם ב' ממגלה
כו שם ב' ממגלה
כז שם ב' ממגלה
כח שם ב' ממגלה
כט שם ב' ממגלה
ל שם ב' ממגלה

הגה [א] מזה * להרבות בסעודת פורים (טור). (א) ובסעודה אחת יואלם (מדרכי ספ"ק).
א * סעודת פורים (ב) שעשאה בלילה לא יצא י"ח: הגה ומ"מ גס צלילה (א) ישמח (ג) וירבה
קלם בסעודה. (משנת מהר"ם): ב * יחייב איניש לבסומי בפוריא * עד דלא ידע (ד) בין
ארור המן לברוך מדרכי: הגה ו"א דא"ל להשכר כי"כ אלא ישמח יותר מלימודו (כל ז) (ז)
(ז) [ב] וישן ומתוך שיזן אינו יודע בין ארור המן לברוך מדרכי * (מהרי"ל) ואחד המרבה ואחד
הממעט ונלכד שיכין לכו לשמים ואין להמענות צפורים (ו) מלבד תענית חלוס (ז) וע"ל ס' תקס"ח
וסימן תק"ע. יש שנהגו לנכוש בגדי שנת וי"ט צפורים וכן נכון (מהרי"ל) ונוהגים לעשות סעודת פורים
(ח) לאחר (ג) מנחה וערבית יתפללו צלילה ומתפללים מנחה תחלה (ט) בעוד היום גדול ורוב הסעודה
צריכה להיות ביום (מנהגים) ולא כמו שנהגין להחמיל סמוך לערב ועיקר הסעודה היא ליל ט"ו וכשהל

באר תשובה

(א) ישמח. אפי' צליל י"ד ע"כ וכו' כשה"ג. וילכוש בגדי שנת
ג"כ מבערב מלאכי וכו' כשה"ג וי"ח וימלא צימיו נרות
דולקות וישלון ערוך ומטה מונעת: (ב) וישן. וי"א שלא ידע לחשוב
שאור המן בגימטריא צריך מדרכי מ"א. וט"ו כחז לפענ"ד נראה
לפרש דלריך האדם לחם שנת לו יחבדך על טובה כפולה שעשה
עמנו ה' היא פורענות שהיא הוא על המן ואילו לא נחבדך מדרכי
אלא היה ניול עם כל ישראל דיניו אלא שצרכו למדרכי גדולה
מאוד והטובה יתירה ע"כ אמר צריך לבסומי עד שלא ידע מעלתיו
מן ארור המן שזה מפלה שלו לצורך מדרכי שזה מעלתיו שיהי ע"ש:
(ג) מנחה. ושל"ה כחז דיעשה הסעודה קודם מנחה ע"ש:

כשהיו יושבין בסעודה לאחר מנחה היו מדליקין נרות לשמות זכר
ביום מדליק אטוקה דרך שמחה וי"ט ע"ש וכעת לא מלאכי צה"ה ועיין במח"צ מ"ש על ספר שנה הלכות בזה וכתב צמור וקציעה ז"ל שא"ל להחזיר
לעשות בסעודת פורים זכר לאבינו ירושלים כיון דחייב לבסומי עד דלא ידע כו': [ב] וישן. ענה"ט ועיין בסידור עמודי שמים שכתב שאב"י הגאון
ז"ל היה טובה דימי חרותו לקיים המצוה כפשוטו ומי שהוא חלש בטבעו (או שמתעבה עד שאפשר שיכ"י ליד מעשה או דברים שלא כהוגן) אין
לו לשמח יותר מדאי וראה לדבר ריב"א ודו"ק עכ"ל. וכוונתו במ"ש ריב"א הוא ר"מ ר' יהודה בר אילעי ר"ל שר"י בר אילעי אמר בירושלמי

משנה ברורה

(א) ובסעודה אחת יוצאים. לאפוקי (א) ממ"ד דחייב לאכול גם
צלילה של י"ד דומיא דמגילה ומ"מ נכון לאכול גם צלילה
וכדלקמיה בס"ג: בה"א: א (ב) שעשאה בלילה. היינו (ב) צליל י"ד
(ג) דצליל ט"ו לצני עיירות (ד) פשיטא דכבר עבר זמנה: (ג) וירבה
קצת בסעודה. ואפילו כשה"ג צמול"ה שנת דעשה סעודה חסונה
בסעודה שלישית מ"מ צריך להרבות קלם צלילה לכבוד פורים אך
אינה סעודה כמו למחר דשם צריך להרבות יותר. כתבו האחרונים
דכיון לנכוש בגדי שנת ג"כ מבערב וימלא אח"כ צימיו נרות דולקות
ושלון ערוך ומטה מונעת: (ד) בין ארור המן. שזה מפלה ראשונה
שיטול (ה) נקמה רבה ממנו ועוד טובה יתירה מזה גדולת מדרכי
שצרכו הקב"ה שעלה למעלה ראש והנה קודם שנשחק נפן בודאי
מודה להש"י על שמי הטובות ועי"כ אחז"ל שלא יפסיק מלתן שנת
ע"ו בשמחה עד שיצא ליד קר שלא יבדיל עוד מה בין טובה זו
לזו. ועיין בא"י דמ"מ יראה להיות זהיר בענין נט"י וברכת המוציא ובה"מ ויהיה שמחה של מצוה ועיין בפמ"ג שכתב דענין סעודת
פורים וממנו לאבינוס ומשלות מנות אפשר לדרך כונה ע"ו לשם מצוה: (ה) וישן ומתוך שיזן וכו'. וכן ראו לעשות [פמ"ג]:
(ו) מלבד תענית חלוס. ויתענה (ו) עד אחר מנחה (ז) יאכל קודם בילת השמש רק פ"א. הנשבע להמענות צפורים (ח) יראה להחזיר
שטעמו: (ז) וע"ל סימן תקס"ח. ס"ה ובסימן תק"ע בכל הסימן: (ח) לאחר מנחה. הא דלא נהיגי לעשותה בשחרית (ט) משום
שטורדים במשלות מנות (י) ומשכין צרוב עד המנחה ואסורין להחמיל בסעודה קודם מנחה: (ט) בעוד היום גדול. כחז א"ר
בשם של"ה המשנה מי שעשה סעודה בשחרית יכתב עוד שיקבן אנשי ביתו וחביריו דא"ל לשמות כראוי ביחד. ומ"מ יהיה שמחה
של

שער הציון

(א) מ"א: (ב) לצני עיירות ולצני כרכין בט"ו: (ג) מאמר מדרכי ומבוא הגר"פ בצהרומיו. ודבר המ"א צריך לציין על דברי המסגר [שם]: (ד) וגם
דברי הרמ"א אין שייך על ליל ט"ו ועיין בפמ"ג דצליל ט"ו אין מחייב לאכול ודעו ט"ו חייב לאכול קלם אבל פת מ"ד דענין א"כ כ"א ביום י"ד לעיירות
וט"ו לכרכין. ועיין במאמר דממה על לשון הה"ט ק"א: (ה) ט"ו והגר"א. ועיין בד אפרים ביאור נחמד בזה. ומ"א פי' בשם י"א דלרור המן
ע"י תק"כ כמו צריך מדרכי ומשנשכר עד שלא ידע לחשוב הגימטריא פטור מלהשכר עוד: (ו) מ"א: (ז) פמ"ג דכן מוכח ממה שאין המ"א לעיין
בפי' תקנ"ג: (ח) אחרונים: (ט) מה"ד: (י) הגר"א:

הגהות ותיקונים: א) בס"א:

הלכות מגילה סימן תרצה תרצו

קסב באר הגולה

אחד יוכל המרכה לשלוח לריעים משובח וואס אין לו מחליף עם חבריו (כא) זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו: הגה ויש (כב) לשלוח מנות (ח) ביום ולא בלילה (מדברי הראש פ"ק דמגילה) ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם (כג) או מוחל לו (כד) יאל (ט) [ה] ואשה חייבת במנות לאביונים ומשלוח מנות כליש ואשה תשלח לאשה ואיש לאיש אבל לא בהפך שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבא לידי (כו) ספק קידושין אבל במתנות לאביונים (כז) אין לחוש:

תרצו דיני הספד ותענית ועשיית מלאכה בפורים. ובו ח' סעיפים:

א *פורים (א) מותר בעשיית מלאכה ב' במקום שנהגו שלא לעשות (א) [א] * (ב) אין עושין (והאידנא נהגו (ג) בכל מקום שלא לעשות) (כל ט) י' העושה אינו רואה (ד) סימן ברכה מאותה

באר היטב

שערי תשובה

ב"ה גופיה משמע דעמו שלא יאל שכתב בנגנו או בנותן מתנה ע"מ להחזיר אע"ג דעמלמא מהני י"ל לחלק דהכא עיקר התקנה משום שמתה ויכין שנגנו או חוזר וטוטלו ליכא שמתה ע"ש: [ה] ואשה. עבד"ט ועיין בפ"ה שכתב דליש כמיב ולא אשה ובש"י ח"א סי' מ"ה כתב שטעם ברור כיון שגם הם היו בלוחם הנם וגם כמיב קבלו היהודים והנשים בכלל. ומ"ש איש עיין בקידושין דליש סיפק פירו לעשות ובג"ק דף ק"ט מביע"י ליה בגל גיורת אע"ג דכתיב איש דילמא אורחי דקרא הוא כ"י ולכך י"ל דבמתנות לאביונים לא כתיב איש משום דמקבלין דקדק מן הנשים וע"ש מ"ש הרמ"א במתנות לאביונים אין לחוש מלבד מ"ש דכ"מ בשם מהר"ן בר"ן י"ל כפשוטו דמשלוח מנות אשה לאיש או איש לאשה מראה הרגל דבר וחיבה משא"כ במתנות לאביונים שהוא דרך דקדק כ"י וע"ש בשאלת יעב"ץ ח"א סי' ק"ח השיג ג"כ על הפ"ח מהני טעמי שכתב הש"י וכתב ג"כ כמו דהיינו במקרא מגילה אחיקוש ע"י לזכרה ג"כ וגם שטעם שאף הם היו גם שייך לכל מנות הנוהגים בפורים ומ"מ אי מעל זרעם לחוד דלשה נמי ועל מיקרי היה מקום לומר דפטורי כמו מזה דלדוריתא שז"ה כ"י ועיין לעיל סי' תרפ"ו ס"ק ה' בשם שאלת יעב"ץ ח"ב ועיין בב"י כאן בשם מהר"י מולכו שמחפיק בא' שאמר קמי' זה המטען למעט פורים והתקדש י' ב' וכו' ע"ש. ולענין פסוק להחמיר בזה עכ"פ ספק קידושין ומ"ש רמ"א אבל במתנות לאביונים אין לחוש היינו בסתמא שרינן שישלח לה בחזרת דקדק ואין לחוש שיבא לידי ספק קידושין כמו דחיישין במנות ועמ"ל בשם הש"י בזה: [א] אין עושין. עבד"ט ועיין בר"י בשם בית דוד מי שהיה בונה ביתו

טרפיה והוא לא ידע ואכל ואח"כ ביום פורים עצמו נודע לו שהיה טריפה אם יאל ידי חובת מנות אם לא עיין בספר מנול מאס סי' ס"א. עוד נסתפקתי מי ששלח לחבריו שבמדינת הים שני מנות או שני מתנות לשני אביונים קודם פורים וצפורים עצמו בדאי מגיעים לידו אי יואל י"ח או לא מי ינמא כיון דבשעה ששלח לא היה חייב בהם לא נפיק או דילמא כיון דפורים עצמו שהוא שעת החיוב הגיעו לידו נפיק. עיין יד אהרן שדעתו נוטה דיואל י"ח שפיר ע"ש. מי ששלח לחבריו דג ובינה שעליו או פת ופניו טוחות בבינה יש להסתפק אי יואל י"ח של משלוח מנות. עדות בעקב סי' ז"צ ע"ש. ועיין כנה"ג: (ח) ביום. וה"ה במתנות לאביונים: (ט) ואשה. לא ראיתי נוהגין בזה ואפשר דוקא באלמנה אבל אשה שיש לה בעל צעלה משלח בשבילה לכמה בני אדם ומ"מ יש להחמיר מ"א. כ"ל דמי שאוכל על שלחן חבריו ולא הכין לו כלום פטור מלשלוח מנות וכ"מ קצת ברש"י גבי מחלפי סעודתיהו להדדי ועיין ט"ו ס"ק ו'. ומ"מ ז"ע וטוב להחמיר מ"א. וכתב בסה"י יקב"ל כל אנשי ביתו וחבריו דאם אדם יושב ביחיד ח"א לשמות כרחי וכו' רש"י ז"ל בפסוק משפחה ומשפחה:

(א) אין עושין. וע"י א"י שרי ערפי תס"ח מ"א. וכתב הט"ו קודם פורים ע"י עוד כוכבים כיון דלוא"ה מלחא נגזל ביום פורים ע"ש

משנה ברורה

מין אוכל (כו) המבזל ולא בשר חי דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע (כח) וי"א דכיון שהוא שחוט וראוי להתבטל מיד שרי: (כא) זה שולח לזה וכו'. ויואל י"ח (כט) אע"פ שהוא אח"כ לסעוד אכלו: (כב) לשלוח מנות ביום. וה"ה במתנות לאביונים אם לא שקיים המצוה דשלוח מנות לאיש אחד ומתנות לשני אביונים ביום

אין י"מ כמה שרואה להוסיף עוד צלילה: (כג) או מוחל לו. ר"ל שאומר הריני כאלו התקבלתי: (כד) יצא. והפ"ח חולק ע"ז וכן החכם סופר בס' קצ"ו מתמה ע"ז: (כה) ואשה חייבת וכו'. שכולן (ל) היו בלוחם הנם ולזכיה היא לשמות ולשמה לב אביונים וכתב קימו וקיבלו היהודים וגו' וגם נשים בכלל. וכתב המ"א לא ראיתי נוהגין בזה ואפשר דוקא באלמנה אבל אשה שיש לה בעל צעלה משלח בשבילה לכמה אנשים ומ"מ יש להחמיר: (כו) ספק קידושין. שיאמרו שזהו סבלנות שאמר הקידושין ויחיישין שמה קידשה כבר בפני עדים ואינם לפנינו: (כז) אין לחוש. דזה (לא) היו במעות וליכא למיחש לסבלנות ואפילו אם נותן לאביון מאכל (כז) הוא דרך דקדק ואינו דרך סבלנות:

לאביונים ואם נתן עוד מתנה א' לעני אחד יאל או לא והביא הגרע"א בחידושו. כתב"ה הפ"ח עיר ספק מוקף ישלחו המנות ב"ד שהוא לרוב העולם ועיין בפ"ה שמתקפק בזה:

* אין עושין. עיין בפ"ה דדוקא ביום אבל צלילה עד הנץ שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות וכת"ה ח"ס סי' קצ"ה מחמיר בזה:

אין י"מ כמה שרואה להוסיף עוד צלילה: (כג) או מוחל לו. ר"ל שאומר הריני כאלו התקבלתי: (כד) יצא. והפ"ח חולק ע"ז וכן החכם סופר בס' קצ"ו מתמה ע"ז: (כה) ואשה חייבת וכו'. שכולן (ל) היו בלוחם הנם ולזכיה היא לשמות ולשמה לב אביונים וכתב קימו וקיבלו היהודים וגו' וגם נשים בכלל. וכתב המ"א לא ראיתי נוהגין בזה ואפשר דוקא באלמנה אבל אשה שיש לה בעל צעלה משלח בשבילה לכמה אנשים ומ"מ יש להחמיר: (כו) ספק קידושין. שיאמרו שזהו סבלנות שאמר הקידושין ויחיישין שמה קידשה כבר בפני עדים ואינם לפנינו: (כז) אין לחוש. דזה (לא) היו במעות וליכא למיחש לסבלנות ואפילו אם נותן לאביון מאכל (כז) הוא דרך דקדק ואינו דרך סבלנות:

א (א) מותר בעשיית מלאכה. דאע"ג דכתיב משחה וי"ט (א) מ"מ לא קיבלו עליהם לעשותו וי"ט אכן אח"ז נהגו מעמלן בלוחם מקומות שלא לעשות: (ב) אין עושין. וע"י עכו"ם (ג) שרי: (ג) בכל מקום שלא לעשות. ופרקמטיא (ג) מותר ששמהה היא לו: (ד) סימן ברכה. כגון אם זורע איזה דבר אינו מזמין [ב"] אבל הראש"ם כתב שאינו מריח אבל אינו מפסיד ג"כ [מ"]א:

שער הציין

(כו) מ"א בשם מהר"ל: (כח) הפ"ח וכן משמע קצת מהט"ו בסק"ד [פ"ג]: (כט) פ"ח ואל העתקתי דברי הט"ו דלדידי רש"י מחמיר באופן זה המעטל בשו"ע כי לענין אין להחמיר אחרי דהרמב"ם מעמיק בן להלכה וכן הרי"ן ושיטתו הלקט בשם רבינו גרשון והשו"ע העמיק בן: (ל) עיין בשע"ת בשם שטי"י: (לא) מ"א: (לב) משע"ת ע"ש: (א) גמרא: (ב) מ"א וש"א וה"ה כשאין לו מה לאכול שרי לעשות מלאכה ולתפור בגדי חבריו בשכר דכ"ז שמהם הוא לו [פ"ג]: (א) ט"ו וש"א. עוד כתב הפ"ה דכל דבר שהיה בו הפסד שרי דכל דבר שמהם מותר בפורים:

הערת והארות: 1) עיין לעיל סי' תרפ"ח מ"ב ס"ק י' לענין ספק מוקף:

הלכות מגילה סימן תרצו

מלאכה לעולם י'אלא אם הוא בנין של שמחה כגון בית חתנות לבנו (ה) או אבורנקי של מלכים דשרי. הגה ומותר לעשות כל מלאכה מזוה כגון (ב) לנחוי (ו) פסקי הלכות וכן מותר לעשות אפי' מלאכות גמורות לנורך פורים. (ת"ה ס' ק"י:ב) ב' אפי' במקום שנהגו לא נהגו אלא ביום מקרא מגילה בלבד אבל לאסור את של זה בזה (ג) (ו) אינו מנהג: ג' יום י"ד ויום ט"ו אסורים לבני עיירות שהם עושים י"ד בלבד ו'הנשים מענות בהם שכלן עונות כאחת ומטפחות שמכות כף אל כף אבל לא מקוננות שתהא אחת מדברת וכלן עונות אחריה נקבר המת לא מענות ולא מקוננות (*): ד' כל דברי אבילות נוהגים בחנוכה ופורים: הגה ומ"מ (י) ילך לזה"כ (ה) לשמוע (יא) המגילה (תוס' פ"ק דמועד קטן) ואם יוכל לאסוף מנין ליטו לקרות המגילה עדיף טפי (מהרי"ל) (יב) וי"א שאין (ו) [ג] אצילות נוהג בפורים לא ב"ד ולא בנ"י (הרא"ש ומנהגים) וכן נוהגין ואפילו אצילות יום ראשון נדחה מפני פורים (ד"ע) אבל (יג) דברים (ו) [ד] שזננה נוהג ואף על פי שאין נוהג אצילות בפורים (יד) עולה לו (ח) למנין ו' ימי אצילות כמו שנת וכן פסק הרב צעמנו צטור י"ד ס' ת"א: ה' אם חל פורים במוצאי שבת והאבל יושב בבה"כ בשבת במנחה (טו) לא יצא משם עד שיתפלל תפלת ערבית וישמע קריאת מגילה ולמחרת לא יצא (טז) מפתח ביתו:

באר היטב

נראה דפרקמטיא מותר כיון ששמה היא לו ע"ש: (ב) לנחוי. ופסטי המקרא ואגרת שלום ומוכרת חובותיו וכן כל דבר שא"צ עיון גדול מט"מ ב"י א"ח: (ג) אינו מנהג. ומהרי"ל ואבודרהם משמע דיש לנהוג כן: (ד) בהספד. ומקום שנהגו שפיוס ו' הולכין על הקבר לקוין אסור בפורים אלא האכל לבדו ילך שם עם חזן א' ויאמר לו השכנה ואפי' צערב פורים אסור לילך שם שלא יחשבו העולם שהאצילות נפקס מחמת פורים ר"ש הלוי ס' י"ג כנה"ג: (ה) לשמוע. ז"ע דהא הרב"י פסק בנ"ה שלא יא' מפתח ביתו וא"כ ה"ל לכתוב בלשון י"א וכו' מ"א: (ו) אצילות. ב"ה ורש"ל ופרישה העידו שמנהג להחליל וכו' מהרי"ל ועכשיו גרירא עלמא נחר דברי רמ"א. וי"ל דיותר כולס חזן מנעילת הסנדל ושיבה ע"ג קרקע מפני הצריח ומכ"ש שאסור לראות כל מיני שמה מ"א: (ז) שזננה. ויתפלל ציתו ואח"כ ילך לזה"כ לשמוע מגילה טור וכו' בלבוש. מיהו משמע צטור דשחרית הולך לזה"כ לתפלה עב"ד ס' ש"ג מ"א. וכזה הט"ו וי"ל כיון דאין אצילות בפורים בפרהסיא אין לקרות צב"ה הכנסת צע"ש קודם צרכו לילך נגד האכל דאין להזכיר שם אכל בפרהסיא אלא ילך לזה"כ בלא קריאה עכ"ל: (ח) למנין. אפילו מת בפורים מ"א:

משנה ברורה

האכל במגילה צביה"נ אם אין שם אחר שיודע לקרות כ"כ נקודות וצטעמים וצדקדוק האותיות טוב יותר שיקראנה האכל כמ"ש ביו"ד לענין להחפול בצמחות ויו"ט: (יג) דברים שבצנעה נהגה. הנה ט"ו כזה דהליכה מציתו לתפלה אסור גם לדעה זו ולא מקרי זה בפרהסיא דלא מיינכר שנושה כן משום אצילות וצמ"א כזה דמשמע צטור דשחרית הולך לזה"כ להחפול ועיון בפמ"ג שכתב דהמיקל להתנהג כן לא הפסיד וכו' כדב"ח דשחרית הולך לתפלה צב"ה"י: (יד) עולה לו למנין שבעה. אפילו (יב) מת בפורים: ה' (טו) לא יצא משם וכו'. דין זה כתב הרוקח וצמקומו היו אוכלין סעודה שלישית קודם מנחה לכן קאמר דצטורו להחפול מנחה לא יא' משם (יג) אכל לדין צריך לילך ליטו אחר מנחה לאכול סעודה שלישית וציליה יחפול מעריב ויקרא המגילה ציתו אם יש לו מנין (יד) וא"ל ילך לזה"כ"ס צטור יום ויהיה שם לתפלה וקריאת המגילה: (טז) מפתח ביתו. ורק לשמוע מקרא מגילה אם אין לו מנין ציתו וכו"ל. והנה המחבר שהעמיק דברי הרוקח אויל לשיטתו בנ"ד דאצילות נוהג בפורים אכל כבר כתב הרמ"א לעיל דאין נוהגין בהפוסקים דאין אצילות נוהג בפורים. ולפי"ז אפילו אם יש לו מנין ציתו (טו) הולך לזה"כ"ס למעט מקרא מגילה לצטור ולא"ס מפתח ביתו לענין רשות משמע מפתח ביתו

שער הציון

(ד) פוסקים: (ה) פמ"ג בשם ירושלמי: (ו) עיון צה"ט: (ז) כי אף בפורים גופא חלי זה מדינא צמנה המקום וכ"ש צה דאין להחמיר כ"כ: (ח) מ"א: (ט) כן הכתיבו בספר א"ר וזהו שלום לישב קודש המ"א: (י) מ"א: (יא) עיון צמ"א שכתב דאסור לראות כל מיני שמה אכל צה"ר פסקם על דברי והעמיק דהד"ס להלכה: (יב) מ"א: (יג) מ"א: (יד) מ"א ודה"ס: (טו) מפמ"ג:

ד כעתידיא נחרא
שם בנחורא לטובא
דברי דנטע נעמיה
צפורים ה' שגלי
הלקט וזהו דתני
רב יוסף שמה
תלמוד שאפורים
בהספד שם בנחורא
ו מיתמר דרבה הלא
דמגילה חתנית שם
ח משני סוף מ"ק
(וידן מ"ח בפניו
שעשעתי ומקוננו
מרכן בחול ב"ד
ס' מ"א ע"ה
פ רמב"ם בנ"י י"א
מהלכות אכל ירוק

ו ייש מי שאומר (יז) שהאבל (יח) חייב לשלוח (ט) מנות: הגה (יט) אבל אין שולחין לאכל (כ) כל י"ז כ טור בס' הר"מ חודש (מהרי"ל) (כא) וכמו שיתבאר ב"ד סי' שפ"ה עיין שם ואם אין צעיר אלא האכל עם אחר חייב לשלוח לאכל כדי לקיים שלוח מנות (כב) אלא"כ מחל האכל על מנתו (מהרי"ט: ז) ע"ש מי שאומר (כג) שאונן (כד) מותר בבשר וכו' דלא אתי עשה דיחיד דאבילות ודחי עשה דרבים דאורייתא לשמרו בפורים כדברי קבלה נינהו שהם כדברי תורה: הגה (כה) וכו"ש שמיצ צמקרא מגילה ופלה וק"ש ונ"ל דדוקא (י) [ה] צליה אף על פי שמתו מוטל לפניו אכל ביום שרונה לקברו (כו) קבורת מתו (יא) קודם כמו שנתבאר לעיל סי' תרפ"ו ולכן קורא ומתפלל (כז) אלא"כ דלא עדיף מי"ט ושבת כמו שנתבאר לעיל סימן ע"א כנ"ל: ח (כח) מותר (יג) [ו] לישא אשה בפורים.

שערי תשובה

דה"ה כשחל שזמן פורים נע"ש אין לקרות ג"כ: [ה] צליה. ענה"ט ועיין מ"ש בד' אפרים על דברי הש"ע והמ"א מה ועיין בל"ר דמכ"ש צליה שני דלאקור: [ו] לישא. ענה"ט ועיין פרי"ט שכתב ג"כ שלא לישא צפורים וצב"י כתב צם מופת הדור מו"ה יצחק הכהן ו"ל עם היומו תלמיד הפר"ם הורה להמיר לישא צפורים כהוראת הש"ע וכן פשט המנהג במדינות אלו:

יאלכל צפר ומ"ש ונ"ל דוקא צליה וכו' קאי אמגילה ע"ש: (יא) קודם. צה"כ. ומ"מ נ"ל דלא יניח תפילין דלקרי פאר מ"א ע"ש: (יג) לישא.

משנה ברורה

שמתחיל היום דחין את העשה לאבילות והתעוררו צבצר ויין טדא אין ראוי לפטרו צליה ממקרא מגילה ושאר מצות כיון שאין דרך לקברו או דומה לאונן צלי יו"ט שני הדרנה פוסקים חייבוו במצות מטעם זה אבל יש לפקפק ע"י אחד דליל יו"ט שני גופא יש דעות בפוסקים ועוד דשם עכ"פ יו"ט הוא ולכן אין חל האנינות מחמת שאין דרך לקברו צליה משא"כ צפורים דעיקר שמחה ציוס הוא וצליה דומה לשאר לילה של חול דטדא חל אנינות אף שאין דרך לקברו או ולכן כתב (כח) דה"ה צליל יו"ד ישמע קריאת המגילה מאחר: (כו) קבורת מתו קודם כמו שנתבאר וכו'. ר"ל דשם מוכח דלאו דוקא מת מצוה קודם לקריאת המגילה דה"ה כל מת שאין לו קוברין כדי לזכרו הפוגע בו קוברו מחלה ואח"כ קורא. והנה צלחת כבר כתב שם המ"א הדרנה פוסקים חולקין ע"ז וס"ל דכלל מת קריאת המגילה קודם לקבורתו וכן נוהגין לקברו אחר יציאת צה"כ"ו והקשה המ"א דהא חינו צאנשים אחרים אכל האונן אין הוא חייב בקריאת המגילה הלא הוא פטור מכל המצות ואיך יא' צמה ששמע צבור אחר שאז לא היה חייב כלל (כט) וע"כ מסיק המ"א דאע"פ ששמע הקריאה צבור (ל) יקראנה שנית אחר שנקבר המת. ולענין ק"ש ותפלה (לא) הוא כשאר אונן צימות החול דקודם הקבורה הוא פטור ולאחר הקבורה עיין לעיל בסימן ע"א צמ"ב סק"ד שם מבואר כל הפרטים. ולענין תפילין דעת (לג) כמה אחרונים דלא יניח וכלעיל בסימן ל"ח ס"ה: (כז) אחר כך. ר"ל אכל קודם הקבורה הוא פטור מהו ולזה מסיים דלא עדיף משבת ויו"ט (לג) והיינו צו"ט שני כשקוברו וכן צצנת כשמשחין על התחום לזכרי הקבורה הוא פטור או מכל המצות וכו"ש כאן: ח (כח) מותר לישא וכו'. ולא דמי לחג דכתיב ושמתח בחגיג ולא באשתקד משא"כ צפורים והמ"א כתב דיעשה החופה ציוס י"ג והסקודה צעבר ועיין צשע"ת שכתב צצמדינות אלו פשט המנהג להימיר כדעת המ"ש ע' וצממד

שער הציון

(טז) שם וכו"כ דה"ה: (יח) אי איתרמי צחול ואי איתרמי צמו"ש ילך לצה"כ מבעוד יום כנ"ל: (יח) כ"מ מדברי הרא"ש ומדברי ומו' מהרי"י ציונה דהא חייטורו מטעם דהא חייב בכל המצות ואף מור' ו' כנ"ל: (יט) מ"א וס"א: (כ) כ"מ מרמ"א ובי"ד הא"ר ומו"א: (כא) מ"א וס"א: (כב) הגר"א וס"א: (כג) מ"א: (כד) דה"ה: (כה) שם: (כו) הגר"א: (כז) וכו"כ א"ר וס"א: (כח) עוד כתב שם דבשר ויין מותר גם צט"ו ויין ע"ז פמ"ד ולא מלאחי ולדינא נראה ג"כ דלאקור דלא עדיף מליל יו"ד דמלא' לשמות קא' ומ"מ לא דחין ע"ז המצוה דלנינות וה"ה צט"ו ואפשר דכוננו למוקפין הקוראין צט"ו ציוס שמחה הוא להם: (כט) אף דלנפשו הוא מתספק דלפטר דלא צמה שקרא כבר דמי שרונה להממיר ע"י רשאי אכל צלחת גם שם רוב הפוסקים אין סוברין קן כמ"ש בסי' ע"א צמ"ב וגם צעניינו הא"ר ודה"ה ומו"א סוברין דיקראנה שנית: (ל) וצלא צככה [ח"א]: (לא) מ"א וס"ר: (לב) מ"א ודה"ה ומו"א אכן הא"ר סובר דלרין להימיר והפמ"ג כתב דל"ע לדינא: (לג) מ"א:

הגה בין ב"ד בין ב"ט וכ"ש שמונת לעשות (כט) פדיון הבן (פ"ק דמ"ק) מה שנהגו ללבוש פרופים בפורים וגבר לזכר שנהגו אשה ואשה כלי גבר אין איסור בדבר מאחר שאין מכוונים אלא לשמחה בעלמא וכן נלבישת כלאים דרענן וי"א לאסור אבל המנהג כסגרא (ל) הראשונה. וכן בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה אין בה (לא) יסור (יג) לא תגזול (לב) ונהגו כך ונבלד שלא יעשו דבר שלא כהוג' על פי טובי העיר (תשובת מהר"י מינץ סי' י"א):

תרצו אין אומרים תחינה ב"ד וט"ו שבאדר א' ודין תענית והספד בהן. ובו סעיף אחד:

א' איום י"ד וט"ו שבאדר (א) ראשון אין נופלים על פניהם ואין אומרים מזמור (ב) יענך ה' ביום צרה יאסורים בהספד (א) [א] (ג) ותענית אבל שאר דברים אין נוהגים בהם יו"א דאף בהספד ותענית מותרים: הגה והמנהג כסגרא הראשונה י"א שחייב להרבות במשחה ושמחה (ג) [ב] (ד) ב"ד שגאלר ראשון (טור בשם הר"י) ואין נוהגין בן (ה) מ"מ ירבה קלם בעבודה כדי ללכת

באר היטב

ולפי מ"ש ר"ס תקמ"ו דק"ל כמ"ד אין מערבין שמחה בשמחה גס הכא אסור לעשות ולכן יעשה החופה ביום י"ג מ"א ע"ש ועיין בספר גופי הלכות ועמ"ש בזה"ע סי' ס"ג ס"ק יו"ד: (יג) לא תגזול. ולפי' מותר לזכר על מה שחוטפין א"י. וכחז' של"ה לאו משנת חסידים היא ושומר נפשו ירחיק ממלנשים דכלאים ולחטוף מחבירו ועיין ט"ו וב"ח ב"ד סימן קפ"ג להחמיר בה באורך. וכן הכנה"ג הורה לאסור הפרלופים בפורים ע"ש ועיין תשובת דבר שמואל סימן רמ"ז וכן הירא את ה' ירחיק את בניו וכן יתנו מכל כי האי איסורא ופריאותא. ועיין עוד בדבר שמואל סי' קכ"ג תוכחת מגולה על הלומדים ספר מסכת ש"כרים ע"ש: (ה) ותענית. ואצילות נוהג לכ"ע: (ז) ב"ד. אבל לא בט"ו

וקטן לישא מעליה דקרא לנחמא וטוב לב בו ר"ל כאלו אמר וטוב וספיר מקיים הרמ"א בו וכוונתו כמ"ש וגם יש רמז כי מיטת משחה טוב ב"ד אדר ראשון ועוד אפשר לומר לפי מ"ש סי' תר"ע בהג"ה ס"ג לענין מוכה ש"א שיש קלם מוכה דרביי הסעודות בו ונהגין לומר זמירות ותשחחות בסעודות שמרבים בהם ואז היו סעודת מזה ע"ש ומשם נלמד לכאן ג"כ כשיצא קלם בסעודה ללכת ידי המחמירים יש להגות לומר זמירות ותשחחות שאז נדליה הוא סעודת מזה ולרמוז לה מקיים וטוב לב משחה תמיד והוא עפ"י מה דלמירין בערבין דף י"א מנין לעיקר שירה מה"מ בו איזה עטרה שהיא בשמחה וטוב לב היא אמר זה שירה וע"ש גרש"י דמימי משפחה ס"ה הנה עבדי ירועו מעוב לב וע"ש בתוס' דלשכתן נמי גבי ד"מ שכתב רש"י גרות שיש במדרש ויטע לב ד"מ וכן בשבת דף ס"ג ויטע לבך על תלמוד תורה אלא דלא כתיבא בזה"ל ע"ש וזהו אמר וטוב לב משחה תמיד כלומר בטוב לב דהיינו שיהיה אדם ותשחחות ד"מ משחה תמיד ולפי מ"ש במקום אחר על מ"ש יוחן ישראל נגד ההר דהיינו שנתחלק ה"ה"ה"ר מהם ולכן פי' רש"י יוחן בלש"א א' גלגל א' לפי מה דלמירין בכל לבבך נפשך נשחחות דכתיב בשמחה ובטוב לבב וטוב לבב נשחחות טפי למדרש' דקאי על שירה שאין ה"ה"ה"ר מתחלק בשירה לבד כ"א ע"י ד"מ שהוא תגלגל שלו ואז עדיין יש כאן שני

משנה ברורה

ובחמד משה כתב שנכון יותר לעשות החופה בסוף יום י"ד וסעודת פורים יעשה מקודם: (כט) פדיון הבן. וברית מילה דבזה אין שמחה כ"כ דיהיה שייך צלו לומר אין מערבין שמחה בשמחה: (ל) הראשונה. עיין ב"ד סימן קפ"ג שכתב שם הט"ו בשם הב"ח שיש לזכור מנהג זה הן בפורים או בשמחת נישואין וכ"כ בזה"ג שם ואם כל המלנשים של איש רק מלנשו א' של אשה ויזכרים הם אפשר שאין למחות בהם [פמ"ג] ועיין בבה"ג ובשל"ה שהזכירו להרחיק מזה: (כז) משום לא תגזול. ולפי' מותר לזכר על מה שחוטפין מיהו כח בשל"ה א' גלגל א' לפי מה דלמירין בכל לבבך נפשך ירחיק ממלנשים דכלאים ולחטוף מחבירו [א"ר]: (לב) ונהגו כך. היינו מעת קריאת המגילה עד ליל סעודת פורים שהם שני לילות ויום אחד [א"ר]:

א' (א) ראשון. ולכו"ע (א) אין אומרים על הניסים כיון דאין קורין המגילה ואם אמרו (ב) אין מחזירין אותו: (ב) יענך. ואין

(ה) אחרונים: (ג) חמד משה ועטמו דהא מדינה היה ראוי לעשות נאדר ראשון כמ"ש הפוסקים אלא שמסמין גאולה גאולה עדיף א"כ מ"מ היו מעין המאורע: (א) פמ"ג עד סוף: (ד) פמ"ג בשם פוסקים: (ה) ח"א דלא כפר"ח: (ו) אחרונים: (ז) פמ"ג: (ח) שם:

שער הציון

(ה) אחרונים: (ג) חמד משה ועטמו דהא מדינה היה ראוי לעשות נאדר ראשון כמ"ש הפוסקים אלא שמסמין גאולה גאולה עדיף א"כ מ"מ היו מעין המאורע: (א) פמ"ג עד סוף: (ד) פמ"ג בשם פוסקים: (ה) ח"א דלא כפר"ח: (ו) אחרונים: (ז) פמ"ג: (ח) שם:

הגהות ותיקונים: א' ט"ו:

הגהות והארות: (1) עיין סי' תרפ"ח ס"ק ח':

א' ב"ד ע"פ המנהג
ב' טור בשם המ"מ
והרמב"ם
מהלכות מגילה וכן
דעת הר"ן
דל"ן בין אדר א'
וב' מגילה ו'
כחולא
במחל
דמחמירין
מחמיר
וכו"כ הר"ק
שם ג' שם
אמר ה"ה
מ"י והמדרש
הר"מ

ידי המחמירים ועוד לב משתה (ג) תמיד (הג"מ בשם סמ"ק):

"נשלם טור אורח חיים ודלילות מגילה. שבח והודאה לגורא עלילה. הוא יזכנו לגמור את כולה. ויצילנו מכל מכשול ותקלה. ברוך ה' לעולם אמן אמן:

שערי תשובה

באר היטב

ב"י: (ג) תמיד. בית תפארתנו במהרה יעמוד. וזכרנו לבנו דכתיב ויטב לנו שפיר דרש ליה על תלמוד תורה אומנו נעבוד. נכון יהיה הר הבית בראש הרים עדי עד:

גמ"ש וילכו לאהליהם שמחים ועוד לב כו' וזהו שאנו אומרים והאר עינינו בתורפתך י"ל שהכוונה ע"י תורתך כמ"ש חז"ל המאור שנה מחזור למוטב ואז ודבק לבנו במצותיך ויחד לבבינו כו' ששני הלצות יתחדו להיות אחד לאהבה כו' וזה הגורם שידבק הלב במצות אחרי שאין שם יצר סמוך ויותר יש לזרז עצמו בד"מ במקום שיש שם אהבה שמחה אף אם היא שמחה של מצוה ועיין בסוף סוכה נענין שמחה בית השואבה וכן מצאנו לעיל סי' תקכ"ט אדם אוכל ושותה ושמח ברגל ולא ימשוך בצמר ויין ובשחוק וקלות ראש לפי שאין השחוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נטויעו על הוללות וסכלות אלא על שמחה שיש בה עצדת היוצר עכ"ל והוא לשון רבינו הרמב"ם ז"ל והמפרשים ז"ל פירשו לשחוק אמרתי מהולל ר"ל שיהיה באהבה ענין שיהיה השחוק הוא הוללות עגב"ז לעיל אך לשמחה מה זו עושה ר"ל שלענין שמחה אין להחליט שאינה יפה שבאמת יש שמחה של מצוה ולכן יש ליתן לב לדעת מה זו עושה ר"ל מה טובה אם הוא שמחה של מצוה או לא אך הואיל ואפשר כי מחוך אהבה ושמחה והוללות יתמשך לשחוק וקלות ראש לכן יקח חנלן לבסס השמחה בד"מ וחדות ה' יהיה מעוזו ויטב לנו בד"מ ח"ש ועוד לב משתה תמיד. ויה"ר שיהיה לנו לב אחד לאהבה שבשמחים ונשא לבבינו אל כפים אל הפותח יד בתשובה יהיו אמרנו לרצון לפני אדירי כל חפצם לשקוד על דלתות התורה והמצוה וליישר מסילה בנאור חיים. ואשר יספיק עלינו בדינים או חסות באפיקי מגינים בשערי תשובה ויד אפרים יאיר עינים ויקרא שם המקום מחנים. וה' ישיב שטמינו בשיבת ציון וירושלים והיו לאחדים עץ יהודה את עץ יוסף אשר בד אפרים:

משנה ברורה

ולהזמין ב"א (ט) וזהו שקיים הרמ"א ועוד לב משתה תמיד היינו שטוב להרצות לכבוד הנם שנעשה נעמים הללו:

סיימתי בחסד הש"י ביום י"ט לחדש מרחשוון תרס"ז לפ"ק:

שער הציון

(ט) ע"ז:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם.

הגהות ותיקונים: (א) הסיום הזה לשונו של בעל באר הגולה:

טבלת דיני בן כרך שהלך לעיר ובן עיר לכרך לענין קריאת מגילה

בן כרך שהלך לעיר

האופנים	ההלכות
1 בן כרך שהלך לעיר בי"ד והגיע לפני עלות השחר	קורא בי"ד לילה ויום, ואם לא שמע וחזר לכרך בי"ד חייב לשמוע 1
2 יצא מהכרך בי"ד אחר עלות השחר	קורא בט"ו כמוקף 2
3 יצא מהכרך קודם כניסת ליל ט"ו ודעתו להתעכב בעיר עד אחר עלות השחר של ט"ו	פטור מקריאה של ט"ו, ומ"מ יקרא ללא ברכה
4 יצא מהכרך אחר כניסת ליל ט"ו	דינו כמוקף
5 יצא מהכרך קודם י"ד ובדעתו להתעכב עד אחר עלות השחר של י"ד	קורא כפרזים בי"ד, ואפי' חזר בי"ד לכרך, קורא שם בי"ד.
6 יצא מהכרך קודם י"ד ודעתו לחזור קודם עלות השחר של י"ד	דינו כמוקף ואפי' אם נתעכב בעיר עד אחר עלות השחר 3
7 בן כרך שהיה בעיר בי"ד וקרא עמהם וחזר לכרך אחר כניסת ליל ט"ו	קורא בכרך בט"ו.

בן עיר שהלך לכרך

1 בן עיר שהלך לכרך קודם י"ד ודעתו לחזור קודם עלות השחר של ט"ו	קורא ביום י"ד, אף אם נתעכב בכרך ביום ט"ו,
2 בן עיר שהלך לכרך קודם י"ד ובדעתו להתעכב עד אחר עלות השחר של ט"ו	קורא ביום ט"ו אפי' אם חזר לעיר ביום ט"ו, ועדיין לא שמע, חייב לקרוא בברכה
3 בן עיר שיצא מעירו ביום י"ד בבוקר ודעתו להתעכב בכרך גם בט"ו	חייב לשמוע אף בי"ד ואפי' אם הוא בכרך
4 בן עיר שיצא מעירו ביום י"ד והגיע לכרך קודם ט"ו ודעתו לשהות שם עד אחר עלות השחר	יש לו דין מוקף וחייב לשמוע ביום ט"ו.
5 בן עיר שיצא לכרך והגיע אחר כניסת ליל ט"ו	אין לו דין מוקף, ומ"מ יקרא ללא ברכה. 4

(1) אמנם לדעת החזו"א תחילת הלילה קובעת ולכן אין לו דין פרוז.

(2) וכן אם דעתו לשוב מהעיר ביום י"ד קודם ע"ה, אף אם נתעכב לבסוף ונשאר בעיר בט"ו, קורא בי"ד להחמיר לקרוא בי"ד ללא ברכה.

(4) כיון שלדעת החזו"א תחילת הלילה קובעת ולכן נוהגים לצאת י"ח ע"י בן כרך שקורא בברכה.

סימן תקל"ג

ס"ק י"ח במ"ב

י"א א' שרי להו רבא מילד, נראה ללא שרי אלא
לזורח המועד בהרווחה אבל להרצות לזורח חול
ודאי אסור כדאמר לקמן י"ב ב' טוחנין במועד
לזורח המועד כו'... והא דאיתא בשו"ע סי'
תקל"ג ס"ד [והוא מהרמב"ם] דאדם כו' כל
מה שיכול ללוד ר"ל מה שיכול ללוד במועד והיינו
לזורח מועד בהרווחה.

חזו"א אור"ח סי' קל"ה ד"ה י"א א' (דף רל"א)

מטפטפת כו', נראה דודאי פעמים שהמים
מרוצים ואף אם אינה מטפטפת לא תפסיק
ופעמים מטפטפת ופסקא, אלא נראה דהא
דפריך והא עבדא דפסקא ר"ל דכיו"צ פוסק
שהוא כצריכה דעלמא ומפרש דעדיין מטפטפת
וכדמפרש אצ"י דעדיין לא פסק מעין ראשון
והלכך חשיב כמעין ואפשר דאיידי דלא יפסקו
המים קדם שישקה כל השדה, א"נ חשיב כמעין
ואמרינן אי לא שתה האדינא תשתה ליומא אחרא.

שם ס"ק י' ד"ה שם והא

שעה"צ אות ב"ה

עיי' לעיל דה"ל ד"ה שכיון.

סימן תקל"ט

בה"ל ד"ה אינו מותר

נראה להחיר פרקמטיא של צגדים אף שגריף
לחומכו לכל קונה וקונה לפי מדתו כיון דאין צוה
עבודת עמל ומלינו לעיל ו' ב' דשרי הרבנה משום
הרווחה אף שהוא מלאכה דאורייתא כיון שהוא
טורח מועט וזה ללא כהמשנה צרורה תקל"ט
ס"ה צב"ל ד"ה אינו.

שם סי' קל"ה ד"ה רא"ש (דף רל"א)

סימן תקפ"ו

ס"ק פ"ח

וכן צעשה א"י שופר ציו"ט מקרן של ישראל
אסור באינו מלפה אף לר"ש.

שם סי' מ"ג ס"ק כ"א

סימן תקצ"ז

ס"ק י"ח

ומה מאד תמוהים דברי הגאון רימ"ה (שליט"א)
[וללה"ה] במשנה צרורה ס"ק י"ח שפירש דברי
השו"ע בנשימה אחת היינו דוקא בהפסק פחות
מכדי נשימה, והלא זהו פירוש ב' נשימות שכתב
השו"ע שלא יפסיק יותר מכדי נשימה כמצואר
בשו"ע וזהו דעת רבנו תם כמו שפירשוהו

סימן תקל"ז

בה"ל ד"ה שכיון

וכ' עוד צמ"צ צב"ל ד"ה שכיון, דלדעת
הרמב"ם אין מותר להשקות בית השלחין אלא כל
זמן שלא יבשה, ולמש"כ לעיל אדרבה אם לא יבשה
אין משקין אותה אלא דוקא ביבשה וכמו לפרש"י.

שם סי' קל"ד ס"ק ו' ד"ה וכ'

ס"ק י'

ויותר נראה דכונת הראב"ד דעכשו האמה
מופנת ללוד אחר ע"י שסתמו מצואה לצריכה אלא
שצקל אפשר לפותקה לצריכה ומותר לפותקה
במועד, אבל אם אי אפשר לפותקה לצריכה אע"ג
שהאמה עוזרת בשדה לאו כלום הוא, ומיירי
שהחריצין שצשדה נמשכין כולן מהצריכה ואי
אפשר להשקות מן האמה אלא ע"י לפותקה
לצריכה, אבל אם אפשר להשקות מן האמה מודה
הראב"ד, ועוד אם נמשכין מן האמה אמות
קטנות ע"פ כל השדה א"כ אפשר על ידיהן למלא
את הצריכה מן האמה שהרי גם הצריכה מרוכזת
עם אמות השדה, ולפ"ז אין פלוגתא בין הראב"ד
והריטב"א, ועי' סק"ן]

שם ס"ק ט' ד"ה וכ'

ס"ק י"ג

שם והא עבדא דפסקא אר"י ועדיין היא

עוד שם צמ"א סק"ד כתב דלמ"ד דסכך הפסול פוסל את הכשר עד שחצטון וזה דעה צתרייתא שם, לא צעין שלא יהא נכרים וכתב שם דכן מצואר צרא"ש ור"ן ומו', וצ"ע שצתו' כתבו כן לשיטתם שאין סכך פסול פוסל את הכשר ואף בלא תערובת כלל, אבל אם נימא דסכך פסול פוסל א"כ פסול כיון שנכרים כמצואר דצדריהם ט' צ' ט"ו צ', וצרא"ש ור"ן לא כתבו, אלא כשיש כל מרובה מחמה מהסכך מלבד הסכך שחתת האילן ואז א"כ כלל לחצטון, ונראה דזהו כונת הגר"א שם.

חזו"א או"ח סי' ק"ן ס"ק י"ד

סימן תרכ"ח

ס"ק י"ז

במלחמות כתב דעושה סוכתו צאילן נמי אין צו משום מעמיד דדבר שאין מסככין צו דהאילן משמש קרקע ואמנם רש"י שבת קנ"ד צ' פי' דהסכך נסמך על האילן וכבר פי' מו' שם דאפשר לפרש צ' ענינים, ולדעת רמב"ן ע"כ לפרש שהאילן קרקע הסוכה, אבל י"ל דמחוצר לא גורו עליו כיון דהוא מין כשר.

שם סי' קמ"ג ס"ק ב' ד"ה במלחמות

סימן תרכ"ט

ס"ק כ"ו

ולכן לדידן שאנו נוהגין להחמיר צדין העמיד הסכך צדד המק"ט כדעת רמב"ן ור"ן אין לקצוה הכלונסות צמסמרים, ומיהו דוקא אם הכלונסות אינם נסמכים על הכותל אלא המסמר משלצו אל הכותל, אבל אם הכלונס נסמך על הכותל ומחזקו צמסמר שלא ישמט ממקומו צשעת עריכת הסכך עליו לית לן צה כיון שעומד בלא המסמר.

שם ד"ה ולכן

ס"ק ל"א

ומש"כ הרא"ש צתשובה הוצא צצ"י סי' תרכ"ט ובשו"ע קע"י י"א דמסככין צפיוג"ו וכ' הרא"ש

המרדכי והג"א, ונשימה אחת הוא משום דעת הרא"ש, ולדידי' אין להפסיק כלל אלא צכח אחד, ומש"כ צ"י דאפי' צנשימה אחת צריך להפסיק אינו אלא לפי' הרמב"ן, ומש"כ דצריך להפסיק היינו דמלשון הרמב"ן משמע דאינו חולק על סברת ר"ת דהם צ' קולות אלא דס"ל דאפי"ה אין להפסיק ציניהן יותר מכדי נשימה כמו תר"ם לר"י, וא"כ צהפסקה מועטת מודה הרמב"ן.

שם סי' קל"ו ס"ק א' ד"ה ומה

סעיף ד' ברמ"א

ונכון לעשות כמש"כ המחבר תקיעות דמיושב צכח אחד ושל מעומד צ' כחות צהפסק פחות מכדי נשימה.

שם ס"ק ב'

סימן תרי"ח

ס"ק ב"א

וכן מש"כ שישער אכילת ד' ציאים צענמו, אין זה אלא אם הוא ציוני דשיעור פרס אינו צדידי' אלא צציוני, וצתנאים שאמרו צצית המנוגע.

שם סי' ל"ט ס"ק י"ח ד"ה והא

שם

והא דאיתא צשו"ע סי' תרי"ח ס"ז וישהו כדי אכילת ד' ציאים היינו מתחלת אכילה והיינו כדי אכילת ג' ציאים ושלש אחר אכילה [אם היתה אכילתו פת חטין צכל התנאים] ולשון המ"צ שם ס"ק כ"א צין אכילה לאכילה אינו מכוון,

שם

סימן תרכ"ו

ס"ק ח'

ודעת החזו"א שאין להכשיר צניכר כלל רק כשיש צלתה מרובה מחמתה מלבד הסכך שחתת האילן ואז כשר גם בלא עירבן,

שו"ה דין י'

והסבך עזמו אינו משקוף כיון שנמשך על כל שטח הסוכה ופני תקרה אינו משקוף וכיון דצירושלמי איתא כריא"ז יש להחמיר כריא"ז ואין לנו ראי' דגמ' דידן פליגא דשפיר אית לי' גס להירושלמי דא"צ שיעשה לכך ומ"מ צעיקן שמשמש לשם משקוף ואין התקרה היכר משקוף יותר מראש כותל ופלימי אכסדרה.

ולפ"ז הא דאיתא צ"ג שיתן קנה מהפס על הדופן אינו אלא לדעת הרא"ש והטור, אבל לדעת ריא"ז צריך לעשות צ' קנים.

חזו"א יו"ד סי' קע"ב ס"ק ב' ד"ה או"ח וד"ה ולפ"ז

שעה"צ אות ב'

סוכה ז' א' וצריכה נמי לורת הפתח פרש"י לורת הפתח הוא עד סוף הכותל וכ"ה לי' הרא"ש והטור, ומשמע דאי לא עביד לורת הפתח רק לשיעור משך סוכה [ולדעת הטור דאין לורת הפתח צפחות מד' יעשה לורת הפתח ד'] לא מהני, ונראה דמ"מ כשר עד כנגד הלורת הפתח, ויש לעי' כיון דהוכשר ז' טפחים שהוא שיעור סוכה ליהוי אידך כפסל היוצא וכדאמר דף י"ט א', ומשמע דדוקא צאיכא ז' טפחים עומד הוא דמכשרין פסל היוצא, וכן מבואר בדברי הרא"ש סי' ל"ה, דאל"כ ל"ק קו' הרא"ש די"ל דמיירי בליכא ז' טפחים עומד וצריך לורת הפתח עד סוף דופן אלא שכשר מטעם פסל היוצא,

חזו"א או"ח סי' ע"ה ס"ק ח'

ס"ק ט'

ונראה דכל חלון צכותל פחות מגובה י' ורחב ד' חשיב פתח, ולא חשיב הכותל לורת הפתח דאין לורת הפתח צפחות מחלל י' ורחב ד', וכמבואר בצהגרא"א שס"ג סעי' כ"ו, צאינה גבוה י', ונראה דה"ה צאינה רחבה ד' לדעת הטור, ודלא כמ"ש לעיל סי' י"א ס"ק ט"ו.

שם סי' ע"ז ס"ק ה' ד"ה חלון

משום דידו ארוכה ולא חשיב יד אלא ג' טפחים, היינו משום שהוא מן הנקצצין דתנן ידיהן ג' טפחים, וצמ"א כ' אחר דברי הרא"ש דמס' עוקצין יש דברים שידיהן כל שהן ולכן יש להחמיר, ודבריו ז"ל סתומין, אבל ודאי אין מקום להחמיר נגד משנה שלמה ומפורשת ופסקה הרא"ש הלכה למעשה לכל ישראל, ואדרבא חוצה עלינו לקיים את הדין והתורה על מותר מותר ועל אסור אסור ובודאי אין כונת מרן הגאון ז"ל להחמיר בלי שום טעם אלא נראה כונתו ז"ל בדברים שלא נשנה יש לחוש אפי' ביותר מג' טפחים דלא ידעין שיעוריהו ופעמים שכלו יד, ולפיכך אין להחמיר בקש של שיכולת יותר מג' טפחים וצמ"צ שם ס"ק ל"א תפס צפשיטות דקנה השיכולת יש ג"כ להחמיר בכלו ואין מקום לחומרא זו.

שם סי' קנ"ו ד"ה ובקצצן (דף רנ"ה)

שם

כתב עוד המ"צ שם דאם נשאר גרגירין אחר דישה חשיב יד והנה ודאי אין דעתו ללקט את הגרגירים לעולם ומ"מ לא נפיק מתורת יד שאין עולה מתורת יד צמחצבה, ומ"מ אפשר דדישה שהוא מעשה להפריש מהן האוכל הוא ממילא מעשה לצטלן מתורת יד, והלכך אע"פ שנשאר גרגיר כיון שאין דעתו תו דליהוי יד לאותו גרגיר בטל לי' מתורת יד,

שם ד"ה כ' עוד (דף רנ"ה)

סימן תר"ל

סעיף ב' במחבר וברמ"א

או"ח סי' תר"ל ס"צ ואם הטפה והקנה מגיע לסבך א"צ קנה על גביהן, וצמ"א הביא דצירושלמי אמרו דאין הסבך חשיב משקוף שאין עשוי לכך והגר"א ציאוירו כתב דסבר דגמ' דידן פליגא... ואמנם לדעת ריא"ז נראה דלא מהני הסבך כמו דלא מהני ראש הכותל כיון דאין ראש הכותל כנגד הפתח וה"נ אין ראש הסבך כנגד חלל הפתח

ס"ק ז"ג

עיינ לעיל סעיף ז' במחבר וצרמ"א

סעיף ג' במחבר

עיינ לעיל סעיף ז' במחבר וצרמ"א.

סעיף ה' ברמ"א

... ולמש"כ לעיל ס"ק י"ב אף בד' דפנות אין לעשות פתח בקרנות אף פתח פחות מג', עד שיהי' עומד ד' טפחים במקום אחד, ולפ"ז יש לזהר הרבה כשעושין סוכה מנסרים שאינם רחבים ד' טפחים, שלא ישאר צנייהן אויר כל שהו עד שיהי' ד' טפחים עומד בחוץ ו' טפחים של ז' הדפנות כמין ג"ס.

שם סי' ע"ה ס"ק י"ד

ס"ק מ'

בדין אם להחשיב הקורה לאורת הפתח, עיינ לעיל סעיף ז' במחבר וצרמ"א.

ס"ק מ"ח

אבל נראה דאם חוץ ציתו צדין א"צ לקשור למטה דהרי ציתו אין הרוח מצויה שכותלי הצית חוצצין בפני הרוח ואין רפיון המחיצה פוסלתה אלא תנועתה ונדנודה פוסלתה אבל כיון שהיא קבועה שפיר חשיבא מחיצה ואע"ג דבחינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים מכשיר ר"ע סוכה כ"ג א' היינו לקולא דמ"מ חשיבא מחיצה, אבל לצטל המחיצה בשעה שהיא קבועה לא שמענו, דמה לי קושרה ומה לי העמיד כותל להגן בפני הרוח שלא תנוע את המחיצה מיהו י"ל דאין דרך בני אדם לעשות קצע באופן רפוי כל כך שרוח מצוי מצטלמו, ורפוי כזה אינו נחשב למחיצה אלא לשימוש עראי, שוב ראיתי דהמ"א לשיטתו סי' תר"ל וצבה"ט הביא שם בשם הלך"ט לצדד להכשיר.

שם סי' נ"ב ס"ק י"ד ד"ה והנה המ"א

ס"ק נ"ח

אבל אם דפנות הסוכה מחוברות אל המטה וכי שקלת לי' למטה הדפנות נופלות צריך י"ט מן המטה עד הסכך דע"כ המטה היא קרקעית הסוכה, ואין צוה שום סכך לחלק בין סכך נסמן על המטה לדפנות נסמכות, שהרי לא מכח דין סכך אחינן עלה אלא דברי סכך הן לקבוע אם דירתו על הארץ והמטה כלי תשמיש, או שדירתו על המטה, והכרעת הדבר אם אפשר לו להוציא המטה ולהיות הסוכה נשאת, ואין לנו מקום לחלק צוה בין המטה מקיימת את הסכך או מקיימת את הדפנות,

שם סי' קמ"ג ס"ק ג'

סימן תרל"ב

ס"ק ג'

היה הגג בולט פחות מד' טפחים עד ג' טפחים אם יש בסוכה ז' טפחים חוץ ממה שתחת הגג כשרה וישנים אף תחת הגג.

שם סי' קמ"ד ס"ק ד' ד"ה היה הגג בולט פחות מד'

ס"ק ז'

ולענין הלכה ודאי הדין כמסקנת המ"א שאם בפנים פחות מד' טפחים ישנין תחתיו אף שזולט בחוץ ואף מהרש"א ז"ל מודה צוה והמ"ב זללה"ה סי' תרל"ב סק"ז כתב שאין ישנין תחתיו ובשעה"ל כתב טעמו דהוי כהפכן על דרך ושהמ"א מסתפק צוה ותמוה מאד.

שם ס"ק ב' ד"ה ולענין

ס"ק ח'

שו"ע סי' תרל"ב ס"א אבל סוכה קטנה שאין צוה אלא ז' על ז' כו' המ"א כתב דלאו דוקא אלא אפי' חסר משהו לשיעור ז' טפחים בסכך הכשר וצריך לצרף סכך פסול אין סכך פסול מצטרף להשלים שיעורו כל שיש בסכך פסול ג' טפחים, ויש מקום

היה הגג צולט פחות מג' טפחים אף שאין צכל הסוכה רק ז' טפחים כשרה וישנין תחת הגג. היה הגג צולט ד' טפחים או יותר והעמיד דופן גבוהה י' טפחים אלל כותל הבית, חושב את הסכך פסול מן הדופן ולחוך, ואם לא נשאר ג' טפחים מן הדופן ולחוך כשר אף בסוכה קטנה שאין צולה רק ז' טפחים, ואם נשאר פחות מד' טפחים בסוכה גדולה שיש ז' טפחים מתחת הגג ולחוך כשרה וישנין תחת הגג ובסוכה קטנה שאין צה ז' טפחים מתחת הגג ולחוך לדעת המ"א פסולה.

שם

סימן תרל"ג

שעה"צ אות ח'
ולשון הרא"ש ואע"פ שמקלט הסכך הויא מלמעלה הא כו', ר"ל אפי' הוא חוץ עשרים משהו סגי דהא קי"ל חלל סוכה חנן וזה מכריח שאין שיעור לעובי הסוכה ואפי' משהו סכך צהכשר סגי, וא"כ א"ל הולין מגיעין חוץ עשרים אלא מגיעין עד עשרים סגי, ולתתם מרובה מחמתם דאמר בגמ' היינו שטחם על הרוב, אבל הר"ן כתב דהולין צעין עובי גם שיהא ראוי לעשות כל, וזה כחירון בחרא בחר' דהולין צריכין עובי גם ולא קליש, ומפרש בלחם מרובה היינו בין בשטח ובין בעובי וכמש"כ לעיל, ובמ"א סי' תרל"ג סק"ב הביא דעת הרא"ש והר"ן ולשונו ז"ל סתום ואינו מובן, אבל באמת אית כאן פלוגתא, לדעת הרא"ש א"ל שיגיעו הולין חוץ עשרים ולדעת הר"ן צריך שיעור חסוד הגוון על האדם מפני החמה בחוץ עשרים, ולא סגי במשהו חוץ עשרים אלא בעובי העושה כל חוץ עשרים.

שם סי' קמ"ג ס"ק ה' ד"ה עירובין

סימן תרל"ד

ס"ק א'
כתב המ"א סי' תרל"ד סק"א שאם קרן אחת מן הסוכה נמשך לפניו ואין רחצו ז' טפחים הקרן

לחלק שאם יש צסכך פסול ד' טפחים שהוא מקום חסוד לעצמו ואין ישנין תחתיו לכו"ע או אי אפשר לחלק את הסכך פסול ולמחשב מיעוטו להשלמת הסוכה והרי קי"ל דגם צסוכה גדולה ד' טפחים סכך פסול מפסיק,.... אבל אם כל הסכך פסול הוא פחות מד' טפחים צסוכה גדולה ישנין תחתיו י"ל דכל שאין חסר צסכך הכשר אלא פחות מג' טפחים סכך הפסול משלימו שאין סכך הפסול חסוד טפי כשהוא צסוכה קטנה משהוא צסוכה גדולה, אלא שאין סוכה מתכשרא ע"י צירוף סכך פסול ג' טפחים אבל כשמתכשרא צירוף פחות מג' טפחים שפיר מתכשרא ודינה כסוכה גדולה וישנים תחת הסכך פסול כולו...

והא דכתב צשו"ע דגדולה היינו שיש צה ז' טפחים על ז' טפחים מלצד הפסול הוא משום הכשר ד' טפחים אבל צפחות מד' טפחים אינו פוסל צסוכה קטנה אלא א"כ חסר לה ג' טפחים לשיעורא וצ"ע לדינא.

שם ס"ק ג' ד"ה שו"ע וד"ה וכ"מ

ס"ק י"ז

נראה דאע"ג דאזיר וסכך פסול אינו מאטרפין לפסול את הסוכה כולה מ"מ כל שיש בין האזיר וסכך פסול משך ד' טפחים אין ישנין תחתיו.

שם ס"ק ד' ד"ה נראה דאע"ג

דינים העולים

גג הצולט מן הכותל ד' טפחים ועושה סוכה תחת גג הצולט והניח הסכך עד הכותל אם יש צסוכה י"א טפח כשרה ואין ישנים תחת הגג, ואם הסוכה פחותה מ"א טפח פסולה.

היה הגג צולט פחות מד' טפחים עד ג' טפחים אם יש צסוכה ז' טפחים חוץ ממה שתחת הגג כשרה וישנים אף תחת הגג.

ואם אין צסוכה ז' טפחים חוץ מתחת הגג לדעת המ"א פסולה, ולמש"כ לעיל אם יש צה ד' טפחים ומשהו חוץ ממה שתחת הגג יש לצדד להקל, אבל לא הוכרע להקל.

שכלן משמשין צרה"ר ואין כאן גול שימוש...
ודאחאן עלה נראה דאס גוזל את השימוש הוא
צאמת בכלל סוכה גזולה,

שם סי' ק"ן ס"ק כ"ב ד"ה סוכה

סימן תר"מ

ס"ק ב'

ולמש"ב שיטת הרי"ף מצוה דסוכה שאין ראוי
לכל דבר לאו סוכה היא, והוא כדעת המרדכי פרק
הישן ודלא כהחכם נצי סי' ז"ד.

שם ס"ק ג'

סימן תרמ"ה

ס"ק ד'

במ"ב אות ד' וצשה"צ אות ז' כתב צ"ח
דנצורה השדרה לא עדיף מנקטס ראשו וזריך
להחישב צוה, מאי חזית דמדמית לי' לנקטס ראשו
נדמי' לנקטס עוקצו שעיקר צורת הלולב הוא
העלין העליוני נצבים על השדרה והלכך נקטמו
צין בראשן צין צאמאנען וצין סמוך לשדרה נמצולה
צורתו אבל אם נשתייר מקצת השדרה לצד העלין
העליוני הרי צורתו קיימת ולא חסר אלא שיעורו
והלכך כל שמעורה כשר ומצטרף לשיעור, ולא
מבעיא אם נצורה השדרה לאחר רוב העלין דאין
כאן קטימת ראש כיון דרוב צורת הלולב קיימת
אלא אפילו במיעוט עלין י"ל דסגי.

שם סי' קמ"ו ס"ק כ"ג

ס"ק ח'

תרמ"ה ס"ב צהגה' ועדיין הלולב נשאר מכוסה
בעלין כו', דין נפרצו עליו היינו בעלין שיש להן
שרש בשדרה בחור ד' טפחים סמוך לראשה אבל
העלין ששרשן מלמטה מד' טפחים אף שעלין
כנגד השדרה של ד' טפחים הראשיים שלה מ"ו
אין פוסלין בשצירתן,

שם ס"ק ט"ז

הזה פסול כדין סוכה קטנה שאין זה ז' טפחים,
והדבר תמוה דמ"ש מפסל היוצא מן הסוכה ואין
צרחו ז' טפחים דכשר וכמש"כ תו' והרא"ש י"ו
א' וכמש"כ לעיל סק"א אלמא דכל שנטפל לסוכה
גדולה לא חכפת לן צמה שמקום הזה אין ראוי
לחשמים הגון וכל הנטפל לסוכה כסוכה... וה"ו
צקן הנכנס לפנים לא גרע מפסל היוצא ועדיף
מני' ומה שנסתייע המ"א מהא דסוכה העשו'
קיטוניות ור"ל דפסלין הקיטוניות משום למעלה
מכ' ולא מכשריין להו משום שהן נטפלין לגדולה
והרי צעשה אצטבא מכשריין חור לאצטבא משום
פסל היוצא י"ל דהיה צורת הפתח לקיטוניות
וצורת הפתח מפסיק אבל צפרון צמלואה לגדולה
צאמת כשרה,

שם סי' קמ"ד ס"ק ו' ד"ה כתב

סימן תרל"ה

במחבר

ט"ז א' שאין שם חלל טפח צמשך שצעה, לכאורה
צמשך ד' טפחים ומשהו סגי ומצטרף סך פסול
פחות מג' טפחים ואפשר דנקט מלחי' בגומר
לחטטו צעומק ולא איירי צמרחצו אבל אה"נ דסגי
צד' טפחים ומשהו.

שם ס"ק ה' ד"ה ט"ז

סימן תרל"ז

ס"ק ח'

סוכה ל"א א' וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה
היא... וזריך טעם למה היציצה עלמה אינה
חשיצא גול, שהרי שימוש צל חצירו כשהוא מוחה
הוא גול, ונראה דאיירי שאין הצעלים מקפידים על
ישיבתו עכש, אלא איירי שדעתו לגזולה לגמרי ולא
גולה לשם חג אלא גולה לגמרי והשחא יושב צה
צחג, וכן צסיכך צרה"ר מקפידין על הסכך
והדפנות שמפריע את צני רה"ר, אבל אחת היא
להם אם הוא יושב צה או לא, וכל זמן שהסוכה
עומדת דין הוא שכל אחד ואחד נכנס לה כמו

כפרש"י יש לחוש כפי פי' הרשב"א והר"ן והמ"מ שהוא יותר נראה בפשט הענין מפי' הסמ"ק והאו"ו, אבל במקום הדחק או דיעבד ודאי יש לצרף עליו צנחלק רוצו דכשר לדעת רוב הפוסקים, ולפי הסמ"ק והאור זרוע כשר אף לפרש"י, וגם לכתחלה כיון שאין מנהג לפוסלן בחלוקת רוב וכמס"כ הרמ"א נראה דאין לבטל המנהג ולהחמיר כפי' הרשב"א אף שגראין דצריהן לפי פרש"י, מ"מ יש לסמוך המנהג ע"פ פי' הרי"ף ושאר פוסקים.

שם ס"ק א'

ס"ק י"ט

עיין לקמן בה"ל ד"ה נסדק.

ס"ק ב'

במ"ב תרמ"ה סק"ך כתב בשם לבוש דאין ראשו של זה מגיע לעיקרו של זה הפסול משום הדר, ועי' לעיל ס"ק כ"ה כ"ו דמבואר דעת הרשב"א והר"ן משום דהוי אופתא נזוהו בכלל ואימא אופתא דפריך ל"צ א' ונראה דהיינו נמי טעמא דעלה אחד מעיקרו לראשו ועי' במ"ב ס"ק י"ג בשם הריטב"א.

שם סי' קמ"ו ס"ק ל"ד

ס"ק כ"ב

והנה לדינא צין לדעת הראב"ד וצין לדעת הרא"ש יבש ראש התיומת כשר, ואף ביבשו רוב ראשי הלולב כשר דהא דתנן לולב היבש היינו רוב העלין כל עלה רוצה כמבואר בריטב"א ומס"כ הראב"ד דביבשו כל העלין צעין שהעלה האמצעית תשאר לכה כמו בהדס, היינו דוקא ביבשו רוב העלין כל עלה ברובה אז צעין דעלה אמצעית תשאר רוצה לת, אבל יבשה ראשה לא הוזכרה לפסול, אף ביבשו רוב העלין כל עלה ברובה, וכמ"כ צלא יבשו רוב העלין כל עלה ברובה דאין יבשות התיומת פוסלת, וכמו יבשו עלין העליונים של הדס ורוב עבותו

בה"ל ד"ה ועדיין

שם אם ראש זה מגיע כו' עד שנמצא כל שדרו של לולב מכוסה כשר י"ל דלא סגי הכא ברוב אלא כל ד' טפחים יהא מכוסה שדרו של לולב צעין ולא של אופתא ואף אם צמח רוב הד' טפחים העלין מגיעין כיון שצמיעותן אין מגיע פסול וכמ"כ אם מיעוטן ערום צלא עלין, ולפ"ז הא דאיתא בסעיף ב' ועדיין כו' נשאר מכוסה היינו כלו וכמס"כ צבה"ל מדברי הגר"א,

שם ס"ק כ"א

ס"ק ט"ו

ונראה דאין ללמוד מדברי התוס' לפסול צנחלק אחד מן העלין היכי דכלתה השדרה צב' עלין ע"פ פרש"י בלשון הב' המוצא בהסמ"ק דדברי התו' אינו אלא אם נטל חצי המתאים ונשאר אחד ולא שנים דאין כאן תיום ודכותי' צכלתה השדרה צעלה א' ונחלקה ונטל מחצית אחת דמקרי נטל התיומת לפי' הב' של רש"י אבל כלו צב' עלין ונחלקה א' שפיר י"ל דלא מפסל עד שיחלקו שתייהן דכל שנשאר אחד שלם יש לחשוב את העלה הזאת לתיומת י"ל דאכתי הדר הוא וכמו בנקטם דלא ילא מכלל הדר עד שיקטמו שניהן, ודברי הב"ח ז"ל ז"ע שסמך בדברי התו' לפסול צנחלק אחד מעלי התיומת והגרימ"ה (שליט"א) [וללה"ה] העתיקו במ"ב ס"ק ט"ו וז"ע.

שם סי' קמ"ה ס"ק ד'

ס"ק ט"ז

ולדעת הרשב"א והר"ן והמ"מ פסול לפי' זה צנחלקת רוב העלה התיומת, וכתב הגר"א לדינא יש להחמיר ברובו כפי' הרשב"א וסיעתו, ונראה דאין כונת רבנו להכריע כפרש"י אחרי שדעת הרי"ף והרמב"ם והראב"ד והרמב"ן וכן הוא פי' דברי צבה"ג וכמו שכתב רבנו שם דדוקא ברוב עלין, אלא כונת רבנו כשאנו מחמירין לכתחלה

קיימת למטה, כמש"כ הטור סי' תרמ"ו בהכרעת הרא"ש, וכמבואר בירושלמי דינש אינו כנקטם.

שם סי' קמ"ה ס"ק י"א ד"ה סוכה

בה"ל ד"ה אבל

מיהו בקטימת רוב עלה אמצעי פסול משום נטילת תיומת לכל הפירושים, ודעת הראב"ד ובעה"ע דמכשירי בקטימת רוב עלה אמצעי הוא ע"פ הרי"ף צ"ח תיומת, והגרימ"ה (שליט"א) [וללה"ה] שם צביאור הלכה מדד בשם אחרונים לזרך בקטימת רוב עלה אמצעי לסמוך דענין קטימת רוב עליו צירוף דעת הראב"ד ובעה"ע וקשה להקל בזה, וכמבואר צביאור הגר"א ז"ל דעת רוב הפוסקים להחמיר, עוד יש לזרף דעת רש"י צ"ח הב' שחששו לו הרשב"א והר"ן והמ"מ ונהגו להחמיר בזה כמש"כ הרמ"א בחלוקת רוב וכש"כ בנטל דלרוב הפוסקים פסול אפי' לדעת הרי"ף ומאד נקטם ראשו, ומיהו למדנו מדברי האחרונים ז"ל דיש לזרזי בנחלק רוב התיומת דליכא אחר.

שם ס"ק ז'

סעיף ז' במחבר

שו"ע תרמ"ה סעיף ו' נסדק אם נחרקו כו' יש לעיין לדעת המחבר דאין קטום אלא ברוב העלין א"כ יקטמו ויוכשר ובדליכא אחר יקטמו ויצרך עליו אפי' לדעת הרמ"א ופשוט הסוגיא משמע דעבד כהימנך לית ל"י תקנתא ואפשר דאה"נ דבדליכא אחר מצרכין עליו עבד כהימנך במקצת כש"כ מנקטם כיון שקומכין על הפוסקים דמכשירי נקטם... ועוד שהמ"א פ"י דעבד כהימנך פסול אפי' בעלין החדיות וקשה יקטמו ויוכשר שהרי הפסול משום הדר וקטום הדר הוא ואם נימא דכל העלין נחלקו ויחא ולפ"ז אפי' בלא נסדק שום עלה אלא שנתקמו מקצת עלין לכאן ומקצתן לכאן וכו',

שם ס"ק ח'

פי' תרמ"ו

סעיף ה' במחבר ובה"ל ד"ה ולעיובא עיין בה"ל, והחזו"א מסתפק אם הולכין אחר רוב העץ או רוב הקנים.

שם סי' קמ"ו עיי"ש באריכות

שעה"צ אות ל"ב

בשעה"צ תרמ"ו אות ל"ב כתב בשם הפמ"ג דאם אין עליו צראשו פסול בקטימה וכו'... ועיין בלשון הרמב"ן במלחמות שכתב וז"ל שההדס בעצתו תלוי הדרו כו' נראה שהכוונה שטבע הקטימה אין מפקיד לורתו כמו בשאר מינין שהדרתן צראשן אבל הדס הדרת לורתו הוא חיפוי ועליו, ולכן נראה דגם חשיבת ראש אין כאן שאין הדרו מתיחס אל ראשו, ולשון שאר הפוסקים אינו כן, יעוין צר"ן וצרא"ש... ולכן נראה דאפי' להני דנקטו טעם ההכשר משום שאין הקטימה נכרת מ"מ אין דעתם לחדש בזה הדין לפסול בגלוי כיון שאין טעם מפורש בגמ', ואפשר כיון שלא ראו חכמים לפסול צעיקר הקטום סתמו להכשיר בכל קטום דגבולי ההדר חפץ ד' כהקדם חכמים כמש"כ הרא"ש הוצא בשעה"צ תרמ"ט

בה"ל ד"ה נסדק

עוד שם הביא דברי החיי אדם שהשיג על הט"ז דמפרש כ"ש טפח מדברי הר"ן, וכתב דאין זה תשובה דהר"ן מיירי בעבד כהימנך יעו"ש, ולכאורה ע"כ מוכרח דלא כהט"ז מדדחיק להו סוגיא דמכשיר בנסדק ואינו פסול עד דעבד כהימנך ופי' דז"ל דמיירי בנסדק לרחצו ועבד כהימנך נמי לרחצו ומפני שהלשון דחוק לפ"ז דעתם נוטה לעיקר דינא דאין פסול נחלק התיומת אלא ברוב וסוגיא דנסדק בפחות מרוב ואי כונתם לפסול בטפח בנחלק ובעבד כהימנך פסול בכ"ש ניחא הסוגיא בפשיטות דמיירי בפחות מטפח וע"כ כונת הרשב"א והר"ן בכ"ש ממש וכדעת החיי אדם.

שם ס"ק י'

ולא הגיע הסדק עד חדרי הזרע כשר וא"כ אין יתכן שנקב מעבר לעבר בקליפה יפסול הלא בכלל סדק יש נקבים הרבה כאלו, ועוד למה להו לרבותנו לדחוקי נימא דמפולש היינו עד חדרי הזרע אלא ודאי קושטא הוא דכונתם דמפולש היינו עד חדרי הזרע וזה ניחא דברי הטוש"ע ס"א שכתבו שידוק בחוט שנתקשו האחרונים ו"ל הא הוא נקב מפולש.

שם סי' קמ"ז ס"ק ד' ד"ה ל"ו

בה"ל ד"ה ויש (דף קט"ז)
ודעת האומרים מלד אחד דחשצין אורך האחרון מפטמא עד העוקן כאורך הגרגרת וכתב זמ"ב בזה"ל ד"ה ויש, דלדעת הר"ן פסול בנפסק רובו באמצעו ונשאר למעלה ולמטה ובאמת אין הכרח לזה, דיש לומר דכלא נשתייר למטה איירי אבל נשתייר למעלה ולמטה אין מקום לפסול דלדעת האומר דמלד אחד מפסל ע"כ מדמה לו לגרגרת לגמרי, וכיון דבפרש"י תו' והרא"ש מצואר זהדיא דהוא כשר אין ראוי להחמיר ואפשר דמש"כ הרמ"א ויש מחמירין לפסול בנפסק רובו כונתו רובו צעוציו וכמו שסיים וכולא חד מלתא היא.

שם ס"ק ג' ד"ה ודעת

שעה"צ אות כ"ז

ובמ"ב בשעה"ל אות כ"ו, כתב ע"פ דברי ז"י דיש לו ד' עורות וצנור הפנימי איכא פלוגתא דלדעת הרא"ש הוא בכלל עור ולדעת הר"מ והר"ן הוא בכלל בשר, ולא מצינו כאן פלוגתא דמש"כ הר"ן בפי' הראשון היא הקליפה העבה שיש בה חריפות היינו בשר הלצן שקצב חדרי הזרע קרי קליפה, ... וא"כ למאי דמסיק הר"ן דעתו כדעת הרא"ש, ונראה דכל הירוק הוא בכלל קליפה ואינו אוכל בפי"ע, והאוכל הוא לצן ואין חסר פוסל אלא באוכל.

שם ס"ק א' ד"ה ובמ"ב

אות ס"ג, ואפשר שכלם כונתם כדברי הרמב"ן ועי' במ"מ הלשון ג"כ בצמלחמות.

שם ס"ק ל'

ס"ק ל"ג

במ"ב תרמ"ו ס"ק ל"ג, ומה כו' בין הקנים ענפים כו' מקור פי' זה הוא בר"ן... ושם כתוב דהן מפסיקין כו' דלא היו ג' בחד קינא אבל בין הקנים לא שמענו פסול ההפסקה.

שם ס"ק ל"א

סימן תרמ"ז

ס"ק ט'

כתב הרא"ש סי' י"ג האי נפרטו עליה זהדס וערבה פירוש שנפרטו ממקום חיצון אף לפי ר"י כו' והמ"מ פי' [עיי' בל' המ"מ] דה"ה בערבה להני פירושי דנפרטו כלולב ונראה דה"ה זהדס, והמ"א כ' להחמיר בערבה כהמ"מ אחרי שערבות מזויות, אבל לעיקר דינא כשר בנפסקו העלין, ונראה דנלדלו העלין ותלויות למטה דמצואר בשו"ע תרמ"ה כלולב שפסול וזהו נפרץ לפי' הרי"ף על כרחק הכי הוא גם זהדס וערבה כיון דחשיב להו כנטל... אבל מלשון המ"א משמע דגם נלדלו עליה מהקנה אין לפסול מעיקר הדין ול"ע.

שם ס"ק ל"ב

סימן תרמ"ח

ס"ק ט"ו

ל"ו א' תוד"ה אי, ולעיל דבצי נקב מפולש היינו שלא כנגד אותן חדרים כו' ר"ל הא דמנריך מפולש היינו לאפוקי אם אין הנקב מחפולש ונראה כנגד אותן החדרים אבל אם ניקב עד שם בכלל מפולש הוא, והאחרונים ו"ל פירשו דר"ל שניקב בראשו שעדיין אין חדרי הזרע שם ואז נריך שיהי הנקב מפולש מלד זה של האחרון עד הלד שכנגדו, והדבר תמוה דהא לכו"ע נסדק מקלמא

ס"ק מ"א

ספק חסר צב' וג' מקומות אם הוא צמיעוטו של האחרון יש להקל כדעת הראב"ד והרא"ש דאין צ' וג' מקומות פוסלין צמיעוטו, ופירוש צמיעוטו היינו שאם יקיף בחוט את כל הצעצועות לא יכיל הניקף רוב השטח של כל האחרון, ודברי המ"א ז"ל ס"ק י"ג תמוהין דמנ"ל לחדש שיעורים אלא כונת הראב"ד לפרש דשטח המנומר מקרי כולו לקוי, אבל אם כולו אינו אלא צמיעוטו לא גרע מאילו מלא החזית בכל צין הצינים, ודיוקו ז"ל מלשון דאחד אינו מכריח כלל, ואילו היתה כונת הראב"ד לחלק צין רובו במקום אחד לצ' וג' מקומות צרובו היה מאריך לפרש זה שזה יסוד חדש שאינו ראוי להצליעו צרמו.

שם ס"ק ה' ד"ה ספק

בה"ל ד"ה שינוי

כתב צמ"צ דלדעת הר"ן דנסדק פוסל צרובו ה"ה צמשהו צחוטמו, ואין הדבר מוכרח דעיקר כונת הגר"א דצמקום דהפסול משום קלקול מראהו אז חוטמו חמיר טפי, ותחת רובו צשאר אחרון פוסל משהו צחוטמו, אבל נסדק אין פסולו משום קלקול מראהו אלא קלקול ישותו וכאילו הוא חסר וצוה אין הכרח להחמיר צחוטמו, ואין נפקותא אם שיעורו צרובו או צכולו, וצלא"ה אין כאן קלקול צרוב שטחו ולא שייך כאן חוטמו כרובו, וצעיקר הדבר לא מצינו מאן דפוסל צנשתייר למעלה ולמטה וכמש"כ לעיל סק"ג.

שם ד"ה כתב במ"ב דלדעת

כתב צמ"צ צצה"ל ד"ה שינוי דלדעת הר"ן פוסל נקלף כל שזה צחוטמו אע"ג דנשאר גוון האחרון, ותמוה דהא אין נקלף פוסל אלא צכולו, ואי צחוטמו פוסל בכל שזה ע"כ פסול נקלף צחוטמו קיים, ואם חוטמו קיים יניל מגלודה אלא ודאי מודה הר"ן שאין נקלף פוסל צמשהו צחוטמו.

שם ד"ה כתב במ"ב בבה"ל

שעה"צ ארת מ"ט

מש"כ המצי"ט דאם צריך הסתכלות אינו פוסל היינו דגם צקרוצ צריך הסתכלות.

שם ד"ה מש"כ

ס"ק נ"ג

עיינ לעיל שעה"צ ארת כ"ו.

בה"ל ד"ה פחות

ומדרדו אחרונים ז"ל ומלאו כי מדידת האצבעות ומדידת הצינים לא השתוו אללנו, ושיעור הצינים פלגא משיעור האצבעות, וע"כ אין צינה צינונית שלנו צינה הצינונית שצימי חז"ל, והלכך השיעור באצבעות עיקר, וצינה שלנו הוא חצי צינה צינונית, אמנם מש"כ החתם סופר או"ח סי' קכ"ז דהצינים לא נתקטנו... ולפיכך אין שום סניף להקל בצדדי החתם סופר בשיעור כזית דמזוה, ולא בשיעור אחרון.

חזו"א ורעים ליקוטים סי' ה' ס"ק א' ד"ה ושיעור

בה"ל ד"ה פסול

במ"ב תרמ"ח סכ"צ צצה"ל ד"ה פסול, דאם נטמא האחרון מכצינה פסול משום הדר, ומימא דהא ר"מ מכשיר צכאגוז ור"י לא פליג אלא משום דלאו גמר פירי, ומנ"ל לחדש דפחות מכצינה לאו הדר הוא, ולכן נראה דמנטמא לפחות מכצינה כשר ומצרכין עליו.

חזו"א אור"ח סי' קמ"ח ס"ק ב'

סימן תרנ"ג

ס"ק ג'

ולפ"ז אחרון של מזוה אף שלוקחו להריח כיון דאינו אלא צאקראי צלא הזמנה לכך אינו מצדק על ריחו,

שם סי' ל"ה ס"ק ג' ועיי"ש באריכות

סימן תרנ"ז

במחבר

קדושין כ"ט צ' הוא לפדות וצנו לפדות כו', עי'

הכרך והסמוך לו הם לעולם צדין אחד, ואם הכרך ששמש הנכנס לחוכו קורא צט"ו הדין נותן שגם הסמוך לו קורא צט"ו, ומשמע שדעתו ז"ל דכרך ששמש פקע מיני דין מוקף, אבל אין הדבר מוכרע...

נמצא לדינא כרך שחרצ ונעשה של עכו"מ, הסמוך לו קורא צט"ו, כמו שמבואר צירושלמי לפי הריטב"א והגר"א, ולא מצינו מי שחולק ע"ז.

שם סי' קנ"ד ס"ק ג' ד"ה ובאמת וד"ה נמצא

שם

במ"ב סי' תרפ"ח צנה"ל ד"ה או, כתב צשם הצרכי"י להסמוך לכרך ספק קורין צי"ד ולא צט"ו, ותימא דסמוך ילפינן ל"י מקרא ואותו הספק שזכרך הוא ספק בסמוך שלו, וי"ל כיון דצן כרך יוצא צי"ד אלא צשזל שלא יעקר זמן כרכים צידים התקינו חכמים לקרות צט"ו וזה לא שייך כל כך בסמוך, אבל אין לן לחלק צין כרך להסמוך לו צלי מקור וסתמא שוין הן.

שם סי' קנ"ג ס"ק ג' ד"ה במ"ב

ס"ק י"א ושעה"צ אות ח'

בדין צני כרכים שקראו צי"ד דאמרו צירו' דינאו, נראה דהיינו צטעה וקרא, אבל קרא צמוד צי"ד חייבוהו חכמים לקרות גם צט"ו, כן נלמד מירוש' שקלים פ"ק לפי מה שפירשן הגר"א שם דהתם פריך מהא דקורין צספיקא צי"ד וט"ו, ומשני דאם יאמר אדם אקרא צי"ד ולא צט"ו אין שומעין לו דא"כ אתה מבטל זמן כרכים, ורק במקרה אם קרא צי"ד יאל, וא"כ אם יעשה כן צמוד ואמרינן דינא אכתי נעקרת זמן כרכים, ומיהו י"ל דכיון דאסרינן ל"י למקרי צי"ד אף בעבר וקרא יאל, ולא נעקרה צוה זמן כרכים כיון דעבד איסורא,

שם ס"ק ב' ד"ה בדין

ס"ק י"ב

ודעת החו"א (סי' קנ"ג ס"ק ו') דאין נ"מ דעתו צשעת יאיתו מצינו אלא דעתו צכניסר.

צמ"צ סי' תרנ"ו שהק' למש"כ צש"ע שם שאינו חייב ליתן יותר מחומש עבור מ"ע עוברת, א"כ פטור לגמרי ממאות פדיון כיון שאין לו רק ה' סלעים... ואם נימא דלעולם חייב להפריש חומש למזות, וכל שלא הפריש ואכל כל מה שהרויח, כשצאת מזוה לידו חייב צה עד כדי שהיה חייב להפריש ניחא הכל, דאיירי צהי שהרויח צבר ואכלן ועכשו אין צידו רק ה' סלעים,

שם סי' קמ"ט ס"ק ג'

סימן תרפ"ח

ס"ק ב'

והנה לענין קריאה דעת תו' והרא"ש והרמב"ם והרשב"א והריטב"א והר"ן והמאירי דמוקף שאין צו עשרה צטלנין קורא צט"ו, וכן סתם צטוש"ע וכן סתמו צוה האחרונים ז"ל ולא חששו לדעת הרמב"ן ז"ל כיון דהרשב"א והר"ן והריטב"א תלמידיו וצתראי אינהו הסכימו צוה לדעת הר"מ ושאר פוסקים.

שם סי' קנ"ד ס"ק ב' ד"ה והנה לענין

בה"ל ד"ה על דעת

הטורי אבן כתב דאם יש צולצסוף הוקף ואח"כ נתוספו צמים, הצמים הנוספים מקרי הוקף ולצסוף יש ומיש צוה קו' תו' משור איגרי, ואמנם י"ל כיון דהחומה נצתה להגן על הפרוית אין זו חומה ולא מהני הוספת צמים, גם י"ל כיון דקדס כאן שם פרוית, כל הנצנה אח"כ צטל לראשונה.

וד"ז נפ"מ לדידן לענין מקרא מגלה... ואם יש צולצסוף הוקף ואח"כ נתוספו צמים לדעת הטורי אבן חשיב מוקף, ולדעת תו' נראה דלא חשיב מוקף,

שם סי' קנ"ג ס"ק ה' ד"ה הטו"א וד"ה וד"ז

בה"ל ד"ה או

ובמ"ב צנה"ל סי' תרפ"ח כתב צשם דצר משה דכרך ששמש, הסמוך לו קורא צי"ד, והנה דין

להיות צהאיר המזרח קובעת את דינו לפיכך בן כרך שהלך לעיר אם יאל מכרכו אחר כניסת ליל י"ד נשאר בן כרך ואינו קורא צ"ד, ואם יאל והגיע לעיר קודם כניסת ליל י"ד אם דעתו בכניסת ליל י"ד להיות צעיר עד האיר המזרח של י"ד נעשה פרוז וקורא עמהם בליל י"ד וציוס י"ד אף אם כבר חזר לכרכו קודם שהאיר המזרח בין שחזר צאונס בין צרזון ואם היתה דעתו ללכת קודם שיאיר המזרח נשאר בן כרך ואין קורא בלילה ולא ציוס אף אם נתעכב אחר שהאיר המזרח בין צאונס בין צרזון, ואם חזר לכרכו קודם כניסת ליל ט"ו נתחייב צט"ו (בין שהי' חייב אתמול צ"ד וקרא וצין שלא הי' חייב) ואף אם דעתו ללכת ויאל קודם האיר המזרח של ט"ו חייב צט"ו לילה ויום ואם נשאר צעיר בליל ט"ו אם הי' דעתו לחזור לכרכו קודם שהאיר המזרח של ט"ו חייב צט"ו כיון שהוא בן כרך ואם הי' דעתו להשתקע צעיר עד אחר שהאיר המזרח נפטר מט"ו, ובן כרך שיאל לעיר ציוס י"ד קודם כניסת ליל ט"ו ע"מ שלא לשב עד האיר המזרח נפטר מט"ו ואם דעתו לחזור קודם האיר המזרח חייב צט"ו לילה ויום ואם יאל מכרכו לאחר כניסת ליל ט"ו חייב צט"ו לילה ויום בכל גווני.

שו"ה דין ט"ו

ס"ק י"ח

ולאמור נראה דחל ט"ו בשבת דזני כרכין קורין בע"ש, משלוח מנות ומתנות לאציונים בע"ש, ודלא כמש"כ בקרבן נחמאל,

חזו"א שם סי' קנ"ה ס"ק א' ד"ה ולהאמור

סימן תר"צ

שעה"צ אות נ"ט

מדברי הר"מ פ"א ה"ז מוצא דשלא בזמנו הנאמר בגמ' אינו אלא חוץ מ"ד וט"ו, אצל בני חמיסר הקוראין בארצסר איכא פרסומא טובא כיון שהוא זמן קריאה לרוב העולם, [ואם זה ג"כ בכלל שלא בזמנו וצ"י לא יתכן לומר ההלכה בלשון אלו הקוראין קדם י"ד, דהרי לשון זה ממעט בני ט"ו הקוראין צ"ד, אלא ודאי האמת כן דאין בני ט"ו הקוראין צ"ד בכלל שלא בזמנו] ומש"כ במ"צ בשעה"צ אות נ"ט תמוה דבגמ' איתא י"ד שחל בשבת וקוראין צ"ג דזה חשיב שלא בזמנו.

שם ס"ק ב' ד"ה לענין

ס"ק ס"ד

ובחזו"א (שם ס"ק ז') הסכים לדעה ראשונה, ואין חילוק בזה בין צומנה ובין שלא צומנה.

שו"ה דין ד'

דיני שכחת ההוספות בעשרת ימי תשובה

המקום בתפילה שבו נוכר המתפלל שלא אמר את אחת ההוספות וכן אם הוא מסתפק אם אמר אותה או לא	"יזכרו לחיים וכו'" "מי כמון וכו'" "יזכרו לחיים וכו'" "כספר לחיים וכו'" ²	"המלך הקדוש" ³	"המלך המשפט" ⁴
לא אמר עדיין את שם ה' של סיום הברכה, שבה הוא שכת להוסיף	חזור מתחילת ההוספה שבאותה הברכה ⁵	—	—
הזכיר את שם ה' של סיום הברכה ולא המשיך	אינו חוזר	—	—
גמר את הברכה ולא שהה יותר מ"תוך כדי דבור" ¹	אינו חוזר	אומר מיד "המלך הקדוש"	אומר מיד "המלך המשפט"
גמר את הברכה ונוכר לאחר ששהה יותר מ"תוך כדי דבור" או שהמשיך את תפילתו ונוכר באמצע התפילה, או שנוכר לאחר גמר התפילה	אינו חוזר	חוזר לראש תפילת שמונה עשרה	אינו חוזר

1. שיעור "תוך כדי דבור" הוא זמן אמירת שלוש מלים: "שלום עליך רבי" וסי' ר"ו במשנ"ב ס"ק

(י"ב). 2. סי' תקפ"ב סעי' ה'. 3. סי' תקפ"ב סעי' א'—ב'. 4. סי' קי"ח. 5. סי' תקפ"ב

במשנ"ב ס"ק ט"ו.

תקל.

בהרווחה: לא יערים: אם יש לו קמח או שכר ישן: אם יש לו לחם: אם השכר חדש עדיף בלא הערמה: (מ"ב) ה"ה קוצר בורר כו': אם בעל הטחנה אינו רוצה לטחון שיעור מועט: אם היה לו והערים ואוכל קצת: אם יש לו קמח שאינו יפה כ"כ: יש פוסקים להקל באומר בשכר חדש אני רוצה: אם גם בהערים הערמה ניכרת מקילין המקילין: יש לו פת נקיה לאפות פת הדראה: (בה"ל) בפמ"ג משמע דלמ"ד מלאכת חוה"מ אסור מדאורייתא אין להקל אף בהערמה שאין ניכרת: ב. לעקור פשתן: כשות שומשמיין: (מ"ב) בכדי מה שצריך למועד: ג. פירות שנתבשלו קצת ונאכלין ע"י הדחק: לקטן לאכלן והותיר וחושש שמא יתלעו אם לא יכבשם להוציא ליחה מהם: דבר שאינו נמצא אחר המועד לקנותו ולכבשו: (מ"ב) ה"ה אם יתייקר: (בה"ל) פירות של הפקר או של עכו"ם מחוברין ולא ימצא אחר המועד ללקטם: של ישראל ויתקלקלו אחר המועד: קשה על המ"א הנ"ל דלפמ"ש המחבר דמותר לקנות ולכבוש הרי המחבר פוסק בהסברא דמותר לעשות מלאכה משום רווחא ואפשר דרק לענין מליחה דקיל הקיל המחבר: ד. צד אדם דגים כל מה שיכול לצוד ומולח הכל: לצודן בפרהסיא: (מ"ב) אפי' יותר מכדי הצורך למועד: להרוג זבובים ויתושים אם הם מצערין: ה. כל מלאכות שהם לצורך המועד כשעושין אותם אומניהם עושין בצנעה: לחלוב הבהמה: (מ"ב) דאינו מוכח שהיא לצורך המועד: לעצמו אינו עושה בשיעור מרובה: מהרמ"א משמע דדגים מותר בפרהסיא והרבה פוסקים פליגי: לצוד במצודות גדולות: מי שיש לו בריכה גדולה וחופר בצדה שיוצבו המים ויצוד הדגים: למכור בפרהסיא:

תקלד. דיני כבוס בחול המועד

א. ואלו שמכבסין: מטפחות הידים: הספרים: הספג: בגדי קטנים: בעלת הכתם: אין לו אלא חלוק אחד: בגדי הקטנים ביותר אם אינו כובס ע"ג הנהר: (מ"ב) כעת שמחליפין מטפחות הידים רק משבת לשבת: פאציילק"ע של חוטם: אית דמפרשי ספרים ממש: עכשיו נהגו חומרא במטפחות הספג: ב. כל כלי פשתן: (מ"ב) ליתן לעכו"ם לכבס כחונת אחת ולחון לבית: וליתן לכבס אחר המועד בכל ענין שרי: ג. להביא כלים מבית האומן: אם אין לאומן מה יאכל: (מ"ב) אם הטעם משום טרחה או משום שיסברו שנתנו להאומן לתקנו והנפ"מ לדין: לדבר מצוה מאומן עכו"ם: ליתן לו שכרו אפי' כשיש לו מה יאכל: לעשות המלאכה בפרהסיא כשאין לו מה יאכל:

א. חול המועד אסור בקצת מלאכות: (מ"ב) עיקר איסור מלאכת חוה"מ יש דיעות בין הראשונים אם היא מד"ס והרבה פוסקים סוברים דהוא מה"ת: לכבד חוה"מ במאכל וכמשתה וכסות נקיה: מהרי"ל לבש הקט"א של שבת: לכתחלה מצוה לקבוע סעודה על הפת אחת בלילה ואחת ביום: מקום שנהגו המון להקל אפי' בדבר שאינו אכד ובא חכם ואסר להם למגדר מילתא אפי' דבר האכד: (בה"ל) הרמב"ן הטיל פשרה שכל מלאכה שאינו לצורך המועד ואינו דבר האכד הוא מה"ת: משו"ע משמע דלהלכה תפס כשיטת המקילין דעיקרו דרבנן: ואין למהר להקל:

תקלא. דיני גילוח בחול המועד

א. מצוה לגלח בעי"ט: (מ"ב) בין לאחר חצות: ב. אין מגלחין במועד: (מ"ב) ה"ה סיפור: (בה"ל) אפי' ע"י עכו"ם: ג. היה אנוס: היה חולה: ד. ואלו מגלחין: יצא מבית השביה: מבית האסורים: המנודה שהתירו לו ברגל: נדר שלא לגלח ונשאל: הבא ממדינת הים בערב הרגל ולא היה לו פנאי: שלא יצא מא"י לחו"ל לטייל: (מ"ב) אם היה יכול לבקש ולפייס שיתירו לו הנידוי: וכן אם היה יכול להתיר נדרו קדם הרגל: מקום רחוק מאד דמפרסמא מלתא ואינו מדינת הים: בא בעי"ט במקום ישוב: היה במקום ישוב שנים או ג' ימים קדם הרגל ואח"כ בעי"ט לא היה ביושב: (בה"ל) צ"ע אמאי לא הצריכו לכל אלו שינוי: ה. לא יסתפר אלא בצנעה: ו. קטן: בפרהסיא: (מ"ב) דוקא שמצטער: לעכו"ם אם אין לו מה יאכל: לא הגיע ל"ג שנים: נראה כגדול לענין פרהסיא: ז. אבל שחל שביעי שלו בשבת ערב הרגל: מי שהמיר לדת כותי וחזר בתשובה: (מ"ב) פי' במקום שנוהגין שבע"ט מגלחין: אפי' חזר בתשובה קדם הרגל והיה יכול לגלח מקדם: ח. ליטול שפה: לחוף ולסרוק ראש: (מ"ב) אפי' אינה מעכבת האכילה: מי שיש לו שחין בראשו: להקידו דם: כל רחיצה מותר: (בה"ל) היכי שהיה יכול להעביר השער של מקום השחין קדם י"ט

תקלב. נטילת צפרנים בחול המועד

א. ליטול צפרנים: המננה להחמיר: לצורך מצוה (מ"ב) אם נטלן מעי"ט: בדיו או בשינוי: ב. כל רפואה מותר: (מ"ב) לעשות מלאכה גמורה:

תקלג. מלאכות המותרים בחול המועד

א. לטחון קמח: לקוץ עצים: להטיל שכר: עושה

הנטיעות: סכין: יג. אישות ועכברים שמפסידים בשדה אילן: שדה שאינה סמוכה לשדה אילן: יד. אין מכניסין צאן לדיר: הכניסן א"י מעצמו בשבת: ביו"ט: בחוה"מ: היה הא"י שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה: (בה"ל) אם מותר ליתן שכר בחוה"מ גופא: טו. לקצור השדה: אין לו מה יאכל אפי' מוצא בשוק לקנות: אם צריך לדוש לצורך רבים: (מ"ב) אם אבוד מקצתו: לשאול מחבירו: טז. מי שיש לו כרם אצל כרמו של א"י וא"י בוצר שלו בחוה"מ ואם לא יבצור הישראל גם את שלו יפסיד: (מ"ב) אם אדם חשוב צריך להחמיר אף בדבר האבד: פועלים ישראלים ליקח שכר על דבר האבד: (בה"ל) אם יכול להשתמש ע"י עכו"ם:

תקלה. כמה העניינים הנקראים דבר האבד א. מי שהפך את זתיו או שהיה יינו בבור: לתקן החביות: שולה פשתנו: (בה"ל) להפוך לכתחלה: שולה פשתנו בצנעא: ב. להכניס פירות מפני הגנבים: אם הוא דבר שיש בו פרסום בלילה יותר: אם א"א כי אם בפרהסיא: ג. להסיע ממונו מעיר לעיר: ד. היו לו תאנים שטוחים בשדה ליבש וירא מהמטר: (מ"ב) לעקור קש מן המחוכר: ה. מי שיש לו סחורה שאם לא יהפכה ממטה למעלה תקלקל: ו. המכין מלאכתו והניחה למועד: אם הוא עושה מלאכת אחרים: אם מת: (מ"ב) אם לא זכה בה אדם: אם כבר הפקירוה ב"ד קדם שמת: אם עשה אביו בדבר שאינו אבוד ומת:

תקלט. דיני הסחורה בחוה"מ א. כל סחורה: הלואה מעות ע"מ שיתנו לו אח"כ יין או סחורה אחרת: אם מזדמן לו ריוח מרובה: (מ"ב) ה"ה לקנות בצנעא: (בה"ל) כל מה שאסור הוא אפי' ע"י עכו"ם: אם הסחורה כבר קנויה לו מכבר ועתה רוצה להוליכו לביתו: אם א"צ לילך למקום אחר לתבוע שהם באותו העיר: ב. לגבות חובו: ג. מכר לו פרקמטיא: לקבול במשפט: לעשות זקיפה עם חובותיו: (מ"ב) כהיום שהחובות מתקלקלין: לכתוב: (בה"ל) מ"ש הרמ"א דכ"ז בכלל דבר האבד מגומגם: ד. אם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מהקרן: אם יוציא יותר לשמחת י"ט: (מ"ב) א"צ להוציא כל הריח: (בה"ל) ספק יפסיד מהקרן: אם נצרך למעות לשלם חובותיו: לשמחת חוה"מ: אם דוקא כשהוא מופלג בעשירות אסור בשביל להוציא: ה. דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המועד: ירידים הקבועים מזמן לזמן: ליסע מעיר לעיר: תגר שקונה מזה ומוכר לזה:

תקלה. שלא לפנות מחצר לחצר בחול המועד א. מחצר לחצר: לפנות דירתו: כליו שאינם לצורך המועד: להסיע ממונו מעיר לעיר: אם אין להבתיים פתוחים לחצר אלא למבוי: מתיירא מחמת גניבה: (מ"ב) אם יש פתח בין התצירות: לצורך המועד בפרהסיא דבר שניכר: הב"ח מצדד דאפי' לבית הסמוך כשפתוחים למבוי אסור וכן הגר"א אם לא שהמבוי אינו מפולש: ב. מחצר של אחר לחצר שלו: ג. הזבל שבחצר:

תקלו. כל צרכי בהמה מותר לעשות בחוה"מ א. מי שצריך לרכוב: ליטול צפרני הסוס כו' וכל צרכי רכיבה: לרכוב מעיר לעיר כחנם: (מ"ב) להרויח ממון לא יתקן: ללמוד ללכת ברגליו לא יתקן: (בה"ל) מא"י לחו"ל אסור לתקן: אם גם מחמר מותר כשהוא כחנם: ב. לסרוק הסוס ליפותו: ג. אין מרביעין: מקיזין לו דם: כל רפואה: (מ"ב) חמורה שתבעה ד. אין מושיבין תרנגולת: הושיבה קדם המועד וברחה: להושיב אחרת: (מ"ב) להסוכרים דמלאכת חוה"מ הוא מה"ת אינו מותר להתזיר רק בישבה כבר ג' ימים: לאחר ג' לבריחה אפי' יפסידו הבצים: (בה"ל) יש מקילין להושיב אחרת במתה:

תקלו. דין מלאכת דבר האבד א. דבר האבד: בלא שינוי: אפשר להקל בטירחא: בית השלחין: בית הבעל: (מ"ב) אם הרב ספק: וכן ספק צורך המועד: (בה"ל) ספק דבר האבד אם תלוי באם מלאכת חוה"מ הוא מדרכנו או מה"ת: ונראה דעיקר תלוי בדבר המצוי: שדה שהיתה לחה ועתה נתייבשה: ב. אפי' בבית השלחין לא התירו אלא היכא דליכא טירחא יתירא: לא ידלה: ג. נהרות המושכין מן האגמים: הברכות שאמת המים עוברת ביניהם: בריכה שנטיפה מבית השלחין ועדיין היא נוטפת: ד. ירקות שרוצה לאכול במועד: עושה כדי להשביחן: (מ"ב) טירחא יתירא למכשירי או"נ: ה. חריצים שבעקרי הגפנים: נתקלקלו: להעמיקן: (מ"ב) ה"ה להרחיבן: ו. אמת המים שנתקלקלה: היתה עמוקה טפח: טפחיים: (מ"ב) היתה עמוקה שלשה: ז. מושכין את המים מאילן לאילן: היתה שדה לחה: (בה"ל) היו נטועים יותר מעשרה לב"ס: ח. לפתוח מקום לשדה כדי שיכנסו בה מים: (מ"ב) אם כוונתו לדגים ואינו ניכר שעושה לדגים: בדיעבד: ט. להשקות השדה: י. ללקט עצים מן השדה: יא. לקצץ ענפי האילן: יב. אין מתליעין האילנות: ולא מזהמין

תקמא. דיני אריגה בחוה"מ

א. לעשות מצודות דגים: לתקן הפתילות לנרות: (מ"ב) של חלב ושל שעווה: ב. מסרגין המטות: אין מפשילין: (מ"ב) אין גודלין החבלין: ויש שמחמירין שלא להטילם: ג. למעך בגדי פשתן: קשרי בתי ידים: להחליק הבגדים עם הזכוכית: (מ"ב) דוקא כשהקמטין אינם מתפשטים כשלוכשן: להחליק בכלי ברזל: ד. לתקן מלבושיו ומנעלם הקרועים: לומר לא"י לתקנם: לתקנם קצת ע"י שינוי: (מ"ב) אם יתקעו לגמרי כשלא יתקנם: אם היה הדיוט תופר דרכו כדלקמיה: (בה"ל) תיבת קצת לא נזכר בשום פוסק וצ"ע: ה. מי שצריך לו בגד במועד אם היה הדיוט: אם היה אומן מהיר: וכל אדם יחמיר על עצמו לתפור בשינוי זה: (מ"ב) לעשות בגדים חדשים לתניוק למול אותו: אם מותר לטוות חוטים לתפור: יודע להוציא מלא מחט בפ"א: יודע לכוון אמרא בשפת חלוקה: בשביל אחרים בשכר: (בה"ל) לענין מנעלים אומן והדיוט: הנו"ב מתיר לצורך המועד לאחרים בשכר דלא כמ"ש כל האחרונים ומ"ש בסי' תקמ"ב היינו שאינה לצורך המועד:

תקמב. שלא לעשות מלאכה לאחרים בחוה"מ אלא בחנם

א. אפי' מלאכות המותרות: אם אינו נותן לו שכר קצוב אל שאוכל עמו בשכרו: דבר האבד: (מ"ב) אם א"א לו לבעה"ב לעשות המלאכה אלא באלו והם אינם רוצים אלא דוקא בשכר: (בה"ל) אם דבר שהוא אוכל נפש מותר לפועל לעשות אפי' בשכר: ספריין וכובסין באופנים שהתירו להם: מלאכות המותרות אם הם גם לצורך מצוה: אין דין זה ברור דדבר האבד מותר בשכר: ב. אין לו מה יאכל: (מ"ב) אינו מחוייב למכור כלי ביתו אבל אם יש לו סחורות: לקבל שכר הרבה על המלאכה: (בה"ל) אם דוקא שאין לחם ומים או אפי' אין לו כדי צרכו ליי"ט:

תקמג. דין מלאכה ע"י א"י בחוה"מ

א. כל דבר שאסור לעשותו אסור לומר לא"י: (מ"ב) לצורך מצוה: אם לא ישכור עכשיו העכו"ם יצטרך לשלם ביוקר: ב. לבנות בית בקבלנות: מלאכה בתלוש: (מ"ב) אם בנו באיסור: שדה באריסות: נכרים בני ביתו מסייעים: ג. ליתן לא"י שיעשנה אחר המועד: (מ"ב) כלי פשתן לכובס ולמנותן: (בה"ל) אם צריך להתנות עמו כהדיא או שרי במה שמדבר עמו שיעשה אחר המועד:

(מ"ב) תגר בפרסום: (בה"ל) מיירי באיש שעסקו ומחייטו תמיד לנסוע על ירידים: אם יש מקום להקל לפתוח החנות להדיא כל היום: ו. מציאה: ז. המלוה את חברו על חפץ שאם לא יפרע לו לסוף ח' ימים שיהא קנוי לו: ח. עכו"ם שפרע לישראל יין בחובו: ט. לקנות יין בעת הבציר לצורך שתיית כל השנה: (מ"ב) אם יהיה מצוי אחר המועד גם להריות רק שיהיה יותר ביוקר: (בה"ל) יש הרבה פוסקים שמחמירין בקניית יין לצורך חול: החילוק בין ענייניו להיות דס"ה בדין שיירא שאסור ביותר מכדי שתיית כל השנה: י. מוכרי תבלין או ירק וכל דבר שאינו מתקיים: (מ"ב) מוכרי בשמים: יא. מוכרי פירות כסות וכלים: עי"ט האחרון של חג הסוכות: לקנות לצורך י"ט שני: (מ"ב) בע"ה המוכר לצורך המועד לא בעי צנעא: מכוי מפולש כרה"ר: למכור בפרהסיא אף ביי"ט האחרון של פסח: לעשות מלאכה גמורה לצורך י"ט שני: יב לקנות בתים אבנים עבדים ובהמה: השכיר המולין אין לו מה יאכל: שאר כלים: (מ"ב) ה"ה הסרסור ודוקא אף אם עושים המסחר בשביל זה: האחרונים העלו שאין להקל גם בשאר כלים: (בה"ל) אם מהעכו"ם מותר לקנות בתים עבדים ובהמה: יג. להלוות לכותי ברבית: ליקח ערבות על הלואה שיעשה אחר המועד: (מ"ב) אפי' יש לו מעות בריוח מותר כשמוצא לשמחת יו"ט: להלוות לישראל ברבית בדרך היתר: יד. הלואה דשלחנות:

תקמ. דין בנין וסתירה בחוה"ח

א. בנין אפי' כ"ש: נפרץ גדר גינתו או כותל חצירו: מעקה לגג: כותל חצר הסמוך לר"ה: היה נוטה ליפול: אי איכא למיחש לסכנה: (מ"ב) להטיח הגג בטיט: לעשות סולם: לגדור כל הגינה: (בה"ל) אם גם גג החייב במעקה אינו מותר רק מעשה הדיוט: ב. ליטול גבשישית שבבית: ג. סדקים שבגג: (מ"ב) כל מה שמתירין לצורך המועד במעשה הדיוט דוקא שלא יכוין מלאכתו במועד: (בה"ל) אם כבר דולף הגשם בבית: ד. ציר הדלת והמפתח והמנעול והצנור והקורה שנשברו אפי' מעי"ט: ובלבד שלא יכוין: ה. לבנות מעשה הדיוט אבוס: ו. אצטבא לישב או לישן עליה: (מ"ב) להחליקו ברהטני: אם גם אצטבא של אבנים מותר: ז. תנור וכריים שאפשר שייבשו ויאפו בהם במועד הטפילה שלהם: (מ"ב) תנור בית החורף: נשבר החלון: ח. נוקרים את הרהיים ופותחים להם עין: אמת המים: צפוני החמור של רחיים: לחדר סכין: סכין שנשבר במועד: (מ"ב) נשבר מעי"ט ולא כיון להניחו ליי"ט: אפי' אפשר לו בשאלה: (בה"ל) ק"ק דהרי"ו הביא דעת רוב פוסקים לאיסור בפתיחת עין:

לתכותב אפילו בלא שינוי מותר וכו': בלוחות של שעות: (מ"ב) אם יש שינוי בכתב עצמו: זהו לענין כתיבה מרובע: בקנה עופרת על הלוחות מעופצות בסיד וכדומה: ח. מי ששלחו לשאול ממנו שאלה: להעתיקה: ט. אם שמע דבר חידוש: ראה ספר מחודש: (מ"ב) לשמוע לכתחילה כדי לכתוב: לכתבו כתב משיט"א: ואות מרובע יכתוב שבור: חשבון התקופות: לתקן ולכוון ספר הצריך לו במועד: לעשות קולמוס ודיו: לשרטט: י. דנין: משמתין ומכין: יא. לקבול בשביל חובותיו בחו"ה:

תקמו. דיני אירוסין ונשואין בחוה"מ

א. אין נושאין נשים: ומותר לארס: סעודת אירוסין: ריקודין ומחולות: סעודת הארוס עם מרעיו: (מ"ב) נשואי שתי אחים או שתי אחיות או אח ואחות ביום אחד: אם מותר לעשות הסעודה שרגילין לעשות אחר כתיבת התנאים: אם אינו עושה האירוסין בשעת סעודה: האירוסין ביום זה והסעודה ביום אחר: ב. להחזיר גרושתו מן הנשואין: ג. לישא בערב הרגל ולעשות סעודה ברגל: (מ"ב) לעשות הנשואין בשחרית: אם מותר לעשות הסעודה בלילה: ד. סעודת ברית מילה ופדיון הבן: (מ"ב) בין בזמן ובין שלא בזמן: ה. עושה אשה כל תכשיטיה: וטופלת עצמה בסיד וכיו"ב והוא שתוכל לסלקו במועד: ומעברת שער בית השחי ומבית הערוה: פדחתה: (מ"ב) מראשה אסור: (בה"ל) זקנה לענין לטפול בסיד: כמה ראשונים ס"ל דאפילו לא תוכל לסלק הסיד במועד:

תקמו. דין מי שמת לו מת בחוה"מ

א. זה"מ אסור בהספד ותענית: אין מניחין את המטה ברחוב: אין מוליכין את המת לביה"ק עד שיהיה הקבר מתוקן: ב. נשים מענות: ולא מטפחות: ג. להספיד ל' יום קודם המועד: (מ"ב) אם מותר על ת"ח: ר"ה ור"כ אי חשיב כרגלים לענין זה: (בה"ל) מזמן ההספד עד הרגל הוא פחות מל' יום: עי"ט וע"ש אחר חצות אי מותר להספיד: ד. באה לו שמועה בתוך ל' יום: ה. מה שנוהגים בתשלום השנה לספור המת ולהזכיר נשמתו: (מ"ב) אין זה להזכיר נשמות באל מלא רחמים: ו. על איזה מהמתים קורעין במועד: המנהג באשכנז כי אם על אביו ואמו: (מ"ב) אם מת ביו"ט: אם הוא לאחר שלשים אפילו על אביו ועל אמו: בפולין נוהגין לקרוע: ז. אין חולצין כתף אלא קרובין של מת: ח. מברין: על מטות זקופות: ט. על החכם מברין הכל: י

תקמד. דין צרכי רבים בחוה"מ

א. צרכי רבים: שהם צריכים לגוף האדם: בנין בהכ"נ: צרכי מצוה: (מ"ב) אם יש מנהיג שהרשות בידו לעשות לבדו: מעשה אומן לצורך המועד: לעשות מקוה לכתחלה כשתהיה נגמרת בחוה"מ: אין להם מקום אחר להתפלל בעשרה: התחילו מכבר לבנותו: בזה"ז: (בה"ל) אם מותר ליטול שכר לצרכי רבים: ב. בורות ומעיינות של רבים שנפל בהם עפר ואבנים: לחפור מחדש: של יחיד: אם היו עשויים כבר ונתקלקלו: להמשיך מים לתוכן: (מ"ב) אם אין היחיד משיג לשותת כלל: לעשות חריץ ולהביא מים דרך שם:

תקמה. דיני כתיבה בחוה"מ

א. אסור לכתוב: להגיה אות אחד: לצורך רבים: להקל בכתב שלנו: (מ"ב) להפריד תיבות דבוקים: להעביר קולמוס: היה חסר תפירה: (בה"ל) ספרי מקרא וגמרא וכה"ג: אם הי"א שמתירים לצורך רבים קאי גם ההגהה ספרים או דלא קאי אלא אסתם כתיבה: ב. אם אין להם ס"ת כשר לקרות בו בצבור: וכן בספרי מקרא וגמרא: אם אין להם ס"ת כלל: (מ"ב) אם מותר לכתוב שאר ספרים אפי' לצורך עצמו: (בה"ל) נפסל הס"ת שבעורה: בבהגר"א ובפמ"ג נתקשו במה דמיתר המחבר לכתוב כולה ג. כתב אדם תפילין ומזוזות לעצמו: וטוהה על ידיכו תכלת: מוכר לאחרים: שיהא לו הוצאתו יותר בריוח לשמחת י"ט כתבן להניחן במועד: עשייתן: (מ"ב) להניחן אחר המועד: אתי לאפוקי בגלגל: להניחן בבגדו וללבושו אחר המועד: (בה"ל) בדיעבד אם כיון בכל אלו מלאכתו במועד: ד. לכתוב חשבונותיו: לחשוב יציאותיו: הכתבים שכותבים כשמלוין על משכונות: (מ"ב) אם אינו דבר האבד אא"כ הוא לצורך המועד בכתב משיט"א: החנוני ההקפות שמקיף: ה. שטר קידושין שטרי פסיקתא גיטין ושוכרים דייתיקי מתנות פרוזבולין אגרות שום ואגרות מזון: שטרי חליצה ומיאונין ובירורין ופסקי דינין: כתובה: אגרות שאלת שלום: (מ"ב) ג' טעמים להיתר כתיבת שטר קדושין וכה"ג: כתובה בזמנינו: השינוי בשאלת שלום: במדינותינו נהגו להקל: לעשות השורה העליונה עקומה: (בה"ל) צ"ע מנ"ל להבי' להקל בכתובה לענין פרקמטיא: שטרי הממשלה: כתב ריש גלותא ללמד לישראל איסור והיתר: לחוש מלכתוב כתיבה נאה: ו. שטרי חוב: אם אינו מאמינו: שטר מכירו: אריסות וקבלנות שקבל קודם המועד: (מ"ב) מכר קודם המועד: נאנס או לא היה לו פנאי קודם המועד במכירה ובאריסות וקבלנות: שלח שלוחו ליריד: ז. כל הדברים שמותר

לו מת בערב החג: (מ"ב) יולדת שמת לה מת ושאר חולה וא"א להן להתאבל והרגל פגע תוך ז' בטל מהן גזירת שבעה וה"ה שלשים:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות

תקמט. להתענות ד' צומות
א. להתענות בת"ב ובז"ז בתמוז ובג' תשרי וכי' בטבת:
(מ"ב) מי שטעה ואכל: ב. אע"ג דכתב בקרא בחדש הרביעי
בתשעה לחדש הובקעה העיר:

תקנ. הבדל שיש בין ט' באב ליתר צומות
א. הכל חייבים להתענות: עוברות ומניקות שמצטערות
הרבה: אבל בט' באב: (מ"ב) מאימת נקראת עוברת: אם
מרגשת חולשה אפילו קודם ארבעים: אף הצריך לאכול לא
יתענ: וכן הקטנים שיש להם דעת להתאבל: (בה"ל) תינוקות בת
י"ג ויום א' ותינוק בן י"ג שנה ויום א' אף שלא הביא ב' שערות: אם
כואבי עינים פטורים כשמצטערים הרבה: ב. צומות הללו חוץ
מט"ב מותרים ברחיצה כו' וא"צ להפסיק מבע"י: (מ"ב)
בעל נפש יחמיר בכולן: ג. אם חלו להיות בשבת: אם חלו
בע"ש: אם יש חופה ביום התענית בע"ש: (מ"ב) אבל אין
אומרים וירדוים ונפ"א במנחה: בנדרה יכול החתן לשתות מכוס של
ברכה ולאכול ולשתות אח"כ: כשחל אחד מהצומות בתוך ז' ימי
המשתה: ד. בשבת קודם לצום מכריז הש"ץ: ומנהג
האשכנזים שלא להכריז:

תקנא. דיני שבוע שחל ט' באב להיות בתוכה

א. משנכנס אב: ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי כותי:
מילה שהיא מר"ח עד ט' באב: בשבת חזון אין מחליפין
ללבוש: פרוכת: מי שיש לו נישואין בשבת נחמ: (מ"ב)
המכניס והמוציא התינוק: האשה המכנסת התינוק: גילוח לבעל
ברית וכה"ג: הפוזמקאות בק"ק וילנא נוהגין ע"פ הגר"א ללבוש
בגדי שבת: מפות ומכסאות: ב. מר"ח עד התענית ממעטים
במשא ובמתן: בבנין של שמחה: אם היה כותלו נוטה
ליפול: לצורך מצוה: ואין נושאים נשים: ליארס בלא
סעודה: ונוהגים שאין נושאים מי"ז בתמוז: (מ"ב) אם
צריך למעט מכל מר"מ או רק ממר"מ של שמחה: בזמנינו נהגו
להקל בכ"ז: בנין שעושה להרווחה: אם שחר נכרי קודם ר"ח
בקבלנות: אם קצץ עם הנכרי בקבלנות לצייר ביתו: לצייר בהכ"נ:

עושין כל צרכי המת בח"ה: אם היה אדם מפורסם
עושים אפילו בשוק: אבל אין כורתין עץ מן היער:
ובמקום שהיהודים מעט: (מ"ב) היכא דלא אפשר אם מותר
בפרהסיא אפילו לגבי עכו"ם: לקון הדס: לקון מהמחוכר בא"א
בענין אחר: יא. כוכין להיות מוכנים: אם היה ארון: יב.
לתלוש עשבים ועפר בכה"ק: (מ"ב) אם מה שתולשין אחר
קבורת המת לזכר לתחיה ג"כ אסור:

תקמח. דיני אכילות בח"ה

א. הקובר את מתו ברגל: ומונה ל' מיום הקבורה: (מ"ב)
הנר שרגלים להדליק כל שבעה: ביו"ט ע"י עכו"ם: ב. מונה
השבעה מיו"ט שני האחרון: גם שני של ר"ה: ג. הקובר
את מתו ביו"ט שני של גליות שהוא יו"ט האחרון או
ביו"ט שני של עצרת: כיום ב' של ר"ה: ויש חולקין
דס"ל דאין נוהג: ד. דברים שבצנעה: (מ"ב) ת"ת: לעלות
לתורה לצרפו במנין הקרואים: ה. אנינות במועד: ביו"ט:
(מ"ב) בליל י"ט שני: אונן בשעה שאינו רוצה לקברו אם מותר
בד"ת: ו. לנחמו: לאחר הרגל כשיכלו שבעה למיתת
המת: (מ"ב) אם דבר האבד מותר ע"י עצמו: אע"ג דגם בכל אבל
ג"כ מלאכתו נעשית ע"י אחרים: אם שותף של אבל שמת לו מת
בי"ט מותר לפתוח חנות תיכף לאחר יו"ט: ז. מת לו מת קודם
הרגל ונהג אכילות שעה אחת: (מ"ב) ל"ד שעה אלא ר"ל זמן
מועט מאד: ובאחד מהדברים השייכים לשבעה: חתן שנשא אשה
ערב הרגל ובתוך הרגל מת לו מת: ח. אם נהג שבעה ופגע בו
הרגל: מותר לרחוץ סמוך לערב: חל יום ח' להיות
בשבת ערב הרגל: חל יום ז' להיות בשבת ערב הרגל:
(מ"ב) בע"פ מותר ברחיצה תיכף אחר חצות ובגילוח אפילו קודם
חצות: ט. באביו ואמו אפילו פגע בו הרגל לאחר ל' יום
אינו מבטל: (מ"ב) ואם גערו בו אף בתוך ל' יום: י. אם חל א'
מימי האכילות חוץ מהשביעי בערב הרגל מותר לכבס:
לרחוץ: לדין דנוהגים איסור רחיצה כל ל': (מ"ב) ועיין
בכ"ח סימן רס"א כתב דזמן קבלת שבת חל שתי שעות סמוך לערב:
המנהג להקל ברחיצה: ויש מחמירים בעי"ט בחמין: אחר הרגל
אסור ברחיצה ובכיבוס: יא. ר"ה ויוה"כ: יב. נהג שעה אחת
לפני הפסח: יג. שעה אחת לפני עצרת: יד. שעה אחת
לפני ר"ה: קובר מתו בשלושה בתשרי: טו. שעה אחת
לפני יוה"כ: טז. שעה אחת לפני החג: יז. שמע שמועה
קרובה בשבת או ברגל ולמו"ש ורגל נעשית רחוקה: יח.
שמע שמועה רחוקה בשבת או ברגל: יט. שמע שמועה
קרובה בשבת: כ. אם עשרה ימים אחר החג שמע שמת

ס': מי שא"א לו לאכול מאכלי חלב: מינקת: תינוק הגיע לחינוך: לא הגיע להתאבל על ירושלים: בלא מצוה אף שא"י להתאבל: בהמ"ז יברך בלא כוס: בסעודת מצוה אפילו כור בהמ"ז: אם לא נודמן הסיום בלימודו: אם לא היה עושה סעודה נשאר ימים: אותן שלא למדו אם היו הולכין וכאן גם בזמן אחר: נשים השייכות לסעודה במקום שדרך לזמן: אשת הבעל עושה סעודה אף בסיום מסכת וכן בניו: מי ששולחין לו לביתו: שבוע של ט"ב מלבד הקרובים הפסולים לעדות ומלבד הבעלי מצוה מותר להוסיף עשרה משום ריעות: יא. מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו איסור: לשתות כל שכר: יב. תספורת: (מ"ב) להתיר באשה לגלח רבוי שער דצדעין: יג. בזקן: (מ"ב) היינו השפה: יד. לספר לקטנים ולכבס כסותם: (מ"ב) אין להחמיר אף לפי מנהגנו אלא בשבת זו: בגדים שמלפפין מ"מ לא יכבסו הרבה: בצנעה: טו. מי שתכפהו אכילות: אם חל יום שלשים אחר ר"ח: טז. שלא לרחוץ: יש מתענים מ"ז בתמוז עד ט"ב: רחיצה לצורך מצוה: בע"ש חזון: (מ"ב) לרפואה: אם חל ר"ח בע"ש: קטנים שיש להם חטטין בראשן: הנוהג לטבול בכל ע"ש: חפיפת הראש בזי"ף: פניו ידיו ורגליו בחמין למי שרגיל בכך: (בה"ל) לדעת הש"ך כיו"ד מעיקר הדין תרחוץ בעט"ב אפילו אפשר לה לרחוץ בלילה: לכתחילה לחפוף הראש בע"ש חזון קודם חצות: ע"ש ר"ח ערב ט"ב אין עושין חצות אחר חצי היום: יז. שהחיינו: פרי שלא ימצא אחר ט"ב: (מ"ב) בשבת: אשה מעוברת: חולה: יח. שלא לילך יחידי מדי שעות עד ט': ולא יכו התלמידים: (מ"ב) שלא לילך בין חמה לצל: שיתאבל אחר חצי היום:

תקנב. דין ערב תשעה באב

א. סעודה המפסקת: אף משקים אחרים ממעט: צנון ומליח אחר סעודתו: (מ"ב) לשתות שכר: ב. בשר מלוח: עופות ודגים: ויין מגתו: ג. מין אחד בשתי קדרות: שני מינים בקדירה אחת: (מ"ב) פי' אחד בלילתו עבה ואחד רכה: יכול ראובן לאכול תבשיל אחד שנתבשל עם מין תבשיל אחר ושמעון השני: מה מקרי דבר שדרכו בכך כל השנה: ד. פירות חיים: ה. עדשים עם ביצים מבושלים בתוכם: ביצים קשות: (מ"ב) בטור כתב עדשים או ביצים: ולא יאכל תבשיל אחר: ו. מי שאפשר לו לא יאכל אלא פת חריבה: לטבל אחר אכילתן פת באפר: (מ"ב) יעשה באופן שיוכל לסבול התענית: ואומר זה סעודת ט"ב: ז. לישב ע"ג קרקע: א"צ לחלוץ מנעליו: (מ"ב) להניח כר תחתיו: אחר הסעודה לישב על הספסל: ח. לא ישבו שלשה: (מ"ב) בדעבד אף אם ישבו: ט.

אף אם אין בו משום סכנה אלא שיש לחוש משום הפסד: אין לו אשה ובנים: בגדים חדשים לצורך נשואים: להחזיר גרושתו מן הנשואין: מה שנוהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים: לעשות ריקודין ומחולות מ"ז בתמוז ואילך: סעודת אירוסין: (בה"ל) אפשר דיש להחמיר ב"ז בתמוז ועשרה בטבת כמו מר"ח עד התענית: ישראל שפרנסתו כלי זמר אצל עכו"ם בבית המשתה: ג. שבוע שחל בו ט"ב: לספר: לכבס: ללבוש להציע: מטפחות הידים והשלחן: נהגו לאסור אפילו כלי פשתן ואפילו בכיבוס שלנו: אנו נוהגין מתחלת ר"ח: לצורך מצוה: בט"ב עצמו: לכבוד שבת: ליתן לכובסת א"י מר"ח ואילך: (מ"ב) נטילת צפרנים: סרוק הראש: אין לה חלוק בדוק: ליתן לכובסת עכו"ם לצורך לכישת לבנים: אם מותר לה ביום ה' וי"ו לכבוד שבת: ע"י עכו"ם: להחליף סדינים לבנים: אם מותר ליתן לא"י קודם לאפילו אם תכבס בשבוע שחל ט"ב: (בה"ל) כלי פשתן היינו הקרובים לבשר: להחמיר בכל זה חוץ מי שאין לו אלא חלוק אחד: תספורת לכבוד שבת: ד. לאחר התענית: אם חל ט"ב ביום ראשון או ביום שבת: תספורת נוהגים מ"ז בתמוז: (מ"ב) הנוהגין איסור בבשר ויין עד שבת נחמו אם צריכין התרה: בעוד שלא התירו לספר ולכבס: הצריך לילך למרחקים בשבוע שחל בו ט"ב ליתן לכובסת עכו"ם: ה. לכבס בגדי העכו"ם: (מ"ב) במקום שהעכו"ם יש להם מלבושים אחרים דניכר: אין לו מה יאכל: בזה לא נהגין גו"ח: ו. כלים חדשים: (מ"ב) גיהוץ עושה כחדשים: עדיין גיהוץ ניכר: (בה"ל) כתונת חדשה בשבת חזון: ז. לתקן בגדים חדשים ומנעלים חדשים: לקנות: אומן ישראל לעשותן לאחרים: ונהגו להקל: לתת לאומנים א"י לתקן כלים חדשים: (מ"ב) לארוג אנפלאות: לצורך נשואין מי שאין לו אשה ובנים: בט"ב ע"י עכו"ם: ללבוש מנעלים חדשים: אין לו מה יאכל: אפילו לישראל נהגו להקל כשנתנו לו קודם ר"ח: (בה"ל) בבהגר"א מפפק במ"ש הרמ"א שנהגו להקל וכן במ"ש לתת לאומנים נכרים: ח. נשי דנהיגי דלא למשתי עמרא: (מ"ב) טוויית החוטין לתפור בהן בגדים מותר: לעשות קרונ"ין שאורגין בעצים: ט. שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין: לצורך מצוה: (מ"ב) ר"ח בכלל: במו"ש אם הוא עדיין לא התפלל והקהל כבר התפלל ערבית: בנ"א נמנעין לשתותו מפני חמיצותו: אמר הרי עלי שלא לאכול בשר מ"ז בתמוז אם מותר בשבתות ובסעודת מצוה: לשחוט בט"ב אחר חצות: מי שחכר מהשר להאכיל בשר לערלים ואם לא ישחוט יפסיד: סעודה שעושין בלילה שלפני מילה: י. תבשיל שנתבשל בו בשר: יין תוסס: יין הבדלה: סעודת מצוה: (מ"ב) שומן של בשר: נתבשל בקדירה של בשר: נפל בשר לתבשיל ויש

כל שלשים יום: (בה"ל) להעביר הוזהמא: טז. נעילת הסנדל: של עץ מחופה עור: (מ"ב) לברך ברכת שעשה לי כל צרכי: יז. המהלכים בדרך: במקום שדירים בין הא"י: (מ"ב) בדרך רחוק: ליתן עפר במנעלים: רחוב יהודים והרבה עכ"ס עוברים שם: היושבים בחנות: יח. שלא יישן בליל ט"ב עם אשתו: יט. אם חל ט"ב בשבת: (מ"ב) אם חל ליל טבילה: כ. שאלת שלום בת"ב: (מ"ב) לומר צפרא טבא: לשלוח דורון לחבירו: כא. לא ילך ויטייל. כב. לעשות מלאכה: ע"י א"י: פרקמטיא: להחמיר עד חצות: (מ"ב) גם בלילה: לבנות בנין ע"י עכ"ס: (בה"ל) כהיום: אם נותן להא"י בת"ב: אם מותר כתיבה: אם הוא דבר האבד כשלא יחלוב: כג. מלאכת דבר האבד: (מ"ב) אם ירד או שיירות באים: כה. כל האוכל ושותה בת"ב: וכל המתאבל: וכל האוכל בשר או שותה יין בסעודה המפסקת:

תקנה. דיני תפילין וציצית בט' באב

א. לובשים ט"ק בלא ברכה: במנחה מניחים ציצית ותפילין: (מ"ב) אם פשטו בלילה י"א שצריך לברך: תפילין דר"ת: שלא לקרא פרשיות ק"ש וקדש: ב. לשכב בליל ת"ב מוטה על הארץ: משים אבן תחת ראשו: להצטער בענין משכבו: וימעט מכבודו והנאתו: (מ"ב) אדם חלוש: לעשן טיטון:

תקנו. תשעה באב שחל ביום ראשון

א. ליל ת"ב שחל באחד בשבת כשרואה הנר: בליל מוצאי ת"ב: (מ"ב) יברך על האור קודם שקורין איכה: ואם שכח: מבדיל בתפלה: להבדיל על היין:

תקנו. לומר נחם ועננו בת"ב

א. בבונה ירושלים: ועננו בשומע תפלה: אם לא אמר: המנהג: מי שאכל בת"ב: (מ"ב) אם שכח לומר בבונה ירושלים: איזו אחרונים מסופקין מלומר נחם בבמה"ז: (בה"ל) אם הזכיר בשומע תפלה:

תקנה. במוצאי ת"ב אין אוכלין בשר

א. שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי: ויש מחמירין עד חצות היום: אם חל ת"ב בשבת

קודם חצות: או דעתו לאכול אחריה סעודת קבע: להרבות קצת בסעודה ראשונה: (מ"ב) רבים מאחרונים אין דעתם נוחה בזה: י. אם חל ת"ב באחד בשבת או שחל בשבת: להפסיק מבע"י: (מ"ב) אסור למנוע: מי שרגיל בכל שבת לסעוד סעודה זו עם חביריו: יא. מי שקבל עליו תענית שני וחמישי כל ימות השנה ואירע ערב ת"ב: (מ"ב) מוטב שישאל על נדרו: (בה"ל) ופורע שני אחר בכלות שנה זו: יב. א"א תחנה ערב ת"ב במנחה: צדקתך: (מ"ב) אם חל ת"ב בשבת אומרים אב הרחמים: מזכירין גישמות:

תקנו. דין סעודה המפסקת

א. אכל סעודה המפסקת: קבלה בלב: (מ"ב) הב"ח והגר"א ס"ל דהוי קבלה ואסור חוץ מנעילת הסנדל: גמר בדעתו שלא לאכול: נכון להתנות שאינו מקבל: ב. ביה"ש שלו: לחלוץ מנעלים קודם ברכו: ואם הוא שבת: שלא ללמוד בעט"ב מחצות: לא יטייל: (מ"ב) קיבל קודם פלג המנחה: מי שרוצה להקל ללמוד: הט"ז מפקפק מאד על מניעת הלימוד בשבת:

תקנו. דברים האסורים בת"ב

א. רחיצה סיכה נעילת הסנדל תשמיש המטה: לקרות בתורה כו': (מ"ב) ההולכים בין הנכרים ועוסקים במשא ומתן אחר חצות: רעות עכ"ס עם התניקות ללמוד דברים הרעים: (בה"ל) אם מותר להתניקות ללמוד בעצמם: ב. מדרש איכה: אלו מגלחין: פירוש איכה ופירוש איוב: (מ"ב) אגדת התרבו: חורבן הנזכר ביוסיפון: לישא וליתן בהלכה: בהרהור: ג. ללמוד ע"י הרהור: ד. סדר היום: (מ"ב) לומר תהלים ושיר היחוד: מעמדות: ה. עובדות ומניקות: ו. חיה כל ל' וכן חולה נוהגין להתענות: והמיקל לא הפסיד: (מ"ב) חסר דעה שנתרפא מיום ליום: אדם חלוש והוא חולה אין כדאי להחמיר: ז. להושיט אצבעו במים: ח. טבילה של מצוה בזמנה: היו ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה: אם עשה צרכיו: (מ"ב) נשים המבשלות: י. נוטל אדם ידיו שחרית: (מ"ב) לרחוץ ידיו לתפלת המנחה: יב. ההולך להקביל פני רבו או אביו או מי שגדול ממנו או לצרכי מצוה: יג. לשמור פרותיו: יד. הבא מן הדרך ורגליו כהות: לשרות מפה במים בעט"ב ומוציאה מן המים ומתנגבת ומקנח בה פניו ידיו ורגליו: (מ"ב) עד שאין בה טופח ע"מ להטפוח: טו. סיכה אינה אסורה אלא של תענוג: (מ"ב) כלה אחר נשואיה

בפה על היין: לצורך מצוה: (מ"ב) ב"ח פסק אפילו בלא יין: לשוור קדיש בסעודות: ד. עטרת חתנים: עטרת הכלה אם היא של כסף: בשאר כל אנשים לא גזרו: (מ"ב) עיקרו של גדיל ויש בו כסף וזהב: אם יכרוך הכסף על משי: ה. אסור למלאות פיו שחוק בעה"ז: (מ"ב) אפילו בשמחה של מצוה:

תקסא. דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בחורבן

א. הרואה ערי יהודה: ואינו חייב לקרוע אלא כשמגיע סמוך להם: (מ"ב) כמה פוסקים פליגי דאין שיעור לדבר: ב. הרואה ירושלים: כשרואה בהמ"ק: מהיכן חייב לקרוע: וכל קריעה טפח: אם רואה המקדש תחלה: (מ"ב) להשתחוות ולקרוע: כמה פוסקים כל מקום שיכולין לראות משם: הגיע לצופים ועדיין לא ראה: קרע וראה קצת: ירחיק ג' אצבעות: ג. קרע על אחת מערי יהודה: קרע על ירושלים: (מ"ב) מ"מ צריך להוסיף כשרואה שאר ערי יהודה: ואם קרע על ירושלים א"צ להוסיף: ד. כל הקרעים האלו בידו: ומעומד: עד שיגלה לבו: אינו מאחה: ה. היה הולך ובא לירושלים: (מ"ב) הרואה ירושלים תוך ל' יום א"פ שלא קרע: מי שנולד בירושלים:

תקסב. דין קבלת תענית

א. כל תענית שלא שקעה עליו חמה: מיהו נוהגין: אבל ש"ץ לא יאמר עננו אא"כ משלימין: (מ"ב) קיבל תענית סתם ולא השלים: אם אכל קודם מנחה: אם צריך לדלג צום תעניתו כשלא משלים: (בה"ל) ש"ץ אף בשומע תפלה לא יאמר: ב. מי שרגיל להתענות עשרת ימי תשובה: חתן יתפלל עננו קודם שנכנס לחופה: מי שמתענה בי"ז בתמוז עד ת"ב: מי שאינו מתענה כל עשרת ימי תשובה רק יום או יומים: (מ"ב) יום א' דסליחות וער"ה: כיון שהגיע הזמן דפלג המנחה: ועכשיו רבים נוהגים עד מנחה גדולה: חתן אין רגילות לקבלו: טוב שיתנה בפירוש שלא להשלים: מי שמתענה כל שנה אפילו רק קבע יום אחד: אם התנה מקודם קבלה לא להשלים: (בה"ל) אם אינו רגיל רק באותו העיר נוהגים הרבה להתענות והוא רוצה ג"כ להתענות: בזמניו שאין העולם רגילין להתענות בה"ב: אם רק ענה אמן אם חייב להשלים: תענית של ער"ה: ג. יחיד שקבל עליו תענית סתם בע"ש: ד. תענית חלום: ה. כל תענית שלא קבלו עליו היחיד מבע"י: י"א דמתפלל עננו: תענית חלום לכו"ע: (מ"ב) קבלו בלילה לאחר שהתחיל לשם חובה: אם מ"מ צריך להשלים: אם לא קבל ולא השלים: ו. אימתי מקבלו: לא הוציא מפיו טוב יותר לקבלו אחר

ונדחה: (מ"ב) סעודת מצוה: הסעודה שעושין בלילה שלפני החתונה: שלא לשמש מטתו: לרחוץ ולספר ולכבס: כשחל ט"ב ביום ה': בשאר תעניות בלילה: (בה"ל) יש מקילין ברחיצה ותספורת קודם חצות:

תקנט. מנהגי ת"ב ודין מילה בת"ב

א. צדקתך במנחה בשבת: מבדילין בתפלה: מתפללים בנחת: (מ"ב) טוב שיחיד יקרא איכה גם ביום: ב. אומר אחר הקינוט ואיכה סדר קדושה: אם חל במו"ש: מסירין הפרוכת: ג. יושבים בבהכ"נ לארץ: אין מדליקין נרות: (מ"ב) לפי מנהגנו שכל הקהל אומרים איכה: נר תפלה: לברית מילה: ד. א"א תחנון: ולא פטום הקטורת: א"צ לשנות מקומו: (מ"ב) לעשות הספד על חכם ולישב ע"ג קרקע אפילו אחר חצות: ה. בשעת הקינוט אסור לספר: (מ"ב) מה שקצת נוהגין קלות וזורקין ול"ז: ו. אם יש אבל בעיר: (מ"ב) אם גם תוך ג' ימים מותר לילך לבהכ"נ: אונן: ז. אם יש תינוק למול: טעימת הכוס: ח. בעל ברית לובש בגדים אחרים: בגדי שבת: (מ"ב) להחליף הכתונת: ה"ה אמו: אם ניכר הגיהוק בהבגדי שבת: (בה"ל) אסור לנעול מנעלים: ט. ט"ב שחל להיות בשבת ונדחה ליום א' כעל ברית מתפלל מנחה: (מ"ב) סתם תענית שלא נדחה חתן ביום חופתו אם היו דחויין: יתפלל מנחה גדולה: חל פה"ב: (בה"ל) חתן בשאר שבעת ימי המשתה: יא"צ בשבעת ימי המשתה: חולי קצת ומעוברת שיש מיחוש קצת: י. לא לשחוט ולא להכין צרכי סעודה עד אחר חצות: והולכין על הקברות: א"א צדוק הדין: (מ"ב) אם הנוהגים שלא לאכול בשר בלילה מותרים לשחוט: לצורך סעודת מצוה בלילה: לא על הקברות ממש:

תקס. לעשות זכר לחורבן

א. בנין מסוייד ומכוויר: משייר מקום אמה על אמה כנגד הפתח: הלוקח חצר מסויידת ומכווירת: (מ"ב) אם בסד סיד ומצויר מהני שיוור אמה: אם עירב חול בהסיד: יש מניחין פנוי למעלה מהפתח: העושין אמה שחור: העושין שחור וכותבין זכר לחורבן: התולין בגדי רקמה: אם ידוע שנעשה כיד ישראל באיסור: (בה"ל) בהכ"נ שרי בכל ענין: ב. העורך שלחן לעשות סעודה לאורחים: כשהאשה עושה תכשיטי הכסף והזהב: כשהחתן נושא אשה: לשבר כוס בשעת חופתו: (מ"ב) אפילו סעודת מצוה: סעודת שבת ויר"ט: מחסר מעט אפילו כסא דהרסנא: הלבוש השמיט מניח מקום פנוי: לא תשים כל תכשיטי שיש לה: לשבר כלי בכתיבת התנאים: ג. שלא לנגן בכלי שיר: י"א דוקא מי שרגיל: או בבית המשתה: שיר

שמצדדים לומר ביום צום תענית או ביום צום התענית: (בה"ל) אפילו אם מתפלל עם הש"ץ בשוה ג"כ לא יאמר ברכת עננו עמו: יחיד שאינו מתענה ומתפלל עם הצבור אם יאמר עננו ביום ת"צ זה: ב. אם שכח מלומר עננו: אם נזכר קודם שעקר רגליו: ג. י"א שאין היחיד אומר עננו כי אם במנחה: ונהגו בכל הצומות: (מ"ב) אם רוצה להתפלל בשחרית עננו ולדלג תיבות ביום צום תעניתו: (בה"ל) אם יודע שבשעת תפלה אין שם עשרה שדעתם להתענות: ד. טוב לומר בתחנונים כו' רבון כל העולמים גלוי כו': ה. אין היחיד רשאי לומר שלש עשרה מדות דרך תפלה: וכן אין ליחיד לומר סליחות: (מ"ב) האחרונים תמהו דלמה לא יאמר היחיד סליחות: ו. המתענה ומפרסם: (מ"ב) אם שואלין אותו אם התענה: ופשוט דכ"ז בסתם תענית שאדם מקבל ע"ע:

תקסו. דין תענית צבור

א. בת"צ אומר הש"ץ עננו בין גואל לרופא: וקורים ויחל: אם מתענים בר"ח: (מ"ב) מה שהקהל אומרים שוב מחזקין וכו' דרך בקשה וכן ד' כו' העולה לתורה וכן החזן הקורא אין אומר אותן פסוקים עם הקהל: בדיעבד אם קרא בר"ח בשחרית ויחל: ב. כשהצבור גוזרים תענית על כל צרות שלא תבא עליהם וכן בתענית בה"ב נהגו הראשונים לומר ש"ץ עננו בין גואל לרופא ולקרות ויחל: מיהו אם קבעו בב' וה': בלבד בה"ב שמתענין אחר הפסח וסוכות שקורין שחרית וערבית ויחל: היכא שגוזרים תענית לשוב בתשובה: (מ"ב) בדיעבד אם התחילו לקרות ויחל כשקבעו התענית בב' וה': תענית של כ' סיון: כהיום: לענין קריאת ויחל בער"ח יו"כ קטן ולענין עננו תלוי במנהג המקומות: מנהג ליתן צדקה במנחה בתענית: (בה"ל) כתב בש"א בתענית מיתות הצדיקים כגון ז' באדר וכיוצא וכן הבכורים המתענין בע"פ אף אם יש עשרה לא יקראו ויחל: ומכ"ש הנהגים להתענות בב' וה' של כל השנה או כפרשת שובבי"ם: וככמה מקומות נוהגין שקורין ויחל בט"ו כסלו שהוא קביעת תענית לחברה קדישא ויש סעד לדבריהם מפמ"ג שמצדד בכעין זה לענין שובבי"ם ת"ת: ג. אין ש"ץ אומר עננו ברכה בפ"ע אא"כ יש בבהכ"נ עשרה שמתענין: (מ"ב) ולענין קריאת ויחל כשחל הת"צ בב' וה' די כשיש ששה משא"כ במנחה וי"א שבת"צ של ד' צומות אפילו אין שם רק שבעה יכולים לקבוע ברכת עננו ולקרות ויחל: אם יש בהם אחד שאינו משלים: ד. להרבות סליחות בברכת סלה לנו: ה. ש"ץ שאינו מתענה לא יתפלל: (מ"ב) אם אירע שעבר לפני התיבה: אם אין ש"ץ אחר: ו. יש מי שאומר שאין עומד לקרות: (מ"ב) אם

התפלה: (מ"ב) בדיעבד במנחה גדולה: בדיעבד שלא קיבל בתפילת המנחה: אמר סתם הריני בתענית מחר: דוקא הרהר בלשון שהוא מקבל: לא הרהר כן והתחיל להתענות: טוב שגם בשומע תפלה ירהר: (בה"ל) לפי מה שמבואר דיחיד שקיבל ע"ע להתענות יום ולילה ביה"ש שלו בכניסתו מותר א"כ אפילו היתה הקבלה אחר השקיעה ג"כ שפיר דמי וצ"ע: אם אחר להתפלל מנחה עד סמוך לשקיעה שגמר המנחה יהיה אחר השקיעה: ז. אוכל ושותה בלילה: קבל עליו להתענות ג' או ד' ימים או יותר זה אחר זה להתענות בימים: קבל להתענות שני ימים רצופים: (מ"ב) אפילו מתענה ששה ימים רצופים מתפלל כל יום עננו: ח. קבל ג' או ד' תעניות ולא רצופין: (מ"ב) אם בעת שענה אמן על מה שמברכין מי שיקבל להתענות בה"ב: ט. אע"פ שלן בתעניתו והתענה כל היום שני אינו תענית מפני שלא קבלו עליו מבע"י: (מ"ב) אם קיבל ע"ע בלילה קודם שהתחיל להתענות: ולפמ"ש הרמ"א בס"ה לנהוג בתענית יחיד שאומר עננו בש"ת אף בלא קבלה כלל ה"ה בענינו: י. מתענה אדם תענית שעות והוא שלא יאכל כל היום: (מ"ב) אם היה רק בדעתו להתענות לא מיקרי קבלה: יא. אם קבל עליו התענית עד חצי היום ואכל אח"כ: או שאכל עד חצי היום וקבל עליו תענית משם ואילך: יב. תענית שגוזרים על הצבור: וי"א דה"מ בא"י שהיה להם נשיא: יג. יש מי שאומר שמי שנדר ואמר אם לא אלך: אבל אם אמר אם לא אעשה מצוה פלונית: וכן אם אמר אם יצילני ה' מצרה: (מ"ב) האחרונים כתבו דיש להחמיר גם בתנאי הראשון שהוא רשות:

תקסג. מי שהרהר בלבו להתענות

א. מי שהרהר בלבו שלא בשעת תפלת המנחה: (מ"ב) לאחר שהתפלל משמע מהאחרונים דמהני הקבלה בדיעבד: האחרונים הסכימו דמחויב להתענות עכ"פ מדין נדר:

תקסד. דין לילה שלפני התענית

א. אוכל ושותה עד שיעלה ע"ה: אם ישן שינת קבע: וי"א דבשתייה א"צ תנאי: (מ"ב) אפי' שלא על מטתו: ישן בתוך הסעודה: לכתחילה ראוי להתנות אכן אם רגיל לשנות אחר השינה א"צ:

תקסה. דין תפלת עננו

א. יחיד אומר עננו בשומע תפלה: אפילו כשמתענה יחיד יאמר עננו בצום תעניתו: (מ"ב) יש מאחרונים

גם בשחרית: כדיעבד אם קראוהו בשחרית לכו"ע יעלה: אם הכהן בכה"כ ואינו רוצה לצאת: אם קראוהו במנחה למי שאינו מתענה והוא איש ת"ח: ז. בת"צ יעמדו שנים אצל ש"ץ: (מ"ב) עכשיו אין נוהגין כן: ח. כל ת"צ יש בו נשיאות כפים חוץ מביה"כ: ובגלילות האלו: (מ"ב) מ"מ נפ"מ לענין אמירת אר"א:

תקסז. טעימה ורחיצת הפה שמותר בתענית

א. לטעום כדי רביעית: ויש מחמירין בכל ת"צ: (מ"ב) אם מותר גם להנאת עצמו כיון שאינו בולע: מי שמדור מאיזה מאכל: במקום סעודת מצוה שמבשלין לצורך הלילה: ב. י"א שלא התירו רביעית בפעם אחת: וי"א שאפילו בפ"א: (מ"ב) ולדעה זו מותר לטעום כמה פעמים: ג. מי שדרכו לרחוץ פיו בשחרית: ללעוס עצי קנמן ושאר בשמים ועץ מתוק ללחלח גרונו ולפלוט: (מ"ב) ובמקום צער יש להתיר רחיצת פה במים בכל ת"צ: בשאר משקין אפשר דיש להחמיר ביותר מרביעית: לבלוע רוקו מתיר המ"א אף ביה"כ:

תקסח. דיני נדרי תענית

א. נדר להתענות יום זה ושכח ואכל: אבל נדר להתענות יום א' או שני ימים: ויש מחמירין דאפילו בנדר להתענות יום זה דחייב להשלים: (מ"ב) אפילו הזיד ואכל: בת"צ שייך לומר ביום התענית הזה: אכל כזית ושהה באכילתו יותר מכדי א"פ ושתה פחות ממלא לוגמיו א"צ להתענות יום אחר: קבל להתענות ב' ימים רצופים ושכח ואכל כלילה: נדר להתענות איזה יום מיוחד ות"ח וד' תעניתים או שאר ת"צ בודאי מחוייב להשלים וא"צ להתענות יום אחר: מהרי"ל צוה לאחד להתענות אח"כ לכפרה: (בה"ל) מה שהחמיר הרמ"א ביום זה היינו רק באומר הריני בתענית למחר: אם בעת תחלת הקבלה נדר סתם ורק אח"כ קבל עליו במנחה מקרי תענית סתם: ב. הנודר לצום י' ימים באיזה יום שירצה והיה מתענה ביום אחד מהם והוצרך לדבר מצוה או מפני כבוד אדם גדול או שמצטער ה"ז לזה ופורע: אם לא קבל קודם לכן אלא במנחה: תענית בה"ב או אפילו בעשרת ימי תשובה ואירע בהם ברית מילה: אם שולחים לביתו: ואם קיבל עליו התענית במנחה: י"א שאם מצטער בתעניתו יכול לפדותו בקיבל עליו תענית בעלמא: (מ"ב) לדבר מצוה כגון לברית מילה או סיום מסכת ואפילו הוא אינו שייך בגוה: מ"מ צריך להתענות מקצת היום: אם הפצירו בו לשמחת מריעות: אם נדר להתענות בה"ב חצי שנה או שנה ולא אמר השנה: נדר להתענות בה"ב יכול להחליף ולהתענות

הב"ה: במקום דמותו לאכול על סעודה מותר אח"כ ומיהו קודם הסעודה אסור: אם הבעלי ברית מותרים מיד: אם יודע לפני ר"ה שיאכל בין ר"ה ליוה"כ על ברית מילה: אם חל יום ל"א של לידת בנו בשבת שצריך לעשות הפדיון ביום א': בשאר תענית שגוזרין על הצבור אסור לאכול אף בסעודת מצוה: כ' סיון במלכות פולין צ"ע: אם הרמ"א מיירי שעשה יותר מהמנהג וקיבל או דבכה"ג מותר כיון שקבלתו היה עבור המנהג ומיירי במי שמתענה יום או יומים דצריך מדינא לקבל: שיעור הפדיון העשיר לפי עשור: (בה"ל) לידן דקיי"ל רביום זה וכן באומר הריני בתענית למחר אינו יכול להחליפו ליום אחר ה"ה בממון: ג. נדר להתענות סך תעניות: ללוות יום ארוך ולשלם יום קצר: (מ"ב) דוקא כנאנס אבל בלא"ה אינו רשאי לדחותם אם לא שהוא זמן מועטער החורף: ד. יש מי שאומר ששני ימים ושני לילות רצופים יש להשוותם למ' תעניות: במי שנתחייב מכח תשובה: אבל מי שנדר: כ"ש מ' יום שלפני יו"כ: (מ"ב) אם נדר להתענות שני ימים רצופים אם יכול לשנותם לצום ארבעים יום שאינם רצופים: ה. המתענה ת"ח ביו"ט בחש"מ בר"ח כחנוכה כפורים בעי"כ: (מ"ב) המתענה ת"ח בר"ח ניסן או בר"ח אב: ו. אין ת"צ בבבל: הלכך יחיד: לכתחילה טוב לומר הריני בתענית יחיד: (מ"ב) בא"י אם קיבל עליו תענית סתם: ז. כשאירע יום שמת אביו או אמו באדר והשנה מעוברת: (מ"ב) אם קבל עליו בנדר להתענות מחוייב להתענות בשניה: מי שאינו יודע יום שמתו בו אביו ואמו: מת אביו ביום ראשון דר"ח אד"ש: ביום ראשון דר"ח כסלו: ח. א"צ להתענות אלא ביום מיתת אביו ולא ביום קבורה: (מ"ב) בשנה הראשונה שהאבילות של יב"ח מתחלת מיום הקבורה: ט. אם אירע יום מיתת אביו בשבת או בר"ח: בשאר ימים שאין בהם תחנון: (מ"ב) ה"ה אם הוא בעל ברית: יום שמת בו רבו מובהק: י. הנודר לילך על קברי צדיקים ואח"כ אירע שהשכיחוהו ללכת שם: (מ"ב) אם נדר להוציא יו"ד זהובים בהליכה זו: יא. הנודר לצום סכום ימים רצופים ואירע בהם תענית חובה: (מ"ב) אם נדר לצום בב' וה' ואח"כ נדר לצום מ' ימים רצופים: מי שרגיל מכבד להתענות י' ימי תשובה ואח"כ נדר בט"ו באב להתענות ארבעים ימים רצופים: מי שרגיל להתענות י' ימי תשובה ואירע יום שמת בו אביו: יב. כל השרוי בתענית לא ינהג עידונין:

תקסט. דין נודר בעת צרה

א. יחיד המתענה על צרה ועברה: אבל צבור: (מ"ב) וכן שאר נדרי צדקה שקיבל עליו בשביל שיחיה פלוני: אם אמר אם

(מ"ב) ל"ג בעומר מר"ח סיון עד שבועות בין י"ח לסוכות חתן מתענה אסור חג ט"ו באב ט"ו בשבט אינו מתענה: ויש מקילין בכל הימים שא"א בהם תחנון: ר"ח אב:

תקע. שנותנין בתענית חומרי המקום שיצא ושהלך לשם

א. ההולך ממקום שמתענין למקום שאין מתענין ודעתו לחזור: (מ"ב) מיירי שהיה במקום שמתענין בשעת קבלת התענית: ב. ההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענים: א. יצא מן העיר חוץ לתחום: אבל אם בא לשם מבע"י: (מ"ב) אף שאכל קודם שבא לעיר: אם גם במתענים על צרה שעבר כבר אסור אף בצנעא: לא בא עדיין בתחום העיר: חזר ויצא חוץ לתחום: לא קבל עליו בפירוש אלא שהיה בשעת קבלת הצבור: ג. שכח ואכל: אפי' שלא בפניהם אסור לנהוג עידונין: ד. מצוה להרעוב אדם עצמו בשנת רעבון: ואסור לשמש מטתו חוץ מל"ט ולחשוכי בנים: (מ"ב) המ"א אוסר אף בל"ט: יש לו בנים מחללי שבת: ה. כל הפורש מן הצבור: (מ"ב) דוקא בדבר שיוכל באולי להועיל:

תקעה. דיני תענית שמתפללין בא"י על הגשמים

א. סדר תעניות שמתענין בא"י על הגשמים: כך הוא הגיע י"ז במרחשון: וכל התלמידים: (מ"ב) היינו שחויב: ודוקא כששואלין: ואם רצה: אבל כל שאר בנ"א אינו רשאי: ב. הגיע ר"ח כסלו: ג' תעניות על הצבור: ג. עברו אלו ולא נענו: מפסיקין מלאכול מבע"י: ד. עברו אלו ולא נענו: מתריעין בשופר: ונועלים את החנויות: ה. עוברות ומניקות: ו. אחר שגזרו י"ג תעניות אלו: על שאר פורעניות מתענים והולכים עד שיענו: ז. כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן: ות"ח לבדם חוזרים ומתענים בה"ב: ח. וכל זה הסדר כשלא ירדו גשמים כלל אבל ירדו ברכיעה וצמחו העשבים והתחילו ליבש: אם אין להם מים לשותות: פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים: ט. בד"א בא"י וכל הדומה לה אבל כו': י. כל תענית שגוזרים הצבור בחו"ל אוכלים בהם כלילות: יא. היו מתענים על הגשמים ונענו: יב. אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם: יג. אם ירדו להם גשמים כליל תעניתם א"א הלל הגדול:

יחיה: אם צבור התענו בשביל שיתרפא ומת: ב. יחיד שמתענה על צרה ונודע שקודם קבלת התענית כבר עברה: וה"ה לצבור ששמעו אחר חצות: (מ"ב) אם עברה אחר קבלת התענית אף שלא התחיל עדיין: בזה אין שייך לת"ח ורוב צבור להחמיר כיון שהיה בטעות אם לא שכבר העריב היום ביותר:

תקע. חנוכה ופורים שאין אומרים בהם תחינה שנפגשו בתוך ימי נדרי תענית

א. יחיד שקיבל עליו תענית כך וכך ימים ואירע בהם שבתות ויו"ט: ערב יח"כ אם קבלו בלשון הרי עלי: (מ"ב) אם אמר הריני נודר להתענות: אם לא התיר והתענה: חוה"מ מקרי יו"ט: ב. הנודר להתענות בשבת ויו"ט וערב יוה"כ וחנוכה ופורים: ג. אם נשבע להתענות כך וכך ימים ואירעו בהם ימים הללו: נשבע להתענות בשבת או כיו"ט בפירוש: כחנוכה ופורים: ר"ח וערב יח"כ: (מ"ב) במ"א מכריע דעוה"כ הוא דאורייתא ור"ח דרבנן:

תקעא. מי הם החוטאים לישב בתענית

א. היושב בתענית: (מ"ב) לא מיירי בעונות הידועים המבואר ברוקח ובכתבי האר"י: לייסר עצמו לא בתענית וסיגופים כ"א ברסן פיו ובתאוותיו: ב. ת"ח אינו רשאי לישב בתענית: כשהצבור מתענים: מלמדי תינוקות דינם כת"ח: (מ"ב) מי שתורתו אומנותו נקרא ת"ח לענין זה אף בזה"ז: אם יש לו עונות ידועים: קטן בן י"ג שנה ויום אחד וקטנה בת י"ב שנה ויום אחד שקבלו על עצמן תענית: האב נאמן לבד על שנותיהם: אם אין יודעין שנותיו: ג. עיר שהקיפוה כותים:

תקעב. באיזה ימים אין גוזרים תענית צבור

א. אין גוזרין תענית על הצבור בתחילה ביום חמישי: (מ"ב) במדינות אלו דלא שכיחי מפקיעי שערים: ב. בר"ח או בחנוכה ופורים או בחוש"מ: ואם התחילו: (מ"ב) י"א שאם לא עלה על דעתם שבהמשך הימים יפגע בהם אחד מאלו הימים אף אם התחילו מפסיקין: (בה"ל) ל"ש עבור גשמים או עבור ענין אחר: ג. צבור שבקשו לגזור תענית בה"ב ופגע בתענית ט"ו בשבט: (מ"ב) יחיד שקבל עליו שלא לאכול בשר ויין בכל יום ב' וחל עיה"כ או סעודת מצוה:

תקעג. שבטלה מגילת תענית

א. הלכתא בטלה מגילת תענית: חוץ מחנוכה ופורים: מי שיש לו נשואין בחנוכה: בניסן אפילו בר"ח ניסן:

תקעו. על איזה דברים מתענין ומתריעין

תקפ. ימים שמתענים בהם
א. הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו: וטוב שלא
להשלים ב"ח: (מ"ב) מי שאינו רגיל להתענות תעניות אלו
ואירע לו צרה ח"ו: ב. באחד בניסן כו': ג. יש מי שאומר
שגזרו שיהיו מתענין בכל ב' וד': (מ"ב) ויש מתענים מבשר
ויין בהם וגם כלילה שלפניהם: לכבות על שריפת התורה: נוהגין
להתענות כ' סיון בכל מלכות פולין:

הלכות ר"ה

תקפא. דיני ימי תחנונים וערב ר"ה

א. לקום באשמורת לומר סליחות: לתקוע: אבל: ש"ץ:
מתפלל בחזקה: יוציא כל אדם בתפלתו: המתפלל
סליחות מתפלל כל היום: (מ"ב) תחנונים ב"ח: קדיש אחר
תהלים: יחיד לומר סליחות: לומר או"א קודם כל סליחה: מתחלת
בשם: אין מנין באמירת אשרי: היה מנין בתחלה: עיטוף הש"ץ
בטלית: אבל לעבור לפני התיבה: התחיל להתפלל או לתקוע פ"א:
יש מחלוקת: בן תורה ומי שיש לו הפרטים המבוארים: ערבית: יש
יא"צ או אבל: ב. להתענות ער"ה: עשרה ימים: א"צ
להשלים: ויחל: ברית: לאכול קודם עה"ש בער"ה:
(מ"ב) יום א' דסליחות: עננו: התחנונות מתענין: קבלה: מקצת
חולי: האידנא: ג. אין נופלין ע"פ: אין תוקעין: (מ"ב) נמשך
על היום: לתקוע להתלמד: ד. מכבסין: מסתפרין: לטבול:
לילך על קברות: (מ"ב) בגדי רקמה: אינו יכול לטבול: שעה
קודם חצות: למנוע מלשמש: לבקש בזכות הצדיקים: קבר אחד ב"פ
ביום:

תקפב. סדר תפלת עשרת ימי תשובה ור"ה

א. אומר המלך הקדוש המלך המשפט: אם טעה: (מ"ב)
לומר צ' פעמים: אם מסופק ב"ה ויה"כ: אמר מלך אוהב כו': ב.
נוכר תוכ"ד: (מ"ב) התחיל ברכה אחרת: ג. בברכת מעין
שבע: (מ"ב) אמר האל הקדוש: ד. להתפלל בכריעה: לזקוף
בסוף הברכות: (מ"ב) ה"ה בתחלת הברכה: ה. לא אמר זכרנו
כו': (מ"ב) אמר השם: לא אמר ובכן תן כו': ו. אינו מזכיר
ר"ח: ז. בחול יום תרועה: (מ"ב) אמר בחול זכרון ובשבת
יום: לומר דצה במנוחתנו: ח. מועדים לשמחה: ואין אנו
יכולין לעלות: ט. בקול רם: לשנה טובה תכתב: (מ"ב)
לא יגביה קולו יותר מדאי: ותחתם: עד חצות:

א. כשם שמתענים ומתריעים על הגשמים כך מתענים
על שאר הצרות: וכל הערים סביבותיהם מתענים אבל
אין מתריעין: ב. וכן על הדבר: איזהו דבר: היו דבר
במדינה ושיירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת: ג.
ואם היה דבר בחזירים: בעכו"ם: ד. על המפולת
שבכור: על הרעש ועל הרוחות שהם מפילים הבנין: ה.
על החולאים: ו. על חיה רעה שנשתלחה אפילו לא
הזיקה: ז. בתים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות
הואיל והם מקום גדודי חיה אף עלתה לגג ונטלה תינוק
מעריסה: שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף: ח. על
ירקון ושדפון: ט. על הארבה והחסיל: י. על המזונות:
רבו גשמים: בא"י אין מתפללין: יב. כל עיר שיש בה
צרה מכל אלו אותה העיר וכל סביבותיה מתענות אבל
לא מתריעות: יג. עיר שהקיפוה אנסין או נהר וספינה
המטורפת בים אפילו על יחיד זועקין ומתחננים בתפלות
בשבת: יד. תעניות אלו שמתענים על הצרות אין מתענין
בהם לא עובדות ולא מניקות: טו. צבור שהיו להם ב'
צרות: טז. בכל יום תענית שגוזרים על הצבור מפני
הצרות כ"ד והזקנים היו יושבים בבהכ"נ ובודקים:

תקעז. אם נתרבו גשמים עד שמשטשים הקרקע איך
מתנהגים

א. בכל מקום אם רוב גשמים משטשים הקרקע
ומונעים המחרישה מתריעים ומבקשים רחמים: ואם
הענין נחפז: ואם היחידים רוצים להתענות רשאים הם
בכך:

תקעה. שכל יחיד יתענה ויתפלל על צרתו

א. כשם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם כך כל
יחיד: ולא יתענה בשבת ומועד חנוכה ופורים ור"ח:

תקעט. סדר תפלות באלו התעניות

א. בכל יום משבעה תעניות אחרונות של גשמים
מתפללין על סדר זה מוציאים את התיבה לרחובה של
עיר ואח"כ מעמידים ביניהם זקן וחכם: ואחר שגומר זה
דברי כיבושים עומדים בתפלה: ומעמידים שליח צבור:
מי הוא הראוי להתפלל בתעניות אלו: ב. סדר התפלה
ושש ברכות: ג. שבע תעניות האלו אחר שמתפללים
יוצאים כל העם לביה"ק:

תקפג. דברים שנוהגים לאכול בליל ר"ה

א. רוביא כו' בשר שמן: כל מיני מתיקה: (מ"ב) כל מדינה ומדינה כלשונה: לומר אחר התחלת האכילה: אין מבשלין בחומץ: ויש אוכלין רמונים: יהיה שמח: ב. ראש כבש: אגוזים: תשליך: לא לישן: (מ"ב) אין לו ראש כבש: נהר או באר: חרץ לעיר: אחר חצות: יושב בטל:

תקפד. סדר קריאת התורה בר"ה

א. הלל: אבינו מלכנו: מאריכים: (מ"ב) הלל דרך תחנה: אבותינו חטאו: רוע גזר: להאריך יותר מחצות: ב. מוציאין ב' ס"ת: לקרות התקוע: (מ"ב) השלים הפרשה בארבעה קרואים: קרא ביום א' פרשת העקדה: להשתדל שיהיה לו עליה: נוטל שער: ג. ב"א החבושים: ד. מלין בין קה"ת: (מ"ב) כשמלין בבית התינוק: לא קנח פיו:

תקפה. ברכת השופר

א. לתקוע מעומד: על הבימה: (מ"ב) גם הברכה: לסמוך: בדיעבד: הצבור השומעים: עכשיו: יחיד שומע תקיעות: ב. יברך לשמוע: מברך להוציא אחרים: יתקע תשר"ת כו': בצד ימין: למעלה: (מ"ב) אם בירך לתקוע: לא יאמר בקול: נטלו השופר: שיברכו השומעים: נסתפק: א"א בצד ימין: ג. לא יכול להשלים: לתקוע כלל: ד. אחר תוקע: אם הוא מוכטח: תקיעות מיושב: המתחיל במצוה: להקרות: (מ"ב) אינו מוכטח וליכא אחר: מתפלל מתוך הסידור: מקומות שנוהגין לחלק: מ"ץ מקרא: לקרא לתוכו ויהי נועם: הוצרך ליקח שופר אחר: ה. הנוטל שער:

תקפו. דיני שופר של ר"ה

א. בשל איל וכפוף: ובדיעבד: של פרה: אין להם זכרות: מבהמה טמאה: (מ"ב) איל פשוט וכפוף משאר מינים: להוסיף שליש: אין לו שופר אלא משל טמאה: של נבילה וטריפה: ב. הגזול שופר: (מ"ב) לכתחילה: לברך: יאוש ושינוי רשות: ליטול שופר של חבירו: ג. של עבודת כוכבים: (מ"ב) אין לו אלא שופר עבודת כוכבים של עכו"ם: משמשי ע"ז שבאו ליד ישראל: (בה"ל) מצא ישראל של עכו"ם לפני יאוש: גזל מן העכו"ם: הגביה בסתמא: צ"ע דאפילו נתבטל כלילה הוי קודם הזמן: ה. המורד הנאה: אמר קונם לתקיעתו: (מ"ב) הדיר הנאתו ואין לו אחר לתקוע: אמר תקיעת שופר עלי בקונם: אסר בשבועה: נשבע שלא לשמוע מפלוני: ו. כל הקולות כשרים:

ז. ניקב: לא סתמו: סתמו שלא במינו: סתמו במינו: אין שופר אחר: (מ"ב) רובו נקוב: קולו צלול: קולו דומה לקודם הסתימה: רובו שלם באורך לצד פיו: קודם יו"ט יטול הסתימה: ספק אם חזר קולו: (בה"ל) סכרת הרא"ש בניקב רובו: סכרת הריטב"א באינו מעכב התקיעה: שופר ארוך ורוב השופר שלם: ח. נסדק לארכו: כל שהוא: י"א רובו: דבקו: נסדק כולו: (מ"ב) נפגם: לא נסדק מעבר לעבר: מיעוט ולא נשתייר שיעור תקיעה: רובו ומהדרק בחוט: ניכר הדבק: נשתנה קולו: (בה"ל) אין לו שופר רק מה שנשתייר מעט: דבק בנקב ואינו מינר: להרא"ש אם חממו כאור: ט. נסדק לרחבו במיעוטו: נשאר שיעור תקיעה: (מ"ב) דבקו בדבק: בשעת הדחק אפילו שלא לצד פיו: (בה"ל) אם שיעור ד' גודלין הוא מה"ת: אם בכל אדם משערין כבינוני: י. הדביק שברי שופרות: יא. הוסיף: יב. הפכו: פנימי לחיצון: הרחיק הקצר: תקע במקום הרחב: יג. ארוך וקצרו: יד. גרדו: טו. לא הוציא זכרותו: עשה שופר מן הזכרות: (מ"ב) לכתחילה לנקוב בזכרותו: טז. צפהו זהב לצד פנימי מקום הנחת הפה: צד החיצון: י"ז מה שמכניס לתוך פיו בין מבפנים בין מבחוץ: מבחוץ כל אורך השופר: (מ"ב) משהו מסתמא: יח. על עובי השופר בצד הרחב: יט. הרחיקו: כ. שופר בתוך שופר: שוה לחיצון בצד הרחב: (מ"ב) תקע בשתי שופרות: כא. לחלל בשכות: בשכות דשכות: (מ"ב) יש לו שופר שאינו של איל: כב. הביא א"י מחוץ לתחום: עשה שופר: (מ"ב) אם הביאו א"י מחוץ ל"ב מיל: מקרן של ישראל: כג. ליתן בתוכו מים:

תקפז. דין התוקע לתוך הבור

א. התוקע בתוך הבור או בתוך המערה: לתוך חבית גדולה: (מ"ב) בנין שרובו על הקרקע: הכניסו ראשו לתוך הבור: ראשו חוץ לבור: העומד בתוך החבית: (בה"ל) יש בכית מקום נמוך: דות: מהו קול הברה: ואם שייך גם בעומד במקום שוה ברחוב: קול החוזר בין ההרים: ב. התחיל לתקוע בבור ועלה חוץ: (מ"ב) מחוץ לפנים אם נשמע קול הברה: ג. מקצת שלא ברחוב: או קול הברה: (מ"ב) נכנס או יצא באמצע: שלא להוציא כיחם וניעם:

תקפה. זמן תקיעת שופר

א. מצותה משעת הנה"ח: תקע משעלה עה"ש: (מ"ב) תחלת הנץ: שלא להיות מן הזריזין: יחיד: (בה"ל) עה"ש והאיר פני המזרח: ב. ט' תקיעות בט' שעות: הפסיק בקול שאינו ראוי: (מ"ב) שהה באונס: שמע ב' שברים וכיוון לצאת: (בה"ל)

בשברים: שתי תרועות: תקיעה כמתעסק: שתק והפסיק ואח"כ תקע שבירים אחרים: (מ"ב) בתשר"ת עשה תרועה קודם השברים: שלא לסיים בסוף תרועה בקול ארוך: שלא להתחיל בקול ארוך: שתי תרועות בנשימה אחת: מ"א מיקל במתעסק: תקע כבר תקיעה אחרונה: נזכר כשכבר עמד בסימן אחר: במיושב ובמעומד: (בה"ל) בתשר"ת עשה שבירים אחר התרועה וגם בתחלה: ליזהר במקום שבתי כנסיות תכופין לדעת המחבר: ט. טעה בשלישי: תקע בצד הרחב:

תקצא. סדר תפילת מוסף ביחיד

א. יתפללו הצבור: וש"ץ יתפלל ג"כ עמהם בלחש: (מ"ב) הש"ץ תוקע וטעה: ב. להזכיר פסוקי קרבן מוסף: מוסף ר"ח: (מ"ב) בבקר אצל פרשיות הקרבנות: ג. לומר את מוספי: (מ"ב) בדיעבד שאמר מוסף: ד. עשרה פסוקים של מלכויות כו' לא התחיל בשום פסוק: ה. פורענות של ישראל: זכרונות של יחיד: ו. פסוק וביום שמחתכם שאין מזכיר בו שופר: ז. המדקדק לומר לזרע יעקב: ח. תפלת מוסף ביחיד: (מ"ב) במקומות שנוהגין להתפלל שחרית בהשכמה: ליתקע ביחיד:

תקצב. תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעות

א. מחזיר ש"ץ התפלה ותוקעין: (מ"ב) בדיעבד אם ישבו: ב. יחיד אינו מפסיק לתקוע: ג. לא ישיח: בענין התקיעות והתפילות: סח דברים בטלים: (מ"ב) לרוק: להשמיע קול בפיהוק בשעת התקיעות: להפסיק בתפילות דתקיעות דמיושב: שח בתשר"ת בין שברים לתרועה: שח בין ברכה לתקיעה מענין תפלה: אף השומע: ד. זה שתוקע כשהן יושבין: ויכול אחר לתקוע: (מ"ב) א"צ לעמוד על הבימה:

תקצג. אם הברכות והתקיעות מעכבות זא"ז

א. ברכות של ר"ה ויוה"כ אם אינו יודע כולם: (מ"ב) של יוה"כ: של יובל: בשאר ימות השנה: (בה"ל) צ"ע אמאי לא יאמר ג' ראשונות וג' אחרונות וקדושת היום באמצע: ב. אינו יודע אלא מקצת הסימן: הברכות והתקיעות: סדרן: (מ"ב) הקדים זכרונות למלכויות: התפלל קודם שתקע: (בה"ל) הברכה על התקיעות אם אינו יודע אלא סדר אחד:

לקיים מצוה במקום שאינו נקי: ג. ט' תקיעות כאחד: ב' תקעו כל הסדר: (מ"ב) הברכה: ידי תקיעה אחת: ג' ב"א בב"א כ"א ג' קולות: ד. היה זה צריך פשוטה ראשונה: (מ"ב) בה"ל) התכוין לצאת עד חציה: ה. י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת:

תקפט. מי הם הראויים לתקיעת שופר

א. כל שאינו מחוייב: ב. חש"ו: שומע ואינו מדבר: (מ"ב) לכתחילה: שומע ע"י כלי: ג. אשה: ד. אנדרוגינוס: טומטום: ה. חציו עבד: ו. אחר שכבר יצא לתקוע לנשים: המנהג: לא יברכו להן: ז. המודר הנאה: אמר קונם תקיעותיו: (מ"ב) אמר מי שרוצה להוציאני: בדיעבד שאמר הוציאני: ח. המתעסק: שיתכוון שומע ומשמיע: (מ"ב) להתלמד ולצאת: ט. נתכוין להוציא כל השומע: שמע תקיעות מש"ץ: (מ"ב) תוקע לחולה: אינו זוכר אם כיון לצאת: סומא:

תקצ. סדר הראוי לתקיעת שופר

א. חייב אדם לשמוע: תר"ת תר"ת תר"ת: ב. נסתפק לנו: לצאת ידי ספק: ג. שיעור תקיעה: שיעור תרועה: האריך בשברים קצת: להאריך בתקיעה של תשר"ת: מאריך הרבה: מוסיף על ג' שבירים: לא האריך בתקיעה והאריך בשברים: (מ"ב) יש מחמירין שלא להוסיף על ג' השברים: לכתחילה ט' כחות בתרועה: שבר כט' טרומיטין בתש"ת ובתשר"ת כ"ח בדיעבד: ולכתחילה ג' השברים כט' כחות: ובדיעבד בפחות: (בה"ל) לדינא לסכנת הרמ"א בתשר"ת שבר של ט' והתקיעה פחות מ"ח לא יצא וכן בתש"ת שבר של ו' והתקיעה פחות מט' ולדין בתקיעה פחות מט' לכו"ע לא יצא: ד. ג' שבירים בנשימה אחת: שבירים ותרועה דתשר"ת: המנהג: (מ"ב) בדיעבד: ש"ת בכח אחד: במקומות שנוהגין לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת למלכויות זכרונות שופרות לעשות איזה שירצה ב' נשימות: מקומות שנוהגין לעשות הכל בנשימה אחת: ה. תקע תר"ת בנשימה אחת: ו. האריך בתקיעה אחרונה של תשר"ת: תקיעה אחת בין ב' הסדרים והתנה: ז. טעה בתשר"ת ואחר שתקע ב' שבירים התחיל להריע: בתש"ת ותר"ת הפסיד גם התקיעה: (מ"ב) לכתחילה אפילו בנוכח מיד: ח. הפסיק בתרועה:

תקצד. יחיד שלא התפלל אין חבירו מוציאו

תרא. סדר יום שני של ר"ה

א. יחיד שלא תקע: יחיד שלא התפלל: (מ"ב) אפילו יכול לתקוע בעצמו:

א. קורים מוהאלקים ניסה: (מ"ב) קרא וה' פקד: ב. אף בא"י ב' ימים:

תקצה. מי שאינו בקי לא בתקיעות ולא בתפלה

תרב. סדרי ימי תשובה

א. שתי עיירות באחת בקיאים בתקיעות: של תקיעות ספק: (מ"ב) כיום שני: יודעין רק סדר אחד: באחת נמצא תוקע הגון והמתפללים אינם הגונים: (בה"ל) אם לדחות הברכות של שני הימים בשביל התקיעות כיום שני:

מתענים למחרת: א. מרבים בתפלות: א"מ: ג"פ וידוי: חרם: אין משביעין: לקדש הלכנה: צו"ץ: (מ"ב) אומרים זכור ברית במילה: מצוה לשפוט:

תרג.

א. לזוהר מפת של כותים: לפשפש במעשיו: (מ"ב) הולך בדרך

תקצו. לאחור התפלה מריעים: ל' קולות: לתקוע בחנם:

קטן: (מ"ב) תקיעה גדולה: מאה קולות: סברת הט"ז בענין לתקוע בחנם: לענין טלטול: לתקוע בראשון להתלמד לשני: להשתדל ללמדו: אחר שאינו אביו:

הלכות יום הכפורים

תרד. סדר ערב יוה"כ

א. מצוה לאכול: תענית חלום: (מ"ב) למעט בלימודו: מתירא לנפשו: היה צריך להתענות עבור שהתענה בשבת ת"ח: נדר שלא לאכול בשר חוץ מיו"ט: ב. נפ"א: למנצח: מזמור לתודה: הרבה סליחות: א"מ:

תקצז. אם מותר להתענות בר"ה

א. אוכלים ושותים: לא יאכלו כל שבועם: (מ"ב) מצות ושמחת בחגך: להתענות עד חצות: ב. מי שרגיל להתענות: (מ"ב) שילמוד כל היום: אשה המשרתת לבשל כשמתענית: בלילה של ר"ה: ג. המתענה פעם אחת בר"ה תענית חלום: י"א דמצוה להתענות: א"א ענגנו: (מ"ב) ספק מן החלומות: אין ירא לנפשו: קיבל להתענות ר"ה:

תרה. מנהג כפרות בערב יוה"כ
א. לעשות כפרה: מעוברת: לבנים: ליתן לעניים: לילך על הקברות: להסמיך השחיטה: לזרוק בני מעיהם: (מ"ב) כל עשיית זמן כפרות: לסבב במעות: ב' בנ"א בכפרה אחת: לחזור דוקא על לבנים: אין לו תרגול: יותר טוב לפדות: לפדות במעות מעשר: שלא להרבות בתחנות: לסמוך ידיו:

תקצה.

א. צדקתך במנחה בשבת:

תרו. שיפייס את חבירו בערב יוה"כ

תקצט.

א. חל במו"ש אומרים ותודיענו: (מ"ב) אף שאומרים בו ותגיגת הרגל:

א. עבירות שבין אדם לחבירו: אם אינו מתפייס: לא יהיה אכזרי: הוציא ש"ר: (מ"ב) לפייס ע"י שליח: בכל פעם במין ריצוי אחר: לפרט מה שחטא: רצה לפייסו יותר: שמע ממנו ד"ת: מתירא שיגיע לו חיזק כשימחול: (בה"ל) אם גם בפעם הראשון צריך ג' אנשים: ב. אם מת: (מ"ב) קאי גם אמוש"ר: רשע בן רשע: לילך יחף: חוץ לג' פרסאות: חירפו לאחר מיתה: לפרט החטא: ג. שלא להוציא ש"ר על המתים: ד. לטבול וללקות: הטלת ט' קבין: מת לו מת בין ר"ה

תר. ביצה שנולדה בר"ה

א. ביצה כו': וכן מה שנתלש בו: ב. שהחיינו בקידוש ליל שני: (מ"ב) בוטר: אשה בברכת הדלקה: ג. שהחיינו בשופר יום שני: (מ"ב) ללבוש בגד חדש: לא היה שופר עד שהתפללו של שבת:

ליוה"כ: (מ"ב) נערים וכתולות: לטבול ג"פ: רחיצה בחמין:
(בה"ל) להטיל מים קודם טבילה:

תרז. סדר הוידוי במנחה בעיו"כ

א. להתודות במנחה: (מ"ב) גם אחר אכילה: ב. לפרט החטא: (מ"ב) חטא מפורסם: עון שבין אדם לחבירו: ג. להתודות מעומד: עיקר הוידוי: (מ"ב) טוב שישחה: אם סמך על דבר: לענות קריש וקדושה: מכה באגרוף: ד. עונות שהתודה עליהם ביוה"כ שעבר: (מ"ב) בין אדם לחבירו: ה. אינו חותם בוידוי: (מ"ב) האומרים תמיד יהיו לרצון קודם תחנונים: ו. לוקים מלקות: אומר וידויים: מוטה: פניו לצפון:

תרח. סדר סעודה המפסקת

א. להוסיף מחול על הקודש: ב. נשים שאוכלות ושותות עד שחשכה: מפורש בתורה: כרבים: ביחיד: (מ"ב) ספק שמא יקבלו: עוברין כמודד וכו' שלא יקבלום: ענשינן: יותר מפי' כרבים כשם שמצוה כו': עבירה שבסתר: שבגלוי: כשינוף: (בה"ל) בה"ש ממש: פורקי עול לגמרי: אין בידנו כח להפרישם: איש את אחיו שלבו גס בו: קרוב להכות: ג. הפסיק מאכילתו: קבלה בלב: (מ"ב) לומר קודם בהמ"ז שאינו מקבל: קיבל התענית קודם פלג המנחה: קיבל סתם שלא לאכול: ד. מאכלים קלים: דברים המחממים: מאכלי חלב: בשחרית: (מ"ב) חמה: מעורב: לא ישים אצבעו בפיו להקיא ביו"כ:

תרט. הטמנת חמין בערב יום כפור

א. להטמין למוצאי יוה"כ: (מ"ב) עבר והטמין:

תרי. הדלקת הנרות ביום כפור

א. מקום שנוהגים להדליק: יש לו נר בבית: חל בשבת: (מ"ב) כשהיא נדה: ב. לברך: ג. בבהכ"נ כו': וע"ג החולים: (מ"ב) אין לברך: ד. להרבות נרות: להציע בגדים נאים: עושין נר: נר נשמה: אם כבו: מי שכבה נרו: להציע השולחנות: בגדים לבנים: (מ"ב) נר לאשה: לנשוי: נר אחד לאביו ולאמו: הנשים: אל יקשטו עצמן בתכשיטין: קיטל: אבל: לכונוס בבהכ"ס בקיטל:

תריא. שליל יום הכפורים דינו כיומו

א. מלאכה: אכילה: שתיה: רחיצה: סיכה: נעילת הסנדל: תשמיש המטה: (מ"ב) חוץ מאכילה ושתיה לענין ספק: (בה"ל) לערב כפת עירובי חצרות ותחומין: ב. כל מלאכה שחייבים עליה בשבת: לקנב ירק ולפצוץ אגוזים: נפלה דליקה: התינוקות משחקים באגוזים: (מ"ב) דוקא על השולחן: (בה"ל) ירק שאינו נאכל כמות שהוא חי: להוציא המאכל מקליפתו: לאמר לעכו"ם לבשל:

תריב. איסור אכילה ביו"כ ושיעור כמותה

א. ככותבת הגסה: (מ"ב) ג"מ לענין חולה: (בה"ל) אכל כותבת עצמה עם גרעינה: ב. כל האוכלים מצטרפים: אכילה ושתיה: (מ"ב) שרה פתו ביין: ג. אכל וחזר ואכל: (מ"ב) נשתהה באכילתו הרבה: ד. שיעור אכילת פרס: (מ"ב) בשל תורה הלך אחר המחמיר: ה. איסורא בכל שהוא: ו. אוכלים שאינם ראויים: אכילה גסה: מאכלים מבושמים: לטעום ולהפליט: (מ"ב) נכילה וטריפה: אינו קץ ואינו מתאווה: לכתחילה: חצי שיעור מהן: יודע שלא יכלע כלום: להריח: מים המריחים: (בה"ל) מאכל בהמה: בשר חי: ז. עלי קנים: לולבי גפנים: (מ"ב) עלי גפנים: ח. כס פלפלי או זנגבילא: ט. השותה מלא לוגמיו: כל המשקים מצטרפים: משקין שאינן ראויין: חומץ: (מ"ב) אחד מהלחיים מלא: הרבה חומץ: י. שתה מעט וחזר ושתה: ליגע באוכלין: (בה"ל) לא הפסיק כלל אלא ששתה מעט מעט:

תריג. איסור רחיצה ביום כפור

א. אסור לרחוץ: גופו מלוכלך: (מ"ב) מלוכלך בכמה מקומות וטורח לרחוץ כ"א בפ"ע: להעביר הויעה: ב. נוטל אדם ידיו שחרית: לא יכוין להנאת רחיצה: (מ"ב) ג"פ: ג. הטיל מים ושפסף: עד סוף קשרי אצבעותיו: רוצה להתפלל ולא קנח: העולה לדוכן: בא מן הדרך ורגליו כהות: (מ"ב) נכון לקנח ולשפסף: רוצה להתפלל ולא עשה צרכיו: נגע בגופו: נגע בטיט: (בה"ל) יצא מבהכ"ס קבוע ולא עשה צרכיו: העולה לדוכן נוטל עד הפרק: ד. אין דעתו מיושבת עד שיקנח פניו במים: רחיצת העינים: לרחוץ פיו: (מ"ב) יש לו לפלוף על עינו: משום רפואה גמורה: ה. ההולך לצרכי מצוה: (מ"ב) כשאין לו דרך אחרת: ו. לעבור

פניו: (מ"ב) לא נשתנו פניו ואמר שצריך לאכול: אחר שנתיישב דעתן: ד. **יולדת:** (מ"ב) אחזו לה חבלי לידה: אמרה אני צריכה: להאכילה פחות מכשיעור: לאחר ו' אמרה צריכה אני לאכול מחמת צער לידה: להקל לשער במעל"ע:

תריח. דין חולה ביוה"כ

א. רופא בקי: עכו"ם: חולה אומר צריך: (מ"ב) כל אדם בחזקת בקי: אינו אומר בהדיא שיסתכן: הרופאים אומרים שהמאכל זיוקוהו: מזכירין שהיום יו"כ: רוצה להתמיר: (בה"ל) לע"ע הוא חולה שאין בו סכנה: האידנא עכו"ם וישראל חשודים לחלל שבת: אין החולה מתחיל לשאול לאכול: ב. **רופא א' אומר צריך: יותר בקיאי:** (מ"ב) עכו"ם בקי וישראל: מ"א וא"ר דלא כרמ"א בשוין במנין: ג. **חולה ורופא אחד אומרים א"צ:** רופא א' אומר צריך ושנים אומרים א"צ: (מ"ב) אם האומר צריך הוא מופלג בחכמה: אם המופלג אומר א"צ: ד. **שנים או חולה ורופא אחד אומרים צריך:** (מ"ב) אפילו הרבים בקיאים ומופלגים: ה. **חולה אומר א"צ והרופא מסופק:** רופא אומר א"צ והחולה אומר אני יודע: (מ"ב) מכיר החולי: רופא אחד מסופק ואחד אומר א"צ: החולה בעצמו רופא והוא מסופק ורופא אומר א"צ: ו. **רופא אומר שאינו מכיר:** נחלש הרבה: ז. **מאכילין מעט מעט:** (מ"ב) ט' מינוטין: בין אכילה לשתייה: (בה"ל) יולדת תוך שלשה אם לא אמרה אני צריכה: ח. **בין שתייה לשתייה לפחות:** נסתפקו אם השיעורים הללו מספיקים לו: (מ"ב) המורה צריך לעיין ויש שיודע להשיב מיד: ט. **אחזו בולמוס:** יש כאן שני מיני איסורים: (מ"ב) הסימן שהאירו עיניו: א"צ פחות משיעור: ובילה מוכנת: י. **להזכיר יוה"כ בבהמ"ז:** (מ"ב) רצה: קידוש: שכח:

תריט. סדר ליל יוה"כ

א. בשיבה של מעלה: כל נדרי: שהחיינו: אל ישנה ממנהג העיר: (מ"ב) להתיר ולהתנות: הקהל יאמר עם הש"ץ: יש לכיין להוציא: רצה במנוחתנו בשבת: ב. **ברוך שם כו' בקול רם:** ג. **לומר ויכולו בשבת וברכת מעין שבע:** וא"א א"מ: ד. **להעמיד אחד לימין הש"ץ ולשמאלו:** ה. **יש שעומדים על רגליהם:** (מ"ב) כשעת תפלה: נשים: לסמוך: ו. **ללון בבהכ"נ:** רחוק מן הארון: אינו רוצה לומר תשכחות: החזונים:

בספינה: (מ"ב) לשוט ממש: ז. **הרב אסור:** ח. **לשמור פירותיו:** למעט בהילוך: (מ"ב) הסכמת אחרונים דמוטב להקיף: ט. **להצטנן בטיט:** בכלים שיש בהם מים: בפירות ובתינוק: במפה: החולה: (מ"ב) לקנח ידיו ורגליו עיו"כ במפה: י. **כלה:** (מ"ב) בזמן הזה: יא. **ראה קרי:** יב. **בזמן הזה אסור לאשה לטבול:** (מ"ב) אשה שלובשת לבנים:

תריד. דיני סיכה ונעילת הסנדל

א. אסור לסוך: להעביר הוזהמא: חולה: יש לו חטטין: (מ"ב) מקום שאין נוהגין לסוך בחול: ב. **אסור לנעול:** של שאר מינים: לעמוד על כרים וכסתות של עור: (מ"ב) עשוי כמנעל שלנו ואינו מרגיש כלל שהוא יחף: (בה"ל) ביה"ש: ברגל אחד: הב"ח מחמיר לילך יחף: ג. **החיה:** החולה: יש לו מכה ברגליו: ד. **מזויים עקרבם או דברים הנושכים:** ירדו גשמים והוא איסטניס: (מ"ב) יש רפש וטיט: רוצה לילך לביהכ"ס: לחלוף של ימין בשמאל: נגע במנעליו: (בה"ל) אם לא ינעול יצטער: צריך לילך לדבר מצוה ויתבטל המצוה:

תרטו. יום הכפורים אסור בתשמיש המטה

א. אסור ליגע באשתו: לישן עם אשתו במטה: (מ"ב) כל הפרטים שנתבאר ביו"ד סימן קצ"ה: ב. **הרואה קרי:** (מ"ב) כשלא היה מחמת רוב אכילה ושתייה או מחמת הרהור וכדומה:

תרטז. הקטנים מתי יתחילו להתענות

א. התינוקות מותרים בכל חוץ מנעילת הסנדל: לומר לעכו"ם לרחצן: להאכילם בידים: (מ"ב) הקטן נועל מעצמו: אפילו בחמין שהוחמו בו ביום: עכשיו: ב. **קטן בן ט':** בן י"א: כחוש: בת י"ב ובן י"ג: פחות מבן ט': (מ"ב) מצות חינוך על האם: לספות לו בידים: ירדה חולשה: לא שייך חינוך לשעות ברחיצה וסיכה: שאר תעניות אם אין לו ב' שערות:

תריז. דין עוברת ומניקה ויולדת ביה"כ

א. עוברות ומניקות מתענות ומשלימות: (בה"ל) אם יש להמניקה ילד חולה ומסוכן ואינו רוצה לינק כ"א ממנה: ב. **עוברת שהריחה:** (מ"ב) אין פניה משתנים: אמרה צריכה אני: תוחבין קיסט ברוטב: ג. **כל אדם שהריח מאכל ונשתנו**

תרכ. מנהג יפה לקצר בתפלת שחרית

א. למהר בענין שיתפלל מוסף קודם שבע שעות: (מ"ב)
לדלג א"מ: הגיע זמן מנחה קטנה: יו"ד וידוים:

תרכא. סדר קה"ת ומילה ביו"כ

א. קורים ששה: בשבת שבעה: (מ"ב) ואין מוסיפין:
להוסיף על שבעה בשבת: ב. מילה ביו"כ: במקום שצריך
לצאת מבהכ"נ: (מ"ב) אומרים זכור ברית: בשבת יום ליבשה:
למול קודם אשרי: לומר איוה מזמור קודם אמירת קריש: ג. אם
לברך ככוס: נותנין לחינוק הנימול: (מ"ב) למצוץ הדם:
למצוץ ביין: מלבד מה שנותנין כשאומר בדמיון חיי: כשמלין אצל
היולדת: ד. סדר עבודה: ליפול על פניהם: ש"ץ אסור:
(מ"ב) לחוץ בטליתו: פשט המנהג שגם הש"ץ: ה. סדר
היודי: (מ"ב) הקל תחלה: ו. לידור צדקות בעד המתים:
מזכירין נשמותיהם:

תרכב. סדר תפלת מנחה

א. אשרי ובא לציון: ואני תפלתי: אין כאלקיננו: (מ"ב)
יותר טוב לאומרו: ב. קורין ג': א"א על התורה כו': ג.
צדקתך: א"מ: ד. נשיאת כפים: (מ"ב) כהן אחד עלה לדוכן
והשאר עקרו רגליהם:

תרכג. סדר תפלת נעילה

א. אשרי ובא לציון: ב. זמן תפלת נעילה: לגמור סמוך
לשקיעת החמה: אומר חתמנו: (מ"ב) סוף שקיעה: י"א
שיכולין להמשיך בלילה: ג. חל בשבת: (מ"ב) לא הזכיר שבת
כלל: ד. אומר כתר: (מ"ב) במקום שאומרים נעריצך במוסף:
ה. לישא כפים: ו. ז"פ ה' הוא האלקים: תוקעים:
(מ"ב) בודאי יום אסור.

תרכד. סדר מוצאי יוה"כ

א. אומר הבדלה: ב. להוסיף מחול: ג. אין מברכין על
הבשמים אפילו אם חל בשבת: (מ"ב) לעצמו בביתו יכול
לברך: ויתן לך: ד. מברכין על האור: שהוציאו עתה:
מעמוד ראשון: (מ"ב) אם חל יוה"כ בשבת: ה. ישראל
שהדליק מעכו"ם: הודלק לחולה: נר של ביהכ"נ:
מוצאי יוה"כ הוי קצת יו"ט: שני ימים י"כ: להתחיל

בעשיית הסוכה: (מ"ב) עבר ובירך על גרות של ביהכ"נ: א"א
פרקים ולא שיר המעלות:

תרכה.

א. לתקן הסוכה מיד לאחר יו"כ: (מ"ב) לכין בישיבתה:
לתקן כולה למחרת: אחר יציאה מביהכ"נ:

תרכו. העושה סוכה תחת האילן או תחת הגג

א. סוכה תחת בית או אילן: האילן צלתו מרובה
מחמתו: חמתו מרובה: הסוכה צלתה מרובה מחמתה
בלא אילן: אלא ע"י האילן: ענפי האילן מכוונים: אם
השפיל: אינן נכריין: הכשר על הפסול: סכך הרבה
שאפילו ינטל נגד האילן נשאר כשיעור: (מ"ב) להשפיל
לכתחילה אפילו בחוה"מ: השפיל ואין הסוכה צילתה מרובה:
צילתה מרובה וניכריין: זה בצד זה: סכך שכנגד האילן כסכך פסול:
(בה"ל) אם הוא מצד הסוכה: הבית או האילן למעלה מן הסוכה
רק מעט: לחוש לדעת הרמב"ם דבעינן שיקצוץ: פסול ע"ג כשר:
סכך פסול צריך לצירוף מרובה והסכך כשר מרובה: סברת החמד
משה דאין חילוק בין סכך כשר למעלה או למטה: כשהעליונה
חמתה מרובה מצילתה אין על התחתונה שם סוכה תחת סוכה: ב.
קצץ האילן להכשירו: לעשות סוכה תחת מחובר או
בית ולהסירו אח"כ: (מ"ב) תחב יחור של אילן בארץ: ג.
תחת גג שהסירו הרעפים: תחת הגגות העשויות
לפתוח: (מ"ב) לא הסיר הרעפים כדי לעשות שם סוכה: מסכך
ע"ג הלאט"ש: הב"ח מחמיר לפתוח קודם שמסכך: סיכך ע"ג
תקרה והסיר התקרה: לחזור לפתחן מותר לכו"ע: מזוזה:

תרכז. דיני הישן בסוכה

א. הישן תחת המטה: ב. תחת הכילה: (מ"ב) הי"ט
מודדין מארעא: יש בפחות מג"ט סמוך לגג רחב טפח: יש הפסק
בין הסדינים לארץ כשיעור טפח: ג. העצים היוצאים מארבע
ראשי המטה: יוצא באמצע: גבוהים י"ט: (מ"ב) העצים
היוצאים אף בפחות מי"ט: ד. פירס סדין לנוי: שלא לתלות
נוי רק בפחות מד': (מ"ב) תלה מיני אוכלים: היו רחוקין ד"ט
וחמתן מרובה: אין בה שיעור ד"ט: המנורות יותר טוב להרחיקן:
(בה"ל) פירס הסדין כדי לנגבו:

תרכח. דין סוכה תחת הסוכה

א. סוכה שתחת הסוכה: (מ"ב) העליונה חמתה מרובה כמאן

אפילו שלא בשעת אכילה: בשעת הדחק שלא יכול לאכול בסוכה: (בה"ל) ט"ז כתב ג' חילוקים: דעת הא"ר דהעיקר כ"א: בחי' רע"א כתב שלא יהיה עשרה טפחים בין הסכך להסדין: אם לכוונת הבגד גרע מלהגין: לפרוס לייבש שלא בשעת אכילה:

תרל. דיני דפנות הסוכה

א. כל הדברים כשרים לדפנות: חמתו מרובה מצלתו: מדבר שריחו רע: או מתייבש תוך ז': (בה"ל) אם יש לחוש לדפנות לדבר שפסול לסכך מדאורייתא: ב. שתיים זו אצל זו כמין ג"ס: ויעשה לה צוה"פ: (מ"ב) קנים פחות פחות מג"ט: י"א שיהיה צוה"פ על ד' טפחים: לטלטל בתוכו בשבת: להחמיר להצריך קנה ולא לסמוך על הסכך: (בה"ל) טפח שוחק וצוה"פ מדרבנן: צוה"פ מה"ט בכל הדפנות: ג. שני דפנות זו כנגד זו: צוה"פ מהפס על הדופן: ד. העושה סוכתו באמצע החצר: (מ"ב) מ"א חולק דדוקא כשהשתי דפנות הם עצמם דפנות החצר: ה. פרוץ מרובה: פתחים בקרנות: יותר מ' עם צוה"פ: לעשות מחיצות שלמות: (מ"ב) בהשתי הדפנות עצמן פרוץ מרובה פרצות יותר משלשה: העומד עכ"פ ד"ט: פתחים בקרנות עם צוה"פ: (בה"ל) פחות מג' בקרנות: אם נחבטל כל הדופן ע"י פרצה יותר מ': אם יש להקפיד לא לשנות עמידת המחיצות: ו. נעץ ד' קונדסין על שפת הגג: (מ"ב) אם הגג בולט מן הבית: (בה"ל) פסול מה"ט וצ"ע דהא הוי צוה"פ: עדיף מעמוד: ז. סכך ע"ג מבוי שיש לו לחי: ע"ג באר שיש לו פסין: (מ"ב) מבוי מפולש: רמ"א חולק וס"ל דוקא במקום שמותר אף מדרבנן: (בה"ל) אין שם באר: ח. סיכך ע"ג אכסדרה שיש לה פצימין: (מ"ב) סכרת רמ"א דדוקא בכמין ג"ס אמרין פי תקרה ע"י פצימין: ופליגי הב"ח והמ"א אם להרא"ש צריך צוה"פ בכל גווני: הרוצה לעשות סוכתו בבית שלו ולפרוץ הגג בוית: בדיעבד שלא כמין ג"ס: ט. דפנותיה גבוהים ז' ומשהו: הסוכה אינה גבוהה אלא י"ט: י. העושה סוכתו בין האילנות: לעשות כל המחיצות מיריעות: (מ"ב) רוב מן החזק: ע"י הרוח הולך ובא: אפילו בבית: מחיצה שלישית מיריעות: יא. מחיצה מבעלי חיים: יב. מחבירו: ביו"ט כשלא ידע: (מ"ב) לחוש שהוא ילך: לעשות דופן רביעית בכלים: ביו"ט: יג. הסומך סוכתו על כרעי המטה והכרעים הם מחיצות: סמך הסכך על עמודים: (מ"ב) לכתחילה להזהר לסכך על מק"ט:

דליתא דמ"א: העליונה צילתה מרובה ותחתונה חמתה מרובה: (בה"ל) תוך כ' מגגה של תחתונה: ב. בראש העגלה או בראש הספינה: (מ"ב) אפילו בשעה שהולכת על הים: ג. בראש הגמל או בראש האילן: מקצתה על האילן: (מ"ב) הקנים של הסכך מסומכין על האילן: נעץ קונדסין באילן וסמך הסכך עליהן: עבר ועלה: אין לו סוכה אחרת:

תרכט. ממה צריך להיות הסכך

א. צומח: תלוש: אינו מקבל טומאה: (בה"ל) דבר שראוי לקבל טומאה מדרבנן: ב. נשברו שלא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה: (מ"ב) אם בשלימותו לא היו מקבלין טומאה רק מדרבנן: ג. סיככה בחיצים: (מ"ב) קנים הנבראים חלולים: צנור: ד. פשתן: (מ"ב) נידק ולא ניפץ: צמר גפן וקנבוס: ה. חבלים של פשתן: של גמי וסיב: (מ"ב) אינו נראה כג"ק וה"ה בשל קנבוס: ו. מחצלת: קטנה: עשאה לסיכוך: גדולה: עשאה לשכיבה: יש לה שפה: מקום שנהגו לקבוע מחצלאות בגגין: (מ"ב) אם המנהג בעיר לשכיבה והוא עשאה לסיכוך: עשאה לשכיבה ומנהג העיר לסיכוך: במקומות הללו: דעתו בהדיא לסיכוך ויש לה שפה: ז. להניח סולם לסכך על גביו: ע"ג הסכך להחזיקו: (מ"ב) להעמיד הסכך בדבר המק"ט: אם השליכות תקועין על הירכות: כלי עץ הרחב קצת: ח. לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל: (מ"ב) הכלונסות המעמידים להסכך זה מותר לכו"ע: ט. מיני אוכלין: (מ"ב) מאכל אדם: לא הוכשרו: בושם: י. ענפי תאנה ובהם תאנים: קצרים לאוכל: נמלך לסיכוך: (מ"ב) קשין של תבואה קודם שנחבטו מן התבואה: יא. מסככין בפנינוג"ו: יב. דבר שדרכו לייבש תוך שבעה: (בה"ל) דרכו לייבש ותהא צילתו מרובה מחמתו: יג. דבר המחובר: (מ"ב) תלוש ולבסוף חיברו: יד. ריחן רע: או שנושרים: (מ"ב) עבר וסיכך: ריחן רע כ"כ שאין הדעת סובלתו: אינם נושרים אלא בשעת הרוח: טו. לסכך בחבילה: פחות מכ"ה: מגזע אחד: אינה קשורה משני ראשיה: (מ"ב) קשרן באמצע. טז. אין קושרים אותה אלא למכרם: יז. סיכך בחבילה והתירה: העלה ליבש ונמלך: יח. לסכך בנסרים: נהגו שלא לסכך בהם כלל: (מ"ב) בזמן הזה שמסככין בנסרים שאין בהן ד' טפחים: בשעת הדחק בדבר שאסרו חכמים משום גזירה: יט. סדין מפני החמה ומפני הנשר: י"א להגין מפני החמה והעלין כשרה: לכתחילה: (מ"ב) לכתחילה

תרלא. סוכה שחמתה מרובה מצלתה ויתר דיני הסכך

תרלג. דין גובה הסוכה

א. סוכה שחמתה וצלתה שוין מלמעלה: ב. יש מקום ז' על ז' שחמתו מרובה: (מ"ב) שאר החלק שיש שם הכשר סוכה: מפסיק כל אורך הדופן: ג. אין הכוכבים נראים: (מ"ב) אין הגשמים יכולים לירד: ד. כסוי דק מאד: ה. היה הסיכוך מדובלל: היה ברחוב העולה טפח ומכוון כנגד והצל מרובה כשהחמה באמצע הריקיע: (בה"ל) אם הקנה העליון יותר מטפח אם צריך גם באויר יותר מטפח: ו. קנים היוצאים לאחורי הסוכה: ז. קנים הבולטים לצד הפרוץ ודופן אחד נמשך: ח. הניח בין שפורד לשפורד כמלא שפורד ונתן שם סכך כשר: הפסול נתון שתי והכשר ערב: (בה"ל) המ"א העתיק דנותן ראשי הכשר על הפסול ותמחו עליו: ט. בית המקורה בנסרים שאין עליהם מעזיבה: הנסרים רחבים ד': (מ"ב) לנענע: אם מה שנוטל מבינתיים מועיל לנסר ד"ט שבצדו: לפי המבואר בס' תרכ"ט דכהיום נהגו שלא לסכך בנסרים: (בה"ל) דעת המ"א דבנוטל אחת בינתיים לכו"ע כשר בנסרים ד' דלא כא"ר: י. סוכה כמין צריך: גג טפח: או שהגביה הדופן טפח: ז"ט על ז' בגובה י"ט: לאחר שגבוהים י' מדבר שמסככין: היו כל הדפנות מדבר שמסככין (מ"ב) פחות מג' סמוך לגגה רחוב טפח: מקום שיש פלוגתא דרבנן:

תרלב. דברים הפוסלים בסכך

א. סכך פסול באמצע: מן הצד: בית שנפתח באמצע: בסוכה קטנה: (מ"ב) לישן ולאכול תחת סכך פסול שהוא ג"ט: אם אין הדפנות מגיעות לסכך: שיפוע של ד"א: רחוק ג"ט בגובה: בפנים הסוכה ג"ט וטפח אחד בולט לחוץ: הסוכה מחזקת ט' ומחצה: (בה"ל) הניח נסר רחב ד"ט אפומא דמטללתא והכניס להסוכה ג"ט: ב. אויר: אין ישנים: כשהולך על פני כל הסוכה: שיש בו כדי לעמוד בו ראשו ורובו: ד"ט סכך פסול ואויר ג"ט ונשאר שיעור סוכה: (מ"ב) ראשו או רובו: יש פחות מד"א מדופן האמצעי עד סופו של הסכך פסול: אם מצטרף הפנימי והחיצון כשמחובר להצדין: (בה"ל) ה"ה אכילה: ג. סכך פסול פחות מד' ואויר אצלו פחות מג': (בה"ל) סכך פסול בד"ט ומיעטו באויר: ד. סכך פסול ב"ט ועוד סכך פסול ב"ט ואויר פחות מג' מפסיק: (מ"ב) אם אין בפסולים ד':

א. חללה למעלה מכ': (בה"ל) היה למעלה מכ' ובא למעטו: ב. הוצין יורדים: (בה"ל) סכך בחלל כ' ואין בהסכך שהוא לחוד כדי שתהא צילתה מרובה מחמתה: ג. תלה בה דברים נאים למעטו: מיעטה בכרים וכסתות: (מ"ב) אם הדברים נאים הוא ממין סכך: (בה"ל) מצעות שמציעין ע"ג הרצפה: ד. מיעטה בתבן: עפר: (מ"ב) אם צריך לבטל לעולם: אם סגי ביטול בלב: למעטה כיו"ט: (בה"ל) עפר ואין עתיד לפנותו: ה. בנה אצטבא כנגד דופן האמצעי: ו. בנה האצטבא מן הצד: (מ"ב) הגיעה עד דופן האמצעי: אין הרפנות מגיעים לסכך: ז. בנה האצטבא באמצע: (מ"ב) לצד הפתח להלן מן האצטבא כשאין ממנו ולכותל ד"א: ח. אינה גבוהה י"ט: ט. גבוהה מ' והוצין יורדין: נויין יורדין: (מ"ב) תלה כלים: י. חקק בה להשלימה לי': (מ"ב) נטל מן הסכך מלמטה: לאכול ולישן חוץ לחקק:

תרלד. שלא תהיה פחות מן שבעה על שבעה

א. אין בה ז' על ז': לענין גודל: (מ"ב) באורך וברוחב: קרן אחד משוך: (בה"ל) אם הקרן רחב ז' ואינו ארוך ז': להניח השלחן באותו קרן: ב. אם היא עגולה: ג. נתן בה בגדים לנאותה וממעטים: (בה"ל) היכא דהתנה דאינו כודל כל ביה"ש: כלי תשמישין מן הצד: ד. שלחנו חוץ לסוכה: (מ"ב) מקצת שלחנו תוך הבית: יושב כולו בסוכה והסוכה גדולה: שני סוכות בחצר אחד שלא עירבו עירובי חצירות: (בה"ל) אם לא יצא מה"ת: סוכה קטנה פחות מז' על ז' סמוך לגדולה וראשו ורובו בסוכה קטנה ושלחנו בסוכה גדולה:

תרלה. דין סוכת גנב"ך ורקב"ש

א. שתהיה עשויה לשם צל: החוטט בגדיש: עשה בתחלה חלל טפח: לעשות הסכך קודם הדפנות: (מ"ב) עשה הסכך לצניעות בעלמא: לדור בו כל השנה: לאוצר: אם מסוככת יפה: רועים ונכרים: חטט מלמעלה למטה או מלמטה למעלה: בדיעבד אם עשה הסכך קודם לדפנות: (בה"ל) עשויה לדור בה רק בימות החמה: כשאין עשויה לשם צל אין מועיל חידוש כל שהוא: העלה בתחלה העומרים בגדיש לשם סוכה שיחטוט בגדיש: אם צריך לחטוט לשם צל כשהיה טפח בתחלה: אם אין הגשמים יורדין:

תרלו. דין סוכה ישנה

לתלות נוי סוכה: מוקצה למצוה לכו"ע אסור: אמר סתם אינו בודל כל בין השמשות: להקל בסדינים המצויים: מי שדעתו להסיר נוי הסוכה: יריעות משעטנז: לחקוק פסוק: לא יפסע על עצי סוכה: חלה הדס לנוי: (בה"ל) תלאן ביום או בחוה"מ: ליקח אתרוג שחלה לנוי כדי לצאת בו: נפלו הנויין על השלחן וא"א לאכול:

תרלט. דיני ישיבת סוכה

א. כיצד מצות ישיבה בסוכה: כלים הנאים: כלי שתיה: כלי אכילה: המנורה: תשמיש בזוי: (מ"ב) לעבור בספינה קטנה: כלי שתיה של חרס: קדידה בשעת אכילה: בריעבד שעשה תשמיש בזוי: נר של חרס: אם מטבעו מצטער כשאוכל שלא במקום הנר: שטיפת קערות: כוסות: להשתין: (בה"ל) כד או דלי ששואבין בו מים: תשה"מ: ב. שינת ארעי: אכילת ארעי: לשנות: לאכול פירות: מי שיחמיר: תבשיל מחמשת מינים: מה שנהגו להקל בשינה: (מ"ב) פחות מהילוך ק' אמה: נאנס וישן: שותה יין בקביעות ובפרט בני חבורה: לכתחילה שאר משקין: בשר ודגים וגבינה בקביעות: פת הבאה בכסנין: מי שאין לו כרים וכסתות כראוי ויש צינה: א"א לו לישן עם אשתו בסוכה: (בה"ל) מניח ראשו בין ברכיו: ת"ח הרוצה שלא להחמיר: רביעת יין: קבע על תבשיל מה' מינים ולא היה שעור קביעות: ג. אכילה בליל יו"ט הראשון: דומיא דאכילת מצה: (מ"ב) פת כסנין: מן הנכון שיאכל יותר מכביצה: יותר מכדי א"פ: אם יש מצוה לכתחילה לאכול פת כל ו' ימים: אכל כזית ביה"ש: לא אכל קודם חצות: (בה"ל) האכילה צער לו: לאכול בביה"ש דלילה שניה: ד. קורא ולומד: המתפלל: (מ"ב) יש לו טורח רב להביא ספרים: היה לו בהכ"נ: הבדלה: ה. ירדו גשמים: לילה הראשונה: (מ"ב) מפני השרב ויתושים: המאכל מתקלקל: אינם יורדין למקום שיושב: ברכה בלילה ראשונה כשיוהדים גשמים: אם יש להמתין עד חצות: בירך בהמ"ז ופסקו הגשמים: ו. היה אוכל ופסקו הגשמים: (מ"ב) לא ישב עדיין לאכול: (בה"ל) ישב לאכול ולא התחיל עדיין: ז. היה ישן ופסקו הגשמים: גשמים מועטים: כל הפטור: וכשיוצא מכח גשמים: (מ"ב) אם עדיין לא שכב: לפתוח הלעטי"ן: (בה"ל) רוצה להחמיר כשאינו מצטער: מי שפטור משום טרחא לחזור לסוכה: ח. אין מברכים אלא בשעת אכילה: (מ"ב) נכון לא לישב בלי ברכה: לא יצא יציאה גמורה: יצא לעסקיו או לבהכ"ס להתפלל: אין דעתו לאכול פת באותו היום: יצא יציאה גמורה וחזרו ונכנס ולא יאכל עד שיצא עוד הפעם לביהכ"ס: הולך באמצע סעודתו לסוכת חבירו: שכח לכרך: קידש והתחיל לאכול וראה שהלאדי"ן לא היו נפתחין:

א. עשאה קודם שיכנסו שלשים יום: שיחדש: עשאה לשם החג: (מ"ב) בדפנות לית לן בה: החידוש למצוה בעלמא וכ"ש בגנב"ך ורקב"ש: סוכה העומדת משנה לשנה: ב. יוצר כלי חרס שיש לו ב' סוכות: (מ"ב) סוכה שעשאה לשם חג ואח"כ היה דר בה כל השנה: מ"מ צריך לחדש אף בחיצונה:

תרלו. דין סוכה שאולה או גזולה

א. עושה סוכה אפילו בסוף יום שביעי: לצאת מסוכה זו ולישב באחרת: (מ"ב) נפל הסכך ביו"ט להוסיף ע"י עכ"ס: לעשותה בביה"ש של שביעי ע"י עכ"ס: (בה"ל) בצריך לעשות בחוה"מ דבר שאסור משום בנין וסתירה: ב. שאולה: ושל שותפות: ג. גזולה: לכתחילה שלא מדעת חבירו: של רבים: לא יקצצו ישראל הסכך בעצמם: גזל עצים: גזל סוכה העשויה בראש הספינה: ראובן בנה סוכה בקרקע שמעון ושמעון תקף את ראובן: (מ"ב) ליכנס ולישב בסוכת חבירו בשעה שאין בעל הסוכה שם: נטל רשות מאשתו: רחוב שלפני הבית: מקום שיש רשות לאנשי המקום ליקח עצים מן היער כדינא דמלכותא: קצץ ישראל ונתן לחבירו: אם א"א רק לקצוץ בעצמו: אם אינו רוצה ליתן הדמי עצים: (בה"ל) הנוהגין להקל לעשות סוכה ברה"ר: אם היער שייך להממשלה אם שייך יאוש: מעמיד על גזל: הדפנות גזולים: אם אמר שימתין עד אחר סוכות וישיב לו הגזילה בעין: סוכה הבנויה ע"ג קרקע ואינה מחוברת כלל להקרקע: אם ישבו בהסוכה אחרים שלא גזלוהו:

תרלת. סוכה ונויה אסורין כל שבעה

א. עצי דפנות ועצי הסכך אין ניאותרין מהן כל שמונת ימים: נפלה: תנאי: הסמוכים לסוכה: עשה ארבעתן סתם: הזמינה ולא ישב בה: (מ"ב) עשה סוכה אחרת: לדידן בטי': היושב בסוכת רועים כו': הגאה שלא בדרך ביטול: תנאי על שמיני: לא נעשית לשם סוכה וישב בה פ"א: יש לו סוכה בנויה משנה לשנה: (בה"ל) דעת הרא"ש דבעצי דפנות ליכא איסורא: ולהרמב"ם נחלקו אם הוא מה"ת: הוסיף בסכך עד שאין גשמים יורדים לתוכה: ארבעתן סתם כולן הם מה"ת: פירש דאלו להוספה: לא ישב בה עכ"פ מוקצה ביו"ט: צ"ע אפי' ישב לא לתסרה כולא יומא: ב. אוכלין ומשקין לנאותה: לטלטלם בשבת ויו"ט: התנה: איך ומתי הוא התנאי: המנהג בזמן הזה: סכך בהדס: או תלה אתרוג: (מ"ב) מצוה

תרמ. מי הפטורים משיבת סוכה

א. נשים ועבדים וקטנים: טומטום ואנדרוגינוס חציו
עבר: (מ"ב) לענין ברכה: ב. קטן שא"צ לאמו: (מ"ב) בן
חמש ואביו בעיר: אין לו אב: ג. חולים ומשמשיהן: מי
שמקויו דם: (מ"ב) אם יש שני משמשים: ד. מצטער: עשה
מתחלה במקום שמצטער: מי שכבו לו הנרות: לילך
לסוכת חבירו אם יש טורח גדול: לפרוש סדין מפני
הרוח: צר לו בפישוט ידיו ורגליו: דרך בני"א
להצטער: ינצל עצמו מן הצער: (מ"ב) שכיר כל השנה
ואינו אוכל וישן כ"א אצלו: אם הצער רק בשינה: במקומות
הקרים: מתיירא מגניבת כליו: מצטער לילך בסוכת חבירו כלילה
ראשונה: רוצה להחמיר בזה: אין לו מקום בחצירו לכנות לו
סוכה: לפרוש סדין למעלה מהסכך או למטה מהסכך בשעת הדחק:
מי שהוא מעונג לישן כפוף: לפשוט רגליו חוץ לסוכה: אניני
הדעת: (בה"ל) יש לו כרים וכסתות להנצל מהצינה: יהא לבוש
בגדים חמים כשסועד: סוכה ברחוב שא"א לישן שם מחמת מורא:
סברת הר"ן במצטער היא לחודיה: ה. אבל: (מ"ב) היה המת
חביב כ"כ שאינו יכול להסירו מלבו: אונן: ו. חתן ושושביניו
וכל בני החופה: סעודת ברית מילה: (מ"ב) ראוי להחמיר:
ב"מ בשמיני עצרת: (בה"ל) הסוכה קטנה מהכיל עשרה אנשים:
אירוסין, פדיון הבן, בר מצוה וסיום: לבנות סוכה גדולה בחוה"מ
לסעודת ברית מילה: ז. שלוחי מצוה: (מ"ב) בשעת חנייתן ויש
לפניהם סוכה בנויה: אם א"צ לטרוח אחריה: (בה"ל) הולך
בשכר: ח. הולכי דרכים: אם אינם מוצאים סוכה: (מ"ב)
השתדל ולא מצא: שוהה בכפר אחד שלשה או ארבעה ימים:
(בה"ל) הולכי דרכים ביום אם מחויבים לעשות סוכה כלילה: ט.
שומרי העיר: (מ"ב) היושבים בחנות: י. שומרי גנות
ופרדסים: העושין יין אצל העובד כוכבים: (מ"ב) אם
היין מונח בחצר:

תרמא. שאין מברכין שהחיינו על עשיית הסוכה

א. אינו מברך על עשייתה: שהחיינו היה ראוי לברך:
לא אכל לילה ראשונה בסוכה: (מ"ב) שופר ומגילה ונר
חנוכה אין שייך שהחיינו בעשייתם: חדש בה דבר: (בה"ל) עשה
אותה קודם שלשים יום לחג: עושה לאחרים: בירך בשעת עשיה
אם יכול לברך שוב זמן בשעת קידוש:

תרמב.

א. חל יום ראשון של סוכות להיות בשבת באומרים
ברכה אחת מעין שבע: (מ"ב) א"א מערבית: במה מדליקין:

תרמג. סדר הקידוש

א. סדר הקידוש: (מ"ב) לא בירך זמן כלילה: עבר ובירך זמן
ואח"כ סוכה: ב. להרמב"ם מקדש מעומד: ואין נוהגין כן:
(מ"ב) לא יברך זמן קודם שישב: לומר ברכה דסוכה בקול במשיכה
בניגון: (בה"ל) בביאור הגר"א מצד כהרמב"ם: מוציא לאחרים:
ג. בשאר ימים: בשבת ויו"ט: (מ"ב) סעודת שבת ויו"ט
שחרית: אוכל פת כסנין:

תרמד. סדר הלל כל ימי החג

א. שחרית אחר חזרת התפלה נוטלין הלולב: גומרים
ההלל: אם פסק באמצע: ב. אפילו עשרה קורין כאחד:
(מ"ב) משכימין: נטל הלולב ביום א' ולא בירך שהחיינו: הביאו לו
לולב באמצע הלל:

תרמה. דיני לולב

א. נפרדו עליו: מצוה מן המובחר: (מ"ב) קצת נוטה
לצדיק: ב. נפרצו: נתקשו העלין כעץ: מיעוט עליו:
הלולב נשאר מכוסה: (מ"ב) מעורין במקצת: השדרה בעצמה
נשברה: מתמוטט למטה: תלויות למטה ואגדן: עדיין לא נעשה
כעץ: ורוב כל עלה ועלה: רוב שיעור של לולב שלם: (בה"ל) כסוי
לרוב אורך שיעור השדרה: ג. נחלקו רוב עלין: היו עליו
אחת אחת מתחלת ברייתו: צד השני ערום: העלה
העליון: מצוה מן המובחר: (מ"ב) רוב כל עלה ועלה: אם
פסול כל שבעה: כלה השדרה בשני עלין: סברת הגר"א בנחלק
מקצתו או רובו: בשאר הימים: אין לו לולב אחר: פחות מטפח: ד.
לא היה עליו זה על גב זה: מכלל צד יוצא אחד: ה. יבשו
רוב עליו או שדרתו: (מ"ב) יבש העלה העליון: ו. נקטמו
רוב העלין העליונים: העלה העליון האמצעי: ליכא
אחר: (מ"ב) מה נקרא עלין העליונים: העלה העליון נקטם כ"ש:
כלה הלולב בשני תימות: נקטמו רוב עלין העליונים או רוב העלה
העליון וליכא אחר: (בה"ל) אם המחבר והרמ"א לא פליגי: לענין
הדס וערבה אם נקטמו מהעלין: ז. נסדק: (מ"ב) לא היה בתולדה:
(בה"ל) לסברת המחבר אם יש יתרון לעלה האמצעי: הט"ז דמכשיר
עד טפח לא מיירי מנראה כשנים: ח. יש לו כמין קוצים
בשדרתו: נצמת: נעקם: ט. כפוף בראשו: עליו כפופים
בראשו: (מ"ב) אם כולן או רובן כפופים כל שהוא: נכפפו הרבה
מאד לאמצעיתן: יש מחמירין:

תרמו. דיני הדס

א. י. נקטם ראשו: נשרו רוב עליו: (בה"ל) אם פסולי הדס פסולים כל ז': ב. ענביו מרובות מעליו: עבר וליקטן ביו"ט: ליקטן א' א' לאכילה: מיום ראשון ואילך: (מ"ב) היו גרין או בלא"ה: למעטן בתר דאגד הלולב: צ"ל ליקטן אחר לאכילה: אית ליה הדסים אחרים: לדין פסולין כל ז': (בה"ל) השחירו ביו"ט ועבר ולקטן: ג. עלה השלישי למעלה: בשעת הדחק: ב' על גב ב': (מ"ב) או למטה מהם: (בה"ל) צ"ע מ"מ אינם בכלל עבות אף שאינו שוטה: ד. נשרו רובם ונשארו שלשה: ה. שיעור עבות למצוה ולעיוכובא: (מ"ב) הדס שהיו בכל שיעור ארכו ג' עלים בכל קן ונשר עלה אחת מכל קן: (בה"ל) אם נשרו מן הרוב שהיה עבות א' מכל קן: היה הדס גדול: אם מהני כשמפורים באורך ההדס: ו. יבשו עליו: כמשו: ז. שיעור היבשות: (מ"ב) מי שאינו בקי בזה: יבש עץ ההדס: ח. יבשו רוב עליו ונשתתיר בראש: (מ"ב) בשעת הדחק בכד אחד: סברת הרא"ש שישתתיר ג' קנין ובכל קן עלה אחד: צ"ע דמורכב הוא הדס שוטה: ט. אותם עלים שלא יבשו כמושין: נקטם ראשו: העצים: (מ"ב) יבש ראשו: אם היה בד אחד נקטם ראשו: מה שרגיל שיוצאין בין הקנים ענפים קטנים: יבשו העלין העליונים: יא. אין לו אלא הדס שנעביו מרובים מעליו ביו"ט: (בה"ל) אם כשר בשאר הימים בכל גונו:

תרמו. דיני ערבה

א. פיו חלק: קנה שלו אדום: עודו ירוק: תלמים קטנים עד מאד: (מ"ב) אם צריך לדקדק מאותן הגדלים על הנחל: ב. ערבה שיבשה: נשרו רוב עליה: נקטם ראשה: כמושה: (מ"ב) נדלדלו: נסדקו עליה: נחלקו: נקטם עליה מראשה: נקטם אם פסול בשאר ימים: נשרו מקצת עליה לכתחילה:

תרמו. דברים הפסולים באתרוג

א. אתרוג היבש: (מ"ב) כמוש: איך לבדוק בחוט ולא יהיה נקב מפולש: ב. נקב מפולש: אינו מפולש: נקבים שנעשו באילן: (מ"ב) ספק אם הבשר קיים: ספק אם הגיע עד חדרי הזרע: (בה"ל) נחסר רק הקליפה העליונה: ג. מהו מפולש: (מ"ב) בשעת הדחק יש להקל: ד. נימוח כל בשרו בפנים: (מ"ב) יש להחמיר: (בה"ל) נימוח ונסרח: ה. נסדק: בחוטמו: רובו: (מ"ב) מצד אחד: לא נסדק רוב קליפתו בחוטמו: (בה"ל) לא נסדק עד חללו: ו. נקלף: (מ"ב) מקום הנקלף משונה במראיתו והוא מראה כשר: ז. ניטל דדו: נטלה השושנתא: לא היה דד

מעולם: (מ"ב) לא ניטל רק מה שלמעלה מן האתרוג: נשאר כל שהוא למעלה: ניטל קצת מן העץ ואפשר ליקח אחר: במה ניכר שהוא כן מתחלת ברייתו: גומא עד חדרי הזרע: ח. ניטל העץ שהוא תלוי בו באילן: (מ"ב) אין אחר בעיר וכן בנטלה פטמתו: ט. עלתה חזוית: חוטמו: (בה"ל) חוט השערה מראה אתרוג מפסיק בין חזוית לחזוית: סברות בפירוש חוטמו: י. ב' וג' מקומות במיעוטו: (מ"ב) רוב הקיפו: (בה"ל) יותר משלשה במיעוטו: יא. מחצה על מחצה: (מ"ב) אם צריך שיהא נראה הרוב הכשר לעינים: יב. שינוי מראה בחוטמו: יבש בחוטמו: (בה"ל) פיטמא בכלל חוטמו: שאר הפסולים אם פוסלים בחוטמו בכל שהוא: יבש בב' וג' מקומות: יג. מהו חזוית: (בה"ל) מו"ל: (מ"ב) אבעבוע אחת: עקום ואדום מחמת קוצים: מו"ל הגבוהים מהאתרוג: מו"ל שאין שוה מראיתו לשאר מקומות האתרוג: יד. חזוית שקלפו: (בה"ל) לקלוף ביו"ט: טו. טפח סרח: כבוש: מנומר: (מ"ב) שרה במים מעל"ע: מנומר במראות כשרות: (בה"ל) מהו השיעור בטפח כבוש מנומר: טז. שחור או לבן: (בה"ל) אדום: יז. מקום שהאתרוגים שלהם כעין שחורות מעט: (מ"ב) בשאר מקומות שחור מעט: סמוכין להמקומות: (בה"ל) הובא למקום שהאתרוגים כעין שחורות: יח. העגול ככדור: יט. גדלו בדפוס: (בה"ל) אינו דומה לאתרוג ולא לכריה אחרת: כ. התנים: (מ"ב) יש להחמיר: כא. הירוק שדומה לעשבי השדה: (מ"ב) בה"ל) אתרוג המורכב: הדסים מורכבים: כב. שיעור אתרוג קטן: גדול כל שהוא: (מ"ב) אין סופו להתגדל יותר: סופו להתגדל יותר: (בה"ל) כביצה שבזמנינו: נצטמק בימי החג:

תרמט. דברים הפוסלים בארבעה מינים

א. גזול: גנוב: קנאו בלא סיוע המצוה: לאחרים: א"י וחור"ל: אגדו כותי: (מ"ב) יאוש ושינוי מעשה או עם שינוי השם או עם שינוי רשות לענין ברכה: בדיעבד כשהוא ברשות עכו"ם: גזל ע"י כיבוש מלחמה: חשש גזל לענין ברכה: לכתחילה לאגדו עכו"ם או אשה: (בה"ל) גנוב מנכרי: גנוב ושילם לבסוף: שינוי מעשה מועיל לכו"ע: יורש: יאוש לבסוף: שדה של עצמו שקנה מעכו"ם: ליקח מן הארים: ב. שאול: המודר הנאה מלולב: (מ"ב) שאל מחבירו ביום ראשון בסתמא: (בה"ל) אסר א"ע מאתרוג רק מאכילה: כיום ב' לסכרת המחבר בס"ה דבעינן היתר אכילה: ג. של עיר הנדחת: אשירה: עכו"ם: נתבטל ביד כותי: ד. גנות הצעירים של עכו"ם: (מ"ב) כשנטולים בשכר: אם יש אחרים: קצץ העכו"ם משהתחיל לעבדו: (בה"ל) היה הנטיעה לנוי לע"ג ורק הפירות שייך לכהניהם: ה. איזהו הם

התפילין והטבעות מהיד: (מ"ב) בית יד שאוחז בה הלולב בידו: לבש בתי ידים: לברך תחלה בסוכה: לחלוץ התפילין לגמרי: נטל בעוד שלא הסיר התפילין מן היד: ח. אימת מנענעים: (מ"ב) לא ינענע בשעה שאומר ה': להביא סוף הלולב נגד החזה: מנהג מהרי"ל ומשמעות השו"ע: הביאו לו לולב באמצע הלל: ט. סדר הנענוע: אם להפוך הלולב כשמנענע למטה: (מ"ב) לכסס מעט: דעת ההג"ה שיעשה ההולכה וההבאה גופא בכסס: הנכון שלא להפוך: י. יקיף דרך ימין: יא. לחבר האתרוג ללולב: הנענועים אינם מעכבין: (מ"ב) טוב לחזור ולטול ולנענע: יב. ד' מינים מעכבין ז"ז: גוטליך לזכר: גטליך א' א': סח ביניהם: (מ"ב) בירך על הלולב וראה שלא היה בו הדס או ערבה: (בה"ל) אימת עובר משום כל תגרע: אם צריך לברך גם על הלולב כששה ביניהם: יג. אם חסר לו א' מהמינים: יד. לא יוסיף מין אחר: (בה"ל) אם אינו מכין לשם מצות לולב: טו. יותר מלולב א' ואתרוג א': להוסיף על ב' ערבות וג' הדסים: להוסיף הדס שוטה: (מ"ב) כשמחשב על ההדס שוטה לנוי בעלמא: (בה"ל) מהו הטעם לא להוסיף בהדס: היכי שיש לו קצת ספק על איזה בד של הדס:

תרנב. זמן נטילת לולב

א. ביום: זריזים מקדימים: עיקר מצותו: אם צריך להשכים לצאת לדרך: לאחוז הלולב לחבב המצוה: (מ"ב) לא נטל עד ביה"ש: כהיום מחזי כיוהרא לאחוז בשעת תפלה: ב. אסור לאכול קודם שיטלנו: שכח ואכל: התחיל בהיתר: (מ"ב) טעימה בעלמא: מצפה שיביאו לו לולב: קשה דהא צריך להפסיק לתפלה לדעה ראשונה בסימן פט: (בה"ל) כל הדברים הנזכרים בסימן רל"ב בענין תפלת מנחה: קשה דבהתחיל בהיתר בודאי איכא שהות ביום:

תרנג. הדס אסור להריח

א. להריח בהדס: באתרוג: (מ"ב) שלא בעת נטילתו למצוה: ב. לא אגבהה למיפק בה: (מ"ב) לולב של אשתקד:

תרנד. שיכול להחזיר הלולב במים ביו"ט

א. להוסיף מים: להחליף: בחה"מ: (מ"ב) להעמידו לכתחילה במים: כשכת: שגג והוציאו:

תרנה. א. עכו"ם שהביא מחוץ לתחום: לומר לילך אחריו: (מ"ב) לטלטלו חוץ לד"א: חוץ לתחום של י"ב מיל:

שאינם פסולין בשאר הימים: ליטול לולב של חבירו בלא דעת חבירו: נקבוהו עכברים: יבש או מנומר שחתך היבשות או הנמור: להתנות על אתרוג: פסולי ראשון בשני: יש לחבירו: (מ"ב) גזול ביו"ט שני: ליטול לולב של חבירו שלא מדעתו לכל ד' ימים: אם בעליו עמו: יודע שמקפיד: להוציאו מביתו לביהכ"נ: נטל פטמתו בשאר הימים: להקל בחתך היבשות או הנמור: הפריש לכתחילה ליום שני: לא נשאר אלא מיעוט: ערלת חו"ל: דמאי: מחמת בליעת איסור: נמצא בטורח ביו"ט שני מה שפסול ביו"ט ראשון: ו. בשעת הדחק שאין נמצא כשר: לולבים יבשים: הדס יבש: לחתוך אתרוג לב' או לג' חלקים: (מ"ב) הפסולים מחמת שאינן מינן כשאין נמצא אחר: אם אין כל הד' מינים: ד' חלקים בלא נמצא כי אם ד' מינים יבשים: ליטול לולב פסול להלל כשיודע שאח"כ יהיה לו כשר:

תרנ. שיעור הדס וערבה

א. שיעור הדס וערבה: שדרו של לולב: (מ"ב) אם העלין יוצאין למעלה: ליטול שדרתו של לולב כלפי פניו: ב. אין להם שיעור למעלה: צריך שיצא שדרו של לולב למעלה מהם טפח:

תרנא. נטילת הלולב וברכתו

א. מצות ד' מינים: במקום הדחק דליכא הדס כשר: לאגדם במין אחר: נשרו מהעלין: החוט שרגיל להיות סביב ההדס: איך לאגדו ביו"ט: דרך קשירתם: ליטול כל ג' מינים בידו: לעשות בלולב ג' קשרים: (מ"ב) מקום שיש בו לולב ומקום שמתפללין איזה עדיף: נטל בד אחת של ערבה: שלשתן קטומים: חד לא קטום ומשיג אצל אחרים: אם יכול לברך: כמין בית יד במקום קשר: כך בדי ההדס בלולב: לכוון בחול: אם צריך ג' קשרים בלולב חוץ מה שקושר כל הג' מינים ביחד: להיות טפח למעלה פתוח לכסס: ב. האגודה בידו הימנית: ראשיהם למעלה: (מ"ב) נטל שניהם בידו אחת: נטל ראשיהם למטה: מן הצד: ג. אטר: אם הפך: שולט בב' ידי: (מ"ב) נקל לו לעשות בשמאל: ד. אין לו יד: (מ"ב) אין לו זרוע כלל אם יטול בפה: יש לו יד אחת: ה. יברך עובר לעשייתו: יברך מעומד: פעם אחת ביום: (מ"ב) או יכוון שלא לצאת: שכח לברך קודם לקיחה: אם עשה הברכה וגם המצוה מיושב: ו. לא יברך שהחיינו בשעת עשיית הלולב: (מ"ב) לא בירך שהחיינו ביום א': ז. עשה בית יד ונתן בו הלולב: נתן הלולב בכלי: כך עליו סודר: כך סודר על ידו: להסיר

ונאנס בידו: אם האחר לא החזיר והבעלים הטריחו להוציאו מידו: החזיר לו ע"י עכו"ם או קטן: ו. ליתן ביום ראשון לקטן: הגיע לעונת הפעוטות: תופס עם הקטן: (מ"ב) אם אינו מקנה ליה כלל להקטן: (בה"ל) קטן בן י"ג ולא הביא ב' שערות: קטן הסוחר: נתנו להקטן במתנה ע"מ להחזיר: ז. שותפים: קנו לצורך מצוה: ח. האחים שקנו מתפוסת הבית: ט. מה שנוהגים שכל הקהל קונים אתרוג בשותפות: וגוכין לפי ממון: אשה: (מ"ב) לכתחילה: אשה שרוצה לברך: אדם שיש לו אתרוג מיוחד ובעיר אחרת אין להם כלל:

תרנט. סדר קריאת התורה בסוכות

א. מוציאין ב' ספרים: (מ"ב) התחיל לקרות ביום השני: דילג פסוק ובחמשה עשר:

תרס. סדר היקף הבימה

א. להעלות ס"ת על הבימה ולהקיפה: ביום ז': לצד ימין: בשבת: (מ"ב) צפון מערב: ב. מי שאין לו לולב: ביום ז': אבל: (מ"ב) ביום ז' אם אין לולב בעיר: בשם האר"י לא לחבר הערבה עם הלולב: ג. לומר הושענא בשבת:

תרסא. א. סדר הקידוש בליל יו"ט שני: (מ"ב) אם לא אכל עדיין בסוכה: שמחת בית השואבה:

תרסב. סדר תפילת יום ב' של סוכות

א. בכל הימים מברך על נטילת לולב: ב. אם מברך זמן ביום שני: (מ"ב) אע"ג דגבי שופר מנהגינו לומר זמן: לא נטל הלולב עד יום שביעי: ג. קורין פרשה שקראו אתמול: (מ"ב) אם התחיל במפטיר מן וביום השני:

תרסג. סדר תפלת חוה"מ

א. סדר הקריאה בחוה"מ בחו"ל ובא"י: (מ"ב) הטעם דאין קורין ביום השני גם ביום שני: לומר ומנחתם על כל יום: סדר הושענות: ב. התפלות בשבת חוה"מ: ג. הקריאה בשבת חוה"מ:

תרסד. סדר יום הושענא רבה

א. סדר התפלה ביום השביעי: לא לעשות מלאכה של חול עד אחר יציאת מכהכ"ג: ענין סימן הצל בליל הו"ר: להרבות בנרות: לטבול: ללבוש הקיטל: להתיר אגודו של לולב: מקיפים ז"פ: (מ"ב) להיות נעורים בליל

לשלחו ביום א' שיבוא ביו"ט ב': אם נתלשה ביו"ט: אין לחבירו לולב והוא חרץ לתחום:

תרנו. שצריך לחזור אחרי הדור מצוה בקניית האתרוג
א. קנה אתרוג שראוי לצאת בו בצמצום: הא' הדר מחבירו: אל יבזבו יותר מחומש: מצות לא תעשה: (מ"ב) ס"ת או שופר שיש בהם שיעור מצומצם: אין חבירו רוצה להחליפו: להחליף בהדר: להוציא עישור נכסים: (בה"ל) אתרוג או לולב שתלוי בפלוגתא דרבנן וההלכה דכשר: בענין הקושיא שהקשו שהרי לעולם ימצא נאה ונאה: מי שמוזנחיו מצומצמין אם צריך לדחוק חייו להוסיף שליש בשביל הידור: סברת הבי"י אולי יש חיוב על חמישית או שישית נכסיו להוציא למצוה עוברת: קשה מסוגיא דקידושין דף כ"ט דגבי פדיון הבן אף אם אין לו רק ה' סלעים צריך לפדות עצמו: מחוייב לחזור ולבקש לקיים מ"ע: פדיון ואתרוג: קנה אתרוג ונמצא נרקב: י"ל דבאתרוג קונה במעות:

תרנז.

א. קטן היודע לנענע: (מ"ב) אינו יודע והוא כבר שית: מוליד ומביא מעלה ומוריד: אם צריך לקנות לו לעצמו: (בה"ל) תינוקות שאין יודעין לברך: לברך בשעה שהצבור אומרים הלל: ד' מינים כשרין:

תרנח. דיני לולב ביו"ט ראשון

א. מצות לולב מה"ת: ב. ביום שבת: לטלטל הלולב בשבת: לטלטל האתרוג: ליתנו על הבגד: (מ"ב) ליתנו על בגד שהיה מונח כבר: אם אינו מכזין: ג. שאול ביו"ט ראשון: אמר יהא שלך עד שתצא בו: (מ"ב) נתנה האשה במתנה: אם השאילו לצאת בו: לפרוע לכתחילה קודם החג: (בה"ל) סברת הקצוה"ח דהמקנה קנין הגוף לזמן הוי מתנה ובאתרוג אפילו בסתמא: ד. נתנו לו ע"מ להחזירו: נתן לו דמיו: נאנס מידו: החזירו לאחר מצותו: ע"מ שלא יקדישנה: (מ"ב) נפסל בידו: נאנס והחזיר הדמים: אמר הריני כאילו התקבלתי: אמר ע"מ שתחזיריה ולא אמר לי: (בה"ל) יש לו עוד לולב לצאת בו ונתן לו הדמים: החזיר לו לולב אחר כשר ומהודר: קשה דהרי בס"ה מבואר דאפילו בסתמא אמרינן שיחזירו לצאת בו ואמאי גרע כשלא אמר לי: אם יש לו לולב אחר כשר לברך: נתנו לו רק לצאת בו ידי מצות החג: ע"מ שאין לך רשות ליתנו: ה. נתנו לו סתם: לחזור וליתנו לבעליו במתנה: החזירו לאחר: (מ"ב) צ"ע אמאי צריך לחזור וליתנו לבעליו במתנה: מקבל מתנה ע"מ להחזיר יש לו רשות ליתנם לאחר: פירש בהדיא שאין לו רשות: היכא דאיכא אומדנא שמקפיד הנותן שלא יטלוהו רבים: (בה"ל) נתנו בסתמא

ברכת לישב: נטל ידיו ובירך המוציא קודם חשכה: ב. שחרית מוציא ג' ספרים:

תרסט. סדר ליל שמחת תורה

א. ליל תשיעי: המסיים התורה והמתחיל בראשית: להוציא כל ס"ת: להקיף: להרבות הקרואים: כל הנערים: הקריאה בלילה: לסיים על קטן: אם אין רק ב' ס"ת: (מ"ב) מי שעלה כבר לעלות עוד פעם לחתן תורה או לחתן בראשית: חתן תורה לקרות לחתן בראשית: כהן או לוי לחתן תורה או לחתן בראשית: להרבות בנרות: לקרות שמו"ת: להביא ס"ת מבהכ"צ אחרת: האר"י והגר"א בשמחת התורה: לקרות שנים בפ"א: לעלות לדוכן: (בה"ל) אם ס"ת האחרת לא נגלת במקום הקריאה:

הלכות חנוכה

תרע. דברים האסורים והמותרים בחנוכה

א. אסורין בהספד ותענית: נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות: (מ"ב) יש מקומות שגם האנשים מחמירין בזה: מקום שנהגו אסור מלעשות מלאכה כל היום: ב. רבוי הסעודות: ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודות: לאכול גבינה: (מ"ב) ה"ה בנישואי בת ת"ח לע"ה אם אומרים שירות: בצרוף: העושה כדי ליתן שבח למקום או לפרנס הנס: ג. אין מספידין: לחכם בפניו: ואין מתענין: (מ"ב) אם עבר והתענה יום שמת בו אביו ואמו או ת"ח: לפניו ולאחריהם לענין הספד וצ"ה: אבלות: אונן: אם אין אשתו עמו והוא יחידי: חרש שאינו שומע והוא מדבר: (בה"ל) שחוק הקרטין שומר נפשו ירחק מהם:

תרעא. סדר הדלקת נר חנוכה ומקום הנחתו

א. עני המתפרנס מן הצדקה: מוכר כסותו: (מ"ב) רק בשביל נר אחד: (בה"ל) הגבאים מחויבים ליתן: ב. כמה נרות מדליק: אם רבים בני הבית: ליתן כ"א ואחד נרותיו במקום מיוחד: (מ"ב) שיעורא דשו"ע הוא רק למי שידו משגת להיות מהדר מן המהדרין: אם יש לו ט' נרות: אם יש לו י' מי שאין לו שמן הרבה: אם יש לו שמן בצמצום על כל השמנה ימים ולחבירו אין לו כלום: אם הוא מב"ב: אם השמן ביוקר: אשתו כגופו: (בה"ל) טעם דעה ראשונה שלא ידליקו יותר כשרבים בני הבית: ובאופן זה דנותנים במקום מיוחד גם התוס' מודים: אם גם בלילה הראשונה יש ליתן במקום מיוחד: ג. נר שיש לו שתי פיות: (מ"ב) לדידן דמוסיפין לכ"א: במנורה שלנו שיש להם ח' פיות: ד.

ערבה: יש מסירין הכיס של מעות: אודות הזיווג: במדינותינו נהגו ללבוש בגדי שבת: ב. נוטלים ערבה: שמש בהכ"נ מביא ערבה: ג. אם להקיף גם בערבה: ד. שעור ערבה זו: לעשות ההושענות יפים: שיעור ארכה: כל הפוסל בערבה שבלולב: חובט בה: לנענע בה: (מ"ב) שיעור הכדין לכתחילה: אם יש לקשרם: החביטה על הקרקע ועל הכלי: הסרת העלים: ה. נטלם בפ"ע: ו. אם יוצא י"ח בערבה שבלולב: (מ"ב) אם התיר אגדו ונטל הערבה בפ"ע: ז. אימת יש לנטול הערבה: (מ"ב) הארז"ל הזהיר מאד לא לחבר הערבה עם הלולב: ח. לא לפסוע על הושענא שבלולב: (מ"ב) ועל ערבה של הושענא: ט. ליהנות מן הערבה לאחר נטילתה: להצניעם: (מ"ב) אם לכר"ע מהני תנאי: (בה"ל) אימת צריך להתנות: י. שלא לקוץ ישראל ערבה למצוה משדה עכו"ם: (מ"ב) אם קוצץ ישראל ונותן לחבירו: יא. קצץ עובד כוכבים ערבה בשבת: (מ"ב) אם צוה לו ישראל לקצץ: יש להחמיר אפילו לא צוה:

תרסח. אתרוג אסור לאכול בשביעי

א. אתרוג בשביעי: בשמיני עצרת: חל להיות באחד בשבת: (מ"ב) הפרישו ליום אחד: אם נפסל: (בה"ל) הטעם דלא אמרינן מגו דאתקציא בביה"ש של שמיני: אם הוי מוקצה ביום הראשון קודם שנטלו: ב. הפריש שבעה אתרוגים לו' ימים:

תרסו. דין סוכה ביום השביעי

א. לא יסתור סוכתו ביום השביעי: מוציא הכלים: אם אין לו לפנות כליו: אם רוצה לאכול בסוכה אחר החג: בחו"ל: (מ"ב) מן מנחה קטנה: אם יניח הנר גם בשמיני לדידן בחו"ל:

תרסז. סוכה ונויה אסורין גם כל שמיני

א. חל שבת במוצאי יו"ט האחרון: לומר יה"ר כשיוצאים מהסוכה: להכין לצורך הלילה: להעמיד השולחנות: (מ"ב) עיטרה בסדינין המצוירין: בשעת הדחק שלא ימצא יין בלילה: לחפש הס"ת: להביא השלחנות להבית: נראה הבית כחורבה:

תרסח. סדר תפלת ליל שמיני ויומו

א. אם לומר חג בתפלה: ליל שמיני ויומו בחו"ל: (מ"ב) אם אמר בתפלה חג הסוכות: אחר הסעודה ביום לשמיני עצרת בחו"ל: אם יש לישן בסוכה בחו"ל בשמ"ע: דבר שא"צ לכרך עליו

מעובדי עבודת גילולים: ב. שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה: לכבותה לאחר שעבר הזמן: בזה"ז: אם עבר זה הזמן ולא הדליק: עבר כל הלילה: (מ"ב) הדליק זמן מה אחר שקיעת החמה אם צריך ליתן שמן כשיעור חצי שעה: נותן שמן הרבה: נרות של שעה ארוכות: הדליק נר אחת כלילה שניה ואח"כ נודמן לו עוד: טוב להתנות שאינו מקצה השמן: יש מחמירין מלהשתמש לאורה כ"ז שדולקות: התחיל לאכול או ש"ד ואפי' ללמוד: עבר הזמן ובני הבית ישנים:

תרעג. שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה

א. כל השמנים והפתילות כשרים: שמן זית מצוה מן המובחר: כליל שבת שבתוך ימי חנוכה: תשמיש של קדושה: להדליק נר נוסף: אם נתערב נר חנוכה האסור בהנאה: (מ"ב) שיהיה הנוסף דומה לנר העיקר: שמן הגזול: השמש אסור לעשות בשבת מהשמנים ופתילות שאין מדליקין בהם בשבת: להשתמש בנרות בהכ"נ כ"ז שלא דלקו חצי שעה: נר נוסף פ"י מלבד הנר שמניחין על השולחן: טוב שלבד הנר האחר יניח על השולחן: אפילו רבים המדליקין: אם מעמידו גבוה קצת משאר נרות: אם נתערב ביום השמיני: יש חולקין על הרמ"א וס"ל דאסור אפילו אם בודאי יש נר של היתר ולא דמי לשמש: (בה"ל) אם לימוד דרך קבע לכו"ע אסור ואם לדעה הראשונה אף דרך ארעי אסור: לאחר כלות השיעור טוב שיכבנה ויחזור וידליקנה: אם כשיש נר נוסף שמניח בפ"ע מותר לכתחילה לשמש נגדו: ואם רק נגדו מותר אבל נגד כולם אסור: ב. הדלקה עושה מצוה: אפילו כבתה בע"ש מבע"י: כיבה אותה בשוגג: אם רוצה להחמיר: (מ"ב) אם הדליקה במקום הרוח: אם הוא רואה שהאור אין נאחז בהפתילה ובודאי יכבה: הט"ז חולק וס"ל דקודם קבלת שבת מחויב לחזור ולהדליק: ראוי להחמיר: אם הוא קיבל בעצמו שבת: ג. נר של חרס שהדליק בו לילה אחת: (מ"ב) לעשות מנורה יפה: ד. אין חוששים לפתילות להחליפם עד שתכלה: (מ"ב) אדרבה הם נוחין להדליק:

תרעד. שמותר להדליק מנר לנר

א. מדליקין נר חנוכה מנר חנוכה: ע"י נר חול: ונהגו להחמיר: אחר שעבר זמן המצוה: (מ"ב) אם יש להקפיד ליקח נר החנוכה ממקומה על זמן מועט: אם כבה אחת מהנרות אין להדליקה מן האחרים: בנר של שבת ושל בהכ"נ מדליקין מנר לנר: וע"י נר של חול אין כדאי: יש לגעור באותן שמדליקין נרותיהן מנר בהכ"נ אפילו מן השמש: ב. נר של בהכ"נ ושל שבת ושל חנוכה להדליק זה מזה: וה"ה נר של ת"ת או נר

מילא קערה שמן והקיפה פתילות: להעמיד הנרות בשורה בשוה ולא בעיגול: להדליק בפמוטות שקורין לאמפ"א: נרות שעוה אין לדבקן: אפילו בנרות של שבת ויו"ט: (מ"ב) הדליק ואח"כ כבה: אחד נכנס ואחד יוצא: אם יש הפסק מחיצה: יהיו ג"כ מוכדלים הקנים: כשמדביקין נרות שעוה בכותל: (בה"ל) הקיף נרות בעגול: בנר שבת אינו אסור אלא כשמדביקין אותן אחר הדלקתן עד שעי"ז מתחממות ונופלות: ה. מניחו על פתח הסמוך לר"ה: אם יש חצר לפני הבית: היה דר בעלייה: ובשעת הסכנה: צריך נר אחר: אם יש מדורה: (מ"ב) גם אין להעליה פתח פתוח לחצר: (בה"ל) דעת רש"י דמניחו על פתח הבית הפתוח לחצר: אם גם במדליק בפתח צריך נר אחרת: אם אין לו נר אחר: ו. מניחו למעלה מג"ט: הניחו למעלה מי"ט: לקחה כך דלוק והניחה למטה מכ': (מ"ב) בדיעבד שהדליק למטה מג"ט: אם גם במדליק בפנים יש להניח למטה מ"י: אם מניחו בחלון שבעליה: נרות בהכ"נ: הניחה למעלה מכ' צריך לחזור ולברך: הדליקה למטה מכ' והניחה במקום אחר תוך כ': ז. מצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח משמאל: אם אין מזוזה בפתח: אם הניחו בדלת עצמו: בזמן הזה: בהכ"נ: אין אדם יוצא בנרות של ב"ה: להדליק בין מנחה למערב: בע"ש קודם מנחה: אם רוצים למהר להתפלל: (מ"ב) בדיעבד אם הניח מימין: אם כשמדליק בדלת עצמו יש להניחו בקצה האחרון סמוך לכותל: או על השולחן שעומד אצל כותל דרום: י"א שנרות המנורה היו מסודרין מצפון לדרום: סדר הדלקה בהכ"נ: אבל לענין הדלקת הנרות בהכ"נ ולענין אמירת שהחיינו ולענין להתפלל לפני העמוד: לחזור ולומר שהחיינו בכיתו: בד"מ כתב אף בע"ש בין מנחה למערב: ה"ה בכיתו כשמזדמן לו איזה דבר נחוץ יוכל אחר להשלים: (בה"ל) אם יש להדליק בהכ"נ בברכה כשאין עשרה בשעת הדלקה אלא שיכאור אח"כ: ח. חצר שיש לו ב' פתחים: בזה"ז: (מ"ב) בית שיש בו ב' פתחים: בית אחד חלוק מתוכו ושייכין לאדם אחד:

תרעב. זמן הדלקת נר חנוכה

א. עם סוף שקיעתה: אם הוא טרוד: (מ"ב) הרבה ראשונים ס"ל בתחילת השקיעה: ואם לא הדליק והגיע זמן צה"כ: הדליק מפלג המנחה ולא נתן שמן רק כשיעור חצי שעה: (בה"ל) אף הטור שכתב סוף השקיעה גם הוא ס"ל דיכול להקדים עד קרוב לחצי שעה: והמחבר שהעתיק כטור מסוף שקיעה וצירף לזה דברי הרמב"ם שלא יקדים הוא צע"ג: הדליק מפלג המנחה וכבתה בחול קודם צה"כ: אין לו שמן שידליק חצי שעה אחר צה"כ: שעה

לחולה: (מ"ב) לריעה הראשונה בסימן תרעד"ג ס"א גם בענייניו אסור:

תרעד. שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה

א. היתה מונחת במקומה שלא לשם מצות חנוכה: הדליקה בפנים והוציאה לחוץ: מדליקה ואוחזה בידו: (מ"ב) כהיום אם הדליקה בחוץ והניחה בפנים: אם מותר לטלטלן ממקום למקום: אם אוחזה בידו קצת זמן ואח"כ מניחה כשהיא דולקת: ב. בירך והדליק ואח"כ הוסיף שמן עד כדי שיעור: (מ"ב) לחזור ולהדליק בלא ברכה: ג. אשה מדלקת: הדליקה חש"ו: קטן שהגיע לחינוך: (מ"ב) איש יכול לעשות אותה שליח: איש מברך לאשה אם עומדת שם: הדליק האיש וגם האשה רוצה להדליק: כשאין האיש בבית: סומא: קטן די שידליק בכל לילה רק נר אחד לכו"ע: (בה"ל) הידור מצוה אינו מחוייב לחנך בנו:

תרעד. א. בע"ש מדליקין נ"ח תחלה: (מ"ב) אם הדליק של שבת ולא קיבל שבת במחשבתו: אשה תאמר לאחר והוא יברך אקב"ו להדליק בשבילה שידלק חצי שעה אחר צה"כ: נכון לכתחילה להתפלל מנחה תחלה:

תקעב. באיזה ימים אין גוזרים תענית צבור

א. אין גוזרין תענית על הצבור בתחילה ביום חמישי: (מ"ב) במדינות אלו דלא שכיחי מפקיעי שערים: ב. בר"ח או בחנוכה ופורים או בחוש"מ: ואם התחילו: (מ"ב) י"א שאם לא עלה על דעתם שבהמשך הימים יפגע בהם אחר מאלו הימים אף אם התחילו מפסיקין: (בה"ל) ל"ש עבור גשמים או עבור ענין אחר: ג. צבור שבקשו לגזור תענית בה"ב ופגע בתענית ט"ו בשבט: (מ"ב) יחיד שקבל עליו שלא לאכול בשר ויין בכל יום ב' וחל עיה"כ או סעודת מצוה:

תרעד. סדר הברכות וההדלקה

א. המדליק בליל ראשון מברך ג': אם לא בירך זמן בליל ראשון: (מ"ב) נזכר שלא בירך זמן לאחר הדלקה: ב. מליל ראשון ואילך מברך ב': (מ"ב) הדליק נר חנוכה ושכח לברך על הדלקתה ונזכר קודם שהדליק כולם: לאחר שהדליק כולם: ג. מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה וגם אין מדליקין עליו בביתו: (מ"ב) יש פוסקים אפילו יודע שמדליקין עליו בביתו: לא בירך כלל משום דסמך על אשתו ובא בליל שני לביתו ומדליק: ד. אחר שהדליק אומר הנרות

הללו: (מ"ב) אחר שהדליק נר הראשון: ומ"מ מי שנוהג לומר לאחר שהדליק הכל נמי שפיר דמי: ה. יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני: ובליל ב' שהוא יותר שמאלי: (מ"ב) י"א דאם מונח בימין הפתח צריך להתחיל תמיד בנר הימיני ואם מניח הנרות בשמאל הפתח צריך להדליק ג"כ תמיד תחילה הנר הסמוך לפתח: ומה טוב ונכון אם יכול לסדר כולם בתוך חלל הפתח: ירחיק א"ע לצד שמאל בעת הדלקה: (בה"ל) ג' שיטות דעת השו"ע ודעת רש"ל והגר"א דיתחיל מצד הפתח: ודעת הט"ו שנלך מימין לשמאל:

תרעד. דין אכסנאי בחנוכה

א. אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו: אם יש לו פתח פתוח לעצמו: בן האוכל אצל אביו: וי"א דבזה"י ידליק במקום שאוכל: (מ"ב) אם סמוך על שלחן בעה"ב בקביעות: אם אינו יודע שמדליקין בביתו: לא ידע שהדליקו עליו בביתו ובא בביתו ומצא שהדליקו עליו: אם צריך הבעה"ב להוסיף קצת שמן: אם בעה"ב מקנה לו חלק בשמן במתנה: אורח צריך להשתתף אפילו אוכל על שלחן בעה"ב: אם יש לו פתח פתוח חייב אפילו אם הוא יודע שמדליקין עליו בביתו: בזה"י שמדליקין בפנים ויש לו חדר מיוחד: אם יכול לברך כשיודע שמדליקין עליו בביתו: מי שסועד אצל חבירו באקראי ויש לו שם בית באותו העיר: (בה"ל) דעת הפר"ח דבחור הסמוך על שלחן בעה"ב צריך להשתתף כפרוטה: יהא השמן משותף בכל לילה: אם שני בע"ב דרים בחדר אחד וכ"א אוכל משלו: אם יש להאורח זווית אחת בבית שהוא משתמש שם ובאותה זווית יש לו פתח לרחוב שהוא נכנס ויוצא דרך שם: אם הולך הוא וכל אנשי ביתו לבית אביו או חמיו בקביעות על ח' ימי חנוכה: ב. קטן שהגיע לחינוך: (מ"ב) דעת הש"ג והמאירי דא"צ לחנך הקטן להדליק בפ"ע אם לא שיש לו בית בפ"ע: ג. י"א שאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו אם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק בכרכות: ואפילו אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות אם רוצה להחמיר: (מ"ב) יאמר שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו: ויש מן הפוסקים שסוברים אחרי דחז"ל פטרוהו לא כל כמיניה לומר איני רוצה לצאת בשל אשתי: ד. הנותר ביום שמיני מן השמן הצריך לשיעור: אם נתערב בשמן אחר ואין ששים: (מ"ב) יש פוסקים דאם נתן השמן בסתם הוקצה כל השמן: (בה"ל) לקח צלוחית של שמן לנר חנוכה: נתן השמן לשיעור הדלקת חצי שעה ודלק יותר ואקציה בטעות:

תרעד. נר של שבת קודם לנר חנוכה

א. מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת: אין לו

שחל בשבת אם טעו מ"מ קורין בהפטרות של חנוכה: מי שיש לו יא"צ בחנוכה לא יחשוב לפי ימי החנוכה:

תרפה. סדר ד' פרשיות

א. ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת קורין פרשת שקלים: (מ"ב) אם אירע שלא קראו הפרשה מענינו של יום: אם שכחו הצבור לקרות פרשת שקלים וה"ה בשאר השלושה פרשיות וכבר אמר הפטרה של פרשת השבוע: אם נזכרו אחר שהתחיל לברך על הפטרה: אם נזכרו מיד אחר שבירך ברכה אחרונה על התורה: אם טעו וקראו הפרשיות והמגילה באדר ראשון: אם אחר שגמר פרשת השבוע כשחל ב"ח טעו ולקח הס"ת שהיתה מגוללת על פרשת שקלים ובירך לפניו והתחיל לקרות: וכן בשבת פרשת החדש כשחל ר"ח ניסן בשבת: ב. בשבת שנייה מוציאין ב' ספרים: ובשני זכור: ג. בשבת שלישי שהוא ט"ו באדר מפסיקין: ובשבת ד' קורא פרשת פרה: בשבת חמישי מוציאין ב' ספרים: ובשני החדש הזה לכם: ה. חל ר"ח אדר הסמוך לניסן תוך ימי השבוע: ו. הימים שראוי לקבוע בהם ר"ח אדר זבד"ו: וסימן לשבתות ההפסקה זט"ו ב"ו ד"ד ובי"ו: ז. י"א שפ' זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקרוא מדאורייתא לפיכך בני הישובים: ואם א"א להם לבא: (מ"ב) הרבה אחרונים כתבו שפ' פרה אין חייבים לקרואה מדאורייתא: אם א"א לו לקיים אלא או פרשת פרה בצבור או פרשת זכור: צ"ע במ"ש המ"א דפרשת זכור יוצא ע"פ הדחק כמה שישמע הקריאה דפורים: י"א שצריך לקרות זכר עמלק בסגול וי"א בצירי: הזכרת נשמות וצו"ץ ואב הרחמים בד' פרשיות:

תרפו. דין תענית אסתר

א. בחנוכה ובפורים מותר להתענות לפנייהם ולאחריהם: (מ"ב) וכן בהספד: ב"ח כתב דבחנוכה אסור להתענות לפניו: לגזור ת"צ: ב. מתענים ב"ג באדר: אם חל פורים בא' בשבת: להקל לעת הצורך: אם חל פורים ביום א' שמתענין ביום ה' וחל בו ברית מילה: (מ"ב) מי שהיה בדרך ושכח שמתענים ביום ה' ואכל: וא"א צדקתן: מעוברת שאינה מצטערת: אם גם מעוברת ומניקה צריכין לפרוע אח"כ: אם כל הקרואים מותרים: ואם צריכים להתענות למחר: ג. יש מתענים ג' ימים: (מ"ב) פ"ה בה"ב אחר פורים: מי שיש לו דין עם העכו"ם ישפוט באדר: לתקן לעשות פורים ביום שנעשה בו נס: מי שנעשה לו נס באדר ונדר לעשות פורים כשיבא שנת העיבור:

לנ"ח וליין לקידוש היום: נ"ח קודם הבדלה: (מ"ב) יש לו נר אחד לביתו: בזה"ז שמדליקין בפנים אם נ"ח קודם:

תרעט.

א. בע"ש מדליקין נ"ח תחלה: (מ"ב) אם הדליק של שבת ולא קיבל שבת במחשבתו: אשה תאמר לאחר והוא יברך אקב"ו להדליק בשבילה שידלק חצי שעה אחר צה"כ: נכון לכתחילה להתפלל מנחה תחלה:

תרפ. שלא להניח הנרות סמוך לפתח בליל שבת. א. צריך ליתן שום דבר לחוץ בין הנרות לפתח: ב. אסור לקבוע הנרות בדלת עצמה:

תרפא.

א. במו"ש אין מבדילין בנר חנוכה: ב. מדליקין נ"ח בבהכ"נ קודם הבדלה: וכ"ש בביתו שהרי כבר הבדיל בביהכ"נ: (מ"ב) דבריו מגומגמים דהא לא נתכוין לצאת: הט"ז ועוד ס"ל דמצות הבדלה קודמת לנ"ח: (בה"ל) אין לגעור על שום אדם כי יש לו על מי לסמוך:

תרפב. דין על הנסים בחנוכה

א. כל ח' ימי חנוכה אומר על הנסים: ואם לא אמר: י"א כששכח עה"נ בבהמ"ז כשמגיע להרחמן: (מ"ב) אין חילוק בבהמ"ז בין בחול ובין בשבת חנוכה: ה"ה שיאמר כן בתפלה אחר גמר התפלה דרך בקשה קודם יהיו לרצון: וכן בפורים ובר"ח יאמר זה אחר הרחמן הוא יחדש כו': ב. גם במוסף של שבת ושל ר"ח: ג. אין אומרים כשם שעשית וכו' וי"א שאומרים אותו:

תרפג.

א. כל שמונת ימי חנוכה גומרין את ההלל: (מ"ב) אם יש אבל:

תרפד. סדר קריאת התורה בחנוכה

א. קורין בקרבנות הנשיאים: (מ"ב) אם טעו וקראו ביום שני של חנוכה פרשת נשיא ג' וכיוצא: ב. בשבת של חנוכה מוציאין ב' ספרים: ג. אם חל ר"ח טבת בשבת מוציאין ג' ספרים: ואם חל ר"ח בחול: אם טעה החזן וקרא ד' בשל ר"ח: אם טעה והתחיל בשל חנוכה: (מ"ב) אפילו נזכרו בתחילת קריאת הרביעי: יאמר קדיש אחר החמישי: ואם אומר קדיש אחר הרביעי לא יאמר: (בה"ל) הט"ז חולק ופוסק דמכיוון שהתחיל לקרות בשל חנוכה צריך לגמור הכהן בשל חנוכה: והתחלה נקרא משהתחיל לברך דהיינו שאמר בא"י: ובר"ח טבת

תרפו. חיוב זמן קריאת המגילה

א. חייב אדם לקרות המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום: קראה משעלה ע"ה: (מ"ב) לא קראה קודם עה"ש: נמשך עד כיה"ש: לקרות לכתחילה משעלה ע"ה: אם היה אונס קצת: ב. מבטלים ת"ת: אין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו: חוץ ממת מצוה: אם אי אפשר לעשות שתייה: והא דמת מצוה קודם בדאפשר לו לקראה אח"כ: (מ"ב) חבורה של ק' אנשים שלומדים באיזה בית: מי שמתפלל כל השנה בקביעות במנין המיוחד לו: אם המת בעיר והזריות הוא רק תוספות כבוד: העולם נוהגין למול קודם: ט"ו הביא משם רש"ל וב"ח דתמיד מקרא מגילה קודם: מת מצוה ממש באופן שידחה המגילה לגמרי:

תרפח. דין כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון

א. כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון: אפילו אין בה' בטלנים: מסתמא הוקפה ולבסוף ישובה: (מ"ב) יש מהראשונים שחולקין וס"ל אם אין בה עתה עשרה בטלנין קורין ב"ד: מסתמא אמרין שישב ע"ד להקיפה: (בה"ל) אם רוב בתים שבעיר קדמו להקיפן: ב. הכפריים הנראים עמהם: או שסמוכים: בשושן: (מ"ב) אם נראה ביותר ממיל: מי שדינו לקרוא בט"ו לקרוא ולפטור לבני י"ד בי"ד וכן להיפך: בדיעבד: ד. כרך שהוא ספק: (מ"ב) טבריא: במדינות אלו: מוקף חומה אם קרא ביום י"ד: ה. בן עיר שהלך לכרך או בן כרך שהלך לעיר: אם הוא במדבר או בספינה: (מ"ב) צריכין לידע ג' דברים א' אם הוא שייך לערי הפרוות אפילו יום אחד וכן למוקפין: ב. זמן קריאה הוא העיקר ביום בתחילת היום: ג. זמן קריאה שכותב המחבר היינו המקום שהוא בו עתה: ו. יום ט"ו שחל להיות בשבת: (מ"ב) שואלין ודורשין בהלכות פורים: מהר"ל חביב דעתו שהסעודה היא בשבת וגם משלוח מנות: הפר"ח אוסר לטלטל המגילה אבל כמה אחרונים חולקין: ז. המפרש בים והיוצא בשיירא ואינו מוצא מגילה להוליך עמו: אם א"א להמתין: אם נודמן לו אח"כ מגילה: (מ"ב) שלא בזמנה בעי י: אי מחוייב לקרותה גם בלילה: סעודת פורים ומשלוח מנות ומתנות לאביונים לא יקיים אלא בזמנה: חזור וקרא בי"ד ככריותיה: (בה"ל) יש מהראשונים דסבירי שהאידנא אין קורין שלא בי"ד בשום גווי: ח. בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה ואח"כ נודמנה לו בט"ו קורא אותה בט"ו: (מ"ב) בלא ברכה: מט"ו ואילך לא יקרא:

תרפט. שהכל חייבים בקריאת המגילה

א. הכל חייבים בקריאתה: (בה"ל) אם נשים מוצאות כשכבר יצאו: עבדים שאינם משוחררים: ב. אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא: היה הקורא חרש או קטן או שוטה: י"א שהנשים אינם מוצאות את האנשים: וי"א אם האשה קראה לעצמה מברכת לשמוע מגילה: (מ"ב) חרש המדבר ואינו שומע: אם שומע כשמדברים לו בקול רם: יש מי שמכשיר בקטן שהגיע לחינוך: המ"א מצד דלא תקרא לעצמה: (בה"ל) חרש חייב לקרות לעצמו: ג. אנדרוגינוס: טומטום ומי שחציו עבד: ד. השומע מגילה ממנו שהוא מורד הנאה ממנו: ה. מקום שאין מנין: אם כולם יודעים: (מ"ב) בדיעבד שנתכוין לפטור חבירו: וכמ"א מצד דאפילו לכתחילה: ו. מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע: (מ"ב) קטנים ביותר: ראוי לכ"א שיהיה לו מגילה כשרה: (בה"ל) מה שייך מנהג טוב כיון דמיירי בודאי על קטנים שהגיעו לחינוך:

תרצ. דיני קריאת המגילה

א. לא יקרא בצבור יושב: אומרים לו קרא: (מ"ב) הברכה בעמידה: ש"ץ שמינוהו: (בה"ל) אם מותר לסמוך: ב. עשרה יכולים לקרותה ביחד: (מ"ב) אם מרגיש שמבלבלים ליה הקולות: ג. קראה על פה אם השמיט הסופר באמצעה תיבות: תחלה או סופה: ענין שלם: מטושטשות: (מ"ב) חיסר תיבה אחת: אין לו מגילה אחרת: חציה אם כשרה בדיעבד: (בה"ל) הב"ח מצד כהר"א שדכשר אפילו בתחילה ובסופה וענין שלם: אין אנו חושבין כולה או מקצתה במספר האותיות: קרא בע"פ בתחילתה או סופה או ענין שלם: אם היו נפסקין האותיות: ד. מי שתופס בידו מגילה שאינה כשרה: וכן לא יסייע שום אדם על פה: (מ"ב) אם קורא לאדם אחד: ה. קראה סירוגין: סח בנתיים: (מ"ב) שהה מחמת אונס: השומע ששח: ו. הקורא את המגילה למפרע: (בה"ל) אם התחיל תיכף אחר הברכה לקרוא שלא מראש המגילה לענין לחזור ולברך: ז. על פה: ח. הלוועז ששמע את המגילה הכתובה בלשון הקדש: (בה"ל) אם שינה בה איזה תבות ללשון אחר: ט. היתה כתובה תרגום או לשון אחרת: היתה כתובה בכתב עברי וקראה ארמית: אבל אין לחוש באיזה כתב כתובה: (מ"ב) כמה פוסקים חולקים וס"ל דמגילה בכל לשון שהיא אינה כשרה: אם היתה כתובה כתב ולשון תרגום וכדומה והקורא אינו מבין תרגום וקראה להשומע שמבין: י. יודע לעז ואשורית: כתובה בשתי לשונות: (מ"ב) תיבות האחדות בני הרמכים: יא. למחות

תרצב. דיני ברכת המגילה

א. מברך לפניו שלשה ברכות: שהחיינו ביום: אחד יכול לברך והשני קורא: לא בירך לא לפניו ולא לאחריה: לומר כלילה אשר הניא: אין לברך אחריה אלא בצבור: (מ"ב) לכיון בשהחיינו על משלוח מנות וסעודת פורים: אם מי שאין לו מגילה יברך שהחיינו על משלוח מנות וסעודה: אם אבל קורא המגילה: אם נשתתק הקורא: אם נזכר באמצע שלא בירך: (בה"ל) כמה פוסקים ס"ל דמברך ברכה דאחריה אפילו ביחיד: ב. אין לשוח: (מ"ב) לשאול בין הפרקים: ג. אע"פ שיצא כבר מברך להוציא: (מ"ב) אם יודעין בעצמן לברך: כשמברך לנשים טוב שיברך לשמוע: ד. אנוס קצת יכול לשמוע קריאתה מבע"י מפלג המנחה: (מ"ב) טעימה קודם קריאת המגילה: שיעור טעימה: קרא בבית"ש: אם הוא אדם חלש: ספק אם קרא המגילה: (בה"ל) אם יש להקל בשעת הדחק אף לצבור כשעדיין אינו לילה גמור:

תרצג. סדר תפילת פורים

א. בערבית אומר ואתה קדוש: (מ"ב) מתי לומר ק"ש עם התקבל: ב. אומר על הנסים: אם לא אומר: (מ"ב) אם אמר עה"נ גם בט"ו: כרכים הספיקות: אין לחלוץ התפילין עד אחר קריאת המגילה: ג. אין קורין בו הלל: ד. מוציאין ס"ת: כשיש מילה: (מ"ב) הפר"ח כתב דיקדים קריאת המגילה: (בה"ל) להחזיר הס"ת למקומו קודם קריאת המגילה:

תרצד. דין מעות פורים לעניים

א. ליתן לפחות שתי מתנות לשני עניים: זכר למחצית השקל: (מ"ב) עני ממה שנתנו לו: שיעור המתנות: החליף סעודתו: דבר הראוי ליהנות ממנו בפורים: לא משל מעשר: המנהג ליתן מחצית השקל אפילו בעד בניו הקטנים ואשה מעוברת בעד וולדה: (בה"ל) מתנה ע"מ להחזיר: אם מחלקין מחצית השקל לעניים יוצאין ידי מתנות אביזנים: מתנות אביזנים אם נותן קודם פורים: מה שהגבאים נותנים תחת המעות הג' חצאי רז"כ יהוא נותן אותם להקערה: ב. אין משנים מעות פורים: העני יכול לעשות: (מ"ב) מעות שחשב בלבו לחלקם לעניים ביום פורים: אם יש מנהג באותו העיר לתת מעות פורים לחזן: אם בני העיר יכולים לשנות: ג. כל מי שפושט ידו: מקום שנהגו ליתן אף לא"י: (מ"ב) בעיר שלא הורגלו עדיין בכך: ד. במקום שאין עניים: (מ"ב) ישראל:

להקורין בלע"ז: (מ"ב) לכתחילה בשתי לשונות: יב. קראה מתנמנם: שמעה מתנמנם: (מ"ב) השומע מהמתנמנם: (בה"ל) אין חילוק בין תחילת שינה לסוף שינה: יג. היה כותבה: היה מגיחה: היה דורשה: יד. לכיון להוציא השומע ולצאת: אם הקורא ש"ץ: טעות: (מ"ב) העובר אחורי בהכ"נ צריך שיכוין בפירוש: (בה"ל) אם טעה בגוונא שהענין משתנה: חסר איזה תיבה שאינו מפסיד הקריאה: טו. עשרת בני המן ועשרת בנשימה אחת: בדיעבד: לכתחילה מחמש מאות איש: (מ"ב) בכל המגילה בין פסוק לפסוק: כשיאמר כלילה ההוא: כשיאמר האיגרת הזאת: מה שנוהגין במקצת מקומות שכל הקהל אומרים י' בני המן: יש לו נשימה קצרה: טז. הקורא קורא ופושט כאיגרת: כשגומר כורכה ומברך: ד' פסוקים של גאולה: לצייר צורת המן: מכים המן: (מ"ב) היחידים השומעים במגילות א"צ לפשוט: התחיל ברוך אתה קודם שכרכה: כל תיבה שלא ישמע מן החזן יקרא מן החומש: (בה"ל) אם יש במנהג צד איסור: יח. לחזור אחר עשרה: אם א"א: אם נשים מצטרפות: קראו אותה בצבור ואיזה יחיד לא שמעה: (מ"ב) בעת שקורין בצבור בבהכ"נ: דין זה דקראו אותה בצבור אינו מוסכם לשאר פוסקים: יחיד שלא בזמנה: (בה"ל) הלבוש כתב דחלונותיו פתוחות לבהכ"נ יכול לכתחילה לשמוע משם: ונראה דמשום פרסומי ניסא מחויב לילך שם:

תרצא. דיני כתיבת המגילה ותפירתה

א. אין כותבין המגילה אלא בדיו על הגויל או על הקלף: וצריכה שירטוט: לעבד העור לשמה: (מ"ב) חק תוכות: ב. על הגייר: על עור שאינו מעובד: כותי: אפיקורוס: ודינה כס"ת: עושין כל פרשיותיה סתומות: עמוד בסופה וחלק בראשה: תגין: (מ"ב) כס"ת לכל דבר: עבר וכתב בע"פ: בשעת הדחק אם עשה פרשיותיה פתוחות: (בה"ל) אפילו היתה שגורה היטב על פיו: ד. להאריך בוי"ו דויזתא איש בראש דפא ואת בסופה: (מ"ב) בדיעבד אם לא האריך בוי"ו: כתב אחר עשרת עור שיטות: ה. תפרה בחוטי פשתן: ו. הטיל בה ג' חוטי גידים: ז. להניח שיעור בראש היריעה ובסופה כשתופרם: ח. מגילה הכתובה בין הכתובים: (בה"ל) בזמנה לא חיישינן להא: לכתחילה לקרות בה היחיד: ט. מגילה שהיא נקודה: כתב בדף הראשון ברכות ופיוטים: (מ"ב) אי ליכא מי שיעור לקרות בטעמים בע"פ: לכתחילה לא יכתוב ברכותיה בה: י. אם אין מגילה כשרה: (מ"ב) חומש שלנו שאינו עשוי בגלילה: יא. מגילה גזולה: (מ"ב) קנאה בשינוי מעשה וכדומה

תרצה. דיני סעודת פורים

א. בסעודה אחת יוצאים: להרבות בסעודת פורים: עשאה בלילה: גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה: (מ"ב) ללבוש בגדי שבת מבערב: וימצא אה"כ בביתו נרות דולקות: ב. חייב איניש לבסומי בפוריא: שישן: רוב הסעודה צריכה להיות ביום: מי שרוצה לעשות בשחרית: לאכול מאכל זרעונים: לעסוק מעט בתורה: חייב במשתה ושמחה קצת ב"ד וט"ז: אם הזיק אחד את חבריו: (מ"ב) ת"ח יאכל קודם ביאת שמש: א"ר בשם של"ה המשוכח מי שעושה סעודה בשחרית: לאכול מאכל הזרעונים בלילה הראשונה: אין מנהג לפטור בהיזק גדול: אם כיון להזיק: (בה"ל) היודע בעצמו שיזלזל אז במצוה מן המצוות או שינהג קלות ראש: ג. אומר עה"נ בבמה"ז: התחיל סעודתו ביום: (מ"ב) אם שכח לומר עה"נ: ד. חייב לשלוח לחבירו שתי מנות: וכל המרבה: ואם אין לו מחליף: לשלוח ביום: אם שולח והוא אינו רוצה לקבלם או מוחל לו: אשה חייבת: ואשה תשלח לאשה: במתנות לאבינונים אין לחוש: (מ"ב) אם הביא בעצמו המתנות ולא ע"י שליח: משקין: אחד אוכל ואחד משקה: בשר שחוט חי: הפר"ח והח"ס ס"ל דאינו יוצא באינו רוצה לקבל וכמוחל: (בה"ל) אם שולח לעשיר דבר פחות: שלח ב' מנות לאיש עני אם יוכל לחשבם לתרתי: עיר ספק מוקף:

תרצז. דיני הספד ותענית ועשיית מלאכה בפורים

א. עשיית מלאכה: בנין של שמחה: מלאכת מצוה:

(מ"ב) ע"י עכו"ם: פרקמטיא: אם מפסיד כשעושה מלאכה: (בה"ל) עשיית מלאכה בלילה: ב. ביום מקרא מגילה בלבד: ג. י"ד וט"ו אסורים בהספד ותענית לכ"א בכל מקום: (מ"ב) מקום שנהגים שבים ז' הולכים אל הקבר: ד. אבילות בחנוכה ובפורים: (מ"ב) לקרות האבל במגילה בבהכ"נ: אם הולך לבהכ"נ לתפלה לסברת המקלין: ה. אם חל פורים במו"ש והאבל יושב בבהכ"נ: (מ"ב) לדידן דאין אבילות נוהג אפילו יש לו מנין בביתו ביום הולך לביהכ"נ לשמוע מקרא מגילה: ביום ט"ו לא ילך מביתו: ו. אבל לשלוח מנות: אם אין בעיר אלא האבל עם אחר: (מ"ב) ישלח מעות או כשר לעניים: אם האבל עני: מקום שנהגו להקל לשאול בשלומם: ז. יש מי שאומר דאונן מותר בבשר ויין: וכ"ש שחייב במקרא מגילה ותפלה וק"ש בלילה: (מ"ב) ישמע קריאת המגילה מאחר: ביום ישמע האונן שנית אחר שנקבר המת: ח. מותר לישא: לעשות פה"ב: ללבוש פרצופים וגבר לובש שמלת אשה: החוטפים זמ"ז דרך שמחה: (מ"ב) לבטל מנהג זה ללבוש שמלת אשה: לאו משנת חסידים לחטוף זמ"ז:

תרצז. אין אומרים תחנה ב"ד וט"ו שבאדר א' ודין תענית והספד בהן

א. י"ד וט"ו שבאדר ראשון: י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה: (מ"ב) אם נדר בפירוש להתענות בפורים קטן: נדר בסתם ב' וה': רבינו יחיאל מפריש היה רגיל להרבות ולהזמין בני אדם והוה שסיים הרמ"א וטוב לב משתה תמיד:

דיני שבת "יעלה ויבוא" בתפילות ראש-חודש וחול-המועד

המקום בתפילה שבו נזכר המפתל שלא אמר "יעלה ויבוא" וכן: אם הוא מסתפק אם אמר או לא	בתפילות ערבית: נביא א' ונביא ב' של ראש-חודש	בשחרית ובמנחה: נביא א' ונביא ב' של ראש-חודש	בתפילות חול-המועד
לא אמר עדיין את שם ה' של ברכת: "ברוך אתה ה' המחזיר שכינתו לציון"	חזור לומר את נוסח "יעלה ויבוא" ואח"כ אומר "ותחזיקה עינינו וכו'"	חזור לומר את נוסח "יעלה ויבוא" ואח"כ אומר "ותחזיקה עינינו וכו'"	חזור לומר את נוסח "יעלה ויבוא" ואח"כ אומר "ותחזיקה עינינו וכו'"
הזכיר את שם ה' ועדיין לא אמר: "המחזיר שכינתו לציון"	אינו חוזר	אומר "למדני תוקדך" וחוזר לומר את "יעלה ויבוא" ואח"כ אומר "ותחזיקה עינינו וכו'"	אומר "למדני תוקדך" וחוזר לומר את "יעלה ויבוא" ואח"כ אומר "ותחזיקה עינינו וכו'"
אמר את ברכת "המחזיר שכינתו לציון" ועדיין לא התחיל את ברכת "מודים"	נזכר את תפילתו ואינו חוזר	אומר את "יעלה ויבוא" ואח"כ אומר את ברכת "מודים"	אומר את שם ה' "יעלה ויבוא" ואח"כ אומר את ברכת "מודים"
התחיל את ברכת "מודים" או שהמשיך גם את הברכה שלחרי"ה ונזכר לפני שסיים את תפילת שמונה עשרה	נזכר את תפילתו ואינו חוזר	חזור לתפילת ברכת "רצה"	חזור לתפילת ברכת "רצה"
נזכר את תפילתו ולאחר אמירת: "יהיו לרצון אמרי פי וכו'" עשוק "אלקי" נצור"	אינו חוזר	חזור לראש תפילת שמונה עשרה	חזור לראש תפילת שמונה עשרה

ידי שבת "על הנסים" בתפילות בחנוכה ובפורים

המקום בתפילה שבו נזכר המפתל שלא אמר "על הנסים" וכן: אם הוא מסתפק אם אמר או לא	דינו של המפתל
לא אמר עדיין את שם ה' של ברכת: "ברוך אתה ה' הטוב שמך וכן טהא למנות" (סיום "מודים")	חזור לתפילת "על הנסים"
הזכיר את שם ה' של סיום ברכת "מודים" והטוב שמך וכן טהא למנות	עשה ולמנו אמירת "יהיו לרצון" שבסוף "אלקי נצור" ואמר "יהי רצון ממלך שתעשה לנו נסים ונפלאות, כשם שעשית לאבותינו בימים חתם ביום הזה" (בחנוכה) "בימי מתינתו בן יוחנן וכו'" (בפורים) "בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה וכו'"
נזכר את תפילתו	אינו חוזר

המונח	ההסבר	המידות לפי דעת רא"ח נאה זצ"ל	המידות לפי דעת החזו"א זצ"ל
שופר	(1) אורכו, טפח	8 ס"מ	9.6 ס"מ
יום הכפורים	איסור כרת אכילה: ככותבת ושתייה: כמלא לוגמיו... חולה: התר אכילה... (ושתייה 5)	(2) 43.2 גרם (3) 86 גרם (4) 30 גרם (6) 42 גרם	30 גרם 40 גרם
סוכה	א. גובהה: לא פחות מי' טפחים שוחקות... ולא יותר מכ' אמה מצומצמות...	81½ ס"מ	[לפחות 98.2 ס"מ] 1 מטר 11.52 מטר
	ארכה ורחבה: לא פחות מז' על ז' טפחים מרווחות...	57.2×57.2 ס"מ	70×70 ס"מ [לפחות 69.1×69.1 ס"מ]
	ב. חיוב אכילה בסוכה לילה הראשונה, כזית פת (8) אכילת עראי מותרת חוץ לסוכה, כביצה מפת (9) ..	27 גרם	50-45 גרם
	חיוב סוכה, וברכת "לישב בסוכה" על אכילת פת... (11)	54.7 גרם	50-45 גרם (10)
לולב [השדרה, לבד מהעלים היוצאים למעלה.]	לכתחילה ד' טפחים... (13) בדיעבד, י"ג גודלין ושליש	[לפחות 32 ס"מ] 32.7 ס"מ 26.6 ס"מ	[לפחות 39 ס"מ] 40 ס"מ 32 ס"מ
	לכתחילה ג' טפחים... (13) בדיעבד עשרה גודלין...	[לפחות 24 ס"מ] 24½ ס"מ 20 ס"מ	[לפחות 29 ס"מ] 30 ס"מ 24 ס"מ
עבות ההדס	למצוה בעינן שיהא כל שיעור אורך ההדס עבות, לעיכובא, ברובו. (15) לפי שיעור ג' טפחים לפי שיעור עשרה גודלין.	14 ס"מ 11 ס"מ	17 ס"מ 14.4 ס"מ
אתרוג	כביצה [בקליפתה] (16)	57.6 גרם (17)	100 גרם (17)
נר חנוכה	מקום הנחתה: א. לכתחילה הגובה מי' טפחים... (18) עד י' טפחים...	24 ס"מ 80 ס"מ	28.8 ס"מ 96 ס"מ
	ב. למעלה מכ' אמה פסולה...	9.80 מטר	11.76 מטר

כל הזכויות שמורות להוצאת א. בלום

הערות וביאורים

לדעה שלא נתקטנו השיעורים (שיעורין של תורה בשיעורי המצות, אות כז).

(א) תבשיל העשוי מחמשת מינים: א לענין ברכת "לישב בסוכה" לא סגי במה שאוכל מעט יותר מכביצה כמו בפת, אלא בעי שיעור חשוב שקובע סעודתו בזה, או שאוכלם בחבורה. ב ולענין חיוב סוכה, הוי מחלוקת, יש הסוברים דאין חייב אלא באופן דלעיל ובסמוך, ודעת המג"א דהוי כפת, דיותר מכביצה מעט חייב בסוכה.

(ב) ופת הבאה בכיסנין, ואוכל יותר מכביצה, אם קובע סעודתו עליו [אע"פ שאינו אוכל כשיעור החיוב לברך המוציא] חייב בסוכה, ומברך "לישב בסוכה".

ובאינו קובע סעודתו עליו, בשבת ויו"ט בבוקר כיון שאוכל אותה בתורת סעודה הצריכה לקידוש שפיר דמי שיברך לישב בסוכה, ובחול אין כדאי לברך, אכן מנהג העולם לברך, ויראה שלא לצאת מיד אחר אכילתו רק לשבת שם זמן מה, ויכוין בשעת ברכתו "לישב בסוכה" על האכילה ועל הישיבה שאחר זה, שו"ע סי' תרל"ט ס"ב ומ"ב ס"ק ט"ו ט"ז.

(12) שיעורין של תורה בשיעורי המצוות אות כז, יותר מכמו שני ביצים שלנו.

(13) מ"ב סי' תר"נ ס"ק ח', או בשעת הדחק, קצ"ש סי' קל"ז, ולמעלה אין להם שיעור, בזמן שההדרה והעברה גבוהים יותר, יש אומרים שצריכה להיות השדרה של הלולב גבוהה יותר מהם טפח, וזה לפי רא"ח נאה 8.2 ס"מ, לפי שיטת חזו"א 10 ס"מ שו"ע סי' תר"נ ס"ב. יעוי' באלף המגן (מטה אפרים סי' תרמ"ז ס"א) דהעלים של ההדרה יהיו קטנים רק כציפורן אגודל, כי באם העלים גדולים מזה יש חשש פסול, וגם לא יהיו קטנים כשעורה, יעו"ש, ועי' בנדון זה בספר חיים וברכה על הלכות ד' מינים, אות (נה).

(15) השיעורים האלו לפי מה שמודדין רוב העבות לפי אורך ההדרה.

ועי' שיעורי תורה עמוד רע"ו הערה (צ"ד) שמביא שם דעת הגר"ז שמשערין רוב העבות לפי רוב הקנים, ואפי' לא יהיה רוב האורך, עד"מ אם באורך של ג' טפחים, ובשעה"ד 20 ס"מ יש בו ט"ז קנים ובטפח העליון לבד יש בו ח' קנים משולשים הרי זה כשר לפי שרוב הקנים משולשים אע"פ שרוב הבד אינו מכוסה במשולשים.

(16) ומ"מ אינו הידור לקחת אתרוג ששיעורו מצומצם, (שיעיר תורה עמוד ר"ל), ופחות מכביצה פסולה, ולמעלה אין לה שיעור שו"ע סי' תרמ"ח סכ"ב.

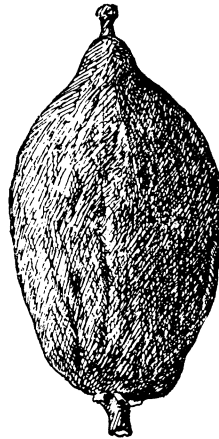
(17) וצריך להוסיף קצת נגד משקל העוקץ והפיטמת שאינם מכלל השיעור, שיעורי תורה, עמוד ר"ל.

(18) ובדיעבד למטה מג' טפחים או למעלה מעשרה טפחים יצא, שו"ע סי' תרע"א ס"ו, ומ"ב ס"ק כ"ו.

- (1) כדי שיאחזנו התוקע בידו ויראה לכאן ולכאן, ושיעורו טפח, ובטור הביא דעת רי"ף גיאור דצריך בזה טפח שוחק, ולפי"ז לדעת רא"ח נאה הוי 8.16 ס"מ, ולדעת החזו"א 9.8 ס"מ. ועי' ביאור הלכה סי' תקפ"ו ס"ט ד"ה ד' גודלים.
- ולענין "רחבו של שופר", ראה אלף המגן (מטה אפרים סי' תקפ"ו ס"ק י"ח) מביא דעת הרב המגיד דבעינן ג"כ שיעור לרוחב השופר ועביו, ובהפוסקים ואחרונים לא נמצא כלל הדין לענין רוחב השופר ולענין עביו מבואר בדבריהם דאפי' היה דק מאוד כמו גלד דכשר. זה שיעור כביצה בלא קליפתה, וככותבת פחותה מכביצה מעט, שו"ע סי' תרי"ב ס"א.
- (2) השיעור הזה הוא רביעית, וזה תלוי לפי בני אדם, באדם בינוני מלא לוגמיו ידיה פחות מרביעית, ואדם גדול לפעמים רביעית ואולי יותר, ואדם קטן הוא פחות מרוב רביעית, מ"ב סי' תרי"ב ס"ק כ"ר"כ"ז.
- (3) ואם השיעור הזה של 30 גרם בבת אחת אינו מספיק להחולה לפי דברי הרופא יתנו לו עד שיעור 38 גרם ואם גם זה אינו מספיק יתנו לו עד 48 גרם, שיעורי תורה, עמוד קצ, ומאכילין אותו בהפסקות של כדי אכילה פרס, דהיינו בין כל אכילה הנ"ל לעוד אכילה כזה יהיה בהפסק של 9 מינוט, (שיעורין של תורה), ורא"ח נאה מוסיף דאם אי אפשר לעשות הפסקה של 9 מינוטין יפסיק לכל הפחות את השיעור הגדול שאפשר לו מאלו השיעורים, ואילו דין 8-מינוט. 7.5 מינוט. 6-מינוט. 5-מינוט 4.5 מינוט, 4-מינוט.
- וכן הדין לענין "היתר שתיה" יהיו בהפסקות דלעיל, ועיי"ש לענין שתיה דאם אי אפשר להפסיק 4-מינוט על כל פנים יתנו לו בפעמים אחדות, ולא בבת אחת, שיעורי תורה, עמוד רג. [ועיי' שו"ע תרי"ח ס"ח דיש הסוברים דשיעור שהייה בין שתיה לשתיה משערין בכדי שתיית רביעית].
- (5) השיעורים האלו לשתיה לאדם בינוני, אבל אם מדד ומצא בכמלא לוגמיו ידיה שונה משיעורים האלו שותה עד שיעורו, ראה מ"ב סי' תרי"ח ס"ק כ"א
- (6) זה איירי במים, ובמשקים אחרים שאין משקלם שווה למשקל המים יתנו לו עד שיעור חצי רביעית, שיעורי תורה עמוד ר', וע"ש.
- (7) שיעורין של תורה, בשיעורי המצוות אות ז', ולכאורה לפי חשבון 9.62 ס"מ לטפח ועוד 1/48. לשוחקות הוי 68.74 ס"מ, וצ"ע.
- (8) והיינו כשאין לו יותר אבל אם יש לו בוראימן הנכון שיאכל יותר מכביצה, מ"ב סי' תרל"ט ס"ק כא"כב.
- (9) כביצה בלא קליפתה, שיעורי תורה, סימן ג' הערה י"ט אבל בלילה הראשונה לפני שקיים המצוה אסור לו לאכול חוץ לסוכה אפי' בזית. דלענין אכילה חוץ לסוכה יש להחמיר שלא לאכול יותר מכביצה בינונית שלנו, לחוש
- (10)

כל הזכויות שמורות להוצאת א. בלום

תמונת האתרוג דרך גדילתו.

העץ שלמטה הוא הנקרא "עוק" ובו חלוי באילן.
ולמעלה מחציו אחר שיעור רובו של האתרוג.
ממקום שמתחיל לספד עד ראשו נקרא "חוט מ".
אחר שכלה בשר האתרוג בראשו יוצא ממנו עץ ונקרא
"דד". דהיינו מה שאנו קורין "פיטמא"
(אחרונים ולא כרמ"א תרמ"ח סעי' ז') ובראשו של
הדר היא ה"ש שנת א".

הדר המובחר באתרוג צריך שיהיה בו חמשה תנאים:

- לפי נקיותו. כל נטף ביותר, הוא חשוב יותר מהדר.
- שהיה בליטות רבות עליו, ולא יהיה חלק כציטראן (לימנע).
- שהיה העוקץ שבתחתיתו משוקע, קצת עמוק בבשר האתרוג.
- שהיה כמגדל, היינו רחב למטה לצד העוקץ, ומתקצר והולך לצד הפיטם.
- שהיה השושנתא שעל הפיטם שלימה, ומכוננת באמצעו נגד העוקץ שלמטה.
- ואשרי מי שיכול לקנות לו אתרוג נאה הדר ונקי מכל אפילו, "מב לא סלע ק" (פ"ג סוסי תרמ"ח א"א סק"ד).

לולב דרך גדילתו

כל העלים של לולב כסולים שנים שנים, פרודים מצד אחד, ודבוקים מגבם לצד
השדרה כל ארכם מהתחתית היבירה עד ראשם, והעלה האמצעית בראשו של לולב במקום
שדבוקה ומתאימה נקרא "תימת".

הדר המובחר בלולב צריך שיהיה בו שמונה תנאים.

- שהיה לח וירוק מראשו לסופו בלי יבשות כלל. והעיקר שלא יהא ראש התיומת יבש.
- שהיה נאה והדר בחזורו וגודלו ישר כשרביט בלי שום נטייה לאחד מהצדדים.
- ובראשו לא יהא התיומת נכפף כלל אף משהו.
- שלא יהא נקטם אף משהו מראש התיומת כלל, ויש ליוהר טובא לעיין בעלה אמצעי
אם לא נקטם כל שהוא.
- שלא יהא סדק ונחלק כלל העלה העליונה האמצעית שבראש השדרה אף משהו,
ואם אפשר יש להחמיר דגם שאר התיומתין העליונים לא יהיו נחלקו כלל.
- שלא יהיו העלים פרודים זה מזה כלל, אלא מתאימים וסומכים זה לזה כגוף אחד ורק
על ידי הנענוע יתפרדו.
- שלא יהא בו חשש מורכב.
- שלא נתגדל בעצין שאינו נקוב.
- יהיה אחר לולב באמצעו למעלה בהד תיומת.
- ועי' בספר המנהיג הלכות לולב, דמצוה מן המובחר להיות בלולב ס"ח עלים כמנין
ל"ו ב". ובשבלי הלקט ס' שני שצריך להיות בלולב לכל הפחות ששים עלים
כנגד ברכת כהנים שיש בה ס' אותיות.

הדר המובחר בהדסים צריך שיהיה בס עשרה תנאים.

- שהיו לחים וירוקים באין יבשות כלל, ולא יהיו העלים אף כמושם, וביותר יעיין
על שלשת העלים שבראשו שהיו לחים ולא יבישים כלל.
- שהיו העלים משולשים בכל קו, ולא יהיה נמוך או גבוה עלה אחד מחבירו, אלא
יצאן בשורשם בעיגול אחד בשוה, והקנין יהיו סמוכים זה לזה, בכדי שהעלים
בראשם יהיו מורכבים על עוקצם ושורשם, של עלים הגבוהים מהם, ויהיו כן בכל משך
אורך השלשה טפחים בדאפשר, ולפחות עשרה גודלין.
- שהיו העלים קטנים רק כצפורן אגודל, וגם לא יהיו קטנים כשעורה.
- שלא יהיו ראשי העלים נפרדים מהעץ וגושים למטה, אלא יהיו זקופים ושוכבים על
הקנה לכסותו שלא יתראה העץ.
- שלא יהיו קטנים בראשם כלל וכלל, וטוב שאף העלים בראשם לא יהיו קטומים.
- שלא יהיה בהם חשש מורכב.
- שלא נתגדלו בעצין שאינו נקוב.
- שלא יהיה בהם ענבים מרובים מעלי כלל אף ירוקות.
- שלא יהיה גדלים בהם בדים קטנים בין העלים ברוב שיעור הדס, ואפילו אם קוטם
אותם אין בו הדר מצוה.
- יהיו ארוכים קצת יותר מהשיעור (משלשה טפחים) כדי שאם ינשרו עלים יושאר
עוד רוב שיעור עבות, מה שאין כן בישראל לה שיעור מצומצם בקל יופסל) וגם יש
למנהלה על ידי גשם וקטנים (פי"ט) וטוהר
לאגרו בלילה (עי' לעיל בהל' ציצית).

הדר המובחר בערבה צריך שיהיה בה חמשה תנאים.

- שלשה סימנים לערבה, (א) קנה שלה אדום (ב) ועלה שלה משוך (ארוך) ואינו עגול
(ג) ופיו (של העלה הדיני הדר) חלק (ואינו עשוי פגמיות פגמיות).
- שלא יהא נקטם ראש עצה, ונהוג העולם לדקדק, שלא יהא נקטם עלה העליונה אף
שראש עצה שלם.
- שהיו העלים לחים באין יבשות כלל, כי אם הלבנו מני רוב העלים פסולה מדינא,
ויש מהמרים גם בביש רק העץ שבראשה.
- יצוה מן המובחר להדר בערבה שיהיה שלימה בכל עליה במשך שיעור אורכה שלא
ינשרו מהעלים שלה כלום, וכיון דערבות מצויות נכון להדר.
- מן המיבחר בדאפשר ליקח ערבה הגדילה על הנהל דוקא.

מידות הלולב ההרס והערבה

השיעור המהורר והמובחר לצאת כל הדעות

אורך השדרה של הלולב: 40 סנטימטר (Inches 15.8)
בזמן שההרסים והערבות ארוכים יותר
משיעורם, צריך גם הלולב להיות ארוך יותר
משיעורו — עד שתהא השדרה גבוהה
מהם טפח: 10 ס"מ (Inches = 4).
העלים היוצאים מראש השדרה, אינם
מצטרפים לשיעור. העלים עצמם אין להם
שיעור.

אורך בדר ההרס או הערבה (כולל ערבה
להושענא רבה): 30 סנטימטר (Inches = 11.8)
השיעור הוא בעץ הדב (= הקנה) בלבד.
אבל העלים היוצאים מראשם אינם מצטרפים
לשיעור. העלים עצמם אין להם שיעור.

לתשומת לב:

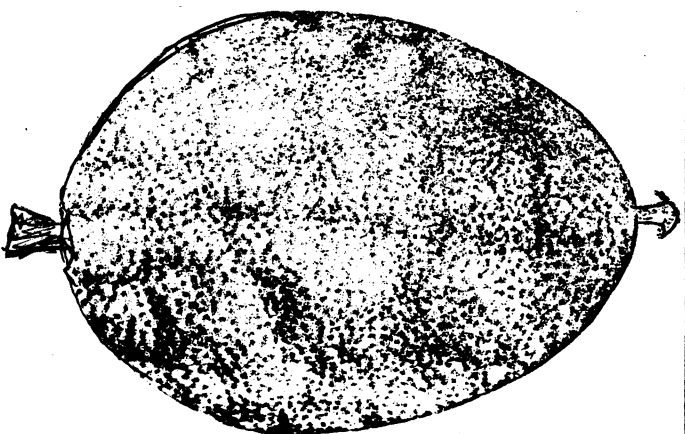
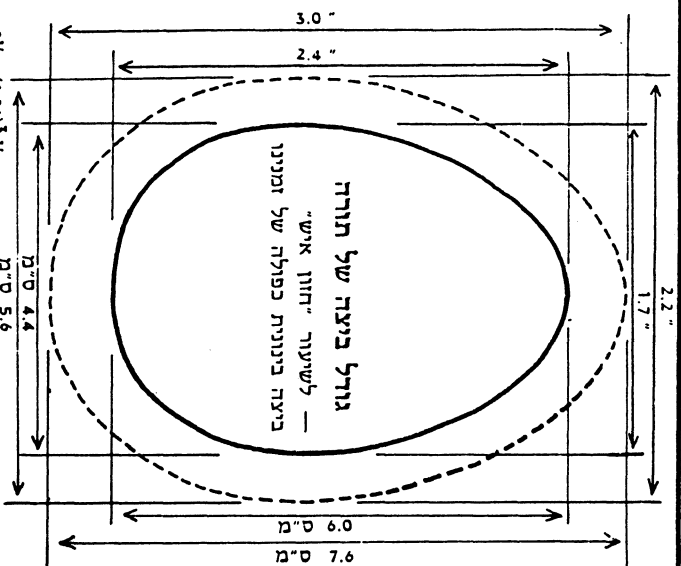
אין ליקח פחות משיעורם אלא אכל אפשר להוסיף עליהם.
מכלל הדרור מצוה שלא ליקח בשיעור מצומצם.

סדר אגודת הלולב

קח שלשה בדר הדס, ושני בדר ערבה ותאגד
אותם עם הלולב שהיו כולם באגודה אחת,
ותשנה שיהיו כולם כדרך גרילתם דהיינו בסבסום
החזק למטה.

שדרה של לולב שים נגד פנק, ותן את
ההרסים מיטן השדרה את הערבות משמאלו.
ההרסים יהיו בולטים קצת למעלה מהערבות,
וסכל מקום שיעור בארבע עד למטה, שכשישול
את הלולב יאחו כולם. ועושים חמשה קשרים,
שני קשרים על השלשה טפחים בחד, ושלשה
קשרים על הלולב. ונהגים לחלוש מעלי הלולב
התחתונים לאגוד בם, וקצת נהגים לעשות כיסים
לגז מעלי הלולב ותחכים בהם את השלשה
טפחים, ועושים קשרים שני קשרים. אין לאגוד
למנהלה על ידי גשם וקטנים (פי"ט) וטוהר
לאגרו בלילה (עי' לעיל בהל' ציצית).

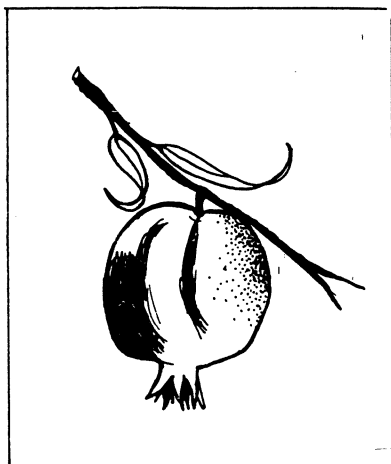
גורל האחרון

— לשיעור "חזון איש"
גורל אורינג'ל, מקביל
לביצה שמשמאל.

להשוואת לב:

(א) אין לסמך על גורל זה. אלא באחרון שהוא עגול בחסונת הביצה באורך, רוחב ועובי. אבל לא באחרון בעל צורת אחרת.
(ב) יש להוסיף על השיעור קצת, שאם יצטמק בחור החג יעמוד עדיין על שיעורו. במיוחד יש לזהר באחרון מים שרגילים להצטמקו הרבה.
ג) מכלל הידור מצות, להוסיף על השיעור שלא יהיה מצומצם.

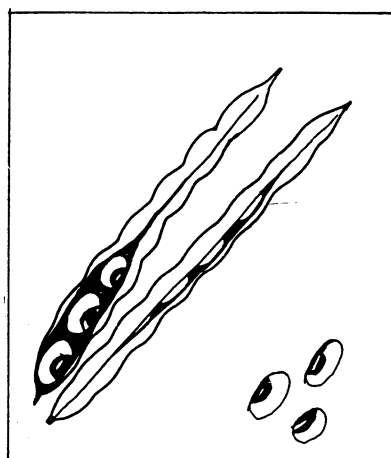
העגול הפנימי מראה על גורל ביצה בינונית בנפח כמות מים במשקל 50 גרם (OZ=1.8).
העגול החיצוני מראה שהביצה מוכפלת לשתיים ע"י חוספת היקף 26 אחוז יחסית מן הביצה.

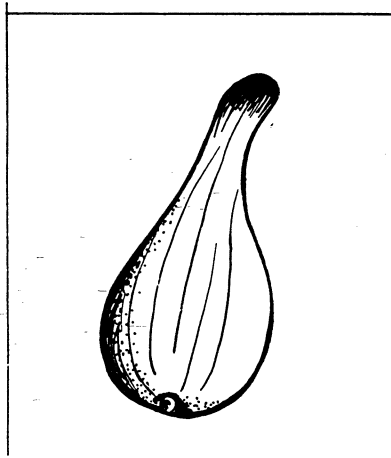
רמון

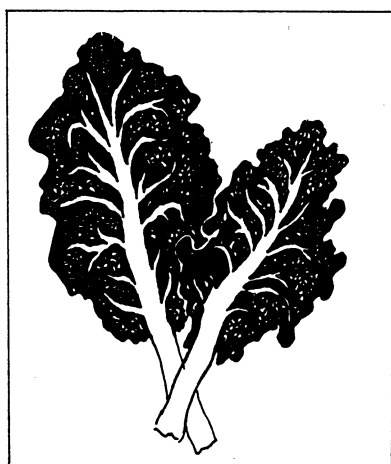
תמרים

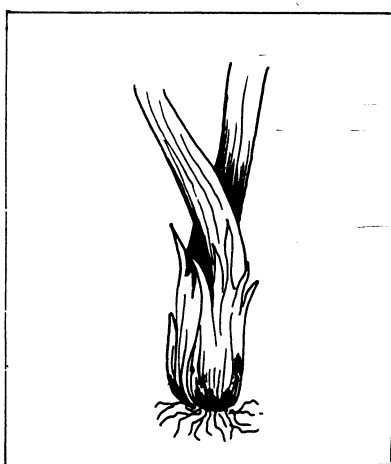
רביא

קרא

סילקא

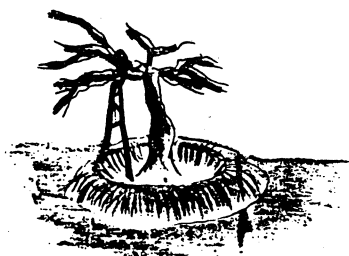
כרתי

כל הזכויות שמורות להוצאת א. בלום ירושלים

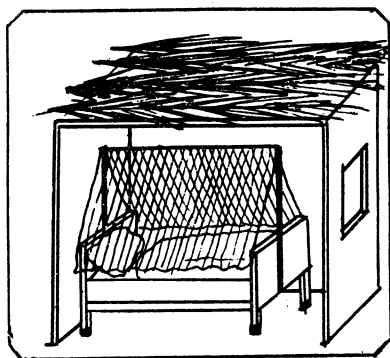
מינים הנהוגים בא"י בליל ר"ה (לסי' תקפג)

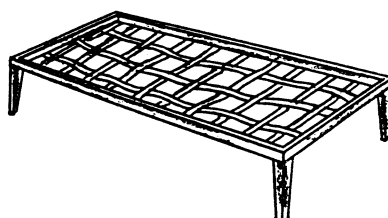
סי תקמ"ז סי"א, כוכין

סי תקל"ז סי"ה, חריצים שבעיקרי הגפנים

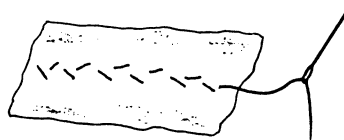
סי תרכ"ז סי"ג, אחד יוצא באמצע המטה וכו' (נקליטין)

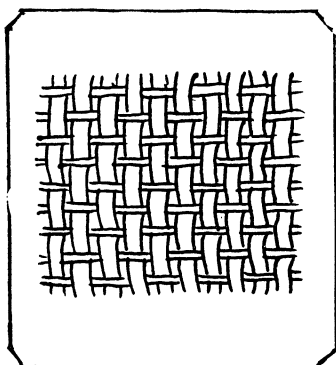
סי תקמ"א סי"ב, מסרגין המטות

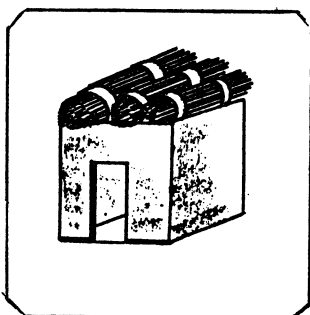
סי תקמ"א סי"ה, תפירות רחבות

סי תקמ"א סי"ה, כשיני הכלב

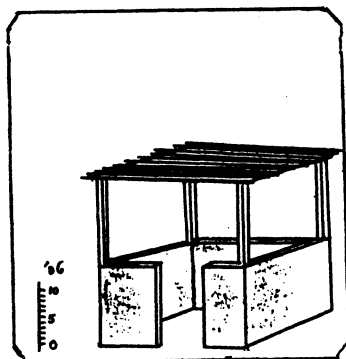
סי תרכ"ט סי"ו, מחצלת קנים

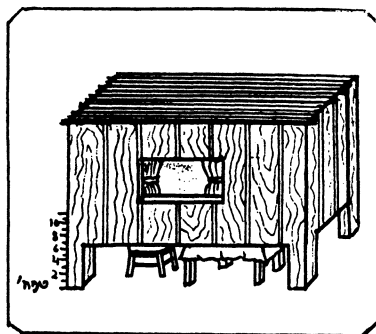
8 סי תרכ"ט סט"ו, סיכוך בחבילה

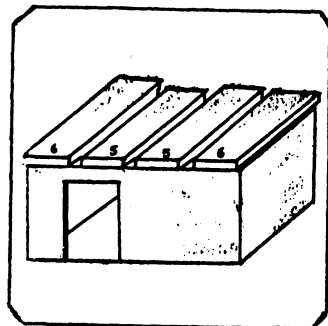
סי תרכ"ו סי"א, סוכה תחת אילן

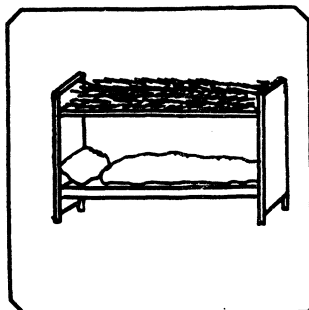
פ' ס"י תר"ל ס"ט, אפילו הגג גבוה הרבה

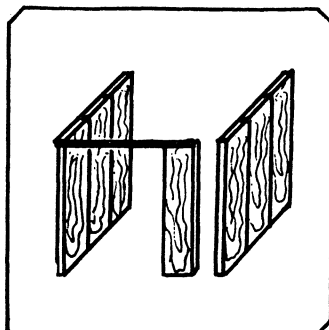
ס"י תר"ל ס"ט, דפנות גבוהות מן הארץ ג"ט.

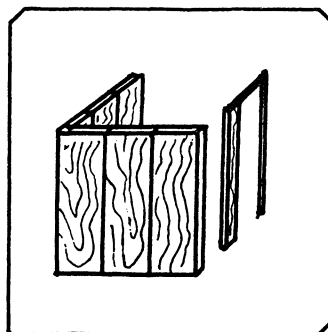
ס"י תרכ"ט ס"ח, סיכון בנסרים

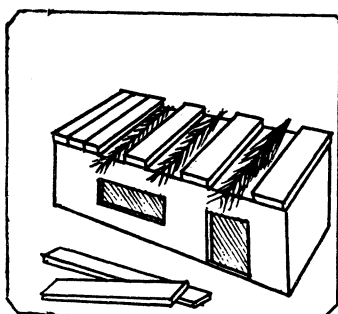
ס"י תר"ל ס"ג, הסומך סוכתו בכרעי המטה

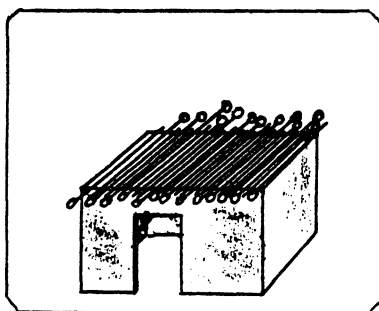
ס"י תר"ל ס"ג, היו לה שתי דפנות זו כנגד זו וכו'

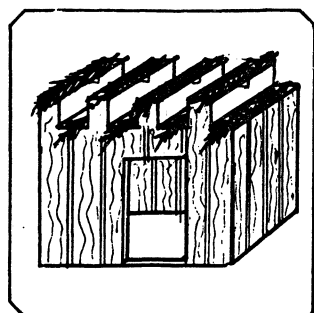
ס"י תר"ל ס"ב, דפנות הסוכה וכו', ויעמיד קנה וכו'

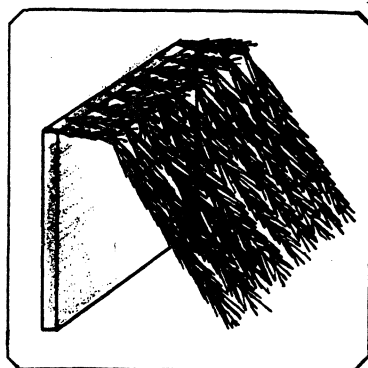
ס"י תרל"א ס"ט, יטול מבין ב' נסרים נסר

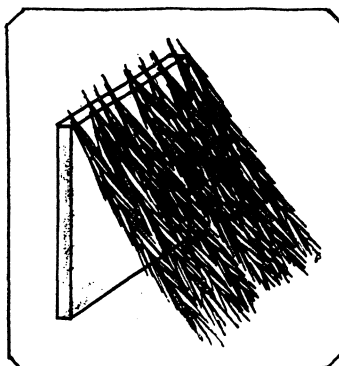
ס"י תרל"א ס"ח, סככה בשפורדין

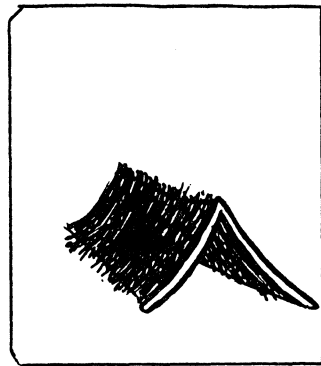
ס"י תרל"א ס"ה, סיכון מדובלל

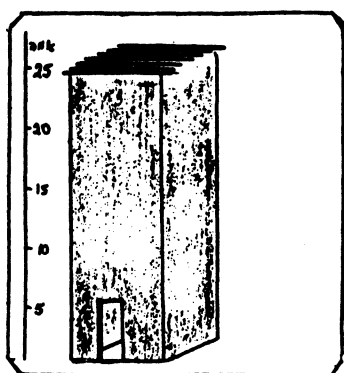
ס"י תרל"א ס"י, היה לה גג אפילו טפח

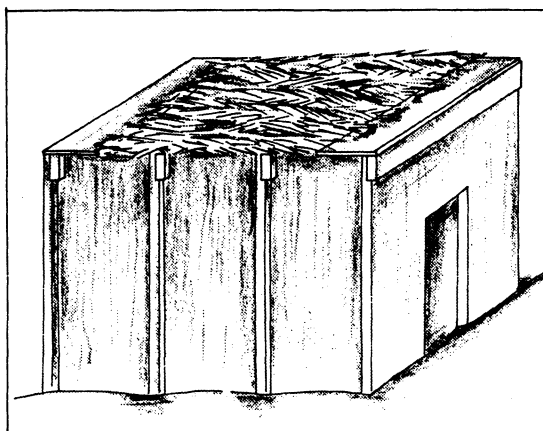
ס"י תרל"א ס"י סמך ראש הדופן לכותל

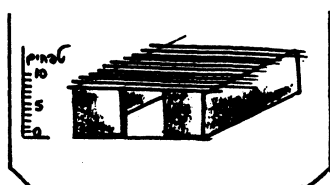
ס"י תרל"א ס"י, כמין צריף

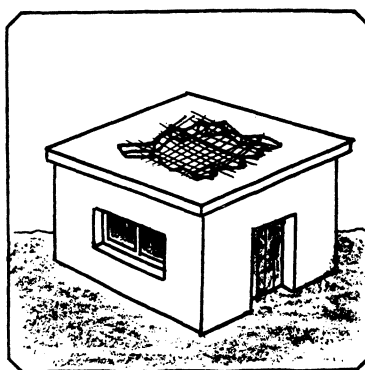
סי' תרל"ג ס"א, גבוהה מכ' אמה

סי' תרל"ב ס"א, דופן עקומה

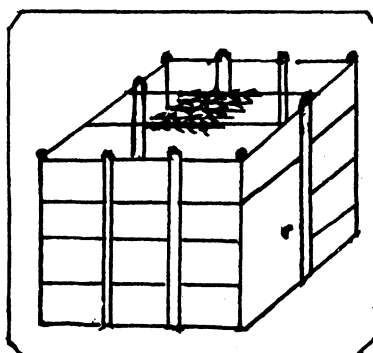
סי' תרל"ג ס"ח,
שאינה גבוהה עשרה טפחים

סי' תרל"ב ס"א, בית שנפחת

סי' תרל"ה, החוטט בגדיש

סי' תרל"ב ס"ב,
הרחיק הסיכוך מן הדפנות ג"ט (אור)

סי' תרמ"ה ס"ב,
נפרצו עליו

סי' תרמ"ה ס"ב,
נפרדו עליו

בעזהשוי"ת

מפתח השלחן השלם

על שלחן ערוך אורח חיים

למצוא כל הדינים המובאים בשו"ע או"ח שכתבו מרן
הבית יוסף ורבינו הרמ"א
ובפירוש המשנה ברורה

נערך ע"י

משה שמואל אייזנבאך

פעיה"ק ירושלם ת"ו

שנת תשמ"ו

הוראות לשימוש במפתח:

ההלכות מובאות עפ"י סדר א-ב של הלכות, היינו הלכות השכמת אדם בבקר תמצא באות ה, הלכות פסח תמצא באות פ, הלכות שבת באות ש, וכן כלם

ליד כל הלכה מצויין הסימן בשו"ע והסעיף בו מוזכר ההלכה, הציון הוא לסעיף הראשון בו תחילת הענין אף שלרוב פעמים נמשך הענין בכמה סעיפים אח"ז.

ההלכות הנדפסות באותיות מודגשות, – הכוונה שהמקור הוא מהמחבר או הרמ"א באותו סימן וסעיף שצויין. ואילו הנדפסות באותיות דקות – הכוונה שהמקור הוא במשנה ברורה באותו סימן וסעיף שצויין.

פרטים נוספים והדרכה לשימוש במפתח, ראה נא במבוא לספר

חול המועד

אבוס לבהמה - בנייה תקמ ה	בנין - חול המועד	תקמ א	זבובים ויתושים -
אבל - גילוח בחול	בנין בית כנסת -		הריגה בחוה"מ
המועד	חווה"מ	תקמא א	זבל שבחצר - הוצאה
אבל - תפלה בחוה"מ תרעא ז	בצירת כרם - חול		בחול המועד
אבלות -	המועד	תקלז טז	זיבול שדה - חול
חול המועד	תקמא א-כ		המועד
אגרות שלום -			זמן גילוח - ערב
כתיבה	תקמה ה		יו"ט
אדם חשוב - עשיית			חוזר בתשובה -
מלאכה בחוה"מ	תקלז טז		גילוח במועד
אומן - קבלת מלאכה			חוטאים - טווייה
לאחרי החג	תקמג ג		חווה"מ
אילן - טפול בחול	תקלז יב; יג		חול המועד - הזכרה
המועד	תקמו א		בברכת המזון
אירוסין - חווה"מ			חול המועד - חליצת
איסור מלאכת חול	תקל א		תפילין
המועד - ביאור	תקלד א		חול המועד - שכח
אלו שמוותרין לכבס	תקלא ד		להזכיר בבהמ"ז
אלו מגלחין במועד			חול המועד - תפילין
אמירה לעכו"ם -	תקמג א		דר"ת
עשיית מלאכה			חולה - רפואה בחול
אמת המים - תיקון	תקלז ו		המועד
בחווה"מ	תקלא ג		חולה שנתרפא במועד
אנוס - גילוח ברגל	תקמה ה		חליבה בחול המועד
אנינות במועד			חלונות - רישום
אצטבא - בנייה	תקמ ו		הקפותיו
חווה"מ			חפירת ראש - בחול
בא ממדינת הים -	תקלא ד		המועד
גילוח במועד	תקמא ה		חריצין לגפנים -
גגד - תפירה			עשייה בחוה"מ
גגדי קטנים - כבוס	תקלד א		חשבונות - כתיבה
בחול המועד			חווה"מ
גגדים - החלקה	תקמא ג		טחינת קמח במועד
(גיהוץ)	תקמא ג		יוצא מבית האסורין
גגדים - מיעוד			חול המועד
בור של יחיד -	תקמא ג		הסעת ממון מעיר לעיר
עשייה בחוה"מ	תקמא ב		הספד ותענית -
בורות של רבים -			חווה"מ
תיקון	תקמא ב		הקזת דם - בחול
בית השלחין -			המועד
השקאה	תקלא א-ג		השקאת שדה - חול
בניית בית ע"י עכו"ם	תקמג ב		המועד

כבוד חול המועד	תקל א	מנוחה – גילוח בחול המועד	מנוחה – גילוח בחול המועד	עצים – לקוץ במועד	תקל א
כבוס בחול המועד	תקלד א-ג	מנוי גבאים ופרנסים	מנוי גבאים ופרנסים	פועל – מכירת כלי	תקלד א
כביסה – מסירה לעכו"ם	תקלד ב	– חוה"מ	– חוה"מ	בית	תקמב ב
כבישת פירות בחוה"מ	תקלג ג	מכשירי אוכל נפש – חול המועד	מכשירי אוכל נפש – חול המועד	פועל – עשיית מלאכה	תקמב ב
כותל שנוטה ליפול – תיקון	תקמ א	מצודות דגים – עשייה	מצודות דגים – עשייה	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
כלי פשתן – כבוס בחול המועד	תקלד ב	מציאה – חיפוש אחריה	מציאה – חיפוש אחריה	פירות – לקיטה	תקלח ב
כלים – הבאה מבית האומן	תקלד ג	מקואות – תיקון בחוה"מ	מקואות – תיקון בחוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
כרם – בצירה בחוה"מ	תקלז טז	מקח וממכר – חול המועד	מקח וממכר – חול המועד	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
כתיבה – חול המועד	תקמה א	נהרות – השקאת שדות מהם	נהרות – השקאת שדות מהם	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
כתיבה ע"י שנוי – חוה"מ	תקמה ה; ז	נעליים – תיקון נשואין	נעליים – תיקון נשואין	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
לא תתגודדו – הנחת תפילין בחוה"מ	לא ב	סדקים שבגג – תיקון סחורה בחול המועד	סדקים שבגג – תיקון סחורה בחול המועד	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
לוחות של שעה – כתיבה	תקמה ז	סכין – יחוד	סכין – יחוד	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מגבות ידים – כבוס בחול המועד	תקלד א	סכין – עשייה	סכין – עשייה	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מוכרי תבלין, ירקות, פירות וכלים	תקלט י-יא	ספק דבר האבד – עשייה בחוה"מ	ספק דבר האבד – עשייה בחוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מטפחת – כבוס בחוה"מ	תקלד א	ספר תורה – הגהה חוה"מ	ספר תורה – הגהה חוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מים – המשכה מאילן לאילן	תקלז ז	ספר תורה – כתיבה חוה"מ	ספר תורה – כתיבה חוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מכין מלאכתו במועד	תקלח ו	ספר תורה – תפירה חוה"מ	ספר תורה – תפירה חוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מכירת דגים – חול המועד	תקלח ה	ספרי לימוד – כתיבה חוה"מ	ספרי לימוד – כתיבה חוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מכירת סחורה בחול המועד	תקלט א	סריקת הסוס – חול המועד	סריקת הסוס – חול המועד	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מלאכה – עשייה בצנעה	תקלג ה	עכו"ם – גביית חוב ממנו	עכו"ם – גביית חוב ממנו	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מלאכה בחוה"מ לצורך יו"ט שני	תקלט יא	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מלאכה בשכר – חוה"מ	תקמב א	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מלאכה שנאסר בחוה"מ – היתר ע"י חכם	תקל א	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מלאכות המותרות בחול המועד	תקלג א-ה	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מלבושי שבת – חול המועד	תקל א	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מלווה – גבייה בחול המועד	תקלט ב	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב
מליחת דגים – חול המועד	תקלג ד	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	עכו"ם – מלאכה בחוה"מ	פירות – הכנסה מפני הגנבים	תקלח ב

ובמה בחוה"מ	תקלט יב	כתיבה	תקמה ה	תינוק שנולד — עשיית
קצירת שדה — חול	שטרי קידושין —	בגדים עבורו	תקמה ה	תקמה ה
המועד	תקלו טו	כתיבה	תקמה ה	תיקון בגדים —
קריעה — חוה"מ	תקמז ו	שיכר — עשייה בחול	תקמז ו	חוה"מ ^א
רחיצה בחול המועד	תקלא ח	שכר עבודה — חוה"מ	תקמב א	תיקון נעליים —
רחיים — ניקור	תקמ ח	שמחת החג בחול	תקמב א	חוה"מ
חוה"מ	תקמ א	המועד	תקל א	תקמז ו
רכיבה — חול המועד	תקלו א	=שמחת תגלחת	תקל א	תקמז ו
רפואה בחול המועד	תקלב ב	(חלאקא) — בחול	תקל ו	תקמז ו
שדה — השוואה	תקלו ט	שנוי בכתיבה —	תקמה ה; ז	תקמז ו
בחוה"מ	תקלו ט	חוה"מ	תקמה ה; ז	תקמז ו
שחוק וביטול הזמן —	תקל א	שנוי בתפירה —	תקמה ה	תקמז ו
בחול המועד	תקל א	חוה"מ	תקמה ה	תקמז ו
שטר בירורין ופסקי	תקמה ה	שפה — גילוח בחול	תקמז ו	תקמז ו
דין — כתיבה	תקמה ה	המועד	תקמז ו	תקמז ו
שטר כתובה — כתיבה	תקמה ה	תגר — קנייה ומכירה	תקמז ו	תקמז ו
שטר מכירה — כתיבה	תקמה ו	בחוה"מ	תקמז ו	תקמז ו
שטר תנאים — כתיבה	תקמה ה	תוספות כתובה —	תקמז ו	תקמז ו
שטרי חוב — כתיבה	תקמה ו	כתיבה חוה"מ	תקמה ה	תקמז ו
שטרי פסיקתא —				

תשעה באב

אב הרחמים — שבת	תקנב יב	אכילת פת באפר	תקנב א	בגדים חדשים —
ערב תשעה באב	תקנב יב	סעודה המפסקת	תקנב א	תיקון
אבל — הליכה	תקנט ו	אמה על אמה —	תקנט א	בגדים חדשים —
לביהכ"נ	תקנט א	שיוור	תקנט א	תיקון ע"י עכו"ם
איכה — אמירה	תקנט א	אמירת איכה	תקנט א	בגדים מכובסים —
איכה — קריאה ביום	תקנט א	אמירת חצות — בין	תקנט א	לבישה אחר ר"ח
איכה וקניות —	תקנט ב	המצרים	תקנט א	בזרא מאורי האש —
אמירה ביחיד	תקנט ב	אשה מעוברת —	תקנט א	ליל ת"ב
אירוסין — סעודה	תקנא ב	אכילת פרי חדש	תקנא יז	בין השמשות מוצאי
אחר ר"ח	תקנא ב		תקנא יז	ת"ב — דברים
אירוסין — תשעה	תקנא ב	בגדי קטנים — כבוס	תקנא יז	האסורים
באב	תקנא ב	בגדי שבת — בעל	תקנא א	בית הכנסת — ציור
אכילה — סעודה	תקנא ב	ברית	תקנא א	וסיוד אחר ר"ח
המפסקת	תקנא ב	בגדים — גיהוץ	תקנא ג	בנין ע"י עכו"ם
אכילה — אחר סעודה	תקנא ב	בגדים — כבוס	תקנא ג	בנין של שמחה —
המפסקת	תקנא ב	בגדים — תיקון	תקנא ז	אחר ר"ח
אכילת בשר — בין	תקנא ט	בגדי שבת — אחר	תקנא א	בעל ברית — ביאור
המצרים	תקנא ט	ר"ח	תקנא א	בעל ברית — גילוח
אכילת בשר — ליל	תקנא ט	בגדים חדשים —	תקנא א	בעלי ברית — בגדי
ר"ח אב	תקנא ט	לבישה אחר ר"ח	תקנא ו	שבת
אכילת בשר — סעודת	תקנא י	בגדים חדשים	תקנא א	בעל ברית — ת"ב
מצוה	תקנא י	לבישה בשבת חזון	תקנא א	ברכה על הנר —
אכילת בשר — שבת	תקנא ט	בגדים חדשים —	תקנא ז	מוצאי ת"ב
בין המצרים	תקנא ט	קנייה	תקנא ז	ברכת בשמים —

מוצאי ת"ב	תקנו א	זימון - סעודה	כבוס בגדים - ע"י
ברכת המזון בזימון -	המפסקת	תקנב ח	עכו"ם
סעודה המפסקת	זכר לחורבן	תקס א	כבוס בגדים - עבור
ברכת המזון בזימון -	תקנב ח	עכו"ם	תקנא ג
שבת ערב תשעה באב	תקנב י	חולה - אכילת פרי	תקנא ה
ברכת ציצית - ת"ב	תקנא א	חדש	תקס ב
ברכת שהחיינו - בין	תקנא יז	חולה - חיוב תענית	תקנא י
המצרים	תקנא יז	חליצת נעליים -	תקנא י
ברכת שעשה לי כל	תקנב טז	סעודה המפסקת	תקנב טו
צרכי - ת"ב	תקנב טז	חפיפת ראש - אחר	תקנב טו
בשר - אכילה	תקנא ט	ר"ח	תקנא א
בשר ויין - עד שבת	תקנא ד	חתן - זכר לחורבן	תקס ג
נחמו	תקנא ד	חתן - לבישת בגדי	תקס ג
גיהוץ בגדים - אחר	תקנא ג	שבת בשבת חזון	תקנא ג
ר"ח	תקנא ג	חתן - לבישת בגדים	תקנא ג
דבור - בשעת אמירת	תקנא טז	טבילה - ערב שבת	תקנא ג
קינוח	תקנא טז	חזון	תקנא ג
דברים האסורים	תקנא טז	טיול - ערב תשעה	תקנא ג
בתשעה באב	תקנא א	באב	תקנא ג
דברים שבצנעה -	תקנא א	טיול - תשעה באב	תקנא ג
ת"ב שחל בשבת	תקנא יט	טלית - לבישה בת"ב	תקנא ג
דגים - אכילה	תקנא ב	ידים מלוכלכות -	תקנא ג
בסעודה המפסקת	תקנא א	רחיצה	תקנא ג
דין עם עכו"ם -	תקנא א	ידים - נטילה ת"ב	תקנא ג
חודש אב	תקנא ג	יולדת תוך שבעה -	תקנא ג
דיני ממונות - דיון	תקנא ג	תענית	תקנא ג
בת"ב	תקנא ג	יוצא לדרך - כביסת	תקנא ג
הבדלה - מוצאי ת"ב	תקנא א	בגדים	תקנא א
הבדלה בתפלה - ליל	תקנא א	יחיד - אמירת איכה	תקנא א
ת"ב	תקנא א	וקינוח	תקנא א
הדלקת נרות - ליל	תקנא ג	יחידי - הליכה בין	תקנא ג
ת"ב	תקנא ג	המצרים	תקנא ג
הוראת הוראה - ת"ב	תקנא ג	יין - שתייה	תקנא ג
הכאה לתלמידים -	תקנא יח	יין הבדלה - שתייה	תקנא יח
בין המצרים	תקנא י	מוצאי ת"ב	תקנא י
הכנת תבשילים בת"ב	תקנא י	ישיבה על הארץ -	תקנא י
הליכה יחידי - בין	תקנא יח	סעודה המפסקת	תקנא יח
המצרים	תקנא יח	ישיבה על הארץ -	תקנא יח
הליכה בין חמה לצל	תקנא יב	ת"ב	תקנא יב
הליכה במים - ת"ב	תקנא י	ישיבה על הספסל -	תקנא י
הליכה על הקברות -	תקנא ד	ת"ב אחר חצות	תקנא ד
ת"ב	תקנא ד	ישיבה על הספסל -	תקנא ד
הספד - ת"ב	תקנא ד	אחר סעודה המפסקת	תקנא ד
זהו סעודת תשעה באב	תקנא ו	כבוס בגדים - אחר	תקנא ו
- אמירה בסעודה	תקנא ו	ראש חודש	תקנא ו
המפסקת	תקנא ו		תקנא ו

מפתח השלחן השלם

ט

נחם - אמירה	תקנא א	ענינו - אמירה	תקנא א	רחיצה - אחרי ר"ח	תקנא טז
נחם - אמירה		ערב תשעה באב	תקנא א	רחיצה - ע"ש חזון	תקנא טז
בבהמ"ז	תקנא א	ערב תשעה באב בשבת	תקנא י	רחיצה - לרפואה	תקנא טז
נטילת ידים - ת"ב	תקנא י	ערי יהודה - ראייה	תקסא א	רחיצה - ר"ח שחל	
נטילת ידים - לתפלת מנחה	תקנא י	עשון סגריות - ת"ב	תקנה א	בערב שבת	תקנא טז
נטילת צפרניים - אחר ראש חדש	תקנא ג	עשיית מלאכה - ת"ב	תקנא כב	רחיצה - ת"ב	תקנא ז
נכנס למקום מקדש - העונש	תקסא ב	עשירי באב - כבוס ותספורת	תקנא א	ריקודין ומחולות -	
נעילת הסנדל - בין העכו"ם	תקנא יז	פדיון הבן - סעודת מצוה	תקנא ט	שאלת שלום - תשעה באב	תקנא כ
נעילת הסנדל - תשעה באב	תקנא טז	פירות - בסעודה המפסקת	תקנא ד	שבו שחל בו ת"ב	תקנא ג
נעלים חדשים - לבישה בין המצרים	תקנא ו	פנים - קינוח בת"ב	תקנא יא	שבת חזון - בגדי שבת	תקנא ט
נר תפלה - בביהכ"נ	תקנא ג	פסוקי נחמה -		שבת נחמו - נשואים	תקנא א
נשואין - בין המצרים	תקנא ב	אמירה אחר הקינות	תקנא ה	שהחיינו - בין המצרים	תקנא יז
נשואין - שבת נחמו נשים - אמירת המבדיל	תקנא א	פרקי אבות - ערב ת"ב	תקנא ב	שהחיינו - שבתות בין המצרים	תקנא יז
סיום מסכת - סעודה סימן ברכה - מלאכה בת"ב	תקנא י	פרשת הקרבנות - ת"ב	תקנא ד	שחוק - מלוי פיו	תקסא ה
סכין של שחיטה - הצנעה	תקנא כד	צדקתן - אמירה ערב ת"ב	תקנא ב	שחיטה - אחרי ר"ח	תקנא ט
סעודה - ליל קודם המילה	תקנא ט	ציור בית - אחר ר"ח	תקנא ב	שחיטה - בת"ב	תקנא י
סעודה - שיעור מנה	תקסא ב	ציור וסידור ע"י עכו"ם	תקנא ב	שחיטת בשר - אחר ר"ח	תקנא ט
סעודה המפסקת	תקנא א	צפרניים - נטילה אחר ר"ח	תקנא ג	שחיטת בשר - עבור עכו"ם	תקנא ט
סעודה אחריה	תקנא א	קבלת תענית	תקנא א	שיור - אמה על אמה	תקסא א
סעודה המפסקת - זימון	תקנא ח	קברות - הליכה בת"ב	תקנא י	שיור - מנה בסעודה	תקסא ב
סעודה המפסקת - זמנה	תקנא טו	קדיש תתקבל - תפלת ערבית	תקנא ב	שיכר - שתייה אחר ר"ח	תקנא יא
סעודה המפסקת - ערב ת"ב בשבת	תקנא י	קידוש לבנה - אחר ת"ב	תקנא ח	שיכר - שתייה סעודה המפסקת	תקנא א
סעודת ארוסין - אחר ר"ח	תקנא ב	קניות - אמירה קרבנות - אמירה בת"ב	תקנא ד	שיר על היין	תקסא ג
סעודת ארוסין - בין המצרים	תקנא ב	קריאת התורה - ת"ב	תקנא ד	שכיבה - בת"ב	תקנא ב
סעודת מצוה	תקנא י	קריעה - רואה חורבן ירושלים	תקסא ב	שלשה ביחד - אכילה	תקנא ח
סעודת מצוה - ת"ב שחל בשבת	תקנא י	קרקע - ישיבה בקרקע	תקנא ז	סעודה המפסקת	תקנא ח
סעודת שבת ויו"ט - שיור מנה	תקסא ב	בסעודה המפסקת	תקנא ג	שנוי מקום - ת"ב	תקנא ד
עוברות ומניקות - ת"ב	תקנא ה	קריעה - ישיבה בת"ב	תקנא ג	שתייה - סעודה המפסקת	תקנא א
		ראש חודש אב	תקנא א	שתיית יין - בין המצרים	תקנא ט
		רואה ירושלים	תקסא ב	תבשיל - שנפל לתוכו בשר	תקנא י
				תבשיל של בשר - אכילה	תקנא י
				תבשיל בקדירה של בשר - אכילה	תקנא י

מפתח השלחן השלם

יא

חולאים שמתעניין עליהם	תקעו ה	יחיד אמירת עננו	תקסה א	תענית	תקעו י
חולה שאב"ס -		יחיד - אמירת שלש עשרה מדות	תקסה ה	מי יכול להתענות	תקעא א
תענית	תקנ א	יחיד - תענית בעת צרתו	תקעא א	תענית יחיד	תקעא א
חולי אבעבועות -		יחיד הנרדף מפני אנסים - זעקה בשבת	תקעו י"ג	מכת דבר בעכו"ס או בחזירים -	תקעו ג
בתינוקות	תקעו ו	יחיד הנרדף - קבלת תענית	תקעא ג	מלמדי תינוקות -	תקעא ב
חופה - ביום התענית	תקנ ג	ימי התענית - הטעם ימי תענית צבור	תקמט א	תענית יחיד	תקעא ב
חופה ביום התענית	תקנ ג	ימים שאין אומרים תחנון - מתענה בהם	תקמט א	מנחה גדולה -	תקסה ב
שחל בערב שבת		ימים שאין גוזרים תענית צבור	תקעב א-ב	אמירת ענינו	תקסה ב
חיה משולחת -		ימים שצריך למיתב תענית	תקסה ה	מנחה גדולה	תקסה ב
ביאור	תקעו ו	ימים שצריכים להתענות	תקמט א	מפולת שמתריעין -	תקסב ו
חיה רעה - גזירת תענית	תקעו ו	ימים שראוי להתענות בהם	תקפ א	השיעור	תקעו ד
חיוב תענית - ד'	תקנ א	ירקון ושדפון בתבואה - תענית	תקעו ח	מצטער בתעניתו	תקסה ב
צומות		ישן בליל התענית -	תקסד א	משא ומתן - אחר	תקסה ז
חתן - השלמת ד'	תקנ ג	כ"י סיון - תענית	תקפ ג	י"ג תעניות	
תעניות	תקנ ג	כהן שאינו מתענה -	קלה ה	נדר על צרה - ועברה תקסט ב	
חתן - תענית יא"צ		עליה לתורה		נדרי תענית	תקסה א
חתן ביום חופתו -	תקסב ב	כהן שאינו מתענה -		נדרי תענית לשבת	
אמירת ענינו	תקעג א	שקראוהו לעלות לתורה	תסו ו	ויו"ט	תקע א
חתן ביום חופתו -		=לבנה לוקה - תענית תקעא א=		נודר בעת צרה	תקסט א
ימים שאין מתענה	ט' תמוז - תענית בו	לוי שאינו מתענה -	תקסה ז	נוסח עננו - באינו	
	ט"ו בשבט - גזירת תענית	עליה בתענית צבור	קלה ח	משלים תעניתו	תקסב א
טעה ואכל - בתענית	תקמט א	ליל ראש חודש -		נעילת חנויות -	
טעות - עננו ע"י	קט ד	השהיית התענית	תקסד א	בתעניות על הגשמים	תקעה ד
טעימות תבשיל -	תקסז א	ליל התענית - אכילה תקסד א		נפילת אפים - מנחה	
בתענית		מגילת תענית -		תענית צבור שחל ערב שבת	תקנ ג
יאר צייט ביום ב'	תקסה ז	בטלה	תקעג א	נשיאת כפים - מנחה	תקסו ח
דראש חודש כסליו		מוצאי תענית - בשר ויין	תקנ ח	תע"ז	
יאר צייט בשנה		אכילה - כפרה	תקפ ג	סדר התפלות בתעניות	תקעט א
המעוברת - אמירת קדיש	תקסה ז	מזונות שהוזלו -	תקסה ג	סדר תעניות על הגשמים	
יום היאר צייט ביום				סעודת בתענית - אינו	תקעה א-ד
שאר אומרים תחנון	תקסה ט			תענית באותו יום	תקסה ב
- תענית				ספינה המטורפת בים	
יום כפור קטן - ערב שבת	תקנ ג			- זועקים בשבת	תקעו יג
יום כיפור קטן -	תקנ ג			ע"ד שעות - תענית	תקסח ד
ערב ראש חדש				עוברות - השיעור	תקנ א
יום המיתה ויום הקבורה - תענית	תקסה ח			עוברות ומניקות -	
יום שיש פ' חוקת -				תעניות על הגשמים	תקעה ה
תענית	תקפ ג			עוברות ומניקות -	
יום תענית - דחייה	תקסה ג			תענית על הצרות	תקעו י"ד
ליום חורף				עונג באכילה - מי שפטור להתענות	תקנ א
				=עוסקים בצרכי רבים	
				- תענית יחיד תקעא ב	

עיר שהקיפוח כותים	צרה אחת - בקשת	שיעור גשמים -
- קבלת תענית	רחמים	להפסיק מן בתענית
עלי' לתורה - מי	תקעו טו	שיעור גשמים -
שאינו מתענה	קבלת כמה תעניות	להפסיק מן התענית
ענוג באכילה - מי	יחד	שיעור שתיה -
שפטור להתענות	קבלת תענית	להפסיד תעניתו
עננו - אמירה	קבלת תענית -	שכח ואכל במקום
עננו - אמירה באינו	בהרהור	שמתענים
משלים	קבלת תענית -	שכח ואכל בנדרי
ענינו - אמירה ביחיד	בתנאי	תענית
עננו - אמירה	קבלת תענית - הזמן	שכח ואכל - בתענית
בשחרית	קבלת תענית - התרה	שלוש עשרה מידות
ענינו - אמירה בשכח	קבלת תענית - קודם	אמירה ביחיד
ואכל	מנחה	שמירה מן הכעס ביום
עננו - הזכרה ע"י	קבלת תענית -	התענית
הש"ץ	תענית יחיד	שני וחמישי - תענית
עננו - טעות ע"י	קטן וקטנה - קבלת	על חורבן הבית
הש"ץ	תענית	ש"ץ - אמירת עננו
ערב ראש חודש -	קטנים - עינוג	ש"ץ - מי שלא
קריאת ויחל	באכילה	מתענה
ערב ראש חודש -	קריאה בתורה מי	ש"ץ הראוי להתפלל
תענית	שאינו מתענה	בתעניות
ערב שבת - השלמת	קריאת התורה -	
תענית יחיד	תענית צבור	תלמיד חכם - לימוד
ערב שבת - תענית	רבוי גשמים - תענית	יותר - במקום תענית
ערב ר"ח	רבוי גשמים - תפלה	תלמיד חכם - תענית
ערב שבת - שחל	רבון כל העולמים -	יחיד
התענית	אמירה במנחה	תלמידי חכמים -
עשרה מתענים -	רביעית - טעימה	תענית על הגשמים
אמירת עננו	בתענית	תלמידים - תענית על
עשרה מתענים -	רוק - בליעה בתענית	הגשמי
קריאת ויחל	ר"ח ניסן ור"ח אב -	תענוגי בשר ויין -
עשרת ימי תשובה -	מתענה בהם	הפטורים מתענית
השלמת התענית	ר"ח ניסן ואב -	תעניות שחלו בשבת
פדיון תענית	תענית לתעניתו	תעניות בשבת - על
פדיון תענית -	ר"ח סיון - תענית	תעניות בשבת - על
השיעור	רחיצה וסיכה - בימי	צרות
פדיון תענית שגזרו על	התענית	תעניות - בשני
הצבור	רחיצה וסיכה -	וחמישי
פה - רחיצה בתענית	בתעניות על הגשמים	תעניות על הגשמים
פסוקים שאומרים -	שאלת שלום - אחר	בחוף לארץ
הקהל בקריאת ויחל	י"ג תעניות	תעניות בחוף לארץ -
פרסום - מתענה	שבועת תענית בשבת	הפסקה מבעוד יום
יחיד	וי"ט	תענית דבור - כפרה
פשפש במעשים -	שבע תעניות - על	תענית - חל בערב
ימי התענית	הגשמים	שבת
צדקה אגרא דתעניתא	שיעור אכילה -	תענית - חל בשבת
= צום גדליה - תענית	להפסיד תעניתו	תענית - נפילת
נדחה		תפילין
		תענית - עד צאת
		הכוכבים

מפתח השלחן השלם

יג

תענית א' סליחות וערב	תענית חובה - עולה	קריאת ויחל	תקסו ב
ר"ה - קבלה והשלמה	לנדר	תענית נדחה - חל	תקסו ב
תענית ב' וג' ימים	תענית בה"ב אכילה	בשבת	תקנ ג
רצופים נחשב למ' יום	בסעודת מצווה	תענית ציבור - כפרה	תקנא א
תענית בה"ב אכילה	תענית חלום	=תפילין שנפלו -	תקנא א
בסעודת מצוה	תענית חלום או יאר	תענית	תקנא א =
תענית בה"ב - קבלה	ציט - לווה תעניתו	תפלות על צרת יחיד	תקנא א
תענית בה"ב -	תענית חלום -	תפלות על צרת הצבור	תקנא א - טז
הקריאה	השלמה	תפלת ענינו -	תקנא א - טז
תענית שגזרים על	תענית חלום -	תפלת תענית על	תקסא א - ו
הצבור - קבלה	עוברות ומניקות	הגשמים	תקסא א - ו
תענית על הגשמים	תענית חלום - רשות	תקעא א - יג; תקעט א - ג	תקסא א - ו
- קריאת ויחל	תענית חלום - עם	תפלת תענית צבור	תקסא א - ח
תענית על דבר שבא	תשובה		
לעיר	תענית יאר צייט		
תענית ז' אדר -	בחודש אדר		
בשנה מעוברת	תענית כ' סיון -		

ימי הסליחות וערב יו"כ

אבינו מלכנו - אמירה	הליכה על הקברות -	ימים נוראים -	תקפא ד
עשי"ת	ערב ראש השנה	התחלה	תקפא ד
אבל - הליכה לומר	הליכה על קבר -	כפרה אחת - לכמה	תקפא ד
סליחות	שתי פעמים	אנשים	תקפא ד
אבל - טבילה ערב	הפטרת פרשת שובה	כפרות - בערב יו"כ	תקפא ד
יו"כ	- עליית נער		תקפא ד
=אגרת - כתיבה			תקפא ד
באלול	דו"י - אמירה עשי"ת	לדוד אורי - אמירה	תקפא ד
אכילה - ערב ראש	=ודו"י במקוה - ערב	=לי"ט טבילות - ערב	תקפא ד
השנה קודם עלות	יו"כ	יו"כ	תקפא ד
השחר	זכור ברית - אמירה	למנצח ומזמור לתודה	תקפא ד
ארבעה ימים קודם	ביום המילה	- אמירה בעיו"כ	תקפא ד
ראש השנה - פשפוש	זמן שחיתת כפרות -	מוסר - לימוד	תקפא ד
מעשים	ערב יו"כ	בעשי"ת	תקפא ד
ארבע תעניות - קודם	חודש אלול ימי	מזמור ממעמקים -	תקפא ד
ראש השנה	הרחמים	בין ישתבח ליוצר	תקפא ד
=ארבעים יום -	חלה - הפרשה	מזמורי תהלים -	תקפא ד
תעניות	מעיסת עכו"ס	אמירה בחודש אלול	תקפא ד
בגדי יום טוב -	חרם - נתינה עשי"ת	מילה בימי הסליחות	תקפא ד
לבישה בערב ראש	ט' קבין - במקום	- אמירת זכור ברית	תקפא ד
השנה	טבילה	מלקות - ערב יו"כ	תקפא ד
בית הקברות -	טבילה - ערב יו"כ	ממון גזל ואונאה -	תקפא ד
הליכה בערב יו"כ	טבילה - ערב ראש	החזרה	תקפא ד
ברכה - על טבילת	השנה	מנין - שכירות לימים	תקפא ד
ערב יו"כ	טבילת ערב יו"כ -	נוראים	תקפא ד
דגים - לכפרות	טבילת ערב יו"כ -	מעות מעשר - לפדיון	תקפא ד
דין גזילה - לפני יו"כ	ברכה	כפרות	תקפא ד

מפתח השלחן השלם

נערים - תענית ערב	אמירת אבינו מלכנו	תרב א	שם רע - הוצאה	תרו ג
ראש השנה	עשרה ימים - תענית	תקפא ב	שמע - אמירה בסליחות	טא ט
נפילת אפים - ערב			ש"ץ - עטיפה בטלית	
יו"כ	פדיון כפרות	תרה א	אמירת סליחות	תקפא א
נפילת אפים - ערב	פיוס מאדם שמת	תרו ב	ש"ץ המתפלל סליחות	
ראש השנה	פיוס מחבירו - ערב	תרו א	- תפלה ביום	תקפא א
	יו"כ		תהלים - אמירה	
סליחות - זמן אמירה	פשוט מעשים -	תרג א	בחודש אלול	תקפא א
סליחות - קודם	עשיית		תהלים - אמירה	תקפא א
ברכת התורה	פת עכו"ם - אכילה	תרג א	בראש חודש אלול	תקפא א
סמיכת ידים על	עשיית	תרג א	תיקוני תשובה לכמה	תרג א
הכפרות	פת פלטר - אכילה	תרג א	דברים	
סעודת מצוה -			תנור של עכו"ם -	
אכילה בערב ראש	צדקתן - אמירה	תרב א	הכשר	תרג א
השנה	שבת תשובה		תספורת - ערב ראש	תקפא ד
ספק עבירה - עשיית	קידוש לבנה - קודם	תרג א	השנה	
תשובה	יו"כ	תרב א	=תעניות - ארבעים	
ספרי מוסר - לימוד	קימה באשמורת		יום	תקפא ב
בעשיית	לאמירת סליחות	תקפא א	תענית - ערב יו"כ	תרד א
	קריאת ויחל - ערב		תענית - ערב ראש	
עבירות שבין אדם	ראש השנה	תקפא ב	השנה	תקפא ב
לחבירו - כפרה			תענית חלום - ערב	
עוסק בתורה - בזמן	ראש חודש אלול -	תרד א	יו"כ	תרד א
סליחות ותחינות	אמירת סליחות	תרב א	תענית צום גדלי'	תרב א
עיסת עכו"ם -		תקפא א	תקיעה להתלמד -	
הפרשת חלה	שבת שובה - קריאת		ערב ראש השנה	תקפא ג
ערב יו"כ - אמירת	הפטורה	תרב א	תקיעת שופר - חודש	
דווי	שחיטת כפרות	תרה א	אלול	תקפא א
ערב ראש השנה קודם	שכירות מנין - לימים		=תקיעת שופר - ליל	
עלות השחר - אכילה	נוראים	נה כא	ערב ראש השנה	תקפא ג
ערב ראש השנה -	שלוש עשרה מידות		תקיעת שופר - ערב	תקפא ג
תענית	אמירה ביחיד	תקסה ה	ראש השנה	תקפא ג
ערב שבת שובה -			תרנגול לבן - לכפרות	תרה א

ראש השנה

אבינו מלכנו - אמירה	אשרי העם - אמירה	תקפא א	בישול בחומץ - בראש	תקפא ב
אבינו מלכנו - דיוקים	בגד חדש או פרי חדש	תקפא א	השנה	
באמירה	- באמירת שהחינו		=בכיה בראש השנה	תקפא א
אבל - ש"ץ בימים	קידוש ליל ב'	תרה ב	בן שלשים - ש"ץ	תקפא א
נוראים	בגד חדש - בתקיעת		בעל תוקע - נטילת	
אבל - ש"ץ בימים	שופר יום ב'	תרה ג	שכר	תקפה ה
שאין אומרים תחנון	בין השמשות -	תרה א	ברכת השופר	תקפה ב
אגוזים - אכילה בליל	תקיעה	תקפא א	ברכת מעין שבע -	
ראש השנה	ביצה שנולדה ביום	תקפא ב	הזכרת המלך הקדוש	תקפב ג
=איטר יד - בעל	טוב ראשון של ר"ה	תקפה ב	ברכת שופר - הנוסח	תקפה ב
תוקע	בישול עבור אחרים -			
אנדרוניוס - להוציא	מתענה בר"ה	תקפא ד	ג' שברים - נשימה	תקפא ד
יו"ח			אחת	

דברים שאוכלים בליל ראש השנה	דברים לשמוע קול שופר	תקפו כא	מזמור לדוד ד' אורי
דגים — אכילה בראש השנה	חזרת הש"ץ — תפלת מוסף	תקצב א	— אמירה
דיני שופר	חרש שוטה וקטן — להוציא אחרים י"ח	תקפט ב	מי רגלים — נתינה בשופר
הבאת ילדים לבית הכנסת — בשעת התקיעות	טלטול שופר בשבת טעות בתקיעות	תקפח א	מי שאינו מחויב בדבר — להוציא אחרים י"ח
הבדלה — מוצאי ראש השנה	יה"ר — אמירה בין התקיעות	תקצב ג	מילה בראש השנה — הזמן
הגבהת קול — בתפלה הזכרת ראש חודש — בתפלה	יום תרועה וזכרון תרועה — אמירה	תקפז ז	מיס — נתינה בשופר מסופק אם שמע קול שופר
היום הרת עולם — אמירה	יחיד — שמיעת תקיעות מחבירו	תקצד א	מסופק — זכירת המלך הקדוש
הליכה חוץ לתחום כדי לשמוע קול שופר	יחיד — שמיעת תפלה מחבירו	תקפז א	מסופק — בתפלת ראש השנה זכירת המלך הקדוש
הלל — אמירה בראש השנה	ג' שעות יחיד — תקיעות על סדר הברכות	תקפח א	מעומד — תקיעות מעומד — תקיעות על סדר הברכות
המוציא — טיבול בדבש	ילדים — הבאה לבית הכנסת — בשעת התקיעות	תקפז ב	מעין שבע — אמירת המלך הקדוש
המלך המשפט — זכירה	כוונה להוציא י"ח = כסוי השופר — בשעת ברכה	תקפז ג	מעריבת — בלילי ראש השנה
המלך הקדוש — אמירת צ' פעמים	כעס — בראש השנה כריעה בתפלה — ראש השנה	תקפז ח	מקום צריכים לתקוע מקרא — לפני בעל תוקע
המלך הקדוש — זכירה בתפלה	כריעה — תפלת ראש השנה	תקפז ט	מקרא — שברים
הפסיק בדיבור — בין התקיעות	ליל שני דראש השנה — סדר קידוש	תקפז י	תקועה מקרא ותוקע — לימוד הלכות שופר
הפסיק בקול אחר	ליל ראש השנה ויום כפור — חתימת מעין שבע	תקפז יא	מתענה בר"ה — אמירת ענוו
הפסיק בשהייה — בין התקיעות	ליל שני דראש השנה — סדר קידוש	תקפז יב	מתעסק בתקיעת שופר מתפלל מוסף ביחיד — הזמן
הקאה בשעת תקיעות השלמת תקיעות ע"י שני — באינו יכול להשלים	מאה קולות — השלמה מודר הנאה מחבירו — להוציא י"ח	תקפז יג	נוסח הברכה — שכן יעו"י בר"ה ויוהכ"פ
וביום שמחתכם — אמירה	לעילא לעילא — הזכרה בקדיש	תקפז יד	נטילת שכר — בעל תוקע
ותודיענו — אמירה	לשנה טובה — אמירה	תקפז טו	נסדק השופר נקב בשופר
מוצאי שבת ר"ה	מאה קולות — השלמה מודר הנאה משופר מוספי יום הזכרון — אמירה	תקפז טז	נשים — ברכת שופר נשים פטורות מתקיעת שופר
זכרנו ומי כמוך — אמירה	מאה קולות — השלמה מודר הנאה מחבירו — להוציא י"ח	תקפז טז	שופר נשימה אחת — שברים תרועה
זמן תקיעת שופר	מאה קולות — השלמה מודר הנאה מחבירו — להוציא י"ח	תקפז טז	סדר ברכות של ראש השנה — עיכוב
חבוש — להביא ספר תורה אצלו	מאה קולות — השלמה מודר הנאה מחבירו — להוציא י"ח	תקפז טז	סדר ברכות של ראש השנה — עיכוב
חוץ לתחום — הליכה	מאה קולות — השלמה מודר הנאה מחבירו — להוציא י"ח	תקפז טז	סדר ברכות של ראש השנה — עיכוב

מפתח השלחן השלם

שופר של חבירו -	ראש השנה ויו"כ -	סדר הראוי לתקיעת שופר
תקפו ב תקיעה בו	קא ג הגבהת קול	תקצ א-ב
שופר של ר"ה -	ראש השנה שחל	תקפה ב
תקפו כא חילול יו"ט עליו	בשבת - תקיעות	סדר התקיעות -
שופר של תקרובת עכו"ם	ראש חודש - הזכרה	עיוכב
תקפו ד שופר שניקב	בתפלה	סומא - חיוב תקיעה
תקפו ז שופרות הכשרים	רגיל להתענות בראש	סמיכה על דבר -
תקפו א שיחה בין התקיעות	השנה	בשעת תקיעה
תקפג ב שינה בראש השנה	שבות דשבות במקום מצוה	סתימה - שופר שניקב
תקפג ג שיעור תקיעה	שברי שופרות שדבקו שברים - הוספה על ג'	עבד - תקיעה בשופר עכו"ם שהביא שופר מחוץ לתחום
תקפג ג שיעור תרועה	שברים תרועה -	תקפו כב
שני ימים ראש השנה - בארץ ישראל	נשימה אחת	תקפו כב
תקפה ד ש"ץ - בעל תוקע שכר תקיעות -	שבת ראש השנה -	עליה לתורה -
תקפה ה נטילה שמחת החג - בראש השנה	אמירת אבינו מלכנו שהחיינו - אמירה בהדלקת נר לילי שני דר"ה	השתדלות לקנות ענבים - אכילה בראש השנה
תקפז א שמע ט' תקיעות בט' שעות ביום	תקפד א	עקידת יצחק -
תקפז ב שנוי קול - בשופר שנים שתקעו כאחד	תר ב	הנוסח
תקפז ג ש"ץ - כוונה להוציא י"ח	תר ב	ערב שבת בין השמשות - תקיעות
תקפט ט ש"ץ - נטילת שכר ש"ץ הגון - לסליחות וימים נוראים	תק ג	פי השופר למעלה - בשעת התקיעה
תקפא א ש"ץ המתפלל בחזקה תהלים - אמירה בראש השנה	תקפז א	פיוטים - אמירה פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות - אמירה פסוקי קרבן מוסף -
תקפא א תהלים - אמירה בראש השנה	תקפז א	צד ימין - תקיעה צדקתך - אמירה בר"ה שחל בשבת ציורים בשופר
תקפג ב תוקע - עליה לתורה תוקע אחד לכל התקיעות	תקפז ב	קול הברה בשופר קול צרוד ויבש - בשופר
תקפג ד תוקע בשני שופרות תוקע בתוך הבור תוקע לתוך חבית תוקע משעלה עמוד השחר	תקפז ב	קול רם - תפלת ראש השנה קולות השופר קריאת התורה - ראש השנה קריאת התורה - יום ב' דר"ה קריאת התורה ביום ב' טעות
תקפז א תוקע שאינו יכול להשלים - השלמה ע"י אחר	תקפז ב	
תקפה ג תענית - ראש השנה תענית חלום - ראש השנה	תקפז ב	
תקפז א תענית עד חצות - בראש השנה תפלת מוסף	תקפז ג	
תקפז א תפלת ראש השנה -	תקפז א	

מפתח השלחן השלם

דיוקים	תקפב ו-ח	תקיעה אחת - לשם	תקיעות ותפלת מוסף	תקעה א
תפלה בכריעה - ר"ה	ק"ג ב	ב' תקיעות	- עדימות	תקעה א
ויו"כ		תקיעה גדולה -	תקיעות דמיושב -	תקפה א
תפלת עשרת ימי		בסיום התקיעות	עמידה	תקפה א
תשובה	תקפב א-ט	תקיעה בצד הרחב של	תקיעות בתפלה בלחש	תקפב א
תפלת ראש השנה	תקפב א-ט	השופר	תר"ת - נשימה אחוה	תקצ ה
תפילת ראש השנה -		תקיעה בשופר - אחר	תשליך - אמירה	תקפב ב
עד חצות	תקפד א	כל התקיעות	בראש השנה	תקפב ב
תקיעה אחת להוציא		תקיעות על סדר	תשליך - מקום	תקפב ב
שני אנשים	תקפח ד	הברכות	אמירה	תקפב ב

יום הכפורים

אבינו מלכנו - בעיו"כ	תרד ב	בן - נתינת צדקה	הבדלה על הכוס -	תרכד ג; ד
אבינו מלכנו - אמירה	תריט ג	לנשמת אביו	מוצאי יו"כ"פ	תרכד ג; ד
בשבת		בעל קרי - דאגה	הבדלה על נר ששבת	תרכד ד
אבינו מלכנו - אמירה	תרכג ה	בעל קרי - רחיצה	- הטעם	תרכד ד
בנעילה	תרכב ב	בעל קרי - תיקון	הדלקת נר - ליל	תרכד ד
אבינו מלכנו - הנוסח	תרי ד	ברוך שם כבוד -	יוהכ"פ	תרכד ד
אבל - לבישת קיט"ל	תריב ו	אמירה	הולך לדבר מצוה -	תרכד ד
אוכלין שאינן ראויין	תריח ח	ברכת בשמים -	מעבר במים	תריג ה
אופן נתינת מאכל -		בהבדלה מוצאי יו"כ"פ	הולך לשמור פירותיו	תריג ה
לחולה	תרכב א	ברכת הדלקת נר -	- מעבר במים	תריג ה
אין כאלוקינו -	תריב ה	ליל יוהכ"פ	הוספה על הקרואים	תריג ה
אמירה	תרכב א	ברכת הלבנה - מוצאי	- יוהכ"פ שחל בשבת	תרכב א
איסור אכילה -	תריב ה	יו"כ	הושטת יד במים -	תרכב א
השיעור	תרכב א	ברכת הפטורה -	יוהכ"פ	תריג א
אכילה - ערב יום	תרד א	מנחה יוהכ"פ	הזכרת נשמות -	תרכב א
כפור	תריב א	בשמים - הרחה	הזכרת נשמות -	תרכב א
אכילה ביוהכ"פ -	תריב ו	ביוהכ"פ	הזכרת שבת - תפלת	תרכב א
השיעור	תריב ו	בשר - אכילה בעיו"כ	נעילה	תרכב א
אכילה גסה - יוהכ"פ	תרח ד	בתי כנסיות - הדלקת	הטמנת חמין - ערב	תרכב א
אכילה גסה - ערב		נר	יוכ"פ	תרכב א
יוכ"פ		ד' הוא האלקים -	הכאה על הלב -	תרכב א
אכילה ערב יו"כ -	תרד א	אמירה בנעילה	באמירת ודוי	תרכב א
הטעם	תרכד ה	ד' מזמורי תהלים -	הלכות חולה ביוהכ"פ	תרכב א
אכילה ושתייה -	תריב ב	אמירה ליל יוהכ"פ	- שגור בפי הרב	תריח ח
מוצאי יו"כ"פ	תריב ב	דבר המכשיר אוכל -	הפסק בדבור - בשעת	תריח ח
אכילה ושתייה -	תריב ד	צירוף לאוכל	אמירת ודוי	תריח ח
צירוף לשיעור	תריב ד	דבר מצוה - הליכה	השכמה לביהכ"נ -	תריח ח
אסטניס - רחיצת	תריב ד	במים	מחרת יוהכ"פ	תריח ח
פנים		דברים האסורים ביום	ודוי - אמירה י'	תריח ח
אשרי ובא לציון -	תרכב א	הכפורים	פעמים	תריח ח
אמירה יוהכ"פ		דליקה - ביוהכ"פ	ודוי - קודם סעודה	תריח ח
בא מן הדרך -	תריג ג	דם בגופו - רחיצה	המפסקת	תריח ח
רחיצה		=האדרת והאמונה -	ודוי - ערב יו"כ"פ	תריח ח
בגדים לבנים -	תרח ד	אמירה	קודם חשיכה	תריח ח
לבישה יוהכ"פ		תקסה ה	וחתום - אמירה	תריח ח

<p>בנעילה ויכולו – אמירה ליל יוהכ"פ שחל בשבת</p>	<p>תרכג ב תריט ג</p>	<p>חתימה – אמירה בנעילה ט' קבין – שפיכה ביוהכ"פ</p>	<p>תרכג ב תריג יא</p>	<p>כרים וכסתות – עמידה עליהם בשעת התפלה</p>	<p>תריד ג</p>
<p>זיעה – רחיצה זכור ברית – אמירה בברית מילה זמן תפלת נעילה</p>	<p>תריג א תרכא ב תרכג ב</p>	<p>ט' רגעים – כדי אכילת פרס =טאבא"ק – הרחה ביוהכ"פ</p>	<p>תריח ז תריב ו</p>	<p>לבישת קיט"ל בבית הכסא =לויים – נטילת ידים ליל יום הכפורים –</p>	<p>תרי ד תריג ג</p>
<p>חולה – אכילה ביוהכ"פ</p>	<p>תריח א</p>	<p>טבילה – יום הכפורים</p>	<p>תריג יא; יב</p>	<p>ליל יום הכפורים – הדלקת נר</p>	<p>תריא א תרי א</p>
<p>חולה – נאמנות על עצמו חולה – נעילת סנדל חולה – סיכה ביוהכ"פ</p>	<p>תריח א תריח ג תריד ג</p>	<p>טיט לח – ישיבה בה טיט וצואה – רחיצה טלית – עטיפה עיוכ"פ מבעוד יום טעימת אוכלין – להפליט</p>	<p>תריג ט תריג א תריט א</p>	<p>ליל יום הכפורים – סדר התפלה ליל יום הכפורים – קריאה לאור הנר</p>	<p>תריט א ערה ח</p>
<p>חולה – שהוא בעצמו רופא</p>	<p>תריח א תריג ט</p>	<p>יהיו לרצון – אמירה קודם ודוי יולדת – חיוב תענית יולדת – נעילת הסנדל</p>	<p>תריב ו תרז ה תריז ד</p>	<p>קבלת שבת ליל יוהכ"פ שחל בשבת – סדר התפלה לימוד – מיעוט בעיו"כ</p>	<p>רסב ג תריט ג</p>
<p>חולה – רחיצה חולה שאכל – הזכרה בבהמ"ז</p>	<p>תריח א תריח י</p>	<p>יולדת – נעילת הסנדל יולדת – מתי נקראת יולדת</p>	<p>תריד ג תריז ד</p>	<p>ליל יום הכפורים – לינה בביהכ"נ – ליל יוהכ"פ</p>	<p>תריח ט קפח ו</p>
<p>חולה בולמוס – אכילה ביוהכ"פ חולה בולמוס – סימני החולי</p>	<p>תריח ט תריח ט</p>	<p>יום כפור – מכפר רק לשבים ומאמינים יום כפור שחל בשבת – הוספת קרואים יעלה ויבא – הזכרה בבהמ"ז</p>	<p>תריז ו תרז ו רפב ב תריח ט</p>	<p>לשנה הבאה – אמירה מוצאי יו"כ"פ מאכל איסור – לחולה בולמוס</p>	<p>תריט ו תרכו ב תריט ו</p>
<p>חולה ביום הכפורים – הזכרת יעו"י חולה המרגיש שצריך לאכול – אכילה בעצמו</p>	<p>תריז ב תריז ג</p>	<p>כדי אכילת פרס – אכילה כהן העולה לדוכן – נטילת ידים כוונה להעביר הלכלוך – רוחץ ביוהכ"פ כוס – לברית מילה ביוהכ"פ</p>	<p>תריז ג תריג ג תריא א תריח א</p>	<p>מאכלים אסורים – אכילה ביוהכ"פ מאכלים קלים – אכילה בערב יו"כ"פ מומר – קבלת נרות ממנו</p>	<p>תריז ג תריא א תריח א</p>
<p>חולה אחר שהתיישב דעתו – חיוב תענית חולה שצריך לאכול – כפרה</p>	<p>תריז ג תריח א</p>	<p>כל נדרי – אמירה כל נדרי – הנוסח כלה – רחיצת הפנים כלי שיש בה מים – להצטנן כסוי כרים וכסתות – ליל יוהכ"פ כפרה רק למאמינים – יוהכ"פ</p>	<p>תריח ט תריא א תריח א תריג י</p>	<p>מוצאי יו"כ"פ – ברכת בשמים מוצאי יו"כ"פ – ברכת הלבנה מוצאי יוהכ"פ – תפלת ערבית מוצאי יו"כ"פ אחר תפלת ערבית – דברים האסורים ביו"כ"פ מוצאי יוהכ"פ – עשיית הסוכה מוקצה – טלטול ביוהכ"פ</p>	<p>תריח ט תריב ג תריא א תריח א</p>
<p>חולה שרוצה להחמיר על עצמו חילוקי דעות רופאים – על חולה חומץ – שתייה ביוהכ"פ</p>	<p>תריח א תריח א תריח ב תריב ט</p>	<p>כדי אכילת פרס – אכילה כהן העולה לדוכן – נטילת ידים כוונה להעביר הלכלוך – רוחץ ביוהכ"פ כוס – לברית מילה ביוהכ"פ</p>	<p>תריג ג תריג ג תריא א תריח א</p>	<p>מוצאי יו"כ"פ – ברכת בשמים מוצאי יו"כ"פ – ברכת הלבנה מוצאי יוהכ"פ – תפלת ערבית מוצאי יו"כ"פ אחר תפלת ערבית – דברים האסורים ביו"כ"פ מוצאי יוהכ"פ – עשיית הסוכה מוקצה – טלטול ביוהכ"פ</p>	<p>תריג ג תריג ג תריא א תריח א</p>
<p>חזנים – שינה בליל יוהכ"פ חטא מפורסם לרבים – פירוט החטא חינוך לקטן – לרחיצה וסיכה חמין – הטמנה בערב יו"כ"פ</p>	<p>תריט ו תרז ב תרטז ב תרט א</p>	<p>כל נדרי – אמירה כל נדרי – הנוסח כלה – רחיצת הפנים כלי שיש בה מים – להצטנן כסוי כרים וכסתות – ליל יוהכ"פ כפרה רק למאמינים – יוהכ"פ</p>	<p>תריט ו תריג ט תריט ו תרז ו</p>	<p>מוצאי יו"כ"פ – ברכת בשמים מוצאי יו"כ"פ – ברכת הלבנה מוצאי יוהכ"פ – תפלת ערבית מוצאי יו"כ"פ אחר תפלת ערבית – דברים האסורים ביו"כ"פ מוצאי יוהכ"פ – עשיית הסוכה מוקצה – טלטול ביוהכ"פ</p>	<p>תריט ו תריג ט תריט ו תרז ו</p>
<p>חרוז היום יפנה – אמירה קודם הערב שמש</p>	<p>תרכג ב</p>	<p>כרים וכסתות – עמידה עליהם</p>	<p>תריד ב</p>	<p>מחאה לעוברי עבירה</p>	<p>תריא ב תרח ב</p>

מילה - ביוהכ"פ תרכא ב; ג	עשיית צרכיו	תריג ג	סעודה המפסקת -
מים רודפים - כניסה	נטילת ידים שחרית	תריג ב	ערב יוכ"פ
בהם	נטילת ידים לתפלה	תריג ג	ספינה של עכו"ם -
מיעוט בהילוך -	נעילה - הדלקת נרות	תריג ו	לשוט בה
ביוהכ"פ	ע"י עכו"ם	תריג ח	עבריינים - התרה
מלא לוגמיו -	נעילת הסנדל	תריג ט	להתפלל אתם
השיעור	נעילת הסנדל לילך	תריג ז	עוברה שהריחה ריח
מלקות - ערב יוכ"פ	בית הכסא	תריג ו	מאכל
מנהגים - שנוי	נעילת הסנדל מחמת	תריג א	עוברות ומניקות -
מנחה - יוהכ"פ	גשמים	תריג א	חיוב תענית
מס' יומא - לימוד	נעילת הסנדל מחמת	תריג ו	עושה צרכיו - נטילה
ביוהכ"פ	עקרב	תריג ו	עלי קנים וגפנים -
מעבר במים - הולך	נעל של גומי ובגד	תריג ה	אכילה
לדבר מצוה	נעלים - הפיכה של	תריג ה	עמידה - באמירת
מעבר במים - מים	ימין בשמאל	תריג ה	וידוי
רודפים	נעלים של גומי	תריג ה	עמידה - יוהכ"פ
מעבר במים -	וקאלאשין - לבשיה	תריג ו	ערבית - מוצאי יוכ"פ
בספינה	נפילת אפים - במוסף	תריג ו	תרכא ד
מעבר במים לדבר	יוהכ"פ	תריג ה	פה - רחיצה
מצוה - אופן ההיתר	נר של בית הכנסת -	תריג ג	פחות מכשיעור -
מעומד - ודוי	להבדלה	תריג ג	אכילה לחולה
מעומד - קריאת שמע	נר שהדלק לחולה -	תריג ג	פיוטים וסליחות -
ביום הכפורים	להבדלה	תריג ב	קיצור בשחרית
מפה שרוייה - קינוח	נר חיים - ביוהכ"פ	תריג ט	פירוט החטא - בודוי
בה	נר יוהכ"פ - שנכבה	תריג ט	פלפלא וזינגבלא -
מצטער על מיתת בני	נר נשמה - יום	תריג א	כוסס ביוהכ"פ
אהרן	הכפורים	תריג א	פנים - רחיצה
מריח ריח מאכל -	נר שהדליק מעכו"ם	תריג ג	פציעת אגוזים -
ונשתנו פניו	להבדלה	תריג ג	יוהכ"פ
משקין - צירוף	נר ששבת - להבדלה	תריב ט	פת שרויה - צירוף
לשיעור	מוצאי יוכ"פ	תריב ט	לשיעור
משקין שאינן ראויין	נר ששבת - מוצאי	תריב ט	פתיחת הארון -
לשתייה	יוכ"פ שחל בשבת	תריב ט	בתפלת נעילה
נגיעה באוכלין -	נראה לרוב בני אדם	תריב ו	צדקה - נדרים בעד
יוהכ"פ	כחולה - אכילה	תריב י	המתים
נגיעה באשה -	נשיאת כפים - מנחה	תריב א	צדקתן - אמירה
יוהכ"פ	יוהכ"פ	תריב א	מנחה יוהכ"פ
נגיעה בגופו - נטילת	נשים - לבישת	תריב ג	צירוף אוכלים -
ידים	תכשיטין יוהכ"פ	תריב ג	לשיעור
נדרים בעד המתים -	נשים - נאמנות על	תריב ו	צניעות - ביוהכ"פ
יוהכ"פ	יולדת	תריב ו	קבלת תענית בלב -
נוסח הברכה - שכח	נשים - עמידה	תריב ו	ערב יוכ"פ
יעו"י בר"ה ויוהכ"פ	ביוהכ"פ	תריב ו	קדושה - אמירה
נוסח וידוי - יוהכ"פ	סוכה - עשייה	תריב ג	בתפלת נעילה
נטילת ידים - הטלת	במוצאי יוכ"פ	תריב ג	קטורת - אמירה
מים בלי שפשוף בידו	סיכה - ביוהכ"פ	תריב ג	יוהכ"פ
נטילת ידים -	סליחות - אמירה	תריב ג	קטן - זמן שמתחיל
השיעור	בעיו"כ	תריב ג	
נטילת ידים - אחרי		תריב ג	

להתענות	תרטז ב	רצה והחליצנו —	נאמנות	תריח ד
קטן — חינוך שעות	תרטז ב	הזכרה בבהמ"ז	שריית מפה	תריג ט
לתענית	תרטז ב	רצועה למלקות —	ש"ץ — נפילת אפים	תרכא ד
קטן פחות מבן ט' —	תרטז ב	יוב"פ	שתייה פחות מכשיעור	תריח ח
תענית שעות	תרטז ב	שהייה בין אכילות —	— חולה	תריח ח
קטנים —	תרטז א	חולה	תוכחה — אופן החיוב	תרח ב
להאכילם	תרטז א	שהייה בין אכילה	תוספת חול על הקדוש	תרח ב
קטנים — נעילת	תרטז א	לשתייה — חולה	— מוצאי יוב"פ	תרכב ב
הסנדל	תרטז א	שהחיינו — אמירה	תוספת יוב"פ	תרח א
קידוש — חולה	תריח ט	ליל יוב"פ	תחנון — אמירה אחר	תרח א
ביוהכ"פ	תריג ד	שהחיינו — אמירה ע"י	יוב"פ	תרכה
קינוח הפנים	תריא ב	הצבור	תינוקות — דברים	תרכה
קניבת ירק — יוב"פ	סג ב	שומשומין — אכילה	המותרים	תרטז א
קריאת שמע — מעומד	תרטז א	ערב יוב"פ	תינוקות — רחיצה	תרטז א
ביום הכפורים	תרטז א	שחיה — באמירת ודוי	ביוהכ"פ	תרטז א
קריאת התורה — יום	תרכא א	שיטה במים	תענית — בין יוב"פ	תרכה
הכפורים	תרכב ב	שיעור אכילה ביוהכ"פ	לסוכות	תרכה
קריאת התורה —	תרכב ב	שיעור אכילת פרס	תענית חלום —	תרכה
מנחה יוב"פ	תריג ז	שיעור גדול — לחיוב	למחרת יוב"פ	תרכה
רב — הליכה במים	תריג ז	תענית	תפלה זכה — אמירה	תרכה
לתלמיד	תריג ז	שיעור שתייה —	תפלת ליל יוב"פ	תרכה
רואה קרי — רחיצה	תריג יא	ביוהכ"פ	תפלת מוסף —	תרכה
ביוהכ"פ	תריח א	שיעור שתייה — אורז	יוב"פ	תרכה
רופא בקי — לנאמנות	תריח א	זמן	תפלת נעילה	תרכב ב
רופא עכו"ם לנאמנות	תריג א	שיעור תוספת יוב"פ	תפלת נעילה — הזמן	תרכב ב
רחיצה ביום הכפורים	תריג א	שלש עשרה מידות	תפלת ערבית — מוצאי	תרכב ב
רחיצה משום רפואה	תריג ד	אמירה ביחוד	יוב"פ	תרכב א
— יוב"פ	תריג ד	שמע ישראל — בתפלת	תפלת שמונה עשרה —	תרכב א
רחיצה של תענוג —	תריג א	נעילה	עמידה על כרים	תריד ב
איסור	תריג א	שנוי במנהגים או	תקיעה — בתפלת	תרכב ו
רחיצת דם	תריג א	נגונים	נעילה	תרכב ו
רחיצת עינים	תריג ד	שני אנשים — עמידה	תקיעת שופר — יום	תרכב ו
רחיצת פה	תריג ד	ליד הש"ץ	הכפורים שחל בשבת	תרכב ו
ריח מאכל — עצה	תריז ג	שני ימים יום כפור	תשמיש — איסור	תרכב א
לפלוט הרוק	תריז ג	שני רופאים —	ביוכ"פ	תרכב א

סוכה ושמחת תורה

תרל א	לדפנות	תרלב ב	אוייר - בסכך הסוכה	תרמ ב	אוייר חמור מסכך פסול	אב - חינוך לקטן לסוכה
תרלח ב	אכילה - נוי סוכה	תרלב ב	הטעם	תרס א	הסעודות חתן תורה	אבל - אכילה
תרלט ב	שנפלו	תרלח ב	אוכלים ומשקים	תרס ב	הקפת הבימה	בחג
תרלט ג	אכילה חוץ לסוכה	תרמ ה	שתלאם לנוי סוכה -	תרמ ה	אכילת בסוכה	אגודו של לולב -
תרלט ה	אכילה בסוכה - לילה	תרלט א	הסתפקות מהם	תרסד א	הסרה בהו"ר	
	ראשונה		און - חיוב בסוכה			
	אכילה בסוכה - לילה		=איסור כעס בסוכה			
	ראשונה כשיורד גשם		=איסורי הנאה -			
	אכילה בערב סוכות					

[illegible]

תרגט א	— סוכות	תרסד א	בהו"ר	תרמ ח	בסוכה
תרלט ב	טעימת תבשיל — חוץ לסוכה	תרסא א	זכר לשמחת בית השואבה	תרלט ט	הוצין או נויין שיעורדים לתוך עשרה
		תרלט ג	זמן אכילת כזית — לילה ראשונה	תרס ג	הושענא — אמירה בשבת
תרסז א	יהי רצון — אמירה ביציאה מהסוכה		חג העצרת — הזכרה בתפלה	תרסד ח	הושענא שבלולב — פסיעה עליה
תרס א	הבימה	תרסח א	חבטת ערבה	תרסח ב	הזכרת נשמות — שמיני עצרת
תרמ ט	יושביו חנויות — עשיית סוכה	תרסד ד	חוטט בגדיש — לעשיית סוכה	תרלח א	הזמנה בסוכה — השתמשות בעצים
תרלט ב	יין — שתייה חוץ לסוכה	תרלה א	חול המועד — עשיית סוכה	תרלו א	החזרה עיי עכוי"ט
	יציאה מחמת גשמים מהסוכה — אופן יציאה	תרלו ג	חולה — חיוב בסוכה חזרה לסוכה — כשיצא מחמת גשמים	תרס א	החזרה עיי עכוי"ט
תרלט ז	יציאה לדרך — למקום שאין סוכה	תרלט ו	חזרה לסוכה — ישן בבית מפני הגשמים	תרס ב	החזרה עיי עכוי"ט
תרמ ח	יציאה מסוכה לסוכה	תרלט ז	חידוש דבר — בסוכת יוצר כלי חרס	תרסז א	הכרזה מוריד הגשם — שמיני עצרת
תרלט א	יריעות — לדפנות הסוכה	תרלו ב	חידוש דבר בסוכה — סוכה ישנה		הכנה — מיו"ט לחבירו
תרל י	יריעות שעטני"ז — תלייה בסוכה	תרלו א	חיוב עשיית סוכה בדרך	תרמ ד	הליכה לסוכת חבירו מפני הגשמים או שנכבה הנר
תרלח ב	ישיבה בסוכה	תרמ ח	חלת הסוכה — שיעור גובה	תרמז א	הלל — אמירה בחג
תרלט א	ישיבה בסוכת חבירו	תרמז ב	חמתה מרובה מצלתה — סוכה	תרמז ב	הלל — אמירה ביחד
תרלו ג	ישן בביתו מחמת גשמים — חזרה לסוכה	תרלג א	חמתה מרובה מצילתה — מחמת דפנות	תרמז א	הלל שלם אמירה בסוכות — הטעם המלאך הגואל — קריאה לכל הנערים
תרלט ז	ישן בסוכה — פשיטת רגליו חוץ לסוכה	תרל א	חמתה וצילתה שווים — סוכה	תרמז א	המתנה לביל ראשון — שיפסקו הגשמים
תרמ ד	כהן או לוי — עליה לחתן תורה	תרלג י	חקק להשלימה לעשרה חתן — חיוב בסוכה	תרלט ה	הנחת הלולב — בשעת אחיזת ערבה
תרסז א	כוכבים נראים מהסכך	תרמ ו	חתן תורה — מי שכבר עלה	תרסז ז	הפטורה — חג
תרסד א	הסרה בהו"ר	תרסא א	חתן תורה וחתן בראשית	תרנט א	הפטורה — יום שני
תרסז א	כל הנערים — קריאה בשמחת תורה	תרסז א	טבילה — הושענא רבא	תרמז א	דחג
תרסז א	כלי אכילה ושתייה — הכנסה בסוכה	תרסד א	טלטול מבית לסוכה — דרך רה"ר	תרמז א	הפסק באמירת הלל
תרלט א	כלים לדופן — עשייה ביום טוב	תרלד ד	טלטול מסוכה לסוכה — ללא עירוב	תרסד ט	הצנעת הושענות הקפה בערבה — הושענא רבא
תרל יב	כסוי סכך דק	תרלד ד	טלטול בשבת ויו"ט — נוי סוכה שנפלו טעות — בתפת שמיני עצרת	תרסד ט	הקפות — שמחת תורה
תרלט א	כעס — איסור בסוכה	תרלד ד	טעות — בתפת שמיני עצרת	תרסד ט	הקפת הבימה — מי שאין לו לולב
תרלט ג	כרים וכסתות — מיעוט גובה הסוכה	תרלח ב	טעות בקריאת התורה	תרמז א	השכמה ביום א' דסוכות
תרלט ג	כרעי המטה — לדפנות	תרסח א		תרלח ב	השתמשות — בנוי סוכה
תרל יג					זכור ברית — אמירה

מפתח השלחן השלם

כג

כרעי המטה -	תרל יג	בליל סוכות שחל בשבת תרמא א	נשים - שינה בסוכה	תרלט ב
סמיכת הסכך עליהם		מצטער - חיוב בסוכה תרמ ד	סדור תפלת המועד	ק א
לבדוד ודופן עקומה	תרלב א	לילה ראשונה	סדין - פריסה תחת	תרמ ד
לבדוד מלמעלה ומלמטה	תרל ט	מצטער - חיוב בסוכה	הסכך מפני הרוח	תרמ ד
- דופן	תרל ז	למשמשי	סדינים המצויירים	תרלח ב
לחי במבוי מפולש -		מקום אשפה -	בסוכה - טלטול	תרלח ב
למחיצה	תרל ז	הרחקת סוכה	סדר הקידוש בימי חג	2תרמג ג
ליל הושענא רבא -		מקום לבניית סוכה -	הסוכות	תרל ו
לימוד	תרסד א	כשאין לו מקום	סוכה - על גג הבית	תרל ו
ליל שמחת תורה -	תרסט א	בחצירו	סוכה - עשייה בחול	תרלז א
סדר הקריאה		מקום ז' שחמתה	המועד	תרלז א
לילה ראשונה -		מרובה מצלתה	סוכה - עשייה	תרמ ד
אכילה בסוכה כשיורד	תרלט ה	מקין דם - חיוב	במקום שיצטער	תרמ ד
גשם		בסוכה	סוכה - עשייה על	תרלז ג
ליל שני דסוכות -	תרלט ה	מקצת שלחן בסוכה	קרקע חבירו	תרלז ג
כשירדו גשמים	תרלט ד	ומקצתו בתוך הבית	סוכה - לצירוף עשרה	נה יג
לימוד בסוכה		משמשי חולים -	סוכה לאוצר	תרלה א
		חיוב בסוכה	סוכה שאין בה ז' על	תרלד א
מאכלים מתקלקלים		משמשי מצטער -	ז'	תרלד א
מיתושים, משרב או		חיוב בסוכה	סוכה שאינה גבוהה י'	תרלג ח
מקור - פינוי מסוכה	תרלט ה	נדרים ונדבות -	טפחים	תרל י
מחיצות - מבני אדם	תרל יב	שמחת תורה	סוכה בין האילנות	תרל י
מחיצות לסוכה -	תרל יא	נוי סוכה -	סוכה בתוך הבית -	תרל ח
מבעלי חיים		השתמשות בהם	שהגג פרוץ	תרל ח
מחיצות לשבת -	תרל ז	נוי סוכה -	סוכה ליד בית הכסא	תרל א
מחיצות לסוכה		השתמשות ביום	סוכה בנויה משנה	תרל א
מחיצות שלימות -	תרל ה	השמיני	לשנה - השתמשות	תרלח א
לסוכה		נוי סוכה - מצוה	בה	תרלח א
מיעוט גובה הסוכה -	תרלג ה	נוי סוכה שנפלו -	סוכה שאין לה גג	תרלא י
ע"י אצטבא		אכילה מהם	סוכה גבוה פסול -	תרלג א
מיעוט גובה הסוכה -	תרלג ד	נוי סוכה שנפלו -	הטעם	תרלד א
ביום טוב		טלטול בשבת ויו"ט	סוכה גדולה	תרלז ג
מיעוט גובה הסוכה -	תרלג ג	נוסח תנאי -	סוכה גזולה	תרלז ג
ע"י כרים וכסתות		להשתמשות בנוי סוכה	סוכה ונויה -	
מיעוט בעפר - גובה	תרלג ד	נטילת רשות - כניסה	השתמשות ביום	תרסז א
הסוכה		בסוכת חבירו	השמיני	תרסז א
מיעוט רוחב הסוכה -	תרלד ג	נשרים - פקפוק לשם	סוכה שדר בה כל	תרלז א
ע"י בגדים		סוכה	השנה - חידוש דבר	תרלז א
מיעוט בתבן - גובה	תרלג ד	נפלה סוכתו ביו"ט -	סוכה לשם חג -	תרלז א
הסוכה		עשייה בחול המועד	סוכה ישנה	תרלג א
מכירה בדמים - חתן	תרסט א	נר שכבה בסוכה בשבת	סוכה חזקה כעין בית	תרלג א
תורה וחתן בראשית		- אכילה מחוץ לסוכה	סוכה באמצע החצר	תרל ד
מלאכה - הושענא	תרסד א	נרות - הדלקה בחו"ר	= סוכה הנתונה בחצר	
רבא		נשיאת כפים - מוסף	מוקף מחיצות -	תרל י
מנורה - תלייה	תרלט א	שמחת תורה	דפנות מסדינים	תרסז א
בסוכה		נשים - ברכה על	סוכה ביום השביעי	תרלז א
מעומד - קידוש	תרמג ב	הסוכה	סוכה ישנה	תרלז א
בסוכות		נשים - חיוב בסוכה	סוכה ליד מקום אשפה	תרל א
מערבית - אמירה			סוכה שמתירא מפני	

לסטים וגנבים -	טפחים - שינה תחתיו	תרלב א	במקום שיצטער	תרמ ד
לצאת בה י"ח	סכך פסול עם סכך	תרמ ד	עשרה אנשים - יחוד	תרמ ד
סוכה שנעשית מאליה	כשר	תרלה א	לשמיעת קריה"ת	תרמ ד
סוכה עגולה	סכך קודם לדפנות	תרלב ב	בשמחת תורה	תרמ ד
סוכה העומדת משנה	סעודת ברית מילה -	תרלב ב		תרמ ד
לשנה - חידוש דבר	חיוב בסוכה	תרלו א	פטורים מן הסוכה	תרמ א-י
סוכה לשם צל	סעודת ברית מילה	תרלה א	פי תקרה יורד וסותם	תרל ח
סוכה לשם צניעות	בשמיני עצרת - חיוב	תרלה א	פינוי מסוכה - מפני	תרל ח
סוכה כמין צריך	בסוכה	תרלא י	שרב ויתושים	תרלט ה
סוכה קטנה - שינה	ספינה - מעבר לסוכה	תרמ ד	פירות נוי סוכה שנפלו	תרלב ב
בה	ביו"ט	תרמ ד	- אכילה מהם	תרלב ב
סוכה שאולה - לצאת	ספר תורה - הוצאה	תרלב ב	פירצה יותר מעשר	תרלב ב
בה י"ח	בשעת הקפות	תרלב ב	אמות - בדפנות	תרלב ב
סוכה של שותפות -	ספר תורה - הכנה	תרלב ב	הסוכה	תרל ה
לצאת י"ח	משבת ליו"ט	תרלב ב	פירצות בדפנות הסוכה	תרל ה
סוכה של שלש דפנות	ספר תורה - טלטול	תרלב ב	פירצות פחות משלשה	תרל ה
- טלטול לתוכה	מביהכ"נ לביהכ"נ	תרלב ב	טפחים - בדפנות	תרל ה
בשבת	בשמחת תורה	תרלב ב	פלוגתא דרבוותא	תרל ה
סוכות שחל בשבת -	ספרי תורה - הוצאה	תרלב ב	בסוכה	תרלא י
קריאת התורה	בשמחת תורה	תרלב א	פסוקי סוכה -	תרלב א
סוכת גב"ך	סתירת סוכה - ביום	תרלב א	חקוקים בדלעת וכיו"ב	תרלב ב
סוכת חבירו - ישיבה	השביעי	תרלב א	פסי ביראות -	תרלב ב
שלא מדעתו	= עגול - בתוך פתח	תרלב ג	למחיצות	תרל ז
סוכת יוצר כלי חרס	הסוכה	תרלב ב	פסילת הסוכה -	תרל ז
סוכת רועים ושומרי	עכו"ם - למחיצת	תרלב ב	ביום השמיני	תרסו א
שדות	הסוכה	תרלה א	פסיעה על עצי סוכה	תרסו א
סוכת רקב"ש	עכו"ם - קציצת	תרלה א	וסכך	תרלב ב
= סימון למחיצות -	ערבה בשבת	תרלה א	פצימין באכסדרה -	תרלב ב
לסדר עמידתן	= עצי איסורי הנאה -	תרלה א	לסוכה	תרל ח
סימן בצל הלבנה -	לדפנות	תרלה א	פריסת סדין על הסכך	תרל ח
הושענא רבא	עצי סוכה -	תרסד א	מפני הרוח	תרמ ד
סכך - סמיכה על	השתמשות בהם	תרסד א	פריסת סדין תחת	תרמ ד
כרעי המטה	עצי סוכה שנפלה -	תרל יג	הסכך מפני הרוח	תרמ ד
סכך - עשייה קודם	השתמשות בהם	תרל יג	פת הבאה בכסנין -	תרמ ד
הדפנות	עצי סכך וסוכה -	תרלה א	אכילה חוץ לסוכה	תרלב ב
סכך גבוה מכ'	פסיעה עליהם	תרלה א	פתחים בקרנות הסוכה	תרלב ב
והענפים יורדים למטה	עצים הסמוכים לסוכה	תרלב ב	פתיחת הגג באמצע	תרל ה
סכך גזול - קציצה	- השתמשות בהם	תרלב ג	הלילה - כשהפסיקו	תרל ה
ע"י עכו"ם	ערב סוכות אחר חצות	תרל ג	הגשמים	תרלט ז
סכך מדובלל	- אכילה	תרל ג		תרלט ז
סכך שנפל ביו"ט -	ערבה - נטילה בשעת	תרל ג	צורת פתח עגולה -	תרל ג
החזרה ע"י עכו"ם	הקפה	תרל א	בסוכה	תרל ב
סכך פסול - שיעור	ערבה של הושענא	תרלב א	צורת פתח - בדופן	תרל ב
סכך פסול ואויר -	ערבה שבלול - לשם	תרלב ג	המתיר	תרל ב
צירוף	ערבה	תרלב ג	צורת הפתח - בסוכה	תרל ב
סכך פסול ואויר וסכך	עשבים ופרחים -	תרלב ד	של שני דפנות	תרל ג
פסול - צירוף	תלייה בסוכה למיעוט	תרלב ד	צירוף - סכך פסול	תרלב ג
סכך פסול בסוכה	גובהה	תרלב א	ואויר	תרלב ג
קטנה	עשיית סוכה -	תרלב א	צירוף עשרה - סוכה	נה יג
סכך פסול פחות מדי				

מפתח השלחן השלם

כה

קביעת סעודה - ערב	ראשו ורובו בסוכה	שִׁנַּת ארעי - חוץ	קביעת סעודה - ערב	ראשו ורובו בסוכה	שִׁנַּת ארעי - חוץ
יו"ט	ושלחנו בתוך הבית	לסוכה	קביעת סעודה בערב	ושלחנו בתוך הבית	לסוכה
שמיני עצרת	רוב סוכה צילתה	שינת ארעי - השיעור	שמיני עצרת	רוב סוכה צילתה	שינת ארעי - השיעור
קביעת סעודה ערב	מרובה	שיעור אכילה בסוכה	קביעת סעודה ערב	מרובה	שיעור אכילה בסוכה
שמחת תורה	רוח מנשב לתוך הסוכה	- למצוה	שמחת תורה	רוח מנשב לתוך הסוכה	- למצוה
קבלת שכר - פטור	- פינוי מסוכה	שיעור גובה הסוכה	קבלת שכר - פטור	- פינוי מסוכה	שיעור גובה הסוכה
מן הסוכה ואינו יוצא	ריח - מאתרוג והדס	שיעור גודל סוכה	מן הסוכה ואינו יוצא	ריח - מאתרוג והדס	שיעור גודל סוכה
קדירות - הכנסה	שבסוכה	שיעור גודל - לרבע ז'	קדירות - הכנסה	שבסוכה	שיעור גודל - לרבע ז'
בסוכה	ריקוד - שמחת תורה	על ז'	בסוכה	ריקוד - שמחת תורה	על ז'
קהלת - אמירה	=רמזים של סוכה	שיעור גשמים שירדו	קהלת - אמירה	=רמזים של סוכה	שיעור גשמים שירדו
בשבת	רשות - נטילה ליכנס	- לצאת מן הסוכה	בשבת	רשות - נטילה ליכנס	- לצאת מן הסוכה
קטן - חיוב בסוכה	בסוכת חברו	שיעור סכך פסול	קטן - חיוב בסוכה	בסוכת חברו	שיעור סכך פסול
קטן - עלייה לחתן	שבת - אמירת	שיעור ערבה -	קטן - עלייה לחתן	שבת - אמירת	שיעור ערבה -
תורה	הושענות	להושענא	תורה	הושענות	להושענא
קטנים - להאכילם	שבת - הקפת הבימה	שיעור שהייה -	קטנים - להאכילם	שבת - הקפת הבימה	שיעור שהייה -
חוץ לסוכה	שבת ויו"ט פריסת סדין	אכילת כזית לילה	חוץ לסוכה	שבת ויו"ט פריסת סדין	אכילת כזית לילה
קידוש ליל סוכות -	תחת הסכך	ראשונה	קידוש ליל סוכות -	תחת הסכך	ראשונה
הסדר	שהחיינו - בשעת	שיעור שינת ארעי -	הסדר	שהחיינו - בשעת	שיעור שינת ארעי -
קידוש בסוכה -	אכילה בסוכה	חוץ לסוכה	קידוש בסוכה -	אכילה בסוכה	חוץ לסוכה
כשירדו גשמים	שהחיינו - השלמה כל	שכיר אצל מצטער -	כשירדו גשמים	שהחיינו - השלמה כל	שכיר אצל מצטער -
קידוש ביום השבת -	שבעה	חיוב בסוכה	קידוש ביום השבת -	שבעה	חיוב בסוכה
ברכת הסוכה	שהחיינו - זמן	שלוחי מצוה - חיוב	ברכת הסוכה	שהחיינו - זמן	שלוחי מצוה - חיוב
קידוש בשמיני עצרת	אמירה בשאר ימי החג	בסוכה	קידוש בשמיני עצרת	אמירה בשאר ימי החג	בסוכה
קיט"ל - לבישה	שהחיינו - אמירה	שלחן - מקצתו	קיט"ל - לבישה	שהחיינו - אמירה	שלחן - מקצתו
הושענא רבא	ביום שני על הלולב	בסוכה ומקצתו בתוך	הושענא רבא	ביום שני על הלולב	בסוכה ומקצתו בתוך
קנים סמוכים -	שהחיינו - בשעת	הבית	קנים סמוכים -	שהחיינו - בשעת	הבית
לדפנות	עשיית סוכה	שמחה בגמר מצוה	לדפנות	עשיית סוכה	שמחה בגמר מצוה
קציצת ערבה -	שהחיינו - אמירה	שמחת בית השואבה	קציצת ערבה -	שהחיינו - אמירה	שמחת בית השואבה
משדה עכו"ם	בקידוש שמיני עצרת	שמיני עצרת בחו"ל -	משדה עכו"ם	בקידוש שמיני עצרת	שמיני עצרת בחו"ל -
קרובץ - אמירה	שהחיינו על מצות לולב	אכילה בסוכה	קרובץ - אמירה	שהחיינו על מצות לולב	אכילה בסוכה
קריאת הפרשה הרבה	- ביום שני דסוכות	שמש ביהכ"נ -	קריאת הפרשה הרבה	- ביום שני דסוכות	שמש ביהכ"נ -
פעמים - בשמחת	שהחיינו על מצות לולב	מכירת ערבה	פעמים - בשמחת	שהחיינו על מצות לולב	מכירת ערבה
תורה	- זמן אמירה	שנים מקרא ואחד	תורה	- זמן אמירה	שנים מקרא ואחד
קריאת התורה - חול	שוהה בכפר בסוכות -	תרגום - כליל שמחת	קריאת התורה - חול	שוהה בכפר בסוכות -	תרגום - כליל שמחת
המועד סוכות	עשיית סוכה	תורה	המועד סוכות	עשיית סוכה	תורה
קריאת התורה - יום	שומרי גנות ופרדסים	שעטנ"ז - תלייה	קריאת התורה - יום	שומרי גנות ופרדסים	שעטנ"ז - תלייה
שני	- חיוב בסוכה	בסוכה	שני	- חיוב בסוכה	בסוכה
קריאת התורה -	שומרי יין - חיוב	שרב ויתושים - פינוי	קריאת התורה -	שומרי יין - חיוב	שרב ויתושים - פינוי
סוכות	בסוכה	מסוכה	סוכות	בסוכה	מסוכה
קריאת התורה -	שומרי העיר - חיוב	שתי דפנות זו כנגד זו	קריאת התורה -	שומרי העיר - חיוב	שתי דפנות זו כנגד זו
שבת חול המועד סוכות	בסוכה	- אופן המתיר	שבת חול המועד סוכות	בסוכה	- אופן המתיר
קריאת התורה -	שינה - תחת סכך	שתי דפנות בסוכה	קריאת התורה -	שינה - תחת סכך	שתי דפנות בסוכה
שמחת תורה	פסול	גדולה - אופן המתיר	שמחת תורה	פסול	גדולה - אופן המתיר
קריאת התורה -	שינה חוץ לסוכה	שתייה - חוץ לסוכה	קריאת התורה -	שינה חוץ לסוכה	שתייה - חוץ לסוכה
שמיני עצרת	=שינה בכילה בסוכה	שתיית יין - חוץ	שמיני עצרת	=שינה בכילה בסוכה	שתיית יין - חוץ
קרן פחות מכשיעור -	- מפני יתושים	לסוכה	קרן פחות מכשיעור -	- מפני יתושים	לסוכה
בסוכה גדולה	שינה בסוכה - שמיני	תבן ועפר - ביטול	בסוכה גדולה	שינה בסוכה - שמיני	תבן ועפר - ביטול
קרקע של רבים -	עצרת	ביו"ט	קרקע של רבים -	עצרת	ביו"ט
עשיית סוכה עליה	שינה בסוכה קטנה	תבשיל - טעימה חוץ	עשיית סוכה עליה	שינה בסוכה קטנה	תבשיל - טעימה חוץ

תסג ב	סוכות	תרלט ד	תפלה בסוכה	תרלט ב	לסוכה
תרסט א	תפלת שמחת תורה	תרסט א	תפלת הושענא רבא	תרלט ב	תנאי - להשתמשות
	תפלת שמיני עצרת		תפלת חול המועד	תרלח ב	בנוי סוכה
תרסח א-ב;	ושמחת תורה	תרסג א	סוכות	תרלח א	תנאי - בעצי סוכה
תרסט א		תרסב א	תפלת יום שני דסוכות	תרלח א	תעשה ולא מן העשוי
תרלט א	תשמיש בזוי בסוכה		תפלת שבת חוה"מ		- חוטט בגדיש

לולב

תרמט ה	טמאה	אתרוג - פרעון עבורו	תרנא א	אגידת הלולב ביו"ט
	בד אחד מהדסים	קודם החג	תרנא א	אגידת הלולב עם
תרמו י	שנקטם	אתרוג - קנייה לקהל	תרנא א	המינים
	בדיקת אתרוג על לחות	אתרוג שנאסר מחמת	תרנא א	אגידת המינים במין
תרמח א	ויבשות	בליעת איסור - לצאת	תרנא א	אחר
	בזבז הון רב -	י"ח	תרמט א	אגידת המינים ע"י
תרנו א	להוצאת מצוה	אתרוג גדול		עכו"ם
	בזבז כסף - לקיום	אתרוג של דמאי -	תרנא ד	אדם שאין לו יד -
תרנו א	עשה או לא תעשה	לצאת י"ח	תרנא ב	נטילת לולב
תרמט ג	ביטול ע"ז	אתרוג שגדלו בדפוס	תרנא ח	אופן לקיחת ד' מינים
	בין השמשות - נטילת	אתרוג חסר		אופן הנענועים
תרנב א	לולב	אתרוג חסר - לקיחה	תרנב א	אחיזת הלולב בשעת
	בית יד שנעשה מעלי	בשאר ימי החג		תפלה
תרנא א	לולב - במקום קשר	אתרוג של טבל	תרנח ח	אחים - חלוקת
	ברכה על כל מין ומין	אתרוג היבש	תרנא ג	אתרוג מתמיסת הבית
תרנא יב	- כשחש ביניהם	אתרוג ירוק		איטר - לקיחת לולב
	ברכת לולב - באמצע	אתרוג כבוש	תרנו א	איש אמיד - הוספה
תרנא ח	הלל	אתרוג כמוש	תרנב ב	להידור מצוה
תרנא ה	ברכת לולב - הזמן	אתרוג מבושל		- קודם נטילת לולב
תרנא ז	ברכת לולב בסוכה	אתרוג מורכב		אמירה לעכו"ם -
	ברכת שהחיינו -	אתרוג מורכב -	תרנה א	להביא לולב מחוץ
תרנא ו	ללולב	סימנים		לתחום
	בתי ידי - לבישה	אתרוג מורכב משני		ארבעה מינים -
תרנא ו	בשעת נטילת לולב	אילני אתרוג	תרמט א	גזולים
	ג' קשרים בלולב	אתרוג מנומר		ארבע מינים מסולים
תרמח א	גומא שיש במקום	אתרוג מנומר -	תרמט ה	- לקיחה בשאר ימים
תרמח ז	הפיטמא	ביאורו	תרמט א	אשה - אגידת הלולב
תרמט א	גזול - אחד מד'	אתרוג של מצוה -	תרנח ט	אשה - נתינת מעות
	מינים	הרחה		אתרוג
		אתרוג שנימוח	תרנח ג	אשה שנתנה לולב שלא
		אתרוג שניקב		מדעת בעלה
		אתרוג שנקבוהו	תרמט ג	אשירה - אופן
		עכברים		האיסור
תרנא ב	ביד אחת	אתרוג של ערלה		אתרוג - אכילה אחר
	ד' מינים - מעכבים	אתרוג של ערלת חו"ל	תרסה א-ב	גמר מצוה
תרנא יב	זה את זה	אתרוג שאין לו פטמא		אתרוג - חיבור ללולב
תרנא א	ד' מינים לכל יחיד	אתרוג קטן - השיעור	תרנא יא	בשעת נענועים
	ד' מינים שאין נמצאים	אתרוג שחור		אתרוג - טלטול
תרמט ו	בעיר	אתרוג משנה שעברה	תרנח ב	בשבת
	ד' מינים גזולים -	אתרוג התיום		אתרוג - נתינה
תרמט א	שנוי מעשה	אתרוג של תרומה	תרנח ב	בבגדים בשבת

דרך גדילתם - נטילת ד' מינים	חזזית במחצית האתרוג	תרמא יא	לפני ע"ז	תרמט ד
הדס - רוב משולש	חזזית שעתה באתרוג	תרמא ט	לולב שאול - לצאת	תרמט ד
הדס אחד - ברכה עליו	חזר למראה אתרוג - חזזית	תרמא יד	לולב שאין לו הרבה	תרנא ג
הדס של מצוה -	חזרת מתנה לבעלים	תרמא יד	לולב שאין עליו פרודות	תרמא ד
הדס שנקטם ראשו	- אתרוג ולולב	תרנא ה	לולב שאין עליו פרודות	תרמא ד
הדס שענביו מרובין מעליו	חיבור האתרוג ללולב	תרנא א	- למצוה מן המובחר	תרמא א
הדס שוטח	- בשעת נענועים	תרנא א	לולב דאשתקד -	תרמא א
הדסים מורכבים	חליצת תפילין -	תרנא א	הנאה ממנו	תרנא ב
הוספה - על ג'	קודם נטילת לולב	תרנא ז	לולב שקיבל מחבירו	תרנא ב
הדסים ועל ב' ערבות	חסר באתרוג -	תרנא ז	- נתינה לאחר	תרנא ה
הוספה - על הד'	השיעור	תרמא ב	לולב שהוא מחוץ לתחום ביו"ט	תרמא א
מינים	חציצה - בנטילת לולב	תרמא ז	לולב שיבשו עליו	תרמא ה
הזמנה ללולב - הנאה ממנו	טלטול אתרוג בשבת	תרמא ז	לולב כפוף בראשו	תרמא ט
החלפת אתרוג ליותר	טלטול לולב בשבת	תרמא ב	לולב שנמדק	תרמא ז
הדר	טלטול ערבות והדסים בשבת	תרמא ב	לולב שנמרצו עליו	תרמא א
הכרזה - אתרוג של קהל	טלטול ערבות והדסים בשבת	תרמא ב	לולב שנראה כשתיים	תרמא ב
הליכה למקום שיש לולב - ביום ראשון דחג	טעימה - קודם נטילת הלולב	תרמא ב	לולב של עבודה זרה	תרמא ג
המתנה ועיכוב מאכילה	טפח העליון של הלולב	תרמא ב	לולב שאגדו עכו"ם	תרמט א
- שיביאו לו אתרוג	- בלי קשרים	תרמא א	לולב עקום	תרמא ח
הסרת תפילין וטבעת	יבש - בחוטם האתרוג	תרמא א	לולב שיש לו כמין קוצים	תרמא ח
- בשעת נטילת לולב	יבש עץ ההדס	תרמא ז	לולב שנתן לקטן	תרמא ח
הפיכת אתרוג - בשעת ברכה	יבש שדרה של לולב	תרמא ז	אשתקד - ברכה עליו	תרמא ו
הפסקה באמצע אכילה	יבשו עלי הדס	תרמא ו	לולב שאול	תרמט ב
- לנטילת לולב	יבשו עלי לולב	תרמא ו	לולב של שותפים -	תרמט ב
השתדלות בקניית אתרוג ולולב	יבשו רוב עלי הדס	תרמא ח	תנאי	תרמט ב
התחלת זמן נטילת לולב	יבשות הדסים - אופן הבדיקה	תרמא ח	לולב כמו שרביט -	תרמט ב
זלזול - במצוות שהעכו"ם מוכרים	יד אחת - נטילת הד'	תרמא ח	לכתחילה	תרמט ב
זמן הנענועים בלולב	מינים	תרמא ח	מודר הנאה מלולב	תרמט ב
זמן מצות לולב	יום ראשון לולב מן התורה - הטעם	תרמא ח	מוליד ריח - נתינת אתרוג בבגד בשבת	תרמט ב
חזזית - במיעוט האתרוג	יחיד - סדר הנענועים	תרמא ח	מוליד ריח בבגד ביו"ט	תרמט ב
חזזית - פירוש חזזית - השיעור	כוונה - לא לצאת	תרמא ח	- מאתרוג	תרמט ב
חזזית בכל שהוא - מחוטמו	י"ח לולב קודם ברכה	תרמא ח	מין אחר - להשלים	תרמט ב
	כמשו עלי הדס	תרמא ח	הד' מינים	תרמט ב
	כפוף בראשו - לולב	תרמא ח	מיעוט ענבים שבהדס	תרמט ב
	לולב - החזרה למים	תרמא ח	- מערב יו"ט	תרמט ב
	ביו"ט	תרמא ח	מנין הדסים וערבות	תרמט ב
	לולב - נתינה לקטן	תרמא ח	מסופק אם נטל לולב ביום ראשון	תרמט ב
	ביום ראשון	תרמא ח	מעומד - ברכת לולב	תרמט ב
	לולב יום ראשון - מן התורה	תרמא ח	מעות אתרוג - סדר גבייה	תרמט ב
	לולב מאילן הנטוע	תרמא ח	מצוה הבאה בעבירה	תרמט ב
		תרמא ח	- לולב גזול	תרמט ב
		תרמא ח	מקום הנקלף באתרוג	תרמט ב

תרמו ב	ימי החג	נקטמו ראשי העלין	תרמח ו	משונה במראה	תרמח ו
	ענפים קטנים שיוצאים	של לולב	תרמא א	מקום הקשרים בלולב	
	בין בדי ההדס -	נקלף - אתרוג		מקומות שהאתרוגים	
תרמו י	קטימה	נראה כשתים - לולב	תרמח יז	כעין שחורות	
תרמז א	ערבה - פירוש	נשברה השדרה של		מראה - ענבים	
	ערבה חדשה -	לולב	תרמו ב	שבהדס	
תרנד א	לקיחה בכל יום	נשברו רוב עלין של		מראה שחור או לבן	
תרמז ב	ערבה שיבשה	לולב	תרמח טז	באתרוג	
תרמז ב	ערבה כמושה	נשר עלה אחד מכל קן		מתנה - אתרוג ביום	
	ערבה שגדלה על הנחל	נשרו עלי הדס	תרנח ג	ראשון	
תרמז א	- למצוה	נתינת לולב לקטן -		מתנה ע"מ להחזיר -	
תרמז ב	ערבה שנשרו עליה	ביום ראשון	תרנח ד	לולב	
	ערבה שנתלשה ביו"ט	נתקשו עלי לולב כעץ		מתנה ע"מ להחזיר -	
תרנה א	- טלטול		תרנח ד	ביטול התנאי	
	ערבות והדסים -	סדר הנענועים			
תרנח ב	טלטול בשבת	תרמא ח-י	תרמח ג	נחלקה התימות	
		תרמז א		נטילה לזכר -	
	פעם אחת ביום -	תרמח כא	תרמא יב	כשחסר הד' מינים	
תרמא ה	ברכת לולב	תרמח ב		נטילת ד' מינים אחד	
	פרעון עבור אתרוג -		תרמא יב	אחד	
תרנח ג	קודם החג	תרמח יח		נטילת לולב חבירו	
		תרמא ה	תרמט ה	שלא מדעתו	
תרמא טו	צובע את הלולב	תרמח ח		נטילת לולב חבירו שלא	
תרמז א	צמצמה - נטילה	תרמח ח	תרמט ה	מדעתו - לכל ז'	
	לערבה	תרמח ח		הימים	
	קטימת עלים העליונים	תרמט א	תרמז ז	נטילת לולב ע"י כלי	
תרמו י	של הדס - ביבשו		תרמז ז	נטילת לולב ע"י סודר	
	קטן - לצאת י"ח		תרמח ז	נטלה דד האתרוג	
תרנח ו	בלולב שאול	תרנה א		נטלה השושנתא של	
	קטן - קניית לולב	תרמט א	תרמח ז	האתרוג	
תרנז א	עבורו			ניטל העץ שהאתרוג	
	קנה אדום - סימן	תרמז ג	תרמח ח	תלוי באילן	
תרמז א	בערבה	תרמו ג	תרמח ה	נסדק - אתרוג	
			תרמח ז	נסדק - לולב	
תרמח ו	ראש לולב שנקטם	תרמח ג		נסדר מצד אחר -	
תרמו ה	רוב משולש - הדס		תרמח ה	אתרוג	
תרמח ט	=רמזים בלולב	תרמח ד	תרנב א	נענוע הלולב - בשעת	
		תרמח ט		נטילה	
תרנח ב	שבת - הרחה מאתרוג		תרמח טו	נפל מים על אתרוג	
תרנח ב	שבת - נתינת לולב	תרמח ב		נקב באתרוג שנעשה	
	שבת אינו נוטל לולב			ע"י אילן ע"י קוצים	
תרנח ב	- הטעם	תרמח ב		נקב ממושל באתרוג -	
	שדרה של לולב -	תרנב א	תרמח ג	ביאורו	
תרנ א	בשעת נטילה	תרמו ג	תרמח ג	נקב בקליפת אתרוג	
תרמח ה	שדרה של לולב שיבש			נקטם ראש הדס -	
	שדרה של לולב	תרמו ב	תרמו ו	ביאורו	
תרמח ב	שנשברה	תרמו ב	תרמז ב	נקטם ראש הלולב	
	שותפים - לצאת י"ח	תרמו ב		נקטם ראש ערבה	
תרנח ז	בלולב		תרמז ב	נקטמו ראשי עלי	
				ערבה	

שני עליון באמצע הלולב	תרמה ג	שיעור עבות בהדס	תרמה ה	שיעור אתרוג קטן	תרמה כב	שיעור הדס וערבה	תרמה א; ב
תיומת שיבשה	תרמה ה	שיעור שדרו של לולב	תרנ א; ב	שיעור יבשות באתרוג	תרמה א	שיעור יבשות בהדס	תרמה א
תיומת שנחלקה	תרמה ג	שנוי מעשה - בגזול	תרמט א	שיעור יבשות בלולב	תרמו ז	שיעור נחלק התיומת	תרמה ה
תנאי על אתרוג -		שנוי מראה באתרוג	תרמה יב	שיעור נקב באתרוג	תרמה ג		תרמה ב
יחוד ליום ראשון	תרמט ה	מחוטטו ומעלה	תרמה יב				
תפח ממים - אתרוג	תרמח טו						

חנוכה

אבל - הדלקה בבית הכנסת	תרעא ז	בירך	תרעו א	הזמנה - לנר חנוכה	תרעג א
אבל - ש"ץ בחנוכה	תרעא ז	ברכת שהחיינו		החלפת פתילות -	
אבלות בחנוכה	תרע ג	- כשלא הדליק בלילה ראשונה	תרעו ג	לחנוכה	תרעג ד
אונן - חיוב הדלקה	תרע ג	גבינה - אכילה		הכנת פתילות ושמן לנר חנוכה	תרעב א
אור שלא נאחו בפתילה		בחנוכה	תרע ב	הלל - אמירה	תרפג א
- הדלקה מחדש	תרעג ב	גמר הדלקת נר חנוכה		הלל - אמירה בבית האבל	תרפג א
אחיזה ביד - נרות חנוכה	תרעה א	- ע"י אחר	תרעא ז	הנחת ספר תורה על הבימה באמירת קדיש	תרפד ג
אכילה - קודם הדלקה	תרעב ב	גר - אמירת ברכת שעשה נסים	תרעה ג	הנרות הללו - אמירה	תרעו ד
אכסנאי - הדלקת נר חנוכה	תרעז א	דבר שבמנין לא בטיל דברים האסורים והמותרים בחנוכה	תרעג א	הנרות הללו - נוסח	תרעו ד
אכסנאי - שמיעת ברכה מבעל הבית	תרעז א	דלת - הנחת נר חנוכה	תרע א	הספד ותענית	תרע א
אשה - הדלקה עבור הבעל	תרעז א	דלת - קביעת הנרות בערב שבת	תרפ ב	הפטורה - שבת	תרפד ב
אשה - שליח להוציא אחרים	תרעה ג	דקדוק בברכת הדלקה	תרעו א	חנוכה	תרפד ב
בחורים הלומדים חוץ לביתם - הדלקת נר חנוכה	תרעז א	דר בעליה - מקום הדלקה	תרעא ה	הקדמה - הדלקת נר חנוכה ונר שבת	תרעח א
ביטול - שמן הנותר	תרעז ד	הבדלה והדלקת נר חנוכה - הקדמה	תרפא ב	הקדמה - תפלת ערבית והדלקת הנרות	תרעב א
בית הכנסת - זמן הדלקה	תרעא ז	הבדלה על נר חנוכה	תרפא א	השלמה - הדלקת נר חנוכה	תרעב ב
בית הכנסת - סדר הדלקה	תרעא ז	הדלקה - מבעוד יום	תרעב א	השתמשות לאור חנוכה	תרעג א
בן האוכל אצל אביו - חיוב הדלקה	תרעז א	הדלקה - זמן	תרעב א	השתמשות לאור נר חנוכה - האיפור	תרעג א
בני הבית נעורים - בשעת הדלקה	תרעב ב	הדלקה - סדר	תרעו ה	השתמשות לאור נר חנוכה - לאחר הזמן	תרעב ב
בעל הבית - הקנאת שמן לאכסנאי	תרעז א	הדלקה בבית הכנסת	תרעא ז	השתתפות בפרוטה -	תרעב ב
ברכות הדלקה - בבית הכנסת	תרעא ז	הדלקה מחדש - נר שדולק מאתמול	תרעה א	אכסנאי	תרעז א
ברכות הדלקה - עובר לעשייתן	תרעז ב	הדלקה מנר לנר	תרעד א	זמירות - אמירה	תרע ב
ברכת הדלקה - הנוסח	תרעו א	הדלקה עושה מצוה	תרעג ב	בסעודות	תרע ב
ברכת הדלקה - שלא		הדלקת נר חנוכה - חיוב	תרעא א	זמן הדלקה	תרעב א
		הדלקת נר חנוכה - בערב שבת	תרעח א	חלב ושומן - להדלקה	תרעג א
		הוספת שמן - עבור אכסנאי	תרעז א	חלון - הנחת נר חנוכה	תרעא ו
				חנוכה - טעם לשם זה	תרע א
				חצר שיש לו	תרעא ח
				שניפתחים - הדלקה	תרעג ג
				חרש - חיוב הדלקה	תרע ג

מפתח השלחן השלם

סעודת שבת — אכילה	תרעב א	הדלקה	תרעא ו	טלטול הנרות — אחר
לאור נרות חנוכה	תרעא א	נר חנוכה — השכר	תרעא ו	הדלקה
עדיפות — נר הבדלה	תרעא ז	נר חנוכה בבית הכנסת	תרעא א	טלטול נר חנוכה
נר חנוכה	תרעא א	— לצאת י"ח	תרעא א	— ממקום למקום
עדיפות — נר חנוכה	תרעא א	נר חנוכה להבדלה	תרפד א; ג	טעות בקריאת התורה
ויין לקידוש	תרעא א	נר חנוכה ויין לקידוש	תרעא ז	— בחנוכה
עדיפות — נר חנוכה	תרעא ג	— העדפה	תרעא ז	טפח הסמוך לפתח
נר שבת	תרעא ג	נר של חרס — לנר	תרעא ז	— נרות חנוכה
על הנסים — אמירה	תרעו ה	חנוכה	תרעא א	ימי החנוכה — הטעם
על הנסים — דיוקים	תרעו ה	נר ימיני — להדלקה	תרעב ב	כבוי נרות
על הנסים — אמירה	תרעא א	נר הנוסף — לברכה	תרעב ב	כבתה — נר חנוכה
במוסף	תרעא א	נר שבת קודם לנר	תרעב ב	כבתה בערב שבת
על הנסים — הזכרה	תרעא א	חנוכה	תרעב ב	— מבעוד יום
בברכת המזון קפז ד; תרפב א	תרעא א	נר השמש — בשבת	תרפ א	ליל שבת חנוכה —
עני המתפרנס מן	תרעא א	חנוכה	תרעב א	מקום נתינת הנרות
הצדקה — חיוב הדלקה	תרעא א	נר שמש של בית	תרעב א	לימוד — לאור נרות
עניים — נתינת צדקה	תרעא א	הכנסת — הדלקה	תרעב ב	חנוכה
בחנוכה	תרעא א	ממנו	תרעו ו	לימוד — קודם הדלקה
ערב חנוכה — אמירת	תרעא א	נר שעה — לנר	תרעא ד	למעלה מעשרים אמה
תחנון	תרעא א	חנוכה	תרעז ד	— הדלקת נר חנוכה
ערב שבת — סדר	תרעא א	נרות בית הכנסת —	תרעא א	מדורה — לנר חנוכה
הדלקת נר חנוכה	תרעא א	הדלקה מנר לנר	תרעא א	מותר השמן
ערב שבת ששכח	תרעב ב	נרות גדולות לחנוכה	תרעא א	מלאכה בחנוכה
והדליק נר שבת קודם	קנד יא	נרות חנוכה — מנרות	תרעא ג	מנורה אחת — הדלקה
נר חנוכה	תרעא ד	עכו"ם	תרעא ב	שני בני אדם
עשיית מלאכה בחנוכה	תרעא ד	נרות חנוכה — עמידה	תרעא ב	מנין נרות חנוכה
פלג המנחה — הדלקה	תרעא ו	בשוע	תרעא ז	מקום — נר חנוכה
פמוטות — לנר חנוכה	תרעא ו	נרות חנוכה של בית	תרעא ז	מקום אכילה —
פתילות — לנר חנוכה	תרעא א	הכנסת — הגובה	תרעא ז	הדלקת נר חנוכה
פתילות — החלפה	תרעא א	נרות חנוכה שבבית	תרעא ז	מקום מיוחד — לנרות
צד שמאל — הנחת נר	תרעא ז	הכנסת — השתמשות	תרעא ז	בני הבית
חנוכה	תרעא ז	לאורה	תרעא ז	מקום שיש רוח
צדקה — בחנוכה	תרעא א	נרות חנוכה של בית	תרעא ז	— הדלקת נר חנוכה
קטן — הדלקת נר	תרעא ז	הכנסת — זמן הדלקה	תרעא ז	מתנה — שמן
חנוכה	תרעא ז	נרות חנוכה של בית	תרעא ז	לאכסנאי
קטן — הדלקה נר	תרעא ו	הכנסת — טלטול	תרעא ז	נותר — השמן
אחד	תרעא ו	נרות חנוכה של בית	תרעא ז	נר — הדלקה לנר
קטן — להוציא	תרעא א	הכנסת — לצאת י"ח	תרעא ז	נר אחד — חיוב
אחרים י"ח	תרעא א	נרות חנוכה של בית	תרעא ז	הדלקה
קערה עם פתילות	תרעא א	הכנסת — מקום	תרעא ז	נר חנוכה — בבית
— לנר חנוכה	תרעא א	נשים — עשיית	תרעא ז	הכנסת
קריאת התורה בחנוכה	תרעא א	מלאכה	תרעא ז	נר חנוכה — ברכת
קריאת התורה ביום	תרעא א	נתערב — נר חנוכה	תרעא ז	שהחיינו בשעת עשייה
שמיני דחנוכה	תרעא ג	נר חנוכה	תרעא ז	נר חנוכה — גובה
קריאת התורה בשבת	תרעא ג	סומא — הדלקת נר	תרעא ז	נר חנוכה — זמן
חנוכה	תרעא ב	חנוכה	תרעא ז	
		סעודות בחנוכה		

ראיית הנרות - חיוב	תרעז ג	שמן - נתינה לחבירו	תרעא ב	בית הכנסת - לנר	תרעג ב
ראש חודש טבת -	תרפד ג	שמן הגזול - לנר	תרעג א	חנוכה	תרעז ד
קריאת התורה	תרעא ב	חנוכה	תרעג א	שריפה - שמן הנותר	תרעא ג
רבים בני הבית	תרעז ג	שמן הרבה - נתינה	תרעב ב	שתי פיות בנר	תרעא ג
- הדלקה	תרעז ג	בנרות	תרעג א	תחנון - אמירה	תרעג א
רואה נר חנוכה -	תרעז ג	שמן זית - מצוה מן המובחר	תרעג א	חנוכה	תרעג א
שהחיינו - זמן ברכה	תרעז א	שמן זית ונר חנוכה -	תרעג א	תנאי - להשתמש	תרעז ד
שומן וחלב -	תרעג א	עדיפות	תרעג א	בשמן הנותר	תרעז ד
להדלקה	תרעג א	שמן זית ונר שעוה -	תרעג א	תענית בחנוכה	תרעז א
שיעור אצבע - הבדל	תרעג א	עדיפות	תרעג א	תענית חלוס - בחנוכה תקסח ה	תרעז א
בין נר לנר	תרעג ד	שמן כשיעור - נתינה	תרעג ב	תענית ייא"צ -	תרעג ב
שכר הדלקת נר חנוכה	תרעג א	בנרות	תרעג ב	חנוכה	תרעג ב
שמן - הוספה עבור	תרעג א	שמן מאוס - לנר	תרעג א	תענית לתעניתו בחנוכה	תרעג ג
אכסנאי	תרעז א	חנוכה	תרעג א	תפלת חנוכה	תרעג ג
שמן - נתינה בנרות	תרעב א	שמן הנותר מנר חנוכה	תרעז ד	תרפא א-ג; תרפא א	תרעג א
שמן - שהוא ביוקר	תרעג ב	שמיים שנאסרו מבשר	תרעג א	תפלת מנחה - בערב	תרעג א
שמן - שיש לו	תרעג ב	וחלב - לנר חנוכה	תרעג א	שבת חנוכה	תרעג א
בצמצום	תרעג ב	שני אנשים - הדלקה	תרעג ג	תשלומין - הדלקת נר	תרעג ב
		במנורה אחת		חנוכה	
		שעוה הנוטף מן נרות			

פורים

אב הרחמים - אמירה	תרפא ז	ארבע פרשיות ששכחו לקרות	תרפא א	ברכת המגילה	תרפא א
בד' פרשיות	תרפא ז	ארוז המן - אמירה	תרפא טז	ברכת המגילה -	תרפא א
אבל - חיוב משלוח מנות	תרפא ו	אשה שקראה לעצמה	תרפא ב	קורא ביחיד	תרפא יח
אבלות - פורים	תרפא ד	- הברכה	תרפא א	ברכת המגילה -	תרפא א
אדר ראשון - אם קראו בו המגילה בטעות	תרפא ח	אשר הניא - אמירה	תרפא א	בעמידה	תרפא א
אדר ראשון - קריאת המגילה	תרפא א	בה"ב אחר פורים -	תרפא ג	גרים - חיוב קריאת המגילה	תרפא א
אונן - בפורים	תרפא ז	תענית	תרפא ג	ד' פסוקים של גאולה	תרפא יז
אכילה - קודם קריאת המגילה	תרפא ד	ביטול תלמוד תורה	תרפא ב	דיו - כתיבת המגילה	תרפא א
אנדרוגינוס - חיוב קריאה	תרפא ג	לקריאת המגילה	תרפא ב	דקדוק בטעויות -	תרפא א
ארבע פרשיות	תרפא א-ד	בין השמשות -	תרפא א	קריאת המגילה	תרפא יד
ארבע פרשיות -	תרפא א	קריאת המגילה	תרפא א	הגבהת הקול -	תרפא א
באדר ראשון	תרפא א	בן כרך - להוציא	תרפא ג	הולך בדרך - בתענית	תרפא טו
ארבע פרשיות -	תרפא א	אחרים י"ח ביי"ד	תרפא ג	אסתר	תרפא א
הטעם	תרפא א	בן עיר שהלך לכרך -	תרפא ג	הכאת המן - ע"י	תרפא א
ארבע פרשיות -	תרפא א	זמן קריאה	תרפא ה	קטנים	תרפא ו; תרפא יז
הקריאה	תרפא א-ה	בני הישובים שאין להם מנין - קריאת	תרפא ז	הספד ותענית -	תרפא א
ארבע פרשיות -	תרפא א	ס' זכור	תרפא ז	הספד ותענית - י"ד	תרפא א
השלמה	תרפא א	ברוב עם - קריאת המגילה	תרפא יח	וט"ו שבאדר ראשון	תרפא א
ארבע פרשיות שטעו וקראו באדר א'	תרפא א	ברית מילה - בתענית	תרפא ב	הפטורה לדי' פרשיות תרפא א-ד	תרפא א
		אסתר		הפסק - בקריאת	תרפא א
				עשרת בני המן	תרפא טו

[illegible]

מפתח השלחן השלם

לג

סעודת פורים - כשחל בשבת	תרפ"ו	למורים	תרפ"ה	פרשיות	תרפ"א
ספינה - זמן קריאה	תרפ"ה	פרשת זכור - קריאה	תרפ"ה	קריאת התורה -	תרפ"א
בה	תרפ"ה	בסמוך למורים	תרפ"ה	מורים	תרפ"ד
ס"ת השניה - הנחה	תרפ"א	פרשת זכור - קריאה	תרפ"ז	ראש חודש אדר -	תרפ"ו
על הבימה בדי פרשיות	תרפ"א	בעשרה	תרפ"ז	ימים שחל בהם	תרפ"ו
עבוד לשמה - עור	תרפ"א	פרשת פרה - קריאה	תרפ"ז	ר"ח אדר שחל בשבת	תרפ"א
למגילה	תרפ"א	פשיטת המגילה כאגרת	תרפ"ז	סדר הקריאה	תרפ"א
עכו"ם - נתינת צדקה	תרפ"ג	צדקתך - אמירה בדי	תרפ"ז	ר"ח אדר או ניסן שחל	תרפ"א
על הנסים - אמירה	תרפ"ב	פרשיות	תרפ"ז	בשבת - טעות בסדר	תרפ"א
על הנסים - הזכרה	תרפ"ג	צדקתך - אמירה	תרפ"א	הקריאה	תרפ"א
בבהמ"ז	תרפ"ג	בשבת ערב פורים	תרפ"ז	שבת - קריאת	תרפ"ו
עשיית מלאכה -	תרפ"ג	צורת המן - מחיקה	תרפ"ז	המגילה	תרפ"ו
מורים	תרפ"א	קבורת המת וקריאת	תרפ"ז	שהחיינו - ברכה	תרפ"א
עשרה - קריאת	תרפ"ז	המגילה - הקדמה	תרפ"ז	וכוונה	תרפ"א
פרשת זכור	תרפ"ז	קביעות ישיבה - ערב	תרפ"א	שהייה - באמצע	תרפ"א
עשרה אנשים -	תרפ"ז	פורים	תרפ"א	הקריאה	תרפ"ה
קריאת המגילה שלא	תרפ"ז	קביעת תענית - ערב	תרפ"ב	שואלין ודורשים הלכות	תרפ"ה
בזמנה	תרפ"ז	שבת	תרפ"ב	מורים - ט"ו שחל	תרפ"ז
עשרה בטלנים -	תרפ"ז	קטנים - קריאת	תרפ"א	בשבת	תרפ"ז
בכרך	תרפ"א	המגילה	תרפ"א	שובב"ם ת"ת	תרפ"ז
עשרת בני המן -	תרפ"ג	קטנים שבאים לביהכ"נ	תרפ"ז	שומע המגילה -	תרפ"ז
כתובה	תרפ"ג	ומפריעים הקריאה	תרפ"ז	הפסק בשיחה	תרפ"ה
עשרת בני המן -	תרפ"ז	קטנים וקטנות -	תרפ"ז	שושן - זמן קריאה	תרפ"ה
קריאה בנשימה אחת	תרפ"ז	לשמוע קריאת המגילה	תרפ"ז	בה	תרפ"ב
פדיון הבן - פורים	תרפ"ז	קניית צרכי פורים -	תרפ"ז	שיחה - באמצע	תרפ"ב
מורים שחל בשבת -	תרפ"ז	ערב פורים	תרפ"ז	הקריאה סה א; תרפ"ה; תרפ"ב	תרפ"ב
דינו	תרפ"ז	קריאה כשהוא מגייה	תרפ"ז	שינה במורים	תרפ"ב
מורים קטן - אמירת	תרפ"ז	קריאה כשהוא כותב	תרפ"ז	שכח ואכל - תענית	תרפ"ז
תחנון	תרפ"ז	קריאה כמה אנשים	תרפ"ז	אסתר	תרפ"ז
מורים קטן - משתה	תרפ"ז	ביחד	תרפ"ז	שכחו - קריאת	תרפ"ז
ושמחה	תרפ"ז	קריאה מתוך הכתב	תרפ"ז	הפרשה	תרפ"א
פסוק אחרון של יובא	תרפ"ז	קריאה בלשון לע"ז	תרפ"ז	שלשה ימים - זכר	תרפ"א
עמלק - כפילה	תרפ"ז	קריאה למפרע	תרפ"ז	לתענית אסתר	תרפ"ז
פסוק ראשון או אחרון	תרפ"ז	קריאה לסרוגין	תרפ"ז	שלשה ספרים - סדר	תרפ"ז
- שהשמיט הסופר	תרפ"ז	קריאה בעל פה	תרפ"ז	הקריאה בדי פרשיות	תרפ"א
פסוקים שקורים בקול	תרפ"ז	קריאה בעשרה -	תרפ"ז	ש"ץ - כוונה להוציא	תרפ"ז
רם	תרפ"ז	קודם זמנה	תרפ"ז	ש"ץ קבוע - קריאת	תרפ"ז
פסוקים שקורין הקהל	תרפ"ז	קריאה בצבור -	תרפ"ז	המגילה	תרפ"ז
- חזרה ע"י הש"ץ	תרפ"ז	בעמידה	תרפ"ז	שרטוט - קלף	תרפ"ז
פרז בן יומו - דינו	תרפ"ז	קריאה עם הש"ץ -	תרפ"ז	למגילה	תרפ"ז
פרשיות - קריאה	תרפ"ז	במגילה שאינה כשרה	תרפ"ז	שתיה במורים -	תרפ"ז
מדאורייתא	תרפ"ז	קריאת המגילה -	תרפ"ז	חיוב	תרפ"ז
פרשת יובא עמלק -	תרפ"ז	בחומש	תרפ"ז	תחילת חודש אדר -	תרפ"ז
לצאת ידי חובת זכור	תרפ"ז	קריאת המגילה -	תרפ"ז	זמן קריאה	תרפ"ז
פרשת זכור - כוונה	תרפ"ז	ע"י כמה אנשים יחד	תרפ"ז	תחנון - אמירה בערב	תרפ"ז
להוציא	תרפ"ז	קריאת המגילה -	תרפ"ז	מורים	תרפ"ז
פרשת זכור - סמוך	תרפ"ז	צירוף ישן	תרפ"ז	תיבה אחת - שחיסר	תרפ"ז
	תרפ"ז	קריאת התורה - ד'	תרפ"ז		תרפ"ז

מפתח השלחן השלם

לקרוא	תרצ ג	תענית - פורים	תרצה ב	תקנה בעיר - לעשות פורים	תרפז ג
תיבות שהשמיט הסופר - במגילה	תרצ ג	תענית - שלשה ימים	תרפז ג	תרי קלי משתמעי - קריאת המגילה	תרצ ב
תיבות - מטושטשות	תרצ ג	תענית אסתר - הטעם	תרפז א	תשלומין - קריאת ארבע פרשיות	תרפז א
תלמוד תורה - ביטול לקריאת המגילה	תרפז ב	תענית שובבי"ם	תרפז ז	תתקבל - אמירה	תרצג א
תענית - לפני פורים ולאחריו	תרפז א	תפילין - חליצה	תרפז ב	תקנה בעיר - לעשות פורים	תרפז ג
		קודם קריאת המגילה	תרפז ב	תקנה בעיר - לעשות פורים	תרפז ג
		תפירת המגילה	תרפז ה-ו	תקנה בעיר - לעשות פורים	תרפז ג
				תקנה בעיר - לעשות פורים	תרפז ג